

قرآن تفسيري قرآن تلسنده

الإفتان في ترجمة
القرآن

١٤٠٧ هـ - ١٩٨٧ م

الدوحة - قطر

الافتان في ترجمة

الفتن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

الذي هدانا الله

والحمد لله

والحمد لله

والحمد لله

والحمد لله

والحمد لله

الافتان في ترجمة

القرآن

قرآن تفسيري قرآن تلننه
تفسير باللغة التاتارية

للإمام المدرس شيخ الإسلام بن أسد الله المحمدي
الجزء الأول والثاني

١٤٠٧ هـ - ١٩٨٧ م

الدوحة - قطر

طبع على نفقة

« مبارك بن ناصر العلي »

وقف لله تعالى

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد خاتم المرسلين وعلى رسل الله أجمعين صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه أجمعين .

وبعد . . فإنه لشرف كبير أن أقوم بتعريف هذا التفسير النادر الوجود والذي كاد أن يختفي أثره ويضيع ذكره ، في خضم الأحداث العاتية والأوضاع القاسية التي مرت منذ صدوره أول مرة في مدينة قازان والتي تقع على نفس خط العرض مع موسكو وتبعد عنها نحو ٧٥٠ كم شرقاً

وهذا التفسير بلسان التاتار القازان في جزئين وكانت طبعته الأولى في المطبعة الكريمة - قازان عام ١٩٠٧ بعنوان « الاتقان في ترجمة القرآن » للامام المدرس شيخ الاسلام ابن أسد الله الحميدى غفر الله له .

وقد كانت الطبعة الثانية في نفس المطبعة عام ١٩١١ م ثم انقطعت اخبار المسلمين في تلك الأصقاع بعد عام ١٩١٧ م وباتت الكتب الاسلامية بتلك اللغات من النواذر الصعبة الوجود ولم نعلم بوجود نسخة من هذا التفسير إلا واحدة في مكتبة جامعة هلسنكي .

وكانت المفاجأة السارة عند لقائي مع الشيخ المجاهد خليفة التاي في استانبول في ذي الحجة من عام ١٤٠٤ هـ فوجدت لديه نسخة كاملة حملها معه عندما هاجر من قازان الى الصين ، ثم انه عندما اضطربت الأوضاع مرة أخرى في الصين فرّ بدينه حاملاً معه هذا التفسير عبر القفار والجبال قاطعاً المسافة من الصين الى افغانستان براً هو وعشيرته ثم منها الى استانبول حيث تستقر مجموعة كبيرة مهاجرة من مسلمي التاتار تقطن قرية في غرب استانبول بمنطقة تسمى بكيركوي ولهم امام ومسجد .

وزادت دهشتي عندما علمت بأنه قام بطبع خمسمائة نسخة من هذا التفسير عام ١٤٠٤ هـ - ١٩٨٤ م وذلك في أحد مطابع استانبول وذلك إحياء للتراث وحفظه من الضياع ووزع التفسير لتوثيقه على المكتبات الهامة كمكتبة جامعتي استانبول وأنقرة ومركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الاسلامية والمكتبة السليمانية ومكتبة بايزيد ورابطة العالم الاسلامي .

وهذه النسخة المطبوعة في الدوحة - قطر عام ١٤٠٥ هـ - ١٩٨٥ م تعتبر الطبعة الرابعة وهي صورة من طبعة استانبول .

وقد وجدت انه من المناسب في هذا المقام أن أسجل قائمة بالتفسير باللغات التركية الشرقية والغربية والجنوبية وهي لغات سكان الحزام التركي الاسيوي الذي يمتد بطول قارة آسيا من الأناضول الى الصين .

وهذه اللغات التركية ذات أصل واحد وإن تفرعت الى عدد من الفروع المختلفة وتستعملها شعوب اسلامية عديدة كشعوب التركستان الشرقية والغربية والتاتار والايغور والأوزبك والكازاك والتاي والباشكير وغيرهم من الشعوب والأمم الاسلامية التي تدين بالمذهب الحنفي .

وهذه القائمة لاتشتمل على التفسير العديدة باللغة التركية المستعملة في الأناضول والجمهورية التركية .

انما عنيت بتفاسير لغات الشعوب التركية الواقعة في الأسر والتي تعرّض تراثها الاسلامي للدمار والضياع ، ولعل هذه القائمة تيسر التعرف والوصول الى هذا التراث لمن يريد احياؤه وطبعه وحفظه من الضياع .

وهذه العناوين للتفاسير مختارة من السجل البيبليوجرافي الذي عني باخراجه الدكتور أكمل الدين إحسان أوغلو مدير مركز الأبحاث للتاريخ والفنون والثقافة الاسلامية بإستانبول .
واختتم تعريفني بهذا التراث الجليل بأن أحمد الله سبحانه وتعالى على نعمة الاسلام ونعمة العمل في سبيله وعلى خدمة كتابه الكريم ، فالحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله .

الفقير الى الله تعالى

حسن عبدالمجيد المعايرجي

الدوحة - في شعبان ١٤٠٥ هـ

﴿ قرآن تفسیری قزان تلمده ﴾

الاول

الاتقان

الجلد

ف
ترجمت القرآن

اوفا گو بیرو ناسی منزله او یازی یاخشیای قریه سنده ﴿ امام و مدرس
شیخ الاسلام بن اسدالله الحمیدی ﴾ نك خدمتہ قلمیہ سند ندر.

مطبعة کریمه قزانده

کند مصارف لریله ۱۹۱۱ سنه

بول «الاتقان» آل تقان اتتی قوزان تفسیری. ۱۹۱۱- جیلندا قازان قالا سندا
باسلغان هکمن. هکنشی ره ت ۱۹۸۴- جیلی ونهت اُدسهن ستانبول قالا سندا
باسلدی. دوتره لتب باستورغان: حالینفا التای، قاراب شفقان: داله لقان جانالتای.

Bu " EL-ITKÂN" adlı tefsir 1911,de Kazan şehrinde kazan şivesi ile basılmış olup, ikinci defa 1984, te ofset usûlüyle İstanbul, da basılmıştır.

Basıldığından bu yana yetmiş yıl geçmiş ve aynı zamanda elden ele çok okunmuş olduğundan, kağıdı oldukça yıpranmış, bazı yazıları silinmeye başlamıştır.

Asıl nüshasından filimi çekildikten sonra, uzun zaman çalışılarak tashih edilmiştir.

Tashih ederek bastıran : Halife Altay

Gözden geçiren : Delilhan Canaltay

ADRES : Kazak kenti Altay Sokak No : 2

Güneşli Bakırköy İstanbul

TÜRKİYE

Elif Ofset Tesisleri
Cağaloğlu Molla Fenari Sok. 36/1
İstanbul - 1984

توسىكتەرا

قادىرلى وقىرماندار! بول تافىسر «الائتقان» ال بىتقان قازان قالا سىندا، قازان ئىلمىدە باسلىغانىمىزغا جەتتىس جىلدا ناسقان. ارى قولدان قولغا اوتىپ كوپ قىلغاندىقتان قاغازى مە يلىنىشە توزىپ سوزدەرى، ارسپتەرى، ائىسرە مە نۇكتەلەرى اوشە باستاغان مەكن.

۱- العاشقى كونه نوسقاسىنان سوره تى العاننان كە يىن بىر جىلغا جاقىن شومىلدا نىلىپ، اوشكە ن سوزدەرى، ارسپتەرى جانە نودىكتەلەرى. ارنائولى قالام، سىيا ارقىلى قاينادان جازىلىپ دوزەلتىلگە تىرىتىلدى. ارسپنە سوندا دا كە يىسر اوشكىن جەرلەرنىڭ بولشوى مومكىن.

۲- سول كەزدە قالىپتاسقان تورقاتتى مەلە بولماغاندىقتان، كەي سوزدەرى تورلىشە جازىلانغان. وندا ي وندا ي سوزدەرى كوتىنمە سويلە مىڭ رەھىمدىق اوقىمىنا قاراي قىلمىغا بولادى.

۳- قىلمىغا وگا يلىق بولتو اوشىن كە يىسر سوزدەرىگە دا اوستى دىبىس نە مە ارسپتەردىڭ اقسى وىتىمىنە دىبىستىق بە لىكلەر قوپىلدى.

۴- ال ماغنا جايلى بىرلى. جارم ارتىق سوزدەرى اوشىرلىپ كەم قالغان سوزدەرى جازىلدى. مىسالى:

۵- بىرىنشى نوسقانلىق ۱۴- بەت ۱- جولىندا «ايىلەرى» ئىلەرى، ۲۸۲- بەت ۲۰-

جولى، ۲۷۱- بەت ۲- جولىندا جانە مەكىشى نوسقانلىق ۶۴- بەت ۲۴- جولىندا «ائىبات» ئىبات دەگەن جانە ۱۶- بەت ۲۵- جولىندا «كوركەم يوزلى» دەگەن سوزدەرى اوشىرىلدى.

۶- بىرىنشى نوسقانلىق ۱۷۳- بەت ۲۷۴- جولى، ۳۹۰- بەت ۲۲- جولىندا «قىزىل قىر مىسكە»

دەگەن سوزدەردىڭ اقسى سىزىلىپ جانىنا «توزالغۇ» دەگەن سوزدەرى جازىلدى.

۷- مەكىشى نوسقانلىق ۳۹۰- بەت ۱۱- جولىندا «وقتىدە» اقسىدا دەگەن سوزدەرى اقسى

سىزىلىپ شىمىنە (ئىلم كەلتۈرەن بوزىن) دەگەن سوز جازىلدى.

۸- ۲۳۰- بەت ۱- جولىدا باسقىدا «ئىناگرا دىبىس» دەگەن سوز اوشىرىلىپ ورنىنا (اوزۇم، يونجە)

دەگەن سوزدەرى جازىلدى.

۹- ۱- نوسقانلىق ۳۷۳- بەت ۲۸- جولىندا «حضرت عبداللە رىشى اللە غە» دەگەن سويلەمنىڭ

اقسى سىزىلىپ، جاقشا شىمىنە (!) لەپ بەلگىسى قوپىلدى.

۱۰- ۲۶۶- بەت ۲۲- جولىدا العاشقى نوسقانلىق باسلىماي قالىپ قوبىغان «عظائىد» دەگەن سوز

جانە ۱۱۴- بەت ۸- جولىدا «وزىنالاتۇ» دەگەن سوزدەرىگى قالىپ قوبىغان «ر» ارسپى جازىلدى.

۱۱- ۲۱- بىر دە وقىرماندارغا كوتەكە تىمواقاسىمەن قازان ئىلمىدە مەكى كەيىر تەرىپىدە رەمەن ئىسىل

اىر ماشىمىقتارنى بايلانستى قىسقا بىر سوزدىكشە بەرىلدى.

سۆزدىكىگە

اشامان: جەۋ	شلتە: سۈگىس
اقسېسى ياقىنقى ئاقسېسى	شوكار: سولارغا
اگاھ اولوكتى: ساق بولىشىمىز	شونداين: سونداي
اكار: ولارغا .	سارىق- سارىق توي
الا- العاي: الادى	سارى- سارى: تامان
العاج: العاندا	من - منم: سېۋت
العامز: العايمنز	قابىزماق: وت تامىزىۋ
الكىلىك: العاش	قاچىچان: قاشان
ايزگو- ەزگو: جاقسى	قاينوقايىسى
اندى- انداي: ونداي	قارشماق: قارسى كەلىۋ
انچاق: تەك قانا	قياحت- قابا حات: جامان
اورلىك: ئەۋرىسەك: اينالىۋ	قچقراۋ: شاقىرىۋ
اوشانماق- وشانماق: سەنىۋ	قچقراچماق: تالاسىۋ
اوشداق- وشفداق: وسىنداي	قوشتان: باستىق
اواق- وواق: نو ساق	گروە: توپ
بوللا، بولعاي: بولادى	ماتور: سوللىۋ
بولمامز: بولمايىمىز	نچك: قالايىشا
بولشماق: بولمىنىۋ	ياقتى: جارىق
بىلە، بىلگەي: بىلەدى	ياقمن: جارقىراۋىق
بىلگەچ: بىلگەندە	ياوز: جامان
تلى: تىلەيدى	يوعماق: جومىۋ
توناشماق: قوسىلىۋ	يىرىك: بوۋىۋ
توگل- دگل: ەمەس	يوزد وندىرىك: بەت بوۋىۋ
تيرەسى: اينالاسى	يولوپ العاق: قوتقارۋ
چقىمى: شىقبايدى	
چوقراق: سوقمىز	

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ذاتی و هملرنیڭ اشارتندن بياك بولوب صفتلاری عقللارنىڭ و فهم لرنىڭ ادراكندن مقدس بولوب الوهيت بىرلن هر موجوددن الك مقصوف بولوب ايدى و سىرمى بولغان صفت بىرلن هر موجوددن صونك باقى بولغان الله تعالى كه حمد صوتره هم بۇتون مخلوقاتنىڭ وجودينه علة غائبه بولغان و بۇتون عالمنىڭ نورى اولان رسول اكرم و نبى محترم صلى الله تعالى عليه و سلم كه هم صحابه و تابعين كه صابرة و سلام صوتره هجرت نبويين مائى اوچىوز بىكرمى دورتنچى سله نىڭ ربيع الآخرنىڭ آخىرلرنده قرآن كريم معنالارين ترجمه كه شروع قىلىم الله تبارك و تعالى تمام ايتمه كىن ميسر ايتسه ايدى اثنافى ترجمه ده كىلمىن صادر بولغان تقصيراتى غفور قىلغاي ايدى هم بو عملى آخرت عمللارى جهله سندن قىلوب مثنوبات اخرويه بىرلن مثناب قىلغاي ايدى محض دنيا عمللارندن كنه قىلماغاي ايدى حق سبحانه و تعالى دن غلوس قاپه سىن صور اداقم نرسه بودراى بارى و تعالى قرآن عظيم كنى تخفيف قىلارچىلاردان قىلماغاي ايدى اكرده معنالارين خطا آكلغان بواسام البته بو خطام بشر بىتمنىڭ مقتضاسىدان اولدى اوچون غفور غفران اچىنك بولويى اوتنه من الله تبارك و تعالى نىڭ (مَافِرُنَا فِى السَّكَّابِ مِنْ شَىْءٍ) دىگان قولى ايله (لَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِى كِتَابٍ مُّبِينٍ) دىگان قولنه قاراغانده قرآن دان هر بر نرسه نى چغار و مكن حتى بعض عالاملر قرآن دان هيئت هندسه نجوم طب علم لارين چغارغانلار هم علوم عربيه نىڭ كوربىنى قرآن دان چغارغانلار هم بعض عالاملر رسول اككرم و نبى محترم افندهر محمد صلى الله تعالى عليه و سلم نىڭ آلمش اوچ يل دنيا ده عمر كچردكلردن منافقون سورده سىنك گى (وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذْ جَاءَ أَجَلُهَا) آيت شريفه سندن چغارغانلار موزنىڭ كيفيتى چونك منافقون سورده سى آلمش اوچ سورده نىڭ باشى الله تعالى بو منافقون سورده سى صوتنده تغاىن سورده سى اينىردى بس رسول اللانىڭ دنيا دان فقدى يمنى بو قولغى سببلى گوييا تغاين حاصل بولدى دخى قرآن ده رسول اننه دان روايت قىلغىغان هدىنى تصديق بار نينه كه رسول الله (إِذَا بَلَغْتُكُم مِّنَى حَبِيثٍ فَأَعْرَضُوهُ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى فَإِنْ وَافَقَهُ فَاقْبَلُوهُ وَالْأَفْرَدُونَ) دىدى ظاهر عبارتلرى و اشارتلرى بىرلن قرآن شامل بولغان نرسه لرييد بىر اولسكى او تكاندى كى قصه لار ايكنچسى كىله چاكان گى و عى بولغان خبرلر اوچونچسى كىله چاكان گى و عى بولغان خبرلر دورتنچسى مثل لر بيشنچسى و عطلر آلتونچسى ادر بولغان اهام شرعيه ييدنچسى نهى بولغان اهام شرعيه امان و تكانده گى قصه لار عالم، كوكلر و بىرلر و بىر آسقىنه بولغان نرسه لر هم آده ار، جن لريار اتلور و ندىن هم آدم لرنىڭ تورلى دىن و ملت لرگه آير و لولار ندىن هم آدم عليه السلام نىڭ بار اطلوندىن باشقا، بىنمىر لرگه، قىر بولغان قصه لار، غل الله تعالى قرآن ده بىنمىر لر نى قصه قىلدى بعضىنى اسملرى ايله بعضىنى اسمىز كنه اسملرى بىرلن قصه قىلغىغان بىنمىر لر ادرىس نوح هو د صالح لوط ابراهيم اسماعيل اسحاق يعقوب يوسف يوشع شعيب موسى هارون اليسع لياس يونس عزيز داود سليمان ايوب زكريا يحيى عيسى محمد عليهم السلام اسمىلر اشمو ويل شمعون خضر خزيميل بىنمىر بولردن باشقا لار اصحاب الرس قوم نبع يا جوج و ما جوج اصحاب الاخدود عاد، نهود قبيله لرى خاتون لار دان مريم زليخا بلقيس فرعون خاتونى حضرت آسيا امراة نوح امراة لوط فرشته لردن جبرائيل ميكائيل هاروت و ماروت ربىق خازن جهنم بولغان

قالمان عبادتلىرى قضا قىلارنىڭ ساقى بولۇۋى حقنىڭ (آلتۇنچىسى) غنىمەت ماللارنى بولۇۋى حقنىڭ (بىرىنچىسى) دەمى نىڭ
 عەھدىن بوزۇۋى حقنىڭ (سىڭىزچىسى) آت بىرلن ھەم اوقى بىرلن صوغىش قىياۋ ھەم صوغىش ان صلح قىياۋ حقنىڭ
 (توقۇنچىسى) دىنە غىئالىق بولمان آدملىر مسلمانلار قىدرى ايكى اوشۇگنە بولغان غىئالدىن قاجىمى
 صوغىش قىياۋ حقنىڭ (اونونچىسى) اسىرلىر ومقتوللىر بىيانغە (اون برنچىسى) ھىجرت سىبىلى مىرات آلوشۇدان
 نىسخ قىلغان نۇسخە حقنىڭ (۹ پىرات سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) دىنە غىئالىق بولغان
 آدملىرى كىردىن توبە ايتىۋىش بىنە قىدر ھەم نماز اوقۇب روزه توتقانلار بىنە قىدر قىل نىڭ واجب بولۇۋى حقنىڭ
 (ايكەنچىسى) امان ايسىتەۋ مسئىلەسەن (اۋچونچىسى) دەمى نىڭ عەھدىن بىر زوى حقنىڭ (دورتۇنچىسى) مسجدلار عمارت
 ئىوانلىق مسلمانلارغە، خاس بولۇپ كافرلىر اۋچون جائىز بولماي حقنىڭ، (بىشچىسى) مسجد حرامغە فرض
 ھىج اۋچونئە ھەم نفل ھىج اۋچونئە كافرگە كىر نىڭ، جائىز بولماي حقنىڭ (آلتۇنچىسى) جىزىدە نىڭ مشروع بولۇۋى
 حقنىڭ (بىشچىسى) آلئون و كەش زكوة لارى حقنىڭ (سىڭىزچىسى) شرعى بولغان يىلنىڭ آيلار بىرلەن اعتبار
 قىلغۇنئە (توقۇنچىسى) بار ھەم مسلمانلارغە، صوغىش قىلغۇننىڭ واجب بولۇۋى (اونونچىسى) زكوة مىرفلارى حقنىڭ
 (اون برنچىسى) شرىعنى خورلاۋىش كىفر بولۇۋى حقنىڭ (اون ايكنچىسى) كافر اوزەرىنە ھىچ بىر حالدە جىنازە
 نماز يىلنىڭ درست بولماۋى (اون اۋچونچىسى) ضعيفلر اوزەرىنە صوغىشە چىغۇننىڭ واجب بولماۋى (اون دورتۇنچىسى)
 مسلمانلاردان زكوة آلو ھەم مسلمانلارغە دعا حقنىڭ (اون بىشچىسى) مسجد ضرار ھەم تقوالق ھەم صوبىرلن
 استىغاب نىڭ فضىلىتى حقنىڭ (اون آلتۇنچىسى) ذكىر توتۇننىڭ طهارىتى صىدىر ماۋى حقنىڭ (اون بىشچىسى) غنىمەت
 مالنە مستەقى بولۇدە صوغىشە ياردەم قىلغان آدم نىڭ، صوغىش قىلغۇچى آدم كىبى بولۇۋى حقنىڭ (اون سىڭىزچىسى)
 خىبر واغىنىڭ غەلمى مۇجب بولۇۋى ھەم ضعيفلرگە صوغىشە چىغۇننىڭ واجب بولماۋى حقنىڭ (۱۰ يونس سورەسى)
 بوسورەدە بىر مسئىلە مسجد البىت نىڭ فضىلىتى حقنىڭ (۱۱ ھود سورەسى) بوسورەدە بىر مسئىلە بىش وقت نىماننىڭ
 وقىلارى حقنىڭ (۱۲ يونس سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) آزاد بىلەننى ساتۇننىڭ باطل
 بولۇۋى حقنىڭ (ايكنچىسى) كىفالىتى شىرطە باغلاۋىشنىڭ درست بولۇۋى ھەم كىفالىتنىڭ زەئىم لىقى بىرلەن منعقد
 بولۇۋى حقنىڭ (اۋچونچىسى) طعامنى صاوت بىرلەن اۋچىب ساتۇننىڭ درستلىكى ھەم بىضاعتنىڭ درستلىكى حقنىڭ
 (۱۳ رعد سورەسى) بوسورەدە مسئىلە يوق (۱۴ براھىم سورەسى) بوسورەدە عىتاب قىدرنى اثبات مسئىلەسى
 بار (۱۵ ھجر سورەسى) بوسورەدە مسئىلە يوق (۱۶ نمل سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى)
 دورت آياقلى حيوانلارنىڭ فائىدە لرى حقنىڭ (ايكنچىسى) آطنىڭ قاجىرنىڭ ايشە كىنىڭ حرام بولۇۋى حقنىڭ
 (اۋچونچىسى) بالقى ايتى نىڭ لال بولۇۋى حقنىڭ ھەم انجۇگە حلى اطلاق قىلغۇننىڭ (دورتۇنچىسى) سكر
 (خىرما صىغىنىسى) اۋچونئە (بىشچىسى) مرقوق (قىل) حقنىڭ (آلتۇنچىسى) صوق (صارق يونى ھەم شىعر (قىل)
 و بىر (نوه يونى) حقنىڭ (بىشچىسى) استىغاب نىڭ مستەجلىگى حقنىڭ (سىڭىزچىسى) اكراھ حالئە كىفر كىمە سىلنىڭ
 درستلىكى حقنىڭ (۱۷ بنواسرا ئىل سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) معراج حقنىڭ (ايكنچىسى)
 قصاص نىڭ مشروع بولۇۋى حقنىڭ (اۋچونچىسى) بلاغىتنىڭ حدى حقنىڭ (دورتۇنچىسى) نمازنىڭ وقىلارى ھەم نەجىد
 نمازى حقنىڭ (بىشچىسى) قىرائەتە ھەم بىرلەن اخفاء حقنىڭ (آلتۇنچىسى) تەكبىر تەرىپە حقنىڭ (۱۸ كەف
 سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) وكالىتنىڭ مشروع بولۇۋى حقنىڭ (ايكنچىسى) قىيامت علامىلرنىن
 ياچىرچ ومأجرچ نىڭ چىغۇبى حقنىڭ، (۱۹ مىرئىم سورەسى) بوسورەدە صراطنىڭ حىلغى حقنىڭ بىر مسئىلە بار
 (۲۰ طاھا سورەسى) بوسورەدە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) نمازنى قىياۋ قىلغۇننىڭ (ايكنچىسى) نمازنىڭ
 وقىلارى حقنىڭ (۲۱ نىپاء سورەسى) مۇندە بولغان مسئىلەر (برنچىسى) بىرھان توحىد حقنىڭ (ايكنچىسى)

مسئله يار (۲۷ الصفات سورەسى) بوسورەدە بىر سەئە بىر ئىشى بىلاسىن بوعازلا بولەن نىزىر ئىقتىساد قور بوعازلا بولۇپ
 لازم بولۇپ (۲۸ صاد سورەسى) بىر سەئە ركوع نىڭ تىلوت سىجىسى نىڭ قىيامىنە قائىم بولۇپ قىيامەت (۳۹ زىم سورەسى
 موندە بىكى سەئە (بىر ئىشى) ايز كولاك الله تعالى گە مرضى ياوزلق الله، الى گە مرضى توگىلك حىقنە (ايكنچىسى)
 صور حىقنە هم بعث حىقنە وزن اعمال حىقنە (۴۰ مؤمن سورەسى) موندە بىر سەئە عذاب قىر نى اثبات حىقنە
 (۴۱ حم السجدة سورەسى) موندە سەئە يوق (۴۲ شورى سورەسى) موندە بىكى سەئە (بىر ئىشى) جىنايەتلەر
 تولەوى حىقنە (ايكنچىسى) وحى نىڭ قىسمى لىرى حىقنە (۴۳ زخرف سورەسى) موندە سەئە عيسى عليه السلام نىڭ
 ايزى نىڭ قىيامت علامتلىرىدىن بولۇپ حىقنە (ايكنچىسى) سەئە شىهادت نىڭ ركىنى عام بولۇپ حىقنە (۴۴ دخان سورەسى)
 موندە بىر سەئە دخان نىڭ قىيامت علامتلىرىدىن بولۇپ حىقنە (۴۵ جاسىيە سورەسى) موندە سەئە يوق (۴۶ احقاف
 سورەسى) موندە بولغان سەئەلەر (بىر ئىشى) رضاع نىڭ مەنى نىڭ بىكى يىل ياروم بولۇپ حىقنە (ايكنچىسى) جىن نىڭ
 ايمانى نىڭ قائىدىسى گىناھدان يارلقار بولۇپ جىن گە كىر بولماق حىقنە (۴۷ محمد عليه السلام
 سورەسى) موندە قىتال حىقنە بىر آيت بار (۴۸ فتح سورەسى) موندە بولغان سەئەلەر (بىر ئىشى) عرب
 مشركلرنىن اسلامىن باشقە نىرسە مقبول بولماق حىقنە (ايكنچىسى) ضعيف لىر گە قىتال واجب بولماق حىقنە (اوپونچىسى)
 مەكە نىڭ قەھىرلەن مەقۇوح بولۇپ حىقنە (دورى ئىشى) مەھسۇرەدىكى نىڭ بوعازلى تورغان ادرنى حىر بولۇپ حىقنە
 (بىشىنچىسى) مەدەنە تىكلىرىنى كىتەر وشىر تىپولۇپ حىقنە (آلئونچىسى) صحابەلرنىڭ فضىلىقىدە (۴۹ حجرات سورەسى)
 موندە بولغان سەئەلەر (بىر ئىشى) عىب نىمازىدىن بورون قىر بان بوعازلا بولان نەھى حىقنە هم يوم شىك
 روزەسىدىن نەھى حىقنە (ايكنچىسى) فاسق نىڭ خىبرى نىڭ حەكى توقى بولۇپ حىقنە (اوپونچىسى) حق امام دان
 باش تارتقان كىشىنى قىتل واجب بولۇپ حىقنە (۵۰ قاف سورەسى) موندە هم سەئە يوق (۵۱ زارىيات سورەسى
 موندە ايمان بىرلىن اسلام نىڭ بىر بولۇپ حىقنە بىر سەئە بار (۵۲ طور سورەسى) موندە مۇئىن بالالارى نىڭ
 آتالارىنىنە ايبەرى حىقنە بىر سەئە بار (۵۳ نجم سورەسى) موندە سەئە يوق (۵۴ قمر سورەسى) موندە
 صودە نوبىلە شو حىقنە بىر سەئە بار (۵۵ الرحمن سورەسى) موندە فرما بولەن رىمان نىڭ فا كەھەن بولماوى حىقنە
 بىر سەئە بار (۵۶ واقعة سورەسى) موندە ركوع وسجود تىببىي حىقنە هم جىن كىشى گە قرآن توتماق حىقنە بىر آيت
 بار (۵۷ حدىد سورەسى) موندە بىر سەئە يوق (۵۸ مجادله سورەسى) موندە ظىھار كىفارىنى حىقنە اوج آيت بار (۵۹
 حشر سورەسى) موندە بولغان سەئەلەر (بىر ئىشى) قىياس نىڭ مەجت بولۇپ حىقنە (ايكنچىسى) كافىرلرنىڭ يورتلارنىنە
 واغچىلارنى كىسوزنىڭ درست بولۇپ حىقنە (اوپونچىسى) غىبەت مالىنى بولۇپ حىقنە (۶۰ ممتحنە سورەسى) موندە بولغان
 سەئەلەردىكى گە رەھىت نىڭ درست بولۇپ حىقنە (ايكنچىسى) كافىرلرنىڭ خاتون لارى نىڭ مۇمىنلەر گە مۇمىنلرنىڭ خاتون
 لارىنىڭ كافىرلەر گە ھىجرەت قىداوى حىقنە بىكى منسوخ آيت بار (اوپونچىسى) خاتون لارنىڭ بىيەت بىر وى حىقنە بىر آيت
 بار (۶۱ صف سورەسى) موندە سەئە يوق (۶۲ جمعة سورەسى) موندە بىر آيت بار جەھەنەم نىمازىنى اثبات هم اذان
 وقىنىدە بىيە نىڭ حىرام بولۇپ حىقنە (۶۳ منافقون سورەسى) موندە بىر آيت بار (اشھىد لىقى نىڭ ايمان صىغە سىنىن
 بولۇپ حىقنە (۶۴ تباين سورەسى) موندە سەئە يوق (۶۵ طلاق سورەسى) موندە بولغان سەئەلەر (بىر ئىشى)
 طلاق بىدى حىقنە هم مطلقە نىڭ ايز نىڭ ئويىدىن چىماوى حىقنە هم اشھادە عدالت واجب بولۇپ حىقنە
 (ايكنچىسى) صۇبىرە نىڭ حامەلەم آيسە نىڭ عدنى حىقنە (اوپونچىسى) طلاق قىلغان خاتون لارنىڭ نىققە وسكىنىسى
 هم بالاسىنى ايز وى حىقنە (۶۶ تحریم سورەسى) موندە بىر آيت بار حىلالنى حىرام ايتونىڭ يىمىن بولۇپ حىقنە
 (۶۷ مەككە) (۶۸ نون) (۶۹ حاقە) (۷۰ معارج) بولاردە سەئە يوق (۷۱ نوح سورەسى) موندە اشھادە نىمازى
 نىڭ كىفەيتى حىقنە بىر سەئە بار (۷۲ جن سورەسى) موندە بىر آيت بار مەسجىدە دىنيا سوزى يارماق حىقنە

(۷۳) زمیل سوره سی (موندہ ایکنچسی اولگسفی نسیخ قیلغان قیام لیل حقنہ ایکی آیت بار (۷۴) مدثر سوره سی) موندہ ایکی مسئلہ (برچسی) نمازده تکبیر تحریرہ ہم کیمیم پاک بولو حقنہ (ایکنچسی) مؤمنلرگہ شفاعت نلک درست بولووی حقنہ (۷۵) قیامت سوره سی) موندہ ایکی مسئلہ (برچسی بیانی بیانی تأخیر نلک درست بولووی حقنہ (ایکنچسی) مؤمنلرگہ الله تعالی نلک نور تجلی سنی کورو درست بولو حقنہ (۷۶) انسان سوره سی) - (۷۷) مر سالات سوره سی - (۷۸) نبأ سوره سی) - (۷۹) النازعات سوره سی) - (۸۰) عبس سوره سی) - (۸۱) تکویر سوره سی) - (۸۲) الا تقطار سوره سی) - (۸۳) مطلقین سوره سی) - (۸۴) الانشقاق سوره سی) - (۸۵) بروج سوره سی) - (۸۶) الطارق سوره سی) - (۸۷) الاعلی سوره سی) - (۸۸) غاشیة سوره سی) - (۸۹) فجر سوره سی) - (۹۰) بلد سوره سی) - (۹۱) شمس سوره سی) - (۹۲) لیل سوره سی) - (۹۳) طحی سوره سی) - (۹۴) انشراح سوره سی) - (۹۵) تین سوره سی) - (۹۶) علق سوره سی) - (۹۷) قدر سوره سی) - (۹۸) ینة سوره سی) - (۹۹) زلزات سوره سی) - (۱۰۰) عادیات سوره سی) - (۱۰۱) قارعه سوره سی) - (۱۰۲) نکاثر سوره سی) - (۱۰۳) عصر سوره سی) - (۱۰۴) همزه سوره سی) - (۱۰۵) فیل سوره سی) - (۱۰۶) قریش سوره سی) - (۱۰۷) ارایت سوره سی) - (۱۰۸) کوثر سوره سی) - (۱۹) کافرون سوره سی) - (۱۱۰) نصر سوره سی) - (۱۱۱) مسد سوره سی) - (۱۱۲) اخلاص سوره سی) - (۱۱۳) فلق سوره سی) - (۱۱۴) ناس سوره سی) هیچ برسندہ مسئلہ یوق مگر انشقاق سوره سندہ ثلاث سوره سی حقنہ بر آیت بار دفی اعلی سوره سندہ تحریرہ نلک نماز دن خارج بولووی حقنہ بر آیت بار کوثر سوره سندہ کوثر نلک حق لقنه ہم قربان واجب بولووی حقنہ آیتلر بار بومسئلہ لر نلک تفصیلا بیانی ان شاء الله هر قایوسید نیوشلی اورنندہ کیلور .

اخطار:

بوتفسیرده « صلعم » دیگان سوز (صلی الله علیه و سآم) دیگان سوز اورنندہ قویولدی . . . « هم » . . .
 علیه السلام هم علیهم السلام اورنندہ قویولور .
 سوزلردن اوستیبه ، اوتور سیه ، سکونیه ، تشدییدیه بولماغان چرفلر نی آست ایله اوقولور ،
 حرکت اورنلار نده .

(قرآن تفسیری قرآن تفسیر)

الاتقان
ترجمه القرآن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فاتحه سوره سی مکده اینگان ییدی آیت

(الْحَمْدُ لِلَّهِ) هر بر چن ماقتناو الله تعالی که گنهدر اما الله تعالی دن باشقه لارده بولغان ماقتناو
 ظاهری گنهدر واول ظاهری ماقتناو نك مرجع سی ده الله تعالی در (رَبِّ الْعَالَمِينَ) اوزندن باشقه
 هر بر بار بولغان نرسه لرنی تربیه ایتوجیدر اول الله تعالی آدم لرنی و حیدوان لارنی و نباتاتنی
 (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) ایزگولک که ورحمت که اهل بولغان کشی که ایزگولک ورحمت اییه سیدر
 (مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ) جزاء (قیامت) کونی نك خوجه سیدر (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) سیگاغنه عبادت قیلامز
 (وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) دهی سیندن گنه یاردم ایستیهز (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) کوندرگای ایدك
 بزلرنی توغری بولغان یولک (صِرَاطَ الَّذِينَ) شوندی آدم لرنی یولینه کوندرگای ایدك
 (أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) اول آدم لراوزه رینه انعام و احسان قیلدك سین موندان مراد پیغمبر لرنك ایتلر که
 کورسه تکان یولی (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ) آلا اوزه رینه آچولانهش بولماغان آدم لرنی یولی
 اوزه رینه یعنی یهود لرنکی الله تعالی نك آچورینه نییشلی بولغان آدم لرنی یولینه کوندرمه گل
 (وَالضَّالِّينَ) دهی آزغون بولماغان آدم لرنك یولینه کوندرمه گل یعنی نصارالار کبی توغری
 بولدان آزغان لارنك یولینه کوندرمه گل (آمِينَ) قبول قیلغای ایدك فانتحه صوگی آمین دیوسنهدر

يايسه اكلانوب قورمماحين الارنى (لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كيتمه، سول اول كاشرلر (خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ) الله تعالى
 كافرلرنى كوكللرنى اوزهرينه برده لى بس آلارنى كوكللرينه ايزگولك كومهس (وَعَلَى سَمْعِهِمْ) دى اول
 كافرلرنى ايشقو اورونلارى (فُوقًا لِرَأْسِهِ) اوزهرينه برده لى شونى اوچون حقنى ايشقو برلهن فائده لفته سول
 (وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ) دى اول كافرلرنى كوزلرى اوزهرينه برده بولغوجيدر شونى اوچون حقنى كومه سول
 (خَتَمَ صَفْتِنَ اللَّهُ تَعَالَى كِهَ اسناد فيلر بو كافرلرنى كوكللرينده برلغان ختم نى جىلى ايكانلىكى بلسرتو
 اوچون (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دى اول كافرلر اوچون رنجه كوچى الوغ عذاب بولغوجيدر (الله تعالى
 منافقلار حقده ذكر قيلماق آيقنى ايندى (وَمَنْ النَّاسِ) آدملرجه لسه سنن (ه) شول كشى لى (يَقُولُ)
 ئەيتورار (آمنا بالله) الله تعالى كِه ايمان كيتردك (وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ) دى آخرت كونيده ايمان كيتردك
 ديو (وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ) الله تعالى منافقلارنى سوزلرين رد قىلوب ئەيتده در حال بوكم اول منافقلار الله تعالى كِه ده
 هم آخرت كونيده كوكللرين ايمان كيتروچى توكل لى ديو (يُخَادِعُونَ اللَّهَ) منافقلار كوكللرينده بولغان
 نرسه نى خلافى بلسرو سببلى الله تعالى كِه آلدارلر آلداب ايمان كيتردك ديب ئەيتورار (وَالَّذِينَ آمَنُوا)
 دى ايمان كيتركان كشىلر كِه آلدارلر (وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ) منافقلار الله تعالى هم مؤمنلرنى
 آلدامالار مگر اوزلرين آلدارلر چونكه آلداولارى نى كتناهسى اوزلرينده بولور (وَمَا يَشْعُرُونَ)
 اما اول منافقلار آلداولارينى ضررينى اوزلرينده قايتورين سيزمه سولده (فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) منافقلارنى
 كوكللرينده منافقلىق وشك آروى بارده (فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا) بس الله تعالى قرآنلى ايندى سببلى
 منافقلارنى كوكل آروولارنى آرتىدى (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دى اول منافقلار اوچون رنجه كوچى
 قاطى عذاب بارده (بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ) اول نرسه نى منافقلار بالغانلار بولدىلار يعنى ايمان كيتردك
 ديو يالغان سويله لى سببلى (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر قايجان منافقلارغه ئەيتلمش بولسه (لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ)
 ييرده منافقلىق واهاندىن طيبوسببلى بوزقلىق قىلماق ديو (قَالُوا) ئەيتورار جوابده منافقلار (أَنَّمَا نَحْنُ
 مُصْلِحُونَ) بودر باشق توكلدر بزييرده توزكلك قىلوچيمه زديو ينى خلقنى اصلاح قىلامز ديو رلر
 (أَلَا اللَّهُ تَعَالَى منافقلارنى سوزلرين رد قىلوب ئەيتده در آگاه اولوئز (أَنَّهُمْ هُمُ الْفٰسِقُونَ) درستلكده
 آلدر بوزوقلىق قىلوچيلار (وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ) لكن بوزوقلار بى برده سيزمه سول (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
 آمنا) وهر قايجان منافقلارغه ايمان كيترك ديب ئەيتلمسه (كَمَا آمَنَ النَّاسُ) نيته كِه آدملر ايمان
 كيتردىلر يعنى محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) نى صحابه لى ايمان كيتركان كى ايمان كيترك
 ديب ئەيتلمسه (قَالُوا أَنُؤْمِنُ) منافقلار ئەيتورار ابايز ايمان كيترمه (كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ) نيته كِه نادانلار
 ايمان كيتردى يعنى بزنادان صحابه لى ايمان كيتركان كى ايمان كيترمه ديب ئەيتورار (أَلَا
 اللَّهُ تَعَالَى منافقلارنى سوزلرينى رد قىلوب ئەيتده در آگاه اولوئز (أَنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ) درستلكده،
 منافقلار اوزلرى نادانلار (وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ) لكن اوزلرى نى نادانلارنى بلمه سول

ذکر قیلسام قلاقلی بولالار (أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ) یایسه منافقلارنڭ صفتی کونکدن (بلوطدان) قویلغوجی یغور ککبیر (فیه ظلمات) اول باولده قارانغولقلار بولغوجیدر (وَرَعْدٌ) دخی رعد یعنی کونک گلدره بولغوجیدر باوطقه مؤکل بولغان فرشته یا که آنڭ تاوشی دیمشدر (وَبَرْقٌ) یالتراغوجی یاشن لیر بولغوجیدر مفسرلر فرشتهنڭ بلوط قاولی تدرغان قامچسی دیمشدر (يَجْعَلُونَ أَصَابَهُمْ فِي أَذَانِهِمْ) اول یغور اییه لری بارماقلارن یعنی بارماق باشلارین قولاقلارنده قیالار (مِنَ الصَّوَاعِقِ) کونک گادره دن قورقور اوچون (حَتَّىٰ أَمُوتَ) کونک گلدره دن قورقور قورقور دم دن صافلار اوچون شونڭ کبی منافقلارده (أما هيئت اربابى نلك بيانته كوره رعد برق بويله اولادر هواده بلوطلار حاصل اولدقنده آغر بلوطلار بیكل بلوطلارنی قسوب طولقونلار نورلار دیکزلردن بخار بولغان آیزرولغانده کهربا (الیکتربق) لانمش بلوطلار طولقونلارنوب وحرکته نوب ایکنچی بلوطلار ایله کهربا الماشدر لر اولده گی هواده بولغان کهرباده بو بلوطلارغه قوشلور بو کهربالارنڭ بعضی دافعه بعضی جاذبه بولوب کهربا قوتلغور هم بوادچ کورشی طبقه نڭ کهربالری بر جنسدن بولسه برسی ایکنچی سنی دفع قیلور طولقون وحرکت قوتلغور باشقه هیچ نرسه بولماس اگر بوادچ طبقه نڭ کهربالاری جنسده توری بولسه یعنی برسی دافعه ایکنچی جاذبه بولسه بو کهربالار برسی ایکنچسینی تارتوب برله شرگه طروشدر هم برله شرلر آرالارنده بولغان هوانی یاغب اولد وگرلیدی چغارورلار شول حالده کورلنگان اوطقه برق آندان ایشقلنگان تاوشقه رعد دپورلر اگرده بیرگه یاقن بولغان باوطلارده بولغان کهربا جاذبه بولسه شول کهربا یوروش هوا واسطسینی برلن بیدرده گی نرسه لرگه ده تاثیر ایقهر هم آلارنی کهربالاندرر بوبیرگه یاقن بولغان بلوطنڭ جاذبه بولغان کهرباسی بیدرده گی نرسه لرنڭ جاذبه بولغان کهرباسینی بیدرر دافعه بولغان کهرباسینی اوزینده تارتور بیدرده گی جسملرنڭ هم کهربالاری تارتوده بولورلار شول وقت دبلوطدان بیر قسم کهربا آیرلوب بیدرده بولغان جسم لرنڭ کهرباسی ایله بئرلشده شول جسمنی تلف قیلور یاشن صوقدی دیهک شول بولور (والله محيط بالكافرين) الله تعالی کافرلرنی علم و قدرت پوزندن چولغاب آلغوجیدر (يَكَادُ الْبَرْقُ) یاشن یاقن بولور (يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ) یغور اییدلری نڭ کوزلرین کینه تارتوب آورغه (كَلَمًا أَضَاعَهُمْ) قابوغنه زمان یاشن یاقطرطسه یغور اییه لرینه (مَشْوَانِيهِ) اول یاقطیلقده یورلر (وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ) وهر قابیچان یغور اییه لرینه قارانغولق بولسه (فَأَمْرًا) توقطارلار واورنلارنده قرارلار شونڭ کبی منافقلارده هر قابیچان قرآن نازل اولسه قرآنده ظلماتگه اوخشاغان کفرنی رعدگه اوخشاغان کفر اوزه رینه وعیدنی برقغه اوخشاغان ظاهر دلیللرنی ذکر بار بس منافقلار قرآننی ایشکچ بارماقلارین قولاقلارینه طقارلار قرآن ایشکچ ایمانغه میل ایقب دینلرین قویماسونلار اوچون منافقلارنڭ اوز دینلرینی قویولاری اوزلری قاشنده موت حکمده هم قرآنده اوزلری بار اتقان نرسه لرنی ایشقسدر قلاق سالورلار بار اتماغان نرسه لرینی ایشقسه لر توقتارلار (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر الله تعالی تله سه اییدی (لَتَهَبَ بِسَمْعِهِمْ) منافقلارنڭ ظاهر بولغان

ايشته اييه سي بولغان قوه لر يني آلور ايدى نيته كه معنوى قوه سامعه لر ين آلدى (وَأَبْصَارُهُمْ) دخى
 ظاهر بولغان كوز لر يني يعنى كوزو قوه لر يني آلور ايدى نيته كه معنوى بولغان قوه باصره لر يني
 آلدى (إِنَّ اللَّهَ) درست لكده الله تعالى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) هر نرسه اوزه ريله كوچى بيك كوچيدر
 (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آدم لر مراد اهل مكه (اعْبُدُوا رَبَّكُمْ) ربكز كه عبادت قيلكز يعنى ربكز ني
 برله كز (الَّذِي خَلَقَكُمْ) شوندى ربكز كه سزنى يوقدان بار قيلدى (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ)
 دخى سز دن بورون بولغان آدم لر ني يوقدان بار قيلدى (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) سز نك عبادت سببلى الله
 تعالى نك عذاب نمن صافلانما قلكز اوچون (لعل اصلده ترجى اوچون يعنى بر نرسه ني اميد ايتو اوچون
 لكن كلام الله ده لعل تعقيق معنا سنده ياكه تعليل اوچون بولغان (كى) معنا سنده (الَّذِي) شوندى
 ربكز كه (جَعَلَكُمْ الْأَرْضَ) سز لر كه بير ني خلق قيلدى (فَرَأَسَا) توشه لگان حالده (وَالسَّمَاءَ بَنَاءً)
 و كو كنى توبه بولغان حالده خلق قيلدى (وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) و دخى يوغارى بلوط دان سز كه
 صو ايندر دى (فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ) بس اول صو سببلى تورلى بيمه شلردن چفاردى (رَزَقْنَاكُمْ) سز كه
 رزق بولسون اوچون (فَأَنْزَلْنَا) بو آيقده بير ني فراش ايتب ياراطدى ديگان سوزدن بير نك شكلى مسطح
 بولوب كرى توكل لك بلمه چونكه فراش بولووننن مسطح بولووى لازم توكل بلكه آدم لر باشقه نرسه
 لر ني آستقه توشه گانلرى كى بيرده آلا آستقه توشه لگانا لكن الله تعالى فراش ديدى كيره ك مسطح
 و كيره ك كرى بولسون نيته كه كروى الشكل بولغان ياصقنى آستقه توشه سذك فراش بولا ينده ده الله تعالى
 بو آيقده بيمه شلرنك چفويينه صو سبب بولوب هم بيمه شلرنك ماده سى صودان بولغانلغى اوچون اوزينك
 قدر ني وتله وى برله ن چقان بيمه شلرنك چفويينه صونى سبب قيلدى (فَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ أَدَادًا) بس عبادتده
 الله تعالى كد شريك لر قياما كز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) و حال بو كم سز يله سز هر نرسه ني بارانقوچى الله تعالى
 اوزينكه ايكانلكنى البقه معبود بولغان نرسه خالق بولورغه كيره ك الله تعالى دن باشقه هيچ خالق يوق
 (وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ) و اكر سز شكده بولسا كز (مَنْ أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا) بز نك بنده مز (محمد صلى الله
 تعالى عليه وسلم) كه ايندر گان نرسه سز دن يمهى قلمز محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) كه ايندر گان
 قرآن نك الله تعالى دن بولوونده شك قيلسا كز (فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ) بس بز ايندر گان قرآن نك
 مثلنن بر سوره كيقركز يعنى نظم نك كور كاملگنه فصاحت بلاغته قرآن سورمى
 كى بولغان بر سوره كيقركز مثلا ايلق آزي اوج آيت (وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ) دخى شاهدلار كز ني
 يعنى معبودلر كز ني اوندكز (مَنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالى دن باشقه دان بولغان شاهدلار كز ني (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)
 اكر قرآن ني محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) اوزننن چفاردى الله تعالى دن ايندر له دى ديگان سوز كرده
 راست بولسا كز يعنى سز ده محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) كى فصيح عربلر سز (سوره ديو قرآننن
 بر قطعه بولوب ارنى و آخرى بولوب اقل اوج آيت بولغان نرسه كه نه يندلور) (فَأَنْ لَمْ تَفْعَلُوا) بس اكر بو اشنى
 قياما سا كز يعنى بز ايندر گان قرآننن بر سوره نك مثلنى ده كيقره آلماسا كز (وَلَنْ تَفْعَلُوا)

والبقه بواشتى قیلا آله ازسز یعنی قرآنك بولغان سورەنك مثلئ بولغان برصونزیده کیتره آله ازسز (فَاتَّقُوا
 النَّارَ الَّتِي) بس شوندى اولطان قورقكز (وَهُدَاهَا النَّاسَ وَالْحَجَّارَةَ) اول اولونك ياغا تورغان نرسه سی
 ایمان کیترمگان آدملر در هم طابیلاردر یعنی کافرلرنك معبود بولغان طاش صنملری در (أُعِدَّتْ
 لِلْكَافِرِينَ) اول اولونك کافرلرگه حاضرله نمش بولدی (وَبَشِّرِ النَّبِيْنَ) دسیونچ بیرسین ای محمد (صلی الله
 تعالی علیه وسلم) شوندى آدملر (آمَنُوا) اول آدملر ایمان کیتردیلر یعنی اسلام دینی نك خلق لغه
 چن کورکللرندن اشاندیلار (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلر نی قیلدیلار (اِنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ) بو ره وشچه
 سیونچ بیر درستلکده ایمان کیترب و ایزگو اشلر اشلرگان آدملرگه باقچلار باردر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْاَنْهَارُ) اول باقچلار نك استقلرندان یلغهلار آغار یعنی یلغهلار داغی صولار نك آغورونی صوغه اسناد قیامای
 یلغغه اسناد قیلو مجاز بولادر (كَلَّمَا رَزَقُوا مِنْهَا) قابوغغه زمان باقچلار دان رزقلانمش (طعاملانمش) بولسالار
 (مِنْ ثَمَرَةٍ) باقچه نك بر بیه شندن (رِزْقًا) رزقنی (قَالُوا) رزقلانغان آدملر ره یقورلر (هُنَا) بورزقلانغان
 طعام نرسه یعنی (الَّتِي) شوندى طعام در (رِزْقًا مِنْ قَبْلُ) بو طعامنی موندان الك رزقلانمش بولدی ایدی
 یعنی او جاها نك بیه شلری برسی برسته ارغشی معناسنده یا که من قبل دن مراد دنیا ده معناسنده بو وقت او جاخ
 بیه شی دنیا بیه شی نك جنسندن معناسنده بولا (وَاتَّوَابَهُ) دخی بیرلمش بولکز سز اول رزقنی (مُتَّسِبَاتًا)
 بعضی بعضنه توسته اوخشاغان حالده گرچه طعاملری باشقه بولسده (وَكُلَّهَا فِيهَا) دخی او جاخ اهللری
 ارجون او جاخده بولغه چیدر (اَزْوَاجٍ مُطَهَّرَةٍ) خاتون لارغه خاص بولغان حیض استعاضه کبی نرسه لردن
 هم طبیعی حاجتلردن واشه کی خلقلار دان پاک بولغان خاتونلار (وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) دخی او جاخ اهللری
 او جاخده مگکو قالغورچیلاردر .

الله تعالی (وان یسلیم الذباب) آیتنه چین برلهن (کمثل العفکبوت) آیتنه اورمده کوچ برلهن مثال
 کورسه تکاج یهودیلر بو غسیس نرسه لرنی ذکر دن الله (تعالی) نك مرادی نرسه ایکان دیدیلر شونندان
 صرک الله تعالی یهودیلر نی رد قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (اِنَّ اللَّهَ لَا یَسْتَحْبِي) درستلکده الله تعالی
 او بولماس (اَنْ یَضْرِبَ مَثَلًا) مثل قیلماقدان (مَا) کیرهک نیندی مثل بولسون یا که مازاند بولور (بِهَوْضَةٍ
 فَمَا فَوْقَهَا) چین نی دخی چین دن اوستن اولوغ بولغان نرسه نی (فَاَمَّا النَّبِيْنَ آمَنُوا) ایندی شوندى آدملر
 ایمان کیتردیلر (فَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ) بس ایمان کیترمگان آدملر بولرلر درستلکده بو مثل ثابت در
 (مِنْ رَبِّهِمْ) ربلرندن بو (وَاَمَّا النَّبِيْنَ) واما شونسی آدملر (کَفَرُوا) کافر بولدیلار (فَيَقُولُونَ) بس
 کافر بولغان آدملر ره یقورلر (مَا ذَا ارَادَ اللَّهُ) نی نرسه تله دی الله تعالی (بهُنَا) بومثل برلهن (مَثَلًا) مثل یوزنمن
 یعنی بو مثل دن نیمدی فائده بار دیدیلر (الله تعالی جوابده تدیته در (یُضَلُّ بِهِ كَثِيْرًا) بومثل برلهن الله تعالی
 کافرلردن کرب آدمنی آزدور (وَيُهْتَمَى بِهِ كَثِيْرًا) دخی بومثل برلهن مؤمنلردن کوب آدمنی حق لغه
 کوندر (وَمَا يُضَلُّ بِهِ) دخی الله تعالی بومثل برلهن حقلقدان آزدور ماس (الْاَلْفَاقِيْنَ النَّبِيْنَ) مگر شوندى

یاوز آدملرنی آزدرر (یَقْضُونَ عَهْدَ اللَّهِ) اول یاوز آدملر الله تعالی نلک عهدين صندرلار وهورلار (یعنی محمد صلی الله علیه و سلمگه ایمان کیترمک عهدين (من بعد میناهه) اول عهدين یاوزلار اوزه رینه الله تعالی نلک مؤکد و محکم قیلووی صوکنده ایمان یعنی اول عهدين قبول قیلونی اوستلرینه آلفانلاری صوکنده بوزارلار (وَیَقْطَعُونَ) دخی یاوزلار کيسه لر (ما) شول نرسه نی (أَمْرَ اللَّهِ بِهِ أَنْ يُوَصَّلَ) اول نرسه نی توتاشدیرماقاق (کيسه زسزلک) برله الله تعالی بیوردی یعنی اول نرسه محمد علیه السلام گه ایمان دخی قرده شلک در یاوزلار محمد علیه السلام گه ایمان کیترمه دیلر هم مؤمنلر برله ن دوستلق بینی کيسدیلر (وَیُقْسُونَ فِي الْأَرْضِ) دخی اول یاوزلار بیورده گناه قیاوهم خالقنی رسول اللهغه ایمان کیترودن طیبو سبیلی بوزوقلق قیاور بولدیلار (أَوْلَئِكَ) بوصفتلار برله ن صفتلانغان یاوزلار (یهودلر) (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آلا در ضرر ایچوچی لر چونکه بو یاوزلار عهدين بوزو برله ن عهدگه وفانی وصل برله ن قطعنی توز کلک برله ن بوزوقلقنی آلماشدیردیلار و مگدولک اوطقه کردنی اوستلرینه آلدیلار (کَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ) ای مکه اهلی نیچک سزالله نی انکار ایتمه سز برلکنه دلیل لر قائم بولغان نلک صوکنده (وَكُنْتُمْ آمَوَاتًا) و حال بوکم سز نولکلر بولدگز یعنی آمالار نلک آرقالار نلک اعی نطفه لر (فَأَمَّا كُمْ) بس ترگذدی الله تعالی سزنی دنیا ده (ثُمَّ بَيَّنَّا كُمْ) مرنلک صوکنده نولتر الله تعالی سزنی (ثُمَّ بَعَّيْنَاكُمْ) مونلک صوکنده قیامتده بینه ترگز الله تعالی سزنی (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) مونلک صوکنده یعنی قیامتده ترلگان صوکنده الله تعالی گه قایتارلمش بولورسز هم الله تعالی دنیا ده قیلغان عمللرگز برابرنده جزاء بیرر (هُوَ الَّذِي) اول الله (تعالی) شوندی ذات در (خَلَقَ لَكُمْ) سز نلک فائده گز اوچون بارانندی (مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) بیورده بولغان نرسه لر نلک بارچه سنی (ثُمَّ أَسْرَى إِلَى السَّمَاءِ) مونلک صوکنده یعنی بیرنی یاراطقان صوکنده کولگه قصد قیلدی (فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) بس کولر نی الله تعالی بییدی کولک اقبه نه وردی (وَهُوَ) دخی اول الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر هر نرسه نی بلگ وچیدر (فائده) الله تعالی نلک بو (خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) آیتندن بلذدر اشیا ده اصل اباحت بولورچیلق چونکه بو آیتده لام انتفاع اوچون بس هر نرسه کم فائده لنوگه صالح بولوب عقلا ضررلی بولووی بلنهمه سه بو نرسه مباح بولوب هر کم گه بونرسه نی تناول درست اما اشیا ده اصل میاملق بولو زنا خمر کبیلر نلک حرام لعینه بولووینه، کشی مالنی آشار نلک حرام لغیره بولووینه، آط ایقی آشار نلک مکروه تعزیمی بولووینه، ماچی سو ری کبیلر نلک مکروه تفریه یی بو اووینه منافی توکل چونکه بولار نلک هر برس نلک حرام لغی دلیل قطعی برله ن مکروه لگی دلیل ظنی برله ن ثابت اشیا ده اصل اباحت بوماقی خلاقیته دلیل بولماغان شیلرده بولا اگر بو آیت گه بحث قیلساک بوره وشچه آیت دلالت قیلادر بیر نلک کو کدن مقدم یاراطلووینه و حالانکه الله تعالی (وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا) دیگان دیو جواب بیررمز بو آیتده نم کله سی وقتده تراخی اوچون بولمای فصلده تراخی اوچون بولور یا که (وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحِيهَا) دیگانده بعد مع معناسنده بولور (وَأَذْأَقَالَ رَبُّكَ) ای محمد شول وقتنی ایسکه توشر ربک ندیقه (لِلْمَلَائِكَةِ) فرشته لر گه (إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ) درستلگه مین بیورده یاراطماق اهن

(خَلِيفَةً^ط) حكامى يورئوده اوزمه قائم مقام بولغان كىشىنى يعنى آدم (عليه السلام) نى (قَالُوا) فرشته لىر
 ئه يقىدىلر (أَتَجْعَلُ فِيهَا) ايا ييرده باراطورسنى (مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا) ييرده بوزوقلىق قىلاتورغان آدمنى (وَيَسْفِكُ
 الدَّمَاءَ^ج) دى قانلر توگه تورغان آدمنى (وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ) وهالبوكم بىز سىلك حمدك برلهن تسبيح
 ده يقورمز (وَنُقَسِّسُ لَكَ^ط) ودى سىنى چىنايكه مناسب بولماغان نرسه لردن باكلمز (قَالَ) الله تعالى فرشته لىرگه
 ئه يقىدى (أَتَى أَعْلَمُ) درستلىكده مەن بلەمن (مَالَا تَعْلَمُونَ*) سىز باهگان نرسه لرىنى يعنى ييرده آدمنى خليفه
 ايتوده بولغان حكمت ومصاحفتنى مەن بلەمن سىز بىلىسىز (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا) دى الله تعالى آدم
 (عليه السلام) گه بىلدى هر بر معناغه دلالت قىلاتورغان لفظلارنى يعنى هر بر معناغه دلالت قىلات
 تورغان لفظنى بلونى آدم عليه السلام نىك گوكلنه صالحى (ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ) مونىك صوتىده
 يعنى آدم عليه السلام گه بىلدىرگان صوتىده الله تعالى اول معناغه دلالت قىلاتورغان لفظلارنىك مسى لرىنى
 فرشته لىرگه عرض قىلدى يعنى كورسەتىدى (فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ) بس الله تعالى ئه يقىدى بو
 نرسه لرىك اسمارى برلهن مېكنا خبر بىرىز (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ*) اگر خليفه بولورغه آدم گه قاراغانده
 بىز تېيشايمىرەك دېگان سوز ئىزده راستلاردن بولسا ئىز (قَالُوا) فرشته لىر ئه يقىدىلر (سُبْحَانَكَ) باكلايمىز سىنى
 سىنا سوز برلهن قارشى كىلمىكىن (لَا عِلْمَ لَنَا) بىزگه هيچ نرسه نى بلو يوق (الْأَمَّا عَلَّمْنَا^ج) مگر سىن
 بىلدىرگان نرسه نى بلوگنه بار (أَنْتَ أَنْتَ) درستلىكده سىن (الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ*) هر نرسه نى بىلگوچى سىن
 وحكمت ايبهسى سىن (قَالَ يَا آدَمُ) الله تعالى ئه يقىدى اى آدم (أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ^ج) فرشته لىرگه هر بر معناغه
 دلالت قىلاتورغان لفظلارنىك مسى لرى برلهن خبر بىر ديو (فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ) بس آدم عليه
 السلام فرشته لىرگه هر بر معناغه دلالت قىلاتورغان اسملارنىك مسى لرى برلهن خبر بىرگان زمانده (قَالَ) الله
 تعالى فرشته لىرگه شلقه رهوشىچە ئه يقىدى (أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ) ايامىن سىزگه ئه يقىمە دىمى (أَتَى أَعْلَمُ) درستلىكده مەن بلەمن
 (غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلارنىك و بىرلارنىك غيب بولغان نرسه لرىنى (وَأَعْلَمُ) دى بلەمن (مَا)
 شول نرسه نى (تُبَيِّنُونَ) ظاهر قىلورسىز سىز اول نرسه نى (وَمَا) دى شول نرسه نى بلەمن (كُنْتُمْ) بولدىز
 سىز (تَكْتُمُونَ*) اول نرسه نى ياشور بولدىز (وَأَذَقْنَا لِلْمَلَائِكَةِ) دى اى محمد شول وقىنى ايسكه توشر
 ئه يقىدىك بىز فرشته لىرگه (أَسْجُدُوا لِآدَمَ) آدم گه سجدە قىلورسىز يعنى حرمتلىق والوغلاب آدم گه بوگىلدىز ديو
 (اما عبادت طرىقنچە سجدە الله تعالى گه خاص) (فَسَجُدُوا لِلْإِبْلِيسَ^ج) بس فرشته لىر سجدە قىلدىلر
 مگر ابليس سجدە قىلمادى (أَبَى) ابليس سجدە قىلودان باش تارتدى (وَأَسْتَكْبَرَ) دى تكبرلىقى
 (وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ*) دى ابليس عام الله ده كافر لردن بولدى (ابليس فرشته لىر آراسىده بىر جن
 بولوب معمور بولدىقندان تغلبيا الا ابليس دېگانده استىفنانى متصل قىلورغه مكن ياكه استىفناء منقطع
 بولور (وَقُلْنَا يَا آدَمُ) دى الله تعالى ئه يقىمە ئه يقىدىك بىزدى اى آدم (أَسْكُنْ) تور (أَنْتَ وَرَوْحُكَ) سىن هم
 خانونىك مواء (الْجَنَّةِ) اوجماخده تور (وَكُلَا مِنْهَا) دى جنت دن يعنى يېمىشلردىن آشاغىز (رَغَدًا) كوب

وڪيڻ بولوب آشاو برلن (حَيْثُ شِئْتُمَا) جنت دن نلگان اور نوغزدان (وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ) دخی
 بو آغاچه ياقن بولماگز يعني بو آغاچدان آشا ماغز بو آغاچني بقداي ياکه يوزم آغاچي ديگانلر (فَكُونَا
 مِنَ الظَّالِمِينَ *) بس اکر بو آغاچدان آشا ساگز هر ايکگز ظلم و گناه قیلوچيلاردان بولورسز (فَازَلَمَّا
 الشَّيْطَانُ عَنَّمَا) بس آدم برلن حواءني ايليس جنت دن تابدردي (فَأَخْرَجَهُمَا) صوکره آدم برلن حواءني
 شيطان چغاردی (مِمَّا) شول نعمتار دن (كُنَانِيهِ ع) اول نعمت ده آدم برلن حواء بولديلار ايدي (وَقُلْنَا) دخی
 ته بندك بزدي الله تعالی (اهْبِطُوا) پيرگه توشكز جنت دن (بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) سز نك ببعكز بعضكزه
 دشمان در (وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ) وسز نك اوچون بيرده قرار لانا تورغان اورون باردر (وَمَتَاعٌ)
 دخی فائده لنه تورغان نوسه لر باردر (اِلَى حِينٍ *) اجل وقتنه قمر (فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ) بس قبول
 ايتب رهنن آدم آلدی واوگره ندی (كَلِمَاتٍ) سوزلرني يعني الله تعالی آدم عليه السلام گه شول سوزلرني
 الهام قیلدی اول سوزلر بولاردر (رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا) ياکه (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِعَمَلِكِ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ
 وَتَعَالَىٰ جَدُّكَ لِأَدَلَّةِ الْأَنْتَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ) حضرت ابن عباس بوسوزديو
 روايت قیلا آدم عليه السلام ته بیدی (يَا رَبِّ أَلَمْ تَخْلُقْنِي بِيَدِكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ أَلَمْ تَنْفِخْ فِي الرُّوحِ مِنْ
 رُوحِكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ أَلَمْ تَسْبِقْ رَحْمَتَكَ غَضَبَكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ أَلَمْ تَسْكُنِّي جَنَّتَكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ أَنْ تُبْتُ
 وَأَصْحَتُ أَرَا جَعَىٰ أَنْتَ إِلَىٰ الْجَنَّةِ قَالَ نَعَمْ) (فَتَابَ عَلَيْهِ ع) بس الله تعالی آدم عليه السلام گه قايتدی يعني
 توبه سنی قبول ایتدی (إِنَّهُ) درست لکده الله تعالی (هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ *) اولغنادر توبه لرنی قبول ایتوچی
 دیندلر بده رحمت قیلوچی (قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا) ته بیدك بزدي الله تعالی جنت دن همه بزده توشكز (فَأَمَّا
 يَأْتِيَنَّكُمْ عَمَلِي) بس اکر سزگه ميندن کيلسه (هدی) کوندرگوچی يعني قرآن دخی رسول (فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ) بس کيدر
 مينم کوندرگوچی قرآنه دخی رسوله ابيه رسه يعني ايمان کيقرسه (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس اول آدملر
 اوزه رينه قورقو بوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ *) دخی اول کشيلر حسرتلنرده ايهسلر (بو اورنده ايکی شرطقه
 بر جواب بولغان يعني ايکنچی شرط جوابي برلن اولگی شرطقه جواب ان جئننی فان قدرت آصفت
 اليک کبی (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دخی شوندي آدملر کافر بولديلار (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخی بز نك آيتلر مزي
 يالغانغه توتديلار (أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) بو کافر بولوب آيتلر مزي يالغانغه توتقان آدملر اوپ
 ابيه لری ذر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ *) آلا ر او طده قالوچيلاردر (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) اي بعقر بلك بالالاری اسرائيل دن
 مراد ابراهيم عليه السلام ارغلی بولغان اسحاق عليه السلام نك ارغلی يعقوب عليه السلام اسراييل عبد الله
 ياکه صفوة الله معنا سنده (اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي) مينم شوندي نعمتهنی ايسگزگه توشكز (أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ)
 اول نعمت برلن سزگه انعام قیلدم يعني آتالار کزغه فرعون دن هم آنك عذابنن درياغه باطودان
 قوقارو هم بوزارونی معبود توتو گنا سندن عفو کييلر (وَاَوْقُوا بِعَهْدِي) دخی مينم عهدمه يعني محمد
 (صلى الله عليه وسلم) گه ايمان غه وفا قیلوگز (اَوْفِ بِعَهْدِكُمْ) مين سز نك عهد کزگه وفا قیلور من يعني

اگر محمد (صلی الله علیه و سلم) که ایمان کیتسه گز جنت که کرتو برلن ثواب بیدر من (وَأَيُّ فَارْهَبُونَ) دخی عهد که وفا قیلونی قویوده میلسن گنه قور قکنز (وَأَمَّنُوا) دخی ایمان کیتسر گز (بها) شول نرسه که (أَنْزَلْتُ) ایندر دم مین اول نرسه نی یعنی قرآن غه (مُصَدِّقًا) راستلاوچی بولغان حاله اول مین ایندرگان نرسه (قرآن) (أَلَمَّا مَعَكُمْ) سز نلک برلن برگه بولغان نرسه نی یعنی تورات نی چونکه قرآن تورات که توحیدده نبوتده موافق (وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرِينَ) دخی مین ایندرگان نرسه نی انکار قیلرچی نلک اول کسی بولما گز بو آیتده خطاب یهودلر که کعب بن الاشرف کبی یهودلر نلک رئیس بولغان آدملر حقنده نازل بولغان (وَلَا تَشْقُرُوا بُيُوتَنَا) دخی مینم آیتلرم برلن آلهلدر سا گز (ثُمَّ قَلِيلًا) آز آتجه نی یعنی قرآن آیتلرینه ایمان برلن دنیا آلوشنی آلددر ما گز (وَأَيُّ فَاتَّقُونَ) دخی ایمان وحق غه اییه رو سبیلی میلسن گنه قور قکنز (وَلَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) دخی حقنی باطل برلن قاطنلدر ما گز (وَتَكْفُرُوا بِالْحَقِّ) دخی محمد علیه السلام نلک صفتی حقنده بولوده حقنی یاشرمه گز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حال بوکم سز اول حقنی بلورسز (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) دخی نماز او قو گز (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) دخی زکات بیدر گز (وَأَرْكُعُوا مَعَ الرَّكْعَيْنِ) دخی رکوع قیلوچیلار برله برگه رکوع قیلو گز « فائده » الله تعالی نلک بو آیتده نماز نلک و زکوة نلک فرضلغنه جماعت نمازی نلک واجب بولووینه دلیل بار بو آیتده اهل کتاب قسه نماز او قو برلن زکات بیرو برلن نمازده رکوع قیلو برلن امر قیلدی امر و جوب او چون حاصل کلام الله تعالی اهل کتابغه مسلمانلارغه اییه رو برلن امر ایتنی یعنی مسلمانلار اوقی تورغان نمازی او قو گز هم زکاتنی مسلمانلارچه بیدر گز هم مسلمانلار کبی نمازده رکوع قیلو گز دیدی بعضیلر بو آیت جماعت برلن او قوغه امر دیگانلر نمازدان رکوع برلن تعبیر قیلنغان دیگانلر بو وقتده معناسی بولادر نماز او قوچیلار برلن برگه نماز او قو گز دیگان معناده لکن بو وقت جماعت نمازینک واجب بولوروی لازم بولا بیز نلک منهبه سنت مؤکد ایدی واجبده مفدوبک میامه توکل ایدی لکن بوره وشچه جواب بیدر که ممکن بو آیتده امر و جوب او چون بولسه ده جماعت نمازی واجبگه یاقن بولغان سنت هر شینک قریبینه شول شینک حکمی بیله دریا که بوره وشچه نه یقورمز امر ندب او چون بولور ندب او چون بولو جماعت نمازینک سنت بولورین نفی قیلایم چونکه سنت ندب افرادندن برفرد بولور یا که بوره وشچه نه یقورمز آیت جماعتنک واجب بولووینه دلالت قیلسه ده لکن جماعت امامغه مقصدی که توقفاغانلغی او چون قدرت بالغیر بولا قدرت بالغیر معتبر توکل هم قدرت بالغیر برلن بده مکلف توکل بس قدرت بالغیر برلن بده نلک مکلف بولماوی سبیلی ظاهر کتابنی ترک قیلنور لکن جمعه نمازی برلن بحث کیلسه جمعه نمازنده جماعت فرض و حالانکه اوزی غیر که توقفاغانلغی او چون قدرت بالغیر بولا لکن جمعه نمازندان جواب بیره مز جمعه نمازی نلک منعقد بولووی جماعت متحقق بولغاننک صوکنده بس جمعه نمازنده جماعت قدرت بالغیر بولمی امام زاهدی نه یقه یهودلر اول نمازی یالغز یالغز او قیلار ایدی بس الله تعالی یهودلر که مسلمانلار برلن برگه او قو گز دیوا قیلدی بس آیت بیش وقت نمازده جماعتنک واجب بولووینه دلالت قیلادر جمعه نمازنده جماعتنک فرض بولووی (اذا نُودِيَ

لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا) آيتى بىرلەن نابت قاضى بو آيت بىرلەن تىمسك قىلادر كافرلرنىڭ عبادىتىنى اداء بىرلەن مخطاب ومكلف بىرلار بىنە اما بىزنىڭ مەنبەدە كافرلار ايمان ومعاملات هم عقوبات هم عبادات بىرلەن مكلف بىرلار آخىرىدە مۇاخىفە حامىدە گىفە يەھودلرنىڭ عالملىرى مسلمان بولغان ياقىن قىردە ئىللىرىنە مەمىد (صلى الله تعالى عليه وسام نيك) دىنىدە ثابت بولۇڭز آنىڭ دىنىنى سىق دىيىڭاچ الله تعالى يەھودلرنىڭ عالملىرىنى حىققەتە دىكىر قىلغاچق آيتىنى اينىردى (اتأمرون الناس بالبر) ايا آدملىرىگە ايزگولك (ايمان) بىرلەن قوشاسىز مى (وتتسبون انفسكم) اما اوزىڭزنى اونوتاسىز مى (وانتم تقولون الكتاب) مالىكوكىم سىز كىتاب (تورات نى اوقىسىز (افلأ تَعْمَلُونَ) ايا سىڭىزنىڭ يادلىغىنى بىلىسىز مى؟ يەنى عقلغە صالح بىر قارامىسىز مى؟ يەنى كىشىگە ايزگولك بىرلەن امر قىلغاچق اول ايزگولك البته اوزىڭىزگە دە لازم اوزىڭىزنى اونوتو البته عقلسىزلىقدان چۈنكى عقللى كىشى اوز فائىدەسىنى بىلىك كىرەك (واستعينوا بالصبر) دىنى اشلر كىزگە صبر بىرلەن ياردەم اىستەڭز (والصلاة) دىنى نماز بىرلەن ياردەم اىستەڭز (وانها لكبيرة) دىنى درسلىككە نماز الوغ و آغردر (الأعلى الخاشعين) مگر الله تعالى دن قورقۇچى طاعت دە قىرار تابقۇچى كىشىلەرگە گىفە الوغ و آغر نوڭلدر (الذنين) شۇندى كىشىلردر الله تعالى دن قورقۇچى طاعت دە قىرار تابقۇچى آدملىر (بظنون) شىكسىز بىلورلر آلا (انهم ملاقوا ربهم) درسلىككە آلا رىلرىنە بولغۇچىلاردىر دىيۇ يەنى اوزلارنىڭ قىامت كۈنىدە الله تعالى گە بولغۇلارنى يقىنلا بىلگەن آدملىرگە نماز الوغ و آغر بولماس (وانهم اليه راجعون) دىنى شول آدملىرگە نماز آغر بولماس شىكسىز بىلورلر درسلىككە آلا رىلرىدە قايتۇچىلاردىر (يا بني اسرائيل) اى يعقوبنىڭ بالالارى (اذكروا نعمتى التي) مېنىم شۇندى نەملىرىمنى ايسىڭىزگە توشىڭىز (انعمت عليكم) اول نعمت لىر بىرلەن سىزنىڭ اوزىڭىزگە انعام قىلدىم (وانى) دىنى درسلىككە مېن (فضلنكم على العالمين) سىزنى شول زىماندە بار بولغان آدملىر اوزىڭىزگە آرتۇق قىلدىم (وانفوا يومًا) دىنى شۇندى كۈندىن قورقۇڭز (لا تجزى نفس) هېچ بىر نىفس الوش آلماس (عن نفس) ايكىنچى بىر نىفسنى (شيئًا) هېچ نەرسەنى (ولا يقبل منها شفاعة) دىنى هېچ بىر نىفس دن ياردەم قبول قىلنماس (ولا يؤخذ منها عدل) دىنى هېچ بىر نىفس دن فداء (يەنى اوزى اورنىدە ايكىنچى آدمنى) آلماس (ولا هم يضرورون) دىنى آدملىر ياردەمدە بىرلىشىش بولماسلار يەنى الله تعالى نىڭ عىنابىنىن طىيلىشىش بولماسلار (واذ نهيانا كم) اى يعقوب بالالارى دىنى شول وقتىنى ايسىڭىزگە توشىڭىز بىز سىزنى قوتقاردىق يەنى آنالارنىڭ (من آل فرعون) فرعوننىڭ دىنىدە ايبىرگان كىشىلردىن مىصرنى مالك بولغان قىبىلار پادىشاھ سىنىڭ ھەربىر يەنە فرعون دىلەر مەروف فرعوننىڭ اسمى وليد آتاسى مصعب دورت يوزىلدىن آرتۇق ھەر سورىشى دىگەنلەر (يسؤونكم سوء العذاب) فرعون دىنىدە ايبىرگان آدملىر سىزگە عىنابنىڭ يادىڭىنى وقا طىيىنى تاتوتقانلارى حالدا قوتقاردىق (يُنَبِّئُونَ آبائَكُمْ) اير بالالارنى بوغازلار بولدىلار (ويستعصون نسائكم) دىنى خانون قىزلارنىڭ قالىدەر بولدىلار فرعوننىڭ كاهنلرىنىڭ بعضى بىلى اسرائيل دە ھىر بالانواچى سىنىڭ ملكى پادىشاھنىڭ

شول بالاسبابى قولكندان كيمته چك ديب خبر بيرا گاج فرعون شول شه كيلكى قيلدى (دنى ذلكم) دى
سزنىك بوعدابنى ناتوونزده ياكه فرعون اتباعندان قتلونزده بولغوجيدير (بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ) رباردن
الوغ ابتلاء ياكه الوغ انعام (وَأَذَى) دى اى يعقوب بالالارى شول وقتنى ايسكزگه توشركز (فَرَقْنَا بَيْنَكُمُ الْبَحْرَ)
سزنىك سببلى ديكزنى آيوردق (فَأَنجَيْنَاكُمْ) بس سزنى قوتقاردق (وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ) دى فرعون گه
اييهرگان آدملىرى هم فرعوننى صوغه باطردق (وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ) حالبركم سز آلارنىك صوغه باتدقنى
قارارسز فرعون هلاك بولغاننىك صوكنده بنواسرائيل مصرگه كركاج عمل فيلورغه هيچ كتابلارى بولماغاج
الله تعالى موسى عليه السلام گه تورات ايندرك برلهن وعده قيلدى قرق كيچه ميقات تعيين قيلدى يعنى
ذوالقعدنىك كاملى ذوالحجدهنىك اونوسى شونى بيان قيلوب الله تعالى ذكر قيلناچى آيتنى ايندردى (وَأَذَى)
دى شول وقتنى ايسكزگه توشركز (وَعَدْنَا مُوسَى) موسى (عليه السلام) گه وعده قيلدى (أَرْبَعِينَ لَيْلَةً) قرق
كيچه نى يعنى قرق كيچه اونكاندن صرك تورات ايندردى ديو (ثُمَّ أَخَذْنَا الْعَجَلَ) مونىك صوكنده بوزاونى
معبود توندىكز (مَنْ بَعْدَهُ) موسى صوكندىان يعنى موسى هم الله تعالى نىك وعده قيلغان اورنه كيتوروندىن
صوك (وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ) مالبركم سز بوزاونى معبود توندىكز سببلى ظالما سز چونكه اول عبادتنى اورنيدان
باشقه غه قويورلا (ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ) مونىك صوكنده سز لدن گناهلارنى عفو قيلدى (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) بوزاونى
معبود توتقان دان صوك (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) سزنىك شول قدر الوغ گناهندان عفونيمه زگه شكر فيلورن اوچون
(وَأَذَى) دى شول وقتنى ايسكزگه توشركز (آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) موسى غه كتاب (تورات) بيدرديك
(وَالْفُرْقَانَ) يعنى حق برلهن باطل آراسنى آيورغوجى (تورات) نى بيدرديك (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) سزنىك
آزغونلقدان توغرى باقى غه كونلورن اوچون (وَأَذَى) دى بو وقتنى ايسكزگه توشركز (قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ) موسى (هم)
اوزينىك بوزاوغه عبادت فيلوجى قومنه نه يقدى (يَا قَوْمِ) اى قوم (أَنْتُمْ ظَالِمَةٌ أَنْفُسِكُمْ) درستلىكده سز
اوزكزگه ظلم وچير فيلدىكز (بِأَخْذِكُمُ الْعَجَلَ) بوزاونى معبود توندىكز سببلى (فَقُوبُوا إِلَى بَابِكُمْ) بس اوزكزنى
ياراطقوجى الله غه فايورن بوزاوغه عبادتنى ناشلاكز (فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) بس اوزكزنى ئولقرن ياكه
بعضكز بعضكزنى ئولقرسون ياكه بوزاوغه عبادت فيلماغان لارن بوزاوغه عبادت قيلغان لارننى
ئولقرسون معنا سنده (ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ) سزنىك بواشكز يعنى توبه كز اوزكزنى اوزكز ئولقرورن سزنىك اوچون
ايزگور (عند بآرئكم) سزنى ياراطقوجى الله تعالى حضورنده (يتمش ملك مقتول بولدى ديمشلىر) (فَقَابَ)
عليكم) بس الله تعالى سزنىك اوزكزگه سز الله تعالى گه قايماسدان بورون قايتدى يعنى توبه كزنى قبول
ايقدى (أَنَّهُ) درستلىكده الله تعالى (هُوَ) اول الله تعالى (التَّوَابُ الرَّحِيمُ) توبه لارنى قبول ايتوجى وبنلرگه
رحمت فيلوجيدير (وَأَذَى) دى اى يعقوب بالالارى شول وقتنى ايسكزگه توشركز (فَلْتَمَنَّ) نه يقدى سز يعنى
بوزاوغه، عبادتنى الله تعالى گه عنر اوننورگه موسى (هم) برلهن چغب الله تعالى نىك سوزينى ايشتكازن
زمانده نه يقوجيلر ييتمش كشى ياكه اون ملك كشى ايدى ديمشلىر (يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ) اى موسى

سیکنا ایمان کیتر میوز یعنی سینک معبودئا چن کوکلمزدن اشانه میبیز (حَقِّي نَرَى اللهُ جَهْرَةً) الله تعالی نی
 آشکاره یعنی کوز برلن کورمه دینچه دیو (فَأَخَذْنَاكُمْ الصَّاعِقَةَ) بس سزنی تارش توتندی صاعقه ئولم معناسنده
 یا که کوز طرفندن اوط کیلوب یاندردی دیمش لر بوتوش برلن کوز برلن الله تعالی نی کورونی صوروا
 چیلار هلاک بولغان (وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ۛ) حالبوکم سز قارایسرایدکوز اوزرگزگه اینگان نرسه نی (ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ)
 موتک صوکنده ترگزیک بز سزنی (مَنْ بَعَثْتُمْ أَنْتُمْ) ئرلووگزدن صوگ (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۛ) بزنگ نهمه زگه
 شکر قیلر وگزاوچون (وَوَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ) دخی سزنگ اوزه رگزگه «تیه» صحراسنده قویاش
 اسسیلگندن صاقلار اوچون بلوطنی کوله گه قیلدوق (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ) دخی سزنگ
 اوزرگزگه ترنجبین (قدرت ملووسی) ایندرک تیه صحراسنده بنو اسرائیل گه قویاش چغودان قویاش
 باتوغه کدر هر آدم گه هر صاع قدر قارا کیبی ترنجبین اینگان (وَالسَّائِي ۛ) دخی بلره قوشنی
 ایندرک (كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۞) بزرزقلاندرغان نرسه لرنگ خوش بولغان لارندن آشاکز (وَمَا
 ظَلَمُونَا) بنو اسرائیل کفران نعمت قیلو سببلی ظلم قیلدی لار لکن بزگه ظلم قیلما دیلار (وَلَكِنْ كَانُوا
 أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۞) لکن اوزلرینه ظلم وجبر قیلور بولدی لار چونکه ظلم لارینگ ضرری اوزلرینه
 قایتور (وَأَذَى) دخی شول وقتنی ایسکزگه توشرگز (فَلَمَّا ادْخَلُوا) بنو اسرائیل گه «تیه» صحراسندن چققاننگ
 صوکنده ئه یئدک کوز دیو (هِنَّ الْقَرْيَةَ) بو قریه گه بیت المقدس که یا که شام قریه لرندن بولغان «اریعا»
 دیگان قریه گه (فَكُلُوا مِنْهَا) بس بو قریه دن یعنی طعامندن آشاکز (حَيْثُ شِئْتُمْ) نله گان اوزنوگزدان
 (رَغَدًا) کیف وکوب بولغان حالده (وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا) دخی قریه ننگ ایسگنه بگولکانکزه حالده کوز
 (وَقُولُوا حِطَّةً) دخی ئه یئوگز بزنگ صوراعان نرسه مز بزنگ خطا لارمزنی توشر مکر دیو (نَفَّرْنَاكُمْ حَطَّاءُكُمْ ۛ)
 سزنگ خطا لارمزنی یارلارمز (وَسَمَّيْنَا الْمُسْمِينَ ۞) دخی ایبرگولک قیلو چیلارغه ثواب نی آرتدرمز
 (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس ظالم بولغان آدم لار آلامشردی (قَوْلًا) سوزنی (غَيْرَ الَّذِي) شول سوزگه باشقه
 برلن (فَقِيلَ لَهُمْ) اول سوزنی آلا رغه ئه یئلمش بولدی یعنی توبه هم استغفار برلن دنیا عرضلارندن نفسلری
 نله گان نرسه نی آلامشردیلار (فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس ظالم بولغان آدم لارگه ایندرک (رَجْزًا
 مِنَ السَّمَاءِ) کوکن هم قمر بولغان عنابنی (بِمَا) شول نرسه سببلی (كَانُوا) بولدی لار اول ظالم لار (يَفْسُقُونَ ۞)
 بوی صونودان چغار بولدی لار یعنی بوزوقلق لاری سببلی ایندرک عنابنی (وَأَذَى اسْتَسْقَى مُوسَى)
 دخی شول وقتنی ایسکزگه توشرگز موسی (عهم) صوغارونی ایسته دی (لَقَوْمَهُ) اوزینگ قومی اوچون
 یعنی «تیه» صحراسنده حضرت موسی ننگ قومی غایت صوصادیلار حضرت موسی الله تعالی دن قومی
 اوچون صوصورادی (فَقُلْنَا اضْرِبْ) بس ئه یئدک بزده الله تعالی ئه یئده ای موسی صوق دیو (بِعَصَاكَ) تیا باغک
 برلن (الْحَجَرِ ۞) تاشنی (فَأَنْفَجَرْتُمْهُ) بس تاشدان یارلدی (اِثْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا ۞) اون ایکی چیشه اسباط سانجه
 (فَعَلَّمَ كُلَّ آنَاسٍ) تحقیق هر بر آدم (سبط) بلدی (مَشْرَبَهُمْ ۞) اوزینگ اچه تورغان اوزنینی (كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ

رَزَقَ اللَّهُ) الله تعالى دۇيغۇ ئېتىدىكى بىزدە آشاڭز و اچڭز الله تعالى نىڭ رىزىقىدىن (وَلَا تَعْتَوُوا الْأَرْضَ) دىشى بىرىدە يۈرمەڭز (مُفْسِدِينَ) بوز وتلىق قىلغانىڭز حالدا (وَأَذِ) دىشى شول وقتىنى ايسىڭزگە توشىڭز (فَلَقَمْتُمْ) ئېتىڭىز سىز (يَا مُوسَى) اى موسى (لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ) بىر طعمام اوزەرىنىدە يەنى قىسرتىلماقچى بولسا بىلەن يىلۈە قۇشى اوزەرىنىدە صىبرلىق قىيلا آلەمىز (فَادْعُ لِنَارِكَ) بس بىزنىڭ اۈچۈن رېڭكە دعاء قىل (يُخْرِجْنَا) رېڭكە بىزگە چىقارسىن (سَمَا تَنْبِتُ الْأَرْضُ) يىر اۈستىدە تورغان نىرسە لىدىن (مَنْ بَقَلَهَا) يىرىنىڭ ياشلىچە لىدىن كېسىتە قارىبوز كىشىر كىيىلىدىن (وَقَاتِلْهَا) دىشى يىرىنىڭ قىيىرىدىن (۱) (وَقَوْمَهَا) دىشى يىرىنىڭ بىغدايدىن قوم ئوم كېيى صارساق مەنسانىدە بولسا دە يارى (وَعَمَسَهَا) دىشى يىرىنىڭ ياسەمىدىن (وَبَصَلَهَا) دىشى يىرىنىڭ صوغاندىن (فَال) موسى عەم قومىدە ئېتىدى (أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ) ئىللە قوبەن و ضىيسىرەك بولغان نىرسەنى آلماشماقچى؟ ادىنادان مراد بىز اسرايىلنىڭ ايسىمەگەن نىرسە لىرى (يعنى شول ياشلىچە آشلىقلىرى بولماغان نىسە لىرى) (بِاللَّهِ هُوَ خَيْرٌ) ايزگو و شىرىق بولغان نىرسە بىر لىنى يەنى قىسرتىلماقچى بولسا بىر لىنى يىلۈە قۇشى بىر لىنى (اهبطوا مِصْرًا) شەھىر لىدىن بولغان بىر شەھەرگە توشىڭز (فَأَنْ لَكُمْ مَسْأَلَتُمْ) چۈنكى سىزنىڭ اۈچۈن بولغۇچىدىر صوراغان نىرسە لىڭىز (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ النَّارُ) دىشى بىنا اسرايىل اوزەرىدە خورلىق و مەقارت قىلىنىش بولدى (وَالْمَسْكَنَةُ) دىشى فقيرلىك ائىرى قىلىنىش بولدى (وَبَاؤُوا بَغْضَ مِّنَ اللَّهِ) دىشى الله تعالى دن بولغان آچۇ بىر لىنى كىرى قايىقىلار (ذَلِكَ) بۇ دىلت و فقيرلىك ائىرى هم آچۇ (بِأَنَّهُمْ) اۈشۈبۈنىڭ سىببى لىرى درىستلىكىدە اسرايىل بالالارى (كَانُوا يَكْفُرُونَ) بايات الله) الله تعالى نىڭ آيتلىرىنى انكار قاور بولدىلار (وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ) دىشى حەقىدان باشقە پېغەمبەر لىرىنى ئۆلتۈر بولدىلار يەۈدىلر شىيب هم زىكرىيا هم يەنى عەم لارنى (ذَلِكَ) بولسا الله تعالى نىڭ آيتلىرىدە انكار بىر لىنى پېغەمبەر لىرىنى ئۆلتۈرۈلۈرى ياكە دىلت و مەسكىنت دە بولولارى (بِمَاعَصُوا) بىنا اسرايىل مېنى امر دە قارشولارى سىببىدىر يعنى بوى صونما دىلار (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) ئوزلى گناھلارغە كىرشولارى سىببىلى امردىن اۈتكۈچى بولدىلار (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درىستلىكىدە شوندى آدملىر ايمان كىچىرىدىلر آلار يعنى تاللىرى بىر لىنى گەنە ايمان كورسە تىدىلر قىسقا سىنى مەنفاقلار (وَالَّذِينَ هَادُوا) دىشى شوندى آدملىر يەۈدى بولدىلار (وَالنَّصَارَى) دىشى نصارالار (نصارى دىبو حضرت عيسى امنىن تىسببە ابقو حضرت عيسى گە ياردەم ايتىدىكلىرى اۈچۈندىر (وَالصَّابِئِينَ) دىشى يەۈد بىر لىنى نصارا دىنلىدىن كۈچۈپ فرىشە لىرگە تاپىنۇچىلار (مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ) بۇ مەنفاقتلاردىن يەۈد و نصارى و صابئى لىدىن الله تعالى گە چىن كوڭل بىر لىنى ايمان كىتىرگەن كىشىلر (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دىشى آخىرت كۈنىدە چىن كوڭلدىن ايمان كىتىرگەن كىشىلر (وَعَمَلْ صَالِحًا) دىشى ايزگو اشلرنى اشلەگەن كىشىلر (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ) بس بۈكشىلەرگە عمللىرىنىڭ يالى و نوابى بولغۇچىدىر (عند ربهم) رېلىرى قاشلىدە (وَلَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ) دىشى بۇدورت كىشى گە قورقۇدە بوقىدىر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دىشى

(۱) نەپەزنىڭ يۈرتىداغى قيار توڭل بىلكى ايكىنچى تۈرۈ بىرۈيدە مەكەن اسى يىردە بولا تۈرۈغان قيار كېيى پراۈزىدە سەئىد
 اما بۇنىڭ قيار دېگەننىز مەرىپە (خيار) دىر. ش. ح .

بودورت تورلى كشي حىرنله نوردده ايه سدر يىدى چن كوئللارندن ايه مان كيتىرگان نك صوكنده بولارغه
 اولكى كفرلرى ضررايتمه س (واذ) دى شول وقتنى ايسكزگه توشورگن اى يعقوب بالالارى يعنى يهودلر
 (اخذنا ميثاقكم) سزنىك محكم عهدگزنى آلدق توراتده بولغان نرسه نى قبول ايتو بولس (ورفعنا
 فوقكم الطور) دى سزنىك اوستكزده طورتاغن كوتهدك (حضرت موسى بنو اسرائيل گه تورات شريفى
 يازلغان الواح (ناقفا) لارنى آلوب كىلگاج توراتده يازلغان آغراشلرنى ومشقلى تكليف لارنى
 كورگاج يهودلر توراتنى قبول ايتردن باش تارتدبلر شونك صوكنده حضرت جبرائيل الله تعالى نك امرى
 بوينچه طورتاغنى ضرور بىنواسرائيل نك باشلارى اوستنه كوتهدى حضرت موسى قومله ئه يندى قبول
 ايتسه كز قتلوسز والاوستكزگه بوتاغ توشه چك ديدى شوندىن صوك قورقوب تورات شريفنى قبول
 ايتدىلر طور ديوب عرب تلىده بىر نرسه نك ايكچى بىر نرسه مقدارنده آنك حىنجه بول اووينه هم ايكچى نرسه
 آراسن آيوروجى نرسه گه ئه يتله، قدر هم مقدار معنالىرنده، بىر نرسه ايكچى ايله بىرره وشده بولولار ينده ده
 ئه يتله در بس ورفعنا فوقكم الطورده قايم معناسى موافق كورلسه شونى آلتور مثلا ايكى نرسه آراسن، آيورما بولونى
 آلساق (ورفعنا فوقكم الطور) نك معناسى بولور اى بلى اسرائيل بىز سزنىك اوستكزگه حق ايله باطلنى آيورما
 تورغان نرسه نى كوتهدك . يعنى كتاب بيبهدك . ش . ح . (خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ) الله تعالى ئه ينده در بىو
 اسرائيل گه ايتدىك بىرلىق سرگه بىدگان نرسه مزنى (تورات نى) تونوكز (بقوة) قوت وجهى بىرمان (واذكروا ما فيه)
 دى توراتده بولغان نرسه نى ذكر قىلو كز يعنى كوئله صاقلا كز ودرس ايتوب اوقو كز اونو طما كز وغافل
 بولما كز (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) دنيا ده هلاك بولودان آخرنده عىابدان صاقلانما قىلگن كز اوچون وقونلما قىلگن
 اوچون * تقوالك - كشى اوزن ضررغه توشودن صاقلامق معناسنده (ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) مونك
 صوكنده توراتنى قبول ايتكندن صوك عهدن هم عهدگه وفاق قىلودان بوز دوندر كز (فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
 عَلَيْكُمْ) ايدى اگردده الله تعالى نك سزنىك اوزه كزگه عىابلى كىچك ترو بولمن وتوبه گه موقوف قىلورى
 بولمن فضلى بولماسه ايدى (وَرَحْمَتُهُ) دى الله تعالى نك رحمتى بولماسه ايدى (لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ)
 برده شكسز ضرر ايتوچىلردن وعىاب اچنده هلاك بولوچىلاردان بولور ايدكز (وَأَقْدَ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ)
 وتحقىق شول آدملرنى بىل كز (اعْتَبُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ) شنبه كوننده بالق آولو سببلى سز لردن الله
 الله تعالى نك چىگنمن اوتدىلر يعنى اول كشىلرنى سز بىل كز (فَقَلْنَا لَهُمْ) بس شنبه كون بالق آولو سببلى
 الله تعالى نك چىگنمن اوتكان آدملرگه ئه يتىك (كُونُوا) بولو كز (قِرْدَةً خَاسِئِينَ) سولمش بولغان ميمونلر
 (فَجَعَلْنَاهَا) بس قىلدى بىر صورتلرى ميمون غه ئه يله نگان بنواسرائيلنى (نَكَّالًا لَهَا يَنْبَغِيهَا) آلدلارنده
 بولغان نرسه لرگه يعنى امتلرگه عبرت قىلدى (وَمَا خَلَقْنَا) دى آرتلارنده بولغان نرسه گه يعنى امتلرگه
 عبرت قىلدى (وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ) دى بنواسرائيل نك شنبه كون بالق آلودان طيوچى ايزگولرىنه
 وعظ قىلدى. بقره قصه سى: (بنواسرائيلده بىر قارت باى كشى بولغان ئولگاج بوقارت دان مبراث
 آلور اوچون قارت نك صلبى اوغلى قارت نك ابر قرداشينك اوغللارى (ابن الاخ) لر اما اوغله ابن عم

موسى قورمىدە ئەيىدى (اِنَّهُ يَقُولُ) در سئل صده الله تعالى ثديقدر (اِنَّهَا بَقْرَةٌ) در سئل كاه اول بوغاز لادو برلەن
 امر قىلىنغان صغر شوندى صغردر (لَادَلُّوْا) بيو قغان بولماس (نَتْمِيْرُ الْاَرْضِ) بىرنى سۇرە در ايدى اول ذلول
 يعنى بىرنى سۇرب يابىغان و بيو قغان بولماسون (وَلَا تَسْتَقِي الْحَرْثَ) دخى ايگملىك صوغارە تورغاندە بولماسون
 يعنى ايگملى صوغارە سيبىلى يابىقان و بيو قغان بولماسون حاصل صبان سۇرە تورغان وايگملى صوغارە
 تورغان يابق و آرق صغر بولماسون بوغاز لادو برلەن امر قىلىنغان صغر شوندى صغردر (مَسْلَمَةٌ) اول
 صغر عيب لردن سلاست بولسون (لَأَشِيْتُمْ فِيهَا) صار يلىقن باشقە توس قاتوشقان بولماس اول صغردە يعنى علامقر
 بولماسون (قَالُوا اَلَا اَنْ جِئْتُ بِالْحَقِّ) حضرت موسى نك قورمى ئەيىدىلر حاضر حقنى كئوردك يعنى صغرنك
 صغتمى نك حقيقتنى بلىردك (فَذَبَعُوْهَا) بس صغرنى بوغاز لادىلار (وَمَا كَادُوا) دخى ياقن بولمادىلار
 (يَقْعُوْنَ) امر قىلىنغان نرسەلرنى قىلورغە يعنى سؤال لرنى وعلە لولرى بتمە ينجە سەولت برلەن
 قيامادىلار بلكە مضطر و عاجز بولوب قلمە قىلدىلار موندى صغرنك ئمنى قىمت بولغانلىقى اوچون
 رسول اكرم ئەيتە اكرده بنو اسرائيل بوردە صوراشمايغە بر صغرنى ئوتب صويغانلار بولسە يار بىر ايدى
 لکن اوزار بئە صور او سببىلى قاطىلىق قىلدىلار دە الله تعالى آلا رغە قاطىلىق قىلدى دى (بقرا ييه سى) بنو اسرائيل
 بر شىخ صالح بولغان آنك اوزينە جماعتنە يعنى آتا و آناسنە ايزوگلك قياوچى بر اوغلى بولغان بو قارتك
 بر بو زاونى بار ايكان اول بو زاونى اورمانغە ايتلىگان هم ئەيىقان « اى رىم او غلوم اوچون بو بو زاونى سىنكا
 و يمت قىلامون » ديو بو بو زاونى شول يقيم بالا برلەن آناسى او طلاتوب اوسدر گاندر بو بو زاون بىك كور كام
 وسيدە صغر بولغان بو بو زاونى بنو اسرائيل قرق يلازلە گان صوئندە تيرسى طولى آلنونتە ساتوب آلفانلار
 (بو اورندە بر شېبە بار الله تعالى بنو اسرائيل گە اول مطلق صغر بوغاز لادو برلەن امر قىلدى مونك صوئندە
 بو صغر مقيد بولوب ئەورلىدى يعنى قوسى صغتمى برلەن و خاص توسنە و خاص صغتمە بولدى بنو اسرائيل مقيد بولغان
 صغرنى بوغاز لادىلار بس الله تعالى نك اولسكى امرينە امتثال تابلەمى لکن جواب بىر رمز بو تقييد المطلق
 بولا دام مطلق بقرە دن بقرە مخصوص گە كوچمى بس بو مطلقنى قبل الفعل نسخ بولا اول درست يا كە ئەيتور رمز
 خطاب مېوم بولغانلىقى اوچون مطلق صغرنى مقلول بس صغرنى بوغاز لادو خطاب حكى برلەن تخصيصن
 قبل واقع بولغاندە خطابقە امتثال بولادر ايدى شونك كىبى تخصيصن صوئندە خطابقە امتثال بولا * (وَاذَقْتُمْ
 نَفْسًا) دخى ايسكز گە توشور كز شول وققنى ئولتورد كز سز بر نفسنى (عاميل اسملى آدمنى) (فَاذًا رَأْتُمْ فِيهَا)
 بس اول مققول بولغان نفسنك شانندە اخلاق قىلشكز و دعوالاشكز (وَاللَّهُ يُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْفُمُونَ)
 الله تعالى سز نك ياشرگان نرسە ار كزنى چغار غوچيدىر يعنى مققول نك امر يلى الله تعالى بلىدروچيدىر
 (فَلَمَّا اَضْرَبُوْهُ) بس ئەيىدك بز آلا رغە مققول گە ضرب قىلو كز (ببعضها) صغرنك بعضسى برلە بس مققول گە
 صغرنك تلى برلە ضرب قىلدىلار ياي سە او ك بوطى برلەن ياي سە قوزىرق سويە گى برلەن بس مققول تولى
 هم مېنى آنام برلەن بر توغان قردە شلر منك او غلارى ئولتردى ديدى هم اوزى شول سوز دن صو ك شىبت
 بولوب ئەورلىدى بو ابن عملرنى تونوب قصاب اوچون ئولتردىلر رسول اكرم نك (لَا يَرْثُ الْقَاتِلُ بَعْدَ صَاحِبِ

البقرة) ديدكى بوخصوصىدەر (كذلك بعن الله الموتى) اوشىنداق يعنى صاحب البقره بولغان آدمى نى تىزگىزگان كىي الله تعالى نى اولكلىرىدە تىزگىز قىيامت كۈنىدە (ويُرِيكُمْ آيَاتِهِ) دىكى سىزگە علامىلارنى كۆرسەتۈر (لَعَلَّكُمْ تَعْقَلُونَ) سىزنىڭ عقل بىلەن فېكر قىلۇپ بىلۈڭىز اچۇن بىس عقل بىلەن فېكر قىلۇپ قاراساڭىز عقل مقتىساسىچە عمل قىلۇرسىز يعنى بوئولسگان آدمىنى تىزگىزگە كۈچى يېتىكلىك ذات ھەر بىر ئولسگان آدمىنى تىزگىزگە كۈچى يېتەر (الله تعالى نىڭ بنو اسرائيل گە صغىر بوغازلاو بىلەن امر قىلۇش بائىقە ھىوانى بوغازلاو بىلەن امر قىلمايدىن ھىكىمت شول چۈنكى ھىو اسرائيل بوغازغە عىبادت قىلىدىلار بىس آلارنىڭ مەبۇدلىرىن ھىقارت قىلۇ اچۇن ھىم صغىرنىڭ مەبۇد بولۇرغە صلامىتىنى يوقلىغى بىلدىر اچۇن صغىر بوغازلاو بىلەن امر قىلىدى (ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبَهُمْ) مۇنڭ صۆكۈندە اى يھودلر سىزنىڭ كۆڭللىرىڭىز قارالدى (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) كۆڭلنىڭ ئىچكە روو يېنە روو يېنە دلالت قىلا تورغان آيتلرنى موسى (ھىم) كىتىرگان صۆكۈندە (فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ) بىس قاتىلىقەدە اول كۆڭللىر تاشلار كىيىر (اَوَّشِدْ قَسْوَةً) يايىسە قارالغۇ يوزىدىن تاشلار داندە قاتىر اقسىر (وَأَنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ) چۈنكى تاشلار جەلەسنىن باردر (لَمَّا يَقَعُ مِنْهُ الْإِنهَارُ) آلاردان يىلغالار يارولۇپ صو آغان تورغانلارنى (وَأَنَّ مِنْهَا) دىكى تاشلار جەلەسنىن باردر (لَمَّا يَشَقُّ) بارلۇبىدە (فَيَخْرُجُ مِنْهَا الْمَاءُ) آندان صوڭ اول تاشىن صوچقا تورغانلارنى (وَأَنَّ مِنْهَا) دىكى تاشلار جەلەسنىن باردر (لَمَّا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ) الله تعالى دن قورقۇدان تاغ تۈبەلرلىرىن توشە تورغانلارنى (وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) سىزنىڭ اشلەگان نرسەلرلىرىڭىز دن الله تعالى غافل ايمەس ھراشكزنى بىل ب طورر، شولاي بولسە الله تعالى دن اويالتا تورغان اشلرنى قىلماڭىز! (أَفَقَطَّعُوْنَ) اى محمد ھىم صەابەلر ئالەسز اميد ايتسەسزىمى؟ (أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ) سىزگە آلارنىڭ ايمان كىتەرولرنى (وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ) وتھىقىق آلاردان يعنى مىقاندە موسى ھىم بىلەن بىرگە بولغان آدمىلردن بىرطائىفە الله تعالى نىڭ سوزىنى ايشنور بولىدىلار (ثُمَّ يَعْرِفُونَهُ) مۇنڭ صۆكۈندە الله تعالى نىڭ سوزىنى اوزگارتور بولىدىلار نىتە كە رسول الله نىڭ صىقتىنى ھىم رجم آيتىنى اوزگارتكەنلر ايدى (مَنْ بَعْدَ مَا عَقَلُوهُ) الله تعالى نىڭ سوزىنى عىقلىرى ايسلە بىلگەنلرى صۆكۈندە يعنى شېھەسز الله تعالى نىڭ سوزى ايسكەنلى (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) حالبوكم آلار اوزلرىنىڭ يالغاچى واقىراچى ايسكەنلىرىنى بىلورلر (وَإِذَا لَعَنُوا الَّذِينَ آمَنُوا) ھرقاچان رسول الله زمانىدەغى يھودلرنىڭ مفاقلىرى ايمان كىتىرگان آدمىلرگە يولقسەلار (قَالُوا آمَنُوا) بىز ايمان كىتىردىك دىب ئەيتورلر (وَإِذَا خَلَبَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ) قاچان مفاق بولماغان يھودلرنىڭ بىعضى اولاقىدە بولسە مفاق بولغان بىعضى بىلە يعنى قايتسە (قَالُوا) يھودلرنىڭ مفاق بولماغان رىيسلىرى مفاق بولغانلرىنە ئەيتورلر (أَتَعْبَتُونَهُمْ بِمَافِعِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) ايا الله تعالى سىزنىڭ اوزەركىزگە آچقان نرسە بىلەن يعنى نوراندە بىيان قىلغىغان محمد صلعم نىڭ صىقتى بىلەن محمد صلعم نىڭ صەابەلرىنە سويلەشەسزىمى سىز (لِيُعَاجِبُوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ) محمد صلعم نىڭ صەابەلرىنىڭ دليل قويمالغىلارنى اچۇن الله تعالى نىڭ كىتابىدە بىزگە ايتىرگان نرسە بىلەن يعنى محمد صلعم نىڭ صەابەلرى ئەيتورلر نوراندە

محمد صلعم نك پیغمبر لگی ذکر قیلغان بولغاچ نی اوچون ایمان کیترمیسز دیو * بروقتده ملجنه اهلینه
یهودلر ئە یقنکالر رسول الله غه ایپه رو حقتده مشاوره وقتنده محمد صلعم که ایمان کیترگز اول حق پیغمبر
دیو مونک صوکتده برسی ایکنچسینی شلته قیلغانلاری اوچون محمد صلعم نك صحابه لرینه بو سوزنی
سویلیسز منه بو-وزگز برلن اوزگزی الزام قیلورلار دیگانلر (أَفَلَا تَعْقُلُونَ^۱) ایا بلمیسز می الله تعالی
توراتده ایندرگان نرسه نی اصحاب محمد صلعم که ئە یقونک ضررگزغه دلیل ایندیگی یعنی آلا ر دبیقرلر
اوزگز حق پیغمبر بولوی برلن اعتراف قیلار آلا ی بولغاچ نی اوچون ایمان کیترمیسز دیو (أَوَلَا
يَعْلَمُونَ) ایا یهودلر بلمیلر می (أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ) درستلکده الله تعالی بله در (مَأْسُورُونَ) یهودلر نك یا شرن قیلغان
نرسه لرن (وَمَا يُعْلِنُونَ^۲) دخی یهودلر نك آشکاره قیلغان نرسه لرینی (وَمَنْهُمْ أُمِّيُونَ) دخی یهودلر جمله سنن بار
امیلر (لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ) اول امیلر کتابی (توراتنی) بله سلر (الْأَمَنَى) مگر هاله لرننن ایشکن
یالغانلاری غنه باورلر یعنی عالمرینک اوزلرننن چغاروب یازغان تورلی ویالغان سوزلر نی گنه ایشتوب
باورلر بو آقده استثناء منقطع بولا (وَأَنْ هُمْ) دخی ایبهس اول امیلر (الْأَيُّطُونَ^۳) مگر گمانغه قیلورلر یقینا
بله سلر (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ السِّكِّتَ) بس نی هلاکتدر و عذابدر شوندی یهودلر که آلا ر اوزگار نکلن
کتابی یازارلار (بِأَيْدِيهِمْ) اوز قوللاری برلن (ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) مونک صوکتده بو کتاب الله تعالی
حضورنن ایندر لگاندر دیورلر (لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا) بو طریق یالغان ئە یقولرینک سببی یازغان
نرسه لری برلن آژئمننی یعنی آژغه دنیا عوضی آلا مشر و اوچون (ثمن قليل، الله نك كلامه قاراغانده
یوقغه سانالا تورغان آچه دیهك آژئمنن مراد بعضلار اویلاغانچه صوم حسابی آژدیگان سوز توکل بلکی
بتون دنیا ثمنیه آژ اسمنددر. (فَوَيْلٌ لَهُمْ) بس اوزگارتوب یازغوچیلارغه نی هلاکت و عذابدر (مَا كَتَبَتْ
أَيْدِيهِمْ) قوللاری یازغان نرسه لردن یعنی اوزگارتو اوچون (وَوَيْلٌ لَهُمْ) دخی نی هلاکت و عذابدر
(مَا يَكْتُمُونَ^۴) کسب قیلغان نرسه لرننن یعنی رشوتلردن (وَقَالُوا) دخی یهودلر ئە یقیدیلر (لَنْ تَمْسَنَا
النَّارُ) بزلر نی اوط توتماز یعنی بزگه اوط ایرشهس (الْأَيَّامًا مَعْدُودَةً) باری سانالمش کونلر که
توتار یعنی بوز اوغه عبادت قیلغان کونلر قدری قرق کون گنه عذاب بولور دیدیلر (حضرت مجاهد غه یقه
یهودلر ئە یقه لردی دنیا نك مدتی بییدی ملک، ۱ - رمت یل اورننه برکون عذاب قیلله مزبس بز نك عذاب
قیلدو و مز نك مدتی بییدی کون گنه بولادیو (قل) ئە ییت سین ای محمد (صلعم) یهودلر که (أَتُخَذَتُمْ عِنْدَ اللَّهِ
عَهْدًا) ایاسز الله تعالی حضورنده وعده آلدگزمی بومقدارغه عذاب قیلدوغه (فَلَنْ يُغْلِقَ اللَّهُ عَهْدَهُ) اگر
الله تعالی حضورنده وعده آلان بولسا گز البته الله تعالی وعده سنه خلا فلق قیلماس (أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ
مَالًا تَعْلَمُونَ^۵) یایسه الله تعالی که اوزگزدنگنه ئە یقیدسزمی بولماگان نرسه گزی (بلی^۶) یوق اش سز ئە یقنکانه توکل
بلکی سز نی اوط مکنگو توتار (بلی) لن تمسنا النار دیگان ده لن صوکتده غی نرسه نی اثبات (مَنْ كَسَبَ سَيِّئًا
بِرْكَشِي يَأْوِزْ لِعَنِي كَسَبَ اِيْقِسَهُ) (وَاعْطَاكَ بِهِ خَطِيئَتُهُ) هم اول کشیننی خطالقلاری چولغاب آلسه (فَأَوْلَيْتُكَ) بس

بوصفتى كشيلى (أَصْحَابُ الْأَرْحِ) او طايپه لريدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ *) هم اول صفتلى كشيلى او طده
 (تورعه) ملكو قاله فوجيلارد (وَالَّذِينَ) دى شرندى آدملى (آمَنُوا) امان كيندر ديلر (وَعَمَّا وَالصَّالِحَاتِ)
 دى ابرگواشلى قيلد بار (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) بوصفتى آدملى او جهاخ ايپه لريدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ *) بوصفتى
 آدملى او جهاخ ملكو قاله فوجيلارد (وَإِذْ أَخَذْنَا) دى شول وقتنى ايسكزگه توشركز آللى بيز توراند (مِيثَاقَ
 بَنِي إِسْرَائِيلَ) يعقوب عهه نك بالالارينك عهد لرينى (لَأَنْعَبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ) دى نه يقدك بيز اسرائيل بالالارينه
 عبادت قيا ماكز بارى الله تعالى كدغه عبادت قيلو كز ديو بو اورنه اخبار نهى معنا سنك (وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا) آنا
 و آنلار كزغه ايزرگولك قيلماق برله ايزرگولك قيلو غز ديب نه يقدك (وَذِي الْقُرْبَىٰ) دى يافنانى ايپه سى قرده نلر
 كزگه ايزرگولك قيلو غز ديب نه يقدك (وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ) دى يقيم لرگه هم مسكين لرگه ابررگولك قياو غز
 ديب نه يقدك (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) دى آدملرگه كوركام - وزنى نه يقو كز ديو نه يقدك يعنى ايزرگولك قياو غز
 بيوروب و ياوز اشدن طيبو محمد صلعم عتقده راستلى كى (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) دى نماز او قو كز ديب نه يقدك
 (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) دى زكاتنى بير كز ديب نه يقدك (ثُمَّ تَوَلَّيْتُم مَّا كُنْتُمْ بِهَا بِرًا) دى شول وقتنى ايسكزگه
 (الْأَقْلِيَاءَ مِنْكُمْ) مگر سز لردن آزغنه كشى باش تارتمادى يعنى مسلمان بولغانلارغه (وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ *)
 حالبوكم سز عهدگه وفا قياو دان اعراض قياو جيلارسز (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ) دى شول وقتنى ايسكزگه
 توشركز بيز سز نك يعنى اسرائيل بالالارينك عهد لرينى آللى (لَأَنْتُمْ كُفْرًا) نه يقدك بيز
 بعضكزنى بعضكز قولقرو سببلى فانلار و كزنى آغز ماسز يعنى آغز ماكز ديو بو اورنده هم اخپار نهى
 معنا سنك (وَلَا تَجْرِبُونَ أَنْفُسَكُمْ) دى اوزلر كزنى يعنى بعضكز بعضكزنى چغار ماكز (مَنْ دِيَارَكُمْ)
 يورطلار كز دان (ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ) مونك صو كنده عهد برلن اقرار قيلد كز يعنى مينا قنى قبول قيلد كز
 (وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ) حالبوكم سز اوز كزگه شاهد لرسز يايسه اى يهود لرسز اونكائنده گيلر كز نك عهد برلن
 اقرارينه شاهد لارسز (ثُمَّ أَنْتُمْ) مونك صو كنده سز (هُؤُلَاءِ تَقَنَّنُوا أَنْفُسَكُمْ) سز شوندى يهود لرسز
 اوزلر كزنى ثرلنره سز يعنى بعضكز بعضكزنى ثولتيره سز كشى ثولتيره قصاص او چون ثولتيره و چينك اوزين
 ثولتيره كه سبب بولغانغه كوره الله تعالى كشى ثولتيره اوزين اوزى ثولتيره و ديب تعبير ايتدى (وَتَقْرَبُونَ)
 دى چغار اسز (فَرِيقًا مِنْكُمْ) اوز كز دن بولغان بر طائفه نى (مَنْ دِيَارِهِمْ) يورطلار ندى (تُظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ)
 آلاز اوزه رينه ياردم بيرشكانكز حالسه (بِالْأَيْمَانِ وَالْعَنْوَانِ) گناه و ظلم برلن (وَأَنْ يَأْتِيَكُمُ اسْرَىٰ) واگر
 سزگه اسير لر كلسه (تُقَادُوا هُمْ) اول اسير لرنى مال برلن فديه لرسز يعنى مال برلن صاتوب آلور سز
 يعنى قوتغار سز (وَهُمْ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ) اما آلارنى يعنى اول طائفه نى يورتلار ندى چغار ماق سز نك
 اوزه كزگه - رام ايدى (أَفَتَقْتُلُونَ بَعْضَ الْكُتَابِ) اياسز كتاب (تورات) نك بعضنه يعنى
 فداغه ايمان كيندرده (وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ) دى بعضنى انكار ايقا سز مى ؟ يعنى جهاد نك حرام
 بولووينى دى چغارونى قوبونى هم ياردمنى قوبونى (فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنْكُمْ) سز لردن او شواشنى

قیلوچیلارنىڭ جىزاسى ايمەس يعنى كىتاب نىڭ بعضىسە ئيمان كىتوب بعضىنى انكار قىلوچىلارنىڭ (الْأَخْرَجَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) مگر اول كىشىگە جىزاء بولور دنيا تىركلىگىدە رسوالق (وَبَوْمَ الْقِيَامَةِ) ايندى قىيامت كونىدە (يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ) عىنا بىڭ قاطىراغى قايىتارلىش بولورلار آلار (وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) الله تعالى سىزنىڭ اشلەگەن نىرسە لىرىدىن غىافل توگلىرى (أُولَٰئِكَ الَّذِينَ) بولار شوندى كىشىلەر (أَشْرَوْا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا) دنيا تىركلىگىنى آلماشدىر دىلار (بِالْآخِرَةِ) آخىرت بىرلن يعنى دنياقنى آخىرت اوزەرىغە اختيار قىلدىلار (فَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ الْعَذَابُ) شول سىبىدىن بو كىشىلەردىن عىنا بى جىڭل ايتلمەس (وَلَهُمْ يُنصَرُونَ) *) ھەمدە بو كىشىلەر ياردەمدە بىيرلىش بولماسلار (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) وتىقىقنى موسى ھەمدە كىتاب (تورات) بىيردىك (وَقَفَيْنَا مِنْ بَعْدِهِ) دىخى موسى ھەمدە سوگىنىن ايبەرتىدىك ھىز (بِالرُّسُلِ) رسوللارنى يعنى موسى ھەمدە سوگىندىن بىرسى نىڭ ازيغە بىرسن ايبەرتىب رسوللار بىيردىك يعنى بىوشە اشەويىل شەمەون داود سالىمان شەيخا ارميا عزىر خرقىل الياس اليسىع ايلەم كىبىلار (وَأَتَيْنَا عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ) دىخى مەرىم اوغلى مەرىم عىسىغە ظاھىر مەجەزەلەر بىيردىك ئولكلارنى تىرگىمىك آنا لارنىدان كوزىز توغانلارنى كوزلى ايتەك آلتىلەلەرنى سلا تىلەنمىك كىبى (فائىدە) عىسى ھەمدە بىجە (ايشوع) دىگەن سوز مەرىم ھادىمە دىگەن سوز (وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) دىخى عىسى (ھەمدە) نى مەقس بولغان روح (جىبرا ئىل ھەمدە) بىرلن ئۆنلەدىك (أَفْكَامًا جَاءَتْكُمْ) اى يەودلەر ايسا قايوغىغە زىمان كىلسە سىزگە (رُؤًى) ايلچى بولغان بىغەبەر (بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ) نىفسىز آرزو قىلماغان ويارا طماغان نىرسە بىرلن يعنى ھىلق بىرلن كىلسە (اسْتَكْبَرْتُمْ) شول رسولگە ايبەرىدىن تىك بىرلەك قىلدىگىزمو و ايمان كىتىردىن باش تارىندىگىزمو يعنى اول طرىق قىلو تىدوش بولمى (فَقَرَّبْنَا كُنُوزَهُمْ) ايندى رسوللاردىن بىر طائىفە نى يالغانغە سايىدىگىز (عىسى ھەمدە ھەمدە) لىرىكى (وَقَرَّبْنَا ثَمَلُونَ) و بىر طائىفە سىنى ئولتۇر بولدىگىز زىكرىا و بىجى (ھەمدە) لىرىكى (وَقَالُوا) يەودلەر بىغەبەرلەرغە خورلاب ھە يقىدىلەر (قُلُوبُنَا غُلْفٌ) بىزنىڭ كوگىللىرىمىز پەردەلىگەن دىر سىنىڭ ھە يقىلەن سوزىنى آكلامىغىز (بَلْ لَعْنَهُمُ اللَّهُ) الله تعالى ھە يقىتە بوق كوگىللىرى پەردەلى توگلى لىكىن الله (تعالى) يەودلەرگە لعنت قىلدى (بِكُفْرِهِمْ) كىرلىرى سىبىلى (فَقَلِيلًا مِمَّا يُؤْمِنُونَ) بس آزغىغە ئيمان كىتىرو بىرلن ئيمان كىتىرلەر (وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) دىخى يەودلەرگە، الله تعالى مەزورىدىن كىتاب (قرآن) كىلىگەن زىمىدە (مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ) اول قرآن يەودلەر بىرلن ھەرگە بولغان نىرسە نى (تورات نى) تىدىق قىلوچى دىراستلاچى دىر (وَكُنُوا مِنْ قَبْلُ) دىخى يەودلەر قرآن كىلمەسەن بىرون بولدىلار (يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر يعنى مەشرك بولغان آدملىرىنىڭ ضررى اوزەرىغە ياردەم ايسىتەر بىرلەدىلار ھە يقىتور بولدىلار (اللَّهُمَّ انصُرْنَا بِنَبِيِّ آخِرِ الزَّمَانِ الْمَنْعُوتِ فِي الْقُرْآنِ) دىر يعنى اى الله توراتىدە سىقى بىيان ايتىلگەن آخىر زىمان بىغەبەرى ابلەن بىزلىرگە ياردەم بىير مەنەسەندە (فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا) بس يەودلەرنىڭ تانوغان نىرسە لىرى (يعنى ھەمدە صلەم) يەودلەرگە كىلىگەن زىمىدە (كُفْرًا بِهِ) سىقىنى تانوغان دىنارىنى انكار ايتىدىلەر (يعنى

یهودلر محمد (صاعم) ننگ توراتده صفقن و آخر زمان پیغمبری ایدکنی بلدیلمر لکن رسول الله پیغمبر بولغان ننگ صوکنده حسد و عداوت اوچون پیغمبرلگنی انکار ایتمیلر (فَلَعَنَ اللَّهُ عَلَى الْكٰفِرِیْنَ) بس الله تعالی ننگ لعنتی کافرلر اوزهرینه بولغانی ایدی (بِسْمِ مَا اشْتَرَوْا بِهِ اَنْفُسَهُمْ) فی ایماندر شول نرسه آننگ برله اوزلرینگ الؤشربن آلماندر دیلار یعنی اول نرسه برابرنده اوزلرینگ آخرتدن بولاچاق الؤشربن صاندیلار بو اوزنده اشقراء بیع معناسته (اَنْ يَكْفُرُوْا بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) اول ایمان نرسه الله تعالی ایتمیرگان نرسدی (قرآنی) انکار قیلولاری در یعنی نفسلرینگ الؤشربن کفر برابرنده صاندیلار بوسوز مخصوص بالئم بولا (بَغِيًّا اَنْ يُنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ننگ ایتمرووبنه حسد اوچون صاندیلار (مَنْ فَضَّلَهُ) اوزینگ فضلندن یعنی وحی دن (عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قولارندن تله گان بئده سی (محمدیم) اوزهرینه ایتمرووبنه (فَبَاؤُوا بَغْضَیْ عَلَیْ غَضَبٍ) بس بولار آچرا اوزهرینه آچورلن قایتیلار اولگی آچو آلماشدرب توراتنی ضائع ایتمولری ایکنجهی آچو رسول الله ننگ پیغمبرلگن انکار قیلولاری (وَلِلْكَافِرِیْنَ عَذَابٌ مُّهِیْنٌ) دخی کافرلر اوچون بولغوجیدر خورلاغوجی عذاب (وَ اِذَا قِیْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) هر قایچان اول یهودلرگه الله تعالی ایتمیرگان نرسه لرگه ایمان کیترکنز دیولسه (قَالُوْا نُوْمِنُ بِمَا اَنْزَلَ عَلَیْنَا) اوزمزگه ایتمیرلر گان نرسه اوزهرینه ایمان کیتره مز یعنی تورات که (وَيَكْفُرُوْنَ بِمَا وُرُوْا) حالبوکم توراتدان باشقه فی انکار قیللار یعنی قرآنی (وَهُرَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ) اما اول قرآن یهودلر برله ن برگد بولغان نرسه فی (توراتنی) تصدیق قیلاوجی حق بولغان نرسه در (قُلْ) نه بیت سین ای محمد یهودلرگه (فَلَمْ تَقْنَلُوْا اَنْبِیَاءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ) آلا ی بولغاچ فی اوچون الله تعالی ننگ محمد عمدان الیک بولغان پیغمبرلرین اولتره سز یعنی توراتکه اشانغاچ (اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ) اگرده توراتگه ایمان کیتروچیلردن بولسا کز یعنی اوزکمز توراتگه ایمان کیتیرگان لکنی دعوی قیلاسز حالبوکم تورات سزنی پیغمبرلر فی اولترودن طیدی بس پیغمبرلر فی اولترودن توراتگه ایمان کیتیرمگانا کزگه دلالت قیلادر (یهودلر ننگ بیت المقدسه برکوتده اوچ یوز پیغمبر فی اولقرولر فی روابت قیلغان) (وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُّوسٰی بِالْبَيِّنٰتِ) و تحقیق موسی (عهم) سزگه ظاهر بولغان معجزه فی کیتوردی یعنی توفیق توری معجزه فی کیتوردی بیانی کیلور (ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ) موننگ صوکنده موسی (عهم) طور طاغنه میقاتکه کیتکاتدن صوگ بوزاونی تکر توتکز (وَ اَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ) حالبوکم سز بوزاونی سعبود طو تو و کز سببلی ظالملر سز چونکه عبادتنی تیوشلی اورنندان باشقه اورنده قیلکز (وَ اِذَا خُتِّمْنَا مِثْقٰلًا) شول وقتنی ایسکزگه توشرکز ای اسرائیل بالالاری بززنگ عهدکزی آلق توراتده بولغان نرسه برلن عمل قیلو اوزهرینه (وَ رَفَعْنَا قُوَّةَكُمُ الطُّورِ) دخی سزنگ اوستکوده طورتاغنی کوتهدک یعنی توراتنی قبول ایقودن باش تارتکز وقتن (خُتُّوْا مَا اَتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ) دخی سزگه ددیتدک بززگه بیدرگان نرسه فی (توراتنی) قوت برلن طورتکز (وَ اَسْمَعُوْا) دخی بززگه بیدرگان توراتده امر قیلغان نرسه لری قبول ایقب ایشکزدیو (قَالُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) یهو اسرائیل ددیتیلر سزگزی ایشتمک و قوشقان اشکه گناهلی بولدی یعنی بری صونمادق دیو یعنی الله تعالی قبول ایتمو ایشتموی برله ن ایشتمکزدیو امر قیباغان ایدی بنواسرائیل سماع قبول برله ن ایشتمه دیلر

شونڭ اوچون عاصى بولدىلار (وَاشْرَبُوا) دىھى كرتامش وقتاشدراشم بولدى (فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلُ) بنو اسرائيل نڭ كوڭللىرىنە بوزاۋ بىھىنى (بَكْفَرِهِمْ) كىرلىرى سىببلى (قُلْ) ئەيت سىن اى محمد بنو اسرائيلگە (بَشِّرْهُمْ يَوْمَهُمْ بِهِ إِيْمَانُهُمْ) نى ىمان نەسەدر، شول نەسە، اول نەسە بىرلەن سزگە تورات كە اىمانكز بىورور چونكە توراتنە بوزاۋغە عبادت يوق (أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگرسز ايمان كىتروچى بىرلسا كز توراتنە بوزاۋغە عبادت بىرلەن امرنى بنو اسرائيلنڭ ايماننى بنو اسرائيلگە اضافە قىلو تەكەم خورلاۋغەنە بولادىر حضرت شەيب قومىنڭ حضرت شەيبكە (أَصْلُوكَ تَأْمُرُكَ) دىگان سوزلىرى حاصل معناسى سزنىڭ آتالار كز توراتنە ايمان كىتروچىلر توگل چونكە توراتنە ايمان بوزاۋغە عبادت بىرلەن امر قىلماى ھەم سز اوز كزىدە تورات كە ايمان كىتروچىلر توگل چونكە سز ھەمدا صلەمنى يالغانغە توتاسز تورات كە ايمان محمد صلەمنى يالغانغە توتو بىرلەن امر قىلماى (قُلْ) ئەيت سىن اى محمد بنو اسرائيلگە (أَنْ كُنْتُمْ لَكُمْ الْبَارِئَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً) اگردە اللە تعالى قاشىدە آخرت يورطى (جنت) سزگە كەنە آتافلانىغان بولسە (مَنْ دُونَ النَّاسِ) سزدن باشقە آدملىرىنى قالدىروب يەنى يهودلر اوجماخ كە يهودلرگە كە باشقە آدملىر كرمى دىو اويلا دىلار اگردە سز زەم قىلغانچە اوجماخ يهودلرگە كەنە خاص بولسە (فَقَمُّوا أَلْمُوتَ) اىندى ئولمى آرزو قىل كز (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بو سوز كزىدە راست بولسا كز چونكە بىر كىشى اوزىنىڭ جنت اھلىدىن بولوۋىنى شىكسز بلسە البتە جنت كە تىز بارغە آشغور ئولمىدىن اصلا قورقماس بلسكە ئولمىنى قىدرلى قوناق كوئىن كىمى كوئىر نىقە كە دىيادە جنت بىرلەن سويونچ بىرلىگان اون صحابەدن ھەر بىرى ئولمىنى آرزو قىلدىلار (وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَهْبَاءُ) اما يهودلر كىگە ئولمىنى آرزو قىلماسلار واستە ھەسلر (بِمَا قَسَمْتَ أَيْدِيَهُمْ) قوللارى لك قىلغان نەسە سىببلى يەنى كىرلىرىنى ھەم اىتقە كىرلىرىنى تىيىش ايتقە تورغان نەسلر سىببلى، مثلا محمد نڭ پىغەمبەرلىكىنى ھەر قرآنىنى انكار قىلارلىرى ھەم توراتنى اوزگەرتولرى كىمى فائىدە: سلامت بولوب عمل ايتوچى قول انسانگە مختص بولوب ھەم انساننڭ قىدرت ھەم مەھسەنە قورال بولوب انساننڭ فائىدەلىرىنىڭ كىرەرىگى قول واسطەسى بىرلەن بولغانلىقى اوچون نەسەن قول بىرلەن تەبىر قىلدى ھەم قىدرت دىنە قول بىرلەن تەبىر قىلغە (اگر ئەيقدىڭ ئولمىنى آرزو قىلو قىلبەن قىلبەن ھەم ھىچ كىم نەسەنە آلمى بس نىچك يهودلرنڭ ئولمىنى آرزو قىلماولار بىن رسول اللە بلىگان دىو جوابدە ئەيقدومەن تەمنى قىلبەن ھەمى توگل بلكە تەل ھەمى (وَأَلَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ) اللە تعالى ظالملىرىنى بلىگەچىدەر بو سوزدە يهودلرگە قورقۇتو بار (وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِ) اى محمد سىن اول يهودلرنى دىنيا تونۇكلىگىنە آدىلرنڭ ايلك حرىص ھەم قەسزراق تابارسون (مَنْ أَلْبَسَ أَشْرَكَوا) ھەم قىامت بولونى انكار ايتوچى ھەم كىرەندە حرىص راق تابارسون يەنى قىيامتنى انكار ايتوچى مشركلر آخرت تىرلىگى يوق دىب يالنىز دىنيا تىرلىگىنى بىلدىلرى اوچون آلارنڭ دىنيا تىرلىگىنە حرىصلىق لارى بىك قاطى اما يهودلرنڭ دىنيا تىرلىگىنە حرىصلىق مشركلر دىنە قاطىراق بس بو سوزدە يهودلرگە الوغ توبىغ بولا (يَوْمَ أَدَّاهُمْ لَوِيْعَةُ الْفِ سَنَةِ) اول مشركلرنڭ بعضى اوزىنىڭ لك يىل ھەم ابلە ھەم نەسەنى آرزو

قیلور. (لَو) صدریه در (وَمَا هُوَ بِزَهْرَةٍ مِنَ الْعُنَابِ أَنْ يُعَمَّرَ) اوزون عمر سورمه کلمگی اول کشیمی اوط عذابندان براق قیوچی خلاص قیوچی ایمهس (وَاللَّهُ بِصَبْرٍ بِمَائِعْمَلُونَ) الله تعالی اول یهودلرنک یعنی اشله گمان اشلرنی بلگوچیدر همه آنک بربرنده جزاء ببرگوچیدر صوریا اوغلی عبد الله رسول الله دان فرشته لردن وحی برلن سیکنا کم کیله دیو صورادی رسول الله جبرائیل (عم) دیمی یهودلر ای عبد الله جبرائیل بزنگ دشمنز اول عذاب برلن کیله اگرده وحی برلن میکائیل کیسه ایمان کیتیرر ایدک اول یاقشیاقی کیتره دیدیلر الله تعالی شونک حقیقه ذکر قیلماق آیتنی ایفردی (قُلْ) نهیت سین ای محمد یهودلرگه (مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيْلَ) برکشی جبرائیل گه دشمن بولسه بس آپورندان هلاک بولسون (فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰی قَلْبِكَ) چونکه اول جبرائیل عم قرآنی ای محمد سینک کورکک اوزهرینه ایفردی (بِإِذْنِ اللَّهِ) الله تعالی ننگ اذنی وامری برلن (مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزینک آلدنده بولغان نرسه لرنی (یعنی کتب سماویه نی) راستلاغوچی اول قرآن (وَهْتٰی وَبُشْرٰی لِّلْمُؤْمِنِيْنَ) دخی مؤمنلرنی آزرغولغان کوندرگوچی و اوچماخ برلن مؤیونچ بولغان مالده ایفردی (مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيْلَ وَمِيْكَالَ) برکشی اللهغه، هم فرشته لرینه هم رسول لرینه همه جبرائیل ایله میکائیل گه دشمن بولسه ایفدی الله تبارک و تعالی ننگ فرشته لرنی ذکر قیلغان ننگ سوکنده قایتقان جبرائیل برلن میکائیل عم لارنی نهیتووی جبرائیل برلن میکائیل گویه فرشته لردن ایکنچی جلس ایکنچیلک گه تنبیه اوچون چونکه وصف ده تغایرنی ذات ده تغایرمنز لیفه تفزیزل قیلنه (فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِّلْكَافِرِيْنَ) چونکه الله تعالی کافرلرگه دشمندر (وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ) تحقیق ای محمد سیکنا ایفردک بز ظاهر بولغان آیتلرنی صوریا اوغلی عبد الله ننگ رسواللهغه بزگه هیچ نرسه کیتیرمدک دیگان سوزینی رد (وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ) اول آیتلرنی انکار ایتمس باری کامل یاوزلارغنه انکار ایتهر (أَوَكَلَّمْنَا عَاهِدًا وَعَاهِدًا) آیتلرنی انکار قیلدیلاسه دخی هر زسان پیغمبرگه ایمان اوزرینه عهد برلن الله تعالی گه عهد قبلسالار (نَبِّئَهُمْ فَرِيقًا مِنْهُمْ) اول عهدنی یهودلردن بر طائفه تاشلار و بوزار بولدیلار (بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بلکه یهودلرنک کوبسی تورانکه ایمان کیتروچی ایمهسلر (حاصل معناسی) قرآن آیتلرنی انکار قیلماس مگر یاوزلارغنه انکار قیلور دخی کوب مرتبه عهدلرنی بوزغان آدملر انکار قیلورلار (وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا نَعَّمَهُمْ) اول یهودلرگه الله تعالی طرفندان آلارنک قوللارنده بولغان توراتنی الله تعالی دن بولودین راستلاب کیلوچی رسول کیلسه (نَبِّئْ فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ) کتاپ تورات بیرلرگان آدملردن بر طائفه سی الله تعالی ننگ کفابنده تاشلار بولدیلار (وَرَأَوْهُمْ) آرقالاری طشینه یعنی تورات برلن عمل ایتمه دیلر یعنی کافرلر رسول الله نی انکار ایتولاری سببسی توراتنی انکار ایتموچیلر و آرطقه تاشلاغوچی بولالار (كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) نهیتورسن یهودلر توراتنک الله تعالی ننگ کفابی ایدکنی بلمی لر دیب (وَاتَّبَعُوا) دخی یهودلر ایفردیلر الله تعالی ننگ کتاپنی قویغان سوکنده (مَاتَّقُوا الشَّيَاطِيْنَ) شیطان لار ادقی تورغان نرسه گه (عَلٰی مُلْكٍ سُلَيْمَانَ) سلیمان عم ننگ

نكف عهدهی اوزرنده یعنی سحر کتاب لاریفه ایبه ردیلر بهودلر اوز آرالارنده سوپله دیلر قاراغز محمد صلعم که بیغمبلر آراسنده سلیمان عهمنی ذکر قیلا و حالانکه سلیمان هر سحرچی دیو الله تعالی سلیمان عهمنی پاکلاب بهودلرنی رد قیلوب ذکر قیلناچق آیتقنی ایندردی (وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ) سلیمان هیچده کافر بولمادی یعنی سحر اشنی اشله مدهدی (وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا) باری شیطانلار کافر بولدیلار سحر اشن اشله و سبیلی (يُعَاوَنُ النَّاسَ السَّحْرَ) آدملرگه سحر اویره تکانلری حالده کافر بولدیلر (وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْأَلْكَيْنِ بِبَابِلَ) دخی بابل شهرنده ایکی ملکگه ایندرلگان نرسه لرنی یعنی سحرنی اؤیره تکانلری حالده بابل سواد عراقده بر شهرنك اسمی (هَارُوتَ وَمَارُوتَ) اول ملک لرنك اسملری برسی هاروت ایکنچسی ماروت در (فائده) هاروت برلن ماروت ایکی فرشته الله تعالی آلارنی آدملرگه سحر اؤیره تو اوچون بابل شهرینه ایندردی آدملرنی امتحان اوچون (اما هاروت برلن ماروت ایکی آدم بولوب نفس آرزولارینه مغلوب بولولاری سبیلی زهره اسملی خاتوننك ناموسینه تیبب اول بولکی بولغاچ کفر اش قیلدیلار زهره آلارن اؤیره ننگان سحر قوتی ایلهن کوك که آشدی دیگان سوزلر بارده بهودلر افتراسی و مختصرلری در) هاروت برلن ماروت ده عامیت و عجه سبیلری بولمقی اوچون غیر منصرفلر در (سحر حقنده ابوالمنصور الماتریدی تهیته سحر مطلق کفر دیب حکم ایتمک خطاء بلکه سحرنك حقیقتنی تیکشرو تیبش اگرده سحرده ایماننك شرطنه لازم بولغان نرسه نی رد بولسه کفر والا کفر توکلدی هم سحر عملینی اشله گان کشینك توبه سی مقبول توکل دیگان سوزده خطاء چونکه فرعون ساحرلرینك توبه سی مقبول بولغان (وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ) دخی هاروت برلن ماروت هیچ کیم گه سحر اؤیره ته سحر (حَقِّي يَقُولُ) سحر اؤیره ترگه تله گان آدم گه نصیحت قیلوب تهبتکانلرینه قدر (أَنَّمَا جُنُودُكُمْ) بودر باشقه توکل در بز فتنه مز یعنی الله تعالی بزنی آدملرنی امتحان اوچون بیبهردی کم ده کم سحر اؤیره نسه کافر بولا کم ده کم اؤیره نه سه مؤمن بولادیو (فَلَا تَكْفُرْ) بس سحر اؤیره نو سبیلی کافر بولماس دیو ته بقولر (فَيَقُولُونَ مَهْهَاتُ) بس هاروت برلن ماروت دان اؤیره نورلر (مَا يَفْرُقُونَهُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ) اول سحر برله ایرایله خاتون آراسنی آبورور قدرلی سحرنی اؤیره نورلر یعنی ایر برلن خاتوننك برسنی

هاروت ایله ماروت : بز نك حفص روایتنده ملکین لامك فتحه سیله او قولساده، باشقه قاریلار دان ملکین لامنك کسره سیله او قوللار بار، لامنك کسره سیله او قولغانده بو ایکی ملک - یعنی ایکی پادشاه بولالار بابل شهرنده نمرود توغان ییرده) بولغانلار، نبتهك قرآنده طالوت ایله جالوت اسملی ایکی بهادر کسه نی یاد ایتملر گان، بو اسملر ده شول طالوت اسملری وزنلرنده (فاعول) وزننده در، هاروت ایله ماروت بعض قاریلار او قوی اوزره «عَلَى الْمَلِكَيْنِ» بابلنك ایکی پادشاهلارینه بلدرلگان سحر، اول پادشاه لاردان برسی هاروت برسی ماروت اسمیلر. بولار حکیم بولوب، آدمیلر توشنمی تورغان، آلا رفهم ایته آلمی تورغان سرلی اشلر قیلغانلاردر. نی نرسه نك سبیلی حقیقتی معلوم بولماسه آنی سحر دیلر. یوقسه بز نك اعتقاد مزده فرشته لر الوغ هم کچك گناهلاردان پاکلاردر. زهراء ایله فرشته لرنی زنا ایتمدیلر دیگانگه قاراغانده، بعض قاریلارچه ملکین او قوتیبشدر. بولای او قو قرآنغه مخالف توکل رسم خط هم صیدرادر. اما فرشته لرنك (لا یعصون الله) صفتلاری، قرآنده ذکر ایتملر گان ملکین فتحه ایله او قولسه اول آیتکه قارشو بولادر. تفسیر قاضی ایله صفرة العرفان اسملی تفسیرلرده اشارت باردر.

ایکنچیسنه دشمان قیلورلق قدر سحر اؤیره نرلر (وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ) دخی سحرچیلار سحر سببلی ضرر ایتموچیلر توکل لردر (مَنْ أَحَدٌ) هیچ برکشیگه (أَلَا بَأْذَنَ اللَّهِ) مگر الله نلک اذنی ونله وی برلن گنه ضرر ایقرلر (وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ) دخی سحر اؤیره نوچیلر اؤیره نرلر اوزلریبه ضرر ایته تورغان نرسه نی یعنی سحر نی (وَلَا يَنْفَعُهُمْ) دخی اول نرسه (سحر) اوزلریبه فائده بیرمهس (وَلَقَدْ عَلِمُوا) الله تعالی قسم قیلوب ئه یته تحقیق یهودلر بلدیبار (لَمَنْ أَشَقَرَاءُ) شیطانلار اوقی تورغان سحر نی الله تعالی نلک کفانی برلن آلهاملردغان کیشینی (مَالَهُ) یوقدر اول کشیگه (فِي الْآخِرَةِ) آخرتده (مَنْ خَلَقَ) اولوشدن (وَلَبَسُوا مَا) دخی شول نرسه نی یعنی سحر هم کفر یاوز بولدی (شَرَّوَابِهِ أَنْفُسُهُمْ) اول نرسه برابرده اوزلری نلک آخرتده گی اولوشلرینی صاندیلر (أَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر بواشلری نلک قباحنلگنی بلسه لر هم بلولری بویچه عمل قیلسه لار (وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا) واگر یهودلر قرآنغه دخی محمد عدم گه ایمان کیترسه لر ایدی (وَاتَّقُوا) دخی الله تعالی نلک عذابندان قورقسه لر ایدی (لَهُمْ أُجُوبَةٌ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ) البته الله تعالی حضورندان بولغان ثواب (خَيْرٌ) ایزگوره کدر آخرتده گی اولوشلرین کفر هم سحر برابرینه صانولاردان (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر الله تعالی نلک ثوابی نلک اوزلری نلک قیلغان اشلر نلک ایزگوردک ایکانن بلسه لر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنده لاین ایمان کیترگان آدملر (لَا تَقْرَأُوا رِاعِنًا) پیغمبرگه راعنا دیب ئه یقه ئکز (مسلمانلار اؤله رسول اللهغه راعنا دیگانلر یعنی رسول الله عالم دن برسوز سویله سه یار رسول الله بزگه آقرن راق واوزونراق سویله بز سویله گان نرسه کنی یخشیراقی فهم قیلورمز دیو برسوزنی مسلمانلاردان یهودلر ایشکلن لر یهودلر آراسنده راعنا دیگان سوز سوگو اورنده ئه یقله تورغان سوز ایکان (احق معناسنده) شونندان صوگ یهودلر رسول اللهغه راعنا دیب ئه یقلنلر هم آرالارنده سویلیلر ایکان بز محمد صلعم نی سوگنده ز اول بلمی دیو شونندان صوگ الله تعالی مسلمانلر نی «راعنا» دیگان سوز دن طیفغان برسوز اورنده باشقه سوز ئه یقلنلر دیگان (وَقُولُوا انظُرْنَا) دخی رسول اللهغه «راعنا» دیگان سوز اورنینه «انظرننا» دیب ئه یقلنلر یعنی بزگه قارا یا کد بزگه مهلت بیر سین سویله گان نرسه نی یادمزغه آلیق معناسند (وَأَسْمَعُوا) دخی اوزکزه امر قیلغان نرسه نی ایشکلنر (وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی کافرلر (یهودلر) اوچون زنجتکوچی عذاب بولنوچیلر (مَأْيُودُ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر یاراتماسلار (مَنْ أَهْلَ الْكُتَابِ) کتاب اهلن یعنی یهودلر دن (وَلَا الْمُشْرِكِينَ) دخی مشرکلر یاراتماسلار (أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْكُمْ) سز نلک اوزرکزگه ایندرامش بولونی (مَنْ خَيْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ) ربکزدان بولغان ایزگولک (وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ

سحر مسأله سی. سحر نی عالم رمز تورلیچه تعریف قیلماشلار، لکن آلار نلک تعریفلر نده برده شریعتکده ضررلی صفت یوق، کوب علم ابو اصل سحر نی بلوده ضرر یوق. اما آنی بلبه شونلک ایله کشیگه ضرر قیلو حرام دیلر. بولا یغنه حرام بواووبیاح نرسه لرده ده بلکه واجبلر نییه حرام قیلور مثلاً بره و عام طینی بلب دشمانلارینی دوا قیلغان بولوب آلار نی آغولاب اولترونی نله سه، یا باشقه علمنی بلبه خلغنی خورلاو، شریعتنی تخفیف اوچون بولسه بوده حرامدر. یوقسه اصل سحر علمی حرام توکلر. علم نلک حرامی یوقدر.

مَن يَشَأْ) الله تعالى اورىنىڭ رەھمەتە (بىمەبىرلىك گە) تەلەكەن كىشىسى خاسلار (وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ)
 الله تعالى الوغ فضل ورحمة ابيه سىمىر اسلام دىنە بولماغان كىشىلەر رسول الله غە نسخ
 ھەقىقەتەن قىلدۇرۇلار ھەم صلعم صحابە لىرىنە بىراش بىرلەن امر قىلادە مونىڭ سوڭىنە بو اشىن طىيۇب
 خىلاڧى بىرلەن امر قىلادە دىو الله تعالى شونىڭ اوچونەنە نسخ ھەقىقەتە بىيان قىلۇب آيتىنى ايندىرگان
 (مَنْ نَسَخَ مِنْ آيَةٍ) آيتىن بولغان نىسرىنى نسخ قىلساق (أَوْ نَسَخْنَا) يايىسە بىر آيتىنى اونونى ساق (نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا)
 اول آيتىن ايزگورەك وخلق اوچون فائىدە لىرەك آيتىنى كىقىررمز (أَوْ مِثْلَهَا) يايىسە اول آيتىڭنىڭ مىثلى كىقىررمز
 (أَلَمْ تَعْلَمْ) ايا بىلەيسىمىز اى ھەم (أَنَّ اللَّهَ) درىستلىككە الله تعالى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) ھەر بىر نەرسە اوزرىنە (قَدِيرٌ)
 كوچى بىتكوچىدەر فائىدە: نسخنىڭ لغت معناسى تەبىل (آلماشۇرماق) شىرىعتكە بىزنىڭ ھەملىرىمىز ھەمىشە
 بولۇۋى قىرلانغان ھەم شىرىنىڭ انتھاسى بىس نسخ بىزنىڭ ھەمىزە تەبىل ھەم بولسەدە شىرىعتكە ھەمىزە ھەمىزە
 مەنىنىڭ انتھاسىن عبارت نسخ بىزنىڭ قاشىدە دورت تورلى ۱ نسخ الكتاب بالكتاب ۲ نسخ الكتاب
 بالسنة ۳ نسخ السنة بالسنة ۴ نسخ السنة بالكتاب يەنەدە ناسخنىڭ منسوخىن خىر بولغانى بار ھەم ناسخنىڭ
 منسوخنىڭ مىثلى بولغانى بار ناسخنىڭ منسوخىن خىر بولغانى ايللى وقت نمازنى بىش وقت نماز
 بىرلەن نسخ كىبى ھەم ھىجرت بىرلەن مىرائىنى قىرايت بىرلەن مىراث بىرلەن نسخ قىلو كىبى ھەم كىچىدە سومىنى
 كوندىز سوم بىرلەن نسخ كىبى ھەم سوغىش وققىنە بىر كىشىنىڭ اون كىشىنى قىل قىلوۋىنى بىر كىشىنىڭ ايكى كىشىنى
 قىل قىلوۋى بىرلەن نسخ كىبى ناسخ منسوخنىڭ مىثلى بولغانى بىت المقدسى كىبە بىرلەن نسخ كىبى دىنى نسخ
 بىل بىرلەن بولغان كىبى بىدلىسىز بولا بىدلىسىز بولغان نسخ مجادله سورەسىدە الله تعالى نىڭ (فَقَمُوا بَيْنَ
 يَدَيْ نَجْرًا كَمْ صَدَقَةٌ) دىگان ھەم بىقرە سورەسىدە (أَحَلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ) دىگان قولى يەنەدە كىتابىن (قرآندىن)
 بولغان منسوخ دورت تورلى بىرى تىلاۋى دە ھەمىدە منسوخ بولغانى بار. نىقە كە ھىزرت عائشەنىڭ (عَشْرُ
 رَضِيَعَاتٍ مَعْلُومَاتٍ يَحْرُمْنَ) دىگان قولى تىلاۋىدە ھەمىدە منسوخ ايكىنچى تىلاۋى منسوخ بولۇر
 ھەمى منسوخ بولماس (الله تعالى نىڭ الشىخ والشىخە اذا زنيا فارجمو ھەمەنكالا من الله والله عزىز ھەمى)
 ھىزرت عمر ئىقە بو آيتىنى رسول انلە زىنانەدە او قىدىر ايدىك اكر خلقنىڭ ھىزرت عمر قرآنغە اوزى
 آرتىدى دىو ھەمى بولماسە ايدى قرآنغە الحاق قىلور ايدىم دىمىش اوچونچىسى ھەمى منسوخ
 بولۇر تىلاۋى منسوخ بولماس كافرۇن سورەسى كىبى دورتچىسى ھەمى بولغان وصفى غە منسوخ
 بولغانى بار نىقە كە طھارت آيتى مۇتلەقا ايكى آياقنى بولماقنى تەلەر چىنىڭ كە مسع ھەمىدە كىلگان
 مشھور ھىدەت چىنىڭ كىلگان وققىنە مسع قىلۇنى مۇقتى ھەمى بولغان وصفى غە منسوخ
 مىثلى بولغانى بار نىڭ قاشىدە بولسە: آيتىنى انسانىڭ معناسى آيتنىڭ ھەمىدە كىلگەن كىلگەن كىنۇۋى
 بىس انسانەدە منسوخنى اونوتۇ شىرىت نىڭ منسوخنى اونوتۇ شىرىت تۇڭل بىش عالمىزنىڭ بىيانە كورە
 قرآندە تىلاۋى منسوخ بولۇ ھەمى ھەمى منسوخ بولغان آيت لىر اولگىسى ھەمى صفع (يوزدۇندۇرۇ)
 ذكر قىلغان آيتلەر (وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) ھەم (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) كىلەر يايىسە باشلاپ ھەمەد

قیلودان نمی قیلغان آیتلر (وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ) بولار هممسی قتال برله امر قیلغان آیتلر برلهن منسوخلر بقره. سورهنده منسوخ آیتلر الله تعالی نك (فَإِنَّمَا تُؤَلُّوا فَمَنْ وَجَّهَ اللَّهُ) دینگان قولى بو آیت نك ظاهرى دلالت قیلادر كعبهگه توجه نك شرط بولماوینه بو آیت قبله آیتى ایله منسوخ دیمز یعنی الله تعالی نك (فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) آیتى ایله لکن بو ایکی آیتنى ناسخ منسوخ دیمی ایکی سی برله نده عمل ممکن چونکه اولگی آیت قارا نك كیچده قبله معلوم بولماغانده بولور یعنی نجرى مسئله سنه اشاره بولور یاكه حیوانغه آطلانغان حالده نفل نمازی حقیقه بولور چونکه حیوانغه آطلانغان حالده نفل نمازی اولسه حیوان قایدایا یونه لسه شونده یونه لوب نماز او قو درست دخی الله تعالی نك (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ فِي الْأَشْهُرِ الْحَرَامِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأَنْثَى) آیتى منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر قلمی تولترو برابر نده آزاد كشینى تولترو جائز توگللکگه دخی خاتوننى تولترو برابر نده ابرنى تولترو درست توگللکگه بس بو آیت منسوخ بولادر مائده آیتى برلهن یعنی الله تعالی نك (وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ) آیتى برلهن دخی الله تعالی نك (كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ) آیتى منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر آنا و آنا برلهن یاقن قرده شلرگه وصیت نك فرضلغینه و حالانکه بولارغه میراث دان باشقه نرسه جائز توگل بس بو آیت میراث آیتى برلهن یاكه رسول الله نك (الْأَوْصِيَّةُ لَوَارِثِ) حربى برلهن منسوخ بولا لکن بو ایکی آیتنى ناسخ منسوخ گه حمل قیلماسه ممکن چونکه آنا و آناغه هم یاقن قرده شلرگه وصیت نك فرضلغنه دلالت قیلغان آیت مجمل بولوب میراث آیتى مجمل نی بیان بولور یاكه آنا و آنا کتابى لر یاكه قیلار بولغانده بولور یاكه یاقن قردهش باشقه برلن میراث دن مفعول بولغانده بولور اگر نه بئسه نك موند و صیت نك درست لگی گنه چغه فرضلغی قایدان معلوم دیوئه یقورمز «كُتِبَ» نك معناسی مستحب لك طریقچه مکتوب بولدی معناسده فرض بولماس دخی الله تعالی نك (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) آیتى منسوخ الله تعالی نك (أُمَّلَ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ) آیتى برلهن چونکه بولاردان اولگی آیت دلالت قیلا مسلمان لار نك روزه سی کتابى لار نك روزه سی شیكلى ایکیچیلک که و حالانکه بز نك روزه مر نك توغاندان قویاش باتقانغه قدر کتابى لار نك روزه سی بسبع دن قویاش باتقانغه قدر لکن هر ایکی نك برسی ناسخ برسی منسوخ توگل دیمز بلكه تشبیه یالغز روزه نك واجب بولور حقیقه بولور دخی الله تعالی نك (وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامِ مَسْكِينٍ) آیتى منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر روزه نی اداغه طاقت توتا آغان كشی گه روزه نی آچب هر كون اوچون برمسکین نی طعاملندر و درست ایکنلککه و حالانکه روزه نی اداغه طاقت توتا آغان آدم نك فدییه بیروی درست توگل بس بو آیت منسوخ بولا (فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ) آیتى ایله چونکه بوهر بر رمضان آینده

حاضر بولغان كىشى گە روزە نىڭ واجب بولۇپ قىلالىق دىلالت لىكىن بو اولىكى آيتىنى ملىسوخ توگىل دىبەر آيتىدە لاكلەسى مقدر بولور بس بو آيت شىيخ فانى مسئله سىنە دلالت قىلادر دىلى اللە تعالى نىڭ (وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ) آيتى ملىسوخ چونكى بو آيت دلالت قىلادر هر بر حاجە اصلىيە دن ارتق مالنى صرف نىڭ واجب بولۇپ قىلالىق چونكى عفو حاجە اصلىيە دن ارتق مال و حالانكى اون دن بىرنىڭ دورىنىن بىرىنى گنە صرف واجب ايدى بس بو آيت زكوة آيتى بىرلەن ملىسوخ بولا دىلى اللە تعالى نىڭ (وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم مَّنْكَوٰهٍ لَّرْكَهٖ وَصِيَّةً لَّا رُءُوْبًا مَّقَاعًا اِلَى الْمَوْلٰى غَيْرَ اَخْرَاجِ) آيتى ملىسوخ چونكى بو آيت دلالت قىلادر كاهل يل واجب بولۇپ قىلالىق بس وصيت نىڭ واجب بولۇپ ميراث آيتى بىرلەن ملىسوخ دىلى سىكىنى (تىسكىنى) حدىنى بىرلەن ملىسوخ بىر يل عدت نىڭ وجوبى (وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم مَّنْكَوٰهٍ لَّرْكَهٖ وَصِيَّةً لَّا رُءُوْبًا مَّقَاعًا اِلَى الْمَوْلٰى غَيْرَ اَخْرَاجِ) آيتى ملىسوخ چونكى بو آيت دلالت مگر ايكى اورونىدە مؤخر بولى بىرى شول اورون ايكىنچى احزاب سورە سىندە بوناسىخ بولغان آيت دلالت قىلادر ابرى ئولىگان خاتون نىڭ عدتى دورت آيت اون كون بولوغە كىرەك خاتون حاملە بولسون كىرەك حاملە بولماسون و حالانكى حاملە بولغان دە عدتى حملن قوبوايدى شونىڭ اوچون بو آيت اوزىدە (وَاُولٰٓئِكَ اَلْمَهَالِ اَجَلُهُنَّ اِنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ) آيتى بىرلەن ملىسوخ دىلى اللە تعالى نىڭ (وَلَا يٰٓاَبَ كَاتِبٌ اَنْ يَّكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْ) دىگان قولى هم (وَلَا يٰٓاَبَ الشُّهَدٰٓءُ اِذَا مَدُّوْا) دىگان قولى هر ايكسى ملىسوخ چونكى اولىكى آيت دلالت قىلادر بيع سلم دە يازۇچى غە بورچ يازۇپ نىڭ واجب بولۇپ قىلالىق ايكىنچى آيت دلالت قىلادر شەھادىتى تەمىل واجب بولوغە بس بو آيتلار هر ايكسى (وَلَا يٰٓاَبَ كَاتِبٌ اَنْ يَّكْتُبَ) آيتى بىرلەن ملىسوخ بولالار لىكىن ملىسوخ توگىل دىبەر گە هم ممكن چونكى اولىكى ايكى آيت نىڭ واستعباب اوزە رىبە مەمولى بولالار بىر تەقدىر هر ايكسى وجوب اوزە رىبە باقىدە بولاسون لار لىكىن ايكىنچى آيتنى حمل قىلامز شەھادىتى تەمىل سورىدە شەھادىتى اداغە اولىكى آيت نارو قىت غە مەمولى بولور دىلى اللە تعالى نىڭ (وَاَنْ تَبَدُّوا مٰنِي اَنْفُسِكُمْ اَوْ تَخْفَوْهُ يَحْسَبِكُمْ اِلٰهٌ) آيتى ملىسوخ چونكى بو آيت دلالت قىلادر بىنە نىڭ هر بر كوركلنە توشكان گناھ بىرلەن حساب قىلنۇپ قىلالىق بو تەكلىف بەلا يطاق بولا بس بو آيت (لَا يَكْفُرُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلًا وَّسَعْمًا) آيتى بىرلەن ملىسوخ بولا بعضىلار اولىكى آيتنى ملىسوخ توگىل دىگانلار چونكى نسخ احكامىدە غنە بولا اخبار دە بولمى بس اولىكى آيتنى حمل قىلامز نفس نىڭ كىسب قىلغان نرسە سىنە پالغز نفس كە خطور قىلغان نرسە مراد توگىل دىبەر يايىسە كىسب خطور سىنە حمل قىلامز يعنى كىسب نفس كە خطور قىلسە اللە تعالى مؤاخذه قىلادىبىز آل عمران سورە سىندە ملىسوخ بولغان آيتلار اللە تعالى نىڭ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ) دىگان آيتى ملىسوخ چونكى بو آيت دلالت قىلادر حق تەوالق نىڭ واجب بولۇپ قىلالىق حق تەوالق بىرنىڭ طاقتىدىن توگىل بىرنىڭ طاقتىدىن بولماغان نرسە بىرلەن تەكلىف محال بس بو آيت تەباىن سورە سىندە گى

(فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَقَطْتُمْ) آيتى ايله منسوخ بولا لکن بواؤلگى آيتنى منسوخ ديمهز چونده اولگى آيت مجمل بولور ايکنچى آيت حق تقوالغنى بيان بولوب مجملنى بيان بولور نساء سوره سندن منسوخ بولغان آيتلر الله تعالى نلک (وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ) آيتى منسوخ چونکه بو آيت دلالت قيلادر مال بولگان وقفده حاضر بولغان قرده شلرگه يقيم ارگه مسكين ارگه ترکه دن بر آز نرسه بيرونلک واجب بولووينه بس بوميراث آيتى برلهن منسوخ بولا لکن نديتهز اولگى آيت منسوخ توگل لکن آدمار اول آيت برلهن عملنى قويغان لار نيقه که تقوى استمندان برلهن عمل قويغان ايدى ياکه امر ندب اوچون منکور کشيلرگه ترکه دن بر آز نرسه بيرو مستعجب ديمهز دعى الله تعالى نلک (وَاللَّاتِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّىٰ يَخْرُجَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا) آيتى منسوخ هم (وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ فَادْرَاهُمَا فَإِنَّ نَابًا وَأَصْحَابًا فَأَعْرَضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا) هم بو آيت منسوخ بولار هر ايکسى زنا حدنده اولگى آيت دلالت قيلادر زنانلک حدى تولگانگه قدر تؤيمه حبس بولوغه بایسه ايکنچى يول بولغانغه قدر دعى زنا شاهدلارى دورت بولوغه دلالت قيلادر ايکنچى آيت دلالت قيلادر زنانلک حدى فقط اذاء بولوغه اسلامنک باشنده ايکنچى آيت ايله عمل اينلدر ايدى صورته اولگى آيت ايله منسوخ بولدى بس زنانلک حدى حبس بولوب قالا حبس حقنده بولغان اولگى آيت نور سوره سنده گى (الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ) آيتى ايله منسوخ اما زناده دورت شاهدنک واجب بولووى حقنده حکمى باقى الله تعالى نلک (فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً) آيتى منسوخ چونکه بو آيت ابتدا اسلامده مشروع بولغان مقعه حقنده صورته سنت برلهن منسوخ بولغان لکن بو آيتنى هم منسوخ توگل ديمهز که ممکن چونکه استمناعدان نکاح، اجوردن مهر مراد بولور دعى الله تعالى نلک (وَالَّذِينَ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ) آيتى منسوخ امام شافعى قاشنده اما بزنانلک قاشده منسوخ توگل چونکه ولاء عقدى حنفيلر قاشده ثابت مائده سوره سندن منسوخ بولغان آيتلر الله تعالى نلک (وَأَنْ جَاءُوكَ فَأَحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضُوا عَنْهُمْ) آيتى منسوخ در ديويچيلرده بار چونکه بو آيت دلالت قيلادر اهل کتاب رسول اللهغه حکم ايستهب كيلگانده رسول الله نلک حکم قيلو برلن حکم قيلماو آراسنده مخير بولووينه بس بو آيت (وَأَنْ أَحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) آيتى برلهن منسوخ بولا دعى الله تعالى نلک (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَبِذُرُوا مِنَ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) آيتى منسوخ چونکه بو آيت نلک اولى امر معروفنى تركه دلالت قيلابس آيت نلک آخرى بولغان (إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) برلهن منسوخ بولا چونکه (إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) نلک معناسى امر معروف نهى عن المنكر برلن حق لغنه كونلسه گز معناسده دعى الله تعالى نلک (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةٌ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الْوَأْتِ فَيَقْسِمَانِ بِاللَّهِ) آيتى منسوخ چونکه بو آيت دلالت قيلادر دعى نلک

شهادتی درست ایکنچیلک گه بس بوطلاق سورسئنه گی (وَأَشْهَدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنكُمْ) آیتی ایله منسوخ بولا
دخی شاهدنی بیس ایندرونک دلالت قیلادر بس بو قدریسی برلهن منسوخ بولا لکن
منسوخ توکل دییه گه ممکن چونکه (أَوْ أُخْرَانٍ مِّنْ غَيْرِكُمْ) دن مراد ذمی مراد بولماس اجانب مراد
بولور اوشانداقی شاهدین دن ایکی وصی مراد بولور دخی انعام سورسئین منسوخ بولغان آیتلر الله
تعالی نك (وَأَمَّا يُنْسِنَكَ الشَّيْطَانُ فَلَاتَقَعْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت
کافرلر برلهن اولطورونک مرام بولورینه دلالت قیلادر بس بو آیت (وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ وَلَٰكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) آیتی برلهن منسوخ بولا چونکه بو آیت ذکرنی واجب ایقه اولطوروغه
رخصت ایته منسوخ توکل دییه گه هم ممکن ظالمین دن مبتدعلر مراد بولور. دخی الله تعالی نك
(وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) آیتی منسوخ (أَنْتُمْ وَمَنْ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
حَصْبُ جَهَنَّمَ) آیتی برلهن هم (أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ) آیتی برلهن هم (ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ) آیتی برلهن
دخی الله تعالی نك (كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ) آیتی منسوخ چونکه حقدان مراد
اسلام نك اولدله بیرووی واجب بولغان نرسه بس بوزکوة آیتی برلهن منسوخ بولا لکن بو آیتی هم منسوخ
توکل دییه مراد حقدان مراد بییشلر زکونی مراد بولور یعنی اوندان بر یا که اون دان برنک یارطسی دخی
الله تعالی نك (قُلْ لَا أُجِدُ فِیْهَا أَوْحَىٰ إِلَىٰ مُرْمَأٍ عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِیْقَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنزِيرٍ
فَأِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أَوْ هَلًا لِغَيْرِ اللَّهِ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر بو آیتده ذکر بولغان نرسه
لردن باشقه نك حرام بولماوینه بس بو آیت رسول اکرم نك (إِنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَهَىٰ عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ
مِنَ السَّبَاعِ) هدیثی برلهن منسوخ دیگنسلر اعراف سورسئین منسوخ بولغان آیت الله تعالی نك
(خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) آیتی صاحب الاتقان ئه یته بو آیت عجیب دی
اولی هم آخری منسوخ اورتاسی محکم چونکه بو آیت امر بالبعروف نك فرضلغنه دلالت قیلا بو محکم
دخی مالدان حاجتین آرتوغن آلونک هم کافرلردن اعراض قیلونک فرضلغنه دلالت قیلا بولار هر
ایکسی منسوخ * انفال سورسئین منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی نك (وَيَسْتَلُونَك عَنِ الْإِنْفَالِ قُلِ الْإِنْفَالُ
لِلَّهِ وَالرَّسُولِ) آیتی منسوخ اگر انفالدان غنیمت ماللاری مراد بولوب (لله والرسول) ده گی لام تملیک
اوچون بولسه چونکه بو وقت (وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ) آیتی برلهن منسوخ بولا اگر انفالدان غنیمت مالندن تیگان ازلوش اوزره نه
آرتدرب امام نك بییررگه شرط ایکن نرسه سی مراد بولسه هم (لله والرسول نك) معناسی غنیمت مالنی
بولور الله هم رسول الله اوچون در معناسنده بولسه بو وقت منسوخ بولمی محکم بولا دخی الله تعالی نك (إِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مَائِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَفْقَهُونَ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر کافرلر مسلمانلاردان اون درجه آرتق بولغانده

صوغش دان قاچو حرام بولوغه و حالانکه کافر لر بر درجه گنه آرتق بولغانده غنه قاچو حرام ایدنی بس
 بو آیت الله تعالی نك (الآن خَفَى اللَّهُ عَنَّا وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مَائَتِينَ
 وَأَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) آیتی برلهن منسوخ دخی الله تعالی نك
 (أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ
 آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَالَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت میراث نك هبیرت برلهن
 بولووینه قرابت برلهن بولماوینه دلالت قیلا بس بو آیت الله تعالی نك (وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
 فِي كِتَابِ اللَّهِ) آیتی برلهن منسوخ * نور سورهن منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی نك (الَّذِينَ لَا يَلْبِغُوا
 الْأَزَانِيَةَ أَوْ مَشْرَكَةَ وَالْزَانِيَةَ لَا يَلْبِغُهَا الْأَزَانُ أَوْ مَشْرَكَةٌ وَحَرَّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) آیتی منسوخ چونکه
 بو آیت دلالت قیلادر زناچی ایرنك صالحه خاندون برلهن زناچی خاندون نك صالح ایر برلهن نکاحله نشو
 لرینك حرام بولووینه بس بو آیت الله تعالی نك (وَأَنْكَحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأَمَائِكُمْ)
 آیتی برلهن منسوخ بولا چونکه بو آیت ولیلرگه امر بولا قیلاردان و کئیزه کلدن صالحلر نی نکاحله ندرو
 برلهن کیرهک نکاحلری صالحلر برلهن بولسون کیرهک غیر صالحلر برلهن بولسون لکن اولگی آیتی
 منسوخ توکل دیمز چونکه واقعده بولغان نرسه دن اخبار هم نفی بولور دخی الله تعالی نك (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت
 قیلادر بیاط کشی نك ثویینه اذنسز مکنگو کرونك درست بولماوینه اوشانداق اذن صوراد حقیقه الله تعالی نك
 (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا الْأَيَّامَ الَّتِي لَمْ يَبْتَغُوا الْحَلْمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ
 صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت
 قیلادر قیلارنك وبالالارنك اوج وقتده خوجه لاری قاتنه اذنسز کررگه یاراماوینه لکن هر ایکی
 منسوخ توکل دیمز لکن هو ایکی آیت ایله عملده خلق مساهله قیلغان * قصص سورهن منسوخ
 بولغان آیت الله تعالی نك (عَلَىٰ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حِجَجٍ) آیتی بو آیت حضرت شعیب نك موسی
 علیه السلام گه قزینی سیکز یل یایسه اون یل قوی کتوی برابرینه نکاحله وی حقیقه بس بو آیت دلالت
 قیلادر قزلارنك مهرلرینی آتالاری نك آلووینه اوزلری نك آلماوینه شونك اوچون بو آیت الله تعالی نك
 (وَأْتُوا النِّسَاءَ صِدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً) آیتی ایله منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر مهرلر نك خاتونلارغه
 بولووینه * احزاب سورهن منسوخ بولغان آیتلردن الله تعالی نك (لَا يَجْعَلُكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدِ
 دِيكَانِ قَوْلِي) چونکه بو آیت دلالت قیلادر رسول الله غه توقز خاندون صوکنده خاتون نك حلال بولماوینه
 و حالانکه حضرت عائشه (لَأَنْعَزِمُ امْرَأَةً عَلَى النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى قُبِضَ) دیگان شونك اوچون بو آیت
 الله تعالی نك (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أُمَّلْنَاكَ امْرَأَتَكَ أَلَّا تَشْتَأِبُرَهُنَّ) آیتی برلهن منسوخ * احقاف
 سورهن منسوخ بولغان آیت الله تعالی نك (قُلْ مَا كُفْتُ بِدَعَا مِنَ الرَّسْلِ وَمَا أَدْرِي مَا يَفْعَلُنِي وَلَا بِيكُمْ)

آینی منسوخ بو آیت اون آلتی یلدا ان صوگ حدیبه نی فتح یلدا الله تعالی نك (لِيَغْفَرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَمَّ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ) آینی برلهن منسوخ بولغان * دخی محمد صلی الله تعالی علیه وسلم سورہ سفین منسوخ بولغان آیت الله تعالی نك (حَتَّى إِذَا أَثَغْتَهُمْ فَشُدُّوا الْوُثَاقَ فَأَمَّا مَنْ بَعُدَ وَأَمَّا فِدَاءٌ) آینی حنفیلر قاشنده منسوخ چونکه حنفیلر قاشنده من هم فداء درست توگل بلکه قتل هم قلا ایتمه کنه درست بس بو آیت برآه آیتی برلهن منسوخ بولا * هجرات سورہ سفین منسوخ بولغان آیت الله تعالی نك (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ) آیتی منسوخ لکن بو آیت منسوخ توگل غایه سی بو آیت برلهن عمله آدملر قصور و مساهله ایتمکله ردمیز * مجادله سورہ سفین منسوخ بولغان آیت (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَمُّوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاهُمْ كَمَا صَدَقَ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر رسول الله دان سوز صور اغان وقصد صدقه واجب بولوغه بس بو آیت الله تعالی نك (ذَلِكَمْ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطَّهْرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) آیتی برلهن منسوخ ممتعه سورہ سفین منسوخ بولغان آیتلر برسی الله تعالی نك (إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر کافرنک خانونی مؤمنلرگه هجرت قیلوب بارسه مؤمنلر اوزه رینه اول خاتوننک ایمانی امتعان واجب بولوغه دخی الله تعالی نك (وَأَنْوَهُمْ مَا أَنْفَقُوا) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر مؤمنلرگه هجرت قیلوب کیلکان خاتوننک کافر ایرینه صرف قیلغان مهرین بیروننک واجب بولور رینه بو آیتلر سیفی آیتی غنیمت آیتلری ایله منسوخ * مزمل سورہ سفین منسوخ بولغان آیت الله تعالی نك (قُمِ اللَّيْلُ إِلَّا قَلِيلًا) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر کیچنک کوربره گنده قیامنک هم قرأتنک فرضلغنه بس بو (فَأَقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ) آیتی برلهن منسوخ بو اوزی هم بییش وقت نماز برلهن منسوخ * دهر سورہ سفین منسوخ بولغان آیت (وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَجَةٍ مَسْكِينًا وَيَقِيمُوا وَأَسِيرًا) آیتی اسیردن مشرک اسیر مراد بولسه آتما احسان درست توگل بس بو آیت منسوخ بولا لکن کافرلرگه احسان درست دیگانلر دار اسلام ده بس بو آیت منسوخ بولمی بلکه محکم بولا هر قایو آیت لر نك اورننده ینه انشاء الله بر آرز بیان بولور (أَلَمْ تَعْلَمْ) ایا بله میسونمی ای محمد صلی الله علیه وسلم هم امکن (أَنْ اللَّهُ لَهُ) درستلکده الله تعالی اوچوندر (مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرنک و بیبرلرنک خوجه لغی (وَمَالِكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی سرنک اوچون الله دان باشقه دان یوقدر (مَنْ وَكَى) سزنی صافلی تورغان یانن (وَلَا تُصِيرُ) دخی الله نك عذابنی طیبوچی یاردهچی * یهودلر ای محمد صلی الله علیه وسلم کوکسن قرآننی بریولی کیترنیقه که موسی توراننی بریولی کیتردی دیدیلر الله تعالی یهودلر جفتده کیله چکده ذکر قیلناچی آیتنی ایفسردی (آمُتْرِبُونَ) ایا نلیسزمی (أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ) رسولکزدن (محمد علیه السلام دن) صورام اقلقکزدنی (كَمَا سَأَلَ مُوسَى عَنْ قَبْلِ) نیهکه موندان الیک موسی دان صورالمش بولدی یعنی الله تعالی نی بزگه آشکاره کورسه ت دیو (وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ) وکدر کفرنی آله اشور (بِالْإِيمَانِ) ایمان برلهن (فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) بس تحقیق اول

کشی بولنک توغروسلمان آزدی (وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) اهل کتابدن یعنی عالمرندن کوبسی آرزو قیلدی (لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ) ایمان کیقیرگانکز صونکندن سزنی قاینارماقلغنی (كُفَّارًا) کافرلر بولغانکز حالده (مَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ) اوزلری قاشغندان حاصل بولغان کونچیلک اوچون آرزو قیلدی (مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ) اول اهل کتابنک عالمری اوزه رینه تورانده ذکر قیلنغان صفتلار هم معجزه لیز برلهن حق لاق ظاهر بولغان دان صونک (فَاعْفُوا) بس اول اهل کتاب دان عفو قیلکز یعنی قالدیرکز آلارنی (وَأَصْفَحُوا) دخی آلردان یوز دوندرکز (مَتَى يَأْتِي اللَّهُ بِأَمْرٍ) الله تعالی اوزینک امری برلهن کیلگان گه قدر یعنی قتال برلهن یا که جزیه قویو برلهن امر قیلغانغه قدر (إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلکده الله تعالی هر نرسه اوزه رینه کوچی بیتکوجیدر (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) دخی اهل کتابدن عفو صونکده نماز اوقونکز (وَأْتُوا الزَّكَاةَ) دخی زکوة بیرکز (وَمَا) دخی شول نرسه کم (تَقْتَمُوا أَنْفُسَكُمْ) اول نرسه نی اوز فائده کز اوچون الک قیلورسز (مَنْ خَيْرٌ) اول نرسه ایز گولکدن بولغوجی (تَعْبُوهُ عِنْدَ اللَّهِ) اول نرسه نی یعنی ثوابنی الله تعالی حضور نده تابارسز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ) سزینک اشله گان نرسه کزنی (بَصِيرٌ) کورکوجیدر هیچ بروقت اجر لری بی ضائع قیلماس (وَقَالُوا) دخی اهل کتاب یعنی یهودلر هم نصارالار نه بیتدیلر (لَنْ يَنْخُلَ الْجَنَّةَ) اوجماخغه کردهس (الْأَمْنُ كَانَ هُدًى) مگر یهودی بولغان کشیگه کرر (أَوْ نَصَارَى) یایسه نصرانی بولغان کشیگنه کرر یعنی یهودلر اوجماخغه یهودی لرگنه کرر دیدیلر (تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ) اوشبو امید اینکان نرسه لری هم نه یقنکان سوزلری باطل بولغان نفس آرزولاریدر (قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) ای محمد اهل کتابغه نهیت سین اوجماخغه اوزکزنلک گنه کروونکزه دلیل کیقیرکز دیو (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگرده بودعرا کزده راست سوزلیلردن بولسا کز یعنی جنقکه کروگه بزگنه خاص دیگان دعوا کزده (بَلَى) سز نه یقنکاچه توگل اوجماخغه اهل کتاب دان باشغه لرده کرر (مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ) برکشی یوزینی الله تعالی گه نابشرسه یعنی محض الله تعالی رضالغنی اوچونگنه شرکن باشغه الله تعالی گه بوی صونسه (وَهُوَ مُحْسِنٌ) حالبوکم اول کشی عملنده ایز گولک قیلوجی بولسه (فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ) بس اول کشیگه رهسی قارشنده عملی اوزه رینه وعده قیلنغان ثوابی بدلور (وَلَا عَرُوفٌ عَلَيْهِمْ) دخی اول کشیلر اوزه رینه آخرتده قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَعْنَنُونَ) دخی اول کشیلر آخرتده حسرتله نوده ایبه سلر (وَقَالَتِ الْيَهُودُ) دخی یهودلر نه بیتدی (لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ) نصارالار اوشانچلی ودرست بولغان هیچ نرسه اوزه رینه توگل لردر دیو حضرت عیسانی انکار ایقیدیلر (وَقَالَتِ النَّصَارَى) دخی نصارالار نه بیتدی لر (لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ) یهودلر اوشانچلی ودرست بولغان هیچ نرسه اوزه رینه توگل لردر دیو حضرت موسی نی انکار ایقیدیلر (وَهُمْ يَقْتُلُونَ الْكُفَّارَ) حال بوکم ایکی طائفه اوزلرینه ایندرلگان کتابنی یعنی تورات برلهن انجیلنی اوقیلار یهودلرگه ایندرلگان تورات کتابنده عیسی عه م فی تصدیق بار نصاراغه ایندرلگان انجیل کتابنده موسی (عهم) فی تصدیق بار یعنی شولای بولا توروب برطائفه

ایکنچسینه طعن قیللار (كَذَلِكْ) اوشانداق یهود برلهن نصاری طائفه لری نه یفنگان کبی (قَالَ النَّبِیْنَ
لَا یَعْلَمُوْنَ) بلمه گن آدما رنه یتدیلمر یعنی نادان مشرکلر (مَثَلُ قَوْلِهِمْ) یهود برلهن نصارانک سوزی اوشاشینی
یعنی هر بردین اییه سی اوشانچلی و درست نرسه اوزه رینه تو گلدردیو (فَاللّٰهُ یَعْلَمُ بَیْنَهُمْ) بس الله تعالی
بو طائفه لر آراسلده حکم ایقهر (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کوننده (فیما) شول نرسده یعنی دین اشلده (کَانُوا
فیه) اول نرسده بولدیلار (یَتَنَلَفُونَ) اختلاف قیلور بولدیلار * مشرکلر حدیبیه یلنده رسول اکرمی
مسجد حرام غه کرودن طیفناچ الله تعالی ذکر قیلناچق آینی ایلمردی بو آیت نك نزول سببی خاص
بولسه ده لفظی عامدر (وَمَنْ أَظْلَمُ) و کیمر ظالمراق (مِمَّنْ مَعَ مَسْجِدِ اللّٰهِ) الله تعالی نك مسجدلرنن
طیفنا کشیدن (اَنْ یُنْذِرَ فِیْهَا اسْمُهُ) اول مسجدلرده الله تعالی نك اسمی ذکر قیلنمش بولماقدان
یعنی بواشن طیفنا کشیدن ظالمراق کشی کیمدر (وَسَعَى فِیْ خَرَابِهَا) دخی اول مسجدلرنك خراب
بولورونده توروشقان کشیدن کیمر ظالمراق یعنی بو کشیدن ظالم بولغان هیچ کم یوقدر (اَوْلٰئِكَ)
بو صفتلی کشیلر (مَا کَانَ لَهُمْ) بو کشیلر گه لایق بولمادی (اَنْ یَنْفَلُوهَا) اول مسجدلر گه کر مه کلک
(الا خائفین) مگر قورقغانلاری حالده گنه کرولری لایق بولور (لَهُمْ فِی الدُّنْیَا خِزْیٌ) بو صفتلی کشیلر
ادچون دنیاده رسوالق بولغوجیمدر مققول بولماق اسیر بولماق جزیه توله مک کبی (وَلَهُمْ فِی الْاٰخِرَةِ)
دخی بو صفتلی کشیلر ادچون آخرته بولغوجیمدر (عَذَابٌ عَظِیْمٌ) الوغ عذاب * بو آیت نك حاصل معناسی
الله تعالی نك اسمی ذکر دن الله تعالی نك مسجدلرینی طیفنا کشیدن هم الله تعالی نك مسجدلرینك خراب
بولوروینه توروشقان کشیدن ظالم و قباحت کشی اصلا یوقدر الله تعالی نك مسجدلرینه توبه نچیلک و قورقو
برلهن گنه بز کشیلر گه کرر گه تبیش قایب اول مسجدلرنی خراب قیلور غه باطر چیلق قیلور باراسون * شول نه شه کی
عمالرینك جزاسی ادچوننه آلا ردنی و آخرت هلاک کیمدر لر بو آیت نك دلالت قیلغان مسئله سی و سبب
نزولی تورلیچه بعضیلر سبب نزولی بودیگان لر نصارا پادشاهلار نمن ططوس اسملی پادشاه بیت
المقدسنی خراب ایتمدی یهودلر گه دشمنلق ادچون هم توراتنی یاندر ب قاذورات گه ناشلادی و یهودلرنی
قتل ایتب خاتونلارنی و بالالارینی توتقن ایتمدی دیه شلار بعضیلار بغت نصر حقنده ایتمدی دیگانلر بغت
نصر مجوسی بر پادشاه بولغان یهودلر برلهن آرا لرنده بولغان دشمنلق ادچون نصارا غه اعانت ادچون
مسجدنی خراب ایتمدی دیه شلر اما بو آیت نمن چغارلغان مسئله لردن برسی شول بو آیت مسجدنی بیهر و
خراب ایقونك درست بولماوینه دلالت قیلادر هم مسجد خاص آدم نك ملک بولسه ده اول مسجدده
نمازدان و عبادتنن طیبیونك درست بولماوینه دلالت قیلادر بعض عالملر مثلا امام زاهدی کبیلر
بو آیت برلهن الله تعالی نك (اَنْ یُنْذِرَ فِیْهَا اسْمُهُ) دیگان سوزی برلهن اسم نك مسی غه باشقه بولماوینه
استدلال قیلغان لار چونکه ا کرده باشقه بولسه غیر الله برلهن ده ذکر حاصل بولور ایتمی * (وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ)
واول الله تعالی ادچوندر قویاش چغشنداغی شهر لر (وَالْمَغْرِبُ) دخی قویاش باطشنداغی شهر لر (فَاَیْنَمَا

تَوَلَّوْا) بس قابوغنه اورنغه بوزلرگزنی دوندرسهگز (فَتَمَّ وَجْهَ اللَّهِ) بس اول اورنده الله تعالى نك راضی بولغان قبله سیدر بور وشچه معنا بیرسهك بو آیت منسوخ بولا یاكه نقل نمازینه یاكه قبله نك بلمسز بولووینه حمل قیلوب منسوخ توگل دیهگده بولا اگرده (أَيْنَمَا) کلمه ننی (تَوَلَّوْا) فعلنه مفعول فییه ایقسهك بووقته منسوخ برامی، چونکه بو آیت نك معناسی بولا کیردك قابو اورنده بوزگزنی قبله طرفنه یونه لدرسهگز اول اورنده الله تعالى نك رضاسی نابلغان قبله بولا معناسنده (إِنَّ اللَّهَ) درستهكده الله تعالى (وَاسِعٌ عَلِيمٌ) اول الله تعالى نك فضلی کیکندر خاق نك تدبیرنی بلمگوچیدر ابن عباس بو آیت قبله نی کعبه دن بیت المقدس که تحویل حقده ایندی رسول الله مکده کعبه که قاراب اوقیدر ایدی مونک صوتکده کعبه که یونه لو برلن امر قیلندی بس بووقت کافرلر طعن قیلدیلار شونک اوچون الله تعالى (فَأَيْنَمَا تَوَلَّوْا فَتَمَّ وَجْهَ اللَّهِ) دیدی دیر یعنی قبله کعبه که مختص توگل قاید یونه لسهگز شونده قبله بولا معناسنده مونک صوتکده بو آیت (فَوَلَّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) آیتی برلن منسوخ بولدی قرآنده اول نسخ قیلنغان آیت شولدی لکن بو آیتنی جههر عامه منسوخ توگل دیگانلر نیته که بیانی اوتدی حضرت عمر نك اوغلی بو آیت مسافرنك اطلانغان حیوانی اوستقده اوقوغان نمازینه محمول دیگان بو آیتده وجه جهت یاكه قبله یاكه رضاء معناسنده * (وَقَالُوا) دخی یهودلر هم نصارا وهم فرشته لری الله تعالى نك قزلاری دیوگمان قیلوچیلار شه یقیدیلر (اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا) الله تعالى بالا توندی دیو (سُبْحَانَهُ) بالا تونماقدان پاک بولدی الله تعالى (بَلَّغْهُ) بلکه اول الله تعالى اوچون در (مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده ویدرلرده بولغان نرسه لری یعنی هر قابوسی الله تعالى نك یاراطو وقل بولو یوزندن الله تعالى نك ملکلریدر ملک بوو توغوه منافی (كُلُّ لَهُ) بولاردان هر برسی اول الله تعالى که (فَانْتُونُ) بوی صونوچیلاردر بو آیت یهودلرنك عزیز (علیه السلام) الله نك اوغلی دیگان سوزلرینی هم نصارا لرنك عیسی (علیه السلام) الله نك اوغلی دیگان سوزلرینی هم عرب مشرکلرینك فرشته لری الله نك قزلاری دیگان سوزلرینی رد بولا هم الله تعالى نی بو صفتدان تفریه بولا (امام زاهدی شه یته) سبحان ایکی کلمه دن مرکب دی چونکه عربلر بر نرسه که عجب لسنه لری (سُبْحَانَ) دیب شه یته لری عجب لرنه که عجب لسنه لری (حان) دیب شه یته لری الله تعالى مبالغه اوچون ایکی کلمه نی جمع قیلدی دی بو آیت دلالت قیلغان مسئله مملوکیت نك سالک اوچون ولادت که منافی بولوونی شونک اوچونده فقها بو آیت برلن استدلال قیلغانلار برکشی قول بولغان بالاسنی ملکنسه بالا آزاد بولوچیلیق شه چونکه الله تعالى ملکنی اثبات سببلی بالانی نفی ایقدی لکن مشهور فقهاء بو مسئله که رسول اکرم نك (وَمَنْ مَلَكَ ذَرْعًا مَحْرَمًا عَنِّي عَلَيْهِ) دیگان سوزی برلن استدلال قیلغانلار لکن اختلاف شونده موندی عتق علیه سی نرسه عتقی لر قاشنده نکاحنی حرام ایقده تورغان قرابت برلن ملک نك ایکی عتقنی ملکنسه اضافه قیلو علیه نك آخرغی جزء بولروی اوچون چونکه حکم علیه نك آخرغی جزئنه دوران قیلهدیلر شافعیلر قاشنده عتق علیه سی ملک فقط (بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) الله تعالى کوکلرنی ویدرلرنی بار قیلوچیدر (وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا) وهر قابیحان الله تعالى براشنی یاراطونی نلهسه (فَأَنمَاقُورُلَهُ) بس بودر

باشقه توگلدن اول اشگه (نرسه گه) نه یقور (کن) بول دیو (فیکون*) بس بولور اول نرسه (وَقَالَ الَّذِينَ) دخی شوندى آدملر نه یقدى (لَا يَعْمُونَ) بامه سلر آلا ر یعنی مکه کافرلر یلك نادان لاری رسول اللهغه نه یقدى (أُولَٰئِكَ كَفَرُوا بِاللَّهِ) الله تعالی بزگه سین بیغبر دیو سوبله سه چی (أَوْتَأْتِنَا آيَةً) یایسه بزگه سینک راستلگنا دلالت قیلا تورغان آیت کیلسه چی دیو (كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) ارشاندانق بونادان مکه کافرلرنن برون بولغان امقارده نه یقیدیلر (مَثَلُ قَوْلِهِمْ) بونادان مکه کافرلر نك سوزلری شکللی (مثلا حضرت موسی قومی الله تعالی بزگه آچق کورسەت دیدیلر حضرت عیسی قومی ربك نك بزگه کوکدن مائده ابندررگه کوچی بیتهرمو دیدیلر (تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ) صوقولقده مکه نك نادان کافرلر نك کوکلی برلن اولده گی یاوزاملر نك کوکللری برسی برسنه اوخشاغوچی بولدى (قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ) تخفیق آیتلرنی بیان قیلدیق (لَقَوْمٌ يُوقِنُونَ*) آیتلرنك آیت ایدکنی شکسز بلگان قوم اوچون (انَا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ) درستلکده سینی ای محمدق لق برلن بیبهردک (بَشِيرًا) ایمان کیترگان آدملرگه اوچماخ برلن سؤ بونچ بیردوچی ایقب (وَنَذِيرًا) دخی کیترمه گان آدملرنی جهنم برلن قور قوچی ایقب (وَلَا تُسْئَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ*) دخی جهنم (تہوغ) ایبه لرلنن صورالمش بولماسون سین یعنی سین الله تعالی نك امرینی ایرشدرگان نك صوکنده آلا ر نی اوچون ایمان کیترمه دیلر دیوسینن صورالمش (وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ) وسینن البقه راضی بولماسلر (الْيَهُودُ) یهودلر یعنی موسادیلر (وَالنَّصَارَى) دخی نصارالار راضی بولماسلار یعنی عیساولر (حَقٌّ تَقْبَعُ مَلْتَهُمْ) بوایکی طائفه نك ملتارینه (دینلرینه) ایبه رگانگه قدر (قُلْ) نه بیت سین آلا رغه ای محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) (ان هدى الله) درستلکده الله تعالی نك اسلام بولغان هدی (دینی) سی (هو الهدى) اولدر حلق غه کوندرو (وَلَنْ اتَّبِعَتْ أُمَّوَاءَهُمْ) وا گرسین ای محمد بوایکی طائفه نك حقان آوشقان نفس آرزولارینه ایبه رسه ك (بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ) سینکا کیلگان نرسه صوکنده (من العلم) وحی دن یایسه درستلگی معلوم بولغان دین دن بولغوچی اول نرسه (مَالِكٌ) بوقدر سینکا (من الله) الله دن (من ولى) سینی صافلی تورغان یافندان (ولا) دخی بوقدر (نصير) عنابنی بیبهره تورغان باردچی سین (الَّذِينَ) شوندى آدملر یعنی اهل کتاب نك ایمان کیترگانلری (آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) آلا رغه بز کتاب بپردک (يَقْرُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ) اول کتابنی حق او قووی برلن یعنی ابندرلگانچه اوزگارته بیچه او قورلار (أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ) بوکشیلر کتابکه ایمان کیترلر حبشه دن قایقوب ایمان کیترگان ککشیلر حقنه اینگان (وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ) وکه اردر کتابنی انکار قیلورلار (فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ) بس بوکشیلر آلا ردر کفرنی ایمان برلن آلامشدرولاری سببلی ضرر ایترچیلر (يٰٰبَنِي إِسْرَائِيلَ) ای یعقوب نك بالالاری (اذكروا نعمتى الّتى) مینم شوندى نعمتلرنی ایسڈرگه توشرکز (انعمت عليكم) اول نعمتلر برلن سزگه انعام قیلدم (وَأَنْتِ) دخی درستلکده مین (فَضَلْنَاكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ) سزنی شول زمانده بار بولغان آدملر اوزه رینه آرتق قیلدم (وَأَنْتُمْ يَوْمًا) دخی شوندى کوندن قورسکز ای اسرائیل بالالاری (لأنهزى نفس) بر

نفس موکسز قیلماس اول کونده (عَنْ نَفْسٍ) ایکنچی برنفس دن (شَيْئًا) هیچ نرسه نی (وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا) دخی هیچ برنفسدن قبول قیلماس اول کونده (عَدْلًا) فدانی (وَلَا تَنْفَعُهَا) دخی هیچ برنفس که فائده بیرمهس اول کون (شَفَاعَةً) یاردم (وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ) دخی اول کونده اول نفسلرگه یاردمه بیرلمش بولماس الله تعالی بدو اسرائیل قصه سن باشلاغان نرسه سی برلهن تمام قیلدی (وَإِذْ بَقَلَىٰ اِبْرَاهِيمَ) ای محمد شول وققی ایسکه توشر ابراهیم نی امتعان قیلدی (رَبُّهُ) ربه سی (الله تعالی) (بِكَلِمَاتٍ) تورلی امرلر برلهن ابتلاء مشغلی اشلر برلهن تکلیف ایتمک (فَاتَمَّهُنَّ) بس ابراهیم عهه اول امرلر نی تمام ایتمدی یعنی اول امرلر برلهن عمل ایتمدی (قَالَ) نه یتمدی الله تعالی (إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا) درستلکده مین سینی آدملرگه امام قیلوجیهن (قَالَ وَمَنْ ذُرِّيَّتِي) ابراهیم عهه نه یتمدی دخی مینم بالالارمندان امام قیل دیو (قَالَ) نه یتمدی الله تعالی جوابده (لَا يَبْنِيٰ عَهْدِي الظَّالِمِينَ) مینم عهده نبوت یا که امامت ظالملرغه ابرشهس دیو یعنی سینک بالالارمندان ظالم بولغانلرینی امام قیلیم فائده: ابراهیم اب رهم (شفقتلی آتا) معناسنده الله تعالی نك ابراهیم عهه نی عمل قیلو برلهن تکلیف ایتمک کلمه (امر) لری اون نرسه بییشی باشده بییشی تهنده باشده بولغان لاری ۱ ساج آلدرماق یایسه قسقارتماق ۲ مبیق کیسک ادستکی ایرنی برلهن تیگز ایتمک طهارتده آغزغه صوآلوق ۳ بونرغه صوآلوق ه مسواک استعمال ایتمک تهنده بولغان لاری ۱ قولوق یورنلارینی بولعماق ۲ ترناقلارنی کیسک ۳ فاسق یوننی کیتهرمک ۴ صوبرلهن استجاء قیلماق ۵ بالانی سنت که بیرمک بو اون نرسه ابراهیم عهه کد فرض بولدی بزگه سنت رسول اکرم نك (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) دیدکی سوزی موکار اشارتدر بو آیتده بولغان مسئله پیغمبرلرنك گناهدان معصوم بولودی هم کافر نك امامت که لایق بولماوی اگرده آیتده امام دان مراد پادشاه (برمملکت نك باشی) مراد بولسه ظالم دان کافر مراد بولا کافر مسلمانغه امام بولوغه صالح توکل اگرده امام دان پیغمبر مراد بولسه ظالم دان گناهلی آدم مراد بولا (چونکه هرگناه ظلم اوزینه یا که باشقه) بس بو آیت پیغمبرلرنك گناهدان معصوم بولووینه دلالت قیلا تفسیر بیضاری صامبی نه یتمه بو آیتده پیغمبرلرنك پیغمبر بولودان بورون الوغ گناهلردان معصوم بولووینه هم فاسق نك امامت که صالح بولماوینه دلالت باردی (وَإِذْ) دخی ای محمد شول وققی بیان قیل (جَعَلْنَا الْبَيْتَ) بیت الله نی (کعبه نی) قیلدق بز (مَثَابَةً لِّلنَّاسِ) آدملر اوچون ثواب اورنی یاکی قایتاچاق اورن (وَأَمَّا) دخی امینلک اورنی (وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ اِبْرَاهِيمَ) دخی ابراهیم باصوب تورغان اورنسان توتکز (مُصَلًّى) نماز ارقی تورغان اورن (بو آیت نك نزولنه سبب) رسول اکرم حضرت عمر نك قولندان توتب بو اورن ابراهیم علیه السلام باصوب تورغان اورن دیگان حضرت عهه بو اورننی نماز ارقی تورغان اورن یا صیق می؟ دیگان رسول الله بو اورننی نماز ارقی تورغان اورن یا صا برلهن مینا الله تعالی دن امر کیدلگانی یوق دیگان بس قوباش غائب بولماسدان بورون ذکر ای اوتکان بو آیت نازل بولدی دیمشلر عبدالله اوغلی حضرت جابر رسول اکرم مقام ابراهیم ده ایکی رکعت نماز اوقودیده آرتندن (وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ اِبْرَاهِيمَ

مُصَلَّى) آيتن اوقۇدى دى (وَعَوَدْنَا اِلَى اِبْرَاهِيمَ) دى ابراهيم گە عهد (امر) قىلىق بىز (وَأَسْمِعِلْ) دى اسماعيل گە عهد قىلىق بىز (عەم) (أَنْ طَهَّرْنَا بَيْتِي) تۆبەمنى (كعبەمنى) پا كلاكز دىب يەنى نەجىس لردن وىنىم لردن و گناھ لاردن پا كلاكز دىو (لِلطَّافِينَ) كعبەمدە طواف و زىيارت قىلوچىلار اوچون (وَالْعَاقِبِينَ) دى بيت اللەدە تور وچىلار اوچون (وَالرَّكْعَ السُّجُودِ) دى ركوع و سجدە قىلغانلارنى حال دە نماز اوقۇچىلار اوچون؛ بو آيت مەكىنى الوغلا و حەققەدە ھەم مەكە نىڭ امىن بولووى حەققە (وَأَذَقْنَا اِبْرَاهِيمَ) دى شول و قىتىنى اى مەھم (عەم) ايمان قىل ابراهيم (عەم) ئەيتىدى (رَبِّ اجْعَلْ هَذَا) اى رەبم بو اورننى قىلغاي ايدىڭ (بَلَدًا آمِنًا) امىن بولغۇچى شەھەر (وَأَرْزُقْ أَهْلَهُ) دى بو اورن اھلىنى رىزق لاندۇرغاي ايدىڭ (مِنَ الثَّمَرَاتِ) يىھەش لردن (مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ) اول اورن اھلىنىن ايمان كىتىرگانلار يىھە يىھەش لردن رىزق لاندۇرغاي ايدىڭ (بِاللَّهِ) اللە تەئالى گە ايمان كىتىرگانلار يىھە (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دى آخىرت كۈنى يىھە ايمان كىتىرگانلار يىھە (قَالَ) ئەيتىدى اللە تەئالى (وَمَنْ كَفَرَ) دى كافر بولغانلار يىھەدە رىزق لاندۇررەن حضرت ابراهيم اماننى رىزق غە قىياس قىلۇپ كافر لىر گە امامت بىرلەمگان كىي رىزق دە بىرلەمەس دىو ظن قىلدى بس اللە تەئالى حضرت ابراهيم گە بو سوزى ايلە تەبىئە ايتىدى رىزق دىنبارى بولغان رەھىم مۇمىن گەدە كافر گەدە عام اما امامت اخراوى بولغان رەھىم مۇمىن گە گەھە خاص دىو (فَأَمْتَعَهُ قَلِيلًا) بس كافر نى دىنبارەدە آرزىمەت فائىدە لاندۇررەن (ثُمَّ أَضْطَرَّهُ اِلَى عَذَابِ النَّارِ) موزىڭ سوئىندە كافر نى اوطا عذابىدە كۈچلەرەن يەنى كۈچلەپ كىرتەرەن (وَبَشَّرَ الْمَصِيرُ) ونى ياۋوز بولدى ئەدەلەپك اورن بولغان عذاب (وَأَذَقَّ بَرَقَ اِبْرَاهِيمَ) دى اى مەھم شول و قىتىنى ذىكر قىل ابراهيم (عەم) كوتەرر بولدى (الْقَوَاعِدُ) نىگىز لرنى (مِنَ الْبَيْتِ) بيت اللە (كعبە) دن (وَأَسْمِعِلْ) دى اسماعيل (عەم) كوتەرر بولدى (رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا) اى رەبم بىزدن بىنازنى قىل ايتكاي ايدىڭ دىب ئەيتكەنلارنى حال دە (أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) دىرە: مەككە سەين دەمازنى ايشىتىكۈچى نىيەزنى بىلگۈچى سون (رَبَّنَا) اى رەبم (وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ) بىزنى اوزىگە بوى سونۇچىلاردان قىلغاي ايدىڭ (وَمَنْ ذَرَيْتُنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ) سىڭا دى بىزنىڭ بالالارمىزدان اوزىگە بوى سونۇچى جەمەت قىلغاي ايدىڭ (وَأَرْزُقْنَا مَسْكِينًا) دى جەمەدە عبادت قىلا تورغان اورنمىزنى كۈرسەتكاي بىلدىرگاي ايدىڭ (وَتُبَّ عَلَيْنَا) دى بىزنىڭ اوزەرمىزگە كىمەچىلىك لىر مىزنى قىل ايتو بىرلەن قايتقاي ايدىڭ (أَنْتَ أَنْتَ الْقَوَابُ الرَّحِيمُ) دىرە مەككە سەين تۈبەلرنى قىل ايتكۈچى سون ھەمدە رەھىم قىلۇچى سون (رَبَّنَا رَابِعُ فِيهِمْ) اى رەبم سىڭا بوى سونۇچىنى بىزنىڭ اماننىمىز يىھەرگاي ايدىڭ (رَبُّوْلًا مِنْهُمْ) شول امت دن رسول نى اللە تەئالى حضرت ابراهيم نىڭ دەمازنى قىل ايتب مەھم (صلعم) نى يىھەردى شونىڭ اوچون دە رسول اللە مەين آتام ابراهيم نىڭ دەمازنى، عيسى (عەم) نىڭ بشراسى ھەم آتام نىڭ رۇياسى دىدى (يَتْلُو عَلَيْهِمْ) ايل رسول ازل امت اوزەرىنە اوقۇر (آيَاتِكَ) سىڭاڭ آيتلر كىنى يەنى قرآنسى (وَيُعَاهِدُهُمُ الْكِتَابَ) دى اۋىرەتر آلاغە كىتابنى (وَالْحِكْمَةَ) دى ھەكىمنى (وَيُزَكِّيهِمْ) دى پاكلار اول رسول اول اماننى كىردن (أَنْتَ

أَنْتَ الْمَزِيذُ الْحَكِيمُ) درستلكه سین غالب سون هم سکت اییه سی سون (وَمَنْ يَرْغَبْ) کم یوز دوندر یعنی هیچ کم دوندرمهس (عَنْ مَلَّةِ إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم علیه السلام ننگ ملتدن (الْأَمِنْ سَفَهَ نَفْسَهُ) مگر اوزینی الله تعالی ننگ مخلوقی دیب بلهنگان کئی گنه یوز دوندر (وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا) و تعقیق بز ابراهیمی دنیاده رسولک و دوستاق بران اختیار قیلدی (وَأَنْتَ فِي الْآخِرَةِ أَمِنَ الصَّالِحِينَ) درستلكه اول ابراهیم آخرتک ایزگولردنر (أَذْقَالَ رَبِّهِ) ای محمد شول وقتنی بیان قیل ابراهیم که ربی ته یقندی (أَسْلَمَ) بوی صون هم دینکنی الله اوچون صافی قیلدی (قَالَ) ابراهیم علیه السلام جوابده ته یقندی (أَسَلَّمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) بتون عالم ننگ تربیه ایدوچیسی بولغان الله تعالی که بوی صوندم دیو (وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ) دخی ابراهیم علیه السلام ملت اسلامیه برلن بیوردی (بَنِيهِ) بالالارینه (وَيَعْقُوبُ) دخی یعقوب بالالارینه ملت اسلامیه برلن بیوردی (يُأْتِي) ای بالالارم (إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ) درستلكه الله تعالی سز ننگ اوچون اختیار قیلدی (الدِّينَ) اسلام دینینی (فَلَاتَمُوتُنَّ) بس ثولمهس سز (الْأَوَانِقُمْ مُسْلِمُونَ) مگر ثولرسز حالبوکم سز مسلمانلارسز دیدی یعقوب * یهودلر رسول اللهغه ای محمد سین بامیسونمنی یعقوب ثولگان کوننده بالالارینه یهودیلک برلن بیوردی دیدیلر شونی رد قیلوب الله تعالی کیله چکده گی آیتنی ایندردی (أَمْ كُفِّرْتُمْ شُهَدَاءً) ای یهودلر ثله سز حاضرلر ایدکرمی (أَذْمُرُ يَعْقُوبَ الْهَوْتِ) یعقوب علیه السلام که ثولم حاضر بولغان وقتده یعنی سز یعقوب ننگ ثولگان وقتنده یاننده توکل ایدکرنیچک بالالارینه یهودلک برلن وصیت قیلدی بلدی (أَذْقَالَ لَبْنِيهِ) شول ثولم حاضر بولغان وقتده یعقوب علیه السلام بالالارینه ته یقندی (مَاتَعْبَادُونَ مِنْ بَعْدِي) میمنم صوگمدان نرسه که عبادت قیلورسز؟ (قَالُوا) ته یقیدیلر یعقوب علیه السلام ننگ بالالاری (نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَالْآبَاءَ) سینک معبودکادخی سینک آتالارک ننگ معبودینه عبادت قیلورمز (إِبْرَاهِيمَ وَأِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ) سینک آتالارک ابراهیم دخی اسمعیل دخی اسحاق در (الْهَاءَ وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) سینک معبودک بولغان بر معبودکه عبادت قیلورمز حالبوکم بر اول معبودکه بوی صفرچی ایدک اسمعیل علیه السلام نی آتالار جمله سفن تغلبا سانالغان یا که عم آتامزلتده بولغانغه در نیه که رسول الله «عَمَّ الرَّجُلُ صَفْوَابِيهِ» دیگان هم رسول الله عمی حضرت عباسکه «هَذَا بَقِيَّةُ آبَائِي» دیگان (تِلْكَ أُمَّةٌ) اوشبو ابراهیم هم یعقوب هم بولارننگ بالالاری شوندی جماعتدر (قَدْ خَلَّتْ لَهَا) تعقیق بوات اوچون اوتدی (مَا كَسَبْتُمْ) کسب قیلغان نرسه لری یعنی کسب قیلغان عمللرینک جزاسی (وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ) دخی ای یهودلر سزگه ده کسب قیلغان نرسه گز بولور یعنی کسب قیلغان عمللرگز ننگ جزاسی بولور (وَلَا تَسْتَأْذِنُوا) دخی ای یهودلر سز صورالمش بولماسسز (عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) آلارننگ اشلر گان اشلرندن یعنی هر برجماعت اوز عملندن گنه صورالمش بولور باشقه کشینک عملندن صورالماس (وَقَالُوا) دخی اهل کتاب ته یقیدیلر (كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى) یهود بولکز یا یسه نصارا بولکز دیوب (تَهْتَدُوا) اگر یهود یا که نصارا بولسا گز عقی دین که کونلر سز دیو یعنی یهودلر ته یقیدیلر یهود بولکز دیو نصارالار ته یقیدیلر نصارا بولکز (قُلْ) تهیت سین ای محمد (بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا)

بىلكە ابراهيم (عم) ملقنه ايدرمز اول ابراهيم (عم) هر بر باطل دىندن سق دىلگه آوشق چىدر (وما
 كان من المشركين) دى اول ابراهيم شرك قاتوچى لاردن بولمادى (قولوا) ئەيىكۇز اى مۇمىنلر (آمنا بالله)
 بىز الله تعالى گە ايمان كىترىك (وما انزل الينا) دى بىزگە ايندىرلىگان نرسە گە (قرآنغە) ايمان كىترىك (وما انزل
 الى ابراهيم واسماعيل واسحاق ويعقوب والامباط) دى ابراهيم ، اسمعيل ، اسحاق ، يعقوب ، دى اسباطغە
 ايندىرلىگان نرسە گە : اسباط يعقوب نك بالالارى اون صۇف گرچە ابراهيم عم گە گنە ايندىرلىگان بولسە دە هر
 قايوسى شول اون صۇف برلەن عمل ايتىدلىرى اوچون هر قايوسنە ايندىرلىگان حكمنە بولا (وما اوتى موسى وعيسى)
 دى موسى برلەن عيسى (عم) گە ايندىرلىگان نرسە (تورات برلەن انجيل گە) ايمان كىترىك (وما اوتى النبيون
 من ربهم) ھەمدە رىبلىرى طرفىدىن كتابلار بىرلەش پىغەبەرلىك كتابلار بىلەن ايمان كىترىك (لانفروق بين
 امة منهم) ايمان كىترىدە اول پىغەبەرلىرىن ھىچ بىرىنىڭ آراسىنى آيورمىز (يعنى يهودلر كىبى بعض پىغەبەرگە
 ايمان كىتەن بەعضىنى انكار ايتىمىز بىلكە كۇسىنە ايمان كىترەن (ونحن له مسلمون) دى بىز اول الله غە
 بوى سونوچىلارمىز : (فان آمنوا) اگرى يهودلر ايمان كىترسەلر (بمثل ما آمنتم به) سىز ايمان كىترىگان كىبى
 ايمان كىترسەلر (فقد اهتروا) بس تەقىق يهودلر حق لغە كونلرلىرى ايدى (وان تواروا) واگرى يهودلر ايمان
 دان يوز دوندىسەلر (فانما هم فى شقاق) اما اول يهودلر مقلقە خلاف قىلۇدە آلا رغانلر (فسيكفيكهم الله)
 بس البتە اى محمد الله تعالى سىڭا اهل كىتابنىڭ حق غە خىلافلىق لارونى كافي بولۇر يعنى حق غە خىلافلىقلارنى
 الله سىڭا كىفيل وضامن بولۇر يعنى تىيشلى جزالارنى بىرر (وهو السميع العليم) واول الله تعالى اهل كىتاب
 نك سوزلىرىنى ايشتوچى در كىرگىلىرىندە كى دشمانلىق لارنى بلوچىسە (صبغة الله) الله تعالى بىزلىرىنى
 شوندى پاڭلاو برلەن پاڭلادى يعنى ايمان برلەن اول ايمان برلەن پاڭلاو سىزنىڭ پاڭلاو كىبى توگىل
 نصارالار ياخى توغان بالالارنى (مەردىيە) برلەن آتالغان صارى صوغە چومورالرايدى ھەم بو چومورونى
 پاڭلاو دىب ئەيتەلر ايدى چومورغاچ حق نصرانى بولدى دىو اعقاد قىلار ايدى شونك اوچون
 الله تعالى مسلمان لارغە ئەيتدى سىز الله غە ايمان كىترىك دىب ئەيىكۇز ھەم الله تعالى بىزنى
 ايمان برلەن پاڭلادى سىزنىڭ صارى صوغە چوموروب پاڭلاو كىبى توگىل (ومن احسن من الله صبغة)
 دى كىم در پاڭلاو يوزىنن الله تعالى دن كور كەمرك يعنى ھىچ كىم يوقىدر (ونحن له عابدون) دىسى
 بىز اول الله تعالى گە عابدلرمىز عبادتەمۇدە الله تعالى گە ھىچ كىمى سىزنىڭ شرىك قىلۇو كىبى
 شرىك قىلمايمىز يهودلر مسلمانلرغە ئەيتىلر بىز كىتاب اول اھلى ھەم بىزنىڭ قىلەمىز سىزنىڭ سىزنىڭ سىزنىڭ
 كىمە عرب دن پىغەبەرلر بولمادى اگردە محمد پىغەبەر بولسە عربىن بولمى بىزىن بولۇر ايدى بس الله
 تعالى قاشىدە سىزىن آرتق دىو شونى رد قىلۇب الله تعالى ذكر قىلناچق آيتنى ايندىردى (قل) ئەيت سىن
 اى محمد يهودلرگە (اتحاجوننا فى الله) ايا بىزنىڭ برلەن الله تعالى نك شائىدە دعوى قىلۇشاسىزمى (وهو
 ربنا وربكم) مالبو كىم اول الله تعالى بىزنىڭ رىبىمىز وسىزنىڭ رىبىزىمىز (ولنا اعمالنا) دى بىزگە در
 اوز عمللرمىز يعنى بىز اوز عمللرمىز برابرندە جزالانورمىز (ولكم اعمالكم) وسىزگە در اوز عمللر كىم

یعنی سز اوز همالارکز برابرنده جزالانورسز (وَنَعْنُهُ لِمُخْلِصُونَ) دالمبوکم بز الله تعالی اوچون دینسی
وعملی خالص وصافی قیلغوجی مز وسز عملده الله تعالی گه شرک قاتوچیسز مخلص البتہ مشرکدن آرتق
(أَمْ تَقُولُونَ) ایا نه یته سز می ای اهل کتاب (أَنْ اِبْرَاهِيمَ وَأَسْمَعِيلَ) درستلکده ابراهیم دخی اسمعیل
(وَأِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ) دخی اسحاق هم یعقوب هم یعقوب ننگ بالالاری (عدم) (كُنُوا هُودًا) یهودلر
بولدیلار دیو (أَوْ نَصَارَى) یایسه نصارالار بولدیلار دیو (قُلْ) نهیت ای محمد اهل کتابته (أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ)
ایاسز می بلوچیرهک (أَمْ اللَّهُ) یایسه الله تعالی می بلوچیرهک یعنی البتہ الله تعالی بلوچیره کدر (وَمَنْ أَظْلَمُ
مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةَ عِنْدِهِ مِنْ اللَّهِ) اوزی قاشنده بولغان کواهلتنی الله تعالی دن یاشر وچیدنده کم یاوزراق بولور؟
یعنی بو کشیسن ظالم کسه هیچ یوقدر بوکشیلر یهودیلردر چونکه الله تعالی ننگ ابراهیم عم فی توراته باطل
دان حق غه آوشوچی بولوروی برلن هم یهودلک نصارالار دان بیزگوجی بولوروی برلن بیان قیلغان شهادتنی
یهودلر یاشر دیلر (وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) سز ننگ اشله گان نرسه کزدن الله تعالی غافل توگل (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ
خَلَتْ) بو ابراهیم یعقوب هم بولار ننگ بالالاری ثلکده اوتکان بر امتدر (لَهَا مَا كَسَبَتْ) اول امت ننگ
کسب قیلغان نرسه لری اوزلر یته در یعنی کسب قیلغان عمللری ننگ جزاسی (وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ) هم سز ننگ ده
کسب قیلغان نرسه لرکز اوزکز اوچونددر یعنی کسب قیلغان عمللرکز ننگ جزاسی (وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كُنْتُمْ
يَعْمَلُونَ) اوتکانده گی امتلر ننگ قیلغان اشلر نمن سز جواب آلمش بولماسز هر جماعت اوز عملندن گنه
صورالور (برنجی جزه تمام) ایکنچی جزء باشی (سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ) آدملر دن نادانلری نه پتورلر
یعنی قبله ننگ اوزگارو دینی انکار ایتوچی منافقلار و یهودلر هم مشرکلر قبله آلماشغناچ نه یقورلر (مَا أَلَّاهُمْ
عَنْ قِبَلَتِهِمُ اللَّتَى كَانُوا عَلَيْهَا) محب علیه السلام نی هم مؤمنلر نی الکده بولغان قبله لر نمن نی نرسه دوندردی
یعنی الکده قبله ایقب بیت المقدس که نمازده قارشی بولالار ایدی شوندا نرسه دوندردی ونیک دوندیلر
دیو (قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ) نهیت سین ای محمد قبله ننگ اوزگه روین انکار ایتوچیلرگه قویاش چغش
جهتلر یته هم قویاش باطش جهتلر یته الله تعالی نکیدر بس الله تعالی بو جهتلردن کبیرهک قایوسنه
یونه لر برلن امر قیلسه ده اختیارنده (يَهْمِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) اول الله تعالی نله گان کسه سنی
توغری بولغان یولغه کوندر یعنی اسلام دینیته (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا) ای محمد امتی
اوشاندق سزنی ایزگو وعادل بولغان امت قیلدق نیتتهک توغری یولغه کوندرگان ایدک سزنی اما
بولای قیلورمز (اتَّكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ) قیامت کوننده آدملرگه پیغمبرلری ننگ دینن ایرشدرولری
اوزه یته شاهدلر بولووکز اوچون (وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا) دخی پیغمبر سز ننگ اوزه رکزگه سزگه
دینن ایرشدرو یته شاهد بولسون اوچون، بو آیت امه محمد صلی الله تعالی علیه وسلمنی مدح حقنده
هم بو امت ننگ اتفاق ننگ حجت بولوروی حقنده ایندی شیخ ابوالمنصور الماتریدی بو آیت برلن
اجماع ننگ حجت بولووینه استدلال قیله چونکه الله تعالی بو امتنی سوزلری مقبول بولورغه قییشلی بولورنی

مرحب بولغان عدالت برلەن صفىلادى بس هر قاچان امت محمد صلى الله تعالى عليه وسلم بر شى اوز ريفه اجماع قيلسلار هم اول شى برلەن شهادت بيرسەر اول شىنى قبول ايقولازم بولا (وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا) سىن نمازده توجه قىلا تورغان قبلهنى قيلماق (اول قبله دان مراد كعبه چونكه رسول الله مكده وقت كعبه كه توجه قيلوب اوقيدر ايندى مدينه كه هجرت قيلغان نك صوكنده بيت المقدس كه ترجه برلەن امر قيلندى يهودلرنى القتلە ندرمك اچون هم اون آلتى آى بيت المقدس كه توجه قيلوب نماز اوقودى مونك صوكنده قايتادان قبلهنى كعبه كه قبله ندرلدى) حاصل معنى سى الله تعالى دن سىنا كعبه كه يونه لمك برلەن امر وسينك قبله كنى بيت المقدس كه ئورمه دك (الآن لنا م) مگر ئوردك ظهور على برلەن بلوب آيروومز اچون (مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ) رسول كه ايبرگان هم رسولنى تصديق قيلغان كشىنى (مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ) ايكى او كچه سى اوز ريفه ئه يله نگان كشىدن يعنى رسول كه ايبرگان كشى برلەن دىند، شك قيلوب كفر كه قايتقان كشىنى آيرووب بلوومز اچون (وَإِنْ كُنْتَ لَكَيْفَرًا) درستلكده قبله اش ادملر كه الزغ و آغر اش بولدى يعنى قبلهنى بيت المقدس دن كعبه كه ئه يله ندر و (الآن على الذين هدى الله) مگر الله تعالى حلقفه كوندركان آدملر كه گسه الوغ و آخر بولمادى (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ آيَاتِكُمْ) الله تعالى سزك ايمان كزى ضائع قيلوچى بولمادى (يعنى ايمان اوزرنده ثابت بولو كزى ياكه بيت المقدس كه فاراب نماز اوقو كزنى) چونكه رسول الله كعبه كه توجه قىلا باشلاچ رسول الله دان قبله بيت المقدس دن كعبه كه ئه يله ندرلر سدن اول دولگان كشى لر حالندن صورادىلار شوندىن صوك بو آيت ايندى (إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ) درستلكده الله تعالى شفقتلى در رحمت قيلوچىدر البه اجر لركزنى ضائع ايقه س (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ) اى محمد تحقيق كورهمز سىك كور كنى كركه دوندر لمك لگنى (فَلَنَوَلِّيَنَّكَ) بس دوندر رمز و ئه يله ندر رمز سىنى (قِبْلَةً رَضَاهَا) سىن راضى بولغان قبله غه (قَوْلٌ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) ايندى سىن يوز كنى دوندر مسجد حرام طرفه (وَحَيْثُمَا كُنْتُمْ) وقايوغنه اورند، برلسا كزده اى محمد امتى (فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ) يوز لركزنى مسجد حرام طرفه يونه لركز و دوندر كز (وَأَنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) درستلكده كتاب بىرلگان كشىلرنك شوندىلارى (لِيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ) درستلكده آندى آدملر كعبه كه يونه لو ربلرنى ناهت در ديو بلورلار (وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ) الله تعالى يهودلرنك قيلغان نرسه لرندن غافل توكلدر (يعنى قبله نك كعبه كه ئه يله نووين انكارلار ندان بو آيت كعبه كه يونه لونك فرض بولووى حقيده قبله ايكى تورلى: برسى مسجد اقصى برلەن آتالغان بيت المقدس ايكنجسى مسجد حرام برلەن آتالغان كعبه ابراهيم عليه السلام كعبه نى بناء قيلغاچ كعبه كه توجه قيلوب نماز اوقوغان ابراهيم عليه السلام ئولسگان نك صوكنده باشقه بيغهرلر كه ده الله تعالى بيت المقدس كه توجه قيلورغه قوشقان رسول اكرم بيغهر بولوب مبعوث بولغان نك صوكنده مكده وقت اون اوج بل كعبه كه توجه قيلوب نماز اوقوغان مدينه كه هجرت قيلغان نك صوكنده بيت المقدس كه توجه برلەن مامور بولغاچ يهودلر رسول الله دان كوله لر ايكان هم بزنك قبله من نسخ قيلنمادى

دېدندە مېن مھەب صلعم نازىق سق بېغەبەر بولۇۋى مەقنەدە اصلا شىك قىلىمىم اما خاتونلار مەقنەدە شىك قىلدى
مەكەن دېدى (وان فرىقا منھم) دىنى درستلىككە اهل كىتابدان بعض بىرجماعت (لَيَكْفُرُونَ الْحَقَّ) حەقى
(يعنى رسول الله نىڭ حق بېغەبەر ايدىكىنى) ياشىرلىرى (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) ھالبۇكىم اوزلىرى حەقى باورلىرى
(الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) حق لىق رېڭىدىن ثابت بولغان نىرسەدە باشقەلاردىن ثابت بولغان نىرسە توغرىدا (فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَمَرِّينَ) بىس حق لىقنىڭ رېڭىدىن ثابت بولغان نىرسە بولۇۋىدە شىك قىلۇچىلاردىن بولما
(وَلِكُلِّ وُجْهَةٍ هُجُومٌ لَهَا) ھەر بىر امت ازچون يوزىنى دۈندۈرە قورغان قىلە باردر (فَلَسَنَبُؤُا الْخَيْرَاتِ)
شولاي بولسە ايزگۈلك لىرگە آشغىز؛ يعنى دنيا و آخرت سەئادەتتە (اَيْنَمَا تَكُونُوا) قايبو ادرندە غەنە بولسە كۆزدە
يانت بۇكىم اللە جەمئەت) جىغىنى ھالەدە بارچە كۆزنى كىلتىرر اللە تەئالى ھەم ەمەللەرنىز بىر بىرئەدە ئۇلۇش بىرر
(ان اللہ على كل شىء قدير) درستلىككە اللە تەئالى نىڭ ھەر نىرسەگە كۈچى بىدق كۈچىدىر (وَمَنْ حَيْثُ خَرَجْتَ
وقايبۇغە اوزىدىن سىرگە چەقسا ئىدە (فَوَلَّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دۈندۈر سىن يوزىڭنى مەسجەد ھىرام
طرفىنە (وَأَنَّهُ لِلْحَقِّ) دىنى درستلىككە مەسجەد ھىرام طرفىنە يۈنەلو البتە ثابتىر (مِنْ رَبِّكَ) رېڭىدىن
(وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) اللە تەئالى سىزنىڭ قىلغان اىشلىرىدىن غافل توغلىرى (وَمَنْ حَيْثُ خَرَجْتَ)
وقايبۇغە اوزىدىن سىرگە چەقسا ئىدە (فَوَلَّ وَجْهَكَ) بىس يوزىڭنى دۈندۈر سىن (شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)
مەسجەد ھىرام طرفىنە (وَهَيْئَمَا كُنْتُمْ) قايبۇغە اوزىدىن بولسا كۆزدە (فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ) بىس يوزلىرىڭنى
مەسجەد ھىرام طرفىنە دۈندۈر كۆز يۈنەلدۈر كۆز اللە تەئالى نىڭ بوسوزن تەكرار ايتقۇۋى امر قىلەنى تەكىد
ھەم تەشەببۇس اوچون چۈنگە بۇتەجۈبىل قىلە واقەسى بىزنىڭ شىرىعتىمىزدە نەسخ ظاھىر بولغان اولىگى واقە
بولۇپ قەدىمىن قەنە ھەم شەبە مەظنون بولغان اوزون بولا شۇل قەنەنى ھەم شەبەنى يىبەرو اوچون اللە تەئالى
تەكرار ذىكر ايتتى (لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ) يعنى يوزلىرىڭنى مەسجەد ھىرام طرفىنە يۈنەلدۈرۈڭىز آدملىرى يعنى
يەھۇدىلر اوچون بولماسون اوچون (عَلَيْكُمْ) سىزنىڭ اوزەرنىڭىزگە (حُجَّةً) دىلىل و تەپشۈرۈ يعنى يەھۇدىلرنىڭ مەھەب
(صلى الله تعالى عليه وسلم) بىزنىڭ دىنەمىزنى انكار ايتسە قىلەمىزگە ايتىدە دىبو مەجادلە قىلۇلارى بىقسون
اوچون (الَّذِينَ) مگر شۇندى آدملىرىگە گە (مەئاندىلرگە گە) دىلىل و تەپشۈرۈ بولور (ظَلَمُوا) آلا
ظلم قىلۇچى بولدىلار (منھم) اول يەھۇدىلردىن يعنى يەھۇدىلردىن ھىچ آدمگە ھىجت بولماسون اوچون
مگر حەقى انكار ايتقۇچىلرگە گە ھىجت بولور آنىڭ اوچون بومەئاندىلر تەپشۈرۈر مەھەب (صلى الله تعالى عليه
وسلم) كەبەگە يۈنەلدۈدى مگر قەزىمى نىڭ دىننە مەل اوچون ھەم قەزىمى نىڭ شەرىن پاراھۇۋى اوچون دىورلىرى
(فَلَا تَخْشَوْهُمْ) بىس قىلە كۆزگە طەن قىلۇدا يەھۇدىلردىن قورقماڭىز (وَأَخْشَوْنِي) ومەيلىدىن قورقۇڭىز (وَلَأَنَّمْ
نَعْمَتِي عَلَيْكُمْ) دىنى يوزلىرىڭنى مەسجەد ھىرامغە دۈندۈر كۆز سىزنىڭ اوزەرنىڭىزگە نەمەتى تمام قىلۇم اوچون
يعنى كەبەگە كۆندۈر مەك سەبىلى (وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) دىنى سىزنىڭ توغرى و حق يولغە كۆنلۈڭىز اوچون
شۇنىڭ اوچۇندە رسول اكريم «تَمَامُ النِّعْمَةِ دُخُولُ الْجَنَّةِ» دىمىش يعنى نەمەت نىڭ تەمى اوجماغە كىرۈر

حضرت علی « تَمَامُ النِّعْمَةِ الْمَوْتُ عَلَى الْإِسْلَامِ » دېمىش يعنى نعمت نىڭ تىملى اسلام اوزىرنده ئولودر (كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا) نېقه ككه سز لر اچنده پېنېمېر بېبېردك يعنى آخرنده سز لرگه نواب بېرله نعمتمنى تىم قىلو اوچون نېنه ككه دنياده نعمتمنى پېنېمېر بېبېرو بېرله تىم قىلىم (مَنْكُمْ) سز لردن يعنى عربلردن بولغان رسولنى (يعنى محمد صلى الله تعالى عليه وسلم نى) (يَقْتُلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا) اول رسول سز نىڭ اوزه ركزگه بىز نىڭ آيتلر مېنى اوقور (وَيُزَكِّيْكُمْ) دى سز نى كفر و يادزلىق قارا نغولقلار نىڭ پاكار (وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) ودى سزگه اۇيره تور قرآنى هم قرآنده بولغان حكمت و فلسفه لرنى (وَيُعَلِّمُكُمُ) دى اۇيره تور سزگه (مَا) شول نرسه لرنى (لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ) اول نرسه لرنى سز بلور بولماڭز (فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ) بس سز مېنى ايزگو اش لر بېرله نىڭ ايسكزگه توشورڭز مېن سز نى نواب بېرېمك بېرله نىڭ ذكردىلور مېن (وَأَشْكُرُوا لِي) دى مېنكا بېرگن نعمت لرم بېر بىرنده شكرانه قىلكز يعنى هر بېر بېرگن نعمتمنى تېشىلى اوز نېنه صرف قىلكز (وَلَا تَكْفُرُون) دى مېنكا بېرگن نعمت لرم بېر بىرنده، كفران قىلماڭز يعنى بېرگن نعمت لرمنى اوز نىڭ بېرگه صرف قىلوب گناھلى بولماڭز (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آنچالار بىمان كيترگن آدملر (اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ) كورگام اشلرگه صبرلق هم نماز بېرله نىڭ ياردم ايسنهڭز صبر بېرله نىڭ ياردم ايسنه تاپولا شونىڭ اوچون چونكه صبر آغراشلرگه چداماق هر كىشى آغراقلنى اوستنه آلوب كورگام اشلرنى حاصل ايتوگه كوشه البته مقصود بيه ايرشى قالماق اما نماز بېرله نىڭ ياردم ايسنه چونكه نماز الله تعالى امر قىلغانچه اوتە لگانده هر بېر بىمان اشلردن طيبياچاق (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) درىقلنده الله تعالى صبرلق قىلوچىلار بېرله نىڭ هرگه در يعنى آلاغه ياردم بېروده در (وَلَا تَقُولُوا) دى اى مؤمنلر نه يتمهڭز (لَمَنْ يُقْتَلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى رضالغى يولنده ئولنرلرگن كشىلرگه (أَمْوَاتٌ) ئولكلردر دىب (بَلْ أَحْيَاءٌ) بلكه آلار تركلردر ئولك توكللردر (وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ) لىكن سز آلارنىڭ تركلر ايدكى بلمه سز بو آيت بىر صوغشنىه شهيد بولغان اون دورت صحابه حقنده ايسنه ده لىكن ملت اوچون جاننى آياماى ئولنرلرگن كشىلردن هر بىرنىڭ شامل بو آيت شهيدلرنىڭ الله تعالى حضورنده ترك بولولار بيه دلالت قىلادر شهيدلرنىڭ نعمت لرنىڭ بلورلك قدر تركلر لرى نص قطعى بېرله نىڭ ثابت هم بو آيت قېر عناب نىڭ حق لغينه ده دليل بولا چونكه اكرده آيتنى ظاهر نچى شهيدلرگه خاص ايقسهك البته شهيدلرنىڭ نعمت لرنىڭ بلورلك ترك بولولار بيه دلالت قىلا صراحة اما شهيدلردن باشقه مسلمانلارنىڭ قېرده نعمت لرنىڭ هم عناب قىلنورى هم كافرلرنىڭ عناب قىلنورى باشقه آيتلردن بلمه اكرده آيت نىڭ عمومى اعتبار قىلنورى شهيدلرنىڭ شرافت لرى اوچون كنه تخصيص قىلغان ديسهك آيتده هر بىر صالح مؤمن نىڭ قېرده ترك بولوب نعمت لرنىڭ بولوبه دلالت قىلا كافرلرنىڭ عناب قىلنورى بيه مؤمنلرنىڭ نعمت لرنىڭ بولوبه قىياس قىلنه . شهيدلر دورت تورلى : برتورلىسى دنيا هم آخرت حكمنده شهيد بولور بولار ظالم بېرله نىڭ ياكه صوغشده تيزدن جراحتله نگانده ئولگان كشىلر بولار بولماس هم كفنله نهمس قانلارنى ايله جنازه نمازى اوقلوب دفن قىلنورلار ايكنچى تورلىسى حكى آخرنده شرافت

وفضیلت ایبه سی بولدرلار اوزلرینه دنیا حکمی یورنلهمس یعنی دنیا حکمنده شهید بولماس باطوب هم
 یانوب، بناء آستینه قالوب هم حد صوغلغانده ، علم ایستهو بولنده وباشقه الله تعالی رضالعی تابلغان
 یولده ئولگان کشیلر هم بیرهن آوروی برلهن ئولگان کشی هم نفاسدان ئولگان خاتون اوچونچی
 تورلیسی دنیا حکمنده شهید بولور آخرت حکمنده شهید بولماس ایزگو نیت دن باشقه مقتول بولغان
 کشیلر دورتنچسی دنیا حکمنده ده آخرت حکمنده شهید بولماس حق لقا بولغان امام دان باش تارتو
 یاکه یول کیسو سبیلی ئولترلگان کشیلر بولارنی یورولماس هم گفله نهمس ، جنازه نمازی اولماس هم
 آخرتده شهیدلر درجه سنه ایرشه سلر بولارغه شهید دیمک تانی اولدقلاری اوچون گنه (وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ) دخی
 سزنی ای محمد (صلعم) امتی امتحان قیلورمز (بَشَىءٌ مِّنَ الْخُرْفِ وَالْجُوعِ) قورقودان و آچلقدن بر آزرسه برلهن
 (وَنَقْصَ مِنَ الْأَمْوَالِ) دخی ماللاردان کیمه تو برلهن (وَالْأَنْفُسِ وَالنَّعْرَاتِ) دخی جانلاردان ویدیه شلردن کیمتو
 برلهن (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ) دخی شوندی صبرلق قیلوچیلارغه سویونچ بیرسین ای محمد (صلی الله
 تعالی علیه وسلم) (إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ) هر قایهجان اول صبرلق قیلوچیلارغه ایرشکوی بلاء و قضا
 ایرشه (قَالُوا) دخی قیلور آلا (إِنَّا لِلَّهِ) درستلکده بزمملوک بولو وقل بولو یوزندن انله تعالی اوچون مز
 اوزی تله دکنی بیزگه قیلور (وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) دخی درستلکده بزالله تعالی گه قایتوچیلارمز (هربر
 آدم نك نفسنه خوش کیده گان و نفسی راضی بولماغان نرسه گه مصیبت دییله و بومصیبت ایرشدکده «إِنَّا لِلَّهِ
 وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» دیمک سنت بولا شونك اوچونده رسول اکرم «مَنْ اسْتَرْجَعَ عَنِ الْمُصِيبَةِ جَبَّرَ اللَّهُ مُصِيبَتَهُ
 وَأَحْسَنَ عُقْبَاهُ وَجَعَلَهُ خَلْقًا صَالِحًا» دیمش مضمونی برکشی نفسنه خوش کیمه گان نرسه ایرشدکده (إِنَّا لِلَّهِ
 وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) دیسه یعنی بالغز تلی برلهن گنه دیمش شول سوزی برلهن عمل ایتمسه الله تعالی
 قایغوسندن کیلسگان کیده چیلک نی طولترور و بوقایغونك عاقبتنی کورکام قیلور و خلفنی بیرر (بر
 وقتده رسول الله یانا تورغان اوطی سونگاج «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» دیگان رسول الله غه اوط سونو
 مصیبت می دیگانلر رسول الله هربر مؤمننی رنجته تورغان نرسه مصیبت دیمش (أُولَئِكَ) بو صفتلی
 کشیلر (عَلَيْهِمْ صَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ) اول کشیلرگه ربارندن شفقت لر بولغوچیلر (وَرَحْمَةٌ) دخی رحمت
 بولغوچیلر (وَأُولَئِكَ) دخی بو صفتلی کشیلر (هُمُ الْمُهْتَمُونَ) آلا در توغریلق غه وحق لقاغه کونلوچیلر
 (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ) درستلکده مکة مکرمه ده گی صفا برلهن مروه تاغی (مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) انله تعالی نك دینینك
 علامتلریندر (فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ) بس برکشی بیت الله نی قص قیلسه یعنی فرض حج قیلسه (أَدَاعَتَهُمْ)
 پایسه بیت الله نی زیارت قیلسه یعنی عمره حج قیلسه (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ) بس اول کشی اوزه رینه گناه بوقدر
 (أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا) صفا برلهن مروه ده طوانی قیلوده (وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) و برکشی ایزگو اش برلهن نفل
 عمل ایتمسه (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (شَاكِرٌ عَائِمٌ) آز عمل اوزه رینه کوب ثواب بیرروچیلر
 هم عمائی بلسگوچیلر بو آیت فرض حج برلهن عمره حج صفا برلهن مروه آراسنه سعی قیلوچیلر ایتمی

حلقی برلەن مەبۇد دېگەن مۇر اول الله تعالى گەندەر (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) اول الله دىيادە ھەر بىر بىدە گە آخىر تەندە
 اوزى-سويگان بىدە لەرگە رحمت قىلغۇچىدىن مۇشۇلار بولۇپتۇن ايشىكچاچ عجبەلە نوب بىر بولغان مەبۇد نەرسە اول
 اگەر راست ئەيتسە كۇل اول بىر بولغان مەبۇد كە آيت كىتۇر دىيىلەر الله تعالى شۇنداق صۇكۇك دىيىلەر قىلغانچى آيتنى
 ايندىردى (أَنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) درىستلىككە كوكلارنى ويىرلارنى بارا طۇدە بولغۇچىدىن (وَأَخْتِلَافِ
 اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دىيى كىچ بىرلەن كونۇزنىڭ بىرى صۇكۇندە بىرىنىڭ كىلە وۇندە بولغۇچىدىن (وَالْفُلْكَ الَّتِي
 دىيى شۇندى كىيە لەر دە پراخۇد لار دە بولغۇچىدىن (تَجْرَى فِي الْبَحْرِ) اول كىيە لەر پراخۇد لار دىيىگەندە
 يورۇر (بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ) آدمىلەرگە فائىدە بىدە تورغان نەرسە لەر بىرلەن ساتىو ماللار بىن و آدمىلارنى و باشقە
 نەرسە لارنى يۇكەلەو كىيى (وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ) دىيى الله تعالى نىڭ كوكۇمكىن ايندىرگان نەرسە سىدە
 بولغۇچىدىن (مِنْ مَاءٍ) اول كوكۇن الله تعالى نىڭ ايندىرگان نەرسە سى يەمۇر صۇونىدان بولغۇچى (فَأَمْيَا
 بِلِلْأَرْضِ) بىس اول يەمۇر صۇوى بىرلەن الله تعالى يىرنى ويىدە اوسە تورغان نەرسە لارنى تۇرگۇد (بَعَثَ فِيهَا
 يىر ئۇلگىن نىڭ بىيىك نىڭ صۇكۇندە (وَبَثَّ فِيهَا) دىيى اول الله تعالى يىدە ساچىدى و تاراتىدى (مِنْ كُلِّ
 دَابَّةٍ) ھەر بىر يىدە يورى تورغان دىوان لار دان (وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ) دىيى الله تعالى نىڭ جىل لارنى تورنى
 طرف لارغە دۇندىروۇندە بولغۇچىدىن بىيىلارنى ھەر وقت قىلە طرفنە بىر وقت شىمال طرفنە بىر وقت
 قوباش چىش طرفنە بىر وقت قوباش باطش طرفنە بىر وقت اسسى بىر وقت صالقىن بىر وقت رحمت بىرلەن بىر وقت
 عذاب بىرلەن بىر وقت يۇمشاق و بىر وقت قاطى ايتىدۇندىروۇندە بولغۇچىدىن (وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ) دىيى الله
 تعالى نىڭ امرىنە مسخۇر و مۇقاد بولغان بولۇپتۇن دۇندىروۇندە بولغۇچىدىن (بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) كوكۇ بىرلەن
 بىر آراسىدە بولغان بولۇپتۇن (لآيَاتٍ) بىرلەردە الله تعالى نىڭ بارلىغىنە و بارلىغىنە كۇب علامىلەر بولغۇچىدىن
 (لِقَوْمٍ) شۇندى قوم اوچۇن (يَعْقِلُونَ) عقل كوزلرى بىرلەن قارار لار اول قوم شۇنۇك اوچۇندە رسول اكىرم
 دۇيىلەن قۇرأ ھۇدە الآيە فۇج بىھا» دىيى بۇ آيتنى او قۇبىدە تىفكۇر قىلماي غەدە آغۇزىدان آتقان
 كىشى گە نى او كىچىدە و نى مۇسۇندى دىيى (وَمِنَ النَّاسِ) الله تعالى نىڭ بىرلىگە شۇندى علامىلەر بولاقۇرۇپ
 آدمىلردن بار دىر (مَنْ يَتَّخِذْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالى دن باشقە دان تۇتقان كىشىلەر (أَنْدَادًا) شىركارنى بىيى
 بىرى بىرىنە اوخشاغان صۇدە لارنى مەبۇد تۇتۇچىلار بار دىر (يُجِبُونَهُمْ) اول بىرى بىرىنە اوخشاغان
 صۇمىلارنى سۇيىدەر (كُفُّوا اللَّهُ) الله تعالى نى سۇيىدەرلى كىيى (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دىيى ايمان كىيىرگان آدمىلەر
 (أَشْتَمِبُ اللَّهُ) الله تعالى نى سۇيىدەر يۇزىدىن مۇشۇلارنىڭ مەبۇد لىرىن سۇيىدەرلىن قاطىر افسۇر (وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ
 ظَلَمُوا) و اگەر صۇمىلارنى مەبۇد تۇتۇ سۇبلى اوزلار بىنە ظالم قىلغان مۇشۇلار كورسە لەر بىيى بىلسە لەر (أَذَى
 يَرُونَ الْعَذَابِ) قىيامت كۇندە عذابنى كورگان لىرى وقتىدە، (أَنَّ الْقُوَّةَ) درىستلىككە قۇت (لِللَّهِ جَمِيعًا) جىيىلەش
 بولغان خالده الله تعالى اوچۇندىر دىيى بىلسە لەر بىيى بىتون قۇت الله تعالى اوچۇندىر دىيى بىلسە لەر قاطى
 او كىدە بىرلەن او كىدەر لىر ايدى (وَأَنَّ اللَّهَ) دىيى درىستلىككە، الله تعالى (عَذَابُ الْعَذَابِ) عذابنى قاطى

بولغوجيدر (اذتَبَرًا) شول وقت در عذابى كورنن اولدوقتا بيزار و براق بولور (الَّذِينَ اتَّبَعُوا) ايهه راهش بولغان كشيلىر (مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا) ايهه رگان كشيلىردن (وَرَأُوا الْعُنَابَ) حاله بولور عذابى كورلر (وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابَ) دى آلاز برله دنياده بولغان دوستاق سببلىرى كيسلگان بولور (دنياده ديلمه اتفاق هم دين گه داعى بولغان مقصودلارده اتفاق ككى) (وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا) دى ايهه رگان كشيلىر ته يتولر (لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةٌ) اگر دد بزنك اوچون دنياغه كيرى قايتو بولسه ايدى (فَنَقَّبَرْنَا مِنْهُمْ) بس دنياده ايهه رمش كشيلىر مزن بيزه ايدك و براق بولور ايدك (كَمَا تَبَرَّؤْنَا مِنْهَا) نيته كه دنياده ايهه رمش كشيلىر مزن بركونده (قيامت كونده) بزدن بيز ديلىر و براق بولدىلار (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى عذابى نك قاطيلغنى هم ايهه رمش كشيلىر نك ايهه رگان كشيلىردن بيز و وين كورسه تكان ككى (سُرِيَهُمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ) مشركلر گه الله تعالى ياوز عمللرين كورسه تور (مَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ) اول ياوز عمللرى مشركلر اوزرينه مسرتلر بولغان حالده (وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ) دى اول مشركلر كركان نك صونده نوموغ اوطنندان چغوجى توكل لردر (بر تولى قوم اوزلرينه ياخشى طعام لرنى و ياخشى كشيلىر نى حرام قيلدقلارنده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى) (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آند اين آدملىر (كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ) بيزده بولغان نرسه لرنك بعضسندن آشاگز (حَلَالًا طَيِّبًا) طبيعت سليهه گه خوش بولغان حلال بولغانى حالده (وَلَا تَتَّبِعُوا مَطَاوَاتِ الشَّيْطَانِ) دى شيطان نك اونده گان باطل بوللارينه ايهه رمش كز (أَنَّهُ لَكُمْ) درسقكده اول شيطان سزنك اوچون (عَدُوٌّ مُّبِينٌ) ظاهر بولغان دشمندر (أَنبَأَ بِأَمْرِكُمْ) بودر باشقه توكل در شيطان سزگه بيورور (بِالسُّرْعَةِ وَالْفَعْرِشَاءِ) ياوز و گناه اش برلهن هم شرعا و عقلا قبات بولغان اش برلهن (وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ) دى شيطان سزگه بيورور سزنك الله تعالى اوزرينه ته يتوولر برلهن (مَا لَا تَعْلَمُونَ) سزنك بله گان نرسدكزنى يعنى صنم لرنى معبود تونو برلهن هم حلال طعام لارنى و حلال كشيلىر نى حرام ديهك برلهن (مشركلر گه قرآنغه و باشقه كتب سماويه گه ايهه رمش برلهن امر قيلنغان صونده مشركلر ديلمه آنا بابالارينه ايهه رگه ميل ايتدىلر الله تعالى شول مشركلر حقهده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى) (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر قايجان مشركلر گه ته يقامش بولسه (اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندرگان نرسه گه ايهه رمش ديو (قَالُوا بَلْ نَقْبِعُ مَا) مشركلر ته يتولر الله تعالى ايندرگان نرسه گه ايهه رميمهز بلكه شول نرسه گه ايهه رميمهز (الْفَيْفَاءُ عَلَيْهِمْ أَنْ يُبَاءُوا) اول نرسه اوزرنده آتالارمىزنى تابىق بيز يعنى آتالارمىز صام لركه عبادت قيلدىلار بيزده شول صنم لركه عبادت قيلامىز (أَوَلَوْ كُنَّا أَبَاؤُهُمْ) آتالارينه ايهه رلرمىز گرچه آتالارى بولسه لارده (لَا يَتَّبِعُونَ شَيْئًا) دين اشسندن هيچ نرسه نى بلهس بولسه لارده (وَلَا يَهْتَدُونَ) دى حق لغنه كونلمهس بولسه لارده بو آيتده انارت بار نظرغه استدلال گه كوچى بيتكان كشيگه تقليد قيلماز نيبش ايكانلك گه اما بيغمبرلر ككى حقهده بولولارى يقين بولغان كشى لركه دينده ايهه رو بو تقليد توكل بلكه الله تعالى ايندرگان نرسه گه ايهه رو و آنك ايله عمل ايتو بولا (وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دى شونداين كشيلىر نى اونده چى نك صفتنى (كَفَرُوا) كافر بولدىلار آلاز يعنى كافر

بولغان كشييلرنىڭ ھىم آلارنى ھىدايت گە اوندىگەن كشى نىڭ صفى (كَمُلُ الدِّى) شول كشىنىڭ صفى كىيىر (يَنْعَقُ) قىچقور اول كشى (بِهَا) شول نرسەگە يعنى حيوانغە (لَا يَمُوعُ الأَدْعَاءُ وَنداء) اول نرسە يعنى حيوان ايشتەس مگر اوندىنى وتاوشنى غنە ايشتور يعنى اى ھىم سىنىڭ كافرلارنى اسلام ھىدايتقە اوندىدە وودە صفتىڭ تاوشقنە ايشتە تورغان معنى آڭلامى تورغان قوبىلارغە قىچقورغان كىچى نىڭ صفى كىيىر رسول اكريم قوى كىچى مفرلندە بولا كافرلار معنى آڭلامى تورغان قوى مفرلندە بولالار قىچقورغان تاوشى ھىدايت گە اوندىگەن سوزلارنى بولا حاصل كافرلار قوى لار كىيى سىنىڭ سوزنىڭ معناسى آڭلاماسلار (صُمْ بِكُمْ عُمَى) اول كافرلار حقنى ايشتودن چوقراق لاردىر وحقنى سويىلە ودىن تلسزلردىر وحقنى كىرودن صوقرلاردىر (فَهُمْ لَا يَنْعَلُونَ) بس اول كافرلار سىنىڭ وعظىنى ھىم دنيا و آخرت سعادتقە اوندىگەن سوزلرنى باھەسلەر ھىم عقللارنى بىرلەن اويلاماسلار (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آچىلاين ايمان كىچىرگان آدملر (كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا) شول نرسەلرنىڭ حلال و لذىت بولغان لارندىن آشاڭز (رَزَقْنَاكُمْ) رزقلاندىردىق بىز سىزگە اول نرسەنى (وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ) دىنى شول آشاغان نەمتلرڭز بىر بىرندە اللە تەلى گە شكر قىلىڭز (إِنْ كُنْتُمْ) اكر بولساڭز سىز (أَيَّاهُ) اول اللە تەلى گە (تَعْبُدُونَ) عبادت قىلور بولساڭز (إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ) بودىر باشقە نوگلدر حرام قىلدى اللە تەلى سىز لىرگە (الْمَيْتَةَ) ئول كسەنى (وَاللَّيْمَةَ) دىنى بوغاز قانىنى (وَلَكُمْ الْحُزْبُ) دىنى دوڭغز ايقتى (وَمَا) دىنى شول حيواننى (أَهْلَ بِهِ) اول حيواننى بوغازلاندى (لِغَيْرِ اللَّهِ) اللە تەلى دن باشقە ارچون يعنى اول حيواننى بوغازلاندى اللە تەلى دن باشقە بولغان صنم لىرگە تاوشى كوتەردى حاصل اللە تەلى نىڭ ا-من ذكر قيامى صنم لار اسمى ذكر قىلدى (فَمَنْ اضْطُرَّ) بس بركشى ئولە كسە آشاڭغە ياكە باشقە حرام بولغان نرسەنى آشاڭغە عاجز و محتاج بولسە (غَيْرِ بَأْسٍ) لذت و شەوت ارچون آزغىناق دان باشقە حالسە آشاسە (وَلَا عَادٍ) دىنى حاجت قىرندىن اوتتەگان حالسە آشاسە (فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ) بس اول عاجز بولوب حاجت قىرگە: آشاغان كشى گە گىناھ يوقدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلكسە اللە تەلى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) بو عاجز كشى نىڭ ايقتى يارلقاڭچى در ھىم آشاڭغە رخصت بىرودە شفقت قىلورچىيىر (بو آيت آشاو حرام بولغان بعض نرسەلر حقندە ايندى اللە تەلى حلال و طبيعت كە ملايم نرسەلرنى آشاو بىرلەن ھىم بىرگان نەمتلر بىنە شكر قىلور بىرلەن امر قىلدى و حرام بولغان نرسەلرنى آشاو دان طيبى اللە تەلى نىڭ بو آيتدە گىيى ودىن طيبات مارزقناڭم دىگان سوزى بىرلەن حرام نىڭ دە حلال كىيى رزق بولور بىنە استىلال مەن چوندە اللە تەلى رزقلارنىڭ خوش و حلال بولغاننى آشاو بىرلەن امر قىلدى موندان بىلە رزقنىڭ خوش و حلال بولماڭاندى، بار ايكىچىلىك دىنى امام زاھىدى ئەيتقە بو آيت بىرلەن حرام بولوغە دليل بولماڭاندى اشپادە اصل اباھت بولوغە استىلال مەن دى مېقە دىو آشاو حلال بولغان ھىوان لار دان بوغازلاندى ئولسگان ھىوان گە ئىدىتورلر مېقەنى فقط آشاو حرام اما ايلەنگەن صولكە تىرسى ايلە فائىدەلە تو ھىم تىرگى موزگى سويەگى سكرى طوبىاغى بىرلەن فائىدەلە تو حلال چونكە آيت تىقارلنىڭ حرام بولور بىنى بيان ارچون بىضاوى ايپەسى ايقتە عىن گە اضاڭغە قىلغان مەرت شول عىن دە عرفەت نىڭ مطلق حرام بولور بىنى

افاده قیلا مگر دلیل برهن حاصلانغان نرسه ننگ گنه حرام بولووینی افاده قیلمی در دخی بوغاز قانی مطلق حرام کیره کینیدی حیوان دان بولسون مگر هو آیت دن ایکی ثوله کسه برهن ایکی قاننی رسول الله ننگ «أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَاتٍ وَدَمَانَ» حدیثی برهن تخصیص قیلنه یعنی رسول الله تدهیته بزگه ایکی میته (بالق چپگرتکه) هم ایکی قان (جگر طلاق) حلال قیلندی دی دو کفر ننگ هیچ نرسه سی برهن فائده لهنو یارامی مگر توگی (شیقه بناسی) برهن تگه رگه رخصت ایتمکانلر (إِنَّ الدِّينَ) در ستملکده شوندی آدملر (يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه فی باشرلر (مَنْ الْكُتَابِ) تورات کتابدن یعنی تورات ده رسول اکرم ننگ صفتی منکور بولغان آیتلر فی باشروچی یهودلر (وَيَشْتَرُونَ بِهِ) دخی باشرو برهن آلماشدر لر (ثُمَّناً قَلِيلاً) آز آجه فی یعنی دنیادان آز بولغان عوضنی (أُولَئِكَ) بو صفتلی آدملر (یهودلر) (مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ) اچارینه (قور صاق لارینه) آشاماسلار (الْأَنْثَارَ) مگر توغ اوطونی آشارلار (وَلَا يَكَلِّمُهُمُ اللَّهُ) دخی آلا برهن سویله شمس الله تعالی (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (وَلَا يُزَكِّيهِمْ) دخی باکلاماس و ماقتاماس الله تعالی آلا فی (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی آلا اوچون رنجنچی عذاب بولور (أُولَئِكَ) بو رسول الله ننگ توراتده بولغان صفتلی باشرو برهن دنیادان آز نرسه فی آلماشدروچی آدملر (یهودلر) (الدِّينَ) شوندی آدملردر (اشقروا الضلالة بالهدى) آز غنلقمی توغری بولغه کوندرلک برهن آلماشدر دیلار (وَالْعَذَابُ بِالْمُفْقِرَةِ) دخی الله تعالی ننگ عذابن یارلقاوی برهن آلماشدر دیلار (فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ) بس بو صفتلی آدمار فی (یهودلر فی) نیندی نرسه اوطقه کرته تورغان عملگه صبرلی و توزملی ایتمدی (ذَلِكَ) بو عذاب (بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ) ارشبونگ سببلی در دستملکده الله تعالی کتاب (تورات) ایندردی (بِالْحَقِّ) حلق برهن اول یهودلر اول کتابک بعضنه ایمان کیتردیلر بعضنی انکار ایتمدیلر هم اول کتابده بولغان بعض نرسه فی (رسول الله نعتی) باشردیلر بو عذاب آلا رغه شول سببندر (وَأَنَّ الدِّينَ) دخی در ستملکده شوندی آدملر یعنی اهل کتاب (اختلفوا في الكتاب) الله تعالی ننگ ایندرگان کتابده اختلاف قیلدیلار بعضنی حق بعضنی باطل دیدیلر (لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ) البقه بو اختلاف قیلوجیلار حقدان یراق بولغان خلافتده در (أهل كتاب دان یهودلر بیز بیت المقدس ننگ مغرب طرفنه قاراب نماز او قودق و نصارالار بیز بیت المقدس ننگ مشرق طرفنه قاراب نماز او قودق بزگه بو کامل بولغان ایزگولک هز بولای او قودق سببلی حق بولغه کونلوچیلاردن بولدی بزگه ایمان کیتمره و ضرر ایتمی دیدیلر الله تعالی آلا فی رد قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (لَيْسَ الْبِرُّ) ایزگولک توکل (أَنْ تَوَلَّوْا وُجُوهَكُمْ) بوزلرگزنی دوندرمه کتیز (قَبْلَ الْمَشْرِقِ) بیت المقدس ننگ مشرق طرفنه نیتمه که نصارالار (وَالْمَغْرِبِ) دخی بیت المقدس ننگ مغرب طرفنه نیتمه که یهودلر) یعنی ایزگولک و مرضی بولغان اش قبله اشفه گنه قصر قیلنهادی (وَأَلَسْنَا الْبِرُّ) لکن ایزگولک (مَنْ) شول کشینک ایزگولک کیدر (أَسْنُ بِاللَّهِ) اول کشی الله تعالی گه ایمان کیتردی (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ)

دىخى آخىرت كۈنىيىنە ايمان كىتىردى (وَالْمَلَائِكَةُ وَالْكِتَابُ) دىخى اللہ تەئالى نىڭ فرىشتە لىرىنە ھەم اىندىرگان
 تىكتابلارىنە ايمان كىتىردى (وَالنَّبِيِّينَ) دىخى اللہ تەئالى نىڭ پىغىمبەرلىرىنە ايمان كىتىردى (وَأَتَى الْمَالَ
 عَلَى حُبِّهِ) دىخى مالنى بىيردى مالنى سۈيۈمۈڭ مالى اوزەرىنە يەنى سۈيۈپە تورۇب بىيردى (ذَوَى الْقُرْبَى) ياقىناق
 ايبىسى قىردە شىلرىنە (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ) دىخى يىتىم لىر ۋە مسكىن لىر اوزەرىنە بىيردى (وَابْنِ السَّبِيلِ
 وَالسَّائِلِينَ) دىخى پول اوغىللارىنە (مىسافىرلىرگە) دىخى عاجىز بولۇپ سوراغۇچى لارغە بىيردى (وَفِي الرَّقَابِ)
 دىخى قايىنە خوجە طرفىندان فلان مىقدار آتچە بىيرسەڭ آزاد بولۇرسون دىبو بازۇ بىيرلىگان مىكانب لىرنىڭ
 قىللىق دان مۈيىن لارىنى چىشى اۋچون مىكانب لىرگە بىيردى (وَأَقَامَ الصَّلَاةَ) دىخى شول كىشىنىڭ اىزگۈلگى
 اىزگۈلك بولۇر نماز اۋقۇدى (وَأَتَى الزَّكَاةَ) دىخى زكۈە بىيردى موندان بىلنە اولگىسى نىل نىل صدقە لار
 بولو ياكە اولگىسىنى مىراد مىراد معروف زىكۈتنى بىيان بولۇپ بوسىنىن زكۈەنى بىيرۇنى بىيان مىراد بولۇر
 (وَالْمَرْفُوعَ بَعَثَهُمْ) دىخى اىزگۈلك ەھدىلىرىنە وفا قىلوچىلارنىڭ اىزگۈلكىدىر (اِذَا عَاهَدُوا) ھەر قاچان
 ەھدى قىلسالار (وَالصَّابِرِينَ) دىخى اىزگۈلكىدىن صىبرلىق قىلوچىلارنىڭ اىزگۈلكىنى قىصد قىلامون (صبر
 فضىلتى باشقە ەھملەر فضىلتىدىن آرتق بولغانلىقى اۋچون اللہ تەئالى عطف قىلمادى بىلكە مىدح اوزەرىنە
 مىنصوب ايتىدى) (فِي الْبُؤْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) ماللاردا بولغان ضرر ۋە قاطىلىق لاردا دىخى جانلاردا بولغان ضرر
 ۋە قاطىلىق لاردا (وَحِينَ الْبَأْسِ) دىخى اللہ تەئالى يولنىدە بولغان صوغىش قاطىلىقى ۋە قىندە (أَوْلَيْتُكَ) بۈسقىلەر
 بىرلەن سىقتلانغان آدملىر (الذَّيْنِ) شۈندى آدملىردىر (صَدَقُوا) ايمان لارنىدە راست بولدىلار ھەم اىزگۈلك
 دەۋاسىندە ھق بولدىلار (وَأَوْلَيْتُكَ) دىخى بۈسقىلەر بىرلەن سىقتلانغان آدملىر (هُمُ الْمُتَّقُونَ) آلاردا اللہ
 تەئالى دن قورقۇچى كىشىلەر بولۇشون آيت ايمان مىقىل ھەم احكام اسلام ھەم اىزگۈلك ھىقندە كىلىدى شونىڭ
 اۋچونىدە رسول اللہ «مَنْ عَمِلَ بِهِنَا الْآيَةَ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ» دىدى يەنى بىركىشى بۇ آيت بىرلەن ەمىل
 ايتسە تەھقىق ايماننى كەملى ايتىدى مىعانىدە بۇ آيتقە اللہ تەئالى اىزگۈلك نى آلتى تورلى نرسە بىرلەن
 تىسىر ايتىدى اۋل ايمان بىرلەن ايتكىچى مال بىيرو بىرلەن اۋچونچى نماز اۋقۇ بىرلەن دورتنچى زكۈە بىيرو
 بىرلەن بىشچى ۋە ەدەگە ۋە فاء قىلو بىرلەن آلتىچى صىبر بىرلەن ايماننى بىش نرسە بىرلەن بىيان ايتىدى اۋل
 يالغىز بولغان اللہ تەئالى گە ايمان بىرلەن يەنى اللہ تەئالى نىڭ بىرلىگىنە ايمان بىرلەن يەودىلر شەيتكانچە عزىر
 اللہ نىڭ اۋغلى نصارالار شەيتكانچە عىسى اللہ نىڭ اۋغلى دىسە ايمان بولمى ايتكىچى آخىرت كۈنىيىنە ايمان
 بىرلەن يەنى قىيامت كۈنى ھەم آندە ۋە ەدە قىلغان ھەر بىر نرسە ھق آدملىر قىيامت كۈنىدە ھساب قىلىنۇپ
 ەھمللىرى بىراىرىدە تىيىشلى اولۇشلىر آلورلار دىبو اۋچونچى فرىشتە لىرگە ايمان بىرلەن يەنى ھەر بىر فرىشتە
 اللہ تەئالى نىڭ مىخاۋقى اللہ تەئالى نىڭ ەھرى بىرلەن ھەمىشە ەمىل قىلۇدە اىرلىك ۋە خاتۇنلىق بىرلەن مىصوف
 بولمىلار دىبو اما كافرلر شەيتكانچە فرىشتە لىر اللہ نىڭ قىزلارى دىبىلسە ياكە يەودىلر كىبى ھىزرت جىبرائىللى
 دىشمان كورلسە بۇ ايمان بولمى دورتنچى كىتابلارغە ايمان بىرلەن يەنى كىتاب لارنىڭ ھەر بىرسى اللہ تەئالى دن
 پىغىمبەرلىرگە شىكسىز اىندىرلەشدر دىبو بىشچى پىغىمبەرلىرگە ايمان بىرلەن يەنى پىغىمبەرلىرنىڭ ھەر بىرسى بىندە لىرگە

دین، دنیا سعادتین اؤیره تو اوچون الله تعالی طرفینن ییبه رلیشدر دیوییه و دلر کبی حضرت موسی غه ایمان کیترب حضرت عیسی نی انکار ایقاسه نصارالار کبی حضرت عیسی غه ایمان کیترلسه هو ایمان بولمی (بِأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آن دالاین ایمان کیترگان آدملر (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ) سزنىڭ اوزه رگزه قصاص (آرتدرمى برابرلك) فرض قیلندی (فِي الْقَتْلِ) ئولقرلمش لر آراسنده (الْمُرْتَدِّينَ) هر آزاد كشيینی گنه ئولقرلر آزاد كشيینی ئولترووی سببلی (وَالْعَبْدِ بِالْعَبْدِ) دخی قلنی اولقرلر قلنی ئولترووی سببلی (وَالْأَنْثَى بِالْأُنثَى) دخی خاتوننی ئولقرلر خاتوننی اولترو سببلی (فَمَنْ عُفِيَ لَهُ) بس هر ئولتروچی كشی آنی عفو قلمش بولسه (دِنْ أَخِيهِ) ئولقرلمش قرده شينىڭ قانندان (شَيْءًا) عفودن بسر نرسه نی یعنی قصاصنی ترك قیلسه (فَاتَّبَاعَ بِالْمَعْرُوفِ) بس ئولقرلمش كشيىڭ وليسى بولغان عفو قیلوچيغه ئولتروچيگه معروف برلنن اييهرمك تيبش بولور یعنی ئولتروچيىن ديت ايسقه مك (وَأَدَاءَ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ) دخی ئولتروچيگه عفو قیلوچی اوزه رينه سارانلق قیلماي كوركاملك وحسن رضا برلنن ديتنى بېرو تيبش بولور (ذَلِكَ) بو عفو برلنن قصاص ده ذكر قیلغان حكم (تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ) ربكزدن سزگه ييكل قیلودر هم شققت در (فَمَنْ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ) بس هر كشی قصاص دان عفو صوگنده كشی ئولتروچيگه ظام ایتسه یعنی ئولتروچيینی ئولقرسه (فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ) بس اول كشی گه رنجتكوچی عذاب بولور (وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ) دخی سزنىڭ اوچون قصاصده تركلك بولغوچيىر (بوسوزده شئى نى ضدی اورننده قیلغانلقدن بوسوز غايبت فصاحت ونهايت بلاغته بولا هم بوسوزده قصاصنی معرفه حيوةنى نكره قیلوده فصاحت وبلاغت بولا قصاصده حیات بولورهوشی چونكه آدم كشی ئولتروگان كشيىڭ اوزىنىڭ ئولترووینى بلسه كشی ئولترودن طبول (بِأُولَى الْأَلْبَابِ) ای كامل وصاف بولغان عقل اييهرلى (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) قصاص دان قورقوب كشی ئولقرودن صافلانووگزاوچون قصاص ده بولغان نرسه نی سزگه كورسه تذك وبلدردك. بو آيت قصاص نىڭ واجب بولروى هم قصاص دان عفونىڭ جائز بولروى حقنده بو آيت نىڭ نزولنه سبب جاهليت زماننده ايكى قبيله آراسنده صوغش واقع بولسه صوغشده مقول بولغان آدملر حقنده قصاص وقتنده بنوالنظير قبيله سی بنو قريظه قبيله سندن هر آزاد كشی اورننده ايكى آزاد كشيینی قل برابرنده آزاد كشيینی خاتون برابرنده ايرنى ئولتروه لر ايدى الله تعالی بو حاكمنى مرام ايتمك ذكرى اولتكان قصاص آيتنى اينلردى امام اعظم قاشمده خاتون قصاصى برابرنده ايرنى قل قصاصى برابرنده آزاد كشيینی ئولترومك درست هم بو آيت دن درست بولماوى چقى شونىڭ اوچون بو آيت منسوخ توكل چونكه قصاص نىڭ مدارى برابرلك بس هر كشی ئولقرسه اوزيتى ئولقرله در كيره ك اير و كيره ك خاتون كيره ك آزاد و كيره ك قل كيره ك كچك و كيره ك الوغ كيره ك سلامت و كيره ك آورو بولسون اما الله تعالى نىڭ آزاد قل برابرنده آزادنى قل برابرنده قطنى خاتون برابرنده خاتوننى ئولقرله ديگان سوزى جاهليت زماننده غى قصاص نى رد اوچون چونكه جاهليت اهلى اولتروچيینی گنه ئولقرمى بلكه قل برابرنده آزاد كشيینی هر آزاد كشی برابرنده ايكيى خاتون برابرنده ايرنى ئولتروگانلر بس

آيت نك معناسى بولا ئولتروچى كشى آزاد كشى بولسه بر آزاد كشىنى گنه ئولتريزىنى ئولتروچىنى گنه
اگر ئولتروچى خانون بولسه شول خاتوننى غنه ئولتريزى معناسنده شونك اوچونده رسول الله «الْمَسْلُومُونَ
تَتَكَفَّوْا دَمَاءَهُمْ» ديگان يعنى مؤمنلرنك قانلارى برابر در معناسنده هم مائده سورسندى كى «النفس بالنفس»
آيتنده مرافق بولا (كُتِبَ عَلَيْكُمْ) اى مؤمنلر سرگه فرض قيلدى (اِذَا جُزِيَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ) هر قاچان
سزنىك برئزگه ئولم حاضر بولسه (اِنْ تَرَكَ خَيْرًا) اگر ككوب مالنى قالدرسه (الْوَصِيَّةُ لِلذَّالِمِ
وَالْأَقْرَبِينَ) آنا و آناغه هم ياقن قرده شلرگه وصيت نه يتو (بِالْمَعْرُوفِ) عدالت و توغرىلىق برلن يعنى
فقيرنى قالدر ببايغه نه يتمه و برلن هم اوچمن بردن آرندرماو برلن (حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ) بو وصيت
الله دان قورقوجيلارغه ثابت بولمق برلن ثابت بولدى (فَمَنْ بَدَّلَهُ) بس بر كشى وصيتنى اوزگار تسه
(بِعَمَّا سَمِعَهُ) وصيتنى ايشتكان سوكنده (فَأَنَّمَا أَنَّهُ) بس بودر باشقه توكلمر بو وصيتنى اوزگار تونلنى
گناهسى (عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ) وصيتنى اوزگار توچيلر اوزه رينه گنه بولور وصيت نه يتوچى برلن
فائده سنه وصيت نه يتلگان كشى گه بولماس (اِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) وصيت نه يتگان
آدم نك سوزىنى ايشتوچيلر هم وصيتنى اوزگار توچىنى بلسوچيلر (فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ) بس بر
كشى وصيت نه يتوچى قورقسه (جَنَافًا) وصيت ده خطا قىلو برلن حق دان آوشوندان (أَوْ أَنَّمَا) يابسه
وصيت ده حقدان ميل قىلوغه قصد قىلوب گناهلى بولوندان (فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ) بس بو كشى وصيت نه يتوچى
برلن فائده لر ينه وصيت نه يتلگان آنا و آنا برلن ياقن قرده شلر آراسى توزه تسه يعنى وصيتنى
شريعت گه موافق ايتب توزه تسه (فَلَا أَقِمَّ عَلَيْهِ) بس بو كشى گه وصيتنى اوزگار توننده گناه يوقدر چونكه
بو باطللى حق غه نه يله ندر و بولا (اِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) وصيتنى اصلاح قىلغان
كشىنى بارلقاغوچى هم آنا رغه رحمت قىلوچيلر بو آيت وصيت حقدنه جاهليت زماننده برتورلى قوم
ريا اوچون ماللارى برلن بايلارغه و ياب آدملرگه وصيت نه يتب آنا و آنالارىنى و ياقن قرده شلر ينى
مهر و ايتب آلا رغه اصلا مال قالدر ماديلار الله تعالى بزنى بو اشدن طيب بو آيت برلن بزگه آنا و آناغه
وصيتنى فرض قىلدى بو وصيتنى ابتدا اسلام فرض بولوب سوكره فرضلى ميراث ايتى برلن ياخود
«لا وصية لوارث» حدىقى برلن منسوخ ديگانلر لىكن بو آيتنى منسوخ توكل ديمه گه بول بار نيقه كه
امام زاهدى شولاي ديمش امام زاهدى نه يته بو آيت آنا و آنا هر ايكسى قۇل ياكه هر ايكسى كتابى بولوب
وارث بولماغانده دىق ياقن قرده شلر باشقه ياقن قردهش بولوسمبلى ميراث دان محجوب بولوب وارث بولماغانده
بولور بس بو وقت بولارغه وصيت درست يعنى بو آيت شرعا وارث بولماغان آنا و آنا برلن ياقن قرده شلر
حقدنه بولور چونكه اسلام نك باش ظهورى حالنك بر اير اسلام ايله مشرف بولوب ده آنا و آناسى و قرده شلرى
اسلامنى قبول قىلماديلر ايكى ملت آراسنده ميراثنى اسلام قطع قىلدى بس حق ور نه ني اوتو اوچون
آلا رغه وصيت مشروع بولدى بو وقت آيتنك كتابت فرضلى معناسنده بولمى بلكه استعجاب معناسنده
بولا امام فخر الاسلام نه يته بو وصيت ايتى مجملدى يعنى الله تعالى آنا و آناغه و ياقن قرده شلرگه اول اجمالا

وصيت نى فرض قىلدى البتة آدم اوزينه فائزلى آدمنى ضررلى آدم دن دوستى دوشماندان آي-ورا
 آلمى كروب وقت اوزينه فائده جهنمن ياقدراق بولغان كشى گه آز مال برلن وصيت نه يتب ضرر
 جهنمن ياقدراق بولغان كشى گه كروب مال برلن وصيت نه يتب بس الله تعالى بو وصيتنى ميراث آينى برلن
 آچق بيان ايتب هر قايم وارث نك اولوشى تعيين اينب وصيت نه يتبچى نك اختيارينه نابشرونى بتردى
 جملنى نسيخ توكل (يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان كىرگان آدملى (كُتِبَ عَلَيْكُمُ
 الصِّيَامُ) سز نك اوزه ركزگه روزه فرض قىلندى (كَمَا كُتِبَ) نينه كه روزه فرض قىلغان ايدى (عَلَى
 الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) سز نك الك بولغان آدملىرگه (امت لرگه) امت محمد صلى الله عليه وسلم نك روزه سنى باشقه
 امتلر نك روزه سه اوغشانو مجرد روزه نك فرض بولو وندغنه بياگولى كونلر حقنده اوغشانو مراد توكل چونكه
 اوتكانده گى امت لرگه رمضان روزه سندان باشقه روزه لارده فرض بولغان مثلا آدم عليه السلام گه ايام
 بيض نك يعنى آي نك اون اوچونچى اون دور تنچى اون بيشنچى كونلر ايدى روزه سى فرض بولدى
 موسى عليه السلام قومنه عاشورا كوني نك روزه سى فرض بولدى دغى كيفيت ده اوغشانو مراد توكل چونكه
 حضرت مريم نك روزه سى سويله شهو برلن بولغان باشقه قوم لر نك روزه سى يسيع دن باشلاب آشامو
 برلن بولغان حاصل بوذاتنى ذات قه تشبيه بولا اصل كم، وصف حقلده تشبيه بولدى (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)
 گناهلردان صافلانور كوز اوچون چونكه روزه نفس آرزوسنى آز ايتب (أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ) معلوم بولغان
 سان برلن وقت لانتان كونلر نى روزه فرض قىلندى (فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا) بس كىلر سز لر دن آورو
 بولسه (أَوْ عَلَى سَفَرٍ) يابسه سفر اوزه رنده بولسه (فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ) بس بو كشيگه باشقه كونلر دن عدت
 بولور يعنى آورو ياكه سفر وقتنده قالغان روزه كونلر نى نك صافى قدر باشقه كونلر ده روزه توتار
 (وَعَلَى الَّذِينَ) دغى شول كشيلىرگه واجب بولور (بِطَيُّقُونَهُ) روزه توتارغه طاقت توتارلار لكن عذر سز
 افطار قىلورلار (فَدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ) بر مسكين نك طعامى قدر فديه يعنى بغدادين دورت قداق
 آرپادان سيگز قداق اسلام نك باشنده مسلمان لارغه روزه فرض بولدى فديه برلن افطار درست
 بولمادى بو مسلمان لارغه بيك آغر بولغاچ فديه برلن افطارغه رخصت بولدى صوكره بو روزه برلن
 فديه آراسنده غى تغيير «فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ» آيتى برلن نسيخ قىلندى (فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) بس بر
 كشى ايزگولكده نفل اش قىلسه يعنى فديه مقدارينه آرتىر سه (فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ) بس اول ايزگولكده نفل
 اش قىلو اول كشى گه ايزگودر (وَأَنْ تَصُومُوا) دغى اى روزه غه طاقت توتوچيلار سز نك روزه
 توتوونز (خَيْرٌ لَكُمْ) سز نك اوچون فديه دن ايزگوره كدر (ان كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اكر سز روزه نك فديه دن
 ايزگوره ك ايدكنى بلسه كز امام زاهدى نه يتب اهله برلن روزه فرض قىلندى يعنى عاشورا
 كون روزه سى مونك صوكلده بو عاشورا كوني نك روزه سى نك فرض نك ايام بيض نك هر آيه اوچ كون
 روزه سى بلن نسيخ قىلندى مونك صوكلده هر آيه ايام بيض نك اوچ كون روزه سى رمضان آي نك
 روزه سى برلن نسيخ قىلندى لكن روزه توتوچى اختيارلى بولدى تله سه روزه توتدى تله سه افطار

قىلۇپ فدىيە بېرىدى مۇنىڭ سوڭىدە اللە تەئالى روزە تۇتۇغە طاقت تۇتقان آدملىر اوچون روزە تۇتۇشنىڭ
 افطار قىلۇپ فدىيە بېرىدىن آرتۇق بولۇپىنى بىيان ايتىدى مۇنىڭ سوڭىدە صوم بىرلەن فدىيە آراسىدە
 بولغان اختيار نىسخ قىلىندى مۇنىڭ سوڭىدە كېچ بىرلەن كۈندىزنىڭ روزەسى مشرۇع بولدى خلق قۇبۇش
 بانقاندىن سوڭ يىسيع گەدەرگە افطار قىلار ايدى ايكىنچى كۈننىڭ قۇبۇشى بانقانچە آشاۋ اوچو جباع قىلومرام
 بولدى مۇنىڭ سوڭىدە كېچنىڭ روزەسى نىسخ قىلىندى سوڭرە راست تاڭ تۇغاندىن قۇبۇش بانقانغە قدر
 روزە مشرۇع بولۇپ قالدى امام زاھىدى بىيان قىلغان نىسەدىن بىلنە رمضان روزەسى بىر مرتبەدەگە
 فرض قىلغىنى درجە درجە فرض قىلىندى روزە عبادتتە عادت ايتىو يېڭىل بولسۇن اوچون بو اورىد،
 تور لېچە سوزلر بولسەدە بو قدرىسى بىرلەن كفايەلىنىك بعض مفسرلر «وعلى الدين يطيقونه فدىة طعام
 مسكين» آيتىدە «لا» كەسنى مەنوف ايتىب مطالعە قىلغانلار بو وقت بو آيت طاقتىز بولغان شىخ
 فانى مەنەدە بولادە منسوخ بولمى ھەم حاملە بىرلەن مرضە مەنەدە بولا بعضلر «لا» كەسنى مەنوف توكولكن
 «يطيقون» اطاقەدىن مشتق اطاقەنىڭ ھەزەسى سلب اوچون بس طاقتلرى مسلوب بولغان آدملىرگە فدىيە
 درست مەنەسەدە بولا منسوخ بولمى دېگانلر (شەھر رمضان اللدى) بو سانالمىش كۈنلر شۇندى رمضان آبي در
 (أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ) اول رمضان آيتىدە قرآن ايندىرلىدى يعنى قرآننىڭ ايندىراۋى باشلاندى ياكە بو تون
 قرآننى رمضان آيتىدە لوح المحفوظ دان دنيا كوگە ايندىرلىدى قدر كېچەسەدە رسول اكرم ئەيتە ابراهيم
 عليه السلام گە اون كاغەد كىتاب رمضاننىڭ اۋلگى كېچەسەدە ايندىرلىدى تورات رمضاننىڭ آلتىنچى كېچەسەدە
 ايندى انجىل رمضاننىڭ اون اوچونچى كېچەسەدە ايندى قرآن رمضاننىڭ اون دورىنچى كېچەسەدە ايندى
 ديو (هُدَى النَّاسِ) قرآن رمضان آيتىدە ايندىرلىدى آدملىرنى آزغۇنلىق بولدىن حق بولتە كۈندىرگۈچى بولغان
 حالدە (وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى) دى آزغۇنلىق بولدىن حەقلىق يولىنە كۈندىرە تورغان نىسەدىن ظاھىر
 علامتلىر بولغان حالدە (وَالْفُرْقَانِ) دى حق بىرلەن باطل آراسىنى آيرا تورغان ظاھىر علامتلىر بولغان حالدە
 (فَوَن شَهْمَ مَعَكُمْ الشُّهُرُ) بس بىر كىشى سىزلىدىن رمضان آيتىدە ھاضر بولسە (فَلْيَصُمْهُ) بس اول كىشى رمضان
 آبينىڭ روزەسى تۇتسۇن (وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا) وبىر كىشى آورو بولسە (أَوْ عَلَى سَفَرٍ) يابىسە سەفەرىلى اوزەرىدە
 بولسە (فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ) بس اول كىشى گە روزە عەتقى رمضان آيتىدىن باشقە كۈنلىدىن بولور (يُرِيدُ اللَّهُ
 بِكُمْ الْيُسْرَ) اللە تەئالى سىزلىرگە آورو وقتدە ھەم مسافە وقتدە افطار قىلۇنى ھلال قىلۇرى سىبىلى يېڭىل لىكىنى
 تلىر (وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) دى سىزلىرگە آغرلىقنى تلى مەس اللە تەئالى (وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ) بلوگىز اوچون
 دى آوزاچقان كۈنلىرنىڭ سانىنى كامىل قىلۇرۇڭز اوچون رمضان آيتىدە ھاضر بولغان كىشى گە روزەنى فرض
 ايتىك آورو ومسافىرگە افطارنى ھلال ايتىب قىلۇنى فرض ايتىك (وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ) دى اللە تەئالىنى
 الوغلاما قىلغىڭز اوچون (عَلَى مَا) شول نىسە اوزەرىدە (هُدَاكُمْ) كۈندىردى اللە تەئالى سىزنى اول نىسە گە
 يعنى اوزى راضى بولغان نىسە گە (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) دى اللە تەئالىنىڭ نەمەتلىرىنە شۇكر قىلۇرۇڭز اوچون
 فائىدە بو آيتىدە اشارت بار قدر كېچەسىنىڭ رمضان آيتىدە بولۇپىدە چۈنكە بو آيتىدىن بلىندى قرآننىڭ

ر رمضان آينده نازل بولوى « انا انزلناه فى ليلة القدر » آيتىدى بلنه قرآن نى قدر كچه سنده نازل بولوى
 موندان بلندينه قدر كچه سى رمضان آينده بولو لكن رمضان نى قاير كچه سنده بولوندى شهبه قالدى
 كوبرهك عالمير يكرمى بيدى كچه سنده بولويى بارديلار امام ابراهيم الرازى شهبه قدر سور سنده
 « ليلة القدر » كلمه سى اوج مرتبه ذكر قىلىدى « ليلة القدر » كلمه سى نى هر فلر توقز حرف اوج بىردە
 توقز يكرمى بيدى بولا بس قدر كچه سى رمضان نى يكرمى بيدى كچه سنده بولادى امام فخر الاسلام
 « فَعَدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ » آيتى برلن استدلال قىلادر قضا نى اداء واجب بولغان سبب برلن واجب بولويى
 چونكه روز نى واجب بولويى سببى رمضان آي نى حضورى بور رمضان آي نى حضورى آورو برلن
 مسافر حقنده بار لكن اداء نى واجب بولوى آورو برلن مسافردن سلامتلك برلن مقبىلك حالنه
 قدر كچه شونى اوجونده آورو برلن مسافرگه اداء واجب بولغان سبب برلن قضاء واجب بولا اكرده
 سبب جديده برلن قضا واجب بولسه آورو برلن مسافرنى قضاى اوجون ايكنجه رمضان نى حضورى
 كبرهك بولور ايدى بس شونى اوجونده « فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ » آيتى عام مسافر برلن مريض نى
 شامل بو ايكسى حقنده خطاب موجود لكن خطاب نى مكى بولغان وجوب اداغده كچه ككان ديمز بس
 سبب دن اكر نفس وجوب آلسا آورو كشى برلن مسافرده آورو برلن سفر حالنده موجود اكر
 وجوب اداء نى سببى بولغان خطاب آلسا بوسببده هم مكى بولغان وجوب اداءده آورو برلن
 مسافردن متراخى ديگان بحث كىلمى چونكه آورو برلن مسافرده خطاب موجود حكى گنه كچه ككان ديمز
 (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي) هر قايجان اى محمد قىلاروم سىندن صوراسالار (عَنِّي) مىلدىن (فَاتَى قَرِيبٌ) بس
 قىلارمه شهبه سىن اى محمد در سىلكده مین ياقن من (أَجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ) دعا قىلوچىنىك دعا سنى قبول
 قىلورمون (أِذَا دَعَا) هر قايجان دعا قىلسه ميكا (فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي) بس هر قايجان مین ايمان غه وايز گولك
 قىلورغه اونده هم مینم اونده منى قبول ايتسولر (وَلْيُؤْمِنُوا بِي) دخى ميكا ايمان كيترسولر (لَعَلَّكُمْ
 يَرْشُدُونَ) دين و دنيا سعادتارينه كونولرى اوجون بو آيت نى نزول سببده بو طريق ديشلر بر اصرابى
 رسول الله غه بزنى ربهز يراقى ياقنى باكر يراق بولسه ربهزغه ندا قىلورمز باكر ياقن بولسه
 ربهزگه مفاجات قىلورمز ديش بو آيت برلن دعا لارده تاثير بولوغده استدلال قىلمه چونكه بو آيت دلالت
 قىلادر هر قايجان بنده حاجتلرينى اونهلوروى اوجون ياخود بلالارنى قايتار لوروى اوجون الله تعالى گه
 دعا قىلسه دعا سىنىك مقبول بولويى يندهده بو آيتده الله تعالى نى ياقن بولوندى مراد مكانده ياقن
 بولوى توكل بىلكه رحمتى نى ياقن بولوى ياكه ياقن ادى آدم كى بنه لرنىك حاللر يى كامل بولوندى
 كىايه بولور (أَهْلُ لَكُمْ) سزگه حلال قىلىدى (لَيْلَةَ الصِّيَامِ) روز نى كچه سنده يعنى آغز آچماق (الرَّفَتْ
 إِلَى نِسَائِكُمْ) خاتون لار غه ياقنلىق قىلو (هُنَّ لِبَاسُ لَكُمْ) اول خاتون لار سزگه (ايرلرگه) كيم در (وَأَنْتُمْ
 لِبَاسُ لَهُنَّ) و سز ايرلر اول خاتون لارغه كيم سز (عَامَ اللَّهِ) تحقيق بلى الله تعالى (أَنْتُمْ كُنْتُمْ) در سىلكده
 سز بولدىز (نَخْنَأُونَ أَنْفُسَكُمْ) اوزه رىكزگه خيانت قىلور بولدىز (فَقَابَ عَلَيْكُمْ) بس گناهلرنى قبول قىلو

برلەن قايتىدى الله تعالى سزنىڭ اوزەركىزگە (وَعَفَا عَنْكُمْ) دىنى سزدىن گناھلارنى كىچىدى الله تعالى
 (فَالْتَمَنَ بِأَشْرُوهُنَّ) بس حاضر يعنى حلال قىلغان سوڭىندە خاتونلارنىڭ ياقىلىقى قىلىڭز (وَابْتَغُوا) دىنى
 ايسىنەڭز (مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ) الله تعالى سزگە لوح المەفوظدە يازغان نەرسەنى يعنى بالانى (وَكُلُوا وَأَشْرَبُوا)
 و آشاڭز دىنى اچكز (حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَكُمْ) سزگە ظاهىر بولغانغە قدر (الْحَيْطُ الْأَبْيَضُ) آق يىب (مِنَ الْخَيْطِ
 الْأَسْوَدِ) قارا يىب دن (مِنَ الْقَبْرِ) راست تاڭدىن بولغۇچى اول آق يىب اما قارا يىب دن مراد كىچى
 (ثُمَّ اتَمَّوْا الصِّيَامَ إِلَى الْآيِلِ) مونىڭ سوڭىندە كىچىگە قدر روزەنى تمام قىلىڭز (وَلَا تَبْأَشْرُوهُنَّ) دىنى سز
 خانونلارغە ياقىلىقى قىلماڭز (وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ) حالبوكم سز مسجدلردە اعتكافدە تۇرۇچى
 ايدىڭز (نَتْلِكُ حُبْرًا لِلَّهِ) اوشبو ذكر قىلغان حکم الله تعالى نىڭ چىكلەنمىش حكملرىدىر (فَلَا تَقْرُبُوهَا) بس
 بوچىكلەرگە ياقىن بولماڭز (كُنْ لَكَ) اوشانداق يعنى بوذكر قىلغانلارنى بيان قىلووى كىبى (يُبَيِّنُ اللَّهُ)
 الله تعالى بيان قىلور (آيَاتِهِ) آيتلىرىنى (لِلنَّاسِ) آدملىرگە (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) آدملىر الله تعالىگە قوشقان
 و طىغان اشلىرىندە خىلافاق قىلورن قورقسونلار اوچون اوتكان زماندەغى شىرىعتلردە رمضانندە آشاو
 اوچون وجماع قىلو قۇبۇش باتقان وقتىن يسىع وقتىگە قدرگە حلال بولوب يسىع دن سوڭ بو اشلىر حرام
 بولدى هم بو حکم رسول الله زماندە قدر قالدى حتى حضرت عمر هم باشقە صحابەلر نفس آرزوسىنىڭ
 غلبەسىدىن رمضانندە يسىع دن سوڭ خانونلارغە ياقىلىقى قىلدىلار هم حضرت عمر بو اشلىه اوكتوب
 رسول اللهغە بو واقعهنى ايكىنچى كوندە سويلەدى سوڭره الله تعالى بو آيتنى اينىردى هم قىلغان گناھلارنى
 يارلقارنىن خىبر بىردى هم تاڭغە قدر آشاو اچو هم ياقىلىقى قىلورنى حلال ايتدى مگر اعتكاف
 وقتىندە و طى دن منع قىلدى بس يسىع دن سوڭ تاڭغە قدر خانونلارغە ياقىلىقى قىلو حضرت عمرنىڭ
 سىبىتىن بولدى اما يسىع دن سوڭ تاڭغە قدر آشاو هم اچونىڭ حلال بولووى صرمە بن انس سىبىلى بولدى
 دىگانلر آنىڭ قصسى صرمە بن انس بىك فقير اير بولغان كشىگە خدمت ايتە ايكان شول خدمت يالى
 برلەن ايوجماعتلىرى برلەن تىرىپەلەنگان بىر كىچىدە رمضانندە خدمتىن آروب قايتوب كىچىدە آشامى قالغان
 شولايدە تاڭدە روزە بولغان رسول اكرم صرمەنى بىك كىفسىز چهرەسى اوزكارگان كورگان رسول اكرم
 صرمە دن نى سىبىلى پوزىدە كىفسولك علامتى بىلغە دىگان صرمە اوزىنىڭ آروب قايتوب كىچىدە آشامى
 قالووينى سويلەگان شول سىبىلى الله تعالى تاڭغە قدر آشاو اچونى حلال ايتوب آيت اينىرگان يندە
 الله تعالى بو آيتدە كىچىنىڭ قارالغىنى قارا يىبگە راست تاڭنى آق يىبگە تشبىه ايتكان
 سوڭره آق يىبنى راست تاڭ برلەن بيان ايتكان بو بيان كىلەمدىن بورون بعض صحابەلر
 آياقلارغە آق يىب برلەن قارا يىب بەيلەب شول ايكى يىب آراسى ظاهىر بولغانغە قدر آشايلار
 اچلر هم جماع قىلار ايسى الله تعالى نىڭ آق يىبنى بيان قىلوب « من الفجر » دىگان سوزى اينىكچ
 آق يىبنى تاڭ قارا يىب دن كىچىنىڭ قارانغۇلى مراد ايكانى بىلدىر امام فخرالاسلام دەيدە الله تعالى نىڭ
 « ثُمَّ اتَمَّوْا الصِّيَامَ إِلَى الْآيِلِ » دىگان سوزىندە نەلر رمضانندە آشاو برلەن اچودە كفارت بولوغە اشارت

باردی چونکه الله تعالی بوامت که اونکاندگی امتلرکه حرام بولغان نرسه لرنی مباح قیلدی اؤل جماعنی
 صوگره آشاو اچونی ذکر قیلدی مونلک صوکنده کیچکه قدر روزهی تمام قیلکیز دیدی بس موندان
 بلندی روزه آشاو اچودن هم جماعدن طیبیو ایکنچیلک بس نیتیه که جماع برلهن کفارت واجب ایدی
 آشاو اچو برلهند، کفارت واجب بولادخی الله تعالی نلک بوسوزنده صوم وصال نلک حرام بولووینه اشارت
 باردخی صاحب کشافی تهیته « ولاتباشروهن وانتم عاکفون فی المساجد » آیتیه اعتکافی نلک مسجد کنگه
 خاص بولووینه اشارت باردی چونکه « وانتم عاکفون » جهه هالییه بولاده بس آیت نلک معناسی بولادر
 مسجدلرده اعتکافی قیلکیز خاتونلارغه یاقنلق قلیماغانکیز حالده نیتیه که « ادعائی ألقا و أنت حر » نلک
 معناسی آزاد بول میثا مک درهم بیرگانلک حالده معناسده ایدی اگر تهیتسه ک بو وقت اعتکافی نلک
 واجب بولووی لازم حالبوکم اعتکافی واجب توکل ایدی دیو تهیتورمز وجوب قیدیه قاراب بولور یعنی
 اصل اعتکافی سفت بولور اعتکافی نلک مسجدده بولووی واجب بولور (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ) ماللارکیزی
 برکزیکن برکزی آشاماکزی (بَيْنَكُمْ) آرالارکیزده (بِالْبَاطِلِ) باطل طریق برلهن یعنی الله تعالی مباح
 قیلماغان و مشروع بولماغان طریق برلهن اولدر غصبلاو آلداتوب آلو و باشقه شرعا بوزوق بولغان
 عقدر برلهن آلو کبی (وَتَدُلُّوا بِهَا إِلَى الْحُكْمِ) دخی بو ماللار نلک حکومتی حاکم لرکه تاشلاماکزی
 (لِقَاءُ كَلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ) ماکلر نلک حکمی برلهن آدم لرنلک ماللارنن بزیولکنی آشاماکنز
 اچون (بِالْأَنْفِ) گناه برلهن یعنی بالغان گواهلوق و بالغان بهینلر برلهن (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حالبوکم سز
 اولر نلک باطللقده ایکنکیزی بلورسز بو آیت باشقه کشینلک مالنی آلونلک هم آشاونلک حرام بولووی
 حقلده رسول اکرم دعوی برلهن کیلگان ایکی کشی که تهیتدی مین بنده من سز میثا حکم اچون
 کیلگانسز سز نلک حالکزی نلک حقیقینی مین بلیم احتمال برکزی نلک دلیلی قورنلیره ک بولور مین ایشتکانه چه
 حکم قیلام اگرده مین برکزی نلک فائده کز که ایکنچیلک نلک حق برلهن حکم قیلسام ایکنچیلک اول حکم
 قیلغان نرسه نی آلماسون آنلک اچون مینم ظاهر که قاراب حکم قیلغان نرسه خطا بولغانده اوط
 کیسه گی بولا دیدی شونندان صوگ هر ایکی یغلا دیلار و هر برسی مینم حکم بولدا شه بولسون
 دیدی لر رسول الله تهیتدی بارکزی دوسه تلاشکیز حقلرکیزی بولکیز صرکیز برکزی برکزی راضی قیلکیز
 دیوبنده ده بو آیتده اشارت بار قاضی بالغان شاع برلهن حکم قیلسه حکمی نلک ظاهرده نافذ بولووینه
 نیتیه که امام ابو بوسی شولای دیگان امام اعظم قاشنده ظاهرا و باطنا نافذ بولامعاده بن جبل رسول اکرم دن
 صورادی ای الله نلک رسولی آیلک کیه و ونده هم باشده آیلک آق یب کبی نچکه بولوب ظاهر بولوونده
 مونلک صوکنده هر کون آرتوب اون دورتهچی کیچند، کمال بولوونده مونلک صوکنده کون صاین آز آز
 کیوب صوکره بتونلهی باطوونده سبب نرسه دیو الله تعالی بلدیکه آدم لرنلک آیلک کیه و وینلک و کمال
 بولووی نلک سببنی بله لرینی شرنلک اچون سببنی بیان ایتمه دی شول خصوصده ذکر قیلناچی آیت ایندی
 (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْآهْلِ) ای محبت آدم لر سیننن یاخی نوغان آیلر دان صورارلار یعنی آرتو و کیه و

سېپىلر نىدىن (قُلْ) ئىدىتى سەين اى مەھەب جۈابىدە، (هِيَ مُوَاقِفَةٌ لِلنَّاسِ) ياشى توغان آيىلار آدم لىر اوچون دىن. و دىنيا مصلحتلىرىنى بىلە تورغان وقتلار دىر يعنى ياشى توغان آيىلار بىرلەن خانىونلار عدتى، مەل مەدى، رضاع مەدى، بالانى ايمەككەن آيرو مەدى هم مەج وقتلارى هم تجارت وزراعت وقتلارى هم دىن لىر نىك تولەو وقتلارى بىلنور چونكە اۆل آى كەككە بولوب ظاھر بولغاچ اۆل كون نىك تارىخى كەم بولغاچ اون دورتنچى كون نىك تارىخى بىقونلەى غائب بولغاچ آى نىك تەم بولۇوى بىلنور (وَالْحَيْجِ) دىخى مەج اوچون مىقات دىر يعنى ياشى توغان آى بىرلەن مەج وقتى بىلنور (وَلَيْسَ الْبِرُّ) دىخى ايزگولك توگىل (بَانَاتُوا الْبُيُوتَ) سىز نىك ايو لىر گە كىلو و كز دە (كرو و كز دە) (مَنْ ظُهِرَهَا) ايو لىر نىك آرقالار نىدىن جاهلىت زمانىدە خلق اھرام باغلاسالار ايو لىر نىك ايشكلرنىن كىلەپلار ايكان بىلكە ايو لىر نىك آرقالار نىدىن كىلەلر (كرو لىر) ايكان ايشكلردن كىلگان كىشىنى فاجىر دىب آطىلار ايكان اللە تەعالى شونى رد قىلوب ذكر قىلغان آيتىنى ايتىردى (وَلَكِنَّ الْبِرَّ) لىكن ايزگولك (مَنْ اتَّقَى) مەرام لاردان وشبەلەردن صاقلانغان كىشى نىك ايزگولگى (وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا) و ايو لىر گە كىلگىز (كركىز) ايشكلرنىن (وَأَتَقُوا اللَّهَ) دىخى اللە تەعالى دن، قوشقان و طىغان نرسە سىدىن قورقكىز (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) دىنيا و آخرت سعادتنە ايرشوروكىز اوچون بو آيت جاهلىت عادتى نىك بعضىنى نىسخ قىلە (وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) اى مؤمىنلر اللە تەعالى بولمىدە اللە تەعالى نىك سوزىنى اوستىن قىلو و دىنىنى عزىز قىلو اوچون صوغىش قىلگىز (الَّذِينَ) شونىدى آدم لىر بىرلەن (يُفَاتِلُونَكُمْ) اول آدم لىر سىز نىك بىرلەن صوغىش قىلورلار (وَلَا تَعْتَدُوا) دىخى صوغىش قىلغاندە ظلم قىلماكىز يعنى قارىتلارنى و صبىلارنى و خانىونلارنى و دىوانلارنى و كوتىرەلرنى و صوقىلارنى ئولتۇرەكىز (إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ) دىر سىلكە اللە تەعالى ظلم قىلوچىلارنى سويەمەس (وَأَقْتُلُوهُمْ) دىخى ئولتۇرگىز دىندە، مخالف كىشىلرنى (حَيْثُ نَفَقْتَهُمْ) قايرى اورندە، تابساكز دە اول دىندە مخالفلرنى (وَأَخْرَجُوهُمْ) دىخى دىندە مخالفلرنى چىكارگىز (مِنْ حَيْثُ) شول اورندىن يعنى مەكە دن (أَخْرَجُوهُمْ) اول دىندە مخالفلار نىتەكە سىزنى مەكە دن چىكار دىلار (وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ) دىخى فتنە يعنى مسلمانلار نىك اصل يورتلار نىدىن دىندە مخالفلرنى چىكارولارى آلارنى ئولتۇرۇدندە قاتلىماق دىر (وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دىخى اى مؤمىنلر دىندە مخالفلر بىرلەن مەسجەد حرام (حرم) قاشىدە صوغىش قىلماكىز (حَتَّى يُفَاتِلُوكُمْ فِيهِ) دىندە مخالفلر باشلاپ مەسجەد حرام قاشىدە سىز نىك بىرلەن صوغىش قىلغانلار نىدە قىدر (فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ) بس اگىر دىندە مخالفلر مەسجەد حرام قاشىدە سىز نىك بىرلەن صوغىش قىلسالار (فَأَقْتُلُوهُمْ) بس سىز دە اول دىندە مخالفلر بىرلەن مەسجەد حرام حضورندە صوغىش قىلگىز (كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ) اوشانداق يعنى ئولتۇرو و يورتلاندىران چىكارو كافرلرنىك جىزاسىد (فَإِنْ أَنْتَهُوا) بس اگىر دىندە، مخالفلر كىردىن دىخى صوغىش قىلودان طىيىلسالار

(فَأَنَّ اللَّهَ) بس در سنلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَّحِيمٌ) آلا رنی بارلقاغوچی ورهمت فیلمغرجیدر بو آیت هم مونلک صوکنداغی آیت قتال حقنه، بو ذکر قیلنغان آیت نلک نزولی نلک سببی حدیبیه یلنده رسول الله مدینه دن مکه گه عمره حجی اوچون کیلکده مشرکر رسول الله نی مکه گه کرودن طیبیلار ایکنچی یلمه حج قیلماق اوچون اوچ کون مکه گه کروگه رغصت بیدرگه هولوب صلح قیلدیلار رسول الله ایکنچی یلمه عمره حجنی اوتتو اوچون مسلمانلار برلهن مکه گه یفه باردی مسلمانلار مشرکار وعده ابرنده تورماسلار بزنی مکه ده ذوالقعه آینه ثولتر لر دیب قورقیدیلار هم بو حرام آینه صوغش قیلونلک حکمی نیچک بولور دیب فکر قیلدیلار الله تعالی قاشنده بو صوغش حرامی درستی دیوشوندان صوکنک الله تعالی ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی (وَقَانُلُوهُمْ) دخی ثولقرکز اول دینه مخالفلرنی. (حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً) شرک بولماسون اوچون (وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ) دخی دین خالص الله اوچون گنه بولسون اوچون دینه شیطان اوچون اولوش بولماسون اوچون (فَأَن انْتَهُوا) بس اگر مشرکر شرکن طیبیلسالار آلا رنی ثولقرمه کر (فَلَا تُعَدُّوا) آنلک اوچون ظالم قیار بولماس (الْأَعْمَى الظَّالِمِينَ) مگر ظلم قیلوچیلارغهنه ظالم قیلو بولور بو آیت نلک ظاهرندن حربی برلهن ذمی نلک هر ایکنسی قتل نلک واجب بولووی فهم لنه چونکه الله تعالی قتل نلک انتهاسی شرکنلک انتقاسی قیلدی شرک حربی برلهن ذمی نلک هر ایکنسنه بار لکن جواب بیرمهز شرکنلک انتقاسین مقصود شرکنلک قوت نلک انتقاسی اهل جزیه نلک دین حکملری پورتلمی احکام اسلام گه بوی صونولاری وقتنده شرکنلک قوت منتفی بولا یا که فتنه دن مهاربه آلو ممکن ذمیلر اهل مهاربه دن توکل (الشَّهْرُ الْحَرَامُ) صوغش حرام بولغان بویلکنلک ذوالقعه آبی (بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ) صوغش حرام بولغان آیلار نلک اوتکان یلغی ذوالقعه آیلاری برابرنده در یعنی مشرکر اوتکان یلنلک صوغش حرام بولغان ذوالقعه آینه سز نلک برلهن صوغش قیلدیلار سزده بویلنلک صوغش حرام بولغان ذوالقعه آینه آلا برلهن صوغش قیلکن یعنی آلا اوتکان یل حرام آینه سزنی ثولترگان کبی سزده آلا رنی بویلنلک حرام آینه ثولترکز (وَالْجُرْمُ قِصَاصٌ) دخی حرمتلرده قصاص بیرگوچیدر یعنی اوتکان یلمه مشرکر سز نلک ذوالقعه آیلکنلک حرمتنی برتدیلار سز بویلغی آلا رنلک ذوالقعه آیلاری نلک حرمتنی برطکنز (فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ) بس کدر سز نلک اوزهرکزگه ظلم قیلسه یعنی قتال برلهن (فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ) بس اول کشی اوزهرینه قتال برلهن ظالم «مقابله» قیلکنز مقابله دن ظلم برلهن تعبیر ایتوده مشاکله بار یعنی ظلم صعبتده توشکانلگی اوچون الله تعالی مقابله دن ظلم برلهن تعبیر ایتکان (بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ) سزگه ظلم قیلغان نرسه نلک مثلی برلهن (وَاتَّقُوا اللَّهَ) ظلم قیلغان کشینن ئوچ آلوده الله تعالی حلال قیلماغان نرسه گه کرشوده الله دان قورقکنز (وَأَعْلَمُوا) دخی بیلکنز (أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ) در سنلکده الله تعالی اوزننن قورقوچیلار برلهن هرگه در (وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دخی الله تعالی نلک رضالغی تایلغان

بولغه (اسلام نك ترقیینه سبب بولغان بولغه) ماللارگیزی صرف ایتمک (وَلَا تُلْغُوا بِأَيْدِيكُمْ) (۱) وادزگیزی اوز قورلارگیز برهن تکللاماگز (إِلَى التَّمْلِكَةِ) هلاکککه رسول اکرم حدیبیه یلنده عمره هجی نك قضاسی قصد قیلغان زمانده صحابه لر مهیشتلری تار بولوب صبرلق قیلوغه بمالدری قالماغاچ بای لاردان شکایت قیلورغه کرشدیلر بس الله تعالی بایلارغه خطاب قیلوب ذکر قیلغان آیتنی ایندردی یعنی ای بایلار حج گه بارورغه قصد قیلغان آدملرگه ماللارگیزی صرف قیلکیز سارانلق سببی اوزگیزی هلاکت گه تکللاماگز دیو (وَأَحْسِنُوا) دخی عمللرگیزی وخلقلا رگیزی کورکام قیلکیز یا که حاجی لارغه انفاق برهن ایرگولک قیلکیز (إِنَّ اللَّهَ) درستکده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) ایرگولک قیلوجیلارنی دوست کورر الله تعالی نك اوزگیزی هلاکتکه تامللاماگز دیگان سوزی عام قصد برهن آدم نك اوزینی اوطقه تاشلاوینی و صوغه باطرودینی و باشقه چه اوزینی هلاک اینووینی شامل بولا (وَأَتُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ) خالص الله تعالی رضالغی اوچون ریادان و باشقه کیه چیلک لردن خالی بولغانگیز حالده فرض هم عمره هجینی تمام قیلکیز یعنی فرض حج برهن عمره هجینی رکنلری و شرطلاری و واجبلری برهن تمام ایتمک فرص هجینک فرضی احرام، وقوف عرفه، طواف زیارت و اجبلری و قوف مزدلفه، صفا برهن مروه آراسنده سعی، رمی الجمار، طواف صدر، حلق، عمره هجینک رکنی طواف سعی؛ شرطی احرام، حاق اگر نه بتسهك الله تعالی نك بو آیتنده امری و جوب اوچون بولسه عمره هجینک ده واجب بولوروی لازم. اگر ندب اوچون بولسه فرض هجینک مندوب بولوروی لازم جوابده شه بتورمز امر ندب اوچون بولور ابتدا اسلامده فرض حج برهن نفل حج هر ایکسی مندوب بولور صورتده فرض هجینک فرضلغی «وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ» آینی برهن ثابت بولور یا که امر ندب اوچون بولور مجموعسته منصرف بولور یعنی فرض حج برهن عمره هجینی جمع قیلو مندوب معناستده بولا یا که امر و جوب اوچون بولور فرض هجینی ده نفل هجینی ده شروع سوکونده البته اتمام لازم یا که فرض حج برهن نفل هجینی شروط مفروضه احکام مکتوبه سی برهن ادا مراد بولور. امر دن نفس عمره سنت بولسه ده احکامی فرض بولورغه ممکن یا که شه بتورمز حقیقه امر طلب؛ طلب نك موجب و جوب قرینه سن ثابت بولور محتملی ندب قرینه برهن ثابت بولور بس امر هجینک متعلق بولسه و جوب اوچون بولور عمره گه متعلق بولسه ندب اوچون بولور (فَإِنْ أَحْضَرْتُمْ)

(۱) «وَلَا تُلْغُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّمْلِكَةِ» اوزگیزی اوزگیز هلاکککه سالماگز. الله تعالی نك بسوزی ایله هر وقتده بزرگه عمل تیشدر شول سیدن بزر هر وقتده اوزمیزی هلاک قیلا تورغان اشرا گه کوشمی قاتوشمی ساقانورغه تیش. مثلا بزنک تاتار قرنداشلمز نك روس تان بلودن قاجولاری، آلارنی دنیاده خرابلقنه توشوگه تارتادر. ایندی آنی تاشلاب اوزمیزی اوزمیزی هلاک قیلاق قیامت کوننده عذابککه تیش بولورمز. حمده مات فائده سینه بولغان باشقه یا تا اشلردن طیولوب ملتیمیزی آرتقه قالدروب اوزمیزی اوزمیزی هلاک قیلاق تاغنده عذابقه تیش بولورمز بر زسه ملتیمیزی آله کیتووینه ضررلی ایکن، اول نرسه نی قیلو اوشانداق اوشو آیت فرمانی بوینچه بزنی عذابقه تیشی قیلور. ش. ح.

بس اگر حج برلهن عمره فی تمام قیلودان بر سبب برلهن طیلماش بولساگز (فَمَا اسْتَيْسَرَ) بس سرگه میسر بولغان نرسه لازم بولور (مَنْ الْهَدَى) قوی دان، توه دن، صغردان بولغان هدی یعنی مکه گه هدی بیبه ررسز (وَلَا تَحْلِفُوا رُؤُوسِكُمْ) دخی باشلارگز نلک تکلم بنسی کیتهرمه نر (حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ) هدی ایرشکانگه قدر (مَحَلَّهُ) اوزینی بوغازلاو واجب بولغان اورنغه یعنی حرم گه (فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا) بس سزلردن برکشی آورو بولسه (أَوْ بِهِ أَذَى مِنْ رَأْسِهِ) یایسه اول کشی برلهن باشلده رنجته تورغان نرسه سی بولسه بتلر وجراتلر کبی بس شول ضرورت اوچون ساچنی کیتهرسه هدی حرم گه ایرشه زدن بورون (فَقُدِّيَّةٌ) بس بوکشینگد فدیبه لازم بولور (مَنْ صِيَامًا) اوج کون روزهدن بولغوجی اول فدیبه (أَوْ صَدَقَةً) یایسه آلتی مسکین گه یکرمی دورت قداق بغدای بیرودن بولغوجی اول فدیبه (أَوْ نُسُكًا) یایسه قوی بوغازلاودان بولغوجی اول فدیبه (فَإِذَا أَمِنْتُمْ) بس هر قایچان حج برلهن عمره فی اوتهدن طیلولدان امین بولساگز یعنی طنهلده بولساگز (فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ) بس برکشی عمره برلهن الله تعالی گه تقرب سببای فائده لنسه (إِلَى الْحَجِّ) فرض حج برلهن احرام باغلاغانه قدر یعنی برکشی فرض حج برلهن عمره حجنی امین بولغان حالده اداء قیلسه (فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنْ الْهَدْيِ) بس بوکشگی گه هدین میسر بولغان نرسه لازم بولور (فَمَنْ أَمَّ بَيْعًا) بس فرض حج برلهن عمره حجنی اداء قیلغان آدملردن برکشی هدی تاباسه (فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ) بس بوکشگی گه حج وقتلده اوج کون روزه توتو لازم بولور (وَسَبْعَةٌ إِذَا رَجَعْتُمْ) دخی بییدی کون روزه لازم بولور هر قایچان ایووگزگه قایتساگز یا که حج عمللرنین بوشانساگز (تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ) بوروزهلار جمعسی کامل اون کوندر الله تعالی نلک بوسوزنی شه یقرونین مقصودی وآنلک اباحت اوچون کیلووی ترهم قیلنماسون اوچون نیته که « جالس الحسن وابن سربن » دیگانده و او اباحت اوچون بولغان یا که عرب لر حسابنی بیغشی بلمه دکلرنین جمع عملنی اویره تر اوچون شه بیتکان بولور (ذَلِكَ) بو فرض حج برلهن عمره حجنی بر یولی ادا برلهن تمتع قیلو (لَمَنْ) شول کشی اوچوندر (لَمْ يَكُنْ أَهْلًا) اول کشی نلک اهلی بولمادی (حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرام گه حاضرلر بولمادی یعنی مکی بولماغان هم میقاتین مکه گه یاقن بولغان اورنده بولماغان کشیلرگه اما مکی لرگه اهل میقات که هم میقاتین مکه گه یاقن طرفده بولغان آدملرگه تمتع حجنی یوق چونکه بوکشیلرگه حج آیلارندان باشقه وقتلده مکه گه کیلوب عمره حجنی بیگل لک برلهن قیلومکن اما آفاقی گه مکه ده اوزون مدت تورو مقصور توکل یعنی آعر (وَأَتُوا اللَّهَ) قوشقان وطیغان اشارنده خصوصا حجک الله دان قورقلر (وَأَعْلَمُوا) دخی بیلنر (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابی قاطی بولغوجیدر بو ذکر قیلماغان ایکی آیت حج برلهن عمره فی تمام قیلو هم حج برلهن عمره دن احصار حقتلده هم تمتع حکملری حقتلده حج برلهن عمره فی برهم برهم گنه بریلده قیلنسه افراد دیب آتالا اگر بریلده ایکیمسی بر احرام برلهن قیلنسه قران دیب آتالا ایکی احرام برلهن بریلده قیلنسه تمتع دیب آتالا هم شوکار قاراب حج عملنی قیلو چیته ده مفرد قارن تمتع دیب بیلله قران حجنی تمتع دن تمتع حجنی افراد حجلدن ایضاً (الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ) حج وقتی معلوم بولغان آیلاردر یعنی شتوال ذوالقعدة ذوالحجه نلک اون کونی جمعسی ایکی آیده اون کون اگر شه بیتسه ک

جعنى ايكى آيىدە ذوالحججه نىڭ اون كۈنى بىرلەن ۋەقەلاۋدە فائىدە نىرسە ۋەمالانكە حجىنىڭ شىرطى بولغان اىرامنى
 بۇ ۋەقەلەردىن تەقدىم دىرست ۋەقوفى عرفە بولغان رۇكنى ذوالحججه نىڭ تۇقۇزىندە قىياماق لازىم طواف زىيارت
 بولغان رۇكنى بۇ ۋەقەلەردىن سوۋىدە قىبلو دىرست مۇئەللا عىد كۈنىدىن سوۋىدە جۋاب بىررەزىم جعنى ايكى آيىدە
 ادىن كۈن بىرلەن ۋەقەلاۋىدە فائىدەسى حجىنىڭ ھىچ بىر فەلى نىڭ بۇ ۋەقەلەردىن انك بۇلۇۋى نىڭ دىرست
 بولماسلىقى اما اىرام دىرست بولسىدە اولدە مۇكەرە دىگانلار ياكە اىرام نىڭ ۋەقەلەردىن بۇرۇن
 دىرست بۇلۇۋى حجىنىڭ اىرامى نىماز نىڭ نىتىى كىبى خارىج بولغانلىقى اوچۇن بس حجىنىڭ داخلىدە بولغان
 ھىچ بىر فەلىنى ۋەقەلەردىن بۇرۇن قىبلو دىرست بولمى (فَمِنْ فَرَضٍ فِيهِنَّ الْحَجُّ) بس بىر كىشى اىرام بەيلەۋى ياكە
 نىبىدە ياكە ھىى سۇرۇسىبىلى بۇرۇنكى آيىدە اۋن كۈن اچىنكە اۋزىنە جعنى فرض ايتسە (فَلَا رُقُوتَ) بس بۇ كىشى
 خاتۇننە ياقىنلىق قىيامەلسون ياكە ئەشەكى سوز سۇبىلە مەسون (وَلَا فُسُوقَ) دىشى شىرىعت تەعىن قىلغان چىكەلەردىن
 اۋتە مەسون (وَلَا جِدَالَ) دىشى بۇلداشلىرى ۋە خىمەتچىلەرى بىرلەن نۇقرىش مەسون (فِي الْحَجِّ) حج كۈنلەرنىدە
 اللە تەعالى حج كۈنلەرنىدە بۇرۇن نىرسەنى مەيلەنە اوچۇن نەھى قەسى اۋزە رىنە نەھى ايتقىى اما مقەسۇد نەھى دىر
 اول مقەسۇدقە قاراب مەنى بۇرۇلدى (وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) ۋە شۇل نىرسە كەم اىزگۈلكىن اشلىرى سۇ (يَعْلَمُهُ اللَّهُ)
 شۇل نىرسەنى اللە تەعالى بۇلور اچىرىنى ضائع ايتمەس اللە تەعالى يۇزۇلغاندا نىڭ سوۋىدە اىزگۈلكى
 قىلوغە قىزقەردىى مەنى ئەشەكى سوز اۋر نەھى كۈر كام سوز استعمال ايتكۇز بۇرۇنقى اۋر نەھى اىزگۈلكى تەتۋالغىنى
 استعمال ايتكۇز نۇقرىش اۋر نەھى انفاقى ھەم اخلاق جەمىلەنى استعمال ايتكۇز مەناسىدە (وَتَزَوَّدُوا) دىشى حج كە
 بارغاندە اۋرۇكۇردىن آزىق مەزىلەپ چىكۇز كىشىدىن طعام سۇرۇۋادان ساقلا نىكۇز ياكە آخىر نىكۇز اوچۇن آزىق
 مەزىلەكۇز (فَإِنَّ خَيْرَ الرِّزْقِ) بس دىرستلىككە آزىقلار نىڭ اىزگۈسى (التَّقْوَى) كىشىدىن سۇرۇۋادان
 ساقلا نا تۇرغان آزىقىر مەنى اۋزىك مەزىلەپ اۋرۇب چىقان آزىقىر ياكە آخىر آزىقلار نىڭ
 اىزگۈسى مەرامدان ساقلا نۇردىر بۇرۇنكى مەطالەنكە قايىسى نىڭ سوۋاب ايدىكى اھل عرفاتقا باشىن بولماسە
 كىرەك بەن اھلى حج كە آزىقىر تۇبە سۇز چىغى مەكە اھلىنى سەقىدە سۇرۇرۇسىبىلى طەنچەسۇرۇلاندىر غاچ اللە تەعالى
 ذىكەر قىلغان آبنى ايدىر مەش (وَاتَّقُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) اى عقىل اۋر نەھى مەنم عىنابەدان قۇرۇكۇز
 بىر تۇرۇلۇق تۇبە كە اۋر نەھى اۋر نەھى كىشى كە ھەم سەتۇرۇچىغە حج يوق تۇبە كە اۋر نەھى اۋر نەھى اۋر نەھى
 تۇرۇكۇز دىب كەم قىلدىلار اللە تەعالى آلارنى رەقىلوپ ذىكەر قىلغانچ ايتقىنى ايدىردى (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ)
 سۇزنىڭ اۋزە رۇكۇز كە گناھ يوقىدەر (أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ) حجە، سەنۇرۇتۇسىبىلى رەبۇزىدىن رۇق اۋر نەھى
 (فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ) بس ھەر قاچان اۋرۇكۇزنى عرفاتىن بىبەرسەكۇز (فَأَذْكُرُوا اللَّهَ) بس تەلپىيە ۋە تەمەيل
 ھەم دىعا بىرلەن اللە (تەعالى) نى ذىكەر قىلگۇز (عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ) مشەر حىرام (قۇرۇق نەھى)
 حۇزۇرنىدە (وَأَذْكُرُوهُ) دىشى اللە تەعالى نى كۇر كام ذىكەر بىرلەن ذىكەر قىلگۇز (كَمَا هَذَا كُمْ)
 نىتە كە اللە تەعالى سۇزنى حج عۇللىرىنە كۇر كام بولغان كۇندىرۇ بىرلەن كۇندىردى (وَإِنْ كُنْتُمْ) دىشى دىرستلىككە سۇز
 بولگۇز (مِنْ قَبْلِهِ) اللە تەعالى نىڭ كۇندىرۇدىن انك (لَمَنْ أَلْضَأَ لَيْنٍ) ايماننى رطاعىنى چاھل بولغان

آدملردن (ثُمَّ أَفِيضُوا) مونك صونكده ای قریشلر عرفه دن اوزگزی بیبه رگز (مَنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ) آدملر اوزلرینی بیبه رگان اورنلارندان یعنی سزده باشقه آدملر کبی عرفه دن قایقز مزدلفه دن قایماگز قریشلر باشقه آدملر عرفه ده توقناغانده مزدلفه ده توقیلار ایسکان بواشلری برلن باشقه آدملرگه تکبرلرله لر ایسکان مونك صونكده قایقانده مزدلفه دن قایتالار ایسکان الله تعالی بونی ذکر قیلنغان آیت برلن انکار ایندی (وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ) دخی الله تعالی دن گناهلارگزی یارلقاونی ایسته گز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) یارلقاماق ایسته وچی لر نك گناهلارونی یارلقا وچیدر هم رحمت قیلوچیدر بو ذکر قیلنغان آیت حجنك وقتنی هم شرطلارنی هم عرفه برلن مزدلفه ده توقناونی بیانده (فَإِذَا قُضِيَتْمْ مَنَاسِكَكُمْ) بس هر قایچان حج عبادت لرگزی اونه سگز (فَاذْكُرُوا اللَّهَ) بس الله تعالی نی ذکر ایتمکز (كُنْتُمْ كَوْمًا) آنالارگزی ذکر ایتموگز کبی (أَوَّاهٌ ذَاكِرًا) پایسه آنالارگزی ذکر دنده قاطیراق بولغان ذکر برلن ذکر قیلکز (فَمَنْ النَّاسُ مَنْ يَقُولُ) بس آدملر جمله سننن باردر شوندی کشی نه یقور اول یعنی حج که باروبده پالغز دنیا اولوشنی صور اوچیلار باردر (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا) ای ربه بزگه دنیا ده اولوشمزی بیرگای ایلك (وَمَالَهُ فِي الْآخِرَةِ) و بو دنیا اولوشنی گنه صور اغان کشی که آخرته یوقدر (مَنْ خَلَقَ) اولوشمن (وَمَنْهُمْ مَنْ يَقُولُ) دخی حج که حاضر بولغان کشیلردن شوندی آدم بار نه یقر (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا) ای ربه بزگه دنیا ده بیرگای ایلك (مَسْنَةً) ایزگولسکی (نعمتی) وسلامتلسکی (وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً) دخی آخرته بیرگای ایلك ایزگولسکی (ثوابنی) (وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) دخی بزنی صاقلاهای ایلك ارط عذابندان (أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ) و بوره و شچه نه یقوی ایکنهی فرقه آلا اوچون اولوش بولغوچیدر (مَمَّا كَسَبُوا) کسب قیلغان نرسه لرندن (وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ) دخی الله تعالی مسابنی نیز قیلوچیدر بتون خالقك مسابنی بیك آزمندنه تمام ایقر (وَأَذْكُرُوا اللَّهَ) دخی الله نی ذکر قیلکز (فِي أَيَّامٍ مَّعْتُودَاتٍ) صانالمش کونلرده یعنی تشریق کونلرنده (امرنك وجوب اوچون بولووینه بناء بو آیتنن تشریق تکبیری نك واجب بولووی چغه) (فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ) بس برکشی مندان قایقوغه ایکی کونده آشقه یعنی ناش آتقان صونكده تشریق نك ایکلچی کونده قایقسه (فَلَا تَمَنَّ عَلَىٰ) بس اول کشی اوزه رینه گناه یوقدر (وَمَنْ تَأَخَّرَ) و برکشی قایقوده کیچکسه یعنی اوچونچی کونلکده ناشلی آطسه (فَلَا تَمَنَّ عَلَىٰ) بس اول کشی اوزه رینه گناه یوقدر (لَمَنْ آتَقَى) حجه احرام سبیلی ممنوع بولغان نرسه لر دن صاقلانغان کشی که آشخوده ده کیچکوده ده گناه یوقدر (وَاتَّقُوا اللَّهَ) هر براشده الله تعالی دن قورقکز (وَأَعْمُوا) دخی بلکز (أَنْتُمْ) درستلکده سز (إِلَيْهِ تُعْشَرُونَ) اول الله تعالی صاری قوبارلمش بولورسز (وَمَنْ النَّاسُ مَنْ) دخی آدملر جمله سننن بار شوندی آدم (يُجْعَلُ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) اول آدم نك دنیا ترکلگی حقیقه بولغان سوزی ای محمد سیننی عجبله ندر (وَيُشْهَدُ اللَّهُ) دخی الله تعالی نی شاهد قیلور (عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ) کونكده بولغان نرسه اوزه رینه یعنی الله برلن یمین ایقر

(وَهُوَ الدُّنْيَا) حالبوكم اول كشى سىنا و مسلمان لارغه خصومت قىلوچىلارنىڭ دوشمان لارنىڭ ايسىڭ قاطىسبىدەر بو آيت منافقلاردن شريفى اوغلى اخلس حقنە ايندى بىك آچق يوزلى سوچك يوشاق سوزلى آدم بولوب رسول اكرم گە دوستاق كورسەتب اسلاميت اظهار قىلوب يورگان سەبب نزولى خاص منافق حقنە بولسەده لفظى جميع منافقلارنى شامل (وَإِذَا تَوَلَّى) وەر قايچان اول منافق سىنن دونسە يعنى سىنڭ يانگدان كىنەسە (سَعَى فِي الْأَرْضِ) بىوردە طر وشب يورور (لِيُفْسِدَ فِيهَا) بىردە بوزوقلى قىلو اوچون (وَيُهْلِكَ الْحَرْثُ وَالنَّسْلُ) دخى ايگنلرنى وحيوان لارنى هلاك قىلو اوچون نپنە ككە شريفى اوغلى اخلس شولاي قىلدى چونكە اخلس برلەن نقيف آراسنە دشمناق بولغانلى سببلى اخلس نقيف نڭ كىچ برلەن ايگنلر بىنى ياندردى وحيوان لار بىنى هلاك ايندى (وَاللَّهُ لَا يُهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) الله تعالى بوزوقلىنى سويەس و بوزوق اشكە راضى بولماس (وَإِذَا قِيلَ لَهُ) وەر قايچان منافق غە (اخلس گە) ئەيتلسە (اتق الله) بوزوقلى قىلوگنە الله دان قورق دىب (أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ) اول منافقنى گناھە ميل ايندوگە الرغلى توتار يعنى حىيت جاهليەسى قوزغالوب نەي قىلغان گناھسە كرشەر (فَعَسَىٰ جَهَنَّمَ) بس اول منافق غە جەنم بيتەر (وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ) ونى يساوز بولدى اول منافق غە حاضرلەنگان توشەك يعنى جەنم بىر وقتدە سنان اوغلى صەيب نى مشركلر توتب اسلام دىننى تاشلا مرتد بول دپو عذاب لادىلار حضرت صەيب مەين ايندى قارت كشى اگر مشرک بولوب سزنىڭ برلەن برگە بولسام دە سزگە فائدە قىلورغە قوتىمدن كىلمى اسلام دىننە بولوب مسلمان لار برلەن برگە بولسام دە سزگە ضرر قىلورغە قوتىمدن كىلمى مەين اسلام دىننە قاليم مالەنى آلقردا مەينى يىبەرگز دىب پالباردى مشركلر ھم قبول ايقتب صەيب نى يىبەردىلر الله تعالى حضرت صەيب حقنە ذكر قىلناچق آيىنى ايندردى (وَمِنَ النَّاسِ) دخى آدملردن بعض (مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ) اوزىنى ساتقان كشى بار يعنى نفسى الله تعالى نڭ طاعتنە صرف قىلغان كشى (ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ) الله تعالى نڭ رضالغنى ايستەو اوچون (وَاللَّهُ) والله تعالى (رُؤْفٍ بِالْعِبَادِ) بندەلرگە شفقت قىلوچىدەر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آنسدا لىن ايمان كىترگان آدملر (ادخلوا في السلم كافة) بارچەگز برگە بولغانگز حالە الله تعالى نڭ طاعتنە كرز بو آيتدە خطاب اهل كتابدان ايمان كىترگان آدملرگە چونكە اهل كتاب ايمان كىترگان سوگنەدە شنبە كونلى الوغلا دىلار تويەلرنى وسوتلرنى حرام ايتدىلر الله تعالى بو اشدن نەي ايندى والله غە بسوى سوگنە ديو امر ايندى (وَلَا تَقْبَعُوا عُظُومَ الشَّيْطَانِ) دخى شيطان نڭ وسوسە يوللار ينە ايپەرمەگز (إِنَّهُ لَكُمْ) درستلكدە اول شيطان سزنىڭ اوچون (عَدُوٌّ مُّبِينٌ) ظاهر بولغان دشمندەر (فَأَنْزَلْنَاكُمْ) بس اگر الله تعالى نڭ طاعتنە ظاهرا و باطنا جەلەگز برگە بولغانگز حالە كروندن آوشساگز و آزغىلى يولە كىتسەگز (مَنْ بَعَدَ مَا جَاءَكُمْ الْبَيِّنَاتُ) الله تعالى نڭ طاعتى نە كرونڭ حق بولويپنە ظاهر بولغان دلىلر سزگە كىلگان نڭ سوگنە (فَاعْلَمُوا) بس بىلگز (أَنَّ اللَّهَ) درستلكدە الله تعالى (عَزِيزٌ حَكِيمٌ) غالبەر سزنى عذاب قىلووندان ھىچ كىم طيبا آلماس ھم اشدە حكمت ايپەسيدر ھىچ كىمى حقسز عذاب

قیاماس . هر قرآن او قوچی آدم بو آیتنه «عزیز حکیم» اورننه «غفور رحیم» دیب او قوغان ایسکان
 برده قرآن او قوماغان عرب بدویسی مونی ایشتمکانه عطاً او قیسون بوسوز الله تعالی نك سوزی بولماس
 الله تعالی حکمت ایسی گناهنی ذکر وقفنده غفراننی ذکر قیلماس بو گناهغه قزقدرو بولا دیب قرآن
 او قوچی نك آوزینی بابقان (هَلْ يَنْظُرُونَ) ایا الله تعالی نك طاعتنه کرودن باش تارتوب شیطان
 وسوسه لرینه اییهر وچیلر کونه رارمی یعنی کونمه سلر (أَلَا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ) مگر الله تعالی نك امری نك
 و عذابی نك کیلووینی کونه لر (فِي ظُلُلٍ مِنَ الْغَيْمِ) آق بولوطدان بولغان کوله گه لرده (وَالْمَلَائِكَةُ) دخی
 عذاب قیلو اوچون مؤکل بولغان فرشته لر نك کیلووینی کونه لر (وَقَضَى الْأَمْرَ) آلا رنی هلاک قیلو امری
 تمام قیلندی (وَالَى اللَّهُ) دخی الله تعالی گه (تُرْجِعُ الْأُمُورَ) اشلر قایقلمش بولور (سَلِّ بَنِي إِسْرَائِيلَ)
 ای محمد یعقوب نك بالایی صورا (كَمْ آتَيْنَاهُمْ) کوبمه بیردک اول یعقوب نك بالایی (مَنْ آيَةٌ
 بَيِّنَةٌ) ظاهر بولغان علامتن . دریا یارلماق برله ن سلوی اینمک کبی بولار بو نعمتلرنی کفرگه
 آلماشدر دیلار (وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ) و کهدر الله تعالی نك نعمتی کفرگه آلماشدرور (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُ)
 اول نعمت اول کشی گه کیلگن نك صوکنده (فَأَنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (شَدِيدُ الْعِقَابِ) اول
 کشی گه عذابی قاطی بولفورچیدر (زَيْنَ اللَّيْلِ كَفَرُوا) کافر بولغان کشیلرگه زینتله نمش بولدی
 (الْحَيَوةُ الدُّنْيَا) دنیا ترکلگی (وَيَسْخَرُونَ) دخی اول کافر بولغان آدملر مسخره قیلور بولدیلار
 (مَنْ الدُّنْيَا آمَلُوا) ایمان کیترگان آدملردن (وَالَّذِينَ اتَّقَوْا) دخی شرکن صاقلانغان کشیلردن
 (فَرَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده اول مسخره قیلنمش مسلمانلار (صحابه لر) مسخره قیلوچی عرب
 مشرکلردن اوستوندر چونکه اول مسخره قیلنمش فقیر مسلمانلار (بلال، عمار، صهیب) کبیلرجه عالیه ده در
 اما مسخره قیلوچی مشرکلر نارساقله ده در (وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ) والله تعالی دنیا و آخرت ده تله گان
 کشیسنی رزقلاندر (بَغْيِرْ حَسَابِ) حسابدان باشقه یعنی دنیا و آخرت ده کیلک رزق برله ن رزقلاندر
 (كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً) اولده آدملر برامت بولدی یعنی آدم علیه السلامدان نوح علیه السلام گه قدر
 اسلام دیسی اوزرینه متفق بولدیلار صوکره اختلاف قیلدیلار بعضی ایمان کیتردی بعضی اسلام
 دیسی انکار ایتدی (فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ) بس الله تعالی پیغمبرلرنی بیهردی (مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ) ایمان
 کیترگان کشیلرگه اوجماخ برله ن سو بونچ بیروچی ایتب ایمان کیترمه گان کشیلرنی جهنم برله ن قورقوچی
 ایتب (وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ) دخی اول پیغمبرلر برله ن برگه کتاپ ایتدی (بِالْحَقِّ) حق لوق برله ن
 (لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ) الله تعالی نك آدملر آراسنده حکم قیلووی اوچون (فِيمَا) شول نرسه ده (دینده)
 (اخْتَلَفُوا فِيهِ) آدملر اول نرسه ده اختلاف قیلدیلار (وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ) دینده اختلاف قیلما دیلار (أَلَّا
 النَّبِيِّنَ) مگر شوندی آدملر اختلاف قیلدیلار (أُرْتُوهُ) اول آدملرگه کتاپ بیلامش بولدی اول
 کتاپ گه بعضی ایمان کیتردی بعضی ایمان کیترمه دی (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ) الله تعالی نك
 برلگنه دلالت قیلا تورغان ظاهر دلیل لر کیلگن نك صوکنده (بَغْيَا بَيْنَهُمْ) آرا لارنده حسد بولغانلغی

اوچون اختلاف قیلدیلار (فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا) بس ایمان کیتیرگان آدملرني کوندردی الله تعالی
 (لَمَّا) شول نرسه گه (اِخْتَلَفُوا فِيهِ) اول نرسه ده اختلاف قیلدیلار (مَنْ الْحَقِّ) اول نرسه حقدان بولغوی
 یعنی الله تعالی مؤمنلرني حق غه کوندردی (بِأَذْنِهِ) اوزي ننگ اذني برلن (وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ)
 والله تعالی نلرگان کشیسنی کوندر (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغری بولغان بولغه (أَمْ حَسِبْتُمْ) ایا حساب
 قیلدکرمین سز یعنی مسلمانلار (أَنْ تَتَّخِذُوا الْجِنَّةَ) ارجمانغه کروؤزنی (وَلَمَّا يَا تُكْمُ) حاله که کیلگان
 زمانده سرگه (مِثْلَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن الک اوتکان کشیلرنگ. اوخشاشی یعنی قاطیقاداغی
 حالی (مَسْتَهْمُ الْبُيُوتِ وَالضَّرَائِ) آلارني یعنی سزدن الک بولغان کشیلرني فقیرلک و آورولار توتدی
 (وَزُلْزِلُوا) وتورلی بزلر برلن سلکتیلر یعنی سزدن اول اوتکان آدملرگه ابرشکان آورلقلار
 کبی آورلقلار سرگه ابرده سدن بورون اوجماخه کوردی اویلی سزمی یعنی اویلاما ئز الله تعالی
 بو آیتنی خندق صوغشده مؤمنلرگه مشقت قورقو آچاقی صالحلق کبی آغرلقلار ابرشکاج آلار حقنده
 ایندردی (حَقِّي يَقُولُ الرَّسُولُ) رسول نه بیتکان گه قدر (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخی رسول برلن برگه ایمان
 کیتیرگان آدملر نه بیتکانگه قدر (مَتَى نَصْرُ اللَّهِ) الله ننگ یاردمی قابو زمان بولور دیو یعنی شول قدر
 آغرلغه بولدیلرگه صبردان آیدرلورغه یاقن بولدیلر بس آلاغه نه بیتدی (إِلَّا) آگسه اولکیز (أَنْ
 نَصْرَ اللَّهُ قَرِيبٌ) درستلکده الله تعالی ننگ یاردمی یاقندر بو آیتدن بلندی که الله تعالی قاشنده بولغان
 سعادت که ایرشو نفس آرزولارینی قویو برلن وتورلی آغرلقلارغه توزو برلن گنه بولا ایکه نچیلک
 جهوح اوغلی عمر و رسول الله دان مالدان نرسه انفاق قیلیق و کم لرگه انفاق قیلیق دیو صورانغان
 اوزی برمال اییه سی هارت آدم ایکان الله تعالی مالدان انفاق قیلورغه تیبش بولغان نرسه نی هم کیمگه
 انفاق قیلورغه تیبش ایدیکنی بیان ایدیوب ذکر قیلانچاق آیتنی ایندرگان (يَسْأَلُونَكَ) ای محمد
 صورالار سیندن (مَاذَا يَنْفِقُونَ) ماللارندان نی نرسه نی الله بولنه صرف قیلورلار یعنی نی نرسه صرف
 وتصدق قیلورمزدیو صورالار (قُلْ) نذیت سین ای محمد بو صورادچیلارغه جوابده (مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ)
 مالدان سزنگ انفاق قیلغان نرسه کز بوسوزنه انفاق قیلند تورغان نرسانی همننا بیان بار چونکه معناسی
 سزنگ مالدان انفاق قیلغان نرسه کز هر بر ایزگولک معناسنده اما صراحة الله تعالی مالنی صرف قیلنه
 تورغان اورننی غزه بیان ایتمدی چونکه مقصود مصرف (فَلِلَّذِينَ آمَنُوا) بس سزنگ انفاق قیلغان نرسه کز
 آتا و آنا نرسه بولور (وَالْأَقْرَبِينَ) دخی یاقن قرده شلر کزگه (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ) دخی یتیم لرگه
 ومسکین لرگه بولور (وَأَبْنِ السَّبِيلِ) دخی محتاج بولغان بول اوغلنه (مَسَافِرْگه) بولور (وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ
 خَيْرٍ) وشول نرسه کم ایزگولکدن سز آنی قیلورسز (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (به علیهم)
 اول نرسه نی بلیک و چیسر نوابن ضائع قیلاماس بو آیتنه زکوة ننگ فرض بولور یغه منافق بولغان هیچ
 نرسه بوق شوننگ اوچون بو آیتنی منسوخ دیلک اصلا تیبشلی توگسل (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ) سزنگ
 ایزر کزگه صوغش قیلور فرض قیلندی (وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ) حاله که اول صوغش قیلور سرگه طبیعی

مكروهىر (وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا) وياقندىر كه سىزنىڭ بىر سېنى مكروه كورۇنۇز (بارائىمۇ ئىز) (وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ) حالبوكم اول مكروه كورگان نىرسە ئىز سىزنىڭ اوچون ايزگىردىر بس سىز ئىنالىقار بىرلەن صوغىش قىلۇنى مكروه كورەسىز وھالانىكە سىزگە جىھاددە ايكى الوغ سعادىتىڭىز بىر سى بار غلبە قىلۇب غنىمەت آلو ياكە مغلوب بولۇب مقتول بولغاندە جنت (وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا) وياقندىر كه سىزنىڭ طىبىعى بىر نىرسەنى بارا طوونۇز (وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ) حالبوكم اول نىرسە سىزنىڭ اوچون ياوزدر مىثلا صوغىش قىلمى تىك اولطرونى ياراتاسىز حالبوكم سىزنىڭ اوچون ياوز چورنىكە غنىمەت دن ئوابدان محروم بولاسىز (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) والله تعالى سىزنىڭ اوچون ايزگو بولغان نىرسەنى بلەدر (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) وسىز اوزگىز اوچون ايزگو بولغان نىرسەنى بلەيسىز (بو آيتتىن بلنەكە كىملىر راجىج بولغان مباحەت لىرگە ايبىرگانچىلىك گرچە بىز مصلحتلىرن بلب بىترە آلماساقدە) رسول اكرم بىر صوغىشنىدان ايكى آى مقدم بىر قىطعە عىسكرىبىبەردى بولار مشركلر بىرلەن صوغىش قىلمىلار رجب آنى توغان ايدى بولار جىمادى الاخرىنىڭ آخرى دىب اويلايدىلار قىرىشلار رسول اللهغە طعن قىلمىدىلار محمد عليه السلام ھىر بىر باشقە وقت قورقۇب يورى تورغان كىشىدە امىن بولغان حرام آينى حلال ايدى دىدىلار الله تعالى شول خىصوصە دىر قىلمىچاق آينى ايدىردى (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشُّهْرِ الْحَرَامِ) اى محمد سىننىن مشركلر حرام ايدىن صورارلار (قتال فىھە) حرام ايدە صوغىش قىلۇدان صورارلار (قُلْ) ئەيت سىن اى محمد بو مشركلرگە جوابدە (قتال فىھە كىبىر) بو حرام ايدە صوغىش قىلو گناھ يوزىدىن الوغىر (وَصَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) دىخى الله تعالى يولۇدىن (دىنىننىن) طىبىودر (وَكُفِّرْ بِهِ) دىخى الله تعالى گە كىرلىكىدر (وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دىخى مسجد ھىرام دىر طىبىودر يعنى مەكە دن بو قىرلىسى ايتقە درست رسول الله بىبەرگان عىسكەر قىطعەسى بو قىدر سىندە غىطا قىلمىدىلار لىكن مشركلرنىڭ غىطاسى موندان الوغراق نىقەكە الله تعالى ئىدىقتدر (وَأَخْرَجُ أَهْلَهُ مِنْهُ) مسجد ھىرام اھلىنى مسجد ھىرام دان چىقارو يعنى مشركلرنىڭ رسول اللهنى ھىم باشقە مؤمنلارنى مسجد ھىرام دان چىقارولارى (أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالى قاشىدە عىسكەر قىطعەسىنى رجب باشى جىھادى الاخرە آخرى دىو ظن قىلۇب مشركلر بىرلەن غىطالىق يوزىدىن صوغىش قىلۇلارنىدان الله تعالى قاشىدە الوغراقىدر. گناھدە (وَأَلْفَتَنَّهُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ) دىخى فقتنە يعنى مسجد ھىرام اھلىنى مسجد ھىرام دان چىقارو دىخى شىرك ھىرام ايدىدە مشركلرنى ئولتۇرۇدە گناھدە قاطىراق والوغراقىدر (وَلَا يَزَالُونَ) وكافرلىر ھەيشە بولۇرلار (يَقَاتِلُونَكُمْ) سىزنىڭ بىرلەن يعنى مؤمنلر بىرلەن صوغىش قىلۇر بولۇرلار (حَتَّىٰ يَرِدُوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ) سىزنى دىيىتىدە كىرگە قايىقارو اوچون بو ايدىدە كازىرلىڭىز مؤمنلرگە دىشاملىغى نىڭ دوامنە اشارت بار (ان اسقطاعوا) اگر سىزنى دىيىتىدە كىرگە قايىقارو غنى كىچىلىرى يىتىسەلىكن كىچىلىرى بقوبىراق (وَمَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ) وكىمىر سىزلردىن مشركلر دىيىنە قايىقور (عَنْ دِينِهِ) اوزىنىڭ دىنىننىن يعنى اسلام دىنىننىن (فِيهِمْ) بس اول اسلام دىنىننىن مشركلر دىيىنە قايىقار كىشى ئولۇر (وَهُوَ كَافِرٌ) حالبوكم اول كىشى كافر دىر (قَالُوا لَيْتَ) بس بو اسلام دىنىننىن مشركلر دىيىنە قايىقار كىشىلر (حَبَطَتِ أَعْمَالُهُمْ) آلارنىڭ اسلام دىيىنەدە وقىدە قىلغان ايزگو عمللىرى جوىلىدى

و باطل بولدى (فى الدنيا والآخرة) دنياده هم آخريده يعنى دنياده اسلاميت نومرلرى آخريده ثواب لارى باطل بولدى (وَاولئك) دغى بواسلام دينندن مشركار دپينه قايتقان كشيبار (اصحاب النار) اوط ابده لريدر (هم فيبنا الدون) هم بواسلام دينندن مشركلر ديننه چققان كشيبار باشقه كافرلر كى چونم اوطنده مكنگو قالوچيلاردى رسول اكرم نك صوغشقه ييبهرگان عسكر قطعهسى حقنك الله تعالى بو عسكر قطعهسى نك گناهدان سلامت بولولارى كى ثوابليده بولولارين بيان قىلوب ذكر قىلناچق آيتنى ايتىردى (ان الذين آمنوا) در ستلكده ايمان كيتىرگان آدملىر (والذين هاجروا) دغى طوغان بورطلارنى طاشلاب مكدن مدينه گه هجرت قىلغان آدملىر (وجاهدوا فى سبيل الله) دغى الله تعالى نك رضالغى تابلىغان بولده مشركار برلن صوغش قىلغان آدملىر (اولئك برجون رحمة الله) بو صغنده بولغان آدملىر الله تعالى نك رحمتنى ايمىد ايتىرلىر (والله غفور رحيم) دغى الله تعالى بو آملرنك خطالىق برلن اشله گان ايشاريني يارلقاغوچيدر هم بولارغه رحمت قىلوچيدر يعنى ككوب ثواب بيجروچيدر (يسألونك) اى محمد (عليه السلام) سيندن صورارلار (عن الخمر والنيسر) خمر دن دغى اوطوش اويونسدان (امام اعظم قاشنده خمر چى يوزمدن قايناتلما اينچه ياصالغان اچمك هر قايجان اوزندن اوزى قايناسه ككوبگن آطسه ايسرتسه ، امام شافعى قاشنده هر بر ايسرتگان نرسه خمر كيرهك يوزم صغنديسى كيرهك خرما صغنديسى بولسون اما اوطوش اويونى عربده اولده بو ره وشچه بولغان عربلىر اوچون اون قندح « اوق » بولغان ييدىسند يازولار بولغان اوچنده يوق ييدىسند بر قندحه « خند » ديگان يازو موكرار بر اولوش بولغان ايكنچيسند « توأم » ديگان يازو موكرار ايكى اولوش اچونچيسند « رقيب » ديگان سوز موكرار اوچ اولوش دورتنچيسند « هائيس » ديگان يازو موكرار دورت اولوش بيشنچيسند « نانس » ديگان سوز موكرار بيش اولوش آلتنچيسند « مسيل » ديگان يازو موكرار آلتى اولوش ييدنچيسند « معلى » ديگان يازو موكرار ييدى اولوش بولغان اوچسى : منيخ ، سفيخ ، وعداسملرنده بولارغه اولوش يوق بو قندملرنى بر يوقه غه سالوب بر عادل كشى نك قولنه بيجرگانر عادل كشى موفى سلبكتب تورغان هر قايبوسى قولنى طغب آلمان اولوشلى قندمار چققان آدملىر اولوشلرينى آلمانلار اولوشسز قندملر چققان آدملىر هيچ نرسه آلمانلار بر اوطوب آلمان اولوشلرينى فقيرلرگه تاراتقانلار اوزلرى آشامانلار هم بو اشلرى برلن ماققانوشقانلار (قل) ئديت سين اى محمد (عليه السلام) خمر برلن اوطوش اويونسدان صور اوچيلارغه (فيهما اثم كبير) بو خمر برلن اوطوش اويونسد الوغ كناه بار (وَمَنافِعُ لِلنَّاسِ) دغى آدملىرگه فائده بولده بار خمرده بولغان اثم آدم نك شرافتنه سبب بولغان عقتلك كيتووى اوطوش اويونسد بولغان اثم نمازنك وقتندان اوتووى مالنك هم وقت نك ضائع بولوروى حضرت جعفر الطيار ئه يده عقال نك كيترونسن قورق خمر اچمه دم ، ضرريده فائده ده يوقلغى معلوم بولاقسن صدم گه عبادت قىلما دم ، خاتونغه غيرتم اوچون زينتله نمه دم ، يالغانچينك شور كشى ايد كنى بلد كم اوچون يالغان سويله نمم دى اما خمر نك فائده لرنسن بدنى بولغان فائدهسى آشنى سگرو خلقى بولغان فائدهسى توبه نچىلكلى قىلو

جو مارط قياو مالی بولغان فائدهسى تجارت برلەن فائده ايتو ارطوش اديوني نك فائدهسى مشقتىز مالە ايرشو (وَأَتْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا) دى خەر برلەن ارطوش اديوني نك كفايسى فائده لرلەن الـسوغراق اللہ تعالیٰ خرما و بوزم بيه شاردن ايسرتكچ و كوركام رزق باصيلار ديگان آيتنى ايندر گاج مسامانلار خەر اچە باشلاديلار هم خەر اچە حلال ايدى بر آرز زمان اوتكان نك سوكتە بر جماعت صحابه برلەن حضرت عمر رسول اللہ غە باروب خەر حقنە بزگە فتوى بيدر خەر عقلنى بترە و مالنى ككىمە ديدى شوندىن سوكت اللہ تعالیٰ خەر برلەن ارطوش اديونە الوغ گناه بار و بو ايكتينك آدم لرگە فائده سيده بار ديگان آيتنى ايندر دى شوندىن سوكت قوم نك هر تورليسى خەر اچونك گناه بولو طرفنى اويلاپ تاشلادى بر تورليسى فائده طرفنى ملاحظە قىلوب هميشە اچدى بروقتە عبدالرحمن بن عوف صحابه لردن بر جماعت برلەن خەر اچە تمام كيفلە نىب ييتكچ نماز او قورغە كرشى امام بولوب نمازە كافرون سورەسنى او قوغانە «لا» كلمە لر ينى قالدروب او قودى شوندىن سوكت اللہ تعالیٰ ايسرك مال كزە نمازغە ياقن بولما كز يعنى نماز او قوما كز ديگان آيتنى ايندر دى شوندىن سوكتە خەر اچونى بقونلەى تاشلاب بقرە ديلر وقتنى كوز تىب كنه اچكالە ديار بروقتە مالك اوغلى عقبان اسملى صحابه صحابه لردن بر جماعتنى هم سعد بن ابى وقاصنى ضيافت كە دعوت ايتدى مجلسك خەر اچدیلر ايسردیلر ماقتاننا وچرلاشا باشلاديلار سعد ابن ابى وقاص انصارى خورلاب بر جر جراب ييبهر دى انصار دان بر كيفلىسى توروب حضرت سعد ابن ابى وقاصغە توہ يا كغى برلەن برنى قوندروب جراحتلەدى شوندىن سوكت حضرت عمر يارب بزگە خەر حقنە بيان شافى قىل ديدى اللہ تعالیٰ شوندىن سوكت خەرنى بقونلەى حرام ايتب «انما الحمر» آيتنى ايندر دى اللہ تعالیٰ اؤل خەرنى حلال ايتدى سوكتە نماز وقتنە حرام ايتدى سوكتە مطلق حرام ايتدى اچەرگە عادتله نگان كشيلىرگە دفعە تاشلاو آغر بولماسون او چون اللہ تعالیٰ تدرىج برلەن حرام ايتدى دفعە حرام ايتسە بعضيلارغە آور بولو احتمالى بولور ايدى (وَيَسْأَلُونَكَ) اى محمد (عليه السلام) صورارلار سيندن (مَادَا يَنْفُقُونَ) قايونرسنى يعنى نى قدر صرف قىلورلار ديو مرنى صور اوچى هم جوو ح اوغلى عەرد اول انفاق قىلغە تورغان نرسە دن صورادى سوكتە انفاق كيفيتىدىن صورادى (فُلُ الْعَفْوَ) تديت سين اى محمد (عليه السلام) جوابسە عفو قدر ينى انفاق قىل كز يعنى حاجت اصليدىن آرتقانىنى (كُنْ لَكَ) اوشانداق اوتكاننى حكملرنى ذكر قىلغانى كىبى (يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ) اللہ تعالیٰ سرلرگە علامقلرنى بيان قىلور (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) سرنك فكر قىلور و كز او چون بعض مفسرلر بو آيتقە عفودان انفاق سهل و تيسر بولغان نرسە نى آلغانلار رسول اللہغە برابر غنيمەت مالنى بولگانندە اوزينە تيگان بر آلغون يومرە كيتروب يارسول اللہ بو يومرە نى آل ميندن صدقە ديدى رسول اللہ آلمادى بو اير تكرر آل ديو قستاغاج رسول اللہ بو ايردن يومرە نى آچولانب آلديدە بەر ب ييبهر دى اگر بو ايرنك باشغە تيسە جراحتلەگان بولور ايدى شوندىن سوكت رسول اللہ تديت بعضكز كىلوب بقون مالنى تصدق ايتب اوزى بقونلەى محروم قالا بو اشنى قىلما كز بايقان دان بيلرلگان صدقە غغە صدقە بولا ديدى شونك او چونك بر آدم مينم مالم

مسكين لرگه صدقه بولسون ديو نذر نديتسه بونذر زكوة مالغه واقع بولا اگر بونذر نديتكان كشي نك زكوة مالغدان باشقه مالي بولسه زكوة مالينك كل سنى تصدق قياور اگر زكوة مالغدان باشقه مالي بولمسه هنر برلهن معيشت اينوچى آدم بولسه بركونلك رزق آارب قالور آرتغنى تصدق ايندر خدمت ابيه سى كشى بولسه بر آياق آزق آلوب قالور آرتغنى تصدق قياور سانوچى بولسه صانومالينك قولنه ايرشورينه نذر بيتقرلك آزق آلوب قالور آرتغنى تصدق قياور (فى الدنيا والآخرة) دنيا و آخرت اشلرنده فكر قياور و آزاوچون بس دنيا كز و آخر نكز اوچون نرسه فائدهلى شونى آلورسز و نرسه ضررلى آندان صافلانورسز (و يسألونك عن الأيتامى) اى محمد (عليه السلام) سيندن يتيملردن صورارلار الله تعالى يتيملرنك ماللارينه ياقن بولما كز هم يتيملرنك ماللارنى آشاغان آدملر اچلرينه جنهم اوطنى آشاديلار ديگان آيتقى ايندر گاج يتيملرنك وليلارى يتيملردن آبرلديلار هم يتيملرنك ماللارنى قاراماديلار ويتيملرگه قاطشما ديلار هم يتيملرنك طعامنى آشاماديلار حتى توشه كلارينده اونور ماديلار شوندىان صرك يتيملرنك وليلارى حقه الله تعالى ذكر قيلناچق آيتقى ايندر دى (قل) نيت سين اى محمد (عليه السلام) يتيملر حالندن صور اوچيلارغه جوابده (اصْلَحْ لَهُمْ خَيْرٌ) يتيملر اوچون اصلاح ايزكودر يەنى يتيملرنك ماللارنى اصلاح قيلول و مقاعلارنى صافلاو يتيملرگه قاطشونى قويودن ويتيملرنك ماللارنى صافلاونى قويودن ايزكوره كدر (وَأَنْ تُخَالَطُوهُمْ) و اگر سز وليلر يتيملرگه قاطشما كز (فَاخْرَأْتِكُمْ) بس اول يتيملر سز نك دينده قرده نكدر دينده قردش بولماچ قاطشو و ماللارنى و متاعلرينى صافلاو تيبش (وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْفُسْءَ) و الله تعالى بوزوقلى قياوچينى آيوروب بله در (مَنْ أَمْضَح) توزكلك قيلولچيدان يعنى الله تعالى يتيملرگه ماللارنده بوزوق نيت برلهن قاطشماچو كشى برلهن يتيملرگه ماللارنده ايزگونيت برلهن قاطشماچو آراسى آيوروب بله در بس يتيملرگه ماللارنى صافلاو قصدى برلهن قاطشما كز ماللارنده خيانت قيلولو قصدى برلهن قاطشما كز حاصل يتيملرنك ماللارن وليلرگه صافلاو فرض اگر صافلاماسالار گناهلى بولالار هم يتيملر مالي برلهن وليلر اوز ماللارنى بوزوق نيت برلهن قاطشدرسالار ينه گناهلى بولورلار يتيملرگه فائده قصدى برلهن قاطشدرسالار درست (وَأَوْشَاءَ اللَّهُ) و اگر الله تعالى سزنى مشقت كه توشرونى تلهسه (لَا عَذَابَكُمْ) سزنى مشقت كه توشرونى ايدى يتيملرگه قاطشماچو مباح قيلماس ايدى (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (عَزِيزٌ حَكِيمٌ) مشقت كه توشرونى كوچى ييتكويچيدر هم اشغه حكمت ايه سيدر بنده لرنى طاقتلرندن آرتق برلهن كوچله مهس ابن عباس رض الله عنه نديقه يتيملرگه قاطشودن مراد سين يتيملرنك ييمشنى و سوتنى آشارلك هم طبقتن آشارلك يتيمده سينك ييمشكدن سوتكدن طباغكسن آشار ديگان سوزدى . الله تعالى مشرك اير هم مشركه خانونلك مؤمن اير هم مؤمنه خانون آراسنده نكاملر نك درست بولماوى حقه ذكر قيلناچق آيتقى ايندر دى (وَلَا تَنْكُحُوا الْمُشْرِكَاتِ) دخى اى مؤمن ايرلر مشركه خانونلارنى نكاهلنمه كز (حَقَّى يُؤْمَنُ) اول مشركه خانونلارنى ايمان كيتيرگانلرينه

قدر بو آیت نك نزلنه سبب مرثد الغنوی دیگان بر بهادر ابرنی رسول اکرم مکه گه بیبهرگان مکدهه
 قالغان مساهانارنی کافر لردن باشرب آلوب چقسون اوچون مرثد الغنوی مکه گه بیبتکاج جاهلیت زماننده
 محبوبه سی بولغان عتاقه اسمای برصاحب جمال وصاحب المال خاتون مُرثد که اوزینی عرض قیلغان یعنی
 مینی خاتون ایقوب آل دیگان الله تعالی دن قورقوب باشده مُرثد باش تارتسهده صوگره رسول الله رخصت
 ایتمسه آلاچاغنی عتاقه گه وعده ایتمک مُرثد هدیته گه قایتقاج بوقصه نی رسول الله غه سوبله گان شول حقه
 الله تعالی ذکر ی اوتگان آیتنی ایندرگان (وَلَا مَؤْمِنَةٌ) البتہ ایمان برلن مشرفه بولغان خاتون (خَيْرٌ
 مِنْ مُشْرِكَةٍ) مشرکه بولغان خاتونن ایزگودر یعنی الله تعالی نك امه سی بولغان خاتون کیره ک آزاد کیره ک
 کنیزه ک بولسون مطلق مشرکه خاتونن ایزگودر (هر بر خاتون الله تعالی نك امه سی بولدقدان امه
 آزاد برلن کنیزه کنن اعم بولا) (وَلَوْ أَعْبَدْتُمْ) حالبوکم سزنی مشرکه نك کورکاملگی عجبله ندرسهده
 بو آیت نك نزلنه سبب رواه اوغلی حضرت عبدالله اطاعت قیاماننامی اوچون برکوننی جاریه سنی
 قیلادی جاریه رسول الله غه باروب شکایت قیلدی رسول الله حضرت عبدالله دن جاریه نی قیناوی نك
 سببنن صورادی حضرت عبدالله نه یتمدی برجاریه نمازده اوقی روزدهه توتسه الله تعالی گه هم رسولنه
 ایمانده کیتره لکن میکا اطاعت قیلدی رسول الله نه یتمدی مونسی جاریه گه مؤمه بولغاچ سین
 آکارغه ایزگولک قیل دیدی حضرت عبدالله بوجاریه نی آزاد قیلوب اوزینه نکامله نسی شوندان صرک
 مشرکر حضرت عبدالله غه طعن قیلا باشلادیلر برقارا جاریه نکامله نسی ومالانکه فلانه کورکام مشرکه
 خاتون عبدالله غه بارونی تلیدرایدی دیوشول خصوصده ذکر قیلغان آیت ایندی (وَلَا تُفْکَهُوا الْمُشْرِکِیْنَ)
 دخی ای مؤمنلر مشرکلرگه مومنلرنی نکامله ندرمه کز (حَتَّى یُؤْمِنُوا) مشرکلر نك ایمان کیترو لرینه قدر
 (وَلَهُمْ دُؤْمُنٌ) البتہ مؤمن بتنه (خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ) مشرک ابردن ایزگوره کدر (وَلَوْ أَعْبَدْتُمْ) حالبوکم اول
 مشرک نك حالی وجمالی سزنی عجبله ندرسهده (أُولَئِكَ یَدْعُونَ إِلَى النَّارِ) مشرک ابر برلن مشرکه خاتونلار
 جهنم اوطنه اونسه لر (وَاللَّهُ یَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ) والله تعالی او جماعته اوندر (وَالْمَغْفِرَةَ) دخی بارلغاوغه اوندر
 (بِأَذْنِهِ) اوزینک اذنی برلن یعنی او جماعنی ومغفرتنی موجب بولغان ندرسه گه اوندر (وَبَيْنَ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ
 دخی الله تعالی آیتلرینی آدمارگه بیان قیلور (لَعَلَّهُمْ یَتَذَكَّرُونَ) آدملر آیتلر برلن وعظله نسون
 وانلره نسونلر اوچون الله تعالی حیض وقتنده یاقناق قیاونک حراملغنی هم خاتون نك دبرینه کیلونک
 حرام بولوروی بیان قیابوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ) دخی ای محمد
 (علیه السلام) سیننن حیض حالندن صورالار صورادچی دمداح اوغلی ثابت دیگانلر حضرت رسول الله غه
 نه یتمک ای الله تعالی نك رسولی صالغناق بیك قاطی کیمیلر آز خاتونلار برلن حیض وقتلارنده بر
 ترشه کده وبر کیمیه یاتساق درست بولورمو دبو عربار اول وقتنده حیض وقتنده خاتونلار برلن
 برگه آشامیلار وبرگه اچمیلر وبرگه تورمیلار ایکان الله تعالی شول خصوصده ذکر قیلناچق آیتنی
 ایندردی دخی الله تعالی یهودلر نصارالار کپی حیضده افراط تفریطدان نهی ایتمدی چونکه یهودلر

حيض وقتنده بتونلهی خاتونلارندن نفرته بولالار یوزلرینه قارامیلار و سوبله شمیلر هم برگه آشا میلار
 بزلارنڭ اشی تفریط بولدی نصارالار بولسه حیض وقتنده هر اشنی قیلالار حتی وطیده قیلالار بولارنڭ
 اشی افراط بولدی بس الله تعالی، مؤمنلرگه اورتاچه بولو برلهن بیوردی یعنی وطیدان صافلانگنر اما
 برگه آشاگنر و اچگنر هم برتوشه کده بوقلاگنر دیو (قُلْ هُوَ اَدْنٰی) ای محمد حیض حالندن صدر اوچیلارغه
 جوابده نهیت حیض یافنلق قیل اوچیلارنی هم قیللمشلرنی رنجته تورغان نرسه (فَاَعْمَزْ لُوَا النَّسَاءُ فِي الْمَعِيضِ)
 بس حیض وقتنده خاتونلارگننی جماع قیلودان آیرلگنر یعنی حیض وقتنده جماع قیلماگنر (وَلَا تَقْرُبُوْهُنَّ)
 دخی خاتونلارغه حیض وقتنده جماع برلهن یاقن بولماگنر (حَتّٰی يَطْهُرْنَ) حیض دان پاکله ننگانلرینه قدر
 (فَاِذَا طَهَّرْنَ) بس هر قایچهان خاتونلار حیض دان پاکله نرسه لر (فَاَنْتُوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرُكُمُ اللّٰهُ) بس کیلگنر
 (یافنلق قیلگنر) خاتونلارغه الله تعالی بیورغان اورندن یعنی قبلندن (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی
 (يُعِبُّ النَّوَابِيْنَ) گناهلارندان توبه ایقوچی لرنی دوست کورر (وَيُعِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ) دخی حیض وقتنده
 وطی قیلو هم دبرگه کیلوکبی نجس اشلردن پاکلان اوچیلرنی دوست کورر (نَسَاؤُكُمْ حَرْتًا لَكُمْ) خاتونلارگنر
 ایگنر ایگه تورغان اورنلارگنر (فَاَنْتُوْا حَرْتُكُمْ) بس ایگنر ایگه تورغان اورنلارغه کیلگنر (اِنِّيْ سَمِعْتُمْ)
 نهچک نلهسهگنر شولای یعنی آباق اوزره کیرهک اورنورغان حالده و کیرهک بانغان حالده کیرهک آلدان
 و کیرهک آرتدان لکن قبلنه (بو آیتندن بهودلرنڭ بر کشی خانونده آرت یاغندان جماع قیلسه بالاقلی
 کوز (احول) بولور دیگان سوزلرینی ردهولا) بو آیتندن قیاس لر یقی برلهن لواطه نڭ حرام بولووینی
 چغارغانلار عله مشترکسی اذی نصده مذکور بولغان اگرد. ییتسهک قیاسنڭ شرطی نص بولماسقه
 کیرهک لواطه حقنده نص بار مثلا الله تعالی نڭ « اِنَّ تَوْنَ الرَّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُوْنِ النَّسَاءِ » دیگان قولی جوابده
 نهیتورمز قیاس خلافنه نص بولغانده غنه بولمی امانصقه موافق بولغانده قیاسنڭ درست بولماوینه مسلم
 توکلیمز یا که نهیتورمز بونص ابرلر برلهن لواطه حقنده اما حیض وقتنده قربان نڭ حرام بولووینه دلالت
 قیلغان آیتندن اوز خاتونی برلهن لواطه نڭ حراملغی قیاس برلهن چغارلا معناسقده بولور لکن موندنه
 همیشه بعث کیله اذی حیض وقتنده وطی نڭ حرام بولووینه عله بولسه استعاضه وقتنده هم وطی حرام
 بولورغه کیرهک چونکه اذی علهسی استعاضه ده هم بار لکن جواب بیرهمز استعاضه دائما بولا تورغان
 نرسه اگرد استعاضه وقتنده وطی نڭ حرمتی معتبر بولسه حرج لازم « المخرج مرفوع فی الدین » ایدی
 (وَقَدْ مَوَّا لَانْفُسُكُمْ) دخی اوزگنر اوچون جماع وقتنده بسم الله نهیتو و ایزگو بالا ایستوه کبی ایزگو عملنی
 الک قیلگنر (وَاَنْتَوُا لِلّٰهِ) دخی گناه قیلوده الله (تعالی) دن قورقگنر (وَاَعْلَمُوْا) دخی بیلگنر (اَنْتُمْ مَّلَاقُوْهُ)
 درستلکده سز الله تعالی گه یولقوچیلار سز (وَبَشِّرَالْمُؤْمِنِيْنَ) دخی ای محمد (عه) الله دان قورقغان مؤمنلرگه
 اوچماخ برلهن سو یونچ بیر الله تعالی گنه اوزرینه یهین ایتمه و هم یهین نڭ قسم لرنی هم یهینده بولغان
 کفارتنی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تَعْمَلُوْا لِلّٰهِ) دخی الله تعالی نڭ اسمن قیلماگنر
 (عُرْضَةً لِآيْمَانِكُمْ) یهین لرگننی یعنی یهین ایتمک نرسه لرگننی طیفوچی عله قیلماگنر بو آیت اهو بکر

الصدیق حنفیہ ایندی ابو بکر الصدیق مسطح حضرت عائشہ گہ تہمت قیلغاج مسطح گہ انفاق قیلام دیو یمن ایندی یا کہ روادہ اوغلی عبداللہ حنفیہ ایندی عبداللہ نیک قز قدہ شی برلہن کیہوی بشیر آراسندہ عداوت ظاہر بولغاچ کیہوی بشیر برلہن عبداللہ سویلہ شہم ہم ایزگولک قیلام دیو یمن ایندی (أَنْ تَبْرُوا) ایزگولک قیلام سزلق غہ (وَتَقْتُلُوا) دخی تقوالق قیلام سزلق غہ (وَتَصَاوَرُوا بَيْنَ النَّاسِ) دخی آدملر آراسنی توزک قیلام سزلق غہ یعنی اللہ تعالیٰ نیک اسمنی ایزگولک قیلام سزلق و تقوالق قیلام سزلق و اصلاح قیلام سزلق غہ یمن ایقب علہ قیلماکز بس موندان بلندی برگشی گناہ اورہرینہ یمن ایقبہ یمنی بوزوب کفارت بیرو لازم شونک اوجونده بو آیت اینکاج رسول اللہ عبداللہ غہ قز قدہ شکنی بشیر گہ قایتار دیو اوج مرتبہ ڈہیتدی اوجونچسندہ اگر اللہ تعالیٰ گہ قیامت کرنہ ایمان کیترسهک قایتار دیب قیلہدی یا کہ آیت نیک معناسی نفس یمنلرکز گہ اللہ تعالیٰ اسمنی عرض قیلا تورغان اورن قیلماکز معناسندہ بو وقتہ کوب یمن ایقبہ کز معناسندہ بولا (رَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) واللہ تعالیٰ یمنلرکزنی ایشقوچی و نیتلرکزنی بلگوجیدر (لَا يُؤْخَذُ كُمْ اللّٰهُ) عذاب قیلام اللہ تعالیٰ (بِاللَّغْوِ فِيْ اٰمَانِكُمْ) یمنلرکزده بوش بولغان یمن برلہن (وَلَا كُنْ يُّؤْخَذُكُمْ) ولکن عذاب قیلور سزنی (بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ) کوللرکز کسب قیلغان نرسہ برلہن (وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ) واللہ تعالیٰ یارلقاغوچیدر ہم شفقت قیلورچیدر نیتہ کہ یمن لغو برلہن عذاب قیلما دی. یمن اوج تورلی: برسی یمن لغو اونکاندہ گی اشکہ حقدر دیو ظن قیلوب یمن ایقب اول اش واقعہ حق بولماس ایکنچی یمن غموس قصدا یالغانلاب اونکاندہ گی اشکہ یمن ایقب اوجونچسی یمن معقدہ کیلہ چکدہ گی بر اشنی قیلورن یا کہ قیلامون دیب یمن ایقب یمن لغودہ عفودر یمن غموس دہ الوغ گناہ بار یمن منعقدہ کفارت بو آیتن بلنہ یمن غموسنک قلب کسب قیلغان نرسہ گہ کرب حکمی مؤاخذہ بولوشونک اوجوندہ بو آیتدہ گی مؤاخذہ فی آخرتدہ گی مؤاخذہ گہ حمل قیلنہ (لِلَّذِيْنَ) شوندی ایرلرگہ واجب بولور (يُّؤْلُونَ مِنْ نِّسَائِهِمْ) اول ایرلر خانونلارندان ایلاء قیلورلار یعنی خانونلارینی جماع قیلماز دیو یمن ایقب لر (تَرْبُصُ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ) جماع قیلہی دورت آی کوتو واجب بولور (فَإِنْ فَاؤُوا) بس دورت آی ایلندہ جماع قیلوسبیلی یمن لرندن قایتسالر (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکدہ اللہ تعالیٰ (غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ) اول ایرلرنی یارلقاغوچن ہم آلاغہ رحمت قیلغوچیدر یعنی اگر ایلاء مدتندہ یمن لرندن قایتوب کفارت بیرسدلر (وَأَنْ عَزَمُوا الْمَطْلَقَ) واگر دورت آی ایلندہ یمن لرندن قایتما ینبچہ دورت آی اونکاجہ کوتوب طلاقنی قصد قیلاسالار (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکدہ اللہ تعالیٰ (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) آلاز نیک طلاقلارنی ایشقوچیدر ہم طلاقدان مقصودلارن بلگوجیدر (وَالْمَطْلَقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ) دخی طلاق قیلغان خانونلار آزاد و حائضہ بولوب وطی قیلغان بولسالار کونترلر (بِأَنْفُسِهِنَّ) اولارینی یعنی ایرگہ کیتہی قورورلار (ثَلَاثَةَ قُرُوْبٍ) اوج حیض امام اعظم فاشندہ قروندان حیض مراد مؤکاردلیل رسول اللہ نیک مدینہی «دَعِيَ الصَّلَاةَ اَيَّامَ اَقْرَانِكَ» یعنی حیض کونلرکدہ نمازکنی قوی دخی «طَلَاقُ الْاِمَّةِ تَطْلِيْقَتَانِ وَعَدَّتْهَا حَيْضَتَانِ» مدینہی یعنی کنیزہ کنک طلاق ایکی عدتی ایکی حیض

كورمى تورغان خانون نكاحى كيرك آيسه كيرهك صغيره بولسون اوچ آي اما رطى قيلمماغان مطلقه گه
 عدت يوق (وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ) دىمى طلاق قيلمغان خانونلارغه حلال بولماس (أَنْ يَكْتُمَنَّ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ)
 بالا قايچقلارنده الله تعالى ياراتقان نرسه نى ياشرمه كلرى يعنى بالانى باكه حياض قانىنى (أَنْ كُنَّ
 يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) اگر اول خانونلار الله تعالى گه هم آخرت كونيذه ايمان كيتيرر بولسالار
 (وَبُعُولَتُهُنَّ) دىمى اول خانونلار نكاح ايرلرى (أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ) اول خانونلارغه قايچوغه حقماير افلاردر
 (فِي ذَلِكَ) بوعدت مدتنده بو آيتنده طلاق رجعى نكاح وطينى حرام اينمه ويجه دليل بار چونكه
 الله تعالى حياض طلاق صوكلمده اير ديب آنادى يعنى خانونلارغه طلاق عدت اچفده رحملر نرسه
 بالا ياكه قانى ظاهر بولسه موفى ياشرمه مكه تيبش ايرلر نكاح طلاقدان قايچقلارنده حققلارى بولغانلىقى
 اوچون (أَنْ أَرَادُوا أَصْلَابًا) اگر ايرلر طلاقدان قايچقلارندان اوزلرى برلن خانونلارى آراسى
 اصلاح هم خانونلارغه ايرگولك قيلونى نله سهر ضررايتونى نله سهر (وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِيْنَ عَلَيْهِنَّ) دىمى
 خانونلار نكاح فائده سهر برلور ايرلر اوچون خانونلار ضررينه بولغان نرسدنك اوشاشى يعنى خانونلار نكاح
 ايرلرده حقى بولغان كى ايرلر نكاحده خانونلارده حقى بار ايرلر نكاح خانونلارده بولغان حققلارى خدمت
 ايتو ادبلى بولو قارشى سوز قايچقارماو ايرلر نكاح شريعت كدموافق هر بر قوشقان اشينى قيلو ايرلر نكاح ايسنه دكى
 وقتنده عنر بولمماغانده قارشماو خانونلار نكاح ايرلرده بولغان حققلارى نفقه كيپلر مهوراكام شريعتنى
 اديره تو (بِالْمَعْرُوفِ) شريعتده معروف بولغان وجه برلن (وَالرَّجَالُ عَلَيْهِمْ دَرَجَةٌ) دىمى ايرلر اوچون
 خانونلار اوزه رنده درجه وحقده آرتق باردر اذناق نكاح برلن طلافنى مالك بولو كى (وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)
 والله تعالى ملكنده غالبدر (اشنه حكمت ابيده سيدر. جاهليت زماننده طلاق نكاح اصلا قاعدهسى بولمماغان
 بركى خانوننى اون مرتبه طلاق قيلسه ده رجوع ممكن بولغان طلاق عدت اوتكان وقتده طلاقدان رجوع
 قيلغانلارده صوكلمه ينه طلاق قيلوب ينه رجوع ايتكانلر هر وقت حضرت عائشه گه برخانون كيلوب ايرنن
 شكابت قيلغان ايرم ميبلى نيچه مرتبه طلاق قيلوب نيچه مرتبه رجوع ايتدى ديگان حضرت عائشه رسول الله غه
 سويله كان شوندا صوكلمه الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايدرگان هم طلاق رجعىنى مال برابرند طلافنى
 «خلع نى» هم طلاق مغلظه نى بيان ايتكان (الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ) قايچوممكن بولغان طلاق ايكيدر آرتق توگلدر
 (فَأَمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ) بس ايكى طلاق صوكلمه شريعتده معروف بولغان وجه برلن خانوننى نكاحده
 توتودر (أَوْ تَرْبِيعَ بَادِسَانَ) يايسه كوركام وجه برلن خانوننى بيپرودر يعنى ايكيدن آرتوق رجوع
 يوقدر (وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ) دىمى اى ايرلر سزگه حلال بولماس (أَنْ تَأْخُذُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ) خانونلارغه
 بپرگان نرسه لرگزدن (مهر دن) الماقلز (شَيْئًا) هيچ نرسه نى قيس اوغلى ثابت جهيله ايملى خانونينى
 مهرينه بر بانيجه بپرب نكاح له نگان ايدى هم جهيله نى ياراتادر ايدى لکن جهيله قيس نى ياراتامادقنن
 باچقنى قيس كه كيرى بپرب اوزينى قيسنن خلع قيلوب آلسى اسلامده اوّل واقع بولغان خلع

شول خلع بولدى الله تعالى شول حقده بو آيتنى ايندردى (الَا أَنْ يُخَافَا) مگر ايرلرنىڭ خاتونلارغە بيريگان مهراننم آللوى حلال بولور اير برلەن خاتوننىڭ قورقولارى وققىدە (أَنْ لَا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ) الله تعالىنىڭ حدلرینی اوتەمەسسزلكلرنم يەنى حقوق زوجیتی اوتەمەولرندى (فَإِنْ خِفْتُمْ أَنْ لَا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ) بس اگر سز حاکمىر الله تعالىنىڭ زوجیتدە بولغان حدلرینی اير برلەن خاتوننىڭ اوتەمەسسزلكلدىن قورقساڭز (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا) بس اير برلەن خاتون اوزەرىدە گناه يوقدەر (فيها) شول نرسەدە (افْتَقَتْ بِهِ) خاتون اول نرسە برابرندە اوزینی قىدیلەدى يەنى بولوب آلدى مراد خلع بدلى يەنى ايرگە آلغان نرسەسندە خاتونغە بيريگان نرسەسندە گناه يوقى (تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ) اوشبولار يەنى خەم، ميسر، يتيم، اللارى، حيض، يېيىنلەر، ايلا، طلاق، عدت بومىڭكورلر الله تعالىنىڭ حدلرى «چيكلرى» در (فَلَا تَعْتَدُوها) بس اول حدلردىن اوتەمەڭز (وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ) وكملىردىر الله تعالىنىڭ چيكلرنىن اوتەرلر (فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) بس بوالله تعالىنىڭ چيكلرنىن اوتوچى كشيلىر آلردىر اوزلر يەنە ظلم قىلوچيلار (فَإِنْ طَلَّقَهَا) بس اگر اير خاتوننى ايكى طلاق سوڭىدە طلاق قىلسە (فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ) بس خاتونى اول ايرگە اوچ طلاق سوڭىدە حلال بولماس (حَتَّى تَكْفِيَ زَوْجًا غَيْرَهُ) اوچ طلاق قىلغان خاتون اولگى ايرىنم باشقە ايرگە نكاحلەنگانگە قدر ھەم ايكنهچى اير ولى قىلغانغە قدر آيتىن اوچ طلاق برلەن طلاق قىلغان خاتوننىڭ اولگى اير يەنە نكاحى حلال بولور اوچون ايكنهچى ايرگە فقط نكاحلەنئوىنىڭ كفايە قىلووىچە ھەم ايكنهچى ايرنىڭ ولى قىلاروىنىڭ شرط بولور يەنى حديث عسىلە برلەن «زيادە على النص» طريقتە آرئىدلار مونىڭ قصەسى رفاعە اسىلى آدم خاتونىنى اوچ طلاق برلەن طلاق قىلغاج خاتون زبيراوغلى عبدالرحمنغە نكاحلەندى عبدالرحمننى عىن تابدى بروقت رسول اللهغە شكايەت قىلوب باردى ھەم رسول اللهغە ئەمدى «مَا وَجَدْتُهُ إِلَّا كَهَيْئَةِ ثَوْبِي» ديو يەنى عبدالرحمننىڭ آلت تناسلى كىيىم چابووى كىيى تابىم قائم بولمى ديدى رسول الله اولگى ايرنىڭ رفاعەگە باراسنىڭ كىلەمى ديدى خاتون بلى كىلە ديدى رسول الله «لَا حَتَّى تَنْدُوهُ مِنْ عُسَيْلَتِهِ وَيَنْدُوهُ هُوَ مِنْ عُسَيْلَتِكَ» ديدى يەنى اولگى ايرنىڭ رفاعەگە قايتا آلبىسون سىن عبدالرحمندىن عبدالرحمن سىلدىن جەع لىنتى تاتوماينچە مەناسىدە موندىن سوڭ يەدە رسول اللهغە كىلدى عبدالرحمندىن اش بالفعل بولدى ديو رسول الله ئەيتىنى اولگى سوزدا خلاف بولغان سوزدە سىڭا اوشانەم ديدى مونىڭ سوڭىدە ابوبكر الصديق زمانىدە ابوبكر الصديقغە كىلدى ابوبكر الصديق ھەم قىبول ايتەدى مونىڭ سوڭىدە حضرت عمر زمانىدە حضرت عمرگە كىلدى اول ھەم قىبول ايتەدى ھەم حضرت عمر ئەيتىنى موندان سوڭ كىلسەڭ تاش برلەن بەروب بېيەرورمن ھەم ئوتورون ديدى (فَإِنْ طَلَّقَهَا) بس اگر ايكنهچى اير بوخاتوننى طلاق قىلسە (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا) بس اولگى اير برلەن خاتون اوزەرىدە گناه يوقى (أَنْ يَتَرَاجَعَا) ايكنهچى ايرنىڭ عىنى اوتكان سوڭىدە نكاح اوزەرىدە قايتىلارندە (أَنْ طَلَّأْنَا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ) اگر اولگى اير برلەن ايكنهچى ايردىن آيرلغان خاتون الله تعالىنىڭ زوجیتدە بولغان

حدلرینی اوته ولرینی ظن قیلسالار (وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ) و بوذکر قیلمغان حکم لار الله تعالی نلک چیکلریدر
 (يَبَيِّنُهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ) الله تعالی اول چیکلرینی اوزینلک قوشقان و طیفغان نوسدلرینی بلگان قوم گه بیان
 قیلور (وَأَذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) و هر قایچان خاتونلارنی طلاق قیلساگز (فَبَلِّغْنَهُنَّ أَجَلَهُنَّ) بس خاتونلار
 طلاقلاری نلک عدتی نلک آخریفه ایرشسه لر (فَأَمْسِكُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) بس عدتلری تمام بولماسین بورون
 طلاقلارنن قایقوب اول خاتونلارنی شریعتده معروف بولغان وجه برله ن توتکز (أَوْ سَرَّهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ)
 بایسه عدتلری تولغانچه شریعتده معروف بولغان وجه برله ن فالدرگز اول خاتونلارنی (وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ
 ضُرَارًا) دخی طلاقلارنن قایقوب برله ن اول خاطرولارنی ضرر ایته ر اوچون نکا کزده توتما کز (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوا)
 اوزون عدت سببلی خاتونلارغه ظلم قیلرگز ارچون (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) و کمدر بواشنی یعنی ضرر
 قیلو اوچون خاتونلارنی نکا کده توتونی قیلور (فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ) بس تحقیق اول کشی اوزین ظلم قیلدی
 (وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ) دخی الله تعالی نلکه آیتلرینی توتما کز (هُزُؤًا) خورلانمش ایقب یعنی
 الله تعالی نلک آیتلرینی مخالفت قیلو سببلی ضرر توتما کز بلکه حق رعایه قیلو برله ن رعایه قیلکز
 (وَادْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) دخی الله تعالی نلک سز نلک اوزکز گه بیرگان نعمتی ایسکز گه توشورکز مثلا
 الله تعالی نلک اسلام دینده کوندرووینی هم رسول الله نلک نبوتنی (وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ) دخی الله تعالی نلک
 سز نلک اوزرکز گه ایندرگان نرسه سی (مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ) قرآن دن دخی سنت دن بولغوجی ایندرگان
 نرسه سی (يَعِظُكُمْ بِهِ) الله تعالی ایندرگان نرسه سی برله ن سز گه وعظ قیلور (وَأَتَّقُوا اللَّهَ) دخی غلافلیق
 قیلوده الله دن قورقکز (وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر
 برنرسه نی بلگوجیدر طلاق عدتی اوتکاننک صوتنده نکا کنی بیان قیلوب الله تعالی ذکر قیلمانچق
 آیتنی ایندردی (وَأَذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) و هر قایچان خاتونلارکزنی طلاق قیلساگز (فَبَلِّغْنَهُنَّ أَجَلَهُنَّ) بس
 خاتونلار طلاقلاری نلک عدتلرینه ایرشسه لر یعنی عدتلری اوتسه بو آیتده بلوغ دن عدت نلک تمام
 بولووینی آلونلک سببی شول چونکه بلوغ صوتنده نکا کور نکا ک عدت تمام بولمایینچه بولمی اما
 اولگی آیتده بلوغنن عدت نلک آخری آلتدی چونکه آنده بلوغ صوتنده رجعت ذکر قیلدی
 رجعت عدت اچنده بولا (فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ) بس ای ولیلر خاتونلارنی طیمه کز (أَنْ يَكْفُرْنَ أَزْوَاجَهُنَّ)
 اولگی ایرلرینه نکا کله نولرینن بوذکر قیلمغان آیتت یسار اوغلی معقل شائنده اینگان معقل نلک
 قز قرده شی عاصم اوغلی عبدالله نلک نکا کنه ایکان عبدالله معقل نلک قز قرده شی طلاق قیلغان بو طلاق
 قیلغان خاتونی نلک عدتی تولغاچ ایکنچی مرتبه نکا کله نمه کچی بولغان معقل نلک والله مین سبکا قز قرده شمنی
 ایکنچی مرتبه نکا کلامیم دیو بهین ایتنکان یا که « فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ » آیتنده کی خطاب ایرلر گه اول وقتده
 معناسی بولا ای خاتونلارینی طلاق قیلغان ایرلر سز طلاق قیلغان خاتونلارکزنی عدتلری تولغان
 صوتنده ایکنچی ایرلر گه بارولارندنان طیمه کز معناسده بولا (إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ) ایرلر برله ن خاتونلار
 آرالارنده راضی بولشسالار (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولغان وجه برله ن (ذَلِكَ) اوشبو یعنی

طلاق قیلغان خاتونلارنى ايرلارینه بارودان طیبودان الله تعالى نكح طیبوی (بُوْعَظُ بِهِ) بو طیبوی برلن
وعظله نهمش بولور (مَنْ) شول كشی (كُنَّ) بولدی (مَقُومٌ) سزاردن (يُؤْمِنُ) ایمان كی قیمر بولدی
(بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالى گه هم آخرت کونینه (ذَلِكُمْ) بو حکم برلن عمل ایتو (أَزْكَى لَكُمْ)
سز نكح اوچون فائده لیره كدر (وَأَطَهَّرُ) دخی سزنى گناه لر كزدن پا كلاغوجیراقدر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) والله تعالى
بو حکم برلن عمل ایتوده بولغان فائدهنى وپاكلكنى بلور (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) علمكز آز بولما نلغى
اوچون سز پاهه سز الله تعالى رضاعنى نفقه وکسوه نكح وجوبنى وباشقه حکملرنى بیان ایتوب ذکر قیلماچق
آیتنى اینتردی (وَالْوَالِدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ) آنالار بالالارینى ایهز لر بعضى ایهز سونلر (حَوْلَيْنِ
كَامِلَيْنِ) ایكى كامل یل آناغه بالانی ایهزو ملسوب اش اما بالالا ایهز اوچون ایهچك ایهزه تورغان
خاتوننى اجاره گه آلو آناغه واجب مگر آناغه بالاسنى ایهزو واجب بولا اگر بالا باشقه خاتون نكح
ایهچكلى ایههسه یاكه ایهچك ایهزه تورغان خاتون (مرضعه) نابلماسه یاكه آتا فقیر بولوب ایهچك
ایهزه تورغان خاتوننى اجاره گه آلورغه کوچی یههسه رضاع مدتی امام اعظم قاشنده ایكى یل یارم
امهین هم امام شافعی قاشنده ایكى یل امام زفر قاشنده اوچ یل امام اعظم رضاع مدتی نكح ایكى یل یارم
بولدوینه الله تعالى نكح « وَفَصَالُهُ فِي عَامَيْنِ » آیتى برلن استدلال قیلاهم « وَحَمَلُهُ وَفَصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا »
آیتى برلن البتة مدت حمل آلى آى بس رضاع ایكى یل یارم بولوب قالا (لَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ)
یعنى بو حکم ایهچك ایهزو مدتی تمام قیاونی نله گان كشی گه (وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ) دخی آنك
اوچون تولمش كشی گه یعنی آناغه واجب بولور آنالار نكح رزقلاری (وَكَسْوَتَهُنَّ) دخی آنالار نكح
کیهملری (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولغان مقدار برلن اصراف دان و بیك قصودان باشقه کیرهك آنالار
طلاق قیلنوب عدت اچنده بولسون کیرهك طلاق قیلمی نکاح ملکده برلسون بس بو آیت ایرگه
خاتون نكح نفقه وکسوه سى نكح معروف مقدار برلن وجوبنه دلیل بولا یاكه ایهچك ایهز گان آنالارغه
نفقه وکسوه آتا اوچون واجب بولا معناسنده بو وقت طلاق قیلنوب عدتلری تولغان آنالار مراد بولا چونکه
طلاق قیلنوب عدتی تولماغان آنانی رضاع اوچون اجاره گه آلورغه یارامی (لَا تُكَلِّفُ نَفْسًا) هیچ بر نفسنى
(آدمنى) کوچله نهمس (الْأَوْسَعُهَا) مگر طاقنى قدرگه کوچله نور یعنی بالانك آناسنى بالاغه هم آناسنه
انفالقده طاقندن طش کوچله نهمس (لَا تُضَارُّ وَالِدَهُ بَوْلًا) آنا بالاسنى سببلى ایره نه ضرر قیلماس
(وَلَا مَوْلُودُهُ بِوَلَدِهِ) دخی آنك اوچون تولمش یعنی آنا خاتوننه ضرر قیلماس بالاسنى سببلى یعنی آتا برلن
آنادان هر برسى ایکنه سى طاقننه بولماغان نرسه برلن کوچله نهمس هم برسى ایکنه سینه ضررده قیلماس
بس اگر آنا بالاسنى ایهزهسه آنا قرتی بی نوسببلى ایهچك ایهزه تورغان خاتوننى اجاره گه آلو برلن
ضرر لانا مهسه آنانی بالاسنى ایهز وگه کوچله نهمس (وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ) دخی آنادان میراث آلورچیغه
واجب بولور آناغه واجب بولغان کبی یعنی آتا نولسه آنادان وارث بولغان كشی گه آنالار نكح نفقه سى
کسوه سى واجب بولور ذکر قیلغان شرطلار برلن اگر بالانی اجره برلن ایهزهسه لر اجره وارث گه واجب

بولور (فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا) بس اگر آنا بولهن آنا بالانی ایچه کسن آیرونی نله سه لر (عَنْ تَرَاضٍ سَنَّهُمَا) آنا برهن آنادان بولغان رضالی برهن (وَتَشَاوُرُ) دخی آنا برهن آنادان صادر بولغان مشورت (کیلدش) برهن (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ) بس بالانی بوره وشچه ایچه کسن آیروده آنا برهن آنا اوزه رینه گناه بوقدر (وَأَنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ) بس اگر سز آتالار بالالار کزنی آنالارندان باشقه خاتونلاردان ایمز درونی نله سه کز (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس سز آتالار اوزه رینه گناه بوقدر (إِذَا سَأَلْتُمُ مَا آتَيْتُمُ) هر قایچان اول ایچه ک ایزگان خاتونلارغه بیررگه تله گان نرسه کزنی تابشر سا کز یعنی اجره نی (بِالْمَعْرُوفِ) شرعا معروف بولغان وجه برهن و کوکل رضالنی برهن (وَأَنْتَوَاللَّهُ) بالالار تربیه سنده مشروع بولغان نرسه که خلافاق قیلوده الله دان قورق کز (وَأَعْلَمُوا) دخی بل کز (أَنَّ اللَّهَ) درست لکنده الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا) سز نلک اشله گان نرسه کزنی کورگوچیدر الله تعالی بو آیتده کوب فائده لی نرسه لر بیان ایتمدی مثلا کچک بالانلک تربیه سنی هم کچک بالانی ایمز نلک آناغه جبر سز گنه بولووینی بالانی آنا و آنانلک قاراب بغشی تربیه ایرووینی هم مدد رضاعنی هم ایچه ک ایزگان خاتون نلک نفقه و کسوه سینلک بالانلک آناسنه هم بالانلک یاقنلارینه واجب بولووینی کیدرک ایچه ک ایمز وچی بالانلک آناسی بولسون و کیره ک یاط خاتون بولسون هم یاط خاتوننی ایچه ک ایمز اوچون اچاره که آلونلک درست بولووینی الله تعالی ایری ئولگن خاتونلار نلک عدت لرینی بیان ایقوب ذکر قیلناجق آیتنی ایندردی (وَالَّذِينَ) دخی شوندی ایرلر (يُقَوِّفُونَ مَقْتَلَهُمْ) سز اردن ئولر لر (وَيَتَرُونَ أَزْوَاجًا) دخی خاتونلارینی قالد لر لر (يُقَرِّبُ بَعْضٌ بَأَنفُسِهِنَّ) اول ایرلری ئولگن خاتونلار اوزلرینی کونتر لر یعنی ایرگه کیتیمی عدت صاقلار لر مراد صاقلاسونلار (أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا) دورت آیده او کون بو آیت ایری ئولگن خاتون نلک عدتی کیره ک ایرنمن بولکی قالسون کیره ک بوکسز قالسون دورت آیده او کون بولوغه دلالت قیلاما الله تعالی «وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَاهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ» آیتی ایرنمن بولکی بولغان خاتون نلک عدتی بویگینی قوبو بولوغه دلالت قیلاما کیره ک ایری ئولگن بولسون کیره ک ایرنمن طلاق قیلنغان بولسون بس ایری ئولویده بولکی قالنان خاتون حقتده ایکی آیت مفارض بولا شونلک اوچننده بو آیت بوقدرده گنه طلاق سوره سنده گی «وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَاهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ» آیتی برهن منسوخ بولا دیگانلر (فَإِذَا بَلَغْنَ أَجْلَهُنَّ) بس هر قایچان ایرلری ئولگن خاتونلار عدت لرینلک مدتته ابرشسه لر یعنی عدت لری بقسه (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس ای ولیلر و حاکم لر هم اماملر سز که گناه بوقدر (فِيهَا) شول نرسه ده (فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ) قیلدیلار خاتونلار اول نرسه نی اوزلر نده یسنی زینتله نولر نده هم ایرگه کیتهرگه تله ولر نده (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولغان وجه برهن (وَاللَّهُ) دخی الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا) سز اشله گان نرسه نی خبر قوتوچیدر یعنی سز اشله گان نرسه نلک ظاهرینی بلگان کبی باطنینی ده بلگوچیدر الله تعالی عدت صاقلوده بولغان خاتوننی کنایه یولی برهن آلونی آگلانلر نلک ایرگه درست لکنی بیان قیلوب ذکر قیلناجق آیتنی ایندردی (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) ای خاتون آلونی تله کوچی ایرلر سز که گناه بوقدر (فِيهَا) شول نرسه ده

(عَرَضْتُمْ بِهِ) اول نرسه برلهن اشارت فيلديكز (من خطبة النساء) عدت اچنده گي خاتونلارني نكاحله نونى ايسقه و دن (مفلا تعريض قیلو شولای بولا عدت اچنده گي خاتون غه نه يتور سڭ بيك كور كام سڭ ياكه سين بيك ايزگو خاتونسڭ ياكه سين ايرگه بارودان باش نار تمي نورغانسڭ ياكه عدتلك ارنسه ميكا خبر بېر) ديك كېي اما آقى مين سيى آلام ياكه عيكا كيل ديك تيبش توكل (أَوْ أَكُنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ) يايسه اول نرسه ني يعنى عدت اچنده گي خاتوننى نكاحله نونى قصد قیلوني كوكللر كزده باشرسز يعنى بواشده هم سزگه گناه يوق (عَلِمَ اللَّهُ) بلدى الله تعالى (أَنْتُمْ سَفَّكُورُونَ) درسقلدكه سز البته چاره سز اول عدت اچنده گي خاتونلارني ذكر قیلورسز بس اخقپار كز بولماسه ذكر قیلدكز (وَأَكُنْ لِأَنْوَاعُهُنَّ سَرًّا) لکن سيرگه (جماع گه) اول عدت اچنده گي خاتونلار غه وعده قیلشما كز يعنى مين جماع گه قادر مون ديب نديمه كز سردن بعضيلر جماع بعضيلر نكاح مراد ديگانلر (الْأَنْ تَقُولُوا) يعنى هيچ جماع برلهن مواعده قیلما كز مگر معروف مواعده ني قیلدكز اول معروف مواعده شول سزنگ عدت اچنده گي خاتونلار غه نه يتور كزدر (قَوْلًا مَعْرُوفًا) شرعا معروف بولغان سوزني مثلا تعريض كناهه طريقتچه (وَلَا تَعْرُضُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ) دغى عدت اچنده گي خاتونلار غه نكاح عقدى نك تويبنى قصد قیلما كز يعنى نكاحله نب آلوني قصد قیلما كز (حَتَّى يَبَإِغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ) كئاب (عدت) مدتته ايرشكانگه قدر عدت كئاب برلهن فرض بولغانلغى اوچون الله تعالى عدتنى كئاب ديو تسميه قیلدى (وَأَعْلَمُوا) دغى بلكز (أَنَّ اللَّهَ) درسقلده الله تعالى (يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ) سزنگ كوكللر كزده بولغان ياراماغان نرسه لرگه قصد قیلور كزني بلور (فَأَحْزَنُوا) بس ياراماغان نرسه لرني قصد قیلوده الله دن صاقلانكز وقور قكز (وَأَعْلَمُوا) دغى بلكز (أَنَّ اللَّهَ) درسقلدكه الله تعالى (غَفُورٌ حَلِيمٌ) بر اشلى قصد قیلوبده الله دن قور قوب ائله مه گان كشيئنى يارلغاغ وچيئر هم شفقلى در عذاب قیلورعه آشتماس الله تعالى طلاق قیلونبده مهرى تسميه ايدله گان وجماع ايدله گان خاتوننى طلاق قیلغان اير حقتده ذكر قیلماچق آيتنى ايندردى (لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) اي ايرلرسزگه گناه يوقدر (أَنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) اگر خاتونلارني طلاق قیلسا كز (مَالَهُنَّ تَبَسُّوهُنَّ) اول خاتونلارني جماع قیلاماغان مدتته (أَوْ تَفَرَّضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً) يايسه اول خاتونلار غه مهرني آناماغان مدتته يعنى جماع قیلاماسن ومهر آناماسن بورون خاتونلارني طلاق قیلوده سزگه گناه يوقدر (وَمَقْعُوهُنَّ) منكوره بو طلاق قیلغان خاتونلار غه فائده لنه تورغان نرسه لرني بېر كز مقعه ديو كولهك ياولق بور كچك گه نه يتورلر (عَلَى الْاَوْسَعِ قَدْرُهُ) طاقنى بولغان كشى گه طاقنى قدر واجب بولور (وَعَلَى الْمَقْتَرِ قَدْرُهُ) وحالى نار بولغان كشى گه حالى قدرى واجب بولور بو آيتن آلوبده امام شافعى متعهده مقدار تعيين ايتمه دى بلكه حاكم نك رأينه مفوض ديدى نيته كه رسول الله جماع دن لك خاتوننى طلاق قیلغان انصارى غه باشكداغى بور ككلى مقعه ايتب بېر ديدى امام اعظم فاشده متعه درع ملحفه خمار لکن بولار نك قيمتته ايرنك بايلغى ويار ليلغى اعتبار قیلنه هم آيتنى ده موكار صرف قیلنه (مَقَاعًا بِالْمَعْرُوفِ) يعنى شرعا معروف بولغان فائده لندرو برلهن

خا صلاب نه بتووی آدما رنک سودا و معیشت برلن مشغول بولغان وقتنی بولغانلغی اوچون) بو آیت برلن
بیش وقت نماز نك فرضلغنه استدلال قیلغان لار چونکه صلوات جمع، اقل جمع اوج وسطی صلوات که
معطوف اوج نك وسطی سی یوق معطوف معطوف علیه که باشغه بولورغه کیرهک (وَقَوْمًا لِلَّهِ فَانْتَبِهْ) دخی
الله رضالغی اوچون نمازده طورکز الله تعالی نك ذکرندن باشقهدان تیک طورغانکیز حالده بو آیت نك
نزولنه سبب ارقم اوغلی زید ددیقه اسلام نك باشنده هر قایومز نمازده سربله شددر ایدک هم مسجد که
کرگاج برمز ایکن چمزدن کوبمه او قودک دیو سوریدر ایدک دی هم بو آیتدن نمازده قیام نك هم
- دیله شونی قویونک فرض بولووی چغه هم خضوع که منافی بولغان صفت لار نك مکروه بولووی چغه (فَأَنْ خِفْتُمْ)
بس اکرده دشمنان یا که برطعج حیواندان قورقسا کیز قبله غه قاراب با صرب او قوده (فَرَجًا أَوْ
رُكْبَانًا) بس جهیدو بارغان حاللر کزده یا که آطلانغان حاللر کزده او قورکز (فَإِذَا أَمْنْتُمْ) بس هر قایچان
قورقودان امین بولسا کیز (فَادْكُرُوا اللَّهَ) بس الله تعالی نی ذکر ایکنیز (كَمَا عَلَّمَكُم) الله تعالی سزگه اویره تکاچمه
(مَا) شول نرسه نی (أَمْ تَكُونُوا تَعَاهُونَ) اول نرسه نی سز بلور بولما دکنیز (وَالَّذِينَ) دخی شونمسی ابرلر
(يَتَّقُونَ مَلَكُمْ) سزدن ثولر لر (وَيَنْزِلُونَ أَرْوَاحَهُمْ) و خانونلارینی قالدر لر (وَصِيَّةً لِّأَرْوَاحِهِمْ) بس
خانونلارینه شول وصیت برلن وصیت قیلسونلر یعنی نه یقب قالدرسونلار (مَقَاعًا إِلَى الْحَوْلِ) بر یل
تمامنه قدر فائدهله نو وصیتی برلن یعنی نفقه و کسوه بیرو برلن (غَيْرَ أَخْرَاجٍ) طورا تورغان اورنلارندان
چغارلماغانلاری حالده یعنی ثولرگه یا قن بولغان ابرلر خانونلاری اوچون یا قن قرده شلرینه
وصیت نه یقب قالدرسونلار ثولگانندن صرک کامل یل تولغانغه قدر نفقه و کسوه بیورگه هم طورا
طورغان اورنلارندان چغارما غه (فَأَنْ خَرَجْنَ) بس اگر ابرلری ثولگان خانونلار طورا
طورغان اورنلارندان اوز اختیارلاری برلن چقسالار (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس ای میت نك
ایلیری (یا قن قرده شلری) سزگه گناه یوقدر (فِيْمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ) اول خانونلار نك اوزلری حقنده
قیلغان نرسه لرند (مَنْ مَعْرُوفٍ) شرعا معروف بولغان اشمن (وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) والله تعالی خـلافاق
قیاوچیدان اوج آلوغه کوچی بیکن کوچی اشلرگان اشفده حکمت ایبه سی در اسلام نك باشنده بو آیت برلن
عمل قیلغان لار طائف شهرندن اشرف اوغلی حکیم اسملی آدم بر وقتک مدینه گه کیلوب وفات بولغان
خانونی آنا و آناسی و بالاسی قالغان رسول اکرم حکیم بن اشرف نك مالن آنا و آناسه هم بالاسنه
حصه لارندان بیرگان خانوننه حکیم نك یورطنده هر یل تورو برلن امر ایکنان هم هر یللی نفقه بیرگان
صوژره بو آیت منسوخ بولغان بر یل عدت دورت آیسک دن کون عده برلن منسوخ بولغان هر یللی
نفقه کسوه ترکه دن بیکنان دورت دن بریا که سیگزدن بر برلن منسوخ بولغان (وَلَمَّا طَلَّغَتْ مَقَاعًا بِالْمَعْرُوفِ)
دخی طلاق قیلغان خانونلار اوچون شرعا معروف بولغان مقدار برلن فائدهله نو باردی یعنی طلاق
قیلغان خانونغه عدت ده وقت نفقه بیرو ابرگه واجبدر کیرهک طلاق رجعی برلن طلاق قیلغسون و کیرهک
طلاق باشن برلن قیس قزی فاطمه دده یقه مینم ابرم مینی اوج مرتبه طلاق قیلدی رسول الله یکنان نفقه ده سکنی ده

تقدیر ایتمه دی دیوس بور وایت قرآنغه ده امام اعظم منهنده مخالف بولا لکن جواب بیرمهز بو حدیث مردرد دیدر هونی حضرت عمر رد قیلغان بر خاتون سوزی برلن قرآن، سنت برلن ثابت بولغان حکمی ترک ایتمهز بو خاتون درست قایتمه می یالغان سوزلی می حدیثنی حفظ قیلا آلدیمو یا که اونتمدهو دیدی (حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ) الله تعالی که خلافتی قیلردان قور قوچی مسلمانلارغه متعه (نفقه) ثابت بولماق برلن ثابت بولدی (كُنْ لَكَ يَبِيْنُ اللهُ) اوتکنده ذکر قیلنغان و بیان ایتملگان طلاق عدت حکملرینی بیان ایتمکن کبی بیان قیلور الله (لَكُمْ) سرکه (آیاته) آیتارینی (لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ) سزنگ علقکرنی صرف قیلوب فکر قیلور وکز او چون الله تعالی وبادان و طاعون دان قاپچاو حفته ذکر قیلناچی آیتنی ایندردی «دوردان» قریه سنده و باء واقع بولغاچ خلق نلک بعضی قریه دن چغب اطرافقه کیتدیلمر بعضی ایولرنده قالدی لار قریه دن چغمانلاری سلامت قالدی قریه ده ئویلرنده قالغانلاری هلاک بولدیلمر شونمن صوگ خلق اولادی و بئادان قاپچو قوتلوغا سبب ایکن دیوشوندان صوگ کوب زمان لار اوتدی بریلده یئنده و باء ظاهر بولدی خلق همسی «دوردان» قریه سنمن چغب بتدیلمر نیچه مکلر آدم ایدی حتی بیتمش مک دیدیلمر الله تعالی شونی بیان ایقوب ذکر قیلناچی آیتنی ایندردی (أَلَمْ تَرَ) ایا کورمیسونمی یعنی قارامیسونمی ای محمد (أَيُّ الدِّينِ) شوندی آدمار که (خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ) اول آدملر یورطلارندان چقدیلار (وَهُمْ الْاَوْفَى) حالبوکم اول آدملر نیچه مکلر ایدی (حُنْرًا لَوْ تَوْ) و باء سبیلی تولودن صاقلانوا چون (فَقَالَ لَهُمُ اللهُ) بس و باء سبیلی تولودن قور قوب یورط لارندان چغمان آدم لرکه الله تعالی نه بقدی (مُوتُوا) تولسکز دیو بس تولدیلمر (ثُمَّ آمَنَّاهُمْ) مونلک صوکنده آلارنی ترکزدی الله تعالی (أَنَّ اللَّهَ) درستلسکده الله تعالی (لِنُرْفِضَ عَلَى النَّاسِ) آدملر اوزه رینه شفقت ایه سیدر (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولکن آدملرنلک کوبسی (لَا يَشْكُرُونَ) الله تعالی که نعمتلری برابرنده شکر قیلما سلا ر و باء واقع بولغان اورنغه کرونلک حرام بولووی الله تعالی «ولاتلقوا بایدیکم الی القهولکة» دیگان سوزی برلن ثابت بولغان کبی و باء واقع بولغان اورندان قاپچ چفونلک حراملغی هم بو آیت برلن ثابت الله تعالی تولم دن قاپچ قوتلو ممکن بوا ماغانلغنی مقدر بولغان نرسه نلک شکسز ایرشووینی بیان قیلغان نلک صوکنده مسلمانلارغه صوغش قیلو برلن امر قیلدی چونکه صوغشده اجل بیتب تولسه لر الله تعالی یولندک تولو بولانیته کده یته (وَقَتُلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) ای مؤمنلر الله نلک رضالغی یولنده صوغش قیلسکز (وَأَعْلَمُوا) دغی بلکسز (أَنَّ اللَّهَ) درستلسکده الله تعالی (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) خلافتی قیادوب صوغشده قالغان کشینلک سوزینی ایشقوچی در و کورکنده بولغان نرسه نی بلسگوچیدر (مَنْ ذَا الَّذِي) ایا پارمی شول صفلی کشی (يُقَرِّضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا) الله تعالی که کورکام بولغان بورو چقه بیرو برلن بسور چقه بیورر یعنی کمال رضالغی برلن الله تعالی یولنده مالنی صرف قیادور (فِيضَاعُهُ لَهُ) بس الله تعالی اول کشی که جز اسلی اولوشلر (أَضْعَافًا كَثِيرَةً) کوب اولوشلر برلن یعنی اون اولوش دن بیسی یوز که قدر آرتدر (وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ) والله تعالی بعض کشی که رزقنی نار قیلور و بعض کشی که قیلور (وَأَلَيْهِ

تُرْجَعُونَ) وادل الله تعالى كه قيامت كونه قايقارلش بولورسز (الْم تَر إِلَى الْمَلَاءِ) ايا اعتبار قيلول
قاراميسونمى اى محمد مشورت اوچون جيليفغان جماعت كه (مَنْ بَنَى اسْرَائِيلَ) يعقوبنلك بالالارندان
(مَنْ بَعْدَ مُوسَى) موسى (عليه السلام) نولگان نلك صوگندن (اِذْ قَالُوا) شول وقت اسراييل بالالارى
ته يقديلىر (لَنْبَى لَهُمْ) اوزلرى اوچون بولغان پيغمبركه شمعون عليه السلام كه (اِبْعَثْ لَنَا مَلَكًا) بزنلك
اوچون امير بولوب طور (نُعَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى يرلنده برهه صوغش قياورمز (قَالَ) ته يقدى
پيغمبر يعنى شمعون عليه السلام (هَلْ عَسَيْتُمْ) ايا ياقن بواورسزمو (اِنْ كُنْتُمْ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ) اكر
سزكه صوغش قيلو فرض قيلفسه (اَنْ لَاتُقَاتِلُوا) صوغش قياماسسزلىق غه يعنى اش مين سزدن كوتكناچمه
مين سزنى صوغش قيلماسلار قورقارلار ديواويليم (قَالُوا وَمَا لَنَا) اسراييل بالالارى ته يقديلىر بزره
نى بولدى (اَنْ لَاتُقَاتِلَ) صوغش قياماسسزلىق غه (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى بولنده يعنى بزننى الله تعالى
بولنده صوغش قيلودن طيفغان نى نرسه بار ديو (وَقَدْ اُخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَاَبْنَائِنَا) و تحقيق بز چغارلش
بولدى بورطلامزدن وبالالارمز يانندن جالوت دخى عمالقه مصر بولهن فلسطين آراسنده غى روم
ديگكزى ياننده طورالار ايكان بنى اسراييل كه غلبه قيلول بورطلارنى آلغانلار بالالارى بنى اسير
ايقانلر حتى پادشاه بالالارندان دورت يوزده قرق بالانى اسير ايقانلر (فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ)
بنى اسراييل كه صوغش قيلو فرض قيلفغان زمانده (تَوَلَّوْا) صوغشدن يوز دوندرديلىر (الْاَقَابِلَامُتُّهُمْ)
(مگر بنى اسراييل دن آزكشى گنه يوز دوندرمه دى يعنى اوج يوزده اون اوج ككشى گنه) (وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ) والله تعالى صوغش قيلونى قوبو سببلى اوزلرينه ظالم ايقوچيلرنى بلسگوچيسر (وَقَالَ لَهُمْ
نَبِيُّهُمْ) دخى اسراييل بالالارينه پيغمبرلرى يعنى شمعون عليه السلام ته يقدى (اِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله
تعالى (قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ) تحقيق سزكه طالوتنى بييهردى (مَلَكًا) پادشاه بولغان حالده (قَالُوا اِنِّي
يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ) اسراييل بالالارى ته يقديلىر نيچك طالوت اوچون پادشاهلق بولسون (عَلَيْنَا) بزنلك
اوزه مزكه (وَنَحْنُ اَدْحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ) حالبوكم بىز طالوتن پادشاه بولوغه حقايراق و تيشليره كه
(وَلَمْ يَبُوتْ سَعَةً مِنَ الْمَالِ) و حالبوكم طالوت كه مالدان كيكلك بيرلده دى يعنى نيچك اول بزره پادشاه
بولسرن اول فقير كتوچى طالوت مضررت يوسنى نلك بنيامين اسملى بالالارندن بنيامين نلك بالالارنده
پادشاهلقده پيغمبرلكده بولماغان پيغمبرلك يعقوب عليه السلام نلك لاوى اسملى بالالارنده بولوب
پادشاهلق يهودا اسملى بالالارنده بولغان (قَالَ) بنى اسراييل كه پيغمبرلرى ته يقدى (اِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ)
درستلكده الله تعالى پادشاهلق اوچون طالوتنى اخقيار قيلدى (عَلَيْكُمْ) سزلك اوزه رزكه (وَزَادَهُ
بَسْطَةً) دخى الله تعالى طالوت كه فضيلقنى و كيكلكنى آرتدردى (فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ) علم ده و تنده يعنى
اوزونلقده . طالوت بنى اسراييل اچنده صوغشده و ديانقده خالقنلك ايك عالمى و بويده ايك اوزونى بولغان
(وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكُهُ مَن يَشَاءُ) والله تعالى پادشاهلقنى تله گان ككشى سنه بيرر (وَاللَّهُ وَّاسِعٌ عَلِيمٌ) والله

تعالى نىڭ فىلى كىڭ بولغۇچىدەر ھەم كەمگە پادشاھلىقنى بىررگە تېيىش ابدىكى بىلگۇچىدەر (وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ) دىنى بنو اسرائىلگە پېغمبەرلىرى (شەمەونە ئىلەھى سەلام) ئەيتىدى (ان آية ملكه) درستلىككە طالوت نىڭ پادشاھلىقى نىڭ علامى بوسوزنى شەمەونە ئىلەھى سەلام بنو اسرائىل نىڭ طالوت نىڭ پادشاھ بولۇپتەنە دىلىل اېستەگاج ئەيتىدى (ان ياتىبكم التابوت) سزگە ساندىقىڭ كىلۇبىدەر (ففيه سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ) اول ساندىقىدە رېئازدن كۆكۈملرگە قارالانو باردەر (وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ) دىنى موسى (ئىلەھى سەلام) قالدىرغان نرسەدن قالغان نرسە باردەر (وَالْهَارُونَ) دىنى ھارون (ئىلەھى سەلام) قالدىرغان نرسەدن قالغان نرسە باردەر يعنى موسى ئىلەھى سەلام نىڭ باشماغى تاباغى ھارون ئىلەھى سەلام نىڭ چالماسى موندە آل موسى بىلەن آل ھاروندىن نەفس موسى بىلەن نەفس ھارون مراد، (آلنى كرتو شانلىرىنى اولوغلاو اوچون گە) (تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ) قىرىشەنلەر يوكەلەگان حالدە كىلۇبىدەر اول تابوت حضرت موسى نىڭ وفاتى سوكىدە اللە تعالى اول تابوتنى كوككە كوتەرگان بولغان سوكىدە فرىشەنلەر اېندىرگانلەر (ان في ذلك لآية لِّكُمْ) درستلىككە بىرتابوتتە سزنىڭ اوچون علامت باردەر (ان كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر ايمان كىتىرۇچى بولساڭز بو شەمەونە ئىلەھى سەلام نىڭ بنو اسرائىلگە ئەيتىغان سوزى (فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ) عمالغە بىلەن صوغىش قىلۇ اوچون طالوت عسكىرى بىلەن اوزىنىڭ شەرىدىن اېورلغان زمانىدە حضرت طالوت اوزى نىڭ قومىدە ئەيتىدى مېنىم بىلەن صوغىشە ياشىكت لىرگە چىسون دىو سىكسان مىڭ كىشى اېيەروب چىدى بىك اسسى وقت اېدى بىر ياپانغە باروب توشدىلردە حضرت طالوتتىن اللە تعالى بىزگە يىلغە آغزسون دىو سورا دىلار (قَالَ ان الله مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ) طالوت قومىدە ئەيتىدى درستلىككە اللە تعالى سزنى بو يىلغە بىلەن امتحان قىلۇچىدەر سزىلدىن اطاعت قىلغان آدم بىلەن اطاعت قىلماغان آدملەر ظاهر بولسون اوچون (فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ) بس كىمەر اول يىلغە صوندىن اچەر (فَلَيْسَ مِنِّي) بس اول كىشى مېڭا اېيەرگان كىشىلردن توگل (وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ) وكىمەر اول يىلغە نىڭ صوندىن ناتوماس (فَأَنَّهُ مِنِّي) بس درستلىككە اول كىشى مېڭا اېيەرگان كىشىلردىن (الّا) مگر اچسەدە مېڭا اېيەرگان كىشىلردن بولور (من) شول كىشى (اغْتَرَفُ غُرْفَةً بِيَدِهِ) قولى بىلەن بىر چوموروب آلۇ بىلەن چوموروب آلدى يعنى قولى بىلەن چوموروب آلۇب اچكان كىشى گە مېڭا اېيەرگان كىشىلردن بولور (فَشَرِبُوا مِنْهُ) بس اول يىلغە نىڭ صوندىن اچدىلەر ومخالفت قىلدىلار (الّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ) مگر طالوت نىڭ عسكىرىدىن آز كىشى گە اچمىدى يعنى اوچ بىزدە اون اوچ كىشى گە (فَلَمَّا جَاوَزَهُمْ) بس يىلغەدن طالوت اوتكان زمانىدە (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دىنى ايمان كىتىرگان آدملەر طالوت بىلەن بىرگە اوتكانلرى زمانىدە (فَالرَّا لَطَافَةَ لَنَا الْيَوْمِ) طالوت گە اېيەرگان آدملەر نىڭ بعضى بعضىدە ئەيتىدىلەر بو كىن بىزنىڭ اوچون طاقت بوق (بِجَالُوتٍ وَجُنُودِهِ) عمالغە طاقتىدىن بولغان جالوت و جالوت نىڭ عسكىرى بىلەن صوغىش قىلۇغە چونكىه آلار كۆب، وقتلىرى آرتوق دىدىلار (قَالَ الَّذِينَ) طالوت عسكىرىدىن شوندى آدملەر ئەيتىدىلەر (يَنْظُرُونَ) يقىن قىلۇرلار

الار (اَنْتُمْ مَلَأْتُمُوهَا) در سنلکه آلا الله غه بولق فوجيلار در ديوي معنی شهيد بولوب الله تعالی گه بولغولار يني
بقينا بلگان آدملر شهيد بار (كُمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَالِيَةً) كويبه در آز جماعتدن (غَابَتْ فِتْنَةٌ كَثِيرَةٌ بِأَذْنِ اللَّهِ)
الله تعالی نك اذني دياردهمی برلن كويبه جماعت گه غالب بولدی (وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) والله تعالی
صبراق قيلوچيلار برلن برگه در (وَلَمَّا بَرَزُوا) ظاهر دياقن بولعاملاری زمانده طالوت هم عسکری
(جَالُوتَ وَجُنُودَهُ) جالوت گه هم جالوت نك عسکریبه (قَالُوا) طالوت عسکری ده بولدی (رَبَّنَا آفِرْغْ عَلَيْنَا)
صبرا ای ربهز بز نك اوزه ربهز گه صبرلغنی قویغای ايدك (وَتَبَّتْ أَعْيُنُنَا) دخی بز نك آياقلار مزي
صرغشده برکتکای ايدك (وَأَنْصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) دخی بز گه ياردم بيرگای ايدك کافر قومنه غالب
بولو اوزه ربهه (فَهَزَمُوهُمْ بِأَذْنِ اللَّهِ) بس طالوت هم عسکری جالوتنی هم عسکرینی الله تعالی نك اذني
دياردهمی برلن صندرديلار وجيکديلار (وَقَتَّلَ دَاوُدُ جَالُوتَ) دخی داود جالوتنی اولقردی داود نك جالوتنی
ئولقرو قصهسی طالوت نك عسکری اچنده آلتی بالاسی برلن ايشا بار ايدی داود بيدیچي بالاسی کچکنه
بولد قلمدان قويلار کونه در ايدی بس الله تعالی طالوت لار نك بيغبرينه يعنی شه مون عليه السلام گه وحی
قيلدی جالوتنی داود ئوترر ديو بس اول بيغبر داودنی آتاسندن صوراب ازلهب تابدی بولله بارعانه
داود عليه السلام گه اوج تاش اوچرادى بزنی آل بز نك برلن جالوتنی ئوتررسون ديديلر بس داود
بوناشلارنی صومقه سينه سالدی هم شول تاشلار برلن جالوت گه آطوب جالوتنی ئوتردی مونك صومقنده
طالوت داود (عليه السلام) غه قزین جفتلغردی (وَأَنذَاهُ اللَّهُ الْمَلِكَ وَالْحَكِيمَةَ) دخی الله تعالی داود عليه السلام گه
پادشاهاق ويغمبرلك بيردی داود عليه السلام دان بورون بنو اسراييل دن برکشیده ده بيغمبرلك برلن
پادشاهاق جيولغانی يوق ايدی (وَعَلَّمَهُ مَا يَشَاءُ) دخی الله تعالی داود عليه السلام گه اوزی تله گان نرسه لردن
اؤيره تى تبهر كوله كابر ياصاو وقوشلار وحيوانلار برلن سويله شو كبی (وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ الْفِتْنَةَ) اگرده
الله تعالی نك آدملرنی بيبه روی بولماسه ايدی (بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ) بعضسنی بعضسی برلن يعنی ايمان اهلی
برلن کفر اهلی بيبه رهسه ايدی (لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ) بيربورولور ايدی يعنی کفر اهلی مسلمان لار غه
غالب بولوب بيرده كويبه بوزوقاق قيلورلار ايدی (وَلَئِنْ لَمْ يَنْزَلْنَا عَلَى آلِ عَالَمِينَ)
مخاوقلار اوزه ربهه شفقت ايديه سيدر (تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ) بوذکر قيلنغان نرسه لري يعنی وباءدان قاچوچيلار نك
قصهسی طالوتنی الله تعالی نك پادشاه ايتقوی هم تابوت كيدلو جالوتلار نك مغلوب بولوی داود
عليه السلام نك جالوتنی ئولقروى الله تعالی نك علامتلريدر (نَتَلَّوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ) ای محمد اول آيتلرنی
سينك اوزه رکا حفاق برلن اوقورمز (وَأَنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) دخی در سنلکه سين البقه دين اؤيره تر
اوچون بيبه رهش رسوللردن سن . ايکنهچي جزء تمام بولوب اوچونچي جزء گه شروع ايدلدى
(تِلْكَ الرُّسُلُ) بوذکر قيلنغان رسوللر يعنی آدم (عليه السلام) دن باشلاب داود عليه السلام گه قدر
بوسوره ده ذکر قيلنغان رسوللر (فَضَلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) اول رسوللرنك بعضسنی بعضسنی اوزه ربهه رسوللر
باشقه بولغان بعضی فضيلت لرده آرتق قيلدق (مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ) اول بيغمبرلر جهله سفندن بار الله تعالی

سویله‌شان کشی مثلا موسی علیه السلام هم محمد علیه السلام چونکه الله تعالی موسی علیه السلام برلهن
 طوره رسول الله برلهن معراج کیچه سنده سویله شدی (وَرَفَعَ بَعْضُهُمْ دَرَجَاتٍ) دخی اول پیغمبر لردن الله
 تعالی بعضنی کوب درجه لرگه کونتردی رسول اکرم کبی الله تعالی خاتم الانبیاء و افضل الانبیاء ایتدی
 (وَآتَيْنَا عِيسَىٰ بْنَ مَرْيَمَ) دخی حضرت مریم اوغلی عیسی غه ببردک (الْبَيِّنَاتِ) ظاهر بولغان معجزه لر نی
 (وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) دخی مریم اوغلی عیسی نی جبرائیل برلهن یا که انجیل برلهن قوتله دک (وَلَوْ
 شَاءَ اللَّهُ) و اگر الله تعالی بتون خلقنی کوندرونی نله سه ایدی (مَا أَقْتَلْنَا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ) پیغمبر لر
 صرکنده بولغان آدمار (امتلر) اختلاف قیاسه اسلار ایدی (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ) اوز لرینه
 ظاهر بولغان آیتلر (مُعْجَزَاتٍ) کیلگانمن صوکه (وَلَكِنْ اِخْتَلَفُوا) لکن مینم نله وم برلهن اختلاف
 قیلدیلار بو ره و شچه (فَمَنْهُمْ مَنْ آمَنَ) بس آدملردن بار رسول لرگه ایمان کیترگان کشیلر (وَمَنْهُمْ
 مَنْ كَفَرَ) دخی آدملردن بار رسول لرگه ایمان کیترمی کافر برلغان کشیلر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا)
 و اگر الله بتون خلقنی حق غه کوندرونی نله سه ایدی اختلاف قیاسه اسلار ایدی (وَلَمْ كُنَّ اللَّهُ) و لکن
 الله تعالی (يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) تلگان نره سنی قیلور یعنی تلگان کشی نی حق لفته فضلی برلهن کوندر
 و نله گان کشی سنی عدلی برلهن رسوای قیلور (بِأَيِّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر
 (أَنْفَعُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) بزیزگه رزقلاندرغان نره سدن الله یولنه صرف قیلکز (مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمَ)
 شوندی کون کیلمه سدن بورون (لَا بَيْعَ فِيهِ) اول کونده صانو یوقدر بس فدییه بیروب عذاب دن
 قولا آلماسز (وَلَا خُلَّةَ) دخی فائده بیبه تورغان دوستلقد، یوقدر (وَلَا شَفَاعَةَ) دخی الله تعالی نکه
 رخصتدن باشقه شفاعت قیاده یوقدر (وَالْكَافِرُونَ هُمْ الظَّالِمُونَ) دخی کافر لر الله تعالی نکه امرینی
 اورنمن باشقه قویولاری سببلی ظالم لردر الله تعالی توحید هم صفات مسئله سنده آیه الکرسی
 ایندردی (اللَّهُ) هر بر کورکام صفتنی چیغان ذات (لَا إِلَهَ) هیچ بر معبود بالحق یوقدر (الْأَهْوَى) مگر
 اول هر بر کورکام صفتنی چیغان الله تعالی گنده در (الْحَيُّ) ترکدر اول الله تعالی (الْقَبُومُ) خالق نکه
 تدبیری برلهن همیشه تورغ و چیدر (لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ) اول الله تعالی نی قالغو توتماس (وَلَا نَوْمٌ) دخی
 یوقر توتماس یعنی الله تعالی ده قالغوماق و یوقلاماق صفتنی یوقدر (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) اول الله تعالی
 ارجون ملکدر کورکارده بولغان نره سدر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخی بیبرلرده بولغان نره سدر (مَنْ ذَا الَّذِي)
 کم باردر (يَشْفَعُ عِنْدَهُ) الله تعالی کاشنده شفاعت قیلا تورغان کشی یعنی هیچ کم یوقدر شفاعت
 قیلا آلماس (إِلَّا بِإِذْنِهِ) مگر الله تعالی نکه اذنی برلهن گنه شفاعت قیلور (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) الله تعالی
 آدملرنک آلدلارنده بولغان نره سنی بلور (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی آدملرنک آرتلارنده بولغان نره سنی بلور
 (وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ) و بنده لر الله تعالی بلسگان نره سدن هیچ نره سنی کامل بله سلر (الْأَبْمَثَاءِ)
 مگر الله تعالی بلور لرینی تلگان نره سنی گنه بلور لر (وَسِعَ) صیدردی (كُرْسِيِّهِ) الله تعالی نکه کرسی سی

(السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرني وييرلرني (وَلَا يُؤَدُّهُ حَقُّهُمْ) دخی الله تعالی گه کولکرنی صافلاو آغر بولماس (وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ) واول الله تعالی شریکلردن پاک بولغوجییدر بو کرسی آیتی الله تعالی نی توحیدنی تعظیمی هم الله تعالی نلک صفتلارونی مشتمل بولو جهنمنن قرآن سورهلری و آیقلری آراسنده مکرم و معظم بولغان آیت بولا شونلک اوچنده رسول الله ئە یقدی برکشی آیه الکرسی نی هر فرض نماز صونکده او قوسه اول کشی حاضر او جماخقه کرر ایدی لکن اوجماخقه کرودن طیفغان نرسه ئولم گنه دبو هم آیه الکرسی او قوسه دوام ایتمهز مگر الله تعالی نلک دوستی غنه هم الله تعالی گه عبادت قیلرچی غنه دوام ایتمهز هم بر کشی بوقلارغه یاطقاج آیه الکرسی نی اوقوسه الله تعالی بواوقوجیغه هم کور شلربنه ایمنلک بییرر دیدی هم رسول اکرم ایکنچی حدیثنده ئە یقدی آدم نلک خوجه سی آدم علیه السلام عرب نلک خوجه سی مین (بو سوزمنی ماقتانوب ئە یتمیم) فارسی لرنلک خوجه سی سامان، روم نلک خوجه سی صهیل، حبشی لرنلک خوجه سی بلال، تاغلار نلک خوجه سی طور تاغی، کونلر نلک خوجه سی جمعه کون، سوزلر نلک خوجه سی قرآن، قرآن نلک خوجه سی بقره سوره سی، بقره سوره سینلک خوجه سی آیه الکرسی دیدی موندان باشقه هم آیه الکرسی نلک فضیلتی حقنده کوب حدیثلر بار (لَا تُكْرَهُ فِي الدِّينِ) دینده کوجلهو یوق (فَتُنَبِّئَنَّ الرُّشِدَ مِنَ الْغَيِّ) تحقیق سعادت ابدیه گه ایرشدرگوجی ایمان شقاوت سرمدیه گه ایرشدرگوجی کفردن ظاهر بولغان دلیللر برلهن آبورلری بس هر بر عقلی ککشیگه سعادت ابدیه نی ایسقهو اوچون ایمانغه آشغو وشقاوت سرمدیه دن قتلو اوچون کفردن صافلانو نیوش (فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ) بس کهر شیطانغه یاکه صنم لرگه کافر بولور یعنی آلا رغه عبادت قیلماس (وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ) دخی الله تعالی گه ایمان کیترر (فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى) بس تحقیق اول کشی اشانچلی یب کبی بولغان حقلق غه تونلدی (لَا أَنْفِصَامَ لَهَا) اول اشانچلی یب گه ئوز لیه ک یوقدر (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی بنده لرنلک سوزلرینی ایشتوجییدر و نیت لرینی باگوجییدر (اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا) الله تعالی ایمان کیترگان آدملرگه یاردم بیروچییدر (يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ) الله تعالی ایمان کیترگان آدملر نی ناداناق و کفر قارانغولقلرندان ایمانغه ایرشدرگوجی هدایت نورینه چغارر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشونلدی آدملر کافر بولدیلار (أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ) کافر بولغان آدملر نلک یارداچی لری آذرغوجیلاردر کیره ک شیطان و کیره ک آدم بولسون (يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ) اول آذرغوجیلار کافر بولغان آدملر نی فطرتلر نرسه بولغان ایمان نورندان چغارلار (إِلَى الظُّلُمَاتِ) کفر قارانغولقلارینه (أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) بو کافر بولغان آدملر و آذر دوجی بولغانلار تموغ اهلی او طی نلک ابیه لریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) آلا ر تموغ او طنده مگنوقا اوچیلاردر (الْمُتَرِّ) ای محمد ایسا بله دکمی و قارامادکمی سین (إِلَى النَّارِ حَاجُّ إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم (علیه السلام) گه قارشی دلیل قویوشقان کشی گه (فِي رَبِّهِ) ابراهیم نلک ربسی حقنده یعنی ربک دعواسنده بولغان نمرودگه (أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ) ابراهیم گه نمرود نلک ربسی حقنده معارضه قیلونی نمرودگه الله تعالی نلک پادشاهلقتی

بىرۋىي اوچۇن يەنى نەرودى بوباطل دىۋاغە مەل قىلغان نەرسە نەرودىگە اللە تەئالى نىڭ پادشاھلىقىنى بىرۋىي (اذا) شول ۋەقت نەرودى ابراهيم عليه السلام بىلەن نېقىرىشى (قَالَ اِبْرَاهِيمُ) ابراهيم عليه السلام ئەيىتى (رَبِّ اَلَّذِي) مېنىم رېم شۇنى رېمىر (يَحْيٰى وَيُمِيتُ) ئۆلۈكلەرنى تەرگىزىر و تەرگىزىر ئۆلۈكلەرنى نەرودى ئەيىتى (اَنَا اَمِيْتُ) مېنىدە قەلدىن غەپىرلەن ئۆلۈكلەرنى تەرگىزىم و ظالم بىلەن تەرگىزىر ئۆلۈكلەرم دېر نەرودى شول ۋەقت ايىكى ايرىنى چاقىردى دە بىرسىنى ئۆلۈكلەردى بىرسىنى غەپىر قىلدى شۇنداق سولۇق ابراهيم عليه السلام نەرودى نىڭ فاسد مەراضە سىنىن يوز دۈندۈرۈپ باشىر بولغان مئالىن ظاھىر بولغان مئالگە كۈچىدى (قَالَ اِبْرَاهِيمُ) ابراهيم (عليه السلام) ئەيىتى (قَالَ اللّٰهُ) بس درىستلىككە اللە تەئالى (يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ) قوياشنى مشرقىن كىتىرىر يەنى چىقار (فَأْتِيهَا مِنَ الْمَغْرِبِ) بىس سىن قوياشنى مغرىبن كىتىرىر يەنى چىقار (فَبَيَّتَ الَّذِينَ كَفَرُوا) بس كافر بولغان كىشى يەنى نەرودى حىران بولدى و آھىرادى (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) واللە تەئالى ظالم بولغان قومنى حق لىقە كۈندۈرمەس (اَوَلَمْ يَكُن لَّآلِئِى) يايىسە شۇنى آدم نىڭ مئىلى كوردىكى اى مەمە (عليه السلام) (مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ) اول كىشى قىرە اوزەرىنە اۋندى قىرەدن بىت المەس مراد يەنى نىغىت نصر خراب قىلغاننىڭ سولۇقكە اول اۋتۈچىدن عزىر عليه السلام مراد (وَهِيَ نَارِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا) اول قىرەنىڭ دىۋارلارى تۈبەلرى اوزەرىلە تۈشكۈچى ايدى (قَالَ) اۋتۈچى كىشى يەنى عزىر عليه السلام ئەيىتى (أَنِّي يُحْيِي هُنَا اللّٰهُ) اللە تەئالى بوقىرەنى نىچىك تەرگىزىر (بَعَثْتُمُوهَا) بوقىرە ئۆلگەننىڭ سولۇقكە قىرەدن اھلى مراد (فَأَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ) بس اللە تەئالى عزىر عليه السلامنى يوزىل ئۆتۈرۈپ تۈتتى (ثُمَّ بَعَثَهُ) مونۇڭ سولۇقكە تەرگىزدى اللە تەئالى عزىر عليه السلامنى (قَالَ كَمْ لَبِثْتَ) اللە تەئالى ئەيىتى كۈبە ئۆلۈپ تۈردىڭ دېر (قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا) عزىر عليه السلام ئەيىتى بىر كۈن ئۆلۈپ تۈردىم (أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ) يايىسە بىر كۈننىڭ بىعضىنى ئۆلۈپ تۈردىم چۈنكى عزىر عليه السلام كۈندىزنىڭ اۋلادە يوقلاغان ايدى يوز يىلدان سولۇق قۇياش باتقاننىڭ سولۇقكە تەرگىزىر عزىر عليه السلام اۋىلادى يوقلاغان كۈننىڭ قۇياش باطقان ۋەقتى دېر اۋل بىر كۈن ئۆلۈپ تۈردىم دېر قۇياشقا قارمايغىنە ئەيىتى قۇياشقا قاراسە باتماغان ايكان شۇنىڭ اوچۇن يايىسە كۈننىڭ بىعضىنى ئۆلۈپ تۈردىم دېدى (قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةَ عَامٍ) اللە تەئالى ئەيىتى بلكە يوز يىل ئۆلۈپ تۈردىڭ (فَانظُرْ اِلَى طَعَامِكَ) بس طەمكى قارا (وَشَرَابِكَ) دىنى اچەلىككە قارا (لَمْ يَقْسَسَهُ) يوز يىل تۈرۈپتە اۋزگارىمەدى (وَأَنْظُرْ اِلَى حِمَارِكَ) دىنى ايشەككە قارا ايشەكى نىڭ سۈبەكلرى قارالغان ئۆلگەن ايكان (وَلَنْجَعَلَنَّكَ) يەنى بو اشنى قىلىق سىنىڭ بىلۈككە اوچۇن وسىنى قىلماقلىق اوچۇن (آيَةٌ لِلنَّاسِ) آدملىرگە علامت (وَأَنْظُرْ اِلَى الْعِظَامِ) دىنى ايشەككە سۈبەكلرىنە قارا (كَيْفَ نُنشِرُهَا) نىچىك تەرگىزىمىز اول سۈبەكلەرنى (نَمْ نَكْسُوها لِحْمًا) مونۇڭ سولۇقكە اول سۈبەكلەرگە ايت كىگىزىمىز (فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ) بس عزىر عليه السلامكە اللە تەئالى نىڭ نەرسەكە كۈچى يىقۇرى ظاھىر بولغان زامانىدە (قَالَ اَعْلَمُ) عزىر عليه السلام ئەيىتى بلەن (أَنَّ اللّٰهَ) درىستلىككە اللە تەئالى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ھىر

برنوسه اوزه رينه كوچى يتكوچيدر ديو (وَاِذَا قَالَ اِبْرَاهِيمُ) اى محمد شول وقتنى ايسگه توشر ابراهيم
(عليه السلام) شهيتدى (رَبِّ اَرْنِي) اى رېم ميگئا كورسەت (كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى) ئولكلرنى نېچك ترگزه سن
شونى كورسەت ديو نمرود ابراهيم عليه السلام گه فارشى سينك رېلك ئولكلرنى ترگزه مېندە ئولكلرنى
ترگزه ديگاج ابراهيم عليه السلام الله تعالى نك ئولكلرنى ترگزوى تەنارينه جانلاريني قايتارو برلەن
سين اول طريق ئولكلرنى ترگزوگه قادر توگل سن ديدى نمرود ابراهيم عليه السلام گه رېگنك
ئولكلرنى ترگزوى جانلاريني تەنلرينه قايتارو برلەن بولغانى كوردىمى ديگاج ابراهيم عليه السلام
كوردم ديه آلمادى شول سببلى ئولكلارنى الله تعالى نك ترگزووينا كوز برلەن كورر اوچون صورادى
(قَالَ اَوْلَمْ تُؤْمِنْ) الله تعالى شهيتدى اى ابراهيم ايامينم ئولكلرنى ترگزومه ايمان كېتمەيسنى ديو
(قَالَ بَلَى) ابراهيم عليه السلام بلى ايمان كېتەرم ديدى (وَلَكِنْ لِيُطَمِّنَنَّ قَلْبِي) لىكن كوگام
قرارانسون اوچون صوريم ديدى (قَالَ فَخَذْنَا مِنْهُ الطَّيْرَ) الله تعالى شهيتدى اى ابراهيم (عليه
السلام) قوشلاردان دورتسى نوت (طاوس، شەتەج، قارغە، كوگارچن) ديگان لىر (فَصَرَّهُنَّ اِلَيْكَ) بو
دورت قوشنى اوزئا قوش يعنى صوبب ايقلريني توراب قناتلارونى كېسب برگه قاطشدر (ثُمَّ اجْعَلْ)
مونك صوگندە قيل سين (عَلَى كُلِّ جَبَلٍ) اوزنك يېرگە بولغان هر تاغ اوزه رينه (مِنْهُنَّ) اول قوشلاردن
(جُزْأً) بر كېسە كنى يعنى بو قوشلارنك ايت كېسە كلر ينى هر تورلى تېرەگدە كى تاغلارغە تازات
(ثُمَّ ادْعُهُنَّ) مونك صوگندە چاقر اول تارانلغان كېسەكلرنى يعنى الله تعالى نك اذنى برلەن كېلگز
ديب شهيت (يَا اَيُّهَاكَ سَعِيَا) اول تارانلغان كېسەكلر سيگئا آشقغان حالده كېلورلر يعنى تىرى وسلامت
قوشلار بولوب (وَاَعْلَمُ) دىخى بل سين (اَنَّ اللّٰهَ) درستلكدە الله تعالى (عَزِيزٌ) قوتليدر هچ كم عاجز
قېلا آلماس (حَكِيمٌ) هر بر اشلەگان اشندە الوغ حكمت ايه سيدر شوندىن صوگ ابراهيم عەم طاوس
شەتەج قارغە كوگارچننى توتب بوغازلادى قناتلارونى يولغدى اينلر ينى نورادى هر قابوسنى برگە
قوشدى وەر قابوسنى تورلى تاغلارغە تاراندى مگر باشلارون اوزينه آلوب قالدى صوگره الله تعالى نك
اذنى برلەن كېلگز ديب قېقدى هر قابوگيسەكلر اوچوب برسى برسە قوشلار كامل قوشلار بولوب
كېلدېلر بو قصەدن آلوب حشرنك اجزاء مفرقه فى جمع برلەن بولوينە بارغانلار بس حشر اجساد
تەبىرندە معدومنى اعاده لازم ديگان بحث كېلى (مَثَلُ الَّذِينَ) شوندى آدم لرنك انفاق قېلورلارنك
صفتى (يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالى يولندە ماللارونى صرف قېلورلار (كَمَثَلِ حَبَّةٍ) آلارنك انفاق
قېلورلارنك صفتى بر اولق كېيدر (اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ) اول اولق يېدى باشاق اوستردى (فِي كُلِّ سَبَّةٍ مِائَةٌ
حَبَّةٌ) هر بر باشاغندە يوز اولق بولغوچيدر اوسترونى اولق غە اسناد اوستروگە سبب بولوروى اوچون
اسناد مجازى در (وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ) والله تعالى نلەگان كشى سنە مونداندە آرتق ثواب بېرر (وَاللّٰهُ وَاَعْلَمُ
عَلَيْمٌ) والله تعالى رحمتى كېلك بولغوچيدر هم انفاق قېلورلارنك قصدىنى بلگوچيدر الله تعالى حضرت

عثمان برلہن حضرت عبدالرحمن بن عوف حقیقہ ذکر قیلماقی آیتنی ایفردی پونکہ عثمان رضی اللہ عنہ تبرک صرغشندہ (جیش العسره) جمیع نرسہ لری برلہن ملک دوه تصدق ایتدی عبدالرحمن بن عوف رضی اللہ عنہ دورت ملک درہم تصدق ایتدی (الَّذِينَ) شوندی آدملر (يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) مالارونی اللہ تعالیٰ نلک رضالغی نابلغان یولده صرف قیلورلار (ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا) مونک صونکہ اللہ تعالیٰ یولندہ صرف قیلغان نرسہ لرندہ (مالاروندہ) ایبہرتمہ سلر (مَقًّا وَلَا أَدَى) منت فی ہم رنجتونی منت دیو قیلغان ایزگولک برلہن ایزگولک قیلغان کشی سنہ ظلم ایتوگہ ئه بتورلر اذی دیو قیلغان ایزگولکی سبیلی ایزگولک قیلغان کشی گہ اشہ کی تل اوزانوغہ ئه بتورلر (لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) منتمن ورنجتودن باشقہ اللہ تعالیٰ یولندہ مالارونی صرف قیلغان کشی لرگہ ربلری قاشندہ اجرلری بولور (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) دخی بو آدملر اوزہ رینہ قورقودہ یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی بو آدملر حسرتلہ نوردہ ایبہ سلر (قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ) کورگام سوز (وَمَغْفِرَةٌ) دخی بارلقامق یعنی صدقہ صوراجی آدملی کورگام سوز برلہن قابتارو و آرنق صوراب رنجتکاندہ عفوایغو (خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ) شوندی صدقہ دان ایزگورہ کبر (يَتَّبِعُهَا أَذَى) اول صدقہ غہ صوراعوچینی رنجتو ایبہرر (وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ) واللہ تعالیٰ منت وادی برلہن انفادان موکسزدر ہم منت وادی برلہن انفاق قیلوچیغہ عنان آشفترماودہ شفقلی در (يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایہان کیترگان آدملر (لَا تَبْطُلُوهُ سَدَقَاتِكُمْ) بیرگن صدقہ لارکنی باطل قیلماکز (بِالْمَنِّ وَالْأَدَى) صدقہ بیرگان کشی گہ منت قیلو برلہن ہم آنی رنجتو برلہن (كَالَّذِي) شوندی منافق نلک باطل قیلووی کبی (يُنْفِقُ مَالَهُ) اول منافق مالونی اللہ تعالیٰ بولینہ صرف قیلور (رِئَاءَ النَّاسِ) آدملرگہ ریاء لانوچی بولغان مالده یعنی اللہ تعالیٰ زضالغی اوچون ہم آخرت نوابن امید ایتو اوچون انفاق قیلماس (وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخی اول منافق اللہ تعالیٰ گہ ہم آخرت کونینہ ایمان کیترمہس (فَهَلْهُ كَمَثَلِ صَفْوَانَ) بس اول ریاء برلہن انفاق قیلغان منافقنک انفاق قیلوونینک صفتی طاش کبیرر (عَلَيْهِ تُرَابٌ) اول تاش اوزہ رندہ توفراق باردر (فَأَصَابَهُ وَأَبْلٌ) بس اول تیگز توفراقلی طاشگہ ابری تاجیلی یغور ابرشدی (فَفَرَّكَ صَلْتًا) بس اول ابری تاجیلی یغور اول توفراقلی تیگز طاشنی توفراقسز قاطی طاش ایتوب قویدی (قَالِدِرْدِي) (لَا يَقْتَدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا) ریاء برلہن انفاق قیلوچی آدملر کسب قیلغان نرسہ لرندہ ہیچ نرسہ گہ کوچلری بیتمہس یعنی ریاء برلہن قیلغان عمللری اوچون نواب نابا آلہ اسلار (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) واللہ تعالیٰ کافر بولغان قومنی ایزگولک گہ وتوغریباق غہ کوندرمہس بو ایتدن بلندی انفاق قیلغان نرسہ اوزہ رینہ ریاء لک ایتو ہم منت اذی ایتو منافقلار و کافرلر صفتندن ایکان چیلک مؤمن کشی گہ بوصفتلاردان صاقلانو تیبش ایکانچیلک (وَمَثَلُ الَّذِينَ) دخی شوندی آدملرنک انفاق قیلودہ صفتلاری (يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ) مالارونی صرف قیلورلار (ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ) اللہ تعالیٰ نلک رضالغی ایسغہ اوچون (وَتَثْبِيْتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ) ونفسلرندن بعضنی ایمان اوزہ رندہ ثابت قیلو اوچون چونکہ مال جاننک قردہشی بس برکشی مالونی اللہ تعالیٰ رضالغی اوچون

صرف قىلسە نفسى نىڭ بەعضى ايماق اوزەرنە ئاھىت بولسا ۋاگەر اللە تەئالى رضالغى اوچون مالونىيە
 وچانئىيەدە صرف قىلسە نفسى نىڭ كلىسى ايماق اوزەرنە ئاھىت بولسا (كَمَثَلِ جَنَّةٍ بَرْبَوَّةٍ) اللە تەئالى رضالغى
 اوچون مال انفاق قىلوجىنىڭ صىقى بىرۈك ارنىدەغى باقچە صىقى كىيىدەر (اَصَابَهَا وَاِبْل) اول باقچەغە
 ايرى تامچىلى يىغور ايرىدى (فَانَّتْ اُكُلَهَا ضَعْفَيْنِ) بس اول باقچە يىمىشنى ايكى ازوش بىردى (فَاَنْ لَمْ
 يُصِبْهَا وَاِبْلٌ فَطُلَّ) بس اگەر اول باقچەغە ايرى تامچىلى يىغور ايرىمىسە واف تامچىلى يىغور ايرىدى
 يعنى اللە تەئالى انفاق قىلوجىلارنىڭ اللە تەئالى رضالغى اوچون انفاق قىلغان ماللارنىڭ اجرىنى
 ھىچ بىرۈقت ضائع قىلماق گەرچە انفاق قىلوجىلارنىڭ ماللارنىڭ مۇقافات بولۇۋى بىرلەن اجرلارنى
 مۇقافات بولسەدە (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) واللە تەئالى سىزنىڭ قىلغان ئەمەللارنىڭنى كورگۈچىدەر (اَيُّودًا حُدُكُمُ)
 ايا سىزنىڭ بىرۈكز ايستەرمى (اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ) اوزى اوچون باقچە بولۇۋى (مَنْ نَخِيلٍ وَّاَعْنَابٍ)
 خىمالاردان بىرۈكز لردن (نَجْرِي مَنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) اول باقچەنىڭ آستىدان يىلغىلار آغار يعنى صولارى
 (لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) اول باقچە ايىەسى اوچون اول باقچەدە يىمىشلرنىڭ ھەممىسى باردر (وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ)
 وئەقىق شۇندى باقچە ايىەسى قارتلىق ايرىدى چۈنكە قارتلىق وققىدەغى فقيرلىك وئەقىقلىق آغراق
 (وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعْفَاءُ) وئەقىق اول قارتلىق ايرىدى باقچە ايىەسى اوچون كىسبگە كىچىكلىرى يىقىمەكان ضعيف
 بالالار بار (فَاَصَابَهَا اَعْصَارٌ) بس اول باقچەغە قاتلى جىل (دَاوِل) ايرىدى (فِيهِ نَارٌ) اول جىلدە اوپ
 بولغۇچىدەر (فَاَحْتَرَقَتْ) بس اول اوپ باقچەنى ياندىرى يعنى ذىكر قىلغان صىقىلى باقچەسى بولغان
 آدم اوزى قارتلىق سببلى كىسب دن عاجز بولۇپ بالالارى باش بولغان حالدە باقچەسى نىڭ يانۇب كىتۈ
 حالون ايستەرمى البتە ايستەمسە شۇنىڭ كىي رىيا بىرلەن ايزگۈ ئەمەللەر قىلغان كىشىدە قىامت كۈندە
 ئەمەللرى ھەممى يوققە چىققان بولسە مەكۈر باقچە ايىەسى ھىرئەنگان كىي ھىرئەنۇر (كَذٰلِكَ)
 اوشنداق يعنى اوتكەندە بيان قىلغان كىي (يَبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰيَاتِ) اللە تەئالى سىزگە آيتلارنى بيان
 قىلور (لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ) سىزنىڭ اول آيتلردە فەكر قىلۇڭز اوچون اللە تەئالى ساتو ماللارنىڭ زكۈەنى
 دىشى ەشرەم معادن ھىقندە ذىكر قىلماقچى آيتلى ايدىردى (يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ اٰمِنَّا) اى آنسى ايماق
 كىتەرگان آدملەر (اَنْفَعُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ) كىسب قىلغان نەرسەلرڭنى (ماللارڭز) نىڭ ھلال بولغانلارنىڭ
 صرف قىلۇڭز بو آيت ساتو ماللارنىڭ زكۈەنىڭ واجب بولۇۋىنە دلالت قىلا چۈنكە اللە تەئالى كىسب قىلغان
 نەرسەلرنىڭ ھلال بولغانون صرف قىلو بىرلەن امر قىلدى بىزنىڭ كىسب قىلغان نەرسەمىز البتە ساتو ايتومىز ساتو
 ماللارنىڭ زكۈە بىرۈكز طرىقى قىمەتلرى آلتون بىرلەن كەشىن بىرسىنىڭ نىسبە مۇلا كەشىن ايكى بوز
 ەرمگە آلتون دن يىكرمى مۇنالىغە ايرىشە زكۈە واجب بولسا (وَمَا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ) دىشى بىز
 سىزنىڭ فائىدەڭز اوچون بىردن چىقارغان نەرسەلرمىز صرف قىلۇڭز بو آيتدە بىردن چىققان ايتلرنىڭ
 ەشرىنىڭ واجب بولۇۋىنە ھم بىردن چىققان خىزىنەلردن بىش دن بىرىنى صرف قىلۇڭز واجب بولۇۋىنە
 دىل بىر چۈنكە اللە تەئالى بىردن چىققان نەرسەلرنىڭ ھلال بولغانلارنىڭنى صرف قىلو بىرلەن بىردى بىردن

چەقمان نرسەلەر ایگنلەر بیهشلەر هم عزیزنه لرنی شامل (وَلَا تَيَمَّمُوا الْجَبَبَاتِ مِنْهُ) دخی مالدن یا که بیدرن
 چەقمان نرسەدن ئەشە کیسینی قصد قیلماگۇز (تَنْفِقُونَ) صرف قیلغانگۇز حالده (وَأَسْتُمْ بِأَخْدِيهِ) وحالبوگم
 سز اوزگۇز حققلارگۇزنی آغانده ئەشە کیسینی آلوچی توگلسز بس حققلارنی بیریگانده هم ئەشە کیسینی بیرەگۇز
 (إِلَّا أَنْ تَفْعُضُوا فِيهِ) مگر حققلارگۇزنی آغانده ئەشە کیسینی آلورسز اول خبیث دە کوز بومغان وقتگۇزده
 یعنی مساهله قیادوگۇز وقتگۇزده بس نیچک اوزگۇز مساهله قیلوب آلعان ئەشە کی نرسەدن اللەحقنی بیترسز
 (وَأَعْلَمُوا) دخی بلسگۇز (أَنْ اللَّهَ) درستلکده اللە تعالی (غَنِيٌّ حَمِيدٌ) سز نلک صرف قیلو وگۇزدن مؤکسردر
 سزگه صرف قیلو وگۇز برابرندە ثواب بیروبرلەن ماقتالەشدر (الشَّيْطَانُ يُعِدُّكُمْ الْفَقْرَ) شیطان سزگه
 اتفاق قیلوده فقیرلک برلەن قورقما (وعیسقیلا) وئەیتەدرکه اتفاق قیلو وگۇز نلک عاقبتی محتاجلق بولاچق
 دیو (وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ) دخی سزگه شیطان بوزوق اش برلەن بیورای یعنی سارانلق برلەن (وَاللَّهُ يُعَذِّبُكُمْ)
 واللە تعالی سزگه اتفاق قیلوده وعده قیلادر (مَغْفِرَةٌ مِنْهُ وَفَضْلًا) اوزنن بولغان مغفرتنی هم آرتقلقنی
 یعنی اللە تعالی سزگه اتفاق قیلو وگۇزده گناهلارگۇزنی یارلقاو برلەن سز اتفاق قیلغان نرسە نلک اوزننه
 آرتقنی بیرو برلەن وعده قیلا (وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) واللە تعالی اتفاق قیلغان کشی گهرحمتی کیلک درهم
 اتفاق قیلغان کشی نلک اتفاق قیلغان نرسە سنی بلسگوچیسر (يُوْتِ الْمَكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ) اللە تعالی چن
 علمنی وعمالی کامل قیلونی قیلارننن نلک گان کشی سفە بیورور (وَمَنْ يُوْتِ الْمَكْمَةَ) ویر کشی گه چن
 علم وعمالی کامل قیلونی بیرلسه (قَدْ أُوْتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا) بس تحقیق اول کشی گه کوب ایزگولک بیرلش
 بولغان بولور اللە تعالی نلک اتفاق مسئله لری آراسنده بو آیتنی ذکر قیلووی دلالت قیلادر بایلا رغه مالنی
 تیییشلی اوزننه صرف قیلو واجب بولغان کبی عالەرگه ده علمنی تیییشلی اوزننه صرف قیلو واجب
 بولوغه شونلک اوچونده رسول اکرم « مَثَلُ عِلْمٍ لَا يَنْتَفَعُ بِهِ كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يَنْفِقُ مِنْهُ » دیگان یعنی آنلک
 برلەن کشی فائده له نمی تورغان علم نلک صفتی آناردن صرف قیلنمی تورغان مال عزیزنه سینلک صفتی کبیسر
 معناسنده (وَمَا يَنْتَكُرُ) ذکر قیلغان آیتلر برلەن وعظله نهمس و فائده له نهمس (الْأُولُوا الْأَلْبَابِ) مگر
 صافی عقل اییدلری گنه وعظله نور و فائده له نور (وَمَا أَنْفَقْتُمْ) وشول نرسە کم صرف قیلساگۇز (مِنْ نَفَقَةٍ)
 نفقەدن کیرهک آز و کیرهک کوب بولسون (أَوْ نَفَقْتُمْ مِنْ نَفَرٍ) بایسه نفر ئەیتسەگۇز نئردن کیرهک
 برشرط برله بولسون و کیرهک شرطسز بولسون (فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ) بس درستلکده اللە تعالی اول اتفاق
 قیلغان بایسه ندر ئەیتکان نرسەگۇزنی بلور هم جزا بیور (وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ) دخی بوقسدر
 گناهلارده ماللارونی صرف قیلغان و ندر ئەیتکان ظالملر اوچون یاردم بیروچی لردن بس بو آیت
 اتفاقغه دلالت قیلا کیرهک فرض و کیرهک نفل بولسون هم گناهلی اشده برلماغان ندرگه وفاء
 قیلونلک واجب بولووبنه دلالت قیلا (ان تَبَيَّنُوا الصِّدْقَاتِ) اگو صدقه لارنی بیرگانده ظاهر قیلساگۇز
 (فَتَعْمَاهِي) بس نی خوش نرسە اول صدقه لارنی ظاهر قیلو (وَأَنْ تَخْفُرَهَا) واگر اول صدقه لارنی بیرگانده
 باشرسەگۇز (وَتَوْتُوها الْفُقَرَاءَ) و دخی فقیرلرگه بیرسەگۇز (فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) بس اول باشرو سز نلک اوچون

ایزگودر (وَیُکَفِّرُ عَنْکُمْ مِنْ سَیِّئَاتِکُمْ) دخی الله تعالی ثورتر سزدن گناهلاردان بعضی (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) والله تعالی سز عمل قیلغان نرسه ننگ ظاهرینی بلووی کبی باطیننی ده بلسگوچیدر بو آیتده بعض مفسرلر صدقه دن نفل صدقه مراد دیگان بس بوکار قاراغانده سارانلق تهمتنی باشرو اوچون واجب صدقه ده بیگره کده ظاهر قیلو بییش اما نفل صدقه ده ظاهر قیلودان باشقلارنکده اییه رو دینی قصد قیلسه اظهار قیلو آرتیق (لَیْسَ عَلَیْکَ هُدَاهُمْ) ای محمد علیه السلام سینک اوزرکه آدملرنی حق لغه کوندر و واجب توکل بلکه سیکنا حقلغنی کورسه تو کورکام اشلرگه قوشو و قبات اشلردن طیروغنه واجب (وَلَکِنَّ اللَّهَ یَهْدِی مَنْ یَشَاءُ) شولایده الله (تعالی) نله گان کشی سنی حق لغه کوندر (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَیْرٍ) وشول نرسه کم سز ایزگولسکن صرف قیلورسز (فَلَا تُنْفَسُکُمْ) بس اول صرف قیلغان نرسه کز اوزکوز اوچوندر یعنی فائده سی اوزرگه در (وَمَا تُنْفِقُونَ) دخی مال صرف قیلماس سز یعنی صرف قیلما کز (إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ) مگر الله ننگ رضالغی اوچون صرف قیلورسز یعنی صرف قیلکز (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَیْرٍ) دخی سز ننگ ایزگولک انفاق قیلغان نرسه کز (یُوفَّ الَیْکُمْ) سزگه اول ایزگولسکن ننگ ثوابی کامل بیورلور (وَأَنْتُمْ لَا تظْلَمُونَ) دخی سز ایزگولسکن ننگ ثوابی کیم قیلورلرهن ظلم قیلمه س بولماس سز (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِینَ) صدقلار شوندی فقیرلرگه بولور (أَحْصُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ) اول فقیرلر الله تعالی یولده مہبس قیلندیلار یعنی اولرینی الله تعالی ننگ یولده جهاد قیلوغه مہبس قیلدیلار (لَا یَسْتَطِیْعُونَ ضَرْبًا فِی الْأَرْضِ) بیرده سیر قیلوغه کوچلری بیتمه س بر آدملرنی صفه اهلی دیگانلر یعنی مهاجرلردن دورت یوز قرق صحابه مسجود کوله گه سنه طوروب بتون و قتلارنی عام اویره توگه و عبادت قیلوغه صرف قیلغاندر هم هر بررسول الله صوغشق بیبه رگال عسکر برلرهن برگه چغالار ایگان بو آیتده اشارت بار بتون وقتنی دین و عام اویره تبرلرهن مشغول بولو سببلی کسب ایتودن عاجز بولغان عالم لرگه صدقه آلونک درستلگنه (یَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ) بو اولرینی الله تعالی یولده مہبس ایتکان فقیرلرنی ماللرن بله گان کشی حساب قیلور (أَغْنِیَاءَ) بایلاردیو (مِنَ التَّعَفُّی) صدقه صورادان صاقلانولاری اوچون (تَعَرَّفَهُمْ بِسِیْمَاهُمْ) ای محمد بو فقیرلرنی علامتلی برلان تانورسن یعنی فقیرلک وضعیف لک علامتلی قیافتلرندن معلوم (لَا یَسْأَلُونَ النَّاسَ الْمَخَافَا) آدملردن یوده توب صدقه صوراماسلار (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَیْرٍ) و ایزگولسکن صرف قیلسه کز (فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِیمٌ) بس درستلکده الله تعالی اول ایزگولسکن صرف قیلغان نرسه کزنی بلسگوچیدر اجرین ضائع ایتمه س * ذکر قیلناچق آیت ابوبکر الصدیق حقمنده ایندی حضرت ابوبکر قرق ملک دینار الله تعالی بولنده صرف ایتدی اون ملک دینارنی کیچه و اون مکنی کوندرده یوده اون مکنی اشکاره و اون مکنی یاشرن (الَّذِینَ یُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ) شوندی آدملر ماللارنی صرف قیلورلار (بِاللَّیْلِ وَالنَّهَارِ) کیچه و کوندرده (سِرًّا وَعَلَانِیَّةً) یاشرنده و اشکاره ده (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) بس اول کشی لرگه ریلری قاشنده صرف قیلولاری اوچون ثوابلاری بولور (وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ) و دخی بو کشیلرگه قورقو پوقسر (وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ) دخی بو کشیلر حسرتله نوردده ایبه سلر

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی اول آدمار سسرتله ندرده ایمهسلر بنی ثقیف نلک قریشیلاردن بنو مغیره قبیله سنده
آلاچاقلاری بولغان توله و عدسی بیتکاج آلاچاق مالنی ده هم رباسنیده ایسته گانلر شول حقده الله
تعالی ذکر قیلنچاق آیننی ایندردی (یا ایها الذین آمنوا) ای آنسی ایمان ککیترگان آدمار
(اتقوا الله) الله دن قورقکیز (وذرُوا بآبَعِي) بورچ توله گانده آدملرگه شرط قیلنغان نرسه دن قالغاننی
قویکیز (من الربوا) رها دن بولغوی یعنی آلاچاق بورچکیزی غنه آلکیز رباسنی الماکیز (ان کنتم
مؤمنین) اگر سز کامل ایمان برلهن ایمان ککیتروچی بولسا کیز (فان لم تفعلوا) بس اگر بوامر
قیلنغان نرسه نی (یعنی ربای قالدرونی) قیلما سا کیز (فادنوا بحرب من الله ورسوله) بس الله دن هم
الله نلک رسولندن بولغان حربنی (صوغشنی) بلسکیز یعنی سزالله تعالی آشاودن طیفان ربانی آلوکیز
سببلی الله تعالی گه هم رسول الله غه فارشی صوغش قیلو برلهن قائم بولاسز شونلک اوچونده ربا آشاوچیفه
قیامت کونده صوغشه بارورغه قورالکئی آل دیوئه یقلهش بولور ایکن بو آیت اینکاج بنو ثقیف الله تعالی
هم رسول الله برلهن عماربه قیلا تورغان بز نلک قولمز یوق دیدی حرب الله دن اوط حرب رسولدن قلاج
مراد (وان تبتم) دا اگر سز ربا آشاودن توبه ایقسه کیز (فلکم رؤس أموالکم) بس سزگه ماللارکیز نلک
باشلاری بولور یعنی بییرگانکیز قدرنی آلورسز (لانتظمون) بورچلی آدملرگه بورچ دان آرتقنی
ایسنه و برلهن ظلم قیلما سسز (ولانتظمون) هم بورچ قدرنن کیکتلو برلهن اوزکیزده ظلم قیلما سسز
(وان کان ذو عسرة) واگر بورچلی کیشی فقیرلک و آغرلق اییه سی بولسه (فنظرة الی میسرة) بس
آلاچاقی بارکیشیلرگه بورچلی کیشی نلک بایلق وقتنه قدر مهلت بیرو لازم در بو آیت هم بنو ثقیف
حقنک ایندی چونکه بنو ثقیفلر بنو مغیره دن ربا آلودن توبه ایقکاج اصل دینلرینی بیک آشتمروب
وقورقتوب صورادیلار (وان تصدقوا خیر لکم) دخی سز نلک بورچلی صدقه قیلاو کیز سز نلک اوچون
ایزگر اشدر یعنی بورچلی آدم فقیر بولوب کیکنکانه بورچندان بقونله ی بیروب عفو ایتمو ایزگو
اشدر (ان کنتم تعلمون) اگر سز آلاچاقنی کیکچوده بولغان ایزگولکنی بلسه کیز بو آیت بورچقه
بیروده ربا آلونلک مراملغی حقننه هم بورچنی بورچلی آدم فقیر بولغانده کیکچکدر نلک تییشلی
بولوروی حقننه هم فقیر مدیونلک بورچنن بیرو و عفو ایتمو حقننه (واتقوا یوما) دخی شوندی کوننن
قورقکیز (ترجعون فیہ الی الله) اول کونده الله تعالی گه قایقارلش بولورسز (ثم سو فی کل نفس)
مونلک صوکنده هر نفس گه کامل بییرلش بولور (ما کسبت) کسب قیلغان نرسه سی نلک جراسی (وهم
لا یظلمون) دخی هر نفس ایزگولکنی کیمه تو یا که یاوزلقنی آرتدرو برلهن ظلم قیلنیش بولماسلار
(یا ایها الذین آمنوا) ای آنسی ایمان ککیترگان آدمار (اذا قد ایتمت بدین) هر قایچان
بعسکیز بعضکیزغه بورچقه بیرو برلهن معامله قیلشسا کیز (الی اجل مسمی) معلوم بولغان مدت گه
قدر (فاکتبوه) بس اول بورچنی یازکیز بو آیت نلک ظاهری هر بڑ دیننی شامل بعضیلر
سلم مراد دیگانلر الله تعالی ربانی حرام ایقنیده سلمنی مباح ایقنیدی دیگانلر سلم دیو هر شیئی

صانوجینه بوروج بولو اوز زهرینه صاتو شریعتده معتمر بولغان شرطلار برلن صانامش نرسه «مسلم فیہ» بولا نهن «رأس مال» بولا صانوجی «مسلم الیه» بولا صانوب آلوجی «رب السلم» بولا (وَلَيَكْتَبَنَّ بَيْنَكُمْ كَاتِبًا) دخی سزنگ آراگزده یازوجی یازسون (بِالْعَدْلِ) توغریلق برلن یعنی یازوجی آدم عدالت برلن مقصوف بولغان کشی بولورغه کیرهك آرتدرمی کیتمی یازسون اوچون (وَلَا يَأْبُ كَاتِبًا) أَنْ يَكْتُبَ) دخی یازوجی آدم یازودان باش تارنسون (كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ) الله تعالی اویره فکان ره وشچه (فَلْيَكْتُبْ) یازسن (وَلْيَمْلِكِ الدِّيْنُ) دخی شوندی کشی یازسون یعنی تعبیر ابسون (عَلَيْهِ الْحَقُّ) اول کشی اوزرنده ایدی حق یعنی بورج یعنی بورج اییه سی کشی یازسون یازوجی کشی گرچه معامله قیلوجی مقاعدان دان باشقه اوچنچی کشی بولسه ده یازو و عبارت اییه سی بورچلی آدم بولورغه کیرهك (وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ) دخی یازوجی کشی یا که عبارت اییه سی کشی ربسندن قورقسون (وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا) حق ده هیچ نرسه نی کیتمه سون (فَإِنْ كُنْ هَسَ أَوْ كَفَرًا) بس اگر بولسه (الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ) آننگ اوزرنده حق بولغان کشی یعنی مدیون (سَفِيهَا) ضعیف عقلی (أَوْ ضَعِيفًا) یایسه ضعیف بولسه یعنی صبی یا که آرتق قارت بولسه (أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَمْلُهُ هُوَ) یایسه حق آننگ اوزرنده بولغان مدیون یازوغه کوچی بیتمه س بولسه (فَلْيَمْلِكِ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ) بس اول مدیون ننگ ولیسی یازسون توغریلق برلن (وَأَسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ) و دین اوز زهرینه ایرلرگزدن شهادت بیره تورغان ایکی شاهد ایسته گز (فَإِنْ أَمَّ يَكُونَا رَجُلَيْنِ) بس اگر ایکی شاهد ایرلر بولمسه لار (فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ) بس بر ایر ایکی خاتون شهادت بیرسونلر (مَنْ تَرَضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ) شاهدلاردان سز راضی بولغان کشیلردن یعنی عدالتماری معلوم بولغان آدملردن الله تعالی دین عقیدنی یازو برلن امر قیلغان ککی دین عقیدنه شاهد قویو برلنده امر قیلدی صوگره شاهدنی ایکی گه بولدی برسی شول شاهد ایکی ایر بولورغه کیرهك ایکنچسی شول ایکی ایر بولمغانده بر ایر ایکی خاتون بولورغه کیرهك دیدی وایکی خاتوننی شهادت بر ایر اورنینه حساب ایتمدی ایکی خاتون ننگ یولداشی بر ایر بولسه سوندان بلندی که ایر بولمغانده ایکی خاتون ننگ شهادت بر ایر اورنینه تورماولاری بس فقط دورت خاتون ننگ شهادتی ایکی ایر شهادتی اورننه تورمی مگر ایرلر کرشمی تورغان اشده بر خاتون ننگ شهادتی بیتمه مثلاً با کره لك بالانوغدر و خاتون لارده بولغان عیب لرکی قصاص لاردان عدلردن باشقه نرسه لرده بر ایر برلن بولغانده ایکی خاتون ننگ شهادتی مقبول اما زناده دورت ایر ننگ شهادتی کیرهك یزده بو آیتدن شهادتده اسلام و عدالت شرط بولو بلندی هم بو آیتدن شهادت لفظی ننگ هم آزادلق و بالغ لکنی ده اثبات مهکن چونکه رجل دیو بلاغت که ایرشکان ایرمه شه یقله «مَنْ رِجَالِكُمْ» ننگ اضافه سندان آزادلقنی اثبات مهکن (أَنْ تَضَلَ أَهْدَاهُمْ) یعنی شهادتده ایکی خاتوننی بر ایر مقامده تورغزلی ایکی خاتون ننگ بر سیننگ شهادتنی اونونماقلغی اوچون (فَقَدْ كَرَّ أَهْدَاهُمَا الْآخِرَى) بس شهادتنی اونوتقان بر خاتونغه ایکنچی خاتون ایسنه توشرر یعنی بر خاتون شهادتنی اونوتقاندن ایکنچسی

ایسده توشرسون اوچون (وَلَا يَأْبُ الشُّهَادَةَ) دخی شاهدلر شهادتنی اوتهدن باش تارتماسلار (إِذَا مَدُّوا) هر قایچان شهادتنی اوتهد اوچون چاقرامش بولسلار (وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُوبُوهُ) دخی ای بورچ برلن معامله قیلوچیلار بورچنی یازوگزدان یالغاواقی قیلاماگز (صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا) کیرهك اول بورچ کچکسه (آز) برلسون و کیرهك الوغ (کوب) بولسون (إِلَىٰ أَجَلِهِ) بورچلی آدم اقرار قیلغان وقتنک بیتیوینه قدر (ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ) سزنگ بورچنی یازوگزل الله تعالی حضورنک عدالتلیرهكدر یعنی توغری اشدر (وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ) دخی گراهلغنی اوتهدوگه یاردم بیروچیره کدر (وَأَدْنَىٰ أَنْ لَأْتَرْتَابُوا) دخی شاهدهم ماکم دخی حق اییه سی اوچون سیک قیلماستزلقغه یاقنراقدر (الا) مگر بورچنی یازماسز (أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً) مگر اول معامله نسلک حاضر بولغان تجارت بولووی وقتنسه (تَدْبِرُونَهَا بَيْنَكُمْ) اول تجارتنی آراگزده اداره قیامورسز یعنی قولنن قولغغه بیرب سودا قیلورسز (فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) بس سزنگ اوزهرگرگه گناه یوقدر (أَلَا تَكْتُوبُوهَا) اول حاضر بولغان تجارتنی یازماوگزده یعنی صاتمیش نرسه برلن نهن شول عقد مجلسنده قبض قیلماستزلار بو عقده بولغان حقنی یازو حاجت توگل (وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ) دخی شاهد تورغزگز هر قایچان صاتو و آلو ایستگز چونکه شاهد تورغزو نزاعنی ییبه رر (وَلَا يُضَارُّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ) دخی بورچ برلن معامله قیلوچیلارغه یازوچی هم شاهد ضرر ایتمهس کیلمه و برلن یا که یازونی یا که گواهلغنی اوزگارتو برلن (وَأَنْ تَقْعَلُوا) و اگر ضرر ایقونی قیلماستگز (فَأَنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ) بس درستلکده ضرر ایقو الله تعالی ننگ طاعتنن چفودر سزگه حق توگلدر (وَأَنْتُمْ أَلِلُّوا اللَّهَ) مخالفت قیلوده الله تعالی دن قورقکز (وَيَعْلَمُكُمْ اللَّهُ) دخی الله تعالی فائده لی حکملرنی اویزه تر سزگه (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) والله تعالی هر نرسه نی بلگوچیدر (وَأَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ) و اگر سز بورچ برلن معامله قیلوچیلار سفرده بولماستگز (وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا) دخی یازوچینی تابماساگز یا که کاغد وقاره تابماساگز (فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ) بس سزگه واجب بولور آلهش رهن یعنی دین برابرنده بر نرسه نی رهن گه قویارسز یعنی یازوچی بولغانده اوشانچلق اوچون دیننی یازو تییش اگر یازوچی بولماسه دین برابرنده بر نرسه نی رهن قویارسز (فَأَنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا) بس اگر دین برلن معامله ده بعضکز بعضکزغه امین بولسه یعنی اوشانسه یعنی بورچقه صاتوچی بورچقه آلرچیغه اوشانسه (فَلْيُؤَدِّا الَّذِي) بس شول کشی اوتهدون (أَوْ تَمَنَّ) امین قیلغندی یعنی مدیون بیرسون (أَمَانَتُهُ) امانتنی یعنی بورچیدنی (ذَلِيْقُقُ اللَّهُ رَبَّهُ) دخی بورچنی اوتدوده ربسی بولغان الله تعالی دن قورقسون (وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ) دخی ای شاهدلر گواهلغنی یاشرمهگز (وَمَنْ يَكْتُمْهَا) و کدر گواهلغنی یاشرسه (فَأَنَّهُ آثَمٌ قَلْبُهُ) بس درستلکده اول گواهلغنی یاشروچی کشی ننگ کوکلی گناهلی بولوچیدر یاشرمک کوکلده بولغان صفت بولغانلغنی اوچون گناهنی کوکلگه اسناد قیلغندی (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ) والله تعالی سزنگ امله گان نرسه لرگزنی بلگوچیدر (لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) الله تعالی اوچون ملکدر کوکلرده ویبرلرده بولمان نرسه لر (وَأَنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ) و اگر کوکلرگزده بولغان نرسه گزنی ظاهر قیلماستگز

(أَوْ تَخْفَوْهُ) یا یسه یا سره گز (يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ) اول نرسه برلهن حساب قیلور الله تعالی سزنی (فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ) بس نله گان کشی سنی بارلقار الله تعالی (وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ) ونله گان کشی سنی عذاب قیلور الله تعالی (وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هر نرسه اوزهرینه کوچی بیتکوچیدر بو آیتده نفس ده بولغان نرسه دن نفس نك اعتقاد قیلوب وقیلور غه قصد قیلغان گناهلاری مراد یا که کفر خطر هسی مراد مجرد نفس گه خطور قیلغان نرسه مراد نوکل حاصل کلام کفرنی عزم قیلو کفر قصدان باشقه غنه گناهنك کوکل گه خطور قیلووی عفو شونك اوچوندن رسول اکرم «أَنَّ اللَّهَ عَفَا عَنَّا إِنَّنِي مُاعِدْتُ بِهِ أَنْفُسَهُمْ مَا لِمَ تَعْمَلُونَ أَوْ تَتَّكِمُ بِهِ» دیگان یعنی الله تعالی اتم نك کوکل لرینه توشکان نرسه لرندن عفو قیلدی کوکل گه توشکان نرسه لرینی قیلماغان مدنده یا که کوکل گه توشکان نرسه لرینی برلهن سویله شمه گانلکری مدنده (أَمَّنَ الرَّسُولُ) رسول (محمد علیه السلام) ایمان کیتردی (بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ) اوزینه رب سندن ایندر لگان نرسه گه (وَالْمُؤْمِنُونَ) دخی مؤمنلر ایمان کیتردی (كُلُّ آمَنٍ) رسول برلهن مؤمنلردن هر برسی ایمان کیتردی (بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ) الله تعالی گه هم الله تعالی نك فرشته لرینه (وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ) دخی الله تعالی نك کتابلارینه هم الله تعالی نك رسول لرینه (لَا تَفَرَّقُ بَيْنَ أُمَّةٍ مِنْ رُسُلِهِ) نه یقنلری حالده ایمان کیتردیلر ایمان کیتورده الله تعالی نك رسول لرندن هیچ برسی نك آراسنی آیور مامز دیب یعنی برسه ایمان کیتوروب ایکنچ سنی انکار ایتمه مز بلکه کلمه برابر ایمان کیتردیلر (وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) دخی ایمان کیتورگان آدملر نه یقنیلر امرگنی قبول ایتمک وامرگا بوی صوندق دیو (غُفْرَانَكَ رَبَّنَا) ای ربمز گناهلارمزنی بارلقا وکنی صورایمز (وَأَلَيْكَ الْمَصِيرُ) دخی ئولگان نك صوکنده قایتو سینك ساریمر (لَا يُكَافِرُ اللَّهُ نَفْسًا) الله تعالی هیچ بر نفسی کوچله مهس (الْأَوْسَعُهَا) سگر طاقنی صیدرغان قدر برله گنه کوچلر (لَهَا مَا كَسَبَتْ) نفس نك فادئ سنه دز ایز گولکن کسب قیلغان نرسه سی (وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ) دخی نفس نك ضررینه در باورلقمن کسب قیلغان نرسه سی (رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا) ای ربمز بزنی عذاب برلهن تورمه (إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا) اگر اونوتساق یا که خطا قیلسانی یعنی صواب بولغان اشنی اونوتوب یا که خطالقی برلهن قالدرساق بو آیتنی رسول اکرم نك «رُفِعَ عَنَّا أُمَّتِي الْخَطَاةُ وَالنَّسِيَانُ وَمَا اسْتَكْبَرُوا عَلَيْهِ» دیگان حدیثی قوتلی یعنی اتممن خطالقی اونوتوهم ابر کسزهو برلهن قیلغان نرسه نك گناهسی کونه رلدی (رَبَّنَا وَلَا تَجْعَلْ عَلَيْنَا آثْرًا) ای ربمز بز نك اوزهرمز گه آغرلقلارنی یوکله گای ایدك (كَيْفَمَا لَقَّيْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا) نیده که بزدن بورون اتملر گه اول آغرلقلارنی یوکلدك سین بفاو سرائیل گه الله تعالی کوب آغر اشلر برلهن قوشقان منلاتوبه ده قتل نفس نجاست نیگان اورننی کیسو تهولسکه ایللی نماز زکانه مالنك دورتمن برینی بیرو کبیلر (رَبَّنَا وَلَا تَجْعَلْنَا) ای ربمز بز گه یوکله مگای ایدك (مَالًا طَائِفَةً لَنَا) بز نك اوچون طاقت بولماغان نرسه نی یعنی آدم نك طاقتی بینمه سلك اشلرنی (وَأَعْفُ عَنَّا) دخی بزلردن گناهلارمزنی کیچ-کای ایدك (وَأَغْفِرْ لَنَا) دخی بزلر نك گناهلارمزنی وعیبیلرمزنی تورتکای ایدك (وَأَرْمِنَا) دخی بز گه رحمت قیلغای ایدك (أَنْتَ

مَوْلَانَا) سین ہزنک خوجہ ہر سڪ (فَانصُرْنَا) بس بزگہ یاردم بیرگمای ایسك (عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) کافرلر قومى اوزہرینہ غالب بولوغہ * بقرہ سورہسى نك آخرنده بولغان ایسكى آیتنى اوقو حقیقده سکیلگان حدیث صحیح لار : مسعود اوغلى حضرت عبدالله رسول الله دان كوچره رسول الله نه یتمدی دی «مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَنَادٍ» دیویعنی هرکشی برکیچده بقرہ سورہسى نك آخرندهن ایسكى آیتنى اوقوسه اول کشیگه بوایسكى آیت کفایه قیلور معناسنده یندهه مسعود اوغلى حضرت عبدالله دن کوچره رسول الله نه یتمدی دی «أَنْزَلَ اللَّهُ آيَتَيْنِ مِنْ كُفُورِ الْجَنَّةِ كَتَبَهُمَا الرَّحْمَنُ بِيَدِهِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ بِالْفَى سَنَةٍ مِنْ قَرَأَهُمَا بَعْدَ الْعِشَاءِ الْأَخِيرَةِ أَجْرَتْهُ عَنْ قِيَامِ اللَّيْلِ» دیو معناسى الله تعالى بقرہ سورہسى نك آخرنده بولغان ایسكى آیتنى جنت خزینہ لرندن ایلمردی خاقنى یارانہ اسدان ایسكى ملك یل بورون بوایسكى آیتنى قدرت قولى برلهن الله تعالى یازدی کمدہ کم یسیع صوکلده بو ایسكى آیتنى اوقوسه اول کشیگه کفایه قیلور کیچ اویاغ تورودن موکسز بولور معناسنده یندهه مسعود اوغلى حضرت عبدالله دن کوچره حضرت عبدالله نه یتمدی دی «أُوتِيَتْ خَوَاتِمَ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزِ الْعَرْشِ لَمْ يُوْتَهُ نَبِيٌّ قَبْلِي» دیو معناسى میکا عرش خزینہ سندن بقرہ سورہسى نك آخرنده خاتمه سى بیرلدى میندن بورون پیغمبرلرگه بونی بیرامه دی معناسنده یندهه مسعود اوغلى حضرت عبدالله دن کوچره حضرت عبدالله نه یتمدی دی «إِنَّ اللَّهَ خَمَمَ الْبَقَرَةَ بِآيَتَيْنِ أَعْطَانِيَهُمَا مِنْ كَنْزِهِ الَّذِي نَحَتَ عَرْشَهُ فَعَمَّاهُ وَهَنَّ وَعَمَّاهُ وَهَنَّ نَسَائِكُمْ فَانْهَأَ صَلَاةً وَقُرْآنًا وَدُعَاءً» دیو معناسى الله تعالى بقرہ سورہسى ایسكى آیت برلهن تمام قیلدی بوایسكى آیتنى میثا عرش آسندن بولغان خزینہ سندن بیردی بس بوایسكى آیتنى اوزگزده اویره نكز هم خانونلارگزغده اویره نكز بس درستلکده بوایسكى آیت صلوتدر هم قرائتدر هم دعاءدر معناسنده یندهه مسعود اوغلى حضرت عبدالله دن کوچره حضرت عبدالله نه یتمدی دی وَالْآيَتَانِ آمَنَ الرَّسُولُ آخِرُ الْبَقَرَةِ لِأَنْتُقِرَّانَ فِي دَارٍ ثَلَاثًا فَيَقْرُبُهَا شَيْطَانٌ» دیو معناسى بقرہ سورہسى نك آخرى بولغان ایسكى آیتنى یعنی آمَنَ الرَّسُولُ بربورطده اویدر مرتبه اوقولسه اول بورطقه شیطان یاتن بولماس معناسنده بوحدیث لرگه قاراغانده آمَنَ الرَّسُولُ نى یسیع صوکلده اوقو بیك تیبش بولا بقرہ سورہسى نك ترجمه سى تمام بولدی .

۳ نجى - وره ﴿آل عمران سورہسى مدینه ده اینگان ایسكى یوز آیت﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْم) بو سوزندن مراد بولغان معناسى الله تعالى اوزى باور (اللَّهُ) هر بر کورکام صفتنى جیغان ذات (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالمق یرق مگر هر بر کورکام صفتنى جیغان الله تعالى کنه (الْحَى الْقَيُّومُ) اول الله تعالى همیشه ترکر هم داها خاق تاسییری برلهن فائهم بولغوجیدر رسول اکرم نه یتمه الله تعالى نك الوغ بولغان اسمى اوج سوردهه دیو برسى بقرہ سورہسى «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَى الْقَيُّومُ» ایکنچسى آل عمران سورہسى «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَى الْقَيُّومُ» اوجنچسى طه سورہسى «وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَى الْقَيُّومِ» (نَزَلَ عَلَيْكَ

الْكِتَابَ بَلَقًا) ای محمد (علیه السلام) سیکنا الله (تعالی) کتابی (قرآنی) حلق برلن ایندردی (مُصَدَّقًا
 بَيْنَ يَدَيْهِ) اول کتاب اوزی نك آلدنده (بورون) ایندرگان کتابلری راستلاچی بولغان حالده
 (وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ مِنْ قَبْلُ) دخی قرآن ایندرمس دن بورون اول الله تعالی تورات فی هم انجیل فی
 ایندردی (هُدًى لِلنَّاسِ) بو کتابلار آدملری آرزغلق دن توغر بلیق عه کوندرگوچی بولغانلاری حالده
 (وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ) دخی حق برلن باطل آراسنی آیرغوچی بولغان کتابلار ایندردی فُرْقَان دان
 کتب الهیه نك جنسی مراد (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندى آدملر (كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی نك
 آیتلرینی انکار ایندیار (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) الله تعالی نك ایندرگان آیتلرینی انکار اینکان کشیلرگه
 انکار ایقولری سببلی قاطی عذاب بولور (وَاللَّهُ عَزِيزٌ) والله تعالی کوچلیدر عذاب قیلودان آتی هیچ کم
 طیا آماس (ذَوَانِقَامٍ) گناه قیلغان کشی گد قاطی عذاب اییه سیدر (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَخْفَى
 عَلَيْهِ شَيْءٌ) اول الله تعالی اوزه رینه هیچ نرسه یاشرن بولماس (فِي الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ) بیرده هم ککوکن
 (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالی شوندى الله در (يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ) سزنی آنالار کزن نك
 بالا قاپچقلارنده نچک نلهسه شولای صورتلر یعنی تورلی صورتلر برلن صورتلر قایوسنی ایروقایوسنی
 خاتون وقایوسنی آق وقایوسنی قارا ایتب (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالقی بوقدر مگر اول الله تعالی گنه در
 (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالی هراشده کوچلیدر وحکمت اییه سیدر . الله تعالی محکم برلن . متشابه نك
 حکملرینی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ) اول الله تعالی
 شوندى الله در ای محمد سیکنا قرآن فی ایندردی (مِنْهُ آيَاتٌ مُّحْكَمَاتٌ) اول قرآن جمله سنن باردر
 دلالت لری ظاهر بولوب عبارتلری محکم بولغان آیتلر (هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ) دلالت لری ظاهر بولوب
 عبارتلری محکم بولغان آیتلر قرآن نك اصلی در (وَأُخْرُ مُّشَابِهَاتٍ) دخی قرآن جمله سنن ایکنچی
 آیتلر باردر مرادلاری ظاهر بولماغان تورلی معنای احتمال نوتقان آیتلر . بو آیت نك نزولنه
 سبب شول الله تعالی نك «آلم» دیگان سوزی ایگناچ یهودلر «ابجد» حرفلری برله معنا بیدر دیلر «الف»
 دن بر مراد «لام» دن اوتوز مراد «میم» دن قرق مراد بس امه فهمد «علیه السلام» نك بقا متنی بیتمش بریل
 قالغان آندان صوگ بته چک بس نچک بز بودین گه اییه ریک دیدیلر رسول اکرم یهودلر نك برسوزنن
 کولدی بس یهودلر موندان باشقه ده موندی سوز بارمی دیدیلر رسول اکرم «المص» بار دیدی یهودلر
 بوسی کوبردک یوزده بیتمش بر بولادیدیلر ینده یهودلر موندان باشقه ده موندی سوز بارمی دیدیلر
 رسول اکرم «آلم» بار دیدی بس یهودلر بزگه اشنی شهبه لی قیلدک بز قایوسنی برلن عمل ایقبک دیدیلر
 شوندان صوگ الله تعالی بو آیتنی ایندردی (فَأَمَّا الَّذِينَ) بس اما آنسی آدملر (فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ) آلار نك
 کوکلرندن حق دان آوشو باردر (فَيَتَّبِعُونَ مَا شَابَهُ مِنْهُ) بس آنسی آدملر قرآن دان متشابه بولغاننه
 اییه رلر محکم بولغانی برلن عمل قیاماسلار (ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ) آدملری دیبلرنن فتنه لندرونی و آزدرونی
 ایسته و اوچون (وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ) دخی قرآن نك متشابه بولغان نك تأویلنی ایسته و اوچون (وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ

الأنالله (۲) و حالبوكم قرآن نك متشابه بولغان نك تاويلى بلمهس مگر الله تعالى گنه بلور (والرأسخون في العلم) علم ده كامل وثابت بولغان آدملر (يقولون) ته يقورلر (آمتابه) قرآن دان متشابه بولغاننه ايمان كيتورك (كل من عند ربنا) حكم برلن متشابه دن هر برسى ربهس قاشندان ايندر لمشدر (وما ينكر الا اولوا الألباب) دخی وعظالمهاس مگر عقل اييه لرى گنه وعظالمور (ربنا لأنزغ قلوبنا) دخی عام ده كامل وثابت بولغان آدملر ته يقورلر اي ربهس كوكلارمزي حنق بولدان آوشدر ماغاي ايدك (بعد اذهديتنا) كوكلارمزي حق يولغه كوندرگانك صوتنده (وهب لنا) دخی بزگه هبه قيلغاي ايدك (من لدنك) اوز حضورئمان (رحمة) رحمتي (انك انت الوهاب) درستلكده سين هبه قيلوچى سن اگر ته ينسه كه موآبت قرآن نك بعضى نك محكم بولوب بعضينك متشابه بولوبينه دلالت قبل «الركتاب احكام آياته» آيتي، قرآن نك كلسى نك محكم بولووبينه دلالت قبل «الله الذي نزل احسن الحديث كتابا متشابها ماني» آيتي قرآن نك كلسى نك متشابه بولووبينه دلالت قبل بس بوآبتلر آراسنى نيچك تطبيق قيلنه ديور جوابده ته يقورمز احكام آياته نك معناسى قرآن نك آيتلرى معناسينك بوزوقلغندن لفظلارى نك ضعيف اگلندن محكم قيلندى معناسنده «كتابا متشابها» نك معناسى معناسينك درستلكده لفظينك كوركاملكده بعضى بعضينه اوغشى معناسنده محكم برلن متشابه نك معناسنده تورليچه سويله گانلر لىكن بزبرور معناسى ذكر برلن كفايه لىنهز محكم شول آندان مراد بولغان نرسه معانوم بولور متشابه شول آنى بلوگه طريق بولماس مقطعات قرآنيه دن متشابه بولغان نرسه لرييكرمى توقزاعراف سورهنده (المص ۱) رعد سورهنده (المر ۲) مريم سورهنده (كهيعص ۳) نمل سورهنده (طس ۴) بيشنچى (ص ۵) آلحقسى (عسق ۶) ييدنچسى (ن ۷) سيگزنچسى (ق ۸) توقزنچسى (طه ۹) اونونچسى (يس ۱۰) شعراء برلن قصص سورهنده ايكي (طس ۱۲) دخی يونس هود يوسف ابراهيم حجر سورهلرنده بيش (الر ۱۷) دخی بقره آل عمران عنكبوت روم لقمان سجده سورهلرنده آلحقى (الم ۲۳) دخی مؤمن سجده ثانيه زخرف دخان جانيه احقاف سورهلرنده آلحقى (حم ۲۹) اما متشابهاتدان صفت آيتلرى «الرحمن على العرش استوى» «ولنصاع على عيني هم» كل شئ هالك الاوجه» و بونك كيبيلدر مقفدؤن متشابهات كه ايمان كيتقرب معناسى بلونى الله تعالى كه تابشرغانلار اما متأخرون هر قايسى تاويل قيلغانلار (ربنا انك جامع الناس) اي ربهس درستلكده سين آدملرنى جيفوچيسن (ليوم لأريب فيه) شوندى كورنك حسابى اوچون اول كونده شك بو قدر (ان الله لأيعاف اليعاد) درستلكده الله تعالى وعده لرگه خلافاق قيلماس اما فاسق لارغه قيلغان وعد عدم عقور برلن مشروط نيته كه توبه قيلماو برلن مشروط ايدى (ان الذين كفروا) درستلكده شوندى آدملر كافر بولدىلار (لن نغنى عنهم) كافر بولغان آدملردن ييبهرمهس (اموالهم ولا اولادهم) ماللارى دخی بالالارى ييبهرمهس (من الله) الله تعالى نك عنابدن (شيئا) هيچ نرسه ني (وأولئك) دخی بوكافر بولغان آدملر (هم وقود النار) آلادر توموغ نك اوطنلارى (كدأب آل فرعون) حقنى يالغانغه صابوده بوكافرلرنك عادتى فرعون قومينك عادتى

۲) بعضلر الا الله والرأسخون كه قوشوب او فوغانلار اول چاقده قرآنداغى سوزلردن معنارى بلنى تورغان سوزلر بولمى لىكى جن حالدر هر برسنده بله ديك بولا. ش. ح.

کبیر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخی فرعون فرمندن بوروز بولغان آدملرنک عادتاری کبیر (کَتَبُوا بآيَاتِنَا) آلارنک عادتاری شول بولدی بزنگ آیتلرینی یالغانه صایدیلار (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ) بس الله تعالی آلارنی گناهلاری سببلی عذاب برلن توندی (وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ) والله تعالی عذاب قاطی بولغوجیدر (قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ای محمد (علیه السلام) کافر بولغان آدمارگه نیت یعنی مکه مشرکلرینه (سَتَجْلِبُونَ) بدر صوغشده البقه جیکلهش بولورسز (وَتَحْشُرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ) دخی قیامت کوندنجهنم صاری بارورغه قیبرلرگز ن قوبارلش بولورسز (وَبَشِّرِ الصَّالِحِينَ) ونی یاوز بولدی اول جهنم بولغان توشهک یا که مشرکلرنک اوزلری اوچون حاضرلهگان نرسدلی (فَذَكَانَ لَكُمْ) تحقیق ای قریشلر سزنگ اوچون بولدی (آیة) علامت و عبرت (فِي مَقَابِلِ الْمَقَابِلِ) بدر صوغشده صوغشر اوچون قارا قارغو بولغان ایکی فرقهده (فَمَنْ تَقَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) ایکی فرقهنگ برسی الله تعالی بولنده صوغش قیلور مراد رسول الله هم اصحاب کرام (وَأُخْرَىٰ كَافِرًا) وایکنچی فرقه کافرلردر (يُرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنِ) کافرلر مسلمانلارنی کوز کورونده اوزلری قدر ایکی اولوش کورلر واقعه مشرکلر برمک قدر بولغانلار مؤمنلر اوچ یوزده اون اوچ کنه بولغان (وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ) والله تعالی اوزی ننگ یاردم بیرووی برلن قوتلی قیلور (مَنْ يَشَاءْ) تلهگان کشیلرین (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکه آزلغنی مشرکلر کوزینه کوب ایقبوب کورسه توده بولغوجیدر (لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ) کوز ایله رینه عبرت یعنی کورگان کشیلرگه یا که فکر و بصیرت ایله رینه (زُبْرًا لِلنَّاسِ) آدم لرگه زینتلی قیلندی (حُبُّ الشَّهْرَاتِ) نفس آرزو قیلغان نرسه لرنی سو بو (مَنْ النَّسَاءِ وَالْبَنِينَ) نفس آرزو قیلغان نرسدلی خاتونلاردن وبالالاردن بولغوجی (وَالْقَطَاطِيرَ الْمُقَنْطَرَةَ) دخی جیلغان کوب هاللاردن بولغوجی (مَنْ النَّهْبِ وَالْفِضَّةِ) آلتوندان و کوشدن (وَالْعَبِيلَ الْمَسُومَةَ) دخی ماتور علامتار برلن علامتله تگن آطدان بولغوجی (وَالْإِنْعَامِ) دخی دورث آیاقلی حیوانلاردان بولغوجی توه صغر مهارق کجه کبیر (وَالْحَرِثِ) دخی ایکنلردن بولغوجی (ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) بو ذکر قیلغان نرسه لر دنیا ترکلگنه فایده لنه تورغان نرسه لردر (وَاللَّهُ عَندهُ) والله تعالی ننگ حضورنده در (حُسْنُ الْمَأَابِ) قایتاچق اورننگ کورکمی یعنی جنت (قُلْ أُوذُنْبَشْرِكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ) نیت سین ای محمد (علیه السلام) مین سزگه ذکر قیلغان نفس لرگز تلهگان نرسه دنده ایزگورک بولغان نرسه برلن خبر بیریمی (لِلَّذِينَ) شوندی آدملر اوچون بولغوجیدر (اتَّقُوا) اول آدملر شرکدن قورقیدیلر و صافلانیدیلر (عند ربهم) رب لری قاشنده بولغوجیدر (بِنَاتٍ) باتچلار (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول باتچلارنک آستندن یلغه لار آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول باتچلارده مگکو قالغانلاری حالده (وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ) دخی هیض نفاس کبی شیلردن باک قیلنمش خاتونلار بولغوجیدر (وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ) دخی الله تعالی دن کوب رضالق لار بولغوجیدر (وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ) والله تعالی بندهلرنی عمللری برلن بلگوجیدر هر قایوسغه مناسب جزالرنی بیرر (الَّذِينَ يَقُولُونَ) شوندی آدملردر اول مقیدلر قیدتورلر (رَبَّنَا إِنَّا أَمْنَا) ای ربهز درستلکه

بز ایمان کیتردک (فَأَغْرَلْنَا ذُنُوبَنَا) بس بز نك گناهلارمزی بارلقاغای ایدك (وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ)
 دخی بزنی اوط عذابدن صاقلاغای ایدك (الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ) عبادت آغرلقلاروندده صبر
 قیلوچیلاردر آلازم ایمانلارنده راست بولغوچیلاردر آلازم (وَالْمُتَّقِينَ وَالْمُتَّقِينَ) دخی الله تعالی گه
 بوی صونوچیلاردر هم الله تعالی یولنده ماللارنی صرف قیادوچیلاردر (وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ)
 دخی سحر وقتلارنده گناهلارنسان بارلقاونی ایستوچیلاردر (شَهَدَ اللَّهُ) الله تعالی گواھلق بیردی
 یعنی دلایلر و آبقار برلن اوزی نك برلگنی بیان قیلدی الله تعالی (أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) درستلکده اش
 بولایدر هیچ برمعبود بالحق یوق مگر الله تعالی گندهر (وَالْمَلَائِكَةَ) دخی فرشتهلر گواھلق بیردی لر
 یعنی الله تعالی نك برلکی برلن اقرار قیلدیلر (وَأُولُوا الْعِلْمِ) دخی علم اییه لری گواھلق بیردیلر
 یعنی الله تعالی نك برلگنه ایمن کیتردیلر (فَأَتَمَّا بِالْقِسْطِ) توغر یلق برلن تورغوچی بولغان حالده
 الله تعالی گواھلق بیردی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) معبود بالحق یوق مگر الله تعالی گه (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) ملکنده
 غالبدر و اشده حکمت اییه سیدر (إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ لَأَسْلَمُوا) درستلکده الله تعالی قاشده مقبول دین، اسلامدر
 یعنی اسلام دینی در (وَمَا اخْتَلَفُ الَّذِينَ) شوندی آدملر اختلاف قیلما دی اسلام دینی حقیقه (أَوْتُوا
 الْكِتَابَ) اول آدملر گه کتاب بیرلدی یعنی یهودلر و نصارالار (الْآ) مگر اختلاف قیلدی (مَنْ بَعْدَ
 مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ) آلازمه اسلام دینی نك حقلغنی بلو کیلگاننك صوننده (بَغْيًا بَيْنَهُمْ) آرارلارنده حسد
 قیلو اوچون اختلاف قیلدی (وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ) وکدهر الله تعالی نك آیتلری بی انکار قیلسه (فَإِنَّ
 اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ) بس درستلکده الله تعالی تیز حساب قیلوچیدر (فَإِنْ هَاجُوكُمْ) بس اگر دین حقیقه
 سیدك برلن ای محمد (علیه السلام) مشرکلر قچورشسلار (فَقُلْ) بس نهیت سین (أَسَلْتُ وَجْهَ اللَّهِ) خالص
 الله تعالی اوچون نفسمنی بوی صونوچی ایقتم (وَمَنْ تَبِعَنِي) دخی میثا اییه رکن آدملر خالص الله تعالی گه
 بوی صوندیلار (وَقُلْ لِلَّذِينَ) دخی ای محمد نهیت سین، شوندی آدملر گه (أَوْتُوا الْكِتَابَ) اول آدم لر گه
 کتاب بیرلدی (وَالْآمِنِينَ) دخی اوقو بازو بلوی تورغان مکه مشرکلریفه نهیت (أَسَلْتُمْ) ایا دلیلمنی
 روشن قیلغانم صوننده اللهغه بوی صوندگزمی یعنی مسلمان بولدگزمی یا که همیشه کفرگنده قالدگزمی
 دیو (فَإِنْ أَسَأُوا) بس اگر مسلمان بولسالار (فَقَدْ اهْتَدَوْا) بس تحقیق آزغلقدان حقلغنه کوندیلر
 (وَأَنْ تَوَلَّوْا) و اگر مسلمان بولدان یوز دوندرسه لر (فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ) بس سین حسرتله نهه چونکه
 باری سیدك اوزه رگنا دیننی ایرشدر و گده واجبدر آلازمک مسلمان بولمالارنی سیدك ضرر بیرمی (وَاللَّهُ بَصِيرٌ
 بِالْعِبَادِ) والله تعالی بندهلرنی عمللری برلن بلسگوچیدر (إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ) درستلکده شوندی
 آدملر انکار ایقهرلر (بِآيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی نك آیتلری بی (وَيَقْتُلُونَ النَّبِيْنَ بِغَيْرِ حَقِّ) دخی حقیق باشقه
 پیغه برلرنی ثوردرلر (وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ) دخی شوندی آدملرنی ثوردرلر (يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ) اول آدملر
 توغر یلق برلن بیورورلار (مِنَ النَّاسِ) آدملردن (فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابِ أَلِيمٍ) بس موندی یاوز آدملر گه

زچەتكوچى عذاب بېرلەن - يوپونچ (غېر) بېر (أُولَئِكَ) بوقېامت صفقلى آدملىر (الَّذِينَ) شىرنى آدملىرى
 (حَبَطَتْ أَعْمَالُهُمْ) آلارنىڭ ئەمەللىرى باطل بولدى (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) دىيادە ھەم آخىرتە (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ)
 دىخى بو آدملىر اوچون ياردەم بېرۈچىلەردىن يوقىدىرىنى عذابلارنى بېيەرىدە بولارغە ياردەمچىلەر يوقىدىرى (أَلَمْ
 تَرَ) اياقارامىسونى اى محمد (عليه السلام) (أَلَى الَّذِينَ) شىرنى آدملىرىگە (أَوْتُوا نَصِيْبًا مِنَ الْكِتَابِ)
 آلارغە كىتابىدىن اولوش بېرىلدى بىرىنى بىرىنى (يُدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ) اول كىتابىدىن اولوش
 بېرىلگەن آدملىر (يەھۇدىلەر) اللە تەئالى نىڭ كىتابىغە اۋىندەلىش بولورلار بىرىنى تورات گە اۋىندەلىش
 بولورلار (لِيَعْلَمَ بَيْنَهُمْ) تورات اول يەھۇدىلەر آراسىدە ھاكىم بولسۇن اوچون رىسول اكىرم يەھۇدىلەرنىڭ
 مىدرسەلىرىنە كىرگەچ ھەر اوغلى نىعمەت زىد ارغلى ھارث رىسول اللەغە سىن قاىو دىندە دىدىلەر رىسول اللە
 ابراھىم (عليه السلام) دىندە دىدى بو ايكسى ابراھىم يەھۇدى بولغان دىدىلەر رىسول اكىرم
 تورات گە كىلىكز تورات سىزنىڭ بىرلەن بىزنىڭ آراسىدە دىدى بو ايكسى تورات بىرلەن بىرلەن ھەم يۈز
 دۈندىر دىلەر اللە تەئالى شول خىسۇسە دىك قىلماقچى آيتىن ايلەردى (ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيْقًا مِّنْهُمْ) مۇنىڭ سۆكۈندە
 يەھۇدىلەردىن بىر جەمەت بىرىنى باغلىرى بوز دۈندىرى بىرىنى اللە نىڭ كىتابى بىرلەن بىرلەن قىلۇغە
 كىلەدى (وَهُمْ مُّعْرِضُونَ) مالىبو كىم اول يۈز دۈندىرگەن جەمەت ھىمىشە يۈز دۈندىرۈچىلەر بىرىنى
 آلارنىڭ عادىتى ھىمىشە يۈز دۈندىرۈدەر (ذَلِكَ) يەھۇدىلەردىن بىر جەمەتنىڭ كىتاب اللەدان يۈز دۈندىرۈدەر
 (بِأَنَّهُمْ قَالُوا) بۇنىڭ سىببىلى دەر سىملىكە بىر جەمەت ئەيتىدىلەر (لَنْ نَسْأَلَ النَّارَ) بىزنى اوط سىناپى
 توتماق (أَلَا أَيُّهَا مَعْشَرُ النَّاسِ) مگر سانالىمىش آز كۈنلەرگە بىرىنى بىزگە بىرىنى كۈن گە ياكە قىرق
 كۈن گە عذاب بولور دىو (وَعَرَّهْمُ فِي دِينِهِمْ) دىخى يەھۇدىلەرنى غىرورلاندىرىدى دىن لارنى بىرىنى ايتىلەندىرىدى
 (مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ) افقرا قىلغان نىسەللىرى بىرىنى اللە تەئالى گە بىز اللە نىڭ دوستلارى بىزنى عذاب قىلماق
 مگر آندىن مۇنداقىغە عذاب قىلور دىب يالغانلارلار (فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتُمْ لِيَوْمِ) بىس بو افقرا
 قىلۇچى لارنىڭ ھالى نىچەك بولور بىز آلارنى شۇندى كۈندە چىساق (لَأَرْيَبَ فِيهِ) اول كۈن نىڭ بولۇندە
 شك يوقىدىرى (وَوَفِيَتْ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ) ھەر نىسەك كىسب قىلغان ھەملى نىڭ جىزاسى بىرىلىش بولسە
 (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) ھەم اول نىسەلەر ياوزلىق لارن آرتىدۇر واپىزگۈل لىرىن كىيىتۈ بىرلەن ظلم قىلنەش
 بولماسلار بو آيت دلالت قىلادىر مۇمن نىڭ ھەملى باطل بولماقغە ھەم مۇمن نىڭ تەوگەدە مەنگۈ قالماقغە
 چۈنكە ايمان وەملى نىڭ جىزاسىنى آلۇ البتە تەوگەدە وەققەدە ھەم تەوگەدە كۈمەس دىن بۇرۇندە بولسە بىر
 تەوگەدان قوتۇلماق بولا (قُلِ اللَّهُمَّ) ئەيت سىن اى محمد (عليه السلام) اى اللە (مَلِكُ الْمَلِكِ) اى ملكنى
 ملكلەرۈچى بىرىنى ملك نىڭ ملككە تەصرف قىلۇچى كىيى تەصرف قىلۇچى (تَوَلَّى إِلَهُكَ مِنْ تَشَاءُ)
 خەلقئەدان تەلەگەن كىشى گە خوجەلىقنى بېرىشك (وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ) دىخى خەلقئەدان تەلەگەن كىشىگە
 خوجەلىقنى سۈرۈرۈشك (وَتُعْزُ مِنْ تَشَاءُ) دىخى تەلەگەن كىشىگە دىيادە وە آخىرتە غىزىز وە ھەملى
 قىلورسك (وَتُنزلُ مِنْ تَشَاءُ) وە تەلەگەن كىشىگە دىيادە وە آخىرتە غور قىلورسك (بِئَمْرِكَ الْخَيْرُ) سىنىڭ

قدر تگده در ایزگولك * الله تعالى نك قدر تنده ايزگولك بولغان كى بارزلقده بار شولاي بولسه ده ايزگولكنى گنه ذكر قيلدى چونكه ايزگولك بالذات الله تعالى نك نلگان نرسه سى اما بارزلق بالعرض گنه نلگان نرسه سى چونكه كل بولغان ايزگولكنى اچينه آلماغان جزئ بولغان بارزلق يرق ياكه خيبرنى گنه ذكر قيلو كلام خيبرده بولغانلق اچون ياكه خطابه ادب صاقلو اچون بولور (أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلكنه سين هر نرسه اوزه رينه كوچك ييىكوچيدر (تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ) كيچنى كوندزگه كرتورسك سين يعنى كيچنك ساعتلرندن كيچتورسك وكوندزنىك ساعتلرن آرتدورسك (تُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ) كوندزنى كيچكه كرتورسك سين يعنى كوندزنىك ساعتلرندن كيچتورسك و كيچنك ساعتلرن آرتدورسك (وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ) دى تركنى ئولكىن چغارسك يعنى جانلى نرسه لرنى جانسز ماده لرنىن ياكه مؤمننى كافرلرن چنارسك (توغدرسك) (وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ) دى ئولكىن تركن چغارسك يعنى نطفه نى جانلى آدم دن ياكه كافر نى مؤمنن چغارسك (توغدرسك) (وَتَرْزُقُ مَنْ نَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) دى نلگان كىشكى مساهسز رزقلاندرسز (لَا يَتَخَذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ) مؤمنلر كافرلرنى واليلر و دوست آدملر ايتوب توتماسون (مَنْ دُونَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنى باش و دوست ايتوب توتودان باشقه الله تعالى مؤمنلرنى دوستلق ياكه قرده شلك اوچون كافرلرنى مسلمان بولماسدان بورون ولى و دوست توتودان نهى ايتدى (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) و كيدر بو اشى قيلور يعنى كافرلرنى ولى توتار (فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ) بس اول كشى الله تعالى نك دينننن هيچ نرسه ده توكلدر (أَلَا أَنْ تَنْقُوا لَهُمْ نَفَاةً) مگر كافرلرگه ظاهرا قل برلن دوستلقنى بلدر و درست بولور كافرلردن قورقه واجب بولغان اشنه قورقماقنكز وقتنده نيته كه حضرت عيسى «كُنْ سَطَاً وَأَمْسْ جَانِبًا» ديگان يعنى ظاهرده اورتاده بور باطنده چيتمده بول (وَيُبَخِّرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ) دى الله تعالى سزنى اوزى نك داننن قورقنور (وَأَلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ) دى الله تعالى گه در قايتاچق اورن (قُلْ) نهيت سين اى محمد (عليه السلام) مؤمنلرگه (أَنْ تَخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ) اگرسز كوكره كارگزده بولغان نرسه نى ياشرسه كز (أَوْ تَبْذُوهُ) يابسه ظاهر قيلساكز يعنى كافرلرنى دوست توتساكز كيرهك ظاهرده دوست توتوكز كيرهك باطنده گنه دوست توتوكز (يَعْلَمُهُ اللَّهُ) الله تعالى كوكللرگزده بولغان نرسه نى بلور (وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) دى الله تعالى كوكلرده بولغان نرسه لرنى بلور (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دى بيرلرده بولغان نرسه لرنى بلور (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى هر بر نرسه اوزه رينه كوچى ييىكوچيدر بس اگر الله تعالى طيغان نرسه دن طييلماساكز سزنى عذاب قياورغده كوچى بيتهر (يَوْمَ) شول كوننى ايسكه توشور اى محمد (عليه السلام) (تَجِدُ كُلَّ نَفْسٍ) هر بر نفس تابار (مَاعَمَلَتْ مِنْ خَيْرٍ) ايزگولكىن عمل قيلغان نرسه سى (مُحْضَرًا) حاضر قيلنمش (وَمَا عَمَلَتْ مِنْ سُوءٍ) دى بارزلقدان عمل قيلغان نرسه سى حاضر قيلنمش تابار (تَوَدُّ) حالبوكم هر نفس آرزو قيلور (لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ) اگر اوزى برلن بوكون آراسنده بولسه ايدى (أَمَّا بَعِيدًا) بيك

یراق مسافه دیو (وَيَعْتَرُّكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ) دخی الله تعالی سزنی اوز بیلک، دانندن قرره تور (وَاللَّهُ رُؤُفٌ بِالْعِبَادِ)
 والله تعالی بنده لرگه شفقت قیلوچیدر یهودلر هزالله نلک دوستلاری دیگان نلک صوکنده الله تعالی رد قیلوب
 ذکر هیلناچق آیتنی اینسردی (قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ) دخی سز نلک گناهلار کزنی یارلقار (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی حقیقه
 تعالی سزنی دوست کورر بس برکشی الله غه محبتنی دعوی قیلسه رسول الله غه مخالف بولسه بوکشی محبتنده
 یالغانچی بولا (وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ) دخی سز نلک گناهلار کزنی یارلقار (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی حقیقه
 محبت توتقان ککشیلرنلک گناهنسی یارلقار چیدر و آثار شفقت قیلوچیدر (قُلْ) نه ییت سین ای محمد
 محبت دعواسنده بولغان یهودلرگه (أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ) الله غه هم رسول الله غه اطاعت قیلکز (فَإِنْ تَوَلَّوْا)
 بس اگر اطاعتدن بوز دوندرسه لر (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِينَ) کافرلرنی
 سویهس (إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَى) درستلکده الله تعالی اختیار قیلدی (آدَمَ وَنُوحًا) آدم و نوح (علیهما) نی
 (وَأَلَّ اِبْرٰهِيْمَ وَآلَ عِمْرٰنَ) دخی ابراهیم علیه السلام نلک بالالارینی یعنی اسماعیل و اسحاق هم بولار نلک
 بالالارینی (هم) هم عمران بالالارینی یعنی موسی و هارون علیهما نی (عَلَى الْعٰلَمِيْنَ) بتون شول زمان نلک
 بار بولغان کشیلاری اوزرینه (ذُرِّيَّةً) ابراهیم برلن عمران نلک بالالارینی آرتق قیلدی (بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ)
 اول ذریه نلک بعضی بعضی نلک بالاسندن در (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی آدملرنلک سوزلرینی
 ایشقچی و حاللرینی بلگوچیدر بس سوزی درست و حالی توزک بولغانلارینی اختیار قیلدی الله
 تعالی بو آیتده آدم هم نوح هم نلک هم آل ابراهیم برلن آل عمران نلک بتون عالم اوزرینه آرتق
 بولورینی آچق بیان ایفدی آدم برلن نوح پیغمبر اما آل ابراهیم برلن آل عمران دان کسنو
 اوزلرینی آلساک ابراهیم علیه السلام پیغمبر عمران پیغمبر توکل اگر ذریه لرینی آلساک بعض
 بالالاری پیغمبر بعضی پیغمبر توکل نیدهک بولسه ده بو آیتدن آدم نلک کیرهک پیغمبر بولسون و کیرهک
 بولماسون فرشته لردن آرتقلغی بلنه چونکه بو آیتدن بعض آدم لر نلک بتون عالم دن آرتق بولوروی
 بلندی فرشته لر عالم جمله سندن دخی بو آیتدن کافرلرنلک آرالارنده نکاح لاری نلک جائز بولوی بلنه
 کیرهک نیندی اعتقادده بولسونلار (اِذْ قَالَتْ اِمْرٰتٌ عِمْرٰنَ) ای محمد شول وقتنی ذکر قیل عیسی نلک
 نه بیسی بولغان مریم نلک آناسی بولغان مائان اوغلی عمران خانونی نه بیتمی یعنی فاقودا قزی منه بو
 عمران مائان اوغلی یفه یصهر اوغلی بزلغان عمران بار آنک موسی برلن هارون هم دن الوغ
 بزلغان مریم اسمای قزی بولمان ایکی عمران آراسی برمک سیگز یوز سه قدر فاقودا قزی حله
 بالا تابمی تورغان خانون بولغان هر وقتده آغاچ ککرله گه سنده اونورا ایکان بر قوش نلک بالاسنه طعام
 آشاتقانی کورب کوکلی بالا آرزو قیلغان و نه بیتمک ای الله مینم اوزریمده سیکا ندر بار اگرده میکا
 بر بالا بیرسه ک اول بالانی مین بیت المقدس که صدقه قیلور ایتم دیگان آلا زمانده بو ندر مشروع
 ایکان لکن ایر بالالار برلن گنه مشرو بولغانع شونندان صو ک حضرت حله بوکلی بولغان (رَبِّ اِنِّی

بنو اسرائیل ننگ تورات یازا تورغان قلم لرین بلغدغه (صوغه) طاشلاغانلاری وقتده (ایهم یقفل مریم) قلمارین صوغه طاشلادیلر مریم گه قایوسی کفیل برلوچیلیقی بانسون اوچون (وما کفنت لذبهم) دخی سین ای محمد بنو اسرائیل حضورنده بولمادک (اذ یختصمون) مریم نی تربیه قیلوده دعوی قیلشولاری وقتنده (اذ قالت الملائكة) ای محمد شول وقتنی ذکر قیل فرشته لر جنسندن جبرائیل ئه یقندی (یا مریم) ای مریم (ان الله یشرک) درسته لکه الله تعالی سیکنا سو یونچ بیرر (بکلمة منه) اوزندن صادر بولغان سوز (بالا) برلن (اسمه المسیح) اول بالانک، لقب اسمی مسیح در اصلنده مشیح در مبارک معناسنده (عیسی بن مریم) علم اسمی مریم اوغلی عیسی در (وجها فی الدنيا والآخرة) دنیا ده و آخرتده مرتبه اییه سی بولغان حالده اول کلمه عیسی علیه السلام ننگ دنیا ده مرتبه اییه سی بولوروی پیغمبر بولوروی برلن (ومن المقربین) دخی الله تعالی گه یاقن قیلنمش لاردان بولغانی حالده (و یکنم الناس فی الهمد) دخی عیسی علیه السلام آدم لر گه پیغمبر لر سوزین سوز لر بولوروی بیشکک بالابولغان حالده (و کهلآ) دخی یاش جکت بولغان حالده (ومن الصالحین) دخی ایزگولردن بولغانی حالده (فالترب) حضرت مریم ئه یقندی ای مریم (انی یکنو لی ولدت) مینم اوچون نیچک بالابولسون (ولم یمسنی بشر) هالبوکوم مینی آدم جفت له نوبه له توتما دی (قال كذلك الله) ئه یقندی جبرائیل اوشانداق یعنی آنا سز بالانوغدرغان کبی الله تعالی (یخلق ما یشاء) تله گان نرسه سنی یاراتور (اذا قضی امرآ) هر قایچان بر اشنی حکم ایته یعنی بر نرسه نی یار اتونی تله سه (فانما یقول له) بس بودر باشقه تو گل در اول نرسه گه ئه یقور (کن) بول سین دیو (فیكون) بس اول نرسه بولور (و یعلمه الکتاب والحکمة) دخی الله تعالی عیسی (علیه السلام) گه اویره تر یازونی حضرت عیسی اوزینک زماننده برنجی مرتبه ده کورکام خطلی کسه بولغان دخی حلال برلن مرامنی بیان قیلونی اویره تر (والتوراة والانجیل) دخی توراتنی هم انجیل نی اویره تر (ورسولا الی بنی اسرائیل) دخی اسرائیل ننگ بالالریبه رسول ایقب ییبه رلش بولدم مین دیب ئه یقتر (انی قد متکم بایه) درسته لکه مین سز گه اوزمنک راستلغیه دلالت قیلغان علامتی کینردم (من ربکم) ربکزدن (انی اخلق لکم من الطین) درسته لکه مین سز ننگ اوچون بالحقندن صورتلر من (کهیئة الطیر) قوش صورتی کبی (فأنفخ فیه) بس قوش صورتی کبی صورت که ئه ورر من (فیكون طیراً باذن الله) بس اول قوش صورتی کبی صورت الله تعالی ننگ اذنی برلن قوش بولور (و ابرئ الاکمه والابصر) دخی الله تعالی ننگ اذنی برلن آنادان کوزسز توغانلارنی کوزلی قیلور من دخی آلا نه نلی لر نی سلامت له ندرر من کوب وقتده حضرت عیسی غه مقله ب آورو جیبلا ایکان کیلور گه قوتلاری بولغانلاری اوزلاری کیلگان کیلور گه قوتلاری بولماغانه حضرت عیسی اوزی بارغان (واهی الموتی باذن الله) دخی الله تعالی ننگ اذنی برلن شولکلر نی ترگزرم (وانبئکم به انما کنون) دخی سز گه آشی تورغان نرسه لر کز برلن خبر بیرر من (وامانده خرون فی بیوتکم) دخی ایولر کزده آشار اوچون صافلاب قویغان نرسه لر کزدن خبر بیرر من

(أَرَأَيْتَ ذَلِكَ) درستلکده بود که قیلنغان نرسه لرده بولغوجیدر (لَايَةَ لَكُمْ) سرگه علامت (أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگرسز ایمان کیتروچی بولساگز (وَوَصَدَقَا) دخی راستلاچی بولغان هاله کیلدم (لَمَّا بَيْنَ يَدَيْ) اوزم نلک آلدنمه بولغان نرسه نی یعنی اوزم دن بورون نرسه نی (مَنْ التَّوْرَةَ) توراتدن (وَلَا حِلَّ لَكُمْ) دخی ربگزدن سرگه کیلدم سرگه حلال قیلاروم اوجون (بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ) سرنلک اوزه رگزگ، حرام قیلنغان نرسه نلک بعضنی یعنی موسی علیه السلام نلک شریعتنده حرام قیلنغان اچ مای بالی ودوه ایقی کبی نرسه لرنی هم شنبه کون عملنی حلال قیلاروم (وَجِئْتُمْ بآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ) دخی سرگه ربگزدن علامتنی کیتردم (فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا) بس خلاقلق قیلوده الله دن قورقگز هم میکا اطاعت قیلگز (أَنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ) درستلکده الله تعالی مینمه و سرنلکه ربگزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس ربگزغه عبادت قیلگز (هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ) بو مینم سرگه امر قیلغان نرسه م قرغری یولدر شولای بولسه ده قومی حضرت عیسی نی یالغانغه توندیلار ایمان کیترمه دیلر (فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ) بنواسرائیل دن عیسی (علیه السلام) کفرنی بلگان زمانه (فَالَمَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ) حضرت عیسی الله غه صیبنغان حاله کهمر مینم یارده چیلرم دیدی یعنی الله تعالی نلک دیننه یاردم بیرووم اوجون میکا یاردم بیروچیلمر کهمر دیدی (فَالْحَوَارِيُّونَ) حواریلر، یعنی حضرت عیسی غه اول ایمان کیترگان اون ایکی آدم (نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ) بز الله تعالی نلک دیننه یاردم بیلر و چیلمر (آمَنَّا بِاللَّهِ) الله غه ایمان کیتردک (وَأَشْهَدُ بَأَنَّا مُسْلِمُونَ) دخی ای عیسی شاهه بولسین درستلکده بز بوی صونوچیلارمز (رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ) ای ربهز سین ایندرگان نرسه گه (انجیل گه) ایمان کیتردک (وَأَتَّبَعْنَا الرَّسُولَ) دخی رسولگه (حضرت عیسی غه) ایبهدک (فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ) بس بزنی ومدانیتگه گواهاق بیروچیلمر برله یازغای ایبدک (وَمَكْرُوا) دخی بنواسرائیل نلک کافرلری مکر و حیله قیلدیلار یعنی حضرت عیسی نی ثولقرونی و آصونی تلگان و قتلارنده (وَمَكَرَ اللَّهُ) دخی الله تعالی حضرت عیسی نی کولک که کوته روی برله ن مکر قیلدی (وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) والله تعالی مکر قیلوچیلمرنلک ایزگوره کیمر گه ضررنی تارتا نورغان حیله معناسی برله ن مکرنی الله تعالی گه اسناد ازدواج و مقابله بولی برله ن گنه بس الله تعالی مکر قیلدی و مکر قیلوچیلمرنلک ایزگوره گی نلک معناسی الله تعالی نلک مکر نلک جزاسنی بیلدی و مکر برابرنده جزا بیروچیلمرنلک ایزگوسنی و قوتلی سی معناسنده بولا (أَذْفَالَ اللَّهُ) ⁵⁵¹ و شول وقتنی بادایت سین ای محمد نه یتدی الله (بَاعِيسَى) ای عیسی علیه السلام (أَنِّي مُقَوِّمُكَ) درستلکده مین سینلک اچلگنی کاسل قیلوچی من و مقدر اچلگه قدر کیچکتر من یعنی بنواسرائیل (یهودیلمرنلک) ثولقروندن سیننی صاقلارمن (وَأَفْعَلُكَ أَلِي) دخی سیننی اوزمه کوته روچی من یعنی فرشته لمر قرارلانا تورغان ادرنغه (وَمَطْهَرُكَ) دخی پاکلاچی من سیننی (مَنْ النَّبِيِّنَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنلک ظالمدن (وَجَاعَلُ النَّبِيِّنَ اتَّبِعُوكَ) دخی سینکا ایبهدگان آدملرنی قیلوچیمن (فَوْقَ النَّبِيِّنَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنلک اوستنده (أَنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننه قدر بو آیتنه حضرت عیسی نلک نبوتنه ایمان کیترگان مسلمان و نصارالارنی حضرت عیسی نلک نبوتنی انکار قیلوچی

یہود لرہ ہر وقت غالب بولویفہ اشارت بار یہود لرہ نیک مغلوب بولولاری نیک حکمتی آچق ظاہر بولور ایسی اگرده نصارالار حضرت عیسیٰ نیک نبوتہ ایمان کبیروب الوہیتنی اعتقاد قیلما سہ لار (ثُمَّ اِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ) مونک صوکنده قارتایق اورنگز میکادر (فَأَمْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيهَا) بس میٹا قایتقان نیک صوکنده سز نیک آرا نژده شول نرسه ده (دینن) حکم قیلورمن (كُنْتُمْ فَيَد تَخْلِفُونَ) اول نرسه ده اختلاف قیلور بولونک (فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا) بس شوندی آدملر کافر بولدیلار حضرت عیسیٰ غه (فَاعْتَبِهِمْ عَذَابًا شَدِيدًا) بس اول کافر بولغان آدملرنی قاطی عذاب برلن عذاب قیلورمن (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ دَنِيَادَهُمْ آخِرَتَهُ) (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ) دخی حضرت عیسیٰ نیک پیغمبر بولوروینی انکار ایتوچیلرگه یاردم بیروچیلردن یوقدر (وَأَمَّا الَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) حضرت عیسیٰ نیک پیغمبر بولورویفہ ایمان کبیردیلر هم ایرگو عملر قیلدیلار (فَيُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ) بس اول آدملر نیک عمللری نیک جزاسلی کامل بیورمز (وَاللَّهُ لَا يُعِبُّ الظَّالِمِينَ) واللہ تعالیٰ کشی گه جبر قیلوچیلارنی دوست کورمهس (ذَلِكَ) بو حضرت عیسیٰ حقندہ ذکر قیلنغان خبرلر (نَقْلُوهُ عَلَيْكَ) اول خبرلر نی ای محمد علیہ السلام سینا او قورمز (من الآيات) حق پیغمبر بولورونک دلالت قیلغان علامتار بولغان حاله چونکه بو خبرلر غیب دن خبر، غیب دن خبرنی وحی برلن پیغمبرگه بله (وَالذِّكْرُ الْحَكِيمِ) دخی حکم اییہسی بولغان ذکر (قرآن) بولغانی حاله یہود لر حضرت عیسیٰ نی ٹولترونی قصد قیلنچ اللہ تعالیٰ بر بولوط بیبہروب حضرت عیسیٰ نی یوغاری کوتوردی آناسی حضرت مریم اوغلندن آیرو لاسی کیلمی یغلاب یابشسه ده بولمادی حضرت عیسیٰ آناسنه نہیتدی صبرایت قیامت کوننده اللہ تعالیٰ ایکنزنی جبار شونک کورشرمز دیدی بیت المقدسده قدر کیچہ سندہ بولغان بو واقعه حضرت عیسیٰ یوغاری آشقانک اوتوز اوچ باشنده بولغان آناسی حضرت عیسیٰ دن صوکنک آلمش آلتی بل یه شه گان قیامت یافن بولنقدہ حضرت عیسیٰ نیک پیگرگه توشب رسول اللہ شریعتی ایله عمل ایتووی حدیثارده منکورددر (ان مَثَلُ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ) درسقلکده اللہ تعالیٰ حضورنده حضرت عیسیٰ نیک عجیب وغریب بولغان شانی (كَمَثَلِ آدَمَ) حضرت آدم نیک عجیب وغریب بولغان شانی کبیر (خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ) اللہ تعالیٰ آدمنی (قالبنی) توفراقندن یاراتدی (ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ) مونک صوکنده اللہ تعالیٰ آدم (علیه السلام) گه بار بول سین دیدی (فَيَكُونُ) اول آدم بولور بولدی ہوسوز اوتکانده گی حالنی حکایت (الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) عیسیٰ نیک امری ربکنن راستدر (فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ) بس ای محمد عیسیٰ نیک اہرنہہ شک قیلوچیلاردن بولما (فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ) بس ای محمد نصارادن برکشی عیسیٰ حقندہ سینک برلن جدال (نزاع) قیلشسه (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَهُ مِنَ الْعِلْمِ) شکسنز ہاونی لازم ایتکن دلیلردن سینا کیانگانی نیک صوکنده (فَقُلْ تَعَالَوْا) بس ای محمد (علیه السلام) نہیت سین اول تپفر شوچی نصارالارعه کیکنز (نَدْعُ آبْنَانَا وَأَبْنَاؤُكُمْ) چاقورمز بز نیک اوغللارمزنی وسز نیک اوغللارگزنی (وَنَسَاءَنَا وَنَسَاءَكُمْ) دخی بز نیک خانونلارمزنی وسز نیک خانونلارگزنی (وَانفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ) دخی بز نیک نفسلرمز وسز نیک نفسلرگزنی (ثُمَّ نَبْتَلُكُمْ) مونک صوکنده بز لردن قایسبز یالغانچی شوکار

لعنت قىلورمز (فَجَعَلَ لَعْنَةً لِلَّهِ) بس الله تعالى نك لعنتنى قياورمز (عَلَى الْكَافِرِينَ) بزلردن بالغاچيلر
اوزه رينه رسول اكرم نسا الارنى لعنت اوقوشرغه چاقرعاج نصارالار بزگه مهلت بير فكر قيليق ديديلر
رسول الله دن خلوت اورنده بولغاچ آرارلارنده توغرى فكر ايهه سى بولغان عاقب اسملى آدم كه ئىقتىلر
سين نى فخر بيره سن لعنت اوقوشرغه بارىق موديو عاقب ئىقتىدى محمد عليه السلام نك پيغمبرلرلرگن بله سز
بولد اشكز عيسى عليه السلام حقنده هم سزگه آچق بيان قيامدى اگر لعنت قيلسا كز هلاك بولور سز دبو
صوكره نصارالار رسول الله غه كىقتىلر رسول الله حضرت مسين نى كونه رگان حضرت مسنلك قولننن توتقان
حضرت فاطمه رسول الله آرتنده حضرت على حضرت فاطمه آرتنده كياورگه چقانلار ايدى نصارالارغه
(اسقف) آرخير يارى ئىقتىدى مين شوندى بوزلى آدملر كورم اگر الله تعالى دن تاغنى اورنننن بيبه روى
صوراب دعا قيلسالار تاغنى بيبه ره چكر ديدى لعنت اوقوشسا كز هلاك بولور سز ديدى شوننن صوكره نصارالار
رسول الله نك پيغمبرلرگنى شك سز بلدىلر هم رسول الله غه ايكى بوز قزل مله اوتوز تيمر كولمك جز به بيز ديلر
(اِنَّ هٰذَا) درستلكده بو عيسى برلن مریم قصه سى (لَهَا الْغَصُّ الْحَقُّ) البقه بو قصه حق بولغان قصه لاردر
(وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ) هيچ معبود بالحق دن يوق مگر الله تعالى گله در (وَاِنَّ اللّٰهَ) دخى درستلكده الله تعالى
(لَهَا الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) البقه اول الله تعالى غالب در هم اشنده مكمت ايهه سى بر يعنى الله تعالى گه قدرت تامه ده
وحكمت بالغه ده برابر بولغان ذات يوقبر بس الوهيت ده هم الله تعالى گه شريك بولغان ذات يوقدر
(فَاَنْ تَوَلَّوْا) بس اگر ايمان كىترو دن كقاب اهلى يوز دوندر سى لر (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله تعالى
(عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ) دينى بوز وچيلارنى بلسگوچيدى تيشلى جرالارنى بيزه چكدر (قُلْ) ئه يت سين اى
محمد عليه السلام (يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) اى كقاب اهلى يعنى يهودلر و نصارالار (تَعَالَوْا) كىلا كز (اِنِّى كَلِمَةٌ سَوَاءٌ
بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) بز نك و سز نك آرا كزده برابر بولغان سوزگه يعنى پيغمبر هم الله تعالى ايندرگان كقابلار
اختلافلى بولماغان سوزگه (اَلَا تَعْبُدُ الْاِلٰهَ) اول برابر بولغان سوز بودر عبادت قيلما سز لغمدر مگر
الله تعالى گه عبادت قياورمز (وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا) دخى الله تعالى گه هيچ نرسدى شريك قاطما سز لغمدر
(وَلَا يَتَّبِعَنَّ بَعْضُنَا بَعْضًا) دخى بعضه نك بعضه نى توتما سز لغمدر (اَرَبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالى دن
باشقهر بلر (تربيه ايتوچبار) ايتوب يعنى يهودلر كىبى حضرت عزيزنى الله نك اوغلى ديهه سز لىكدر
نصارالار كىبى حضرت عيسى نى الله نك اوغلى ديهه سز لىكدر هم عالمرگه اوزلر نينن گنه چغاروب بر نرسه نى
حلال و بر نرسه نى حرام ايتولر نده اطاعت قيلما سز لغمدر حاتم اوغلى عدى دن روايت قيلنه حاتم اوغلى
عدى اى الله نك رسولى بز احبارگه (عالمرگه) عبادت قيلما دق ديگاج رسول الله ئه يقدى سزگه عالمر
بعض نرسدى حلال و بعض نرسه نى حرام ايتوب سز آلار سوزى برلن عمل ايتمه دكزمو ديوحاتم اوغلى
عدى ئه يقدى هلى عمل ايتمك رسول الله ئه يقدى عالمر كز نك اوزلر نينن گنه چغاروب بر نرسه نى حلال
و بر نرسه نى حرام ديگان سوزلرى برلن عمل ايتو كز آلارغه عبادت قيلو والله غه شرك قاطوبولادىدى (فَاَنْ تَوَلَّوْا)
بس اگر كقاب اهلى الله تعالى نى برله و دن يوز دوندر سى لر (فَقُولُوا اَشْهَدُوا) بس اى مؤمملر سز آلارغه

ئەيىتىڭىز شەھىد بولسىڭىز (بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) دەرستلىككە بىز مۇسۇلمانلارنى يەنى اللە تەئالىنى بىرلەشتۈرۈپ دىيۈرۈشكە اللە تەئالى بۇ قەيىدە اهل كىتابنى ئاقىرىنقى بىرلەشكەن مەخلۇق غە كۈندۈرۈدە مەبەلغە قىلدى اۆل حىزرت عىسىنىڭ ماللىرىنى بىيان ايتتى دىنى حىزرت عىسى غە الرەھىت نى. مەنەق بىرلەشكەن صەفتلارنىڭ غەرض بولۇپتىكى بىيان ايتتى صۆكۈرە اهل كىتابنىڭ شەھىدلىرىنى بىيەره تۇرغان نەرسەنى ذكەر ايتتى اهل كىتابنىڭ حەقىنى بىلە تۇرۇپ انكار قىلۇلارى ئابىت بولغانچە لىئەت او قوشۇرغە دعوت ايتتى اهل كىتابنىڭ بولۇشۇن دە غەرض قىلۇپ بىر آزىمەت كۆرسەتۈلدى صۆكۈندە يەنە دىيىدۇ عىسى ئەلەيە السەلام ھەم ئىنجىل ھەم باشقە بىيغە بىرلەر بولغان كىتابلار اتفاق بولغان نەرسەگە دعوت ايتتى بولارنىڭ ھىچ بىرىنىڭ فائىدە بىيەرمەي مەلۇم بولغانچە مەسائىلەرغە بىز اللەنى بىرلەشتۈرۈپ سىز اهل كىتاب شەھىد بولۇڭىز دىيىڭ بىرلەشكەن اھل كىتابنى يەھۇدىلەر نىسارىلار ابراھىم ئەلەيە السەلام حەقىدە نىزاع قىلىشۇپلار يەھۇدىلەر ابراھىم ئەلەيە السەلام يەھۇدى دىيىپلەر نىسارىلار ابراھىم ئەلەيە السەلام نىسارىنى دىيىپلەر ھەم بۇ نىزاعلىرىنى رەسۇل اللە غە مەرافقە قىلىدۇلار شۇل حەقىدە اللە تەئالى ذكەر قىلغانچە ايتتى (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) اى كىتاب اھلى يەنى يەھۇدىلەر نىسارىلار (لَمْ تَعْلَمُوهُنَّ فِي الْبِرَاهِيمِ) نى اوچۇن ابراھىم حەقىدە نىزاع قىلىشۇسۇز (وَمَا أَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ وَالْإِنْجِيلَ) تورات ھەم ئىنجىل ايتتى مەھەدى (الْأَمْنُ بَعْدَهُ) مۇگر ابراھىم ئەلەيە السەلام صۆكۈندەن ايتتى يەنى يەھۇدىلەرگە حىزرت مۇسى غە تورات ايتتى بىرلەشكەن نىسارىلارنى حىزرت عىسى غە ئىنجىل ايتتى بىرلەشكەن حادىث بولدى؛ ابراھىم ئەلەيە السەلام مۇسى ئەلەيە السەلام دىن مەڭ يىل مەقەم عىسى ئەلەيە السەلام دىن ايككى مەڭ يىل مەقەم بىس نىچكە ابراھىم يەھۇدى ياكە نىسارىنى بولسۇن (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ايا بامىسىز مۇ سۆزۈڭىزنىڭ باطل ايتكىنى (هَذَا أَنْتُمْ) آگەھ اولكىز (هُؤُلَاءِ) اى او شۇل اهل كىتاب (حُجَجْتُمْ فِيمَا) شۇل نەرسەدە دعوى قىلىشۇڭىز ھەجەت قۇيىشۇڭىز (نِزَاعٌ قَبِيحٌ كُنْتُمْ فِيهِ) (لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) اول نەرسەنى سىزنىڭ اوچۇن بىلۈپ بولغۇچىلەر يەنى عىسى حەقىدە ھەم بىز عىسى بىرلەشكەن مۇسىنىڭ دىيىدۇ دىيۈ او بىلادۇڭىز (فَلَمْ تَعْلَمُوهُنَّ فِيمَا) بىس شۇل نەرسەدە نى اوچۇن دعوى قىلىشۇسۇز (لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) اول نەرسەنى سىزنىڭ اوچۇن بايۇ يوقىدۇر يەنى ابراھىم يەھۇدى ياكە نىسارىنى بولدى دىيۈ دعوى قىلىشۇسۇز (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) واللە تەئالى ابراھىم نىڭ شۇنىنى بىلەدۇر (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) ۋەز بىلەيسىز (مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا) ابراھىم يەھۇدى بولمادى (وَلَا نَصْرَانِيًّا) دىنى نىسارىنى دە بولمادى (وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا) ۋەلىكىن ابراھىم باطل اعتقادلاردىن آۋشۇرۇپ ھەم اللە تەئالىگە بۇرى صۇنۇچى بولدى (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دىنى ابراھىم اللە غە شۇرك قىلۇپ بولمادى (أَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ) دەرستلىككە ابراھىمگە آدمىلارنىڭ ياقىراغى (لَلَّذِينَ) شۇندىكى آدمىلەر (أَتَّبِعُوهُ) ابراھىمگە ايتتى دىيەر (وَهَذَا النَّبِيُّ) دىنى بىر بىيغە بىردى يەنى مۇھەمەد ئەلەيە السەلام دىن ابراھىمگە آدمىلارنىڭ ياقىراغى (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دىنى بۇ بىيغە بىرگە (مۇھەمەد ئەلەيە السەلامگە) ايمان كىيەرگەن آدمىلەر (وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ) واللە تەئالى مۇمىنلەرگە ياردەم بىيەرۈپلەر يەھۇدىلەر حىزرت مۇسىغە حىزرت مۇھەمەد ئەلەيە السەلام حىزرت مۇھەمەد ئەلەيە السەلامگە اۋندەگەنلەر

زبانه الله تعالى ذکر قیلنا حق آیتنی ایندردی (وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهلنن (یهودلردن)
 برجماعت ایستدی و آرزو قیلدی (لَوْ يَضُرُّكُمْ) سزنی اسلام دینندن کفرگه آزدرونی (وَمَا يَضُرُّوْنَ اَنْفُسَهُمْ)
 اولجماعت آزدرماسلار مگر اولرین آزدرلار یعنی آزدررغه طرشولاری نك گناهسی اولرینه
 بولور (وَمَا يَشْعُرُونَ) دخی اولجماعت آزدررغه طرشولاری نك گناهسی نك اولرینه بولورن بلمه سار
 (يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر و نصارلار (لَمْ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ) فی اوچون الله
 تعالی نك آیتارین انکارایت سز یعنی تورات هم انجیل نك محمد (علیه السلام) نك پیغمبر بولورینه دلالت
 قیلغان آیتلرین (وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ) حالبوکم سز اول آیتار نك الله تعالی نك آیتاری بولورینه شهادت
 بیر سز هم الله تعالی آیتلری ایدکنی بلمه سز (يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی (لَمْ تَلْبَسُوا
 الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) فی اوچون حقنی باطل برهن قاطشتراسز (وَتَكْفُرُونَ بِالْحَقِّ)
 دخی حقنی یعنی رسول الله نك پیغمبر لکن یاشراسز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حالبوکم اول حقنی
 سز بلمه سز (وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) دخی کتاب اهلنن برجماعت نه یندی (آمَنُوا بِالَّذِي
 أَنْزَلَ) شوندی نرسه گه ایمان کیترگز اول نرسه فی ایندرلمش بولدی (عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان
 کیترگان آدملراوزه ریزه یعنی قرآغه (وَجَدَ الْفَهْرَ) کوندن نك اولنسه (وَأَكْفُرُوا آخِرَهُ) دخی قرآغنی
 انکار قیلورگز کوندن نك آخرنده (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) مؤمنلر دینلرنن قایقسونلار اوچون یعنی مؤمنلر
 اریلارلار کتاب اهلی اولرلی عالم بولا تورب اسلام دیننه کرگان نك صوگنده کبری کفرگه قایقیدیلر
 البسه بو قایقولاری اسلام دینی نك بطلانی اوچون دینو (وَلَا تُؤْمِنُوا) دخی کتاب اهلی نه یقیدیلر
 بعضی بعضنه اقرار قیلماگز (الَّذِينَ تَبِعَ دِينَكُمْ) مگر دینگزگه ایبهرگان کشی گه گنه اقرار قیلگز
 (قُلْ إِنَّ اللَّهَ) نه بیت سین ای محمد (علیه السلام) کتاب اهلنه درستلکنده حق لغغه کوندرو (هُدَى اللّٰهِ) الله
 تعالی نك حق لغغه کوندرو دینر (بوجماعت معترضه بولغان جمله در) (أَنْ يُّؤْتِيَ أَحَدٌ) بر کشی گه ده بیدرلمش
 بولوروی برهن اقرار قیلماگز (مَثَلُ مَا أُوتِيتُمْ) سزگه بیدرلگان نرسه نك اوغشاشنی مگر دینگزگه
 ایبهرگان کشی گه گنه اقرار قیلگز (أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ) یا که ربکز حضورند قیامت کوندن مؤمنلر نك
 سزگه غالب بولوروی برهن اقرار قیلماگز مگر دینگزگه ایبهرگان کشی گه گنه اقرار قیلگز مسلمانلارغه
 فاش قیلماگز والا آلا نك ایمانده ثباتلری آرتور (قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ) نه بیت سین ای محمد (علیه السلام)
 یهودلرگه درستلکنده فضل یعنی هدایت الله تعالی نك قدرتند در (يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ) اول فضلنی الله تعالی
 تله گان کشی سه بیرر (وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی فضلنی کیک بولغوچیدر هم فضلنه اهل بولغان
 کشینی بلیگوچیدر (يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) الله تعالی رحمتنه تله گان کشی سنی خاصلار (وَاللّٰهُ
 ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) والله تعالی الوغ فضل ایبه سیدر (وَمَنْ أَهْلَ الْكِتَابِ) کتاب اهلی جمله سننن باردر
 (مَنْ) شول کشی (أَنْ تَأْمَنَهُ بَقَطَارٍ) اگر سین آنی کوب مال برهن امین قیلسا نك یعنی آنا رغه کوب

مالنی و دیعت که قویساک (بُؤَدَه اَلَيْكَ) اول کوب مالنی سیکا ثوتدر یعنی بیرر عبدالله بن سلام که بر قریشی برلک ابکی بوز اوقیه آلتون امانتکه قوبدی هم عبدالله بن سلام خیانت قیلمی اداء قیلدی (اوقیه) دیو قرق درهم آغرلغنه تهبتهلدر (وَمَقُومٌ مِنْ) دخی اهل کتابدان شول کشی بار (ان تَأْمَنَهُ بَدِينَار) اگرسین آنی بر آلتون برلهن امین قیاساک یعنی بر آلتون امانت که قویساک (لَا يُؤَدُّهُ اَلَيْكَ) اول بر آلتوننی سیکا ثوته مهس یعنی بیرمهس خیانت قیلور (الَّا) مگر ثوتدر (مَأْدُوتٌ عَلَيْهِ قَائِمًا) اول کشی اوزهرنده تورغانلک حالده یعنی همیشه صوراب آیرلماغانلک حالده اگر آیرلساک انکار قیلور کعب بن اشرف کبی بر قریشی بر آلتون امانت که قویغان ابکان انکار ایتمک (ذَلِكَ) بوامانتنی اوتهمه ولری (بَانَهُمْ قَالُوا) بونلک سببلی در دستلکده اهل کتاب تهبتهیلر (لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْاٰمِيْنِ سَبِيْلٌ) بزنلک اوزهرمزده اهل کتاب دن بولماغان عربلر اوچوندک یول یوقدر یعنی اهل کتابدن هم بزنلک دین اهل اهل زدن بولماغان کشی لر شأننده بزرگه شلقه یوقدر چونکه اهل کتاب دینلرینه مخالف کشیگه ظلم قیلورنی حلال که صایدیلر هم حلال بولوروینی الله تعالی که اسناد قیلدیلر (وَيَقُولُوْنَ عَلٰى اللّٰهِ اَلْكٰتِبُ) دخی بودعویلری برلهن الله تعالی که یالغاننی تهبتر بولدیلر (وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ) حالبوکم اول اهل کتاب اوزلرینلک یالغانچی ایکانلرینی بلورلر (بَلٰى) بلی اهل کتاب اوزهرینه اهل کتابدان بولماغان عربلر شأننده یول یعنی شلقه بار (مَنْ اَوْفٰى بَعْثَهٗ) برکشی وعده سفه وفا قیلسه یعنی وعده قیلغان نرسه سنی اوتهمه (وَأَنْتَیْ) دخی الله تعالی دن قورقسه (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس دستلکده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ) الله دن قورقوجیلارنی دوست کورر (إِنَّ اَلدِّيْنَ) دستلکده شوندی آدملر (يَشْتَرُوْنَ بِعَهْدِ اللّٰهِ) الله تعالی نلک وعده سی برلهن آلماشدرلار (وَأَيْمَانَهُمْ) دخی بيمين لری برلهن آلماشدرلار (ثُمَّ تَقَلِيْلًا) آزارقچه نی یعنی نیانلک آزار نرسه سنی (أُولٰٓئِكَ لِاٰخِلَاقٍ لَّهُمْ) بوصفتای آدملر آلاغه اولوش یوقدر (فِي الْاٰخِرَةِ) آخرته (وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ) دخی آلا برلهن الله تعالی سوبله مدهس (وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ) دخی الله تعالی آلاغه قاراماس (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (وَلَا يُزَكِّيهِمْ) دخی الله تعالی آلارنی پاکلاماس (رَلَّهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ) دخی آلا اوچون رنجتدوچی عذاب بولغوجیدر بوزکر قیلغغان آیتنی یهودلرنلک عالملری حقه ده ایندی دیگانلر یهودلرنلک عالملری توراننی اوزگارتکانلر هم رسول الله نلک تورانه ذکر قیلغان صفتلارنی آلماشقانلار هم امانت مکملرینی آلماشقانلار بوخدمتلری برابرنده رشوت آلمانلار (وَأَنْ مِّنْهُمْ لَفَرِيْقًا) دخی دستلکده یهودلر جمله سلطن شوندی جماعت باردر (يَأْتُوْنَ اَلْسَفَتَهُمْ بِالْكِتَابِ) تللرینی کتاب اوقو برلهن ارلر یعنی کتابنی اوزگارتورلر رجم آیتنی هم رسول الله صفتنی اوزگرتولری کبی (لَتَحْسِبُوْهُ مِنَ الْاَسْكٰتِ) اوزگرتکان نرسه لرینی سزنلک کتاب دن دیب حساب قیلورلر اوچون یعنی تورانن دیب (وَمَا هُوَ مِنَ الْاَسْكٰتِ) حالبوکم یهودلرنلک اوزگرتکان نرسه سی کتابدان (تورات دان) توگل (وَيَقُولُوْنَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) دخی یهودلر اوزگرتکان نرسه لرینی الله تعالی مهورندان دیو تهبترلر (وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ)

حالبوکم يهودلرنک اوزگار تکان نرسه سی الله تعالیٰ مضمورندن توکل (وَيَقُولُونَ عَالِيَ اللَّهِ الْكِتَابُ) دخی يهودلر
 الله تعالیٰ اوزه رينه يالغاننی نه يتورلر (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) حالبوکم اول يهودلر اول الله تعالیٰ اوزه رينه نه يتکان
 نرسه لر يبنک يالغان ايديکنی بلورلر اهورافع القرظی برلهن سيد البغرافي ديگان کشي رسول الله غه نه يتديلر اي
 محمد سين يزنک اوزگا عبادت قياوب اوزگنی رب ايتب توتوومزنی تليسونه دیو رسول الله نه يتدی معاذ الله
 (الله غه صينامن) الله غه باشقه نك معبود بولورندان هم الله دان باشقه عبادت برلهن امر قيلودان
 الله تعالیٰ مينی معبود ايتب ييبه ره دی هم معبود بولو برلهن امرده قيلمادی شول حقه الله تعالیٰ ذکر
 قيلناچق آيتنی ايندردی (مَا كَانَ لِبَشَرٍ) آدم اچون مناسب بولمادی (أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ) الله
 تعالیٰ نك اول آدم گه كتاب بيرووی (وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ) دخی حکمت هم پيغمبرلك بيرووی (ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ)
 مونك صوگنده آدم لرگه نه يتووی مناسب بولمادی (كُونُوا عِبَادًا لِي) ميئا قیلار بولگز (مِنْ دُونِ اللَّهِ)
 الله دان باشقه يعنی الله تعالیٰ گه قهل بواهی ميئا قهل بولگز دیو (وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِينَ) لکن كتاب
 حکمت ويپيغمبرلك بييرلگان کشي نه يتور عامی برلهن عمل قيلوچيلاردان بولگز (بَمَا) شول نرسه
 سببلی (كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ) سز كتابنی اويره تر بولگز (وَبَمَا) دخی شول نرسه سببلی (كُنْتُمْ)
 بولگز سز (تَدْرُسُونَ) درس نه يتور بولگز يعنی معام ومدرس بواوگز سببلی عالم عامل لردن بولگز
 چونکه علم اويره تونك وعلم اويره نونك فائده سی اعتقاد اوچون حق بولغان نرسه نی وعمل اوچون ايزگو
 بولغان نرسه نی بلودر (وَلَا يُأْمُرُكُمْ) دخی آدم اوچون سزگه بيرووی مناسب بولمادی (بواورنده لاکلامه سی
 « مَا كَانَ لِبَشَرٍ » ديگانده گی مانافيه نی تا کيد اوچون آرتدرلدي) (أَنْ تَتَّعِنُوا الْمَلَائِكَةَ) سزنك فرشته لرنی
 توتورگز برلهن (وَالنَّبِيِّنَ) دخی پيغمبرلرنی توتوگز برلهن (أَرْبَابًا) ربگز ايتب نيته که صابئون فرشته لرنی
 يهودلر عزيرنی نصار الار عيسى نی رب توتديلار (أَيْ أَمْرُكُمْ بِالْكَفْرِ) ايا پيغمبر بولغان آدم سزگه
 کفر برلهن بيورورمی (بَعَثَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) سز مسلمان لار بولغان نك صوگنده البته بيورماس معنا سنده
 (وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ) شول وقفتنی ذکر قيل سين ای محمد (عَلَيْهِ السَّلَامُ) آلدی الله تعالیٰ (مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ) پيغمبرلرنک
 عهدیني (لَمَّا أَتَيْتُكُمْ) شول نرسه اوچون کم اول نرسدن بيردک سزگه (مِنْ كِتَابٍ وَحَكْمَةٍ) كتابدان هم
 حکمت دن بولغوچی اول نرسه (ثُمَّ جَاءَكُمْ) مونك صوگنده کيدی سزگه (رَسُولٌ مُصَدِّقٌ) راستلاوچی رسول
 يعنی محمد عليه السلام (لَمَّا مَعَكُمْ) سزنك برلهن بولغان نرسه نی يعنی كتابنی هم حکمتنی (لِقَوْمٍ مِنْهُمْ) اگرسز
 اول رسول گه ايرشسه گز آنگار ايمان کيتررسز (وَلَقَدْ نَصَرْنَاهُ) دخی آنگار ياردهم بيوررسز (قَالَ أَأَقْرَبُكُمْ)
 الله تعالیٰ نه يتدی ايا بور رسول برلهن اقرار قيلگزمو (وَأَخَذْتُمْ عَلَيَّ ذَلِكُمْ أَمْرِي) دخی اوشبو اشگز
 اوزه رينه (فَأْتَهُمْ) الله تعالیٰ نه يتدی ای فرشته لر پيغمبرلرنک اقرارينه شاهد بولگز ياکه بعضگز بعضگه
 شاهد بولگز معنا سنده (وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ) دخی مين سزنك برلهن برگه شهادت

بیر و چیلاردن من (فَمَنْ قَرَأَ بَعْدَ ذَلِكَ) بس بر کشی بو میثاق سوکننده یوز دوندرسه (فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ) بس بو ککشیلر آلاردر یاوزلار واللہ نلک طاعتندن چوچیلار بر آیتندن صراحتہ رسول اکرم نلک باشقہ پیغمبرلردن آرتقی بولووی چفا چونکہ بقون پیغمبرلر نلک بز نلک پیغمبر مرگہ ایمان هم بز نلک پیغمبر مرز برلن اذاری البتہ باشقہ پیغمبرلردن بز نلک پیغمبر مرز نلک آرتقلی اوچرن اما سز امت نلک ایزگوسی بولدکز دیمان آیتندن رسول اللہ نلک باشقہ پیغمبرلردن آرتقی بولووی بالمسده التزاما گنه بلفہ چونکہ امت نلک ایزگو بولووینه مقبولعلری بولغان پیغمبر نلک ایزگو و آرتقی بولووی لازمگنه بولا صریح بولسی (اَذْفَقِرَ دِينَ اللّٰهِ) ایا اللہ (تعالی) نلک دیننه باشقہ فی (پیغمون) ایستقرلر مو (وَاَلَهُ اَسْمَاءٌ) حالبوکم اللہ تعالی گہ بوی صورتی (مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلر ده ویبرلر ده بولغان نرسدلر (طَرَعًا وَكُرْهًا) اختیار برلن واوزندن انصاف برلن هم اختیار سز قاچ برلن (اِلَيْهِ يُرْجَعُونَ) دخی اول اللہ تعالی گہ قایتارلش بولولار (قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ) ای محمد (علیه السلام) نه بیت سین اللہ تعالی گہ ایمان کیتردک (وَمَا اُنزِلَ عَلَيْنَا) دخی بز نلک اوزهر مرگہ ایندر لگان نرسدگہ (قرآن گہ) ایمان کیتردک (وَمَا اُنزِلَ عَلٰى اِبْرٰهِيْمَ) دخی ابراهیم (علیه السلام) گہ ایندر لگان نرسدگہ (اون صحف گہ) ایمان کیتردک (وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ) دخی اسماعیل (علیه السلام) برلن اسحاق (علیه السلام) گہ ایندر لگان نرسدگہ ایمان کیتردک (وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبٰطَ) دخی یعقوب (علیه السلام) گہ دخی یعقوب عایدہ السلام نلک بالالارینه ایندر لگان نرسدگہ ایمان کیتردک (وَمَا اُرْسِلَ مُوسٰى وَعِيسٰى) دخی موسی (علیه السلام) برلن عیسی (علیه السلام) گہ بیبر لگان نرسدگہ یعنی تورات برلن انجیل گہ ایمان کیتردک (وَالنَّبِيّوْنَ مِنْ رَبِّهِمْ) دخی پیغمبرلر گہ برلرندن بیبر لگان نرسدگہ ایمان کیتردک (لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اٰمِدٍ مِنْهُمْ) پیغمبرلردن هیچ بر سینک آراسی ایمانده آیورماز یسنی بعضنی تصدیق ایقب بعضنی تکذیب ایقمهز (وَنَعْنُ لَهُ مِثَاقٌ) دخی بز اول اللہ تعالی گہ بوی صورتوچیلار مز وعبادتده اخلاصیلار مز دیو (وَمَنْ يَّقْتِغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِيْنًا) دخی دین یوزندن اسلامگہ باشقہ فی ایستدس (فَاَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ) بس اول کشیمن ایستدس نرسدسی قبول قیلدس یعنی اللہ تعالی حضورنده مقبول بولغان دین اسلام دینیدر وباشقہ دین مقبول ترگندر (وَهُوَ مِنَ الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ) واول اسلامدان باشقہ دیننی ایستدس گرچی کشی آشرتده ضرر ایتوچیلردنر یعنی اول کشینک ایستدس فائده یوقدر بو آیت ایمان برلن اسلام نلک بر بولووینه دلالت قیلد چونکہ ایمان ایستدگان کشی دن البتہ مقبول بولورغہ کیردک ایمان اسلام گد باشقہ بولغاچ اسلام گہ باشقہ بولغان دین ایستدس وچیندن مقبول بولماغاچ بس ایمانده ایستدس وچیندن مقبول بولماستہ کیردک (كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا) نپچک اللہ تعالی شوندی قومنی حق لققہ کوندرسون (كَفَرُوْا بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ) اول قوم مؤمن بولغانلاری سوکنده کافر بولدیلر یعنی مرتد بولدیلار (وَشَهِدُوْا اَنَّ الرَّسُوْلَ حَقٌّ) حالبوکم رسول (محمد علیه السلام) حق پیغمبر دیو کو اولق بیبر دیار (وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنٰتُ) دخی اول قوم گہ محمد (علیه السلام) نلک حق پیغمبر بولووینه دلالت قیلد تورغان شاهدلر کیلدی یعنی قرآن و معجزه لر (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ)

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) والله تعالى ظام قیابوچیلارنی حق لقفنه کوندرمهس (أُولَئِكَ) اسلام سوکنده کافر بولغان آدملر (جَزَاءَهُمْ) آلارنک جزالاری (أَنْ عَذِّبَهُمْ) درستلکده اسلام سوکنده کافر بولغان آدملرگه بولغوجیدر (لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ) اللہ تعالی نلک دخی فرشته لرنلک دخی آدملرنلک لعنتی (أَجْمَعِينَ) بارچه سیکنده (خَالِدِينَ فِيهَا) اول لعنتده مگکو قالغانلاری حالده (لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ) اسلام سوکنده کافر بولغان آدملردن عذابنی جیئل قیانهش بولماس (وَلَهُمْ يُنظَرُونَ) دخی آلا مهلت ده بیرامش ایمهسلر (إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا) مگر شوندی مورتدلرگه لعنت بولماس آلا مورتدلارندن قایتیلار (مَنْ بَعَثَ ذَلِكَ) اوشبو اشلرندن سوک (وَأَصْلَعُوا) دخی بوزغان نرسلرینی اصلاح قیلدیلار (فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلکده اللہ تعالی اول مورتدلرنلک توبه سببلی گناه لارینی یارلاماغوجیدر هم آلا رغه رحمت قیابوچیدر بو آیتنی سویداوغلی حارث حقیق ایفدرلدی دیگانارمردن بولورینه اوکنگان سوکنده توبه ایتمه مقبول بولورمی دیو قومنه رسول اللہ دان صوراغز دیو امر قیلغان ایدی قومی رسول اللہ دان صوراغانلار هم ذکر قیلناچق آیت اینگاج حارث مدینه گه قایتوب توبه ایتمدی اللہ تعالی یهودلر حقیق ذکر قیلناچق آیتنی ایفدردی (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ) ایمانلاری سوکنده کافر بولدیلار (ثُمَّ أزدَادُوا كُفْرًا) مونلک سوکنده کفرنی آرتدردیلار یهودلر حضرت عیسی گه کافر بولغانلار دخی موسی علیه السلام گه هم تورات که ایمان سوکنده انجیل گه انکار ایتمکالنر سوکره حمید علیه السلام گه هم قرآنغه انکار قیلغانلار (لَنْ نُقَبِّلَ تَوْبَتَهُمْ) البته بولارنلک توبه لرنی قبول قیلنماس (وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ) دخی بو صفتلی آدملر آزعنلاردر وحق یولدان آداشقان لاردر (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (كَفَرُوا) کافر بولدیلار (وَمَا تَوْأَمَهُمْ كُفْرًا) دخی اولدیلر مالبوکم آلا کافر لاردر یعنی کافر بولغان حاللرنده اولدیلر (فَلَنْ يُقَبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمْ) بس کافر بولوب اولگان آدملرنلک هیچ برسنن البته قبول قیلنماس (مَلَأْنَا الْأَرْضَ ذُهَبًا) آلقون یوزندن بیرنی طولطورلق مقدار (وَلَوْ افْتَقَدْتُمْ بِهِ) اگر بیر طولوسی آلقون برهن اوط عذابندن اوزینی فدیله سه ده یعنی دنیا ده بیر طولوسی آلقون اللہ تعالی یولنده صرف ایتمه و آخرت عذابندن اوزینی فدیله سه ده یعنی قوتقارماچی بولسه قبول ایتمهس (أُولَئِكَ) بو کفر اوزهرنده اولگان آدملر (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) آلا اوچون رنجتکوچی عذاب باردر (وَمَالَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) دخی بو کفر اوزهرنده اولگان آدملرگه عذابنی ییبهره تورغان یاردچییلردن یوقدر ۴ نچی جزء تمام بولوب ۴ نچی گه شروع ایلدی (أَنْ تَفَالُوا الْبِرَّ) اینرگولکنک کاملنه ایرشه سر (حَتَّى تَنْفَقُوا مِمَّا نُحِبُّونَ) یاراطقان نرسه کزدن صرف قیلما ییچه (وَمَا تَنْفَقُوا مِنْ شَيْءٍ) قاپوغنه بولسه ده یاراطقان نرسه کزدن صرف قیلما سائر (فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ) بس درستلکده اللہ تعالی اول نرسه نی بلگوجیدر (كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ) طعام نلک هر برسی اسرائیل بالالارینه حلال بولدی (إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ) مگر یعقوب (علیه السلام) اوزینه حرام قیلغان نرسه گنه حلال بولمادی مهلا توه ایتملری و توه

سوتلری کبی (مَنْ قَبْلَ أَنْ تَنْزَلَ الْقُرْآنَ) تورات ایندیرامش بولماسدان بورین بو آیت نلک اینووینه سبب شول یهودلر رسول الله نه یقیدیلر سین اوزلک ابراهیم ملتفده دیو دعوی قیلاسون و مالبوکم توه ایقلری وتوه سوتلری آشیسون ابراهیم (علیه السلام) تود ایقلری وتوه سوتلری آشامیدر ایدی دیدیلر یهودلر نی رد قیلوا و چون الله تعالی ذکر قیلغان آیتنی ایندردی یعنی ابراهیم که توه ایقلری و سوتلری حلال ایدی مگر یعقوب علیه السلام «عرق النساء» دیگان آدور و عارض بولغاچ سلامتله نسه م توه ایتی وتوه سوتی آشاماس ایتم دیوندیر نه یقیدی (قُلْ فَأْتُوا بِالْقُرْآنِ) بس ای محمد (علیه السلام) یهودلر که نه بیت تورانتی کیترگز (فَاتْلُوهَا) بس تورانتی او قوگز (ان کنتم صادقین) اگر سر ابراهیم (علیه السلام) که تود ایقلری و سوتلری حرام بولدی دیگان سوزگزده راست سوزلیلردن بولسا کز رسول الله یهودلر که بوسوزنی نه یقیکاج یهودلر حیران بولدیلر هم تورانتی کیترمه دیلر (فَمَنْ أَفْقَرُ) بس برکشی افترا قیلسه (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزه رینه (الْكَذِبِ) یا لغانی (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) دلیل ظاهر بولغان نلک صوئفده نیته کم یهودلر ابراهیم علیه السلام که توه ایتی و سوتی حرام بولدی دیو الله تعالی که افترا قیلدیلر (فَأُولَئِكَ) بس افترا قیلوچیلر (هُمُ الظَّالِمُونَ) آلا در ظالملر یعنی حقدان باطل که اوتوچیلر (قُلْ صَدَقَ اللَّهُ) نه بیت سین ای محمد (علیه السلام) یهودلر که الله تعالی راست نه یقیدی (فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) بس ابراهیم (علیه السلام) نلک ملتفه اییه رگز (حَدِيقًا) باطل بولغان دینلردن آوشقان حالده اول ابراهیم (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی اول ابراهیم الله غه شریک قاطوچیلاردان بولمادی * یهودلر نلک مسلمان لار غه بز نلک قبله مز «بیت المقدس» سوز نلک قبله گزندن (کعبه دن) الک بولغان دیدک لرینی رد قیلوب الله تعالی ذکر قیلناچ آیتنی ایندردی (أَنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ) درستلکده آدملر که عبادت اوچون بیرده قویلغان ئوی نلک اولگی (لَلَّذِي بُيِّنَّا) مکده بولغان ابودر (کعبه در) رسول الله دان بیرده اول آدملر که عبادت اوچون قویلغان ئوی قایسی دیو صورادقلارنده مسجد حرام صوگره بیت المقدس دیگان آرالاری نیچه ییل دیگاج قرق ییل دیگان (هُبَارِكًا) برکت اییه سی بولغان حالده اول ئوی (وَهَدَىٰ لِلْعَالَمِينَ) دخی بقون عالمی حت لفته کوندرگوچی بولغان حالده اول ئوی (فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ) اول ئویده (مسجد حرام ده) ظاهر بولغان علامتار باردر (مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ) اول علامتار جمله سنن ابراهیم (علیه السلام) نلک باصوب تورغان اورنی در یعنی بیت الله ده الله تعالی نلک قدرته دلالت قیلاتورغان ظاهر علامتار باردر قوشلار نلک بیت الله قبه سنه قونماوی هم حریمه یرتقچ حیوان لار نلک کبیکلر نلک جانته قصد قیلماوی هم مقام ابراهیم کبیلر (وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا) و کمدر بیت الله غه کرسه امین بولور یعنی قیامت کونی نلک عنابدن قوتلور نیته که رسول الله «مَنْ مَاتَ فِي أَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بُعِثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِنًا» دیدی معنای برکشی ایکی حریم نلک برسند و اولسه قیامت کونفده عنابدان امین بولوب قوبارلمش بولور معنای یا که برکشی بیت الله غه جاهلیت زمانده کرسه ئولقراودن و طالانودان امین بولور اسلامیت زمانده کرسه حدلردن و قصاصلاردان امین بولور معنای (وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ) آدملر اوزه رینه الله تعالی رضالغی اوچون واجبدر (حُجَّ الْبَيْتِ) بیت الله نی زیارت

اوچون قصد قیلو (مَنْ) شول کشی ۴ و اجپنر (اسْتَقْطَاعُ إِلَيْهِ سَبِيلًا) بول بوزندن اللهی زیارت اوچون
 قصد قیلوغه کرچی بیتمدی یعنی حج گه باروب قایتورلوق خراجت گه (وَمَنْ كَفَرَ) و برکشی الله تعالی فرض
 قیلغان حجذک فرضلفنی انکار ایتمسه (فَأَنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (غَنَىٰ عَنِ الْعَالَمِينَ) بتون عالم دن
 موکسزدر (قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد (علیه السلام) کتاب اهلنه نهیت سین ای کتاب اهلی (لَمْ تَكْفُرُونَ
 بآیَاتِ اللَّهِ) فی اوچون الله (تعالی) نلک آیتلرینی انکار ایتمسز یعنی محمد (علیه السلام) نلک دعوی قیلغان
 نرسه سنده راست بولووینه دلالت قیلغان علامتلر فی انکار ایتمسز کتاب اهلینک آیتلر فی بلووی آرتغراق
 بولغانلوقی اوچون کفر لریده قبیح رهک بولا شونک اوچون الله تعالی خطابنی اهل کتاب قه تخصیص قیلدی
 اهل کتاب تورات برلهن انجیل گه ایمان کیقرو لرینی دعوی قیلسالارده لکن حقیقت ده آلا ر تورات
 برلهن انجیلنی منکرلر (وَاللَّهُ شَهِيدٌ) والله تعالی شاهددر (عَلَىٰ مَا نَعْمَلُونَ) سز نلک قیلغان نرسه کز اوزه ریبه
 (قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد کتاب اهلنه نهیت سین ای کتاب اهلی (لَمْ تَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) فی اوچون
 الله نلک بولندان (دیدندن) طیباسز (مَنْ آمَنَ) ایمان کیتررگمان آدملر فی (تَبَغُّوْنَهَا عِوَجًا) الله تعالی نلک
 حق بولغان دیننده قکغراق ایسته گانکز حالده (وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ) حالبوکم سز شاهدلر (عالملر) سز حق
 دین اسلام دینی ایکنچیلکنی (وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ) الله تعالی غافل ایبهس (عَمَّا تَعْمَلُونَ) سز نلک عمل قیلغان
 نرسه کزدن بر وقتده انصار دن اوس برلهن خزرج قبیله سنلن بر جماعت بر اورنسه جیبولوشوب
 سویله شوب تورالار ایدی بو جماعت یانندن یهودلر دن قیس اوغلی شاس اونوب بارغانده بولار نلک
 جمعیتلرینی کوردی هم مسلمانلار نلک بو ره وشچه الفتنه نووینه وسویله شووینه آچووی کیلدی یهودلر دن
 بر یگت که بار بولارغه بعث کوننی ذکر قیل دیو قوشدی یعنی اوس برلهن خزرج قبیله سینک محاربه
 قیلغان کوننی اول محاربه ده اوسلر غالب بولغان ایکن بو یهودی یکت شاس قوشقانچه بو جماعت که
 بعث کوننی ذکر قیلدی بو جماعت نلک جاهلیت زماننده غی همیقلمی قوزغالوب آرالارنده نزاع قوبدی
 قلیج، قلیج! صوغشامز دیو قنقرش دیلار بو طاوش رسول الله غه ایرشدی رسول الله انصار دن مهاجرلر دن بر
 آز خلق برلهن بو جماعت یاننه باردی و نهیتدی مین سز نلک آرا کزده بولغانم حاله جاهلیت زمانی
 چاقراسمسی؟ اسلام سببلی الله تعالی سزنی حرمنله دی کوکللر کزنی الفتنه ندردی دیدی بو جماعت بلبیلر
 بو نزاع و قنقرش شیطان وسوسه سنلن ایکن دیو بس قلیجلارینی تاشلاب برسی برسینی قوجا قلاب
 یغلاشدیلار شول حقه الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایسردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندلایین
 ایمان کیقورگان آدملر (إِنْ تُطِيعُوا) اگر ایبه رسه کز و بوی صونسا کز (فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ)
 کتاب بیبرلرگمان آدملر دن بر جماعت گه (يُرَدُّوْكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ) سزنی ایمانکز صوگنده کیری قایتارلار
 (كَافِرِينَ) کافر بولغانلار کز حالده (وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ) و نیچک انکار ایته رسز یعنی سزگه انکار قایدان
 کیلور (وَأَنْتُمْ) حالبوکم سز (تُنزِلُ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ) سز نلک اوزه ر کزگه الله تعالی نلک آیتلری او قولمش
 بولور (وَفِيكُمْ رَسُولٌ) دهی سز نلک اچ کزده (آرا کزده) الله نلک رسولی بار (محمد علیه السلام) اول

سزنی همیشه و عظمی و ثقلت دن اریغاتا شبهه لرژنی بیبدره (وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ) و کمدنر الله (تعالی) گه
یعنی دیننه توتونور (فَقَفَّ هُنَّ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) بس تحقیق اول کشیمی توغری بولغه کوندلرلمش
بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتورگان آدملر (اتقوا الله) الله دان خلاسلق قیاوده
قورقئز (مَنْ تَتَّخِذْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا مِمَّنْ دُونِ اللَّهِ فَاعْبُدْهُ) حق قورقوری برلن یعنی الله تعالی دن نیچک قورقارغه تپیش شولای قورقئز (وَلَا
تَمُوتُنَّ) دخی ثولمه ئز (الَّا) مگر ئولکئز (وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) حالبوکم سز مسلمانلار سز یعنی اسلام حالندن
باشغه مال اوزهرنده ئولم ایرشکان وقتده (وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا) دخی ای مؤمنلر جیبیلما ئکر حالده
الله نلک بیینه (دیننه) یابشکئز (وَلَا تَفَرَّقُوا) دخی آیرلشما ئز (وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) دخی سز نلک اوزهرئز گه
بولغان الله تعالی نلک نعمتینی ایسکئز گه توشرئز (إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً) جاهلیت زماننده برکئز گه برکئز دشمانلار
بولکئز (فَالْفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ) بس اسلام سبیلی الله تعالی کوللرئز آراسینی اشلر ندردی (فَأَصْبَحْتُمْ
بِذَمِّهِ) بس الله تعالی نلک اسلام نعمتی سبیلی ناکغه کردئز یعنی ئهورلکئز (أَخْوَانًا) دینده قرده شلر
بولوب . هو آیت نلک مضمونی برلن عمل ایتمسک دنیا ده برنجی مترقی وغالب ملت بولور ایسک (وَكُنْتُمْ
عَلَى شَفَا مَقَرَّةٍ مِنَ النَّارِ) دخی اسلام دینی کیلمه سدن بورون توغ دان بولغان چوقرنلک طرفی اوزهرنده
بولکئز شول حالده ئولسه ئز جهنم چوقریمه توشه ایدکئز (فَأَنْقَضَ كُمْ مِنْهَا) بس الله تعالی اسلام سبیلی
توغ چوقرنلک قونقاردی سزنی (كَذَلِكَ) اوشاندق یعنی ذکر قیللغان نرسه لر نی بیان قیللغان کبی
(يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ آيَاتِهِ) الله تعالی سز گه علامت لرینی بیان قیلور (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) سز نلک توغری بولغه
کونلورئز اوچون شرعا معروف بولغان نرسه برلن امر و شرعا منکر بولغان نرسه دن نهی حقیقه الله تعالی
ذکر قیلناچق آیتنی ایدردی (وَلَقَدْ كُنَّا مِنْكُمْ أُمَّةً) سزلردن بر جماعت بولسون (يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ) اول
جماعت ایز کولک گه اوندلر (وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) دخی شرعا معروف بولغان نرسه برلن بیورورلار
(وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی شرعا قباحت بولغان ایشن طیبیلار بس الله تعالی نلک بولسون دیگان امرندن
امر بالمعروف ونهی عن المنکر نلک فرض بولوروی چغا چونکه امر وجوب اوچون اما فرض کفایه بولوروی
سزلردن دیگان سوزندن یعنی (منکم دن) چغا چونکه «من» تبعیض اوچون بس آیت نلک معناسی بولا
سزلردن بعضکئز آدملر نی شریعت که موافق بولغان کورکام اشلر گه اوندی تورغان هم شرع و عقل کورکام
کوره تورغان اشلر برلن امر قبلا تورغان هم شرع و عقل قبیح گه صابی تورغان اشلردن طیبیا تورغان
جماعت بولسون معناسنده معروف دیو کفایه وسنت که موافق بولغان اشکه، منکر دیو کفایه وسنت که
مخالق بولغان اشکه دیتورلر فرض دیو شبهه سز دلیل قطعی برلن ثابت بولغان اشکه دیتورلر
فرض کفایه دیو بر مجلسده یا که بر شهرده یا که بر محله ده خلق نلک بعضی قیلسه کلسینک اوستندن توشه ر
کلسی قیلسه کلسنه ثواب بولور هیچ برسی قیلماسه کلسی گفاهلی بولور مجلس اعتبار قیللغانی سلام
قایقارو و توچکرگان کشی گه جواب بیوروی محله و شهر اعتبار قیللغانی جنازه نمازی کبی هم امر بالمعروف
نهی عن المنکر حقیقه ابو سعید الخدری دن حدیث روایت قیلله رسول الله نه بقدی دی «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا

فَلْيُغَيِّرْهُ بَيْنَهُ فَإِن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبَلْسَانَهُ فَإِن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ» ديو معناسی سرلاردن
 برکز شرع و عقلاغه خلاف بولغان اشنی کورسه قوتندن کیسه قولى برلن اوزگار تسون اگر قولى
 برلن اوزگار ترنگه کورچی بیتهمسه تلی برلن اوزگار تسون اگر تلی برلن اوزگار ترنگه کورچی بیتهمسه
 کورلی برلن اوزگار تسون یعنی کورکلندن مکروه کورسون و بو کورکلندن گنه اوزگار تو ایماننک
 ضعیفیه گیدر (وَأَوْلٰئِكَ هُمُ الْفٰلِحُونَ) و بو ایزگولسکگه اونده و چیلر معروف برلن امر قیلوچیلر هم
 منکردن نهی ای قورچیلر آلدر کمال سعادت که ابر شوچیلر رسول الله دن آدملرنک ایزگوسی کم دیو
 صورالدقه معروف برلن امر قیلوچی منکردن نهی قیلوچی الله تعالی دن قورقوچی و قرده شلری برلن
 دوست توروچی دیدی (وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ) دخی ای مسلمانلار سر شوندی آدملر کبی بولماکز
 (نَفَرًا وَّآخْفَافًا) اول آدملر الله تعالی نی برلهوده هم آخرت و قیامت حاللرنده آیرولشدیلر و اختلاف
 قیلدیلر بو آدملردن یهودلر نصارالار مراد (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنٰتُ) اول آدملرگه انفاقنی واجب
 ایتمک و حقنی بیان ایتمک ظاهر دلیللر کیلگاننک صوکنده یعنی یهودلرگه نصارالارغه الله تعالی نی
 برلهوده هم آخرت و قیامت حاللرنده انفاق بولونی واجب ایتمک دلیللر کیلسه ده افتراق و اختلاف ایتمیلر
 بو آیتله نهی قیلنغان تفرقمن اصوله تفرق مراد فروعه توکل چونکه رسول الله « اخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ »
 دیمش یعنی امتمنک دیننک فرعلرنده اختلافلاری رحمتدیر هم « مَنْ اجْتَمَعَتْ فَاَصَابَ فَلَهُ اَجْرَانِ وَمَنْ اَخْتَلَا
 فَلَهُ اَجْرٌ وَاحِدٌ » دیگان یعنی مجتهد طر شووی سببلی حق غه توغری کیسه طر شووی اوچون بر ثواب حق غه
 توغری کیلر اوچون ایکنهی ثواب و اگر مجتهد طر شووی سببلی حق غه توغری کیلهسه طر شووی
 برابرنگه همیشه بر ثواب بولور (وَأَوْلٰئِكَ) بو الله تعالی نی برلهوده هم آخرت و قیامت حاللرنده اختلاف
 قیلوچیلر (لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) آلارغه الوغ عذاب باردر (يَوْمَ) شول کونده الوغ عذاب باردر (تَبْيِضُ
 وَجُوهُهُ) بعض آدملرنک (مَوْمِنٰلِرْنٰكُ) یوزلری آق بولور (وَتَسْوَدُ وَجُوهُهُ) دخی بعض آدملرنک (کافرلرنک)
 یوزلری قارا بولور (فَأَمَّا الَّذِيْنَ اَسْوَدَتْ وُجُوهُهُمُ) اما شوندی آدملر آلارنک یوزلری قارا بولدی بس
 بولارنی توغره تاشلانمش بولور هم بولارغه شلته قیلوب ته بقیامش بولور (اَكْفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ)
 ایا میناق کورننده ایمان کیفرگانک صوکنک کافر بولساکز تاتوکز عذابنی (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ) کافر
 بولووکز سببلی (وَأَمَّا الَّذِيْنَ اَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمُ) اما شوندی آدملر آلارنک یوزلری آق بولدی
 (فَبِیْ رَحْمَةِ اللّٰهِ) بس یوزلری آق بولغان آدملر الله تعالی نک رحمتنده در یعنی جنتنده در
 (هُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ) اول یوزلری آق بولغان آدملر الله نک رحمتنده مکنکو قالوچیلاردر (تِلْكَ آيٰتُ اللّٰهِ)
 بو وعده هم وعید آیتلری الله نک آیتلریدر (نَتْلُوْهَا عَلَیْكَ بِالْحَقِّ) اول آیتلرنی ای همه (علیه السلام) - سینک
 اوزه رگه حقائق برلن اوقورمز (وَمَا اللّٰهُ) دخی ایهمس الله تعالی (یُرِيْدُ ظُلْمًا) جبرنی تله وچی
 (لِلْعٰلَمِيْنَ) عالملر اوزه رینه یعنی هیچ بر مخلوق غه (وَلِلّٰهِ) دخی الله اوچون ملکدر (مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا

في الأرض) كوكلرده و بپيرلرده بولغان نرسه لر (وَاللّٰهُ يُرْجِعُ الْأُمُورَ) دخی الله تعالی گه اشلارنى قايتارلىش
 بولور و هر بر اشك تپيشلى جزاسنى بپيرر عبدالله ابن مسعود گه ابى بن كعب گه معاذ ابن جبل گه يهودلردن
 مالك بن انصف برلن يهودا اوغلى و هب شيتدیلر بز سزتن آرتق مز و بيزنلك دینهز سزنىك دپنكزدن
 ايزگو دبو شول حقه الله تعالی ذكر قیلناچق ایتنى ايندردى (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ) اى محمد (عليه السلام) امتى
 سز اللهنىك علمده شوندى امتنىك ايزگوره گى بولكئز (أَخْرَجَتْ لِلنَّاسِ) اول امتنى آدملر اوچون
 ظاهر قیلندى (تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) شرعا معروف بولغان نرسه لر برلن بپورورسز يعنى ايمان و باشقه
 يغشى اشلر برلن (وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی شرعا قبيح بولغان نرسه دن طبيار سز يعنى كفر و باشقه
 قبات اشلردن (وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) دخی الله تعالی گه ايمانده همیشه بولورسز الله تعالی گه ايمان مؤمن به
 نك كلسنه ايماننى اچينه آلا بس بو آيت دلالت قیلادر امت محمد صلعمنىك هر بر امتدن ايزگو
 بولووينه البته امتنىك ايزگو بولووى دینه كامل بولولارى اوچون دین ده كامل بولولارى متبوعارى بولغان
 پیغمبرلرىنىك باشقه پیغمبرلردن آرتق بولوندان بس امتنىك ايزگو بولووينه متبوعارى بولغان
 پیغمبرنىك افضل الانبياء بولووى لازم بولا هم بو ایتدن امر بالمعروفنىك فرضلى بلنه هم امت محمد
 صلعمنىك اجماعسىنىك حجت بولووى بلنه چونكه لامنىك استغراق اوچون بولووينه قاراغانده بو آيت
 امت محمد عليه السلامنىك هر بر معروف برلن امر قیلوچى بولوب هر بر قبيح دان نهى قیلوچى بولووين
 نلى اكر باطل گه اتفاق قیلسه لار امته محمدنىك هر بر معروف برلن امر قیلوب و هر بر قبيح دان
 نهى ايتوچى بولووى لازم (وَلَوْ أَمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ) اكر كتاب اهلى تپيشنچه ايمان كيترسه لر ايدى
 (لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ) بو ايمان اهل كتاب اوچون ايزگو بولور ايدى (مَنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ) اهل كتاب دان ايمان
 كيترگانلرىك بار سلام اوغلى عبدالله هم آننىك بولداشلارى كىبى (وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ) دخی اهل
 كتابنىك كوبره گى ياوزلاردر كفرده ثابتلاردر (لَنْ يَضُرَّوْكُمْ) اى مسلمانلار يهودلر سزگه
 هيچ نرسه برلن ضرر قیلماسلار (الْأَذَى) مگر نل برلن رنجتمو برلن گنه هر آرز ضرر قیلورلار (وَأَنْ
 يُقَاتِلُوكُمْ) و اكر سزنىك برلن يهودلر صوغش قیلسالار (يُؤَلُّوْكُمْ الْأَذْبَارَ) مغلوب بولغانلارى حالده
 سزگه آرطلارنى دوندرلر (ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ) موننىك صوگنده ياردم بپيرلش بولماسلار
 (ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ النَّارُ) يهودلر اوزه رينه خورلىق صوغلش بولدى (أَيْنَمَا تَقِفُوا) قايبو اورنده
 بولسه لارده كبره نيقدى ملكتده طورسونلار آلا رغه همیشه ذلت نيئه كه بو آيتنىك مضمونى همیشه
 يهودلر حقنده نابالماقندر (الَّذِينَ يَبْغُونَ مِنَ اللَّهِ) مگر يهودلرگه ذلت مضروب بولماس الله تعالی دن بولغان يپ
 سببلى (وَحَبْلٌ مِنَ النَّاسِ) دخی آدملردن بولغان يپ سببلى اللهنىك يپندن مراد اوزلرىنه بپيرلگان
 تورات ياكه اللهنىك ذمه سى حبل ناسدن مراد جزيه يعنى يهودلرگه هر بر حالده ذلت و حقارت بولور
 ايدى مگر ذلت و حقارتدن چقديلر دپنلرنده ثابت بولولارى برلن ياكه اسلام پيرننه بولغانده جزيه
 توله ولرى برلن بو حبلدن نيچه تورلى معنا آلورغه ممكن اداره مشروطه و دوما كىبى نرسه لر آلمانده

مکن هر کم بو آیتنی فکری بیتکأنچه مطالعه قیلسون و اگر بعض مفسر لر معنا بیرگانچه دگنده بتسه ک بو آیتنک مضمونی یهودلر حقنده حاضر تابلوی بیر مشکل بولور چونکه یهودلر غایت مترقی هم آلارده بولغان ذلت مسلمانلارده بولغان ذلت دن نیچه مرتبه کیم حاصل کلام بو آیتده ذلت دن نصارالارنک روسیده گی یهودلر نی تالاری کبی شی نی آلورغه ممکن لکن «ایماناً نُقِفُوا» گه بووقت رسیدنک قایو بیرنده تورسالارده دیب معنا بیررگه کیره ک چونکه باشقه مملکت لرده تمام حریت برلن تورغان یهودلرگه بار حقیقت معناسنی الله تعالی بلور لکن کندم بویله معناسنی مناسب کورهم یعنی یهودلر غایت اوصال خاق بولدقلارندان قایو مملکت ده اولسالارده حقارت آستمنده قالورلار ایدی لکن دینارنده ثباتلری و اتفاقلری سببلی هم حقوق انسانیه محافظلاری اولان ارباب معارف سایه سفنده حقارتین نجات تابدیلار^(۲) (وَبَاؤُوا بَغْضَ مِنْ اللَّهِ) دخی یهودلر الله تعالی دن بولغان آچوبرلن قایتدیلار (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ) دخی یهودلر اوز دربنه فقیر صمان بولو هم بای بولوبنده فقیر لکن قورقو صرغلمش بولدی (ذَلِكَ) بو یهودلرگه ذلت و فقیر لک مضر وب بولو هم الله نک آچودی برلن قایتولاری (بَانَهُمْ كَانُوا) بونک سببلی در درستلکده یهودلر بولدیلار (يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی نک آیتلرینی انکار قیلور بولدیلار (وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ) دخی حقدان باشقه پیغمبرلر نی ثولقر بولدیلار (ذَلِكَ) بو یهودلر نک کافر بولووی هم پیغمبرلر نی ثولقر دوی (بِمَا) شول نرسه سببلی در (عَصَا) گناهلی بولدیلار یعنی گناهلی بولولاری سببیلدر (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) دخی حلال دان حرام غه اوتار بولدیلار یعنی حلالنی طاشلاب حرامنی قیلور بولدیلار (لَيْسُوا سَوَاءً) اهل کتاب همسی برابر ایمه سلر (مَنْ أَهْلَ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ) کتاب اهلندن توغری و حق لقبه ثابت بولغان بر جماعت بار (يَقُولُونَ آيَاتِ اللَّهِ) اول جماعت الله تعالی نک آیتلرینی اذقورلار (أَنَاءَ اللَّيْلِ) کیچنک ساعتلر ننده (وَهُمْ يَسْجُدُونَ) حال بوکم آلا سجده قیلورلار یعنی یسیع نمازنی اذقورلار چونکه کتاب اهلنی یسیع نمازنی اوقوماس بولغانلار (يَوْمُنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) کتاب اهلنی الله تعالی گه دخی آخرت کوننه ایمان کیقرلر (وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) دخی شرعاً یاخشی بولغان اش برلن بیورورلار (وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی شرعاً قباحت بولغان ایشن طیبیلار (وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ) دخی ایزگولکرگه آشغورلار (وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ) اهل کتاب دان بوصفته بولغان جماعت ایزگولردن در (وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) وشول نرسه کم ایزگولکنکن آنی اهل کتاب دان بولغان جماعت قیلور (فَلَنْ يُكْفَرُوهُ) بس آلا رغه اول ایزگولکنک ثوابی یوق قیلنمش بولماس ثوابنی کامل ایتو شکر برلن آتالغان کبی ثوابنی ضائع ایتو و کیفقوده کفر برلن آتالا (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُفْتِنِينَ) والله تعالی اوزندن قورقوچیلارنی بلگوچیدر (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درستلکده شوندی آدملر کافر بولدیلار (لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ) اول کافر بولغان آدملردن موکسز قیلماس (أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ) ماللاری دخی بالالاری (مَنْ اللَّهُ) الله تعالی دن (شَيْئًا) عناب دان هیچ نرسه نی موکسز قیلماس

(۲) باقر پنا نک بعض اورنده ذلتده بولولاری برده آیتک مخالف توگل چونکه اول بیرلرده وحیل من الناس دره . ش . ح .

يعنى بيبه رمس (وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) و بولگان آدملر اوط اييه ليريسر (هُم فِيهَا خَالِدُونَ) هم آلا رنده مئگو قالوچيلاردر (مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) بوردنيا توركلكگنده كافر لرنسك انفاق قيلغان نرسه لرى نك صفى (كَمَثَلِ رِيحٍ) جيل كيبدر (فِيهَا صُرٌّ) اول جيلده قاطى صالحاننى باردر (أَصَابَتْ حَرًّا قَوْمًا) اول قاطى صالحاننى اييهسى بولغان چوز شوندى قوم نك ايگنه ايرشدى (ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) اول قوم كفر و گناه سببلى نفسلرينه ظلم ايتديلار (فَأَهْلَكَهُ) بس اول قاطى صالحوننى اييهسى بولغان جيل كفر و گناه سببلى نفسلرينه ظلم قيلغان قوم نك ايگينى هلاك قيلدى (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ) ايگنلرينى هلاك ايتو سببلى اول قوم كه الله تعالى ظلم قيلمادى (وَأَلَسْنَا بِظَاهِرُونَ) ولسكن اول قوم اوزلرى نك كفرلارى سببلى اوزلرينه ظلم قيلديلار (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيتيرگان آدملر (لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً) اچ سردهش ايتب نوتماكز (مَنْ دُونَكُمْ) اوزكردن باشقه دان يعنى دينده قردهش بولماغان كشيلىرى دوست نوتوب اچ سرگزنى سويلمهكز (لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا) بوزوقلمده سز نك حقكزده كيمهچيلىك قياماسلار يعنى سزگه ضرر كيتيره نورغان نرسه ده طاقتلارنى صرف قياموده كيمهچيلىك قياماسلار (وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ) و سزگه قاطى ضررنى ايسه ديلار (قَدْ بَدَأَ الْبَغْضَاءَ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) تحقيق ديدكزده خلاف كشيلىرى نك آغزلارندان يعنى سوزلرنس دشمانلىق ظاهر بولدى (وَمَا تَخْفَى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ) دغى كوكره كلرى ياشرگان نرسه الوغراقدر يعنى كوكره كلرنده ياشرگان دشمانلىقلارى سوزلرنس ظاهر بولغان دشمانلىقلارندان الوغراقدر (قَدَّبَيْنَا لَكُمْ الْآيَاتِ) تحقيق اخلاص نك واجب بولويده هم مؤمنلر برلهن دوست بولوب مخالفلر برلهن دشمان بولوغه دلالت قيلغان آيتلرنى سزگه بيان قيلدى (أَنْ كُنْتُمْ تَعْتَلُونَ) اكر بيان قيلغان نرسه نى عقلمكز برلهن آكلاب بلسهكز (هَأَنْتُمْ أَوْلَاءُ) آگاه اولكز سزاي مؤمنلر يعنى اهل كتاب نك منافقلارنى دوست نوتوده خطاء قيلوچى مؤمنلر (تُحِبُّونَهُمْ) سز قردهشلكلرى و دوستلقلارى اوچون اهل كتاب دان بولغان منافقلارنى دوست كوررسز (وَلَا يُحِبُّونَكُمْ) دغى اهل كتاب دان بولغان منافقلاردينده سزگه مخالف بولغانلىقلارى اوچون سزنى دوست كورمهسلر (وَتَوَمَّنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ) دغى سز الله تعالى ايتيرگان كتاب نك كلسته ايمان كيتيررسز آلا سز نك كتابكزغه ايمان كيتيرمهسلر (وَإِذَا الْقُوكُمُ) وهر قايچان اهل كتاب دان بولغان منافقلار سزگه بولفسالار (فَالُوا آمَنًا) ايمان كيتيردكيز ديو شهيدورلر (وَإِذَا خَلُّوا) وهر قايچان سز دن اولاق اورنده بولسالار (عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ) آچودان سز نك اوزه ركزگه بارماق باشلارونى تشرلر (قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) شهيت سين اى محمد (عليه السلام) آچووكز برلهن ئولكزي يعنى ئولگانكزگه قهر آچوده قالكز (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (عَلِيمٌ بِنَاتِ الصُّدُورِ) كوكرهك اييه لرينى بلسكويچيسر يعنى منافقلار نك كوكره كلرنده ياشرگان دشمانلىقلارنى بلسكويچيسر (أَنْ تَمَسَّكُمْ جَسَنَةٌ تَسُومُهُمْ) اكر سزگه ايزگولك ايرشسه اول ايزگولك اهل كتاب دان بولغان منافقلارنى حسرتله ندرر (وَأَنْ تُصَبِّمَهُمْ

سَيِّئَةً) واگر سزگه يازواق ايرشسه (يُفْرَحُوا بِهَا) اول سزگه ايرشكان يازواق سببلى شادلانورلار اول
 منافقلار (وَأَنْ تَصْبِرُوا) واگر سز اهل كتابدن بولغان منافقلارنك دشمانلغده صبر قىلساگز (وَتَقْوَا)
 دى آلارنى دوست، توتوده الله دن قورقساگز (لَا يُضْرَكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا) آلارنك مكرلىرى سزگه هيچ
 نرسه ضرر ايتمهس (أَنَّ اللَّهَ) در سقلاسه الله تعالى (بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا) منافقلارنك قىلغان عمل لرىنى
 كام بلگوجيدير (وَأَذَعْتُمْ) اى محمد (عليه السلام) شول وقتنى ايسكده توشر ايرته برلهن چقدك سين
 (مَنْ أَهْلَكَ) اهلكتن يعنى حضرت عائشه رضى الله تعالى عنها حجره سننن (تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ) مؤمنلرنى
 تورلى اوزنلارغه ايندركانك مالده (لِلْقِتَالِ) صوغش قىلو اوجون (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالى سورلرگى
 ايشتكوجيدير ونيتلرگى بلگوجيدير (أَذْعَمْتَ طَائِفَةً مَقَامًا) شول وقتده كم سزدن ايكى تورلى جماعت
 (مَنْ رَجَّ قَبِيلَهُ سَمِعْنَا مِنْهُ) اوس قبيله سننن بىر حارثه) قصد قىلدى (أَنْ تَقْتُلُوا) قورقماقلقلارنى
 وضعينه: هكلكلرنى يعنى بو ايكى جماعتنك كوكل لرىنه قورقو توشب كىلدى (وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا) والله تعالى
 بو ايكى جماعتك ياردم بيروچيدير يعنى كوكللرىنه توشكان قورقو خطره سننن صاقللاويچيدير (وَعَلَى اللَّهِ)
 دى الله تعالى اوزه رينه (فَلْيَقْوُوا الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر اشلرنى قابىرسونلار بو ذكر قىلغان آيت احد
 صوغشى حقدده بو صوغشده مشركلر اوج ملك قدر بولوب صحابه لر بىر ملك قدر بولغان مشركلر احد
 طائفه هجرتمن اوجونچى ياده اون ايكنچى شوالده چهارشنبه كون كىلگانلر رسول الله صحابه لرنى هم ابي
 اوغلى عبد الله نى مشورت كه چاقرغان ابي اوغلى عبد الله هم انصار دن بر آرى اى الله نك رسولى بو صوغشده
 سين چقه ديگانلر بعضيلر چاغره قستاغانلار آخرنده رسول الله چقغان هم جراحته نگان مسلمانلار مغلوب
 بولغانلار (وَلَقَدْ نَسَرَكُمُ اللَّهُ) و تعقيق سزگه الله تعالى ياردم بيردى (بِهِمْ) بدر صوغشده مكه برلهن مدينه
 آراسنده برلغان بىر عودر بدر اسملى آدم نك ملكده بولغانلقتن اول صوتى بيردى انا لغان (وَأَنْتُمْ
 أَذَلَّةٌ) هالبوكم سز آزلنك سببلى خورلار يعنى ضعيفلر ايدنكز (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس صوغشده رسول الله
 برلهن بىرگه ثابت بولوده الله دن قورقنكز (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) الله تعالى نك نعمته شكر قىلوونكز اوجون
 (أَذْ) شول وقتنى بدر واقعه سننه الله تعالى سزگه ياردم بيردى (تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ) اى محمد (عليه السلام)
 سين مؤمنلرگه تهيقور بولنك (أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ) ايا بينمه سي سزگه (أَنْ يُبَدِّكُمْ رَبُّكُمْ) ربكزنك سزگه ياردم
 بيروى (بِئِنَّهُ آتَاكُمْ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته لردن اوج ملك فرشته برلهن (مُفْزَلِينَ) اول فرشته لر ايندرلمش
 بولغانلارى مالده الله تعالى بدر صوغشده اول بىر ملك فرشته ايندر ب مؤمنلرگه ياردم قىلدى صوكره اوج
 ملك ايندردى صوكره بيش ملك ايندردى (بَلَى) بلى اوج ملك فرشته برلهن الله تعالى نك ياردم بيرووى بيقره
 (أَنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا) اكر مؤمنلر صوغشده صبرلق قىلسالار دى رسول الله امرينه خلالق قىلوده الله تعالى دن
 قورقسالار (وَيَأْتِيَكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هُدًى) مشركلر سزگه بو نيز وقتلارنن ئيلورلر يعنى شول ساعده نوك
 كىلورلر (يُبَدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ) اى مؤمنلر سزگه ربكز ياردم بيروى (بِغَمَّةٍ آتَاكُمْ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته لردن

بیش ملك فرشته برهن (مُسَوِّمِينَ) علامتله نگانلری حالده اول فرشتهلر (وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ) دخی الله تعالی سرگه فرشتهلر برهن یاردهم بیرونی قیلمادی (الْأَبْشُرَى لَكُمْ) مگر سزنگ اوچون سو بونچ قیلدی (وَلَتَلْمِظُنَّ قُلُوبَكُمْ بِهِ) دخی بو فرشتهلر برهن یاردم بیرونی قیلمادی مگر بو یاردهم بیرو برهن کوللرلرگز قرار تاهسون اوچون قیلدی (وَمَا الْفَضْرُ) یاردهم ایمهس (الْأَمْنُ عِنْدَ اللَّهِ) مگر الله تعالی حضور ندر (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالی یاردهم بیروده غالبدر هم حکمت ایبه سیسر (لِيَقْطَعَ طَرَفًا) الله تعالی بدر صوغشنده یاردهم بیردی مؤمنلرگه بر طائفه نی کیسه کلک و هلاک قیلماق اوچون (مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملردن (أَوْ يَكْتَبُهُمْ) یایسه کافر بولغان آدملرنی یوز توبن ییبهرو اوچون یعنی رسوای قیلو اوچون (فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ) بس مشرکلر رسوای بولسالار مقصودلارینه ایرشودن امیدلرینه کیسکانلری حالده یورطلارینه کیری قایتورلار (لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ) سینک ایرگنده اشمن هیچ نرسه یوق (أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ) یایسه الله تعالی بدر صوغشنده مؤمنلرگه یاردم بیردی مشرکلر اوزه رینه مسلمان بولسالار کفرلرینه توبه لرینه قبول ایبو برهن قایتو اوچون (أَوْ يَعْتَبُهُمْ) یایسه مشرکلرنی عذاب قیلو اوچون اگر کفرلرینه ثابت بولسالار یعنی الله تعالی مشرکلرنک اشینه مالکدر تلهسه هلاک قیاور تلهسه رسوای قیلور تلهسه مسلمان بولغان صورتده توبه لرینه قبول قیلور تلهسه عذاب قیلور کفرلرینه دوام ایتمسهلر (فَأَنَّهُمْ ظَالِمُونَ) بس درسقلکده مشرکلر شرکلری سببلی ظلم قیاورچیلاردر (وَلِلَّهِ) دخی الله اوچون ملکدر (مَافِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) کولکرده و بیبرلرده بولغان نرسلر (يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ) تلهگان کشی نی یارلقار الله تعالی (وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ) وتلهگان کشی سنی عذاب قیلور (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی بنده لرنی یارلقاغوسی و آلاغه رحمت ایتنوچیدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنسی ایمان کینورگان آدملر (لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا) ربا آشاماگز (أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً) قات قات آرندرو برهن آرندرغانگز حالده . خلق مدت که قدر ربا آلقاپده ینده مدت اچنده رباده آرندرغانلار یعنی مدتی آرندرغان صاین رباسنی ده آرندرغانلار (وَاتَّقُوا اللَّهَ) ربا آشاوده الله دن قورقگز (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) سعادت که ایرشودگز اوچون (وَاتَّقُوا اللَّهَ الْغَايِبَ) شوندی اوتمن صاق بولگز (أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ) حاضرله نمش بولدی اول کافرلر اوچون (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ) دخی ربانی حرام ایئوده الله تعالی گه هم رسول علیه السلام غه اطاعت قیلگز (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ) رحمت قیلنمش بولوگز اوچون بو آیتنک عبارتندن رباننک حرام بولووی بلله اما اشارتندن الوغ گناه سببلی مؤمن بندهنک ایماندان چقماوی بلنه چونکه ربا الوغ گناه شولای بولا توروب الله تعالی ربا آشاماگز دیو مؤمنلرگه خطاب قیلدی بس بلندیکه ربا آشاو برهن ایمان همیشه باقی بولوچیلق دخی مؤمن گه گناهنک ضررلی بولوویسه دلالت قیلا چونکه الله تعالی ربا آشوادان صافلاناساگز اوطقه کرررز دیو وعید قیلدی امام اعظم حضرتلری بو آیتنی قرآند ایلک قورقچلی آیت دیگان ینده بو آیت دن ماضی صیغه سفدن نارنک حاضر مخلوق بولووی چقا (وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ) دخی ریکزدن بولغان یارلقاغوه آشغگز (وَجَنَّةٍ) دخی شوندی اوچماغقه

أَشْكُرُ (عَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ) اول اوجماختىڭ كىتلىكى كوكلارنىڭ ويورلارنىڭ كىتلىكى كىيىر
 (أَعَدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ) اول اوجماختىڭنى اللہ تەلى دن گناھ قىلاردا قورقۇچىلار اوچون حاضرلەنمەش بولدى بىر
 آيت اوجماختىڭ حاضر مخلوق بولۇپىنە دلالت قىلا اكر تەوۇ كافرلر اوچون حاضرلەنمەش اوجماختىڭ قەوى
 كىيىر اوچون حاضرلەنمەش گناھلى مۇمىنلر قايىدا بولۇر دىسەڭ جوابدە ئە يتورمىز جنتنىڭ بالدات حاضرلەنمەش
 مەتقىلر اوچون گناھ بولۇر او شانداق جەننەتنىڭ بالدات حاضرلەنمەش كافرلر اوچون گناھ بولۇر لىكن گناھلى
 مۇمىنلر گناھلارنى قدر كافرلرگە تەبعا تەوۇغە كىرپ يانارلار سۇرۇرە مۇمىنلرگە تەبعا ايمانلارنى بىر ابرندە
 اوجماختىڭ كىرلر ياكە ھىر بىرە مۇمىنى مەتقى دىورمىز چۈنكە مەتقىنىڭ مەناسى شىركىن و گناھلىن ساقلا نوچى
 مەناسىدە بولماي نەچە فقط شىركىن ساقلا نوچى مەناسىدە بولۇر (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ) مەتقىلر
 شۇندى آدملردىر بايلىق مالىدەدە و فقيرلىك مالىدەدە انفاق قىلورلار يعنى قوللارندىن كىلگەن قدر
 كىرەك آز و كىرەك كۆپ اللہ تەلى يولدىدە صرف قىلورلار (وَالكَاظِمِينَ الْغَيْظَ) دىنى مەتقىلر آچونى اچار يەنە
 يورقۇچىلاردىر يعنى آچور مۇجىبەنچە اش قىلما سىلار (وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ) دىنى مەتقىلر رىختىكان آدملردىن
 عفو قىلورقۇچىلاردىر (وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) واللہ تەلى ايزگولك قىلورقۇچىلارنى دوست كورر (وَالَّذِينَ إِذَا
 فَعَلُوا فَاٰمِسَةً) دىنى شۇندى آدملر ھىر قايچان فامەش اشنى (مىثلا زىنانى) قىلسەلار (أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ)
 يايىسە اوزلرىنە ظلم قىلسالار مىثلا حرام خاتوننى اوبو كىبى اش قىلسالار (ذَكَرُوا اللَّهَ) اللہ تەلىنىڭ
 و عىدىنى ايسكە توشورلر (فَأَسْتَغْفِرُوا لِنُفُوسِهِمْ) بىس گناھلارنى اوچون بارلقاماق ايستەرلر (وَمَنْ يَفْخُرْ
 بِالنُّفُوبِ) و كەدىر گناھلارنى يارلقار يعنى ھىچ كەم بارلقاماس (إِلَّا اللَّهُ) مگر اللہ تەلى گناھ بارلقار (وَلَمْ
 يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا) دىنى قىلغان اشلرىنە دوام ايتمە دىلر (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) حالبو كەم اوزلرى قىلغان
 اشلرىنىڭ گناھ ايكانىنى بىلورلر (أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ) بو صفتلى آدملر آلارنىڭ جزالرى
 رىلرئىن يارلقاودر (وَجَنَّاتٍ) دىنى اوجماختىڭلاردىر (تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماختىڭلارنىڭ آستىنن
 يلفەلار آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماختىڭلاردە مگگۇ قالغانلارنى حالدە (وَنَعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ) نى خوش
 كورگەم بولدى عمل قىلورقۇچىلارنىڭ اجرى (قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ) تەتقىق سزدىن بورون اوتىدى (سُنَنٌ)
 اوتگاندىگى امتلردە بولغان سنىلر (واقەرلر) (فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ) بىس بىردە سىر قىلگىز (فَانظُرُوا) بىس
 اعتبار قىلور قارا كىز يعنى اولدەگى امتلرنىڭ حاللرىنى بىلگىز (كَيْفَ كَانَ) نىچەك بولدى (عَاقِبَةُ الْمُكذِّبِينَ)
 پىغمبەرلرنى يالغانغە توتقان آدملرنىڭ سۇرغى حالى بو ايتىدە جغرافىيەگە اشارت بار چۈنكە اللہ تەلى
 عبادتكە ھەم گناھلىدان توبەگە غفران و جنت برلەن و عەق قىلدىدە طاعت قىلورغە و گناھلىدان توبەگە باعت
 بولغان نرسەنى ذكىلدى اول پىغمبەر برلەن بىرگە مخالفلر برلەن كۆپ رىلر يەنە عبادت قىلورچى عالمر
 يعنى قرون ماضىيەنىڭ حاللرىنى تامل ايتودە البتدە قرون ماضىيەنىڭ حاللرىنى بىلو اوچون بقون وجە
 ارضىنى مادى سىر برلەن امر مراد توگىل بلكە مەنوى سىر برلەن امر مراد قرون ماضىيەنىڭ حاللرىنى
 بىلودە مەنوى سىر البتدە جغرافىيە فنى برلەن حاصل بولا ھەم قوتىنن كىلگەن كىشىگە مادى سىردە كىرەك

چونکه مشاهده اثری یئده قوتیلرک هم سماع اثرندن آرئغراق نیتکه بر شاعر شهیتگان «ان آثارنا تدل علینا» فانظروا بعدنا الی الآثار» دیو یعنی بزنگ اثرلرمز بزنگ کم ایکنلکهزگه دلالت قیلر بس بزئولگان ننگ صوکنده اثرلرمزگه قاراگز معناسنده هم جغرافیگه اشارت بولا الله تعالی ننگ «أَلَمْ یَسِیرُوا فی الْأَرْضِ فَیَنظُرُوا کَیْفَ کَانَ عَاقِبَةُ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ» آیتی معناسی ایبا آدملر بیرده سیر قیلما دیلارمو اگر بیرده سیر قیلسالار اوزارندن الگ بولغان قوم ننگ صوکنی حاللری نیچک بولغانی اعتبار قیلوب قارارلر ایدی و بولرلر ایدی هم رسول الله ننگ «سِیَاحَةَ أُمَّتِی الْجِهَادَ فی سَبِیلِ اللَّهِ» حدیثنده جغرافیگه اشارت بار یعنی اتم ننگ سیاحت قیلوی الله تعالی بولنده صوغش قیلو کبیر جغرافیگه دیو بیرنگ حاللرینی (مثلا اقلیم ارنی تاغلارنی یلغه لارنی باپان لارنی صولارنی) هم بیرده توروی لار ننگ حاللرینی (تللرین عادتلرین دینلرین طبیعتلرین خلقلارن عمللرین رزقلارن دخی اول بیرده بولغان میوان لارنی آغاپلارنی چوقورلارنی هوالارونی اسس لک وصالقنقلارونی) بلوگه شه بقولر (هُذَا بَیِّنَاتٌ لِلنَّاسِ) بو ذکر قیلغان نرسه لر آدملرگه بیاندر (وَمَدَنی وَوَعظَةٌ لِّلْمُتَّقِینَ) دخی شرکن صافلانوی آدملرنی حق لوقه کوندرگوچیدرهم آلاغه وعظدر (وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا) ای مسامانلر مشرکلر برهن صوغش قیلودان ضعیف لئمه کز هم آلاردان ایرشکان نرسه گه حسرتله نیه کز (وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ) حالبوکم سز آلاردان اوستون سز چونکه سز حلق ده سز جهاد قیلو کز خالص الله تعالی رضالقی اوچون در و مقتوللر کز او جماعده در مشرکلر باطللقده در آلارننگ جهادی شیطان اوچون در و مقتوللری جهلم ده در (ان کفتم مؤمنین) اگر سز چن ایمان کیترگان بولسا کز مشرکلر دن قورقما کز یعنی ضعیفله نیه کز و حسرتله نیه کز (ان یمسککم قرح) اگر سزگه ای مسامانلر احد صوغشنده مجروح بولو کبی قاطیلق ایرشسه (فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ) بدر صوغشنده مشرکلر قومله سزگه ایرشکان قاطیلق ننگ مثلی بولغان قاطیلق ایرشدی (وَتِلْكَ الْآیَاتُ نُنَادُوا بِهَا بَیْنَ النَّاسِ) بو کونلرنی آدملر آراسنده دوندرمز یعنی کونلرده بولغان نصرت و غالبلک لرنی آدملر آراسنده دوندرمز بعض وقت بر جماعت که بولور نصرت و غالبلک و بعضی وقت ایکنچی جماعت که بولور (وَلِیَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا) وعظله نسر لر اوچون دخی الله تعالی ظهور علمی برهن ایمان کیترگان آدملرنی بلسون اوچون دوندرمز (وَبَقَّعْنَا نَسْمَکُمْ شَهَادَةً) دخی سزلردن شهیدلر توتسون اوچون احد شهیدلری مراد (وَاللَّهُ لَیُعَبُّ الظَّالِمِینَ) والله تعالی ظلم قیلوچیلارنی دوست کورمهس (وَلِیَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا) دخی الله (تعالی) ایمان کیترگان آدملرنی گناعلارندان پاکلوسون اوچون (وَبَقَّعَ الْکَافِرِینَ) دخی کافرلرنی هلاک ایقوا اوچون (أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتِخَلَفُوا مِن بَیْنِ الْأَیْمَانِ) ایبا او جماعته کورو کزنی حساب قیلدکزمو ای مؤمنلر (وَلَمَّا یَعْلَمَ اللَّهُ) الله تعالی آیوروپ بلمدگان زمانده (الَّذِینَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ) سزلردن جهاد قیلغان آدملرنی (وَبَقَّعَ الصَّابِرِینَ) دخی صوغشده صبرلق قیلوچی آدملرنی یعنی صوغش قیلکزمو هم صوغشده صبرلق قیلکزمو الله تعالی گه علم ظهور برهن معلوم بولمی توروب او جماعته کرونی حساب قیلما کز معناسنده

(وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَسْتَوُونَ الْمَوْتَ) و تحقیق سز ای مؤمنلر صوغشده شهید بولوب ئولونی آرزو قیلکیز (من قَبْلَ أَنْ تَلْقَوْهُ) صوغشده بولماسکیزدان بورون (فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ) بس تحقیق صوغشنی مشاهده کوردکیز (وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ) حالیکم سز قارارسز یعنی تمام کوز برلهن کوردکیز قهیمه اوغلی عبد الله رسول الله غه تاش برلهن بدرگاج رسول الله نکی تشی صندی ویوزی جراحته نندی عمیر اوغلی مصعب رسول الله نی قهیمه اوغلی عبد الله جراحته گاج قهیمه اوغلی عبد الله نی ئولتردی قهیمه اوغلی عبد الله محمد (علیه السلام) نی ئولتردم دیویلدی هم برهه قچردی محمد (علیه السلام) ئولتردی دیو رسول الله نکی ئولترلو خبری خلق آراسنده فاش بولدی رسول الله ای الله نکی قیللاری میئا کیلکیز دیو قچردی اولوزلاب صحابه کیلدیلر قالغانلاری تارالدیلر رسول الله نی اوچون مغلوب بولدکیز دیو شلته قیلدی صحابه لر بز سینی مقول دیو بلنک شونک اوچون کیری چیکنک دیدیلر منافقلار محمد (علیه السلام) مقول بولسه ایسکی دیکیزگه کیری قایقوب قرده شلرکیزگه قوشلکیز دیدیلر مالک اوغلی انس نکی آناهر توغمه قرده شی نصر اوغلی انس ئه یقندی ای قوم محمد (علیه السلام) مقول بولسه ربسی ترکدر رسول الله ئولگان نکی صوننده دنیاده ترک بولوب نی قیلماچی بولاسز ئه یده ئیز صوغشکیز دیندی هم قاجنی باغلاب صوغشوب مقول بولدی رضی الله عنه شول حقده الله تعالی ذکر قیللماچق آیتنی ایلدردی (وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ) (الْاُرْسُولُ) مگر اولگی رسوللر کبی هر رسولدر (فَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِ الرَّسُلُ) تحقیق محمد (علیه السلام) دن الک رسوللر اوتندی (اَفَاَنْ مَاتَ اَدُقُلَّ) ایندی اگر محمد (علیه السلام) ئولسه یا که ئولترسه (اَتَقَلَّبْتُمْ عَلٰی اَعْقَابِكُمْ) او کچه لرکیز اوزر یله ئه نرسیمی یعنی اسلام دینننن کفرگه دونه رسیمی یعنی محمد (علیه السلام) ئولسه سزگه آنک دینی قالور نیتده که نی قدر پیغمبرلر ئولدیده دینلری قالدی (وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰی عَقْبَيْهِ) و کملردر ایکی او کچه سی اوزر یله ئه یله نری یعنی اسلام دان کفرگه کیری دونه ر (فَلَنْ يُّضُرَّ اللهُ شَيْئًا) بس اول کشی الله تعالی گه هیچ نرسه نی ضرر ایتمه س (وَسَيَجْزِي اللهُ الشَّاكِرِيْنَ) الله تعالی اسلام نعمتی اوزر یله شکر قیلوچیلارغه البته جزا بیرر الله تعالی صوغشده قر قدرپ ئه یقندی (وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ نَّهْوَتْ) هیچ بر نفس که ئولمه ک بولمادی (اِلَّا بِاِذْنِ اللهِ) مگر الله تعالی نکی اذنی برله ننگه ئولمه ک بولدی یعنی هر بر نفس که الله تعالی نکی علمنده و قضا فنده معلوم بولغان اجل بار شول اجلنن هیچ بر نفس الکده ئولمه س و صوننده قاله اس بس کیره ک صوغش قیلسون و قیلما سون بنده نکی اجلسز ئولو احتمالی یوق (كِتَابًا مُّوجَّلًا) الله تعالی ئولمنی موقت بولغان یازو برلهن یازدی هیچ بر شول وقتدان آلده هم صوغشده قالو احتمالی یوق (وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ النَّبِيَاِ) و کدر دنیا ثوابنی تله ر (نُوْتَه مِنْهَا) اول کشیگه دنیادان اولوش بیرمه س یعنی دنیا ثوابدن (وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ) و کدر آخرت ثوابننن تله ر (نُوْتَه مِنْهَا) اول کشیگه آخرتمدن (ثوابدن) بیررمز (وَسَيَجْزِي اللهُ الشَّاكِرِيْنَ) نعمة الله غه شکر قیلوچیلارغه البته جزا (اولوش) بیررمز (وَكَابُنْ مِنْ نَبِيٍّ) و کوبمه در پیغمبردن (قَاتِلٌ مَّعَ رِيْبُوْنَ كَثِيْرٌ) اول پیغمبر برلهن برگه مخالفان برلهن کوب برلرینه عبادت قیلوچی عالملر صوغش قیلدی (فَمَا وَهَدُوا)

بِسْ اُولٰٓئِذَا جِئْتَهُمْ مِنْ قِبَلِكُمْ لَعَنَ سَبِيْلَ اللّٰهِ (لَمَّا اَصَابَهُمْ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ) اللّٰهُ تَعَالٰى نَفْسٌ يُّوَلِّدُهُ
 اوزار بىنە ايرشكان نرسە اوچون يعنى مقبوع بولغان پيغمبرلرى ئولترلگانلك اوچون ياكە
 آرالاندىن بعضى ئولترلگانلكى اوچون (وَمَا ضَعُفُوا) دىنى دشماندىن قورقوب دىندە هم
 ضعيفلەنمەدبار (وَمَا اسْتَكْبَرُوا) دىنى دشمانغە ايپامەدبار بلەكە ھەيشە صلابت لرنىدە بولدىبار (وَاللّٰهُ
 يُحِبُّ الصّٰبِرِيْنَ) واللّٰهُ تَعَالٰى صبراق قىلوجىلارنى دوست كورر (وَمَا كَانْ قَوْلَهُمْ) دىنى اول عبادت
 قىلوجى عالم جماعت نك سوزى بولادى (الْاَنْ قَالُوا) مگر ئەيتولرى بولدى (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا) اى رېمىز
 بزنى يارلقاغى ايدك (ذُنُوبَنَا) گناھلارمىزنى (وَاَسْرَأْنَا فِىْ اَمْرِنَا) دىنى اشمزده بولغان اسرافمىزنى
 (وَقَبِّتْ اَقْدَامَنَا) دىنى صوغشە آياقلارمىزنى بركككاي ايدك (وَانصُرْنَا عَلٰى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ) دىنى كافر
 قوم اوزەرىنە بىزگە ياردەم بىرگاي ايدك ديو يعنى شوندىن باشقە سوزە، يتمەدبار (فَاَتَانَهُمُ اللّٰهُ فِرَابَ الدُّنْيَا)
 بس اللّٰهُ تَعَالٰى آلا رغه دنيا ثوابن بىردى (وَمَنْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ) دىنى آخرت ثوابى نك كوركان بىردى
 (وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ) واللّٰهُ تَعَالٰى ايزگولك قىلوجىلارنى دوست كورر (يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا) اى
 آندى ايمن كىتىرگان آدملىر (اِنْ تُطِيعُوا الَّذِيْنَ كَفَرُوا) اگر كافر بولغان آدملىرگە بوى صونسا كىز
 (يُرَدُّوْكُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ) بزنى او كچەلر كىز اوزەرىنە قاينارلار يعنى ايمناندىن كىفرگە قايتارلار
 (فَقَنَّبُوا خَاسِرِيْنَ) بس اوز كىزگە ضرر ايتوجى بولغان حال كىزدە قايتورسىز (بَلِ اللّٰهُ مَوْلَاكُمْ) بلەكە
 اللّٰهُ تَعَالٰى سىزگە ياردەم بىروجى در سىزگە اللّٰهُ دان باشقە نك ياردامى كىرەكەس (وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِيْنَ)
 واول اللّٰهُ تَعَالٰى ياردەم بىروجىلر نك ايزگوسىدىر (سَهَّلْتِىْ فِىْ قُلُوْبِ الَّذِيْنَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملىرنى
 كوكللىرىنە ئاشلارمىز (الرَّعْبَ) قورقونى يعنى اللّٰهُ تَعَالٰى امد صوغشەنك كافرلىرنى كوكلىنە قورقو ئاشلادى
 ھىچ سىبىسز صوغشنى قويدىلار ابوسفيان رسول اللّٰهغە اى محمد كوله چك سىددە بىردە صوغش قىلورمىز
 دىدى رسول اللّٰهُ ان شاء اللّٰهُ دىدى (بِمَا اَشْرَكُوا بِاللّٰهِ) اللّٰهُ تَعَالٰى گە شرك قاطولارى سىبىلى (مَا) شول نرسەنى
 شرك قاطولارى سىبىلى (لَمْ يَنْزَلْ بِهِ سُلْطٰنًا) اول نرسە نك معبود بولووى بىرلەن اللّٰهُ تَعَالٰى دليل
 ايندرەدى يعنى اللّٰهُ تَعَالٰى گە مشركلىرنى عبادتەندە صنەلرنى شريك قىلولارى سىبىلى (وَمَا وَاٰهُمْ النَّارُ)
 واول كافرلىرنى باراچاق اورنلارى تەوغىدر (وَبَشِّرِ الظّٰلِمِيْنَ) ونى وياوز بولدى ظالملىرنى
 باراچاق اورنى (وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعَدَهُ) وتەقىق اللّٰهُ تَعَالٰى وعدەسنى راست قىلدى يعنى اللّٰهُ تَعَالٰى
 مسلمانلارغە ياردەم بىرو بىرلەن قىلغان وعدەسنى راست قىلدى (اِذْ) شول وقتدە (تَعَسَوْنَهُمْ بِاٰذَنِهِ) سىز
 اى مؤمنلر اللّٰهُ تَعَالٰى نك اذنى بىرلەن كافرلىرنى ئولتۇر بولدى كىز (حَتّٰى اِذَا فَشَلْتُمْ) حتى كم ھرقاچەن
 سىز صوغش قىلودان ضعيفلەندى كىز وقورقۇدى كىز (وَتَدَاوَعْتُمْ فِى الْاَمْرِ) دىنى محمد عليه السلام نك امرنى نزاغ
 قىلىدى كىز يعنى نزاغلاشوب رسول اللّٰهُ قوشقان اورنە ثابت بولمى كوكلىمر كىز غىيەت مالنە كىقتى
 آنوجىلاردان بعضىلرى توقى تورغان اورنمىز ھونوك دىدىلر بعضىلرى رسول اللّٰهُ امرىنە خلافاق

قييامىز ديدىلار اميرلارى رسول الله قوشقان اورنده اوندان كيم آدم برلەن ثابت بولدى قالغانلارى غنيمت مالونى آورغه قاچدىلار (وَعَصَيْتُمْ) دىخى محمد (عليه السلام) نىڭ امرىنە گناھلى بولدىڭىز (مَنْ بَعْدَ مَا آرَأَيْكُمْ) الله (تعالى) سىزگە كورسەتكەنلىڭىز صوڭنە (مَنْ تَعْبُونُ) سىزنىڭ سويگان نرسەڭىزنى يعنى ياردەمنى يعنى شول سببلار اوچون الله تعالى سىزدىن ياردەمنى منع قىلدى وبواشلىرگە قىدر نصرت برلەن وعدە سەندە راست بولدى (مَنْ يَرْبُدُ الدُّنْيَا) سىزدىن دۇنيا فائىدەسى تەلەگەنلىڭىز بار غنيمت مالە قىزغوب رسول الله قوشقان اورنده توققاونى قويۇچىلار كىبى (وَمَنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ) وسىزدىن بار آخىرت ئوابىنى تەلەگەنلىڭىز رسول الله قوشقان اورنده ثابت بولۇچىلار كىبى (ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ) مونىڭ صوڭنە الله تعالى سىزنى كافرلىردىن دوندىردى يعنى سىزگە ياردەمنى قويۇپ بەرە مغاوب بولدىڭىز (لِيَبْتَلِيَكُمْ) سىزنى امتىحان قىلو اوچون يعنى سىزدىن اخلاصلىلارنىڭ اخلاصسىزلارنىڭىزدان آيراسون اوچون (وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ) وتحقىق سىزدىن الله تعالى كىمچىلىكلەرنى غفوقىلدى (وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) والله تعالى مؤمنلر اوزەرىنە شىقت ايىسىدىر (أَذْ) شول وقتنى ياردەمنى سىزدىن دوندىردى الله تعالى (تُصْعَبُونَ) سىز بىردە قاچوب يراق بارر بولدىڭىز (وَلَا تَلُونُ عَلَى أَحَدٍ) دىخى ھېچ كەم اوزەرىنە التفات قىلماس بولدىڭىز (وَالرُّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَاكُمْ) ھالبوكىم بىغىبەر سىزنى آرئىزدە اوندىدىر يعنى مېڭا كېلىڭىز اى الله نىڭ قىللارى مېڭا كېلىڭىز اى الله نىڭ قىللارى مېڭا كېلىڭىز رسول مېڭا ھەرقەلەگان آدم اوجماخقە كىرر دىبو (فَأْتَابَكُمْ) بس بىغىبەرگىزدىن قاچوڭىز سببلى رېڭىز سىزنى جزا لادى (غمايغىم) بىرسى بىرسە ئوتاش بولغان قاىغوبرلەن ياكە رسول الله غە خىلاقى قىلو سببلى ئوتقان قاىغو سببلى سىزىدە الله تعالى قاىغو برلەن جزا لادى (لِكَيْلَا تَعَزُّوْا) الله تعالى سىزدىن قىسورگىزنى عفو ايتدى قاىغوماسسىزلىڭىز اوچون (عَلَى مَا) شول نرسە اوزەرىنە (فَاتَّكُمُ) اوتدى سىزدىن اول نرسە (وَلَا مَا أَصَابَكُمْ) دىخى سىزگە ابرشكان نرسە اوزەرىنە قاىغوماسسىزلىڭىز اوچون اوتكان نرسەدن غالب بولو وغنيمت مالى مراد ابرشكان نرسەدن مقول بولو ومجروح بولو مراد (وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ) والله تعالى سىزنىڭ قىلغان ھىلىڭىزنىڭ ظاھىرىنى بلووى كىبى باطنى دە بلوچىدىر (ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ) دونىڭى صوڭنە اى مؤمنلر سىزگە الله تعالى ايندىردى (مَنْ بَعْدَ آيَاتِنَا) قاىغو صوڭنە (أَمْنَةً) طىنچلىقنى (نُعَايَا) يوقمىراونى يعنى سىزگە طىنچلىق ايندىردى سىزنى يوقو ئوتدى (يَفْشَى طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ) اول يوقو سىزدىن برجماعتنى (يعنى ھىق مؤمنلرنى) اورتىر بولدى (وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ) وېر جماعت (يعنى منافقلار) آلارنى نفسلرى قاىغوغە ئوشردى يعنى مؤمنلرگە طىنچلىق كىياوبرلەن منافقلارغە ھىسرت ئوشدى يوقلى آلھادىلار (يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ) الله تعالى گە ھىق بولماغان ظننى ظن قىلغانلارى مالدە (ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ) يعنى جاھلىت زمانىداغى ملتىرگە خاص بولغان ظننى يعنى محمد (عليه السلام) گە الله تعالى طرفىدىن ياردەم بىرلەس دىبو ظن قىلدىلار (يَقُولُونَ) منافقلار رسول الله غە ئەيقور بولدىلار (هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ) ايا بىزگە الله تعالى قوشقان ووعدە قىلغان نرسەدن يعنى ياردەمدىن بىر نرسە بارمى دىبو (قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ) ئەيت سىن اى محمد (عليه السلام) منافقلارغە

جوابده درستلكده اشئلك كسى الله تعالى اوچوندر يعنى حقيقة غالب بولو الله تعالى كه هم الله تعالى نك دوستلريندر (يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ) منافقلار كوكللرنده ياشرگانلرى حالده شهترلر (مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ) سيئا ظاهر قيلماغان نرسه لر ينى يعنى سيئا ظاهرده الله دان ياردم اينسته گان كى كورنه لر اما باطنده ياردمنى انكار قيلالار (يَقُولُونَ) منافق لر اهلرندن هم خلوتده شهترلر (لَوْ كُنَّا لِنَأْمُرَ مِنْ أَمْرِ شَيْءٍ) اگر بزگه ياردم امرندن بر نرسه بولسه ايدى (مَا قَتَلْنَا هَهُنَا) هواورنده بز اولقرلمش بولماس ايدك ديو (قُلْ) شه پت سين اى محمد (عليه السلام) منافقلارغه (لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ) اگر سرز صوغشقه چقى ايلرگزده بولساگز ايدى (لِبَرِّزِ الَّذِينَ) شوندى آدملىر چغار ايدى (كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتْلُ) اول كشييلرگه اولقرلمش بولو لوح المحفوظه يازلمش بولدى (إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ) اولقرلگان وقتده يغلا تورغان اورنلارينه چغار ايدى مدينه ده تورو فائده ايتمهس ايدى هم اولترو دن هيچ برسى قوتلماس ايدى چونكه تقديردن صافلانو برلن قوتلو يوقدر (وَلِيَبْقِيَ اللَّهُ مَا فِي صُورِكُمْ) يعنى الله تعالى بو اشئ قبلدى سزنىلر كوكره كلرگزده بولغان نرسه نى (اخلاصنى) امتعان قيلماق اوچون (وَلِيَهَيِّجَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ) دخى كوكللرگزده بولغان نرسه نى شيطان وسوسه لرندن پاك قيلو اوچون (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) والله تعالى كوكره ك ايبه لر ينى بلگوچيلىر يعنى كوكللرده بولغان نرسه نى بلگوچيلىر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملىر (تَوَلَّوْا مِنْكُمْ) سزلردن صوغش قبلوده يوز دوندرديلر (يَوْمَ اتَّقَىٰ الْجَمْعَانَ) ايكى جماعت يعنى مسلمان لار جماعتى برلن كافرلر جماعتى قارا قارشى بولغان كونده (إِنَّمَا اسْتَكْرَمُ الشَّيْطَانُ) بودر باشقه توكلدر سزلردن اول جماعتنى شيطان زلت كه توشردى (بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا) كسب قيلغان نرسه لر نك بعضى سببلى يعنى رسول الله قوشقان اورنده توقمامى خلافاق قيلولارى برلن يعنى احد صوغشده مسلمان لار نك مغلوب بولوروى شيطان نك زلت وخطاغه توشروي برلن گنه (وَلَقَدْ عَلَّمَ اللَّهُ عَنَّهُمْ) و تحقيق الله تعالى اول جماعتن گناهلارنى عفو ايتدى (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ حَلِيمٌ) گناهلارنى يارلقاغوچيلىر هم مؤملىرگه شفقت قيلوچيلىر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملىر (لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملىر كى بولماگز يعنى منافقلار كى بولماگز (وَقَالُوا لِأَخْوَانِهِمْ) و اول منافقلار قرده شلر ينه شهتريلر (إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ) هر قايجان قرده شلرى بيرده سير قيلسالار تجارت اوچون ياكه باشقه نرسه اوچون (أَوْ كَانُوا غُرَىٰ) يايسه قرده شلرى صوغش قيلوچى بولسالار (أَوْ كَانُوا عَقْدَنَا) اگر قرده شلر مز بزنىك حضور مرده بولسالار ايدى (مَأْمَانُوا وَمَأْقِلُوا) ثوابه گان بولولار ايدى دخى اولقرلمه گان بولولار ايدى ديو (لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ) بوسوزنى شهتريلر الله تعالى نك بوسوزنى عاقبتنده قيلوروى اوچون (مَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ) منافق لارنى كوكللرنده حسرت (وَاللَّهُ يَهْدِي وَيُهَيِّتُ) والله تعالى اولكلرنى ترگزور و تركلرنى اولقرلر يعنى ترگزوده و اولقروده تاثير اينوچى الله تعالى گنه در دريده بولونك وسفرده بولونك ترگزوده و اولقروده تاثيرى يوقدر چونكه الله تعالى مسافرنى ده صوغش

قیلوچینیده ترگزه اما ئویده تور و چینییده و صوغشمی تورغان کشینیده ئولتیه (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ)
 والله تعالی سز عمل قیلغان نرسه فی کورگوجیدر (وَلَسْنَا قُلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) و اگر سز الله تعالی
 بولمده صوغشده ئولترامش بولساگز (اَوْمَقْتُمْ) یا که ئولسهگز (لِمَغْفِرَةٍ مِنَ اللّٰهِ) البته الله دان بولغان
 گناهلارنی یارلقاو (وَرَحْمَةً) دخی الله دان بولغان رحمت (خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ) آلارنک دنیاده جیغان
 نرسه لرندن ایزگوره کدر (وَلَسْنَا مُتَمِّمَاتُ قُلْتُمْ) و اگر سز ئولسهگز یا که صوغشده ئولترامش بولساگز
 (لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ نُعَشِّرُونَ) البته معبودگز بولغان الله تعالی طرفینه قوبارلمش بولورسز (فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ)
 بس الله تعالی دن بولغان رحمت برهن (لَيْتَ لَهُمْ) ای محمد علیه السلام احد صوغشده امرکا خلافتی
 قیادوچیلارغه، یومشاق بولدک یعنی خلقکنی یومشاق قیادک (وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظًا لَّالْتَمَسْنَا لَكَ اُولٰٓئِکَ
 يٰۤاُوۤسُۤمَۤاۤءُ بَنِي اٰدَمَ) بولساگز ایدی (لَا تَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ) آلا رسینک تیره کنن نارالوزلار ایدی
 یانکنده هیچ کم قالماس ایدی (فَاعْفُ عَنْهُمْ) بس احد صوغشده امرکا خلافتی قیلوچیلاردان اوز حقنکه
 بولغان قصورلرن عفو قیل (وَأَسْتَغْفِرُ لَهُمْ) دخی الله تعالی اوجون بولغان کیمه یامک لرنده آلا اوجون
 یارلقاماق ایسته (وَشَاوَرَهُمْ فِي الْاَمْرِ) کیکاش تیبیش بولغان اشده صعبه لرگه کیکاش قیل (فَاذَاعَزَمَتُ)
 بس هر قایچان کیکاش صوکنده براشنی بالفعل اشله و فی قصد قیلساک (فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ) بس اشکنی الله
 تعالی اوزهرینه تابشر (اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ) در سقلکده الله تعالی اشلرین اوزینه تابشر و چیلارنی
 دوست کورر (اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللّٰهُ) ای مؤمنلر الله تعالی سزگه یاردهم بیرسه نیه که بدر صوغشده یاردهم
 بیردی (فَلَا غَالِبَ لَكُمْ) بس سزگه اوستون بولوچی هیچ کم بوقدر (وَاِنْ يَغْزِبْكُمْ) و اگر الله تعالی
 سزنی رسوای قیلسه نیه که احد صوغشده رسوای قیلدی (فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ) بس الله
 تعالی رسوای قیلغاندن صوگ سزگه یاردهم بیروچی کم باردی یعنی هیچ کم بوقدر (وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
 الْمُؤْمِنُونَ) دخی الله تعالی اوزهرینه مؤمنلر اشلرین تابشر و سونلار هررآنک قطیفه سی (چیکولی قفتانی)
 بدر صوغشده یوغالغاج منافق لار شاید رسول الله آلفاندر دیدیلر شول خصوصده الله تعالی ذکر
 قیلناچق آیننی ایدردی (وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَّغْلُ) پیغمبر بولغان کشی که غنیمتده خیانت قیلو درست
 بولمادی چونکه پیغمبرلک خیانت که منافی (وَمَنْ يَّغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ) و کمدر غلبت مالنده خیانت قیلور
 خیانت قیلغان نرسه سی برهن کیلور (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ) مونک صوکنده
 هر نفس که کامل بیرلمش بولور (مَا كَسَبَتْ) کسب قیلغان نرسه سی نلک جزا سی (وَهُمْ لَا يُظَاهَرُونَ) حالبوکم
 نفس لر ظالم قیلنماسلار یعنی طاعت ایبه سی بولغان نفس لر نلک نوابی کیمتله، س گناه ایبه سی بولغان
 نفس لر نلک عذابی آرتدرلماس (اَفَمَنْ اَتَّبَعَ رِضْوَانَنَا اللّٰهِ) ایا الله تعالی نلک رضالغنه ایبه رگان کشی (كَمَنْ
 بَاءً سَخَطْنَا مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی دن آچوغه تیبیشلی بولغان نرسه برهن قایقوچی شکللی مو البته آلائی توگل
 (وَسَاءَ اٰهٌ جَهَنَّمَ) دخی اول الله تعالی دن آچوغه تیبیشلی بولغان نرسه برهن قایقوچی کشی نلک باراچاق

اورنى جهنم در (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) ونى ياوز نه ورله پك اوزن در اول جهنم (هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ) آلا ر
يعنى الله تعالى نك رضالغنه اييه رگان آدم لر برله ن الله تعالى نك آچو ويند تيبشلى بولغان آدم لر ثوابه
عقابه تورلى درجه لر در يعنى درجه لر تورلى بولغان كى آلا رده تورلى در (وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ)
والله تعالى آلا ر نك اشله گان نرسلر برين كورگوچى در (لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ) تحقيق الله تعالى انعام قيلدى
(عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر اوزر ينه (إِذْ) شول وقتده انعام قيلدى (بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ) الله تعالى
مؤمنلرگه اوزلرى جلمسندن بيغمبر بيبهردى (يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ) اول رسول مؤمنلر اوزر ينه الله تعالى نك
آيتلر برين اوقور (وَيُزَكِّيهِمْ) دغى مؤمنلر نى ياوز اعتقادلاردن وياوز عمللردن پاكلر
(وَيُعَاهِدُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) دغى مؤمنلرگه كتاب هم حكمت اوپره تر: (وَأَن كَانُوا مِنْ
قَبْلُ) درستلكده اول مؤمنلر رسول الله كيله سدن بورون بولسه لارده (لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) ظاهر بولغان
آزغى نكده (أُولَئِكَ أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ) سزگه ايرشكويچى قاينغو ايرشكان زمانده امد صوغشنده يعنى بيتمش
آدم نك مقول بولووى (قَدْ أَصَبْتُمْ مَثَلِيهَا) اول ايرشكويچى نك ايكى الوشيه ايرشكوز بدر صوغشند
يعنى مسلمانلارغه امد صوغشنده بيتمش آدم نك مقول بولووى مصيبتى ايرشكان حينده بدر صوغشند
مشركلرگه مونك ايكى اولوشى ايرشدى چونكه بدر صوغشند مسلمانلار بيتمش مشركنى ثولترديلر
ويينه ش نى اسير ايتديلر (فَلَقَمْتُ أَثَرِي هَذَا) بو ثولترلمش بولو بزرگه قايدان كيلدى ديوب نه يتدكوز نوگامه
يعنى بزرگه الله تعالى ياردهم بيرو برله ن وعده قيلغان ايدى بس نيچك بزرگه مقول بولو ايرشدى (قُلْ هُوَ
مِنْ عِنْدِ أَنفُسِكُمْ) نه يت سين اى محمد عليه السلام اول مقول بولونك سببى اوز حضوركوزدن يعنى اوزكوزدن
ديو چونكه اوزكوز مينم امرمه خلالق قيلماو برله ن مشروط ايدى ديو (إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلكده
الله تعالى هر نرسه اوزر ينه كوچى بيتك كوچيدر (وَمَا أَصَابَكُمْ) وشول نرسه كم سزگه ايرشدى امد
صوغشند (يَوْمَ التَّقِيهِ الْجَمْعَانِ) ايكى جماعت قارقارشى بولغان وقتده يعنى مسلمانلار جماعتى برله ن
كافرلر جماعتى (فَبَاذَنَ اللَّهُ) بس سزگه بوكونده ايرشكان نرسه الله تعالى نك اذن برله ن در (وَلِيَعْلَمَ
الْمُؤْمِنِينَ) دغى الله تعالى چن مؤمنلر نى بلسون اوچون (وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا) دغى منافقلىق قيلغان
آدملر نى بلسون اوچون يعنى حق مؤمنلر برله ن منافقلار آيرلسون اوچون مؤمنلر نك ايمانى
ومنافقلار نك كفرى ظاهر بولسون اوچون (وَقِيلَ لَهُمْ) صوغشندان دونگانلرى صوكنده منافقلارغه
نه يتلدى (تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) كيلكوز الله تعالى بولنده صوغش قيلكوز (أَوْادِعُوا) بايسه كافرلر نى
بزدن بيبهركوز ديو (قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا) منافقلار نه يتديلر اكر بز صوغش برله ن آنالمش بولوورغه ياراغان
نرسه نى باسه ك ايدى (لَا تَبْعَنَا كُمْ) سزگه صوغشده اييه ررايدك لكن سز نك قيلغان اشكوز صوغش برله ن
آنالمش بولغان نرسه توكل بلكه جان تلف ايتوگنه ديو ياكه معناسى اكر بز كوركام صوغشه بلسه ك
سزگه اييه رر ايدك لكن كوركام صوغشه بلميهز معناسنده (هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمئذٍ) بوكونده اول منافقلار كفر

اوچون (اَقْرَبُ) یا قنراقدر (مِنْهُمْ) اول مُناققلاردان (لِلْإِيمَانِ) ایمان ارچون یاقن بولودان یعنی
 مُناققلار احد صوغشی کوننده کفر اهله اوزلرنن یاردهم بیرو یوزندن اهل ایمانغه یاردهم بیرودن
 یا قنراقدر چونکه صوغشده مسلمان عسکرینی آیروولاری سببلی آزایتولاری مشرکلرنی قوتلهودر
 بوکونندن بورون مُناققلار دُشمانتلارن بلدرمه گانگه کوره الله تعالی بوکونده کفرگه یا قنراقدر
 دیدی (يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ) اول مُناققلار آغزلاری برلهن نه یقولر (مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ) کوئللرنده
 بولماغان نرسه نی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ) والله تعالی مُناققلارنڭ یاشرمان نرسه لرینی بلگوچیره کدر
 یعنی الله تعالی تفصیلا بلور سز قرینه لر برلهن اجمالا بلور سز (الَّذِينَ قَالُوا لَأُخَوِّنَهُمْ) شوندی آدم لر در
 اول مناققلار قرده شلرینه نه یقولر یعنی احد صوغشده ئولترلرگن قرده شلرینه (وَقَعُوا) حال بوکم
 اوزلری صوغشده اولطروب قالدیلار یعنی صوغشده بارمی قالغانلاری حالده نه یقولر
 (لَوْ أَطَاعُونَا) اگر احد صوغشده ئولترلرگن قرده شلریمز صوغشده قالوده بزگه بوی صونغان
 بولسه لار ایدی یعنی بزنگ کبی بارمی قالغان بولسه لار ایدی (مَا أَقْبَلُوا) ئولترلر
 بولمسلار ایدی (قُلْ) نهیت سین ای محمد بو طریق نه یقولر مناققلارغه (فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ)
 اوزکزدن ئولونی بیبه رکز (انْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر سز ئولترلریمش پولو تقدیر قیلغان کشی دن ئولترلر
 بولونی بیبه روده راست بولسا کز یعنی صوغشده بارمی قالوغنه ئولونی بیبه رمی چونکه ئولونڭ سببلی
 کوب نیقه که صوغش قیلو هلاکگه سبب بولوب صوغشده بارمی قالو هلاکنن قتلوغه سبب بولدر
 ایدی شونڭ کبی صوغش قیلو هلاکنن قتلوغه سبب بولوب صوغشده بارمی قالو هلاکنه سبب بولالور
 احد شهیدلری حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایلدردی (وَلَا تَحْسَبَنَّ) ای محمد (علیه السلام) حساب
 قیلاماسین (الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالی یولنده ئولترلریمش بولغان آدم لر نی (أَمْوَانًا) ئولکلدر
 دیب (بَلْ أَمْيَانًا) ئولکلر توکلدر آلا ر بلک، ترکلدر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) رهلری حضورنه (يَرْزُقُونَ)
 رزقلاندیرلریمش بولورلار (فَرَحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالی نڭ رحمتندن وشفقندن اوزلرینه
 بیرگان نرسه سی برلهن شانلانغانلاری حالده یعنی اول فضل شهیدلک هم مگگو بولغان ترکلک که ایرشو
 والله تعالی که یاقن بولو هم اوجماخ نعمتلی کبی (وَيَسْتَبْشِرُونَ) دخی شهیدلر سیونچ بیرلر (بِالَّذِينَ لَمْ
 يَلْحَقُوا بِهِمْ) اوزلرینه توناشماغان آدم لرگه یعنی صوغشده بولبه ئولترلریمش بولماغان مؤمن قرده شلرینه
 (مَنْ خَلْفَهُمْ) اوزلرینڭ زمانده یا که مرتبه ده آرتلارنده بولغان آدم لر دن (الْأَخَوَفُ عَلَيْهِمْ) صوغشده بولبه
 ئولترلرگن آدم لرگه قورقو یوقدر دیو (وَلَا هُمْ يَعْزُبُونَ) دخی اول آدم لر آخرتده حسرتله نورده ایبه سلر
 دیو یعنی شهیدلرگه آخرت حاللری ظاهر بولغاچ هم اوزلرینڭ آرتلارنده توناشمی قالغان مؤمن
 قرده شلرینڭ حالی ظاهر بولغاچ اوزلرینه ظاهر بولغان نرسه برلهن سیونچ بیرلر (يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ
 مَنْ اللَّهُ وَفَضْلِ) دخی شهیدلر سیونچ بیرلر الله تعالی دن بولغان نعمت برلهن هم فضل برلهن (وَأَنَّ اللَّهَ)
 دخی درستلکده الله تعالی (لَا يُضِيعُ أَجْرَالَهُمُ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنڭ اجرینی ضائع ایتمهس یعنی الله تعالی نڭ

مؤمنلرنڭ اجرىنى ضائع ايتمهوى برلەن - ئۇيۇنچ بىررلەر ابوسفيان ھەم يولداشلارى احمد صوغشنىن دوڭگانلىرى زامانىدە روماء ديگان اورنغە ايرشكاج بىك اوكنشىدىلەر ھەم كىرى احدكە قايتورغە قصد قىلدىلار رسول اللەغە بولارنڭ اوكتو خبرلىرى ايرشدى بس رسول اللە ابوسفيانلارنى قورقتونى ھەم اوزىنىن واصحابىنىن قوت كورسەتوفى تەلەدى ھەم ابو سفیان ایستەوى بويىچە رسول اللە صحابەلرنى چغارغە دعوت ايتدى ھەم يېكشىبە كون يېتىش كىشى برلەن مەدىنەدن چەقىدىلەر مەدىنەدن سېكزمىل مسافەدە بولغان «ھەرا» الاسد» ديگان اورنغە ايرشدىلەر صحابەلەر اچنە مېروھلردە بار ايدى اللە تەعالى مشرکلرنڭ كوڭللىرىنە قورقوتوشدى مشرکلر صوغشى كىندىلەر اللە تەعالى شونى بيان ايتب ذكر قىلناچق ايتنى ايندىرى (الَّذِينَ) شوندى آدملىر (اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ) اللە تەعالى نڭ ھەم رسول اللە نڭ صوغشە چغارغە اوندونى قبول ايتدىلەر (مَنْ بَعَثَ مَا اَرْسَلَهُمْ الْقُرْحُ) اوزلرىنە احد صوغشنىن جراتلەنو ايرشكاننڭ سوڭنە (لَّذِينَ اَحْسَنُوا مِنْهُمْ) الاردان رسول اللەغە بوى صونو سېبلى ايزگولك قىلغانلارىنە (وَاتَّقُوا) دى رسول اللەغە خلافتق قىلودان صافلانغانلارىنە بولغوجىدىر (اَجْرٌ عَظِيمٌ) الوغ ثواب ابو سفیان احد صوغشنىدان قايتوب كىتكەن زامانىدە رسول اللەغە قىردى اى محمد (عليه السلام) بىز نڭ صوغش اوچون وعەمەز كىلەچك بىل نڭ بىر مومىنىدە دىدى رسول اللە ان شاء اللە شولاي بولور دىدى كىلەچك بىل ايرشكاج ابوسفيان يولداشلارى برلەن صوغشە دېو چەقى اللە تەعالى ابوسفيان نڭ كوڭلە قورقوتوشدى فكىرنى كىرى قايتوغە قىرار بىردى قايتوب بارغاندە ابوسفيانغە مسعود الاشجعى اوغلى نعيم يولقى مەكەگە ھەمە كىلگەن ايمان ابو سفیان نعيم گە ئەيىدى اى نعيم مەن محمد كە بىر مومىنىدە صوغشە چغارغە وعە قىلغان ايدىم لىكن فكىرمەنغە ئايلىنىدى قايتامەن دىدى سەن مەدىنەگە باردە آلارنى صوغشە چغودان شغللەندىر سىگە اون تەو دىدى نعيم ابن مسعود الاشجعى مەنەگە باردى مسلمانلار ھەمەسى حاضرلەنگانلار صوغشە چغارغە درنلەنوب تورالار نعيم مسلمانلارغە ئەيىدى صوغشە تېچى بولاسمى سىز نڭ برلەن صوغش قە اهل مەكە حاضرلەنگانلار مەن ايتب ئەيىتمە سىزدىن ھېچ بىر كىشە مشرکلرنىن قوتلا آلباسلار دىدى رسول اكرم بوسوزنى ايشكاج بر آدم چەماسادە يالغىز بولسەدە چام دېو مەن ايتدى بس رسول اللە يېتىش آتلى عىكر برلەن چەقى ھەر قايسى سببنا اللە ونعم الوكيل دېو چەب كىتىدىلەر بىرگە باروب سىگىز كىچ نوردىلار بانلارنىدە سانو ماللارى بار ايدى آنى سانوب كوب فائىدە ايتدىلەر سلامت مەدىنەگە قايتوب كىتىدىلەر صوغش بولمادى ابوسفيان مەكەگە قايتدى مەكە خەلقى بو صوغشنى «جيش السرىق» تالقان صوغشى دېو آتادىلار ھەم صوغشە چەغان آدملىرگە تالقان آشار اوچون كەنە چەت كىزدىلەر اللە تەعالى شونى بيان ايتب ذكر قىلناچق ايتنى ايندىرى (الَّذِينَ) شوندى آدملىر اللە تەعالى نڭ ھەم رسول اللە نڭ صوغشە اوندونى قبول ايتكىن آدملىر (فَاللَّهُمَّ النَّاسُ) اول آدملىرگە مسعود الاشجعى اوغلى نعيم ديگان آدم ئەيىدى (اِنَّ النَّاسَ) درستلىككە آدملىرىنى ابوسفيان ھەم يولداشلارى (فَتَجَمَعُوا لَكُمْ) تەقىق سىز نڭ برلەن صوغش اوچون جىيىلدىلار (فَاخْشَوْهُمْ) بس قورقتىلار اول جىيىلغان آدملىردىن صوغشە چەما كىز دېو (فَزَادَهُمْ اِيْمَانًا) بس مسعود اوغلى نعيم نڭ بوسوزى

صحابه لرگه ایمانی آرتردی (وَقَالُوا) دخی صحابه لرگه بقیدیلر (حَسْبُنَا اللَّهُ) بزرگه الله تعالی بیتکوچی باشقه هیچ کم کیره کمی (وَنَعَمَ الْوَكِيلُ) دخی نی خوش اشلر قاپشراش بولغان ذات الله تعالی (فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مَنِ اللَّهُ) بس صحابه لر بدر صوغشندان الله تعالی نلک نعمتی برلن قایتدیلاز یعنی سلامتک برلن (وَفُضِّلَ) دخی آرتلق برلن یعنی صاقلارنده فاضله ایتوب قایتدیلاز (لَمْ يَمَسَّهُمْ سُوٌّ) صحابه لر نی یاوزلق توتما دی بدر واقعه سنده یعنی اصلا دشمنان ضرر ابرشه دی (وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ) دخی صحابه لر الله تعالی نلک دنیا و آخرتک سعادته ابرشونلک سببی بولغان رضالغنه ایبه ردیلر (وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ) والله تعالی الوغ فضل و مرممت ایبه سیدر (إِنَّمَا ذَاكُمُ الشَّيْطَانُ) بودر باشقه توگل در سزگه ابو سفیان هم بولد اشلاری صوغش اوچون جیلدیلاز دیوچی نعیم بن مسعود شیطان در (يَخَافُ أَوْلِيَائَهُ) اوزی نلک دوستلاری یعنی منافقلاری قورقتور (فَلَا تَغَا فُوهُمُ) بس شیطان بولغان نعیم بن مسعودنلک دوستلاری بولغان منافقلاردان قورقماگز (وَخَافُونَ) میندنلگنه قورقماز (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز چمن ایمان کیتروچی بولساگز یا که بو آیت نلک معناسلی شیطان بولغان نعیم بن مسعود سزنی اوزینلک دوستلاری ابو سفیان هم اصحابندان قورقتور سز آلاردان قورقماگز معناسنده (وَلَا يَحْزَنُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ) ای محم (عليه السلام) سینی حسرتله ندرمه سون شوندی آدملر آلاز کفرگه آشغورلار (إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا) درستلکده اول کفرگه آشغوچی آدملر یعنی صوغشقه چقی قالغان منافقلار الله تعالی گه هیچ نرسه نی ضرر ایتد آلماسلار (يُرِيدُ اللَّهُ) تله الله تعالی (أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ) اول منافقلارغه قیلما سزلفغه (حَقًّا فِي الْآخِرَةِ) آخرنده اولوشنی یعنی جنتنی یعنی منافقلارغه الله تعالی آخرنده اولوش نله مودی اوچون منافقلار کفرگه آشقتدیلاز (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) اول منافقلارغه الوغ عذاب بولغوجیدر (إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوْا) درستلکده شوندی کسه لر آلماشه ردیلار (الْكَفْرَ) کفرنی (بِالْإِيمَانِ) ایمان برابرینه (لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا) بولار الله غه هم ضرر ایتبه سلر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) باری آلارنلک اوزلاریفه رنجتکوچی عذاب بولور (وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی حساب قیلما-ون شوندی آدملر آلاز کافر بولدیلار (إِنَّمَا نَمَلَى لَهُمْ) اول کافر بولغان آدملرگه بز نلک مهلت بیروومز (خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ) اوزلاریفه ایزگودر دیو (إِنَّمَا نَمَلَى لَهُمْ) بودر باشقه توگل در کافرلرگه مهلت بیروومز (لِيَزِدُوا إِلَهُكُمْ) گناهنی آرتدسونلار اوچون (وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ) دخی کافرلر اوچون خورلاغوچی عذاب بولغوجیدر (مَا كُنَّا اللَّهُ) الله تعالی بولمادی (لِيَنبَرَّ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنی قالدرو بولمادی (عَلَى مَا) شول نرسه اوزلاریفه (أَنْتُمْ عَلَيْهِ) ای آدملر سز اول نرسه اوزلاریفه ایتدز یعنی صافی مؤمنلر برلن منافقلارنی آبر-ساینه قاطنا شروب قالدرو بولمادی (حَتَّى يَبْيُزَ الْحَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ) خبیث نرسه یعنی منافق آیرلسون خوش و صافی دان یعنی مؤمن دن (وَمَا كُنَّا اللَّهُ) دخی الله تعالی بولمادی (لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ) غیب اوزلاریفه سزنی توشندرو اوچون (وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ) لکن الله

رسوللرندن غیب که مطاع بولو (توشنو) اوچون اختیار قیلور (مَنْ يَشَأْ) تله گان آدمنى (فَأَمُّوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ) بس الله تعالى که هم الله تعالى نك رسوللارینه ایمان کیترگز بو ذکر قیلنغان آیت نك ایذوینه سبب شولدر کافرلر نه یقیدیلر اکر محمد (علیه السلام) حق پیغمبر بولسه بزگه بزلردن قایوہن کافر بولور شوندران خبر بیرون دیدیلر یئنه ده رسول الله نه یئدی مینا اممنی کورسدنلدى هم قایوسی مؤمن وقایوسی مؤمن توکل شونی بلدرلدى دیو شوندران صرک منافق لار نه یقیدیلر محمد (علیه السلام) اویلی ایکن مین کم مؤمن و کم مؤمن توکلنى بلهم دیو حالیکم بز اوزی برلن برگه یوریمز بزنی بلمی دیو بس بو آیت نك معناسی بولاسز الله تعالى که هم رسوللارینه ایمان کیترگز هر غیب نی بلو الله تعالى که خاص اما رسوللر الله تعالى بلدرگان غیب لرنی گنه بلهر دیو معناسده (وَأَنْ تَوَدُّوا أَنْ تُقَالُوا) واگر سز الله تعالى که هم رسوللارینه حقیقه ایمان کیترسه گز هم منافقلدان صاقلانس گز (فَلَا تُكْرِمُوا كَثِيرًا مِّنْهُمْ) بس سرگه الوغ ثواب بولور (وَلَا يَحْسَبَنَّ) حساب قیلماسون (الَّذِينَ) شوندى آدملر (يَبْغُلُونَ بِمَا أَنَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالى آلاغه فضلنن بیرگان نرسه برلن سارانلق قیلورلار یعنی الله تعالى بیرگان مالئک زکاننى بیرمه سار (هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ) آلارنك سارانلقى آلاغه ایزگودر دیو حساب قیلمه (هَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ) ایزگو توکل بلسکه آلارنك سارانلقى آلاغه یاوزلقدر (سَيُطَوَّقُونَ) موینلارنده قامط کبی قیلنمش بولور (مَا يَبْغُلُوهُ) آنك برلن سارانلق قیلنغان نرسه لرنی (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده شونك اچوند رسول الله زکوتی بیرلرگان مالئى قیامت کوننده اییه سی نك موینلده یلان قیلنمش بولور یعنی قامط کبی بولوب مویننه یلان ایئب اورالمش بولور دیگان (وَلِلَّهِ مِيرَاتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) دخی الله تعالى اوچون در کولرنك و بیلرلرنك میرانی دخی کوکده و بیرده بولغان نرسه لرنك میرانی حاصل هر قایوسی الله تعالى نك ملکی شولای بولفاچ زکوة بیرمه و چیلرگه نی بولدى الله تعالى نك مالی برلن سارانلق قیلوب الله تعالى نك ماسکده صرف قیلیمیلار (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) والله تعالى سرنك قیلنغان عمللرگز نك ظاهرینی هم باطنی بلسگوچیدر (لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ) تحقیق ایشتدی الله تعالى (قَوْلَ الَّذِينَ) شوندى آدملرنك سوزینی (قَالُوا) نه یقیدیلر آلا (إِنَّ اللَّهَ فَغِيرٌ) درستلسکده الله تعالى یارلیدر (وَنَعُوْا غَنِيًّا) دخی بز بایلارمز دیو الله تعالى کورکام بولغان قرض برلن کم اللهغه قرض بیره دیگان یهودلر الله تعالى های بولسه بورچه آچه صورامس ایدى دیدیلر رسول اکرم ابوبکر الصدیق برلن قینقاع بالالارندان بریهودکه اسلام که اوندب هم نماز اذقورغه و زکاة بیررگه هم الله تعالى که قرض حسله برلن قرض بیررگه اوندب خط یازغاچ یهودلردن عازوراء اوغلی فخاص دیگان آدم الله یارلی ایکن بورچه آچه صوران دیگان ابوبکر الصدیق فخاصک یوزینه صوقغان اکرده آرامزده ذمه لك عهدی بولماسه ایدى موینکنی صوغوب صندرر ایدم دیگان فخاص ابوبکر الصدیقندن رسول اللهغه سارب شکایت قیلنغان هم اوزینك نه یئکن سوزینی انکار ایئکن الله تعالى شونی بیان ایئب ذکر قیلنغان آیتنى ایئدردی (سَكَتَبُ مَا قَالُوا) یهودلرنك نه یئکن سوزلرینی البته بازارمز عمل دفترلرینه (وَقَلَّمَهُمُ الْاَنْبِيَاءُ بِغَيْرِ حَقِّ) دخی یهودلرنك حقان باشقه پیغمبرلرنی ئوترووین بازارمز (وَنَقُولُ) دخی یهودلرگه نه یئتورمز

براق قيلتسہ (وَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ) دخی اوچماخقہ کرتلسہ (فَقَعُ فَارَ) بس نحقیق اول کشی مگگورلک سعادت کد
 ایرشدی (وَمَا الْحَيَوةُ النَّبِيَا) دخی دنیا تر کلگی ایمهس (الْأَمَقَاتُ النَّوْرُور) مگر آلدی تررغان باطل
 بولغان هم آز وقت غنه فائده لوله نورغان نرسه در (لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ) ماللار کزده امتحان قيلتمش بولورسز
 صرف قیلو برلن نکلف قيلنو برلن هم ماللارغه ایرشکل آفتار برلن (وَأَنْفُسِكُمْ) دخی جانلار کزده
 امتحان قيلتمش بولورسز الله يولنده صوغش قيلو، ثولقرلمش بولو مجروح واسير بولو برلن
 (وَلَتَسَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ) دخی شوندى آدملردن ايشتورسز (أُوتُوا السِّكِّاتَ مِنْ قَبْلِكُمْ) اول آدملرگه
 سزدن الک کتاب بيلرمش بولدى يعنى يهودلردن نصارالاردان (وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) دخی مشرک
 بولغان آدملردن ايشتورسز (أَذَى كَثِيرًا) تل برلن کوب رنجتورنى کافرلرنک رسول الله نى خورلاوى اسلام
 ديفنده طعن قیلولارى کبی (وَأَنْ تَصْبُرُوا وَتَتَّقُوا) واگر سز ای مؤمنلر مخالفلرنک رنجتووينه صبر
 ايتسه کز هم الله تعالى گه خلافاق قيلودان صاقلانساکز (فَأَنَّ ذَلِكَ) چونکه درستلکده صبرلق برلن
 صاقلانو (مَنْ عَزَمَ الْأُمُورَ) اسلرنک نابت بولووى واجب بولغانلار ندر (وَأَذِ أَخَذَ اللَّهُ) ای محمد شول
 وقتنى بيان قيل الله (تعالى) آلدی (مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ) شوندى آدملرنک عهدىنى (أُوتُوا السِّكِّاتَ)
 اول آدملرگه کتاب بيلرمش بولدى يعنى اهل کتابنک عالمرندن عهدلرېنى آلدی (لَتُبَيِّنَنَّ
 لِلنَّاسِ) کتابنى آدملرگه بيان قيلورسز (وَلَا تَكْفُرُوهُ) دخی اول ککابنى باشرمه سز ديو
 (فَبَيَّنَّوهُ وِرَاءَ ظُهُورِهِمْ) بس اول عهدنى آرقالارېنک آرته ناسلاديلار (وَأَشْرَقُوا بِهِ نَمْنًا قَلِيلًا)
 دخی اول عهد برلن آز نمنى يعنى دنيا دان آزعوضنى آلهاملرديلار (فَبَشَّسْ مَا بَشَّرْتَهُمْ) بس
 نى باوز بولدى آلارنک اولررى اوچون اخقيار قيلوب آلهاملردغان نرسه لرى بو آيت علمنى اوپره تو
 حقنه هم بو آيت دلالت قيلادر عالمرگه آدملرگه حقنى بيان ايتونلک واجب بولووينه هم حقنى باشرمه ونلک
 واجب بولووينه دليل بار يعنى عالمرگه خلق غه تپيشلى نرسه لرى اوپره تو واجب بوزوق عرض اوچون
 بايلارنى رعايه قيلو کورکللرى خوش بولسون اوچون آلاردان شريعتنى باشرو ياکه اوزينه بر فائده
 اوچون ياکه اوزندن ضررنى بيپهرو اوچون حقنى باشرو اصلاً درست توگل شونلک اوچونده رسول الله
 «اهل بولغان آدممن علم اوپره تونى باشرگان کشىنى اوطدان بولغان جوگان برلن چرگانله ب عناب قيلنور»
 ديگان ينده حضرت على نه يقه در «الله تعالى بو آيتده عالمردن علم اوپره تو اوزه رينه عهد آلدی امانادان
 لاردان علم اوپره نو اوزه رنه عهد آلمادى» ديو دخی بو آيت خبر واحدنک عمل حقنه دليل بولووينه دلالت
 قيلو گرچه بزنگ قاشم علم حقنه خبر واحد حجت بولماسه ده اگر ايتسه ک خبر واحد علم حقنه حجت بولغان
 عمل حقنه هم حجت بولوى چونکه علمسز عمل ممکن توگل نيته گه الله تعالى «وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ»
 ديگان يعنى بله گان نرسه گه ايپه رمه معناسنه جوابده نه ينورمز هيچ بر وجه دن بله گان نرسه گه ايپه رمه
 معناسنه چونکه آيتنک نکره سياق نفى ده توشکان سلب کلىنى افاده قيلو خبر واحد که هيچ بر وجه دن معلوم
 بولماغان نرسه ديب بولوى ياکه اعتقادده بولور بو آيت البقه اعتقادحقنه خبر واحد بيتمى ياکه زناکبى برلن

سوگو برلەن ھەم يالغان شاھىد بولو حقنە بولار دە ھەم خېر واحد يېتەي (لَا تَعْسَيْنَ الْاَلْبَن) اى محمد (عليه السلام) شوندى آدملىرىنى حساب قىيامە (يَفْرَعُونَ بِمَا اَنُؤُوا) اول آدملىرى قىلغان اشلرى برلەن شادلانارلار يعنى آدملىرىنى آزدرۇ وحقىنى باشرو كىبى اشلرى برلەن (وَيُعْبُونَ اَنْ يُعْمَدُوا) دخى مساقنالمش بولولارنى ياراتورلار (بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا) قىلماغان نرسەلىرى برلەن قىلماغان نرسەلىرى ھەمدە وفا قىلو سفاقى غە ايپەرو ودرستەن خېر بېرو كىبىلر (فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ) بس اى محمد (عليه السلام) اول آدملىرىنى عذاب دان قوتولا تورغان اورندە دىو حساب قىلمە (وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ) واول آدملىرىگە رنجەتكۈچى عذاب باردىر بو آيت نىڭ نزولنە سەببى رسول الله بىر وقتدە يهودلردن تورانندە بولغان بىر نرسەدن صورادى يهودلار رسول الله غە تورانندە بولغان نرسە نىڭ خلافى برلەن خېر بېرىدىلار ھەم رسول الله نى ارشاندردىق دىو بىلىدىلار بواشلرىنە شادلاندىلار شونى بيان قىلۇب ذكر قىلغان آيت ابدى (وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) الله تعالى اوچوندىر كوكلرنىڭ و بېرىنىڭ ملكى (وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى ھەر بىر نرسە اوزەرىنە كۈچى بېتەكۈچى (اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) درستلىكە كوكلرنى و بېرىلرنى ياراطۇدە بولغۇچىدىر (وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دخى كىچى برلەن كۈندى نىڭ تورلى بولۇشۇدە بولغۇچىدىر يعنى كىلو كىتو آرتو كىيو برلەن تورلى بولۇشۇدە بولغۇچىدىر (لَا يَاتِ الْاُولٰٓئِىٔ اِلَّا الْبَابُ) صفى عقل ايپەلىرى اوچون الله تعالى نىڭ بارلىغى و بىرلىگى قىدرى نىڭ ھەم علمى نىڭ كەملىگىنە علامتلىرى (الَّذِينَ) شوندى آدملىرىدىن اول صفى عقل ايپەلىرى (يَتَذَكَّرُونَ اللّٰهَ) الله تعالى نى ذكر قىلورلار (قِيَامًا) آباق اوزەرى بولغانلىرى حالدە (وَقُعُودًا) دخى اولطرغانلارى حالدە (وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ) دخى جانلىرى اوزەرىنە يالغانلارى حالدە يعنى ھەر حالدە الله تعالى نى ذكر قىلورلار (وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) دخى الله تعالى نىڭ كوكلرنى و بېرىلرنى ياراطۇشۇدە فكر قىلورلار يعنى اعتبار برلەن استدلال برلەن فكر قىلورلار شونىڭ اوچون دە رسول الله «تفكر كىبى الوغ عبادت بوق» دىگەن (رَبِّمَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا) اى رېمىز بىز فكر قىلغان نرسەنى عبث بولغان حالدە ياراتماڭ دىو ئەيتىكەنلىرى حالدە فكر قىلورلار (سُبْحٰنَكَ) عبث اش قىلماقەدان سىنى پا كىمەز (فَقَعْنَا عَذَابَ النَّارِ) بس بىزنى اوط عذابىدىن صالماغاي ايدىڭ (رَبَّنَا) اى رېمىز (اِنَّكَ مَنْ تَدْخُلُ النَّارَ) درستلىكە شول كىشىنى اوطقە مەنگۈلكىگە كرتىدىڭ (فَقَدْ اَمْزَيْتُهُ) بس تەحقىق اول كىشىنى خور قىلىدىڭ سىن (وَمَا لِلظَّالِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ) دخى ظلم قىلۇچىلار اوچون ھېچ ياردەم بېرىۋىلىرى يوقدۇر (رَبَّنَا اِنَّا) اى رېمىز درستلىكە بىز (سَمِعْنَا قَدْرًا) ندا قىلۇپىنى ايتىدىڭ (يُنَادِى لِلْاِيْمَانِ) آدملىرىنى ايمانغە اونىدىر (اَنْ اٰمَنُوا بِرَبِّكُمْ) رېمىزگە ايمان كىتەكۈز دىو (فَاٰمَنَّا رَبَّنَا) بس اى رېمىز سىڭا ايمان كىتەك (فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا) ايندى بىزنىڭ گناھلارمىزنى يارلماغاي ايدىڭ (وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا) دخى بىزىدىن گناھلارمىزنى اۋرنكاي ايدىڭ (وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَنْبَرَارِ) دخى بىزنى ايزگۈلر برلەن بىرگە ئولتۇرگاي ايدىڭ (رَبَّنَا وَاٰتِنَا) اى رېمىز دخى بىزگە بېرىگاي ايدىڭ

(يَا وَعَدْتُنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ) بيهوده بولارگا وعده قىلغان نرسه نى يعنى پيغمبرلرگى تصديق قىلو اوزره رينه وعده قىلغان نرسه نى (وَلَا تُخْرِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ) دى قىامت كونه بىزنى رسوا قىلماغاى ايدىك (أَنْتَ لَا تَخْفَىٰ) (الْمِيْعَادَ) درستلىكده سىن وعده لرگه. خلافاق قىيامه سون اثرلرده كىلىنگان: بىر كىشى گه بىر بلاه يولقده اوشبو بيش رىبانى اوقسه الله تعالى اول كىشىنى قوتقارر (فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ) رىبارى بو آدملرنىك دعالرىن قبول ايتدى (أَنى لَا أُضِيعُ) درستلىكده مېن ضائع قىلما مون دىب ئىبقور الله تعالى (عَمَلٍ عَامِلٍ مِّمَّكُمْ) سىزلردن عمل قىلوچى نىك عملى (مَنْ ذَكَرَ آيَاتِى) كىرىك عمل قىلوچى ايردن بولسون و كىرىك خاتوندىن بولسون (بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ) سىزنىك بعضىك بعضىكرداندر چونكه ايرخانوندن خاتون ايردن ياكه ياردم و دىنىك بعضىك بعضىكرداندر (فَالَّذِينَ هَاجَرُوا) ايدى شوندى آدملر مكه دن مدينه گه هجرت قىلدىلار (وَأُخْرُوا مِنْ دِيَارِهِمْ) دى بورطلارندان چغارلدىلار (وَأُودُوا فِي سَبِيلِى) دى مېنم يولمده رىجتملىش بولدىلار (وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا) دى كافرلرنى ئولتردىلر هم اوزلرىده كافرلر طرفدىن ئولتوردىلر (لَا كُفْرًا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ) البته اول هجرت قىلغان آدملردن و ياوزلقلارن اورتىرمز (وَلَا دَخَلْنَاهُمْ) دى آلارنى كىرتىم (جَنَاتٍ نَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آستلارندان بلغه لار (صولار) آغا تورغان باقچه لارغه (ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) الله تعالى حضورندان بولغان ثواب برلن ثوابلانددر آلارنى الله تعالى (وَاللَّهُ) دى الله تعالى (عِنْدَهُ مَسْنُ الثَّوَابِ) اول الله تعالى نىك حضورنده در ثواب نىك كوركمى (لَا يَغُرُّكَ) اى محمد (عليه السلام) سىنى غرورلانددر ماسون يعنى آلداسون (تَقَلَّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ) كافر بولغان آدملرنىك تورلى شهرلرده كىب و تجارت برلن تصرف قىلدىلار بو آيقده ظاهرده خطاب رسول الله غه بولسه ده لكن اقلرگه خطاب مقصود چونكه خطاب معين گه بولوب غيرنى اراده قىلو جائز بو آيت نىك نزولنه سبب مؤمنلرنىك بعضى كافرلرنى كىك لىكده و بىخى تىركلىكده كورگاج ئىقتدىلر الله تعالى نىك دشمانلارى نى قدر ياخشى ياشاماقده بىز ايسه آچلقدان و فقيرلىكس هلاك اولماقده مز دىو (مَتَاعٌ قَلِيلٌ) بو تورلى شهرلرده كىب و تجارت برلن تصرف ايتو آز مدت فائىله نه تورغان نرسه در (ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) آخىرند ايمانسىز بولغان آدملرنىك باراچق اورنى جهنمدر (وَبِئْسَ الْهَادِ) ونى ياوز بولدى ايمانسىز بولغان آدملرنىك اوزلرى اوپون حاضرله مان نرسه لرى (لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا رَبَّهُمْ) لىكن شوندى آدملر رىبارينه خلافاق قىلوده صاقلاندىلار (لَهُمْ جَنَاتٌ) اول آدملر اوپون اوجماخلار باردر (نَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنىك آستلارندان بلغه لار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماخلارده ملىكو قالغانلارى حاله (نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) الله تعالى حضورندان حاضرله نمىش بولغان حاله اول اوجماخلار (وَمَا عِنْدَ اللَّهِ) دى الله تعالى حضورنده بولغان نرسه (خَيْرٌ لِلَّهِ) ايزكولر اوپون ايمانسىزلار تصرف قىلغان نرسه لردن ايزكوره كدر الله تعالى عبد الله بن سلام حقنده هم آنىك بولدىللىرى حقنده ذكر قىلناچق آيننى ايتىردى (وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكُفَّابِ) دى

کتاب اهلی جمله سندن (یهودلر دن) باردر (لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ) الله تعالی گه ایمان کیتیرگان آدملر (وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ) دخی سرگه (امة محمد علیه السلام گه) ایملر لنگان نرسه گه (قرآن غه) ایمان کیتیرگان آدملر (وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ) دخی اوزلرینه (یهودلر گه) ایملر لنگان نرسه گه (تورات که) ایمان کیتیرگان آدملر (خاشعین لله) الله تعالی گه توبه نچیلک قیلغانلاری مالده ایمان کیتیرگان آدملر (لَا يَشْقُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی ننگ آیتلری برلن آلماشدر ماسلار (نَمِنَّا قَلِيلًا) آز آنچه نی یعنی دنیا ننگ آز بولغان نرسه سمی (أَوْلَئِكَ) اهل کتابدان بو صفتده بولغان آدملر (لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) آلاز اوچون ربلری قاشنده اجرلری باردر (إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ) درستلکده الله تعالی حسابنی تیز قیلوچیدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتیرگان آدملر (اصْبِرُوا) آغرلقلار غه و عمللر مشقته چدا کوز (وَصَابِرُوا) دخی الله تعالی ننگ دشمن لارینه جهاد آغرلق لارینده چداو سببلی غالب بولکوز (وَرَاهِبُوا) دخی ته نلر کزنی و آطلاری کزنی صوغشنی کوتکاتکوز حالده سرمد (چیک) لرگه به یله کوز و اوز کزنی عبادت که به یله کوز (وَأَتَّقُوا اللَّهَ) دخی هر حالده الله تعالی دن قورقکوز (لَعَلَّكُمْ تَفْخَهُونَ) مگکور بولغان سعادت که ایرشو کوز اوچون آل عمران سورہ سی ننگ ترجمه سی تمام بولدی .

۴ جی سورہ ﴿ نساء ﴾ سورہ سی مدینه ده اینگان بوزده بیتمش آلتی آیت ﴿

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ) ای آندا این آدملر رب کزندن هر حالده قورقکوز (الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) شوندی رب کز غه اول سزنی بر نفسدن (آدم علیه السلام دان) یاران دی (وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا) دخی بر نفس دن یعنی آدمدن خانوننی (حواء رضی الله عنہا نی) یاران دی (وَبَثَّ مِنْهَا رَجُلًا كَثِيرًا وَنِسَاءً) دخی آنماز آدم علیه السلام برلن آنماز حضرت حواء دان کوب ایرلر نی و کوب خاترنلار نی ساچدی و تاران دی (وَأَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي) دخی شوندی الله دان قورقکوز (تَسَاءَلُونَ بِهِ) اول الله برلن بعضکوز بعضکوزدان صور اشرسز یعنی بالله سیلمدن صوریهن دیسوب نه بیتورسز (وَالْأَرْحَامَ) دخی رحم لردن صافلانکوز یعنی قرده شلکنی کپسودن (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا) سز ننگ اوزر کز گه همیشه نوشنگوچی هم سزنی صافلاوچی بولدی (وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ) آنماز بولغان یتیم لرگه ماللار نی بیر کوز هر قایچان بلاغت گه ایرشسه لر غطفان قبیله سندن بر ایرده اوزی برلن هر توغمه قرده شی ننگ یتیم اوغلی ننگ کوب مالی بولغان ایکن بویقیم بالا آناسی برلن هر توغمه قرده سندن مالنی طلب قیلغان بوایر بیرمه گان صوکره بو آیت اینگاچ بوایر الله غه هم رسولنه بوی صونوق الوغ گناه دان الله غه صغنامز دیو یتیم ننگ مالنی بیرگان (وَلَا تَقْبَلُوا الْحَبِيثَ بِالطَّيِّبِ) دخی هر امنی حلال برلن آلماشدر ما کوز یعنی یتیم لر مالندان حرام بولغان نرسه نی اوز ماللار کزندان حلال بولغان نرسه برلن آلماشدر ما کوز یعنی یتیم لرگه اوز ماللار کزندان ناچار نی بیرب آلاز ننگ یاخشی ماللار نی آلوب قالما کوز

(وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ) دخی یتیملرنڭ ماللارنى اوز ماللارڭز برلهن بىرگه قوشوب آشاماڭز (أَنَّهُ) درستلكده یتیم مالنى آشاو (كَانَ حُوبًا كَبِيرًا) الوغ گناه بولدى (وَأَنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسَمُوا فِي الْيَمِينِ) اڭرده خاتونلارنڭ یتیملرنده الارنى جفتلهنگان صورتده عدالله مودن قورقساڭز هم زنندان قورقساڭز (فَاتَّكِعُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ الْقَسَاءِ) بس یتیملردن باشقه خاتونلاردن سزنىڭ اوجون كورلكڭزگه خوش وحلال بولغانلارنى نكاحلانڭز زناغه يقين بارماڭز ياكه معناسى یتیملرنڭ ماللارى حقنده ظلم قىلدون قورقساڭز بس خاتونلارنى ككوب قىلادانده قورقڭز چونكه خاتونلارنى ككوب قىلاداده ظلم بار عداللهگه كوچكڭز بيتگان قدرگه آلڭز مثلاً دورتكه چاقلى آندان آرتدوماڭز معناسنده ياكه معناسى آزاد خاتونلاردان ككچكده لرده رغبت آز بولغانلىغى اوجون اشتهاً ضعيف بولغانلىغى اوجون عقل كيم بولغانلىغى اوجون عدالله مودن قورقساڭز بس بلاغتكه ابرشكان خاتونلار آلڭز آلارنڭ رغبتده اشتهاً يمه عقليده كامل بولور معناسنده هر قايسى معناگه مناسب نزول سببده بار مناسب بولغان سبب نزوللار عربلر یتیملر حقنده بولغان آيت اينگاچ یتیملرنڭ ماللارنسن صافلانغانلار زنندان صافلانماغانلار ياكه نزول سببى بر اير مال وجمال اييهسى یتیم قز تابسه اول یتیمه نى نكاحلى ايگان بر بر ايرده ئاله نيقدر یتیمه لر جيبيلغان ياكه سبب نزول عربلر ظلمدن قورق یتیملرنڭ ماللارننه ولى بولودان قورققانلار خاتونلارنى ئاله نيقدرلى ككوب قىلادان قورقماغانلار گرچه ظلم اورناق بولسده (مَثْنِيٌّ وَتِلْثٌ وَرُبَاعٌ) ايكي شه رنى دخی اوچهرنى دخی دورته رنى نكاحلانڭز بس بو آيت بىرايرگه دورت خاتون آلونڭ درستلكنه دلالت قىلادر كيرهك آزاد خاتونلار وكيرهك كنبزه كلر بولسون (فَأَنْ خِفْتُمْ أَنْ لَّا تَعْدِلُوا) بس اڭر خاتونلار آراسننه عدلك قىلما-اودان قورقساڭز (فَوَاحِدَةٌ) بس بىرنيگنه نكاحلانڭز (أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) ياكه اوڭ قوللارڭز ملكهنگان نرسه نى يعنى كنبزه كلرڭزنى نكاحلانڭز (ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ لَّا تَعْدِلُوا) بو بىرگه خاتون آلو ياكه كنبزهك برلهنگنه كفايه لهنو دورتنى نكاحلاوده بولغان ظلم كى ظلم قىلما-سزلىغى ياقنراقدر بس بو آيت خاتونلار آراسننه عدالتنى فرض بولويينه دلالت قىله كيرهك قارت خاتون وكيرهك ياش خاتون، كيرهك باكهر وكيرهك ئيبه، كيرهك مسلمه وكيرهك كقابيه بولسون بوعدالت كييمه، نفقه ده، ايوده توتوده، كيچ بوقلاوده، انا محبت مقبور بشر بولماغانلاردان محبتده عدالت فرض توگل هم جماع محبتكه موقوف بولغانلىغى اوجون جماعت، هم عدالت فرض توگل هم سفرده عدالت فرض توگل ايسته كان خاتونى ايله سفر قىلو درست ليكن قرعه صالحو آرتغراقى (وَأَنْزَلْنَا الْقَسَاءَ صِدْقًا لَهُنَّ نِعْمَةً) دخی خاتونلارغه خوش كوگل وكمال رضالق برلهن مهرلر بىنى بىرڭز (فَأَنْ طَبِنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ) بس اڭر خاتونلار مهردن بر نرسه دن سزگه خوش بولسالار (نَفْسًا) نفس بوزندن يعنى اڭر خاتونلارڭز -رگه خوش كوگل ايله مهرلر بىنى هبه قىلسالار (فَكَوَلُّوهُ هُنَيْئًا مَرِيئًا) بس اول خاتونلارڭز هبه قىلغان مهرنى آشكڭز دنياده ايسته ليش بولماغانڭز حالده آخرن، گناه سز بولغانڭز حالده اصلده هنئ برلهن مريئ طعامنڭ بوغازدان بيگل اوتروى معناسننه بو آيت ايرنڭ خاتونغه مهر بىنى بىرووى حقننه هم

خاتون نك ايرگه مهرينى هبه قياروى حقنده بوذكر قيلنغان آيت نك ايندووينه سبب اولك ايرلردن بعضى خاتونند بيرگان وعده قياغان نرسه سندن قايتارب آلونى گناهنه صايديلار خاتون هبه قيله مان صورنده گناه بوا ماوينى الله تعالى بيان ايندى (وَلَا تَوْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ) اى وليلر قولكزده بولغان ماللار كزنى عقلى اورناشماغان آدملرگه بيرمه كز يعنى سفيله لرنك تصرف كزده بولغان ماللار ينى بيرمه كز ضايع قيلورلار (الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا) شوندى ماللارنى بيرمه كزكه الله تعالى - نك اوجون اول ماللارنى قيام جنسندن قيلدى يعنى اول ماللار برله ن تورغوچى بولاتورغان نرسه جنسندن قيلدى يعنى اوز ماللار كز ته نلر كز نك وجانلار كز نك طور ووينه سبب ايندى سفيله لر ماليك شول جنسندن ياكه بو آيت نك معناسى مال قدر ينى بلسى تورغان آدملرگه يعنى خاتونلار كزغه وبالالار كزغه ماللار كزنى بيرمه كز بو آيت دلالت قيلادر كه كه هه بالاغه هم مالنى اور ونسزغه صرف قيلاتورغان سفيه گه وليلرنك مالك تصرفده اختيار بيرولرى درست نوكل لكگه بلكه ولى لرگه بولار نك ماللارونى صاقلار نك واجب بولوروينه اشارلق وكييمك قدرگه بير و نيش ايكان لكگه هم ولى گه اوزى اوجون كه كه بالا برله ن سفيه نك ماللارى برله ن فائده له نو بارامى مگر فقير بولغان ده ضرورت قدرگه آشاور درست بولا صيبى بالغ بولغاچ عقلغه اوتورغانغى معلوم بولغاچ ايكى شاهد آلدينده ولى گه صيبى نك مالن تابشرووى لازم بولور اما سفيه گه اصلا مالى بېرله مس (وَأَرْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ) سفيله لرنى اول ماللار دان رزقلاندر كز هم كييم كېگز كز (وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) دى سفيله لرگه ماللارنى صوراعانده شرعا وعقلا معروف بولغان سوز ده يئكز يعنى اكر مال قدر ينى بلسه كز عقلغه اوتورسا كز ماللار كزنى اوز قولكزغه بيررمز ديب (وَأَبْقُوا الْيَقَامَى) دى اى وليلر بالغ بولماسدان بورون يتيم لرنى دين ده ومال صاقلار وده ماللار ينى نيكشرب امتحان قيلكز (مَتَى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ) تا كم هر قاچان يتيم لر نكاح گه ايرشسه لر يعنى احتلام برله ن ياكه ياش برله ن بلاغت چيگنه ايرشسه لر (فَإِنْ أَنْتُمْ مِنْهُمْ رُشِدًا) بس اكر سز وليلر يتيم لردن عقدغه اوطور وچيلغنى يعنى ديللرنده وماللار نده صلاحنى كورسه كز (فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ) بس يتيم لرگه ماللارونى بېر كز (وَلَا تَأْكُلُواهَا) دى اى وليلر يتيم لرنك ماللارنى آشامان (أَسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبُرُوا) اسراف بولغان حالده هم يتيم لرنك الوغ بولورلار ينه آشفغانكز حالده يعنى يتيم لرنك ماللارنى آشامان يتيم لر الوغ بولورلارده ماللارنى اوزلر ينه تابشرو لازم بولور تيزره ك آشاب قاليق ديب * بلاغت نك علامت برله ن بولغان چيگى اير بالاده احتلام احيال انزال برله ن قز بالاده حيض حبل احتلام برله ن بو علامتلر بولماغانده اسام اعظم قاشنده اير بالا اون سيكز ياشنده قز بالا اون ييىدى ياشنده بالغ بولا امام شافعى امام ابو يوسف امام محمد قاشنده هم امام اعظم دان بر روايت ده اير بالاده قز بالاده اون بيش ياشده بالغ بولالار بلاغتنى اول علامت برله ن اعتبار قيلنه علامت بولماسه ياش برله ن اعتبار قيلنه (وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا) وكمدر وليلردن باى بولسه (فَلْيَسْتَعْفِفْ) بس يتيم مالنى آشاوردان صاقلانسون (وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا) وكمدر وليلردن يارلى بولسه (فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ) بس شرعا معروف بولغان قدر

گرچه آنا بىرلەن بىرگە قالغاندە مېراث آلامالاردە آتانی اۋچىن بىردىن آلتى دان بىرگە كۆچرەلر
 اپكائىچىلك (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ) وارث لىرگە بو اۋلوش لىر بولور وصيتىن يورتكانى نىڭ صوكتىدە (يُوصَى بِهَا)
 اول وصيت بىرلەن وصيت ئەيتىدىكى بولور مېت (أَوْدَيْنِ) بايسە مېت نىڭ بورچىنى اوتەگەن نىڭ صوكتىدە
 يعنى مېت نىڭ قالغان مالينى بولودىن بورون اول بورچلارونى اوتەرگە كىرەك صوكتە وصيتىنى يورتىرگە
 كىرەك آندىن صوكتىدە مال بولدىر وصيت مېراث ئە مشابە بولدىقدان الله تعالى حكمدە صوكت بولغان وصيتىنى
 ذكرودە اللّٰهُ قِيلَ (أَبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ) سىز نىڭ آتالارىز و اوغىللىرىز (لَا تَدْرُونَ) بىلەمسىز سىز (أَيُّهُمْ)
 آتالارىز و اوغىللىرىزدان قابوسى (أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا) فائىدە بوزىدىن قابوسى سىزگە ياقىراق يعنى مېتىدىن
 قالغان مالنى بولودە الله تعالى مەكت و مصلەتتىن بلوب اوزى تەقدىر ايتىدى اگر تىركەنى بولونى بىيانسىزغە
 سىزگە تاپشۇرسە ايدى سىز آتالارىز و اوغىللىرىز نىڭ قابوسى نىڭ فائىدەدە ياقىن بولوب ضروردە يراق بولوبىنى
 ياكە كىرسىچە ضروردە ياقىن بولوب فائىدەدە يراق بولوبىنى بىلەمس ايدىز بىس حكمتنى تىكشۇرسە
 وفائىدەنى رعايە قىلمايغىنە بولوب مالنى ضائع ايتەر ايدىز (فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ) الله تعالى سىزگە مېراثنى
 فرض ايتىدى اوزىدىن فرض ايتىدى بىرلەن (أَنَّ اللَّهَ) درىستەكە الله تعالى (كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا) مېراثنى
 بىيان دە مصلەتتىن بلور بولدى هم حكمت ايتىسى بولدى دىنى الله تعالى ايرلىرىز نىڭ خاتونلاردان و خاتونلار نىڭ
 ايرلىرىدىن مېراث آلمان نىرسەلىرىن بىيان قىلوب ذكر قىلىنمىس ايتىنى ايتىدى (وَلَكُمْ مَنَاصِبٌ مِّمَّا تَرَكَ
 آزْوَاجُكُمْ) سىز ايرلىرىگە خاتونلار نىڭ قالدىرىغان نىرسە نىڭ (مَالِكُمْ) يارمىسى بولور (أَنْ لَّمْ يَكُنْ لَّهُنَّ وَلَدٌ)
 اگر دە خاتونلار نىڭ بالاسى بولماسە كىرەك اير و كىرەك قىز بالا بولسون (فَإِنْ كَانَتْ لَّهُنَّ وَلَدٌ) بىس اگر
 خاتونلار نىڭ بالاسى بولسە كىرەك اير و كىرەك قىز بالا بولسون (فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ) بىس سىز ايرلىرىگە
 خاتونلار نىڭ قالدىرىغان نىرسەدىن دورت اۋلوشتىن بىر اۋلوش بولور (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ) سىز ايرلىرىگە بو مېراث
 بولور وصيتنى يورتكاندىن يعنى اوتەگەندىن صوكت (يُوصَى بِهَا) خاتونلار نىڭ اول وصيت بىرلەن وصيت
 ئەيتىلور (أَوْدَيْنِ) بايسە خاتونلار نىڭ بورچىنى اوتەگەندىن (تَوَلَّاهُنَّ) صوكت (وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ)
 و سىز ايرلىرى قالدىرىغان نىرسەدىن خاتونلار نىڭ دورتتىن بىر بولور (أَنْ لَّمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ) اگر سىز
 ايرلىرى اۋچون بالا بولماسە كىرەك اير و كىرەك قىز بالا بولسون (فَإِنْ كَانَتْ لَكُمْ وَلَدٌ) بىس اگر سىز
 ايرلىرى اۋچون بالا بولسە كىرەك اير و كىرەك قىز بالا بولسون (فَلَهُنَّ النُّصَبُ مِمَّا تَرَكَتُمْ) بىس سىز ايرلىرى
 قالدىرىغان نىرسەدىن اول خاتونلار نىڭ سىگىزدىن بىر بولور (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ) وصيتنى يورتكاندىن صوكت
 (تُوصَى بِهَا) اول وصيت بىرلەن وصيت ئەيتىلور سىز ايرلىرى (أَوْدَيْنِ) بايسە سىز ايرلىرى نىڭ بورچىنى
 اوتەگەندىن صوكت دىنى الله تعالى آتاسىدە بالاسىدە بولمايغىن ايردىن هم خاتونلار نىڭ مېراث آلونى
 بىيان ايتوب ذكر قىلمايغىنى ايتىنى ايتىدى (وَأَنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ) واگر آندىن مېراث
 آلونى تورغىل اير بولسە (كَلَالَةً) آتاسى و بالاسى سىز آدم (أَوْ امْرَأَةً) بايسە آندىن مېراث آلونى
 تورغىل خاتون آتاسى و بالاسى كىشى بولسە (رَّوْلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ) دىنى اول آندىن مېراث آلومىش

كشى اوچون آنا طرفندا اير ياكه قز قردهش بولسه يعنى ميت برهن آنا بر آنا باشقه بولغان اير ياكه قز قردهش قالس (فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ) بس اير قردهش برهن قز قردهشمن هر برسنه ميت قالدرغان نرسنه نك آلتى دان برسى بولور (فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ) بس اكر آنا بر آنا باشقه بولغان اير قز قردهش بوردن كوبرهك بولسلا (قَوْمٌ شُرَكَاءُ فِي الْقُلْتِ) بس اول آنا بر آنا باشقه بولغان قردهش اوچدن برده اورنقلارد ايرلرى وقزلارى برابردر (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ) آنا بر آنا باشقه بولغان قردهش بوميراث بولور مينك وصيتنى يور تكاندن صوك (يَوْصَىٰ بِهَا) اول وصيت برهن وصيت ته يلماش بولور (أَوْ ذِينَ) يايسه مينك بورچنى اوتنه كاندن صوك (غَيْرَ مُضَارٍّ) وصيت ته يتوچى وصيت ته بقور وارثلرگه ضرر ايتوچى بولماغانى حالده (وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ) الله تعالى دن بولغان وصيت برهن وصيت ته يتكافى حالده يعنى اوچدن بوردن آرتيرمايتجه (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ) والله تعالى وارثلرگه ضرر ايتب وصيت ته يتوچينى بولچيدر هم آكار شفقت ايتوچيدر عذابنى آشتيرماوده (تَأْتِكَ مِنْهُمُ الذُّلُومُ) بولار يعنى يتيملر امرى وصيتلره يرائلار الله تعالى نك چيكلر يدر يعنى اوتو درست بولماغان چيكلر كى چيكله ننگان شريعتلر يدر (وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) وكيدر الله تعالى گه هم رسولنه اطاعت قيلور (يُنْزِلْهُ جَنَّاتٍ) الله تعالى اول كشينى اوچماخلارغه كرت (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوچماخلار نك آتيلار ندى بيلغلا (صَوَارٍ) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوچماخلارده مگكو قالغانلارى حالده (وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) واول اوچماخله كرو الوغ معادتهگه ايرشودر (وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) وكيدر الله تعالى گه هم رسولنه اطاعت قيلماي گناهللى بولور (وَيَبْعَثْهُمُودُهُ) دغى الله تعالى نك چيكلر ندى اوتور (يُنْزِلْهُ نَارًا) الله تعالى اول كشينى اوطقه كرت (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوطده مگكو قالغانى حالده (وَهُوَ عَذَابٌ مُّهِينٌ) دغى اول كشيگه خورلاغوچى عذاب بولور (وَاللَّاتِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ) سز نك خاتونلار كزدن شوندى خاتونلار زنا قياورلار (فَاسْتَشْفَعُوا عَلَيْهِنَّ) بس اول خاتونلار اوزه ريده يعنى زنا قيلولارينه شاهد قوبكز (أَرْبَعَةٌ مِنْكُمْ) سز (ايرلر) دن دورت شاهدنى (فَإِنْ شَهِدُوا) بس اكر اول خاتونلار نك زنا قيلووى برهن دورت ايرگواهللى بيرسلا (فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ) بس اول خاتونلارنى ئوى لرده حبس قيلوب توتكز يعنى ئوى لرى خاتونلارغه تورمه قيلكز (حَتَّىٰ يَتَوَقَّيَهُنَّ الْبُوتُ) اول خاتونلارنى ئولم فرشته لرى ئولترگانگه قيدر (أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا) يايسه الله تعالى اول خاتونلارغه مشروع بولغان يول قيلغانغه قدر حبسمن قوتقاره تورغان حد يايسه زنadan موكسر قيا تورغان نكاح كى (وَاللَّذَانِ) دغى شوندى ابكى آدم (يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ) سز لردن فامشه گه يعنى زناغه كيلورلر (فَأَذُوهُمَا) بس اول شلته قياو برهن رنجكز يعنى الله دن اوبالما كزى والله دن قورقما كزى ديسو (فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا) بس اكر بوزنا قياوچى آدملر يعنى اير برهن خانون توبه ايقسه (اشرى بى تـؤزوك قيلسالار) (فَأَعْرَضُوا عَنْهَا) بس بوزناچى اير برهن

خاتونلار بوز دوندرگز یعنی شلته قیلو برلن رنجتونی قویبگز (ان الله كان) در سقلکده الله تعالی بولدی (تَوَابًا رَحِيمًا) توبه لرنی قبول ایقوجی هم توبه قیلغان آدم گه رحمت قیلوجی حضرت حسن نه بته زانانک اول مدی اذی بولدی صوگره حبس بولدی صوگره جلد یاکه رجم بولدی دیو * زناغه دورت شاه اقامت قیلو اوز حالنجه باقی اما زنا قیلوجی خاتونلارنی اولگانگه قدر یاکه ایکنجه یول مشروع بولغان غه قدر ئوی لرده حبس قیلو جلد برلن یاکه رجم برلن منسوخ دیگانلر لکن الله تعالی زنا قیلوجی خاتونلارنی حبس قیلونانک حکمنی ایکنجه یول مشروع قیلو برلن وقتلادی بس نور سوره سنده گی «الزانية والزانی فاجلدوا کل واحد منهما» آیتی بیان هم تفسیر یولا نسخ بولمی چونکه موافقنی بیان نسخ توکل یاکه «وَاللّٰتِ» آیتی فقط خاتونلار زناسی حقیقده بولور «وَاللّٰدِی» آیتی لواطه حقیقده بولور نور سوره سنده گی «الزانية والزانی» آیتی ابر برلن خاتونلار ایکیسی حقیقده بولور بئس حالنده گی ایماننک مقبول بولماوی. حقیقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایبدردی (انما التوبة) بودر باشقه توکلدر توبه نلک مقبول بولوروی (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالی اوزهرینه (لِّلَّذینَ) شوندی آدملر اوجوندر (یَعْمَٰوُنَ السَّوْءَ بِعَهْلَتهٖ) اول آدملر یاوزاقنی نادانلق سببلی قیلورلار چونکه گناهغه کرشو البته نادانلقدان (ثُمَّ یَتُوبُونَ مِنْ قَرِیْبٍ) موزنک صوکنک گناه قیلغاننک صوکنده نیز زماندان توبه قیلورلار یعنی ئولم کیلماه سدن بورون چونکه رسول الله «الله تعالی بندنه نلک توبه سنی غرغره حالده ییده گانه قبول قیلور» دیگان ترکلک وقتنی آز بولغانلغی اوجون الله تعالی یاقن دیب آتاغان یاکه گناهانک محبتنی کوکلگه سگشمه سدن بورون معناسنده (فَاُولَٰئِکَ) بس بوگناه قیلوبده نیز زمان توبه ایبتکان آدملر (یَتُوبُ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ) الله تعالی اول آدملر اوزهرینه توبه لرنی قبول قیلو برلن قیاقور (وَکَانَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی همیشه بولدی (عَلِیْمًا حَکِیْمًا) توبه قیلوجی لارنلک اخلاصلارنی بلیگوجی هم توبه قیلغان کشینی عذاب قیلمازده حکمت ایهیسی بولدی (وَأَیْسَتِ التَّوْبَةُ) توبه نلک قبول بولوروی یوقدر (لِّلَّذینَ یَعْمَٰوُنَ السَّیِّئَاتِ) شوندی آدملر اوجون آلاز یاوزلقلارنی قیلورلار (حَقِّی اِذَا حَضَرَ اَهْلَهُمُ الْمَوْتُ) تاکنم اول یاوزلق قیلوچیلارنک برسنه ئولم حاضر بولسه (قَالَ اِنِّی تَبْتُ الْاَنِّ) مین حاضر زمان توبه ایبتنم دیب ته یقور یعنی ئولم قورقنچلارنی کورگاج گنه توبه ایبتنر (وَالَّذینَ) دخی شوندی آدملرگه توبه یوقدر (یَمُوتُونَ وَهُمْ کُفَّارٌ) اول آدملر ئوله لرلر حالبوکم اوزلری کافرلردر یعنی آخرته عذابنی کورگاننک صوکنده توبه ایبتنرلر آلازنلک توبه لری مقبول توکل الله تعالی ئولم وقتنه قدر توبه نی کیچکترگان فاسق لار برلن توبه سز اولگان کافرلر آراسنی برابر قیلدی یعنی ئولم وقتنه قیلغان توبه برلن توبه سز ئولو آراسنده فرق یوق معناسنده (أُولَٰئِکَ) برتوبه نی ئولم وقتنه قدر کیچکترگان آدملر برلن توبه سز اولگان آدملر (اعْتَنَّا لَهُمْ عَذَابًا اَلِیْمًا) اول آدملرگه رنجتکوجی عذابنی حاضرله دک الله تعالی بوایکى آیتنه عذابنی کورمه سدن بورون اختیار حالنده توبه قیلغان آدم نلک توبه سنی قبول قیلو برلن عذابنی کورگاننک صوکنده اختیار سز حالده توبه ایبتکان آدم نلک

توبەسىنى قبول قىياماۋ بىرلەن آچق بىيان ايتىدى كىرەك توبە سز ئولگان كىشى گناھلى مؤمن بولسۇن
 و كىرەك ايمانسىز آدم بولسۇن بۇس حالندەگى ايمان بالا جماع مقبول ئوگل بۇس حالندەگى توبە
 الله تعالى نىڭ تەلۋىندە و اختىيارندە تەلەسە ايمان شرافتى اوچون قبول قىلور تەلەسە توبە سىندە كىچىك
 بولغانلىقى اوچون قبول قىلماس ايمان بۇس دىو حاضرلردن هېچ كىمگە ايشقارەگان ايمانغە ئەيتىرلر
 بس بو آيت كە بناء فرعوننىڭ حال غرقىغى ايمانى مقبول بولمى چونكە غرقى حالى بۇس مالى بولاجاهلىت زمانندە
 بىر اير وقات بولسە خاتونى دىغى بو خانوندن باشقە خاتوندن بولغان اوغلى قالسە هم باقن اير قردە شلىرى
 قالسە بو اير ئولگان و قندە اوگى اوغل ياكە باشقە باقن اير قردە شلىرى بو خاتونغە كىيەلر يىنى تاشلىلار
 ايكان هم بو خاتونغە مېن تېيشلى دىب تەيىقەلر ايكان تەلەسلر كوچلەب بو خاتوننى اۆلگى مەرى بىر بىر يە
 نكاملاندلر ايكان تەلەسلر مەر الوب ايكىنچى كىشىگە نكاحلىلار ايكان تەلەسلر خانوننى بىر قايدا بىبەرمى
 ھېس قىلوب تورالار ايكان ايرىدن آلغان مىرائى بىرلەن اوز يىنى بولوب آلسون اوچون اكردە خاتون
 كىيىم تاشلانماسدان بورىدن اوز اھلئە قايىتوب كىتسە ايرىنىڭ مىرائىندان تەتۈلەي مەروم ايتەلر ايكان
 بو ھىكم بو قىس اسملى آدم ئولگانگە قىر جارى بولغان بىر وقت بو قىس ئولگاچ بو قىسنىڭ خاتوننى
 خاتوننىڭ اوگى اوغلى مېرد كىيىم تاشلاۋ بىرلەن تصرفتە كىرتى بو قىسنىڭ خاتوننى كېشە رسول اللهغە
 بواغىدىن شكابت قىلدى شوندىن سوڭ رسول اللهغە الله تعالى ذكرىلناچق آپىلى ايتىردى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا) اى ايمان كىيىرگان آدملر (لَا يَعْزُبُ عَنْكُمْ) سزگە حلال بولماس (أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ كَرِهًا)
 كوچلەگانكز حالندە خاتونلارنى مىراث بولمىچە اختىيار كىزغە آلوڭز (وَلَا تَعْضُواهُنَّ) دىغى اول
 خاتونلارنى ايكىنچى كىشىگە نكاحلەنولرىدىن طىو وڭز حلال بولماس (لَتَنْهَبُوا بَعْضَ مَا اتَيْتُوهُنَّ) اول
 خانونلار كىزغە بىرگان نرسە كىزنىڭ بىعضى بىبەرمە كىز اوچون يعنى اوز كىز بىرگان مەرىنى آلوب
 قالور اوچون هېچ بىر قندە خاتونلار كىزنى ايكىنچى كىشىلرگە نكاحلەنولرىدىن طىو حلال بولماس (إِلَّا مَكَرًا
 حَلَالًا بُولُور) (أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ) خاتونلار كىزنىڭ ظاھر بولغان بوزوق اشنى كىيىرولرى و قندە
 مثلاً زىناچى بولو ناشزە بولو كىبى يعنى اكر خاتونلار كىز زىناچى ياكە ناشزە بولسە بو قندە بىرگان
 مەر كىزنى آلوب قالور اوچون ايكىنچى ايرگە نكاحلەنودن طىو حلال بولور هم ايرگە خانوننىدىن خلع يعنى
 مەرى بىر بىرندە طلاق قىلونى صور او درست بولور (وَعَاشَرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) شرعا معروف بولغان
 نرسە بىرلەن خاتونلار كىز بىرلەن صەبىت قىل كىز نىغە كور كام سوز كىبى (فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ) ايتىدى اكر
 خاتونلار كىزنى خۇلفلارنىڭ ناچارلىقى اوچون ياكە قېھملىكلرى اوچون مكر وە كورسە كىز صبر ايتكز
 آبوروب بىبەرمە كىز (فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا) بس ياقىدىر كە سزنىڭ بىر نرسەنى مكر وە كور وڭز يعنى
 بارا تىماڭز (وَيَجْعَلُ اللَّهُ فِيهِ) دىغى الله تعالى نىڭ اول نرسە دە قىلوى ياقىدىر (خَيْرًا كَثِيرًا) كوپ ايزگولكىنى
 يعنى سز بىر نرسەنى مكر وە كور سىز اول نرسە دە كوپ ايزگولك بولور جاهلىت زمانندە بىر اير كور كام
 و مال ايبەسى بىر خانوننى آلماقچى بولوب اۆلگى خانوننى آبورماقچى بولسە اۆلگى خانوننە زىنا بىرلەن

تهمت قیلا ایکن بیرگان مهرینی آلوب قالوب اولگی خاتوننی خلع قیلر اوچسون هم ایکنهی جمال
 ومال اییهسی خاتوننی آلور اوچون الله تعالی بواشدن نهی ایتب ذکر قیلناچق آیتنی ایبدردی (وَأَنْ
 أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ) واکر سز ایرلر برغاتوننی آله اشدرونی تله سه گز (مَكَانَ زَوْجٍ) ایکنهی خاتون
 اورنه یعنی برغاتوننی طلاق قیلوب ایکنهی خاتوننی نکاهله نونی تله سه گز (وَأَنْتُمْ أُمَّهَاتُ قَنَطَرًا)
 دخی اول خاتونلارنک برسنه کوب مال بیرگان بولسا گز (فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا) بس اول کوب مالین
 هیچ نرسه آله اگز یعنی آزماله وکوب مالده آله اگز چونکه سز نیک آلو وگز مجرد زنا برله ن
 تهمت اوچون (أَتَأْخُذُونَ) ایا آلور سز می اول مالنی (بُهْتَانًا وَأُمَّهَاتٍ) افرا وگناه بولغان حاله (وَكَيْفَ
 تَأْخُذُونَ) ونیچک آلور سز اول خاتونلار گز نیک برسنه بیرگان مال گزنی (وَقَدْ أَقْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ)
 ومال بوکم سز نیک بعض گز بعض گره اولاشدی یعنی خلوت قیلدی یعنی مهر عله سی بولغان جماعنی قیلدی
 (وَأَخْتِنُ مِنْكُمْ مِثْلًا غَلِيظًا) دخی مال بوکم خاتونلار گز سزدن آغر واشناچلی بولغان عهدنی آلدیلر
 یعنی کورکام صحبت حقی آلدی الله تعالی آزاد ایر گره نکاهله نو حرام بولغان خاتونلارنی بیان قیلوب
 ذکر قیلناچق آیتنی ایبدردی (وَلَا تَنْكَحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ) دخی ای مؤمن ایرلر آتالار گز نکاهله نگان
 نرسه لر (خاطونلارنی) نکاهله نسه گز (من النساء) خاتونلاردان یعنی نکاهله نسه گز عذاب غه تییشلی
 بولور سز (أَلَا مَا كُنْتُمْ) لکن اون کانه بولغان نرسه آنک برله ن سز عذاب قیلما سز یعنی جاهلیت
 زماننده بولغان آتالارنک خاتونلارنی نکاهله نونی حرام ایقودن بورون بولغان لغی اوچون عفو معنا سنده
 (أَنَّهُ كَانَ فِاحِشَةً وَمَقْتًا) درسقلکده آتالار گز نکاهله نگان خاتونلارنی نکاهله نو الله تعالی حضورنده زنا
 بولدی هم آپولانمش اش بولدی (وَسَاءَ سَبِيلًا) دخی بواش عادت ویون بولو یوزندن یارز بولدی
 (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ) سز گره آنالار گزنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَبَنَاتُكُمْ) دخی قزلار گزنی نکاهله نو
 حرام قیلندی (وَأَخْوَاتُكُمْ) دخی اوز گز برله ن برتوغه قز قرده شلر گزنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَعَمَّاتُكُمْ)
 دخی آتالار گز برله ن برتوغه قز قرده شلر گزنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَأَخَالَاتُكُمْ) دخی آنالار گز برله ن
 برتوغه قز قرده شلر گزنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَبَنَاتُ الْأَخِ) دخی اوز گز برله ن برتوغه بولغان
 ایر قرده شلر گزنی قزلارنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَبَنَاتُ الْأَخْتِ) دخی اوز گز برله ن برتوغه بولغان
 قز قرده شلر گزنی قزلارینک نکاهله نو حرام قیلندی (وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي) دخی شوندی آتالار گز نیک نکاهلی
 حرام قیلندی (أَرْضَعْتُمْ) اول آنالار سزنی ایچه ک ایمر دیلر امام اعظم قاشنده ایکی یاش یارم
 اچنده بر مرتبه صورتو برله ن رضاع حکمی ثابت بولا چونکه الله تعالی آز برله ن کوب آراسنی آبورمادی
 (وَأَخْوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ) دخی ایچه ک ایوجهتدن بولغان قز قرده شلر گز نیک نکاهلی سز گره حرام قیلندی
 (وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ) دخی سز گره خاتونلار گز نیک آنالارنی نکاهله نو حرام قیلندی (وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي)
 دخی شوندی خاتونلارنک اییه رب کیل گان قزلارینک نکاهلی سز گره حرام قیلندی (فِي حُجُورِكُمْ) سز نیک
 تربیه گزده در اول اییه رب کیل گان قزلار یعنی عانده شولای بولا معنا سنده واقعی بیان اوچون گنه

خاتونلارنى صوغش وقتنده اسپره ايتب انسه اول خاتونلارنى وطى قیلو ملال بولور اولگی ابرلر نمن
 نكاملری اسپرلك سببلى منقطع بولا (كُتِبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ) الله تعالى بو خاتونلارنى حرام قیلونى سرگه
 يازماقلى برهن يازدى (وَأَمَلْ لَكُمْ مَا دَرَأَ ذَلِكُمْ) دخی سرگه حرام قیلغان خاتونلاردان باشقلاری
 حلال قیلدى (أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ) سرگه حرام بولغان خاتونلار برهن ملال بولغان خاتونلارنى الله تعالى
 بيان قیلدى سزنىڭ ماللارنى برهن خاتونلارنى ايستمه كىز اوچون (مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ) جقتله نكائىز
 مالده وزنا قیلرچى بولماغانكىز حالده اگرده جقتله نمنى زنا قیلوب يورسه كىز ماللارنى ضائع بولور اوزنىز
 فقير بولورسز بس دنيا و آخرتده خراب بولورسز بو آيت دلالت قیلادر نكاح مهرى بولمى ايكانلك گه
 هم آتالماغان صورتده مهر واجب ايكانلك گه دخی مال بولماغان نرسه مهر بولوغه ياراماوغه هم بيك
 از نرسه نىڭ مهر بولوى ياراماويته هم بو آيتده الله تعالى خاتونلارنى ايسه ونى مالغه توناشدردى
 چونكه باموالكم ديگانده بالصاق اوچون بس بو آيت دلالت قیلادر نفس نكاح عقدى برهن
 مهرنىڭ واجب بولويته وطى دان باشقه (فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ) بس شول نرسه كىم آنىڭ برهن
 خاتونلاردان فائده لاندىز ياكه خاتونلاردان شول خاتون كىم اول خاتون برهن فائده لاندىز يعنى
 اول خاتونى جماع قیلدىز بو وقت ما «من» معنا تده بولا (فَاتَّوهُنَّ أَجْرَهُنَّ) بس اول فائده لنگان
 خاتونلارغه اجرلرن (مهرلرین) بىرگىز (فَرِيضَةً) فرضلانىش بولغان حالده اول مهرلر (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ)
 دخی سز ابرلر اوزه رينه گناه يوقدر (فِيهَا) شول نرسه ده (تَرَضَيْتُمْ بِهِ) سز خاتونلارنى برهن اول
 نرسه ده راضى بولشدىز يعنى مهرنى توشروده ياكه آرتدروده (مَنْ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ) فرض بولمىش
 مهردن صولك (أَنَّ اللَّهَ) درستلىكنده الله تعالى (كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا) مصلحتلرنى بىلگوچى بولور هم
 مشروع قیلغان حكملرنده حكمت ايدهسى بولدى (وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا) وكمدر سز لردن
 بايلىق يوزنده كوچى بيتمهس (أَنْ يَفْكَحَ الْأُحْمَامَاتُ الْوُؤْمَنَاتُ) مؤمنه بولغان آزاد خاتونلارنى نكاحله نوگه
 (فَسِمْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) بس سزنىڭ اوڭ قوللارنى ملك له ننگان نرسه ده نكاملانسون (مَنْ قَتَلَتْكُمْ الْوُؤْمَنَاتُ)
 مؤمنه بولغان كىبىزه نكرىزدن يعنى اگرده بايلىقىز بولماو سببلى آزاد بولغان مؤمنه لرنى نكاملانوغه
 كوچىز بيتمهسه كىبىزه بولغان مؤمنه لرنى نكاملاندىز كىبايه بولغان كىبىزه كىلى امام اعظم قاشنده
 نكاملر بو درست بس آيتده ايمان برهن قىلمو استعجاب اوچونگىنه بولا (وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ) والله
 تعالى سزنىڭ ايماننىزنى بىلگرچىره كىر بو آيت دلالت قیلادر كىبىزه كلرنىڭ ايمانلارنىڭ
 ظاهرى مقبول بولوغه هم ايمان نىڭ تصدىق بالقلب بولوب تل عملى بولماويته چونكه مسروع بولغان
 ايماننى هر كىم بله (بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ) سزنىڭ بعضىز بعضىزدن هر كىسه كىر يعنى هر قاپوڭز آدم
 بالاسى سز كىبىزه كلرنى جفتنه تودن خورلانماڭر (فَاتَّخِذُوهُنَّ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ) بس كىبىزه كلرنى نكاحله نىز
 خواجلارنىڭ ادنى برهن (وَأَتُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) دخی كىبىزه كلرگه مهرلرن بىرگىز معروف قدر
 برهن يعنى صارنلىق قىلمايىپت و كىبىزه بىنچه (مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ) اول كىبىزه كلر عفيفلر

ھەم زىنا قىلماۋچىلار بولغانلارنى ھالەتتە (وَلَا تُنْجِزُوا أَعْدَانِ) دىكى زىناچى دوستلار (سۈبھە رىكەلەر) تونۇقۇچى بولمايغانلارنى ھالەتتە (فَأَذَا أَمْنٌ) بىس ھەرقايسىچان اول كىنيزەكلەر نىكاھلەنمەش بولسا (فَاِنْ اَنْيَنَ بِنَامِشْتَه) ايندى اگر نىكاھلەنگان سوگندە فامشە لىكىنى كىنيزەكلەر بىس زىنا قىياسالار (فَعَالِيُونَ نَصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ) بىس كىنيزەكلەرگە آزاد خانۇنلارغە بولغان نىرسەنىڭ يىسارطىسى بىرلەر (مِنَ الْعَذَابِ) عىبادىن بىس مەدەن بو آيت دىلالت قىلادىر كىنيزەكلەرنىڭ زىنا مەدەلرى ابللى جلد بولوغە رجم نىسقىلايماغانلىقدان زىنا قىلغان كىنيزەكلەرگە رجم بولماوغە (ذَلِكَ) بوبايلىق بولماغاندە كىنيزەكلەرنى نىكاھلەنۇ (لَمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ) سىزلردىن زىنادان قورقغان كىشىلەر اوچۇندىر (وَأَنْ تَصْبِرُوا) دىكى سىزنىڭ زىنادان ساقلانغانىڭىز ھالەتتە كىنيزەكلەرنى نىكاھلەنۇدىن سىبرايتۇرۇڭىز (خَيْرَ لَكُمْ) سىزنىڭ اوچۇن ايزگۇدۇر (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) ۋاللەتەلى سىبىرلىق قىلۇچىنى يارلقاۋۇچىدۇر ھەم كىنيزەكلەرنى نىكاھلەنۇگە رىغىت بىرۇدە رىھەت قىلۇچىدۇر (يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبينَ لَكُمْ) ۋاللەتەلى سىزگە بىيان قىلۇنى تىلىدۇر بىسنى دىيىنىڭىز مەشروە بولغان نىرسەلەرنى ھەم سىزنىڭ اوچۇن فائىدەلى نىرسەلەرنى بىيان قىلۇنى تىلىدۇر (وَيَهَيِّئْ لَكُمْ سُبُلَ الْاَلْبِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ) دىكى سىزنى اوزۇرۇدىن بۇرۇن بولغان آدملىرىنىڭ (بىيغەبەرلىرىنىڭ) ايزگۇلەرنىڭ (بوللار بىنە كۇندىرۇنى ئايدۇر) (وَيَقْبُوبَ عَلَيْكُمْ) دىكى سىزنىڭ اوزەرىڭىزگە قايتۇنى تىلىدۇر بىسنى گىناھلارنىڭنى يارلقاۋۇنى (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) ۋاللەتەلى بىندەلەرنىنە فائىدەلى بولغان نىرسەلەرنى بىلگۇچىدۇر ھەم بىندەلەرگە مەشروە قىلغان نىرسەسەندە ھىكەت ابيھەسىدۇر (وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَقْبُوبَ عَلَيْكُمْ) ۋاللەتەلى سىزنىڭ اوزەرىڭىزگە تۇبەلەرنى قىبۇل ايتۇ بىرلەن قايتۇنى تىلىدۇر (وَيُرِيدُ الْاَلْبِيْنَ يَقْبُوعُونَ الشَّهَوَاتِ) دىكى نىفس آرزۇلار بىنە ابيھەرگان آدملىر تىلىدۇر (أَنْ تَهَيَّلُوا مَيْلًا عَظِيمًا) سىزنىڭ ھىقدان الوغ اوشۇ بىرلەن اوشۇرۇڭىزنى (يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّقَ عَنَّاكُمْ) ۋاللەتەلى سىزلردىن بىيىكل قىلۇنى تىلىدۇر شۇنىڭ اوچۇندە سىزگە بىيىكل بولغان شىرىعت بىردى (وَخَلَقَ الْاِنْسَانَ ضَعِيفًا) ۋبىندە ضەيىق يارادىلماش بولدى بىسنى نىفس آرزۇلاردان سىبرايتۇرۇش ھەم ھىھادەت مەشقىلەرنە پەدىلى آلماس اوستارىنە ابن عباس ئەيتە نىسا سۇرەسەندە سىگىز آيت بوامت اوچۇن قۇياش طوغىب باتقان نىرسەلەرنىڭ كىلىتىدىن آرنىق دۇر اوچىسى ذىكىر قىلىندى بىسنى « بىرىد » بىرلەن بىلشلىنغان آيتلەر دۇر تىنچى اىرغ گىناھلاردان ساقلانساڭىز كىچىك گىناھلارنىڭنى عفو قىلۇرۇمىن دىيىگان آيت بىشنىچىسى ۋاللەتەلى شىركىنى يارلقامى آندىن باشقە ھىر بىر گىناھلارنى يارلىقى دىيىگان آيت آلفىنچىسى ۋاللەتەلى بىندەلەرگە قۇل قۇرسىقە قىدردە ظلم قىيامى دىيىگان آيت بىشنىچىسى ۋاللەتەلى سىزنى عىذاب قىلۇرۇلەن نى قىلۇرۇدىگان آيت دىبو (يَا اَيُّهَا الْاَلْبِيْنَ اَمْنُوا) اى آندى ايمان كىتىرگان آدملىر (لَا تَأْكُلُوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ) آزالارنىڭدە ماللارنىڭنى باطللىق بىرلەن آشامانگىز (اَلَا اَنْ تَكُوْنَ تِجَارَةٌ عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ) لىكىن آشاۋ ھىلال بولۇر ماللارنىڭ سىزلردىن رىضالىق بىرلەن سادىر بولغان ساتۇمالمالارنى بولۇدۇ ۋقىندە ۋاللەتەلى بىزنى شىرە كۇرگامىگە سايماغان شىرىق بىرلەن ماللارنى آشاۋدىن نەھى ايتىدى اورلاب آشاۋ خىيانەت بىرلەن آشاۋ ھىسب بىرلەن آشاۋ ھەم رىبا بىرلەن

برلەن آشاو كېيلەردن سوڭره ايكي طرفدان رضالق برلەن بولغان نرسەنى آشاۋنى درست كوردى بو آيت
 دلالت قىلادىر بيع تعاطىنىڭ درست بولۇۋىنە دىنى بيع موقوفىڭك درست بولۇۋىنە هر قاچقان رضالق
 تابلسە (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) دىنى اوزلرگزنى ئولترمەڭز ياكە اوز جنسكزىدن بولغان مؤمىلرنى
 ئولترمەڭز چونكە مؤمىلر بر نفس كىبى (إِنَّ اللَّهَ) درستلىكده الله تعالى (كُنْ) بولدى (بِكُمْ) سزگە
 (رَحِيمًا) رحمت قىلۇچى (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) دكمىر بواشنى يعنى اوزىن ياكە اوز جىسنى ئولتۇرۇنى
 قىلور (عُنَاوَانَا وَظَانِمَا) حلالدن مرامغە ئوتكان مالدە هم ظلم قىلغان مالدە (فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا) بس تىز
 اول كىشىنى اوطقە كرتىرمز (وَكُنْ ذَلِكَ) دىنى بو اوطقە كرتو بولدى (عَلَى اللَّهِ) الله تعالى اوزەرىنە (يَسِيرًا)
 يىكىل (إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا) اگر شول گناھلارنىڭ الوىلارنىدان صافلانساڭز (تَنْهَوْنَ عَنْهُ) اول
 گناھلاردان طىيامش بولورسز سز (نُكْفَرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) سزىن كچاڭنە گناھلارگزنى اورتىرمز (وَنُدْخِلْكُمْ
 مُدْخَلًا كَرِيمًا) دىنى سزنى اوجماقغە مەقەلب كىرتو برلەن كرتىرمز (وَلَا تَتَمَنَّوْا) دىنى آرزو قىلماڭز
 سز (مَا) شول نرسەنى (فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ) الله تعالى اول نرسە برلەن آرتق قىلدى (بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ) بعضگزنى
 بعضكز اوزەرىنە يعنى بعضكزنىڭ بعضكزدن مالدە ومرتبەدە آرتقلىقى اوچون بعضكز دە بولغان نرسەنى
 ايستەمەڭز چونكە حسد قىلۇغە ودشمانلىقغە هم الله تعالى نىڭ قىستىنە راضى بولماۋغە باعث بولور
 (لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ) ابرلر اوچون اۇلوش باردر (مِمَّا اكْتَسَبُوا) كىسب قىلغان نرسەلرنىن (وَاللِّسَاءِ نَصِيبٌ)
 دىنى خاتونلار اوچون اۇلوش باردر (مِمَّا اكْتَسَبْنَ) اوزلرى كىسب قىلغان نرسەلرنىن يعنى ابرلردن
 وخاتونلاردان هر بىرى اوچون كىسب قىلغان نرسەلرى سىبىلى اۇلوش وفضل باردر بس فضلنى عمل برلەن
 الله دان صوراكز حسد برلەن نەنى برلەن صوراماڭز (وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ) دىنى الله نىڭ فضلندىن صوراكز
 (إِنَّ اللَّهَ) درستلىكده الله تعالى (كُنْ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) هر نرسەنى بىلگۇچى بولدى بو آيت نىڭ نزولنە
 سبب ام سامە رضى الله تعالى عنها ئەيقدى اى الله نىڭ رسولى ابرلر صوغش قىللار بىز صوغش قىلا آلمىهر
 هم بىزگە مىراث دە يارطى اۇلوشكە بىرلە كاشكى ابر بولساق ايدى دىو (وَلِكُلِّ جَعَلْنَا) ابر برلەن خاتون دان
 هر بىرىنى قىلدى بىز (مَوَالِي) مىراث آلۇچىلار (مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانُ وَالْأَقْرَبُونَ) آتا و آنا هم ياقن قردە شلر
 قالدراڭان نرسەدن (وَالَّذِينَ) دىنى شوندى آدملىر (عَقَدْتُمْ أَيْمَانَكُمْ) يىمىن لىرگز عقىد قىلدى اول آدملىرگە
 يعنى ياردم ومىراث اوزەرىنە عهد ايتق يىمىن ايتكان آدملىرگز (فَأَتَوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ) بس آلاڭغە
 اۇلوشلر بىنى بىرگز يعنى آلقى دان برنى موندان موالات عقدى مراد موالات عقدى مشروع هم عقىد
 موالات برلەن مىراث نەبىت موزنىڭ صورتى شول هر قاچقان بر عربى بولماغان دىنى آزاد قىلغانندە بولماغان
 هم وارنى بولماغان ابر ياكە خاتون مسلمان بولسە ايكىچى كىشىگە ئەيتور مەن سىنى ولى قىلدىم
 جنابىت قىلسام عقل نولەرسون ئولسەم مىراث آلدرسون دىو ئەيتلمش كىشى قبول ايتدىم دىسە بىر موالات
 عقدى بولا هم ئەيتكان كىشى جنابىت قىلسە عقل تولى ئولسە مىراث آلا (إِنَّ اللَّهَ) درستلىكده الله تعالى
 (كُنْ) بولدى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسە اوزەرىنە (شَهِيدًا) توشىگۇچى بولدى (الرِّجَالُ قَوْمُونَ عَلَى

الفساء) ایرلر خاتونلار اوزه رینه یاخشى اشلر برلهن بیورغانلری حالده ویمان اشاردن طیغانلاری حالده تورغوچیلاردر والی نىڭ رعیه لرینه تورولاری كىبى (بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ) الله تعالى نىڭ آرتق قیلاوی سببلى (بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ) ایرلر برلهن خاتونلاردان بعضىنى بعضى اوزه رینه یعنی ایرلرنى خاتونلار اوزه رینه عقلمنىڭ كامل بولوی برلهن دخى حسن تدبیر برلهن عبادت قوتى برلهن آرتق قیلاوی سببلى شونىڭ اوچونده ایرلرده آرتق خاصیتلر بىار بیغه بىر بولو ولی بولسو شعائراللهنى اوتسه و حکم مجاسلارنده شاهد بولو جهاد و جمعه واجب بولومیراثده اولوش آرتق بولو كىبىلر (وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ) دخى ایرلر خاتونلارغه ماللارندن انفاق قیلاوی سببلى نفقه مهر بىرو كىبى یعنی انفاق سببلى ایرلر خاتونلار اوزه رینه تورغوچیلاردر بسو آیت نىڭ نزولنه سبب انصاردان ربیع اوغلى سعدنىڭ خاتونى زید قزى حبیبه سعدكه اطاعت قیلاوی سببلى سعد حبیبه نىڭ یوزینه سوقدى حبیبه نىڭ آناسى قزى الوب رسول اللهغه باروب شكایت قیلدى رسول الله قصاص برلهن یعنی سعدنىڭده یوزینه حبیبه نىڭ صوغرووی برلهن حکم ایقدى شوندى صوڭ بو آیت ایقدى یعنی ایرلر خاتونلارغه ایركیلر ایرنىڭ بر صوغرووی سببلى خاتونغه قصاص نیهى معناسنده شوندى صوڭ رسول الله ئەیتى بىزده امر قیلدى الله تعالى ده امر قیلدى الله تعالى امر قیلغان نرسه ایرگو دیسو بس رسول الله قصاصنى رفع قیلدى (فَالصَّالِحَاتُ) بس ایرگو خاتونلار (قَانِتَاتٌ) ایرلرینه بسو صونوچیلاردر (حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ) ایرلری خائب بولغانده اوزلرینه صاقلاو واجب بولغان نرسه لرنى صاقلاوچیلاردر (بِمَا حَقَّقَ اللَّهُ) الله تعالى نىڭ اول خاتونلارنى صاقلاوی برلهن (وَاللَّاتِي) دخى شوندى خاتونلار (تَعَافُونَ نُسُوزَهُنَّ) اول خاتونلارنىڭ اوزنگه اطاعت قیلودان باش تارتولارندن قورقماز (فَعَظْمُهُنَّ) بس اول خاتونلارنى وعظ قیلگىز (وَأَهْجُرُهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ) دخى اول خاتونلارنى ياطما تورغان ادرنلارده قویگىز یعنی بىرگه ياطماگىز (وَأَضْرِبُوهُنَّ) بولایده بولماسه اول خاتونلارنى جراحت لهى گنه صوغىڭر الله تعالى ایرلرینه بسو صرناهان خاتونلارنى اول وعظ قیلو برلهن صوگىڭر بر آرز صوغو برلهن امر قیلدى (فَإِنْ أَطَعْتَكُمْ) بس اگر بواج تورلى اشنى قیباغان نىڭ صوگىڭده خاتونلارگىز سرگه اطاعت قیلسالار (فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِمْ سَبِيلاً) بس اول خاتونلارگىز اوزه رینه بول ایسته مهگىز یعنی شلقه قیلماسگىز ورنجه گىز هم آلردان ئوتكانه صادر بولغان اشنى يوق مكنده قیلگىز (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (كُنَّ عَلِيًّا كَبِيرًا) اوستون والى بولدى یعنی الله تعالى نىڭ قدرنى سزنىڭ خاتونلارگىز بولغان قدرنگىز اوستونىڭر بس الله دان قورقگىز خاتونلارگىز رنجمه گىز (وَأَنْ حَقَّقْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا) واگىر سىز ای حاكملر دولیار ایر برلهن خاتون آراسىداغى دشمانلىق قورقساگىز (فَابْغُوا حَكْمًا مِنْ أَهْلِهَا) بس ایر اهلندن حكومت گه هم اصلاح قىد صالح بولغان بىر ایرنى بیبه رگىز (وَحَكْمًا مِنْ أَهْلِهَا) دخى خاتون اهلندن حكومت گه و اصلاح قىد صالح بولغان بىر ایرنى بیبه رگىز چونكه ياقىن قرده شار حاللرنىڭ ياشونلرینه ده بىور هم ياقىن قرده شلرگه ایر برلهن خاتون نىڭ نفسلریده قرار تابار بس ایر برلهن خاتون قىلرینه

بولغان دوستلىق و دشمنلىقى صعبت و فرقتنى اظهار قىلورلار (ان يُريدوا اصلاً) اگر حكومت كه صالح بولغان طرفين ده كىلگان ايكي اير، اير برلن خاتون آراسنى توزك قىلسونى تله سه لر (يُوفى الله بينهما) الله تعالى اير برلن خاتون آراسنه اتفائى نوشورور يعنى طرفين جييلغان حكومت كه صالح بولغان ايكي اير، اير برلن خاتون آراسنى اصلاح قىلونى تله سه نيقلرى ايزگو بولسه الله تعالى بو ايكي ايرنك طر شووى سببلى اير برلن خاتون آراسنه الفت وفاق نشورور هم كوكلارينه دوستلىق اتفائى نوشورور (ان الله) درستلكده الله تعالى (كان عليماً خبيراً) هميشه بومكمت اوچون كىلگان ايكي ايرنك نيقلرىنى بلسگوچيدر هم اير برلن خاتوندان قايوسى طالم ايكانلكدن خبر توتوچيدر (وَاَعْبُدُوا اللَّهَ) الله تعالى گه گنه عبادت قىلگن (وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً) دى الله تعالى گه عبادتده هيچ نرسهنى شريك قىلماگن (رَبِّ الْوَالِدِينَ احْسَاناً) دى آتاواناغه ايزگولك قىلو برلن ايزگولك قىلگن (وَبَنَى الْقُرْبَى) دى باقلىق اييهسى بولغان قرده شلرگه ايزگولك قىلگن (وَالْيَقَامَى وَالْمَسَاكِينَ) دى يتيملرگه و مسكىنلرگه ايزگولك قىلگن (وَالْجَارِ ذَى الْقُرْبَى) دى يورطى ياقن بولغان كشيگه ياكه قردهش بولغان كورشىگه ايزگولك قىلگن (وَالْجَارِ الْجُنُبِ) دى يورطى يراق بولغان كورشىگه ياكه قردهشلىگى بولماغان كورشىگه ايزگولك قىلگن (وَالصَّامِ بِالْجُنُبِ) دى كوركام اشده بولداش بولغان كشيگه ايزگولك قىلگن علم ايسقه وده شريك بولغان آدملر ياكه هنرده ياكه زوجيتده ياكه سفرده بولداش بولغان آدملر كى (وَابْنِ السَّبِيلِ) دى يول اوغلقه يعنى مسافرگه ياكه قوناقغه ايزگولك قىلوگن (وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ) دى اوڭ قوللارگن ملكه نگان نرسه لرگه يعنى قىلارغه و كنىزكلرگه هم خدمتچىلرگه ايزگولك قىلگن (ان الله) درستلكده الله تعالى (لَا يُحِبُّ) دوست كورمهس (مَنْ كَانَ مُغْتَالاً فَزُوراً) بو ذكر قىلغان آدملرگه تكبرلك كورسه توچى هم ماققانغورچى بولغان آدمنى بو آيتده الله تعالى تورلى حقلارنى بيان ايتدى اول ربربيت هم عبوديت حقنى بيان ايتدى ايكنچى آتا و آنا حقلارنى بيان ايتدى اوچونچى ياقىلار حقنى بيان ايتدى كيرهك ناسب دياقن بولسون و كيرهك دوستلىق جهنمن ياقن بولسون دورنچى يتيملر و مسكىنلر حقن بيان ايتدى بيشنچى كورشىلر حقن بيان ايتدى و كيرهك يورطى ياقىلغى جهنم ننگه كورشى بولسون و كيرهك يورطى ياقىلغى جهنم ننگه هم ناسب و دين جهنم ننگه كورشى بولسون كيرهك يورطى يراق بولغان كورشى بولسون ياكه برده ياقىلغى بولماغان كورشى بولسون رسول الله كورشىلر اوچ تورلى دىگان برنچىسىنك اوچ حقى بار كورشىلنك حقى قردهشلك حقى اسلاميت حقى ايكنچىسىنك ايكي حقى بار كورشىلنك حقى اسلاميت حقى اوچونچىسىنك برحقى بار كورشىلنك گنه حقى آلتنچى خاتون حقنى هم هر بر اشده بولداش بولغان آدمنىك حقن بيان ايتدى بيشنچى مسافر ياكه قوناق حقنى بيان ايتدى سيگنچى قوللار و كنىزه كلر حقنى بيان ايتدى يهودىب حقى دورت و عهده لرگه وفا قىلو، الله تعالى نك بىرگان نرسه سنه راضى بولو، الله تعالى نك چىكله گان شريعت چىكلرن صاقلار هم الله تعالى نك بىر مه گان نرسه سنه صبر ايتو آتا و آنانك حقلارنى

ترك حاللرنده آلارنى تربيە ايتىو سويلەشكەن اولطورغان وبارغاندە ادبلى بولو شريعت كە موافق بولغان
 ھراشده اطاعت قىلو ئولگان حاللرنده رحمت برلەن استغفار برلەن دعا قىلو قىردە شلرنىڭ حقى يولقانده
 سلام بىرو كوڭلەن دشمانلىقى كوڭچىلىكى بىبەر و اغيارنىڭ دشمانلىقى و قىتندە ياقلاو يتىپلرنىڭ
 مسكىپلرنىڭ حقلىرىنى آلاغە شفت قىلو ھم آلارنى نەنجىلىكەن موڭسز قىلو آلاغە ظلم قىلدغان
 آدمەن ظامنى بىبەر و ماللارنى آشامو كورشىنىڭ حقى ھىچ ھوقۇق آڭار ضرر ايتمەسزلك ضيافت
 و قىتندە قالماسسزلىق قابىغۇر و قىتندە ياردەم ايتمەككە بىر ايزگو اشدە يولداس بولغان آدمەنڭ حقى
 اكر خاتون بولسە نىفە كىيىم تورچاق ادرن بىرو شريعت مەكملەرن ھم ادەلەرن اۋىرەتو ادرنە كورە
 غىرت و سياحت كورسەتو اكر يولداسدان ھەر بىر اشدە يولداس مراد بولسە آنىڭ حقى ياردەم ايتوشو
 عىبىنى ذكەر قىلماو تصورىنى عفو ايتو ترك حاللندە ايزگولك برلەن دعا قىلوپ ئولسگاج استغفار
 قىلو مسافرنىڭ ياكە قوناقنىڭ حقى آچق يوز برلەن قارشى آلو ھم آشاتو و اچرتو قىلارنىڭ و كىيىمەكلەر
 و خىستىچىلرنىڭ حقلىرى سوكمەسزلك و قىنماسسزلىق كوچلەرى بىنمەگان اشكە قوشماسسزلىق ادرنىڭ
 آشاغان نرسەنى آشاتو اوزنىڭ كىيىمى كىيىمى حاصل آلارنىدە اوزنىڭ كىيى خالق اللە دىو بلو
 (الَّذِينَ يَبْغُلُونَ) شوندى آدمەلەر تەكبىرلىق قىلوچى و ماقتانچى آدمەلەر آلار ادرلرېنە واجب بولغان
 نرسەنى بىرو برلەن سارانلىق قىلورلار (وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُغْلِ) دىنى آدمەلەرگە سارانلىق بولەن بىورورلار
 (وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) دىنى اللە تەعالى نىڭ فضلەن ادرلرېنە بىرگان نرسەنى (بايلىقى ھم
 علمىنى) ياشرلر بس بو صىقتى آدمەلەر ھەر بىر تورلى شائىگە تىيىشلىلەر (وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ) دىنى
 اللە تەعالى نىمىتتە كافر بولغان آدمەلەر اچون ماضىلەك بىز (عَذَابًا مُّهِينًا) خورلاغۇچى عذابىنى (وَالَّذِينَ)
 دىنى تەكبىرلىق قىلوچى و ماقتانچى آدمەلەر شوندى آدمەلەر (يَنْفَقُونَ أَمْوَالَهُمْ) ماللارنى صرف
 قىاورلار (رِثَاءَ النَّاسِ) آدمەلەرگە رىياسك قىلو اچون يعنى ماقتانو اچون (وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَبِآيَاتِهِ
 الْآخِرَةِ) دىنى اللە تەعالى گە ھم آخرت كورنمە ايمان كىيتمەسلر (وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا) و كەمەر
 اول كىيىگە شىطان يولداس بولور يعنى شىطان قوشدوى بوينچە، عمل قىلور (فَسَاءَ قَرِينًا) بس بىرلداس
 بولو بوزنەن نى ياوز بولدى شىطان يعنى بولارنى ساراڭلىقە و رىياغە يوكلەگان نرسە شىطانتەر (وَمَا آتَا
 عَلَيْهِمْ) بو سارانلىق قىلوچى و رىيالانچىلارغە نىيىدى ضرر بار يعنى ھىچ ضرر يوق (لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ)
 اكر اللە تەعالى گە ايمان كىيتمەسلر (وَالْيَوْمَ الْآخِرَةِ) دىنى آخرت كورنمە ايمان كىيتمەسلر (وَأَنْفَقُوا مِمَّا
 رَزَقَهُمُ اللَّهُ) دىنى اللە تەعالى ادرلرېنە رزقاندەغان نرسەدەر باسزغىنە صرف ابقەسلر (وَكُلَّ اللَّهُ) دىنى
 اللە تەعالى بولدى (بوم) بو سارانلىق و رىيا قىلورچلارنى (عَلِيمًا) بىلگۇچى بس عمللرى برابرندە تىيىشلى
 جزانى بىرر (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ) درستەلكە اللە تەعالى بىدە لرگە ظلم قىلماس (مَنْعَالُ ذُرَّةٍ) (كەچكەنە قىزل
 قۇرسىقە) آغزلىقى قىردە يعنى اجرلىرىنى كىيەتمەس و عذابلارنى آرتىرماس (وَأَنْ نَّكَ حَسْبَهُ) و اكر
 قۇرسىقە آغزلىقى نرسە ايزگولك بولسە (يُضَاعَفُهَا) اول ايزگولكىنى آرتىدر (وَيُؤْتِ مَنْ
 تَوَزَّاهُ

لُدْنُهُ) دخی ایز حضورندان بیرر ازل آز ابرگر لک اییه سهه (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنی (فَكَيْفَ) بس یهودلردن و باشقلاردان بو کافرلرنک عالی نیچک بولور (إِذَا جُنْتَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ) هر قایچان هر بیر امتدن شاهد کیترسهک یعنی شول امتنک پیغمبرینی کیترسهک اول پیغمبر بوامةنک اعتقادلارینک بوزوق بواووی برلن، و عمللارینک قبیح بولوووی برلن گواهلوق بیرسه (وَجُنْتَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ) دخی ای همه (علیه السلام) سینی اوشبو امتنک اوزهرینه کیترسهک (شَهِيدًا) شاهد ایقب سین ایمان کیترگیان آدملرگ، ایمان برلن هم کافر بولغان آدملرگه کفر برلن هم منافقلارغه نفاق برلن گواهلوق بیرسهک شول وقت یهوددن و باشقلاردان بو کافرلرنک عالی نیچک بولور (يَوْمَئِذٍ يُوَدُّ الَّذِينَ) بو شاهدلارنی کیترگیان کونده شوندی آدملر آرزو قیالورلار (كَفَرُوا) اول آدملر کافر بولدیلار (وَعَصُوا الرَّسُولَ) دخی رسولگه گناهلی بولدیلار یعنی بوی صونمادیلار (لَوْ تَسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ) اگر کوملمش بولسالار ایدیسه آلا برلن بیرنی تیگزله نمش بولسه ایدی دیو یعنی کاشکی بیرگه کوملب توفراق بولساق ایدی دیو آرزو قیلورلار (وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا) دخی الله تعالی دن سوزنی یا شرمه سلر یعنی یا شررگه کوچلری بیتمهس چونکه اعضالاری شهادت بیرر الله تعالی ایسرک هم جنب حالده نماز او قونک حراملقنی هم تیمنک فرضلقنی بیان ایقب ذکر قیلناچق آیتنی ایبدردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگیان آدملر (لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ) نمازغه یا قن بولماکز (وَأَنْتُمْ سُكَارَى) حالبوکم سز ایسرکسز (حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ) نی تهینکان نرسه کزنی بلسگانکزگه قدر بو آیتنک اینووینه سبب خمر مباح بولغان وقتده عرف اوغلی عبد الرحمن طعام و شراب حاضرلهب اصحاب کرامدن برجماعتنی ضیافتکه اؤندهدی آشادیلر هم خمر اچدیلر تمام کیفله ندیلر آخشام نمازی بیتدی آرالارندن برهونی امام ایقب آخشامنی او قورغه کرشدیلر اماملاری کافرون سورهنی «لا» کلمهلرن قاللروب «اعبدوا تعبدون» دیو او قودی یعنی ایسرکک سببلی دورت اورنده «لا» کلمهنی قاللردی صوکره الله تعالی ایسرک حالده نماز او قودان نهی ایقب ذکر قیلنغان آیتنی ایبدردی بس بو آیتدن بلفدی ایسرکک مرتب بولوووی مرتدک توکل ایکانچیلک چونکه کافرون سورهنی «لا» کلمهلرینی قاللروب او قو البته کفر حالبوکم برامانک کفری برلن حکم قیلنمادی بلکه الله تعالی ایمان اسمی برلن خطاب ایبتدی هم رسول الله بوامام برلن خاتونی آراسنی آیرو برلنده بیورمادی هم ایمان یا شارت برلنده بیورمادی هم آیتده ایسرککدن غفلت ایسرککگی هم یوقو ایسرککگی آوده مهکن (وَلَا جُنْبًا) دخی جنب (غسلسز) حالده نمازغه یا قن بولماکز (الْأَعَابِرِ سَبِيلٍ) مگر یزل دو تکوچی بولغانکز حالده جنب حالده نمازغه یا قن بولکز یعنی جنبک تک هیچ حالنده نمازغه یا قن بولماکز مگر سفر حالنده یا قن بولکز اگر غسل قیلورغه صر تاملماکز و نیهم صوقساکز (مَتَى تَتَسَلَّوْا) یعنی جنب حالده نمازغه یا قن بولماکز غسل قیلغانکز قدر اگر بو آیتده نمازدن نماز ارق نورغان اورن مراد بولسه اول وقت معناسی بولادر جنب حالده مسجدکه بارماکز مگر ثوتوب کیترچی بولغان حالده گفه بارو درست بولور معناسنه

(وَأَنْ كُنْتُمْ مَرْضَى) دا گرسز آور دلاز بولساگز (أَوْ عَلَى سَفَرٍ) بايسه سفرده بولساگز (أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ) بايسه سز لردن برگز حاجت ئوق تورغان اورندان ككيلسهگز يىنى طهارتگزنى صندرساگز (أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ) بايسه خاتونلارنى جماع قىلساگز (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً) بساگر صوتا بولساگز يعنى صوتى استعمالگه كوچكز بيتمهسه كيرهك صوبولا توروب كيرهك صوبولقندن چونكه استعمالگه قدرت بولماغان نرسه يوق ككمنده بولا (فَتِيمَةٌ) صعيدا طيبا بسا ك بير جنسه تيم صوغكز (فَتَسْعُرُوا بُجُوهَكُمْ) يعنى تيمنى شول ره وشچه صوغكز يوزلرگزنى سورتكز (وَأَيُّدِيكُمْ) دى قوللارگزنى سورتكز نرسه كلرى برلن (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (كُنَّ) بولدى (عَفْوًا غُفُورًا) رخصت بىر و سببلى عفو قىل اوچى هم كيه چيلك لارنى بارلغا اوچى «وان كنتم مرضى» آيتى بنو مصطلق صوغشده ايفدى اسلام عسكرى بوضوغشده كيچ برلن صوسز بىرگه باروب توشديلر تاك وقتنا مقصود لارى اول اورندان كوچو ايدى شول وقت حضرت عائشه نك موينچاغى يوغالدى شول سببلى بو اورنده اوزاق تورديلار صحابه لرنك بعضى جنب و بعضى طهارتسز بولبلار هم رسول الله غه بو حالين شكايت قىلدىلار شوندا صوك الله تعالى بيكللك اوچون تيم حكى بيان ايتكان آيتنى ايندردى (أَلَمْ تَرَ) ايا علمك ايرشه دى مو (إِلَى الَّذِينَ) شوندى آدملرگه (أَوْتَرْنَا نُصِيحًا مِنَ الْكِتَابِ) اول آدملرگه كتاب دن اولوش بىرلدى يعنى تورات علمندن بر آز اولوش بىرلدى مراد يهودلرنك عالملى (يُشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ) آزغناقنى هدايت برلن آله اشورلار (وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضَلُّوا السَّبِيلَ) دى سزنى يعنى مؤمنلرنى حق يولدان آزدردنى تدرلار (وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ) الله تعالى سزنى دشمنانلارگزنى سزدن بيگره كده بلگو چيره كدر (وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا) دى الله تعالى سزنى صاقلا اوچى بولر يوزنن بيتهر (وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا) دى الله تعالى سزگه ياردم بىر يوزنن بيتهر بس سز الله تعالى گه گنه نايانكز هم الله تعالى نك گنه ياردمى برلن كفايله نكز (مَنْ الَّذِينَ هَادُوا) يهود بولغان آدملردن شوندى قوم باردر (يَعْرِفُونَ الْكُفْرَ عَنْ هَوَاهُ) تورات سوزلر ينى اذرونلارندان دوندرلر يعنى الله تعالى قوريجان اورون لارندان تورات سوزلر ينى آلوب آنك اورنيته ايكنجى سوزلر قوريلار (وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) دى بيغبر عايد السلام گه ته بقورلر سوزگنى ايشتلك و قوشقان اشك اطاعت قىلماق (وَأَسْمِعْ غَيْرِ مَسْمَعٍ) دى بزنك سوزمىنى ايشت حالبوكم سين ايشتلهش و قبول قىلنمش توكل سون ديو ته بقورلر ياكه ايشت سين موافق بولغان جوابنى ايشتمه گانك مالده (وَرَأَعْنَا) دى بزمه قاراسين سينك برلن سويله شرمه ز ديو ته بقورلر (لَيَأْتِيَنَّكُمْ) تلملى برلن حقنى باطلگه اوزگار تكانلرى حالده (وَطَعْنَا فِي الْقَتِينِ) دى اسلام دينده طعن و استهزاء قىلغانلارى حالده ته بقورلر يعنى اوزارى آراسنده سوكوشو اورنده استعمال قىلنه تورغان «راعنا» ديگان سوزنى «انظرنا» ديگان سوز اورنيته آرالارنده هم مكروه كورب ته بيله تورغان «واسمع غير مسمع» ديگان سوزنى «واسمع لاسمع» ديگان سوز اورنيته ته بقورلر (وَلَوْ أَنَّهُمْ

قالوا) و اگر اول یهودلرنڭ عالملری دیتسه لر ایدی (سَمْعًا واطعنا) سوزکنی ایشتنک و قوشقان
اشکه بوی صوندق دیو « سمعنا و عصبنا » دیگان سوزلری اورننه (وَأَسْمِعْ) دخی یالغز ایشت سین دیوگنه
« غیر مسموع » فی قوشمی دیتسه لر ایدی (وَأَنْظُرْنَا) دخی بزگه قارا سین دیو دیتسه لر ایدی « راعنا »
دیگان سوزلری اورننه (لَا كَانَ خَيْرَ لَّهُمْ) یهودلرنڭ عالملری اوچون البته ایزگورهک بولور ایدی
(وَأَقْوَمُ) دخی توغر براق بولور ایدی (وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ) لکن کفرلری سببلی لعنت قیلدی
الله تعالی اول یهودلرگه (فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا) بس یهودلر ایمان کیترمه سلر مگر آرادان آز کشی
گنه ایمان کیتیرلر یاکه آز ایمان کیتدو برله ن گنه ایمان کیتدولر یعنی رسول لرنڭ بعضنه ایمان
کیتدوب بعضنی انکار ایتدولر آز ایمان مقبول توکل (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ) ای آندابن آدم سلر
(أوتُوا الْكِتَابَ) اول آدم لرگه کتاپ بیلرلر یعنی ای اهل کتاپ (آمَنُوا)
بما نزلناه) بز ایتدولرگن نرسه گه (قرآنغه) ایمان کیتدولر (مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ) اول قرآن
سزنڭ برله ن برگه بولغان نرسه نی راستلاچی بولغان حالده یعنی تورانتی (مَنْ قَبْلَ أَنْ نُنزِّلَ لَكَ
بُيُوتًا) یعنی بوزلرده بولغان کوز بوزون قاش لارنی جویماسدان بوزون (فَنَزَّلْنَاهَا عَلَىٰ أَذْيَارِهَا)
بس اول بوزده بولغان نرسه لر نی جویماسدور سوکفده بوزلرنی آرت لاری صورتنه قایتارلر یعنی
جیلکله کبی قیلورمز (أَوَلَمْ نَعْلَمَهُمْ) پایسه لعنت قیلدورمز دان الڭ اول بوزلرگه یعنی میمون
صورتلرینه آلماسدور ووزدان الڭ (كَمْ أَلَعْنَا أَصْحَابَ السَّبْتِ) نیتکه شنبه کون ایبه لرینی لعنت قیلدیق
یعنی صورتلرینی میمون صورتنه آلماسدردق شنبه کون ایبه لرندن شنبه کوننی بالقی اولادچیلار
مراد (وَكُلُّ أَمْرٍ لِلَّهِ مَفْعُولًا) دخی الله تعالی نڭ حکم ایتسکن اشی قیلنمش بولدی (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ)
درستلکده الله تعالی یارلقاماس (أَنْ يُشْرَكَ بِهِ) اوزینه شرکت قاتلمش بولونی یعنی شرکنی (وَيَغْفِرُ
مَنْ دُونَهُ ذَلِكَ) دخی شرکن باشقه بولغان گناه لارنی یارلقار (لَهُنَّ يَسَائِقُ) یارلقارنی تله گان کشی اوچون
(وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ) و کدر اللهغه شرک قاطسه (فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا) بس تعقیق الله تعالی گه الوغ
گناهنی افتراء قیلدی یعنی الوغ گناهنه کرشدی بو آیت دلالت قیلادر توبه دن باشقه شرکنڭ
یارلقانماوینه اما شرکن باشقه گناهلار الله تعالی نڭ تله وینه توفقی اگر تله سه الله تعالی شرکن
باشقه بولغان کتله لارنی یارلقی تله سه اول گناهلار برابرنده عذاب قیلا اما توبه برله ن شرکنده هم الوغ
و کچک گناهلارده البته یارلقانا (أَلَمْ تَرَ) ای بارامادگی سین ای همه (علیه السلام) (إِلَى الَّذِينَ) شوندی
آدمارگه یعنی اهل کتاپ که (يُرْكَبُونَ أَنْفُسَهُمْ) اوزلرینی ماقترالار و پاکلر یعنی بسز الله نڭ
اوغللاری و دوستلاری دیورلر (بَلِ اللَّهُ يَرْكَبُ مِنْ يَسَائِقُ) بلکه الله تعالی تله گان کشی سنی پاکلر
وماقتر یعنی اهل کتاپ نڭ اوزلرینی پاکلارینه اعتبار یوق بلکه الله تعالی نڭ پاکلارینه اعتبار
(وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا) اوزلرینی ماقتران کشیلرنی عذاب قیلنور لکن الار خرما تشی نڭ یارغنده
بولغان یب قدرده ظلم قیلماسلار یعنی اصلا ظلم قیلماسلار (أَنْظُرْ) قارا سین ای همه (علیه السلام) اهل

كىتاب قە (كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ) نېچك اللہ تعالیٰ اوزەرىنە بالغانى افتراء قىلالار
 يعنى بز اللہ نك اوغللارى ودوستلارى دىب باطل گە-ان قىلالار (وَكَيْفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا) وبو
 اللہ تعالیٰ گە افترا لارى ظاهر گفء بولو يوزندن بيتهر يهودلر صنم لارغە عبادت قىلو اللہ قاشمە
 محمد صلى الله عليه وسلم اونده گان نرسە دن ايزگورەك ديديلر شول حقە اللہ تعالیٰ ذكـر قىلماقچى
 آيتنى اينتردى (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ) ايا اى محمد عليه السلام شوندى آدم لرگە علمك ابرشە دېمە (أَوْتُوا
 نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ) اول آدم لرگە كىتاب دان اولوش بىرلىدى يعنى يهودلرگە (يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ
 وَالْمَآءُوتِ) صنم لارغە دغى باطل بولغان نرسە لرگە يعنى شيطان غە ايمان كىتيرلر (وَيَقُولُونَ)
 دغى دىتورلر (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدم لرگە (هَؤُلَاءِ) بو صنم لار وشيطان لار (أَهْدَىٰ)
 توغرىراقلاردى (مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا) محمد عليه السلام غە ايمان كىتيرگان آدم لردن (سَبِيلًا) يول ودين
 يوزندن (أَوْلَيْكَ) بو صفتە بولغان يهودلر (الَّذِينَ) شوندى آدم لردى (لَعَنَهُمُ اللَّهُ) لعنت قىلدى
 اللہ تعالیٰ آلا رغە (وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ) وكمدر اول كشيگە اللہ تعالیٰ لعنت قىلسە (فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا) بس اول
 كشى گە ياردم بىر وچى تابىماسك سىن (أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمَلَكِ) ايا اول يهودلر اوچون پادشاھلقن
 اولوش بارمى البقە يوق (فَأَيُّ الْيَوْتُوتِ النَّاسِ نَقِيرًا) بس پادشاھلقن اولوش بولغان وقتە دە آدم لرگە
 خرمأ تشنە بولغان تيشك قدريدە ياردم بىرمە سلر ايدى بس فقير بولغاندە نرسە بىرسونلر يهودلرنك
 غايت صارانلقلار ندان كفايە (أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ) يايسە آدم لردن حسد قىلالارمى يعنى رسول اللہ دن
 هم صحابە لردن ياكە بقرن آدم دن (عَلَىٰ مَا) شول نرسە اوزەرىنە حسد قىلالارمى (أَنَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
 اللَّهُ تَعَالَىٰ) اول نرسە نى آدم لرگە فضلەن و محض رحمتەن بىردى اول نرسە دن بيغە بىرلك، كىتاب، ياردم
 هم بيغە بىرلك عربلردن بولووى مراد (فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ) بس اگر اللہ تعالیٰ فضلەن بىرگان
 نرسە اوچون آدم لردن كىچىلك قىلسە لار ابراهيم بالالاريندە بىردك (الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) توراننى
 دېيغە بىرلكنى مثلاً موسى عليه السلام گە و مالانكە آلردن حسد قىلمىلار (وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا) دغى
 ابراهيم بالالارينە الوغ ملكنى بىردك مثلاً يوسف، داود هم سايمە ان عليه السلام لرگە (فَهَمُّهُمْ مِّنْ آمَنٍ بِهِ)
 بس يهودلردن محمد عليه السلام گە ايمان كىتيرگانلريدە بار (وَمَنْهُمْ مِّنْ صَدَقَةٍ) دغى يە-ودلردن محمد
 عليه السلام گە ايمان كىتيرودن يوزدوندرگانلريدە بار (وَكَيْفَىٰ بِهِمْ سَعِيرًا) ايمان كىتيرمە گانلرگە قىزدرلەش
 اوط بولو يوزندن جەنم بيتهر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلىكندە شوندى آدم لر (كَفَرُوا بِآيَاتِنَا) بز نك آيتلرە زنى
 انكار ايتدىلر (سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا) تيز آلارنى اوطقە كىرتىرمز (كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ) قابوغنە زمان
 تىر يىلرى قورلسە (بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا) اول تىر يىلرىنى باشقە تىر يىلر بىرلەن آلماشدورمز (لِيَذُوقُوا
 الْعَذَابَ) عذابنى عيشە تاتسونلار اوچون (إِنَّ اللَّهَ) درستلىكندە اللہ تعالیٰ (كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا) نلە گان
 نرسە سفتە غالب بولدى هم عذاب قىلووندە حكمت اييەسى بولدى (وَالَّذِينَ) دغى شوندى آدم لر

(آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگواشلرنی قیلدیلر (سَدَّخَلْمُهُمْ جَنَاتٍ) تیزدن اول آدملرنی شوندی اوجماخلارغه کیرتیرمز (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنک آستمدان بلغلار « صولار » آغار (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول اوجماخلارده مئگو قالغانلاری حالده (لَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ مُطَهَّرَةٌ) ایمان کیتروپ ایزگو عمل قیلغان آدملر اوجون اول اوجماخلارده خاتونلارغه خاص بولغان فنورالمدن هم انساننک طبیعی بولغان حاجتلارندن پاک قیلدیش خاتونلار باردر (وَنَدَمَلَهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا) دخی اول ایمان کیتروپ ایزگو عمل قیلغان آدملرنی همیشه بولغان کوله گه گه کیرتیرمز (إِنَّ اللَّهَ بِأَمْرِكُمْ) درستلکده الله تعالی سزگه قوشادر (أَنْ تَوَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا) امانتلرنی اهلده تابشرو برلن بو آیت حقلق وجه سی اوزه رینه امانتنی اوتو حقنده * بو آیتنک نزولنه سبب فتح مکه کوننده کعبه نک خدمتچی بولغان طلحه اوغلی عثمان کعبه ایشلگی بیکله دی هم رسول الله نک کرووی اوجون اچکچنی بیروندن باش تارتدی رسول الله ایکاننی بلگان بولسام بیرو ایدم دیدی مونک صوکنده حضرت علی طلحه اوغلی حضرت عثمان نک قولندن قولونی قسوب آچوب اچکچنی آلدی رسول الله کعبه گه کروب ایکی رکعت نماز اوقودی رسول الله کعبه دن چقماچ حضرت عباس اچکچنی صورادی الله تعالی بو آیتنی اینتدی یعنی امانتنی اهلنه بیرکز کمن آلدک اچکچنی شول کشیگه بیر دیو شوندان صوکنک رسول الله اچکچنی حضرت علی گه طلحه اوغلی حضرت عثمانغه بیردیو قوشدی هم حضرت عثمان مسلمان بولدی اسلامنه سبب شول بولدی رسول الله کعبه نک خدمتی طلحه اوغلی عثمان نک اولادنده بولسون دیو دعاء قیلدی مونک نزول سببی خاص بولسه ده لکن اعتبار لفظینک عام بولووینه لفظی عام هر بر امانتنی شامل * (وَأَذَاكُم مِّنْ بَيْنِ النَّاسِ) وهر قایجان آدیلر آراسنده حکم قیلساگز (أَنْ تَكُونُوا بِالْعَدْلِ) سزگه توغریلق وحقلق برلن حکم قیلورغه قوشادر الله تعالی بو آیت دلالت قیلادر هر بر حاکمنک عادل بولووینک واجب بولووینه کیرهک مفتی کیرهک اسام بولسون کیرهک قاضی کیرهک ماکم بولسون دخی هر وجه دن عادل بولو تیپشلسکگه دلالت قیلادر کیرهک دعواده بولسون و کیرهک شاهدلارده و کیرهک بیمنده بولسون کیرهک قولتوروده و کیرهک قاروده و کیرهک سویله شوده بولسون کیرهک یاط کشی حقنده و کیرهک قرده شلری و کیرهک اوزی حقنده بولسون (إِنَّ اللَّهَ نَعْمًا يَعْنِيكُمْ بِهِ) درستلکده نی خوش نرسه در الله تعالی سزنی آنک برلن وعظ قیلغان نرسه (إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا) درستلکده الله تعالی سوزلرکزی ایشقچی هم حکملرکتر هم امانتلر حقنده قیلغان اشلرکزی کورگچی بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیتیرگان آدملر (أَطِيعُوا اللَّهَ) الله غه بوی صونوکز (وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ) دخی رسولگه بوی صونوکز (وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ) دخی اوزکزدن اش ایبه لرینه یعنی حاکملرگه بوی صونوکز بو آیتنک نزولنه سبب شول بر وقنده رسول الله ولید اوغلی خالنی بر قدر عسکر برلن بر قبیلله برلن صوغش قیلورغه بیبهردی یاسر اوغلی عمار عسکر اچنده ایدی ولید اوغلی خالد رضی الله عنه نک کیلووینی کورگاچ مفکور قبیلله بقدرله ی قایچیلر مگر آرالارندن برابر مسلمان بولوب قایچی قالدی هم یاسر اوغلی عمارنک مچره سینه کردی هم بو

اير ئىقتىدى مەين مەسلمان بولمىمىڭا اسلام فائىدە بىررىمى دىدى عمار بىلى بىررى دىدى ايكىچى كۈنلى بو ايرنى عسكەر باشى بولغان امير يعنى حضرت خالد توتىدى مالىنى هم آلدى عمار بو ايرنى قولى مەين موڭار امان بىردىم دىدى خالد ئىقتىدى مەين امير بولاتىروب مەينم رخصتەمەن باشقە نىچەك امان بىرەسەڭ دىدى عمار شولاي بىرەم مەين دىدى دعوالە شەيدىلەر رسول اللەغە كىتىدىلەر رسول اللە عمارنىڭ اماننى درست كوردى بو ايرنى بىبەردى هم عمارگە ئىقتىدى ايكىچى وقت اميرنىڭ امرىدىن باشقە ھېچ كىمگە امان بىرە دىدى عمار بىرلەن خالد رسول اللە حضورىدە ئىچىرىدىلەر عمار خالدكە قاتلى سوز ئىقتىدى خالد رسول اللەغە بۇ قۇلدىن مەينى قوتقار آلدىڭدە حقارت قىلدىم دىدى (عمار مەغىرە اوغلى ھاشىمىڭ مولىسى بولغان)

اگر سىنىڭ حەرمىڭ بولماسە ايدى مەين عمارگە فلان سوزلەر ئىقتور ايدىم دىدى رسول اللە اى خالد عماردىن ئالدىڭنى طى بىر كىشى عمارنى سو كسە اول كىشىگە اللە تعالى آچولانور و بىر كىشى عمارگە لعنت قىلسە اول كىشىگە اللە تعالى لعنت قىلور دىدى شۇندىن سوڭ عمار توروب كىتىدى آرنىدىن خالد بىبەروب كىتىدى هم كىبەندىن توتىب عماردىن رضاللىق ايسقەدى سوڭرە اللە تعالى حەكم ايبەلر بىبە اطاعت قىلگىز دىو

ذىكر قىلغان آيتىنى ايدىردى اولوا الامردىن مراد اعم كىرەك امام بولسۇن و كىرەك امير بولسۇن و كىرەك پادشاه بولسۇن كىرەك حاكىم و كىرەك عالم و كىرەك مەقەد بولسۇن و كىرەك قاضى و كىرەك مەقە بولسۇن (فَاَنْ تَنَازَعْتُمْ) بس اگر سىز هم حەكم ايبەلرى نزاع قىلشاساڭىز (فى نى ۵) دىن اشلرندىن بىراشە (فُرُدُوهُ اِلَى اللّٰهِ) بس اول اشنى اللە تعالى گە قايتارگىز يعنى قرآنگە (وَالرَّسُولِ) دىنى رسولگە قايتارگىز يعنى ترك وقتىدە اوز بىبە وفاتى سوڭىدە سىقتە يعنى مەخلفى فىبە بولغان حەمنى قىياس طرىقى بىرلەن كىتاب بىرلەن سىقتە قايتارگىز بو آيت دلالت قىلادى احكامنىڭ اوچ تورلى بولۇو بىبە بىرسى ظاھر كىتاب بىرلەن ثابت بولغان حەملەر، ايكىچى ظاھر سەنت بىرلەن ثابت بولغان حەملەر، اوچونچىسى كىتاب بىرلەن سىقتە قىياس طرىقى بىرلەن رد قىلور بىرلەن ثابت بولغان حەملەر (اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) اگر سىز اللە تعالى گە هم آخرت كۈنىبە اىمان كىتور بولساڭىز (ذٰلِكَ خَيْرٌ) بو مەخلفى فىبە بولغان حەمنى اللە تعالى گە هم رسول اللەغە يعنى قرآن بىرلەن سەنت گە قايتارور سىزنىڭ اوچون ايزگودىر (وَاحْسِنُ تَاوِيْلًا) دىنى عاقىبت يوزىدىن كوركامرە كىر باسە تاو بىل يوزىدىن سىزنىڭ تاو بىلگىزدىن كوركامرە كىر بىر وقتىدە بىر مەناقق بىرلەن يهودى بىر اش غصو صەندە دىنى قىلشەيدىلەر يهودى حەكم اوچون رسول اللەغە بارىق دىدى مەناقق اشرف اوغلى كەبەكە بارىق دىدى آخىرنە رسول اللەغە كىتىدىلەر رسول اللە يهودى فائىدە سەنتە حەكم ايتىدى مەناقق راضى بولمادى حضرت عەرگە كىتىدىلەر حضرت عەرگە بارغاچ يهودى رسول اللەنىڭ اوز فائىدە سەنتە حەكم ايتۇبە مەناققنىڭ راضى بولمايىنى سويلەدى حضرت عەر مەناققدىن راضى بولماواڭ درست مەنى دىدى مەناقق بىلى درست دىدى حضرت عەر اورنىڭدە تورگىز حاضىر چىغام دىو كىرەك كىتىدى هم قاچىنى آلورب چىغوب مەناققنىڭ مۈىنىنى چاوب اوزدى رسول اللە حەمە راضى بولماغان كىشىگە شولاي حەكم قىلام دىدى شۇندىن سوڭ اللە تعالى ذىكر قىلناچى آيتىنى ايدىردى هم حضرت جىبرا ئىل عەر حق بىرلەن باطل آراسىنى

آیوردی دیندی شونک اوچونده حضرت عمرنی «فارق» دیو آتالدى (الْمَنَّر) ای محمد علمک ابرشه دیو
 (أَيُّ الْيَدَيْنِ) شوندى آدملرگه (مناقلارغه) (يَزَعُوهُنَّ) باطل گمان قیلورلار آلا (أَنَّهُمْ آمَنُوا) درستلرگه
 آلا ایمان کینوردیلر دیو (بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ) سیکنا ایندرلرگان نرسه گه (وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ) دخی
 سیندن برون بولغان پیغمبرلرگه ایندرلرگان نرسه گه (بُرِيدُونَ أَنْ يُبَعِّثُوا إِلَى الطَّاغُوتِ) آرتق
 آزغان کیشیگه حکم قیلدروغه بارونی نله گانلری مالده باطل گمان قیلورلار یعنی اشرف اوغلی
 کعب که (وَقَدْ أَمَرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ) حالبوکم آلا آرتق آزغان اشرف اوغلی کعبنی انکار قیلو برلن
 آتی دوست توئماو برلن بیورولمیش بولوریدر (وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضَلِّمَهُمْ) دخی شیطان آلارنی
 حقلقدان آزدرونی نلی (ضَلَالًا بَعِيدًا) براق واوزاق بولغان آزدرو برلن (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) هر قاپچان
 اول منافقلارغه ديقامش بولسه (تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ایندرلرگان نرسه گه (قرآنغه) حکم
 اوچون کيلکزدیو (وَأَلَى الرَّسُولِ) دخی رسولگه کيلکزدیو (رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ) منافقلارنی کوررسک
 سین (يَضُدُّونَ عَلَيْكَ صُودًا) يوز دوندرمک برلن سیندن (محمد عليه السلامين) يوز دوندرلر (فَكَيْفَ
 إِذَا أَصَابْتَهُمْ مُصِيبَةٌ) بس نيچک بولور اول منافقلارنک حالی هر قاپچان آلازغه ابرشکوچی عذاب ابرشه
 نيچه که حضرت عمر ابرشدردی (بِمَا قَتَلْتُمْ أَيْدِيَهُمْ) قوللاری الک قیلغان عمل سببلی یعنی رسول الله دن
 باشقده حکم قیلدروغه بارو سببلی (ثُمَّ جَاؤُكَ) مونک صونکده (ای محمد عليه السلام) سیکنا کيلورلر
 منافقلاردن مقولنک ایبهلری قان طلب قیلوب (بِعَاقُونَ بِاللَّهِ) الله تعالى برلن بیمن ایتکانلری مالده
 (أَنْ أَرَدْنَا) بز سیندن باشقده حکم اوچون باروومزدان تلهمدک (الْأَحْسَانَا وَتَوْفِيقًا) مگر ایزگولک
 یعنی صاحب دخی توفیق یعنی الفت تلهدک دیو یعنی بز سینک حکمگه راضی بولماغانلقدان سیندن
 باشقده حکم اوچون بارمادق مگر ایکی خصم آراسلی کورکام بولغان وجه برلن آیورسون هم
 الفتله ندرسون دیو باردق (أُولَئِكَ) بو منافقلار (الَّذِينَ) شوندى منافقلارد (يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ) اول
 منافقلارنک کورکلارنده بولغان نرسهنی یعنی نفاقلارونی دیالغان بیمن ایتقولر بیسی الله تعالى بلور
 (فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ) بس اول منافقلاردان يوز دوندر ای محمد (عليه السلام) (وَعَظُمَ) دخی تل برلن وعظ
 قیل اول منافقلارنی (وَقُلْ لَهُمْ) دخی اول منافقلارغه ثبت (فِي أَنْفُسِهِمْ) اوزلرینه یاشرنگنه (قَوْلًا بَلِيغًا)
 اثرلی بولغان سوزنی (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ) دخی بز هیچ رسولدن بیبهرمه دك (أَلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ)
 مگر الله تعالى نك اذنی برلن بوی صونامش بولسون اوچون بیبهردک یعنی رسولنی بیبهروندن مقصود
 اطاعت قیلماقی اوچون بس کده کم رسولگه اطاعت قیلماسه وآنک حکمه راضی بولماسه اول کشی
 رسولنک رسوللکنلی قبول قیاماغان بولا مؤمن بولمی آتی قتل درست بولا قسانی بوش بولا معناسنده
 (وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) اگر اول منافقلار نفاق سببلی یا که آرتق آزغان اشرف اوغلی کعبگه
 حکمگه بارونی تلهو سببلی اوزلرینه ظلم قیلغانلاری زمانده (جَاؤُكَ) توبه قیلغانلاری حالده سیکنا کيلسلر

ايدى (فَاسْتَغْفِرُ وَاللَّهِ) بس الله تعالى دان گناھلارى اوچون اخلاص برلەن يارلقماق ايستەسەلر ايدى
 (وَاسْتَغْفَرُ لَهُمُ الرَّسُولُ) دى اول مفاقلار اوچون رسولە يارلقماق ايستەسە ايدى (لَرَجِدُوا لِلَّهِ) البته
 اول مفاقلار الله تعالى نى تابارلار ايدى (تَوَابًا رَحِيمًا) توبە لرینی قبول ايتوچى هم رحمت قیلوچى
 (فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ) بس ربك برلەن قىسم ايتب ئەبەدە مون اول مفاقلار ايمان كىچىرۇچى بولماسلار
 «لا كالمه سى قىسم معناسنى تا كىد اوچون آرندىرلغان» (حَتَّى يُعْصِمَكَ فِيمَا جَعَبَرْتَهُمْ) آرلارندە اختلافلى
 بولغان حكىمە ينى (رسول الله نى) حاكم ايتكانلر يندە قدر (نَمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَرَجًا) مونك صونندە
 اوزلرندە نارلق وشك نابماغانلار يندە قدر (مِمَّا فَضَيْتَ) سېم حكىم قىلغان نرسە دن (وَيَسْلَمُوا وَأَسْلَمِيَا)
 دى سىكلا كىل بوى صونو برلەن بوى صونغانلار يندە قدر يعنى شول صفاقلار نابامى توروب مفاقلار
 مؤمن بولماسلار (وَلَوْ أَنَا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ) واگر بز اول مفاقلار اوزەرينە يازساق وامر ايتسەك (أَنْ أَقْلُوا
 أَنْفُسَكُمْ) اوزگزنى ئولفرگز دىب يعنى صوغشقه چىگز دىب (أَوْ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ) ياكە يورطىگزدان
 چىگز يعنى هجرت قىلگز دىب (مَا فَعَلُوهُ) مفاقلار بو بز قوشقان اىلر نى قىلماسلار (الْأَقْلِيلَ مِنْهُمْ)
 مگر مفاقلاردان آزيغنه قىلور يعنى اخلاصلىلار يغنه (وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا) واگر مفاقلار قىلسالار ايدى
 (مَا) شول نرسە نى (يُوعِظُونَ بِهِ) اول نرسە برلەن وعظ قىلورلار يعنى رسول الله غە اطاعت قىلورنى (لَسْكَانَ غَيْرًا
 لَهُمْ) البته اول مفاقلار اوچون ايزگوبولور ايدى (وَأَأْتَدَّ تَنْبِيئًا) دى ايمانلارنى حقلو يوزنمن قالمىراق
 بولور ايدى (وَأَإِذَا لَاتَيْنَاهُمْ) بو وقتدە يعنى ايه انلارندە ثابت بولولارى وقتدە مفاقلار غە بىرر ايدىك (مَنْ
 لَدُنَّا) اوز حضورمزدن (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ نوابنى (وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) دى اول مفاقلارنى
 ترغرى بولغه كوندىر ايدىك (وَمَنْ يَطْعِ اللَّهُ وَالرَّسُولَ) وكىدر الله تعالى گە هم رسول الله غە بوى صونسه
 (فَأُولَئِكَ) بس بو صفتدە بولغان بوى صونوچى آدملىر (مَعَ الَّذِينَ) شوندى آدملىر برلەن برگەدر (أَنْعَمَ
 اللَّهُ عَلَيْهِمْ) الله تعالى اول آدملىرگە انعام قىلدى (مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ) الله تعالى انعام قىلغان كشىلر
 بىغە بىردن دى صدىقلاردن بولغوچى (وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ) دى شىيدلردن هم ايزگو آدملىردن بولغوچى
 (وَحَسَنَ أَوْلَادِكَ رَفِيقًا) بو آدملىر يولداش بولو يوزنمن عجب كوركام بولدى (ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ)
 بو آدملىر برلەن برگە بولو الله تعالى دن فضل ومحض رحىمىدر (وَكَفَى بِاللَّهِ عَليمًا) طاعت قىلغان آدملك
 نوابنى بلو يوزنمن الله تعالى بىقەر يعنى باشقەنك بولووى حاجت توكل (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان
 كىچىرگان آدملىر (خُذُوا خَيْرَكُمُ) صاقلانا تورغان نرسە گزنى تونگز يعنى غفلتن اوبانگز دشمانلار
 برلەن صوغشقه حاضرلەنگز (فَأَنْفَرُوا نُبَاتًا) بس تورلى ياقغه تارالغان جماعتلر بولغانگز حالە صوغشقه
 چىگز (أَوْ نَفَرُوا جَمِيعًا) بايسه جىيلغان حالەدە چىگز بو ايتىنك ظاهرى صوغشقه چىغوشه دلالت قىلغان
 كىبى علم ايستەوگە چىغوشه هم دلالت قىلا هم هر ايزگو اشكە آشغوشه دلالت قىلا (وَأَنْ مِنْكُمْ لَمَنْ) دى

درستلکده سز مسلمان عسکر لرندن شول کشیلر باردر (لَيَبْلُغَنَّ) صوغشقه چغوردن آورا بولرلار و تخلف
 قیلورلار یعنی منافقلار باردر (فَإِنْ أَصَابَكُمْ مُصِيبَةٌ) بس اگر سزگه ایرشکوجی عقوبت ایرشسه یعنی
 صوغشده مقتول و مغلوب بولو کبی عذاب ایرشسه (قَالَ قَدِ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ) صوغشقه چغوردان تخلف ایتکلن
 منافق نهیتور تحفیق میکا الله تعالی انعام قیلدی (اذلَمَ اَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا) شول وقتنده میکا الله تعالی انعام
 قیلدی صوغشقه چغان آدملر برلن برگه حاضر بولمادم اگر آلا برلن برگه بولغان بولسام ایسی
 آلاغه ایرشکان نرسه میکاده ایرشکان بولور ایسی دیو (وَلَسَنَ أَصَابُكُمْ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ) واگر سزگه
 صوغشده الله نلک فضلن ایرشسه یعنی غالب بولساگز شهرلرنی آلساگز غنیملر آلساگز (لَيَقُولَنَّ)
 البته اول صوغشدن تخلف قیلغان منافق نهیتور (كَأَنَّ لَمْ تَكُنْ) گو به که بولمادی (بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ) سز نلک
 آراگز برلن اول منافق آراسنده (مُودَّةً) دوستلق و تسانشلق (يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ) کاشکی صوغش
 قیلوجی مسلمانلر برلن برگه بولسام ایسی (فَأَفُوزُ فَوْزًا عَظِيمًا) بس غنیه قسن الوغ اولوشکه ایرشکان
 بولور ایسم دیوب نهیتور (فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) بس الله (تعالی) بولنده صوغش قیلسون (الَّذِينَ)
 شوندی آدملر (يَشُرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ) دنیا ترکلگی آخرت برابرند صانارلار یعنی آخرتنی اختیار
 قیلوچیلار (وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) و کدر الله تعالی بولنده صوغش قیلور (فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ) بس بولورلمش
 بولسون صوغشده یا یسه اوزی غالب بولسون یعنی کیرهک چیکسون و کیرهک چیکلسون (فَسَوْفَ نُوَفِّيهِ أَجْرًا عَظِيمًا)
 بس تیزدن اول کشیگه الوغ ثواب بیررمز (وَمَا لَكُمْ) ونی بولدی سزگه (لَا تُقَاتِلُونَّ) صوغش قیلویسر
 (في سبيل الله) الله تعالی بولنده (وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ) دخی ایرلردن و خاتونلاردان
 ضعیف قیلغان آدملرنی قوتقارو بولنده (وَالْوَالِدَانَ) دخی بالالاردان ضعیف قیلغان آدملرنی قوتقارو
 بولنده مستضعف لردن مکده مسلمان بولوبنده هجرتدن مشرکر منع قیلغان آدملر مراد (الَّذِينَ
 يَقُولُونَ) ضعیف قیلغان آدملر شوندی آدملردن نهینورلر (رَهْبًا أَخْرَجْنَا) ای ربهز چغارغای ای نلک
 بزنی (مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا) اهلی ظالم بولغان بوقریه دن یعنی مکهدن (وَأَجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ)
 دخی اوز حضور کدان بزگه قیلغای ای نلک (وَلِيًّا) اشمزده تصرف قیلوچینی (وَأَجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا)
 دخی اوز حضور کدن بزگه یاردم بیروچینی قیلغای ای نلک الله تعالی دعا لاری بی قبول ایندی بعضی
 فتح مکهدن بورون چغب مشرکر ظلمدان قوتلدیلار بعضی فتح مکه صوننده مشرکر ظلمندان
 قوتلدیلار چونکه مکهدن فتح صوننده رسول الله اسید اوغلی عتاب فی مکه گه باش ایتب قویدی اول
 ظالم لردن چهر قیلدرمادی (الَّذِينَ آمَنُوا) شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)
 الله تعالی بولنده و رضالغنی ایسته وده صوغش قیلورلار (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) و شوندی آدملر کافر بولدیلار
 (يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ) شیطان بولنده صوغش قیلورلار (فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ) بس شیطان
 دیننه یارده چی بولغان آدملر برلن صوغش قیلکز ای مؤمنلر (أَنْ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا) درستلکده

شيطان نك حيلهسى ضعيف بولدى (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ) اى محمد (عليه السلام) عامك ايرشه ديه و شونى
 آدم لرگه (فِيلَ لَهُمْ) اول آدم لرگه ته يتامش بولدى (كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ) قوللازنى كافرلر برلهن صوغش
 فيلودان طييكز يعنى صحابه لردن بر جماعت مشركلر رنجتك نلنگى اوچون صوغش قيلونى ايسته ديلر
 شول وقت آلا رغه صوغش فيلودان قولسكنزنى طييكز ديب ته يتلدى (وَأَقِيهِمُ الصَّلَاةَ) دخى نماز اوقلر
 (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) دخى زكوة بيركز ديب (فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ) بس صوغشنى ايسته گان آدم لرگه
 صوغش قيلونى فرض قيلمغان زمانده (إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ) شول وقت صوغش قيلونى ايسته گان آدم لردن
 بر جماعت (يَخْشَوْنَ النَّاسَ) آدم لردن يعنى كافرلردن قورقار بولدىلار يعنى كافرلرنك ثولترو سببلى
 عذاب قيلولارندان (كَخَشِيَةِ اللَّهِ) الله تعالى دان قورقولارى ككى . يعنى الله تعالى نك عذابندان
 قورقولارى ككى (أَرَأَيْتَ خَشِيَةَ) يايسه الله تعالى دان قورقودانده قاطيراق قورقو برلهن (وَقَالُوا) دخى
 ته يتديلر بوجماعت (رَبَّنَا لِمَ كُتِبَتْ عَلَيْنَا الْقِتَالُ) اى ربه بزنىك اوزه رزمگه نى اوچون صوغشنى فرض
 قيلمك (لَوْلَا آخِرَتُنَا إِلَىٰ آجَلٍ قَرِيبٍ) بزنى ياقن بولغان مدت كه كيچكترسه لكچى يعنى بزگه مهلت بيرسه ك
 نوشه كده يانوب ثولر ايدك ديو (فَلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ) اى محمد (عليه السلام) بوجماعت كه ته يت دنيا نك
 فائده لنه تورغان نرسهسى آز (وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ) الله نك عذابندان قورقغان كشى اوچون آخرت
 يعنى جنت ايزگوره كسر (وَلَا تُظَلِّمُونَ فِتْنًا) بس مقدر بولغان اجلكزدن ياكه هملكزنىك
 ثوابندان خرمانشنده بولغان يارق قدرينه يعنى آزغنده كيمتو برلهن ظلم قيلممش بولماسسز (أَيُّهَا
 فَكُونُوا) قايواورنده بولسا كزده يعنى كيرهك صوغشده وكيرهك توشه كك بولسكنز (يُنذِرْكُمْ الْمَوْتَ) سزگه ثولم ايرشر
 يعنى قاپب قوتولا آلماسسز (وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيَّةٍ) اگرچه بيوك واوزون سرايلارده بولسا كزده
 (وَأَنْ نُصِيبَهُمْ حَسَنَةً) واگر يهودلرگه ايزگولك ايرشسه يعنى مال و دولت كى نرسه لر (يَقُولُوا هُنَا مِنْ
 عِنْدَ اللَّهِ) بوايزگولك الله تعالى حضورندن ديب ته يتورلر (وَأَنْ نُصِيبَهُمْ سَيِّئَةً) واگر يهودلرگه ياوزلق
 ايرشسه آچلق و باء كى نرسه لر ككىلسه (يَقُولُوا هُنَا مِنْ عِنْدِكَ) يهودلر ته يتورلر بواوزلق اى
 محمد (عليه السلام) سينك حضوركندن يعنى سينك شوملوغوكندن ديو (قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) اى محمد عليه السلام
 بويهودلرگه ته يت سين ايزگولك و ياوزلقدان هر برسى الله تعالى حضورندان ديو (فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ) بس
 بويهود قومنه نى بولدى (لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا) اوزلرينه وعظ قايلا تورغان قرآن سوزبلى آكلارغه
 ياقن بولماسلار (مَا أَصَابَكَ) اى آدم سينكا ايرشكان نرسه (مِنْ حَسَنَةٍ) ايزگو اشمن (فَمِنْ اللَّهِ) بس اول
 نرسه الله تعالى دندر فضل يوزندن (وَمَا أَصَابَكَ) دخى شول نرسه كم اى آدم ايرشدى سينكا (مِنْ سَيِّئَةٍ) ياوز
 اشمن (فَمِنْ نَفْسِكَ) بس اوزكندنر يعنى اول ياوزلقنك، كيلووينه اوزك سببسلك (وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا)
 دخى اى محمد (عليه السلام) بزسينى دين اؤيره توچى بولغان ايلچى ايتب بيبردك (وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا) دخى
 رسول بولووكنا شاهد بولو يوزندن الله تعالى ييقه رسيكا (مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ) كندر رسولگه بوى صونسه (فَقَدْ

أَطَاعَ اللَّهَ) بس تحقیق اول کشی الله (تعالی) که بوی شوندی رسول اکرم بر کشی مینى دوست کورسه تحقیق الله تعالی نی دوست کوردی وهر کشی میکا اطاعت قیلسه تحقیق الله تعالی که اطاعت قیلدی دیگاج یهودلر محمد (علیه السلام) اوزی شرکن طیبدار ایدی حالانکه اوزینی رب توتوبرلهن امر قیلدی بوشرک دیدیلر الله تعالی شول حقه ذکر قیلنغان آیقنى ایندردی (وَمَنْ تَوَلَّى) وکدر محمد (علیه السلام) که اطاعتدن یوز دوندرسه (فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا) بس بزینى ای محمد (علیه السلام) آدملر اوزه رینه عمل لرینى صافلاوجی ای تبیبهره دك (وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ) دخى منافقلار هر قایچهان سین امر قیلساك بزنى اشه اطاعت قیلو دیورلر (فَإِذَا هَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ) بس هر قایچهان اول منافقلار سینك حضورئدن چقسالار (بَيْتٌ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) منافقلاردان برجماعت کیچه تدبیر قیلور واوزگارتور (غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ) سین شه بیتکن سوزدن باشقه نی (وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّنُونَ) والله تعالی اول منافقلارنى کیچ برلهن تدبیر قیلنغان واوزگارتکن نرسه لرینى یازار (فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ) بس ای محمد (علیه السلام) منافقلاردان یوز دوندر (وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) دخى الله تعالی اوزه رینه اشکنى تابشر (وَكَفَى بِاللَّهِ وَكَيْلًا) دخى الله تعالی اش تابشرلش بولو یوزندن بیقه باشقه آدمگه طایانو لازم توکل (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ) ایا قرآننى هم قرآنده بولغان معنالر نی منافقلار اویلامیور (وَلَوْ كُنَّ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ) اگرده قرآن الله تعالی که باشقه بولغان آدم حضورندن بولسه ایدی (لَوْ جَدُّوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) قرآنده کوب اختلافنى تابارلار ایدی یعنى نظملارى تورلیچه بولور ایدی بعضى فصاحتلى وبعضى فصامتسز هم معنالر ی برسى برسه معارض بولور ایدی (وَإِذَا جَاءَهُمْ) وهر قایچهان مسلمانلارنى ضعیفلرینه کیلسه (أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ) امینلسکن یا که قورقودن براش یعنى امینلسکن یا که قورقونی موجب بولغان رسول اللهغه حاصل بولغان سرلردن برسر کیلسه (أَدْعَاؤُهُ) اول اشنى فاش قیلورلار بولارنى فاش قیلولارندن ضرر کیلور بولدی (وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ) اگر بواشنى رسول لگه قایتارسالار ایدی (وَأَلَىٰ أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ) دخى اوزلرندن حکم اییه لرینه قایتارسالار ایدی یعنى رسول الله یا که ارباب بصیرت بولغان اصحاب رأینه قایتارسالار ایدی (لَعَلَّهُمُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ) البته بواشنى شوندى آدملر بلورلر ایدی آلاز اول اشنى رسول اللهدن هم اصحابدن چغارلار یعنى اول اشنى تدبیرینى تجربه و فکر برلهن بلورلر ایدی اول اش فاش قیلورغه یاریمی یا که بوقمی ایکنچیلگنی اگر رسول الله هم اصحاب رأینه قایتارسالار (وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ) اگر سزنى اوزه رکزگه رسول بیبهرو برلهن دخى کتابلار ایندرو برلهن الله تعالی نلکى فضلنى ورحمتنى بولماسه ایدی (لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ) کفر و آزعنلق سببلى شیطانغه ایبهرو ایدکز (الْأَقْلِيَاءَ) مگر سرلردن آزعنه آدم عقابنى قوتى سببلى شیطانغه ایبهرو س ایدی زید بن عمرو بن نفیل کبى هم ورقه بن نوفل کبى (فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) بس ای محمد (علیه السلام) الله بولنده صوغش قیل سین (لَاتُكَلِّفُ الْإِنْسَانَ) کوچله نهش بولماسون سین مگر اوز اشنى برلهنگه کوچله نهش بولورسنى یعنى سیکنا باشقه آدملرنى مخالفت قیلوب

صوغشقه چقى قالولارى ضرر بيرمهس هيچ برسى چقه اسدهه بالغرڭ چق چونكه سينكا ياردهم بيردوچى
الله تعالى عسكەر توگول بىر صغرى صوغشقه چغارغه رسول الله خلقنى دعوت ايقكاج بعضيلرى چغونى مكره
كوردى شوندىن صوڭك الله تعالى بو آيتنى اينلردى رسول الله هيچ كىمگه يالبارمادى صوغشقه چقى
ياننده فقط بيتمهس آدم ايدى (وَحَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ) دى مؤمنلرنى صوغشقه قزدردونكه سينك شَانَكْ
قزدردوغنه (عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفَى) الله تعالى نك طيبالغى ياندىر (بِأَسِّ الدِّينِ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملرنك
قاپيلقلارنى وضرلارنى هم الله تعالى شول طريق قىلدى كوڭللىرىنه قورقو توشردى صوغشقه قوش
كافرلىر قايغوب كىلدىلر (وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا) والله تعالى قاپىلق وضرر يوزندن قريشلردن قاپىراقدر
(وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا) دى عذاب قىلو يوزندن قريشلردن قاپىراقدر (مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً) كىمدر
ايزكو شفاعت برلن شفاعت قىلسه يعنى اول شفاعت سببلى مؤمنلك حقنى رعايه قىلور مؤمندن باوزلقنى
بيبهرر و آثار ايزكولكنى نار تور (يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا) اول شفاعتدن اول كشيگه اولوش بولور يعنى
اول شفاعتنك ثوابلدىن (وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً) وكىمدر باوز شفاعت برلن شفاعت قىلسه يعنى
هرام بولغان نرسه برلن شفاعت قىلسه (يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا) اول كشيگه باوز شفاعتدن اولوش بولور
يعنى باوز شفاعتنك گناھىندن (وَكَانَ اللَّهُ) دى بولدى الله تعالى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسه اوزر ينه
(مُقَيَّمًا) كوچى بيتكوچى بولدى (وَإِذَا حُيِّبْتُمْ بِهِ) دى قايچان سزگه سلام برلن سلام بىرلىش بولسه
(فَحَيُّوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا) بس اول سلامدن كوركامرهك بولغان سلام برلن سلام قايقارڭز (أَوْرُدُوهَا) ياكه
اول سلامك منلنى قايقارڭز يعنى هر قايچان سزگه سلام بىرلسد «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» دى بىلسه سزهم جواب
قايقارڭز لىكن جواب قايقارده اختىارلسز بىرگان قدر قايقارو برلن كوركام ايتب قايقارو آراسن
بو آيت سلام قايقارونك فرض بولووينه دلالت قىلا اما سلام بىرو سنت سلامنى مثلنى برلن قايقارو
«وعليكم السلام» دىمك كوركامرهك ايتب قايقارو «وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» دىمك سلامنى
قايقارغانده هم طيب لقا بولغانلغى اچون هم ضرغه دعاء قىلو فومله نرسه سون اچون خواص آراسن
«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» دىوب آماق كوركامرهك بر وقته بر اير رسول اللهغه كىلوب «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» دىدى
رسول الله «وعليكم السلام» دىو قايقاردى ايكنچى اير كىلوب «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ» دىدى رسول الله
«وعليكم السلام وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» دىو قايقاردى اچونچى اير كىلوب «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»
دىدى رسول الله شول رهوشچه آرتدر مايفنه قايقاردى بو اير اى الله نك رسولى جوابنى كىمك الله تعالى نك
سوزى قايدا قالدى دىو آيتنى اوقودى رسول الله ئه يقدى سين ميكا آرتقى قالدىر مادك يعنى هر
نرسه نك منتهاسى بار سلامك منتهاسى وبركات دىدى چونكه بو طريق سلامده مطلوبك هر قسى
بار ضرردان سلامك فائده نك حصولى هم فائده نك ثباتى (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (كَانَ) بولدى
(عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسه اوزر ينه (حَسْبًا) حساب قىلوچى (اللَّهُ) هر بر كوركام صغنى جىغان ذات
(لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالمق بوق مگر الله تعالى گندهر (لِيَجْزِيَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) الهنه الله (تعالى)

سزى قېرىلگۇزدىن قورباروب قىيامت كىشون سارى جىبار يعنى قىيامت كىونفە ابرشدر (لَارَبِّ فِيهِ) اول كىونىڭ بۇلۇونىدە اصلا شىك يوقىدىر (وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا) وكىدىر الله تعالى دن سوز يوزىدىن راستراق يعنى هېچ كىم يوقىدىر (فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ) بس سزىگە منافقلار اشى حقىقەتە نى بولدى ايتىشى فرقىگە اېرىلگۇز دى اوچون منافقلارنىڭ كىفرىنە انفاقى قىيامادگۇز مُنافقلاردىن بىر قىسىم رسول الله دن صحراغە چىقارغە رخصت صورادىلار مەدىلەنڭ ھواسى آور دىو رسول الله اذن بىردى مەدىلەن بىرەر مەرحلە كىيىتكىچ مشركلرگە ئوناشدىلار شۇنداق سوك مسلمانىلار آراسىدە اخىلاق توشىدى قايسى بولار كافرلار قىل ايتىك دىدىلار ھامىسى بولار مسلمانىلار عفو ايتىك دىدىلار (وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا) والله تعالى اول مُنافقلارنى كىسب قىلغان نۇرسەلى سىببىلى كافرلار كىمە قايتاردى (أَنْتُمْ يُسُونَ أَنْ تَهْتَدُوا مِنْ أَضَلِّ اللَّهُ) اى مسلمانىلار ايا سزى الله تعالى حىلقىدان آزدىغان آدملىرىنى حىلقىغە كىوندىرونى تىلىسىزى (وَمَنْ يَضَلِ اللَّهُ) وكىدىر اول كىشىلى الله تعالى حىقنى آزدىسە (فَلَنْ نُجَدِّ لَهُ سَبِيلًا) بس اى محمد (عليه السلام) اول كىشى اوچون ھىدايت كە يول تابمازلىڭ (وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ) منافقلار سزىنىڭ كافر بولۇڭىزنى آرزۇ قىلىدىلار (كَمَا كَفَرُوا) نىقە كە اوزلىرى كافر بولدىلار يعنى اوزلىرىنىڭ كىفرى كىيى سزىنىڭ كىفرىنى ايسىتەدىلر (فَكَفَرُوا سَوَاءً) بس مُنافقلار بىرلەن آزدىلغىدە بىرلەر بولۇرسىز (فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ) بس منافقلار دىن وليلىر دوستلار تونماڭىز گرچە ظاھىرە ايمان اظھار قىلسەلار دە (حَتَّى يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) ايمانلارنى تحقىق قىلا تۇرغان ھىجرت بىلەن الله تعالى يولمىدە ھىجرت قىلغانلار يىنە قىدىر يعنى دنيا غرضى اوچون بولماينچە الله تعالى ھىم رسول الله اوچون بولغان ھىجرت سىببىلى شىكسىز ايمانلارى معلوم بولغانغە قىدىر (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس اكر ھىجرت بىلەن ظاھىر بولغان ايماندىن يوز دىوندىلر (فَخَنُّوهُمْ) بس تونگۇز اول منافقلارنى (وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ) دىنى ئولتۇرگۇز اول منافقلارنى قاىوغىدە اورنىدە تابساڭىزدە (وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ) دىنى مُنافقلاردىن تونماڭىز (وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا) دى ايتىب ھىم ياردەم بىرۇچى ايتىب چونكە آلا سزىنىڭ باطنىدە دشمانلارگۇزدىن ياردەم ايتىو احتماللىرى يوق (الْأَلْدَبِينَ) مگر شۇندى آدملىرى تونماڭىز وئولتۇرمدىڭىز (يَصُلُونَ إِلَى قَوْمٍ) اول آدملىر توناشلار وصىيىنلار شۇندى قومگە (بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ) سزىنىڭ بىلەن اول قوم آراسىدە ھىم باردى بو قوم دن اسلمىون مراد چونكە رسول الله مكەگە چىغان وقتىدە عوبىرە الاسامى اوغلى ھلالگە ھىم آڭار صىيىنغان آدملرگە ضرر قىلماو بىلە وعدە قىلىشى (أَوْجَاؤُكُمْ) ياكە شۇندى آدملىرى تونماڭىز وئولتۇرمدىڭىز آلا سزىگە كىيلىدىلر (مَصْرَتٌ صُدُّوهُمْ) كوكرە كلرى تار بولغان حالدە (أَنْ يُفَانِلُوكُمْ) سزىنىڭ بىلەن صوغىش قىلۇدان (أَوْبِقَاتُلُوا قَوْمَهُمْ) ياكە اوزلىرىدە ايبەرگان قوملىرىنىڭ سزىنىڭ بىلەن صوغىش قىلۇدان كوكرە كلرى تار بولغان حالدە بولاردىن بىو مدلىج قومى مراد آلا رسول الله غە صوغىش قىلۇدان طىيىلغانلارى حالدە كىيلىدىلر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واكر الله تعالى نلەسە ايدى (لَسَلَطْنَاهُمْ عَلَيْكُمْ) آلارنىڭ

قىلبرىنى قوتلى قىلوسىبىلى سزنىڭ اوزىڭزگە اختيارلى قىلور ايدى (فَلَقَاتُواكُمْ) بس سزنىڭ بىرلەن
 صوغش قىلورلار ايدى (فَاِنْ اغْتَزَلُوَكُمْ) بس اكر آلاسىزدن آيرلسالار (فَلَمْ يَفَانُواوَكُمْ) بس سزنىڭ
 بىرلەن صوغش قىلماسالار (وَالْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ) بس اكر سزگە بوى صوندى ناسلاسالار (فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ)
 بس سزنىڭ اوچون قىلمادى الله تعالى (عَلَيْهِمْ) آلا اوزەرىبە (سَبِيلًا) نوتارغە و صوغش قىلورغە
 يولنى يەنى سزگە آلارنى توتوغە و ئولتروگە اذن قىلمادى (سَتَجِدُنَ آخِرِينَ) سزى اى مؤمىلر تىز
 ايكىچى قومنى تاھارسز (يُرِيدُونَ أَنْ يُؤْمِنُواكُمْ) سزنى امىن قىلورنى ئلەرلر (وَيَأْمُرُوا قَوْمَهُمْ) دى
 اوزلرىنىڭ قوملىرىنىدە امىن قىلورنى ئلەرلر بولاردان اسد و غطفان قىبىلەسى مراد بولار مەدىنەگە كىلور
 رسول اللەغە ايمان اظھار قىلدىلار مەدىنەدىن قايتقاچ كافر بولدىلار (كَلَّمَا رُدُّوا إِلَى الْغَنَّةِ) قىبوغنە
 زمان بولارنى فتنەگە و شىركگە قايتارلىش يەنى اوردەلىش بولسە (اُرْكسُوا فِيهَا) فتنەگە توشامش
 بولدىلار (فَاِنْ لَمْ يَعْزَلُوَكُمْ) بس اكر آلا سزىدن آيرلماسالار (وَيَلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ) دى سزگە بوى صوندى
 تاشلاماسالار (وَيَكْفُوا أَبْدِيَهُمْ) دى سزنىڭ بىرلەن صوغش قىلوردان قوللارنى طىماسالار (فَغَضِبُواهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ)
 بس آلارنى توتىڭز و ئولتروڭز (حَيْثُ تَقَعُوهُمْ) آلارنى قىبوغنە اوردە تابساڭز دە (وَأُولَئِكَمُ) و بو صفئە
 بولغان آدملىرىنى سزگە انقىادنى تاشلاماغان ھم سزنىڭ بىرلەن صوغش قىلوردان قوللارنى طىماغان آدملىر
 (جَعَلْنَا لَكُمْ) سزنىڭ اوچون قىلدىق (عَلَيْهِمْ) اول آدملىر اوزەرىبە (سُلْطَانًا مُّبِينًا) ظاھىر بولغان ھىجىنى يەنى
 آلارنى اسىرايتىب تونوغە ھم ئولتروگە ظاھىر دىل قىلدىق چونكە آلارنىڭ دشمانلىقلارى ظاھىر كىلورلى
 يىقىندىر (وَمَا كُنْ لَهُمْ) ھىچ بىر مؤمىگە درست بولمادى (اَنْ يَقْتُلُ مُؤْمِنًا) مؤمىنى ئولترو (الْاَخْطَا)
 مگر خطأ مالىدەگنە ئولترو درست بولدى * فقھار قىلنى بىشككە بولسكا نلر : برسى قىل عمد ايكىچىسى قىل
 شىبە عمد اوچونچىسى قىل خطأ درىنچىسى خطأ اوردىد، يورى نورغان قىل بىشنىچىسى قىل بالسبب : قىل
 عمد شول قىلدا اوتكىن قورال بىرلەن ياكە باشقە اوتكىن نرسە بىرلەن ئولترو * قىل شىبە عمد اوتكىن
 بولماغان نرسە بىرلەن قىلدا ئولترو مەنلانايتاق بىرلەن صوغوب ياكە قامچى ياكە زورناش بىرلەن صوغوب *
 خطأ قىل ايكى نورلى : برسى قىلدا خطأ مئلا كىيىك دىو ظن قىلور بىر آدمنى آتورب ئولترو ايكىچىسى
 فعلىدە خطأ مئلا كىيىكگە دىب آتار دە ياكەش آدمگە باروب تىيدىر * خطأ قىل اوردىدە يورى نورغان
 قىل شول يوقلاغان آدم ايكىچىسى آدم اوستىفە يىلورب توشوب ئولترو كىيى * سبب بىرلەن قىل اوزملىكىدىن
 باشقە اوردىدە تاش قوبىر ياكە قوبوقازور دە بىر آدم تاشقە بەرلورب ياكە قوبوغە توشوب ئولترو (وَهَنْ قَتْلُ
 مُؤْمِنًا خَطَاً) و بىر كىشى مؤمىنى خطالىق بىرلەن ئولتروسە (فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةً) بس ئولتروچىسى آدمگە بىر
 مؤمىن قىل آزاد ايتو واجب بولور (وَدِيَّةٌ مَسْمُومَةً إِلَىٰ أَهْلِهَا) دى ئولترولىش كىشىنىڭ اھلىگە تابىرلىش بولغان
 دىت واجب بولور يەنى ئولتروچىگە ئولترو دىيە نىقارت بولسۇن اوچون بىر مؤمىن قىل آزاد ايتو واجب
 بولور دى ئولتروچىنىڭ عاھلەسىگە ئولترولىش آدمنىڭ رازىلىرىدە دىت بىيرو واجب بولور (اَلَا اِنْ يَصَدَّقُوا)
 مگر دىت واجب بولماس ئولترولىش كىشىنىڭ اھلى دىت نى صدقە قىلورلىرى يەنى عمر ايتولورلىرى وقتىدە

بس بو وقت قبل آزاد ايتوگنه واجب بولور ديت امام اعظم قاشمده اوج تورلى مالسدان بولا آلتوندىن
 و كوشدن و دوه دن آلتوندىن ملك دينار كوشمىدن اون ملك درهم دوه دن يرز دوه برياش طولوب اوتكان
 يكرمى ابركك دوه (ابن مخاض) بر ياش طولوب اوتكان يكرمى اورغاپى دوه (بنت مخاض) ابكى ياش
 طولوب اوتكان يكرمى دوه (بنت لبون) اوج ياش طولوب اوتكان يكرمى دوه (بنت جندعه) دورت ياش
 طولوب اوتكان يكرمى دوه (بنت حقه) ئولترلمش كشيلىك تر كسندن ميرك آلمان هر كشيگه ديتندن
 بيرله ديتنى اوج يلد اوتتوب بقر و واجب (فَأَنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوِّكُمْ) بس اكر ئولترلمش آدم سرگه
 دشمن بولغان قومدن بولسه (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) حالبركم ئولترلمش آدم مؤمن بولسه يعنى مقتول هر بي
 بولوب دار هر بده ايمان كيتركان بولوب، دار اسلامگه هجرت قيلمغان بولور شونى بر مسلمان
 خطالىق برلن ئولترسه (فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) بس ئولتر وچيگه بر مؤمن قلى آزاد ايتو واجب بولور
 اما ديت واجب بولماس (وَأَنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ) واكر ئولترلمش كشى شوندى قومدن بولسه (بَيْنَكُمْ
 وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ) سزنىك برلن اول قوم آراسنده عهد بولسه يعنى مقتول ذمى بولسه (فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ
 إِلَىٰ أَهْلِهَا) بس مقتولنىك اهلنه نابشرلمش ديت بولور يعنى قاتلنىك عاقلهسى ديت بيرر (وَتَحْرِيرُ
 رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) دغى ئولتر وچيگه مؤمن بولغان بر قل آزاد ايتو واجب بولور (فَمَنْ لَمْ يَجِدْ) بس بر
 كشى يعنى خطا ئولتر وچى قلى نابماسه (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ) بس طوتاشدان ايكى آي
 روزه توتو واجب بولور (تَوْبَةٌ مِنَ اللَّهِ) بو كفارت مشروع بولدى الله تعالى دن توبه بولغان حالده
 يعنى الله تعالى خطا ئولتر وچى كه رحمت ايتب بو كفارتنى شروع قيلدى (وَكُلٌّ مِنَ اللَّهِ) دغى بولدى الله
 تعالى (عَلَيْهَا حَكِيمًا) قوشقان نرسه سنى بلوچى هم قوشقان اشنده حكمت ايبهسى بو آيتنىك نزولنه
 سبب ربيع اوغلى عياش هجرت دن قبل مكده ايمان كيقردى لىكن قومندن ايمان كيتركانلىگنى
 ياشردى. بر كونى هجرت دن صوكت مكده دن قاپب مدينه كه چغب كيقتى لىكن آناسى نىك بيك يالبار ووى
 سببلى آنا بر توغمه قرده سلمى ابوجهل برلن حارث آرتندان باروب مكه كه كبرى قاينار ديلار
 آياقلازنى و قوللازنى بديله ديلر هم غايت اسسى اورنغه تويديلار عياش كه زيد اوغلى حارث اوچرادى
 مرتد بولورغه قزدردى عياش مرتد بولغاچ زيد اوغلى حارثنى ئولتر و برلن وعيد قيلدى
 صوكره ربيع اوغلى عياش مدينه كه هجرت قيلوب ايماننى تجديد ايتدى هم زيد اوغلى حارث ده مدينه كه
 هجرت قيلوب رسول الله غه ايمان كيتركان ايدى عياش حارثنىك مسلمان بولغاننى بلمه دى حارثنى
 وعدهسى برينجه ئولتردى صوكره زيد اوغلى حارثنىك مسلمان بولغاننى بلمه دى ئولتر و بيه بيك
 اركندى رسول الله غه مالى بيان ايتدى بس عياش حقه الله تعالى كفارتنى هم ديتنى بيان
 قيلوب ذكر قيلغان ايتنى ايتردى (وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا) و كيدر مؤمننى قصد قيلغان
 حالده ئولترسه (فَجَزَاءُ جَهَنَّمَ) بس اول ئولتر وچى كشى نىك جزاسى جهنم در (خَالِدًا فِيهَا) اول جهنم ده
 مكگو قالغانى حالده (وَعُذِّبَ اللَّهُ عَلَيْهِ) دغى اول كشى اوزه رينه آچولاندى الله تعالى (وَأَلَعَنَهُ) دغى اول كشى كه

تیکشورلەمەدى (فَمَنْ اللَّهُ عَلَّمَكُمْ) بىس اللہ تەئالى سىزنىڭ اوزەرىڭىزگە انعام قىلدى يعنى ايمان بىرلەن دىيىمەن،
 ۱- قىيامەت بىرلەن شەرت تاپىڭىز (فَقِيظُوا) بىس اشئىڭ بىيانىمى ايسىڭىز ئولتۇرۇڭە آشماڭىز يعنى اللہ تەئالى
 اوزەرىڭىزدە نېچك قىيامى اسلامگە كىرۈپىلەر حەققىدە شۇلاي قىلىڭىز قورقۇپ قەلە ايمان كىتەرە دىيۈلۈرۈڭە
 آشماڭىز (ان الله) درىستلىككە اللہ تەئالى (كان) بولدى (بىئانئەملون) سىزنىڭ اشەلەگان نىرسەلىرىڭىزنى
 (خَبِيرًا) ظاهرىنى وبالطننى بىلگۈچى بوآيقنىڭ نىزولئە سەبب تەيىك اوغلى مرداس مسلمان بولدى
 قومئىنن هېچ كىم مسلمان بولمادى رسول اللہنىڭ عىسكىرى مرداس قومى بىرلەن صوغش قىلىلار مرداسنىڭ
 قومى ھەسسى قاچىدىلار مرداس اوزىنىڭ مسلمان بووويىنە تايانوب قاچمى قالدى مرداس اطللى عىسكىرنى
 كورگاچ قوبىلارىنى تاغ باشىدە قاوالادى اوزىدە طاغغە آشدى عىسكىرلەر كىللوب بىيىكچاچ تىكبيرئە يىقىدىلار
 مرداسدە تىكبير ئەيقوب طاغدان توشدى ھەم (لا اله الا الله محمد رسول الله السلام عليكم) دىدى مرداسنى
 بو شەھادئتقە قارامى زىد اوغلى اسامە ئولتۇردى قوبىلارنى سۇروب آلوب كىيىدى رسول اللہغە بو واققەدن
 خبەر بىرىدىلار رسول اللہ بىيىك قايفردى مرداسنى قوبىلارنى آلور اوچون ئولتۇردىڭىزمى دىدى ھەم اللہ
 تەئالى نىڭ ذكىرى اوتكان آيىقى او قودى (لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمىنلردىن صوغشئىن
 اولتۇروب بارمى قالوچىلار برابر بولماس (غَيْرَ أُولِي الضَّرَرِ) ضرر ايبەسئىن باشقە بارمى قالوچىلار
 برابر بولماس يعنى صوغشقا چىغرى قىدرتى بىيىتەسلىك كىشىلردىن باشقە بارمى قالوچىلار برابر بولماس
 (وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دى اللہ تەئالى يولئىدە صوغش قىلارچىلار برابر بولماس (بِأَنفُسِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ)
 ماللارى وجانىلارى بىرلەن صوغش قىلوچىلار يعنى اللہ تەئالى يولئىدە ماللى وجانىنى آيامامى جەھاد
 قىلغان آدمىلەر بىرلەن عىدرسىز صوغشقا چىمى نىك يالطوچى آدمىلەر برابر بولماس (فَضَّلَ اللَّهُ) آرتقى
 قىلدى اللہ تەئالى (الْمُجَاهِدِينَ بِأَنفُسِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) ماللارى وجانىلارى بىرلەن صوغش قىلوچىلارنى
 (عَلَى الْقَاعِدِينَ) صوغشئىن علەسىز تخاف قىلوچىلار اوزەرىيە (دَرَجَةً) درجە يوزئىن (وَكَلًّا وَعَدَّ اللَّهُ
 الْحُسْنَى) صوغش قىلوچىلار بىرلەن صوغشئىن تخاف قىلوچىلاردان ھەربىسئە اعتقادلارى كوركام ونىيىلرى
 درىست بولغانلىقى اوچون كوركام ئوابىن وعدە قىلدى يعنى اوچماشنى اما آيرمانوابنىڭ آرتووبىن
 نلى تورغان عملنىڭ آرتووندىغىنە (وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ) دى صوغش قىلوچىلارنى آرتقى قىلدى
 اللہ تەئالى (عَلَى الْقَاعِدِينَ) صوغشقا چىمەي اوتۇروب قالوچىلار اوزەرىيە (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ اجر
 بىرۈ بىرلەن (دَرَجَاتٍ مِّنْهُ) اللہ تەئالى دن بولغان كىوب درجەلەر بىرلەن آرتقى قىلدى (وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً)
 دى يارلقاماق ھەم رەمەت قىلماق بىرلەن آرتقى قىلدى (وَكُنَ اللَّهُ) دى بولدى اللہ تەئالى (غَفُورًا رَحِيمًا)
 كىناھلارنى يارلقاغۇچى وئواب بىرۈ بىرلەن رەمەت قىلوچى (أَنَّ الَّذِينَ) درىستلىككە شونىدى آدمىلەر
 (تَوَفَّاهُمُ اللَّائِكَةُ) ازل آدمىلرنىڭ جانلارنى ئولم فرشتەسى ھەم آنىڭ باردىچىلارى آلورلار (ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ)
 اول آدمىلەر نىفسلارىيە ظالم قىلغانلارى حالدە (قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ) فرشتەلەر اول آدمىلەرگە شىلقە قىللوب ئەيقىدىلار
 دىيىڭىزنىڭ اشئىنن قاير شىيە بولدىڭىز دىو (قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ) اول آدمىلەر اعتقاد قىللوب

ئەيىدىلەر بىز بېرىدە دىن تونۇدان عاجزلىرى بولدىق (قَالُوا) فرشتەلەر بۈكشىلارنىڭ سوزلىرىنى يالغانغا توتىپ ئەيىدىلەر (أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَأَسْعَى) ابا اللہ تەئالىنىڭ يېرى كىلىك بولمادىمۇ، البتە كىلىك بولدى (فَهَاجِرُوا فِيهَا) بىس بېرىدە ھىجرت قىلورسىز نىتتە كە مەھاجرلىر مەكەدىن مەدىنەگە ھىجرت قىلىدىلار (فَأُولَئِكَ) بىس بو آدملىر (مَا دَاهُمْ جَهَنَّمَ) آلارنىڭ باراچاق اورنى جەننەد (وَسَاءَتْ مَصِيرًا) ئەورلەچىك اورن بولو يوزنىدىن نى ياوز بولدى اول جەننەم بو آيت ھىجرتنى قوبوغە وعبىد بولا اسلامنىڭ باشلىدە ھىجرت مطلق واجب بولغان كىرەك دىننى كالىل توتوغە كوچى يىتسۇن و كىرەك يىتەسۇن اما بوزماندە ظالملىرىنىڭ ظلمى سىببلى اوزى تورغان اورندە دىننى واجب بولغان رە وشچە توتوغە قىدرت بولماغاندە البتە ھىجرت ثابت وتىيىش نىتتە كە بو آيتتىن بىلىدى ھىم رسولىز « مَنْ قَرَّبَ بَدِينَهُ مِنْ أَرْضٍ إِلَى أَرْضٍ وَإِنْ كَانَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ اسْتَوْجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَكَانَ رَفِيقًا أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ وَنَبِيَّهُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ » دىمىش مەناسى بىر كىشى دىنندە (قىسقىچاق) سىببلى بىر بىردىن ايكلىچى بىرگە قاچسە گرچە قاچقان بىرى تورغان بىرىدىن بىرگە قارش بولسەدە (يەنى بىر اعراف كىتسە بىگىرەك بىغشى) اول كىشىگە اوجماخ واجب بولور ھىم اوجماخدە آناسى ابراھىم عليه السلام گە پىغەمبىرى محمد عايە السلام گە بولداش بولور مەناسىدە (موندان آرتق سىغادى بولورمۇ) مەدىنەگە ھىجرت قىلغان مىسلانلار مەكەدە قالغان دىن قورده شلىرىم ھىلاك بولدى دىگىچ اللہ تەئالى استىئناء قىلوب ذكر قىلغانچ آيتنى اينىردى (أَلَا الْمُسْتَضْعَفِينَ) مگر بو جەننەم بىرلەن وعبىد كە تىيىشلى بولماس مقصودلارى ھىجرت بولمىدە ھىجرتتىن عاجز بولغان آدملىر (مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوَالِدَانِ) اىرلردىن ھىم خانونلاردىن وبالالاردىن (لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً) فقىرلىكلارى اوچون مەكەدىن چىغوغە ھىلەگە كوچلرى يىتەس (وَالْأَيِّمَاتُ سَبِيلًا) دىنى يول يوزنىدىن توغرى ياققە كونلە آلماسلىرى يەنى مەكەدىن مەدىنەگە ھىجرت قىلاتورغان يولنى بىلمەسلىرى يەنى شول سىغادە بولغان آدملىرگە ھىجرت قىلماو سىببلى جەننەم بىرلەن وعبىد كە مستحق بولماسلار (فَأُولَئِكَ) بىس بو سىغادە بىرلغان ھىجرتتىن عاجز بولغان آدملىر (عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفُرَ عَنْهُمْ) اللہ تەئالى نىڭ اول آدملىرىنى غفور قىلورمۇ ياققىلىر (وَكَانَ اللَّهُ) دىنى اللہ تەئالى بولدى (غَفُورًا غَفُورًا) قىسورلارنى غفور قىلورمۇ وگناھلارنى يارلقاچمۇ (وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) وكمىر اللہ تەئالى بولمىدە ھىجرت قىلسە (يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مَرًا غَمًّا كَثِيرًا وَسَعَةً) اول كىشى بېرىدە كىوب ھىجرت قىلا تورغان اورنى ھىم رىزقە كىيلىكىنى تابار (وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ) وكمىر ئۆيۈنىدىن چىقار (مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) اللہ تەئالى ھىم رسول اللہ قوشقان ادرىغە ھىجرت قىلغان حالدە (ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْوَيْتُ) موندىڭ صوئىندە بو كىشىگە ئولم اىرىش يەنى اىرىشسە (فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ) بىس تەحقىق اول كىشىنىڭ ھىجرت قىلورمۇنىڭ ئوابى اللہ تەئالى اوزەرىغە ثابت بولور (وَكَانَ اللَّهُ) دىنى بولدى اللہ تەئالى (غَفُورًا رَحِيمًا) گناھلارنى يارلقاچمۇ ورحىمت قىلورمۇ بو ذكر قىلغان آيت ضەرە اوغلى جىذب حىقندە اينىدى حضرت جىذبىنى بالالارى سىر بىرگە بوكلە دىلر اوزى آورو ايدى مەدىنەگە ھىجرت قىلورمۇ پىغىب كىيىدى يولدا بارغاندە « تەلەيم » دىگان اورنغە يىتكاچ حالى آورايدى ھىم اول كى قولىنى صول قولى اوزەرىغە صوغىب اى اللہ بو قولىم سىنىڭ اوچون

وپو قولم رسولك اوجون رسولك بيعت بيرگان نرسه اوز زرينه سينكا بيعت بيره مون ديو جان تسليم
 قيلدى صاحب كشافي ايله مدارك صامبي ئدبته هر بير هجرت علم ايسته و اوجون يايسه حج قيلوا وچون
 يايسه جهاد قيلوا وچون يايكه حلال رزق ايسته و اوجون بولسه الله تعالى هم رسول الله رضالغى اوجون
 هجرت بولا ديو الله تعالى بو آيتده هجرتنك فضيلتنى بيان ايتدى (وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ) وهر قايچان
 بيرده سفر قىلسا ئىز (فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) بس سزگه گناه يوقدر (أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ) نماز دن قسقه
 قىلوب او قو وگزده يعلر دورت ركعتلى نمازنى ايكي ركعت ايتب او قو وگزده (أَنْ غَفَقْتُمْ أَنْ يَفْتَنَكُمُ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) اگر كافر بولغان آدملرنك فتنه له نووننن قورقسا ئىز (أَنْ الْكُفْرِينَ) درستلكده كافرار (كَلُّوا لَكُمْ
 عُدْوًا مُبِينًا) سزنگ اوجون ظاهر دشمان بولدىلار بو آيتدن هر بر نمازنگ ركعتلر ينى قصر قىلوا فيه له نسه ده
 لكن اجماع برلن دورت ركعتلى نمازغه تخصيص قىلنه اما اوج ركعتلى هم ايكي ركعتلى نماز ارزه له نجه
 قالا امام اعظم قاشنده قصر ثابت بولغان سفر مدت ينگ ايك آزى دوه سيري برلن هم جيهولى آدمنگ
 سيري برلن اوج كيچه وكوندزلك مسافه بوسيرده هم اورتاچه سیر معتبر سیر قىلوچى نك بىك نيز
 يايكه بىك آقون سيري معتبر توكل اگردده هر آدم اوج كون سیر قىلورلق مسافه نى بركونك سیر قىلسه
 هميشه قصر قىلا يايكه برته و لك سیر قىلنه تورغان مسافه نى اوج ته و لك سیر قىلسه هميشه قصر قىلنى
 بوده جيل اورتاچه بولغان كيه نك سيري اعتبار قىلنه تاغده هم اوز يسه مناسب سیر اعتبار قىلنه
 آيتده الله تعالى نك قصر قىلارده گناه يوق ديمه كى خلق نمازنى تمام قىلوب او قوغه عادت ايتكانگه كوره
 نمازنى قصر قىلارده كوكللر يسه گناه بولو احتمالى غطور قىلو قريب بولدىدان الله تعالى كوكللر ينى
 خوش قىلوا وچون گناه يوق ديو تعبير ايتدى حاصل آيت نى الله تعالى مخاطب لر اعتقادچه سوردى بس
 هر دورت ركعتلى نمازنى قصر واجب بولا سفردده كيردك كفاردن امين لك بولسون و كيرك بولماون
 اما اگر قورقسا ئىز ديگان قيد مخاطب لرنك حاللرى نك غالبى اعتبارى برلن ماللرينه موافق بولغان
 قيد وفاق بولا يايكه بو آيتده نمازنى قصر دن ذات نمازنى ده (مثلا ركعتنى وسجده نى) دخى حال
 نماز نيه (مثلا قرائتنى ركوع وسجده لرنى تحفيق قىلو) قصر مراد بولور بو ايكي قصر البته خوف وقندن
 بولاق برلن مشروط (وَإِذَا كُنْتُمْ فِيهِمْ) وهر قايچان سين اى محمد (عليه السلام) قورمك اچنك بولسا ك دشماندان
 قورقسا ئىز (فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ) بس قومك اوجون نماز اوتتسه ك يعنى قومك برلن برگه امام بولوب نماز
 ارقونى نله سذك (فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) بس قومك دان بر جماعت تورسون (مَعَكُ) سينك برلن برگه يعنى
 قومك ايكى فرقه كه آير بر فرقه سى سينك برلن برگه نماز او قوسون ايكنچسى دشمان صارى
 كيتسون (وَلْيَأْتُوا أَسْلَحَتَهُمْ) دخى دشمان صارى كيتكان فرقه قوراللارنى آلسنلر (فَإِذَا سَجَدُوا)
 بس هر قايچان سينك برلن برگه بولغان فرقه سجده قىلسالار يعنى اولگى ركعتنى ايكي سجده برلن
 قىلدسه لر (فَلْيَكُونُوا مِنْ وِرَاقِكُمْ) بس بو بر ركعتنى تمام او قوغان فرقه سزنگ طشكزدان بولسون لار
 يعنى دشمان صارى كيتسونلر (وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَاوُوا) بس دشمان صارى بولغان نماز

۲) بو آية مسافرگه دورت ركعتلى نمازلارنى اختيار نجه او قونى پلدره (يعنى نسه دورت ركعت اوق نلهه ابيگنه ابيگنه
 واجب بولوغه دلالتى يوق) ف ب.

اوقوماغان ايكنچى جماعت كيلسون (فَأَيُّصَلُوا مَعَكَ) بس اول ايكنچى جماعت سينك برلهن ايكنچى
 ركعتنى اوقوسونلار (وَلْيَأْخُذُوا حَنَرَهُمْ وَأَسَاحَتَهُمْ) دىنى دشمان صارى بولغان بر ركعت اوقوب كيتكن
 فرقه دشماندان صافلانا تورغان نرسه لر بىنى هم قورالارنى آلسونلار الله تعالى بو ايكى طائفة نيك
 قالغان ركعت لر بىنى فى رهوشچه اوقولارين تفصيل ايتمه دى امام اعظم قاشنده مونك رهوشى امام هر ايكى
 فرقه برلهن برهر ركعت اوقوجاچ اوزى گنه سلام بېرر چونكه امام نيك نمازى تمام اولگى فرقه كيلوب ايكنچى
 ركعتنى يالغز يالغز قرائت سرگنه تمام قيلولار چونكه لاحق لار تمام ايتكاج دشمان صارى كيتهر لر ايكنچى
 فرقه كيلوب يالغز يالغز ايكنچى ركعتنى قرائت برلهن تمام قيلولار چونكه بولار مسبوقلار مسبوقلار نيك حكى
 قرائت برلهن تمام ايتو نيته كه لاحق نيك حكى قرائت سر تمام ايتو ايدى اما اگر مقدم بولسالار دورت ركعت
 نماز نيك اولگى ايكى ركعتنى امام اولگى طائفة برلهن اوقور صوغى ايكى ركعتنى ايكى طائفة برلهن اوقور
 اما اوج ركعتنى نمازده امام اولگى فرقه برلهن ايكى ركعت اوقور ايكنچى فرقه برلهن بر ركعت اوقور
 بونمازغه فقهاء خوف نمازى ديگان لر (وَدَالْتَدِينُ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملر آرزو قيلدى (لَوْ تَغْفُلُونَ
 عَنْ أَسَاحَتِكُمْ وَأَمْتَعَتِكُمْ) سز نيك نمازغه كرشكاج قورالار كزندان وفائده لنه تورغان نرسه لر كزندن غافل
 بولور كزنى (فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَآمِدَةً) بس اگر سز قورالار كزندان وفائده لنه تورغان نرسه لر كزندن
 غافل بولسا كز آلار سز نيك اوزه ركزگه بر آوشو برلهن آوشرلار يعنى بر قاطيلىق قيلو برلهن قاطيلىق
 قيلولار حاصل سزنى بر يولى بردن كيلوب باصوب آلورلار بس نماز اوقوغانده هم قورالار كزنى
 هم متاعلار كزنى قوبما كز مونك صوكنده الله تعالى آورو ويغور. هالنده قورالارنى قوبوغه رخصت
 ايتوب ذكر قيلماچ ايتنى ايندردى (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) اى مسلمانلار سز نيك اوزه ركزگه ضرر يوقدر
 (أَنْ كُنْ بِكُمْ أَدَى) اگر سز نيك برلهن رنجته تورغان نرسه بولسه (مِنْ مَطَرٍ) يغورردان بولغوجى اول
 رنجته تورغان نرسه (أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى) ياكه آدرولار بولسا كز (أَنْ تَضَعُوا أَسَاحَتَكُمْ) قورالار كزنى
 قوبوده ضرر يوقدر (وَخُذُوا حَنَرَكُمْ) دخيده صافلانا تورغان نرسه لر كزنى آلورلار مثلاً تيمر كوله ك كى
 نرسه لر كزنى (إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ) درستلكبه الله تعالى كافرلرگه حاضرله دى (عَذَابًا مُبِينًا) خورلاچى
 عذابنى خوف نمازى حقنده گى آيت نيك نزولنه امام زاهدى شهيقه حضرت جابردن روايت قيلوب حضرت
 جابر شهيقه بزر رسول الله برلهن برگه جهينه دن بولغان بر قوم برلهن صوغش قيليق جهينه لر بيك قاطى
 صوغش قيلو برلهن صوغش قيلدىلار بزاويله نمازى اوقوغان نيك صوكنده مشركلر شهيقه بولر اگر بزر
 نماز اوقوغان حاللر نده بر يولى هجوم ايتكن بولساق مسلمانلارنى توتب آلغان بولور ايدك بزاوارلار نده
 نماز اوقوجاچه اختيار بيروب خطاء قيليق ديب اوكند بولر آزارلارندان بعضى شهيقه صبر ايتسز
 آلار نيك ينده آتالارندان وبالالارندان سوبوكلى نمازلارى بار « مرادلارى ايكندى نمازى » شول نمازنى
 اوقوغان وقتلار نده غفلت قيلماسه كيرهك ديوشوندان صوك رسول الله اصحاب برلهن ايكندى نماز بىنى
 اوقورغه قصد قيلماچ الله تعالى خوف نمازى حقنده گى ايتنى ايندردى ينده حضرت جابر « وَدَالْتَدِينُ كَفَرُوا »

آيتى نك نزل سببده ته يته رسول الله بر صوغشده دشمان لارغه غالب بولوب ماللارونى غلبيمت ايتوب بالا،
 و خاتونلارنى اسير ايتوب آلرب دشمانلاردان امين بولوب قضاء حاجت اوچون بالغزى غنه هرچوقرغه باردى
 دشمانلار طرفندان بر بهادر يعنى حارث المعارى اوغلى حويرث محمد (صلى الله عليه وسلم) عسكزنن
 آبرلوب يراق اورنده بالغزىغه طبيعى حاجتن اوتوب اوطورا ديو خبر بيرلدى حارث اوغلى حويرث
 اسلام عسكزنن ياشرنب قلچن قندان چغاروب تاغ دان ياشرنب گله توشدى هم رسول الله باشى توغرىسه
 كيفه تگنه كيلوب تو قنادى هم ته يقدى اى محمد (عليه السلام) بو حيفده مينن سيني كم صافلى آادر
 ديوب رسول الله الله تعالى صافلى ديدى هم اى ريم حويرثنى نلگان نرسك برلن مينن طى ديو دعاء
 قيلدى حويرث رسول اللهغه قاچ برلن صوغونى قصد قيلغان ايدى يوزينه يغلوب قلچى قولندان توشوب
 كيتدى رسول الله قلچينى آلدى هم اى حويرث سيني حاضر مينن كم صافلى ديدى حويرث هيچ كمنى
 تابيم بو حيفده ديدى رسول الله اللهغه هم مينم بيغبرلگمه شهادت بير ديدى حويرث شهادت بيريم
 لكن سينك برلن عمرم بويچه اوزمه صوغش قيامسه هم سيكا دشمان بولوب صوغش قىلا تورغان
 كشيگه ياردهم قيامسه شهادت بيريم ديدى شونان صوك رسول الله حويرثنك قلچينى بيدى هم حويرث
 اى محمد (عليه السلام) سين مينن ايزگوايكانسك ديدى رسول اكرم بلى ميكا سينن ايزگوبولورچياق
 لائق ديدى هم رسول الله صحابه لركه قايتوب بو قصهنى سويلدى شونن صوك الله تعالى صافلان تورغان
 نرسهنى هم صوغشا تورغان قورالى يانكزدن آبرماكز ديو آيت ايندردى (فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ) بس
 هر قاچان نمازنى اوتسه كز يعنى نمازنى اوتوب بوشانسكز (فَادْكُرُوا اللَّهَ) بس الله تعالىنى تهامل
 و تسبيح برلن ذكر قبلكز (قِيَامًا وَقُعُودًا) آباق اوزره بولغانكز هم اوتورغانكز حالده (وَعَلَى
 جُنُوبِكُمْ) دغى يانلاركز اوزرينه باطفاكز حالده يعنى هر حالده ذكر قيلكز (فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ)
 بس هر قاچان قرارتابساكز يعنى كوكللركز قورقودن قرار تابسه (فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ) بس نمازنى بقون
 حقلارى برلن كامل ايتوب اوقوكز (أَنَّ الصَّلَاةَ) درستلكده نماز (كَانَتْ) بولدى (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر
 اوزرينه (كَتَابًا مَّقُوتًا) وقتلارى چيكله نمش بولغان فرض (وَلَا تَهْنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ) كافر قومنى
 صوغش قىلو اوچون ايسته وده ضعيف بولماكز (أَنْ تَكُونُوا نَالُونَ) اگر جراحت رنجقوى برلن رنج
 بولساكزده (فَأَنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ) چونكه درستلكده كافرلرده جراحت رنجقوى برلن رنجلر نيته كه
 سز رنجيدر ايدكز (وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ) دغى سز صوغش قىلووكز سببلى الله تعالى دن كافرلر
 اميد ايتمه گان نرسهنى اميد ايترسز يعنى صوغشك ضررى مؤمنلر طائفهسى برلن كافرلر طائفهسى
 آراسنده اورتاق هم سز صوغش قىلووكز برلن اسلام دىنى اوستون قىلو هم نوابغه مستحق بولوسببلى
 دشمانلاركز اميد ايتمه گان نرسهنى الله تعالى دن اميد ايتسه شولاى بولغاچ سزگه بيگرهك صوغشقه
 قزغروالمنه صبر ايتو تيبش بسو آيت بدر صغرى صوغشده اينگان (وَكَانَ اللَّهُ) دغى هميشه بولدى
 الله تعالى (عَلِيمًا حَكِيمًا) سز نك عمالركزنى و كوكللرلرده بولغان نرسهنى بلسگوچى هم سزگه قوشقان

و طیفان اشلده حکمت اییه سی بر وقتده بنو طفردن ابیرق اوغلی طعمه کورشسی نعمان اوغلی قتاده نلک
 اون صاوتله قویغان کوله گنی اوغرا لادی کوله کنک تیشگندن اون ساچلب باردی یهودیلار دن سهین
 اوغلی زید نلک. یورطنه کوله کنی یاشردی طعمه دن کوله کنی ازله دیلر تابا آله ادیلار ابیرق اوغلی
 طعمه مین آله ادم هم آلفان آدمی بله دم دیوبه مین ایقدی طعمه نی بیبه ردیلر اونلک ازی بویته ازله دیلر
 ارنلک ازی سهین اوغلی زید اسلی یهودی ثوبی نلک توغریسنده بتکان بس بویه ودینی توتدیلار مین
 طعمه دن آلدیم دیدی هم بریه و دک طعمه نلک بیگنلنگده یهودلردن کوب آدمار شاهد بولدیلار بنو ظفر
 قبیله سی ئه دیده رسول الله غه بارامز دیدیلر هم رسول الله دن طعمه اوچون جدال قیلونی صورادیلار والابرنلک
 طعمه هلاک بولا ورسوای بولا یهودی عیبسز قالادیو رسول الله طعمه نی یاقلاونی قصد قیلدی شول حقده الله تعالی
 ذکر قیلماقی آیتنی اینسردی (اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ) ای محمد (عم) درستلکده بز سیکا کتابنی
 (قرآنی) اینسردک (بِالْحَقِّ) حلقق برلهن (لَتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ) آدمار آراسنده حکم قیلووک اوچون
 (بِمَا اَرَاكَ اللهُ) الله (تعالی) سیکا کورسه تکان (بلمرگان) نرسه برلهن (وَلَا تُكُنْ لِلْغَافِلِينَ حَظِيماً) خیانت
 قیلوچیلار اوچون خصومت قیلوچی بولما یعنی بنو ظفر اوچون یهودی برلهن جدال قیاما (وَاسْتَغْفِرِ اللهُ)
 دخی یهودی گه قصد قیلغان نرسه ک اوچون الله تعالی دن یارلقاونی ایسته (اِنَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی
 (كَانَ غَفُورًا رَحِيماً) یارلقاواق ایسته گان آدمنی یارلقاچی هم آثار رحمت قیلوچی بولدی (وَلَا تُجَادِلْ
 عَنِ الدِّينِ) دخی شوندی آدمار طرفسین جدال قیلما (بِغَتَانُونَ اَنْفُسَهُمْ) اول آدمار اوزلریده اوزلری
 خیانت قیلورلار یعنی خیانت قیلولار بیلک ضرری اوزلرینه قابتور موندان مراد طعمه هم آنلک
 یاقلوچی آدملری (اِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ) درستلکده الله دوست کورمهس (مَنْ كَانَ خَوَّانًا اَثِيماً) کوب خیانت
 قیلوچی و کوب گناه قیلوچی بولغان کشیننی طعمه کوب خیانت و کوب گناه قیلغان (يَسْتَعْفِفُونَ مِنَ النَّاسِ)
 اویالوب وهور قوب آدملردن یاشرلر (وَلَا يَسْتَعْفِفُونَ مِنَ اللهِ) والله تعالی دن یاشرمه سلر (وَهُوَ مَعَهُمْ)
 حالبوکم اول الله (تعالی) آلا برلر نبرگه در یعنی آلازلک یانداغی آدم کبی ماللرینی بلگوچیدر
 (اِذْ يَبِيَّتُونَ) شول وقتده کیچ برلهن یاشرن تدبیر قیلورلار (مَالًا يَرْضَى) الله تعالی راضی بولماغان نرسه نی
 (مِنَ الْقَوْلِ) سوزدن یعنی ککیچ برلهن طعمه سهین اوغلی زید یورطنه کوله کنی یاشریمده آنی
 اوغری دیب بلسونلر مینی بله سونلر دیو تدبیر ایقدی هم اورلامادم دیو یالمان بمین ایقدی
 (وَكَانَ اللهُ) دخی همیشه بولدی الله تعالی (بِمَا يَعْمَلُونَ) اول طعمه لر نلک اشله گان نرسه لرینی (مُحِيْطًا)
 بلو یوزنمین چلقاب آلوچی یعنی کامل بلوچی (هَآ اَنْتُمْ) آگاه اولکوزسز (هُؤْلَاهُ) ای آندی طعمه قومی
 (جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ) طعمه لر دن جدال قیلدکوز (فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلگنده یعنی دنیا ترکلگنده اوز طرفلر نی
 یاقلاب یهودی گه خصومت قیلدکوز (فَمَنْ يُجَادِلِ اللهُ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) بس طعمه هم قومی طرفندان
 قیامت کوننده عذاب برلهن توتقاند، الله (تعالی) گه کم خصومت قیلور (اَمْ مَنْ يُّكُوْنُ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا)
 یابسه طعمه هم قومی اوزه رینه عذاب ایرشدکده آلاغه کم وکیل بولور یعنی کم عذاب دن آلارنی

صافلار یعنی هیچ کیم جدال قیلشماس و هیچ کیم آرادان عناینی صافلی آلماس (وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا) کمدر یاوزلقنی قیلسه (أَوْ يَظْلَمْ نَفْسَهُ) یا که اوزینه جبر قیلسه (ثُمَّ يَسْتَغْفِرَ اللَّهَ) مونک صوکلده الله (تعالی) دن یارلقماق ایستهسه (یَجِدَ اللَّهَ) ناہار الله تعالی نی (عَفُورًا رَحِيمًا) گناہلارنی یارلقاچی هم رحمت قیلوچی بو آیتده طعمه نی هم قومنی توبه ای توگوه قزدرو بولا (وَمَنْ يَكْسِبْ اثْمًا) وکمدر گناہنی کسب قیلسه (فَأَنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ) بس بودر باشقه توکلدر اول کشی گناہنی اوزینک ضرریه کسب قیلور (وَكَانَ اللَّهُ) دخی همیشه بولدی الله تعالی (عَلِيمًا حَكِيمًا) هر نرسه نی بلگوچی و هر اشدہ حکمت ایپه سی (وَمَنْ يَكْسِبْ غُطِيَّةً) وکمدر کچککنه گناہنی کسب قیلور (أَوْ آثَمًا) یایسه الوغ گناہنی کسب قیلسه (ثُمَّ يَرْجِعْ بِهِ بَرِيًّا) مونک صوکلده اول گناه برلن آطار اول گناهدان بیزگوچی کشی نیته که طعمه نی اوزی قیلغان سرقه گناہنی یهودی گه آطدی (فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْمَانَا) بس بو کشی بواشی سبیلی تعقیق کشیگه یالغاننی ناغو گناہنی بولکلده دی (وَأَنَّمَا مُبِينًا) دخی اوزینک کسبی سبیلی ظاهر بولغان گناہنی بولکلده دی (وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ) ای حمید (عَم) اگرده یهودی حقیقه قصد قیلغان نرسدک حقیقه وحی برلن بلسرو سبیلی الله (تعالی) نک سیکا فضلی ورحمتی بولماسه ایدی (لَهُمْ تَطَائُفَةٌ مَتَّحِمٌ) بنو ظفردن بر جماعت قصد قیلغان ایدی (إِنْ يُضْلُوكَ) حلق برلن حکم ایقودن سینی آزدروغه (وَمَا يُضَاوُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ) بنو ظفردن اول جماعت آزدرماسلار مگر اوزلرینی آزدرلار چونکه سین حقیق میل ایتمه دک کولکلکه تونکان نرسه اشدک ظاهرینه قاراب قه بولدی هم آزدروغه طرشولارینک گناہنی بنو ظفرلرنک اوزلرینه در (وَمَا يُضْرُونَكَ مِنْ شَيْءٍ) آلا رهیچ نرسه سیکا ضرر ایتمه آلماسلار (وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ) دخی سیدک اوزهرگه ایبندردی الله تعالی (الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) قرآنی هم قرآنده بولغان حکملرنی (وَعَلَيْكَ مَالٌ مَّا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ) دی وحی برلن سیکا بله گان نرسه لرکزنی بلسردی (وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا) دخی الله تعالی نک سیدک اوزهریکه فضلی الوغ بولدی (لَاخِبَرٌ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ) آدملرنک سر سوزلرندن کوبسنده ایزگولک یوق (الْأَمْرَ بَصَدَقَةٍ) مگر ایزگولک بولغه صدقه بیرو برلن امر قیلغان آدمنک سر سوزنده گنه ایزگولک بار (أَوْ مَعْرُوفٍ) یایسه ایزگو اش برلن بیورغان آدمنک سر سوزنده گنه ایزگولک بار (أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ) یا که آدملر آراسنی توزک قیلو برلن بیورغان آدمنک سر سوزنده گنه ایزگولک بار (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) وکمدر بواشلر برلن بیورونی قیلور (إِبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ) الله تعالی نک رضالغنی ایسته و اوچون (فَسَوْفَ نُوْتِيهِ) بس تیز بیورمز اول بیوروچی کشیگه (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنی بو آیتده «الدُّنَالُ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلُهُ» حدیثنه اشارت بار اگرده بو اوج تورلی اش برلن بیوروچی آدمگه الوغ اجر بولسه قیلوجسسه بیگره کده کرب اجر بولور (وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ) وکمدر رسول گه خلافت قیلسه (مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى) اول کشیگه هدایت و حلق ظاهر بولغاننن صوکل (وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلر ایپه رگان

دخى قىلارغا باطل بولغان اشار بىرلەن بىرورەن (فَلْيَبْتَئَنَّ آذَانَ الْإِنْعَامِ) بس قىلارغا دورت آياقلى
 حيوانلارنىڭ قىلقلارنى كىيسەرلر يعنى الله تعالى حلال ايتكان نرسە لىرى مرام قىلو ارچون يهودلر
 بعضى حيوانلارنىڭ قىلقلارنى يارغانلار (وَلَا مَرْنَهُمْ) دخى قىلارغا باطل اشار بىرلەن بىرورەن
 (فَلْيُغَيِّرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ) بس الله تعالى خلقن اوزگارتىرلر يعنى الله تعالى خلق قىلغان صورىتىدىن بعض
 حيوانلارنى اوزگارتىرلر يعنى بعضىنىڭ كوزىنى چىقارلار قىلقلارنى پىچىرلر بولارنىڭ بيانى اوز
 اورنلارنىدە ان شاء الله كىلور (وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا) وكىمىر شىطانىنى بوى صونلەش ايتوب
 توتار (مَنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالى گە باشقەدان يعنى الله تعالى نى بوى صونلەش توتودان باشقە (فَقَدْ خَسِرَ
 خُسْرَانًا مُّبِينًا) بس تىجىق اول كىشى ظاهىر ضرر ايتوب بىرلەن ضرر ايتقى چونكى بوشكى جنتدە بولغان اورنى
 جەننەدە بولغان اورن بىرلەن آلماشىرووى سىببلى سرمايەسىنى ضائع قىلدى (بِعَدْوِهِمْ وَبِمَنِيهِمْ) شىطان
 آدم لىرگە اوزى وفا قىلا آلى تورغان نرسە بىرلەن وعدە قىلور دخى ايرىشومىك بولماغان نرسە لىرى
 اميد قىلدىر (وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ) آدم لىرگە شىطان وعدە قىلماس (الْأُغْرُورًا) مگر باطلنى گنە وعدە
 قىلور يعنى ضررلى نرسەدە فائىدە اظهار قىلور بو وعدەسى كوكىللىرگە باطل خاطرلرىنى صالحو بىرلەن بولور
 ياكە اوزىنىڭ دوستلارنىڭ تىللىرى بىرلەن بولور (أُولَئِكَ مَاوَأَهُمْ جَهَنَّمُ) بو صىقىدە بولغان آدملىر
 آلارنىڭ باراچاق اورنلارى جەننەدە (وَلَا يَجْنُونَ عَنْهَا مَيْمًا) دخى اول صىقىدە بولغان آدملىر
 جەننەدن قوتولا تورغان وقاچا تورغان اورن ناباسلار (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشوندى آدملىر ايمان
 كىتىردىلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دخى ايزگو اشار قىلدىلار (سَمُنْخَلُهُمْ جَنَاتٍ) اول آدملىرى شوندى
 اوجماخ لارغە تىز كىرتىرمز (تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماملار آستىدىن يلفەلار آغار (خَالِدِينَ
 فِيهَا أَبَدًا) اول اوجماخ لارغە ملىگو قالىغانلارنى حالده (وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا) الله تعالى گە ايمان كىتىرىدە ايزگو
 عمل قىلغان كىشىلەرگە اوجماخ بىرلەن وعدە قىلدى هم وعدەسىنى حىقلاماق بىرلەن حىقلادى (وَمَنْ أَضَدُّقُ
 مِنْ اللَّهِ قِيْلًا) وكىمىر سوز يوزىدىن الله تعالى دن راستراق يعنى هىچ كىم يوقىر اهللى بىرسە
 ماقتاناشدىلار اهل كىتاب ئەيتىدى بىزنىڭ پىغمبىرىمىز سىزنىڭ پىغمبىرىڭىزدىن كىم بىزنىڭ كىتابىمىز سىزنىڭ
 كىتابىڭىزدىن كىم بىز سىزگە قاراغاندە الله تعالى گە ياقىراق بىز دىو مومىنلر ئەيتىدىن سىزگە قاراغاندە
 بىز الله تعالى گە ياقىراق بىز چونكى پىغمبىرىمىز پىغمبىرلارنىڭ ايلقى صوكىسى هم بىزنىڭ قرآنمىز اوزىدىن
 كىم بولغان كىتابلارغە حاكم دىو الله تعالى شول حىقە ذكر قىلماقچ آيتنى ايتىدى (لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ)
 اى مسلمانلار الله تعالى نىڭ وعدە قىلغان ئوابتە ايرىشومىك سىزنىڭ اميد ايتكان نرسە لىرى بىرلەن توگىل (وَلَا
 أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ) دخى اهل كىتاب نىڭ اميد ايتكان نرسە لىرى بىرلەندە توگىل بلىكە الله تعالى وعدە قىلغان
 ئوابتە ايرىشومىك ايمان هم ايزگو عمل بىرلەن (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا) كىمىر ياوزلىقنى قىلور (بِحُزْبِهِ) اول
 ياوزلىق بىرلەن جزالانىش بولور كىرەك دىيادە وكىرەك آخرتدە بولسون بو آيت ايتكچ اهو بىكر الصدىق
 اى الله نىڭ رسولى بو جزالانودان كىم قوتولور دىدى رسول الله ئەيتىدى اى اهو بىكر سىن دىيادە قايرىمىسونى

آورمیسونمی و سیکنا آغرقلار ایرشمیو دیو ابوبکر الصدیق بلی بولار همهمیه باردیدی رسول الله
 نه بدی دنیا بولغان جزاسی شول دیدی (وَلَا يَجِدْهُ) دخی اول کشی اوزی اوچون تاباس (مَنْ حُونَ اللَّهُ)
 الله تعالی دن باشقه دان (وَلِيًّا) اوزینه صاقلی تورغان ولینی (وَلَا نَصِيرًا) دخی اوزنن جزانی بیبه روده
 یارده چیمنی (وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ) وکمدر ایزگو اشلردن قیلور (مَنْ ذَكَرَ أَوْلَادِي) ایردن یا که
 خاتوندان (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) حالبوکم اول کشی مؤمن ایدی یعنی مؤمن بولو شرطی برلن (فَأَوْلَادُكَ) بس
 ایزگو اشلر قیلوبده مؤمن بولغان آدمدر (يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) اوجماغقه کرلر (وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا) دخی خرما
 تشنده بولغان یارق قدریده (مراد آزغنده) ثواب لارنی گیمتو برلن ظلم قیللماسلار (وَمَنْ أَحْسَنُ
 دِينًا) وکمدر دین بوزنن کورکامرهک (مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ) یوزینی الله تعالی که تابشرغان
 کشیدن یعنی نفسی الله تعالی که خالص قیلوب باشقه فی (رَبِّ) دیو بامه گان کشیدن یعنی بوکشی دن
 دینده هیچ کورکام کشی بوقدر (وَهُوَ مُحْسِنٌ) دخی اول کشی ایزگو اشلر قیلوچیمدر (وَاتَّبَعَ مَثَلَ إِبْرَاهِيمَ)
 دخی ابراهیم (علیه السلام) ملقنه ایبه ردی اول کشی (حَقِيقًا) اول ابراهیم باطل دینلردن حق دین که
 آوشقان حالده (وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا) دخی الله تعالی ابراهیم (علیه السلام) فی اوزینه دوست توندی
 (وَلِلَّهِ) دخی مخلوق بولو وملوک بولو یوزنن الله تعالی اوچوندی (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) کوکلرده
 وپیرلرده بولغان نرسه لر (وَكَانَ اللَّهُ) دخی الله تعالی همیشه بولدی (بِكُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسه فی (مُحِيطًا)
 علمی و قدرتی برلن چولغاب آلچی عیینه بن حصین بروقدنه رسول الله غه کیلوب ای محمد (علیه السلام)
 سین میت نلک قزیه ترکه دن مالنک یارطسنی هم قز قرده شینه یارطسنی بیره سون و مالانکه بز صوغشقه چغا
 نورغان آدملر که گنه میراث بیره در ایدک دیو رسول الله تعالی میکا شول طریق برلن امر قیلدی
 دیدی شول حقه الله تعالی ذکر قیلماق آیتنی ایندردی (وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ) ای محمد (علیه السلام)
 خاتونلارنک میراثی حقه سیلن فقوی صورارلار (قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ) ای محمد (علیه السلام) صور اوچیلارغه
 جوابن نه بیت خاتونلار میراثی حقه الله تعالی سز که فتوی بیره در (وَمَا يُقَلِّ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ)
 دخی قرآنده سز نلک اوزه رگز که او قولمش بولغان نرسه فتوی بیره در (فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي) شوندی
 یتیمه خاتونلار حقه (لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ) سز اول خاتونلارغه بیره سز آلا اوچون فرض قیلغان
 نرسه فی یعنی میراث فی (وَتَرْتَبُونَ أَنْ تَنْكَهُوهُنَّ) دخی اول یتیمه خاتونلارنک نکاحلرینه قزغاسز
 یعنی خاتون ایقوب آلرغه چونکه یتیمه لر نلک ولیلری یتیمه لر کورکام بولغانده نکاح ایقوب آلرغه
 قزغانلار (وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّثْدَانِ) دخی بالالاردان ضعیف وکچک بولغانلارنده او قولمش نرسه
 فتوی بیرر چونکه عربلر خاتونلارغه میراث بیره دکری کبی کچک بالالارغده میراث بیره گانلر (وَأَنْ
 تَقَوْمُوا لِلْيَتَامَى بِالْقِسْطِ) دخی یتیم لر اوچون عدلک برلن تورماقلغکز حقه او قولغان نرسه فتوی بیرر
 (وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) وشول نرسه که ایزگولسکن سز آنی قیلورسز (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درسقلکه الله تعالی

(كُلٌّ بِهِ عَلَيْهَا) اول نرسه نى بلگوچى بولدى بر ايسى خاتونلى اير بر خاتوننى طلاق قيلونى تلهدى خاتون معيشت تارلغى اوچون وبالالار تربيه سينك آغرلغى اوچون ايرننن آيرلواغه راضى بولمادى هم ايرينه شهيندى ميني آيرما اوز نوبتمنى ايكچى خاتونكا هبه قيلم دبو شول خصوصه الله تعالى ذكر قبلناحق آبنى ايندردى (وَأَنَّ امْرَأَةً خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا) واگر بر خاتون ايرننن قورقسه (نُشُوزًا أَوْ اعْرَاضًا) ايرى نك بو خاتون برلن صحبت دن تكبرله نووننن بايسه بو خاتون برلن اولطرشودان وسويله شون يوز دوندر ووننن (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا) بس بو اير برلن خاتون اوزه رينه گناه و ضرر يوقدر (أَنْ يَصْلَحَا بَيْنَهُمَا صَلَاحًا) اير برلن خاتوننك اوز لر ينك آرالارنى صالح قيلو برلن توك قيلوده مثلا ايرنك بر خاتوننى آيرماوى هم خاتوننك اوز نوبتنى كونده شينه هبه قيلدوى اوزه رينه (وَالصَّلَاحُ خَيْرٌ) وصاح قيلو ايزگودر (وَأَحْضَرْتُ الْأَنْفُسَ الشَّحَّ) نفسلرگه آرتق سارانلقنى حاضر قيلدى بس خاتوننك ايرينك اوزننن يوز دوندر ووى برلن هم اوزينك حقلده ككيچيلك قيلدوى برلن نفسى جومار طلانماس اوشانداق ايرنك ده خاتوننى ياراطماغان صورتده خاتوننى خانسون ايتوب توتو برلن هم خاتوننك حقنى اوتو برلن نفسى جومار طلانماس (وَأَنْ تَحْسِنُوا وَتَتَّقُوا) واگر سز ايرلر خاتونلار برلن صحبت قيلوده ايزگولك قيلساكز هم خاتونلاردن يوز دوندر وده الله دن قورقساكز (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس درستلكده الله تعالى هميشه بولدى (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا) سز قيلغان نرسه نى طشيقنى و اچينى بلگوچى (وَأَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ) اى كوب خاتونلار ايبهسى خاتونلار كز آراسنى الله تعالى قوشقان ره وشچه عدلله وگه كوچكز بيتمهس (وَلَوْ حَرَصْتُمْ) واگر چه خاتونلار كز آراسنى تيگز توتوغه طرشساكزده (فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ) بس خاتونلار كزدن برسيله بتون آوشو برلن آوشماكز يعنى كوكل ميلده تيگزلى آلماساكز فعل ميلده تيگزلهكز كوكل ميلننن محبت جماع مراد ميل فعلنن نفقه كسره سكى بينوتت مراد (فَقَنَرُوها كَالْمُعَلَّةِ) بس اكر كوكل برلنده فعل برلنده ميل قيلساكز خاتونلار كز نك ايرسنه بس اول كوكل برلنده فعل برلنده يوز دوندرگان خاتونكزنى بهيله نمش نرسه كى ايتوب قالدرسز يعلى نى ايرى يوق ونى مطلقه توكل يعنى بو ايرننن فائده كرمى ايكچى ايرگه بارا آلى بس بو ايتنن بلدى مكن قدر خاتونلار آراسنده عدلك واجب بولوچى هم رسول اكرم بر كشينك ايكى خاتونى بولوب برسنه آرتق ميل ايتسه قيامت كونده الله تعالى حضورينه بريافنه آوشوب چالش بولوب بارور ديدى (وَأَنْ تَصْلَحُوا وَتَتَّقُوا) واگر خاتونلار كز حقلده هوزوق اشلر كزنى توزه تمهكز و كيله چك زمانده بو بوزوق اشلر نى قيلوده الله تعالى دن قورقساكز (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس درستلكده الله تعالى هميشه بولدى (غَفُورًا رَحِيمًا) اوتكانده كى گناهلار كزنى يارلقاچى هم رحمت قيلوچى (وَأَنْ يَتَّقُوا) واگر اير برلن خاتون آير و لوشسالار يعنى آرالارنده طلاق واقع بولسه (يُفِنُ اللَّهُ كَلًّا مِنْ سَعَتِهِ) اير برلن خاتوننن هر برسنى الله تعالى اوزينك بايلغىلنن و رزقننن و قدرنننن موكسز قيلور (وَكَانَ اللَّهُ) دخى الله تعالى هميشه بولدى (وَاسِعًا حَكِيمًا) رزق كيك و حكمت ايبهسى (وَاللَّهُ) دخى مخلوق و مملوك

بولو يوزنمن الله تعالى از چوند (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه لر
(وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ) و نعتيق شونمى آدملرگه بيوردق (أوتوا الكتاب) اول آدملرگه كتاب بيوردى
(مَنْ قَبْلَكُمْ) سزدن بورون يعنى يهودلرگه و نصارالارغه (وَأَيَّاكُمْ) دخى سزگه بيوردى (أَنْ اتَّقُوا
اللَّهَ) خلاق قياوده الله تعالى دن قورقكز ديو (وَأَنْ تَكْفُرُوا) واگر ميسن بيورغان نرسه نى انكار
قيلساكز (فَأَنَّ اللَّهَ) بس درستكده الله تعالى از چوند (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) كوكلرده
وييرلرده بولغان نرسه لر بس سز الله تعالى قوشقان نرسه نى انكار قينوكز برله ن هيچ نرسه الله تعالى گه
ضرر قىلا آلميسز نيته كه شكرانه قيلوكز برله ن فائده قيلمى ايدكز (وَكَانَ اللَّهُ) دخى الله (تعالى) هميشه
بولدى (غَنِيًّا حَمِيدًا) خلقمن موكسز و هذ ذاتنده ماقتالمش (وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخى
الله تعالى از چوند كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه لر (وَكَفَى بِاللَّهِ وَكَيْلًا) اشلرنى تابشرامش بولو
يوزنمن الله تعالى كفايه قيلور (إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ) اى آندى آدملر اگر الله تعالى
تله سه سزنى بيهرده (وَيَأْتِ بِآخَرِينَ) دخى ايكنه چى قومنى كيترر (وَكَانَ اللَّهُ) دخى الله تعالى بولدى
(عَلَى ذَلِكَ) اوشبو بار قيلوغده و بوق قيلوغده (قَدِيرًا) كوچى بينكوچى (مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا)
بر كشى دنيا ثوابنى تله سه مثلا جهاد قيلوب غنيمت مالنى تله و كى (فَعَفَا اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)
بس الله تعالى قاشنده دنيا هم آخرتك ثوابى باردر (وَكَانَ اللَّهُ) دخى الله تعالى بولدى (سَمِيعًا بَصِيرًا)
سوزلرنى ايشتوچى و اشلرنى كورگوچى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كتيرگان آدملر
(كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ) عدلكك برله ن تورغوچيلار بولكز يعنى عدالتنى تورغزوده طرشوچى بولكز
و ظلم قيلمكز (شُهَدَاءَ لِلَّهِ) حلق برله ن الله تعالى از چون گواهلك بيروچى بولغانكز مالده (وَلَوْ عَلَى
أَنْفُسِكُمْ) گرچه اول گواهلك بيرووكز اوز ضرر كزغه بولسه ده (أَوِ الْوَالِدِينَ) يايسه آتا و آناكز ضررينه
بولسه ده (وَالْأَقْرَبِينَ) دخى ياقن قرده شلر كز ضررينه بولسه ده (أَنْ يَكُنْ غَنِيًّا) اكر ضررينه گواهلك
بيرلمش كشى باى بولسه (أَوْ فَقِيرًا) يايسه فقير بولسه (فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا) بس الله تعالى گه باى برله ن
فقيرگه هماراوده و رحمت فيلوده ياقنراقدر يعنى باى ضررينه گواهلك بيورگه تيبش بولغانده باهلك
رضالغنى ايستو از چون گواهلك بيرودن طييلماكز و فقير ضررينه گواهلك بيورگه تيبش بولغانده
فقيرگه شفقت از چون گواهلك بيرودن طييلماكز * بو آيتك نزلنه سبب هر وقتده انصاردن هر اير
رسول اللهغه اى رسول الله مينم آتامنك بر كشيگه بيهره چكى بار مين آتامنك ضررينه شاهمن لكن
آتامنك فقيرلگنه كوره شفقت از چون شهادتنى اظهار قيلودن قورقامن ديدى رسول الله نه يتدى
الله تعالى بايلى و فقيرلك از چون گواهلتمى قوبودن منع فيلدى كيرهك اول گواهلك اوز كزنك و كيرهك
آتا و آناكزنك و كيرهك ياقن قرده شلر كزنك ضررينه بولسون اوز ضررينه گواهلتمن اوزينه اقرار
مراد 'بو آيت دلالت قىلادر اقرار مسئله سينك مشروع بولووينه هم آتا و آنانك ضررينه اقرارنك
درست بولووينه اما بو كشلرنك فائده لرينه اقرار درست توكل دخى بو آيت شهادته عدالتك

بىس درستلىككە ألوغاق بارچە سېدە الله تعالى اوچوندىر بس الله تعالى حرمتلى قىلغان ككشى گە
ألوغ وهرمتلى بولور (وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ) و تحفيق - سزنىڭ اوزەركىزگە ايندىردى (فى الكتآب) قرآندە
(أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ) درستلىككە سز هر قايچان الله (تعالى) نىڭ آيتلىرىنى ايشتسەڭز (يُكْفَرُ بِهَا
وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا) اول آيتلىرىنى انكار قىلىنىش بولغان حالدە دىخى اول آيتلىرىنى خورلانەش بولغان حالدە
ايشتسەڭز (فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ) بس بوقرآن آيتلىرىنى انكار ايتوچىلار وخورلاوچىلار بىرلەن بىرگە اولطرماڭز
(حَتَّى يُغْضَبُوا فِى حَدِيثِ غَيْبِهِ) انكار بىرلەن خورلاودان باشقە سوزگە چومغانلار يىنە قدر (أَنْكُمْ إِذَا
مِثْلَهُمْ) درستلىككە سز قرآن آيتلىرىنى انكار ايتوچى وخورلاوچى آدملىرى بىرلەن بىرگە اولطرغانڭز و قەدە
گناھدە انكار ايتوچى وخورلاوچىلار كېيىسز چونكە سز بولاردان يوز دوندىر وگە قادرسز ياكە كفر دە
آلار اشىنى صوراب كورب وراضى بولوب اولطوساڭز بو آيت دە گناھغە راضى بولونىڭ گناھ بولو يىنە
وكفرگە راضى بولونىڭ كفر بولو يىنە اشارت هم دلالت بار (أَنَّ اللَّهَ) درستلىككە الله تعالى (جَاهِعُ الْمُتَنَافِقِينَ
وَالْكَافِرِينَ) مُتَنَافِقِينَ هم كافىرلىرى جېغىچى در (فِى جَهَنَّمَ) جەننەدە (جَمِيعًا) بارچە سىندە (الَّذِينَ
يَقْرَبُونَ بِكُمْ) مُتَنَافِقِينَ شوندى آدملىرى سزگە بىر نرسە نىڭ توشو يىنى كوتەرلىر (فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتَق
مَنْ اللَّهُ) بس اگر سزنىڭ اوچون الله تعالى دن ياردەم بولسە يعنى صوغشە غالب بولوب غنىمەت مالى
آلساڭز (قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ) مُتَنَافِقِينَ ئەيتورلىر ايا بىز سزنىڭ بىرلەن بىرگە بولما دىق مى بس بىزگە دە
غنىمەت مالدىن اولوش بېرىڭز دىو (وَأَنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ) وا گر صوغش دان كافىرلىر اوچون اولوش
بولسە يعنى كافىرلىر غالب بولسالىر (قَالُوا أَلَمْ نَسْتَعِذْ بِاللَّهِ) مُتَنَافِقِينَ كافىرلىرگە ئەيتورلىر ايا بىز
سزنىڭ اوزەركىزگە غالب بولما دىق مى يعنى سزنىڭ بىرلەن صوغش قىلورغە قدر تىز بولا توروب سزنى
فالىردىق دىو (وَنَنْهَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) دىخى سزنى مؤمنلىردن طىمادىقى يعنى مؤمنلىرىڭ سزگە غالب
بولولارنىدىن نفاق وحبەلە سېلى طىدىق (فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) بس الله تعالى قىامت كۈنىدە سزنىڭ
آراڭز دە حكم قىلور (وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ) دىخى الەنە قىلماس الله تعالى دن يادە (لِلْكَافِرِينَ) كافىرلىر اوچون
(عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلىر اوزەرىنە (سَبِيلًا) يول يعنى محبت اگر بو طرىق معنا بېرسەك بو آيتدە كافىرلىڭ
مسلمان اوزەرىنە گواھلى نىڭ درست بولماوى بىلە چونكە كافىرلىڭ مؤمن گە شهادەتدە كافىرلىڭ مؤمن گە
ولايتى بولا دىخى بو آيت كافىرلىڭ مؤمن نىڭ نكاهنە ولى بولورغە ياراما يىنە هم كافىرلىڭ مؤمن دن مىراث
آلما يىنە دلالت قىلا و شانداق مسلم دە كافر دن مىراث آلماوغە دلالت قىلا (أَنَّ الْمُتَنَافِقِينَ يُغَادِعُونَ اللَّهَ)
درستلىككە مُتَنَافِقِينَ الله تعالى نى آلدالار يعنى ادرلىرىدىن هر بىللك جزاسى يىبەر و اوچون باطللىرىندە
بولغان نرسە نىڭ ظاهىرلىندە خلاقىن بىلدىرلىر (وَهُوَ خَادِعُهُمْ) حال بوكم الله تعالى منافقلارنىڭ آلدالارى
اوزەرىنە جزاء بېرىوچىدىر بس الله تعالى مُتَنَافِقِينَ نفاقلىرىنى اوزىنىڭ پېغىبىرىنە وھى بىرلەن بىلدىر
منافقلارنى رسواى قىلور (وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ) وهر قايچان منافقلار نماز او قورغە تورسالىر (فَامُوا
كُسَالَى) ياتقاو و آغر طىبىقتى بولغانلارى حالدە تورورلار (بُرَأُونُ النَّاسِ) آدملىرگە رياء قىلورلار

مؤمنلر ديب باسون لر اوچون (وَلَا يَتَذَكَّرُونَ اللَّهَ) دخی الله تعالی نی ذکر قیلماسالار (الْأَقْلِيَالًا) مگر
 آزغنه ذکر قیلورلار یعنی کشی آلدنده غنه (مُذَبِّحِينَ بَيْنَ ذَلِكَ) ایمان برلن کفر آراسنده ترددده
 وحیرانده بولغانلاری حالده ربیاء قیلورلار (لَا إِلَى هَؤُلَاءِ) مؤمنلرگه ده منسوب بولماسالار اول وقتده مؤمن
 بولورلار ایدی (وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ) دخی کافرلرگه ده منسوب بولماسالار اول وقتده کافر بولورلار ایدی
 (وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ) وکدر اول کشینی الله تعالی آذرسه (فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا) بس اول کشینی حلقغه
 کوندر وگه یول تاپماسن (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کبیرگان آدملر (لَا تَتَّخِذُوا
 الْكُافِرِينَ أَوْلِيَاءَ) کافرلر نی دوستلار توتماکز (مَنْ دُونَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر نی دوست توتودان باشقه
 چونکه بو اش مُنافقلار اشیدر (أَتْرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ) الله تعالی نی قیلوئی تبلیسیزنی (عَلَيْكُمْ)
 سزنیڭ اوزه رکزگه یعنی نفاقکیزغه (سُلْطَانًا مُبِينًا) ظاهر بولغان هجت چونکه کافرلر نی دوست توتو
 نفاقغه دلالت قیلا (إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ) درستلکده مُنافقلار توبه نگی قاطمه در (مَنْ النَّارِ)
 اوطدان (وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ) دخی مُنافقلار اوچون تاپماسنی سین (نَصِيرًا) عذابدن طیبوده یارده چینی
 (إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا) مگر شوندی مُنافقلار اوطدان توبه نگی قاطمه بولماس آلار نفاقلارننن توبه قیلدیلار
 (وَأَصْلَحُوا) دخی نفاق حالنده بوزغان حاللرینی توزه تدبیلر (وَأَعْقَصُوا بِاللَّهِ) دخی الله تعالی نگی دینده
 طوتندیلار (وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ) دخی دینلرینی الله تعالی اوچون صاف قیلدیلار یعنی عبادتلرننن الله
 تعالی نگی رضالغنی غنه ایستهرلر (فَأُولَئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ) بس مُنافقلاردان بو صفقه بولغانلار مؤمنلر
 برلن برگه در (وَسَوْفَ يُوْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ) وتیز الله (تعالی) مؤمنلرگه بیرر (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابی
 (مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ) سزنی عذاب قیلور برلن نی قیلور الله تعالی یعنی سزنی عذاب قیلوده الله تعالی گه
 نی فائده بار عذاب قیلماوده نی ضرر بار (إِنْ شَكَرْتُمْ وَأَمْتُمْ) اگر الله تعالی نگی نعمتلرینه شکر قیلسا کزدخی
 الله تعالی گه ایمان کیترسه کز (وَكَانَ اللَّهُ) دخی بولدی الله تعالی (شَاكِرًا عَلِيمًا) بنده لر نگی آزعمللری برابرنده
 کوب ثواب بیروچی بولدی هم بیلد لر نگی شکر برلن ایمان هقلار نی بلوچی بولدی بیشچی جزء تمام . آلتنیچی
 جزء باشی (لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوْءِ) الله تعالی یاوزلف برلن فچرورنی سویمهس (مَنْ الْقَوْلِ) سوزدن
 بولغان یاوزلق برلن (إِلَّا مَنْ ظَلَمَ) مگر جبر قیلنمش کشینک جبر قیلوچیغه یاوز دها برلن فچرورینی
 سربهر یعنی جبر قیلوچیپنک جبرنننن خبر بیرگانه فچرورینی * بو آیتنک نزولی ضیافت حقده هر قورمگه
 برقوناق کیلسه اول قوناقنی کورکام ضیافت قیلاماسالار بو قوناق مظلوم بولا موکار شکایت قیلو درست
 (وَكَانَ اللَّهُ) دخی بولدی الله تعالی (سَمِيعًا عَلِيمًا) ظلم قیلنمش آدمنک سوزینی ایشنوچی و ظلم قیلوچی
 بلوچی (إِنْ تُبْنُوا خَيْرًا) اگر ایزگولکنی بلدرسه کز (أَوْ تُخْفَرُوا) بیاسه ایزگولکنی بلدرمی یاغرسه کز
 (أَوْ تُعَفَّرَ عَنْ سُوْءِ) یا که یاوزلفدان (ظلمین) عفو اینسه کز (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس درستلکده الله تعالی
 بولدی (عَفْوًا قَدِيرًا) گناهلارنی عفو قیلوچی هم اوج آلوغه و عذاب قیلوغه کوچی بیتکوچی (إِنَّ الَّذِينَ)

درستلىكده شوندى آدملىر (يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) الله تعالى نى هم رسوللارنى انكار قىلورلار (وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا) دى ايمانده آيرونى تله رله (يَسَّ اللَّهُ وَرَسُولَهُ) الله تعالى برله ن رسوللارى آراسنى يعنى الله تعالى كه ايمان كيتره لر و پيغمبرلر نى انكار ايتهلر (وَيَقُولُونَ نَحْنُ بِبَعْضٍ) دى قه يتورلر پيغمبرلر نى بعضسده ايمان كيتره مز (وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ) دى پيغمبرلر نى بعضسنى انكار ايتمه مز (وَيُرِيدُونَ أَنْ يُتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ) دى ايمان برله ن كفر آراسنده ياصا ونى تله رله (سَبِيلًا) اورنا يول و حالانكه ايمان برله ن كفر آراسنده واسطه يوق بس الله تعالى كه ايمان پيغمبرلر كه ايماندا ن باشقه تمام بولمى هم پيغمبرلر نى بعضسده ايمان كلسنه ايماندا ن باشقه تمام بولمى (أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا) بوره وشده آيروب ايمان كيتنر و چيلر حق كافرلر در و هو ايمانده اعتبار بوقدر (وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ) دى كافرلر اوچون حاضرلر دك بز (عَذَابًا مُهِينًا) خورلا غوجى عذابنى (وَالَّذِينَ) دى شوندى آدملىر (آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) الله تعالى كه هم آنلى رسوللرينه ايمان كيتنر ديلر (وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ) دى ايمانده الله تعالى هم پيغمبرلر دن هيچ برسنى نى آراسنى آيبرماديلار بلكه كلسنه ايمان كيتنر ديلر (أُولَئِكَ) بوره وشقه ايمان كيتنرگان آدملىر (سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ) بوره وشقه ايمان كيتنرگان آدملىر كه الله (تعالى) نيز اجرلر نى بيرر (وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا) دى الله تعالى مؤمنلر نى گناهلار نى بارلغا غوجى بولدى هم ايزگولكلر نى آرتنر و سببلى رحمت قىلوجى بولدى. يهوديلر نى عالملرى رسول الله غه موسى عليه السلام تورانى بيرولى كيتنرگان كى سينده قرآننى بر بولى كيتنر اكر راست پيغمبر بولسا نى ديديلر شول خصوصده الله تعالى ذكر قىلماق آيتنى ايفنردى (يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ) اى محمد (عليه السلام) كتاب اهلى (يهوديلر) صورار سببدا ن (أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ) اهل كتاب اوزرينه سبب نى ايندروننى (كِتَابًا مِّنَ السَّمَاءِ) كوكنن كتابنى يعنى قرآننى بر بولى كوكنن كيتنرونى اكر سين اوزننن يهودلر نى بو صوراولارنى الوغغه صابسا ن (فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى) بس تحقيق اول يهوديلر موسى دن صوراديلار (أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ) سببدا ن صوراغان نرسه دنده الوغراقمى حضرت موسى دن صوراوچى رسول الله زمانده غى يهودلر نى آتالارى بولسه ده لكن رسول الله زمانده غى يهودلر آتالارينى منده بولغانلقلارى اوچون صوراونى رسول الله زمانده غى يهودلر كه اسناد قىلدى (فَقَالُوا) بس يهودلر قه يتدبلر حضرت موسى قه (أَرْنَا اللَّهَ جَهْرَةً) بز كه الله (تعالى) نى آشكاره كورسه ت يعنى كوزمز برله ن كوريك ديديلر (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ) بس بو يهودلر نى كوك طرفندا ن كىلگان بر اوط توتدى يعنى هلاك قىلدى (بِظُلْمِهِمْ) يهودلر نى ظلمى سببلى يعنى ممكن بولماغان نرسه نى صوراولارى سببلى (ثُمَّ اتَّخَذُوا آلِهَةً) مونى صونده يهودلر بوزاونى معبود توتديلار (مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ) يهودلر كه الله تعالى نى برلگنه ظاهر بولغان دليللر كىلگان نى صونده (فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ) بس يهودلر نى بو الوغ گناهلار نى عفو قىلدى عذاب قىلماق (وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُّبِينًا) دى موسى (عليه السلام) نه ظاهر بولغان مجتنى بيردك حق پيغمبر ايدكه دلالت قىلاتورغان (وَرَفَعْنَا

فَوَقَّعَهُمُ الطُّورَ) دخی اول یهودلرنڭ اوستلرینه طور تاغین کوتهدرک (بمیناقهم) اوزلری نڭ عهدلری سببلی یعنی یهودلر توراننی قبول ایتودن باش تارتقاج الله تعالی اوستلرینه طور تاغین کوتهدی توراننی قبول ایاتوراننی بولکهدی معناسده قیلماعانده اوستلرینه توشر و برلهن قورقتدی (وَقُلْنَا لَهُمْ) دخی موسی تلی اوزهرینه یهودلرگه دهبتدک بز (ادْخُلُوا الْهَابَ سُجَّدًا) قریه نڭ قابقاسنه بولگاسگانکز حالده کرکز (وَقُلْنَا لَهُمْ) دخی یهودلرگه داود تلی اوزهرینه دهبتدک بز (لَا تَعْبُدُوا فِي السَّبْتِ) شنبه کون بالقی توتر سببلی حلال بولماغان نرسهگه اومهکز دیو (وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا) دخی یهودلردن شنبه کون بالقی توتماو اوزهرینه آخر عهد آلدی یعنی یهودلر ای الله سوزکنی ایشتمک و قبول ایتمک دهبیلر (فَبِمَا نَقَضَهُمْ مِيثَاقَهُمْ) بس یهودلرنڭ عهدلری بیورولری و بوزولاری سببلی (وَكُفَرَهُمْ بآيَاتِ اللَّهِ) دخی الله تعالی نڭ آیتلرینی انکار ایتولری سببلی (وَقَفَلْنَاهُمُ الْآيَاتِ بغيرِ حَقِّ) دخی حقدان باشقه بیغیورلرینی قولتولری سببلی (وَقَوْلُهُمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ) دخی یهودلرنڭ رسول اللهغه بز نڭ کوللارمز علم صاوتلاری سیدنڭ وعظکنی صاقلی آلمی دیگان سوزلری سببلی یعنی شول سببلر اوچون یهودلرگه قیلورغه نییش بولغان اشلریمزنی قیلدی (بَلْ طَمِعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) یهودلرنڭ کوللری علم صاوتلاری توکل بلکه الله تعالی یهودلرنڭ کوللری اوزهرینه طبع قیلدی یعنی پردهلهدی (يَكْفُرَهُمْ) کفرلری سببلی شونڭ اوچون رسول الله نڭ وعظنی ایشتمیلر (فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا) بس یهودلری ایمان کیترمه سلر مگر آرزهنه سی ایمان کیتررلر (وَبَكُفْرَهُمْ) دخی عیسی علیه السلامنی انکار قیلولاری سببلی الله تعالی یهودلرنڭ کوللرینه طبع قیلدی (وَقَوْلُهُمْ عَلَى مَرْيَمَ) دخی حضرت مریم گه دهبتولری سببلی کوللرینه مهرلهدی (بُهْتَانًا عَظِيمًا) الوغ افترانی یعنی (العیاذ بالله) زناغه نسبتنی (وَقَوْلُهُمْ) دخی دهبتولری سببلی الله تعالی کوللرینه مهرلهدی (إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ) درستاسکده بز مریم ارغلی عیسی نی قولتودک (رَسُولَ اللَّهِ) الله (تعالی) نڭ رسولی بولغان عیسی نی حضرت عیسی نی الله نڭ رسولی دیو دهبتولری خورلاو اوچون (وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ) یهودلر عیسی نی قولتورمه دیلرده هم آصمادیلارده (وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ) لکن یهودلر اوچون قولتولرلمش و آصامش کشیفنی عیسی غه اوشانلدی یهودلردن بر قوم حضرت عیسی نی هم آناسی حضرت مریم نی سوکدیلر و حقارتله دیلر حضرت عیسی هم آناسی حضرت مریم بر قوم گه یاوز دعاء قیلدیلار الله تعالی بو قوم نڭ صورتلرینی میمون هم خنزیر صورتنه آلماشدردی بس یهودلر حضرت عیسی نی قولتورگه اتفاق قیلدیلار الله تعالی حضرت عیسی غه کولگه کوته رهچه گندن یهودلرنڭ قولتورمه لرندن غبهر بیردی شونندان صوڭ حضرت عیسی صحابه لرینه دهبتدی قاپوکز اوزهرینه میمن صورت نڭ تاشلانمش بولورینه هم مین دیو یهودلر طرفندن قولتولرلر اوسدولورغه صوڭره اوچماخقه کروگه راضی بولور دیدی صحابه لرندن بر ابر توروب مین راضی بولامن دیدی بس الله تعالی بر ایرنی حضرت عیسی صورتنده

قىلدى بس يهودلر حضرت عيسى ديب بو ايرنى دولتر ديلار هم آصديلار موندە باشغە چەدە روايتلر بار
 (وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا فِيهِ) دغى درستلىككە شوندى آدملر عيسى حقنە اختلافي قىلدىلار (لَفِي شَكٍّ مِنْهُ)
 البتە آنلار عيسى دن شكە در چونكە بعضى تديقى عيسى بالغانچى ايدى حق آنى ئوتتردك بعضى
 اگر بو ئولترلگان آدم عيسى بولسا يولداشەز قايدا ديديلر بعضيلرى بو ئولترلگان آدملگ يوزى
 عيسى يوزى تەنى بولداشەزنى تەنى ديديلر حضرت عيسى نك كوكگە آشوبدى بلسگانلرى عيسى نك
 آدمك (ناسوتيت) جەنى ئولترلدى الله لى (الوهيت) جەنى كوكگە آشدى ديديلر (مَالَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ)
 عيسى حقنە اختلافي قىلوچى آدملر اوچون عيسى نك ئولترلرونى بلو بوقدر (إِلَّا اتَّبَاعَ الظَّنِّ) مگر
 گمانغە اييه رودر (وَمَا قَلَّوهُ يَفِينَا) عيسى نى شكسز ئولترە ديلر (بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ) بلكە الله تعالى عيسى نى
 كوتەردى (إِلَيْهِ) اوزى تلەگان اورونغە (وَكُنَّ اللَّهُ) دغى الله تعالى بولدى (عَزِيزًا حَكِيمًا) تلەگان
 نرسە سندنە غالب وعيسى حقنە تدبير قىلغان نرسە سندنە حكمت اييهسى (وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) دغى
 كتاب اهلنن بىنى يهودلر ونصارالاردان هيچ كم بوقدر (إِلَّا لَيُؤْمِنُنَّ بِهِ) مگر بولدى ايسە (عيسى عليه
 السلام) گە ايمان كيترر (قَبْلَ مَوْتِهِ) شول كتابى كشى ئولە سندن بورون گرچە جان بىرگان حالنە بولسە دە
 ياكە عيسى ئولە سندن بورون (وَبِوَجْهِ الْقِيَامَةِ) دغى قيامت كوندە (بِكُونِ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا) عيسى اول
 اهل كتاب اوزەرينە شاهد بولور يعنى يهودلرنك بالغانغە توتولارينە نصارالارنك الله نك اولغى
 ديولرينە (فَبُظْلَمَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا) بس يهود بولغان آدملردن بولغان الوغ ظلم سببلى (حَرَمْنَا
 عَلَيْهِمْ) اول يهودلر اوزەرينە حرام قىلدىق بىز (طَيِّبَاتٍ أَحَلَّتْ لَهُمْ) يهودلرگە حلال قىلغان خوش بولغان
 نرسە لرنى (وَبَدَّوهُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) دغى يهودلرنك الله تعالى نك يولدان بىنى دىندىن طيولارى
 سببلى (كَثِيرًا) كوب آدمنى (وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا) دغى يهودلرنك ربا آشارلارى سببلى (وَقَدْ
 نُهِيَ عَنْهُ) وتحقىف اول يهودلر ربا آشادن طييلەش بولدىلار (وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ) دغى
 آدملرنك ماللارنى باطللق (رشوت) بىلەن آشارلارى سببلى (وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ) دغى كافىلر اوچون
 حاضرلەك بىز (مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا) رنجك كوچى عذابنى يعنى يهودلرنك بو قباھتلك لرى سببلى آلاغە
 حلال بولغان نرسە لرنى حرام قىلدىق هم آلاغە رنجك كوچى عذابنى حاضرلەك بو حلال بولغان نرسە لردن
 يهودلرگە حرام قىلغان نرسە لرنى بيان انعام سورە سندنە كىلور (لَكِنَّ الرَّاغِبِينَ فِي الْعَامِ) لىكن علمە
 آياقلارى بركتلىگان آدملر بىنى چن عالەم (مِنْهُمْ) اول يهودلردن (وَالْمُؤْمِنُونَ) دغى انصار نومماجرلردن
 بولغان مؤمنلر (يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ) سىنا ايدىلرلگان نرسە گە (قرآنغە) ايمان كيتررلر (وَمَا
 أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ) دغى سىندن بورون ايدىلرلگان نرسە گە يعنى سماوى كتابلارغە ايمان كيتررلر
 (وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ) دغى نملز اولدوچىلارغە يعنى بىغە بىرلرگە ايمان كيتررلر (وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ)
 دغى زكوة بىروچىلر (وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دغى الله تعالى گە هم آخرت كوندە ايمان

کیتروچیلر (أُولَئِكَ) بو صفتده بولغان آدملر (سَفُوتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا) بو صفتده بولغان آدملرگه الوغ
 ثواب بېررمز (إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) درستلسکده بیز سېکنا ای محمد (عليه السلام) وحی قیلدی (كَمَا أَوْحَيْنَا
 إِلَى نُوحٍ) نیتکه بیز نوح (عليه السلام) گه وحی قیلغان ایمنک (وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِ) دخی نیتکه نوح
 سوکنده وحی بېغمبرلرگه وحی قیلدی (وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَأِسْمَاعِيلَ) دخی نیتکه وحی قیلدی ابراهیم
 هم اسمعیل علیهما السلام گه (وَأَسْحَقَ وَيَعْقُوبَ) دخی اسحاق هم یعقوب علیهما السلام گه وحی قیلدی
 (وَالْإِسْحَاقَ) دخی یعقوب نك بالالارینه وحی قیلدی (وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ) دخی عیسی هم ایوب علیهما السلام گه
 وحی قیلدی (وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ) دخی یونس هم هارون هم سلیمان علیهم السلام گه وحی قیلدی
 (وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا) دخی داودقه زبورنی بیدرک (وَرُسُلًا) دخی رسوللرگه وحی قیلدی (قَدْ قَصَصْنَا لَهُمْ
 عَلَيْكَ) تحقیق اول رسوللرنی سینک اوزهرکه بیان قیلدی (مَنْ قَبْلُ) موندان الک (وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ
 عَلَيْكَ) دخی شوندی رسوللرگه وحی قیلدی اول رسوللرنی سېکنا بیان قیلماق (وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا)
 دخی الله تعالی موسی برلهن سویلهشمک برلهن سویلهشدی (رُسُلًا) رسوللرنی بیبهردک (مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ)
 سویونچ بیدروچی وقرقرتوچی بولغان لاری حالده (لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ) آدملر اوچون بولماسون اوچون
 (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزهرینه (حُجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ) رسوللر سوکنده دلیل یعنی اگر الله تعالی رسوللر
 بیبهرمهسه بندلر نه یقورلر ایدی اگر بزرگه رسوللر بیبهرگان بولساك ایدی اول رسوللر بزرگه تنبیه
 قیلورلار ایدی هم بله گان نرسه مزنی اویره ترلر ایدی دیب ایتمه سونلر اوچون الله تعالی رسوللر بیبهردی
 (وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا) دخی الله تعالی تله گان نرسه سفده غالب وپیغمبر بیبهر ووندنه تدبیر اییهسی
 بولدی (لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ) لکن الله تعالی گواهاق بیدر (بِمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ) سېکنا ایمنرگان نرسهسی
 برلهن یعنی قرآن برلهن (أَنْزَلَهُ بِعَمَلِهِ) الله تعالی سېکنا ایمنرگان نرسه سنی علمی برلهن ایمنردی
 (وَأَلَّمْنَا لَهُمْ) دخی فرشتهلر سینک پیغمبرلرکک برلهن گواهاق بیدرلر (وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا)
 دخی سینک پیغمبر بولووگنا شاهد بولو یوزنمن الله تعالی بیقه (إِنَّ الَّذِينَ) درستلسکده شوندی آدملر
 (كَفَرُوا) کافر بولدیلر (وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ) دخی الله تعالی نك بولندان (دینندن) طیبیلر
 (قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا) تحقیق اول آدملر حقدان یراق بولغان آزو برلهن آزدیلر (إِنَّ الَّذِينَ)
 درستلسکده شوندی آدملر (كَفَرُوا وَظَلَمُوا) محمد علیه السلام نك پیغمبرلرکنی انکار ایتمیلر هم آدملرگه
 ظلم ایتمیلر یعنی الله تعالی نك دیننه کردن خلغنی طیبیلر (لَمْ يَكُنِ اللَّهُ) الله تعالی تله گوچی بولمادی
 (لِيَغْفِرَ لَهُمْ) آلارنی یارلقاونی (وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا) دخی آلارنی حق یولغه کوندرونی تله گوچی بولمادی
 (الْأَطْرَاقَ جَهَنَّمَ) مگر جهنم یولینه کوندرونی تله دی (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول جهنمه مکنگو قالغانلاری
 حالده (وَكَانَ ذَلِكَ) دخی بو جهنم یولینه کوندرو بولدی (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزهرینه (بِيسْرًا) بیئیل
 بولدی (بِأَيِّهَا النَّاسُ) ای آندی آدملر (قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ) تحقیق ربکزدن

حخلق برلهن سزگه رسول کیلدی (فَأْمُنُوا خَيْرًا لَكُمْ) بس اول رسولگه اوزنیز اوچون ایزگو بولغان ایمن-ان برلهن ایمان کیتیرگیز (وَأَنْ تَكْفُرُوا) دا گرسز اول رسولنی انکار ایتمهگیز (فَأَنَّ اللَّهَ) چونکه الله تعالی اوچوندیر (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کولکرده وپیرلرده بولغان نرسه لر یعنی سز اول رسولنی انکار ایتمهگیز سزنگ انکار ایتوگیزدن الله تعالی گه ضرر بوق نیتمه که سزنگ اول رسولگه ایمان کیتیروگیزدن الله تعالی گه فائده بوق ایندی (وَكُنَّ اللَّهُ) دخی بولدی الله تعالی (عَلَيْهَا حُكْمًا) آدملرننگ ماللربنی بلگوجی هم آدملرگه تدبیر قیلغان نرسه سنده حکمت اییه سی (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی نصارالار، یهودلر (لَا تَتَّبِعُوا فِي دِينِكُمْ) دیتکیزده الله تعالی تعین ایتکان چیکسن اوتمهگیز (وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالی اوزه ربینه نه یتمهگیز (الَّا الْحَقُّ) مگر حقی غنه نه یتمهگیز یعنی الله تعالی نی یولداش توتماقدن وبالا توتماقده، پاکلاکیز (إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ) بودر باشقه توکلدر آناسز مخلوق بولغان مسیح مریم اونور عیسی در (رَسُولُ اللَّهِ) اوزه تعالی ننگ رسولیدر (وَكَلَّمَتْهُ آفَاهَا إِلَى مَرْيَمَ) دخی الله تعالی ننگ حضرت مریمگه تاشلاغان وایرشدن کان بول سین دیگان سوزیدر (وَرُوحٌ مِنْهُ) دخی الله تعالی دن صادر بولغان جان اییه سیدر (فَأْمُنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) بس الله تعالی گه هم رسوللربینه ایمان کیتیرگیز (وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً) الهلار اوچدر الله، مسیح، مریم در دیب نه یتمهگیز نصارالار اله اوج دیگانلر اب، ابن، روح القدس اب دن ذاتنی ابن دن عامنی روح القدسن حیوتنی اراده قیلغانلار (انتموهوا خیرًا لکم) الله نی اوج دیبه کدن اوزنیز اوچون ایزگو بولغان طیبیلر برلهن طیبیلکیز (انمّا الله اله واحد) بودر باشقه توکلدر الله برگنه معبوددر یعنی الله بالذات بردر هیچ تعدد یوقدر (سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ) الله تعالی نی پاکلامین اول الله تعالی اوچون بالا بولماقسن (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندیر کولکرده هم پیرلرده بولغان نرسه لر (وَكَفَى بِاللَّهِ وَكَيْلًا) اش تابشرلمش بولو یوزندن الله تعالی بیتهر یعنی باشقه آدمگه اشنی تابشرو کیره کهس نجران قبیله سی رسول الله غه نی اوچون بزننگ صاحبزنی خورلیسون دیدیلر رسول الله صاحبکیز کم دیدی نجران قبیله سی عیسی دیدیلر رسول الله مین نیچک ایعوب عیسی علیه السلام نی خورلیم دیدی الله ننگ قلی هم رسولی دیب خورلیسون دیدیلر رسول الله ننگ قلی دیمک عارلک وخوراق توکل دیدی نجران قبیله سی بلی خورلق شول دیدیلر شوندان صوگ الله تعالی ذکر قیلناجی آیننی ایندردی (لَنْ يَسْتَنْفِثَ الْمَسِيحُ) مسیح باش تارتماس وعارله نماس (أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ) الله تعالی گه قل بولماقسن (وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ) دخی الله تعالی گه یاقن بولغان فرشتلرده قل بولماقسن باش تارتماسلار وعارله نماسلر بو آیتدن فرشته لرننگ پیغمبرلردن آرتق بولسووی چقمی چونکه بو آیت مسیحه هم فرشته لرگه عبادت قیلرچیلارنی رد قیلر اوچون معطوفنگ معطوفی علیه دن درجه ده بلنله بولوی لازم توکل نیتمه که «وَأَصْبَحَ الْأَمِيرُ لَا يُغَالَفُهُ رَئِيسٌ وَلَا مَرْؤُسٌ» دیمک درست (وَمَنْ يَسْتَنْفِثَ عَنْ عِبَادَتِهِ) وکندر الله تعالی ننگ عبادتسن

باش تارتور و عارله نر (وَبَسَّكْبُرٍ) دخی الوغلانور (فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا) اول الله تعالى نك عبادتنن
 عارله نگان والوغلانغان آدملرنی الله تعالى اوزی صاری تیزدن قوباررده تییشلی جزالارنی بیورر
 (فَأَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر (أَمَّنُوا) ایمان کیتدیبلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلرنی
 اشله دیلر (فَيُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ) بس الله تعالى اول آدملرگه اجرلرینی کامل بیورر (وَبَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ)
 دخی الله تعالى اول آدملرگه فضلنن آرتدرر (وَأَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر (اسْتَكْبَرُوا وَاسْتَكْبَرُوا)
 الله نك عبادتنن باش تارتدیبلر دخی تکبرلرندیبلر (فَيَعْتَبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا) بس الله تعالى اول آدملرگه
 رنجتکوجی عذاب برلنن عذاب قیلور (وَلَا يَجْتُمُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی اول آدملر اوزلری اوچون
 الله دن باشته دان طاباسلار (وَلَبَّاءٌ وَلَا نَصِيرًا) دوستنی هم عذابنی بیوره وده یارده مچینی (يَا أَيُّهَا النَّاسُ)
 ای آندى آدملر (لَقَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ) تعقیق سرگه ربگزدن دلیل کیلدى یعنی عقلی
 دلیللر ونقلی شاهدلار سرگه هیچ الله تعالى نی بله وده عنر یوق یا که برهاننن رسول الله مراد (وَأَنْزَلْنَا
 إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا) دخی سرگه ظاهر بولغان نور ایندرک یعنی قرآن (فَأَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر
 (أَمَّنُوا بِاللَّهِ) الله تعالى که ایمان کیتدیبلر (وَأَعْتَصَمُوا بِهِ) دخی الله غه توتوندیلر یا که قرآنغه
 (فَسَيُنْفِخُهُمْ فِي رَحْمَةِ مَنْهٖ) بس کرتر الله تعالى آلارنی اوزنن بولغان رحمت که یعنی جنت که (وَفَضَّلْ)
 دخی رحمتنه آرتق بولغان ایزگولک که (وَيَهْدِيهِمُ إِلَيْهِ) دخی آلارنی کوندرر الله تعالى اوزینه
 یا که اوزینك یولینه (صِرَاطٌ مُسْتَقِيمًا) اول یول توفری یول بولغان حالده عبدالله اوغلی جابر بر
 وقده آورغاج رسول الله حالنی صورارغه باردی عبدالله اوغلی جابر نه یقندی مین کلاه من یعنی آتامده
 بالامده یوق مالیده نی قیلیم دیو شونغان صوڪ الله تعالى ذکر قیلماق آیتنی ایندردی احکامنن ایك
 صوڪ اینگان آیت شول بولدی (يَسْقَوْنَكَ) ای محمد (عليه السلام) سیننن کلاه حقده فتوی صورارلر یعنی
 آتامیده بالاسیده بولماغان آدمنك مالی حقنده بله سر بولغان نرسه نی بیان قیلونی صورارلر (قُلْ اللَّهُ
 يُغْنِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ) یتیت سین کلاه حقده ه الله تعالى سرگه فتوی بیورر یعنی بیان ایتهر (ان امرؤ
 هَلَكَ) اگرده بر ایر هلاک بولسه (لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ) اول ایرنك بالاسی بولماسه (وَلَهُ أُخْتٌ) دخی اول
 ایرنك قز قردهشی بولسه (فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ) اول قز قردهشکه اول ایرنك قالدرغان مالینك یارطسی
 بولور (وَهُوَ يَرِثُهَا) دخی اول ایر قز قردهشکلن میراث آلور (ان لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ) اگر اول قز
 قردهشی اوچون بالا بولماسه (فَإِنْ كَانَتْ اِثْنَتَيْنِ) بس اگر قز قردهشکلر ایگو بولسه لار (فَلَهُمَا الثُّلُثَانُ)
 بس ایکی قز قردهشکه اوچ اولوشمنن ایکی اولوش بولور (مَاتَرَكَ) قردهشك سببلی میراث آلور
 آدمنك قالدرغان مالندن (وَأَنْ كَانُوا إِخْوَةً) واگر قردهشك سببلی میراث آلور قز قردهشکلر
 بولسه لار کیهرک ایر قردهش وکیهرک قز قردهش بولسونلار (رِجَالًا وَنِسَاءً) ایر قردهش یا که قز قردهشکلر
 بولسه لار (فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ) بس ایر قردهشکه بولور ایکی قز قردهش که بولغان مقدار (يُبَيِّنُ

اللَّهُ لَكُمْ) الله تعالى سزگه بیان قیامور (أَنْ تَضَلُّوا) شأنکزدن بولغان آزماقلنگزنی صافلانورکوز اوچون (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَاطِمٌ) والله تعالى هر نرسه نی بلسگوچیدر. نسا سوره سینک ترجه سی تمام بولدی.

﴿ بیشنچی سوره مائده سوره سی مدینه ده ایسگان یوزده یکرسی اوچ آیت ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (أَوْفُوا بِالْعُقُودِ) وعده لرگزگه وفاء قیلنگز (أَحَلَّتْ لَكُمْ بِهَيْمَةَ الْأَنْعَامِ) سزگه دورت آیاقلی حیوانلرنک عقی بولماغانلاری حلال قیلدی «بهیبه نی انعامگه اضافه بیان اوچون» امام زاهدی ته بته عهد اوچ تورلی برسی الله تعالی نلک بئده لر برهن عهدی امرلر نهیلر کبی ایکچوسی بندلرنک الله تعالی برهن عهدی ندرلر بیینلر کبی اوچونچوسی بئده لرلرنک آرارنداغی عهدلری دیو بهیمة الانعامن توه صغر صاری کبی حیوانلار مراد (أَلَا مَا يُقَالُ عَلَيْكُمْ) مگر حلال قیلنمادی سزنگ اوزه رگزگه حراملفی اولغان نرسه لر دوگنز کبیلر (غَيْرَ غُلِيِّ الصَّيْدِ) دورت آیاقلی حیوانلر سزگه حلال قیلندی آونی حلالگه صایغوچی بولماغانکز حالده (وَأَنْتُمْ حُرْمٌ) حالبوکم سز احرام باغلاغوچیلار سز یعنی مگر احرام باغلاغانکز حالده یابان کبیلگری حلال بولماس (أَنْ اللَّهَ يَعْصِمَ مَا يُرِيدُ) درسقلکده الله تعالی تله گان نرسه سی برهن حکم قیلور. یاوزلق برهن مشهور بولغان حنیفه اوغلی شریع بروقتده رسول اللهغه کیلوب ای عهد (علیه السلام) سین خلقنی نرسه گه دعوت ایقه سون دیدی رسول الله اوزمنک پیغمبرلکمنی تصدیق قیلور برهن رببه ایمان کیترو برهن دعوت قیلام هم سیکاده برایکسی برهن امر قیلام دبدی شریع قوم برهن مشورت قیلیم فقوی بیره لر سوزنکی قبول قیلور من دبدی مدینه دن چقغاج دورت آیاقلی حیوانلار بنی سوردی ماللارنی صنادی هم ماللاری برهن مکه گه کیتدی شریع کیلمه سنن بورون رسول الله صحابه لرگه ته بقوب قویدی بوکون بر ایر کیلور شیطان تلی برهن سوبله شر کافر بولوب کرر آلد اوچی بولوب چغار دیو شونندان صوگ رسول الله «عام النضیه» ده صحابه لر برهن مکه گه بونه لدی شریعنی کوردیلر حیوانلارنی علامتله گان مکه گه هدی ایقوب آلوب بارا شریعنی تانودیلار ماللارنی کیری قاینارونی قصد قیلدیلار شول حقه الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَعْلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ) الله تعالی نلک شعائرنک حرمتن حلال قیلماکز یعنی بوزماکز شعائردن هیچ هم لیرینی ادنی تورغان اورنلار مراد (وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ) دخی حرام آیینک حرمتن حلال قیلماکز یعنی صوغش قیلماکز (وَلَا الْهَيْمَةَ) دخی هدیلرنک حرمتن حلال قیلماکز (وَلَا الْفُلُكَةَ) دخی قلاده لرلرنک حرمتن حلال قیلماکز یا که قلاده ایبه سی بولغان هدی لرلرنک حرمتنی حلال قیلماکز «هدیبنی علامتله ندرلگان نرسه لرگه قلاده دیلر» (وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ) دخی بیت حرامنی زبانه نی قصد قیلوچیلارنک حرمتنی حلال قیلماکز یعنی هم آثار ایبه رگان آدملرنی قولقرمه کز (۱) هم آلاغه و هیچ بر نرسه لر به

تیمه‌گز (يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ) ربارزمن ثوابنى ايسته گانارى حاله ياكه تجارت سببلى رزقنى ايسته گانلرى حالده (وَرِضْوَانًا) دخی رضالقى يعنى هجنى ايسته گانلرى حالده يعنى بو صفقداغى آدملرگه بو حاللرنگه تیمه‌گز گرچه باشقه وقتده تيمه‌گ درست بولاسده (وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا^۱) بس هر قايچان احرامدن چغوب حلال بولساگز آو اولاگز يعنى سزگه آو اولاوى حرام قيلدم احرام باغلاغان حالنگرده اما هر قايچان احرامدان چقساگز آو اولاگز معناسنده بوامر مظر سوگنده بولغانلقى اوچون اباحت اوچون بولا (وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ) دخی سزنى شوندى قوم نك قاطى آچووى يوكله مه سون (أَنْ صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرامدان سزنى طيباق لارى اوچون (أَنْ قَعَقْتُمْ) سزنىك اوچ آلورنگره يوكله مه سون حديبه يلىنده رسول اكرمى هم باشقه صحابه لرى مشركلر عمره هجندن منع قيلغانلار (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى) دخی ايزگولك وتقولقى اوزه رينه ياردهم ايتكز (وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِنِّمِ وَالْعُدْوَانِ) دخی گناه وظلم اوزه رينه ياردهم ايتمه‌گز (وَاتَّقُوا اللَّهَ) دخی الله تعالى نك عذابندان صافلانكز (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابى قاطى بولغوجيدر بو آيتلى بعض مفسرلر منسوخ ديسلرده لکن منسوخ بولماسقه كيرهك چونكه مائده سوره سى نزولده ايك آخرغى سوره نسخنى امثال توتى نيقه كه رسول اكرم تيمه مائده سوره سى نزولده قرآن نك ايك صوگسى اول سوره حلال قيلغان نرسه نى حلال ديب بلكز واول سوره حرام قيلغان نرسه نى حرام ديب بلكز ديو حضرت عباسلك اوغلى تيمه مسلمانلارده مشركلرده بيت الله ده حج قيللار ايدى الله تعالى مسلمانلارنى بيت الله ده حج قيلودان هيچ كمنى منع قيلماكز ديو نهى ايتدى ديو (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْمَةُ) سزنىك اوزه رنكزه ثوله كسه آشاو حرام قيلدى (وَالدَّمُ) دخی قان آشاو حرام قيلدى (وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ) دخی دوگنز ايتى آشاو حرام قيلدى (۲) (وَمَا) دخی شوندى حيوان نى آشاو حرام قيلدى (أَهْلٌ لغير الله به) اهل حيواننى بوغازلاغانده الله دان باشقه اوچون تاوش كوتارلمش بولدى يعنى الله دان باشقه نك اسى ذكر قيلدى (وَالْمَنْخَنَةُ) دخی بوولوب ثولگان حيواننى آشاونى حرام قيلدى (وَالْمَوْقُودَةُ) دخی بر نرسه گه بهرلوب ثولگان حيواننى آشاونى حرام قيلدى (وَالْمَقْرَدِيَّةُ) دخی بر اورندان يغلوب تو شوب ثولگان حيواننى آشاونى حرام قيلدى (وَالنَّطِيحَةُ) دخی سوزشب ثولگان حيواننى آشاونى حرام قيلدى (وَمَا أَكَلِ السَّبْعِ) دخی برطچچ حيوان آشاغان حيواننى آشاونى حرام قيلدى يعنى برطچچ حيوان جراحتلهو سببلى ثولسه (أَلَا مَا ذَكَّيْتُمْ) مگر بو بيش تورلى حيواندان سزنىك بوغازلاغان ميوانكز حرام قيلمادى يعنى جاني چقغانغه قمر ايرشب بوغازلاساكز حرام بولماس (وَمَا) دخی شول حيواننى آشاو حرام قيلدى (ذُبِحَ عَلَى النُّصْبِ) اول حيواننى بوغازلاندى كعبه تيره سنده قاداب قويلغان تاشلار اوزه رند جاهليت زماننده عربلر كعبه تيره سنده قويلغان تاشلار اوستنده حيواننى بوغازليلار هم اول تاشلارنى الرغليلار هم بواشلمرىنى عبادت صاييلار ايكان الله تعالى اسلام زماننده بو اشن نهى ايتدى ياكه نصب دن صنملى مراد بو وقتده على لام معناسنده بولور (وَأَنْ تَسْقُمُوا

۱) فاصطادوا امرى اباحت اوچون (احل لكم الطيبات) آيتنىك قريه سى ايله حظر سوگنده بولمغندان توگل مصححى * ف. ب.

۲) دوگنز ايتى حرام بولو آنتك ايتده آدم بلا سنى ملاك ايته تورغان (آقيت) واق تورلار بوردو. ش * ح.

بالآزلام) دغى سزنىڭ علامتلى اوقلار برلەن برائىدە حکم ايستە وئز حرام قىلىندى جاھليت زمانىدە عربلردن
 برسى سفرگە ياكە صوغشغە چقماچى ياکە خاتون المانچى بولسە اوچ تورلى قدح دن حکم ايستى ايکان
 اول قدملردن برسە «أمرنی رَبِّي» ديب ايکنە چسە «نہائی رَبِّي» ديب اوچونچسە «غفل» ديب يازلغان
 بولا ايکان شول قدملرنى بر نرسەگە سالوب سلكەدە اگر «امرنی رَبِّي» ديب يازلغان چقسە شول
 اشکە کرشە ايکان اگرە «نہائی رَبِّي» ديب يازلغان چقسە اول اشمن طيیلا ايکان اگر «غفل» ديب
 يازلغان چقسە قايتان «امرنی رَبِّي» ياکە «نہائی رَبِّي» ديب يازلغان چقغانغە قدر بو اشنى تکرار
 قیلا ايکان اسلام زمانىدە اللہ تعالی بو اشمن طيغان (ذَلِكُمْ فَسَقٌ) سزنىڭ بو حکمنى قدملردن (۲) ايستە وئز
 اللہ تعالی نىڭ طاعنندن چغودر ہم غيب علمنە کرشودر بو آيت آستە کاهنلر ومنجملدە کرەدر (أَلْيَوْمَ
 يَشْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا) بو کوندە يعنى حاضرگى کوندە کافر بولغان آدملر اميد کيسدى (من دینکم)
 سزنىڭ دینکزدن يعنى سزنىڭ دینکزدن باطل قیلودن (فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي) بس کافرلردن قورقماگز
 ميسن گنە قورقکز (أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ) بو حاضرگى کوندە سزنىڭ اوچون کامل قیلدم (دینکم)
 دینکزدن (وَأَنْتُمْ عَلَيكُمْ نِعْمَتِي) دغى سزنىڭ اوزە رزگە نعيمى تمام قیلدم (وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ)
 وسزنىڭ اوچون اسلامگە راضى بولدم يعنى اسلامنى اختيار قیلدم (دينا) دين يوزنمن (فَمَنْ اضْطُرَّ
 فِي مَخْصَصَةٍ) بس برکشى عاجز بولوب آچلق مالندە مذکور مراملردن برسنى آشاوغە اختيارسز بولسە
 (غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِأَيِّ مَذْهَبٍ) گناغە آوشقوچى بولماغان حالدە يعنى لذتلەنو اوچون آشاماسە دغى ضرورت
 قدرنمن آرنق آشاماسە (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکدە اللہ تعالی (غُفُورٌ رَحِيمٌ) بو کشىنى
 پارلقا غوچيدر ہم رخصت بيروندە شفقت قياوچيدر * اللہ تعالی نىڭ مھماننى بيان ايتکان آيتى
 اينگاج ماتم اوغلى عدى برلەن جبل اوغلى داود رسول اللہغە ئەيدىلەر ای اللہ نىڭ رسولى
 بز ايتسز اورنلار دە تورامز بزگە هيچ بر طريق ايله ايت حاصل ايتو ممکن توگل مگر اتلر برلەن
 قوشلار برلەن اولاب حاصل ايتسە کگنە ممکن وکوب وقندە اولانغان كييكگە ايرشمى قلامز
 ات تلف ايتکان بولا وبعض وقت سلامت حالندە ايرشب بوغاز ليھز وبو اولانغان حيوانلار مرنىڭ
 ايتى برلەن قوناقلار صيليمز بواشمز بزگە نيچک بولور ديديلر شول خصوصە اللہ تعالی ذکر قىلناچق
 آيتنى ايندردى (يَسْأَلُونَكَ) ای محمد (عليه السلام) آدملر سىلنن صورالار (مَادَا أَهْلُ لَهْمٍ) آدملرگە طعام دن
 قاپورسە حلال قىلدى ديو (قُلْ أَهْلُ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ) ای محمد آدملرگە ئەيت سېن سزگە سلامت طيبعتلر
 ئەشەكى گە صاباغان نرسەلر حلال قىلدى (وَمَا) دغى شول حيوان نىڭ اولانغان كييكى حلال قىلدى
 (عَلَّمْتُمْ) اولارغە اوپرەندکز سز آلارنى (مِنَ الْجَوَارِحِ) جراحتلە وچى حيوانلاردان (مُكَلَّبِينَ) اول حيوانلارنى
 اولارغە ايبەرتکانلر حالدە (تَعَلَّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ) اول حيوانلارنى اولارغە اوپرەتسز اللہ تعالی
 سزگە اوپرەتکان نرسەدن يعنى حيلەلر وادب طريقلارنى اوپرەتسز (فَلَاوَا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ) بس
 اوپرەتکان حيوانلار سزنىڭ اوزە رزگە نوتقان كييكلردن آغاگز (وَأَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ) دغى اوپرەتکان

مِنَ الْخَاسِرِينَ) دخی اول کشی آخرتده ایمان برلهن کفرنی آلماشد و روی سبیلی الوغ ضرر ایتدی و پیلر دندیر
 (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ) هر قایچان نمازده
 تورورغه تله سگز و طهارتسز بولساگز (فَاغْسُوا وُجُوهَكُمْ) بس بوزلرگزنی بووغز (وَأَيْدِيكُمْ إِلَى
 الْمَرَافِقِ) دخی ترسه کلرگز برلهن قوللارگزنی بووغز (وَأَمْسِعُوا بُرُوسَكُمْ) دخی باشلارگزغه مسح
 قیلرگز (وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ) دخی طوبقلارگز برلهن آياقلارگزنی بووغز الله تعالی بو آیتده
 طهارتنک دورت فرضنی بیان ایتدی چونکه امر قیلدی امر وچوب اوچون (وَأَنْ كُنْتُمْ جُنُوبًا فَاطْمَئِنُوا)
 واگر سز جنب بولساگز بس پا کلانگز یعنی غسل قیلرگز (وَأَنْ كُنْتُمْ مَرْضَى) واگر سز آورو بولساگز
 (أَوْ عَلَى سَفَرٍ) یا یسه سفر حالی اوزه رنده بولساگز (أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ) یا یسه سزنگ برگز
 حاجت اونی تورغان اورنسن حاجتن اوتوب کیلسه یعنی طهارتنی صندرسه (أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ) یا که
 خانولارنی جماع قیلساگز (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً) بس اگر غسل قیلورغه یا که طهارت آلورغه صوتاها ساگز
 (فَقَبِّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) بس پاک بیر جنسه تيمم صوغز (فَأَمْسِعُوا بُرُوسَكُمْ) بس تيمم صوغزنده
 بوزلرگز مسح قیلرگز (وَأَيْدِيكُمْ) دخی قوللارگزغه مسح قیلرگز (مِنْهُ) اول پاک بیر جنسین (مَا
 يُرِيدُ اللَّهُ) تله مهس الله تعالی (لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ) سزنگ اوزه رگزغه مشقنی قیلونی (وَلَكِنْ يُرِيدُ
 لِيُطَهِّرَكُمْ) ولكن سزنی پاکلاونی تله (وَلِيُغْفِرَ نَجَسَاتِكُمْ) دخی سزنگ اوزه رگزغه نعتنی تمام
 قیلونی تله (لِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) سزنگ شکرانه قیلورگز اوچون (وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) دخی الله
 تعالی) ننگ سزنگ اوزه رگزده بولغان نعتنی نکر قیلرگز (وَمِيثَاقَهُ الَّتِي) دخی شوندی عهدینی
 ذکر قیلرگز (وَأَنقَضَكُمْ بِهِ) الله تعالی اول عهد برلهن عهد قیلدی سزگه (إِذْ قُلْتُمْ) شول وقت سز
 نه ایتدئر یعنی مسلمانلاردن رسول اللهغه بیعت پیردکلری وقتده آغان عهدنی (سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) سوزگنی
 ایشتمک و بوی صوتوق دیوب (وَأَتَقُوا اللَّهَ) نعتنی اونوتوده و عهدینی بوزوده الله دن صافلانگز (إِنَّ اللَّهَ)
 درستلکده الله تعالی (عَلَيْمٌ بِنَاتِ الصُّورِ) کورک ایبه لرینی یعنی کورک کده گی یاشرن نرسه لرنی
 بلگوچیدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (كُونُوا قَوْمِينَ لِلَّهِ) الله تعالی ننگ
 حقلاری برلهن تورغوچی بولرگز (شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ) عدللك برلهن شاهدلر بولرگز (وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ
 شَنَاةُ قَوْمٍ) مشرک قومینک قاطی دشمانلغی یوکلهمه سون سزنی (عَلَى أَنْ لَا تَعْدُوا) مشرک قومنده عدللك
 قیلما سزلفغه (اعملوا) دوست و دشمان حقنده عادل بولرگز (هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى) عدللك الله تعالی دن
 قورقوغه یا قفراقدر (وَأَتَقُوا اللَّهَ) عدللكنی قوبوده الله دن صافلانگز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی
 خبیر بها تعملون) سزنگ قیلغان اشکننگ طشن و اچن بلگوچیدر (وَعَدَ اللَّهُ) وعده قیلدی الله تعالی
 (الَّذِينَ) شوندی آدملرگه (آمَنُوا) آلا ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلر
 اشله دیلر (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) ایمان کیترهد، ایزگو عمل قیلغان آدملر اوچون الله ننگ یارلقاوی باردر (وَأَجْرٌ

عَظِيمٍ) دخی الودع ثواب باردر یعنی اوجماخ (وَالَّذِينَ) دخی شوندى آدملىر (كَفَرُوا) كافر بولدىلار (وَكُنْتُمْ بآيَاتِنَا) دخی بىزنىڭ آيتلىرىمىزنى يالغانغە توتدىلار (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ) بو آدملىر جەھنم تەوغيڭنىڭ ايپەلر يىدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كىيىرگان آدملىر (اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) الله تعالى نىڭ سىزنىڭ اوزەركىزگە بولغان نەمەتى ايسىزگە توشىرگىز * رسول اكىرم خلىفا ار بىغە بىرلەن بىو قىرىپغە بورچقە آچغە صورارغە كىيلىدى قىرغە آچغە صورايىڭنىڭ سىببى ايكى مسلماننى مشرك دىوب حساب ايتوب خىطالىق بىرلەن امىغە اوغلى عمر ئولترگان ايدى شول ايكى مسلماننىڭ دىنى اوچون قىرغە آچغە صورادى بىو قىرىپغە اى ابوالقاسم اوطور سىن ضىيافت قىيلىق سوكرە قىرغە آچغە بىررمز دىدىلر رسول اكىرمى اوطورتدىلار مقصودلارى رسول اللهنى ئولترو ايدى جعاش اوغلى عمرو رسول الله اوسىغە الودع تاش توشرونى قصد قىيلىدى الله تعالى عمرىڭنىڭ قولنى توتدى حضرت جبرائىل توشوب رسول اللهغە بو واقىغەدن خىبر بىردى رسول الله شوندىن سوڭ بىو قىرىپغە لردن چىغ كەندى شول حققە الله تعالى ذكر قىلماچق آيتنى ايدىردى (اذْهَبْ قَوْمًا) الله تعالى نىڭ شول وقتداغى نەمەتى ايسىزگە توشىرگىز بىر قوم يعنى بىو قىرىپغە لر قصد قىيلىدىلار (أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ) سىزگە ئولترو بىرلەن قوللارنى توشەونى (فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ) بس الله تعالى سىزلردن اول قومنىڭ قوللارونى طىيدى آلارنىڭ ضررلارنى سىزدن قايتارونى (وَاتَّقُوا اللَّهَ) دخی اللهدن قورقۇز (وَعَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالى اوزەرىپ (فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ) مؤملىر اشلرىنى تابىشوسۇنلار * بىو اسرائيل فرعوندىن قوتلوب مىصدە قىرارانغانلارى زماندە الله تعالى ارض شامدىن بولغان اربىغە شەرىپنە سفر قىلو بىرلەن امر قىيلىدى اول وقتدە اربىغەدە كىغانىلر تورالار ايدى هم الله تعالى تەبىقى بىو اسرائيلگە مەن سىزگە اربىغە شەرىپنى قىرارانا تورغان اوردن هم طورا طورغان بورط قىيلىم مىصدان چىغ اربىغە بارىز دىدى هم اربىغەدە بولغان كىغانىلر بىرلەن سوغىش قىيلىز مەن سىزگە ياردم بىروچى من دىدى حضرت موسى هر بىر سىطدان الله تعالى قوشقان نرسەگە وفاق قىلولاىنە كىيلى آلدى هم بىو اسرائيلدىن شاهدلىر آلوب اربىغەگە سىر قىيلىدى كىغان يىرىپە ياقىنلاشماچ شاهدلارنى خىبر تىكشرب كىيلىز لىكن كىغان قومى بىرلەن سويلەشەن سىر دىوب يىبەردى بو كىغان قومنىڭ حاللىرىنى تىكشورگە كىيلىك نىقبىلرى كىغانىلرنى الودع تەنلى و بىك قوتلى آدم تابولارى سىببى قورقوب مەسى قاپىدىلار هم كىرى قاپىدىلار قوملرىپە كىغانىلرنىڭ حاللىرىنى سويلەدىلر مگر يهودا سىطدىن يورفا اوغلى كالب افرايىم^۲ سىطدىن نون اوغلى يوشع قاپى قالىدى الله تعالى شول مىصدە ذكر قىلماچق آيتنى ايدىردى (وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ) نەقىق آلدى الله تعالى (مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) يعقوب (عليه السلام) نىڭ بالالارىڭنىڭ عەھدىنى (وَبَعَثْنَا مَدْيَنَ) دخی يعقوب بالالارنىن يىبەردىلەر (إِنِّي عَشْرٌ نَقِيبًا) اون ايكى تىكشورچى شاهدنى (وَقَالَ اللَّهُ) دخی بىو اسرائيلگە تەبىقى الله تعالى (إِنِّي مَعَكُمْ) درىسلىككە مەن ياردەم بىرودە سىزنىڭ بىرلەن بىرگە من دىوب (لَسْنَا نَمُنُّمُ الصَّلَاةَ)

اگر نماز او قوساگز (وَأَتَيْتُمُ الزَّكْرَةَ) دخی زکوة بیرسهگز (وَأَمَلْتُمْ بُرْسَى) دخی رسوللر مه ایمان کیترسهگز (وَعَزَّرْتَهُوهُمْ) دخی رسوللر مه یاردهم بیرسهگز (وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا) دخی الله تعالی که کورکام بورجه، بیرو برلهن بورجه بیرسهگز یعنی الله یولنده ماللارگزی صرف قیلساگز (لَا كُفْرَانَ عَنِكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) سزاردن یاوزلقلارگزی اورقرمن (وَلَا دَخَلْنَاكُمْ جَنَّاتٍ) دخی سزنی شوندی اوجماخلارغه کرترمن (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنک آستمن یاغلار (صَوْلَار) آغار (فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ) بس هر کشی بو عهد سوکنده کافر بولسه (مِنْكُمْ) سزدن (فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) بس تحقیق اول کشی یولنک توغریسندن آداشدی (فَبِمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ) بموا سرائیلنک عهدلرین بوزولاری سببلی (لَعْنَاهُمْ) آلارنی رحمتدن یراق قیلدی هم صورتلرینی آلهاشدردق (وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً) دخی کوزلرینی آیلاردن قورقهی تورغان قارا و قاطی قیلدی (يُعْرِفُونَ الْكَلِمَةَ عَنِ مَوَاضِعِهَا) تورانده محمد (علیه السلام) نلک صفتی حقیقه بولغان سورلرینی اورنلارندان دوندر بولدیلار یعنی الله تعالی قویغان اورنلارندان (وَنَسُوا حَظًّا) دخی اولوشلرینی اونقدیلار (مِمَّا) شول نرسه دن بولغان اولوشلرینی (ذُكِّرُوا بِهِ) اول نرسه برلهن بیورلمش بولدیلار ایدی یعنی تورانده رسول الله غه ایبه رو برلهن بیورلمش بولغان اولوشلرینی اونقدیلار (وَلَا تَزَالُ تَطَّلُعُ) دخی ای محمد (علیه السلام) همیشه توشنور بولورسن (عَلَى خَائِفَةٍ مِنْهُمْ) بنو اسرائیلن خیانته که یعنی آلارنک عادتلرندندر خیانته (إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ) مگر بنو اسرائیلنک آزندانغه خیانته که توشنگوچی بولماسن یعنی ایمان کیترگانلری گنه خیانته قیلماسلار (فَأَعْفُ عَنْهُمْ) بس بنو اسرائیلدن اگر توبه ایقوب ایمان کیترسه لر عفرایت (وَاصْفَحْ) دخی اونکانده گی اشلرنن یوز دوندر (إِنَّ اللَّهَ يُعِبُّ الْمُحْسِنِينَ) درستلکده الله تعالی عفو قیلو برلهن ایزگولک قیلوچیلارنی دوست کوره در (وَمَنْ الَّذِينَ قَالُوا) دخی شوندی آدملردن آلا رده یقیدیلر (إِنَّا نَصَارَى) بز نصارالارمز دیو (اخذنا ميثاقهم) بز نصارالار دیگان آدملردن عهدلرینی آلدق یعنی بز نصارا دیوب دعوی قیلوچیلاردن (فَتَسُوا حَظًّا) بس اول نصارالق دعواسنده بولغان آدملر اولوشلرینی اونقدیلار (مِمَّا) شول نرسه دن بولغان اولوشلرینی (ذُكِّرُوا بِهِ) اول نرسه برلهن بیورلدیلار یعنی انجیل ده محمد علیه السلام که ایبه رو برلهن بیورلمش بولولارینی اونقدیلار (فَأَعْرَبْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ) بس نصارالق دعواسنده بولغان آدملر آراسته دشمانلقی همه آچولانشونی لازم ایتدک (اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونفه قدر شونک اوچون نصارالق دعواسنده بولغان آدملر نسطوریه یعقوبیه ملکانه که آیرلدیلار (وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ) و تیز اول نصارالق دعواسنده بولغان آدملر که الله تعالی خبر بیورر (بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) نصارالق دعواسنده بولغان آدملرنک قیلغان نرسه لری سببلی یعنی جزاء هم عذاب برلهن تیز خبر بیورر الله تعالی (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر و نصارالار (فَاتَّجَأَ كُمْ رَسُولُنَا) تحقیق کیلدی سزگه ایلهچیز یعنی محمد علیه السلام (يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا) سزگه کوبنی بیان قیلور (مِمَّا) شول نرسه دن (كُنْتُمْ تَخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ) تورات برلهن انجیل

كقائمان سزاول نرسه نى ياشرر بولدكز يعنى يهودلر تورانمن رجم آيتنى هم رسول الله نك صفتنى
 بيان ايتكان آيتنى ياشرديلر نصارالار حضرت عيسى نك آخر زمانده احمد اسملى بيغمه نك كيلووى برلهن
 سويونچ بيروويى انجيل دن ياشرديلر رسول الله نك باشقه كتب سماويده اسمى احمد بولغان (وَيَعْفُوا
 عَنْ كَثِيرٍ) دخى سز ياشرگان نرسه نك كوبسندن خبر بېرمى عفو قيلور بولدى (قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ)
 اى كتاب اهلى تحقيق سزگه الله دان شك و آزغناق قارانغولقاريني بقره تورغان نور كيلدى يعنى محمد
 عليه السلام (وَكُتِبَ مُبِينٌ) دخى معجزه بولووى ظاهر بولغان كتاب يعنى قرآن كيلدى (يَهْدِي بِهِ اللَّهُ) اول
 كتاب برلهن كوندرر الله تعالى (مَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ) اوزينك رضالغنه اييه رگان كشيى يعنى ايمان كبت رگان
 كشيى (سُبُلَ السَّلَامِ) عذاب دان سلامت بولاتورغان يوللارغه (وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ) دخى
 اول كتاب برلهن الله تعالى آدملر نى كفر قارانغولقلارندان ايمان نورينه چغارر (بِأَذْنِهِ) اوزى نك اذنى
 ونلهوى برلهن (وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) دخى الله تعالى اول كتاب برلهن حق بولدىن آزغان آدملر نى
 توغرى بولغان يولغه كوندرر (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقيق شوندى آدملر كافر بولدى (قَالُوا) اول آدملر
 ئه يقديلر (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ) درسقلكده الله مريم اوغلى مسيح در يعنى عيسى در ديو
 يعنى نصارانك يعقوبيه ديگان فرقهسى حضرت عيسى نى الله ديگانلر (قُلْ) ئه بت سين اى محمد مريم
 اوغلى عيسانى الله ديوچيلرگه (فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا) بس الله دان بر نرسه نى كم ملكه نور يعنى
 الله تعالى نك قدرتندن واراده سندن بر نرسه نى كم ملكه نور يعنى هيچ كم ملكه نهس (ان اراد ان يملك
 المسيح بن مريم) اكرده الله تعالى مريم اوغلى مسيحنى هلاك ايتونى نلهسه (وَاَمَّا) دخى مسيح نك
 آناسى حضرت مريمى هلاك ايتونى نلهسه (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) دخى يپرده بولغان آدملر نك
 بارچه سنى هلاك ايتونى نلهسه البته هيچ كم الله تعالى نى نلگان نرسه سندن طيبوچى بولماس بس
 نيحك عيسى الله بولسون (وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) الله تعالى اوچوندرر كوكلر نك وييرلر نك ملكى
 (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخى كوكلر برلهن ييرلر آراسنده بولغان نرسه لر نك ملكى (يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) الله تعالى
 نلگان نرسه سنى ياراطور (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى هر بر نرسه اوزه رينه كوچى بيتكوچيدر
 يعنى الله تعالى هر بر نرسه كه مطلق كوچى بيته اصلسزده ياراطا نيته كه كوكلر نى وييرلر نى ياراطدى
 اصلدان ده ياراطا نيته كه كوكلر وييرلر آراسنده بولغان نرسه لر نى ياراطدى جنسى بولباغان اصلدان
 هم ياراطا نيته كه آدم عليه السلامى وكوب حيوانلار نى ياراطدى هم جنسى بولغان اصلدان ده ياراطا
 يالغز ايردن گنده ياراطا نيته كه حضرت حوانى ياراطدى وبالغز خانوندان غنده ياراطا نيته كه عيسى
 عليه السلام نى ياراطدى آتا برلهن آنانك ايكسندن هم ياراطا نيته كه باشقه آدملر نى ياراطدى (وَقَالَتِ
 الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى) دخى يهودلر هم نصارالار ئه يقدى (نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ) بز الله نك اوغللارى
 ودوستلار يمز يعنى الله نك اوغلى بولغان عزيز برلهن عيسى كه اييه رگان آدملر مزم ديو (قُلْ) ئه بت سين
 اى محمد عليه السلام بوره وشچه ئه يتوچى يهودلر برلهن نصارالارغه (فَلَمْ يَعْتَبِدْكُمْ بَلْ تَتَّبِعُونَكُمْ) بس سز الله نك

اوغللاری و دوستلاری بولسا کزنی اوچون الله تعالی سزنی گناهکیز سببلی عذاب قیلا و حالانکه آتسا بالاسنی و دوستنی عذاب قیلمیدر ایسی (بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ) سز الله نلک اوغللاری و دوستلاری توگلسر بلکه الله تعالی یاراطقان آدملر — جمله سندن بولغان آدمسز (يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ) الله تعالی سز لردن نله گان کشی سنی یارلقار یعنی ایمان کیترگان کزنی (وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ) وتله گان کشی سنی عذاب قیلور یعنی ایمان کیتر مه گان کزنی دیوب (وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) دخی الله تعالی اوچوندر کوکلرنلک و بیبرلرنلک ملکی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوکلر برلن بیبرلر آراسنده بولغان نرسه لرنلک ملکی (وَالِيَهُ الْمَعِيرُ) دخی اول الله تعالی گه در شه ورله چک و قاپناچاق اورن (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاپ اهلی یعنی یهودلر و نصارالار (قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا) تحقیق سزگه ایلچیمیز محمد علیه السلام کیلدی (يُبَيِّنُ لَكُمْ) سزگه اسلام دیننی بیان قیلور (عَلَىٰ قَفْرَةٍ مِنَ الرَّسْلِ) پیغمبر لردن کيسلگان وقتده کیلدی سزگه حضرت عیسی برلن رسول الله نلک پیغمبر بولووی آراسنده بیس یوز توقسان توقزیل مقداری بولغان زمانغه فترة و جاهلیت زمانی دیلر (أَنْ تَقُولُوا) سز نلک شه یقوو کز مکروه بولغانلقی اوچون کیلدی (مُجَاجِلًا مِّنْ بَشِيرٍ وَنَذِيرٍ) بزگه او جماع برلن سو یونچ بیروچی و تموغسن قور قوچی هیچ کم کیامه دی دیوب یعنی اگر کیلگان بولسه ایمان کیندر ایدک دیوعنر ایسته و کزنی بترو اوچون کیلدی (فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ) بس بزگه کیلمه دی دیو اعتنار قیلما کز تحقیق سزگه او جماع برلن سو یونچ بیروچی و تموغسان قور قوچی کیلدی (وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هر بر نرسه اوزه رینه کوچی بیقکوچیدر (وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ) ای محمد (علیه السلام) شول زماننی ذکر قیل اول زمانده موسی علیه السلام) قومنه شه یندی (يَا قَوْمِ) ای قوم (أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) سز نلک اوزر کزگه بولغان الله (تعالی) نلک نعمتنی ایسکزگه توشر کز (إِذْ) شول وقتده بولغان نعمتنی (جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ) سز نلک اچکزده پیغمبرلر قیلدی اول پیغمبرلر سزنی حق بولغه کوندر دیلر و اول پیغمبرلر سببلی شرافت ناهد کز بنو اسرائیلده بیبه لرلگان قدر پیغمبر هیچ برامت که بیبه رله گان (وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا) دخی سز لرنی یعنی سز نلک اچکزده پادشاهلار قیلدی یعنی فرعون صوکنده پیغمبرلر کو به یدگی کیی بنو اسرائیل اچنده پادشاهلارده کوربه یدی (وَأَنَّا كُنتُمْ) دخی الله تعالی سزگه بیردی (مَا) شول نرسه نی (لَمْ يَبُذَّ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ) اول نرسه نی بقون عالمین هیچ گمگه بیبرله دی یعنی سزنی دریا یاروب فرعوندن قوتقاردی هم سزنی «تیه» صحراسنده باوط برلن کوله گه له دی هم سزگه کوکن «مَنْ» هم «سَلَوِي» ایلدردی (يَا قَوْمِ) ای قوم (أَدْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ) مقدس بولغان بیدرگه کر کز یعنی پیغمبرلرنلک قرارگاهی اولغان و مسلمانلرنلک مسکنی بولغان بیت المقدس بیرینه کر کز (الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ) شوندی مقدس بولغان بیرکم الله تعالی اول بیرنی سزگه تور اچاق اورن اینب لوح المحفوظده یازدی (وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ) دخی آرطلار کز اوزه رینه کنعان جبا بره لرندن قورقب قایتما کز بنو اسرائیل نغیبلردن یعنی کنعان جبا بره لر بیلک مال لربنی تیکشررگه بارغان آدملردن جبا بره لر نلک مال لربنی

ایشتب یغلا دیلار کاشکی مصرده ئولگان بولساچی دیدیار هم حضرت موسی غه مصرغه بزنک برلهن برکه قایت اورکنی رئیس ایتهرمز دیدیار (فَتَقَلَّبُوا خَاسِرِينَ) بس اگر جبابره دن قورقب کیری قایتساگز ضرر ایفکانگز مالده یعنی دنیا و آخرت ثوابندن محروم بولغانکز حالده کیری قایتورسز (قَالُوا يَا مُوسَىٰ) کنعان جبابره سینک ماللرینی تیکشرب قایتوچیلار ئه یقیدیلر ای موسی (أَنْ فِيهَا قَوْمٌ جَبَّارُونَ) درستلکده ارض مقدسه عاد قومندن قالغان اوزون وقوتلی آدملر بار بزنک آلاغه قارشى تورورغه کوچمز ییتەرلک توکل (وَأَنَا لَنْ نَنْقُلَهَا) درستلکده بز ارض مقدسه گه کره یهز (حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا) کنعان جبابره سی ارض مقدسه دن چقغانغه قدر (فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا) بس اگر کنعان جبابره سی ارض مقدسه دن چقسالار (فَأَنَا دَاخِلُونَ) بس بز ارض مقدسه گه کرگوچیلرمز دیوب (قَالَ رَجُلَانِ) جبابره حالنی تیکشورگه بارغان نقیبلردن ایکی ایر ئه یقیدی یعنی یهودا سبطلندن بولغان پوفنا اوغلی کالب برلهن یوسف عه اوغلی بولغان افرائیم سبطلندن نون اوغلی یروشع (مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ) الله تعالی دن قورقا تورغان آدملردن (أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا) الله تعالی اول ایکی ایر اوزهرینه ایمان هم ثبات برلهن انعام قیلدی (ادخلوا عليهم الباب) کنعان جبابره سی اوزهرینه قریه لرینک قابغاسندن کرگز آلاردن قورقماگز آلازک گاوده لری زور بولسادا یوره کلری یوق دیوب ئه یقیدیلر (فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَانكُمُ غَالِبُونَ) بس هر قایچان سز آلازک قابغالارندن کرسه گز اول وقتده سز غالب بولورسز (وَعَلَى اللَّهِ فَوْقَكُلُوا) دخی الله تعالی اوزهرینه اشلرگزنی تابشرگز (أَنْ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز الله تعالی گه ایمان کیتروچی وعده سینک راستلغنی تصدیق قیلوچی بولساگز (قَالُوا يَا مُوسَىٰ) موسی علیه السلامک قومی ئه یقیدیلر ای موسی (أَنَا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا) ارض مقدسه گه بز مکنگو کره یهز (مَا دَامُوا فِيهَا) کنعان جبابره سی اول ارض مقدسه ده بولغانلاری مدنده (فَإِذْ هَبَّ أَنْتَ وَرَبُّكَ) بس سین اوزک بار هم ربک بارسون (فَقَاتِلَا) بس ربک برلهن ایکنگز جبابره برلهن صوغش قیلگز (أَنَا هَهُنَا قَاعُونَ) درستلکده بز بو اورنده صوغشقه بارمی اوطروب توروچیلارهز دیو (قَالَ رَبِّ) حضرت موسی ئه یقیدی ای ربم (أَنْ لَا أَمْلِكُ) درستلکده مین خوجه بولا ئه یقیدیلر (الْأَنْفُسِ وَأَخَى) مگر اوزمه دخی قرده شم هارونغه خوجه بولا آلام حضرت موسی قومندن امید کیسکاج شکایه بوسوزنی ئه یقیدی اوشاچلی کشیسی قرده شی هارونده مذکور ایکی ایرگنه قالدی اول ایکی ایرگده تمام اوشانب بقه آلهادی (فَافْرُقْ بَيْنَنَا) بس بزک آلامنی آیر (وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) دخی اطاعتلن چغوچی قوم آراسنی آیر یعنی هر قایبوزغه تییشنهه حکم ایت (قَالَ) الله تعالی ئه یقیدی (فَإِنَّهَا حَرَمَةٌ عَلَيْهِمْ) بس درستلکده ارض مقدسه بنو اسرائیل اوزهرینه حرام قیلنمشدر یعنی گناملاری سبھلی ارض مقدسه گه کره آلهاسلار هم ارض مقدسه نی مالسکده بولا آلهاسلار (أَرْبَعِينَ سَفَةً) قرق یسل (يَقْبَهُونَ فِي الْأَرْضِ) بیدره حیران بولوب یورورلر (فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) بس ای موسی بوزقلق قیلوچی قوم اوزهرینه یاوزدعاء قیلورنقا قایغرما شوندان صوگ بنو اسرائیل نهه صحرا-نده آلتی فرسخ (ییتمش ایکی ملک آدوم) مسافه نی قرق یسل

سیر قیلدیلار سیرلری هر کوننی ابرته دن کیچکه قدر بولدی نی قدر کون بوی سیر قیلسالارده کیچ برلن همیشه ابرته برلن کوچکن اورنلارنده بولدیلار کوندز قویاشدن بولوط کوله گالهب کیچ برلن نور ظاهر بولوب یاقتی بیور بولدی آشاغان طعاملری من برلن سلوی بولوب اوزلری بوکله گان طاشلارندن صو چغوب شول صو شرابلاری بولدی موسی علیه السلام برلن هارون علیه السلامه برکه تیه صهراسنده بولسالارده آلاغه هیچ برمشغت و آغرلق بولمادی هر ایکسی تیه صهراسنده وفات بولدیلار حضرت هارونن موسی علیه السلام آلتی یل صوگ وفات بولدی مونگ صوگنده یوشع علیه السلام اوج آبدان صوگ اریعانی فتح ایتدی نقیب لردن کالب برلن یوشع دن باشقه سی کینهت ئولدیلر (وَأَنْزَلَ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَى آدَمَ) ای محمد (علیه السلام) اهل کتاب اوزرینه آدم ننگ ایکی اوغلی ننگ خبرینی اوقو یعنی قابل برلن هابل خبرینی الله تعالی آدم علیه السلام گه بر قورصاقده توغان قز بالاسنی ایکنچی قورصاقده توغان ابر بالاسنه جفته ندر و برلن وحی قیلدی قابل برلن برکه توغان قز بالا «اقلیما» کورکام ره ک بولمقدن هابل گه بیور گه راضی بولمادی قابل آچولاندی آدم علیه السلام قابیل برلن هابیل گه ایکنزده قربان چالغز قایسی کزنگ قربانی مقبول اولسه اقلیما آثار بولور دیدی هر ایکسی قربان بوغازلادیلار هابیل ننگ قربانی کویکن اوط توشب یاندردی اول وقت قربان مقبول بولونگ علامتی شول ایدی شوندان صوگ قابیل ننگ بیگرهک آچووی آرتدی (بِالْحَقِّ) حلقی برلن اوقو (اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا) شول وقتتغی خبرلرینی اوقو آدم ننگ ایکی اوغلی الله تعالی گه یاقن بولما تورغان نرسه برلن یاقناق قیلدیلار یعنی قربان چالدیلار (فَقَبِّلْهُمَا مِنْ أُمَّهُمَا) بس اول قربانی ایکی اوغلی ننگ برسدن قبول قیلدی (وَلَمْ يَقْبَلْهُ مِنَ الْآخَرِ) وایکنچسندن قبول قیلنمادی (قَالَ لَا تَقْبَلَنَّكَ) قربانی قبول قیلنمغانی یعنی قابیل قربانی قبول قیلنغانی یعنی هابیل گه ثایتدی مین سینئ ئولتره من قابیل گه هابیل نی اوجون مینی ئولتره سن دیدی قابیل الله تعالی سینگ قربانکنی قبول ایتدی شونگ اوجون ئولتره دیدی (قَالَ) هابیل نه یقیدی (أَنَّمَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ) بودر باشقه نوکل در قربانی الله تعالی خلاف لق قیلوده اوزن من صافلانوچیلاردان قبول قیلور اما سین الله تعالی گه خلافق قیلدک و حکمه راضی بولمادک (لَسُنَّ بَسَطْتُ إِلَى) اگر سین میکا توشه سهک (يَدُكَ) قولکنی (لَتَقْتُلُنِي) مینی ئولتره سهک اوجون (مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدَيَّ) مین قولمینی توشه گوچی نوکل من (الْبَيْتُ) سبکا (لَأَقْتُلَنَّكَ) سینئ ئولتره کم اوجون (أَنِّي) درستلکنده مین (أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ) بقون عالمنی تربیه ایتوچی بولغان الله دان قور قامون (أَنِّي أُرِيدُ أَنْ قُبُوهُ) درستلکنده مین سینگ قایقورکنی تایمن (بِأَنِّي وَأَنْمُكَ) اوزم ننگ هم سینگ گناهک برلن یعنی مین سبکا بوی- صونان شونگ اوجون اگرده مین سبکا ئولترو برلن قولمینی توشه سهک سینگ مینم گناهمنی بوکله وکنی نلهو اوجون اگر سین مین سبکا ئولترو برلن قولکنی توشه سهک اوزکنگ گناهکنی بوکله وکنی نلهو اوجون (فَقُورُونَ مِنَ أَصْعَابِ النَّارِ) بس اگر سین مینی ئولتره سهک اوط ایبه لرندن بولورسون بس شونگ اوجون مین سینئ ئولترو سببی برلن سینئ ئولترو گناهسی برلن قایتونی نلهویم اول وقت مین اوط ایبه لرندن

بولور ایدم (وَذَلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ آمَنُوا) و بو ادط جبر قیلو چیلارنک جزاسیمر (فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ) بس قابیل گه نفسی زینتلی و بیگل اش قیلدی (قَتَلَ أَخِيهِ) قردهشی هابلنی ثولترونی (فَقَتَلَهُ) بس قردهشی هابلنی ثولتردی (فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ) بس قابیل دنیا و آخرت جهنمدن ضرر ایتو چیلردن بولوب طائفه کردی (ثورلدی) چونکه قابیل عمری بوینجه سورامش و قابیغولی بولوب یوردی قابیلنک هابلنی ثولترووی حرا طاغانده هابلنک بکرمی یاشنده و قمنده بولدی دیمشار قابیل هابلنی ثولترگان صوکنده بیرده اولگی میت بولغانلقی اوچون نی قیلورغه بامی حیران بولوب یوردی (فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا) بس الله تعالی قارغه بیبهردی (يَبْعَثُ فِي الْأَرْضِ) اول قارغه بیبرگه بورنی برلن هم آیغی برلن قازور بولدی هم توفراغنی ثولسگان قارغه اوزهرینه ساچر بولدی (لِيُرِيَهُ) الله تعالی قارغه نی بیبهردی قابیل گه کورسه تور اوچون (كَيْفَ يُؤَارِي سَوْأَةَ أَخِيهِ) اول قارغه قردهشی بولغان قارغهنک ثوله کسهسی نیچک اورتو قابیل هابلنک دفنی حقیقه حیران بولوب بورگاج الله تعالی ایکی قارغه بیبهردی بو قارغلار صوغشدیلارده برسی ایکنچسنی ثولتردی بس ثولترگان قارغه بورنی هم آیغی برلن بیدرنی قازب چوقر یاصاب دفن قیلدی (قَالَ يَا وَيْلَتَى) قابیل شهیدی ای مینم هلاک لکم (أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ) ایا مین بو قارغه کبی بولماقدانده عاجز بولدیم مو (فَأُورِيَ سَوْأَةَ أَخِي) بس قردهشم نک ثوله کسهسی و عورتنی یاشورمن (فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ) بس قابیل قردهشی نی ثورتروویله او ککونو چیلردن بولوب طائفه کردی و اوکندی چونکه قایدنا قویارغه بامینجه آبدراب هر یل کونوروب یوردی هم قردهشی نی ثولترووی سببلی توسی قارغهغه شهیله ندی (مَنْ أَجَلُ ذَلِكَ) بو قابیل قیلغان اش اوچونده (كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ) بنو اسرائیل اوزهرینه باز دق و حکم ایتدک بز (أَنَّهُ) درستلکده شأن (مَنْ قَتَلَ نَفْسًا) برکشی کشی ثولترسه (بِغَيْرِ نَفْسٍ) قصاصنی واجب ایته تورغان کشی ثولتروون باشقه (أَوْ فُسَادًا فِي الْأَرْضِ) یا که بیرده شرک کبی و یول کیسو کبی بوز و قلق قیلودان باشقه (فَكَانَ مَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا) بس گویا که اول کشی بتون آدمنی ثولتردی چونکه بر آدمنی ثولترو برلن بتون آدمنی ثولترو الله تعالی نک آچووینی تارتوده برابر (وَمَنْ أَحْيَاهَا) و هر کشی برکشینی ترگزسه یعنی ترک قالووینه سبب بولسه قصاص دان عفو قبلو ثولتروون طیبیلو یا که هلاک ایته تورغان سبب لردن قوتقارو کبی (فَكَانَ مَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا) بس گویا که اول کشی بقون کشینی ترگزدی یعنی بقون کشی نک ترک قالووینه سبب بولدی (وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا) و تحقیق بنو اسرائیل گه رسوللرمز کیلدی (بِالْبَيِّنَاتِ) ظاهر بولغان معجزه لر برلن (ثُمَّ أَنْ كَثِيرًا مِّنْهُمْ) مونک صوکنده بنو اسرائیلدن کوبسی (بَعَثَ ذَلِكَ) پیغمبرلرمز کیلگان نک صوکنده (فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ) بیرده کشی ثولترو برلن اسراف قیلوچی لاردی یول کیسو مسئله سنده الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایلمردی بو ذکر قیلماچق آیت نک نزولنه سبب شول عرنه دن بر قوم هجرتدن آلتنچی یلد، مدینه منوره گه کیلوب اسلام برلن مشرف بولدقلمری صوکنده مدینه هواسی طبیعت لرینه موافق بولماغانلقی اوچون مدینه ده تورونی یاراتمادیلار هم طبیعت لری

اوزگاردي توسلري صارغايدي قورصاقلاري كويدي الوغلاندي رسول الله بو قومگه مدينه دن چغوب توله ر قاطله باروب توه سوتلري وتوه بوللري اچهرگه قوشدي بو عرنيون قومي رسول الله نه يتكانجه توه سوتلري وتوه بوللري اچديار هم سلامتله نديلر صوگره ارتداد ايتب اون بيش توه اوغراب اوز يورطلارينه قايتوب كيتمديلر رسول الله بولار آرتندان اوزينك مولا سي (آزاد قيلغان قولى) بولغان يسارني بر نيچه آدملر برله ن برگه ييبه ردي هرنيون قومي يسارگه غالب بولوب يسارنك ايكي آياغني وايكي قولني كيسب شهيد ايتديلر مونك صوگنده رسول الله حضرت جابرنى بر قوم برله ن برگه ييبه ردي بس عرنيونلنى توتوب رسول الله غه كيتمديلر رسول الله بسو عرنيون قومينك قوللارنى وآياقلارنى كيسدي وآصردى الله تعالى شول حقه ذكر قيلناچق آينى اينردى (انما جزاء الدين) بودر باشقه توگلفر شوندى آدملر نك جزاسى (يُعَارَبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) اول آدملر الله هم الله نك رسولى برله ن صوغش قيلورلار يعنى الله تعالى نك هم رسول الله نك دوستلاري برله ن صوغش قيلورلار (وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا) دغى بيوده بوزوقلق اوچون بورورلر (أَنْ يُقْتَلُوا) آلارنك جزاسى ئولترلمش بولولاريدر (أَوْ يُصَلَّبُوا) ياپسه آصلمش بولولاريدر (أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلُهُمْ) ياپسه قوللارينك وآياقلارينك كيسلمش بولوويدر (مَنْ خَلَفَ) خلافتن يعنى اوك قوللاري صول آياقلاري كيسلمش بولور (أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ) ياپسه بييردن نفى قيلولاريدر يعنى حبس قيلولاريدر ياكه بر شهردن ايكنچى شهرگه ييبه رلمش بولولاريدر الله تعالى بو آيقده بول كيسونك جزاسنده دورت نرسه بيان ايتدى همه سي «او» كلمه سي برله ن بو «او» كلمه سي بزنك قاشده بل معناسنده چونكه بو جزالار محاربه گه مقابله طريقي برله ن ذكر قيلدى محاربه نك نوعلري عادتده معلوم چونكه محاربه فقط قورقتو برله نك بولا ياكه فقط مالونى طلاب آلر برله نك بولا ياكه فقط ئولترو برله نك بولا ياكه ئولترو ومال آلونك ايكسى برله ن بولا بس جزا نوعلري محاربه نوعلرينه مقابل بولا بس آيتنك معناسى بولا يول كيسوچيلرنك جزاسى فقط ئولترو بولا اگر اوزلري فقط ئولتروده آصوده بولا اگر اوزلري ئولتروده ومالينده طلاب آلسالار خلاف ياقدن قوللاريني وآياقلاريني كيسو بولا اگر فقط مالنى تلاب آلسه لار حبس قيلور ياكه بر شهردن ايكنچى شهرگه ييبه رو بولا اگر فقط قورقتسالار (ذَلِكَ) ذكر قيلغان جزاء (أَهُمْ خَيْرٌ فِي الْأَنْبِيَاءِ) بول كيسوچيلر ارچون دنياده رسوالقندر (وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ) دغى بول كيسوچيلر اوچون آخرتده باردر (عَذَابٌ عَظِيمٌ) الوغ عذاب (الْأَنْبِيَاءِ) مگر دنياده رسوالق آخرتده الوغ عذاب برلماس شوندى آدملرگه (تَأْتُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تُقَدَّرُوا عَلَيْهِمْ) يول كيسوچيلر اوزه رينه سزنك كوچ بيتكوچى بولووئردن لك آلارتوبه ايتديلر يعنى اول آدملر مال آلماسن بورون بو اشرنننن توبه قيلديلار اما يول كيسوچيلر كشى ئولتروده ياكه مال طلاب آلسالار ياكه جراحته لسه لر بو رفتده اغتيا ر وليلرده تله سه لر عفر قيلورلار وتله سه لر قصاص آلورلار (فَاعْلَمُوا) بس بلكز (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) توبه قيلغان آدملرني يارلقاغوچيدر هم آلا رغه رحمت

اینگوچیدر یعنی توبه قیام سببلی حدود الله ساقط برلور اما حقوق عباد ساقط بولماس دیگان بعضیلار اما هدایه اییدی بر ا. ثنما^۱ که بقاء توبه صورتده بوجنا بقدمه مد یوق دیگان (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنندی ایمان کیترگان آدملر (اتَّقُوا اللَّهَ) الله نك عذابندن صافلانكز (وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ) دخی الله تعالی که یاقن بولوغه سبب بولغان ایزگو اشرفی قیلور برلن الله تعالی که یاقن بولونی ایستگز (وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ) دخی الله تعالی بولنده جهاد قیلکز (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) سعادت ابدیه که ایرشو وکزا اوچون (انَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درستلکده شونندی آدملر کافر بولدیلار (لَوْ أَنَّ لَهُمْ) اگرده کافر بولغان آدملر اوچون بولسه (مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) بیرده بولغان نرسه نك کلسی (وَمِثْلَهُ مَعَهُ) دخی بیرده بولغان نرسه برلن هرکه مفلی بولسه یعنی ینه شول قدر نرسه آلا نك ملکى بولسه (لِيُقْتَدُوا بِهِ) اول مقدار نرسه برلن اوزلرینی جولوب آلولاری اوچون (مَنْ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونی نك عذابندن (مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ) کافر بولغان آدملردن اوزلرینه فدیله اوچون اول مقدار نرسه فی قبول قیللماس (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی اول کافرلر که همیشه رنجتکوچی عذاب بولور (يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ) کافر بولغان آدملر تموغ اوطنندان چغونی تله لر (وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا) اول کافرلر تموغ اوطنندان چغونی توکل لردر (وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ) دخی اول کافرلر اوچون همیشه بولغوچی عذاب باردر الله تعالی اول اول مسئله سنده ذکر قیلناچی آیتنی ایلردی بو سرقه آیتنی نك نزولنه سبب شول ابیرق اوغلی طعمه حقنده نازل بولدی دیگانلر آنك قصه سی اوندی (وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ) اورلاوچی ایرنك واورلاوچی خانون نك حکمی (فَأَقْطَعُهَا آيِدِيَهُمَا) بس اورلاوچی ایر برلن اورلاوچی خانون نك قوللارینی کیسکز یعنی اوک قوللارنی سرقه نك رکنی یاشرن آلو شرطی کشی ملکنده بولغان صافلانغان مالنی آلو نصابی آلتون تنکه نك دورتنن برینی یعنی اون درهمی آلو اگر سارق اول مرتبه اورلاسه اوک قولنی بله زگندن کیسلور ایکنچی مرتبه اوغرلاسه صوك آیاقلی کیساور اوچوچی مرتبه اوغرلاسه کیسلمهس بلکه توبه ایبتکاننه قدر حبس که یابلور (بِمَا كَسَبَتْ) کسب قیلغان نرسه لری برابرنده جزا^۲ بیرو اوچون قوللارنی کیسلور (نَكَلًا مِنَ اللَّهِ) الله تعالی طرفندن عذاب اوچون قوللاری کیسلور (وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) والله تعالی حکم قیلغان نرسه سنده غالبدر هم حکمت اییدیدر (فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ) بس بر کشی اورلاو سببلی جبر ایتموی صورتندان اورلاودان توبه ایته (وَأَصْلَحَ) دخی اورلاغان نرسه سنی اییه سنه قایتاروب بیرو سببلی اشینی توزک قیلسه (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (يَتُوبُ عَلَيْهِ) اول اوغرلاوندان توبه ایبتکان کشی اوزرینه توبه سنی قبول قیلور برلن قایتور (انَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) اوغرلاغان آدم نك گناه سنی یارلقاغوچیدر هم آنارغه رحمت قیلوچیدر (أَلَمْ نَعَلَمْ) ای محمد (علیه السلام) ایا بلیسنمی سین (انَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کولکرنك وایرلرنك ملکى (يَعْتَبُ مَنْ يَشَاءُ) الله تعالی نله گان آدمنی (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هر بر نرسه اوزرینه کوچی یینکوچیدر (يَا أَيُّهَا

الرُّسُولُ) اى آندى پيغمبر (لَا يُحِزُّنُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ) سيمى كىفرگه آشغوجى آدم لر نك
اشى حسرتله ندرمه سن (مَنْ الَّذِينَ) شوندى آدملردن (منافقلاردان) (فَالْوَأْمَأُ بِأَفْوَاهِهِمْ) آلاز آغزلارى
برلهن ايمان كىقدرك ديب نه يتديار (وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ) حال بوكم كوكللارى ايمان كىقرمه دى (وَمَنْ
الَّذِينَ) دى شوندى آدملردن (هَادُوا) آلاز يهود بولمديلار (سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ) بو منافقلار برلهن
يهودلر يالغان سوزنى قبول ايتوب ايشتوچيلردر (سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ) دى اول منافقلار برلهن
يهودلر ايكنجى يهود قومي اوچون سيفندن ايشتكورچيلردر (لَمْ يَأْتُوكُمْ) اول يهودلر ايكنجى قوم عناد
اوچون سيكا كىلمه ديلر يعنى سينك مجلسكده حاضر بولماديلار (يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ) اول
يهودلر تورات سوزلر ينى الله تعالى قويغان اورنلارندان صوك آوشدرلار (يَقُولُونَ) هم اول يهودلر
نه يتدولر (إِنْ أُوْتِيتُمْ هَذَا) اكر الله تعالى قويغان اورنلارندان آوشدرلغان سوزلر سزگه بيرلشم بولسه
(فَقَنُونَهُ) بس توتوكز اول آوشدرلشمى هم آنك برلهن عمل ايتكز (وَإِنْ لَمْ تُؤْتُوهُ) واكر الله تعالى
قويغان اورنلارندان دوندرلشم بولماغان سوزلر سزگه بيرلشمه بلسكه محمد (عليه السلام) آنك خلافي
برلهن سزگه فقوى بيرسه (فَأَذْنُرُوا) بس اول محمد (عليه السلام) فتوى بيرگان سوزدن صاقلانكز يعنى
اول سوز برلهن عمل قىلماكز * بو آيت نك نزولنه سبب شول: بروقتده اهل خيبردن هر شريف برلهن
شريفه زنا قىلديلار هر ايكسى محصن ايديلر بولارنى تاش برلهن آطوب ئولقرونى مكرده كورديلار
شوندى صوك بو شريف برلهن شريفه نى اهل خيبر اوزلرندن هر قوم برلهن بنو قريظهغه بييه رديلر بنو
قريظهلار رسول اللهدان فتوى صوراسونلار اوچون هم اهل خيبر بنو قريظهغه نه يتديلار اكرده محمد
عليه السلام يوز مرتبه صوغو برلهن هم بوزلر ينى قاراغه بوياب يورتو برلهن بيورسه قبول ايتكز اكرده
تاش برلهن آطدروب ئولقرونى بيورسه قبول قىلماكز ديديلار رسول الله بنو قريظهغه بو شريف برلهن
شريفه نى رجم برلهن امر ايتدى رجم دن باش تارتديلار رسول الله صوريا اوغلى يهودلر عاليمنى اوزى
برلهن يهودلر آراشمده حاكم قىلدى رسول الله صوريا اوغلى نه يتدى موسى اوچون درياني يارغان هم
سزگه حق ايله باطلنى آيرغوجى توراتنى بيرگان هم سزنى قرتقاروب فرعوننى غرق ايتكان معبود
بالحق بولغان الله نى خبر بيرمه من سيكا تورات كتابنده محصن بولغان آدم گه رجمنى تاباسونمى ديدى
صوريا اوغلى بلى تابام ديدى يهودلر بردن صوريا اوغلى نه هجوم ايتديلر صوريا اوغلى عناد ايتودن
قورقب نه يتدم ديدى شوندى صوك رسول الله مسجد قاپوسى آلدنده شريف برلهن شريفه نى تاش برلهن
آطوب ئولتروگه امر ايتدى هم شولاى ايتديلر (وَمَنْ يُرِدْ اللَّهُ فِقْنَهُ) وكمر الله تعالى اول كشيئى
رسواى ايتونى و آزدرونى نلهسه (فَلَنْ تَمَآكُ لَهُ) بس اى محمد (عليه السلام) اول كشى اوچون مالك بولا
آمامسك (مَنْ اللَّهُ) اللهدان (شَيْئًا) فقنه نى بييه ره تورغان هيچ نرسه نى (أَوْلَئِكَ) بو يهودلر (الَّذِينَ)
شوندى آدملردر (لَمْ يُرِدْ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ) الله تعالى اول يهودلر نك كوكللر ينى كفردن پاكلاونى
تلهمه دى (وَلَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَزْبٌ) اول يهودلر اوچون دنياده رسوالقدر (وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دى

اول يهودلر اوچون آخرتده الرغ عذاب باردر (سَمَاعُونَ لَلْكَذِبِ) اول يهودلر يالغاننى قبول ايموب
 ايشمكوكچيلردر (أَكْأَلُونَ لِّلشُّعْتِ) حرام آشادچيلاردر (فَإِنْ جَاؤُكَ) بس اگر اى محمد (عليه السلام) حكم
 اوچون يهودلر سيئا كياسهلر (فَأَنكُمْ بَيْنَهُمْ) بس يهودلر آراسنده حكم ايت (أَوْ أَعْرَضَ عَنْهُمْ) ياكه
 حكم اينينيجه يهودلردن يوز دوندر رسول اكونگه اهل كتاب حكم اوچون كيلگاننده رسول الله نك حكم
 قيلو برلهن اعراض قهلر آراسنده بو آيتمن اختيارلى بولووى بلنه (وَإِنْ تَعْرَضَ عَنْهُمْ) واگر سين اى
 محمد (عليه السلام) حكم اينينيجه يهودلردن يوز دوندرسهك (فَلَنْ يَضُرَّوكَ شَيْئًا) بس يهودلر سيئا هيچ
 نرسه ضرر ايتله آلاسار الله تعالى سيني آلارنك ضررندن صافلار (وَإِنْ حَكَمْتَ) واگر سين يهودلر
 آراسنده حكم ايتسهك (فَأَنتُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ) بس يهودلر آراسنده عدللك برلهن حكم ايت (إِنَّ اللَّهَ
 يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ) درسقلكه الله تعالى حكمده عدللك قيلوچيلارنى دوست كورهدر (وَكَيْفَ يُحْكُمُونَ) ونيچك
 يهودلر سيني ايمان كيترمى توروب حكم قيلوچى قيلولار (وَعَنْهُمْ الْقُرْآنُ) حالبوكم يهودلر
 قاشنده تورات بار (فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ) اول تورانده الله تعالى نك حكمده بار اول حاكلر اچنده رجم
 محصنه بار (ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) مونك صوكنده سيني حاكم قيلغاندان صوك اوزلرينك قاشنده
 بولغان كتابلارينه موافق قيلغان حكمندن نيچك يوز دوندره لر يعنى بو حاللرى عجبدر (وَمَا أَوْلَىٰكَ
 بِالْمُؤْمِنِينَ) وبو يهودلر اوزلرينك كتابلارينه ايمان كيتروچى توگللردر چونكه اگر اوزلرينك
 كتابلارينه ايمان كيترسه لر كتابلارينه موافق بولغان حاكمن باش تارتمالار ايدى (إِنَّا أَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ
 درسقلكه بز توراننى ايندرك (فِيهَا هُدًى وَنُورٌ) اول تورانده حلققه كوندرو هم بامسز حاكلرنى
 آچق قايلا تورغان نور باردر (يَحْكُمُ بِهِا النَّبِيُّونَ) اول تورات برلهن بنو اسرائيل بيغمبرلرى حكم
 قيلور بولديلار (الَّذِينَ آمَنُوا) شوندى بيغمبرلر حكم قيلور بولديلار آلار اللهغه بوى صونديلار
 (لِّلَّذِينَ هَادُوا) يهود بولغان آدملرگه حكم قيلور بولديلار (وَالرَّبَّانِيُّونَ) دخى بنو اسرائيل نك
 زاهدلرى حكم قيلور بولديلار (وَالْأَحْبَابُ) دخى بنو اسرائيل نك عالهلرى حكم قيلور
 بولديلار (بِمَا اسْتَحْفَظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ) الله تعالى نك كتابندن صافلانمش بولغان نرسه لرى
 برلهن حكم قيلور بولديلار يعنى آلارغه الله تعالى نك كتابنى صافلاو برلهن ضائع قياماو
 داوزگارتمه و برلهن امر قيلووى سببلى حكم قيلور بولديلار (وَكَأَنُوكَ عَلَيْهِ شُهَدَاةٌ) دخى بنو اسرائيل
 بيغمبرلرى هم زاهدلار و عالهلرى اول كتاب اوزر ييه شاهدلار يعنى اوزگارتمه سون ديونيكشروچيلر
 بولديلار (فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ) بس اى حاكلر حكم اينوده آدملردن قورقماكز (وَإِخْشَوُا اللَّهَ) وميندنگه
 قورقكز (وَلَاتَشْكُرُوا بآيَاتِ اللَّهِ) دخى مينم ايندرگان حكم آيتلرم برلهن آماشدرماكز (ثُمَّ قَالُوا) دنيا نك
 آز بولغان آنچه لى يعنى رشوت برلهن حكم قياما كز كوب آنچه برابرنده الله تعالى نك آيتلرينى
 آماشدرونك درسقلكى بلنه يعنى دنيا نرسه لى عد ذاتغه آراسنده اضافه برلين كيدر ك اوزو كيدر ك

كُوب بولسون (وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْكُمْ) وېر كشي حكيم قيلماسه (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندريگان نرسه برلهن
 (فَأُولَئِكَ) بس الله تعالى ايندريگان نرسه برلهن خورغه صايب حكيم قيلماوچي آدملىر (هُمُ الْكَافِرُونَ)
 آلادر كافرلىر يعنى الله تعالى ايندريگان آبقلىرى انكار ايتوچيلىر الله تعالى قصاص مسئلهسى حقتده
 ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (وَكَفَبْنَا عَلَيْهِمْ) يهودلىر اوزهرينه يازدىق وفرض قيلدىق (فيهما) تورانده
 (أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ) درستلاكنه نفس نفس برابرنده تولقرلمش بولور يعنى بر كشي كشي تولقرسه
 اوزينى تولقرلور بس بو آيت دلالت قيلادر برمسلمان زمينى تولقرسه مسلماننى تولقرلوگه اوشانداق
 اير كشي خاتوننى تولقرسه ايرنى تولقرلوگه هم آزاد كشي قلىنى تولقرسه آزاد كشينى تولقرلوگه (وَالْعَيْنُ
 بِالْعَيْنِ) دغى كوزنى چغارلمش بولور كوزهرابرنده (وَالْأَنْفُ بِالْأَنْفِ) دغى بوروننى كيسامش بولور بورون
 برابرنده (وَالْأُذُنُ بِالْأُذُنِ) دغى قلاقنى كيسامش بولور قلاق برابرنده (وَالسِّنُّ بِالسِّنِّ) دغى تشنى
 صورلمش بولور تش برابرنده (وَالْجُرُوحُ قِصَاصٌ) دغى چراحتلىز قصاص اييسيدر اگر قصاص ممكن
 بولسه اگر مائلى اعتبار مشكل بولدقدان قصاص ممكن بولماسه حكومت عدل واجب بولور * بو آيت برلهن
 بزنى شريعتده قصاص مسئلهسه استدلال نك قاعدهسى شول چونكه الله تعالى بو آيتده موسى عليه السلام گه
 هم قومينه مشروع بولغان نرسه دن خبر بيدى ايندى بوزدن بورون بولغان بيغمبرلرنى شريعتنى
 الله تعالى ياكه رسول الله انكار سزغنه بيان قياسه بزگه اول شريعت برلهن عمل قيلو لازم بولا بو اورونده
 الله تعالى موسى عليه السلام نك شريعتندن انكار سز بزگه خبر بيدى (فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ) بس بر كشي قصاصنى
 صدقه قيلسه يعنى قصاص آلتورغه تيبش بولغان آدمندن قصاصنى عفو ايتسه (فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ) بس
 بو تصدق تصدق قيلوچينى كفاهسنى اورتكوچيدى يعنى قصاصنى عفو قيلورى سببلى عفو قيلوچينى
 كفاهسى يارلقانور (وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْكُمْ) وېر كشي حكيم ايتده سد كيرهك قصاصده وكيريك باشقه اشته بولسون
 (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندريگان نرسه برلهن (فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) بس الله تعالى ايندريگان نرسه برلهن
 حكيم قياماوچيلار آلادر جبر ايتوچيلىر (وَقَفِينَا عَلَىٰ آثَارِهِمْ) دغى بيغمبرلرنى اثرلرى اوزهرينه
 اييهرتدك بز يعنى بيغمبرلر آرتندان اييهرتدك (بعيسى بن سرىم) مريم اوغلى عيسى نى (مُصَدِّقًا لِّمَا
 بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزى آلدنده بولغان نرسه نى تصديق قيلرچى بولغان حالده اول عيسى (مِنَ الْقُرْآنِ)
 اوزينى آلدنده بولغان نرسه تورانندن بولغوچى (وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ) دغى عيسى غه انجيل بيدك (فيه هدى
 وَنُورٌ) اول انجيل حق لغنه كوندر وهم شبيهلى نرسه لرنى آچق قيا تورغان نور ثابت بولغان حالده (وَمُصَدِّقًا
 لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اول انجيل تصديق قيلوچى بولغان حالده (لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزينى آلدنده بولغان نرسه نى (مِنَ
 الْقُرْآنِ) اوزينى آلدنده بولغان نرسه تورانندن بولغوچى (وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ) دغى انجيلده
 هدايت هم وعظ بولغوچيدى الله دن قورقوچيلار اچون (وَلِيَعْلَمَ أَهْلُ الْإِنجِيلِ) دغى انجيل اهلى حكيم
 قيلسون (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ) الله تعالى انجيلده ايندريگان نرسه برلهن (وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْكُمْ) دكدر حكيم
 قيلماسه (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندريگان نرسه برلهن (فَأُولَئِكَ) بس بو الله تعالى ايندريگان نرسه

برله حکم قیاماغان آدمار (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آلا در الله تعالی نك طاعتندن چغوجیلار الله تعالی اوزی
 ایندرگان نرسه برلهن حکم قیاماغان آدمارنی کافر هم ظالم هم فاسق دیب آطادی بس حکم اینده و دن
 انکار مراد بولور البته تعالی ایندرگان نرسه نی انکار ایقوجی کافر ده ظالمده فاسقده بولا چونکه
 مطلق ظالم برلهن مطلق فاسق البته کافر بولا یا که الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن حکم ایتمه گان کشی
 الله تعالی نك نعمتی انکار ایقوجی حکمنده جبر ایقوجی اشنده الله تعالی نك طاعتندن چغوجی معناسنده
 بولور (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ) دخی ای محمد سینکا کتاب (قرآن) ایندرک (بِالْحَقِّ) حقایق برلهن
 (مُصَدِّقًا) راستلاوجی بولغان حالده اول کتاب (لَمَّا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزینك آلدننده بولغان نرسه نی
 (مِنَ الْكِتَابِ) اوزینك آلدننده بولغان نرسه سماوی کتابلاردان بولغوجی (وَمَهِّمْنَا عَلَيْهِ) دخی باشقه
 سماوی کتابلار اوزه رینه شاهد بولغان حالده (فَأَمَّكُمْ بَيْنَهُمْ) بس اهل کتاب آراسنده حکم ایت سین
 ای محمد (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن (وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ) دخی اهل کتابك نفس
 آرزولارینه اییهرمه (عَمَّا جَاءَكَ) اوزنکا کیلگان نرسه دن آوشو برلهن (مِنَ الْحَقِّ) اوزنکا کیلگان نرسه
 حقدن بولغوجی (لَئَلَّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ) ای آدمار سزلردن هر هرگز اوچون قیلدق (شُرْعَةً) مئگولك
 ترکك که سبب بولغان شریعت (وَمَهَّاجًا) دخی دینده روشان بولغان طریقی (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر
 الله تعالی تله سه ایدی (لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً) سزنی دینده متفق بولغان امرت قیلور ایدی (وَلَكِنْ
 لِيَبْلُوَكُمْ) لکن الله تعالی سزنی امتعان قیلونی تله (فِيهَا آتَاكُمْ) سرکه بییرگان نرسه سنده یعنی
 سرکه بییرگان نورلی شریعتلرنده شونك اوچون سزنی مختلف بولغان امرت قیلدی (فَأَسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ)
 بس اوزگو اشارکه آشفکز (إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَهَنَّمَ) جیلغانکز حالده باراجاق اورنگز الله تعالی که در
 (قِيَابَتِكُمْ) بس الله تعالی سرکه خبر بییر (بِمَا) شول نرسه برلهن (كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ) اول نرسه ده
 اخلاف قیاور بولدکز (وَأَن أَمْكُم بَيْنَهُمْ) دخی کتابنی ای محمد (عَلَيْهِ السَّلَام) بز سینکا ایندرک اهل
 کتاب آراسنده حکم قییل دیو برلهن (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن (وَلَا تَتَّبِعْ
 أَهْوَاءَهُمْ) دخی حکم ایتمده اهل کتابك نفسلری آرزو قیلغان نرسه که اییهرمه سین (وَأَحْسِرْهُمْ
 أَن يُفْتَنُوا) دخی اهل کتابك سینى فتنه که توشرووندن یعنی دوندر ووندن صافلان سین (عَنْ
 بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ) الله تعالی نك سینکا ایندرگان نرسه سینك بعضمنن (فَإِن تَوَلَّوْا) بس
 اگر اهل کتاب حکمن یوز دوندرسه (فَاعْلَمُوا) بس بل سین (أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ) بودر باشقه توکل در
 الله تعالی تله (أَن يُصِيبَهُمْ بَعْضُ ذُنُوبِهِمْ) اهل کتابه گناهلاری نك بعضی سببلی عذاب برلهن
 ایرشووی یعنی عذاب قیلونی (وَأَنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ) دخی درستلکده آدملردن کوبسی (لِالْفَاسِقُونَ)
 البته الله تعالی نك طاعتندن چغوجیلارد (أَفَعَلِمَ الْجَاهِلِيَّةُ يَبْفُونَ) ایا بو یهود جاهلیت ملتی نك حکمنی
 ایسقرلرمی بو آیت نك نزوانده سبب شول یهودلردن بلو قریظه قیله سی آراسنده تولترشو واقع بولدی

اظهار قیلوب یوردیلرده صوکره منافق بولدیلار مسلمانلاردان هر نیهه ایرلر بو ایکی منافقنی دوست
 کورب یوریلر ایسی الله تعالی شول اشدن طیبب ذکر قیلناچق ایقنی ایسردی (یا ایها الذین آمنوا)
 ای آنسی ایمان کیترگان آدملر (لَاتَخْضُوا الذین) شونسی آدملرنی توتماکز (اتخضوا دینکم
 هزراً ولعباً) اول آدملر سزنگ دینکزی مسخره وادیون ایقوب توتدیلار (من الذین) شونسی آدملردندر
 اول سزنگ دینکزی مسخره وادیون ایقوب توتدیلار (أوتوا الکتاب من قبلکم) اول آدملرگه سزدن الک
 کتاب بیلردی یعنی خور توتقان اهل کتاب توتماکز (والکفار) دخی مشرک بولغان کافرلرنی توتماکز
 (أولیاء) دوستلار ایقوب (واتقوا الله) طیغان نرسه سنده الله دان قورقکزر (ان کنتم مؤمنین) اگر سز
 حق مؤمن بولساکز (وأذا نادیتم الی الصلوة) هر قابچان نمازغه ندا قیلساکزی یعنی اذان نه یقسهکز
 (اتخضوها هزراً ولعباً) اول ندانی هم نمازنی مسخره وادیون تونارلار نیقه که مدینه ده هر نصرانی مؤذن
 «اشهد ان محمد رسول الله» دیگاج الله تعالی اول یالغانچینی یاندرسه ایسی دیب نه یقنی شوندان صوکر
 شول نصرانی هر کیچه ده اهل بیقی یوقلاچاق قولنه اوط آلوب خدمتچسی یاننه کردی اوطنک اوچقونلاری
 ایوکه اوچوب نوشب نصرانینیده اهل بیقنی ده یاندردی (ذلک) بواش یعنی بولارنگ اذانی هم نمازنی
 مسخره وادیون تونولاری (بأنهم قوم لا یعقلون) شونک سببلی در درستلکده بو اذانی هم نمازنی مسخره
 وادیون توتدیلار عقللاری بولماغان قوم در یعنی فکر قیلماولاری سببلی گویا عقللاری یوق کبیر
 بو آیت دلالت قیلدر اذاننگ نص کتاب برلن مشروع بولووینه هم فضیلقنه دلالت قیلدر (قل یا اهل
 الکتاب) نهیت سین ای محمد (علیه السلام) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر و نصارالار (هل تنفون منا)
 بزدن هیچ نرسدی انکار قیلیمسز (الآن آمننا) مکر بزنک ایمان کیتروومزنی انکار ایتهسز (بالله)
 الله تعالی گه ایمان کیتروومزنی (وما أنزل الینا) دخی بزنک اوزهرمزگه ایندرلگان نرسه گه (قرآغه)
 ایمان کیتروومزنی (وما أنزل من قبل) دخی بزدن بورون باشقه پیغمبرلرگه ایندرلگان نرسه گه
 (کتاب سماویه گه) ایمان کیتروومزنی (وان اکثرکم فاسقون) دخی درستلکده سزنگ کوبکزر الله
 تعالی نگ طاعتندن چوقچیلار سز بو آیتنگ نزولنه سبب بروقنده یهودلر رسول الله دان ای محمد سین
 نرسه گه ایمان کیترووسون دیب صورادیلار رسول الله الله تعالی گه هم اوزمه ایندرلگان قرآغه هم باشقه
 پیغمبرلرگه اوزلر یفه هم کتابلاریفه ایمان کیترووم دیدی عیسی علیه السلام گه ایمان کیترووم دیگاج
 یهودلر سزنگ دینکزدن یاوز دین یوق ایکان دیدیلر (قل هل انبئکم بشر من ذلک) ای محمد (علیه
 السلام) نهیت سین اهل کتابغه ایبا مین سزگه سز انکار قیلا تورغان نرسه دنسه یاوزراق بولغان نرسه
 برلن خبر بیرییهو (مؤیبه عفت الله) الله تعالی حضورنده ثابت بولغان ایزگو جزا یوزندن (من) شول
 ککشیدر الله تعالی حضورنده ثابت بولغان ایزگو جزا یوزندن سز انکار ایتمکان نرسه دنسه یاوزراق
 بولغان نرسه (نعنه الله) لعنت قیلدی الله تعالی اول ککشی گه (یعنی رحممتندن یراق قیلدی)
 (و غضب علیه) دخی الله تعالی اول ککشی گه آچولاندی (وجعل منهم القردة والخنازیر) دخی آلاردان

میمونلار هم دوغوزلار قیلدی (یارانسی) یعنی بعضنی میمون صورتنه آلماشدردی آلا ر یهودلردن شنبه کون بالقی آولادچیلار (اصحاب السبت) بعضنی دوگهز صورتنه آلماشدردی آلا ر عیسی (علیه السلام) نك مائدهسنی انکار ایتدیچیلر (وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ) دخی شیطانغه عبادت قیلدی (اُولَئِكَ) بولغنت قیلنمشلار (نَسْرُ مَكَانًا) اورن یوزنسن یاوزراقلاردر (وَاَصْلُ عَنِ سَوَاءِ السَّبِيلِ) دخی بولنك توغریسندن آرزوچیراقلاردر (وَاِذَا جَاؤُكُمْ) وهر قایچان یهودلردن مُنفاقلار کیلسه سیکما (قَالُوا اٰمَنَّا) بز ایمان کیتردك دیو ته یقولر (وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ) و تحقیق اول منافق یهودلر سیکما کفر برلن کردیلر (وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ) حالبوکم اول منافق یهودلر شول کفر برلن سینك یانکسن چقبیلار یعنی سینك مجلسکن هیچ فائده لغمه دیلر (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ) والله تعالی بلسگوچیرهك (بِمَا) شول نرسه نی (كَانُوا يَكْتُمُونَ) اول نرسه نی منافق یهودلر یاشرر بولدیلار یعنی کفرنی (وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ) دخی یهودلردن کوبسنی کورسك سین ای محمد (يُسَارِعُونَ فِي الْاٰثِمِ) آلا ر گناهه آشغورلار (وَالْعُدْوَانَ) دخی ظلمغه آشغورلار (وَاَكْلَهُمُ السُّحْتِ) دخی حرام آشاوارینه آشغورلار (لَبِئْسَ مَا) نی یاوز بولدی شول نرسه (كَانُوا يَفْعَلُونَ) اول نرسه نی یهودلر قیلور بولدیلار (لَوْلَا يَنْهَاهُمْ) طیساجی اول یهودلر نی (الرَّبَّانِيُّونَ) زاهدلاری (وَالْاَحْبَابُ) دخی عالمری (عَنِ قَوْلِهِمُ الْاٰثِمِ) اول یهودلرنك گناه (بِالْفَنَانِ) بولغان سوزلرنسن (وَاَكْلَهُمُ السُّحْتِ) دخی حرام آشاواریندان یعنی یهودلر نی زاهدلاری و عالمری بو اشلرنسن طیسهلار ایدی یحشی اش بولور ایدی لکن طیمادیلار (لَبِئْسَ) نی یاوز بولدی (مَا) شول نرسه (كَانُوا يَصْنَعُونَ) اول نرسه نی یهودلرنك زاهدلاری و عالمری قیلدیلار احتسابنی قویو گناه قیلودان یمانراق بولغانغه کوره الله تعالی مطاق یهودلر اشنده عمل ، زاهد و عالمری اشنده صنع عبارتنی کیتدی چونکه صنع بر نرسه نی تمام فکرلهب اشلو (وَقَالَتِ الْيَهُودُ) دخی یهودلر ته یقندی (يَدُ اللّٰهِ مَغْلُوبَةٌ) الله تعالی نك قولى باغلانمشدر یعنی رزق بیروندن طییلمشدر (غَلَّتْ اَيْدِيهِمْ) یهودلرنك قوللاری ایزگو اشلردن باغلانمش بولدی (وَلَعَنُوا بِمَا قَالُوا) دخی یهودلرگه ته بیتکان نرسه لری (سوزلری) سبیلی لعنت قیلندی (بَلْ يَرَاهُ مَبْسُوطًا) بلکه الله تعالی نك ایکی قولى توشه لمشدر یعنی یهودلر ته بیگانه الله تعالی ساران توکلدر بلکه کامل جومارطدر (يَنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ) تله گانه اتفاق قیلور الله تعالی (وَلَيَزِيحَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ) یهودلردن کوبسنه البته آرتدر (مَا اُنزِلَ الْيَكُ مِنْ رَبِّكَ) ربكدان سیکما ایبدرلگان نرسه یعنی قرآن (طُغْيَانًا وَكُفْرًا) آرزغماننی و کفرلکنی آرتدر (وَالْقَبِيحَ بَيْنَهُمُ الْعِدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ) دخی یهودلر و نصارالار آراسه ناشلادق دشمنلغنی و آچولانشوی (اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده قدر بس یهود برلن نصارانك قلبلری و سوزلری موافق بولو احتمالی یوق (كُلَّمَا اَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ) قایوغنه زمان یهودلر رسول الله برلن صوغش قیلو اوچون اوط یاقسالار یعنی رسول برلن صوغش قیلونی تله سله ر (اَطْفَاءَهَا اللّٰهُ) اول اوطنی سونددر الله تعالی یعنی قایتارر الله تعالی (وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا) دخی یهودلر بیرده بوزوقاقی اوچون طرشلار (وَاللّٰهُ لَا يُعِبُّ الْمُفْسِدِينَ) والله تعالی بوزوقاقی قیلوچیلارنی دوست

کورمهس (وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا) اگر کتاب اهلای محمد (علیه السلام) گه ایمان کیترسه لر ایسی (وَاتَّقُوا) دخی کفردن صاقلانسه لر ایسی (لَكَفَرْنَا عَنْهُمْ) البته اهل کتابدان اؤرترايدك (سَيِّئَاتِهِمْ) ياوزلقه لارونی (وَلَا دَخَلْنَا لَهُمْ جَنَاتِ النَّعِيمِ) دخی اهل کتابنی نعمتله اوجماغلارینه کرتر ايدك (وَلَوْ أَنَّهُمْ) اگر درستلکده اهل کتاب (أَقَامُوا الْقُرْآنَ وَالْأَنْجِيلَ) تورات برلهن انجیلنی تورغزسالار ایسی یعنی تورات برلهن انجیلنك حکم لرن هم رسول الله نك نعمتی اونهس لر ایسی یاشرمهسه لر ایسی (وَمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِمْ مِنَ رَّبِّهِمْ) دخی برلهنن اوزلرینه ایندرلرش بولغان نرسه نی یعنی باشقه کتب الهیه نی اوتسهس لر ایسی یعنی هر قایوسی برلهن عمل ایتسه لر ایسی (لَا كُفُّوا عَنْ فَوَقِهِمْ) باشلاری اوستوندن بیمشلر آشارلار ایسی (وَمَنْ نَحْنُ أَرْجُلُهُمْ) دخی آباقلاری آستقدان ایتکلر آشارلار ایسی یعنی رزقلاری کیلك برلور ایسی بو آیت دلالت قیلادر الله تعالی نك طاعتی برلهن عمل ایترنك یعنی رزق تابو بابنده الله تعالی قوشقانچه عمل قیلور رزقنك کیكابووینه سبب بولوغه (مَنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ) اهل کتابدان باردر عادل بولغان امت یعنی رسول الله غه ایمان کیترگان (وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ) دخی اهل کتابدان کوبسی (سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ) اول اهل کتابدان کوبسی نك اشله گان اشلری ياوز بولدی (يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ) ای آندی پیغمبر (بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربکن اوزکما ایندرلگان نرسه نك همهسنى هیچ کمدن قورقمايذچه ایرشدر (وَأَنْ لَمْ تَفْعَلْ) واگر اوزکما ایندرلگان نرسه نك همهسنى ایرشدرمهسك (فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ) بس الله نك پیبهرگان نرسه سینك هیچ برسنى ایرشدرمهگان بولورنك چونکه بعضسنى ایرشدرمه وکلسنى ایرشدرمه و کبیدر نیته که ارکان صلوة نك بعضسنى قالدر وکلسنى قالدر وکی ایسی (وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) والله تعالی سینك جاننکی دشماندن صافلاغوچیدر (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) کافر بولغان قومنی حقلق غه کوندرمهس (قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) دیت سین ای محمد (علیه السلام) ای کتاب اهلی (لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ) سز هیچ نرسه یعنی هیچ بر دین اوزه رنده توگل سز (حَتَّى تُفِيَهُوا الْقُرْآنَ وَالْأَنْجِيلَ) توراتنی هم انجیلنی قائم قیلغانکزع قدر (وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ) دخی ربکزدن سزگه ایندرلگان نرسدنی (کتب سماویه نی قائم قیلغانکزع قدر بولارنی قائم قیلور جمله سنن رسول الله غه ایمانده بار چونکه کتب الهیه نك کلسی رسول الله غه ایمان برلهن بیوره در (وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ) اهل کتابدان کوبسه آرنددر (مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربکن سینکما ایندرلگان نرسه (قرآن) (طُغْيَانًا وَكُفْرًا) آزعملقنی وکفرلکنی آرنددر (فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) بس ای محمد (علیه السلام) کافر قومی اوزه رینه آزعملقلاری وکفرلکاری آرطغانلغی اوچون قایغرما (أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درستلکده شوندی آدملر ایمان کیتریدیلر (وَالَّذِينَ هَادُوا) دخی شوندی آدملر یهود بولدیلار (وَالصَّابِقُونَ) دخی قوباشغه عبادت قیلوچیلار یا که فرشته لرنی بنات الله دیوچیلار (وَالنَّصَارَى) دخی نصارالار (مَنْ آمَنَ) بو طائفه لردن ایمان کیترگان آدملر (بالله) الله تعالی گه (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخی آخرت کونینه (وَعَمَلِ صَالِحًا)

دخی ایزگو عمل قیلغان آدمار (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس بو طائفه لردن ایمان کیتربده ایزگو عمل
 قیلغانلارینه قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَخْزَوْنَ) دخی بو طائفه لردن ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغانلاری
 حسرتله نوره ایمه سار (لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) تحقیق بنی اسرائیل بالالارینک عهدین
 آلتق (وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ رُسُلًا) دخی اسرائیل بالالارینه رسولر (بِیغمبرلر) بیبهردک (كُلَّمَا جَاءَهُمْ
 رَسُولٌ) قایوغه زمان اسرائیل بالالارینه ایچی (بِیغمبر) کیسه (بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُهُمْ) نفسلری آرزو
 قیلماغان وایسته مه گان نرسه برلهن (فَرِيقًا كَذَّبُوا) بیغمبرلردن بر جماعتنی یالغانغه توتدیلار
 (وَفَرِيقًا يَّقْتُلُونَ) دخی بیغمبرلردن بر جماعتنی توتدیلار (وَحَسَبُوا أَنَّ لَا نَكُونَ فِتْنَةً)
 دخی اسرائیل بالالاری فتنه بولماسزلغنی حساب قیلدیلار یعنی بیغمبرلرنی توتقولاری سببلی
 اولدیرینه بلا و عذاب ایرشمدونی حساب قیلدیلار (فَعَمُوا وَصَمُوا) بس اسرائیل بالالاری عقی کورودن
 صوقر و عقی ایشقودن چوقراق بولدیلار (ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) مونک صوکنده اسرائیل بالالاری
 کفرلرندن توبه ایندیارده بس الله تعالی آلاغه توبه لرن قبول ایتو برلهن قایقندی (ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا)
 مونک صوکنده بندده حقنی کورودن صوقر و عقی ایشقودن چوقراق بولدیلار (كَثِيرٍ مِنْهُمْ) اسرائیل
 بالالارندان کوبسی (وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) والله تعالی اسرائیل بالالارینک قیلغان ایشلرینی کورگوچیدر
 (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی آدمار کافر بولدیلار (قَالُوا) دخی بیلر آلا یعنی نصارالار (أَنَّ
 اللَّهُ هُوَ الْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ) درستلکده الله تعالی مریم اوغلی مسیحدر (عیسی در) دیو (وَقَالَ الْمَسِيحُ)
 دخی مسیح یعنی عیسی علیه السلام دخی (بِأَبْنَى إِسْرَائِيلَ) ای اسرائیل بالالاری (اعْبُدُوا اللَّهَ) الله تعالی گه
 عبادت قیلک (رَبِّكُمْ) اول الله تعالی مینم و سزنی ریکزدر (أَنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ) درستلکده
 شأن کمدر اللهغه عبادتده شریک قاطسه (فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ) بس تحقیق اول کشی گه الله تعالی
 اوجماختی حرام قیلور (وَمَا أُولَئِكَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنْهَا وَهُمْ لَهَا كَائِدُونَ) و ما لظالمین من انصار
 دخی ظام قیلوچیلار اوجون توموغان قوتقارا تورغان یارده مچیلر هیچ یوقدر (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقیق
 شوندی آدمار کافر بولدی (قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ) اول آدمار الله تعالی اوجنک اوجونچیدر
 دیدیلر یعنی نصارادان نسطوریه و مرقوسییه الله اوج الهنک اوجونچسی دیدیلر ایکیسین مراد عیسی
 برلهن آناسی (وَمَا مِنْ آلِهَ) یوقدر هیچ حق معبود (إِلَّا اللَّهُ وَاحِدٌ) عگر بر حق معبود باردر (وَأَنْ
 لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ) اگده نصارادان بو طائفه دخییتکان نرسلرندن (ثَلَاثِينَ) طویلماسه لار (لِيَسْئَلَنَّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدمارنی البته توتار (مَنْهُمْ) نصارالاری بو رهوشچه دخیتوچیلرندن (عَذَابُ
 أَلِيمٌ) رنجتکوچی عذاب توتار (أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ) ایسا نصارالار بو یارز اعتقادلارندن و بوزق
 سوزلرندن الله تعالی گه قایتماسالر (وَيَسْتَفْرِقُونَ) دخی الله تعالی نی بر لهو سببلی الله تعالی دن یارلقامق
 ایسته سالر (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی اگر توبه قیلسالار الارنی یارلقاغوچیدر (مَا الْمَسِيحُ بْنُ

مَرِيَمَ الْأَرْسُولَ (مريم اوغلی مسیح (عیسی) ایماس مگردین اویره تور اوچون الله تعالی نلک بیبه رگان ایله یسیر (قَدْ مَلَأْتِ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلَ) نهقیق عیسی دن بوردن رسوللر یعنی دین اویره تور اوچون الله تعالی نلک بیبه رگان ایله یسیر اوتدی اگر الله تعالی عیسی علیه السلام قولنک اولکرتی ترگزسه نهقیق موسی علیه السلام قولنک ایاقنی ترگزدی ویلان قیلدی واگر عیسی فی آناسز خاق ایتسه آدم علیه السلام فی آناسز و آناسز خلق ایتدی (وَاهُ صَدِيقَةٌ) دخی عیسی نلک آناسی راست لغه لازم بولغوجی خانوندی باشقه راستاق غد لازم بولغان خانوندلر کبی یاکه باشقه پیغمبرلر فی تصدیق قیلوجی خانوندلر کبی پیغمبرلر فی تصدیق قیلوجی خانوندی (کُنَّا يَا كَلْبَانُ الطَّعَامَ) باشقه آدملر کبی عیسی هم آناسی طعام آشار بولدیلار بوضفنه بولغان آدملر نلک اله بولوا حتمالی نیچک بولسون (اُنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ) ای محمد (علیه السلام) اعتبار قیلوب قارا نیچک نصار الارغه اوزنلک برلکه دلالت قیلا تورغان آیتلر فی بیان قیلورن (ثُمَّ اَنْظُرْ اَنِّي بُوَفَّكَوْنٌ) مونک سرکنده یفه اعتبار قیلوب قارا نیچک اول نصار الار حقی ایشقودن دوندرلمش بولورلار (قُلْ اَتَّعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) شهیت سین ای محمد (علیه السلام) نصار الارغه شهله سز الله دان باشقه عبادت قیلا زبو (مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ) سز نلک اوچون ملکه نمه گان نرسه گه (ضَرًا وَلَا نَفْعًا) ضرر فی دخی فائده فی یعنی عیسی غد عبادت قیلا سزمی حالبوکم عیسی سز نلک اوچون حد ذاتنک ضرر نیه فائده نیه مالک بولا آلمی مگر الله تعالی نلک مالکه ندرودی برله ننگنه مالک بولا (وَاللّٰهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) والله تعالی سوزلر فی ایشقوجی و اعتقادلار فی بلسگوجی (قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد (علیه السلام) شهیت سین ای کتاب اهلی (لَا تَغْلُوا فِي دِيْنِكُمْ) بیگذده چیکدن اوتمه گز (غَيْرَ الْحَقِّ) حقدان باشقه بولغان اوتو برلهن یعنی باطل بولغان اوتو برلهن نیمه که نصار الار حضرت عیسی فی مرتبه سننن آرنق الرهیت مرتبه سفه کوته ردیلر یهودلر مرتبه سننن کیم بولغان مرتبه گه توشوردیلر بهقان ایندیپلر (وَلَا تَتَّبِعُوا اَهْوَاءَ قَوْمٍ) دخی شوندی قوم نلک نفس آرزولارینه ایبه رمدگز (فَتَضَلُّوا مِنْ قَبْلِ) نهقیق اول قوم سزدن الک آزدیلار (وَاضَلُّوا كَثِيْرًا) دخی کوب کشینی آزدردیلارده (وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيْلِ) دخی بولنلک توغریسنندان آزدیلار یعنی اوزگزنلک آلسگزده اوتکن قوملر نلک نفسلری آرزو قیلغان بوزوقی اشلرینه ویبان اعتمادلرینه ایبه رمدگز (لَعْنُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا) کافر بولغان آدملر گه لعنت قیلندی (مِنْ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ) اسرائیل بالالارندان (عَلٰی لِسَانِ دَاوُدَ) داود (علیه السلام) تلی اوزه رینه (وَعِيسٰى بْنِ مَرْيَمَ) دخی مريم اوغلی عیسی تلی اوزه رینه یعنی الله تعالی نورات برلهن انجیلده لعنت قیلدی (ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا) بولعنت اسرائیل بالالارینه گناه قیلولاری سببلی در (وَكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ) دخی ظلم قیلوجی بولولاری سببلی در (كَانُوْا لَا يَفْقَهُوْنَ عَنْ مُّكْرٍ) بفو اسرائیل منکر دن برسن برسی طیماس بولدیلار (فَعَلُوْهُ) قیلدیلار اول منکر فی یعنی بفو اسرائیل نلک بعضی بعضی برفیلغان قباحت اشنی قایتادان قیلودن طیماس بولدیلار (اَبْتَسُّ) فی یاوز بولدی (مَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ) اول بفو اسرائیل نلک قیلغان اشلری (تَرٰى كَثِيْرًا مِنْهُمْ) ای محمد (علیه السلام) اهل کتابدان کوبسنی یعنی منافقلار ذنی کورر سو

(يَقُولُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بواغان آدملرنى دوست توتارلار (لَيْسَ) نى ياوز بولدى (مَأْتَمَّتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ) اهل كتاب نك نفسارى اوزلرى اوچون الملك قيلمغان نرسه يعنى آخرتلرى اوچون حاضرلهگان عمللرى نى ياوز بولدى (أَنْ سَخَطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) اهل كتاب اوزه رينه الله تعالى نك آچولانوويدر كافرلرنى دوست توتولارى سببى حاضرلهگان عمللرى (وَفِي الْعُقَابِ هُمْ خَالِدُونَ) دى عذابده اول اهل كتاب مَكِّو قالوچيلارد يعنى كافرلرنى دوست توتولارى سببى اوزلرى اوچون حاضرلهگان عمللرى عذابده مَكِّو قالودر (وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دى اكر اهل كفايمن بولغان منافقلار الله تعالى كه دى پيغمبركه حق ايمان كيتورر بولسالار ايدى (وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ) دى پيغمبركه ايلدرلگان نرسه كه حق ايمان كيتورر بولسالار ايدى (مَا أَنْخَدُواهُمْ أَوْلِيَاءَ) كافرلرنى دوست توتسالار ايدى (وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ) لكن اهل كتاب منافقلارندن كوسى ياوزلارد و نفاقلارنده ناهت لردر (لَتَجَنَّبَنَ أَشَدَّ النَّاسِ عِدَاوَةً) دشمنانق يوزندن آدملرنك ايلك فاطيسى تابارسك سين اى محمد عليه السلام (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتورگن آدملر كه (الْيَهُودَ) يهودلرنى (وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا) دى مشرك بولغان آدملرنى تابارسك سين (وَلَتَجَنَّبَنَ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً) دى دوستلق يوزندن آدملرنك يافدراغنى تابارسك سين (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتورگان آدملر كه (الَّذِينَ) شوندى آدملرنى تابارسك (قَالُوا إِنَّا نَصَارَى) اول آدملر ته يتديلر در سنلكده بز نصارالارمز ديو (ذَلِكَ) بو بز نصارا ديگان آدملرنك ايمان كيتورگان آدملر كه دوستلق يوزندن آدملرنك يافدراغى بولووى (بِأَنَّ مِنْهُمْ) شونك سببلى در در سنلكده بز نصارا ديگان آدملر جهله سنمن باردر (فَتَسْمِينُ) عالملى (دُرْهَبَانًا) دى عابدلر (وَأَنَّهُمْ) دى در سنلكده اول بز نصارا ديگان آدملر (لَا يَسْتَكْبِرُونَ) نكبرلك قيلباسلار يعنى نكبرلك قيلبالولارى سببيلدر « آلتنچى جزء نك ترجمه سى تمام بولدى » (وَإِذَا سَمِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَى الرَّسُولِ) وهر قايجان بز نصارا ديويچيلر رسول كه ايلدرلگان نرسه نى (قُرْآنِي) ايشقسه لر (تَرَى) كورسك سين الارنى اى محمد عليه السلام (رَأَيْتُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّنَعِ) كوزلرى ياشقى قوزيار يعنى ياشقى آغزر (ثُمَّ عَرَفُوا) شول نرسه دن كه نانوديلار اول نرسه نى (مَنْ الْحَقُّ) اول نرسه حقدان بولغوجى يعنى حقى تانوغانلارى اوچون رسول اكوم نچاشيلرغه ياسين سورسقى اوقودله نچاشيلر يغلاديلار هم مسلمان بولديلار (يَقْرَأُونَ رَبَّنَا آمَنَّا) ته يتورلر اول بز نصارالار ديويچيلر اى ربه بز محمد (صلى الله عليه وسلم) كه ايمان كيتوردك (فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ) بس بزنى محمد عليه السلام نك حق پيغمبر بولووى برلهن گواهلك بيروچيلر برلهن بره كه يازغل (وَمَا لَنَا) ونى بولدى بز كه (لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ) الله تعالى كه ايمان كيتورمىمز (وَمَا جَاءَنَا) دى بز كه كيلگان نرسه كه ايمان كيتورمىمز (مَنْ الْحَقُّ) بز كه كيلگان نرسه حقدن بولغوجى (يعنى قرآنندن) يعنى بز كه ايمان كيتورون هيچ طيغوجى نرسه يوق (دِنَطَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا) حالبو كه ربه نك او جهلغه كرتوروبنى طمع قيلامز (مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ) ايزكو قولم ايله بره (فَأَنَابَهُمُ اللَّهُ) بس الله تعالى بو طريق ته يتورچيلرنى ثوابلادى (بِمَا قَالُوا) ته بئكان نرسه لرى سببلى (جَنَاتٍ) اوجهلغلر برلهن (تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ)

اول اوچماغلارنىڭ آست لارنىدىن بلغەلار (حولار) آغار (خالدین فیها) اول اوچماغلاردا مئگو قالغانلارى حالده (وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ) وەبو اوچماخ ايمان سببلى ايزگو عمل قىلغان آدمار اوچوندىر بو ذكر قىلغان آيت نجاشى ھەم نجاشى نىڭ بولداشارى حەققە ايدى رسول اكرم نجاشى لىرگە قرآن بىرلەن ابوطالب اوغلى جعفرنى يىبەردى مھاجرلىر نجاشىلەر بىرلەن ايدى ھەم نجاشىلارنىڭ زاھدىلرى وعمالىرى جىيىلدىلار حضرت جعفر قرآندىن مەرىم سورەسى اوھودى ھەر قايسى يىغلايدىلار وایمان كىيىلدىلەر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دىنى شوندى آدمار كافر بولدىلار (وَكَفَرُوا بِآيَاتِنَا) دىنى بىزنىڭ آيتلەرنى تەكئىب ايتىدىلەر (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَعِيمِ) بو آدمار جەھىم تەوھىدنىڭ ايبەلەرىدىر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كىيىرگان آدملەر (لَا تُخْرِعُوا طَبِيبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ) اللە تعالى سىزگە ھىلال قىلغان نەرسەلەرنىڭ خوش بولغانلارنى ھەرام قىلماڭىز (وَلَا تَعْتَدُوا) دىنى اللە تعالى قوشقان اشەن اوتەكز (أَنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ) درىستلىككە اللە تعالى قوشقان اشەن اوتكان كىيىلەرنى دوست كورمەس رسول اكرم بىر كۈننى صەھابەلەرگە قىيامتنى صەفتلاب كورسەتتى ھەم قىيامت بىرلەن صەھابەلەرنى بىك قورقتى شوندىن سوڭ صەھابەلەر تارالوشوب مەھون اوغلى حضرت عثمان نىڭ ئويىنە جىيىلدىلار ھىشە كۈندىز روزە ئوتب كىيىچ اويىاغ تورۇب عبادت قىلغۇشە توشەككە يوقلاماسقە ايت آشاماسقە خانۇنلارغە باقنلىق قىياماسقە ھاصل دىنيانى بىتۈنلەي تاشلاب آخرت كەڭكە اقبال قىلغۇشە اتفاق قىلدىلار بو اتفاق خەبرى رسول اللەغە ابرشىدى رسول اللە ئەيتتى مەن سىزگە بو طرىقى قوشقانم يوق نەسكزنىڭ سىزدە ھقى بار بعض كۈنلەردە روزە ئوتكز بعض كۈنلەردە افطار قىلماڭىز بعض كىيىلدە اويىاغ تورۇز بعضىنە يوقلاڭىز مەن وقتى ايلە اويىاغدە تورام وقتى ايلە يوقلەمدە روزەدە تورام افطاردە قىلام ايتدە آشىم دىدى شول خەسە اللە تعالى ذكر قىلغان آيتنى ايدىردى (وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ) دىنى اللە تعالى سىزگە رىزقاندىغان نەرسەدن آشماڭىز (حَلَالًا طَيِّبًا) ھىلال و خوش بولغاننى (وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي) دىنى شوندى اللەدان قورقماڭىز (أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ) سىز اول اللەغە ايمان كىيىرۈچى سىز بىمىن كفارتى حەققە اللە تعالى ذكر قىلغانق آيتنى ايدىردى (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ) اللە تعالى عذاب قىلماس سىزنى (بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ) بىمىن لىرگەدە قەسەس بوش بولغان بىمىن سببلى (وَلَا كُنْ يُوَاخِذُكُمْ) لىكن عذاب قىلور اللە تعالى (بِمَا) شول نەرسە سببلى (عَقَلْتُمْ الْآيَاتِ) بىمىن لىرگە سىزنى بە يىلە دىگەن سىز اول نەرسەگە بىمىن قەسە بىرلەن بىمىن ايتدەڭىز بىمىن كىيىلە چكەدە بىراشنى قىلور مەن ياكە قىلما سىمىن دىو بىمىن ايتەردە بىمىنقەدە طورام آلماس (فَكَفَّارْتُهُ) بس بوزغان سىزىدە بىمىن نىڭ كفارتى بىمىن عذابلى اورتكۈچى نەسقە (أَطْعَامُ عَشْرَةَ مَسَاكِينَ) اون مسكىننى طعاملەندىرودىر (مَنْ أَوْسَطَ مَا) شول نەرسە نىڭ اورطاماسىن (تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ) اول نەرسەدن شۇى جەمەتلىكزنى طعاملەندىرسىز (أَوْ كَسَوْتَهُمْ) بىيسە اون مسكىنلەرگە كىيىم كىيگىزودىر (أَوْ تَعْرِيرُ رَقَبَةٍ) ياكە قۇل آزاد ايتودىر (فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ) ايدى اگر بىر كىشى بوذكر قىلغان نەرسەلەردىن ھىچ بىرسى تامماسە مۇلا طعاملەندىرۈگە ياكە كىيىم كىيگىزۈگە ياكە قۇل آزاد ايتۈگە بىكۈچى بىيتمەسە (فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) بس

اوج کون روزہ تو تودر (ذَلِكَ كَفَّارَةٌ لِّإِيمَانِكُمْ) بو ذکر قبلان دورت تورلی نرسه یمینلر کزگه کفارتدر (إِذَا حَلَقْتُمْ) هر قایجان یمین ایتمه کز و یمینلر کزنی بوز سائز (وَاحْفَظُوا إِيْمَانَكُمْ) اما یمینلر کزنی صاقلا کز (كَذَلِكَ) بویان قیلغان کبی (بَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ) الله تعالی سزگه آیتلرینی بیان قیلور (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) سزنگ شکر قیلور کز اوچون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنیدی ایمان کیترگان آدمار (أَنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ) بودر باشقه توگلددر چی بوزم صووندان یاصالغان (۲) اچمالک دخی او طوش اویونی (وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ) دخی عبادت اوچون قویلغان صناملر دخی حکم ایسته و اوچون تعیین ایدلکان قندملر (او قلار) (رَجَسٌ) نجسدر (مَنْ هَمَلَ الشَّيْطَانَ) شیطان عملدنددر (فَاجْتَنِبُوهُ) بس اول شیطان عملندن بولغان نجسدن صاقلان کز (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) دنیا و آخرت سعادتنه ایرشو و کز اوچون * الله تعالی ننگ «وَمَنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا» دیگان سوزندن خمرنگ مطلق حلال بولوروی فهم لنه چونکه معناسی سز مؤمنلر خرما و بوزم بیهشارندن اچمالک و کورکام رزق با صارسز موننگ صوکنده الله تعالی ننگ «وَقُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ» دیگان سوزندن اچمالکننگ گناهلی اش بولوروی بلنه موننگ صوکنده الله تعالی ننگ «لَا تَقْرُبُوا الْمَسْجِدَ وَآنتُمْ سَكَرَى» دیگان قولندن فقط نماز اوقوغان وقتده خمرنگ حرام بولوروی بلنه مذکور آیندن مطلق حرام بولوروی بلنه ابو وقاص ارغلی سعد ثبته دورت تورلی آیتنگ ایبروبینه مین سبب بولدم آلام مینم حقه ایندرلدی دی اولگسی شول بدر صوغشی کوننده بر قلیچ تابهیم رسول اللهغه شه بقدم میکا نفل ایتب بیر دیو رسول الله آلمان اورنگا قوی دیدی رسول الله دن اوج مرتبه صورادم موننگ صوکنده الله تعالی ننگ «بِسْأَلِكُنَاكَ عَنِ الْإِنْفَالِ» دیگان قوی ایندی ایکنچسی شول بر وقتده آوردم رسول الله دن هر کشیگه وصیت دیتو حقه تکرار صورادم بس الله تعالی ننگ «كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُهُمُ الْمَوْتُ» آیتی ایندی اوچونچسی آنام میکا اسلام صوکنده کفرنی عرض ایندی یوغیسه سیندن راضی توگلرمن دیدی بس الله تعالی ننگ «وَصاحبهما فی الدنيا معروفا» آیتی ایندی دورتنچسی انصاردن بر ایر طعام یا صاب بزنی ضیافتکده اوندی ضیافتکده کیلکدک آشادق خمر اچدک ایسردک قچهرشدق شونندان صوگ «انما الحمر» آیتی ایندی بو آیندن خمر برلن او طوش اویونیننگ قطعاً حرام بولوروی بلنه امام اعظم قاشنده خمر دیوب بوزمن یاصالغان اچمالک گه دینله اگردده قایلنا و ایسرتکرچی بولوب شه و رلسه کوبکنی آطسه اما «کل مسکر خمر» حدیثنی یحیی بن مسین مطعون دیگان بس هر بر ایسرتکان نرسه گه حقیقه خمر اطلاق قیلنور و دیگر خمرنگ حراملغی قطعی باشقه ایسرتکچارنگ حراملغی ظنی یفده امام اعظم خمر بولو اوچون کوبکنی آمارنی شرط ایتمکان امام ابو یوسف برلن امام محمد کوبکنی آطونی شرط ایتمه گانلر بلکه ایسرتکچی برلرب شه و رلونی گله شرط ایتمکان لر یفه بزنگ قاشده خمرنگ حراملغی ذاتی اوچون ایسرتکانلگی اوچون توگل هم نجاستی ده قطعی دیگانلر (أَنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ) بودر باشقه توگلدر شیطان تلر (أَنْ يُرْفَعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ) سزنگ آرا کزده دشمنانیننی و آچرنی توشرونی (فی الحمر و المیسر) خمر دخی او طوش اویوننده (وَيُصَدِّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ) دخی شیطان خمر برلن

اوطوش اویوننده سزنی الله ننگی ذکرندن طیبونی تلی (وَعَنِ الصَّلَاةِ) دخی نمازدان طیبونی تلی (فَهَلْ أَنْتُمْ مُّقْتَدِرُونَ) بس ایسز خمر اچو برلن اوطوش اویونی اوینادان طیبیلش ایسه سزنی یعنی طیبیلکز بیان دن مقصود خبر برلن اوطوش اویونی بولغانلی اویون الله تعالی بو ایکنسی قاینادان آیروب بیان ایقندی اما اولده دورتسنی هرکه ذکر قیلادی حرام بولوده ویاوز کشی بولوده برابر بولنانلقلاری اویون گنه (وَأَطِيعُوا اللَّهَ) دخی الله تعالی که امرلرنده ونهیلرنده بوی ضونوکز (وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ) دخی امرلرنده ونهیلرنده رسول که محمد علیه السلام که بوی ضونوکز (وَأَعْتَرُوا) دخی الله غه هم رسول که خلاقلق قیلودان صافلانکز (فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ) بس اگر الله تعالی که هم رسول الله غه بوی ضونودن یوز دوندرسهکز (فَاعْلَمُوا) بس بلسکز (أَنَّمَا عَلَيَّ رَسُولًا) بودر باشقه نوکلدر بزنگ رسولمز اوزرینه واجب بولور (الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) ظاهر بولغان ایرشدر یعنی وحی قیلغان نرسه لر نی امت که ایرشدر وگنه واجب سزنگ اطاعت قیلماز کرده آکار ضرر یوقدر (لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ) شوندی آدمکره یوقدر (آمَلُوا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) اول آدمکر ایمان کیتردیار دخی ایزکو عمل لر قیلدیلاز (جُنَّاحٌ فِيهَا طَعْمُوا) آشاغان نرسه لر زنده گناه یوقدر (إِذَا مَا اتَّقَوْا) هر قایچان حرام دان صافلانسه لار (وَأَمُّوا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایمان وایزکو عمل اوزر زنده بولسالار (ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَمُّوا) مونک سوکنده حرام دان صافلانسه لار هم حرام ننگ حراملغنه ایمان کیترسه لر (ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا) مونک سوکنده حرام دان صافلانولار زنده همیشه بولسالار هم عملنی ایزکو قیلسه لر (وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) والله تعالی عملنی ایزکو قیلوجیلار نی دوست کورر بو آیت ننگ نزولنه سبب شول خمر حرام قیلغانننگ سوکنده صحابه لر نه یقیدیلر ای الله ننگ رسولی بزنگ خمر اچکان حالده واطش اویونی اویناغان حالده اولسگان قرده شلره بزنگ حالی نیچک بولور دیوب شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلغان آیتنی ایبدردی الله تعالی ننگ بو آیتده تقوالقنی قات قات نه یقوو ایچ وقت اعتباری برلن یاکه ایچ حال اعتباری برلن بولور یعنی آدم که اوزنده هم اوزی برلن آدمکر آراسنده هم اوزی برلن الله تعالی آراسنده تقوالقنی استعمال قیلو تبیش یاکه قات قات نه یقوو ایچ مرتبه اعتباری برلن بولور یعنی مبدأ وسط منتهی اعتباری برلن یاکه صافلانا تورغان نرسه اعتباری برلن بولور یعنی بنده که حرام دان صافلانو کیردک عذاب دان قورقو اویون شبهه دن صافلانو کیره ک حرام غه توشودن قورقو اویون بعض مباهلاردان صافلانو کیردک نفسنی خسیس لکن صافلاو اویون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنندی ایمان کیترگان آدمکر (لِيَبْأُوذُكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ) الله تعالی سزنی آردان بر نرسه برلن صفر (تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ) اول آوغه سزنگ قوللارکز و سونگولرکز ایرشر بولدی بو آیت حدیبیه صرغشی یلنده ایبندی الله تعالی مسلمانلار نی آو برلن ایتلا ایبندی شول قدر آو کوب بولدی حتی قرل برلن نوتب و سونگو برلن سانچب آلورغه قدرنلری یبندی مسلمانلار احرام باغلاغانلار ایبندی (لِيَهْتَمَّ اللَّهُ) الله تعالی ننگ آیرب بلووی اویون (مَنْ يَخَافُ بِالْغَيْبِ) الله تعالی دن غیب ده کم قورماز یعنی قوت ایمان سبیلی الله ننگ عذابندن قورقغان آدم برلن ایمان ننگ

ضعیف لسی سببای الله تعالیٰ نك عذابندن قورقماغان آدم آیرلسون اوچون ابقلاء ایتمی یعنی الله دان قورقوبلار آودان صافلاندىبلار قورقماغانلاری صافلانمادیلار (فَمَنْ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ) بس بر كشی آوبرهن ابقلاء صورتندك ظلم ایتمسه یعنی آولاسه (فَلَهُ عَذَابُ أَلِيمٌ) بس اول كشی گهر نجتكوجی عذاب بولور (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان كیترگان آدملر (لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ) كیيكنی ئولقرمه كز احرام باغلاغانسكز حاله (وَمَنْ قَتَلَ مَتَاكُمْ مُتَعَمِّدًا) وكهدر سز لردن كیيكنی قصد برهن ئولقرسه (فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ) بس اول ئولقروجی كشی كه دورت آياقلى هیواندان ئولقرگان نرسه سی نك قییمته منلی نك جزاسی بولور یعنی كیيكنك قییمتی تولر آولاغان اورنده قییمتی تعیین قیلدرر اگرده قییمتی هدی ئمننه بیتهرلك بولسه ئولقروجی كشی اخقیارلی بولور كیيك قییمتی قدر قییمتی هدی آلوب بوغازلار ياكه طعام آلوب مسكين لر كه دورت قداق بغدادیدان ياكه سبگز قداق آرپادان طعام لندرر تله سه هر مسكين طعامی مقدار یفه بر كون روزه توتار (يَعْتَمِدُ بِهِ ذُو عَيْدٍ) بو مثل برهن عدالت اییه سی ایکی كشی حك قیاور (مِنْكُمْ) سز مسامانلاردان (هَدِيًّا بِالْبَالِغِ السَّكْبَةِ) كعبه كه ابرشكوجی هدی بولغان حاله اول مثل یعنی اول هدینى هر كه ایلنوب بوغازلاب هر مسكين لر یفه تصدق قیلور (أَوْ كِفَارَةً طَعَامٍ مَسَاكِينَ) ياكه ئولقروجیكه مسكين لر نی طعام لندرر تورغان كفارت تییش بولور یعنی هر مسكين كه بغدادیدان يارطی صاع آرپادان بر صاع بیور (أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا) يایسه اول ئولقروجی كه طعامنك منلی بولغان روزه تییش بولور یعنی هر مسكين نك طعامی برابرنده بر كون روزه توتار (لِيُنْفِقَ ذَبْحًا وَمَالًا) ئولقروجیكه جزا ياكه روزه واجب بولور قیلغان اشینك گناه سنی تاسون اوچون (عَفَا اللَّهُ عَنْهَا سَأْفٌ) الله تعالی بنده لرنك اوتكاسده قیلغان نرسه لرندن عفو قیادی یعنی حرام قیلنودن بورون كیيكنی ئولقرور گناهلارنی (وَمَنْ عَادَ) وهر كشی حرام قیلنغان صورتندك كیيك ئولقرور كه كبری قایتسه یعنی ناغن ئولقرسه (فَيَذَنقُمُ اللَّهُ مِنْهُ) بس الله تعالی بو كشیمن جزا برهن اوج آلور (وَاللَّهُ عَزِيزٌ) والله تعالی حكملرنی لازم اینورنده غالبدر (ذُو انْتِقَامٍ) گناهه دوام ایتمك كشیمن ئوج آلاوییه سیدر بو آیت احرام حالده آو آولونك حراملقنی بیانده بو آیتده صیددن هر بر وحشی حیوان مراد كیيرك ایقی آشالمش بولسون وكیيرك بولماسون مگر تشلهك ات قارغه چاپان تیلگن سچقان رسول الله نك «خَمْسٌ مِنَ الْفَوَاسِقِ يُقْتَلْنَ فِي الْحَلِّ وَالْحَرَمِ الْحِدَاةُ وَالْغُرَابُ وَالْعُقْرُبُ وَالْفَارَةُ وَالْكَلْبُ الْعُقُورُ» دیگان حدیثی برهن بو حكمدن چغارلغان یعنی بییش تورلی نرسه یاوزلاردان حله هم حرامده ئولقرهك درست یعنی تیلگن چاپان قارغه سچقان تشلهك اتنی الله تعالی احرام باغلاغان آدم كه دریا كیيكینك ملال بولوب یاپان كیيكینك حرام بولور حقیقه ذكر قیلناچق آیتنی ایندردی (أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ) سز كه دریاده بولغان كیيكلر حلال قیلندی یعنی صوداغده تركلك ایقه تورغان كیيكلر كیيرك ایقارنی آشالسون وكیيرك آشالمسون (وَطَعَامُهُ) دمی دریا كیيكینك ایقی آشالا تورغانیلك طعامی حلال قیلندی یعنی انواع بالقدان باصالغان طعاملر (مِنَافًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ)

سزگه دریا کییکاری حلال قیلندی سرگه هم سیر قیلو چیلارغه فائده بولسون اوچون یعنی مسافر بولماغانلارگز قافلاما بنجه آشاب مسافر لرگز قافلاب آشاب فائده لئورسز (وَهُرَمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَيْرِ) دخی سزگه یاپان کییکاری حرام قیلندی (مَا دُمْتُمْ حُرْمًا) احراملی بولغانکز مدتده (وَأَنْقُوا اللَّهَ) دخی احراملی حالده آو اولوده الله دان قورقکوز (الَّذِي إِلَيْهِ تُعْشَرُونَ) شوندی اللهغه اول الله صاری قوبارلمش بولورسز یندهه الله تعالی هدینک هم فلائذک مشروع بولودی حقیقده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (جَعَلَ اللَّهُ) شهوردی الله تعالی (الْكَعْبَةَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ) بیت حرام بولغان کعبه فی (قیامًا للذاس) آدملرگه توراجاق نرسه ایقوب یعنی آدملرنک دین و دنیا اشلرینک مصلحتلرینی تورغزوغه سبب ایقوب شهوردی (وَالشُّهُرَ الْحَرَامِ) دخی حرام آینی یعنی حج اوتله تورغان ذوالحجه آینی آدملرنک دین و دنیا اشلرینی تورغزووینه سبب ایقوب شهوردی (وَالْهَدْيِ وَالْقَلَائِدِ) دخی مکه گه کوندرله تورغان قربانلقنی هم هدی بولودی بولسون اوچون موینهه یب به یله نگان توله لر نی آدملرنک دین و دنیا مصلحتلرینی تورغزووینه (اوته وگه) سبب ایقوب شهوردی (ذَلِكَ) بو کعبه فی آدملرنک دین و دنیا مصلحتلرینی اوته وگه سبب ایقوب شهورو (لَتَعْلَمُوا) بئده لر بلسونلر اوچون (أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ) درستلکده الله تعالی بله در (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) کوکلرده و بیبرلرده بولغان نرسلر نی (وَأَنَّ اللَّهَ) دخی بلسونلر اوچون درستلکده الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر بر نرسه فی بلسوچیدر هدی تورلی بولادر تطوع هدی سی مقعه هم قران احصار هم جنابت هدیلری هدی دیوب قویغه صغرغه تره گه اطلاق قیللده در (اعلموا) بلسوز (أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعُقَابِ) درستلکده الله تعالی عذاب قاطی بولغوجیدر (وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) دخی درستلکدهه الله تعالی گناهلار نی یار اقاغوجیدر هم رحمت قیلوچیدر بو آیتده الله تعالی حرام قیلغان نرسه گه دوام ایقوجیلرگه وعد هم وعید بار (مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) رسول اوزهرینه واجب بولماس مگر الله تعالی امر قیلغان نرسه فی ابرشدر وگه واجب بولور (وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ) والله تعالی سزنگ ظاهر قیلغان نرسه نرئیده بله در (وَمَا تَكْتُمُونَ) دخی سزنگ یاشرگان نرسدنرئیده بله در (قُلْ لَا يَسْتَوِي الْحَبِيثُ وَالطَّيِّبُ) شهیت سین ای محمد (علیه السلام) قباحت نرسه برلن کورکام نرسه برابر بولماس دیوب یعنی الله تعالی حضورنده هیچ بر قباحت کیرهک آدم و کیرهک عمل و کیرهک مال بولسون بیغشی برلن برابر بولماس اول بیغشی کیرهک کشی و کیرهک عمل و کیرهک مال بولسون (وَلَوْ أَعَجَبَكَ كَثْرَةُ الْحَبِيثِ) گرچه سین قباحت نرسه نلک کوبلگی عجبله ندرسه ده چونکه کوبلک که آزلغعه اعتبار یوق بلکه بیغشیلغعه و چارلقغه اعتبار آز بولوب ماقفاولی بولغان نرسه کوب بولوب خورلانمش بولغان نرسه دن ایزگورهک بو آیتده خطاب هر بر اعتبار اییه سنه چونکه خطاب معین گه بولوب غیر معیننی اراده قیلو درست (فَأَنْقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) بس بیغشی نرسه فی اختیارده گرچه آز بولساده یمان نرسه دن صافلانوده گرچه کوب بولسه ده ای صاف عقل اییه لر ی الله دن قورقکوز (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) دنیا و آخرت سعادتنه ایرشو وگز اوچون مطلقنی مقیدکه حملنک باطل بولودی حقیقده الله تعالی نلک ذکر قیلناچق آیتی وارد بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیدرگان آدملر

(لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ) شيلردن صوراماگز * بو آيتنڭ اېنووينه سبب ابكى تورلى بيان ايتلگان برسى
 شول الله تعالى «الله على الناس حج البيت» آيتى اينگاج مالك اوغلى سراقه اى اللهنڭ رسولى هر
 يلدن حج قىلو فرضى ديو صورادى رسول الله يوز دوندردى جواب بېرمه دى سراقه اوج مرتبه صورادى
 رسول الله يوق هر يىل فرض توگل ديدى اگرده نعم ديسم هر يىل حج قىلو فرض بولور ايدى هر يىل
 حج قىلو فرض بولسه كوچكز يېتمهس ايدى قالدر ايدكزده گناھلى بولور ايدكز بس مين سزنى قالدرغان
 كىبى سزده مينى قالدركز صوراماگز ديدى ايكنجسى شول رسول الله خلقنڭ فائده سز سوزنى كوب صورادى
 آپوردى كيلوب هر كونده خطبه او قيدر ايدى شول وقتده نه يتدى مين هيچ نرسه دن صورالمش بولمام مگر
 بولدم ايسه جواب بېرمن ديو شول وقت بر اير مين قيامتده قايدورنك بولورمن ديو صورادى رسول الله
 تهورغه بولورسن ديدى ايكنجسى مينم آتام كم ديدى رسول الله حناقده ديدى بو آدم حناقده دن باشقه نى آتام
 ديو دعوى قىلدر ايدى (ان تَبَدَّلَكُم تَسُوُّكُمْ) اگر سزگه صوراعان نرسه كز ظاهر قىلسه قايفوغه سالور
 سزنى هم سزگه مشقت بولور (وَأَنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا) واگر شيلردن صوراساكز (حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ) قرآن
 ايندرلمش بولغان وقتده (تَبَدَّلَكُم) سزگه صوراعان نرسه كز ظاهر قىلدورده سز قايفورسز يعنى شيلردن
 صوراماگز چونكه وحى زماننده صوراساكز سزگه ظاهر قىلدورده صوراعان نرسه كز اوزكزگه آغر بولور
 نيگنه صورادق ايكان ديوب او كورسز (عَفَا اللَّهُ عَنْهَا) اول شيلردن الله تعالى عفو قىلدى يعنى الله تعالى
 تكلفى ايتمه گان نرسه لردن صوراماگز ياكه الله تعالى اولده صوراعان نرسه لردن عفو قىلدى قايتادان
 موندى صورادى قىلماگز معنا منده (وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ) والله تعالى اوتكان گناھلارنى يارلقاغوچيدر هم
 رحمت قياوچيدر (قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن الك تحقيق بر مسئله دن بر قوم صورادى (ثُمَّ أَصْبَحُوا
 بِهَا كَافِرِينَ) صوراعان صورانده بو مسئله سببلى كافر بولوب شه ورلديلر * يعنى بنو اسرائيل بيغمبرلردن
 كوب نرسه لرده فنوى صوراديلار بيغمبرلر امر اينكاج صوراعان نرسه لرى برلن عمل ايتمه ديلارده هلاك
 بولديلار بو آيت اينكاج صحابه لر كيره كسز نرسه لرى صورادان طبيلىلار ضرور نرسه لرى گنه صوراديلار
 بو آيت برلن مطلقى مقيدگه عمل نڭ باطل بولوروينه استقلال قىلنه چونكه مطلقى قىلدورده صوراد قايفونى
 واغزلغنى واجب ايتسه بس مطلقى قىلدور بېگره كده قايفونى واغزلغنى واجب ايتسه * جاهليت عادتلر بى
 بترو حقنده الله تعالى ذكر قىلناچق آيتى ايندردى جاهليت زمان خلقى توه اگرده بيش بالا توغدرسه
 بيشنچسى ايركك بولسه بوتوه نڭ ايكى قولاغنى ياروب اطلانمى هم بوغزالامى لار ايدى اوزىنى بحيره
 ديب اطليلار ايدى دغى جاهليت زمان خلقى نه بته لر ايدى اگرده بوسفرمن قايتسام ياكه بو آورومندان
 ترلسم آنا توه سائبه بولسون ديو يعنى اوزينه فائده لردنى حرام ايتوب ايتنى آشامايچه وسوتنى اچمه ينچه
 هم اطلانمايچه ئولسگناچه قالدرالار ايدى اوزينه سائبه ديو اسم بېره لر ايدى دغى صارق اگرده ييدى
 بالا توغدرسه بيىنچى بالاسى نه كه بولسه مونڭ ايتنى ايرلرگنه آشيدر ايدى اگر صاوم لى بولسه صارق لار آراسنه
 ييبه لر ايدى هم وصيله (ايرشكوچى) ديواسم بېره لر ايدى دغى آنا حيوان نڭ صلبدن (نطفه سنن) اون

بالاطوسه آرقاسی بوکرهیدی ایندی دیو آطلانمی و بویک تارندرمی ٹولسگانچه قالدرالار ایدی هم «حام» دیو اسم بیرد لر ایدی بو قباحت عادتلری اسلام ننگ اولنه قدر کیلیدی مونگ صوکنده الله تعالی بو جاهلیت عادتلرینی نسخ ایتمک ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (مَا جَعَلَ اللَّهُ) مشروع قیلمادی هم امر قیلمادی الله تعالی (مَنْ بَعِيرَةٌ) بیش بالا توغدر و بده بیشیچی بالاسی ابرکک بولوب ایکی قولاغی یارلغان نوهنی (وَلَا سَائِبَةٌ) دخی ندر ئه یئنگان آنا نوهنی (وَلَا وَصِيْلَةٌ) دخی بییدی مرتبه بالا تابغان صارقنی (وَلَا حَامٍ) دخی صلیندان اون بالا دنیاغه کیلگان آنا حیواننی یعنی بو اشلرنی مشروع قیلمادی هم هواش لر برهن امرده قیلمادی (وَلَسَكَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) لکن کافر بولغان آدم لر (يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ) الله تعالی اوزهرینه بو حیوانلارنی حرام قیلونی نسبت بیروده الله تعالی که یالغاننی افقرا قیلار یعنی یوق وبالغان سوزنی ئه یته لر بس سز مسلمانلار بو جاهلیت زمانندان قالغان عادتلرنده کافرلرنی تصدیق قیلماکز هم آلا سوزی برهن عمل قیلماکز (وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ) و کافرلرننگ کوبسی حرام برهن حلالنی بله سلر یعنی نادانلاری اما عالما ری افقرا قیلورلار یعنی باش بولغانلاری الله تعالی که یالغاننی ئه یقورلر عوامی اصلا بله سلر (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) و هر قایچان اول کافر لر که ئه یقلسه (تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه که (کتابکه) کیلکز دیوب (وَأَلَى الرَّسُولِ) دخی رسول که عهد (علیه السلام) که کیلکز دیوب (قَالُوا حَسْبُنَا مَا) ئه یقور بولدی لار بزرگه شول نرسه (دین) بیته (وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا) اول نرسه (دین) اوزهرنده بز آنالارمزی تابدی بزرگه باشغه دین کیرهک توگل دیو (أَوَلَوْ كُنَّ آبَاؤُهُمْ) گرچه آنالاری بولسالارده بیته رمی (لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا) هیچ نرسه نی بله س بولسه لارده (وَلَا يَهْتَدُونَ) دخی حق بولغه کونله س بولسالارده یعنی جاهلیت کافرلرینه آنالاری بولغان دین بیته رمی گرچه آنالاری نادان و باطل لقه بولسه لارده البته بیته می چونکه دین ده عالم بولوب حق لقه بولغان آدم که گنه اییهر و درست بو آیت جاهلیت زمانندن قالغان کافرلرننگ عقللاریننگ کیم بولوب دلیل سزگنه آنالارینه اییهر ولرینی بیان بولا هم آیتده اشارت بار یالغز حسن ظن برهن گنه دلیل سزکشی که اییهر وننگ درست بولما و یینه مریدلرننگ و عوام خلقیننگ ایشانلارغه و امام لارغه نی ئه یئدی لر شونی فرض بولوب آلارننگ قرآن حدیثلردن برنی ده بله ولرنی فهملی اییهر ولری کبی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کییرگان آدم لر (عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ) سزگه لازم بولسون اوزمزی صافلاماق و اصلاح ایتمک (لَا يَضُرُّكُمْ مِنْ ضَلَّ) آزغان آدم ننگ آزعغلقی سزگه ضرر ایتمه س (إِذَا أَهَقَبْتُم) هر قایچان اوزکز حلقغه کونسه کز مؤمنلر کافرلرننگ کفرلرینه حسرتله نب ایمان کییرولرین آرزو ایتمک لری صوکنده ذکر قیلغان آیت اینگان (إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا) جییلغانکز حالده قایتماچق اورنکز الله تعالی که در (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس خبر بیورر الله تعالی سزگه (بِأ) شول نرسه برهن (كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) اول نرسه نی عمل قیلور بولنکز بو آیتده بر آدم ننگ گناهی برهن ایکنچی آدم ننگ مؤاخنه قیلما و یینه تنبیه بار الله تعالی شاهد قویو هم دعوی شاهدیلی بین ایتمرو هم دعوی قیلوچی برهن ضررینه دعوی قیلغان آدم حقنده ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی هم ذکر قیلناچق آیت ننگ نزوله سبب شول بر و قلده عاص اوغلی

عمرونك مولاسى بولغان بدیل شامغه سوداگه باررغه چقیدی بولداشلاری نصارادان عدی برلن تمیم ایدی بدیل بولده آوردی هم وصیت یازوون یازدی یاننده بولغان هر بر نرسه سنی یازدی یازوون سودا مالی آراسنه تاشلادی بولداشلارینه ۹۹ یتمه دی باری بومقاعمنی ئولسهم اهل بیتنه قایقاروب بیررسز دیب عدی برلن تمیم گه وصیت قیلدی هم ایکسنی بواشکه شاهد قیلدی بدیل وفات بولدی بوا یکی نصرانی بولداشلاری بدیل ئولساگج بدیلانک مالی تیکشردیار هم مالی آراسندان اوج مغفال آغرلغنده آلتون برلن نقشله تگان کهش صاوت تابیدیلار بوساوتنی باشردیار شامدن مدینه گه قایقناچ بدیلانک مالی اهل بیتنه بیردیلار اهل بیتنی مالن آچوب قاراب بدیلانک وصیت یازوونینی تابیدیلار وصیت منکور کهش صاوتنه یازلغان ایدی بدیلانک یاقنلارننن یکی آدم عدی برلن تمیمدن صاوتنی صورادیلار عدی برلن تمیم بز بدیلان آلتان نرسه فی اهل بیتنه تابشردق بزده باشقه نرسه یوق دیدیلر بدیل مالوننن بر آز نرسه صاندیهو دیدیار بوا یکی نصرانی هیچ نرسه صانمادی اوزاق وقت آوردی مدینه گه قایقناغانه ئولدی اوز حاجتنه صرفی قیادی دیدیلر بوبدیلانک یاقنلاری بز مالی آراسنه بر یازو تابدق آنه کهش صاوتنه یازلغان بز اول صاوتنی تابیمیز دیدیلر بس نصرانیلار بز بامیمیز دیو انکار ایقیدیلر نزاع قوبدی رسول الله غه حکم گه باردیلار شول خصوصه الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدمار (شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ) وصیتنه سزنىڭ آراگزده فرض بولغان شهادت یعنی شاهد قویو (إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) هر قایقچار سزنىڭ برگرگه ئولم حاضر بولسه (حِينَ الْوَصِيَّةِ) وصیت وقتنه ئولم حاضر بولسه (إِنَّنَا نُوَاعِدُكُم مِّنْكُمْ) سزنىڭ یاقنلارگزدن یا که سز مسلمانلاردن عدالت اییه سی بولغان ایکی ایرنىڭ شهادتیدر (أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ) یا که سزنىڭ یاقنلارگزغه باشقه دن یا که سز مسلمانلارغه باشقه دن ایکی کشینىڭ شهادتیدر (أَنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ) اگر سز بیرده سیر (سفر) قیلساگز (فَأَصَابَكُمْ مِصِيْبَةُ الْمَوْتِ) بس سزگه ئولم قایفوسى ایرشسه یعنی ئولسه گز (تَجَسَّسْتُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ) بس سز ایکی شاهدنی ایکدی نمازی صوکنده هبس قیلورسز یعنی توقناورسز (فَيَقْسِمَانِ بِاللَّهِ) بس ایکی شاهد الله برلن قسم ایته رار (أَنْ أَرْتَبْتُمْ) اگر شاهدلارنىڭ اوشاخچلی بولورنىڭ شك قیلساگز (لَأَنْشَقُرِي بِهِ نَمَطًا) قسم برابرنىڭ دنیانننى آلاشدرمیه ز دیب ئه يتورلر یعنی شاهدلار مال اوچون یالغاننن یمین ایتمیه ز دیو ئه يتورلر (وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى) گرچه فائده سنه یمین اینلمش یاقنلق اییه سی بولسه ده یعنی قرده شمز بولسه ده (وَلَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ) دخی الله تعالی نىڭ شهادتنی یاشرمیهز یعنی الله تعالی نىڭ الوغلاو برلن امر قیلغان شهادتنی یاشرمیهز (أَنَا إِذَا لَمِنَ الْأَمِينِ) درستلکده شهادتنی یاشردکمز وقتنه البته بز گناهلی آدملردن بز دیوب ئه يتورلر بوا آیت اینگاننن صوگ رسول الله ایکدی نمازی بی او قودیک عدی برلن تمیمنی چاقردی منبر آلدننه «بِاللَّهِ لَمْ نَخُنْ بِشَيْءٍ مِّمَّا دَفَعْنَا إِلَيْكَ الْيَمِيْنُ» بوا یمین ایندردی یعنی بز ئولسگان آدم اوزمزگه بیرگان نرسه دن هیچ نرسه گه خیانت قیلماقدق معناسنده بس بو عدی برلن تمیم یمین اینکناچ رسول الله بولارنى بیبهردی بر آز زماننن صوگ منکور کهش صاوت بولار قولنده ظاهر بولدی بازارده صانوب

تورالار ايندى بو خبر بىدىلنىڭ ابكى ياقن قىردەشى مطلب بىرلەن ەمرگە ايرىشدى مطلب بىرلەن ەمر
ەدى بىرلەن نەيمگە ئەپتىدىلەر سز بىدىلنىڭ ەيىچ نىرسەسى بىزدە يوق دىو يەين ايندىگىز توگمە دىو
باى يەين ايندىك بىز بىدىلدىن صانتوب آلفان ايندىك لىكن شاھىدىمىز يوق ايندى سز شاھىد طلب
قىلورسىز دىو قورقىدىق شونىڭ اوچون انىكار ايندىك دىدىلەر بس بوواقەنى يەندە رسول اللەغە بىيان
ايتىدىلەر شوندىن صوڭ ذىكر قىلماقچى آيت ايندى (فَأَنْ عُرِّ) بس اكر توشنىلمىش بولسە (عَلَى)
بونىڭ اوزەرىنە (أَنْهَمَا اسْتَعْتَقَا إِنَّمَا) دىرسىلىككە ابكى شاھىد گىناھى واجب ايتە تورغان نىرسەگە نىيشلى
بولدىلار يەنى ابكى شاھىدنىڭ خىانتى ياكە گواھلىق بىرودە يالغانلارنى ظاھر بولسە (فَأَخْرَأَنَ يَقْرَأُ
مَقَامَهُمَا) بس اۆلگى ابكى شاھىد اوزنە تورغا ايندىلەر ابكى شاھىد نىيش بولور (مَنْ أَلْتَنَ)
شوندى آدملىرىن (اسْتَعْتَقَ عَلَيْهِمُ الْاَوْلِيَاءُ) شاھىد بولور اوچون وارثلار اوزەرىنە ەقلىراق بولدى
اول ابكى شاھىد بىنى آلازەرىنە جنائىت قىلغان اهل مىتدىن بولور ايندىلەر ابكى شاھىد يەنى
اۆلگى ابكى نصرانى شاھىدلارنىڭ قوللارنى بىدىلنىڭ صاوتى ظاھر بولو سببلى خىانتلىرى بىلىنگىچ
بىدىلنىڭ وارثلىرىن ابكى شاھىد بولسون چونكە اۆلگى ابكى شاھىد بىدىلدىن صاوتنى صانتوب آلونى
دەرى قىلولارنى سببلى مەدى بولوب ئەورلىدىلەر يەنى مطلب بىرلەن ەمر شاھىد بولسون (فَيُقْسِمُ بِاللَّهِ)
بس ايندىلەر ابكى شاھىد اللە بىرلەن قىسم ايتىلەر (لَشَهَادَتِنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا) بىزنىڭ گواھلىقىمىز
قبول ايتىوگە آلارنىڭ گواھلىقلارنىدىن (بەپىلىرىدىن) ەقلىراق (وَمَا اعْتَدَيْنَا) دىنى بىز شەھادەتە
(بەپىنەزدە) شرىعت چىگىدىن اوتەدىك (إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ) دىرسىلىككە بىز اكر يالغاندىن يەين
ايتسەك اللە ظلم قىلوجىلاردىنمىز دىو بو اورنىدە يەين بى ابكى گەگنە قىر قىلو مىتنىڭ وارثلىرى
ابكى گە بولغانغە كورە بولور والا ەر وارث انىكار ايندىكىدىن ەر قايسە يەين تىپىش بو آيت ايندىلەر
بىدىلنىڭ وارثلىرى مطلب بىرلەن ەمر آياق اوزرە توروب يەين ايندىلەر رسول اللە بىدىلنىڭ صاوتنى
وارثلىرى اولان مطلب بىرلەن ەمرگە بوردى اكر دە بو آيت دە شەھادەتدىن يەين مراد بولسە نزاع يوق
اكر حقىقى مەناسى مراد بولسە اكر «مەنكەم» بىرلەن «أَوْ آخْرَأَنَ مِنْ غَيْرِكُمْ» دىن مىتنىڭ ياقن وبراى
قىردەشلىرى مراد بولسە بو وقىدە ەم نزاع يوق اكر «مەنكەم» دىن مىلمانلار مراد بولوب «أَوْ آخْرَأَنَ
مِنْ غَيْرِكُمْ» دىن اهل ذمە مراد بولسە بو آيت منسوخ بولا چونكە دىمىنىڭ مىلمانغە شەھادىتى مقبول توگىل
دىگانلار اوشانداق «فەيقسان» دىن مراد وصىلارنى يەين ايتىدرو بولسە بو آيت منسوخ بولدى
شاھىدلارنى يەين ايتىدرو مراد بولسە منسوخ بولا چونكە شاھىدنى يەين ايتىلدى دىگانلار اللە اعلم
(ذَلِكَ) بودىكى قىلغان ەكم يەين بى شاھىدلەرگە قاينارو (أَدْنَى أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ) شاھىدلارنىڭ
شەھادىتى كىتروو يەنە ياقىنراق (عَلَى وَجْهَيْهَا) شەھادىتىنى نىيشلى بولغان ەمى اوزەرىنە (أَوْ بِغَاوْرَا
أَنْ تُرَدَّ آيَاتُ) ياكە شاھىدلارنىڭ بەپىلىرىنىڭ قايتارلىشى بولوندىن قورقولار يەنە ياقىنراق (بَعْدَ
آيَاتِهِمْ) شاھىدلارنىڭ بەپىلىرى صوگىدە يەنى اۆلگى شاھىدلار يەين ايتىلدىن صوڭ ايندىلەر شاھىدلردىن

یہین ایقدر لسه ازلگی شاهدلر یالغانلقلاری نلک ظاهر بولووی سبہلی رسوای بولورلار (وَاتَّقُوا اللَّهَ) خیانت ویالغان یہین ایقوده اللہدن صافلانلکیز (وَأَسْمِعُوا) دخی اللہتعالی نلک قوشقان نرسہسنی قبول قیلوب ایشنوبرلہن ایشنکیز (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) واللہ تعالی اوزینلک طاعتندن چغوجی قومنی حق یولغه کوندرمہس یعنی خیانتدہ ویالغان یہیندہ اللہدان صافلانماسا کیز ہم اللہ تعالی نلک قوشقان نرسہسنی قبول قیلوب ایشتہسہ کیز اللہ تعالی نلک طاعتندن چغوجی بولاسز اللہ تعالی اوزی نلک طاعتندن چغوجی قومنی حق یولغه کوندرمہس (يَوْمَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّسُلَ) ای محمد شول کوننی بیان قیل اللہ (تعالی) اول کوندہ پیغہبرلرنی جییار یعنی قیامت کوننی (فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ) بس اللہ پیغہبرلرنی قوملریننی شلقہ قیلوب شہ بقور اللہنی برلہوگہ اوندہ گان وقتلہ قایونرسہدہ قبول قیلندکیز (قَالُوا لَأَعْلَمُنَّ لَنَا) پیغہبرلر شہ بقورلر ہزگہ سین بلسگان نرسہنی بلوبوق (أَنْتَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ) درستلکدہ سین غیبلرنی بلسکوجی سلک (إِذْ قَالَ اللَّهُ) ای محمد (علیہ السلام) شول وقتنی بیان قیل اول وقتلہ اللہ تعالی شہ بقدی (يَا عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ) ای مریم اوغلی عیسی (اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ) سینلک اوزہرگہ بولغان نعمتمنی ایسکہ توشر (وَعَلَى وَالِدَتِكَ) دخی سینلک آنلک اوزہرینہ بولغان نعمتی ایسکہ توشر (إِذْ أَيْدَتِكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ) شول وقتلہ بولغان نعمتمنی ذکر قیل سیننی روح القدس (جبرائیل علیہ السلام) برلہن قوتلہ دم (تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي النَّمْلِ وَالنَّهْلِ) آدملرگہ سوبلہ شہر بولدک ہیشکدہ وقتلہ دخی یگت وقتلہ (اوتوز یاشندن اوتکان ایرگہ کھل و خاتونغه کھلہ دیورلر) یعنی ہیشکدہ گی بالا وقتلہ سوبلہ شوک برلہن یگت وقتلہ سوبلہ شوک برابر بولدی موندان مقصود عقلینلک کمالندہ ہم سوبلہ شودہ بالاحالنی کھولت مالندہ توناشدرو (وَإِذْ أَعْلَمْتُكَ الْكِتَابَ) دخی شول وقتلہ اغی نعمتمنی ایسکہ توشر سینک کتاب (بازو) اویرہ دم (وَالْحِكْمَةَ وَالْقُرْآنَ وَالْإِنجِيلَ) دخی حکمت ہم تورات وانجیل اویرہ دم (وَإِذْ تَخَلَّقْنَا مِنَ الطِّينِ) دخی شول وقتلہ اغی نعمتمنی ایسکہ توشر بالچقدان صورتلہ ندرر بولدک (كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ) قوش صورتی کبی (بِأَذْنِي) بینم اذنہم برلہن (فَفَقَفْنَا فِيهَا) بس اول صورتلہ اؤرر بولدک (فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَذْنِي) بس اول صورت میں اذنہم وتلہوم برلہن قوش بولور بولدی (وَتُبْرئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِأَذْنِي) دخی میں تلہوم برلہن کوزسز توغہ لارنی وآلاتہ نلیلرنی سلامتہ ندرر بولدک (وَإِذْ نُخْرِجُ الْمُوتَى بِأَذْنِي) دخی شول وقتلہ اغی نعمتمنی بیان قیلغل ٹولکلرنی ترگزب قبرلرننن چغارر بولدک (وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ) دخی شول وقتلہ اغی نعمتمنی ایسکہ توشر اسرائیل بالالارنی (یہودلرنی) ٹولتررگہ قصد قیلولارندہ سیننن طیدم یعنی ٹولترتہ دم (إِذْ) شول وقتلہ ٹولترودن طیدم (جنتہم بالبیئات) اسرائیل بالالارینہ ظاہر بولغان معجزہ لہر کیتردک سین (فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَتَّعْتُم مَّا كُنْتُمْ فِيهَا تُوعَدُونَ) بس اسرائیل بالالارندان کافر بولغان آدملر شہ بقدیلر (إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ) سین کیترگان نرسہ توگلدر مگر ظاہر سحردر دیو (وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْمُؤْمِنِينَ) دخی شول وقتلہ اغی نعمتمنی ایسکہ توشر حواری لارغہ (بنو اسرائیل نلک خواصنہ) سینلک تلک اوزہرگہ وحی قیلنم (أَنْ آمِنُوا بِالرُّسُولِ) میںک ہم رسولہ ایمان کیترکیز دیو (قَالُوا آمَنَّا وَأَشْمَدُ) حواریلار شہ بقدیلر ای رہیز

سیکا هم رسولك عیسیٰ غه ایمان کیتردك شاهد بولسین (بَانْنَا مُسْلِمُونَ) درستلکده بز بوی صونوچیلارمز دیو (أَذَقَالِ الْحَوَارِيُّونَ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیلغل حواریلار شه یئدیلر (بِأَعْيَاسَى بْنِ مَرْيَمَ) ای مریم اوغلی عیسیٰ (هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ) ای اربنكك كوچی بیقهرمی یعنی قیلورمی (أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ) بزنگ اوزه رمزگه کوکنن مائده (طعاملی آش یا لوق) یعنی اچینه طعام قویباغان نرسه ایندروگه (قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ) حضرت عیسیٰ حواریلرگه شه یئدی مونكك کبی نرسه فی صور او ده الله تان قورقنر (أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز الله تعالی نكك قدرتی نكك کامل بولوینه و مینم پیغه بر بولورومه ایمان کیتروچی بولسا کز (فَالْوَا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا) حواریلار شه یئدیلر اول مائده دن آشاومزنی تلیمز (وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُنَا) دخی الله تعالی نكك قدرتی نكك کامللکنی کوز برله ن کوروب کوللر مزنكك قرار لانووینی تلیمز (وَنَعْلَمُ أَنَّ قَدَصَدَقْتَنَا) دخی پیغه برلکنی دعوی قیلوده تعقیق سینكك راست شه یئکان بولوونکی بلوومزنی تلیمز (وَنُكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ) دخی مائده اوزه ریده شاهدلار جمله سنن بولونی تلیمز اگر بزدن شهادت ایسته سهكك یاکه کوز برله ن مشاهده قیلوچیلاردان بولونی تلیمز یعنی شول سبیلر اوچون کوکنن الله تعالی نكك مائده ایندرووینی تلیمز (قَالَ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ) مریم اوغلی عیسیٰ علیه السلام شه یئدی (اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا) ای الله وای ربه بزنگ اوزه رمزگه ایندراک ایكك (مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ) کوکنن مائده فی (تَكُونُ لَنَا عِيدًا) اول مائده بزگه شادلق بولور ایدی یعنی مائده ایگن کون بزگه شادلق کونی بولور ایدی (لَاؤَلْنَا وَآخِرْنَا) بزنگ اولگیلر مز و صرکخیلار مز اوچون مائده یکشنبه کون ایندی دیگانلر شونكك اوچون نصارالار یکشنبه کوننی بیرام ایقوب توتالار (وَأَيَّةَ مَلَكٍ) دخی سیندن بر علامت بولور ایدی (وَأَرْزُقْنَا) دخی مائده دن بزنی رزقلاندرغای ایكك (وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) دخی سین رزقلاندروچیلارنكك ایكك ایزگوسی سن (قَالَ اللَّهُ) الله تعالی حضرت عیسیٰ نكك دعاسنی قبول ایقوب شه یئدی (إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ) درستلکده مین مائده فی سزگه ایندروچی من (فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مَنكُم) کهمر سزلردن مائده ایندراگان صرکنده کافر بولسه یعنی مینم برلکمنی و عیسیٰ نكك حق پیغه برلکنی انکار اینسه (فَأَنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا) بس درستلکده مین اول کشینی شوندی عذاب برله ن عذاب قیلورمن (لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ) اول عذاب برله ن بتون عالمدن هیچ برهونی عذاب قیلما من یعنی مثالی بولباغان قاطی عذاب برله ن عذاب قیلورمن * بیضاوی روایتنه کوره مائده قصه سی شول ره وشچه الله تعالی کوکنن ایکی بولوط آراسنه قزل آش یا لوق ایندردی حواریلر تاراب تورالار ایدی تمام کوز آلدلارنده توشدی حضرت عیسیٰ یغلادی هم ای الله مائده فی بزگه رحمت قیل عذاب قیلمه و بزنی شکر قیلوچیلاردن قیل دیدی هم مائده ایگن کوروب طهارت آلوب نماز او قودی و مائده فی آپدی «بِسْمِ اللَّهِ خَيْرُ الرَّازِقِينَ» دیو او قودی مائده شوندان عبارت بولدی بو قورغلن بالق نه تکه و قاققلاری اصلا بوق ایدی بالق نكك باشی اوچنده توز قویروغی اوچنده سرکه تیره سنده تورمادان باشقه هر نورلی باشلر بالق یاننده بیش کومه چ برسند زیتون ایگنچیسند بال اوچونچیسند صاری مای دورنچیسند

پنیر (صیر) بیسناچی سفده قوورغان ایت حواریون سنن شه عون حضرت عیسی دن ای روح الله بو دنیا طعامندنمی آخرت طعامندنمی دیو صورادی حضرت عیسی هیچ قاینوسندن توگل بو طعامنی کمال قدرتدن الله تعالی اوزی خلق ایتدی صورغان نرسه کزنی آشاگز هم شکرانه قیلاگز الله تعالی نعمتی آرندور دیدی حواریلار حضرت عیسی غه نه یقیدیلر ای روح الله اگرده بو مائده علامتدن بزرگه ایکنچی علامت کورسه تسهک ایدی دیدیلر حضرت عیسی ای بالقی الله نلک اذنی برلهن ترک هول دیدی بالقی سلکندی وتیبرندی مونک صوکنده ای بالقی اولده گی حالسکه قایت دیدی بالقی قوورلغان بالقی بولدی مقصود تمام بولغاچ مائده کونک طرفینه اوچدی مائده اوچقانلک ایکنچی کوننده حواریلر اطاعتدن باش تارتوب گناهللی بولدیلار الله تعالی صورتلرینی دوکغز ومیهون صورتنه آله اشردی بهضیلار مائده دن معرفت لرنک حقیقی لاری مراد دیگانلر چونکه طعام بدنسکه آرزق بولغانی کبی حقیقی معارفده روحنه آرزق بولا حواریلر حقائقغه وصولنی ایسنه گان بولور اوزلاری حقائقغه ایرشوگه حاضرلکی بولماغان بولورلار حضرت عیسی نه ینگان بولور اگر ایمانی حاصل قیلغان بولساگز تقوالقنیده استعمال قیلاگز شونندان صوکن حقائق معارفکه توشنور سزدبو (وَإِذْ قَالَ اللَّهُ) دخی ای محمد علیه السلام شول وقتنی ذکر قیلغل الله تعالی نه یندی (يَا عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ) ای مریم اوغلی عیسی (أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ) سیلمی آدم لرگه نه یقیدک (اتَّخَذُونِي وَأُمَّي) مینی هم آناسنی توتوگز (الْهَيْنَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله غه باشقه ایکی اله ایتوب دیو الله تعالی بو سوزی برلهن کافر لرگه شلقه قیلادر (قَالَ سُبْحَانَكَ) حضرت عیسی نه یقیدی ای الله سیلی کامل پا کلاو برلهن پا کلا یمن (مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ) میکا مناسب بولماس نه یبو (مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ) میکا نه یتمحق بولماغان سوزنی (إِنْ كُنْتُ قُلُّهُ) اگر مین اوزمنی و آناسنی معبود توتوگز دیو نه یقان بولسام (فَقَدْ عَلِمْتَهُ) بس تحقیق سین اول سوزمنی بلهسک (تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي) مینم نفسمه یاشرن بولغان نرسه نی بلهسک (وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ) دخی سینک نفسکده یاشرن بولمان نرسه نی مین بلیم بو آیقده نفسدن ذات مراد یاکه اولگی نفس صحبتده توشکانلگی اوچون ذاندان نفس لفظی برلهن مشاکله اوچون ذکر وتعبیر ایتلگان (إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ) درستلکده سین غیبلرنی بلگوچی سک (مَا قُلْتَ لَهُمْ) آدم لرگه مین نه یقمه دم (إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ) مگر سین نه یبو برلهن امر قیلغان نرسه نیلگه نه یندم (أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ) مینمده سزنگده تربیه ایتوچکز بولغان الله تعالی گه عبادت قیلکز دیدم (وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا) دخی آدم لراوزه رینه شاهد بولدم یعنی آدم لرنک قیلغان اشلری اوزه رینه (مَادُمْتُ فِيهِمْ) آدم لراچنده ترک بولغان مدنمه (فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي) بس مینی کوکگه کوندر برلهن تولقرگانک (يَبْرُدُنَ الْغَائِنُكَ) زمانه (كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ) آدم لراوزه رینه سین صاقلوچی بولورسک یعنی حاللرین نیک شروچی بولورسک (وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ) دخی سین هر بر نرسه اوزه رینه توشکوچی سک وهر نرسه نی بلگوچی سک (إِنْ نُمِتْهُمْ) اگر سین آدم لرنی عذاب قیلساک (فَأَنَّهُمْ عِبَادُكَ) بس درستلکده اول آدم لر سینک قول لارندر وسین خوجه سک خوجه اوز ملکده

تله سه نی قیلور (وَأَنْ تَغْفِرَ لَهُمْ) واگر سین آدمار نی بارلقاساڭ (فَأَنْتَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) بس درستلکده سین اشکده کوچلی سڭ، حکمت ا بیه سی سڭ ا اگر گناهللی. بنده لرنی عذاب قیلساڭ عدلک، بارلقاساڭ فضاکدر (قَالَ اللَّهُ) نه یقندی الله تعالی (هَذَا يَوْمٌ) بو قیامت کرنی شوندی کوندر (يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صَدَقُهُمْ) بو کونده دنیا ده راست توغری بولغان آدمارنڭ راستلی و توغریلقی فاتحه بیرر (لَهُمْ جَنَّاتٌ) دنیا ده راست و توغری بولغان آدمارگه اوجماخلار باردر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنڭ آستندان یلغهار (صَوَّارٍ) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول اوجماغده مگگو قالغانلاری حاله (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) الله تعالی اول اوجماخ اهلی بولغان آدماردن راضی بولدی (وَرِضْوَانُهُ) دخی اوجماخ اهلی بولغان آدمار الله تعالی دن راضی بولدیلار (ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بو اوجماخ هرلن ثواب الوغ بولغان مگگولک سعادتدر (لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) الله اوچوندر کولکرنڭ و بیرلرنڭ ملکی (وَمَا فِيهِنَّ) دخی کولکرده و بیرلرده بولغان نرسه نڭ ملکی (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) و اول الله تعالی هر نرسه اوزه رینه کوچی بیقکچی بولدی. مائده سوره سی نڭ ترجمه سی تمام بولدی.

﴿الْقَوْحَى سوره انعام سورہ سی آلنی آیقندن باشقه سی مکده اینگان جمعی یوزده آلمش بیس آیت﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي) هر بر ماقتا شوندی الله تعالی گه بولغای ایدی (خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) اول الله تعالی کولکرنی و بیرلرنی یارانندی (وَجَعَلَ الظَّالِمَاتِ وَالظَّالِمِينَ) دخی قارانغولقلارنی و نورنی یارانندی یا که آزغونلق برلن توغریلقنی یارانندی (ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) مونڭ صوکنده کافر بولغان آدمار (بَرَبِّهِمْ يَعْتُلُونَ) ربلرینه عبادتده باشقه نرسه لرنی برابر قیلور بولدیلار (هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ) اول الله تعالی شوندی الله در که سزنی بالقدان یارانندی یعنی سزنی یاراطونی بالقدان باشلادی چونکه بالقی اولگی ماده دخی اولگی مخلوق بولغان آنامز آدم علیه السلام بالقدان یارانندی (ثُمَّ قَضَى أَجَلًا) مونڭ صوکنده سز نڭ اوچون نولم مدتی حکم ایددی (وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ) دخی الله تعالی حضورنڭ آنالمش معلوم بولغان قیامت اجلی باردر (ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ) مونڭ صوکنده سز قیامت کون قبرلردن قوبارلوده شک قیلور سز (وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ فِي الْأَرْضِ) و اول الله تعالی کولکرده و بیرلرده عبادت گه مستحق بولغان الله در (يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ) اول الله تعالی سز نڭ آرا کزده یاشرون سویله شکان نرسه کزنی هم نجقروب سویله شکان نرسه کزنی بلور (وَيَعْلَمُ مَا تُكْسِبُونَ) دخی سز نڭ کسب قیلغان نرسه کزنی بلور کیره کسب قیلغان نرسه کز ایزگوبولسون و کیره ک یاوز بولسون (وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ) مکه اهلنه هیچ بر آیت کیلمهس (مَنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ) ربلری نڭ آیقلمدن (إِلَّا) مگر کیلدی ایسه (كَاثُرًا) عفا معرضین) اول آیت دن یوز دوندر وچی بولدیلار (فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ) بس تعقیق مکه اهلی حقنی (فَرَّانِي) بالغانغه تونمیلار (لَمَّا جَاءَهُمْ) حق (فَرَّانِي) اول مکه اهلنه کیلگان زمانده (فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ) بس مکه اهلنه شول نرسه نڭ

خبرلری تیز کیلور (كُنُوبِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ) اول نرسه فی خورلار بولدیلار یعنی اوزلرینه دنیاده و آخرته
عذاب اینگان وقتده خورلاغان نرسه لری ظاهر بولور (أَلَمْ يَرَوْا) ایامکه اهلی کورمه دیلمی (كَمْ أَهْلَكْنَا
مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ) اول مکه اهلندن بورون زمان اهلندن کویمی هلاک ایتدک (مَكَّنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ)
مکه اهلندن بورون بولغان زمان اهلی بیرده قرارلاندرق یعنی بیردک (مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ) سزگه
(اهل مکه گه) قرارلاندرماغان یعنی بیرمه گان نرسه فی یعنی سزگه بیرمه گان مال و بیلن قوتنی آلاغه
بیردک (وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا) دخی اهل مکه دن بورون بولغان زمان اهلی اوزه رینه کوکنی
(یغمورنی) توتاشدان بیبهردک (وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ) دخی یلغلارنی قیلدق (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ) اول مکه اهلندن
بورون بولغان زمان اهلینک آستندان آغار قیلدق یعنی شول قدر بایلقه وراحتده یاشادیلر (فَأَهْلَكْنَا هُمْ
بِذُنُوبِهِمْ) بس آلا رنی گناهلاری سببلی هلاک قیلدق ماللاری سببلی هلاکتدن قتولا آلمادیلار (وَأَنشَأْنَا
مِنْ بَعْدِهِمْ) دخی آلا ر صوکنندان یاراندى (قَرْنَا آخِرِينَ) ایکنچی زمان خلقنی (وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ) واکر
ای محمد (علیه السلام) سینک اوزه رینک ایدرسه ک (کتابا فی قرطاس) کاغده یازلغان نرسه فی (فَلَمَّسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ)
بس اول کاغدی قوللاری برلهن توتسالار (لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا) البته کافر بولغان آدملر نه یقولر (أَنْ
هَذَا إِلَّا شَجَرٌ مُبِينٌ) توکلدر بو کاغده یازلغان نرسه مگر ظاهر سحردر دیو (وَقَالُوا) دخی نه یئدیلر
(لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ) محمد علیه السلام اوزه رینه بو پیغمبر دیو بیزگه سویله شه تورغان فرشته ایدر لسه چی
دیو (وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَائِدًا) واکر فرشته ایدرسه ک (لَقَضَى الْأَمْرُ) آلا رنک هلاک بولو اشلرنی اوتله مش بولور
ایدی چونکه الله تعالی بر قومگه فرشته بیبهردی ایسه اول قومگه هلاکت توتاشدی (ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ) مونک
صوکنده مهلت بیرلمش بولماسلار ایدی (وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا) واکر آلا رغه ایدر لشنی فرشته قیلدق
(لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا) اول فرشته فی ایر صورتک قیلور ایدک (وَلَلْبَشَرُ عَلَيْهِمْ) دخی آلا ر اوزه رینه شبهه لی قیلور
ایدک (مَا يَلْبَسُونَ) اوزلاری شبهه لنگان نرسه فی یعنی اوزلرندن آیرو مشکل بولور ایدی بس نه یقولر
ایدی بوایه بس مگر بزنگ کبی آدم دیو (وَلَقَدْ اسْتَوْهَرَّ بُرْسُلٌ مِنْ قَيْلِكَ) و تعقیق ای محمد علیه السلام سببندن
بورون رسوللرنی خورلانمش بولدی (فَعَاقَ بِالَّذِينَ سَخَرُوا مِنْهُمْ) بس رسوللردن مسخره قیلغان آدملرگه
ایندی (مَا) شول نرسه ننگ جزاسی (كُنُوبًا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ) اول نرسه برلهن پیغمبرلرنی خورلار بولدیلار
(فَلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ) نه بیت سین ای محمد علیه السلام اول آدملرگه بیرده سیر قیلکز (ثُمَّ أَنْظِرُوا) مونک
صوکنده اعتبار قیلرب قاراگز (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْتَسِبِينَ) پیغمبرلرنی یالغانغه تونوچیلارنک صوکنی
حالی نیهک بولور (قُلْ لِمَنْ) نه بیت سین ای محمد (علیه السلام) کم اوچوندر (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده
و بیرلرده بولغان نرسه لر (قُلْ اللَّهُ) نه بیت سین ای محمد کوکلرده و بیرلرده بولغان نرسه لر الله تعالی اوچون
ماکدر (كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ) اوزینه الله تعالی رحمتنی یازدی یعنی رحمت قیلونی التزام ایندی
(لِيَجْزِيَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کوئی صاری البته سزنی جبار (الرَّيْبَ فِيهِ) اول قیامت کوننده
شک یوقدر (الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) شوندی آدملر اوزلرینه ضرر ایتدیلر یعنی ایمان فطریلارینی

وسلامت عقلارونی ضائع ایتولارنی سببلی سرمایدلرینی بوشقه چغاردیلار (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس رأس مال بولغان ایمان فطربنی طائع ایتوسببلی اوزلربنه ضرر ایتدوچیلار مؤمن بولماسلار (وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دخی الله تعالی اوچوندی کیچده وکوندزده قرارلانغان نرسه (وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) واول الله تعالی سوزلرنی ایشتكوچیلر هم نیقلرنی بلسگوچیلر (قُلْ اَعُوذُ بِاللّٰهِ اَنْخُدُ وَلِيًّا) نهیت سین ای محمد علیه السلام ای الله دن باشقهنی یاردهچی توتیم مو البتده توتیم (فَأَطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول الله تعالی کوکلرنی ویدرلرنی باراطوچیلر (وَهُوَ يُطْعِمُهُمْ وَلَا يُطْعَمُ) واول الله تعالی آدملرنی طعاملندرر واوزی طعاملنمش بولماس (قُلْ اِنِّيْ اَمْرٌ اَنْ اَكُوْنُ) نهیت سین ای محمد (علیه السلام) مین بولماقلقم برلن بیورلمش بولدم (اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ) بوی صونغان آدمک اؤلگسی بولماقلقم برلن (وَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ) دخی میکا مشرکلردن بولماسین دیو، بیتلدی (قُلْ اِنِّيْ اَخَافُ) نهیت سین ای محمد علیه السلام درسقلک مین قورقامون (اِنْ عَصَيْتُ رَبِّيْ) اگر ربه گناهلی بولسام یعنی بوی صونماسام (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ) الوغ کوننک عذابلن قورقامون دیو (مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ) کمر اول کشیدن قیامت کوننده عذابنی دوندلمش بولسه (فَقَدْ رَحِمَهُ) بس تحقیق اول کشیگه الله تعالی رحمت قیلدی (وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْبَیِّنُ) بوعذابلک دوندلمش بولووی یا که رحمت ظاهر قیلنو سعادتدر (وَ اَنْ يَّمْسَسَكَ اللّٰهُ بَصْرًا) و اگر الله تعالی سیننی آورو و فقیرلک کبی ضررلی نرسه برلن توتسه (فَلَا كَاشِفَ لَهُ) بس اول ضررلی نرسه نی آچوچی یوقدر یعنی بقرچی بوقدر (الْاُھُو) مگر آچوچی اول الله تعالی گنده در (وَ اَنْ يَّمْسَسَكَ بَغِيْرًا) و اگر الله تعالی سیننی بایلق و سلامتک کبی ایزگو نرسه برلن توتسه (فَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ) بس اول الله تعالی هر نرسه اوزه ربه کوچی بیتکوچیلر (وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ) و اول الله تعالی قلالاری ارسقنده قدرنی برلن غالب بولوچیلر (وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْحَبِيْرُ) و اول الله تعالی اشنده حکمت اییه سیدر هم بنده لرینک حال لرینک طشیننی و اچیننی بلسگوچیلر * قریشدر بروقتنه رسول الله غه نهیتیلر ای محمد بزیمود و نصارا علماسلن صورادق سینک پیغمبر بولووک مقنده تورات برلن انجیلنه بارمی دیو بزگه آنک پیغمبر بولووی حقنده تورات برلن انجیلده هیچ نرسه یوق دبدیلر ایلدی سینک پیغمبر بولووک برلن بزگه کم گواھق بیرر دبدیلر الله تعالی شول خصوصده ذکر قیلناچق آیتنی ایدردی (قُلْ اَيُّ شَيْءٍ اَكْبَرُ شَهَادَةً) نهیت سین ای محمد (علیه السلام) قریشدر گواھق بیرو یوزندن قایو نرسه الوغراق (قُلْ اللّٰهُ) نهیت سین ای محمد (علیه السلام) گواھق بیرو یوزندن ایلک الوغ بولغان شی الله تعالی در (شَهِيدٌ بَيْنِيْ وَبَيْنَكُمْ) اول الله تعالی مینم برلن سزینک آرا کردا شامدر (وَاُوْحٰی اِلَيَّ هٰذَا الْقُرْآنُ) دخی میکا بو قرآن وحی قیلندی (لَا تُنذِرْكُم بِهِ) اول قرآن برلن سزنی قورقماقم اوچون (وَمَنْ بَلَغَ) دخی قرآن آنک اوزه ربه ابرشکان آدملرنی و جنلرنی قورقماقم اوچون بو آیت دلالت قیلادر قرآن کملرنی قرآن ایسگان و قنده بار بولغان آدملر برلن قرآن ایسگان صووک بار بولغان آدملردن عام بولووینه هم قرآن احکمی ابرشمه گان کشیدنک مؤاخذنه قیلمایوبنه دلالت قیلادر (اِنَّكُمْ لَفَشَهُتُوْنَ) ایسا سزنی گواھق بیره سز (اِنَّ مَعَ اللّٰهِ اَلْمَةَ

أُخْرَى) درستلکمه الله تعالى برلهن ایکنجهی معبودلر بار دیو (قُلْ لَا أُشْهِدُ) تهیت سین ای محمد
 مشرکلرگه مین سز گواھلق بیرگان نرسه برلهن گواھلق بیریم دیو (قُلْ أَنَا هُوَ اللَّهُ وَاحِدٌ) تهیت
 سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه بودر باشقه توکلدر الله تعالى برگنه بولغان معبوددر باشقه معبودنلک
 بولو احمالی یوقدر (وَأَنفَى بَرَى مِمَّا تُشْرِكُونَ) دخی درستلکمه مین سز اللهغه شریک قیلغان نرسه لردن
 (صنملاردن) بیزگوچیمون (الَّذِينَ اتَّيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) شوندی آدملر آلاغه بزکتاب بیردک یعنی
 یهودلر و نصارالار (يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ) آلار محمد (علیه السلام) نلک بیغهبر بولورینی بلورلر
 نیته که اولرینلک اولملارینی بله لر ایدی (الَّذِينَ خَسَرُوا أَنفُسَهُمْ) اهل کتاپدن هم مشرکلردن شوندی
 آدملر اولرینه ضرر ایندییلر (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس ایمان کسب ایقه تورغان نرسه لرینی ضائع ایتو
 سببلی اولرینه ضرر ایتوچیلر مؤمن بولماسلار (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ) دخی شول کشیمین کیمر ظالمه رک
 (افقرى على الله كذباً) اول کشی الله تعالى اولرینه بالغاننی افتر قیلدی (أَوْ كَتَبَ بآيَانِهِ) بایسه
 الله تعالى نلک آیتلرینی یعنی قرآنی بالغانغه توندی بوکشیمین ظالمه رک کشی بآرمی یعنی بو نورلی
 کشی دن ظالم بولغان هیچ کم بوقدر (أَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ) درستلکمه شأن ظالملر سعادتکه ایرشه سلر
 (وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) ای محمد شول کوننی بیان قیل آدملرنلک بارچه سنی قیبلرندن قوبارمز (ثُمَّ نَقُولُ
 لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا) قیبلرندن قوبارغاندن صوکل عبادتده اللهغه شریک قاطقان کیشیلرگه نه بقورمز
 (أَبِنَ شُرَكَائِهِمْ) عبادتده اللهغه شریک ایتمک معبودلرگز قاید دیوب (الَّذِينَ كَفَرْتُمْ تَزْعُمُونَ) شوندی
 شریکلردر آلا سز آلارنی عبادتده اللهغه شریکلر دیو باطلر گمان قیلدگز (ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ) مونلک
 صوکنده مشرکلرنلک کفری یعنی کفرلرینلک عاقبتی بولمادی (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر نه بیتولری بولدی
 (وَاللَّهُ رَبُّنَا) رهیز بولغان الله تعالى برلهن قسم ایتوب نه یته مز (مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) بزعبادتده اللهغه شریک
 قاطوچیلاردان بولمادق دیو (أَنْظُرْ كَيْفَ كَفَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ) ای محمد علیه السلام اعتبار قیلوب قارا
 اول مشرکلر نیچک اولرینه بالغانلادیلر یعنی بز مشرک توکل دیو (وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) دخی
 مشرکلردن افتر قیلغان نرسه لری (شریکلر) غاڈ بولدی بو وقتده ابو سفیان دخی ولید هم نصر
 دخی عقبه هم شیبه برلهن ابو جهل هم باشقه لار برگه جییولشپ رسول الله نلک قرآن اولوغاننی طسکلاب
 توردیلار نصرغه نه بقدیلر محمد (صلی الله تعالى علیه وسلم) نرسه نه یته دیونصر نه بقدی نرسه نه یتمکاننی
 هیچ بلیم لکن نایمی سلکنه مین سزگه سوبله گان کبی اوتکان امنلرنلک ضعیف حکایتلرینی نه یته
 دیدی ابوسفیان تهیتدی مین محمد علیه السلام نلک تهیتکان نرسه سنی حق دیوبله م دیدی ابوجهل قاید اول
 حق بولر دیدی شول خصوصده الله تعالى ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ) (وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ)
 مشرکلر جمله سنن بعضسی قرآن اولوغان وقتکنده ای محمد علیه السلام سینلک سوزکا فُلاق صالورلار
 یعنی ایشقورلر (وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً) دخی بز اول مشرکلرنلک کوللری اولرنده پرده لر قیلدیق
 (أَنْ يَفْقَهُوهُ) سینلک سوزگنی (قرآنی) اول مشرکلرنلک آدلولاری مکروه بولغانلقی اوچون (وَفِي آذَانِهِمْ)

ناسم اللهغه بولغونى يالغانغه توتوچيلارغه قيامت كيهت كيلسه (قَالُوا يَا حَمْرُوتَا) شه پتورلر آلاز اى
 بزنىڭ قابغوز (عَالَى مَا فَرَطْنَا فِيهَا) دنيا نركلگىڭ كيهچيلگىڭ قىلوومز اوزهرينه (وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ)
 دغى الله تعالى گه بولغونى انكار ايتوچيلر گناهلاريني يوكلرلر (عَالَى ظُهُورَهُمْ) آرقالارى اوزهرينه
 (الْأَسَاءَ مَا يَزُرُونَ) آگه اولكز آلارنىڭ آرقالارينه يوكله گن نرسه لرى (گناهلارى) نى باوزبولدى
 (وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) دغى دنيا نركلگى توكلدر (الْأَلْعَبُ وَهْوَهُ) مگرا ديوئمرو فائده سزاغدر (وَاللَّذَارُ
 الْآخِرَةُ) دغى آخرت پورطى (خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ) شركن صاقلانوچيلار اوچون ايزگودر (أَفَلَا تَتَّقُونَ)
 ايا دنيا برلهن آخرت دن قابوسى نك ايزگو ايكانى عقلكز برلهن اوبلاب قاراميسزى اگـرده
 قاراساكز بلور ايدكز (فَدَنَعْلَمُ) تحقيق بلهز (أَنَّهُ) درستلكده شأن (لِيَعْرُزَنَّكَ الْإِنِّي يَقُولُونَ) سينىڭ
 حقلده كافرلرنىڭ پتكان سوزلرى سيني حسرتله ندره (فَأَنَّهُمْ لَا يُكْتَبُونَكَ) ايدى درستلكده كافرلر حقيقتده
 سيني يالغانغه توتيلار (وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ) لکن ظام قىلوچيلار (بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ) الله تعالى نك
 آيتلريني انكار ايتلر يالغانغه توتالار يعنى سيني يالغانغه توتولارى حقيقتده الله تعالى گه قابغه
 چونك سىن الله نك معجزه لر برلهن راسلاغان بيغبرى سن بس آلاز الله تعالى نى يالغانغه توتالار
 آنك اوچون بيغبرلر نى يالغانغه توتو فى الحقيقت بيغبرلر نى بيغبروچيني يالغانغه توتودر نيقه كه
 ابوجهل رسول اللهغه بز سيني يالغانچى ديبهيز سين راست سن لکن الله تعالى حضورندن كينرگان
 نرسك يالغان ديمش (وَلَقَدْ كُتِبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ) و تحقيق سىمن بورون بولغان رسوللرده يالغانغه
 توتلدى بوسوزده رسول الله نك كوكلنى جواطو بولا (فَصَبِّرُوا) بس سىمن بورون بولغان رسوللر
 صبراق قىلديلار (عَلَى مَا كُتِبُوا) يالغانغه توتلغان نرسه لرى اوزهرينه (وَأُوذُوا) دغى يالغانغه
 توتو سببلى رنجتولمش بولولارى اوزهرينه (حَتَّى آتَاهُمْ نَصْرُنَا) بزنىڭ اول بيغبرگه قوملريني هلاك
 قىلار برلهن يارده موز كىلگان گه قدر (وَلَا يُبَدَّلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ) دغى الله تعالى نك سوزلريني آلامندروچى
 هيچ كم بوقدر (وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَاهِ الْمُرْسَلِينَ) اى محمد عليه السلام تحقيق سىكا رسوللرنىڭ خبەرلرندن بعضى
 كىلدى (وَأَنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ) اى محمد عليه السلام درستلكده سينىڭ اوزهرگه قومنىڭ سىكا ايمان
 كيترودن يوزدوندورلرى الوغ و آغر بولساده (فَأَنْ اسْتَقَطْتَ) بس اگرسين اى محمد عليه السلام كوچك
 بيبك كوچى بولساك (أَنْ تَبْتَغَى نَفَقًا فِي الْأَرْضِ) بىر اچينه كره تورغان نيشك ايسته وگه (أَوْسُلْمًا فِي السَّمَاءِ)
 ياكه كوك گه مەرگه باصغچ ايسته وگه (فَقَاتِلْهُمْ بَأْيَةٍ) بس قومنا بىر آستندان و كوك آستندن علامت
 كىلرور ايدك لکن كوچك بيتى معناسنه بو آيت دن رسول الله نك قومي نك ايمانه حرصنى بيان
 مقصود (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ عَلَى الْهُدَى) واگر الله تعالى نله سه ايدى بتون قومنى هدايت وحق لق
 اوزهرينه جبار ايدى وهمه سى سىكا ايمان كينرور ايدى لکن الله تعالى قومنىڭ كفرن ايمان
 اوزهرينه اختيار قىلولاريني بلدى شونىڭ اوچون هدايت وحقلق اوزهرينه همه سنى جىسادى (فَلَا
 تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ) بس اى محمد عليه السلام سبن بتون قومنى هدايت وحقلق اوزهرينه جىهاد نك حكمتنى

بلوی تورغان آدملردن بولما (اِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ) بودر باشقه توکلدر سینلک اسلام دیننه
 اوندوکنی قبول ایقدر سینلک سوزکنی چن کونللی برلن شهیتکان آدملرگنه (وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ)
 دخی ثولکر (کافرلر) الله تعالی آلارنی قیامت کوننده قبرلرندن قوبارر آلا شول وقتده سینلک حق
 دین گه اوندوگانکنی بلورلر لکن اول وقت ایمانلاری فائده بیرمهس (ثُمَّ إِلَيْهِ يَرْجَعُونَ) مونلک صوننده
 جزا اوچون الله تعالی گه قایتارلمش بولورلار بس شول وقتده سینلک سوزکنی قبول ایتمه ایستورلر
 لکن اش اوتدر (وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ) دخی قریش کافرلرینلک باشلاری شهیتدیلر محمد (علیه
 السلام) اوزرینه باشقه پیغمبرلر اوزرینه ایندرلگان معجزه لر کبی معجزه ایندرلمش بولساچی دیوبعی
 مکه کافرلری صفا تاغنی آلمون ایت مکه بیربنی کیلک ایت مکه بیرلرنده صولار آغز دیمک کبی
 معجزه لر رسول الله دان ایسته دیلر (مِنْ رَبِّهِ) ربستدن (قُلْ إِنْ أَلَّهَ قَادِرٌ) ای محمد (علیه السلام) مکه کافرلرینه
 جوابده شهیت درستلک الله تعالی نلک کوچی بیتمکچیدر (عَلَىٰ أَنْ يَنْزِلَ آيَةٌ) سز صوراغان معجزه لر دن بولغان
 معجزه نی ایندرو اوزرینه (وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لکن مکه کافرلرینلک کوبسی الله تعالی نلک
 صوراغان معجزه لرینی ایندرو گه کوچی بیتمکچی ایکانی بله سلر (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ) بیرده
 یوری تورغان هیچ بر جان اییه سی یوقدر (وَلَا طَائِرٌ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ) دخی ایکی قاناطی برلن هواده اوچا تورغان
 هیچ بر قوش یوقدر (الْأُمَمُ أُمَّمَالِكُمْ) مگر بولدی ایسه آلارده سز نلک کبی حاللری صاقلانمش رزق
 واجل لری چیکله نمش امت لدرهم سز نلک کبی در یاراطلوده و قولوده و قوبارلوده و منبرگه محتاج بولوده
 (مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ) لوح المحفوظده بنده لر اوچون حاجت بولغان هیچ نرسه نی بازوده کبیلک
 قیلماق یعنی حاجت بولغان هیچ نرسه نی یازمی قالدرماق (ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُعْشَرُونَ) مونلک صوننده
 بتون امت ربلری صاری قوبارلمش بولورلار همه سی آراسنده حلقی برلن حکم قیلنور هیچ بر مخلوق
 دنیاده بولغان حقنی آلی قالدرماس حتی دنیاده وقت سوزشپ موکزی صنغان حیوان موکزی حیوان دان
 حقنی آلدور ابن عباس حضرتلری «حشرها موتها» دیمش یعنی حیوان لار نلک حشری ثولولریدر (وَالَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) شوندی آدملر بزنلک کمال علمیزگه و قدر نمنزلک الوغ بولووینه دلالت قیلا تورغان
 آیتلرمزنی یالغانغه توندیلار (صُمْ وَبُكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ) آلا رحقنی ایستودن چوقراقلاردر و حق سوزنی
 سوبله و دن تلسزلردر هم کفر و نادانلق قارانفولقلارنده چومغان لاردر (مَنْ يَشَأْ اللَّهُ يُضِلَّهُ) کیمی در
 کم الله تعالی حق بولدان آزدرونی تله سه اول کشینی آزدردر (وَمَنْ يَشَأْ يُجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)
 و کیمی در الله تعالی حق لغغه کوندرونی تله سه اول کشینی توغری و حق بولغان بول اوزرینه قیلور
 (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) ای محمد (علیه السلام) شهیت سین الله تعالی گه عبادتنی قریوچی کافرلرگه ایاسز بله سزمی
 اش سزگه شهیتلگانچه می اگر بله سزگه اوز قاشکزده بولغان نرسه برلن میکا خبر بیرکز (إِنْ أَنَا كُمْ عَذَابُ اللَّهِ)
 اگر سزگه دنیاده الله نلک عذاب کیلسه (أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ) بایسه سزگه قیامت کیلسه (أَغَيَّرَ اللَّهُ تَدْعُونَ) ایاعنا بئی
 بیبه روده الله دان باشقه نی اوندو سزمی البته اوندو سه سز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر صم لر معبود دیگان

سوزگنده راستلار بولسا گزى يعنى بو سوزلر گزده راست سوز ليلردن بولسا گز اللهغه باشقه فى عذابگزنى
 بييه روده اوندگز (هَلْ اِيَّاهُ تَدْعُونَ) اللهغه باشقه فى اوندگه مسز بلکه الله فى اوندگه مسز (فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ اِلَيْهِ)
 بس الله تعالى آچوغه اوندگه گزنى آچار (ان شاء) اگر آچونى تله سه يعنى الله تعالى عذابگزنى
 بييه رر (وَتَنَسَوْنَ مَا تَشْرُكُونَ) دغى اللهغه شريك قيلغان نرسه لر گزنى (باطل معبودلر گزنى) اوندگور مسز
 (وَلَقَدْ ارْسَلْنَا اِلَى اُمَّمٍ مِنْ قَبْلِكَ) و تحقيق سيندن الملك بولغان امت لر گه رسول المر بييه رر اول رسوللرنى
 يالغانغه توتديلار (فَاتَّخَذْنَاهُمْ بِالْبِاسِ وَالْضَّرَاحِ) بس اول امتلرنى فقيرلك و آورو و باشقه آفتلر برلر
 توندق يعنى آچلقلار و آردولار و بلالار بييه رر (لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ) رلر يره يالبارسونلار اوچون
 و بوى صونسونلار اوچون (فَلَوْلَا اَذْجَاهُمْ بَأْسًا مَاتَصَّرَعُوا) رلر يره يالبارغان بولسالر چى يعنى يالبارماديلار
 (وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ) لكن اول اولگى امتلرنگ كوكللرى قارا بولدى (وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ) دغى
 شيطان الارغه زينتله دى يعنى مانور ايتب كورسه ندى (مَا كَانُوا يَعْْمَلُونَ) آلارنگ قيلغان ياوز و قبات
 عمللرين (فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ) بس اول اولگى امتلر و عطف قيلغان نرسه فى اوندقنلارى زمانده
 (فَتَعَنَّ عَلَيْهِمُ الْهَبَابُ كُلُّ شَيْءٍ) بس اول اولگى امتلر اوزره يره هر بر نرسه نك ايشكلرين آچدق يعنى
 آلارنى امتعان اوچون تورلى نعمتلر برلر نعمتله ندرر (حَتَّى اِذَا فَرَّحُوا بِمَا اَوْتُوا) ناكم اول اولگى
 امتلر اوزلرينه بييرلر بولغان نعمتلر سببلى شادلانغانلارى زمانده (اَخَذْنَاهُمْ بِغَفَّةٍ) كيهت آلارنى
 عذاب برلر توندق (فَاذَاهُمْ مَبْلُوسُونَ) بس شول وقتده آلار حسرتله نوچى و اميد كيسوچى بولديلار
 (فَقَطَّعْ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ) شوندى قومنگ آخىلرى كيسلر بولدى (ظَالِمُوا) اول قوم ظلم قيلديلار
 يعنى ظلم قيلغان قومنگ آخىلرى هلاك بولدى هيچ كم قالمادى (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) هر بر ماقتاوى
 صفت بتون عالمنى تربيه ايتوچى الله تعالى گه در بو حمد كافرلرنى الله تعالى نك هلاك قيلووى اوزره يره
 چونكه كافرلرنگ هلاك بولووى بيير اهان ياوز اعتقادلاردان و بوزوق عمللردن صافلاو بولوچمتندن حمد
 ايتلمش بولورغه لائق بولغان الوغ نعمت بولا (قُلْ اَرَأَيْتُمْ) نهيت سين اى محمد مكه مشركلرينه خبر بييرر ميئا
 (ان اخذ الله سمعكم) اگر الله تعالى ايشته تورغان قولاقكزنى آلسه (وَابْصَارُكُمْ) دغى كورده تورغان كوزكزنى آلسه صور
 قيلسه (وَحُتْمٌ عَلَى قُلُوبِكُمْ) دغى كوكللرگز اوزره يره په رده لسه هيچ نرسه بامه مس بولسا گز (هَنْ اَلِهَ غَيْرُ اللّٰهِ) اللهغه باشقه
 نيندى معبود (يَأْتِيكُمْ بِهِ) الله تعالى آلغان نرسه فى يعنى قوه سامعه و قوه باصره و قوه عاقله فى سرگه كيمرر و بييرر
 البته بو نرسه لرنى بييره تورغان الله دان باشقه معبود بوق (اَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاَيَاتِ) اى محمد (عليه السلام)
 اعتبار قيلوب قارا بز نيچك برلك گه دلالت قىلا تورغان آيتلر فى قات قات بيان قىلامز (ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ)
 بز برلك گه دلالت قىلا تورغان آيتلر فى بيان قىلغاننك صورتده اول مشركلر آيتلر مردن يوزدوندره لر
 (قُلْ اَرَأَيْتُمْ) اى محمد (عليه السلام) نهيت سين مكه مشركلرينه ميئا خبر بييرر (ان انا كم عذاب الله بغفّة)
 اگرده سرگه الله نك عذابى كيهت كىلسه (اَوْجُهَةٌ) بايسه آشكاره كورنوب كىلسه (هَلْ يَمْلِكُ) آچو
 هلاكلى برلر هلاك بولووى يعنى هلاك بولاس (الْاَقْوَمُ الظَّالِمُونَ) مگر ظلم قيلوچى قومگنه هلاك بولووى

(بِمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ) بىز ايلچيلارنى (بِغَيْبِ رَأْفَتِي) بيبهرميهز (الْمُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ) مگر اوجماخ برلەن سۇيۇنچ بيروجى وتەوۇغان قورقۇچى بولغانلارى حالده بيبهرمز (فَإِنَّ آمَنَ وَأَصْلَحَ) بس بركىشى ايمان كيتىرسە وشوعا اوزىنە واجب برلغان نرسەنى تىزك قىلسە (فَلَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس موندى آدملىر اوزەرىنە عذابىن قورقۇ يوقىدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخى موندى آدملىر تىزك اوتتوي برلەن حىسرتلە نوچىسە توگىلدر (وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخى شوندى آدملىر بىزنىڭ آيتلىرىمىزنى يالغانغە توتدىلار (يَسْأَلُونَ الْعَذَابَ) اول آدملىرىنى عذاب توتار (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) اللەنىڭ طاعتلىرىنى چىنلارنى سىبىلى (قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ) اى محمد عليه السلام ئەيت سەين مەكە مشركلرىنە مەين ئەيتىمىز سەزگە (عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ) مەينم قاشمەن اللە تەئالىنىڭ خەزىنەلىرى بار دەپ (وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ) دخى مەين غەيبىنى بلەن دەيدە ئەيتىمىز (وَلَا أَقُولُ لَكُمْ أَنِّي مُلْكٌ) دخى مەين سەزگە ئەيتىمىز دەستلىك دە مەين فرىشەن دەپ (أَنْ أَتَّبِعَ) ايه رەمەين مەين (أَلَا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ) مگر اوزمە وحى قىلغان نرسە گەگە ايه رەمەن اللە تەئالى رسول اكرەمنى الوهيت وفرشتەلك دەواسلىن پاك قىلدى بىغەبرلىكىنى دعوىسى برلەن امر قىلدى (قُلْ هَلْ يَسْتَوِي) ئەيت سەين اى محمد مەكە مشركلرىنە ايا برابر بولورمى (الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ) سوقر آدم دخى كوزلى آدم يعنى سوقر حەمەندە بولغان حق يولدان آداشقان آدم برلەن كوزلى حەمەندە بولغان حق يولدان بارا تورغان آدم برابر بولورمى البتە بولار برابر بولماسلىر (أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ) ايا فەكر قىلۇب قارامىسەننى اگەر فەكر قىلۇب قاراسا كىز حق بولغە كونلر ايدىكز (وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ) اى محمد عليه السلام اوز كىز وحى قىلغان نرسە (قرآن) برلەن شوندى آدملىرىنى قورقت سەين آلاز قورقارلار (أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ) رەبلىرى صارى قوبارلىش بولۇدن يعنى ايمان كيتىرىدە عملدە كىيەپىلىك قىلغان مۇمىنلارنى ياكە حىسرتنى اعتقاد قىلۇچىلارنى قورقت (لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ) رەبلىرى صارى قوبارلىش بولۇدن قورقۇچىلار اچون رەبلىرىن باشقە يوقىدر (وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ) عذابىن قوتقارۇدە ياردەم بيروجى هەم شفاعت قىلۇچىسى (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) طيىلغان نرسەلەردىن صافلانسونلار اچون * بىر وقىتدە قىرىشار رسول اللەغە ئەيتدىلر اى (محمد عليه السلام) يانكىن بوقۇلارنى قاولاب بيبهرو كىرەك ايدى يعنى عمار صەيب خەباب سەمان (رضى الله عنهم) لىر كىبى فقير مسلمانلارنى يانكىن قاولاب چىغارو كىرەك ايدى اگەر بولارنى يانكىن قاولاب چىغارسا كىز بىزنىڭ برلەن مجلسدەش بولور ايدىك بويارلى مسلمانلار برلەن اولطور شۇدان خارلەنەمەز دەيدىلر رسول اكرەم مەين مۇمىنلارنى مجلسەن قاولايم دەيدى قىرىشۇر آلاي بولسە بىزگە آيۇر مجلس ياصا آلاز بىرلە بىرگە اولطورمىەز بانلارندىن ناچار ايسلر كىلە دەيدىلر بىزنىڭ صو كى يانكىدە اولطور تۇرسون دەيدىلر رسول اللە يارار دەيدى شۇل خصوصە اللە تەئالى ذكر قىلغانق ايتىنى ايندىردى (وَلَا تَطْرُدُ الَّذِينَ) دخى اى محمد عليه السلام شوندى آدملىرىنى سۇرمە يعنى يانكىدان قاولاما (يَدْعُونَ رَبَّهُمْ) اول آدملىر رەبلىرىنە دەعا (عبادت) قىلۇرلار (بِالْعَدْوَةِ وَالْعَشَىٰ) ايرتەدە دخى كىچىدە (يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) عبادت برلەن اللە تەئالىنىڭ رضالغىنى

تلهگانلری حالده (مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ) اول آدمارنك حسابندان سينك اوزه ركنده هيچ نرسه
 يوقدر (وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ) دغى سينك حسابندان آلاز اوزه رنده هيچ نرسه يوقدر يعنى
 اول آدم لرنك ايمانلارنى نك حسابى سينك اوزه ركنده توكلدر (فَقَطْرُ دُحَاهُمْ فَكَوْنُ مِنَ الظَّالِمِينَ) بس
 سين اول رهلرینه هميشه دعاده بولغان آدماسرنى (قریش لرنك ايمانلارینه طمع قیلوب) اوتنولرى
 بويچه سورسئده جبر قیلوجیلاردان بولورسون (وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ) اوشانداق دنياده آدم لرنك
 حاللرى نك تورلى بولووى برلهن ابتداء قیلغان كى آدم لرنك بعضسى بعضسى برلهن دين اشنده هم
 ابتداء قیلدق شونك اچون يارلى مسلمانلارنى ايمانده الك بولولارى سببلى قریش باشلارینه الك
 قیلدق (لَيَقُولُوا) ئەبتسونلر اچون بايلار وشريف لرور رئيس لر (أَهْوَاءَهُمْ مِنَ بَيْنِنَا) ايا
 بو يارليلار وضعيف لرمى بزنگ آرامزدان الله تعالى آلازفه انعام قیلغان آدملر ديسو يعنى شونك
 اچون شريفنى ضعيف برلهن باينى يارلى برلهن امتعان قیلدق (أَلَيْسَ اللَّهُ) ايا الله تعالى ايمه سمى
 (بِأَعْلَمَ بالشَّاكِرِينَ) ذكر قیلوجى لارنى بلوجى البته بلگوجيدر (وَإِذَا جَاءَكَ النَّبِيُّ) وهر قابچان
 سينك كيلسه شوندى آدملر (يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا) اول آدملر الله تعالى نك آيتلرینه ايمان كيمر لر
 (فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) بس بو آدملرگه ئەيت سزنگ اوزه ركنزگه سلام بولسون (كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ
 الرَّحْمَةَ) ريكز اوزينه ايمان كيمرگان آدملرگه رحمت قیلونى حكم ايتدى ديو (أَنَّهُ) درستلكده شأن
 (مَنْ عَمَلْ مِنْكُمْ سُوءًا) كيدر سز مؤمنلردن ياوز اش قيلسه (بِعَهَائِلَةٍ) گناهفه ضررنك اييه روينى بله گانى
 حالده (ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ) مرنگ صوكنده ياوز اش قیلغاندن صوكن توبه قيلسه يعنى بو اشنن اوکاب
 قاينسا (وَأَصْحَابُ) دغى توبه سنى صاف قيلسه (فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلكده ريكز اول ياوز اشكنى
 يارلقاغوجيدر هم سزگه رحمت قیلغوجيدر (وَكَذَلِكَ نَفُصِّلُ الْآيَاتِ) وبو آچق بيان قیلدغمز كى
 آيتلرنى آيروب بيان قیلورمز حق لاق ظاهر بولسون اچون (وَلَتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ) دغى
 ياوزلارنك يوللارى ظاهر بولسون اچون بس سز اول يولدان صاقلانورسز (قُلْ إِنِّي نُهِيتُ
 ئەيت سين اى محمد (عليه السلام) مشرکلرگه درستلكده مين طييلمش بولدم (أَنْ أَعْبُدَ النَّبِينَ) شوندى
 نرسه لرگه عبادت قیلوومدان (تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله دان باشقه نرسه لرگه عبادت قیلورسز
 سز يعنى سز عبادت قیلغان نرسه لرگه عبادت قیلودان طييلمش بولدم مين (قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ)
 ئەيت سين اى محمد (عليه السلام) مين سزنگ ياوز نفسلرگز آرزو قیلغان نرسه گه اييه ريمم
 (قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا) سزنگ ياوز نفسلرگز آرزو قیلغان نرسه گه اييه رگانم وقتده تحقيق حق يولدان
 آزسام كيرهك (وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ) دغى مين حق يولغه كونلوجيلاردن بولباسام كيرهك (قُلْ إِنِّي
 عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي) اى محمد (عليه السلام) مکه مشرکلرینه ئەيت سين مين ربمن بولغان بيان اوزه رنده من
 يعنى رهنى تانودان يقين اوزه رنده من (وَكَذَّبْتُمْ بِهِ) وسز رهنى يالقانغه توتدگز يعنى عبادتده

شريك اثبات قيلتکز (ما عندي ما تستعجلون به) سز آني آشقدرغان نرسه مييم قاشمه نوكل در يعنى مشركلر رسول الله عذاب ايندوبرلن قورقتقان زمانده رسول الله نى خورلاب اى محمد (عليه السلام) آلاى بولسه قورقتقان نرسه نكى كيلقور كوكلن طاش بساودر بزگه ياكه باشقه رنجكوكچى عذاب ايندر ديديلر (ان الحكم الا لله) عذابنى آشقدروده وكيچكقوروده حكم يوقدر مگر الله تعالى اوچوندر (يقص الحق) الله تعالى حقمى بيان قيلور (وهو خير الفاصلين) دضى اول الله تعالى حكم قيلوچيلارنك ايزگوره كيلر اوزى حكم قيلور (قل لو ان عندي) نه بيت سين اى محمد (عليه السلام) مكه مشركلرينه اكر مييم قاشمه بولسه ايدى (ما تستعجلون به) سز آني آشقدرغان نرسه (عذاب) لقضى الامر بيني وبيئكم) مييم برلن سز نك آرا كزده اش حكم قيلور ايدى يعنى سزنى ربه دشمانلنكز اوچون شول صوراهان حالكزده هلاك قيلور ايدم (والله اعلم بالظالمين) والله تعالى ظلم قيلوچى لارنى بلسوچيره كدر يعنى عذاب قيلواشى الله تعالى نكى كملى حاضر عذاب قيلورغه تيبش وكم گه مهات بيررگه تيبش اوزى بلور معناسنده (وعنده مفتاح الغيب) واول الله تعالى حضورنده در غيب خزينه لرى (لا يعلمها الا هو) غيب خزينه لري بلى هيچ كم هلمه س مگر اول الله تعالى كنه بلور (ويعلم ما في البئر والابهر) دضى اول الله تعالى قورى بيرده وديككز لرده بولغان نرسه لرنى باور (وما تسقط من ورقه) دضى هيچ بر يافراق آهاچندان اوزلب نوشه س (الا يعلمها) مگر توشدى ايسه اول يافراقنى الله تعالى باور (ولاحية في ظلمات الارض) دضى بيرنك قارانقولقلارنده هيچ اورلق يوقدر بولدى ايسه الله تعالى آني بلور (ولا رطب ولا يابس) دضى هيچ بر اوسمى تورغان قورى نرسه و اوسه تورغان يووش نرسه يوقدر مگر بولدى ايسه الله تعالى بلور (الاقى كتابه بين) مگر بونرسه لر بولدى ايسه ظاهر بولغان كقابنده در يعنى لوح المحفوظه يازلغاندر يعنى هومندگورلردن هر برسنى الله تعالى بلور هم بو نرسه لردن هر برسنى لوح المحفوظه يازلغاندر ياكه ظاهر بولغان كقابدان علم الله اراده قيلوده ممان يعنى هومندگورلردن هر برسنى الله نك عامنده در (وهو الذى يتوقاكم بالليل) واول الله تعالى شوندى الله در سزنى كيچده ثولتور يعنى يوقلاتور (ويعلم ما جرحتم بالنهار) دضى كوندزده كسب قيلغان نرسه كزنى بلور (ثم يبعثكم فيه) مونك صونك كوندزده الله تعالى سزنى قوبارر يعنى يوقكزردان اديغاتور (ليقضى اجل مسمى) آتالمش بولغان تركلك اجلى ثولگانگه قدر اونهامش بولسون اچسون يعنى بنه لرنك اجللى تمام لق صفتن آلسونلار اوچون (ثم اليه مرجعكم) مونك صونكده ثولم سببلى قايناچق اورنكز الله تعالى گه در (ثم ينبئكم بما كنتم تعملون) مونك صونكده الله تعالى سزگه خبر بيرر سز نك قيلغان عمللر كز برلن (وهو الغاهر فوة عباده) واول الله تعالى قويلارى اوستنده غالبدر (ويُرسل عليكم حفظة) دضى اول الله سز نك اوزه ركزگه عمللر كزنى صافلى تورغان يازغوچى فرشته لرنى بييه در (حتى اذا جاء احدكم الموت) تاكم سز نك هر كز اوزه ربه ثولم كيلسه (نوفته رسلنا) اول آدمنى ايلچيلرمز ثولتور يعنى آنك جانن ثولم فرشته سى هم آنك جان آلوده يارده چيلرى جاننى آاور (وهم لا يفرطون) واول جان آلوچى فرشته لر يالقولق وكيچكقور برلن جان آلوده كيچيكل قيلماسلار (ثم ردوا الى الله) مونك

سوکننده بنده ار الله تعالی که قایقارامش بولورلار (وَلَا لَهُمُ الْحَقُّ) اول الله تعالی بئلا لر نك حق خوجه لار بدر
 (أَلَا الْهَاسِكُمْ) آگه اولکنز بئلا لر قیامت کوننده حکم ایتمو الله تعالی اوچونکنگنه در (رَهُو أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ) واول
 الله تعالی حساب قیلوجیلارنک تیزره گیدر (فَلَمَنْ يَنْجِيكُمْ) ای محمد مکه اهله نه بیت سزنی کم قوتقارر
 (مَنْ ظَلَمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) قوری بیر و دیکنگز قارانغولقلارندان (تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً) اول الله تعالی که
 دعا قیلورسز یالبارغانکنز (فَجَمْرًا تُكَبِّرُونَ) حالده هم یاشورن مالده (لَمَنْ أَجْنَانًا مِنْ هَذِهِ) دخی نه یقورسز بو
 قارانغولقلاردان بزنی قونقار ساک ایدی (لَفُكُونًا مِنَ الشَّاكِرِينَ) البته شکر قیلوجیلاردان بو اور ایدی
 دیوب (قُلِ اللَّهُ يَنْجِيكُمْ مِنْهَا) ای محمد (علیه السلام) نه بیت سین مکه اهله قوری بیدرنک و دیکنگرنک قارانغولقلارندان
 الله تعالی قوتقارر (وَمَنْ كُلَّ كَرْبٍ) دخی موندان باشقه بولغان هر بر قایغودان الله تعالی قونقارر
 (ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ) مونک سوکننده یلده شریک که قایقورسز عهد کزده تورما- سز دیوب (قُلْ هُوَ الْقَادِرُ) نه بیت
 محمد (علیه السلام) مکه اهله اول الله تعالی کوچی بیتمکویچیدر (عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ) سز نك اوزه رکز که بیبه رو که
 (عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ) اوستگزدن عذابنی بیبه رو که (أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ) یایسه آبیاق آستگزدن عذابنی
 بیبه رو که نیته که فرعونلی صوغه باطردی قارواننی بیدرن یونردی (أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِعْرًا) یایسه سز که تورلی
 فرقه لر نی قاطشطررغه بس آرا کزده صوغشلار قوبار ایدی (وَيَذِيقُ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ) دخی تورلی
 فرقه لردن سز نك بعضکزغه بعضکز نك ضررین تانوتوغه کوچی بیتمکویچیدر (أَنْظُرْ كَيْفَ نَصْرَفُ الْأَيَّاتِ)
 ای محمد علیه السلام اختیار قیلوب قارانچک علامتلرنی قات قات بیان قیلورمز (لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ) آدملر بلسونلر
 اوچون (وَكُتِبَ بِهَ قَوْلُكَ) ای محمد (علیه السلام) قرآنی سینک قومک یالغانغه توندی (وَهُوَ الْحَقُّ) حالبوکم اول
 قرآن حق ایدی (قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ) نه بیت سین ای محمد علیه السلام قونکامین سز نك اوزه رکز که اش تابشرلش
 کشی توگامون بلسکه همین سزنی قورقورچی غنهمون اش تابشرلش ذات الله تعالی در دیوب (لِكُلِّ نَبَأٍ مَسْمُومٍ) هر
 برخبر اوچون قرارلانا تورغان واقع بولا تورغان وشت بار بس عذاب برلن خبرنکده واقع بولا تورغان
 وقتی بولور (وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) و تیز اول خبرنی واقع بولغان وقتنده بلورسز به بدعت مجلسنه حاضر بولماو حقنه
 الله تعالی ذکر قیلناجق آیقنی ایندر دی (وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ) ای محمد علیه السلام هر قایچان شوندی آدملرنی
 کورسه ک (يَخْرُضُونَ فِي آيَاتِنَا) بز نك آیقلمزده (قرآن آیتلرنده) خورلاو و طعن برلن چومارلار نیته که قوریشلر
 مجلسلرنک شول طریق قیلایلار (فَاعْرَضَ عَنْهُمْ) بس ای محمد علیه السلام موندی آدملردن بوز دوندر و آلا برله
 برکه اولطرما (حَتَّىٰ يَخْرُضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ) قرآنغه باشقه حدیث که (سز که) چومغانلاریده قدر ایکنچی
 سوز که کرشسلر برکه اولطر (وَأَمَّا يُنْسِيكَ الشَّيْطَانُ) و اگر سیلی شیطان و سوسه سی برلن شغاله ندروب
 قرآن آیتلرنده طعن قیلوب سوبله شوچیلر برلن اولطر شودن الله تعالی نك طیبووبنی اونقدرسه (فَلَا تَقَعُ
 بَعْدَ الذِّكْرِ) بس الله تعالی نك طیبووبنی ایسکه توشرگانک سوکننده اولطرما (مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ)
 اولر زینه جبر ایقورچی ظالم قوم برلن برکه (وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ) شرکدن صاقلانغان آدملر که یوقدر

(من حسابهم من شيء) قرآن آیتلرینه چوموچیلارنڭ حسابندن هیچ نرسد؛ الله تعالی قرآن آیتلرینه طعن برلهن چوموچیلار برلهن اولطور و شودن طیفناچ مسلمانلار رسول اللهغه نه بقیدیلر آلائی بولغاچ بز مسجد حرامده نیچک اولطور یق و نیچک طواف قیلوق آلا ره یشه قرآن آیتلرینه طعن برلهن چوموده دیوشوندان صوڭ الله تعالی رغصت ایقوب ذکر قیلنغان آیتنی ایفردی یعنی اوزکڑ صاقلانسا کڑ آلارنڭ گناهلارینڭ حسابلاری سرگه نوگل دیوب (وَلٰكِنْ ذٰكِرٌۭی) لیکن سرگه واجب بولور آلا رغه ذکر و وعظ قیلو (لَعَلَّهُمْ یَتَّقُوْنَ) وعظ سببلی قرآن آیتلرینه طعن قیلوب سویله شوچیلر بو اشلرندن صاقلانسونلار اوچون بو آیتده ظالم قومندن مبتدع و فاسق و کافر مراد (وَذَرِ الَّذِیْنَ) ای محمد علیه السلام شومدی آدملرنی قوی (اتَّخَذُوا دِیْنَهُمْ لَعِبًا وَّلَهْوًا) اول آدملر دینلرنی اویون و فائده سز نرسه ایقوب توتدیلار (وَعَرَّتْهُمُ الْحَیْوةُ الدُّنْیَا) دخی آلارنی دنیا ترکلگی آلدادی (وَذٰکِرٌۭی) دخی قرآن برلهن وعظ قیل (اِنَّ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ) نفسلڭ کسب قیلنغان نرسه سی سببلی هلاکت گه تابشرلش بولوروندن قورقوا وچون (لَیْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ) نفسگه الله دن باشقه یوقدر (وَلٰی وَّلٰی) عذابنی بیبه روده فائده بیروچی هم شفاعت قیلوچی (وَاَنْ تَعْلُدَ کُلُّ عَدْلٍ) واگر سین اول نفسنی هر بر فدا برلهن فدیه له سڭ (لَا یُؤَخِّدُهَا) نفسدن فدانی آلماس یعنی اول نفسنی هیچ بر نرسه برلهن جهنمدن جلوب آلو ممکن بولماس (اُولٰٓئِکَ الَّذِیْنَ) بو دینلرنی اویون و فائده سز نرسه ایقوب توتوچیلار شومدی آدملردر (اُبْسَلُوا بِمَا كَسَبُوا) کسب قیلنغان نرسه لری سببلی یعنی بوزوق اعتقادلاری و یاوز عمللری سببلی عذابغه تابشرلش بولدیلار (لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِیْمٍ) بو صفتلی آدملر اوچون غایت قزدرلش صودن اچمک باردر (وَعَذَابٌ اَلِیْمٌ) دخی رنجتسکوچی عذاب باردر (بِهَا کَانُوا یَصْفُرُوْنَ) کافر بولولاری (قُلْ اَنْتُمْ مِّنْ دُونِ اللّٰهِ) ای محمد علیه السلام) آنلارینڭ دینلرینه سین اوندگان مکه مشرکلرینه تهیت ایا بز الله دن باشقه غه عبادت قیلیمو (مَا لَا یَنْفَعُنَا وَّلَا یَضُرُّنَا) اوزمگه فائده ده هم ضررده بیرومی تورغان نرسه گه یعنی ضرر و فائده دن هیچ بر سنه قدرتی بولماغان نرسه گه (وَتَرَدُّ عَلٰی اَعْقَابِنَا) دخی اوکچه لرمز اوزه رینه یعنی شرگه کیری قایقارلش بولیمی (بَعْدَ اذْ هَدٰنَا اللّٰهُ) الله تعالی هرلرنی کفردن قوتقاروب اسلام گه کوندرگاننڭ صوکنده (کَالَّذِی اسْتَهْوَتْهُ الشَّیَاطِیْنُ) شیطانلار آلوب کیتوب آداشدرغان آدم شکللی (فِی الْاَرْضِ) بیرده (مِیْرَان) قاپو اوردوغه بارورغه بلمینچه آبدراغانی حالده اول آدم (لَهُ اَصْحَابٌ یَّنْعَوْنُهُ اِی الِیْمِی) اول شیطانلار آداشدرغان میران بولغان آدم اوچون توغری بولغه اوندی تورغان یولداشلار باردر (اِنَّفُنَا) اول یولداشلار اول آداشقان و آبدراغان آدم گه بزک یانمزغه کیل دیب دیتورلر بو آدم جواب بیرومس و کیله مس بو سوز بعض آدملرنڭ جنلر و شیطانلار آدمنی آلوب کیتوب آداشدرالار دیگان سوزینه و اعتقادینه بناء بولور * حاصل یولعان آداشوب قایدا بارورغه بلمینچه آبدراب تورغان کشیگه اسلام بولندان آداشوب شیطان یوللارینه ایبه رگان آدمنی تشبیه قیلنغان مسلمانلار بو اسلام بولندان آداشقان آدمنی اسلام یولینه چاقروب تورالار بو آدم مسلمانلارغه التفات ایتمی (قُلْ اِنَّ هُدٰی اللّٰهُ) ای علیه محمد السلام مشرکلرگه تهیت سین درستلکده الله تعالی نڭ بنده لری اوچون روشان

قیلغان یولی و مشروع قیلغان دینی (هُوَ الَّذِي) اول یول و اول دین نوغری یولدر و نوردر (وحق دیندر)
 باشقلاری آرزغلقدر (وَأَمْرًا لِّلنَّاسِ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) دخی بز بقون عالمک تریبه ایقوچیسی بولغان
 الله تعالی گه اطاعت قیلوومز برلهن بیورلمش بولدی (وَأَن أَقِيمُوا الصَّوَابَ) دخی نماز او قدر دیو بیورلمش
 بولدی (وَأَتَّقُوا) دخی الله تعالی دن قورقکوز دیو بیورلمش بولدی دیب نه بیت (وَهُوَ الَّذِي) و اول الله
 تعالی شوندی اللهدر (إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) اول الله تعالی صاری قوبارلمش بولورسز (وَهُوَ الَّذِي) و اول الله
 تعالی شوندی اللهدر (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) کولکرنی و بیورلرنی یارانندی (بِالْحَقِّ) حلقق برلهن (وَيَوْمَ
 يَقُولُ كُنْ) ای محمد علیه السلام شول کوننی بیان قیل اول کونده الله تعالی برنرسه گه بول سین دیورده
 (فَيَكُونُ) بس اول نرسه بولور (قَوْلَهُ الْحَقُّ) الله تعالی نك سوزی شکسز حقدر (وَلَهُ الْمَلَكُ) دخی الله تعالی
 اوچوندر خوجه لقی (يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ) صورغه اورلگان کونده یعنی قیامت کونده (عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ)
 اول الله تعالی غائبنی دخی حاضرنی بلگوچیدر (وَهُوَ الْحَكِيمُ الْحَمِيدُ) و اول الله تعالی هر بر اشفنده حکمت
 اییه سیدر هم هر بر بند نك قیلغان اشینک طشینی و اچینی بلگوچیدر (وَأَذَّ قَالَ أَبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ آزرَ)
 ای محمد (علیه السلام) شول وقتنی بیان قیل قاپچان ابراهیم (علیه السلام) آناسی آزر گه نه بتندی (اتَّخَذَ
 أَصْنَامًا آلِهَةً) ای آتام ایاسین صنملرنی معبودلر نوناسکمی (إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ) درستلسکده مین ای آتام
 سینی دخی سیدک اییه رگان قومکمی بله من (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) صنم لرنی معبود نوتولاری سببلی ظاهر
 آرزغلقده دیو (وَكَذَلِكَ) دخی او شانداقی یعنی ابراهیم علیه السلام گه آناسینک هم آناسنه اییه رگان قومک
 حق یولدان آداشانقلارینی کورسه نگان کبی (نُرى أَبْرَاهِيمَ) ابراهیم گه کورسه ترمز (مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ) کولکرنک و بیورلرنک ملکلرنی یا که عجائبنی ابراهیم (علیه السلام) کولکرنک و بیورلرنک ملکلرنی
 کورو سببلی بز نك برلکمز گه استدلال قیلسون اوچون (وَلَيَكُونَنَّ مِنَ الْمُوقِنِينَ) دخی بز نك برلکمزنی
 شکسز بلوچیلردن بولسون اوچون (فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ) بس ابراهیم (علیه السلام) گه کیچ قارانغولانغان
 زمانده (رَأَى كَوْكَبًا) ابراهیم (علیه السلام) یولدزنی کوردی (قَالَ هَذَا رَبِّي) ابراهیم علیه السلام بو یولدز مینم ریم
 دیدی ابراهیم علیه السلام آناسی قومی برلهن صنم لرغه قویاشغه آیغه یولدز لرغه عبادت قیلالاریدی
 شونک اوچون آلارنک دینه خطا قیلولارینه تنبیه ایقوب فکر و دلیل طریقه آلارنی کوندرونی تله بونرسه لرنک
 معبود بولورغه یاراماولارینی بلردی (فَلَمَّا أَفَلَ) بس یولدز غائب بولغان زمانده (قَالَ لَا أُبَدُّ الْآفِلِينَ)
 ابراهیم علیه السلام مین غائب بولوچیلارنی سؤیه یمون دیدی چونکه بر اورندن ایکلچی اورنغه کوچو هم
 غائب بولو یوقمن بار بولونی بلدره اله بولغان ذات همیشه بار بولورغه کیرهک (فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا)
 ابراهیم علیه السلام آینک قالقوب بارغاننی کورگان زمانده (قَالَ هَذَا رَبِّي) ابراهیم علیه السلام بو آی
 مینم ریم دیدی (فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ) بس آی غائب بولغان زمانده ابراهیم علیه السلام نه یقیدی (لَمَّا لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي)
 اگر ریم میننی حق بولغه کوندرمه سه (لَا كُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ) البته مین حق دن آرزوچی قوملردن
 بولورمن دیوب یعنی آیده یولدز کبی بر حال دن ایکلچی حال گه اوز گاره نورغان نرسه ایکن البته بوصفت

الە بولوغە مناقى دىيۈپ اوزىنىڭ عاجزلىكىنى بىلدۈرۈپ حق غە ايرىشۇدە رېئىن ياردىم ايسقەدى ھم آيغە عبادت
 قىلوچىلارنىڭ حق بولدىن آداشقان بولوۋىنى بىلدۈردى (فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسُ بَازِغَةً) سوكرە ابراهيم عليه السلام قوباشنى
 چىغوب بارغان وقتىدە كورگان زماندە (قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا كَبْرُ) ابراهيم (عليه السلام) ئە يىقىدى بو قوباش مېلىم
 رېئىر و بو قوباش بولدىز بىرلەن آندىن الوغراقىدىر دىو (فَلَمَّا أَفَلَتْ) ھس قوباش غا ئب بولغان زماندە
 ابراهيم عليه السلام ئە يىقىدى (يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِي) اى قومم درىستلىككە مېن بىزگۈچى مەن (مِمَّا تُشْرِكُونَ) سزنىڭ اللە غە
 شرىك قىلغان نرسە لىر كۆردىن يعنى يوقىدىن بار بولوب بار قىلوچىغە مھتاج بولغان نرسە لىردىن (اتَى وَجْهَتِ
 وَجْهِي) ابراهيم عليه السلام ئە يىقىدى درىستلىككە مېن يوزمىنى دوندىردىم ويونە لىردىم (لَلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 كوكلارنى ويىرلارنى ياراتقان اللە تعالى گە (حَنِيفًا) باطل دىيىدىن حق دىن گە آوشقانم حالدە (وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ)
 دىمىن اللە غە شرىك قىلوچىلار دان توكلەون (وَحَاجَةٌ قَوْمَهُ) دىمى ابراهيم عليه السلام گە اللە تعالى نى بىرلە ومقتدە قومى
 دعوى قىلىشىدى (قَالَ اتَّبِعُونِي فِي اللَّهِ) ابراهيم عليه السلام ئە يىقىدى ايامىنم بىرلەن اللە نى بىرلە ودە دعوى قىلىشاسزىمى
 (وَقَدْ هَدَانِي) وتەقىق مېنى اللە تعالى اوزىنى بىرلە وگە كوندردى (وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ) دىمى مېن
 سزنىڭ اللە غە عبادتتە شرىك قىلغان نرسە لىر كۆردىن (معبودلىر كۆردىن) قورقۇمىم چۈنكە آلارنىڭ اوزلىرىنىڭ گنە
 فائىدە قىلورغە دە و ضرر قىلورغە دە قىدرتلىرى يوقىدىر (إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا) مگر قورقۇمىم رېئىم نىڭ سزنىڭ
 معبودلىرىڭز جەھتتىن بىر مكرورە نرسە نى ايرىشە روۋى تەلەوى ومقتدە غە ابراهيم عليه السلام نىڭ قومى ابراهيم
 عليه السلام نى معبودلىرى جەھتتىن عذاب ايرىشە دىيۈپ قورقۇدىلار شونىڭ اوچون بوسوزنى ئە يىقىدى دىمىشلىر
 (وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا) رېئىم ھەرنرسە نى بلۈپوزىدىن صيدردى (چىلغاب آلدى) (أَفَلَا تَقْتَدَرُونَ) ايا ھو
 معبودلىرىڭزنىڭ ضررغە وفائىدە گە كۈچلىرى يېتەمگانلىكىنى اعتبار قىلوب قارامىسىزىمى اگرا اعتبار قىلوب
 قاراساڭز قادر بىرلەن عاجزنى آيورور ايدىڭز دە قادر بولغان اللە غە عبادت قىلور ايدىڭز عاجز بولغان
 صنملىرگە عبادت قىلىش ايدىڭز (وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ) ونېچك مېن سز عبادتتە اللە غە شرىك قىلغان
 عاجز نرسە لىردىن قورقۇمىم (وَلَا تَخَافُونَ) وسز ھەرنرسە گە قادر بولغان اللە دن قورقۇمىسىز (أَنْتُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ)
 درىستلىككە سز اللە غە عبادتتە شرىك اثبات قىلدىڭز (مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ عَلَيْكُمْ) شول نرسە نى شرىك قىلدىڭز
 اول نرسە گە عبادت بىرلەن سزنىڭ اوزە رىڭز گە اللە تعالى ايدىرمەدى (سُلْطَانًا) دىلىنى (فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ
 أَحَقُّ بِالْأَمْنِ) ھس ايكى جەھتتىڭ (اللە نى عبادتتە بىرلە وچى جەھتتە بىرلەن اللە غە عبادتتە شرىك اثبات
 قىلوچى جەھتتىڭ) قايسى امين بولوغە (قورقماستە) تېيىشلىرەك يعنى سزىمى ياكە ھزىمى الېقە بىز
 قورقماستە تېيىشلى (أَنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگرا سز كەم امين بولوغە تېيىشلى ايكانلىگى بىلسەڭز (الَّذِينَ
 آمَنُوا) شوندى آدملىر ايمان كىيىدىلر (وَلَمْ يَلْبَسُوا اِيْمَانَهُمْ بَطْلًا) دىمى ايمانلارنىنى ظلم بىرلەن
 قاطشدرمادىلار (أُولَئِكَ) بو ايمان كىيىدىلر ايمانلارنىنى ظلم بىرلەن قاطشدرماغان آدملىر (لَهُمُ الْاَمْنُ) بو آدملىر
 اوچرىنىر غنا بىدان امين بولو (وَهُمْ مُّقْتَدِرُونَ) بو آدملىر توغرى يولغە كونىلىشلىردىر بو آيت ايتگان سوكتندە
 صحابە لىرگە كىيىسىزلىك حاصل بولدى رسول اللە غە ئە يىقىدىلر بىزنىڭ قايموز نىفسە ظلم قىلماغانىز بار ھر قايموز

نفسورگه ظالم قیلامز دیوب رسول الله ۛ یتدی بو آیتنک معناسی سز ظن قیلغانچه توگل بلکه لقمان عالیه
 السلام نك اوغلنه ای اوغلم اللهغه شرك قیلمه شرك الوغ ظلم دیدکی کبیدر البقه اللهغه ایمان توگل الله نك
 بار لغنی تصدیق قیلوبنده بو تصدیق غه شرکنی قاطن اشدرو یعنی ظلم دان شرك مراد دیدی (وَنَلَّكَ
 حُبَّتْنَا) ربو ابراهیم نك قومنه کورسه تکان دلیلی بز نك دلیلمزدر یعنی بولدزلار و آی و قویاشنك معبود
 بولورغه یارامولارینك دلیلی یعنی غائب بولولاری بز نك بر لکه زگه دلیلدر (آتَيْنَاهَا اِبْرَاهِيمَ) بو حجتنی
 بز ابراهیمگه بپردك (عَلَى قَوْمِهِ) ابراهیم نك قومی اوزه رینه بولغان دلیلمزدر (نَرَفَعُ دَرَجَتٍ مِّنْ نَّشَأٍ)
 نله گان کشتنی بز علمده و حکمتده کوب درجه لرگه کوته رزمز (اِنَّ رَبَّكَ مَكِيْمٌ عَلِيْمٌ) درست لکده سینك
 ربك درجه لرگه کوته روده حکمت اییه سیدر و کنی کوته رگه تیبش ایدنکی بلسگر چیدر (وَوَهَبْنَا لَهُ
 اسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ) دخی ابراهیمگه بز اسحاقنی هم اسحاقنك اوغلی یعقوبنی هبه قیلدق (كُلًّا هَدَيْنَا)
 اسحاق برلن یعقوبنن هر برسنی حق بولغه کوندرك (وَنُوْحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ) دخی ابراهیمدن الك
 نوح عالیه السلام نی حق بولغه کوندرك (وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ) دخی نوحنك بالالارندن حق بولغه کوندرك (دَاوُدَ
 وَسُلَيْمَانَ وَيُوسُفَ) داود هم سلیمان هم ایوب عالیه السلام نی (وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ) دخی یوسف هم موسی
 هم هارون (علیه السلام) نی (وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ) وارشانداق یعنی ابراهیمك درجه لرین کوته رو
 برلن جزالاعانمز کبی ایزگولك قیلوجیلارنی جزالارمز (وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ) دخی زکریا
 هم یحیی یسه عیسی هم الیاس (علیهم السلام) نی (كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ) بولاردن هر برسی کامل ایزگو آدملردندر
 (وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا) دخی اسماعیل هم الیسع هم یونس هم لوط علیهم السلام نی (وَكُلًّا فَضَّلْنَا
 عَلَى الْعَالَمِينَ) بولاردان هر برسنی اوز زمانلارنداغی آدملر اوزه رینه بیغمبرلك سبیلی آرتق قیلدق
 (وَمِنَ ابْنَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَأَخْوَانِهِمْ) دخی بو بیغمبرلرنك آتالارندن هم بالالارندن و قرده شلرندن بعضنی
 آرتق قیلدق (وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) دخی آلارنی خلق آراسنن اختیار قیلدق هم
 توغری وحق بولغان بولغه کوندرك (ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ) بو ذکر قیلغان آدملر کوندر لگان الله نك
 حق بولغان دیدیدر (يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) بو حق بولغان دینگه قیلارندن نله گان آدمنی کوندرر
 الله تعالی (وَلَوْ اَشْرَكُوا) واگر بو ذکر قیلغان آدملر (بیغمبرلر) مرتبه لری بیوک بولا نوروب اللهغه
 عبادنده شرکت یاصاسالار (لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) بو آدملردن عمل قیلغان نرسه لری همه سی باطل
 بولور (اُولَئِكَ الَّذِينَ) بو ذکر قیلغان بیغمبرلر شوندی آدملردر (آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ)
 بو آدملرگه کتاب هم حکمت هم بیغمبرلك بپردك (فَاَنْ يَكْفُرْ بِهَا هُوَ اِلَآهٌ) بس اکرده بو قریشیلر
 بو کتاب هم حکمت هم بیغمبرلکنی انکار ایقسه لر (فَتَنَّا وَكَلَّمْنَا بِهَا قَوْمًا) بس تحقیق بو کتاب هم حکمت
 هم بیغمبرلکنی رعابه قیلونی شوندی قومگه تاشردق (لِيُسْوَأَ بِهَا الْكَافِرِينَ) اول قوم بو کتاب
 هم حکمت هم بیغمبرلکنی انکار ایقوی توگلدر اول قوم یعنی بیغمبرلر هم آلاغه اییدر گان آدملرگه
 تاشردق (اُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ) بو ذکر قیلغان آدملر (بیغمبرلر) شوندی آدملردر

الله تعالی آلا رنی حق بولغه کوندردی (فَبُهِتُوا هُمْ اَقْتَدَهُ) بس ای محمد علیه السلام بودکر قیلغان پیغمبرلرنک
 نپوهید و اصل دینلرینه ایبه (قُلْ لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا) ای محمد علیه السلام نه پیت سین کافرلرگه قرآن اویره تو
 اوزه رینه سزدن یال صورامیم (اِنَّ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِيْنَ) قرآن توگل در مگر بقون عالم گه و عطر
 (وَمَا قَرَأُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ) بهودلر الله (تعالی) نی حق تانو برلن نانمادیلار وحسق الوغلاو برلن
 الوغلامادیلار (اذْقَالُوا) شول وقتده الله تعالی نی حق تانو برلن نانمادیلار بهودلر رسول اللهغه شهیتیلر
 (مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰی بَشَرٍ مِّنْ شَيْءٍ) الله تعالی آدم اوزه رینه هیچ نرسه ایبدرمه دی یعنی الوغ نعمتین بولغان
 وحینی هم الله تعالی نک پیغمبرلر نی بیبه رودینی انکار ایقتیلر شونک اوچون الله تعالی نی حق تانو برلن
 نانمادیلار (قُلْ مَنْ اَنْزَلَ الْكِتَابَ الْاَلْحَمْدُ) ای محمد (علیه السلام) بهودلرگه شهیت شوندی کتابی کم ایبدردی
 (جَاءَ بِهٖ مُوسٰی) اول کتابی موسی (علیه السلام) کیتردی یعنی تورانی کم ایبدردی دیو (نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ)
 اول کتاب نور هم آدملر نی حق بولغه کوندرگوچی بولغان حالده (تَجْعَلُوْنَهُ قُرْاٰنًا یُّسْمَعُوْنَهَا) اول کتابی
 کاغدلرده قیلورسز یعنی کیسه ک کیسه کاغدلرگه یازارسزده اول یازلغان کاغدلر نی ظاهر قیلورسز
 (وَتُغْفَوْنَ کَثِيْرًا) وکوبسینی باشورسز یعنی محمد صلی الله تعالی علیه وسلم نک نعنی بولغانلارینی
 مالک بن الصیف دیگان کشی گه رسول الله تورانی موسی (علیه السلام) غه ایبدرگان الله برلن قسم قیلوب
 شه بقمون سیکتاورانن الله تعالی سیمز عالم گه آچولانا دیگان سوزنی ناباکمی دیدی صیف اوغلی مالک بلی
 تاہام دیدی شوندان صوک رسول الله آلا ی بولسه سین سیمز عالم الله تعالی سیکا آچولانا ایکان دیدی
 شوندان صوک صیف اوغلی مالک رسول اللهغه آچولانوب الله تعالی آدم گه هیچ نرسه ایبدرمه دی دیدی
 (وَعَلَّمْتُمْ مَا) غنی ای بهودلر قرآن برلن محمد (علیه السلام) نلی اوزه رینه شول نرسه نی اویره نلمش بولدکز
 (لَمْ تَعْلَمُوْا اَنْتُمْ وَلَا اٰبَاؤُكُمْ) اول نرسه نی سزده دخی آتالار کزده بلمه دکز (قُلْ اللّٰهُ) ای محمد (علیه السلام)
 شهیت سین بهودلر گه موسی (علیه السلام) سزگه کیترگان کتابی الله ایبدردی دیو (ثُمَّ ذَرَّهُمْ فِیْ خَوْضِهِمْ یَلْعَبُوْنَ)
 مونک صوکنت اول بهودلر نی باطللقلارنده اویماغانلاری حالده قالدر (وَهٰذَا کِتٰبٌ) و بو قرآن شوندی
 کتابدر (اَنْزَلْنٰهُ) ایبدرک بز اول کتابی (مُبٰرَکٌ) فائده سی کوب در (مُصَدِّقٌ لِّلَّذِیْ بَیْنَ يَدَیْهِ) اوزینک
 آلدنده بولغان کتابی (تورانی پاکه هر برکب سماویه نی) راست لاوچیسر (وَلَقَدْ نَزَّلْنٰهُ اُمُّ الْقُرْیِ)
 بو قرآنی ایبدرک برکت اوچون دخی سیدک بو قرآن برلن اوللارنک آناسی بولغان مکه خلقنی
 قورقووک اوچون (وَمَنْ حَوَّلَهَا) دخی اوللارنک آناسی بولغان مکه تیره سنده بولغان آدملر نی (مشرق
 ومغرب اهلنی) قورقووک اوچون (وَالَّذِیْنَ یُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ) دخی شوندی آدملر آخرت کوننه ایمان
 کیترلر (یُؤْمِنُوْنَ بِهٖ) آخرت کوننه ایمان کیترگان آدملر قرآغه ایمان کیترلر (وَهُمْ عَلٰی صَلٰوةِنَا
 بِحَافِظُوْنَ) دخی آخرت کوننه ایمان کیترگان آدملر نمازلاریده دوام ایته لر چونکه آخرت کوننه ایمان
 کیترگان کشی صوکنی حالنن قورقا همیشه قورقو. بو آدمنی بیخبر گه هم قرآغه ایمان کیترگانده قدر
 فکرده بولا فکرلی فکرلی عاقبتنن حلقغه ایرشه (وَمَنْ اَظْلَمُ) وکوبر ظالمه ک (مَنْ اَفْقَرُیْ عَلٰی اللّٰهِ کُدْبًا)

الله تعالى که بالغاندى افقراء قيلغان (طاقغان) آدهمن يعنى بو آدهمن ظالمهرك هيچ كىم بوقدر يعنى
 مين پيغمبرمن الله تعالى مينى پيغمبر ايتب ييبهردى ديب افترا قيلوچيدين هيچ ظالم كشى بوق مسيلمه
 الكذاب، اسود العنسى كيبيلر (أَوْ قَالَ أَوْهَىٰ آلِيَّ) يايسه نه يقدى اول كشى ميكا الله تعالى دن وحى قيلمى ديو
 (وَلَمْ يُوْحِ الْآبِهَاتِي) ۲) حالبوكم اول كشى كه هيچ نرسه وحى قيلمى دى يعنى بو كشيدين ظالمهرك كم بار البته
 هيچ كم بوق رسول الله نك بازوچيسى بولغان ابوسرح اوغلى بولغان سعد اوغلى عبد الله كى الله تعالى نك
 «وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ» آيتى اينگاج «ثم انشأناه خلقا آخر» كه بينكاج الله تعالى نك
 آدمى تفضيل قيلوونمن عجب لب «فتبارك الله احسن الخالقين» ديدى رسول الله نه يقدى شول طريق باز
 ايلونى هم سينك نه يتكانكچه ديدى بس عهد الله شيكگه نوشدى ديدى هم ا گر محمد عليه السلام راست سوزلى
 بولسه آكار وحى قيلبغان كى ميكا ده وحى قيلمى ديدى وا گر بالغانچى بولسه اول نه يتكان كى مينه «فتبارك الله
 احسن الخالقين» ديو نه يقتم ديدى (وَمَنْ) دغى شول كشيدين ظالمهرك كشى كىمى (قَالَ سَأَنْزِلُ مِثْلَ
 مَا أَنْزَلْتُ اللَّهُ) اول كشى نه يتدى الله تعالى ايندركان كذاب كى مينه ايندردن ديو يعنى ا گر نله سهك
 بزده محمد (صلى الله عليه وسلم) كى نه يقورمز ديوچيلر (وَلَوْ تَرَىٰ) ا گر كورسهك ايدى سين اى محمد (عليه
 السلام) (اذ) شول وقتى (الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ) ظلم قيلوچيلار قولنك فاطيلقلارنددر (وَأَلْبَاسُهُمْ
 أَسْوَاطٌ) ايديمى دغى فرشه لر قوللارنى ظالمهرك جانلارنى آلورغه توشه گوچيلردر (أَخْرَجُوا أَنْفُسَهُمْ) ايديمى
 جانلارنى اوزكز چغاركز ديو ظالمهركه نه يتورلر (الْيَوْمَ نَجْزِي عَذَابَ الْهَوْنِ) بوكوند يعنى قولگان
 كوند عذابنك خورلاولى بولغانى برلن جزالانمش بولور سز (بَمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ) الله تعالى كه نه يتور
 بولو كز سببلى (غَيْرَ الْحَقِّ) حقن باشقه سوزنى (وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ) دغى الله تعالى نك
 آيقارندن تكبرلك قيلور بولو كز سببلى يعنى سز كه خورلاوى عذاب الله تعالى كه بالغاندى نه يتور كز
 سببلى دغى قرآن آيقلر يده ايمان كيتوردن تكبرلك قيلو كز سببيلدر (وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ)
 ونهقيق بز كه ماللار كز دن وباللار كز دن وباشقه دنيا ده وقت مالك بولغان نرسه لر كز دن بالغانكز
 حالده كيلكزو (كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ) نيه كه اؤل مرتبه ده سزنى بالغان ايتب باراطقان ايدك يعنى
 اؤل باراطلوده فى ره وشك ايدكز شول ره وشه كىلدكز (كيلور سز) يعنى باش وتن وآياقلار كز
 يالانفاج حالده يعنى قيامت كونده الله تعالى حضور يده شول ره وشه بارلاچق (وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ)
 دغى بز سر كه بيرگان ماللارنى قالدردكز (وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ) آرقالار كز نك طشيه يعنى هيچ نرسه آلوب
 كيله دكز (وَمَا تَرَىٰ مَعَكُمْ) دغى مشركلر كه نه يتورلر الله تعالى حضور يده بارغاج سز نك برلن
 بر كه كورمير (شُفَعَاءُ كُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ) شوندى شفاعت قيلوچيلار كزنى سز آلارنى گمان قيلكز
 (أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ) درستلكه آلار سز نك عبادتكز كه مستحق بولوده اللهغه شريكلردر ديو
 يعنى مشركلر دنيا ده وقفده صمه لرغه عبادت قيلدیلار قيامت كون شفاعت قيلسونلار اوچون
 الله تعالى شونك اوچونده بو آيت برلن مشركلر كه شلته قيلدى (لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ) نهقيق سز نك

آرا كړده تارا لشو واقع بولدى (وَضَلَّ عَنْكُمْ) دغى سزدن غائب بولدى (مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ) سزنىڭ
قيامت كوندنه شفاعتچيلر دبو گمان قىلغان نرسه لر كز يعنى صاملر كز (أَنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْغَيْبِ وَالتَّوْبَى)
درست كنده الله تعالى باشاقدان اورلقنى خرما آغاچندن تشينى يارغوچيدر (يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ)
تركى ئولكس چغارر الله تعالى جانلى نرسه نى جانسزدن چغارر آدمنى نطفه دن قوشنى بومرقه دن
ئوله نلرنى اورلقنى چغارو كى اوسه تورغان نرسه گه ده مى ديب نه يمله در (وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ)
دغى ئولكى تركس چغاروچى يعنى جانسزنى جانلىدن چغاروچيدر نطفه بېرله ن بومرقه نى آدم بېرله ن
قوشن هم اورلقنى ئوله ندىن چغارو كى (ذَلِكَمُ اللَّهُ) اوشبو اورلق بېرله ن تشى ياروچى دغى تركى
ئولكس ئولكى تركس چغاروچى عبادت قىلورغه تيشلى بولغان سزنىڭ الله كزدر (فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ)
بس نيچك اول الله نىڭ عبادتندن غيرگه دوندرلش بولاسز (فَأَلْفُ الْأَشْبَاحِ) كىچىڭ قارانغولغندن
تا ئىمى يارغوچى اول الله تعالى (وَجَعَلَ اللَّيْلُ سَكَنًا) دغى اول الله تعالى كېچى خلىڭ كوندزگى
مشقتن قرارلانا تورغان اورنى قىلدى (وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا) دغى قوباشنى وآينى وقتلار اوچون
حساب قىلدى (ذَلِكَ) بو قوباش بېرله ن آينى حساب قىلو يعنى بىلگولى حساب بېرله ن سىر قىلدىرو
(تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) قوباش بېرله ن بىلگولى حساب بېرله ن سىر قىلدىروده غالب بولغان هم قوباش
بېرله ن آينىڭ تدبيرى بىلگوى بولغان الله نىڭ تقديريدر (وَهُوَ الَّذِي) واول الله تعالى شوندى
الله (تعالى) در (جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ) سزنىڭ اوچون يولدىلارنى قىلدى (لِتَهْتَدُوا بِهَا) اول يولدىلار بېرله ن
توغرى يولغه كونلور كز اوچون (فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) قورى يىر وديكگز قارانغولقلارنده بس موندىن
بلله در قورى يىرده و صوده آدشماينچه يورور اوچون يولدىلار بېرله ن استدلال طريقتى بلله تورغان علمى
اوبيره نو تيشش ايكانلىگى (قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ) تحقيق بز آيقلرنى آيروب بيان ايتىڭ (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ)
بله تورغان قوم اوچون چونكه بله تورغان قومگه فائده لئه چك (وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ) واول الله تعالى
شوندى الله دركه سزنى ياراندى (مَنْ نَفْسٍ وَأُمَّةٍ) برفسندن يعنى آدم عليه السلام دن (فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ)
بس سزنىڭ اوچون آنالار قورصاغنده قرارلانا تورغان اورن باردر و آنالار آرقاسنده صاقلانا تورغان اورن
باردر ياكه سزنىڭ اوچون يىر اوستنده قرارلانا تورغان اورن باردر ويىر آسقىده صاقلانا تورغان
اورن باردر (قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ) تحقيق آيتلرنى آيروب بيان قىلدى (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) آكلى تورغان قوم
اوچون چونكه آكلامى تورغان قومگه نى قدر بيان قىلنسه ده فائده لئه نو احتماللرى بىرقدىر (وَهُوَ الَّذِي) واول
الله تعالى شوندى الله در (أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) كوكن (بلوطدن) صوايقردى (فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ)
بس اول صو بېرله ن هربر اوسه تورغان ئوله ننى چغاردى بوسوزدن مقصود بر صو بېرله ن صوغارلغان تورلى
اوسه تورغان نرسه لرنى اوسىروده كمال قدرتنى اظهار (فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا) بس اوسه تورغان نرسه دن
ياشل نرسه چغاردى (نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا) اول ياشل نرسه دن برسى برسده آطلانغان اورلقلار
(باشاقلار) چغار رمز (وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا) دغى خرما آغاچندن دغى خرما آغاچنىڭ اول ظاهر بولغان

چەپەك بونۇمەسەندان حاصلدر (مَنْوَانٌ دَانِيَّةٌ) بىرسى بىرسە ياقن بولغان خرمۇصالقەملارى (خرما بوطافلارى) (وَجَنَاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ) دىنى صوبىرلەن چىقاردىق بىز بىرزم لىرىن بولغان باتقەلارىنى (وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ) دىنى صوبىرلەن چىقاردىق زىتون آغاچى دىنى رىمان (انار) نى (مُشَقَّبَاتٍ وَغَيْرِ مُشَابِهٍ) زىتون بىرلەن رىماندان ھەر بىرسى نىڭ بەعضى بەعضىدە مەقدار دە تۈسدە وتەم دە اوخشاغانى ھال دە وبعضى اوخشايمان ھال دە (انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ) بىرلەردان ھەر بىرسى نىڭ بىمشەنە اعتبار بىرلەن قاراڭز ھەر قاچىچان بىمشىنى چىقارسا (وَيَبَّعَهُ) دىنى بىمشى نىڭ بىشۈبىنە وكمالت گە اىر شۈبۈبىنە اعتبار قىلوب قاراڭز (أَنَّ فِي ذَلِكُمْ) دىنى سىز نىڭ رىبڭز نىڭ بو ذىكر قىلغان اشلار نىڭ بولغۇچىدەر (لَايَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ھىكمەت اىبەسى بولغان ھەر نىرسە گە قىدرتلى بولغان اللە نىڭ بارلىغىنە و بىرلىگنە دىللىلەر بولغۇچىدەر ايمان كىتىرگان قوم اوچون چونكە نورلى جنس لىرنىڭ ونورلى نوع لىرنىڭ بىر اصلدان (صودان) ھادىث بىرلۈبى ھىم بولار نىڭ بىر ھال دىن اىكنىچى ھال گە كوچولرى البىنە ھەر بىرەم بىرەمنى آيروب بلە تورغان بوقدان بار قىلچى بىرلەن بولورغە كىرەك اول بوقدان بار قىلچى البىقە اللە تەئالى ھىم اول اللە تەئالى نىڭ تەلە ونچە قىلغان اشلار نىڭ طىبىيا تورغان تىكە ھىمى بولماسقە كىرەك (وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ) دىنى مشركلەر اللە تەئالى گە باشىر بولغان شىركلەر قىلىنمىلار بىمى فرشتەلەر گە عبادت قىلىنمىلار ھىم آلارىنى اللە نىڭ قىزلارى دىبىلەر ياكە شىطانلار نى شىركلەر قىلىنمىلار مەناسىندە چونكە مشركلەر اللە تەئالى گە عبادت قىلغان كىبى شىطانلار غە دە عبادت قىلىنمىلار (وَخَلَقَهُمْ) ھالانىكە اللە تەئالى تىھىق اول شىركلار نى بوقدان بار قىلدى بوقدان بار بولغان نىرسە نىچەك اللە تەئالى گە عبادتە شىرك بولسون (وَحَرِّقُوا لَهُ) دىنى اللە تەئالى گە مشركلەر ائىرا قىلىنمىلار (ھَنِينٍ وَبَنَاتٍ) اىر بالالار نى وقز بالالار نى بىمى يھودلەر عزىرە ئىبە السلام نى نصارالار عىسى ئىبە السلام نى اللە نىڭ اوغلى دىبىلەر عربلەر فرشتەلر نى اللە نىڭ قىزى دىبىلەر (بغىر عام) ئە بىتكان نىرسە لىرنىڭ ھىقىقەتىنى بىلۈن باشقە (سُبْحَانَهُ) اللە تەئالى نى كامل پاكلاو بىرلەن پاكلىمىون (وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ) دىنى اللە تەئالى مشركلەر صىقتلاغان نىرسە دن بىلەن وپاك بولمى بىمى شىرك و بالا بولماقتىن (بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) ارنىكەندە اوخشاىشى بولودان باشقە اللە تەئالى كىركلر نى و بىرلر نى بوقدىن بار قىلچىدەر (أَنِّي يَكُونُ لَهُ لَوْلَدٌ) نىچەك قايدان اللە تەئالى گە بالا بولسون (وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً) ھال بوكم اللە تەئالى گە بولداش (خاتون) بولمادى (وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ) دىنى اللە تەئالى ھەر نىرسە نى ياراتدى (وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) اول اللە تەئالى ھەر نىرسە نى بىلگۇچىدەر بو آيت دە اللە تەئالى دن بالانى نغىگە بىر نىچە ھە دەن استىلال مەن اول گى ھە شول اللە تەئالى كوكلرنىڭ و بىرلرنىڭ مبدىى كوكلر و بىرلەر بالا توغىدەرقى بىرلەن موصوف بولغان نىرسە جىنس نىڭ (مەمكەت دن) بولا توروب بالا توغىدەرقى بىرلەن موصوف بولغان نىرسە جىنس نىڭ بولماغانلىقى اوچون بىگەرە كە يالا توغىدەرقى مەنە بولا اىكنىچى ھە عىقانلىك ھىكمەنە ھىمە يالا بىر جىنس دن اىر بىرلەن خاتوندان ھاسىل بولا واللە ھەر نىرسە بىرلەن جىنس دەش بولماقتان بىلەن اوچونچى ھە بالا آتاغە تىكى بولا ھالانىكە اللە تەئالى گە تىكى بولغان ھىچ نىرسە بوق چونكە اللە تەئالى گە باشقە

هر نرسه یوقدان بار بولغان الله تعالی همیشه بارینه ده الله تعالی ذاتی او چون هر نرسه فی اویره نومه بندوه بله الله غه باشقه نرسه لر دانلری او چون سگنه هیچ نرسه فی بایلیر (ذَلِكُمُ اللَّهُ) اوتکانه گی صفت لار برله ن موصوف بولغان ذات سز نلک معبود کز بولغان الله (رَبُّكُمْ) سز نلک رب کزدر (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) هیچ معبود بالمحق بوقدر مگر الله تعالی گنه در (خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) هر نرسه فی باراطقوچیدر اول الله تعالی (فَاعْبُدُوهُ) بس اول الله تعالی که عبادت قیلکز (وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ) واول الله تعالی هر نرسه اوزه رینه وکیل در یعنی هر نرسه نلک تصرفی الله تعالی که تابشرامشدر (لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ) اول الله تعالی فی هر کوز کورمه س (وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ) وخالصکم اول الله تعالی هر کوزنی کورر (وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) واول الله تعالی اوزینلک دوستلارینه شفقتلیدر هم دوستلارینلک طشلارنی واپلرنی بلسگوچیدر (قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقیق سز که رب کزدرن کولنلک کوره تورغان نورلاری کیلدی (فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ) بس هرکشی کولل نوری برله ن حقنی کورسه هم سغه ایمان کیتدرسه اوزی او چوندر یعنی فائده سی اوزینه در (وَمَنْ عَمِيَ فَعَلِيمًا) دخی هرکشی کولل نوری برله ن حقنی کورودن صوقر بولسه وحقغه ایمان کیتدرمه سه بس ضروری اوزینه در (وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ) ومین سز نلک اوزه رنکزه قاراولچی توکل من یعنی سز نلک عملرکزی واصله گان اشارکزی صاقلاغوچی توکل من بلکه مین سزنی قورقتموچیغنه من سزنی عملرکزی واصله گان اشارکزی صاقلاغوچی الله تعالی در دیب نهیت بوسوز رسول الله تلی اوزه رینه کیلگان سوز (وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ) اوشانداق یعنی سیکنا او قوغان کبی آیتلرنی دوندرمز (بیان قیلورمز) آلاغه (وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ) کافرلر اشلرینلک صوکنده نه بقورلر کتاب اهلنه بو آیتلرنی اوقودک و ذکر قیلدک دیو (وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) دخی بزقرآنی بیان قیلورمز بله تورغان قوم او چون چونکه بیان برله ن فائده انجومی البتة عالم قومگنه در (اتَّبِعْ مَا وَحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) رب کمن اوزکا وحی قیلغان نرسه که ایبه ر یعنی قرآغه (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالمحق بوقدر مگر اول ربک گنه در (وَأَعْرَضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ) دخی مشرکلردن یوز دوندر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر الله (تعالی) مشرکلرنلک اوزنی برله رینی و اوزینه شریک قیلامدلارینی تله سه ایدی (مَا أَشْرَكُوا) مشرکلر عبادتد، الله غه شرکت قیلامسلار ایدی (وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ مَفِظًا) ای محمد (علیه السلام) بزسینی مشرکلر اوزه رینه (عمللرینه) صاقلاغوچی قیلامداق (وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ) دخی سین مشرکلر اوزه رینه وکیل توکل من یعنی مشرکلرنلک اشی سیکنا تابشرامش توکل در رسول اکرم مشرکلرنلک معبودلرنه طعن قیلماچ مشرکلر رسول الله غه نه یقیدیلر بز نلک معبودلر مزی سوگودن طیبیلاسمی یا که اوز نلک معبودکنی بزه سوگه زمی دیو شول خصوصه الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایلدردی (وَلَا تُسَبِّحُوا الَّذِينَ) دخی شوندی آدملرنی (معبودلرینی) سوگمه کز (يَتَّبِعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) اول آدملر الله دان باشقنی اوندلرلر یعنی الله دان باشقغه عبادت قیلورلار یعنی الله دان باشقغه عبادت قیلوچی مشرکلرنلک معبودلرینی سوگمه کز (فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) بس اول الله دان باشقغه عبادت قیلوچیلر حقدان باطلر که اوتکلنلری حاله الله فی بلودن باشقه الله فی سوگه لر یعنی سز آلارنلک معبودلرینی سوگمه کز آلارده

سزنىڭ مەبۇدگىزنى سۈگەرلەر (كَذَلِكَ زَيْنًا لِّكُلِّ آئِمَّةٍ عَمَلُهُمْ) اوشانداق يەنى مشركلەرگە صەم لەرگە عبادىتى زىننەتلىگەن كىبى ھەر بىر ئادەم ئۈچۈن ئەمەللىرىنى زىننەتلىك كىبىرەك اېزگۈ ئەمەل وكىرەك پازى ئەمەل بولسۇن (ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ) ھونىڭ صونىدە ئەخىرنىدە ھەر بىر ئادەمنىڭ قايتاچاق اورنى رەبلىرى ھار بىلەر (فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) بىس رەبلىرى ھەر بىر ئادەمنىڭ ئەمەل قىلغان نەرسەلىرى بىرلەن اوزلەرىگە خەبەر بىرەر (وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ آيْمَانِهِمْ) مشركلەر اللە بىرلەن قىسم ايتقىلار بىيىنلىرىنىڭ غايەسى بىرلەن (لَسَنَّا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ) اكر اول مشركلەرگە صورالغان ايتقىلارنى بولغان آيت (مەجزە) كىلسە (لَيُؤْمِنَنَّ بِهَا) اول آيتكە (مەجزەگە) ايمان كىيىنلەر يەنى شولاي يىمىن ايتقىلار بىرۈقەدە مشركلەردىن بەئىسى رسول اللەغە ئەيتقىلار موسى (عليه السلام) طاياغى بىرلەن طاشقە صونقچاق طاشدان اون ايكى چىشمە چەقى و عيسى ئولكلرنى تىرگەزە ايدى دېۋنە يەنە سون آلاي بولسە سىنىڭ بىزگە مەجزە كورسەت بىز دە سىڭا ايمان كىيىنلەر مەنە صفا طاهنى آلتون باصا بەئى ئولكلەرنى تىرگەزە آلا سىن حق بىيغىبەر دېۋ گواھلىق بىرسونلەر ھەم بىزگە فرىشقىلارنى كورسەت سىن حق رسول دىب شەھادەت بىرسونلەر دېۋ (قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ) ئەيت سىن اى محمد (عليه السلام) ھەم مشركلەرگە ھەم بەئى شەھادەتلىرى مەجزەلەر اللە تەئالى مەزۇرنىدە مېنىم قىدىمە و ارا دەنە توگۈل دىر نەسە اللە تەئالى اوزى اظھار قىلور (وَمَا يُشْعُرُكُمْ) دىنى بىلمىسەن مۇمىنلەر آلارنىڭ ايمانلارنى بوققە طەمە قىلاسەن (أَنهَآ إِذَا جَاءَتْ) دىر سىڭىدە اول مشركلەر صورالغان مەجزەلەر ھەر قاچەن كىلسە (لَا يُؤْمِنُونَ) اول مشركلەر ايمان كىيىنلەر (وَنَقَلَبُ آفَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ) دىنى سىز بىلمىسەن بىز اول مشركلەرنىڭ كوكىللىرىنى و كوزلىرىنى حەقدان ئەيەلەنلەر سونىڭ اۈچۈن حەقى كورمەسلىدە ايشەمەسلىدە (كَمَا لَمْ يُؤْمِرُوا بِهِ أَوْلَٰئِكَ) نىقەكە ايتقىلارگە اول مرتبەدە ايمان كىيىنلەر دىلەر سونىڭ كىبى ھازىر دە ايمان كىيىنلەر (وَنَدَّرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ) اول مشركلەرنى آرنىڭلارنىدە ھىران بولغانلارنى ھال دە قالدىلەر (يىدىنچى پارە تىرچەسى تمام بولدى) (وَأَوَّانِنَا) و اكر دىر سىڭىدە بىز (نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ) اول مشركلەر اوزەرىگە فرىشقىلارنى ايتقىلارگە فرىشقىلەر سىڭىڭ حق بىيغىبەر بولورۇڭ بىرلەن گواھلىق بىرسەلەر (وَكَلَّمَهُمُ النَّوۜى) دىنى اول مشركلەرگە ئولكلەر ئىلەب سولەنەسلىر يەنى ئولكلەردە سىنىڭ حق بىيغىبەر بولورۇڭ بىرلەن گواھلىق بىرسەلەر (وَمَحَرَّرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا) دىنى مشركلەر اوزەرىگە ھەر نەرسەنى كورە كورە ايتقىلەر قوبارساق (جىساق) ھەر قايسى سىنىڭ حق بىيغىبەر بولورۇڭ بىرلەن گواھلىق بىرسەلەر (مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا) آلار ھىچ ھال دە ايمان كىيىنلەر بولمادىلار (بولماسلار) (أَلَا أَن۞ يَشَاءُ اللَّهُ) مگر اللە تەئالى آلارنىڭ ايمانلارنى نەھەي ھال دە كىبى ايمان كىيىنلەر (وَأَلَسَنَّا أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ) لىكن اول مشركلەرنىڭ كوربىسى باھەسلىر يەنى صورالغان مەجزەلەرى كىلسە دە ايمان كىيىنلەر بىلكە باھەگەن نەرسەلەرگە يىمىن ايتقىلار باھەگەن نەرسەلەرگە يىمىن ايتقىلارنى اۈچۈن نادانلار دىر چۈنكە اوزلەرىنىڭ ايمان كىيىنلەرگە كىيىنلەر بىلمىلەر (رَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا) وادشانداق يەنى سىڭا دىشمان قىلدۇم كىبى ھەر بىر بىيغىبەرگە دە دىشمان قىلدۇم (شَيْطَانِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ) آدم و جىن

شيطانلار يېنى دشمان قىلدىق يعنى آدم نىڭ ياوزلار يېنى وچن نىڭ ياوزلار يېنى (بۇمى بَعْضُهُم اِلَى بَعْضٍ) آدم بىرلەن جننىڭ ياوزلارنىدان ھەر بىرسىدىن بعضى بعضىگە وسوسە قىلور يعنى كۆكۈل سالور (زُخْرُفِ الْقَوْلِ) سوزنىڭ باطل يېنى (عُرُورًا) آلدان اوچون (وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ) واگر ربكىڭ اول دشمانلارنىڭ ايمانلار يېنى نەسە ايدى (مَا فَعَلُوهُ) پېغمبەرلەرگە دشمانلىقى قىلماسلار ايسىدى (فَدَرَّهْمَ وَمَا يَفْقَرُونَ) بس مشركلر فى اوزلرنىڭ ھەم افتراق قىلغان نرسە لرنىڭ قولى سىن اى محمد (وَلَتَصْفِيَّ إِلَيْهِ) سوزنىڭ باطللار يېنى كۆكۈلگە تاشلارلار آلدان اوچون دىخى اول باطل سوزگە ميل ايتسون (أَوْشَسُونَ) اوچون (أَفْتَدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كېتىرمەگان آدم لرنىڭ كۆكۈللىرى (بِالْآخِرَةِ) آخرت كۈنىگە (وَلَيَرْضَوهُ) دىخى بو باطل سوزگە راضى بولسونلار اوچون (وَلَيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ) دىخى گناهلاردان كسب قىلا تورغان نرسە لرىنى كسب قىلورلار اوچون يعنى شول سببلر اوچون اول آدم بىرلەن جننىڭ ياوزلار يېنى بعضى بعضىگە وسوسە سوزنىڭ يالغان بولسا بىرلەن بولسا باطلنى وسوسە قىلورلار يعنى كۆكۈللىرى تاشلارلار (أَفْغِيرَ اللَّهُ أَبْتَقِي حَكْمًا) اى محمد (عليه السلام) مشركلەرگە ثابت ايامىن اوزم بىرلەن سوزنىڭ آرا كۆردە اللەدان باشقا ھەم قىلوچىنى ايسىتىمىن مو البتە ايسىتمەم (وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ) حالبوكم اول اللە تعالى سزگە كىتاب ايتتىرىدى يعنى معجزە بولغان قرآننى ايتتىرىدى (مُفَصَّلًا) اول كىتاب ھەق بىرلەن باطل آيرىلىش بولغان ھالدا (وَالَّذِينَ آمَنُوا هُمْ أَكْثَرُهُمْ) دىخى شۇندى آدملر بىرلەن آلاغە كىتاب بىردىك يعنى يهودلر و نصارالار (يَعْلَمُونَ) بلورلر (أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ) درىنلىك دە اول قرآن سىنىڭ رېئىن ھەق بىرلەن ايتتىرىلدىرىدى (فَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُقْتَرِينَ) بس اى محمد عليه السلام اهل كىتاب نىڭ قرآننىڭ رېئىن ايتتىرىلىش بولور يېنى بلورلار نە شىك قىلوچىلاردان بولسا (وَتَوَتَّ كَلِمَاتُ رَبِّكَ) دىخى رېئىن سوزى تەم بولدى يعنى رېئىن خېرلر و ھەكلرى و وعيدلر غايەسە ايرىلدى (صَدَقًا) خېرلر دە و وعيدلر دە راستلىق بوزىدىن (وَعَدْلًا) دىخى ھەكلر دە عدللىك بوزىدىن (لَا يُبَدِّلُ لِكَلِمَاتِهِ) رېئىن سوزلر يېنى آلماشدروچى يوقتىرى يعنى رېئىن سوزلر يېنى راستراق وعدلرەك بولغان سوز بىرلەن ھېچ كەم آلماشدرا آلماس (وَهُرَّ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) و اول اللە تعالى بىلەلرنىڭ سوزلر يېنى ايشىكچى و نيتلر يېنى بىلگۈچىلر (وَأَنْ تَطْعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ) واگر سىن اى محمد عليه السلام بىردە بولغان آدم لرنىڭ كۆبۈرەك بولغان بوى صونساك يعنى كافرلەرگە ياكە نادانلارغە (يُضْلُوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) اول بىردە كۆب بولغان آدملر سىنى اللەنىڭ ھەق بولغان دېغىنن آداملرلار (أَنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ) اول بىردە كۆب بولغان آدملر (كافرلر ياكە نادانلار) ايبەرمە سىلر مگر گمانغە غەنە ايبەرلر يعنى آتالار مۇھەققە بولدى دىوب گمان قىلورلار (وَأَنْ هُمْ الْأَيُّرُصُونَ) ھېچ نرسە توگۈل در اول بىردە كۆب بولغان آدملر مگر يالغانلار اوچىلاردر يعنى اللە تعالىگە بالا ائىبات قىلودە ھەم صىم لەرگە عبادت قىلودە دىخى اللە تعالى حلال قىلغان ھەم حىوانلارنى ھەرام قىلودە يالغانچىلاردر آلا (أَنْ رَبُّكَ) درىنلىك سىنىڭ ربكىڭ (هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ) اول ربكىڭ اوزىنىڭ ھەق بولدىن كەم آزار آنى بىلگۈچىرە كىر (وَهُوَ أَعْلَمُ

ای مسامانلار آشامانلار (مأ) شوق حیواندن (لَمْ يُذْكَرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ) اول حیواننی بوغازلاو اوزهریده الله نك اسمی ذکر قیلنمادی (وَأَنَّهُ لَفَتَقُ) دخی درستلکده بوغازلاغانده الله نك اسمی ذکر قیلنمادان حیواننی آشاو الله نك طاعتندن چغودر یعنی گهاهدر کیرهک اجلی بیئوب ثولسون کیرهک بسم الله سز بوغازلانسون و کیرهک بوغازلاغانده الله دان باشقه نرسه نك اسمی ذکر قیلنسون هیچ برسی آشامانلار مگر الله تعالی نك اسمی ذکر قیلنوب بوغازلانغان حیواننی غنه آشانلار بو آیت نك ظاهری دلالت قبلادر اسم الله فی ذکرده باشقه بوغازلانغان حیوان نك مطلق حرام برلووینه کیرهک تسمیه قصدا قالدرلسون و کیرهک اونطوب قالدرلسون لکن حقیقلر قاشنده بسم الله اونطوب قالسه بو حیواننی آشاو حلال چونکه الله تعالی «لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا» دیدی هم رسولمز «تَسْمِيَةِ الْمُؤْمِنِ فِي قَلْبِهِ» دیدی (وَأَنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُؤْمِنُونَ) دخی درستلکده شیطانلار وسوسه قیلورلار (إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ) اولزلی نك دوستلارینه (کافرلرگه) (لِيَجَادِلُوكُمْ) سز مسلمانلار برلهن نچقرشسونلار اوچون اول کافرلر یعنی کافرلر شیطان وسوسه سی بوینچه مسلمانلارغه تهورلر سز اولز هم جراثم قیلوچی حیوانلارلر اولترگان نرسه فی آشیسز اما الله تعالی اولترگان نرسه فی آشامیسز دیو (وَأَنْ أَطَعْتَهُمْ) و اگر سز مسامانلار حرام نرسه فی حلال قیلوده کافرلرگه اییهرسه کز (أَنْكُمْ لَمُشْرِكُونَ) درستلکده سز مسلمانلار مشرکلر سز چونکه اللهغه اطاعتنی قویب باشقهغه اطاعت قیلغان کشی البقه مشرکمر (أَوَمَنْ كَانَ مِثْلًا) ابا ثولک بولغان آدم یعنی آرزغلقده بولغان آدم (فَأَحْيَيْنَاهُ) بس ترگزدهک بز آنی یعنی حقایقغه کوندردهک و آرزغلقندن قوتقاردق (وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا) دخی اول کشی اوچون نور یاراتدق (يَبْشَىٰ بِهِ فِي النَّاسِ) آدملر اچنده اول نور برلهن بورور یعنی اول آدمده دلیللر و آیتلر نوری یاراتدق اول دلیللر و آیتلر برلهن اولیلارده حقیق برلهن باطلنی حقایقده بولغان آدم برلهن باطللقده بولغان آدمنی آیورر یعنی شول صفقلی کشی (كَمَنْ مِثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ) شول کشی اول کشیک صفتی قارانغیقلارده بولوچیلقمر (لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا) اول قارانغیقلاردن چغوچی توکلدر یعنی کفر و نادانلق قارانغیقلنده همیشه در البقه اولگی آدم صوغنی آدم کبی توکلدر (كَذَلِكَ زَيْنَ الْكَاذِبِينَ) اوشانداق یعنی مؤمنلرگه ایمانلاری زینفله نگان کبی کافرلرگه ده زینت لشمس بولدی (مَا كَانُوا بِعَمَلٍ) عمل قیلغان نرسه لری (وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق یعنی مکده قیلدقمر کبی (جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ) هر بر قریهده قیلدق بز (أَكْبَرُ جُجْرَمِيهَا) شول قریه نك یاوزلاری بولغان الوغلاری (لِيَمْكُرُوا فِيهَا) شول قریهده ایماندان خلقنی طیبو برلهن مکر (حیله) قیلسونلار اوچون (وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ) اول قریه نك الوغلاری مکر قیلماسلار مگر اولزلینه مکر قیلورلار یعنی مکرلری نك ضرری اولزلینه گله بولور (وَمَا يَشْعُرُونَ) مکرلری نك ضرری اولزلینه بولووینی باهه سلر * اب-و جهل بر وقده تهمیدی عبد مناف بالالارینه شرفده طغزلق قیلدق بز میدانده آلدان کیلگان آطلار کبک بولوب تهورلگچ بزدن وحی قیلغان پیغمبر بار دیوب تهمیقلر بزوالله اول پیغمبرگه راضی بولمیز آثار وحی کیلگان کبی بزگده وحی

كېلىگانگە قىدىر دېۋ شول ھىقەدە اللە تەئالى ذىكەر قىلىنماق آيتىنى اينىردى (وَإِذَا جَاءَهُمْ آيَةٌ) ھەر قاچان
 قىرىش كافرلىرىنە مەھدە اللە تەئالى ذىكەر قىلىنماق آيتىنى اينىردى (وَإِذَا جَاءَهُمْ آيَةٌ) ھەر قاچان
 كافرلىرى ئۇيغۇرلار بىز ئىمان كىچىرىمەز بو آيتكە (حَتَّىٰ نُؤْتِيَهُمْ آيَةً) بىزگە بىرلەش بولغانغە قىدىر (مِثْلَ مَا أُوتِيَ
 رَسُولُ اللَّهِ) اللە تەئالى ذىكەر قىلىنماق آيتىنى اينىردى (وَإِذَا جَاءَهُمْ آيَةٌ) ھەر قاچان
 مەھدەن مالەز كىچىرىش بولغانغە قىدىر (مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُولُ اللَّهِ) اللە تەئالى ذىكەر قىلىنماق آيتىنى اينىردى
 رسوللىگىنى قىلا تورغان اورنىنى يعنى اللە تەئالى كەلىش رسول ايتەرگە ئىيش ايكانلىگىنى سىزدن آرتىراق
 بلەدر (سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا) تىز ايرىش شوندى آدملىرگە آلاز باوزاق قىلىدىلار وتكىرلەندىلار (صَفَارٌ
 صَفَرًا) خورلىق وكىچىرىش ايرىش قىيامت كۈنىدە اللە ھىقەدە (وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا إِلَىٰ مَنَابِتِ
 الْأَعْيُنِ لِيَنظُرُوا) ايماندىن تىپىو بىرلەن مكر وھىلە قىلولاى سەببىلى (فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ) بس
 كەمەر نەلەر اللە تەئالى اول كىشىنى ھىقەدە كۈندۈرۈنى (يُشْرَحُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ) اول كىشىنى كۈكرەگىنى
 اسلام اوچون روشان قىلور يعنى كۈكرەگىنى كىلگە قىلور وكۈكرەگە نور لاندۇر نىقە كە رسول اللە «إِذَا دَخَلَ
 الدُّورُ فِي الْقَابِ انْشَرَحَ وَأَنْفَسَخَ» دىدى يعنى كۈكرەگە نور كەرسە كۈكرەگە روشانلار وكىچىلەر بو نور
 كۈرۈنكە علامتى نەرسە دېۋ رسول اللە دان صورالغەدە مەكسۈلك يورطقە قايتماق آلاز بولمىدىن بىراق
 بولماق ئولمگە ھىقەدە (وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ) كەمەر اول كىشىنى اللە تەئالى ھىقە بولدىن
 آزدۈرۈنى نەلسە (يَجْعَلُ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا) اول كىشىنى كۈكرەگە بىك قاطى طار قىلور ھىقە قبول
 ايتۈدىن بىقونلەى بىراق بولور بس اول كىشىنى كۈكرەگە (كۈكرەگە) ايمان وھىلە بىزگە كەرسە
 (كَانَمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ) ايمان بىرلەن تىكلىف ايتىلسە گۈياكە كۈكرەگە آشو بىرلەن تىكلىف ايتىلگەن كىچى بولور
 (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى اللە تەئالى آزدۈرۈنمەك كۈكرەگە وكۈكرەگە ھىقە قبول ايتۈدىن طار و بىراق
 قىلغان كىچى (يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ) عذابى ورسوالغە قىلور اللە تەئالى (عَلَىٰ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كىچىرەگەن
 آدملىر اوزەرىنە (وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ) بو قرآن كىچىرگەن بىيان رىكەت بولمىدى (مُسْتَقِيمًا) توغرى بولغان
 ھالەدە اول يول (فَدَفَعْنَا الْآيَاتِ) نەقىق بىز آيتلىرىنى آيروب بىيان ايتىدىك (لَقَوْمٍ يَتَكَبَّرُونَ) وعظلمەنە
 وادىلەنە تورغان قوم اوچون بس اكر آيتلەر بىرلەن وعظلمەنەلەر بلورلار دىرستلىكە ھەر نەرسەگە كۈچى
 بىتىكۈچى اللە تەئالى دىر ھىقە ھەر بىر يوقىدىن بار بولغان نەرسە اللە تەئالى نىكە قىياسى وپاراطروى بىرلەندىر
 دى اللە تەئالى بىندەلرنىكە ھاللىرىن بىلگۈچىلەر ھەم اشنە ھىقەدە ايتىلگەن قىلغان اشدە عادلدر
 دېۋ (لَهُمْ ذُرِّيَّتٌ سَلَامٌ) اول قرآن آيتلىرى بىرلەن وعظلمەنەلەر اوچون بولور سلامتلىك يورطى اوچماق
 (عَنْ رَبِّهِمْ) رىبلىرى ھىقەدە (وَهُوَ وَلِيُّهُمْ) واول رىبلىرى اول وعظلمەنەلەرنىكە ياردەمچىلىرى دىر
 (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) ھەم قىلغان نەرسەلىرى سەببىلى بولور اول سلامتلىك يورطى بولغان اوچماق (وَيَوْمَ
 يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) دى اللە تەئالى (عَلَيْهِ السَّلَام) شول كۈنىنى ايتىشە توشر اللە تەئالى اول كۈندە آدم بىرلەن جىزەندىن
 ھەر بىرىنى جىبىلغانلارى ھالەدە قوبارر (يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ) اى جىلەر (شەيطانلار) گروھىنى (قَدْ اسْتَكْبَرْتُمْ

مِنَ الْاِنْسِ) تحقیق آدملرنی آذرودان (آذرودنی) کوب قیلدکز (وَقَالَ اَوْلِيَاءَهُمْ مِنَ الْاِنْسِ) دخی
 آدملردن شیطانلارنڭ دوسقلری یعنی شیطانلارغه اطاعت قیلوچیلار شه بندی (رَبَّنَا اسْتَمِعْ بَعْضًا مِّنْ بَعْضٍ)
 ای ربیمز بزنڭ بعضمز بعضمز برلهن فائده لندی یعنی جن آدم برلهن آدم جن برلهن فائده لندی چونکه
 شیطان آدمنی نفس آرزولارینه دلالت قیلاما جننڭ آدم برلهن فائده لندوی چونکه آدملر شیطانغه اطاعت قیلا
 (وَبَلَّغْنَا) دخی ایرشدک بز (اَجَلْنَا النَّبِيَّ) شوندی اجملزگه (اَجَلْتُمْ لَنَا) اول اجلی بزگه مدت له دڭ یعنی
 بعث که ایرشدک بوسوز آدملرنڭ شیطانغه اطاعت قیلو برلهن نفس آرزولارینه ایبه رو برلهن هم بعضی
 انکار برلهن خسرتله نب اقرارلاری بولا (قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ) الله تعالی شه بندی اوط سزنڭ باراچاق اورنڭردر
 (غَالِدِينَ فِيهَا) اول اوطده مڭگو قالغانکز مامده (اَلَا مَأْشَاءَ اللّٰهِ) مڭر اوطده مڭگو قالماسز الله تعالی نڭ
 اوط عذابدن زهر بر (صَالِقَاتِی) عذابنه کوچرونی نله گان وقتده غمه (اِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَمِيمٌ) درستلکده
 سینڭ ربڭ اشدن حکمت ایبه سیدر هم آدم برلهن جن نڭ عملربنی و حالربنی بلگوچیدر (وَكَذٰلِكَ
 نُوَلِّيْ) آدم برلهن جن نڭ گداهلبارینی بعضی برلهن فائده لندردکی کبی ایرکلی قیلورمز (بَعْضُ
 الظَّالِمِيْنَ بَعْضًا) ظالم قیلوچیلارنڭ بعضسنی بعضسده (بَمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ) کسب قیلغان نرسه لری
 (كَفَرَلَرِی وَكِنَاهَلَرِی) سهیلی (يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ) ای جن لر و آدملر گروهسی (اَلَمْ يَأْتِكُمْ
 رُسُلٌ مِّنْكُمْ) ابا سزلردن سزگه رسوللر کیله دیمو رسوللر فقط آدمنگنه بولسده لکن آدم برلهن
 خطابده جمع قیلندقدان بوسوز درست بولا نیته که « يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ » دیمک
 درست ایدی و حالانکه مرجان توزلی صولی دیکگردن گنه چغا طاطلی صولی دیکگردن چقی یا که بیلردن
 اوزارینه میعوث بولغان رسوللر بولور (يَقْضُوْنَ عَلَيْكُمْ اٰیَاتِی) اول رسوللر سزگه مینم آیتلرمنی قصه
 (بِيَانٍ) قیلورلار (وَبَيِّنٰتٍ لِّقَاةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا) دخی سزنی بو کونکزگه (قیامت کونکزگه) بولقودان
 قورقتورلار (قَالُوْا شَهَدْنَا عَلٰی اَنْفُسِنَا) آدملر و جنلر شه بقیدیلر (شهینورلر) اوزمزنڭ ضرر مزغه گناه
 برلهن گواھلق بیردک (بیهره مز) دیو بوسوز آدملردن و جن لردن کفر برلهن هم عذابده تیبیشلی بولو
 برلهن اقرار بولا (وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا) اول آدملرنی و جن لرنی دنیا نرکلیگی آلدادی (وَشَهِدُوْا عَلٰی
 اَنْفُسِهِمْ) دخی آدملر و جنلر اوزلری نڭ ضررلارینه گواھلق بیردیلر (اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ) درستلکده
 آدملر و جن لر کافرلر بولدیلار دیواوزلری نڭ ضررلارینه گواھلق بیردیلر الله تعالی بو آیتده آدملرنی
 و جنلرنی فکریلری نڭ یادنه بولووی رایلری نڭ یسوز بولوب رایاری نڭ خطا بولووی اوزه رینه
 خورلادی (ذٰلِكَ) بو رسوللرنی بیبهرو (اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ) درستلکده ربڭ بولمادی (مَهْلِكُ الْقُرٰی بظلم)
 اوزلرندن صادر بولغان ظلم سببلی هیچ بر قریه اهلن هلاک ایتوچی (وَاَهْلُهَا غٰفِلُوْنَ) و همال بوکم
 اول قریه اهلی غافلردر یعنی آلا رغه دیننی بیان قیلا نورغان پیغمبرلر بیبهرله دی یعنی الله تعالی
 پیغمبر بیبهرو ب دیننی بیان قیلاما نیچه ظلم لری سببلی گنه هیچ بر قریه اهلی هلاک ایتمه دی (وَلِكُلِّ
 دَرَجٰتٍ مَّا عَمِلُوْا) عقلی آدملردن (مکلف لردن) هر برسی اوچون عمل قیلغان نرسه لرنن درجه لر

باردر (وَمَارَبُّكَ بِغَافِلٍ) ای محمد (عليه السلام) - سینگ ربك غافل ایبهس (عَمَائِعَمَاوُنْ) مكلف لرنك عمل قیلغان نرسه لرندن (وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ) وسینگ ربك بندا لردن هم عبادتارندن مؤكسزدر هم بنده لركه رحمت ایبه سندر یعنی ربكك بنده لركه پیغمبر بیبه روی اوز فائده سی اوچون توگلدر بلکه سزگه مرحمت اوچوندر (أَنْ يَشَاءُ يَنْدِهَبُكُمْ) اگر نلهسه الله تعالی ای گناهی آدملر سزنی بیبه رر (وَيَسْتَخْلِفُ مَنْ يَّعَدُّكُمْ) دخی سزك صوكتكردن اورنگزغه قویسار (مَا يَشَاءُ) تله گان خلقندن تله گان نرسه لرنی (آدملرنی) (كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمٍ آخَرِينَ) نینه كه سزنی سزك صفتكزده بولماغان ایكچی قوم بالالارندان یاراتدی یعنی نوح علیه السلام كبه سینگ اهلندن (أَنْ مَا تُوعَدُونَ لَاتِ) ای گناهی آدملر درستلكده سزگه وعده قیلغان نرسه (قیامت هم احوالی) البته شكسز کیلگوجیدر (وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) وسزمینم عذابندن عاجز قیلوچی توگلسز (قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ) ای محمد (عليه السلام) قومكنا ته پت ای قوم طاقتلرنك غایه سی اوزه ریبه عمل قیلگز یعنی بارقوتكز ایله عمل اینگز (أَتَىٰ عَامِلٌ) درستلكده مین بارقوتم اوزه ریبه عمل اینوچیمون (فَسَوْفَ نَعْمَؤُنَ) بس تیز بلورسز (هَنْ) شول کشینی (تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ النَّارِ) اولكشی كه یورطنك صوكتی هولور یعنی آخرت یورطده ماقنالمش بولغان صوكتی یورط كگه هولور شونی تیز بلورسز بركه هولورمی یا كه سزگه می (أَنَّهُ) درستلكده شأن (لَا يُفَاعِلُ الظَّالِمُونَ) ظلم قیلوچیلار سعادت كه ایرشه سلر جاهلیت عادتلری نك بعضنی نسغ ایقب الله تعالی ذكر قیلماچق آیتنی ایندردی اول عادت شول جاهلیت اهلی ایگندن وحیوان بالالارندان بعضنی الله تعالی كه آطیلار ایكان بعضنی صنملارغه الله تعالی كه دیب آطالغانندن قوناقلار ومسكینلرنی نریبه قیللار ایكان صنملارغه دیب آطالغاننی بوت خانه صاقچیلارینه بیره لر ایكان هم صنملر حضورنده صنملرغه آطالغان حیواننی بوغازلیلار ایكان اگرده الله تعالی كه دیب بیلگوله نگان نرسه یغشیراق وادسكوچیرهك بولسه بونی الله تعالی بای دیب بنده صنملارغه دیوتعیین ایته لر ایكان اگرده صنملارغه دیوتعیین ایتكان نرسه یغشیراق وادسكوچیرهك بولسه اول نرسه نی صنملارغه قالدرالار ایكان صنملارغه محبتلری آرتق بولغانلی اوچون هم صنملرنی اللهغه اختیيار قیلدقلاری اوچون (وَجَعَلُوا اللَّهَ) جاهلیت کافرلری الله اوچون قیلدیلار (مَّا ذَرَأَ) الله تعالی یاراطقان نرسه دن (مَنْ الْحَرْثُ وَالْأَنْعَامُ) ایگلسن ودورت آیاقلی حیوانلاردان (نصیباً) تۇلش قیلدیلار (فَقَالُوا هَذَا اللَّهُ بِرَعْمِهِمْ) بس اول کافرلر اوزارینك باطل گمانلاری برلهن ته پتدی لر بو تۇلشی الله اوچوندر (وَهَذَا لَشُرْكَائِنَا) وبو تۇلشی بزك (الله نك) شریکلرینه (صنملارغه) دیو (فَمَا كَانَ لَشُرْكَائِهِمْ) بس الله نك شریکلرینه دیب اعتقاد قیلغان نرسه لرینه بولغان نرسه (تۇلش) (فَلَا يَصُلُّ إِلَى اللَّهِ) بس اول نرسه الله تعالی كه ایرشهس (وَمَا كَانَ لِلَّهِ) دخی الله اوچون بولغان نرسه (تۇلش) (فَمَوَّيَّصُلُّ إِلَى شُرْكَائِهِمْ) بس اول الله اوچون بولغان نرسه الله نك شریکلری دیب اعتقاد قیلغان نرسه لرینه ایرشر (سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ) جاهلیت کافرلرینك حکم قیلغان نرسه لرینی یاوز بولدی (وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق ایگن برلهن دورت آیاقلی مالنی تۇلشله ونی زینتله گان كبی (زَيْنٌ لِّكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ)

مشرک‌کردن کو بسنه زینتله دی (فَقَلَّ أَوْلَادَهُمْ) بالالارینی ئولترونی (شُرْكَائِهِمْ) مشرک‌لرئک اللهئک
 شریک‌لری دیب اعتقاد قیلغان نرسه‌لری بالالارنی ئولتروندن قوزلارنی اسیر بولودن و فقیر بولودن
 قورقو ادچون ئولترو مراد بولسه شریک‌لردن شیطانلار مراد بولا اگر بالالارنی ئولتروندن معبودلری
 ادچون بالالارنی قربان ایئتوب بوغازلاو مراد بولسه شریک‌لردن صنم لمر مراد بولا (لِیُرِدُوهُمْ) مشرک‌لردن
 کوبسنه شریک‌لری بالالارینی ئولترونی زینتله‌وی مشرک‌لرنی کفر سببلی هلاک ایئتو اوچون (وَأَلْبَسُوا
 عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ) دخی مشرک‌لر اوزهرینه دینلرینی قاطناشدرو اوچون یعنی اسماعیل علیه السلام دینی اوزهرینه
 بولغان نرسه‌نی (بالالاری قربان ایئتونی) یا که عمل ایئتو واجب بولماغان نرسه‌نی قاطناشدرو اوچون
 (وَأَوْشَاءَ اللَّهِ) و اگر الله تعالی نله‌سه ایدی (مَا فَاعَاوَهُ) مشرک‌لر اوزلری اوچون زینتله‌نگان نرسه‌نی
 قیلما‌سلار ایدی یا که شریک‌لر زینتله‌ونی قیلما‌سلار ایدی (فَدَرَّوهُمْ وَمَا يَفْقُرُونَ) بس ای محمد علیه السلام
 مشرک‌لرنی هم افترا قیلغان نرسه‌لرینی قوی (وَقَالُوا) دخی مشرک‌لر کافرلر ته یئتدیلر (هَذِهِ أَنْعَامٌ) بولار
 صنم‌لر اوچون بولغان دورت آیاقلی حیوانلاردر (وَحَرِّمَتْ) دخی صنم‌لر اوچون بولغان ایگنلردر
 (حَجْرٌ) حراملاردر بولار (لَا يُطْعَمُهَا إِلَّا مِنْ نَشَاءٍ) بو حیوانلار بولغان ایگنلرنی طعام له‌نمه‌س مگر بیز
 نله‌گان آدملرگنه طعام له‌نور یعنی صنم‌لر خنده‌تچیلری دخی ایرلرگنه خانونلارغه طعام له‌نو درست توگلدلر
 (بَزَعْنَهُمْ) اوزلرینئک باطل گمانلاری بوینچه شولاید بو حکم (وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا) دخی بولار
 آرقالاریده، آطلانو و یوک قویو حرام قیلغان حیوانلاردر مرادلاری بچیره‌لر سانبه‌لر حام‌لر (وَأَنْعَامٌ)
 دخی بولار شوندی دورت آیاقلی حیوانلاردر (لَا يَنْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا) بو حیوانلار اوزهرینه
 بوغازلاغانده اللهئک اسمی ذکر قیلما‌سلر بلکه صنم‌لر اسمیگنه ذکر قیاورلار (افْتَرَأُ عَلَيْهِ) مشرک‌لر
 حیوانلارینی اوچکه بولدیلر الله تعالی گه افتراء قیلغانلاری حالده یعنی مشرک‌لر حیوانلارینی اوچکه
 بولدیلر بر قسمی برله‌ن فائده‌له‌نو حرام مگر صنم خادملرینه هم ایرلرگنه، فائده‌له‌نو درست بر قسمی
 شول اول حیوانلارغه آطلانو و یوک صالو درست توگل و بر قسمی شول اول حیوانلارنی بوغازلاغانده
 الله اسمی ذکر قیلما‌ماینچه صنم‌لر اسمی گنه ذکر قیلنور بواش‌لرینی افتراء قیلوب الله تعالی گه نسبت
 بیردیلر (سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْقُرُونَ) مشرک‌لرگه الله تعالی افتراء قیلغان نرسه‌لری سببلی نیز نؤلش
 بیرر الله تعالی شول یاوز عادتنی خورلاب ذکر قیلغان آیتنی ایسدردی حاصل الله تعالی حلال
 قیلنمش و حرام قیلنمش مسئله‌لرنی ذکر ایقتی حلالنی حرام ایئتوچی و حرامنی حلال ایئتوچی کافرلرنی
 رد قیلو اوچون تفسیرات احمدیه اییه‌سی ته‌بته بو بدعت عادت‌لرنئک کوبسی حاضرده بزئک خلق آراسنده
 بار دیومشلا شیطانلارغه و جن‌لرگه ندرته‌یتو کبی هم بعض آدم بالالارینه ندرته‌یتودخی ندرته‌یتلگن
 حیواندن آشاونی اوزینه حرام ایئتو کبی دخی الله تعالی بوغازلانغان حیوان قورصاغنداغی ئولگن بالانئک
 حرام بولودوی حقیقه ذکر قیلناچق آیتنی ایسدردی حیواننی بوغازلاچ قورصاغندسن چقغان بالا جانلی بولسه
 بوغازلاو برله‌ن بالاتفاق حلال اگر ئولگن بولسه بولوب ئولگن حیوان حکمه بولغانلقی اوچون

امام اعظم قاشنده حرام آناسنی بوغازلاو بالاسنی بوغازلاو کبی بولغانلقی اوچون امام ابو یوسف
وامام محمد وامام شافعی قاشلارنده حلال اکرده اعضاسی تمام بولوب بیتکان بولسه (وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ
هَذِهِ الْأَنْعَامِ دَخِيَ مَشْرُكُ رَبِّهِمْ بَوْبَعِيرُهُمْ وَسَائِبُهُمْ قُورِصَاتُ بَلَدِهِمْ بُولُغَانِ نَرَسِه (جَنِينِ) (خَالِصَةً لِنُكُورِنَا)
بزنک ابرلرمز اوچون خالصدر یعنی ابرلرمزگه گنه حلالدر (وَمَمْرَمٌ عَلَىٰ أَرْوَاجِنَا) وبزنک خاتونلارمزمغه
حرامدر (وَأَنْ يَكُنْ مَيْتَةً) واکر بوبعیره وسائبه بولغان حیوانلار قورصاغند بولغان نرسه (بالا) ئولگان
بولسه (فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ) بس اول ئولگان بالاده ابرلر وخاتونلار اورتاقلاردر یعنی هر قایوسنه
آشار حلالدر دیب (سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ) الله تعالی مشرکلرنک بعیره وسائبه بولغان حیوان قورصاغنده
بولغان بالانی صفقلولارینک جزاسی بولغان یاوز جزاء برلهن جزالار اول مشرکلرنی (أَنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ)
درسقلک اول الله اشنده حکمت اییه سیدر اوزینک خلقنی بلسگوچیدر (فَتَنَسَّرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی
آدملر اوزلری اوچون ضرر ایقدی (فَقَالُوا أَوْلَادُهُمْ سَفَهًا) ضعیف عقللی بولغانلاری حالده بالالارینی
ئولقدیلر (بَغْيِرَ عِلْمٍ) بلودن باشقه یعنی عرب نادانلاری فقیراکسن واسیر بولودن قورقوب قزلارینی
تری حالچه بیدرگه کومر بولدیلار (وَهُرْمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ) دخی الله تعالی اوزلرینه حلال ایتب
رزقلاندرغان نرسه نی حرام قیلدیلار یعنی بعیره وسائبه لرنی (افقرأ عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزرینه افقرأ
قیلغانلاری حالده (فَقَضَلُوا) دخی تحقیق مشرکلر بواشلری سببلی آزدیلار (وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ) دخی حق
بولغه کونلمش بولمادیلار بو آیتدن حیوانلار اچندن ئولک حالده چقغان بالانک حرام بولوی بلنه چونکه
الله تعالی ترك بولغان بالانک (جنین نك) ابرلر برلهن خاتونلار آراسنده هر حکمه بولوب ئولک بولغان
بالانک ایکنچی حکمه بولوی حقنده بولغان مشرکلرنک حکمه راضی بولمادی الله تعالی نك بو حکمگه
راضی بولماوی اوج نرسه نی احتمال توتنا برسی شول الله تعالی نك بو حکمگه راضی بولماوی ترك جنین نك
ابرلرگه حرام بولماینچه خاتونلارغهنه حرام بولوی هم ئولک جنین نك ابرلرگه ده خاتونلارغهنه حلال
بولوی اوچونمی یا که ترك جنین نك ابرلرگه حلال بولوب خاتونلارغهنه حرام بولوی اوچونگنه می
یا که ئولک جنین نك ابرلرگه ده خاتونلارغهنه حلال بولوی اوچونگنه می البقه اوچونچی سبب اوچون توکل
چونکه اوچونچی برلهن نه یئوچیده یوق اکر الله تعالی نك راضی بولماوی اوچونچی سبب اوچون بولسه مشرکلرنک
ترك چقغان جنین نك ابرلرگه حلال وخاتونلارغهنه حرام دیب حکملری کورکام اش بولسه کیره کباری الله تعالی نك
راضی بولماوی ابرلر برلهن خاتونلارنی ئولک جنین ده اورتاق قیلغانلقلاری اوچونگنه بولسه کیره
بس الله تعالی نك بو حکمگه راضی بولماوی اولگی سبب برلهن ایکنچی سبب اوچون بولا امام شافعی
ایکنچی سبب که میل ایقدی شونک اوچون ده بوغازلانغان حیوان قورصاغندان چقغان جنین ملطق حلال
دیدى کیره ک ئولک بولسون وکیره ک ترك بولسون چونکه الله تعالی ئولک چقغان جنین ده گنه ابر برلهن
خاتوننی اورتاق قیلغانلقلاری اوچون مشرکلرگه راضی بولمادی دیدى امام اعظم اولگی سبب که
میل ایقدی شونک اوچون بوغازلانغان حیوان قورصاغندان ترك چقغان جنین حلال وئولک چقغان جنین

حرام دیدی چونکہ اللہ تعالیٰ ترک جنین فی اہرلرگہ خاص ایقب دہ وٹولک جنین فی اہرلر ہرلہن خاتونلار آراسندہ اورطاق ایبتکانلکری اوچون مشرکلرگہ راضی ہولمادی (وَهُوَ الْاُنْثَى) داول اللہ تعالیٰ شوندی اللہ در (اَنْثًا جَفَاتٌ مَّعْرُوشَاتٌ) بپردن کوتہرلمش بولغان بانچہلارنی باراندی (وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ) دخی بپردن کوتہرلمش بولماغان بانچہلارنی باراندی (وَالنَّعْلَ وَالزَّرْعَ) دخی خرمانی وایگلہرنی باراندی (مُخْتَلِفًا اُكُلُهُ) آشامش نرسہلرنی توسدہ تہمدہ ایسدہ مقدار دہ تورلی بولغان حالدہ (وَالزَّيْتُونَ وَالرِّمَانُ) دخی زیتوننی ہم انارنی باراندی (مُشَابِهًا وَغَيْرَ مُشَابِهٍ) زیتون ہرلہن رماندن ہر برسی توسدہ اوخشاغانلاری حالدہ و تہمدہ اوخشاماغانلاری حالدہ باراندی یا کہ زیتون ہرلہن رماندن بعض فردلری توسدہ و تہمدہ اوخشاب بعضی اوخشاماغان حالدہ (کُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ اِذَا اَثْمَرَ) ہو ذکر قیلغان نرسہلردن ہر برسی نلک بیمنی آشاغزہر قابچان بیمنی بیوسہ (وَاتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ) دخی ہولاردان ہر برسینلک حقن بیرگز ہولاردن ہر برسی کیسکان کوندہ (وَلَا تُسْرِفُوا) دخی اسراف قیلماگز یعنی بردہ فالدرمینچہ بقونلہی بیرمہگز (اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ) درستلکدہ اللہ تعالیٰ اسراف قیلوچیلارنی دوست کورمہس ہو آیت دلالت قیلادر ایگلرنلک و بیمنی لرنلک زکاتنی بیرونلک واجب ہولووینہ چونکہ امر وجوب اوچون امام اعظم قاشندہ اوطون قاش و پچہنسن باشقہ ہر بر بپردن چقغان نرسہدن زکاۃ واجب لکن یغور صوری ہرلہن اوسہ اوندان ہر «عشر» واجب. اگر بندہ اوزی صوغاروب اوسہ نرسہ اوندان ہرنلک یارطسی یعنی بکرمین ہر «نصف عشر» واجب کافرلر اوزلرینلک باطل گمانلارینہ ایبہروب ہیچ بر دلیلسز بر مرتبہ اللہ تعالیٰ بزگہ دورت آیاقلی حیوانلارنلک ایرکاکلرینی حرام قیلدی و ہر مرتبہ ہوغازلانغان حیوانلار اہلرنسندن چقغان بالالارنی حرام قیلدی دیو اعتقاد قیلغانلاری زماندہ اللہ تعالیٰ ہو بوزوق اعتقادلارینی رد قیلوب ذکر قیلماچق آیقلرنی ایلسردی (وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ) دخی اللہ تعالیٰ دورت آیاقلی حیوانلاردان یوک طاشی طورغانلارنی دخی یونلاری نؤکلری قللاری ہرلہن پلاص یاصاب آستقہ توشہلمش ہولا طورغانلارنی باراندی (کُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ) اللہ تعالیٰ سزگہ رزقلاندیغان نرسہلردن آشاکز یعنی دورت آیاقلی حیوانلارنلک حلال بولغانلارندن (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) دخی اوز قاشکزدن حلالنی حرام قیلودہ و حرامنی حلال قیلودہ شیطان وسوسہ لرینہ ایبہر مہگز (اِنَّهٗ لَکُمْ) درستلکدہ اول شیطان سزگہ (عَدُوٌّ مُّبِينٌ) ظاہر دشمندر (ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ) سیگز صنفنی باراندی (مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ) صارقمن ایکی صنفنی باراندی یعنی تہ کہ (کبش) و صاولق (نعبہ) نی (وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ) دخی کچہدن ایکی صنفنی باراندی یعنی تہ کہ (تیس) ہرلہن صاولق (عنز) نی (قُلْ الْاَنْكِرَيْنِ حَرَمٌ اَمِ الْاَنْثِيَيْنِ) تہ بت سین ای محمد علیہ السلام مشرکلرگہ اللہ تعالیٰ صارق ہرلہن کچہدن ایکی ایرکاکنی می حرام قیلدی یا کہ ایکی اورغاپنی می حرام قیلدی (اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاَنْثِيَيْنِ) یا یسہ صارق ہرلہن کچہدن ایکی اورغاپیلارنی بالا قابچنلاری نلک اچینہ آلفان نرسہنی (جنیننی) حرام قیلدی یعنی اہلرنسہگی بالالارینی حرام قیلدی

(نَبِيُّنِي بِعَلْمٍ) الله تعالى نك حرام قیلغانانته دلالت قیلا تورغان بیلاگولی نرسه برلهن خبر بیرکز میکا (ان کُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر سز الله تعالى نك حرام قیلووینی دعوی ده راست سوزلیلردن بولسا کز (وَمَنْ الْأَبِلَ اثْنَيْنِ) دخی توه دن ایکی صنف نی یعنی ایرکاک برلهن اورغاچینی یاراندى (وَمَنْ الْبَقْرَ اثْنَيْنِ) دخی صغردان ایکی صنفنی یاراندى یعنی اوگز برلهن صاولقنى (قُلْ التَّكْرِيحُ حَرَمٌ أَمْ الْأَنْثِيْبِيْنَ) نهیت سین ای محمد علیه السلام کافرلرگه الله تعالى توه برلهن صغردان ایکی ایرکاکنى حرام قیلدیمی یاکه ایکی اورغاچینی حرام قیلدیمی (أَمَا اسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأَنْثِيْبِيْنَ) یایسه توه برلهن صغردان ایکی اورغاچنی نك بالا قاپچقلاری اچینه آلفان نرسه نی «جین نی» حرام قیلدیمی دیو یعنی الله تعالى بودورت جنس دن هیچ بر صنف نی حرام قیلما دی بس ای مسلمانلار بو دورت جنس نك سیگز صنف نی ده آشاکز هم جنین لرنی ده آشاکز (اگرده تری بولوب چقسالار) (أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ) یایسه سز ای مشرکلر حاضرلر بولدکزمی (أَذَا وَصِيكُمُ اللَّهُ بَهَذَا) الله تعالى بو نرسه لرنك حرام بولووی برلهن بیورغان وقتده البته حاضر بولغانکز یوق پیغمبرگه ایمان کیفرگانکز یوق بس سزگه مونی بلو ممکن توگل (فَمَنْ أَظْلَمُ) بس کدر ظالمه رک (مَنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا) الله تعالى اوز رهینه بالغانسی افترا قیلغان کشیدن (لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ) علمدن باشقه آدم لرنی آزرر اوچون افترا قیلغان کشی دن یعنی بو کشی دن ظالمه رک هیچ کم یوقدر (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالى (لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) ظلم قیلوچی قوم نی حق لغه کوندرمه س الله تعالى بو آیتنی حلال قیلوب حرام نی حرام قیلو حقه ایندردی بو آیت نك ظاهری بوغاز لاغان حیوانلار اچندن چقغان بالانك «جنین نك» مطلق کیره ک ترک بولسون و کیره ک ٹولک بولسون حلال بولووینه دلالت قیلا یعنی امام ابو یوسفی و امام محمد و امام شافعی نك مقصودلارینسی بیره دخی بو آیت آط قاهر ایشه ک اینی نك حرام بولووینه دلالت قیلا چونکه الله تعالى دورت آیاقلی حیوانلار نك حلال بولوونده بالغز دورت جنس دن سیگز صنف نی اختیار قیلدی بس بو دورت جنس نك سیگز صنف دن باشقه سی نك حرام بولووی چغا چونکه بو حلال لکن بیان اورنی بیان اورننده بیان نك یوقلغی یوقلغی غه دلیل دیمش لر «عَدَمُ الْبَيَانِ فِي مَوْضِعِ الْبَيَانِ دَلِيلٌ لِلْعَدَمِ» بز نك موئده کلام تویده تورا تورغان اهلی حیوانلارده بولقدان وحشی بولغان دورت آیاقلی حیوانلار برلهن بعث کیامی اما صو صغری عربده بولمادقندان ذکر قیلماغان صو صغرینی بقرگه کرتو ممکن توگل چونکه کجه نك صارق غه باشقه لغی کبی بولارده باشقه الله تعالى اوزی فاشنده حرام بولغان نرسه نی بیان ایقب ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (قُلْ لَا أَجِدُ فِيمَا أُوحِيَ إِلَيَّ) ای محمد علیه السلام نهیت سین کافرلرگه میکا وحی قیلنغان نرسه ده (قرآن ده) تابیمون (مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ) طعام له نوچی اوز رهینه حرام بولغان طعامنی (بِطَعْمِهِ) طعام له نوچی اول طعامنی طعام له نه در ایدی (إِلَّا) مگر حرام بولغان طعامنی تاها مون (أَنْ يَكُونَ مِيتَةً) اول طعام نك ٹوله کسه ایتی بولووی وقتنده (أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا) یایسه توگلمش قان بولووی وقتنده یعنی بوغاز قانی بولووی حقه ده (أَوْ لَحْمَ خنزِيرٍ) یایسه دوگنز ایتی بولووی وقتنده (فَأَنَّهُ رَجْسٌ) بس درستلکده دوگنز نجس در بس

بو آيت دلالت قىلادىر دوڭغىزنىڭ عىن نېسى بولۇپتە (أَوْفَسَقًا) يايىسە اول طعام يعنى بوغازلانمىش بولغان
 حيوان ياۋىز نىرسە بولۇپتە (أَهْلٌ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ) اول ھىراننى بوغازلاغاندە اللھدان باشقە اوچون تاۋىش
 كوتەرلەش بولۇپتە يعنى اللھنىڭ اسمىدىن باشقە نىرسەنىڭ اسمىنى ذكر قىلغۇپ بوغازلانغان حيوان بولۇپتە
 وقىندە يعنى ئولە كىسە، بوغاز قانى، دوڭغىز ايغى، اللھ اسمىدىن باشقە نىرسە اسمىنى ذكر قىلغۇپ بوغازلانغان
 حيوان بولار ھەقىسى ھرام بو آيتنىڭ ظاھىرى ھرام بولغان نىرسەلرنىڭ بو دورت نىرسەگە بولۇپتە تىلى
 وھالانكە بو دورتتىن باشقە قرآن بىرلەن سىنت بىرلەن قىياس بىرلەن ئابىت بولغان ھراملار بىك كۆپ شونىڭ
 اوچون ھراملىقى بو دورتتە ھىص كافرلەر ھلال بولغان سىكز نىرسەنى نفس آرزولارى بوينچە غنە ھرام
 قىلغانلىقلارى اوچون بو سىكز نىرسەگە اضاغە بىرلەن بولۇپتە ياكە شول وقىندە ھى قىلغان نىرسەدىن كەنە اخبار
 بولۇپتە اول وقىندە رسول اللھغە شول دورت نىرسەنىڭ كەنە ھراملىقى ھى قىلغان بولۇپتە اما باشقە نىرسەلرنىڭ
 ھراملىقى سوڭرە ھى قىلغان بولۇپتە (فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ) بىس بىر كىشى بو ھراملاردان بىرسىنى
 آشاغە مضطر بولسە يعنى ضرورت اوندەسە اوزى كىبى مضطرغە ظلم قىلماغان ھى ضرورت قىلىندىن
 اوتتەگەن ھالدا (فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بىس درىستلىككە سىلنىڭ رىڭ بو كىشىنى يارلقاغۇچى ھى رىخت
 بىرورونە رحىمت قىلغۇچى بىر (وَعَلَى الَّذِينَ) دىنى شوندى آدملر اوزەرىنە (ھادوا) اول آدملر يھود بولدىلار
 (حَرَمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ) ھىر بىر تىناق و طۇياق يعنى بارماق ابىھەسنى ھرام قىلدىق تونە بىر طىغچ ھىوانلار ھى
 بىر طىغچ قوشلار كىبى (وَمِنَ الْبَقَرِ وَالنَّعَمِ) دىنى صغىر بىرلەن قويدان (حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ) يھودلر اوزەرىنە ھرام
 قىلدىق (شُحُومَهُمَا) صغىر بىرلەن صارقنىڭ اچ و بىيورى مايلارنى (الْأ) مگر ھرام قىلماقدىق (مَا) شول ماينى
 (حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا) اول ماينى صغىر بىرلەن صارقنىڭ آرقالارى بو كەلدى يعنى آرقاداغى ايتلرى اوستىدە
 بولغان ماينى (أَوْ الْحَوَائِي) يايىسە اچەكلىرى بو كەلدى يعنى اچەك مايلارنى ھرام قىلماقدىق (أَوْ مَا) يايىسە شول
 ماينى ھرام قىلماقدىق (أَخْتَلَطَ بِعَظْمٍ) اول ماى سوپىك بىرلەن قاطشىدى (ذَلِكَ) بولارنى ھرام ايتو (جَزَيْنَاهُمْ
 بِبَغْيِهِمْ) يھودلرنى ظلملرى سەببلى جزالادىق (وَأَنَّا لَصَادِقُونَ) دىنى درىستلىككە بىز خبىرمىزدە و دەپمىزدە
 راستلاردان مىز اللھ تعالى اول بو آيتتە يھودلرگە ھرام قىلغان نىرسەسى بىرلەن خبىر بىردى مونىڭ سوڭدە
 بىز يھودلرنى ظلملرى سەببلى بو نىرسەلرنى ھرام قىلو بىرلەن جزالادىق دىدى مونىدىن بىلدىكىكە يھودلرگە
 ھرام بولغان نىرسە بىزگە ھلال ايكانچىلىك چونكە اللھ تعالى بىزدىن بىرون بولغان بىغىبىرنىڭ شرىعتىنى قىسە
 قىلدى شارح بىزدىن بىرون بولغان شرىعتىنى قىسە قىلغاندە اول شرىعت بىزگە لازم بولا اكر شارحىن
 انكار موجود بولماسە بو اورىندە انكار موجود بولدى چونكە بولارنى ھرام ايتو بىرلەن جزالادىق دىدى
 بىس يھودلرگە ھرام بولغان نىرسەلر بىزگە شىبھەسىز ھلال بولا (فَإِنَّ كَذِبُوكَ) بىس اكر يھودلر اى مىمە
 سىنى يالغانە توتسالار (فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ) بىس يھودلرگە ئەيت سىن سىزنىڭ رىكز كىلى بولغان
 رحىمت ابىھە سىمىز سىزگە مەلت بىرلىكن مەلت بىرورونە آلدانماڭىز ھىچ بىر جزا بىرمى قالدىرماس

(وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ) دخی الله تعالى نك، عذابي كيلگاج كبرى قايتارلماس (عَنِ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) بېغمبرلرني
 بالغانغه توتقان ياوز قوممن (سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) نيزدن مشرك بولغان آدم لر نه بقتورلر (لَوْ شَاءَ اللَّهُ)
 اكر الله شركني تله مده ايدى (مَا أَشْرَكْنَا) هز اللهغه عبادنده شريك قيلماس ايدك (وَلَا آبَاؤُنَا)
 دخی آتالارمزه شريك قيلماس ايدى (وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ) دخی هيچ هر حلال بولغان نرسه دن حرام
 قيلماس ايدك (كَذَلِكَ كَتَبَ الَّذِينَ مِنَ قَبْلِهِمْ) اي محمد بو مشركر سيني بالغانغه توتقان كبي بولاردان
 بورون بولغانلار يده بېغمبرلرني بالغانغه توتديلار (حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا) بز نك عذابمزي طانوغانلار يده
 قدر (قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ) نه يت سين اي محمد ايا سز نك قاشكزده اشكزگه الله تعالى نك راضى
 بولوويى بلودن بارمى (فَقُحْرُوهُ لَنَا) بس اول علمي بزگه چغاررسز يعنى ظاهر قيلورسز (أَنْ تَقْبَعُونَ
 إِلَّا الظَّنَّ) ابيهرميسز سز مگر گمانغه ابيهره سز (وَأَنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ) دخی توكل سز مگر اللهغه
 بالغانلارسز (قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ) اي محمد نه يت سين مشركرگه اكر سز نك دليلكز بولماسه الله
 تعالى اوچون تمام بولغان دليل باردر (فَلَوْ شَاءَ لَمَدَّاكُمْ أَجْمَعِينَ) بس اكر الله تعالى تله سه ايدى
 همه كزني حلقغه كوندر ايدى (قُلْ) نه يت سين اي محمد عليه السلام مشركرگه (هَلُمُّ شُهَدَاءَ كُمُ الَّذِينَ)
 شوندى شاهدلر كزني حاضر قيلكز (يَشْهَدُونَ) اول شاهدلر كز گواھلق بويرلر (أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا)
 درستلكده الله تعالى اوشبونى يعنى سز حرام قيلغان نرسه لرنى حرام قيلبى دبو (فَأَنْ شَهِدُوا) بس
 اكر شاهدلر الله تعالى هز حرام قيلغان نرسه نى حرام قيلبى دبو گواھلق بويرس لر (فَلَا تَشْهَدُ
 مَعَهُمْ) بس اي محمد (عليه السلام) سين اول شاهدلار هرله برگه شهادت بويره يعنى اول شاهدلر
 بالغانچيلار آلارنى شهادتلرنده تصديق قيلمه (وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا) دخی اي محمد بز نك
 آيتلرمزنى بالغانغه توتقان آدملرنك باطل آرزولار يده ابيهرمه (وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) دخی آخرت
 كوننه ايمان كيرمه گان آدملرنك (مشركلرنك) باطل آرزولار يده ابيهرمه (وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدُونَ) وادل
 آخرت كوينه ايمان كيرمه گان آدملر ربلر يده شريك قيلورلار (قُلْ تَعَالَوْا) نه يت سين اي محمد
 مشركرگه كيلكز (أَنْتُمْ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ) ربكز سزگه حرام قيلغان نرسه نى او قومون (أَلَا
 تُشْرِكُوا بِهِ) الله تعالى سز نك اوزه ركزگه حرام قيلغان نرسه لر شول الله تعالى كه شريك قيلماس سزلق يعنى
 الله تعالى كه شريك اثبات قيلما كز (شَيْئًا) هيچ نرسه نى (وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا) دخی آنا و آناغه ايزگولك
 قيلوركز يعنى ايزگولك قيلماو حرام (وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ أَمْلَاقٍ) دخی فقيرلكمن قورقودن
 بالالار كزنى ثولترمه كز (نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ) بز سز نيده وبالالار نيده رزقلاندر رزمز (وَلَا تَقْرَبُوا
 الْفَوَاحِشَ) دخی الوغ گناھلارغه ياقن بولماغز يعنى زنا و لواطه ككى الوغ گناھلارنى قيلما كز
 (مَا ظَهَرَ مِنْهَا) الوغ گناھلاردان ظاهر بولغاننده ياقن بولما كز (وَمَا بَطَّنَ) دخی الوغ گناھلار نك
 ياشرن بولغاننده ياقن بولما كز (وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي) دخی شوندى نفسى (آدملى) ثولترمه كز

(حَرَمَ اللّٰهَ) اول نفسى ئولتورونى الله تعالى مەرام قىلدى (الّا بِالْحَقِّ) مگر حق بىرلەن ئولتورۇز قىصاص
 اوچون ارئىداد اوچون رجم اوچون ئولتورۇ كىي (ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ) بوسۇنۇڭۇز دىكى قىيلىنىش نىرسەلرۇز (وَصَاكُم بِهِ)
 بو نىرسەلر بىرلەن الله تعالى سىزگە بىيورور (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) عىقلىڭىز بىرلەن توغرىلىقى ئابوۋوڭۇز اوچون
 (وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ) دىكى يىتىمىڭۇز مالغە ياقىن بولماڭۇز يەنى آشامانۇز (الّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ) مگر
 كوركام بولغان خىصلىت بىرلەنگە ياقىن بولۇڭۇز يەنى صافلانۇز و آرئىدرغە طرشىڭۇز (حَتَّىٰ يَبِغَّ أَشُدَّ)
 يىتىم عىقلىڭۇز قوتتە (بىلاقت كە) ايرىشكانغە قىدر (وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ) دىكى صاوت بىرلەن
 و آغرىق بىزەن اولچەودە عدلىك و تىڭلىك بىرلەن كامىل قىلىڭۇز يەنى كىمەن بولچەمەڭۇز (لَا تَكْفُرْ نَفْسًا)
 هېچ بىر نفسى (آدمىنى) كوچلەمە بىز (الّا وَسَعَهَا) مگر طاقنى قىدرگە كوچلە بىز (وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدُوا)
 وەر قايچان حكمدە ياكە باشقە ائىدە سوز ئەيتسەڭۇز توغرىلىقى بىرلەن ئەيتىڭۇز (وَلَوْ كُنَّ ذُنُوبًا) اكرچە
 فائىدە سەنە ياكە ضررىفە سوز ئەيتىلمىش كىشى اوزۇرگە ياقىلىقى ابيەسى كىشى بولسەدە (دَبِعَ اللّٰهُ أَوْفُوا) دىكى
 اللّٰه نىڭۇز عەيدىنە وفا قىلىڭۇز يەنى الله تعالى نىڭۇز توغرىلىقى لازىم بولۇڭۇز و شىرىعت حكملرىنى اونۇرۇ! دىب
 سىزگە عەيد قىلغان نىرسە سە (ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ) سىزنىڭ اوتكاندىكى نىرسە ئول نىرسە بىرلەن سىزگە الله تعالى
 بىيورور (لَعَلَّكُمْ تَفَكَّرُونَ) سىزنىڭ و عىظلەنمە كلىڭۇز و ائىرلەنمە كلىڭۇز اوچون الله تعالى يىتىمىش اوج فرقه دن
 بىرسىنىڭۇز جەننەن قۇتلوچى (فرقه ناجىيە) بىرلۇب يىتىمىش ايكسى هلاك بولۇچى (فرقه هالكە) بولۇوى
 عقىدە دىكى قىلناچى آيتنى ايتىردى (وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي) دىكى درىستلىك دە بو اللّٰه نىڭۇز بىرلىگىنى ائىبات
 هم رسول اللّٰه نىڭۇز بىغىبىرلىگىنى ائىبات هم شىرىعتلرنى بىيان مېنىم بولمىر (مُسْتَقِيمًا) توغرى بولغان حالده
 اول يول (فَاتَّبِعُوهُ) بس اول بولغە ابيەرگۇز (وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ) دىكى باشقە باطل و بدعت بولغان يوللارغە
 ابيەرمەڭۇز (فَفَرَّقَ بَيْنَكُمْ عَنِ السَّبِيلِ) بس باشقە يوللارغە ابيەرو سىزنى اللّٰه نىڭۇز بولمىدان (دىنىمىن) آيىر
 (ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ) بوسۇنۇڭۇز اللّٰه نىڭۇز بولىنە (دىننە) ابيەرگۇز اول ابيەرو بىرلەن الله (تعالى) سىزگە بىيورادر
 (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) باشقە باطل و بدعت بولغان يوللاردان صافلانۇڭۇز اوچون * بو آيت نىڭۇز ظاهرىنە
 قاراغاندە يىتىمىش اوج فرقه نى ائىبات كە دلالت بولماسەدە لىكن مدارك ابيەسى ئەيتقە در رسول الله بىر وقتى
 بىر توغرى سىزق سىزدى و ئەيتقى بىر توغرى و حىقلىق يولى بىر بولغە ابيەرگۇز دىبو مونۇڭۇز صوڭىدە اوكىدان
 وصولدان آللى شار كە كىرى سىزق سىزدى و ئەيتقى بولار تولى يوللار وەر بىرسىدە شىيطان بىار
 اوزى بولغان يولغە خىلقنى اؤتىدىر بو يوللاردان صافلانۇڭۇز دىدى هم مەككور آيتنى اوقۇدى
 مونۇڭۇز صوڭىدە اون ايكى بولمىدان هر بىرى آللى يول بىرلۇب ئەورلەدە (نېچك ئەورلە تورغانىمىز؟) جىمى
 يىتىمىش ايكى بول بولا بس رسول اللّٰه نىڭۇز بو سىزق لارنى سىزغاندە بو آيتنى اوقۇمىدان توغرى بىر بولمىدان
 هم باطل تولى يوللاردان امتقەدە بولغان يىتىمىش اوج فرقه بولوغە دلالت قىلا يىقىمىش ايكسى هلاك بولغان
 فرقه بولۇب بىرسى جەننەن قۇتلوچى بولغان فرقه بولانئىتە كە رسول الله «ستفترق ائىقى على ثلثة وسبعين
 فرقة واحدا منها ناجية والباقي هالكة» دىگان يەنى ائىقىم يىتىمىش اوج تولى جماعت كە بولغە بىرسى جەننەن

فَوَلِّجِي وَفَالْغَانِلَارِي هَلَاك بُولُوجِي (فرقة ناجیه) هم اهل السنة والجماعت دیور رسول اکرم هم اصحاب کرام
اعتقادنهنه بولغان آدملرگه نه یقولرلر (لکن رسول اکرم واصحاب کرام اعتقادیننی بلواوچون علم کلام
برلهن وسفسطه سوزلر برلهن فالغانلماغان صاف اعتقاد کتایبنی او قورغه کیرهک داملا شهاب الدین القزانی
المرجانی نلف حکمة بالفدسی یا که قورصاوی ابو النصر نلف اعتقاد کتایب یا که حصون حبیبیه کبیلرنی)
ابن عباس (رضی الله عنهما) نه یقه اهل السنة والجماعت که خاص برلغان اعتقادلار کوب لکن اهل السنة
والجماعتدن بولماق اوچون شرط بولغانی اون نرسه گنه دیوبرسی «تَفْضِيلُ الشَّيْخَيْنِ» یعنی ابو بکر الصدیق ایله
حضرت عمرده (رضی الله عنهما) فضیلت بار دیمک (باشقه صحابه لارغه قاراغانده آرتق معناسده
بولماسه کیرهک آنسنی الله تعالی اوزی بلور) ۲ «تَوْقِيرُ الْمُحْتَمَلَيْنِ» رسول اکرم نلف ایکی کیه وینی یعنی
حضرت عثمان برلهن حضرت علینی الوغلاماق (سوکمه سسرلک) ۳ «تَعْظِيمُ الْقَبْلَتَيْنِ» ایکی قبله نی
یعنی کعبه الله برلهن بیت المقدسی الوغلاماق ۴ «الْصَّلَاةُ عَلَى الْجَنَازَتَيْنِ» ایکی جنازه اوزهرینه
یعنی ظاهر شرعه ایزگی کشی برلهن ظاهر شرعه یاوز کشی نلف جنازه لری اوزهرینه نماز او قوماق
۵ «وَالصَّلَاةُ خَلْفَ الْأَمَامَيْنِ» دخی ایکی امامغه یعنی ایزگو امام آرطنده ویاوز امام آرطنده
اویوب نماز او قوماق ۶ «الْمَسْعُ عَلَى الْحَفِينِ» ایکی چینک اوزهرینه سفرده هم حضرده مسح قیاماق
۷ «الْقَوْلُ بِالتَّقْدِيرِ» ایکی تقدیر برلهن یعنی ایزگولک ویاوزلق تقریر لری نلف الله تعالی دن
بولووی برلهن نه یقه کلک ۸ «الْأَمْسَاكُ عَنِ الشَّهَادَتَيْنِ» ایکی تورلی گواهلقدان یعنی بیلگولی آدمگه
اوجماخلق یا که تموغلق دیو گواخلق بیرون طیبیماق (رسول الله دنیاده اوجماخلی بولو برلهن
سویونچ بیرگان آدملردن باشقه حقدنه) ۹ «تَرْكُ الْخُرُوجِ عَلَى الْأَمَامَيْنِ» ایکی پادشاه اوزهرینه یعنی
عادل پادشاه اوزهرینه ده ظالم پادشاه اوزهرینه ده قارشى صوغشقه چغونی قریماق (دین گه نقصاناق
قیلماغانده) ۱۰ «أَدَاءُ الْفَرِيضَتَيْنِ» ایکی فرضنی یعنی نماز برلهن زکات نی اونه کلک اصل السنت
والجماعت گه باشقه بولغان فرقه لر نلف اصل لاری بیدی (۱ معنزله) بولار اوزلری بکرمی شعبه (۲ شعبه)
بولار اوزلری بکرمی ایکی شعبه (۳ خوارج) بولار اوزلری بکرمی شعبه (۴ مرجئه) بولار بیش شعبه
(دنجاریه) بولار اوچ شعبه (۶ جبریه) بولار هر شعبه (۷ مشبهه) بولار هر شعبه (ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ)
مونک صولکده موسی علیه السلام غه کتاب (تورات) ببردک (ثُمَّ آتَيْنَا عَلَى الْأَنْبِيَاءِ) نعمتملی تمام
قیلو اوچون اول کتاب برله عمل قیلونی کورکام قیلغان کشی اوزهرینه یعنی موسی علیه السلام گه (وَتَفْصِيلاً
لِكُلِّ شَيْءٍ) دخی هر بر دینده کیره کلی نرسه نی آیروب بیان قیماو اوچون (رَهْمَتِي وَرَحْمَةً) دخی حفاقغه
کوندروچی برلسون اوچون هم رحمت اوچون (لَعَلَّكُمْ يَهْتَدُونَ) اسرائیل بالایلاری برلرینه
بولقوغه ایمان کیترسون لر اوچون (یعنی حشرگه) (وَهَذَا كِتَابٌ) و بو قرآن شوندی ک کتابدر
(أَنْزَلْنَاهُ) ایندرک بزبو کتایبنی (مُبَارَكٌ) فائده سی کویدر (فَاتَّبِعُوهُ) بس قرآنغه ایبه رکز یعنی قرآن
نه یقکانه عمل ایدکز (وَاتَّقُوا) دخی قرآنغه خلافق قیلودان صاقلانکز (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ) رحمت قیللمش

بولوۋڭز اوچون (أَنْ تَقُولُوا) سزگە قرآن نى ايندىردىك سزنىڭ ئىتتىپاقىمىز مۇكەررە بولغانلىقى اوچون (أَمَّا أَنْزَلَ الْكِتَابَ) بودى باشقىە توڭلار كىتاب ايندىردى (عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا) بزدن بىرورون بولغان ابىكى جىماعتىگە كىتەبى يەودى بىرلەن نصاراغە غەنىە دىو اسلام زىمانىدە مشهور بولغان كىتاب تورات بىرلەن انجىل گە بولغانلىقى اوچون اللە تعالى حىصر بىرلەن ئىتتىپاقى (وَأَنْ كُفَّا عَنْ دُرُسِنَهُمْ لَغَافِلِينَ) درىستلىككە بىز اول ابىكى جىماعتنىڭ كىتابلار بىنى اوچودان غافلار بولدىق اوچودامدىق دىو (أَوْ تَقُولُوا) يايىسە سزگە قرآن ايندىردىك سزنىڭ ئىتتىپاقىمىز مۇكەررە بولغانلىقى اوچون (لَوْ أَنَا) اكر درىستلىككە بىز (أَنْزَلَ عَلَيْنَا الْكِتَابَ) اكر بىزنىڭ اوزىمىزگە كىتاب ايندىرلىسە ايدى (لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ) البته بىز يەودى بىرلە نصارا لاردان حىقلىق غە كىنولۇچىرەك بولور ايدىك دىو (فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ) بس تىقلىق سزگە «مىسامانلارغە» رىكزدن ظاهر دىلىل كىلىدى (وَهُدًى وَرَحْمَةً) دىكى حىقلىق غە كىنولۇچى مى رحىمت كىلىدى (فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ) بس شول كىشى دن كىمىر ظالمىرەك (كُتِبَ بِآيَاتِ اللَّهِ) اول كىشى اللە تعالى نىڭ ايتىلرى بىنى بالغانغە طوتىدى (رَضَوُا عَنْهَا) دىكى اللە تعالى نىڭ ايتىلرىدىن بوز دوندىرى بس اوزىدە آزدى كىشىنىدە آزدردى (مَنْجَزَى الَّذِينَ يَصِفُونَ) بس شوندى آدىملىرگە جىز ابىر مىز آلارى بوز دوندىرلار (عَنْ آيَاتِنَا) بىزنىڭ ايتىلرىمىز (سُورَةُ الْعَنْدَابِ) عىنابنىڭ ياوزى بىرلەن جىز ابىر مىز (بِمَا كَانُوا يَصِفُونَ) ايتىلدىن بوز دوندىرلرى سىبىلى قىيامت علامتلىرى بىن مىسئەلىسندە اللە تعالى ذكىر قىلىنچىق ايتىدى ايندىرى (هَلْ يَنْظُرُونَ) مكە اهللى كۆنمەلىر (الْأَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ) مىر عىناب فرىشەلىرى كىلولىرى ياكە جانلار بىنى آلور اوچون اوزلرىدە ئولم فرىشەلىرىنىڭ كىلولىرىنى كۆتەرلر (أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ) ياكە رىلنىڭ عىنابىنىڭ ياكە قىيامتنىڭ كىلولىرىنى كۆتەرلر (أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ) ياكە رىلنىڭ علامتلىرىنىڭ بىغىسىنىڭ كىلولىرىنى كۆتەرلر بىنى قىيامت علامتلىرىنىڭ كافرلر ايمان كىنولۇچى قىندە بو نرسەلىرىنى كۆنمەلىرىدە لىكىن بونرسەلىرىنى (علامتلىرىنى وعىنابلارنى) كورگان وقىندە ايمان كىنولۇچى مىظىر بولاچاقلار شونىڭ اوچون كافرلرىنى كىنولۇچى مىنولۇچە ايندىردى (يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ) رىلنىڭ علامتلىرىنىڭ بىغىسى كىلىگەن كىنولۇچە (لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا) هىچ بىر نىفسكە ايمانى قاندىە بىر مىس (لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ) اكر اول نىفس بو علامتلىر كىلومىسەن بىرورون ايمان كىنولۇچى بولمىسە (أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا) ياكە ايمانىدە ايزگولكى بىنى اخلالىقى ياكە توبەنى كىسب ايتكىن بولمىسە (قُلْ أَنْظُرُوا أَنَا مُنظَرُونَ) اى مىمىد ئىت سىن مكە اهللى بو علامتلىرىنى كۆنولۇچى بىزىدە سزنىڭ ايله بىرلىككە كۆنولۇچىمىز دىو بو آيتدە قىيامت ياقىن بولدىقندە ظاهر بولا نورغان علامتلىر بارلىقىدە دلالت بار قىيامتنىڭ كىچىك علامتلىرى والوڭ علامتلىرى بار دىگەنلىر ئولوڭ علامتلىرى «علامە كبرى» اول علامتلىر حىدىفە بىرلەن عاذىب اولغى بىرلەن ئىتتىپاقىمىز بىز قىيامتتىكى سىبىلەش بىرورادىر ايدىك رسول اللە كىلولۇچى قىندە نرسە سىبىلەشە سىز دىدى بىز قىيامت قىلچان بولور ايكەن دىو بىز سىبىلەش بىرورامىز دىدىك رسول اللە قىيامت بولمىسەن آلدىندىن اون نورلى علامت بولمىنچە دىدى شول علامتلىرىنى ذكىر ايتىدى ^۱ دىخان، ^۲ دابة الارض، ^۳ مىشرقىدە خىسفى، ^۴ مىغربىدە خىسفى،

۵ جزیره العربده خسفی، ۶ دجال جفرو، ۷ طلوع شمس من المغرب، ۸ یأجوج و ماجوج، ۹ نزول عیسی، ۱۰ یمنین
 چغب خلقی محشرگه سوره طورغان اوط * بولار اعتقاد کتابلارنده بیان قیلنه تورغان نرسه بولدقلاری اوچون
 بیان ایتمه دک اوشاندق اعتقاد کتابلارنده بولارنق تعریف هم بیانلری تورلیاکنن قایومدهبئلق سوزی
 راست ایکنند، بلوچیتقدیر مثلاً یأجوج ماجوجنی بعضلر بزنق کبی خلق دیبشله. دخانیدیه بعضلر زور آچلق
 سببلی بولغان کوز آلدلاری توتون کبی قارانغولانودان عبارت دیبشله. باشقلارده هم باشقه نأویل ایتمشله.
 (انَّ الدِّينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ) درسناکده شوندى آدملر دینلرینی آیردیلهر یعنی دین قاعدلرینق بعضسه
 ایمان کیتردیلر بعضسه ایمان کیترمه دیلر (وَكَانُوا شِيعًا) دخی تورلی فرقه بولدیلهر شونق اوچونک رسول الله
 یهودلر بیتمش بر فرقهگه آیرلدیلهر کلسی هاویهده مگر برسینگنه هاویهده توکل نصارالار یتمش ابکی فرقهگه
 آیرلدیلهر کلسی هاویهده مگر برسینگنه هاویهده توکل میمنم ایتمش اوچ فرقهگه بولندی کلسی هاویهده
 مگر برسینگنه هاویهده توکل دیبته یئدی (بیضاوی) (لَسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ) ای محمد علیه السلام سین دینلرینی
 آیروب تورلی فرقهگه بولنگان آدماردن هیچ نرسهده توکاسلق یعنی آلارنق آیرلووندن سین سؤال قیلیمیسلق
 (انَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ) باشقه توکل بارى آلارنق اشلری اللهغه تابشلمشدر (ثُمَّ يَأْتِيهِمْ) مونق صونقده خبر
 بیرر (الله تعالی) آلاغه (بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) آلارنق قیلغان اشلری برلهن (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ) بر کشى ایزگو
 اشنى کیتورسه یعنی ایزگولق قیلسه (فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا) بس اول کشىگه ایزگولگی قدر اوزن اؤلش ایزگولق
 بولور (وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ) وبر کشى یاوزلقنى کیتورسه (فَلَا يَجْزِي الْأَمْثَالَهَا) بس بوکشىگه یاوزلقنى برابرند
 اؤلش بیلریش بولماس مگر یاوزلقنى قدرگنه اؤلش بیلرور (وَهُمْ لَا يُظَاهَمُونَ) و آدملر ثوابلارینی کیمتوبرلهن
 وعدابلارینی آرتدور. برلهن ظلم قیلنمش بولماسلار (قُلْ) ای محمد (عليه السلام) قومکندن بولغان مشرکلرگه
 تهبیت (إِنِّي هَدَانِي رَبِّي) درستلکده میمنی ریم کوندردی (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغرى بولغان (دینا قیما)
 توغرى بولغان دینگه (مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم (عليه السلام) ملقنه (حَنِيفًا) اول ابراهیم باطل دیندن حق دینگه
 آدشقانی حاله (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی اول ابراهیم اللهغه شریک قاطوچیلاردان بولمادی (قُلْ إِنَّ صَوَاتِقَ)
 تهبیت سین ای محمد (عليه السلام) درستلکده میمنم نمازم (وَنُسُكِي) دخی میمنم عبادتلم (وَمَحْيَايَ) دخی
 میمنم ترکلگم (وَمَمَاتِي) دخی میمنم تولووم (لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) خالص بتون عالمی تربیه اینتوچی الله تعالی
 اوچوندیر (لَا شَرِيكَ لَهُ) اول الله تعالیگه عبادتده تیکدهش یوقدر (وَبِقُدْرَتِكَ أَمَرْتُ) دخی مین اللهنى برلهو
 برلهن باکه بو سوز برلهن بیورلدم (وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ) دینده مین اللهغه بوی صونوچیلارنق اولگسی
 من چونکه هر پیغمبرنق اسلامی امتی نق اسلامندن بورون * مشرکلر اوزلرینق معبولرینه عبادت
 قیلورغه اوندگه گاج الله تعالی شول ذکر قیلماچق آبتنی ایتمردی (قُلْ أَعْبُدُوا اللَّهَ أَعْبُدُوا رَبَّاهُ) تهبیت سین
 ای محمد مشرکلرگه ایا مین تربیه قیلوچی ومعبود بولو یوزندن اللهغه باشقهنی ایستیمه دخی سزنق
 معبودلرکزنی عبادتده شریک قیلیمه البرته ایستمه مه هم قیلما (وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ) واول الله تعالی

ھەرىسەنىڭ تەبىئەتتە ئىقتىسادى (وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ دَخِي هَيْجَ بِرِ نَفْسِ كَانَتْ كَسْبَ قِيَامِ
(الْأَعْلِيَّاتِ) مگر شول نەفسنىڭ ضرورىدەغە كەسب قىلور (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ) دەخى گناھ قىلۇچى ھېچ نەفس
بۇكلەمەس (وَزِرَ أُخْرَى) اېكەنچى نەفسنىڭ گناھىنى (ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ) مۇنڭ سوڭدە قايتاچاق
اورنىڭز رەببىڭىز (فِيئَبْهُكُمْ) بىس رەببىڭىز سىزگە خەبەر بېرىر (بِمَا كُنتُمْ فِيه تَخْتَلِفُونَ) سىزنىڭ اخلاق
قىلا تورغان نىسەتتە شول ۋەقت حەق باطلدىن ۋە حەققە بولغان كىشى باطللىقىدە بولغان كىشىدىن ئاھىر
بولور (وَهُوَ الَّذِي) ۋاۋىل اللە تەئالى شۇندى اللەدر (جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ) سىزنى بىرىنىڭ خەلىپەلىرى
قىلدى يەنى بەئىزنى بەئىزگە اورنىدە قالغۇچى قىلدى نىقەتە كەرسول اللە پەيغەمبەرلىرىنىڭ اېلىڭ سوڭىسى
ھەم ائىمى باشقە امتلارنىڭ اېلىڭ سوڭىسى (وَرَفَعَ بَعْضُكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ) دەخى بەئىزنى بەئىزگە اۋستىدە
شەرتتە ۋە بايلىقىدە كۆتەردى (دَرَجَاتٍ) كۆپ دەرىجەلەرگە (لِيَبْلُوَكُمْ فِيهَا آتَانُكُمْ) سىزگە بېرىگەن نەرسەلەرنى
(مەرتەبە ۋە ماللاردا) سىزنى سىناپ اۋچون نېچەك بو نەمىلەرنىڭ شەكرانەسى اۋتەرسىز نېچەك
مەرتەبە اېيەسى مەرتەبە سىز كىشى بىرلەن باي بىرلى خوجە خەستەچى بىرلەن مەاملە قىلۇر (ان رَّبَّكَ
سَرِيعُ الْعِقَابِ) دەستلىككە سىنىڭ رەببىڭ گناھلىلارغە عىناپنى تېز قىلۇچىدر (وَأَنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ)
دەخى دەستلىككە سىنىڭ رەببىڭ مۇمىنلەرنىڭ گناھلارنى بارلىقغۇچى ھەم رەھىم قىلغۇچىدر

انعام سۇرەسىنىڭ تەرجىمەسى تەمام بولدى

﴿ بىدئىچى سۇرە اعراف سۇرەسى سىڭىز آيتدىن باشقەسى مەكەدە اېنگەن جەمئى اېكى يۈزدە بېشى بىرى
اېكى يۈزدە آلتى كوفى آيت ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الْمَسَّ) بوسۇرۇنمەن مەرادىنى اللە تەئالى اۋزى بلور ياكە «أَنَا اللَّهُ أَعَامُّ وَأَفْصَلُ» مەناسىدە يەنى مەن
اللە مەن بلورمەن ۋە اېررەن مەناسىدە ۲ (كُتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ) اول قرآن كىتابىدەكە اى مەھدە ئىلىپ اللە
سىڭا اېلىدىلىرىنىڭ (فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ) بىس سىنىڭ كۆكرەگىدەكە اول كىتابىدىن
(اېرىشىرىدىن) تارلىق بولماسون (لَتُنذِرَ بِهِ) اول كىتابنى سىڭا اېلىدىرىڭ اول كىتاب بىرلەن سىنىڭ
قورقۇتۇڭ اۋچون (وَذَكِّرْ لِلْمُؤْمِنِينَ) دەخى مۇمىنلەرگە ۋە عەز بولسۇن اۋچون (اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ)
اى آدملەر رەببىڭىزنىڭ اۋزىڭىزگە اېلىدىرىڭان نەرسەگە (قرآنغە ھەم سەنتگە) اېيەرىڭىز (وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ)
دەخى اللەدان باشقە بولغان ۋە ئىلىرىگە اېيەرمەڭىز يەنى اللەدان باشقەنى دوستلار تۇتماڭىز ۋە اللەدان باشقە
جەن ۋە آدم شەيطانلارنىڭ اېيەرمەڭىز آلار سىزنى آزدىرلار (قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ) آز ۋە عەزلىنىۋىرىڭىز
ۋە عەزلىنىۋىرىڭىز (وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهَكُنَّهَا) ۋە كۆپ قىرىلدىڭىز قىرىلدىڭىز (اھلىنى) بىز ھەلاك
قىلدىق (فَجَاءَهَا بِأَسْنَانِ بَيِّنَاتٍ) بىس اول قىرىلەرگە (اھلىنى) بىزنىڭ عىناپىز كىچىدە كىلدى (أَوَّهْمُ فَائِلُونَ)
ياكە اول قىرىە اھلى كۆندىڭىزنىڭ يارىتىدە قىلىۋىرىلە يوقۇسنى يوقلاغۇچىلار ايدى (فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ)

بس بز هلاك ايتكان قوم نك سوزلری بولمادی (اذْجَاءَهُمْ بِأَسْحَابٍ) اول قوم گه بز نك عذابمز كيلسگان وقتده (الْآنَ قَالُوا) مگر نه بئولری بولدی (انَا كُنَّا ظَالِمِينَ) درستلكده بز اوزمزگه ظلم قیلوچیلار بولدق دیو (فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ) بس شوندی آدملردن صورارمز (أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ) اول آدملرگه بیغمبرلر بیبهرلدی یعنی رسوللر نك سوزلرینی قبول ایتولرندن صورارمز (وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ) دخی رسوللردن صورارمز فی نرسده سزنی قبول ایتدیلر دیو یاکه رسوللکنی ایرشدر دگر مزو دیو (فَلَنَقْصُصَنَّ عَلَيْهِمْ) بس رسوللر هم امت اوزرینه قیلغان اشلری برلن بلسگانمز حالده بیان قیلورمز وخبیر بیررمز رسوللر نك بس بلمیمز غیبلر فی سین اوزنك بلوچیسن دیولری وقتده (وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ) دخی رسوللر نك واملر نك حاللرندن غائب بولوچی بولمادیق (وَأَلْوَزُنُ يَوْمَئِذٍ) عمللر فی حلق وئیگز نك برلن اولچهو بیغمبرلردن واملردن صورالغان کونده در (فَوَن نَّقَلْتُ مَوَازِينَهُ) بس بیر کشی نك ایزگولکر سبیلی اولچولوری آغر بولسه یعنی ایزگو عمل میزانی آغر کپلسه (فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتْلِفُونَ) بس بوایزگولک میزانلاری آغر کیلسگان آدملر آلاز مکی سعادت که ایرشکرچیلردر (وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ) وبعض کشیلر نك باوزلقلار سبیلی میزانلاری بیکل بولسه یعنی ایزگو عمل میزانی بیگل کپلسه (فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ) بس بو ایزگو عمل میزانلاری بیکل آدملر دنیاده وقتده اوزلرینه ضرر ایتکان آدملردر (بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلَمُونَ) بز نك آیتلر میزنی ببالغانه نوتو سبیلی و آیتلر مزگه ظلم قیلور بولولاری سبیلی در (وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ) ای آدم بالالاری تحقیق سزنی بیرده قرار لاندردق (وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ) دخی سرگه ترکلک قیلا تورغان سبیلر وقرالاری اراتدق (فَالْيَاسَاتُ كُفْرُونَ) مینم سرگه انعام قیلغان نرسده مه آزشکر قیلو برله ننگنه شکر قیلور سز (وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ) و تحقیق سزنی یعنی آناکز آدمنی بالحقدان باراندق بز (ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ) مونك صوکنده سزنی یعنی آناکز آدمنی صورنله دک بز آدم علیه السلام فی باراتوهم صورنینی صورنله و بنون آدمنی بارانو هم صورنله و حکمنده بولغانه کوره الله تعالی بو آدم نك کلسفه خطاب ایتکان (ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ) مونك صوکنده فرشته لرگه نه بیدک (اسْجُدُوا لِآدَمَ) آدم (علیه السلام) گه سجده قیلسکز دیو (فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ) بس فرشته لر همه سی آدم گه سجده قیلدیلار (بوگلدیلر) مگر ابلیس سجده قیلمادی (لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ) ابلیس آدم گه سجده قیلوچیلار جهل سندن بولمادی (قَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ لَا تُسْجُدَ) الله تعالی نه بیدی ای ابلیس آدم گه سجده قیلودان سینی قابو نرسه طیدی (إِذْ أَمَرْنَاكَ) مینم سینکا آدم گه سجده قیل دیب بیورودم وقتده (قَالَ إِنَّا خَيْرٌ مِّنْهُ) ابلیس نه بیدی جوابده مین آدمن اییزگومن (خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ) سین مینی اوتندان باراندک (وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ) دخی سین آدمنی بالحقدان باراندک البته اوط نورانی نرسه بولدقندان ظامانی بولغان بالحقدان ایزگورک (قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا) الله تعالی ابلیس که نه بیدی بس توش سین اوجه اخدان (فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا) بس سیکلا اوجه اخنده تکبرلک قیلورغه درست بولماس (فَأَخْرَجْنَاكَ مِنَ الصَّاعِرِينَ) بس چق سین اوجه اخدان درستلكده سین تکبرلک سبیلی

خورلقغه توشكان نرسه لر جهله سندن سن (قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ) ابليس شه يقدي ميكا قوبارلمش بولغان كون (قيامت كوني) كه قدر مهلت بدير يعنى ميبلى قيامت كوننه قدر ثولقرمه ديو (قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ) ابليس كه الله تعالى شه يقدي درستلكمه سين قيامت كوننه قدر مهلت بديرلمش لردن سن (قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي) الله تعالى كه شه يقدي سينك ميبلى آزدرودك سببلى نى طريق برلهن آزدررغه ممكن مينده بنده ارگنى شولاي آزدرورمن ديو (لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ) آدم بالالارينى آزدرر اوچون سينك توغرى بولغان يولكا اولطورورمن يعنى آلارنى سينكا ايرشدره تورغان يوللارغه بيبهرمه سكه طرشرمن يعنى سينكا ايرشدره تورغان يولغه او طرب كوتب طورورمن آلارنى اول يولدان قايتاروب بيبهرو اوچون (ثُمَّ لَأَتَيْنَهُمْ) مونك صولنده آدم بالالرينه كيلورون (وَنَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) آدم بالالرينك آللارندان (وَمَنْ خَلْفَهُمْ) دخى آدم بالالرينك آرطلارندان (وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ) دخى آدم بالالرينك اوك ياقلارندان (وَعَنْ شِمَائِهِمْ) دخى صول ياقلارندان يعنى دورت ياقلارندانده كيلورون . يعنى تورلى وجه برلهن آزدررغه طرشرمن ياكه آل ياقلارندن كيلورونك معناسى دنيا طرفندن كيلورون معناسى اوك ياقلارندن معناسنده آرت ياقلارندن كيلورونك معناسى دنيا طرفندن كيلورون معناسنده اوك ياقلارندن كيلورونك معناسى ايزگولكلرى طرفندن كيلورون معناسنده صول ياقلارندن كيلورونك معناسى ياوزلقلارى طرفندن كيلورون معناسنده (وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ) دخى آدم بالالرينك كوبسنى شكر قيلوچيلار واطاعت قيلوچيلار تابمازسك (قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَتُومًا مَّدْمُورًا) الله تعالى ابليس كه شه يقدي اوچماغدن خورلانمش وسورامش بولغانك حالده چق سين! ديو (لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ) آدم لردن سينكا ايبهرگان كشيلا (لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ) سزدن يعلى آدم لردن وسيندن بارچه كزنى ده جهنم كه طولتورورمن (دَيَا آدَمَ اسْكُنْ أَنْتَ) اى آدم طؤرسين (وَزَوْجُكَ) دخى خانونك مرء تورون (الْجَنَّةَ) اوچماغده (فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا) بس اوچماغده ايككزده نلهگان اورنكزدان ونلهگان نرسه كزدن آشاكز (وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ) دخى بو آغاچقه (بغداى آغاچبه) ياقن بولماكز يعنى بغداى آغاچندن آشاماكز (فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ) بس اورنكزكه ظلم قيلوچيلاردن بولورسز (فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ) بس آدم برلهن هواغه ابليس وسوسه قيلدى (ايبتدى لهؤا) آدم برلهن هواغه ظاهر قيلو اوچون (مَا وَرَى عَنْهُمَا) آدم برلهن موادن ارتلگان نرسه نى (مَنْ سَوَّاهُمَا) آدم برلهن حوانك عورتارنمن بولغوچى اول ارتلگان نرسه (وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا) دخى ابليس آدم برلهن هواغه شه يقدي ربكز سزنى طيمادى (عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةَ) بو آغاچندن (بغداى آغاچندن) آشادان (الآ) مگر طيمدى (أَنْ تَكُونَا مَلَكَينِ) سزك فرشته لربولو كزنى مكروه كورگانلىكى اوچون (أَوْتَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ) ياكه اوچماغده مكنگو قالوچيلاردان بولو كزنى مكروه كورگانلىكى اوچون (وَقَالَهُمَا) دخى ابليس آدم برلهن هواغه بيمين ايتدى (إِنِّي لَأَكُمَا لَهُنَّ الْفَاصِحِينَ) درستلكمه مين سزكه نصيحت قيلوچيلاردن من (فَدَلَّيْتُهُمَا بَغْرُورَ)

بِسْ اِبْلِيسَ اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَانِي بَغْدَايَ آغَاچِنْدِن آشَارَغَه اَلْدَاو سَبَبِلِي اَيْنِئِرْدِي يَعْنِي آشَاتَدِي (فَاَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ) بِسْ اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَا بَغْدَايَ آغَاچِنْدِن طَانُوغَانَلَارِي زَمَانْدَه (بَلَّتْ لَهَا سَوَاتُهَا) اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَانِكْ عَوْرَتَلَرِي آچَلَسْدِي (وَلَطَفْنَا يَغْصَفَانِ عَلَيْهِمَا) دَخِي اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَا عَوْرَتَلَرِي اَوْزَه رِيئَه بَاغْرَاقِ اَوْسْتَنَه يَافِرَاقِ يَاشِدِرْغَه كَرَشِدِيلِر (مَنْ وَرَقَ الْجَنَّةِ) اوجْمَاحِ آغَاچِينِكْ يَافِرَاقِنْدِن (وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا) دَخِي اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَاغَه رِبَلَرِي نِدَا قِيلَسْدِي (اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تَلْكُمَا الشَّجَرَةَ) اِيَامِينِ سَزْنِي سَزْنِكْ تَكِي آغَاچَكُزْدِن «بَغْدَايَ آغَاچِنْدِن» آشَاوْدِن طِيْمَادَمِي (وَاَقُلْ لَكُمْ) دَخِي سَزْگَه تَهَيْتَه دَمِي (اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ) دَرَسْتَلِكْدَه شَيْطَانِ سَزْنِكْ اَوْچُونِ ظَاھِرِ بَوْلْغَانِ دَشْمَانِدِر دِيوِ الْبَقَّةِ طَيْسَمِ وَتَهَيْدَمِ (قَالَ رَبُّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا) اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَا تَهَيْتَدِيلِر اِي رِبْمَزِ بَزِ نَفْسِمَزْگَه ظَلَمِ قَيْلِيقِ يَعْنِي اَوْزْمَزْگَه اَوْزْمَزْ جَبِرِ اَيْتِكْ (وَاَنْ لَمْ نَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا) وَاكْـرِ بَزْنِكْ گِناھلارمَزْنِي بَارْلَقَامَاسَاكْ وَمَالْمَزْگَه مَرَحْمَتِ قَيْبَاسَاكْ (لَنْكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ) الْبَقَّةِ بَزِ ضَرَرِ اَيْقُوچِيلِرْدِن بَوْلورْمَز (قَالَ اهْبِطُوا) اَللّٰهُ تَعَالَى تَهَيْتَدِي تَوْشَكُزْ جَنْتِنْدِن يَعْنِي اَدَمَ وَحَوَا دَبَالالارَكُـزْ (بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) سَزْنِكْ بَعْضَكُزْ بَعْضَكُزْگَه دَشْمَانِسِزْ (وَلَكُمْ فِي الْاَرْضِ) دَخِي سَزْنِكْ اَوْچُونِ بِيْرْدَه بَوْلُوچِيْدِر (مُسْتَقَرٌّ) قَرَارلانا تَوْرَغَانِ اَوْرِنِ (وَمَتَاعٌ) دَخِي فَائِدَه لَهْنُو (اِلَى حَيْثُ) بَرِ زَمَانْغَه قَدِرِ يَعْنِي عَمْرُكُزْنِكْ مَدْتِ اَوْتَكَانْگَه قَدِرِ (قَالَ فِيْهَا نَعْيُونَ) اَللّٰهُ تَعَالَى تَهَيْتَدِي اَدَمَ بَرَلَهْنَ حَوَا هَمِ بَالالارِيئَه بِيْرْدَه تَرَكْلِكِ قَيْلورْسِزْ (وَفِيْهَا تَمُوتُونَ) دَخِي بِيْرْدَه تَوْلهرْسِزْ (وَمِنْهَا نَخْرُجُونَ) دَخِي قِيَامَتِ كَوْنِنْدَه بِيْرْدِن چَغَارلَمِشِ بَوْلورْسِزْ (يَا بَنِيَّ اَدَمَ) اِي اَدَمَ بَالالارِي (قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا) تَحْقِيقِ سَزْنِكْ اَوْزَه رَكُزْگَه كِييِمِ اَيْنِدِرْدِكْ (يَارَاتِدِقِ) يَعْنِي سَمَاوِي بَرَلَهْنَ تَدْبِيرلِر وَكوكُكِنِ اَيْنِگِرْچِي سَبَبِلِرِ بَرَلَهْنَ (يَوَارِي سَوَاتِكُمْ) اَوْلِ كِييِمِ عَوْرَتَلَرَكُزْنِي اَوْتَرْتَرِ (وَرِبْشًا) دَخِي كَوْرَكَاْمَلِكْ اَوْچُونِ كِييِبَه مَوْرَغَانِ كِييِمِ اَيْنِدِرْدِكْ (وَلِبَاسُ الْقَنَوِي) دَخِي تَقْوَالِكْ (اَللّٰهُ دِنِ قَوْرَقُو) كِييُوسِي (ذَلِكَ خَيْرٌ) بُو كِييِمِ اَيْرْگُودِر (ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللّٰهِ) بُو كِييِمِ اَيْنِدِرُو اَللّٰهُ تَعَالَى نِكْ عِلَامَتِ لَرِنْدِنْدِر (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) اَدَمَلِرِ وَعِظْلَه نَسْفَلِرِ وَنَعْمَتِنِي بِلَسْلَسَلِرِ اَوْچُونِ اَيْنِدِرْدِكْ (يَا بَنِيَّ اَدَمَ) اِي اَدَمَ بَالالارِي (لَايَفْتَنَنَّكُمْ الشَّيْطَانُ) شَيْطَانِ سَزْنِي آزْدَرْمَاسُونِ (كَمَا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ) نَيْتَه كَه شَيْطَانِ آناكُزْ اَدَمَ بَرَلَهْنَ آناكُزْ حَوَانِي آزْدَرَبِ جَلْتِ دِنِ چَغَارْدِي (يَلْقَظُ عَلَيْهِمَا لِبَاسَهُمَا) آناكُزْ اَدَمَ بَرَلَهْنَ آناكُزْ حَوَادِنِ كِييِمِلَرِيئِي صَووْرَغَانِ حَالِدَه يَعْنِي صَووْرُوغَه سَبَبِ بَوْلْغَانِ حَالِدَه (لِيُرِيَهُمَا سَوَاتُهُمَا) آناكُزْ اَدَمَ بَرَلَهْنَ آناكُزْ حَوَانِكْ عَوْرَتَلَرِيئِي ظَاھِرِ قَيْلُو اَوْچُونِ (اِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ) دَرَسْتَلِكْدَه شَيْطَانِ اَوْزِي هَمِ عَسْكَرلَرِي سَزْنِي كَوْرَرِ (مَنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ) سِزْ آلَارِنِي كَوْرَمَه گَانِ اَوْرِنْدَانِ (اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِيْنَ اَوْلِيَاءَ) دَرَسْتَلِكْدَه بَزِ شَيْطَانِـلَارِنِي خُوْسْتَلَارِ وَيَارْدَه چِيْلِرِ قَيْلِيقِ (لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ) اِيْمَانِ كِييِمْرَمَه گَانِ اَدَمَلِرْگَه (وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً) وَهَرِ قَايِچَانِ مَشْرَكَلِرِ شَرِكِ كِييِي قَبَاھَتِ اَشِ قَيْلِسَه لَارِ (قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا ابْنَانَا) مَشْرَكَلِرِ تَهَيْتَدِيلِرِ بُو فَاھِشَه (شَرِكِ)

اوزه رند بى آتالارمىزنى تابىق (وَاللّٰهُ اَمْرُنَا بِنَا) دى الله تعالى بىزگه بوفامشه بىرلەن امر قىلدى دىو (قُلْ اِنَّ اللّٰهَ) ئىت سىن اى محمد عليه السلام مشركلرگه درستلىكده الله تعالى (لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ) قىباعت اش بىرلەن (شرك بىرلەن) بىيورماس دىو (اتَقْرُلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ) ايا الله تعالى اوزه رىنه ئىت سىمى (مَالًا تَعْلَمُوْنَ) بامەگەن نرسە ئىزنى (قُلْ اَمْرٌ رَبِّى بِالْقِسْطِ) اى محمد مشركلرگه ئىت سىمى هر اشدە اورطاچە بولوب بىرلەن بىيوردى افراط دىتفرىطدان نەى ايتىدى دىو (وَأَقِيمُوا وُجُوْهُكُمْ) دى بىوزلر ئىزنى تورغىز ئىعنى تورغى بولغان ئىز مالدە بىوزلر ئىزنى عبادتسكە يۈنەلر ئىز دىو (عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ) هر بىر سجدە قىلغان وقتىدە وئىقندى مسجەدە نمازغە حاضر بولسا ئىزدا (وَادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ) دى الله تعالى گە صافى قىلغان ئىز مالدە عبادت قىل ئىز (التّٰيْبِيْنَ) دى بىنى طاعتنى (كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُوْدُوْنَ) باشدە سىزنى الله نىچك پاراتىدى شول رەوئىچە ترك مالىچە كىرى قايقور سىز يعنى الله تعالى سىزنى ترك ايتب ياراطقان كىبى ترك ايتب قىلر ئىز قىبارر هم عمللر ئىز بىرلەندە جزاء بىرر (فَرِيْقَاهُمَا) بىر جماعتنى الله تعالى ايمانغە موفق ايتو بىرلەن حلقى غە كوندردى (وَفَرِيْقًا حَقٍّ هَلِيْمٌ الضَّلَالَةَ) دىر جماعتنى رسواى قىلدى آلاز اوزه رىنه آزغىلىق ثابت بولدى (انّهم) درستلىكده اول الله تعالى رسواى قىلغان آدملر (انّهم الشّٰيطان بِنَ اَوْلِيَاءٍ) شىطانلارنى دوستلار و يارده چىلر توتدىلار (من دُونِ اللّٰهِ) الله تعالى نى دوست توتودان باشقە (وَيَحْسَبُوْنَ) دى اول الله تعالى رسواى قىلغان آدملر گەمان قىلورلار (انّهم مُّهْتَدُوْنَ) درستلىكده اول آدملر حلقى غە كونا مشلر دىو بىو آيت نمازده آياق اوزه تورونك هم قىبىلغە يۈنەلونك هم نمازنى مسجەدە اوتەونك هم نمازده نىت نك شرط بولوروى مسئله لرى حقتىدە بىفەدە الله تعالى نمازده عورت اۈرتونك فرضلىق حقتىدە ذكر قىلماچى آيتنى ايتىدى (يَابْنِي آدَمَ) اى آدم اوغللارنى (خُذُوا زِينَتَكُمْ) عورتلر ئىزنى اۈرتكز (عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ) هر بىر سجدە قىلا تورغان اورن حىضورىدە يعنى هر بىر نمازده بىو آيتىدن نمازده عورت اۈرتونك فرض بولوروى چىغادر چونكە زىنەت دن مراد عورت اۈرتە تورغان كىيىملر مسجەد دن نماز مراد (وَكُلُّوا وَاَشْرَبُوا) دى اوزكزگە حلال بولغان نرسە لرنى آشا ئىز و اچكز (وَلَا تُسْرِفُوا) دى الله تعالى سىزگە حلال قىلغان نرسە نى حرام قىلو سىبىلى اسراف قىلما ئىز مسلمانلر حج و عقتىدە ماى و باشقە حلال طعاملرنى آشامارنى قصد قىلغاچ بىو آيت ايتىدى (انّه لَأُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ) درستلىكده الله تعالى اسراف قىلورچىلارنى دوست كورمەس واقف اوغلى حسين اوغلى على دن بىر نصرانى طبىب سىزنى كىنا ئىزده علم طب دن هىچ نرسە بوق دىو صورادقتە على الله تعالى عام طب نى قراندن يارطى آيتىدە جىدى دىدى يعنى آشائز و اچكز لىكن اسراف قىلما ئىز دىگەن آيتىدە موندان نصرانى طبىب رسوللر ئىزده علم طب دن هىچ روايت بوق دىدى على ئىت سىمى بىزنى رسواى ازغىفە سوزلرده طب نى جىدى دىو يعنى رسول الله ئىت سىمى «الْمَعْدَةُ بَيْتُ الدَّاءِ وَالْحَمِيَّةُ رَأْسُ كُلِّ دَوَاءٍ» دىو يعنى آش قازانى آورونك ئۇ بىر صافلاب تقدير بىرلەن آشار هر دارونك باشى در دىوشوندان صوك نصرانى سىزنى كىنا ئىز هم رسوللر جالينوس طبىب كە طب نى قالدىرماغان ايكەن دىدى (قُلْ مَنْ مَرَمَ) اى محمد عليه السلام

عرب نادانلارینه نهیت کیم — مرام ایتمدی (زینة الله التي) الله تعالی نك شوندى زینتنی یعنی
 عورت اورتور اوچون هم کورکمالک اوچون کیمیه تورغان کیمیلرنی (أخرج لعباده) الله تعالی اول
 زینتنی اوز نك قیلاری فائده سنه چغاردی (وَالطَّيِّبَاتُ مِنَ الرِّزْقِ) دخی رزقمن لندینبولغان طعاملرنی
 کیم حرام ایتمدی یعنی هیچ کم حرام ایتمکانی بوق بیضاوی اییه سی البتہ بو آیتده طعاملرده و شرابلارده
 و کیمیلرده اصل ایاخت بولوغه دلالت بار ديه (قُلْ) نهیت سین محمد (عایه السلام) عرب نادانلارینه (هي للذین
 آمَلُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) رزقمن لندین بولغانلاری حقیقته دنیا تر کنگنه ایمان ککیرگان آدملر گه در
 (خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده خالص بولغان حالده گرچه دنیا ده ایمانسرلارده اور طاق بولسالارده
 اما قیامت کوننده اور طاق بولماسلار (كَذَلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ) بو حکمی آیروب بیان قیلغانمز کبی
 آیتلرنیک آیروب بیان قیلورمز (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) بلگان قوم اوچون (قُلْ) ای محمد علیه السلام کعبه الله نی بالانفاج
 کیمیه سر طواف قیلوی مشرک لره نهیت سین (أَنَا حَرَمٌ رَبِّي الْفَوَاحِشُ) بودر باشقه توگل در ربم الوغ
 گناهلارنی حرام قیلدی (مَا ظَهَرْنَا وَمَا بَطَّنَ) الوغ گناهلار دان ظاهر بولغانلار نیده دخی یاشرن بولغان
 لار نیده حرام ایتمدی (وَالْأَنفُ وَالْبَغْيُ بِغَيْرِ الْحَقِّ) دخی گناهنی واجب ایته تورغان نرسه نی هم حق سر ظلم
 قیلونی حرام ایتمدی (وَأَنْ تَشْرِكُوا بِاللَّهِ) دخی الله تعالی گه شول نرسه نی شریک قیلووگرنی حرام ایتمدی
 (لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا) اول نرسه نی شریک قیلو برهن دلیل ایتمده دی (وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ) دخی
 سر نك الله (تعالی) اوزه رینه نهیتووگرنی حرام ایتمدی (مَالَا تَعْلَمُونَ) بله گان نرسه گرنی (وَأَكَلُ أُمَّةٍ أَجَلٌ) و هر
 بر امت اوچون مدت بار (فَأَذَابُ أَجَلِهِمْ) بس هر قایچان اول امت نك مدتی کیلسه (لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً)
 اول امتنی مدتسن بر آز زمانده کیچکتر لسه (وَلَا يَسْتَقْتَمُونَ) دخی مدتسن الكده قیلنماسلار
 (يَابَنِي آدَمَ) ای آدم اوغللاری (إِنَّمَا يُتِيكُمُ رُسُلٌ مِنْكُمْ) اگر اوز جنس گزدن سرگه پیغمبرلر کیلسه (يَقُصُّونَ
 عَلَيْكُمْ آيَاتِي) دخی اول پیغمبرلر سرگه مینم آیتلرنی بیان قیلور بولسالار (فَمَنْ اتَّقَى وَأَصْلَحَ) بس شول
 کشیلر شرکسن صافلان دیلار و عمل لرین نوزوک قیلدیلار (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس اول کشیلر اوزه رینه
 قورقور یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی اول کشیلر حسرتله نوچی ده توگل لدر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا) دخی
 شوندى آدملر بز نك آیتلر مزی بالغانغه توتدیلار (وَأَسْكَبُوا عَلَيْهَا) دخی بز نك آیتلر مردن
 تکبرله ندیلر (أُولَئِكَ أَصْعَابُ النَّارِ) بو قیامت صفقلی آدملر توغ اوطنی نك اییه لریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)
 آلا ر توغ اوطنده کنگو قالوچیلاردر (فَمَنْ أَظْلَمُ) بس کمدر ظالمه رک (مَنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا) الله تعالی
 اوزه رینه بالغاننی افتراء قیلغان آدمسن (أَوْ كَتَبَ بآيَاتِهِ) ياكه الله تعالی نك آیتلرینی بالغانغه
 توتقان آدم دن یعنی بو کشی دن ظالمه رک بولغان هیچ کم یوقدر (أُولَئِكَ) بو قیامت صفقه بولغان آدملر
 (يُنَالَهُمْ نَصِيْبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ) اول آدملر گه کفایده یازلغان نرسه لر دن (رزقلاردان واجل لردن) اولش لری
 ایرشور (مَنْ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا) تا کم اول آدملر گه بز نك آیتلر رسوللره ز (جان آلوی فرشه لر مز)

كياسه (يَقْرَفُونَهُمْ) اول آدملرنىڭ جانلار بىنى آلتانلارى خالده (قَالُوا) اول آدملرگە فرىشقەر ئەيتقورلر
 (أَيْنَمَا كُنْتُمْ تُدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) اللەغە باشقەغە عبادت قىلور بولغان نرسەلرگە قايدا يعنى معبودلرگە
 قايدا ديو (قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا) اول آدملر فرىشقەرگە ئەيتقورلر معبودلر مەز بزدن غائب بولدىلار ديو
 (وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ) دىخى اوزلرىنىڭ ضررلار يەنە گواھلىق بىرلر (أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ) درىسلىككە اول
 آدملر كافرلر بولدىلار ديو يعنى اوزلرىنىڭ كفرلىرى بىرلەن اقرار قىلورلار (قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ) اللە
 تعالى قىامت كۈنىدە اول آدملرگە ئەيتقور كىز شۈندى امتلر جەلسەدە بولغانكۈن خالده (قَدْ خَلَّيْتُمْ مِنْ
 قَبْلِكُمْ) تحقيق اول امتلر سزدن بورون اوتدى (مَنْ الْجَنِّ وَالْأَنسِ) اول امتلر جنلردن دىخى آدملردن
 بولغۇچى يعنى اوزگىزدن بورون اوتكان امتلر جەلسەدە بولغانكۈن خالده كىز (فِي النَّارِ) اوطقە كىز
 (كَلِمًا دَفَلَّتْ أُمَّةً) قايوغنە زمان بىر جماعت اوطقە كرسە (لَعْنَتٌ أُخْتِمًا) اوزىنىڭ قىردەشى بولغان (ايپەرلىشى
 بولغان) جماعتكە لعنت قىلور (حَتَّىٰ إِذَا إِذَارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا) تاكىم ايپەرلىشى و ايپەرلىشى جماعتلر
 اوطقە جىيىلغانلارى خالده بىرسە توقاشسەلار يعنى ھەمسى بىرگە جىيىلسەلار (وَقَالَتْ أَخْرَاهُمْ لِأَوْلَادِهِمْ)
 مرتبەدە سوڭغىيلارى مرتبەدە اولگىلرى اوچون يعنى ايپەرگىللىرى ايپەرلىشىلىرى اوچون ئەيتقورلر يعنى
 ايپەرلىشىلىرى مەندە اللە تعالىگە ئەيتقورلر (رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا) اى رەبىز بىزنى بو ايپەرلىشىلىرى آزدردىلار
 (فَاتَّهَمُوا عَذَابًا مِّنَ النَّارِ) بس اى رەبىز بو ايپەرلىشىلىرىگە اوطدان ايكى اۇلش عذاب بىردىو (قَالَ لَكُلِّ
 ضَعْفٍ) اللە تعالى ئەيتقور ھەر قايو كىزغە ايكى اۇلش ديو ايپەرلىشىلىرىگە كفرلىرى و آزدرولارى سەببىلى
 ايكى اۇلش عذاب ايپەرلىشىلىرىگە كفرلىرى و ايپەرلىرى سەببىلى ايكى اۇلش (وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ) لىكىن
 سىز اوزگىزگە ھەم باشقە جماعتلرگە بولغان نرسەنى بىلمىسىز (وَقَالَتْ أَوْلَادُهُمْ لِأَخْرَاهُمْ) دىخى اول امتنىڭ
 مرتبەدە اولگىسى (ايپەرلىشىلىرى) مرتبەدە سوڭغىيلار يەنە ئەيتقىلر (فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ) سىزنىڭ
 ادچون بىزنىڭ اوزەرمىزگە آرتقلىقدان بولمادى بىزدە سىزدە آرتقلىقىدە و عذابكە تىپىشلى بولۇدە بىرلر مەز ديو
 (فَتَذُقُوا الْعَذَابَ) بس عذابنى تاتو كىز ھەر ايكى جماعت (بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ) كىسب قىلغان نرسەگە
 (كفرگە) سەببىلى (أَنَّ الَّذِينَ) درىسلىككە شۈندى آدملر (كَتَبُوا بِآيَاتِنَا) بىزنىڭ آيتلر مەزنى پالغانغە توتدىلار
 (وَأَسْكَبُوا عَلَيْهَا) دىخى بىزنىڭ آيتلر مەزنى (ايپان كىنرودن) تىكەرلەندىلر (لَا تَفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ)
 اول آدملرگە كوك ايشكلىرى آچمىش بولماس يعنى دعالارى و عمللىرى مقبول بولماس (وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ)
 دىخى اوجماغە كرمەسلر (حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخَيْطِ) تۈرە اىنە تىشىگنە (كوزىنە) كىرگەن كە قدر تۈرەنىڭ
 اىنە كوزىنە كىرۈۈى مەكەن توگىل شۇنىڭ كەبى بو صىغىلى آدملرنىڭ اوجماغە كىرۈلر يەنە مەكەن توگىل (وَكَذَلِكَ)
 دىخى اوشانداق يعنى بو قىيامت جزا بىرلەن جزالانغان كەبى (نَجْزَى الْمُجْرِمِينَ) باوز آدملرنى جزالار مەز
 (لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ) بو آدملر اوچون جەننەدە توشەك باردى (وَمَنْ فَوْقَهُمْ غَوَاشٌ) دىخى اوسلر نىسەن
 پەردەلر باردى (وَكَذَلِكَ) دىخى اوشانداق يعنى بو قىيامت جزا بىرلەن جزالانغان كەبى (نَجْزَى الظَّالِمِينَ)

ظلم قیلوچیلارنی جزالارمز (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلر قیلدیلار (لَا تَنكفُ نَفْسًا) هیچ بر نفسنی کؤچله مه یمن (الَا وَسْمَهَا) مگر طاقتی قدر گنه کؤچله رمز (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغان آدملر اوجماخ ایبه لریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) بو آدملر اوجماخده مگکو قالوچیلاردر (وَنَزَعْنَا مَا فِي صُورِهِمْ) دخی بزایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغان آدملرنک کؤکره کلرنده بولغان نرسه نی صورق (مَنْ غَلَّ) کنه سبیلر نمن بولغوجی اول کؤکره کلرنده بولغان نرسه یعنی دنیا ده وقت بولغان کینه لر آخرتده اوجماخه کرگانک صوکنده بولماس (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ) اوجماخ اهللریک سرایلاری آستندان یلغلار آغار (وَقَالُوا) دخی اوجماخ اهلی نه یترلر (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي) هر بر ماقفاو شوندی الله غه بولغای ایدی (هَدَانَا لِهَذَا) اول الله بزنی جزاسی اوجماخ بولغان عمل گه کوندردی (وَمَا كُنَّا لَنَهْتَدِيَ) وبز بو جزاسی اوجماخ بولغان عمل گه کونلور بولماق (لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ) اکر الله تعالی نک بزلرنی کوندروی بولماسه (لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ) تعقیق ربیزنک رسوللری حلق برهن کیلدی آلازک حق یولنی کورسه نووی سبیلی بزحق بولغه کونلک (وَتُودُوا) دخی اوجماخ اهللری ندا قیلنمش بولورلار (أَنْ تَلْکُمُ الْجَنَّةُ) درستلکده سزنک اوجماخک (أُورثتموها) اول اوجماخکرنی آلاوگز (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) عمل قیلوگز سبیلی (وَقَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) دخی اوجماخ ایبه لر ی قچرور (أَصْحَابُ النَّارِ) اوط ایبه لرینه (أَنْ قَدْ وَجَدْنَا) درستلکده تعقیق تابق بز (مَا وَعَدْنَا رَبَّنَا حَقًّا) ربیز بزگه وعده قیلغان نرسه نی حق ایقوب (فَهَلْ وَجَدْتُمْ) بس ایاز (تموغ اهللری) تابدگزمو (مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا) ربیز وعده قیلغان نرسه نی حق ایقوب (فَالْوَا نَعْمُ) تموغ ایبه لر ی نه یترلر بلی حق تابق دیو (فَأَذِنَ مَوْذَنٌ بَيْنَهُمْ) بس اوجماخ ایبه لر ی برهن تموغ ایبه لر ی آراسنده بلدریچ بیلدر یعنی ندا قیلوچی ندا قیلور (أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ) درستلکده الله تعالی نک لعنتی (عَلَى الظَّالِمِينَ) ظلم قیلوچیلار اوزه رینه بولسون دیو (الَّذِينَ) شوندی آدملر در اول ظلم قیلوچیلار (يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالی نک یولندان (دیندن) آدملرنی طیبیار بوللپلار (وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا) دخی الله تعالی نک یولنه (دینه) فکفر لغنی ایستهر بوللپلار (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ) دخی آلاز آخرت کوننی انکار ایبوچیلاردر اعرفانک حلقی حقدده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایبلری (وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ) دخی اوجماخ ایبه لر ی برهن تموغ ایبه لر ی آراسنده پرده باردر یعنی اعرفی سوری احاطه سی (وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ) دخی اعرف دیگان اورن اوزرنده ابرلر باردر (يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ) اوجماخ اهللن و تموغ اهللن هر برسنی علامتلی برهن بلورلر اوجماخ اهلی نک علامتلی یوزلری آق بولوچیلیق تموغ اهلی نک علامتلی یوزلری قارا بولوچیلیق اعرفنده نیلدی آدملر بولو حقدده اختلاف بعضیلار آنا و آنانک رضالغندان باشقه علم ایستهر بولنده اولگان آدملر یاکه صوغشده شهید بولغان آدملر دیگان لر بعضیلار ایزگولکری

و باورنقلاری برابر بولغان آدملر دیگانلر بعضیلار بیغهمبرلر بولماغان فقرت زماننده ئولگان آدملر
 دیگانلر بعضیلار مشرکلرنک بالالاری دیگانلر (وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ) دخی اعرافده بولغان آدملر
 اوجماخ ایبهلرینه ندا قیلورلار یعنی اوجماخ اهللرینه قاراسالار (أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) درسقلسکده شأن
 سرگه سلام بولسون (لَمْ يَتَخَاوْهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ) اعرافده بولغان آدملر اوجماخه کرمه دیلر حالبوکم
 اولری اوجماخه کروفی امید ایتهرلر (وَأَذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ) وهر قایجهان اعرافده بولغان آدملرنک
 کوزلری دوندرلش بولسه (تَلَقَّاءُ أَصْحَابِ النَّارِ) اول ایبهلری جانبنه (قَالُوا رَبَّنَا) اعرافده بولغان آدملر
 شه یقولر ای ربمز (لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظام قیلوچی قوم برلهن هرگه قیاماغای ایذک بزنی دیو
 (وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ) دخی اعراف ایبهلری ندا قیلورلار (رَجَالًا) شوندی ایرلرگه (يَعْرِفُونَهُمْ
 بِسِيمَاهُمْ) اول ایرلرنی بوز قارلق علامتلری برلهن نانورلار یعنی کافرلرگه ندا قیلورلار (قَالُوا مَا
 أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ) شه یقولر ای کافرلر سز لر دن جییلوونک (کوهلککنز) اولنی موکسز قیلما دی یعنی
 عنابنی بیبهرمه دی دیو (وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ) دخی تکبرلک قیلوونک موکسز قیلما دی یعنی ایمان
 کیترو دن تکبرله نوونکده عنابنی بیبهرمه دی (أَهْوَالًا) بو آدملر یعنی مؤمن لرنک فقیرلری (الَّذِينَ)
 شوندی آدملردر (أَقْسَمْتُمْ) سز مشرکلر دنیا ده وقت یمین ایتمکنز (لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ) الله تعالی
 بو آدملرگه (فقیر مؤمنلرگه) رحمینی ایرشدرمه س دیو (ادخلوا الجنة) ای فقیر مؤمنلر کرکنز اوجماخه
 (لِأَخْوَفِ عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزره کرگه قورقو بوقدر (وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ) دخی سز مسرمله نوچی ده تسوگل سز
 (وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ) دخی اول ایبهلری ندا قیلور (أَصْحَابَ الْجَنَّةِ) اوجماخ ایبهلرینه (أَنْ أَفِيضُوا
 عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ) بزنگ اوزره کرگه صودان قویونک (أَوْ مَا رَزَقَكُمُ اللَّهُ) بایسه الله تعالی سرگه رزقلاندرغان
 نرسه دن قویونک یعنی بز صرصادق و آچمدق بزگه شراب یا که طعام بیونک دیو (قَالُوا) اوجماخ ایبهلری
 شه یقولر (إِنَّ اللَّهَ) درسقلسکده الله تعالی (حَرَمَ مَا عَلَى الْكَافِرِينَ) اوجماخ شرابی ایله اوجماخ طعامنی
 کافرلر اوزره رینه حرام قیلدی دیو (الَّذِينَ) شوندی آدملر (اتخذوا دينهم) دین لرینی توقدیلر
 (لَهُمْ وَلِعِبَاءِ) بوش اش و اوین ایقبوب یعنی نله گانچه بر نرسه نی حرام و بر نرسه نی حلال ایتمدیلر
 (وَغَرَّتَهُمُ الْعَيْدَةُ الدُّنْيَا) دخی آلارنی دنیا ترکلگی آلدادی (فَالْيَوْمَ نَفْسَاهُمْ) بس بسز اول آدملرنی
 بوکونده (قیامت کوننده) اونقورمز یعنی عنابده قالدورمز (كَمَا نَسُوا لِفَاءِ يَوْمِهِمْ هَذَا) نیتته که اولری
 بو کونگه (قیامت کوننده) بولقورلارینی اونقیدیلار (وَمَا كَانُوا) و نیتته که بولدیلار آلار (بآياتنا يجهلون)
 بزنگ آیتلر مزی انکار ایتهر بولدیلار (وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ) و تحقیق بزقر آن آیتلرینی انکار ایتموچی
 کافرلرگه کتابنی (قرآنی) کیتردک (فَصَلْنَاهُ) اول کتابنی آبروب بیان قیللق بز یعنی اول کتابده
 بولغان اعتقادلارنی و حکملرنی و وعظلرنی آچق بیان ایتمک (عَلَىٰ عِلْمٍ) اول کتابنی آبروب بیان
 قیلونی بلو اوزره ننده بولغان بز حالده (هُدَىٰ وَرَحْمَةً) اول کتابنی حق غه کوندرگوچی هم رحمت بولغان حالده

ايندردك (لَعَوْمٌ يُؤْمِنُونَ) ايمان كىچى قوم اوچون (هَلْ يَنْظُرُونَ) اللهنىك آيتلر ينى بالغانغه توتوچى كافرلر كوتتهس (الْأَتَاوِيلَهُ) مگر للله تعالى اشينىك صونكى ومرجعنى كوته رلر يعنى قرآن ته يىمكان وعنىك هم وعينىك راست بولووى نىك ظاهر بولووينى (بَوْمَ بَأْتِي تَأْوِيلَهُ) الله تعالى نىك اشينىك قايتاچاق وقتى كىلنگان كوندە (قيامت كوندە) (يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ) موندان لك الله تعالى گسه ايمان كىترونى اونوتقان آدملر ته يعور (قَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ) تعقيق ربه نىك رسوللرى حقايق برلەن كىلدى (فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءٍ) بس ايا بىرگه شفاعت قىلوچىلاردان بارمى دىبو (فَيَشْفَعُوا لَنَا) بس بىرگه بوكونده شفاعت قىلورلار ايدى (أَوْنُرِدُّ) يايسه دنياغه قايتارلارمىش بولورمزمو (فَفَعَلْ) بس بسز عمل قىلور ايدىك (غَيْرَ الَّذِي) شول عملن باشقهنى (كُنَّا نَعْمَلُ) اول عملنى دنياغه عمل قىلور بولدىق بسز يعنى اولده كى دنياغه قىلغان عملەردن باشقهنى عمل قىلور ايدىك دىبو (قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) تعقيق بو آدملر عمرلر ينى كىفرگه صرف ايتولرى سببلى اوزلر يبه ضرر ايتدىلر (وَضَلُّوا عَنْهُمْ) دىقى بو آدملردن غائب وباطل بولدى (مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ) افترا قىلغان نرسە لرى يعنى اللهغه شركت دعوى لرى (أَنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي) درستلكده سزنىك ربكىز شوندى الله دركه (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) اول الله تعالى كوكلرنى وپىرلرنى ياراتدى (فِي سَنَةِ أَيَّامٍ) دنيا كونلرنىن آلتى كون مقدارنده (ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ) مونىك صونىكده عرشى اوزه ربه غالب بولدى (يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ) كىچنى كونىز برلەن وكونىزنى كىچ برلەن اورتكانى حالده (يَطْلُبُهُ حَثِيثًا) كىچ برلەن كونىزدن هر برسى ايكىچسى تىزلك برلەن ايسقه كان حالده (وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَالنَّجْمِ) دىقى قۇياشنى هم آينى هم يولدىلارنى ياراتدى (مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ) اوزى نىك امرى (قضاسى وتقىدىرى) برلەن مسخر (مدلل) بولغانلارى حالده (أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ) آگاه اولىكز الله تعالى اوچوندر ياراطو هم هراش (تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ) بقون عالم نىك تربيه ايدوچسى بولغان الله تعالى) الوغ بولدى (أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً) ربكىزغه يالبارغانىكز وپاشورن بولغانىكز حالده دعا قىلىكز (أَنَّهُ لَا يُغِيبُ الْمُعْتَدِينَ) درستلكده الله تعالى دعاده امر قىلغان نرسە سندن اوتوچىلرنى دوست كورمهس (وَلَا تُغْنِيهِمْ فِي الْأَرْضِ) دىقى بىرده كىفر وگناهلار سببلى بوزوقلق قىلماىكز (بَعْدَ إِصْلَاحِهَا) بىرنى پىغمبرلر بىبهرو برلەن الله تعالى توزوك قىلغانىك صونىكده (وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا) دىقى الله تعالى گه قورقغانىكز واميد ايتكانىكز حالده دعا قىلىكز (أَنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ) درستلكده الله تعالى نىك رحمتى (قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) ايزكوك قىلوچىلارغه ياقىدر (وَهُوَ الَّذِي) واول الله تعالى شوندى الله در (يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا) سۇيونچ بىرگان حالده چىل لرنى بىبهرو (بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ) اوزى نىك رحمتى (بغمور) آلدندان (حَتَّى إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا نِقَالًا) تاكم اول جىل لره رقايقان بغمور سببلى آغر بولغان بلوطلارنى يوكلە سىلر (سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيْتٍ) ئولگان (ئوله نىسز) شهرگه اول بلوطلنى صوغارمىز (فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ) بس اول شهرگه صو ايندرمىز (فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) بس اول صو برلەن هر تورلى بىيشلردن چغارمىز (كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى) اوشانداق بىيشلرنى چغاروومىز كىي ئولكلرنىده قهرلرنىن

چغار رمز (لَعَلَّكُمْ تَتَكَبَّرُونَ) سۆزىڭ وعظله نىما فلغىز اوچون بس بلورسز يېمىشلىرى چغار رضه كورچى يېتىكان الله نىڭ ئولكلرنىدە قېرلىرىدىن چغارغە كوچى يېتەر دېو (وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ) توفراغى بىغشى ومنبىت بولغان شەر هم آدل (بِغُرُجٍ نَّبَاتُهُ بَأَذْنِ رَبِّهِ) اول شەرنىڭ اوسە تورغان نرسەلىرى الله نىڭ ادنى برلەن كوركام بولوب چغار (وَالَّذِي خَبَّتْ) وشوندى توفراغى ناچار بولغان ومنبىت بولماغان شەر و آدل (لَا يَغْرُجُ إِلَّا نَكْدًا) اول شەرنىڭ اوسە تورغان نرسەلىرى چقماس مگر آغرلىق برلەن آرزغە فائده سزگە بولوب چغار (كَذَلِكَ) بوبىيان قىلورومز كىبى (نُصِرَفُ الْآيَاتِ) علامتلىرى بىيان قىلورومز (لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ) الله تعالى نىڭ نعمتىنە شكر قىلورچى قوم اوچون (لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا) تعقيق نوح عليه السلام نى بىبەردك (إِلَى قَوْمِهِ) اوزىنىڭ قومى (فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) بس نوح عليه السلام ئەيتىدى اى قوم الله غە عبادت قىلىڭز يعنى الله نى برلەرگە دېو (مَالَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرُهُ) سزگە الله غە باشقە معبوددن يوقىر (إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ) درستلىكده مېن سزنىڭ اوزەركىزگە قورقمان (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الرغ كسونىڭ عذابىدىن (قَالَ الْمَلَأَمِنْ قَوْمِهِ) نوح عليه السلام نىڭ قومىدىن بولغان جماعت ئەيتىدى يعنى باشلىرى (إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) درستلىكده بىزىنى حقمان ظاهر بولغان آرزغىلغە كورەمىز (قَالَ) نوح عليه السلام ئەيتىدى (يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ) اى قوم مېندە حقمان آرزغىلىق يوق (وَأَلَكُنِي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) لكن مېن بىتون عالمى تربيە ايتوچى بولغان الله تعالى طرفىدىن بىبەرلەش ايلچىمىن يعنى دىن اوسەرە توچى من (أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي) سزگە رېمىڭ اوزون وقتلارده وحى قىلغان نرسەلىرىنى ايسر شىروم (وَأَنْتُمْ لَكُمْ) دىنى سزگە نصيحت قىلام يعنى فائده تلىم (وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ) دىنى الله تعالى نىڭ بىلدۈرۈشەن بىلەن (مَا لَا تَعْلَمُونَ) سز بىلەن گان نرسەلىرىنى (أَوْ عَجَبْتُمْ) ايا بالغانغە توتاسىزى وعجب لىنە سىزى؟ (إِنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ) رېكزىدىن سزگە ذكر (وعظ) كىلودن (عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ) سزلىرىن بولغان بر ايرىڭ نلى اوزەرىنە يعنى نوح عليه السلام تلى اوزەرىنە (لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا) سزنى كىردن وگناهدان قورقماقلىق اوچون هم سزنىڭ كىردن وگناهدان ساقلانورۇڭز اوچون (وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) دىنى سزنىڭ رىمت قىلىنىش بولورۇڭز اوچون يعنى بواشلىر اوچون رېكزىدىن اوزىڭزنىڭ جملە كىردن بولغان بر ايرىڭ نلى اوزەرىنە وعظ كىلگانلىقى اوچون بالغانغە توتاسىزى وعجب لىنە سىزى (فَكَذَّبُوهُ) بس قومى نوح (عليه السلام) نى بالغانغە توتىدىلار (فَانجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ) بس بىز نوح (عليه السلام) نى هم ايمان كىتىرگان آدملىرىنى قوتقاردىق (فِي الْفُلِّ) كىمەدە نوح برلەن بىرگە بولغان آدملىرىنى (وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دىنى بىزنىڭ علامتلىرىنى بالغانغە توتقان آدملىرىنى غرق قىلىدىق (إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ) درستلىكده نوح قومى كوكتىلىرى صور بولغان قوم بولدىلار (وَالى عاد اناهم هودا) دىنى عاد قومى قىردەشلىرى هود (عليه السلام) نى بىبەردك (قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) هود (عليه السلام) ئەيتىدى اى قوم الله غە عبادت قىلىڭز يعنى الله نىڭ برلىكنە ايمان كىتىرۇڭز (مَالَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرُهُ) سزگە الله غە باشقە معبود يوقىر (أَفَلَا تَتَّقُونَ) ايا الله نىڭ عذابىدىن قورقمايسىزى (قَالَ الْمَلَأَمِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) هود عليه السلام نىڭ قومىدىن بر جماعت (رئىسلىرى) ئەيتىدى

(اِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ) درستلکده بزسبني بيکل عقلقده كورهمز يعنى ديوانه سمان كورهمز (وَإِنَّا لَنَنظُرُكَ مِنَ الْكَافِرِينَ) دخى درستلکده بزسبني بالغانچيلاردان ديوگماي قيلامز (قَالَ يَا قَوْمِ) هودعليه السلام نه يقدى اى قوم (لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ) مينده عقلنك يکسلىگى يوق (وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ) لکن مين هوتون عالمنى نريبه ايتوجى بولغان الله تعالى دن سرگه دين اوپره تر اوچون بيبه رلگان ايلچمين (أَبَلْتُمْ رُسُلَاتِ رَبِّي) سرگه رهبنك اوزون وقتلارده ومى قيلغان نرسه سنى ايرشدره من (وَإِنَّا لَكُم نَاصِحٌ أَمِينٌ) دخى درستلکده مين سرگه اشانچلى نصيحت قياوجى من (أَوْعَجَبْتُمْ) اياسز بالغانغه توتدگز دخى عجب لندگزمى (أَن جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ) سرگه ربگزدن ذکر (وَعِظًا) كيلودن (عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ) سزاردن بولغان بر ايرنك تلى اوزه ريده (لَيُنذِرْكُمْ) سزنى قورقمو اوچون (وَأَذَكُرُوا) دخى اى هود قومى ايسگزه توشرگز (إِذْ شَرَحْنَا لِقَوْمِي) اوزون وقت (وَأَنبَأْنَاهُمْ نوحاً) الله تعالى سزنى نوح عليه السلام قومى صولكده خليفه لر قيلدى يعنى نوح قومى اوزوننه تورغوجى لار قيامدى (وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً) دخى سرگه خلاق اچنده قوت واوزونلف آرتدردى (فَادْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ) بس الله تعالى نك نعمتلرينى ايسگزه توشرگز (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) ايزگولك كه ايرشامش بولوگزار اوچون (قَالُوا أَجِئْتَنَا) هود (عليه السلام) نك قومى نه يقد بيلر اى هود ايا سبن بزگه كيلدكمو (لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ) بزنگ يالغز اللهغه عبادت قياوومز اوچون (وَنَنْظُرَ مَا كَانَ يَكْتُمُ آبَاؤُنَا) دخى آتالارمز عبادت قيلغان نرسه نى صملمرنى بزنگ قويماقلميز اوچون يعنى سبن بزگه پيغمبر بولوب شول اشلر اوچون كيلدكمو (فَاتَّبَعْنَا بِمَا تَعْبَأْنَا) بس بزگه وعيد قيلغان نرسدگنى (عِندَابِلَى) كيتير (أَن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ) اگرسين راست سوزليلردن بولساك (قَالَ) هود (عليه السلام) نه يقدى (قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ) تحقيق سزنگ اوزه رگزه واجب بولدى (مِن رَّبِّكُمْ) ربگزدن (رَجْسٌ وَغَضَبٌ) عذاب هم آچو (اتَّجَدَلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ) شوندى قورى اسملر مقنده مينم برلهن فچرشاسزمى (سَمِيئَتُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ) اول اسملر برلهن سزدخى آتالارگز آتادگز يعنى صملمرنى الهلار اسمى برلهن آتاوجى سرهم آتالارگزغنه آلارده (أَلُوهِمِيتِ) اسمى اصلايوق (مَنْزَلُ اللَّهِ بِهَا) من سلطان) بواسملمر برلهن اسملرگه الله تعالى سرگه دليل دن هبچ نرسه ايندرمه دى (فَانظُرُوا) بس عذابلى كوتگز (أَنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُفْتَظِرِينَ) درستلکده مين سزنگ برلهن برگه كتوجيلردن من (فَاتَّجِبْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ) بس بز هودنى هم هود برلهن دينده برگه بولغان آدملرنى قوتقارقي عذابمن (بِرَحْمَةٍ مِنَّا) بزلردن بولغان رحمت برلهن (وَقَطَعْنَا) دخى كيسدك بز (دَاهِرَ الَّذِينَ كَفَرُوا بآيَاتِنَا) بزنگ آينارمزنى بالغانغه توتقان آدملرنك آرطنى يعنى نسللرينى بقردك (وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ) دخى هودغه ايمان كيترگان بولماغان آدملرنك آرطلاريلى كيسدك (وَأَلَى نُهُودِ أَخَاهُمْ صَالِحًا) دخى نهود قومى اوزه ريده قرده شلرى صالح عليه السلام نى بيبه ردك (قَالَ يَا قَوْمِ) صالح عليه السلام نه يقدى اى قوم (اعْبُدُوا اللَّهَ) اللهغه عبادت قيايگز يعنى الله نك برلكنه ايمان كيترگز (مَالِكُمْ مِّنْ آلِهِ غَيْرُهُ) سزنگ اوچون الله دن باشقه معبود يوقدر (قَدْ جَاءتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ) تحقيق سرگه ربگزدن مينم راست پيغمبر ايدكده دلالت قيبلا تورغان معجزه كيلدى (هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ) بو قاطى

طاشن چقان کوزکزابله کورگان نرسه کز الله نلک آنا نوه سیدر (لَکُمْ آيَةٌ) سز نلک اوچون معجزه بولغان دالده (فَنَرُوها) بس قویکز اول آنا توهنی (تیه کز) (تَأْکُلُ فِي اَرْضِ اللّٰهِ) الله نلک بیرنده آشاغان حالده (وَلَا تَسُوها بِسُوهِ) دخی اول توهنی یاوزلق برلهن توتما کز یعنی اول توهنی بوغازلاما کز یعنی قیلاما کز (فَيَأْخُذْکُمْ عَنَابٌ اَلِیْمٌ) بس سزنی رنجتکوی عذاب توتار (وَأَذْکُرُوا) دخی ای صالح قومی ایسکزگه نوشورکز (اذ) شول وقته (جَعَلْکُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ) عاد قومی سوکنده سزنی بیرده خلیفه لر قیلدی یعنی آلا ادرنه تورغوی قیلدی (وَبَوَّأْکُمْ فِي الْاَرْضِ) دخی سزنی بیرده اوتدی (تَتَّخِذُوْنَ مِنْ سُوهُلِهَا قُصُورًا) بیرنلک یومشاق اورنلارندان جسی تورور اوچون صارا ییلار باصارسز (وَتَتَّخِذُوْنَ الْجِبَالَ بُيُوتًا) دخی قش تورور اوچون تاغلاردن تیشب قویلر باصارسز (فَاذْکُرُوا اِلٰهَ اللّٰهِ) بس الله تعالی نلک نعمت لرینی ایسکزگه نوشورکز (وَلَا تَعْبُوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِیْنَ) دخی بیرده بوزوقلق قیلغان کز حالده بورمه کز (قَالَ الْمَلٰٓئِةُ الَّذِیْنَ) شوندی جماعت شه یقندی (اسْتَكْبَرُوْا مِنْ قَوْمِهِ) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترودن تکبرله ندیلر اول قوم (لِلَّذِیْنَ اسْتَعْضَفُوْا) ضعیف قیلنعان آدملرگه (لَمِنْ اَمْنٍ مِنْهُمْ) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترگان آدملردن یعنی صالح علیه السلام قومی نلک باشلاری ایمان کیترگان آدملرنی ظلم لاری سببلی ضعیف لندر دیلرهم شولارغه شه یقندیلر (اَتَعْلَمُوْنَ) ایابله سزنی سز (اِنَّ صَالِحًا مَّرْسَلًا مِنْ رَبِّهِ) درسقلکده صالح علیه السلام ربندن دین اؤیره تر اوچون بیبه رانگان بیبه رادیو (قَالُوا) ایمان کیترگان آدملر شه یقندیلر (اِنَّا) درسقلکده بز (بها) شول نرسه گه (دینگه) (اُرْسَلْ بِهِ) اول نرسه برلهن صالح علیه السلام بیبه رلدی (مُؤْمِنُوْنَ) ایمان کیتر وچیلرهم دیو (قَالَ الَّذِیْنَ اسْتَكْبَرُوْا) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترودن تکبرانگان آدملر شه یقندی (اِنَّا بِاللّٰهِ اُمَّقَمُّمٌ بِهِ کَافِرُوْنَ) درسقلکده بز سز آکار ایمان کیترگان نرسه لرگه انکار قیلوچیلارهم (فَعَقَرُوا وَاللَّفَاقَةَ) بس صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترمه گانلری شه وهنی بوغازلا دیلار (وَعَتَوْنَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ) دخی ربلرینلک امرندن تکبرلندیلر (وَقَالُوا يَا صَالِحُ اِنْفَعْنَا) دخی شه یقندیلر ای صالح علیه السلام کیترسین بزگه (بها نعدنا) بزگه وعده قیلغان نرسه کنی (عنا بنی) (اِن كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِیْنَ) اگر سین دین اؤیره تر اوچون بیبه رامش بیبه رلردن بولسا ک (فَاَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ) بس صالح (علیه السلام) قومی بیرنتره وی توتدی (فَاَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِیْنَ) بس یورطلارنده قولکر بولوب شه ورلدیلر (فَقَوْلَى عَنْهُمْ) بس صالح (علیه السلام) قومندن یوز دوندردی (وَقَالَ يٰ اَقَوْمِ) دخی صالح (علیه السلام) شه یقندی ای قوم (لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّيْ) تحقیق رب نلک وحی قیلغان نرسه لرنی سزگه ابرشردم (وَوَصَّيْتُ لَكُمْ) دخی سزگه نصیحت قیلدم (وَلٰكِنْ لَا تُعْبُوْنَ النَّاصِحِیْنَ) لکن سز نصیحت قیلوچیلارنی دوست کورمیسز الله تعالی لواطه نلک (ابر کشی برلهن اش قیلونلک) حرامغی حننده ذکر قیلناچق آبنسی اینسردی (وَلُوْطًا) دخی لوط (علیه السلام) نی بیبه ردک (اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) شول وقعی لوط قومنه شه یقندی (اِنَّا نُوْنُ الْفٰحِشَةُ) ایاسز شوندی قیامت اشنی قیلا سزنی (مَاسَبَقْتُكُمْ بِهَا مِنْ اَمَدٍ) هر قیامت اش برلهن سزگه هیچ الک بولمادی

یعنی سزگه قدر بو اشلی هیچ قیلغان آدم یوق (مَ الْعَالَمِیْنَ) بوتون عالمین (انکُم لَقَاتُونَ الرِّجَالَ) درستلکده سز ایرلرگه کیلورسز (شَهْوَةً) قزغو اوچون (مَنْ دُونَ النَّسَاءِ) غاتون لارغه کیلودن باشقه (بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ) بلکه سز اسراف قیلرچی قومسز بو آیت گرچه لوط علیه السلام قومی حقنه وارد بولسه ده لکن بزدن اۆل بولغان پیغمبرلرنک شریعتی بزگه ده شریعت بولا هر قایچان الله تعالی انکار سز بیان ایتسه لواطنک حکمی تعزیر بیرمک (وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ) دخی لوط علیه السلامنک قومینک جوابی بولمادی (الآن قالوا) مگر نه بیتولری بولدی (اَخْرَجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ) لوطنی هم آثار ایبرگان قومی قریه کزدن چقارکز (انهم اناس يتطهرون) درستلکده لوط هم آثار ایبرگان قوم سزنک قیلغان اشکزدن (لواطه دن) پاکلک دعواسنه بولغان آدملردریعنی آلا سزنک قیلغان اشکزدنی قباحتلک دیلر (فَاتَّخِذْنَاهُ وَاَهْلَهُ) بس بز لوطنی هم اهللی قوتقاردق (الْأَمْرَ اُنَّهُ) مگر غاتوننی قوتقارمادق (كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ) لوطنک غاتوننی عذابده قالوچیلاردان بولدی (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا) دخی لوطنک یاوز قومی اوزهرینه یغوردان عجب بولغان یغورنی یاودردق یعنی قزغان بالچقدان بولغان طاشلارنی یاودردق (فَانظُرْ) بس ای محمد (علیه السلام) اعتبار قیلوب قارا (كَيْفَ كَانَ) نیچک بولدی (عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) یاوز آدم لرنک صوغنی حالی (وَالْيَٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا) دخی مدین خلغنه بیبهر دک قردمشلری شعیب علیه السلامنی (قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) شعیب علیه السلام نه یقندی ای قوم اللهغه عبادت قیلکز یعنی الله تعالی نك برلگه ایمان کیقرکز دیو (مَالِكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرُهُ) سزنک اوچون بر الله دن باشقه معبود یوقلر (قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ) تعقیق سزگه ربکزدن مینم راست پیغمبر بولومه دلالت قیلاتورغان معجزه کیلدی (فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ) بس صاوت برلهن ئولچوده هم میزان برلهن ئولچوده تمام قیلوب ئولچه کز کیمتمه کز (وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ) دخی آدملرگه شیلرن (حَقْلَارِن) کیمتمه کز (وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ) دخی بیرده کفر و گناه برلهن بوز قلیق قیلما کز (بَعْدَ إِصْلَاحِهَا) الله تعالی پیغمبرلر بیبهر و برلهن بیرنی توزوک قیلغاننک صوغنه (ذَلِكُمْ) سزنک الله تعالی امر قیلغان نرسه برلهن عمل ایقوو کز (خَيْرَ لَكُمْ) سزنک اوچون ایزگودر (أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز ایمان کیتروچی بولسا کز (وَلَا تَتَّبِعُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ) دخی شیطان کبی هر بر دین بوللارنمن بولغان بولغه اولطوما کز (تُوعْبُونَ) ایمان کیفرگان آدملرنی قورقتان کز حالده حضرت شعیبنک قومی هر قایچان بر آدم بولنده سعی قیلور بولسه اول آدمنی طیبالارایدی هم شعیب یالغانچی سزنی یالغانلاب فقله گه قوشمه سون دیوئه یقهلر (وَتَصْنَعُونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ) دخی اللهنک یوللنن (دیبلنن) طیغان کز حالده ئولقرمه کز (مَنْ آمَنَ بِهِ) شعیب که ایمان کیفرگان آدمنی (وَتَبَغُّوْهُمَا عَوْجًا) دخی اللهنک بولله (دیبلنه) قکفرلق ایستگانه کز حالده ئولتوما کز (وَأَذْكُرُوا إِذْ) دخی ای شعیب قومی سز شول وقتنی ایسگزگه توشر کز (كُنْتُمْ قَلِيلًا) آز بولکز (فَكَثَّرَكُم) بس سزنی الله تعالی کوبه یقندی (وَأَنْظُرُوا) دخی اعتبار قیلوب قارا کز (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) بیرده بوز قلیق قیلوچیلارنک صوغنی حالی نیچک بولدی

(وَأَنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ) واگر سزدن بر جماعت بولسه (آمَلُوا) ایمان کیتور بولسه (بِاللَّهِ) شول نرسه که
 (دیلگه) (أُرْسِلْتُ بِهِ) مین اول نرسه (دین) برلهن بیبه رلمش بولدم (وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمَلُوا) دهر جماعت مین آنلک
 برلهن بیبه رلگان نرسه که (دیلگه) ایمان کیقرمه سه لر (فَأَصْبِرُوا) پس صبر ایتوب تورکز (حَتَّى يَعْصِمَ اللَّهُ بَيْنَنَا)
 الله تعالی بزنگ آرازده یعنی سزنگ برلهن بزنگ آرازده حفاق برلهن حکم قیلغانغه قدر (وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ)
 وادل الله تعالی حکم قیلوچیلارنگ ایزگوره کیدر. سیکز یچی جزء ننگ ترجمه سی تمام بولدی
 (قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ) شوندى جماعت نه یقدى (اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) اول جماعت شعيب عليه السلام قومندن
 ایمان کیقرودن قکبر لیلر (لَا تَخْرَجَنَّكَ يَا شَعِيبُ) ای شعيب البته سبى چغار رمز (وَالَّذِينَ آمَلُوا مَعَكَ)
 دخی سیکنا ایمان کیقرکان آدم لرنی سینلک برلهن برگه چغار رمز (مَنْ قَرَيْنَا) قریه مزدن چغار رمز
 (أَوْلَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا) بابسه سین بزنگ ملتیزگه (دییزگه) قایتورسک یعنی ایکی اشفاق برسی بولور
 یا سزنی قریه مزدن چغار رمز یا که کفرگه قایتاسز البته شعيب عليه السلام آلاز ملتیده بولمادی چونکه
 بیغبرلرگه اصلا کفر درست توکل لکن جماعتی واحدکه تغلیب ایدوب قومینلک خطابی برلهن شعيب
 عليه السلام ده قومیده خطاب قیلغان (قَالَ أَوْلَوْكُنَّا كَاهِنِينَ) شعيب عایه السلام نه یندی ایا بز سزنگ
 ملتکزنی مکروه قیلوچی بولساقده قایتورمزمو یعنی بز نیچک سزنگ ملتکزگه قایتیق حالبوکم بز سزنگ
 ملتکزنی مکروه کوروچییز (قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا) تحقیق بز الله تعالی که پالفاننى افتراء قیلساق
 کیردک (أَنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ) اگر سزنگ ملتکزگه قایتساق (بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا) الله تعالی بزنی
 سزنگ ملتکزدن قوتقارغانلک صوآنده شعيب عليه السلام ننگ اگر بز سزنگ ملتکزگه قایتساق دیگان
 سوزندن قومینلک قایتوروی مراد شعيب عایه السلام بیغبر بولدقدان آنلک کفر ملتیده قایتوروی محال
 (وَمَا يَكُونُ لَنَا) دخی بزگه درست بولماس (أَنْ نَعُودَ فِيهَا) سزنگ ملتکزگه قایتورمز (أَلَا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
 رَبُّنَا) مگر سزنگ ملتکزگه قایتورمز درست بولور قریه ایتوچمز بولغان الله تعالی ننگ بزنی رسوای
 قیلورنی تلهوی وقتنده غله (وَسَمِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عَامًا) ربیز هر نرسه نی بلو بوزندن صیدردی وچلغاب
 آلدی یعنی بولغان نرسه نیده هم سزدن و بزذن بولاچاق نرسه نیده (عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا) ایمان ده نابت
 قیلوب یاوزلاردن قوتقاروده اشلر بزنی الله غه تابشردق (رَبُّنَا افْتَحَ) ای ربیز آچقای ایدک یعنی حکم
 قیلغای ایدک (بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا) بزنگ دخی قومز آراسنی (بِالْحَقِّ) حفاق برلهن (وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ)
 دخی سین آچوچیلارنگ حکم ایتوچی لرنلک ایزگوره گی سن (وَقَالَ) دخی نه یقدى (الْمَلَأُ الَّذِينَ
 كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) شعيب عليه السلام قومندن کافر بولغان جماعت (لَنْ أَتَّبِعْتُمْ شُعَيْبًا) اگر سز شعيبکه
 ایبه رسه گز واوز دینکرنی قویساکز (أَنْتُمْ إِذَا لُحُسِرْتُمْ) درسئلکده سز شعيبکه ایبه رگان وقتنده هدایتکز
 برلهن شعيبک آزعغاننى آلدیرغانکز اوچون البته ضرر ایتوچیلر سز (فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ) بس شعيب
 عليه السلام ننگ ایمان کیقرمه گان قومنی زلزله بیور سلسکندو توتدی (فَأَصْبَعُوا فِي دَارِهِمْ جَانِمِينَ) بس

شعیب علیه السلام نك ایمان کیترینه گمان قومی اوزلر بئنگ یورطلارنده شهرلرنده ثوالکار بولوب
 نه ورادیلر (الَّذِينَ كَفَرُوا شُعَيْبًا) شوندى آدم لر شعیبنی یالغاننه توتدیبلار (كَانَ لَمْ يَغْفُوا فِيهَا)
 گویا که یورطلارنده تورماغان آدم لر کبیلر در یعنی شول قدر عذاب قیلندیبلار (الَّذِينَ كَفَرُوا شُعَيْبًا)
 شوندى آدم لر شعیبنی یالغاننه توتدیبلار (كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ) شعیبنی یالغاننه توتوی آدملر اوزلرینه
 ضرر ایتوی بولدیبلار یعنی دنیا و آخرت ضرر ایتدیبلر اما شعیب علیه السلام که ایمان کیترگن آدم لر
 دنیا و آخرت فائده ایتدیبلر (فَقَوْلِي عَنْهُمْ) بس شعیب (علیه السلام) قومندن یوز دوندردی (وَقَالَ يَا قَوْمِ)
 دخی نه یندی ای قوم (لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي) تحقیق مین سرکه ربم نك وحی قیلغان نرسد لرین
 ایرشدرم (وَنصحتُ اَکُم) دخی سرکه نصیحت قیلدم (فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ) بس نیچک مین
 کافر بولغان قوم نك هلاک بولووی اوزرینه قایغریم آلا رآبارغا مناسب آدم لر نوگل (وَمَا اَرْسَلْنَا) دخی
 بیبه رمدک بز (فِي قَرْيَةٍ) هیچ برقریه که (مِنْ نَبِيٍّ) بیغبردن (الَّا اخذنا اهلها) مگر بیبه ردک ایسه اول
 قریه اهلی توتدی بز (بِالْبِأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) فقیرلکر و آورولار برلن (لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ) یالبارسون لار
 و بواشلانسونلار اوچون (ثُمَّ بَدَلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ) مونك صوئندک یاوزلق (آچلق و آورد) ادرنه ایزگولک
 (بِابِلَاقٍ وَسَلَامَلِكٍ) نی آماشدردی (حَتَّىٰ عَفَّوْا) تا کم کوبه یدیبلر یعنی اوزلری و ماللاری کوبه یدی
 (وَقَالُوا) دخی نه یدیبلر (لَقَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ) تحقیق بزنی قایغی و شادلق توتقان کبی آطالارمزنی
 قایغی و شادلق توتدی یعنی هر وقت قایغی ایرشب هر وقت شادلق ایرشود هر نك عادتندن گناه شوملغندان
 نوگل دیو الله تعالی نك نعمتی کفران ایسب بوسوزنی نه یدیبلر (فَاخَذْنَا هُمْ بِعِقَّةٍ) بس بز شعیب قومی
 کینهت عذاب برلن توتدی (رَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) حالبوکم شعیب قومی عذاب اینونی بامه سلر (وَلَوْ أَنَّ
 اَهْلَ الْقُرَىٰ) دا گر قریه اهلی (آمَنُوا وَاتَّقَوْا) الله تعالی که هم بیبه رگن بیغبرلرینه ایمان کیترسه لر
 ایدی هم کفردن صاقلانسالار ایدی (لَفَقَعْنَا عَلَيْهِمْ) اول قریه اهلی اوزرینه آچار ایدی (بِرَكَاتِ
 سَنِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) کوکن و ییردن برکت لرنی یعنی وقتنده یغورلار بیرب کوب رزق لار بیرر ایدی
 (وَلَٰكِن كَفَرُوا) لکن بیغبرلرنی یالغاننه توتدیبلار (فَاخَذْنَا هُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) بس اول قریه
 اهلی کسب قیلغان نرسد لر (کفر و گناهلاری) سببلی توتدی بز (أَفَأَمَّنَ اَهْلُ الْقُرَىٰ) ایا قریه
 اهلی امین بولدیسه (أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسًا بَيِّنًا) عذابهنر نك آلا رغه کیچ برلن کیلووننن (وَهُمْ نَاهُونَ)
 حالبوکم آلا ر بوقلاغانلاردر یعنی بوقلاغان حاللرنده عذابهنر نك کیلووننن امین بولورلاری یعنی
 امین بولماسونلار (أَوْ آمَنَ اَهْلُ الْقُرَىٰ) یا که قریه اهلی امین بولورلاری (أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسًا ضَعْفًا)
 اوزلرینه عذابهنر نك کوننر قوباش کونر لگان وقتنده کیلووننن (وَهُمْ يَلْعَبُونَ) حالبوکم آلا ر اوینارلار
 یعنی کوننر اویناب یورگان لرنی حالله عذابهنر نك کیلووننن امین بولورلاری یعنی امین بولماسونلار
 الله تعالی اوزی نك عذابهنننن امین بولونك کفر بولووی حقتنده ذکر قیلناچق آیتنی ایبندردی (أَفَأَمَّنُوا

مَكْرًا لِلَّهِ) ايا شعيب لوط ھم باشقە پيغەمبەرلرنىڭ قىرپەلرئىن بولغان قىرپە اھلى اللە تەئالى نىڭ عىنا بىنن امين بولىدىلارمى (فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ) بىس اللە تەئالى نىڭ مكرئىنن امين بولماس (الْأَلْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ) مگر ايمان بىرلەن كىفرنى آماشسۇ سىبىلى اوزلرئىنە ضرر ايتقۇچى قىرپەگەگنە بو آبىست دىلالت قىلدار اللە تەئالى نىڭ عىنا بىنن امين بولونىڭ كىفر بولۇپنە نىتە كە اللە نىڭ رىھمىتىنن اميد كىسو كىفر ايدى ھم قرآن بىرلەن ثابت ايدى شونىڭ اچۇنئىنە تەبىقلىدى ايمان قورقۇ بىرلەن اميد ايتۇ آراسىنە دوران قىلا ايمان يالغىز قورقۇغىنە توگىل والا اللە نىڭ رىھمىتىنن اميد كىسو بولا اول كىفر ھم يالغىز اميد ايتۇگنە توگىل والا اللە نىڭ عىنا بىنن امين بولا اولئە كىفر دىبو (أَوَلَمْ يَهْدِ) ايا اللە تەئالى بىيان قىلمادىبو (لِلَّذِينَ يَرْتُونَ الْأَرْضَ) بىيرنى تورو بىرلەن آلغان آدمەرگە (مَنْ بَعْدَ أَهْلِهَا) اول بىير اھلى ھلاك قىلغان نىڭ صوگنئە (أَنْ) درىستلىكئە شۇن (لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ) اكر تەسەك بىز اول بىيرنى آلوچىلارغە عىنا بىرلەن ابرشرمىز (بِنُؤَيْبِهِمْ) گناھلارى سىبىلى (وَنَطْمَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دىنى كىوگىللىرى اوزىرىنە مەرلرمىز (فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) بىس آلا ر و عظىلى فائىد لىنو طرىقئىچە ايشتمەسار دىبو يعنى شولرە وشچە اللە تەئالى بىيان قىلمادىبو البتە قىلدى (تِلْكَ الْقُرَى) بو ذكرى اوتكان ھلاك قىلغان قىرپەلر (نَقَضَ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا) اول قىرپەلرنىڭ خىبرلرئىنن اى مەمد (عليه السلام) سىئىما بىيان قىلورمىز (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ) تەبىق اول قىرپە اھلىرىنە پيغەمبەرلىرى كىلدى (بِالْبَيِّنَاتِ) ظاھر بولغان مەجرەلر بىرلەن (فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا) بىس اول قىرپە اھلىلىرى پيغەمبەرلەرگە ايمان كىترىر بولمادىلار (بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ) پيغەمبەرلر كىلەسدىن بورون يالغانغە قوتولارى سىبىلى بلكە ھىشە كىفرلرئىنە قرارلاندىلار (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى اوتكانئەگى امتلرنىڭ كىوگىللىرىنى مەرلەگان كىبى (يَطْمَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ) كافرلرنىڭ كىوگىللىرى اوزىرىنە طبع قىلور اللە تەئالى بىس آلا نىڭ كىوگىللىرى مەجرەلر ھم قورقۇلار بىرلەنئە يوشمارماس (وَمَا وَجَدْنَا لَكَهُمْ) دىنى آدمىلرنىڭ كىوگىللىرىنى تاپمادىق (مَنْ عَهْدٍ) وعدەگە وفا قىلودن يعنى اللە تەئالى نىڭ ايتقۇلر ايتىدرو ھم دىللىلر ايتىدرو بىرلەن ايمان ھم تىقوالق بىرلەن آدمەرگە وعدەلرئىنە آدمىلرنىڭ كىوگىللىرى وفا قىلوچى تاپمادىق (وَأَنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ) دىنى درىستلىكئە آدمىلرنىڭ كىوگىللىرى اللە نىڭ طاعتىنن چىوچىلار تاپدىق (ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى) مونىڭ صوگنئە ذكر قىلغان رسوللردن صرىك موسى نى پيغەمبەر ايتىدۇ بىنەردىك (بِآيَاتِنَا) مەجرەلرمىز بىرلەن (إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ) فرعونگە ھم فرعون نىڭ قورمىغە (فَطَلَمُوا بِهَا) بىس فرعون ھم قومى مەجرەلرمىزگە ظلم ايتىدىلر يعنى ايمان كىترو اوزىنە انكار ايتىدىلر فرعون دىبو مصر پادشاھلارئىنن ھىر بىر پادشاھغە تەبىقە كە فارس پادشاھسەنە كىسرى، روم پادشاھلارىنە قىصر، ھىش پادشاھسەنە نجاشى دىبىلە ايدى فرعون نىڭ اسمى قابوس ياكە وليد بن مصعب (فَانظُرْ) بىس اى مەمد اعتبار قىلۇب قارا (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) بوروقلىق قىلوچىلارنىڭ صرىكى ھالى نىچىك بولدى (وَقَالَ مُوسَى يَا فِرْعَوْنُ) دىنى موسى عليه السلام تەبىقە اى فرعون (إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) درىستلىكئە مەن بىقون عالمى تىرىبە ايتقۇچى بولغان اللەدن سىئىما ھم قومكا دىن ادىرەتور اچۇن بىبەرلەش پيغەمبەرەن (مَعِيقٌ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ) لا بىقىد

مَيْكَا تَه بِمَهَس سِرْلَكُم (عَالَى اللّٰهِ) اللّٰهُ تَعَالَى اوزەرىنە (الْأَلْمَقُ) مگر مەقلى غنە تەيتووم لائغدر (قَدْ جَشْتَكُم
 بِبَيْئَةِ مَنْ رَبُّكُمْ) تەتقىق مین سزگە رېكزىدن ظاهەر معجزە بىرلەن كېلىم (فَأَرْسَلَ مَعَى بَنَى إِسْرَائِيلَ) بس
 مېلىم بىرلەن بىرگە اسرايىل بالالارىلى بېبەر يعنى اسرايىل بالالارىلى آزادايت آتالارىنك بېرلىرى بولغان
 ارض مەقسەگە قايتسونلار يوسف عليه السلام وفات بولغاندان سوڭ فرعون بنو اسرايىلگە غالب بولوب
 آلارنى قىلابتى هم آغرىختىمىز ايتقىردى (قَالَ أَنْ كُنْتُ جُمْتُ بِآيَةٍ) فرعون تەيتقى اكر سين رېكزىدن
 معجزە بىرلەن كېلىگەن بولساڭ (فَأْتِ بِهَا) بس اول معجزەنى كېتىر يعنى مېلىم حضورمە كورسەت
 راست بېغەبىر بوللوڭ ثابت بولسون دېو (أَنْ كُنْتُ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ) اكر سين رېكزىدن ظاهەر معجزە
 بىرلەن كېلىم دېگەن سوزگە راست سوزلېمىز بولساڭ (فَأَلْقَى عَصَاهُ) بس حضرت موسى طاباغنى تاشلادى
 (فَأَذَا هِيَ ثُفْيَانٌ مَّبِينٌ) بس شول وقتدوق طاباغى جلانغى ظاهەر وشېكسز بولغان ئلوع جلان بولدى
 حضرت موسى طاباغنى بېرگە تاشلاغان سوڭندە تۆكلى جلان بولوب تەورلدى هم آغزىنى آچدى آغزىنك
 ايكى آراسى سېكسان آرشىن مەقدارى كورندى آغزىنك توبەن ياغنى بېرگە ويوغارى ياغنى فرعون
 سراپىنك توبەسنە قويدى مونك سوڭندە فرعونگە يۈنەلدى فرعون قاچدى هم قورقووندىن طاباغنى
 اوتەدى هر قاپور خلق زىادە قورقشدىلار بىكرىمى بېشك آدم قورقودان ئولدى فرعون اى موسى
 جلاننى توت قىسم ايتب تەيتقەن سېكنا ايمان كېتىرمن دېدى هم بنو اسرايىلنى آزاد قىلروب سېنك
 بىرلەن بېبەررمن دېدى حضرت موسى طاباغنى توندى اولگېچە طاباغ بولدى «بېضاوى» (وَنَزَعَ بَدَهُ)
 دى حضرت موسى قولنى چىكندىن سووردى (چىغاردى) (فَأَذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلْمُنَظَرِيْنَ) بس شول وقتدوق
 قولنى عادىتىن طش قاراوچىلارغە آق بولوب كورندى نورى قۇياش باقتىلغەنە غالب بولدى (قَالَ الْمَلَأَةُ
 مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ) فرعون قومىنى بولغان جەاعت تەيتقى (أَنْ هُنَا) درستلكدە بو موسى (لَسَامِرٌ عَلِيمٌ)
 سەمر علمى بىلگۈچى سامر در (يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ) سەمرى بىرلەن سزنى بېرگزىدن (مصر
 بېرىندىن) چىغروفنى قىلدر (فَمَا ذَا تَأْمُرُونَ) بس نرسە بېوراسز ومشورت قىلاسز دېو يعنى شول رەشچە
 فرعون هم رېيسلارى حضرت موسى مەقندە مشورت قىلدىلار (قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ) فرعوننك قومى فرعونگە
 تەيتقىلر موسىنك هم قردەشى هاروننك اشارندە كېچىكتر آشقما (وَأَرْسَلَ فِي أَنْهَادِئِنَّ حَاشِرِينَ) دى
 نورلى شەرلرگە سەمر چىلارنى جېبىرچىلارنى بېبەر (يَأْتُوكُمْ بِكُلِّ سَامِرٍ عَلِيمٍ) اول جېبىرچىلار سېكنا هر بىر سەمر
 علمى بىلگۈچى سەمر چىلارنى كېتىرلر (وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ) سەمر چىلار فرعونگە كېلىدىلار
 (قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا) سەمر چىلار فرعونگە تەيتقىلر ايا بىزگە خىدمەت يالى بارمى (أَنْ كُنَّا نَعْنُ الْغَالِبِينَ)
 اكر بىز موسىغە اوستون بولساق (قَالَ نَعَمْ) فرعون تەيتقى بلى سزگە اكر اوستون بولساڭز خىدمەت يالى
 بار (وَأَنْتُمْ لِمَنْ الْقَمْرَبِينَ) دى درستلكدە سز البتە مېكنا ياقن قىلمەش آدملردىن سز (قَالُوا يَا مُوسَى) سەمر چىلار
 تەيتقىلر اى موسى (أَمَا أَنْ تَأْتِي) باكە سين اول طاباغنى تاشلىمى (وَأَمَا أَنْ نَكُونَ نَعْنُ الْغَالِبِينَ) دياكە
 اول تاشلاوچىلار بىز بولامىز (قَالَ الْقَوْمُ) حضرت موسى سامرلرگە تەيتقى اول سز تاشلاڭز دېو (فَلَمَّا الْقَوْأ)

بىس سەھرىچىلار يىبلىرىنى و طاباقلارنى تاشلاغان لارى زماندە (سَعَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ) آدم لىرنىڭ كوزلىرىنى سەھرىلادىلار بەئى آدم لىرنىڭ كوزلىرىنە واقع دە بولغان نىرسەنىڭ خىلافىنى كورسەتدىلەر (وَأَسَدَرَهُبُهُمْ) دىنى سەھرىلىرى بىرلەن آدم لىرنى قورققىدىلار (وَجَاءُوا بِسَعْرِ عَظِيمٍ) دىنى الوغ سەھرىنى كىتىردىلەر بەئى ساهىرلىر قالون يىلەر اوزون آغاچلار تاشلادىلار كلىسى يوگۇرب يۇرى تورغان جلان بولوب يىراوستى جلان بىرلەن بولدى بەئى اوستىنە بەئى آتلاندىلار (وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ) دىنى موسى غە بزوحى قىلدىق (أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ) طاباغىنى تاشلا دىب بىس حضرت موسى طاباغىنى تاشلادى الوغ جلان بولوب ئورلىدى (فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ) بىس شول وقتىدوق طاباق جلان بولوب ئورلىگىچە سەھرىچىلار يالغاندىن كورسەتكەن جلانلارنى يوتار بولدى حضرت موسى نىڭ طاباغى جلان بولوب سەھرىچىلارنىڭ جلان بولوب كورنگەن طاباقلارنى ويىلدى بەئى ھەسنى آشاب بەئىدى مونىڭ صىركىدە حضرت موسى جلاننى توندى اولىگىچە طاباق بولدى سەھرىچىلاردىن باشقەلارى ھەسنى قورقۇپ قاپىدىلار ساهىرلىر ئىتدىلەر اكر موسى اشلەگەن اش بىزنىكى كىبى سەھرى بولسە بىزنىڭ طاباقلارمىز ويىلدىمىز اوز حاللىرىدە قالورلار ايدى البتە بو سەھرى توگىلدر دىدىلەر (فَوَقَعَ الْحَقُّ) بىس حقايق واقع ونايت بولدى (وَبَطَّلَ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ) دىنى ساهىرلىرنىڭ قىلغان عمللىرى باطل بولدى (فَعَلُّوا هُنَالِكَ) بىس ھەس اوزىدە فرعون ھەم قومى جىگىلدىلەر (وَأَنْقَلَبُوا صَاعِرِينَ) دىنى خورلىغىدە وتوبەنىڭكە توشكانلىرى حالدە قاپىدىلار (وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سُدُورَهُمْ) دىنى ساهىرلىر سجدە قىلغانلارى حالدە يوزلىرى اوزەرىدە تاشلانمىش بولدىلار بەئى ساهىرلىر حضرت موسى اشلەگەن اشنىڭ الله تەلى طرفىدىن معجزە بولدىقى بىلىدىكىرىدە شول حالدە ايمان كىتىرمەگە مجبور بولوب سجدەگە يىغىدىلار (قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ) دىنى بىتون عالم نىڭ تەربىيە ايتىدوسى بولغان الله غە ايمان كىتىردىك دىدىلەر (رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ) بەئى موسى بىرلەن ھارون عليهم السلام رىسە ايمان كىتىردىك دىدىلەر (قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُ بِهِ) فرعون ساهىرلىرگە آپولان بىتەدى الله غە ياكە موسى غە ايمان كىتىردىكەم (قِيلَ أَنْ آذَنْ لَكُمْ) مېنىم سىزگە رىخت بىر ودىن بورون (أَنْ هَذَا لَمَكْرٌ) دىرەتەكە سىزنىڭ ھەم موسى نىڭ بو اشلەگەن اشى البتە، ھىلەدر (مَكْرَتِيهِ فِي الْمَدِينَةِ) بو مكرنى سىز بەئى موسى ھەم سىز سەھرىچىلار مىصر شەھرىدە مكر قىلىدۇر بەئى سىز بو اشلى جىلە بىرلەن قىلىدۇر وىدە قىلغان اوزىغە (صعراغە) چىقى شەھردە قىلىدۇر (لَتَجْرِبُنَّاهُنَّ مِنْهَا أَهْلَهَا) مىصر شەھرىدىن اھلىنى (قبطىلارنى) چىغار ودىر اچون ادرىگىزنى ھەم بنو اسرائيلنى قونغار و اچون (فَسَوَفَ تَعْلَمُونَ) بىس قىلغان اشىڭىزنىڭ صوغىنى ھالى نى بولاچاغىنى تىزىلورسىز (لَأَقْطَعَنَّ) البتە كىسەرمەن (أَبْدَانِكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ مِنْ خِلَافٍ) قوللارڭىزنى و ايانلارڭىزنى خىلاف ياقىدىن بەئى اولى قوللارڭىزنى و صول ايانلارڭىزنى يا كىرسىنچە كىسب كىشىلىكىدىن چىغارەن (ثُمَّ لَأَصْلَبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ) مونىڭ صىركىدە ھەمگىزنى آصارمەن باشقەلارغە عبرت بولورسىز دىر (قَالُوا) سەھرىچىلار ئىتەدىلەر اختىيارىڭىز تەلدە نى قىل (إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ) دىرەتەكە بىزنىچەك ئولسە كە ئولگەنلىڭىزنىڭ صوغىدە رەبىزگە قايتىدۇر سىز بىس سىزنىڭ قورققۇدىن قورقۇپسىز (وَمَا تَنْقَمُ مِثْلًا) و بىزاردىن سىن ھىچ نىرسە نى انكار ايتىسۇن و عىلەمىسۇن

(الآن آمنا بايات ربنا) مگر ہمزنگ آیتلریہ ایمان کیتر ووزنی انکار وعیب ایتهسن (لما جاءتنا) رہبزننگ آیتلری بزرگہ کیاسگاننگ صوکنده یعنی سین منافقنگ و مفاخرنگ اصلی بولغان ایمان کیتر ووزنی گنہ انکار ایسه سگ سیننگ رضالغنی ایستب ایماندن دنه ر حالز یوق دیو (ربنا أفرغ علينا صبراً) ای رہبزرگہ (فرعون قورقتان نرسه سنی قیلغان وقتده) صبرلغنی بیر (وقوفنا مسلمین) دخی ہزنی مسلمان بولغان حالزده اوتر بعض لار فرعون و عید قیلغان نرسه سنی قیلدی دیگانلر نیتہ کہ ابن عباس کوندزنگ اولده ساحرلر ایسی آخرنده شمیدلر بولدیلار دیدی بعضیلار قیلورہ کوچی بیتہ دی دیدیلر چونکہ اللہ تعالیٰ حضرت موسیٰ برلہن حضرت ہارونہ ہم سزگہ ایبہرگان آدم لر غالبلسز دیو قرآندہ خبر بیوردی (وقال الملائه من قوم فرعون) فرعون قومندن بولغان جماعت تہ بقدی (اتترو موسیٰ وقومه) ای فرعون ایسہن موسیٰ نی ہم موسیٰ ننگ قومی قالدر سکمی (لیفسدوا فی الارض) بیردہ بوز و قلق قیلسونلار اچون یعنی آدم لرنی قونورنوب سیکنا قارشیلق قیلورہ اونده ولری اوچون (ویترک و آلہک) دخی سینی ہم معبودلرگنی قویولاری اوچون فرعون بولدیلارہ عبادت قیلا ایسی دیگانلر یا کہ قومی اوچون معبودلر یا صاب میکا یا قلق حاصل ایتو اوچون شول معبودلرگہ (صنیلرگہ) عبادت قیلکزدیو بیوردی دیبشلر یعنی موسیٰ نی ہم موسیٰ غہ ایبہرگان قومی جزالامای قالدراسونمی مالبوکم آلا سیننگ ضررکما نی قدر اشلر قیللار دیدیلر (قال سنقلل ابناءهم) فرعون تہ بقدی موندان بور ون نیچک قیلغان ایتم یئدہ شول طریق بنو اسرائیلنگ یا گنی توغان ایر بالالارینی اوترنومون (وتسعی نسائهم) دخی قز بالالارینی ترک کوینچہ قالدرنومون (وانا فوقهم قاهرون) ودرستلکہ ہزہو اسرائیللر اوستندہ غالبلرہز آلا ہزنگ قول آستہزده مغلوبلردر (قال موسیٰ لقومه) حضرت موسیٰ اوزینگ قومہ (بنو اسرائیلگہ) تہ بقدی (استعینوا باللہ و اصبروا) اللہ دان یاردهم ایستہ کز ہم فرعونندن ایشتکان سوزگہ صبرلق قیلکز (ان الارض لله) درستلکہ بیر اللہ اوچون ملکدر (پورنہا من یشاء من عبادہ) اول بیرنی قیلارندان تلہ گان آدم گہ بیرر (والعاقبۃ للمتقین) ماقنوالی صوکنفی حال شرکن صاقلانوجیلارہ در یعنی حضرت موسیٰ اللہ ننگ بنو اسرائیلگہ یاردهم ایغوی برلہن قبیلارنی ہلاک ایتدوی برلہن و عہد سنی ایقدی (قالوا اودینا) بنو اسرائیل تہ بقدیلر ہز فرعونلر طرفندان ریجلمش بولدی ایر بالالارمزی اوتر ولری برلہن (من قبل ان تأتینا) سینک ہزگہ پیغمبر بولوب کیلو وکمن بورون (ومن بعد ما جئتنا) دخی سیننگ ہزگہ پیغمبر بولوب کیلو وکمن صوکنہ ایر بالالارمزی قایقدان اوتر ولری برلہن ریجلمش بولدی (قال عسی ربکم) حضرت موسیٰ بنو اسرائیلگہ تہ بقدی یا قدر ربکزدن (ان یملک عنوکم) سزنگ دشمانکزدنی ہلاک قیلدوی یعنی فرعون لرنی (وبستغلفکم فی الارض) دخی سزنی فرعونلر اورنہنہ بیردہ قالدرماقغنی (فیبنظر کیف تعملون) بس ربکز سزنگ بیردہ نیچک عمل قیلورکزدنی قارار و کورر یعنی سزلردن قاپو کز اللہ تعالیٰ ننگ نعمتہ شکرانہ قیلوب و قاپو کز کفران قیلور ہر قاپو کزغہ تییشلی جزاسنی بیرر (ولقد اغننا آل فرعون) و تعنیق آچلق برلہن نوتدی فرعون ننگ قومی (بالسینین) کوب یللارده یعنی

يغورلار وصولار آز بواردى بىرلەن (وَتَنَصَّ مِنَ التَّمَرَاتِ) دىكى يېمىشلردىن كېتىپ بىرلەن (لَعَلَّكُمْ يَتَذَكَّرُونَ) فرعون ھەم قەدى ۋە غەلە نىسەنلەر اوچۇن يەنى بو آچاق نىڭ كىفرارى ۋە گناھلارى شوم لغىدە ايدىكى بىلسونار اوچۇن (فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ) بس ھەر قابھان فرعون قومىنە اېزگولك كېلسە يەنى توفلىق ۋە باياق ۋە سلامتلك كېلسە (قَالُوا لَنَا هَذِهِ) بو توفلىق ۋە باياق ۋە سلامتلك بىزنىڭ اوچونىمىز بىز بو نىمىتلەرگە ئېيىشلىمىز دېيۈشە بىقىدېلەر (وَأَنْ تُصَبِّهُم سَيِّئَةً) ۋە اگىر فرعون قومىنە يازلىق كېلسە يەنى آچلىق ۋە فقيرلىك ۋە آدورلىق (يَطَّيِّرُوا بُحُوسِي وَمَنْ مَعَهُ) موسى ھەم موسى بىرلەن بىرگە بولغان مۇمىنلردىن شوملانورلار يەنى بىزگە بو يازلىق سىزنىڭ شوملىغىزدان دېيۈ (أَلَا آتَاكُمْ بُولُكُزِ) (أَنبَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ) اول فرعونلارنىڭ شوملارنىڭ سەببى الله تعالى حضورىدە يەنى الله تعالى نىڭ كىمىدە ۋە تەلەۋىدە ۋە آلاغە اېرىشكان يازلىق ۋە اېزگولك كلىسى الله تعالى دن در (وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لىكىن فرعون قومىنىڭ كۆپىسى مۇنى بىلمەسلەر يەنى اوزلرىيە اېرىشكان نىرەنىڭ الله تعالى دن ايدىكى (وَقَالُوا) دىكى فرعون قۇمى تەبىقىدى (مِمَّا تَأْتِيهِمْ) قابو زمان بىزنىڭ قاشىدە سەردىب اعتقاد قىلغان نىرەنى كىتىرىسەن (مِنْ آيَةٍ) معجزەدىن يەنى بىزنىڭ اعتقادىمىز سەردىب اعتقاد كېچە معجزە بولغان نىرەنى قابو زمان بىزگە كېتىرسون دېيۈ موسى عليه السلامگە تەبىقىدېلەر (لَقَسَّهَرْنَا بِهَا) اول اوزىڭ معجزە دىب اعتقاد آيتىڭ بىرلەن بىزنىڭ كوزلرىمىزنى سەھراۋىڭ اوچۇن (فَمَا تَخُنُّكَ بَوْمَيْنِ) بس بىزنىڭ ايمان كىتىرۈپچىلردىن توگىمىز (فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ) بس بىز فرعونلار اوزەرىيە اوزلرىنى طسواف قىلۇپ اوزلارنى ۋە اېگىلرىنى اۋرتە تورغان قۇتلى يغور بىبەردىك (وَالْجُرَادَ وَالْقُمَّلَ) دىكى چىكارىكەلر ھەم الوغ كىبە كلر بىبەردىك (وَالضَّفَادِعَ وَالنَّمَّ) دىكى طاش باقالار ھەم قانلار بىبەردىك سىگىزكون بىك قاتلى قاراغۇ بولۇپ عجب قۇتلى يغور ياغىب قىبىلارنىڭ بوتون ابولرىيە تولغان ابولرىن چىغۇ مەكەن بولماغان اما بنو اسرائيللارنىڭ ابولرى بىر سەنە بىرسى كىرتىب بىنا قىلغان بولدىقەن آلاغە بو يغوردىن ضرر كىلمادى دىگانلر ھىئۇن بولۇپ بىرلەن تولغان شوندىن سوڭ حضرت موسى غە يالبارغانلار اى موسى رېئنا دەقا قىل بو يغوردىن بىزنى قوتقارسە سىڭا ايمان كېقىرمەز دىگانلر حضرت موسى دەقا قىلغاچ يغور طوققاغان كون آچلۇپ كىتىكان اولەنار ۋە اېگىلر مەلى گورلەمە گان روشە اوسكانلر قىبىلار ھىمىشە ايمان كېقىرمە گانلر شوندىن سوڭ الله تعالى چىكىرتكەلر بىبەركان اېگىلرنى ۋە يېمىشلىرىنى تمام آشاپ بىترگانلر سوكرە ابولرىنىڭ ايشكلرىن ۋە توبەلرىن ھەم كىيىلرىن آشى باشلاغانلار قىبىلار حضرت موسى غە بىنەدە يالبارغە كىلگانلر شوندىن سوڭ حضرت موسى صھراغە چىقىپ طاباغى بىرلەن مشرق ھەم مغرب طرفىغا اشارت قىلغاندە چىكىرتكەلر طارالغانلار بىنەدە قىبىلار ايمان كېقىرمە گانلر شوندىن سوڭ الله تعالى الوغ قاندىلالار (كىبەكلر) بىبەركان اول قاندىلالار چىكىرتكەلردىن قالغان نىرەلرنى آشاغانلار ھەم طعاملرىيە توشكانلر كىيىلرىيە ۋە تىپىلرىيە كىرت قانلارنى صھورغانلار حضرت موسى غە اوچۇنقى مرتبە كىلۇپ يالبارغانلار حضرت موسى دەقا قىلغاچ الله تعالى قاندىلالارنى دە آلمان شوندىن سوڭ يەنە ايمان كېقىرمە گانلر حاضر بىقىنا بىلىك

سین چن سحرچی ایکنسن دیگانلار شونندان صوڭ طاش باقالار بیبهرگان آلا ایلله بتون کییلری
 و طعالمیری و یاطاتورغان اورنلاری طولغان آیاقلارینه و اوستلریینه هم - تویله شکان و قنده آغلارینه سیکرگانلر
 دورتنچی مرتبه حضرت موسی غه کیلوب یا البارغانلار حضرت موسی قبطیلاردن ایمان کیتررگه عهد
 آلوب دعا قیلوب الله تعالی دن صوراعان الله تعالی بو باقا بلاسدن هم قورقارغان صوڭره ینه قبطیلار
 ایمان کیترمه گانلر و عدهلرنده تورماغانلار مونڭ صوڭنده الله تعالی قان بیبهرگان بتون صولاری قان برلغان
 حتی قبطی برلن اسرائیلی برصاوندن اچمه کچی بولسه لار صاوتلڭ قبطی غه قاراغان یاغی قان بولا ایکان
 اسرائیلینڭ آغزندن قبطی صواچسه آغزینه قان غه ده یله نب کیره ایکان (آیات مَفَصَّلَات) عقللی آدمگه
 بلمسز بولماغان بیان قیلغان علامتلر نی بیبهردک (فَلَسْتُ كَبْرًا) بس ایمان کیترودن تکبهرله ندیلر
 (وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ) دخی قبطیلار چیکدن اوتکان پاوز قوم بولمیلار (وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرّٰجُزُ) قبطیلار
 اوزهرینه عذاب توشکان زمانه یعنی بیان قیلغان عذابلر (قَالُوا) ده یتمیلر (يَا مُوسَى اذْعُ لَنَا رَبَّكَ) ای
 موسی بزنگ اوچون ربکا دعا قیل (يَا عَهْدَ عِنْدَكَ) سینڭ حضورکده عهد قیلغان نرسه سی برلن یعنی
 پیغمبرلک عهدی برلن (لَمَنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرّٰجُزَ) اگرده دعا قیلوب بزدن عذابنی آچساڭ یعنی
 سینڭ دعاڭ برکاتنده الله تعالی بزدن بو عذابنی کورهرسه (لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ) البقه سیکان ایمان کیتررمز
 (وَلَنُؤْمِنَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) دخی آزاد قیلوب سینڭ برلن برگه اسرائیل بالالارینی بیبهرر بزدیو
 (فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرّٰجُزَ) بس فرعونلردن عذابنی آچقانهز (الغانمز) زمانده (الی أجل) شول
 مدتکه قدر (هُم بِالْفَوْه) اول فرعونلر اول مدتکه ایرشکوپیلردر یعنی عذاب قیلنه تورغان یا که
 هلاک بولاتورغان مدت که قدر (اِذَا هُمْ يَنْكُفُونَ) عذابنی آچقانهز زمانه دوق اول فرعون قومی عهدلرینی
 بوزغوپیلردر یعنی ایمان کیترمه سلر هم بنوا اسرائیلی آزاد اینه سلر (فَانقَضْنَا مَعَهُمُ) بس قبطیلاردان
 اوج آلونی تله دک بز (فَاغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ) دخی تیوره ناسگی معلوم بولماغان دیکنگرگه غرق ایندک بز
 آلارنی (بَانَهُمْ كَتَبُوا بِآيَاتِنَا) اوشبونڭ سبیلی غرق ایدک قبطیلار بزنگ علامتلرمنی بالغانغه
 توتدیلار (وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ) دخی بزنگ علامتلرمندن غافلر بولدیلار یعنی آلارنی غرق ایتوموز
 علامتلرمنی بالغانغه توتولاری هم علامتلرمندن غافل آدملر کبی فکر قیلماولاری سبیلی در (وَأَوْرَثْنَا
 الْقَوْمَ الثّٰمِنِينَ) دخی شوندی آدملرنی قرارلاندردق (كَانُوا يُسْتَعْصَمُونَ) اول آدملر ضعیف قیلغوش
 بولدیلار یعنی فرعونلر قل ایتم وایسر بالالارینی بوغازلاب ضعیفله ندرگان اسرائیل بالالارینی
 قرارلاندردق (مُشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغْرِبِهَا) بیبرنڭ قۇباش چغش هم قۇباش باطش اورنلارنک یعنی فرعون
 عمالغه صوڭنده بنو اسرائیلی شام بیبرنک قرارلاندردق (الَّتِي هَارَكْنَا فِيهَا) شوندی بیبرنڭ قۇباش چغش
 و قۇباش باطشی اورنلارغه اول ادرنلارده (بیبرلرده) صو و آغاچنڭ کوبلگی برلن برکت بیبردک بز
 یعنی فائده منی کوب قیلدق بز (وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْمُحْسِنِينَ) دخی ربنڭ کورکام بولغان سوزی تمام بولدی
 یعنی بیبرینه بیتدی الله تعالی نڭ بیبرده ضعیفله ندرلگان و جبر ایغلگان آدم لرگه انعام قیلرنی تلمیز

ديگان سوزى (عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ) اسرائيل بالالارى اوزه رينه كوركام سوزى تمام بولدى (بِمَا صَبَرُوا) فرعونلرنىڭ رنجتولر ينه صبر قىلولارى سببلى (وَدَمَرْنَا) دىنى خراب قىلىدى بىز (مَا) شول نرسەنى (كُلَّ يَضَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمَهُ) اول نرسەنى فرعون ھەم قومى قىلور بولدى يعنى فرعونلرنىڭ بىنا ايتكان سربيلار ينى وعمار تار ينى (وَمَا) دىنى شول نرسەنى خراب ايتدىك (كَانُوا يَعْشُرُونَ) اول نرسەنى فرعونلر يوقارى كوتەرر بولدىلار يعنى بيوك بىنالار ينى (وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ) دىنى اسرائيل بالالارين دېڭىگودن اونكاردىك حضرت موسى عاشورا كورنىدە فرعون ھلاك بولغاننىڭ سوڭىدە بنو اسرائيل بىرلەن غرق بوامىچە دېڭىگوزدن اوندى دېگانلر ھەم بنو اسرائيل اللہ تعالى نىڭ ھالوغ نەمەينىڭ شكرانەسى اوچون ھوكوندىدە روزە توتقانلار (فَاتُوا عَلَى قَوْمٍ) ھەس اسرائيل بالالارى شوندى قوم اوزه رينه كىلىدىلر (يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامِهِمْ) اول قوم اوزلرى اوچون بولغان صنمىلارغە عبادت بىرلەن تورولار يعنى صنمىلارغە عبادت قىلورلار ھوقومدن عمالغە قوسى مراد (قَالُوا يَا مُوسَى) بنو اسرائيل ھەيتىدىلر اى موسى (عليه السلام) (اجْعَلْ لَنَا آلِهَةً) ھىزگە الە معبود ياساغل (كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) نىتەكە ھوقوم اوچون معبودلر بار (قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْمَلُونَ) حضرت موسى بنو اسرائيلگە ھەيتىدى درىسلىككە سز نادان بولغان قومسز (أَنْ هُوَ لَهُ مُتَبَرِّمٌ مَّا هُمْ فِيهِ) درىسلىككە ھوقوم آندە نرسە بولغان ھلاك درىسلىككە ھوقومنىڭ توتقان دىنلر ينى اللہ تعالى ويران قىلور و عبادت اينە تورغان صنملىرىنى صندىرر (وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) دىنى ھوقومنىڭ ھەم قىلغان نرسەلىرى باطلدىر (قَالَ أَغْبِرَ اللَّهُ أَهْبِكُمْ آلِهَةً) حضرت موسى بنو اسرائيلگە ھەيتىدى ايامين اللہ غە باشقەنى سىزگە معبود بولوغە اسنىمەن مو (وَهُوَ فَضَّاكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ) ھال ھوقوم اول اللہ تعالى سىزنى اوز زىمانىڭىزدە بولغان ھتون عالم اوزه رينه آرنى قىلدى يعنى باشقەلارغە بىر ھەمگان نەمەلرنى سىزگە بىردى (وَأَذَى) دىنى اى اسرائيل بالالارى شول وقنى ايسىزگە توشىرگىز (أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) سىزنى فرعون قومىدىن قوتقاردى (يَسْؤُمُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ) فرعون قوسى سىزگە عذابنىڭ يازىبى توتالار ايدى (يُقْتَلُونَ أَبْنَاءَكُمْ) اوغللارنىڭنى ئولتۇرەلر ايدى (وَيَسْتَجْبُونَ نِسَاءَكُمْ) دىنى خانونلارنىڭنى تىرك ھالچە قالدىرلار ايدى (وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ) وىزنىڭ ابر بالالارنىڭنى ئولتۇرولرندە رىڭىزدىن سىزگە الوغ بلاء بار ايدى (وَوَاعَدْنَا مُوسَى) دىنى ھىز موسى غە وعدە قىلدى (ثَلَاثِينَ لَيْلَةً) ذوالئعدەنىڭ اوطىز كىچەسى (وَأَتَيْنَاهَا بِعَشْرِ) دىنى اوطىز كىچەنى ذوالھجەدەن ادىن كىچە بىرلەن تمام قىلدى (فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ) ھەس موسى نىڭ رىسى نىڭ سويلەشكە قىلغان وعدەسى تمام بولدى (أَرْبَعِينَ لَيْلَةً) قىز كىچە بولغان ھالەن حضرت موسى مەردە فرعون ھلاك بولغاندىن سوڭ بنو اسرائيلگە اللہدىن دىن او بىر ھەم تورغان ھىز كىتاب كىترەم دىو وعدە قىلدى اول كىتاب سىزگە قىلورغە ياراغان نرسەلردە قىلورغە ياراغان نرسەلردە بار دىدى فرعون ھلاك بولغاندىن سوڭ حضرت موسى اول كىتابنى اللہ تعالىدىن صورادى اللہ تعالى اوطىز كون روزە توتو بىرلەن بىوردى حضرت موسى اوطىز كون روزە توتقاج آغزىدىن ھەشە كى ايس كىلە باشلاو سببلى مسواك استعمال ايندى شوندىن سوڭ فرىشەلر حضرت موسى غە ھەيتىدىلر

روزه وقتكده مسواك استعمال قىلماؤندان بورون آغزئندان مسك ايسى كيله در ايدى مسواك استعمال قىلوب آغزئنگ ايسى بوزدك ديديلر الله تعالى شونندان صوك ينه اون كون روزه توتو برلن امر ايتدى حضرت موسى ينه اون كون روزه توتدى شول ذوالجهنك اون كون اچنده الله تعالى حضرت موسى غه تورات ايتدردى هم حضرت موسى برلن سويله شدى ((وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ ذَخَى مُوسَى قَرَدَشَى هَارُونَغَه تَه يئندى (اَخْلَفْنَى فِى قَوْمَى) مِينم قورمه مِينم اورنمه نورغوجى بول (وَأَصْلَحَ) ذَخَى قَوْمَنك اشلرئنى توزهت (وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ) ذَخَى بوزوقاق قىلوچيلارنك بولنه اييه رمه (وَأَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا) ذَخَى موسى عليه السلام بزئنگ تورات بيرو برلن وسويله شو برلن وعده قيلغان اورنمغه كيلگان زمانده (وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ) ذَخَى موسى نك ريسى موسى غه سويله شكان زمانده حضرت موسى الله تعالى نك سوزيدى هر بر جهندن ايشئدى بو طريقي ايشئوى الله تعالى نك سوزى بنده ار سوزى كى توكل ايكانلكغه اشارت اوچون ديديلر (قَالَ رَبِّى اَرْنَى) حضرت موسى تَه يئندى اى ربم اوزئكى ميكا كورسنت (اَنْظُرْ اِلَيْكَ) سينك صارى قارارمن ديو بسوزده الله تعالى نى فى الجمله كورونك درسلگنه اشارت بار چونكه پيغمبرلردن محالى ايسته و ممكن توكل (قَالَ لَنْ تَرَانِى) الله تعالى جوابده تَه يئندى اى موسى ميبلى كورمه سسون يعنى ميبلى كوررگه كوچك بيتمهس (وَلَكِنْ اَنْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ) لکن تاغغه قارا (زَبِيرٌ نَّغَى مِرَاد دِيگانلر) (فَاِنْ اسْتَفْرَّ مَكَانُهُ) ايتدى اكر تاغ اورنده قرارانس و ثابت بولسه (فَسَوْفَ تَرَانِى) بس ميبلى نيز كوررسون بو سوزده هم الله تعالى نى كورونك درسنلگنه دلالت بار چونكه تاغ نك اورنده قرارانوى حد داننده ممكن ممكن كه تعليق قيلغان نرسده ممكن بولا (فَلَمَّا تَبَلَّغَى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ) موسى نك ريسى نك نورى تاغغه ظاهر بولغان زمانده (جَعَلَهُ دَكًّا) تاغنى نارالمش قىلدى (وَخَرَّ مُوسَى صَعْقًا) ذَخَى حضرت موسى كورگان نرسه سندن قورقودان هوشسز بولغان حالده يغلدى (فَلَمَّا اَفَاتَ قَالَ) بس حضرت موسى هوشده كيلگان زمانده كورگان نرسه سنى الوغلاب تَه يئندى (سُبْحَانَكَ تَبَّتْ اِلَيْكَ) كامل پاكلاو برلن پاكلايمن سىنى اذنسز موندى سؤال كه باطرچيلىق قىلودان سيكا توبه ايتدم (قايئندم) (وَاِنَّا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ) ذَخَى ميين قورم اچندن سيكا ايمان كيتروچيلرنك اولگسى من ياكه سينك دنياده كورالمش بولماؤكا ايمان كيتروچيلرنك اولگسى من (قَالَ يَا مُوسَى) الله تعالى تَه يئندى اى موسى (اِنِّى اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ) درسنلگنه ميين سىنى آدم لر اوزه ريده اختيار قىلدم (برسالاتى) توراتنك يازلمش كاغدارى برلن (وَبَكَلَامِى) ذَخَى سيكا سويله شورم برلن (فَخَنَّمَا آتَيْنَاكَ) بس سين ميين اوزكا بيركان نرسه نى توت (وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ) ذَخَى ميين بو بيركان نعبته شكر قىلوچيلردان بول حضرت موسى نك الله تعالى نى كورونى صوروى عرفه كوننده بولدى الله تعالى نك حضرت موسى غه نوراننى بيرووى قربان عيبى كوننده بولدى ديگانلر (وَكَفَّيْنَا لَهُ فِى الْاَلْوَابِ) ذَخَى موسى اوچون تورات طاقطالارنده يازدق بز (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) دينده كيره كلى هر بر نرسه دن (مَوْعِظَةً) وعظدن هر نرسه نى (وَتَفْصِيلاً لِّكُلِّ شَيْءٍ) ذَخَى حكملردن هر نرسه نى بيان قىلودان هر نرسه نى يازدق

بوتورات یازلغان طاقطالارده اختلاف قیلمیلار بعضیلر اون ایدی و بعضیلار بیسی ایدی دبیملر
 بعضیلار زبرجدن بعضیلار زمرددن بعضیلار قزل یا قونمن بعضیلار بو طاقطاطلی قارا طاش دن ایدی
 دبیملر (قارا طاقطاغه بالالارنک یازووی درست توکل دیب طالاشقان ملالارغه عبرت) (فَخْنَهَا بَقْوَةٌ)
 بس اول تورات طاقطالارنی توروشو برلهن توت (وَأَمْرٌ قَوْمَكَ) دخی قومکه بیور (يَا خُنُودًا بِأَسْنَمَاهَا)
 توراتنک کورکامره گنی تونارلاری معنی صبر عفو قصاص کبیلرنی (سَأْرِيكُمْ ذَارًا لِّأَفْسَقِينَ) نیز سرکه
 الله (تعالی) نلک طاعتننن چغوجی لارنک یورطلارینی کورسه ترمون یعنی فرعون هم قومی نلک
 یورطلارینی (مصرنی) هم عادونودنک منزللرینی کورسه ترمون سز نلک اعتبار قیلوب قارا وگز اوچون
 اگر اعتبار قیلوب قاراساگز آلا کبی الله نلک طاعتننن چغودان صاقلانورسز (سَأَصْرَفُ عَنْ آيَاتِي)
 کمال قدرتمه دلالت قیلا تورغان آیةلرمنن البته دوندرمن (الَّذِينَ يَنْكَرُونَ فِي الْأَرْضِ) بیورده
 تکبرلک قیلوجی آدملرنی (بَغْيِرَ الْحَقِّ) حقمین باشقه تکبرلک قیلوجی آدملرنی یعنی باطل دینلری
 برلهن تکبرله نوچیلرنی (وَأَنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ) و اگر اول باطل دینلری برلهن بیورده تکبرلک قیلوجیلار هر
 معجزه نی کورسeler (لَا يُؤْمِنُوا بِهَا) اول معجزه که ایمان کینر مه سلر (وَأَنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرِّشْدِ) و اگر اول
 تکبرلک قیلوجی لار الله تعالی حضورننن کیلگان حلق یولنی کورسeler (لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا) اول حلق
 یولنی اوزلرینه یول ایقوب توتسا سلا (وَأَنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ) و اگر آلا آرغیلر بولونی کورسeler
 (يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا) اول آرغیلک بولونی اوزلرینه یول اینوب تونارلار (ذَلِكَ) بوتکبرلک قیلوجیلارنی
 کمال قدرتمز که دلالت قیلاتورغان آیةلردن دوندر (بَأَنَّهُمْ كَفَّبُوا بِآيَاتِنَا) اوشبونلک سبیلی در دستلکه
 تکبرلک قیلوجیلار بز نلک اینلرمزنی یالغانغه توتدیملر (وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ) دخی بز نلک اینلرمزدن
 غافلر بولدیملر یعنی تکبرلک قیلرچیلار بز نلک اینلرمزنی یالغانغه توتولاری هم آیةلرمزدن غافل
 بولولاری سبیلی بز نلک اینلرمزده فکر و اعتبار قیلو احتماللری یوق شونلک اوچون آلا نلک کوکللرننن
 اینلرمزنی دوندرک (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (كَفَّبُوا بِآيَاتِنَا) بز نلک اینلرمزنی یالغانغه
 توتدیملر (وَلَقَاءِ الْآخِرَةِ) دخی آخرت یورطینه یولقونی یالغانغه توتدیملر (حَبَطَتْ أَعْمَالُهُمْ) مونسدی
 آدم لرنلک عمللری باطل بولدی یعنی عمللری برلهن فائده له نه سلر (هَلْ يُجْزَوْنَ) جزالانش بولسا سلا
 (إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) مگر عمل قیلغان نرسه لری برلهن گنه جزالانش بولورلار یعنی آلا نلک جزالری
 یاوز عمللری اوچون در (وَأَتَّخَذَ قَوْمٌ مُوسَى مِنْ بَعَثِهِ) موسی میقات که کینکان نلک صوگننن موسی نلک قومی
 یاصادی (مِنْ حُلِيِّهِمْ) مصدرنن چغونی قصه قیلغانده قبطیلاردن عاریت که آلتون کیشلرننن (عَجَلًا
 جَسَدًا) قان وایت اییه سی بولغان بوزاوته نی یعنی بوزاوا یاصادیملر (لَهُ خَوَارٌ) اول بوزاوانلک صفر
 تاوشی کبی تاوشی باردرد سامری ۲ بوزاوانی حیلله برلهن قویدی اچینه بیل کروب نجقرا تورغان یاصادی
 یا که بوزاوانلک آغزینه حضرت جبرائیل آلی نلک آباق ازی بولغان تورقانی صالحیده بوزاوا جان

ایبیه سی ہواوب ئه ورلدی دیگالمربیضاوی (اَمَّ بَرَوَا) ایابوزاوغه عبادت قیلغانده بنواسرائیل ہلمہ دیلمی (اِنَّهٗ لَا یُکَلِّمُهُمْ) درسئلکده اول ہوزاو بنواسرائیلگه سویلہ شمس (وَاَلَا یَهْدٰیہُمْ سَبِیْلًا) دخی بنواسرائیلنی حق یولغه کوندرمس (اَتَّخَذُوْهُ وَاٰنُوْا ظَالِمِیْنَ) بنواسرائیل ہوزاونی معبود توندیلار دخی اللہغہ خاص بولغان عبادتنی ہوزاوغہ قیلولاری سببلی اوزارینہ ظلم ایقوچی ہولدیلار (وَاَمَّا سُقَطُ فِیْ اَیْدِیْہُمْ) بنواسرائیل ننگ قوللاریغہ توشکان زمانہ یعنی بنواسرائیل ہوزاوغہ عبادت قیلولاریغہ اوکنگانلری زمانہ چونکہ برنرسہگہ بیک اوکنگان کسی قولمی نسلیمہ ہوطنہ صوغا شوننگ اوچون اللہ تعالیٰ بو عبارت برلہن کینردی (وَرَاۤءَا) دخی بلیگانلری زمانہ (اِنَّہُمْ قَدْ ضَلُّوْا) درسئلکده بنواسرائیل تحقیق آزدیلار یعنی اوزلریننگ ہوزاوغہ عبادت قیلولاری سببلی حق یولدن آداشقانلقلارنی بلیگانلری زمانہ (قَالُوۡا لَئِن لَّمْ یَرْحَمْنَا رَبُّنَا) بنواسرائیل ئه یقیدیلر اگر ہزگہ ربمہ مرہمت قیلماسہ (وَیَعْفِرْ لَنَا) دخی ربمہ ہزنی یارلقاماسہ (لَنَّا کُوْنُنَّ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ) البتہ ہزضرر ایقوجیلردن ہولورمز (وَلَمَّا رَجَعَ مُوسٰی اِلٰی قَوْمِہٖ) دخی موسیٰ اوزیننگ قومی صاری قاینقان زمانہ (غَضِبَانَ اَسْفًا) قاطی آچو برلہن آچولانغانی حالہ (قَالَ بَعْثْنَا خَلۡفَتۡہٗوْنِیْ مِنْ بَعْدِیْ) مینم صوگمہ میکانا خلیفہ لک اینکان خلیفہ لککتر نی یاوز ہولدی یعنی مینمن صوگ قیلغان اشکتر نی یاوز ہولدی (اَعۡجَلۡتُمْ اَمْرَ رَبِّکُمْ) ایابوزاوغہ عبادت قیلو برلہن ربکترننگ بیوروغہ آشتدگرمی والک ہولدگرمی یعنی ربکترننگ قرق کونگہ قیلغان وعدہسنی آشتدگرمی وعدہسنی کونمہ دگرمی (وَالۡقٰی الْاَلۡوَاۡحِ) دخی توراننگ طاقطالارنی آچولانوب طاشلادی تورات جمعی بییدی طاقطالیدی حضرت موسیٰ طاشلاغاچ ہرسی اووالدی آلتسی کونہرلدی بو آلتی طاقطادہ ہر ہرغیب خہرلر بارایدی بییہنچسندہ حکملر وعظلمر ایمی آنسی قالدی (وَاَخَذَ بَرۡاۡسَ اَخِیْہِ) دخی قردہشی ہاروننگ باشیننگ ساچندن توندی (یَجۡرُہٗ اِلَیْہِ) آچوہرلہن اوزینہ طارطاقانی حالہ چونکہ موسیٰ علیہ السلام قصور ہارون علیہ السلام دہ دیو اویلادی حضرت ہارون موسیٰ علیہ السلام دن اوچ یاش الوغ بولغان کورکام خلغلی یومشاق کورکلی آدم بولغان شوننگ اوچوند بنواسرائیل ہارون علیہ السلام نی بیک یار اتقانلار اما حضرت موسیٰ قزو طبیعتلی بولغان (قَالَ اِبْنُ اَمِّ) حضرت موسیٰ غہ ہارون ہم ئه یقیدی ای آنامننگ اوغلی آناطر فندہ شفقت کورچلیرہک ہولدن آنانی خاصلاہان ولا ہر ایکسیننگ آناو آناسی ہر (اِنَّ الْقَوْمَ اسۡتَضَعُّوۡنِیْ) درسئلکده بنواسرائیل قومی میننی ضعیفلہ ندر دیلر (وَکَاۡدُ وَاَیۡقُنۡلُوۡنِنِیْ) دخی میننی اوتررگہ یاقن ہولدیلار (فَلَا تَشۡمِتۡ بِیَ الْاَعۡدَاۡءُ) بس میننی خورلاوگہ برلہن دشمانلارنی شادلاندرما (وَلَا تَجۡعَلۡنِیْ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیۡنَ) دخی ہوزاوغہ عبادت قیلوچی ظالم قوم برلہن شلقہ دہ میننی ہرگہ قیلہ (قَالَ رَبِّ اَغۡفِرۡ لِیْ وَاَلۡغِیْ) حضرت موسیٰ ئه یقیدی ای ربم میننی وقردہشم ہاروننی یارلقا (وَاَدْخُلۡنَا فِی رَحۡمَتِکَ) دخی ہزنی ہر ایکہزنی رحمتکہ کرتکل (وَاَنْتَ اَرۡحَمُ الرَّاۡحِمِیۡنَ) وسین رحمت قیلوچیلارننگ رحمت قیلوچیراغی سن شوندن صوگ اللہ تعالیٰ ئه یتکان (اِنَّ اللّٰہِیۡنَ اَنۡخَفُوۡا الْعِجۡلَ) درسئلکده شوندی آدمار ہوزاونی معبود توندیلار (سَیۡفَاۡلَہُمۡ غَضَبٌ مِّنۡ رَبِّہُمۡ) اول آدملرگہ ربلرندن آچو (عذاب) تہیز ابرشور یعنی اللہ تعالیٰ ننگ اوزلریننی اوتررگہ امر قیلووی (وَذَلٰلَۃٌ فِی الْحَیۡوۃِ الدُّنْیَا) دخی

دنيا نىر كىلىنمە خورلىق تېز ايرىش يەنى تورغان يورۇتلارنىڭ چىقۇرى ياكە جزيه تولەولرى (وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ) اللہغە افترا قىلغۇچىلارغە شولاي جزا بېرىمۇز البتە بنو اسرائیل نىڭ افتراسىندان الوغ افترا بوق چونكى بوزاۋنى بو سزنىڭ ھىم موسى نىڭ مەبۇدى دىدىلەر (وَالَّذِينَ) دىغى شوندى آدملىر (عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ) يازۇلغانلارنى (كفرنى دىباشقە گناھلارنى) قىلدىلار (ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا) مونىڭ سوڭىندە دل يازۇلغانلارنىڭ سوڭ توبە ايتدىلەر (وَأَمَّا) دىغى ايمان كىتىدىلەر داپىزگو ھەللىر قىلدىلار (إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) درىستلىككە سېنىڭ رېڭ توبە سوڭىندە (لَفُغُورٌ رَحِيمٌ) البتە بارلىغاۋچىدىر ھىم رەھىم قىلغۇچىدىر گرچە بوزاۋغە عبادت قىلغۇچىلارنىڭ گناھى كىبى الوغ بولۇپ بنو اسرائیل نىڭ گناھلارى كىبى كۆپ بولسەدە (وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ) دىغى موسى دان آچۇ توقىغان (باصلىغان) زماندە (أَخَذَ الْأَوَّاحَ) تورات يازغان طاقۇتلارنىڭ طاقۇتلارنىڭ طاقۇتلارنىڭ (وَفِي نُحُوتِهَا) وتورات طاقۇتلارنىڭ يازغان نرسەدە بولغۇچىدىر (هُدًى وَرَحْمَةً) ھىقلىنى بىيان ھىم رەھىم (لِلَّذِينَ) شوندى آدملىر اوچۇن (هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَوْنَ) اول آدملىر رېلەندىن قورقارلار يەنى رېلەندە گناھ قىلۇدان قورقارلار (وَأَخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ) دىغى موسى عليه السلام قومىدىن اختیار قىلدى (صَابِلَابِ) (سَبْعِينَ رَجُلًا) بىنمىش ايرىنى (لَمِيقَاتِنَا) بىزنىڭ كىلورگە ۋەقە قىلغان ۋەقەمۇ اوچۇن اللہ تەلى حضرت موسى غە بنو اسرائىلدىن بىنمىش ايرىلۇپ كىل دىبو امر قىلدى حضرت موسى اون ايكى سېطىن آلەمىشار ابراخىتیار قىلدى ايكى ايرىرتوب كىلدى حضرت موسى آرا ئزدان ايكىڭز قالور دىدى بس بنو اسرائیل آراسىندە نىزاع چىقىدى ھىچ بىرسى قالورغە راضى بولمايدىلار شۇندىن سوڭ حضرت موسى بارغان كىشىگە بولغان اىمر بارماغان كىشىگەدە بىر ايرى بولماق دىدى شۇندىن سوڭ كالب دىوش اسىندە ايكى آدم قالورغە راضى بولدىلار قالغان بىنمىش آدم بىلەن حضرت موسى كىلدى تاغغە ياقىن بولغاچ حضرت موسى نى بىر بولۇپ اۋرتىدى (قالباب آلدى) حضرت موسى ايبەرگان قومى بىلەن بولۇپ اچىدە كر دىلەر ۋەر قابوسى سېدەگە يىغىلدىلار اللہ تەلى حضرت موسى بىلەن سۇيىلەشدى بىئىن نرسەلەر بىلەن امر قىلدى بىئىن نرسەلەردىن نەبى قىلدى ايبەرگان قومى ايشىتەپ نور دىلار سوڭرە بولۇپ آچىلدى بس ايبەرگان قومى بىزگە رېڭنى كورسەت اكر رېڭنى كوزمىزگە كورسەتەسەڭ سېڭا ايمان كىدەرە: مۇ دىدىلەر شۇندىن سوڭ بىك قالمى بىر نىرەدى كلىسى ھىلاك بولدىلار (فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ) بس حضرت موسى غە ايبەرگان بىنمىش ايرىنى قالمى بىر نىرەدى توتقان زماندە (قَالَ رَبِّ) حضرت موسى ئەيىدى اى رېم (لَوْ شِئْتَ أَمَلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلِ) اكر تەلەسەڭ مېنىم آلار بىلەن چىقماسىدىن كىدە آلارنى بوزاۋغە عبادت قىلۇلارنى اوچۇن ھىلاك قىلۇرسىڭ (وَأَيُّ) دىغى قىلدىنى ئولتۇرگانم اوچۇن مېنىدە ھىلاك قىلۇرسىڭ يەنى حضرت موسى اوزى بىلەن بىرگە بولغان قومىدە ھىم اوزىنى دە كورگان نرسەسنى كورمەسەن كى ھىلاك قىلۇنى آرزۇ قىلدى ياكە اى زېم سىن بنو اسرائىلنى فرعون ۋەقەسىندە ھىم موندان كى ھىلاك قىلۇرغە قادر ايدىڭ آندە ھىلاكلىك دىن قونقاروب آلاغە، مەھمەت قىلدىڭ ھازىردە ھىلاك قىلماي مەھمەت قىلغان بولساڭ اھسانلىقدان بىراق بولماس

ایدی دیدی (أَتَاهُكُنَا) ایا بزنی هلاک قیادورسکمی (بَمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مَثًا) بوزلردن احمق لار قیلغان نرسه سبیلی یعنی سینی کوز برلن کورونی صور اوغه باطر چیای قیلغان احمق لارنک قیلغان اشلی سبیلی (أَنْ هِيَ الْأَفْتَنُكُتْ) بو بزدن احمق لار قوشکان فتنه ایمهس مگر سینک ابتلاکدر یعنی آلاغه سوزکنی ایشدرگان وقتنه آلارنک سینی کوز برلن کورون طمع قیلو فتنه سی آلارنی ابتلا قیلو و کدر (تَضَلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ) بو فتنه برلن آزدرونی نله کان آدمکنی آزدورسک (وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ) وتله کان آدمکنی حلقغه کوردرسک (أَنْتَ وَلِيْنَا) سین برنک خوجه مزسک (فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا) بس بزنی بارلقاغای ایدک هم بزگه رحمت قیلغای ایدک (وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ) دخی گناهلارنی بارلقاغو چیلارنک ایزگوسی سین یعنی گناهلارنی بارلقارسک و ایزگولکر برلن آلماشدرسک (وَأَكْتَبْنَا) دخی بزگه بازغای ایدک (فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً) بو دنیاده ایزگولکنی یعنی کورکام معیشتنی هم طاعتنا توفیقنی (وَفِي الْآخِرَةِ) دخی آخرته ایزگولکنی بازغای ایدک یعنی اوجماغنی (أَنَاهُنَا إِلَيْكَ) درسنلکده بز سینک قایمقد (توبه ایدک) (قَالَ هَذَا) الله تعالی ته پندی میتم عندهم (أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ) اول عداهمنی نله کان آدمگه ابرشدرمن (وَرَحْمَتِي وَسَعَتْ كُلَّ شَيْءٍ) دخی دنیاده رحمتم هر نرسه فی صیدردی (چلغاب آلدی) آدملرنی وهاشقه حیوان لرنی (فَسَاكِبُهَا) بس آخرته رحمتنی بازارمن (لِلَّذِينَ) شوندی آدملرگه (يَقْتُونُ) اول آدملر کفردن وگناهلاردن صاقلانورلار (وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) دخی زکوت بیورلر (وَالَّذِينَ) دخی آخرته رحمتنی شوندی آدملرگه بازارمن (هُمُ بَأْيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ) اول آدملر برنک آیتلرگه ایمان کینرلر الله تعالی خبائتنی حرام قیلو هم بنو اسرائیلده بولغان آغرلقلارنی بزدن کونرو حقیقه ذکر قیلناچق آیمنی ایلردی (الَّذِينَ) شوندی آدملر (يَقْبَعُونَ) ایبهرلر (الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي) شوندی اوقو وهازو بلمه کان پیغمبر بولغان الله نلک ایله سنه (يَجْعَلُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ) اهل کتاب اوزلری قاشنده اول ایلهچینی یازلمش تاهارلار (فِي النُّورِ وَالْإِنجِيلِ) نورانه هم انجیلده یعنی اهل کتاب دان یهودلر نورانه نصارلار انجیلده یازلمش تاهقان ایلهچی گه (یعنی محمد صلی الله علیه وسلمگه) ایبهرگان آدملر (يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ) اول پیغمبر بنو اسرائیلدن اوزینه ایمان کینرگان آدملرگه ایزگوش برلن بیورور یعنی اللهنی برله و برله و بده لرگه انصافی برلن (وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی اول آدملرنی یاوز اشمن طیپیار یعنی صنم لرگه عبادت قیلودان و قردمش لر برلن بوزلوشودان (وَيَهْدِيَهُمْ لِنَهْجٍ مُسْتَقِيمٍ) دخی آلاغه حرام قیلغان نرسه لردن کونل خوش کوره تورغان لاریبی حلال قیلور (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِسَابَ) دخی آلاغه طبیعت خوش کورمی تورغان نرسه لرنی حرام قیلور یعنی حلال و حرام ایکانلکلرینی بیان قیلور (وَيَضَعُ عَنْهُمْ أَصْرَهُمْ) دخی بنو اسرائیلدن آغرلقلارنی قویار یعنی آغر تکلیف لرنی توبه ده اوزین اوزی ثولترو گناه قیلغان اعضانی کیسو کیمی (وَالْأَعْلَالَ) دخی قاطیلق لارنی قویار (بِئْرٍ) (الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ) شوندی آغرلقلار و قاطیقلاردن آلا بئو اسرائیلده بولدیلار اغلالدان مراد آغر بولغان حکم کیمی

ئولتور وچيگه ديت دن باشقه قصاص نك منعين بوللوي كبي كبرهك قصدا ئولنرسون و كبرهك خطا هم تن دن
 و كييم دن نجاست اورننى كيسولازم بولو كبي غنيمت مال لارينى ياندر و هم گناهلارنك قابقه لارغه يازلوي
 كبيلر دخى كيچمه نمازنك فرض بوللوي زكوتده مالنك دورتن برينى بيرونك فرض بوللوي هم نه ولسكه
 ايللى وقت نمازنك فرض بوللوي هم نمازنك مسجدده گنه درست بولوي هم رمضان آبي نك كچهلرنده
 جماعتك حرام بوللوي هم يوقلاغانك صوكتده طعام آشونك حرام بوللوي هم برايزگولك ك قارشى
 بر ثواب كنه بوللوي كسى آغر تكليف لردن وقاطى حكملردن بزنك شريعتمزده بو آغرلقلارنك هيچ
 برسى يوق (فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ) بس شوندى آدملر محمد (صلى الله عليه وسلم) ايمان كيترديلر (وَعَزُّوهُ)
 دخى محمد (عليه السلام) نى الوغلاديلار (وَنَصَرُوهُ) دخى محمد (عليه السلام) كه ياردهم بپرديلر (وَأَتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي)
 دخى شوندى نورغه ايپهرديلر (أَنْزَلَ مَعَهُ) اول نورنى محمد (عليه السلام) نك بيغمبرلكى برلهن بره ايتدلدى
 (يعنى قرآنغه ايپهرديلر) (أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) بوصفقه بولغان آدمر الادر مگگولك سعادت كه ايرشكوپيلر
 (فَلْيَا أَيُّهَا النَّاسُ) اي محمد عليه السلام تهيت سين اي آدملر (إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ) درستلكه مين سزلكه الله
 تعالى نك دين اوپيره تر اوچون ييبه رگان ايلهي س من (جميعا) جيبيلغانك زماله رسول الله آدم برلهن جنلك هر ايكسه
 مبعوث بولدى باشقه بيغمبرلر اوز قوم لريبه كه مبعوث بولديلار (الَّذِي) شوندى الله در (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ) اول الله تعالى اوچوندر كوكلرنك و پيرلرنك خوجه لى (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالمقى بوقدر مگر اول
 الله تعالى گنه در (يَعْنَى وَبُيُوتُ) ئولكلرنى تركزر و تركلرنى ئولتور اول الله ته سالى (فَأَمُّوا بِاللَّهِ)
 بس الله تعالى كه ايمان كيتركز (وَرَسُولَهُ النَّبَى الْأُمِّيَّ) دخى الله تعالى نك اوقى و يازا بله گان بيغمبر بولغان
 ايلحسنه محمد عليه السلام ايمان كيتركز (الَّذِي) شوندى ايلچيدر اول محمد عليه السلام (يَوْمَئِذٍ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ)
 الله تعالى كه هم الله تعالى نك سوزلريبه «قرآنغه» ايمان كيتيرر (وَأَتَّبَعُوهُ) دخى الله نك رسوله سوزده
 و اشك ايپهركز (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) حق يولغه كونلووكرز اوچون (وَمَنْ قَوْمُ مُوسَى أُمَّةً) دخى موسى قوملدىن
 شوندى جماعت باردر (يَهْتَدُونَ بِالْحَقِّ) حق سوزبرلهن آدملرى حقلغه كوندرلر (وَهُوَ يَعْلَمُونَ) دخى
 حلق برلهن آرارنك مكه عادل بولورلار الله تعالى بنوا اسرائيلدن حقلقه بولغان قومنى ذكر قيلغاننك صوكتده
 باطللقه بولغانلار ينى ذكر قيلدى هم ته يقدى (وَقَطَعْنَا لَهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ آسَابُطًا) دخى بنوا اسرائيلنى اون ايكى
 سبط (قبيله) ايقت بعضسى بعضلدىن ايرلغان كيسه كلر ايقت ته وردك (أُمَّةً) تورلى جماعتلر ايقت (وَأَوْحَيْنَا
 إِلَىٰ مُوسَى) دخى موسى عليه السلام غه وحى قيلدى بز (إِذَا سَأَسْتَأْذَنُوكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَمَنْ حَاجَّكُم بَأْسًا
 فَخَرُّوا لَهُ مُقْتَضًى) (فَأَنْتُمْ حَرَجٌ مُّذْمُومٌ) بس موسى عليه السلام طاشقه طياغى برلهن صوقد ينده بس طاشدىن يارلوب چفدى (أَتْلَقْنَا عَسَاكِرَ عَيْنَا)
 (قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ) هر بر آدم «سبط» اوزينك اچه نورغان اورننى (چيشه سنى) بلسى
 (وَوَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ) دخى تيه صحرا سنده قرياش اسسيلگلىدن صاقلاسون اوچون بنو اسرائيل كه بلوط
 برلهن كوله كه له دك (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّانَ وَالسَّلْوَى) دخى بنو اسرائيل كه تيه صحرا سنده طعام ايتب

ترنجبین برلەن سلوی قۇشى يېبەردىك (كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) دىكى بنو اسرائىلگە ايتىدىك بىز سىزگە رىزقلىنىدىغان نىرسەنىڭ ھىلال بولغانلاردىن آشا ئىزدىبو (وَمَا ظَلَمُونَا) بونىمىزگە كىفران قىلۇلارى بىرلەن بىرگە ظلم قىلمايدىلار (وَأَسْكُنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلَمُونَ) لىكىن اوزلارىغا ظلم قىلۇر بولىدىلار چۈنكىك ظالملىرىنىڭ جزالارى اوزلارىغا در (وَأَذِ قِيلَ لَهُمْ) اى (ھىمىد عليه السلام) شول وقتى بىيان قىل بنو اسرائىلگە ئەيىقلىدى (أَسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ) بو بيت المقدس قىرىغىسىدە توروغىز (وَكُلُوا مِنْهَا) دىكى بو قىرىغىنىڭ يېمىشلىرىدىن آشاغىز (حَيْثُ شِئْتُمْ) نەلگەن اورنىڭدىن (وَقُولُوا حِطَّةٌ) دىكى بىزنىڭ گناھلارمىزنى چۈي دىبب ئەيىقلىز (وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا) دىكى بيت المقدس قىرىغىسىنىڭ قاپقاغىنى بولگىلىگەننىڭ ھالىدە كىرىز (نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ) گناھلارمىزنى يارلارمىز (سَيَرِي الْمُهْتَسِبِينَ) اىزگىلىك قىلۇچىلارغا ئوابىي آرتىرىمىز بىلى شول سوزلارنى ئەيىقلىدى بنو اسرائىلگە (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ) بىس بنو اسرائىلدىن ظالم بولغان آدملىر آلماشىردى (فَوَلَّغْنَا الْكَلِمَةَ لِيُقْضَىٰ لَهُمْ) اوزلارىغا ئەيىقلىش بولغان سوزىغا باشقىدە بولغان سوزنى بىلى ھىطە دىگان سوز اوزىغا «مَنْظُورٌ فِي شَعِيرَةٍ» دىگان سوزنى آلماشىردى (فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) بىس بنو اسرائىل اوزىغا يېبەردىك بىز (رَجْزًا مِنَ السَّمَاءِ) كوكىدىن غىناھىنى (بِمَا كَانُوا يَظْلَمُونَ) ظلم قىلغان نىرسەلىرى سىببى بىلى بىلى ظلم قىلۇلارى سىببى (وَأَسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي) اى مەمىد يھودلاردىن شونىدى قىرىغىنىڭ خېرىدىن صور (كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ) اول قىرىغى دىكىگىزگە باقنى بولىدى بىلى مەدىن بىرلەن طور آراغىدە دىكىگىز بانىدە بولغان «ئەيىلە» قىرىغى سىزنىڭ خېرىدىن صور (أَذِ يَعْتُونَ فِي السَّبْتِ) شول وقتىدە اول قىرىغى دىكىگىزگە باقنى بولىدى «ئەيىلە» قىرىغىسىنىڭ اھلى شىببە كون بالىق توتۇلارى سىببىلى اللە تەلى نىڭ چىكىرىدىن اوتىر بولىدىلار (أَذِ) شول وقتىدە اللە تەلى نىڭ چىكىرىدىن اوتىر بولىدىلار (تَأْتِيهِمْ حِينَتَانِهِمْ) بو قىرىغى آدملىرىنىڭ بالىقلارى كىلۇر بولىدى بو آدملىرگە (بِئَوْمٍ سَبْتِهِمْ) شىببە كونلۇرىدە شىببە امرىن اُلۇغلاغان كونلۇرىدە (شُرْعًا) صراۋاھىتىدە ظاھىر بولۇپ (دَيَوْمٍ لَا يَسْبِتُونَ) دىكى شىببە امرىنى اُلۇغلاماغان كونلۇرىدە بىلى شىببەدىن باشقىدە كونلۇردە (لَأْتَأْتِيهِمْ) بو آدملىرگە بالىقلارى شىببە كون كىلىگەن كېي كىيامەت بولىدى (سَنَالِكُمْ نَبْلُهُمْ) ارشاندان باقىلاندىرىمىز اول «ئەيىلە» خلىقى (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) اللە تەلى نىڭ طاعىتىدىن چىغۇلارى سىببىلى (وَأَذِ) دىكى اى ھىمىد (عليه السلام) شول وقتى بىيان قىل (قَالَتْ إِنَّهُمُ) «ئەيىلە» قىرىغىسى اھلىدىن بىرجماعت ئەيىقلىدى بىلى اىزگىلرى ويغىشيلارى (لَمْ تَعْظُونَ قَوْمًا) نى اوچون شونىدى قىرىغىسىنى وعظايسىز (اللَّهُ يَهْدِي لِمَنْ يَشَاءُ) اللە تەلى ھىلاك ايتۇچىسىز (أَوْ مَعْتَبَهُمْ عُنَابًا شَدِيدًا) بايسە اول قىرىغىسى اھلى قاطى عىناب بىرلەن عىناب ايتۇچىسىز (قَالُوا مَعْنَىٰ إِلَىٰ رَبِّكُمْ) بو وعظاھىچى قوم ئەيىقلىدىلار بىزنىڭ وعظاھىچىمىز سىزنىڭ رىبىزىغا عىنر قىيامە تورغان عىنر بولسۇن اوچون بىلى رىبىزى يىسارز اھىدىن طىيماغانلىقى اوچون شىلغە قىلغانىدە عىنر بولسۇن اوچون «ئەيىلە» خلىقى اوچ طائىفەگە بولگەنلىرى بىر طائىفەسى شىببە كون بالىق توتۇ سىببىلى ظالم بولغانلار ايتۇچى طائىفەسى اوزلارىدە شىببە كون بالىق توتماغانلار ھىم بالىق توتۇچى طائىفەگە وعظاھى قىلغانلار اوچونچى طائىفە اوزلارى توتماغان توتقان طائىفەنى وعظاھىمەگەنلار اوچونچى طائىفە ايتۇچى طائىفەگە نى اوچون اللە تەلى

هلاک قىلاچاق ياكە آخىرتىدە قاتى عىتاب بىرلەن عىتاب قىلاچاق قومى و عىظلىسىز آلاغى نى قىدر و عىظلە سىزىدە اىر ايتىر اىتمالى يوق دىگانلار اىككىچى طائىفە جۈملىدە ئەيتىكانلار امىر بالمىروف نەمى عن المىكر بىزگە فرض بىز الله تعالى حضورىدە عىدر بولسون دىو و عىظلىمىز (وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) دىمى بالقى توتۇدۇن صافلانسونلار اوچۇن دىو (فَلَمَّا نَسُوا) بىس شىبە كۇن بالقى آولادچى ئەيلە خلىقى ارنوتقانلارى زمانىدە (مَأْذُكُرُوا بِهِ) آنىڭ بىرلەن و عىظ قىلغان نىرسە نى يعنى اىزگۇلارى و عىظ قىلغان نىرسە نى (أَنْجَبِينَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ) بارىلغان بولغان آدملىرى قوتقاردى (وَأَخْتَنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا) دىمى ظلم قىلغان آدملىرىنى توتۇدى (بِعَذَابٍ بَئِيسٍ) قاتى بولغان عىتاب بىرلەن (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) الله تعالى نىڭ طائىقىن چىغولارى سىبىلى (فَلَمَّا عَفَوْا) بىس شىبە كۇن بالقى آولادچىلار نىكەملەنگانلارى زمانىدە (عَمَّا نُهُوا عَنْهُ) آنلىردىن طىيلىمىش نىرسەدىن يعنى شىبە كۇن بالقى آولادى قىرىدۇن تىكەملەنگانلارى زمانىدە (فَلَمَّا لَمَّهُمْ) شىبە كۇن بالقى آولادچىلارغە ئەيتىدىڭ (كُونُوا قَرَدَةً خَاسِئِينَ) خور بولغان مېمۇنلار بولسىڭىز دىو «ئەيلە» خلىقىنىڭ شىبە كۇن بالقى آولاغان طائىفە نى و عىظ قىلچىلارنى و عىظلىرىنىڭ اىر ايتىرونىن امىدلىرىنى كىسكاج بولمىش بىرلەن بىرگە توروغە راضى بولمىدىلار ھم آولمى اىماتە بىرلەن بولمىش ايتىرى اورتىدان يۇرۇرگە اوزلىرىنە خاص قايىقا باسادىلار ھم بىر كۇن و عىظلە وچى طائىفە بىر خىمىت بىرلەن چىغىب كىيىنلار ايتىرى اما ظالم طائىفەدىن بىر آدم دە يوق ايتىرى شولى چىغولارنىدىن قايىقىلار بولمىش طائىفە ھەمەسى مېمۇن بولغانلار ھېچ قىرەش بولمىنلار يىنى تابومىكىن بولمىغان لىكىن مېمۇنلار اوزلىرى طائىغانلار كىيىملىرىنە كىلۇب سىيىنغانلار ھم تىرەلەرنىدە يىغلاپ يورگانلار اوج كۇن دن صولڭ ھەمەسى ئولگانلار حضرت جىھادىن لىرى مسىخ قىلىنمىدى كۆللىرىگە مسىخ قىلىندى دىمى (وَأَذَى) دىمى اى مەھ (عليه السلام) شول و قىتى بىيان قىل (نَأَذَنُ رَبِّكَ) رىڭ بىلىردى (لِيُبَعِثَنَّ عَلَيْهِمُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) يهودلار اوزەرىنە قىيامت كۇنىدە قىدر بىيەروو يىنى (مَنْ يَسُوهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ) يهودلارگە عىتابنىڭ بارىزىنى تاتوتتا تورغان آدملىرىنى جىزىە تولەتۇ كىمى تارىخ عالم دن خىبرى بولغان كىشىگە بو ايتىڭىڭ مەجىزە بولماقلىقى غايىت ظاھر ھم يهودلار باشقە كىيىلگان آقتىلارنى و تالاولارنى اويلاغاندە بىيگىرەكەدە بىلمە يهودلار ظلملرى سايبەسىدە اۆلدىن دىنيادە راھت يەشەمىگانلار ھازىردە راھت يەشەمىلار الله تعالى حضرت سىليمان وفات بولغان نىڭ صولمىدە يهودلارگە بىخت نصرىنى ايرىكى قىلغان بىخت نصر يهودلارنىڭ يورۇتلارونى خراب ايتىوب عىسكىلرىنى ئوتىرگان خاتونلار يىنى وبالالار يىنى اسىر ايتىوب اوزلىرىنە جىزىە نەيىن ايتىكان ھم جوس بولغان بىخت نصرگە جىبور ھاللىرىدە جىزىە تولەگانلار صولمىرە رسول الله يىنە اوزلىرىنە جىزىە نەيىن ايتىكان و بو ھال دە نصارالار طرفىدىن ھىمىشە جىر و عىتاب چىكىمىكەدەلر (أَنْ رَبِّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ) دىستىلكە سىنىڭ رىڭىڭ گىناھ ايتىلەرىنە عىتابنى نىز قىلچىمىز (وَأَنْتَ لَفُؤْرٌ رَّحِيمٌ) دىمى دىستىلكە سىنىڭ رىڭىڭ گىناھىدىن توبە ايتىكان و ايمان كىيىنگان آدمنى بارلىقچى ھم رەھمەت قىلغۇچى دىر (وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا) اسرايىل بالالار يىنى يىردە تورلى جىماعتلار ايتىوب ايتىدى (مَنْهُمْ الصَّالِحُونَ) اول اسرايىل بالالارنىدىن ايزگۇلار بار (وَمَنْهُمْ

دُونِ ذَلِكَ) دخی اسرائیل بالالارنمن ایزگودن باشقلار یعنی یاوزلار بار (وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ) دخی اسرائیل بالالارینی بز ایزگولکر ویاوزقلار برلهن بلالهنسردک یعنی بروقت نعمت لر بیدرک و بروقت عذاب ایندسردک (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) یاوزقلارنمن قایتسون لار اوچون (فَخَافَ مِنْ بَعْدِهِمْ) بوصقلاری ذکر قیلنغان آدملر صوکننن اورن لارینه توردی یعنی پیدا بولدی (خَافَ) شوندی یاوز بدل یعنی اؤلگیلرنک اورن لارینه تورویچیلار یعنی صفقلاری ذکر قیلنغان آدملرنمن صوکن رسول الله زمانداغی یاوزلار پیدا بولدی (وَرَوُوا الْكُتَابَ) تورات کتاهنی آنالارنمن آلور بولدیلار (يَاخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى) بوتوبهن بولغان دنیانک مالنی حکومت وقتنده رشوت ایقوب آلور بولدیلار (وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا) دخی بزنگ گناهمز یارلقانمش بولور دیور بولدیلار (وَأَنْ يَأْتِيَهُمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ) حالبوکم الارغه آلغانلارینک مثلی بولغان مال ینده کیلسه (يَاخُذُوهُ) اول مالنی ده آلورلار یعنی حکومت وقتنده همیشه رشوت آلورغه دوام ایقکلنلری حالده ده الله نک یارلقاوینی امید ایتهرلر (أَلَمْ يُوَخِّدْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقَ الْكِتَابِ) ایابو حکم وقتنده رشوت آلویچیلار اوزرینه تورات کتاهنده عهد آلنمادیبو البتہ آلدی (أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزرینه شهیتمه سسزک که (الْأَلْحَقَى) مگر حغنی غه شهیتورکه عهد آلنمادیبی (وَدَّرَسُوا مَا فِيهِ) دخی تورات کتاهنده بولغان نرسه نی اوقومادیلار می بس اگر اوقوسه لار نی اوچون تورانده بولغان نرسه نی بالغانغه توتالار (وَالنَّارُ الْأَخْرَجُوتِيْرَ) دخی آخرت یورطی ایزگودر (لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ) الله دن قورقغان آدملرگه (أَفَلَا تَعْقُلُونَ) ایابو حکم ده رشوت آشاویچیلار آخرت یورطینک ایزگورکه ایدکنی عقلکزی یورتوب قاراب بلیسزمی (وَالَّذِينَ يُمَسْكُونُ بِالْكِتَابِ) دخی شوندی آدملر تورات کتاهنه توتونورلار یعنی تورات کتاهنده بولغان نرسه برلهن عمل ایتهرلر (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ) دخی نماز اوقورلار (أَنَّا لَأَنْضِيعُ) درسقلکده بز ضائع قیلمامز (أَجْرًا لِمُصَاحِبِينَ) عمللرین اصلاح قیلنغان آدملرنک اجرینی (وَأَذِّنْغْنَا الْجِبِلَّ فَوْقَهُمْ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل بز طور طاغنی اورننمن قوباروب بنو اسرائیلنک اوسنلریسه کوتردک (كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ) گویاکه اول طاع بنو اسرائیل گه کوله گه بولدی هر برکوله گاله گان نرسه گه ظل دیبلدر (وَوَلَّوْا أَنَّهُ وَاقِعُ بِهِمْ) دخی بنو اسرائیل طاغنی بزگه (اؤستمزگه) نوشکوچیدر دیوگمان قیلدیلار یعنی تورات ده بولغان حکملر وتکلیف لر آغر بولدقن بنو اسرائیل توراننی قبول قیلما دیلار الله تعالی اؤسنلریسه طور طاغنی کوردی هم اگر تورات ده بولغان نرسه لر نی قبول قیلما ساکز اؤستکزگه بو طاع نوشه چک دیبو شه یقادی قورقولارنمن توراننی قبول ایته دیلر (خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ) دخی بنو اسرائیل گه شه یقک بز ، بزسزگه بیرگان نرسه نی توراننی طرشو برلهن آلکز (وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ) دخی اول نرسه ده (تورانده) بولغان نرسه نی عمل ایقوبهرلن ایسکزگه نوشورکز (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) قباہت عمللردن ویاوز اعتقادلاردن صافلانووکز اوچون الله تعالی میثاق حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایسردی (وَأَذَاخَذَرَبُّكَ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل سینک ربک آلدی (مَنْ بَنَى بَادَمَ) آدم بالالارنمن (مَنْ ظَهَرَهُمْ) آدم بالالارینک آرقالارنمن (ذُرِّيَّتَهُمْ) بالالارینی یعنی آنالارینک آرقالارنمن چغاردی

(وَأَشْهَدُهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ) دىنى آدم بالالارىنى اوزلىرى اوزىرىنى شاهد تورغزدى يعنى شاهد ايتىدى
 (أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ) ايامىن سىزنىڭ تىرىپى ايتىچىز توگلى دىو (قَالُوا بَلَىٰ) آدم بالالارى ئەيىبلەر بىلى
 سىن بىزنىڭ تىرىپى ايتىچىز وبارا توچىمىز سىن (شەندنا) بىز سىنىڭ تىرىپى ايتىچىمىز بولورۇڭ بىرلەن
 گواھلىق بىردىك (أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ) يعنى بىز بولاشى (عهدالونى) قىلىق قىيامت كۈنىدە سىزنىڭ
 ئەيتىدىڭىز مەكروە بولغانلىقى اوچون (أَنَا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ) درىستلىقىمىز بىز بولاشىن (مىثاقدان)
 غافل بولدىق دىو (أَوْ تَقُولُوا) يايىسە بومىثاق آلر اشىنى قىلىق سىزنىڭ ئەيتىدىڭىزنىڭ مەكروەلىكى
 اوچون (أَمَّا أَشْرَكُ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ) بودر باشقە توگلدەر بىزدىن بورون آتالارمىز مشرك بولدى
 (وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ) دىنى بىز آتالارمىز سوگىلداھى بالالار بولدىق آتالارمىزغە ايپەردىك (أَفَتُهْلِكُنَا
 بِمَا فَعَلَ النَّبِطَاؤُنَ) ايابىزنى آتالارمىزدىن باطللىقىمىز بولغان آدملىرىنىڭ قىلغان اشلىرى سببىلى ھلاك ايتەسكى
 دىو يعنى شول طرىق ئەيتورگە يول قالماسون اوچون مىثاق آلدىق حضرت ابن عباس ئەيتە آدم ھەم نىڭ
 بالالارىن چىقاردىدە آدم ھاھىدە السلام گە كورسەتدى توزان قىرنىڭ ايتىلەر آلاغە اللە تەالى ھەق بىردى ھەم بىر
 تورلىسىدە بولار جەننەتلك و بىر تورلىسىدە بولار جەننەتلك دىدى بومىثاق آدم ھاھىدە السلام گە جەننەت كە كورسەتسەن بورون
 مەكە بىرلەن طائىفى آراسىدە بولدى دىلەر بەئىلار جەننەت دە بولدى بەئىلار جەننەت دەن چىقماق بولدى دىدىلەر
 اوزلرىنىن شەھادەت بىردىرونى بەئىلار عرفە طائىفىدە نەمان اسملى چورقۇدە بولدى بەئىلار ھىند شەھەرلرنىن
 ھەبا اسملى شەھەردە بولدى دىدىلەر بەئىلار بوسوز تەمىل گە ھەقىقى توگلدىلەر يعنى اللە تەالى اوزىنىڭ
 رەھلىگە و بىرلىگە دەلىللەر تەيىن ايتىدى آدم بالالارىنىڭ عقللار اللە تەالى نىڭ رەھلىگە و بىرلىگە
 بىرلەن شەھادەت بىردىلەر دىدىلەر (وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْآيَاتِ) اوشانداق يعنى مىثاقنى بىيان قىلدىمىز نىڭ
 آيتلىرىنى بىيان قىلورمىز (وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) آدم بالالارى آتالارىنى ئەيپەردىن و باشقە باطل نەرسەلەرگە
 ايپەردىن ياكە شىركەن ھاھىدەسونلار اوچون (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ) اى ھەم ھاھىدە السلام يەودلەر اوزىرىنى اوقۇ
 (نَبَأَ النَّبِيِّ) شول كىشىنىڭ خەبىرىنى (آتَبَيَّاهُ آيَاتِنَا) اول كىشىگە آيتلىرىمىزنى بىردىك يعنى بىر
 اسرائىل ھاھىدەسونلار بىر ھاھىدەسونلار خەبىرىنى اوقۇ بو ھاھىدەسونلار بەئىلار بىلەن بىر ھاھىدەسونلار
 بەئىلار باشقە كىشى دىگانلەر (فَأَنْزَلْنَا مِنْهَا) بىس بىزنىڭ آيتلىرىمىزدىن سورلىدى يعنى كافر بولدى و بوز
 دوندى (فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ) بىس بو آدملەرگە شىطان توتاشدى (فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ) بىس بو ھاھىدەسونلار
 بولوب ئەورلىدى بو ھاھىدەسونلار قورمى موسى غەھم موسى بىرلەن بىرگە بولغان آدملەرگە ياۈز دەئايتلەر دىو صورادىلەر
 بو ھاھىدەسونلار ئەيتىدى يارەدم لىرنە فرىشتەلەر بولغان آدملەرگە نېچك ياۈز دەئايتلىرىمىز دىدى قورمى بىك قىستاغچ ياۈز
 دەئايتلىرى شونىڭ اوچون حضرت موسى ھاھىدەسونلار بىرگە بولغان آدملەرگە ياۈز دەئايتلىرىمىز دىدى قورمى بىك قىستاغچ ياۈز
 بەئىلەر (رَلَوْ شِمْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا) واگر تەلەسەك ايتىدى بو ھاھىدەسونلار بولاشى سببىلى الوغلا مەرتەبەسە كوتەرگان بولور
 ايتىك (وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ) لىكن اول ھاھىدەسونلار بىرگە ياكە توبەن مەرتەبەگە مەيل ايتىدى (وَأَتَّبَعَهُ هَوَاهُ) دىنى
 دىنيانى ھاھىدەسونلار راضى قىلور دە نفس آرزوسىدە ايپەردى (فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ) بىس بو ھاھىدەسونلار ھاھىدەسونلار

قباحتك ده ات صفتى كبيدر (انْ تَعْمَلْ عَلَيْهِ يَأْهْتُ) اگر سين ات اوزرينه قاولو برلهن حمله (قص) قيسالنده تلينى چغارر (أَوْتَرُكُهُ يَأْهْتُ) بایسه قاولامى حمله قيلمى قويسالنده تلينى چغارر يعنى د ائما تلينى چغاروب تورور كيره حمله قيل كيره حمله قيلماشونك كى بو عالم ده بعضيلار بلعم بن باعوراء مضرت موسى لارغه ياوز دعا قيلغاچ الله تعالى ات كى تلينى كو كره گنه قدر چغاردى ديگانلر (الله اعلم) (ذَلِكَ) بو (مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا آبَاءَنَا) بزلك آيتلرمزنى يالغانغه توتقان آدمارنك (قوملرنك) صفتيدر (فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ) بس اى محمد عليه السلام ذكر قيلمغان قصهنى يهودلرگه بيان قيل (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) يهودلر فكر قياسونلار اوچون (سَاءَ مَثَلًا) مثل (صفت) بوزنمن نى ياوز بولدى (الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا آبَاءَنَا) بزلك آيتلرمزنى يالغانغه توتقان قومنك مثلى (صفتى) (رَأَيْفُهُمْ كَانُوا يَظْلُمُونَ) دخى آيتلرمزنى يالغانغه توتوبرلهن اوزلرينه گنه ظلم ايندیلر هيچ كم كه ظلم ايتمه ديلىر (مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ) كم لدر آلارنى الله تعالى حق لغنه كوندرر بس اول آدملر حق لغنه كونامشدر (وَمَنْ يَضِلْ) وكم لدر آلارنى الله تعالى آزدرر (فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) بس الله تعالى آزدرغان آدملر آلادر اوزلرينه ضرر اينتوجيلر بو آيتلن آچق بلغمه در حق لغنه كوندرر هم حق لغدان آزدرر الله تعالى دن بولوغه دخى الله تعالى نك حق لغنه كوندرر ووى نله گن آدم گنه خاص بولووينه دخى الله تعالى نك حق لغنه كوندرر ووينه حلقغه كونلرنك لازم بولووينه (وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ) وحققيق جهنم كه كرر اوچون بارانك (كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ) جنارن و آدملردن كو بسلى يعنى علم الله ده كفر اوزرينه درام اينولرى معلوم بولغانلار ينى گرچه الله تعالى نك جن لرنى و آدم لرنى اصل ياراتووى عبادت اوچون بولسه ده لكن الله تعالى كفرنى اختيار قياولار ينى بلگاج جهنم لك ايتب خلق ايتدى (لَهُمْ قُأُوبٌ) اول جهنم لرگه كرر اوچون ياراطلمش بولغانلارنك قىلبرى باردر (لَا يَفْقَهُونَ بِهَا) اول قىلبرى برلهن حقى بلمه سلر يعنى حقى بلوگه كوكللرىنى صرف قيلماسلر (وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا) دخى اول جهنم لك لرنك كوزلرينه بار لكن كوزلرى برلهن حقى كورمه سلر يعنى اعتبار برلهن قاراماسلار (وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا) دخى اول جهنم لك لرن اوچون قوللارده باردر لكن اول قوللار لارى برلهن حقى (آيتلرنى وعظلرنى) اخلاص برلهن ايشتمه سلر (أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ) بوصفته بولغانلار حقى بلمه وده حقى كورمه وده هم حقى ايشتمه وده دورت آياقلى حيوانلار كبيدرلر (بَلْ لَهُمْ أَصْلٌ) دورت آياقلى حيوانلار كى گنه توكل بلسكه آلاردانده آزغراق لاردر چونكه دورت آياقلى حيوانلارده اوزلرينه فائدهلى بولغان نرسه لرنى حاصل ايتوگه هم اوزلرينه ضررلى بولغان نرسه لردن صافلانورغه قوه لرينى (كوكللرىنى كوزلرينى و قوللار لار ينى) صرف ايتهرلر (أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ) بوصفته بولغانلار آلادر غافلار (وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) دخى الله تعالى اوچون كوركام معنالارغه دلالت قىلانورغان اسملر باردر (فَادْعُوهُ بِهَا) بس الله تعالى نى براسملر برلهن اسمله كز (وَذَرُوا الَّذِينَ) دخى شوندى آدملرنى قوبكز (يُلَاحِظُونَ فِي آسْمَائِهِ) اول آدملر الله نك اسملرنده چيكنن اوتهرلر وحقدان ميل ايتهرلر (سَيِّئُونَ) بو آدملر تيز جزالانمش

بولورلار (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه لری برلهن بو آیت الله نلک صفتلارینه دلالت قیلا چونکه اسماء دان صفات مراد بولورغه کیرهک (وَمَنْ خَلَقْنَا) دخی هر خلق قیلغان نرسه لر جمله سندن باردر (أُمَّةٌ يَهْتَدُونَ بِالْحَقِّ) آدم لرنی حقلق غه کوندره تورغان جماعت (وَبِهِ يَهْتَدُونَ) دخی حق برلهن حکم لرنده تورغری بولورلار بواخت دن محمد (علی الله علیه وسلم) امتی مراد دیگانلر الله تعالی جهنم اوچون خلق قیلغان آزرغن خلقنی بیان قیلغاننلک صوکنده جنت اوچون خلق قیلغان عادل بولغان خلقنی بیان ایتدی هم بو آیتدن اجماعتلک هر زمانده درستلگی بلنه چونکه موندن هر قرنده بو صفتده بولغان آدم لرنلک بولووی بلده اگر رسول الله عهدینه خاص بولسه مونی ذکرده فائده بولماس ایدی چونکه رسول الله زمانده موندی آدم لرنلک بارلغی معلوم نیتده که رسول الله دلائل من امتی طائفة علی الحق الی ان یاتی امر الله دیدی مضمونی قیامت کوننه قدر میثم امتدین حقلق ده بولغان جماعت بقهز معناسیده (وَالَّذِينَ كَفَرُوا بآيَاتِنَا) شوندی آدم لر بزنگ آیتلر مونی یالغانغه توتدیلار (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ) اول آدم لرنی آزار هلاک لک که یاقن قیلورمز (مَنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ) آلاغه تله گان نرسه مونی بلنه گانلری اورنسین یعنی آلاغه تله گان نرسه مونی حساب لاماغان اورندن بیررمز هلاک قیلغان مونی بلینده قالورلار (وَأَمَلِي لَهُمْ) آیتلر مونی یالغانغه توتقان آدم لرگه مهلت بیررمز (أَنْ كَيْدِي مَتِينٌ) درستلکده میثم عذاب برلهن توتووم قاطی در (أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا) ایا قریشلر فکر قیلما دیلارمی (مَا بَصَابِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ) بولد اشلرنده (محمد صلی الله علیه وسام ده) دیوانه لغتن هیچ نرسه یوقلغنی رسول اکرم بر وقتده صفا طاغنه مند قریشلرنی ارووی ارووی برلهن چاقردی گناه دن صاقلانکیز دیوتققردی قریشلر بودیوانه ایکن طاغ باشنده طائفه قدر فقیر تور ا دیدیلر (أَنْ هُوَ) توکلدر بولد اشکیز محمد علیه السلام (الْأَنْتِيرُ مَبِينٌ) مگر سزنی الله نلک عذابدن ظاهر قورقوچیدر (أَوَلَمْ يَنْظُرُوا) ایا قریشلر استدلال قیلوب قارامادیلارمی (فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرنلک و بیلرلرنلک ملکده (وَمَا خَلَقَ اللَّهُ) دخی الله تعالی یاراطغان نرسه لرده (مَنْ شِئِهِ) صاناب بقر و ممکن بولماغان نرسه لردن (وَأَنْ عَسَى) دخی درستلکده شأن یاقن بولدی (أَنْ يَكُونَ قَدًا قَتَرَبَ أَجْنُومَ) اجل لرنلک یاقن بولووی یعنی اجل لرنلک یاقنلغنده دخی اجل لرنلک اینووینی کؤتوده استدلال قاروی برلهن قارامادیلارمی (قَبَائِي حَدِيثُ بَعْدَهُ) قرآن صوکنده قایو سوزگه (يَوْمُؤُونَ) کوکللری برلهن اؤشانورلار هر قایهچان قرآنغه اؤشانماسالار یعنی قرآنغه اؤشانما حاج باشقه سوزگه بیگره که اؤشانماسالار (مَنْ يُضِلَّ اللَّهُ) کمدر اول کشینی الله تعالی حق یولدان آذرده (فَلَاهَادِي لَهُ) بس اول کشینی حق یولغه کوندروچی یوقدر (وَيَنْزُرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ) دخی الله تعالی حق دان آذرغان آدم لرنی حیران بولغانلاری حالده آزرغلقلارنده قالدر (يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ) ای محمد (علیه السلام) سیپتن قیامتدن صورارلار (أَيَّانَ مُرْسَاهَا) قیامت نلک قرار تابووی قایو زمانده در دیو (قُلْ إِنَّمَا عَلِمْتُهَا عِنْتَرِي) ای محمد (علیه السلام) قیامتدن صور اوچیلارغه جواپده نه پت بودر باشقه توکلدر قیامتنی بلو ر بسم حضورنده در باشقه هیچ بر بیغبرده وفرشته ده قیامتنی قایهچان بولووینی بامهس (لَا يُعْلِيهَا لَوْقَتُهَا) قیامت نلک امرینی

وقتىدە ظاهر قىيامىس (الْأُحُو) مگر الله تعالى گنہ ظاہر قىياور يعنى قىيامت نىڭ وقتى نىڭ ياشىرنىڭ قىيامت بولغانىغە قىيامت بولماسدان بىرون ھىچ كىم وقتى بامەس (نُفُتَاتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) قىيامت كوكلردە ويپىرلردە الوغ و آغر بولدى يعنى كوكلر ويپىرلر اھلنە قىيامت قورقۇوى السوغ بولدى (لَا تَأْتِيكُمْ الْبَغْتَةُ) سىرگە قىيامت كىلمەس مگر كىنەنەن كىياور نىقە كە رسول اللہ: يئىدى قىيامت كىلورا ماخاق اصلا بىلى قالور قايسى كولىنى ئوزەتە ئورغان بولور قايسى حيوان لارىنە صو اچرە ئورغان بولور قايسى بازاردە ساتو مالى بىرلەن مشغول بولور قايسى مېزان بىرلەن مشغول بولور دىبو (بَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا) اى محمد قىيامتى سىدىن صورارلار گوياكە نىن قىيامتنىڭ قاىو زمان بولۇپنى بلورس دىبو اوپلاب (قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ اللَّهِ) اى محمد عليه السلام قىيامتنى صورادچىلارغە ئەيت قىيامتى بلو الله حضورنەدر دىبو (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) لىكن آدم لرنىڭ كورسى قىيامتنى بلو الله غەنە خاص ايكالى بىلمەسلر (قُلْ لَأَمْلِكُ لِنَفْسِي) اى محمد عليه السلام مەكە اھلنە ئەيت مېن اوزم اوچون ملك لئە آلېمىون (نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) فائىدەنى دىھى ضررىدە ملك لئە آلېمىون (الْأَمْشَاءُ اللَّهُ) مگر فائىدە و ضرردان الله تعالى نلەگان نرسەنى گنە ملكنە آلام (وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبِ) واگر مېن غىبىنى بىلمەس ايدى (لَأَسْكَفْتُ مِنَ الْخَيْرِ) اوزمە اىزگىرلىكنى و فائىدەن كوب قىلور ايدىم (وَمَا مَسْنَى السُّؤُ) دىھى ياوزلىق مېدى تونماس ايدى ھر صوغشلاردە بىر مرتبە جىڭلىب بىر مرتبە جىڭلمەس ايدىم بىلكە ھىمىشە جىڭكار ايدىم دىبو ئەيت (إِنْ أَنْبَأْتُوْكَ مِنَ الْغَيْبِ) مگر گنە قىلورچىلارنى توغ بىرلەن قورقۇچى من و عبادت قىلورچىلارغە اوچماخ بىرلەن سۇيۇنچ بىر وچى من (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ايمان كىقروچى قومگە (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالى شوندى الله دركە (خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَامْرَأَةٍ) سزنى بىر نفس دن ياراتدى يعنى آدم عليه السلامدان (وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا) دىھى اول بىر نفس دن (آدم جىسىنەن) خاتوننى (ھوانى) ياراتدى (لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا) آدم خاتوننى ھوانى اوزەرىدە قارار تاپسون و ايلەشسون اوچون (فَلَمَّا تَغَشَّاهَا) بس آدم عليه السلام خاتوننى ھوانى اوزەرىدە ياقلىق (جماع) قىلغان زماندە (حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا) ھوانى بىكلى يوكلو بولو بىرلەن بولدى يعنى باشقە يوكلى خاتونلار چىككان آورلغىنى چىكەمدى (فَهَرَّتْ بِهِ) بس ھوانى اول يوك بىرلەن ھىمىشە بولدى يوردى ئوردى و اولطردى (فَلَمَّا أَنْعَلَتْ) قورصاغندە بالانىڭ الوغ بولووى سىبىلى ھوانى آورباغان زماندە (دَعَا اللَّهَ رَبِّهَا) رېلىرى بولغان الله غە آدم بىرلەن ھوانى دعا قىلدىلار (لَسُنَّ آتِيقًا صَالِحًا) اكر بىرگە اعضاسى تىگىز سلامت بالا بىرسەك (لَتَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ) بىر سىنىڭ بو بىرگان نەمەكنا شكر قىلورچىلاردن بولور ايدىك دىبو (فَلَمَّا آتَاهَا صَالِحًا) بس الله تعالى آدم بىرلەن ھوانى غە اعضالارى تىگىز سلامت بولغان بالا بىرگان زماندە (جَعَلَهُ شُرَكَاءَ فِي مَا آتَاهُمَا) بس آدم بىرلەن ھوانى بالالار بىنى الله تعالى گە شرىكلر قىلدىلار بالالارىنە بىرگان نرسەلرنە يعنى اسمە يعنى بالالار بىنى عبد الله عبد الرحمن عبد الرحيم دىبو اسمەلەو اورنە عبد العزى عبد مناف عبد الشمس دىبو اسمەلدىلار ما عبادتە الله غە شرىك قىلدىلار معناسىدە توكل آدم بىرلەن ھوانى شرىكنىن پاكلار بو طورىنى اسمەلەولرىنە سىب ابلېس نىڭ و سوسەسى بولدى دىگانلر

(فَقَعَالَى اللَّهُ) بس الله تعالی بلند بولدی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) مکه اهلی ننگ عبادتده اللهغه شرکت قهلولارندان
یعنی صنم لارینی شریک ایئولرندن (أَيُّشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا) ایا هیچ نرسه نی خلق قهلورغه قادر
بولماغان صنم لرنی مکه مشرک لری اللهغه عبادتده شریک قیلولارمی (وَهُمْ يَخْلَعُونَ) حال بوکم اول صنم لر
اوزلری مخلوق لادر (وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا) دخی صنم لر اوزلرینه عبادت قیلوچهلارغه یاردهم بیروگه
کوچلری بیتهس (وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ) دخی اوزلرینه ده یاردهم بیرمه سلر یعنی صنم لرننگ اوزلرینه یاردهم
بیروگه قوتلری بیتهس (وَأَن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى) ای مؤمنلر اگرسز مشرکلرنی اسلام گه اؤنده سه گز (لَا يَنْبَغُ لَكُمْ)
سزگه ایبه ره سلر (سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزه وگزگه برابردر (أَدْعَوْتَهُمْ) مشرکلرنی اسلام گه اؤنده گز
(أَمْ أَنْتُمْ صَامُونَ) بایسه سز ایمانغه اؤنده می تیک توروچی بولسکز یعنی سزنگ اؤنده وگزده فائده یوقدر
(أَنَّ الَّذِينَ) درسئلکده شوندی نرسه لر (تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله دان باشقه آلارنی اؤنده رسز یعنی
الله دان باشقه آلازغه عبادت قیلورسز (عِبَادًا مِمَّا لَكُمْ) سزنگ عبادت قیلغان معبودلرگز سزنگ کبی
قللادر الله ننگ مملوک لریدر (فَادْعُوهُمْ) بس اؤنده گز الله دان باشقه بولغان معبودلرگه (فَلَيْسَتْ حَبِيبُوا لَكُمْ)
سزگه جواب بیرسونلر یعنی سزنگ اؤنده وگزنی قبول ایقسونلر (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگرسز اول
عبادت قیلغان نرسه لرگزنی معبودلردیگان سوزگزده راست سوزلیلردن بولسا گز (أَلَمْ أَرْجُلْ بِمَشُونِ بَهَا)
ایا اول سزنگ معبودلرگز (صنم لرگز) اوچون آباقلار بارمی اول آباقلار برله ن پورورلر ایدی (أَمْ لَمْ
أَيُّبَيْطَشُونِ بَهَا) یاکه اول معبودلرگز اوچون قوللار بارمی اول قوللاری برله ن تونارلار ایدی (أَمْ لَمْ
أَعِينِ بِبَصْرُونِ بَهَا) یاکه اول معبودلرگز اوچون کوزلر بارمی اول کوزلاری برله ن کوررلر ایدی
(أَمْ لَمْ آذَانِ يَسْمَعُونِ بَهَا) یاکه اول معبودلرگز اوچون قلاق لار بارمی اول قلاقلاری برله ن ایشتورنر
ایدی یعنی بومند کورلرننگ هیچ قایوسی یوق بس اول معبودلرگز یورمه یلرده نوتیلارده کورمیلارده
ایشته یلرده (فَلَا ادْعُوا شُرَكَائِكُمْ) نه یت سین ای عهد (علیه السلام) مشرکلرگه اللهغه شریک دیب اعقاد قیلغان
نرسه لرگزنی چاقرگز و میکا دشمانلغه آلاردان یاردهم ایسه گز (ثُمَّ كَيْفَ تَدْعُونَ) موننگ صوکلده میکا
مکر قیلسکز یعنی اوزگزده قوتسکز قدر میکا مکر قیلورغه طرشکز (فَلَا تَنْظُرُونَ) بس میکا مهلت بیرمه گز
(أَنْ وَلِيَّيَ اللَّهُ النَّبِيُّ) درسئلکده میم هراشه یاردهم شوندی اللهدر (نَزَلَ الْكِتَابَ) اول الله (تعالی)
کتاب (قرآن) نی ایلدردی (وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ) واول الله (تعالی) ایزگو آدم لرگه یاردهم
ایقوهرله ن و آلارنی صافلاوهرله ن خوجه بولور (وَالَّذِينَ) دخی شوندی نرسه لر (تَدْعُونَ) اؤنده رسز سز
اول نرسه نی (مَنْ دُونَهُ) اللهغه باشقه دان یعنی سزنگ اللهغه باشقه عبادت قهلاتورغان نرسه لرگز
(صنم لرگز) (لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ) سزگه یاردهم بیروگه آلارنگ کوچلری بیتهس (وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ)
دخی اول معبودلرگز اوزلرینه یاردهم بیرمه سلر یعنی اوزلرینه یاردهم بیروگه ده کوچلری بیتهس
(وَأَن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى) و اگرسز مؤمنلر سز صنم لرنی اسلامغه اؤنده سه گز (لَا يَسْمَعُوا) سزنگ

ارنده وگوزنى ايشتمه سىر (وَبَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ الْيَكَّ) دى سىن اى محمد عليه السلام صم لرنى كور رىبون سىكنا
 قارارلار يعنى قاراغان كىي بولورلار (وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ) مالبوكم اول صم لى سىنى كورمه سىر (خُنُفِ الْعَفْوِ)
 آدم لرنىك اشلرنىن اوزكنا جىكل بولغاننى قوت (وَأَمْرٌ بِالْعُرْفِ) دى ايزگو اش برلن آدم لرنى بويۇر
 (وَأَعْرَضَ عَنِ الْجَاهِلِينَ) دى سوز آكلامى تورغان نادانلاردن بوز دوندىر (وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ
 نَزْغٌ) واگر سىنى اى محمد مین قوشقان اشلى قىلودن شيطانىن بولغان دوندىر وچى دوندىر سى يعنى
 شيطان وسوسه سى برلن مین قوشقان اشىن دوندىر سى ياكه مین قوشقان اشنىك خلافة يوكله سه (فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ)
 بس شيطانىن الله سه صم (إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) در سىلكنده اول الله تعالى سىنىك صغلو وگنى ايشتمه وچى
 مىكنا قىلغان شيطانىك وسوسه سى بىبه روفى بىلگو وچى (إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا) در سىلكنده شوندى آدم لى
 الله دن قورقديلار (إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ) هر قاچان الله دن قورقغان آدم لرنى شيطانىن بر
 طواف قىلوچى وسوسه ابرشه (نَدَّكُرُوا) الله تعالى نىك قوشقان و طيفان نرسه سىنى ايسلر يده توشورورلار
 (فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ) بس شول وقتده الله دن قورقوچى آدم لىر حقى كوررلر و شيطان وسوسه سىنى
 بىبه رلر (وَإِخْرَانَهُمْ يَبْئُوتُهُمْ فِي الْغَيْ) و شيطان لارنىك قرده شلىرى (الله دن قورقماغان آدم لىر) شيطانلارغه
 آزد روده ياردهم بىرلر (ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ) مونىك صوكتده آزد رودن طيياماسلار اول شيطانلارنىك قرده شلىرى
 آزدىلغىن طيياماسلار (وَإِذْ لَمْ تَأْتَهُمْ بَأْيَةٌ) اى محمد عليه السلام هر قاچان سىن مشركلرگه قرآنىن آيت
 كىترمه سه ك (فَالأُرَا) مشركلر شه يندىلار (لَوْلَا اجْتَبَيْتُمَا) اى محمد اوز طرفىن آيتنى يا صاسا اچى دىو
 (قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا بُحِثِنِي مِنَ رَبِّي) شهيت سىن اى محمد عليه السلام مشركلرگه بودر باشقه نوكل مین اوزمه
 ربهىن وحى قىلغان نرسه كه ايده سه (هَذَا بَصَائِرٌ مِّنْ رَبِّكُمْ) بو قرآن ربهىن كوكل لرنى اوچون
 بصيرت لردر (كوزلردر) بو كوكل كوزلرنى برلن حقى كوررسى (وَهُدًى وَرَحْمَةً) و بو قرآن حقلغه
 كوندىرگوچى هم ربهىن رحمتىر (لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ) ايمان كىترگان قوم اوچون امامغه اقتدا
 قىلغان آدم نىك امام آرتنده قرائت اوقوماوى حقنده الله تعالى ذكر قىلناچق آيتنى ايندىرى
 (وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ) و هر قاچان قرآن اوقولسه (فَاسْتَمِعُوهُ) بس اول قرآننى ايشتمى
 (طُكْلَابُ تَوْرَتٍ) (وَأَنْصُرُوا) دى تىك تورتنى (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) رحمت قىلنمش بولو وگنى اوچون
 حقى علماسى بو آيت برلن امامغه اوبوغان آدم نىك امام آرتنده قرائت اوقوماوينه استدلال قىلغانلار
 چونكه الله تعالى قرآننى ايشتمو برلن هم قرآن اوقوغانده تىك تورو برلن امر قىلدى كىرهك قرآن نمازده
 اوقولسون و كىرهك باشقه ادرنده اوقولسون لىكن علمانىك كوبسى نماز طشندى قرآن اوقولغانده ايشتمو
 فرض نوكل هلىكه مستحب دىدىلر شونىك اوچون بو آيتنى نمازده قرآن اوقولغانده طكلا ب توروغه
 حمل قىلدىلار هم بو آيتنى ايشتمو ايندو يده انصاردان رسول الله آرتنده نمازده قرآن اوقوغان كشى حقنده
 بس قرآننى نمازده ايشتمو طكلا ب تورو فرض بولو ثابت بولدى الهده طكلا بونىك كاملى تىك
 تورو برلن بولا ياشرن اوقو برلن بولى بعضىلار بو آيت نمازده هم نماز طشندى قرائتىن عام بولناچ

موتى نمازدهغى قرائت كه هم مؤتمگه تخيص قىلنغاچ عام مخصوص بولا اول ظنى بس نپچك بو آيت برلەن مؤتمگه ترك قرائتلك فرضى نابت بولسون ديگانلر لىكن ئەيتەمز فرضى نابت بولماسە واجىلك نابت عملدە فرض برلەن واجب برديو بعضيلار ايكندى برلەن ئويلدە قرائت نچقروب اوقولادىقن مؤتمنگ ياشرن قرائت اوقووى ايشتوگە مئالى بولمى ديگانلر لىكن ئەيتەمز ابتداء اسلامدە هر نمازدە قرائتى نچقروب اوقومشروع بولغان مونلك صوكنندە مشركلرنلك تشويشلىرى سببلى اويله برلەن ايكندىقن جهر حكى ساقط بولوب اوج نمازدە ايسكيچە قالغان بعضيلار بو آيت نمازدە سويلەشكان آدم حقندە ايندى بس دنيا سوزندن گنە تيك تورونى واجب ايتە قرائتنن تيك تورونى واجب ايتى ديو ئەيندىلر لىكن جواب بېرەمز لفظ عام بولغاچ سببلك خاصلغە اعتبار يوق بعضيلار بو آيتلك معناسى قرآن اينگاچ رسول الله اوقوغاندە قرآننى طكلاپ تورومز معناسندە ديگانلر لىكن موكرادە لفظ عام ديو جواب بېرەمز لىكن مؤتمنگ امام آرتندە قرائت اوقوماوينە «مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ فَقَرَأَهُ الْأَمَامُ قَرَأَهُ لَهُ» ديگان حديث برلەن اسقلال آرتق يعنى بركى اوچون امام بولسە اماملك اوقۇغان قرائتى بو كشيگەدە قرائت بولا (وَأَذْكُرُ رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ) اى محمد عليه السلام ريكنى ياشرن ذكر قيل (تَضَرُّعًا وَخِيفَةً) بالبارغانلك هم الله دان قورقغانلك حالدە (وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ) دىنى سوزدن نچقرودان توبەن بولغان سوز برلەن سويلەشكانلك حالدە يعنى نچقرو برلەن ياشرن آراسندە اورطاچە بولغان سوز برلەن سويلەوچى بولغانلك حالدە (بِالْفُتُوِّ وَالْأَصَالِ) كوندزلك اوّللرنندە هم آخرلرنندە ذكر قيل (وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ) دىنى الله نلك ذكرندن غافلر جملەسندن بولما (إِنَّ الَّذِينَ) درسلكدە شوندى نرسەلر (عِنْدَ رَبِّكَ) ريكلى حضورندە در يعنى فرشتهلر (لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ) الله نلك عبادتندن تكبرلنمەسلر (وَيَسْبِغُونَ) دىنى الله تعالى نى كىچيچىلك لردن پاكارلر (وَلَهُ يَسْجُدُونَ) دىنى الله غە سجدە قىلورلر

(اعراف سورەسى نك ترجمەسى تمام بولدى)

﴿انفال سورەسى مدينەدە اينگان بيتمش بېش آيت﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(بَسَّأَلُونَكَ مِنَ الْأَنْفَالِ) اى محمد (عليه السلام) سىذن غنيمت لرنلك حكملرنن صورالار نفلنك لغت معناسى آرتلقى شونلك اوچوندە فرضغە آرتق بولغانغە كوره نفل نمازىنە نفل ديلر فقها اصطلاحندە نفلنك معناسى غنيمت ماللە ئەيتلە چونكە غنيمت مالى صوغشندان مقصود بولغان الله نلك سوزىنى اوسقون قىلورغە آرتق ياكە غنيمت مالى اولدەكى املرگە حرام بولوب بواستگە حلال بولدىقنن الله تعالى دن آرتلقى بولادى نفل ديوپ عسكركە اماملك بېررگە شرط ايتكان نرسە مەدە ئەيتلە بو آيتلك نزولنە سبب بدر صوغشندە آلتغان غنيمت مالى بولورغە صعبەلر آراسندە اختلاف توشوب نپچك بولمەز بولور حكى كەمگە تيبش انصارغە مى مهاجرگە مى ديورسول الله دان صوراديلار (قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرُّسُولِ) ئەيت سىن اى محمد عليه السلام جوابدە غنيمت ماللارنى بولو الله غە هم الله نلك رسولنە خاصدر يعنى غنيمت مالى

بولونڭ حكى الله برلهن رسول الله غه خاص الله تعالى حكمنى رعايه قىلوب غنيمت مالنى بولو برلهن رسولنه بيورور رسولى هم الله تعالى بيورغاچمه بوله (فَاتَّقُوا اللَّهَ) غنيمت مالنى بولو حقه اخلاقى قىلوده الله دان صافلانگى (وَأَصْلَحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ) دى آرا لى كى دى حالى تونى تىز (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ) دى الله تعالى كه هم الله نى رسولنه بوى سونوگى (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اكر سز كامل ايمان برلهن ايمان كى روچى بولساكز (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) بودر باشقه توكل در كامل مؤمنلر (الَّذِينَ) شوندى آدملر در (إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ) هر قاچان اول آدملر اوزه ربه الله نى ذكر قىلنسه (وَجَلَّتْ قُلُوبُهُمْ) اول آدملر نى كوكللرى قورقار (وَإِذَا قُلِيتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ) وهر قاچان كامل مؤمنلر اوزه ربه الله نى آيتلرى او قىلمش بولسه (زَادَتْهُمْ إِيمَانًا) اول آدملر كه الله نى آيتلرى ايمان لارنى (نورلارنى) آرتىدر (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) دى كامل مؤمنلر اشرىنى ربلرى اوزه ربه تاهش رلار (الَّذِينَ) شوندى آدملر در كامل مؤمنلر (يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ) نماز او قورلار (وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ) دى هر آراغه رزق لاند رغان نرسه لردن بز نى دين بولوه زده صرف قىلورلار (أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا) بومد كور صفنده بولغان آدملر حقاى بوزندن مؤمنلر در چونكه بو آدملر ايمانلارينه قلب عمللرى نى كور كاملردن بولغان قورقونى اخلاصنى توكلنى هم اعضا عمللردن بولغان نمازنى صدقهنى قوشولارى سببلى ايمانلارنى حقا دىلار بروقنده حضرت حسن دن برابر سىن مؤمنى دىو سؤال قىلدى حضرت حسن اكرده الله غه فرشته لر كه كتابلارغه پيغمبرلر كه آخرت كونه و باشقه ايمان كىنرو واجب بولغان نرسه لر كه ايمانندن صوراساك مؤمن اگر الله تعالى نى بو آيتنه ذكر قىلغان ايمانندن صوراساك بلىم دىدى هر وقتنه عبدالله اسملى آدم احمد اسملى آدمندن اسمك نىبهك دىو سؤال قىلدى بو صورالمش آدم اسم احمد دىب مىنى حق احمد دىب نه يته سىمى ياكه ان شاء الله احمد دىب نه يته سىمى دىو عبدالله يله صورادى بو صورالمش آدم مىن حق احمد دىب نه يته دىدى عبدالله نه يتدى آنلك و آنلك قويمان اسمده شك قىلمى سىمده الله تعالى قرآنده حق مؤمن دىب آطاغان اسمكده نيك ان شاء الله مؤمن دىب شك برلهن نه يته سون دىدى (لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ) بو حقى مؤمنلر اوچون ربلرى حضورنده الوغ درجه لر باردر (وَمَغْفِرَةٌ) دى يارلقاو باردر (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) الوغ رزق باردر يعنى جنت ده حاضرلنگان رزق (كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ) نيته كه اى محمد سىنى ربك اؤيوكندن حلق برلهن چغاردى يعنى غنيمت ماللارنى بولونڭ سىكنا خاص بولو حالى صحابه لر نىك مكروه كورولردن ربك نى سىنى اؤيوكندن حلق برلهن صحابه لر مكروه كوردكلى حالده چغارو حالى كىنر يعنى بو ايكى حال برسى برسنه اوغشاغوچىدر (وَأَنْ قَرِيبًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مالبوكم درستلكده مؤمنلردن برجماعت (لَكَرْهُونَ) چغونى مكروه كوروجىلر در هر وقتنه قرىشلر نىك قافلهمى شام دان كوب مال برلهن قايتلار ايدى آرا لارنده ابوسفيان بار ايدى حضرت جبرائيل رسول الله غه خبر بىرب رسول الله مؤمنلر كه خبر بىردى شوندى ان صولك رسول الله هم مؤمنلر غنيمت

ايتىپ قىرىشلىرىنىڭ ماللىي آلرغە چىقىدىلار بوخېر ابو جەلگە ايرىشىدى ابو جەل دە بو ماللارنى بېرىمەس
 اوچون مەكەن صوغشچىلار آلوب چىقىدى شۇنداق صوڭ حضرت جبرائىل رسول اللەغە كىلۇب ئەينى
 اللە تەئالىي ايكى طائىفەنىڭ بىرى بىرلەن سىزگە وعدە قىلماقچى قافلەنى آلاسىز ياكە قىرىشلىرىنى اوزلىرىنى
 رسول اللە صەابەلەرگە كىكاشىدى صەابەلەرنىڭ بەغسى ئەينى بىرگە صوغشقا چىقارغە دىب ئەينى
 بولساڭ حاضىرلەنگان بولور ايدىڭ بىزبارى قافلەنى آلورغە دىب چىقىدى رسول اللە ئەينى قافلەنى
 ابوسەيىدان دريا بوپى يولى بىرلەن آلوب كىقىدى اما قىرىشلىرى قارشۇڭزىدە دىبو صەابەلەر ھىمىشە اى اللەنىڭ
 رسولى قافلەنى آلماز دىشان بىرلەن صوغش قىلمەيەز دىدىلار رسول اللە بىك آچولاندى شۇنداق صوڭ
 حضرت ابوبەكر بىرلەن ھەر توردىلار دە بىزراضى صوغشامىز دىدىلەر مونىڭ صوڭئىدە عبان اوغلى سەد
 ھەم باشقىلار بىرى آرتىدىن بىرى راضى بولدىلار شۇنىڭ صوڭئىدە صوغشقا راضى بولدىلار (يُجَادِلُونَكَ
 فِي الْحَقِّ) حەق (صوغش قىلۇنى اختيار دە) سىنىڭ بىرلەن مۇئامىلە جەدال (نزاع) قىلماقچىلار (بَعْدَ مَا نَبَيْنَا)
 مۇمىنلەرگە حەقنى ظاھىر بولغاننىڭ صوڭئىدە بىلى رسول اللە بىلىرگە قايو اورنغە بونەسەلەردە اللەنىڭ
 ياردەمىدە بولۇلار (كَانَمَا يُسَافِرُونَ إِلَى الْمَوْتِ) صوغش قىلۇنى مكرە كورۇلار گوياكە آلارنى (مۇمىنلەرنى)
 ئولمىگە سۇرۇش بولور بىلى ئولمىگە سۇرۇش بولغان آدمنىڭ مكرە كورۇلار كىبى مكرە كورۇلار (وَهُمْ
 يَنْظُرُونَ) حال بوكم آلار ئولمىگە قارىلار وئولم ايلە كىلە دىب بىلەر بىلى ئولمىڭ كىلۇبىنى قاراب تورۇپەن
 اول ئولمىگە سۇرۇش بولغان آدمنىڭ مكرە كورۇلار كىبى صوغشنى مكرە كورۇلار صەابەلەرنىڭ بو طرىقى
 مكرە كورۇلارنى ضانلارنى آز بولغانلىقى اوچون ھەم اوزلىرى حاضىرلەنگانلىقى اوچون (وَأَذَى) دىشى اى
 مەد ھىلە السلام شول وقتى ايسكە توش (يَعُدُّكُمْ اللَّهُ) اللە تەئالىي سىزگە وعدە قىلور (أَمَدَى الطَّائِفَتَيْنِ) ايكى
 طائىفەنىڭ بىرىنى بىلى قىرىشلىرىنى ياكە قافلەنى (أَنَّمَا لَكُمْ) درستلىككە ايكى طائىفەنىڭ بىرى سىزگە در دىبو
 وعدە قىلور (وَتَوَدُونَ) دىشى سىز مۇمىنلەر آرزو قىلورسىز (أَنْ غَيَّرَ ذَاتَ الشُّوْكَ) درستلىككە قوت و قورال ايبەسى
 بولغانغە باشقىسى بىلى قافلە (تَكُونُ لَكُمْ) سىزگە بولسە ايدى دىبو (وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَقِّبَ الْحَقَّ) دىشى اللە
 تەئالى حەقنى حەقلىرىنى تىلەر (بِكَلِمَاتِهِ) اوزىنىڭ سوزلىرى (وحىلىرى) بىرلەن (وَيَقْطَعُ ذَابِرَ الْكَافِرِينَ)
 دىشى كافرلەرنىڭ دىنيا غەداپى بىرلەن آرتلارنى كىسوتى تىلەر بىلى سىز شىقتىزىگە مالغە ايرىشۇنى
 نىلىسىز اللە تەئالى اوزىنىڭ دىنىنى اۇسقۇن قىلۇنى وحقىنى ظاھىر قىلۇنى تىلەر (لِيُعَقِّبَ الْحَقَّ) اللە تەئالى
 بو اشنى قىلدى حەقنى حەقلا اوچون (وَيُبْطِلُ الْبَاطِلَ) دىشى باطلنى باطل قىلور اوچون (وَلَوْ كَرِهَ الْغَافِرُونَ)
 گرچە حەقنى حەقلا و باطلنى باطل قىلۇنى ياوزلار بارا طەسالىاردە (أَذَى) شول وقتى ايسىزگە توشىرگىز
 (تَسْتَفِيئُونَ رَبَّكُمْ) رېكۇردىن ياردەم ايسىتەر بولدىڭىز (فَأَسْتَجَابَ لَكُمْ) بس رېكۇردى سىزگە جواب بېردى
 (أَنِّي مُنذَرْتُكُمْ) درستلىككە مېن سىزگە ياردەم بېرىمىن دىبو (بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشتەلەردىن مىڭ فرشتە بىرلەن
 (مُرَدَفِينَ) مۇمىنلەرگە ايبەرگانلىرى حال دە (وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ) دىشى اللە تەئالى ياردەم بېرۇنى قىلمايدى (الْأَبْشَرَى لَكُمْ)
 مگر سىزگە سۇبوچ قىلدى (وَلَتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ) دىشى بو ياردەم بېرۇنى قىلۇنى ياردەم بېرۇ سېلى

كوكللكرگز قرار تابمون اوچون (وَمَا اللَّصْرُ إِلَّا مَنْ عِنْدَ اللَّهِ) ياردهم توگل درمگر الله نك حضورنده در
 (أَنَّ اللَّهَ هُزْبٌ مَكِيمٌ) درستلكده الله تعالى ياردهم بيروده غالبهرهم حكمت ايده بيتر (أَذْ) شول
 وقفه نى ايسكرگه نوشركز (يُشْشِيكُمُ الْفَعَّاسُ أُمَّةً مِّنْهُ) الله تعالى سزگه يوقونى فاشلار بولدى اوزنمن
 سزگه امينلك بولسون اوچون چونكه يوقو قايغولارنى بتره نفسى راحت لندره (وَيَنْزِلُ عَلَيْكُمْ) دخى
 سزگه ايندر بولدى (مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) صونى (لِيُطَهَّرَكُمْ بِهِ) اول صو برلهن پاكلانوكز اوچون (وَيُنْهَبَ عَنْكُمْ)
 دخى سزدن بيبهرو اوچون (رَجْزًا الشَّيْطَانِ) شيطان وسوسه سنى (وَلِيُرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ) دخى كوكللكرگزگه
 صبرلقنى به بله اوچون (وَيُقَيِّبَتْ بِهِ الْأَقْدَامُ) دخى صو ايندرو سببلى آياقلارگزنى بركتو اوچون مونك
 قصه سى صحابه لر صوغشده بيك قؤملى بيبرگه توشديلر آياقلارى قؤمغه باطادرايدى هم شول قؤملقده
 يوقلاديلار كوكبسى توشله نديلر غسل قيلدورغه صويوق صونى كافرلر غلبه قيلوب آلغانلار ايدى
 شيطان صحابه لرگه وسوسه قيلدى قايدا سزگه الله طرفندن ياردهم صونى كافرلر آلديلار سز قايوكز
 طهارتسز وقايوكز جنب حالهجه نماز اوقيسز اوزكز بز الله نك دوستلارى ديو گه سان قيلاسز آرا كزده
 رسول الله ده بار بس رسول الله دن شفاعت ايسته كز ديو شونمن صوك الله تعالى كيچ برلهن كوكنن يغمور
 ياغدردى چؤقۇرلار صو برلهن طولدى كول لرگه صو طولطرديلار حيوانلار ينى صوغارديلار غسل قؤينديلار
 طهارت آلديلار يغمور سببلى قؤمـلار باطمى باشلادى آياقلارى پورده ثابت بولدى هم شيطان
 وسوسه سى كيقدى بو آيت صونك پاكلوچى بولووينه دلالت قيلد بس صو پاكلوچى بولسه اوزيده پاك
 بولا (أَذْيُوحَى رَبُّكَ) اى محمد عليه السلام شول وقتنى ايسكه توشر ربك ومى قيلور بولدى (إِلَى الْمَلَائِكَةِ)
 فرشته لرگه (أَنِّي مَعَكُمْ) درستلكده مين سزك برلهن برگه من يعنى سزك ياردهم كزده ديو (فَتَّبِعُوا النَّبِينَ آمَنُوا)
 بس ايمان كيترگان آدملىرى سؤيونچ و ياردهم برلهن بركتكز (سَأَلْنِي فِي قُلُوبِ النَّبِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان
 آدملىرى كوكللكرينه ناشلارمز (الرَّعْبُ) قورقونى (فَأَضْرَبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ) بس كافرلىرى موبدلارى
 اؤستنه بوغازلارينه ياكه باشلارينه صوغكز (وَأَضْرَبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ) دخى كافرلردن هر بر طرفلارينه
 صوغكز يعنى ايكي قول وايكى آياق طرفلارينه (ذَلِكَ) بو كافرلرگه صوغو برلهن بيورو (بِأَنَّهُمْ شَاؤُوا اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ) بونك سببلى در درستلكده اول كافرلر الله غه هم الله نك رسولنه خلافلى قيلديلار (وَمَنْ يُشَاقِقِ
 اللَّهَ وَرَسُولَهُ) وكه بر الله غه هم الله نك رسولنه خلافلى قيلور (فَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) بس درستلكده الله تعالى
 عذابى قاطى بولغوجيدير (ذَالِكُمْ فَتَوْفُوهُ) بس اى كافرلر دن ياده عذابنى تانوكز (وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ)
 دخى درستلكده كافرلر اوچون قيامتده او ط عذابى بولغوجيدير الله تعالى صوغشده ان قچونك مراملغى
 حقده هم صوغش وقتنده حيله وآلدانك درستلكى حقده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا) اى آنسى ايمان كيترگان آدملىرى (إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) هر قايچان كافر بولغان آدملىرگه
 بولقسا كز (زَحْفًا) كوب عسكر بولغانلارى حالده (فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ) بس جيگگانكز حالده كافرلردن
 قورقوب آرتلارگزنى دوندرمه كز يعنى قايچا كز (وَمَنْ يُؤَلِّمْ) وكه بر كافرلردن قورقوب دوندر

(يَوْمَئِذٍ دُبُرُهُ) بو كونده آرتنى دوندىر ريعنى كافر لىرگە يولتغان كونده كىمىر قاپچار (الّا) مگر آرتنى دوندىر و
 (قاپچو) يارار (مُعَرَّفَا لِقِتَالِ) قاپچاننىڭ صوڭىدە قايتادان صوغش قىلغۇدە ميسل ابىئكان مالدە يەنى
 دشمان جىڭىدى ديو اويلاسون اوچون اۆل قاپچاردە مونىڭ صوڭىدە ياكادان صوغشغە كىرش (اَوْ مَحْجِزًا
 اِلَى فِتْنَةٍ) ياكە قاپچو يارار مسلمان لاردن ايكنچى جماعت كە قوشلغان مالدە (فَقَدْ بَاءَ بَغْضَبٍ مِنَ اللَّهِ) صوغش
 وقتىدە كافر لاردن قورقۇپ قاپچان كىشى تەقىقۇ اللەدان آچوغە تىپىشلى بولو بىرلەن قايتىدى (وَمَا زَاةَ جَهَنَّمَ)
 دخى صوغشدىن قاپچوچى نىڭ باراچاق اورنى جەننەم در (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) نى باوز شەورلەپك اوردن در
 اول جەننەم بو آيت صوغش دن قاپچونىڭ گناە بولووى حقىدە ھەم صوغشغە حىلە خىدەننىڭ درست بولووېنى دە
 بىلدە چونكە اللە تعالى صوغشدىن قاپچوچىلارغە وعىد قىلدى لىكن صوغش دن قاپچونىڭ گناە بولووى
 كافر لىر مسلمان لاردن بىرگە بىرگە اولۇش آرتق بولسەلار يەنى بىر مسلمانغە ايكنى كافرگە بولسە اما
 بىرگە بىرگە بىرگە بىرگە بولسەلار مۇلا بىر مسلمانغە اوچ كافر بولاچاق بولسە بىر وقتىدە قاپچو حرام
 توگىل دخى اللە تعالى بو حكىمىن ايكنى تورلى كىشىنى چىاردى بىرسى دشمان لارنى آلدان اوچون
 قاپچان كىشى ايكنچىسى قاپچو ايكنچى مسلمان جماعتىدە قوشلغان كىشى بىس موندان بىلىدى صوغشغە
 آلدان بىرى ايكان اما خىانت غىر بو درست توگىل بو ايكنىسى آراسىدە آپرما شول خىدەدە ديو شوڭا
 شەيئە دشمان صوغشقى ايلىدى قورقۇدى دىب اويلاسون اوچون باشقە براش بىرلەن مشغول بولوب شوڭرە
 صوغشغە اقبام قىلور اما خىانت (غىر) مېن بو كون صوغشقىم ديو آلدان دە دشماننىڭ غىلى وقتىدە
 كىلوب صوغش باشلار بىر وقتىدە حضرت عمرنىڭ اوغلى رسول اللە بىبەرگان بىر عىسكەر اچىدە ايدى
 كافر لاردن قاپچو مەدىنەگە كىلدىلر ابن عمر اى اللەنىڭ رسولى بىز صوغش دن قاپچان كىشىلر دىدى
 رسول اللە سىز قاپچوچىلار توگىل اچىلدىدە مېن ھەم اصحابىم بولغان مسلمانلار جماعتىدە قوشلوقچىلار دىدى
 (فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ) بىس اى مؤمىنلر سىز قوتۇنۇز بىرلەن مشركلرنى ئولتۇرمە دۇر (وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ) لىكن اللە تعالى
 مشركلرنى ئولتۇردى (وَمَا رَمَيْتَ) دخى اى مەد (عليه السلام) مشركلرنىڭ كوزلر بىدە ايرىشكۇچى ايقىب سىن آتماڭ
 (اذرَمَيْتَ) صورتىدە آنتقان زمانىڭدە (وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى) لىكن اللە تعالى آندى بىر وقتىدە قىرىشلىر مسلمانلار
 بىرلەن صوغشغە عىنقىل دن كىلوب چىقچاق رسول اللە شەيئىدى اى اللە بولار قىرىشلىر ماققانوشىپ وتكەرلەتب
 صوغشغە كىلدىلر رسولنىڭنى يالغانغە توتالار سىندىن صورىمۇن وعىدە قىلغان نرسە كىنى بىر ديو
 شوندىن شوڭ حضرت جبرائىل كىلدى بىراوچ توفراق آلدە كافر لىرگە آتدىدى مسلمانلار جماعتى بىرلەن
 قىرىش كافر لىرى نىڭ جماعتى صوغشغە قارا قارشى كىلگان لىرى زمانىدە رسول اللە بىراوچ توفراق آلوب
 شەھت الوجرە» ديو كافر لىرىڭ يوزلر بىدە آندى ھىر بىر مشرک كوزلرى بىرلەن مشغول بولدىلار بىس قىلدىلار
 مسلمانلار آرنلاردان قورۇپ قايسونى ئولتۇردىلر وقايسونى اسىر ايتدىلر مسلمانلار قايتچاق ماقتانا
 باشلادىلار قايسونى شەيئىدى مېن فلاننى ئولتۇردىم قايسونى مېن ئولتۇردىم ھەم اسىردە آلمىد ديو شول حقىدە
 اللە تعالى ذكر قىلغان آيتنى ايتىدى اللە تعالى بولاشنى قىلدى كافر لىرگە قەر اوچون (وَلْيُبَلِّغِ الْيَوْمِئِذِ

مَنْ بَلَغَ حَسَنًا) دخی الله تعالى نك اوزندن ایمان کیترگان آدملرنی کورکام نعمت برلهن نعمة له او چون حاصل الله تعالى نك بواشلرنی قیلاروی مؤمنلرگه ایزگولک وقریشلرگه قهر او چون (أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) درسته لکده الله تعالی مؤمنلرنک یاردهم ایستقه ولرینی و دعا لارینی ایستکوجی در هم نیتلرینی بلگوجیدر (ذَلِكُمْ) سز مؤمنلرگه الله تعالی کورکام نعمت برلهن انعام قیلاروندان مقصود (وَأَنَّ اللَّهَ) دخی درسته لکده الله تعالی (مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ) کافرلرنک حیلله لرینی ضعیفله ندر وچیدر یعنی موندان مقصود مؤمنلرگه انعام در کافرلرنی ضعیفله ندر و و حیلله لرینی باطل قیلودر (أَنْ تَسْتَفْتَحُوا) اگر سز یاردهم ایستقه سه گز (فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ) تحقیق سزگه یاردهم کیلدی بوسوز مکه اهلله خورلاو طریقی برلهن خطاب چونکه مکه کافرلری صوغشقه چقغان وقتده کعبه پرده لریده آصلوب یارب قایوطرفده حلق شول طرفده یاردهم بیر اگر محمد (علیه السلام) حلقده بولسه آکار یاردهم بیرا گر بز حلقده بولساق بزگه یاردهم بیر دیو بالبار دیلار (وَأَنْ تَنْتَهُوا) واگر سز مکه کافرلری کفردن هم رسول الله غه دشمانلقدان طیبیلسا گز (فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ) بس اول طیبیلوسزگه ایزگودر (وَأَنْ تَعُوذُوا نَعْتًا) واگر سز محمد (علیه السلام) برلهن صوغشقه قایقیدان کرشسه گز بزده محمد (علیه السلام) گه یاردهم برلهن قایتورمز یعنی قایتادان یاردهم قیلورمز (وَلَنْ نُغْنِيَ عَنْكُمْ فِتْنَتَكُمْ شَيْئًا) وسزلردن جماعتکز هیچ نرسنی بیبه رمهس (وَلَوْ كَثُرَتْ) گرچه کوب بولسه ده (وَأَنَّ اللَّهَ) مع المؤمنین) دخی درسته لکده الله تعالی مؤمنلر برلهن هرگه در یعنی مؤمنلرگه یاردهم اینوده در (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنندی ایمان کیترگان آدملر (أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ) الله غه دخی الله نك رسولنه اطاعت قیلکز (وَلَا تَوَلَّوْا عُنُو) دخی رسولدن اطاعتندن یسوز دوندرمه گز (وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ) حالبو کم سز قرآننی دخی وعظله رنی ایستقه سز (وَلَا تَكُونُوا) دخی ای مؤمنلر سز بولما گز (كَالَّذِينَ) شوندی آدملر کبی (قَالُوا) اول آدملر ته یقیدیلر (سَمِعْنَا) ایشتدک بز دیو (وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) حالبو کم ازلاری فائده له نو ایشتنوی برلهن ایستقه سلرگویا که بقونله ایستقه گان کبیسلر (أَنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ) درسته لکده الله تعالی حضورنده بیر یوزنده یوری تورغان جان ایبه لرینک ایلك یاوزی (الضَّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يُعْقِلُونَ) حقی ایشتودن چوقراق و حقی سؤبله و دن نلسز بولغان شوندی جان ایبه لریدر که حقی بله سلرده (وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا) واگر الله تعالی بو چوقراق و نلسز بولغان جان ایبه لرنده (کافرلرده) ایزگولک بارلقنی بلسه ایدی (لَأَسْمَعَهُمْ) البته آلازه ایزگولکنی ایشتدره (لَقَوْلُوا) ایزگولکن یوز دوندرلر فائده له نه سلر (أَسْمَعَهُمْ) واگر آلازه ایزگولکنی ایشتدره (وَهُمْ مُعْرَضُونَ) حالبو کم آلاز ایمان دان یوز دوندره - چیلدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنندی ایمان کیترگان آدملر (اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ) الله نی دخی رسولنی بوی صونو برلهن قبول ایکنز (إِذَا دَعَاكُمْ) هر قایچان رسول سزنی اؤنده سه (لِيَأْبِيحِيكُمْ) سزنی مگگولک نرکک برلهن ترگزه تورغان نرسه گه یعنی دین اشته بر وقتده رسول الله «أَبَى» یانندن اوتب بارغانده ابی نماز او قیدر ایدی رسول الله ابی گه اؤنده دی ابی نمازینی آشغ تمام ایقب رسول الله

یانہ کیلدی رسول الله مین اوندہ گاجدہ کیلودن سینی نرسہ طیدی دیدی ای یار رسول الله نماز
 اوقیدر ایتم دیدی رسول الله نهیتدی ایامیکئا وحی قیلنغان نرسده هیگا رسول اوندہ گانده قبول ایکنز
 دیگان آیتنن خبر بیدرله دیو دیدی بوروایت حقننه بعضیلار نه یقیدیلار رسول الله ننگ کیچکتر رگه یارامی
 تورغان اوندہ وی مراد البتہ موندی عمده اشدہ نمازنی ده کیسو تییش بولور (وَأَعْلَمُوا) دخی ای مؤمنلر
 بلکنز (أَنَّ اللَّهَ يَعْرُفُ بَيْنَ الْمَرَّةِ وَقَلْبِهِ) در سئلکده الله تعالی ایر بیرلہن ایرننگ کوکلی آراسنہ پردہ بولور یعنی
 ایر الله ننگ تله ونمنن باشقہ مؤمن بولور غده کافر بولور غہ قادر بولماس (وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تَعَشَّرُونَ) دخی بلکنز
 در سئلکده الله تعالی اول الله تعالی گہ آخرتدہ قوبارلمش بولور سز (وَأَتَّقُوا فَتْنَةً) اگر سز گہ فتنہ ایر شسہ
 فتنہ دن قورقکنز یعنی عناب دن (لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً) اول فتنہ سزلردن ظالم بولغان
 لارغہ خاص بولغان حالده ایر شسہ س بلکہ همکنزنی عاملر (وَأَعْلَمُوا) دخی بلکنز (أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
 الْعِقَابِ) در سئلکده الله تعالی ننگ عذابی قاطی بولور چیدر (وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَائِلٌ) دخی ای مهاجر
 مؤمنلر شول وقتنی ایسکنز گہ توشورکنز اول وقتدہ سز آز بولکنز (مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ) مکہ بیرنہ ضعیف
 لہ ندرامش بولکنز یعنی قریشلر سزنی ضعیفلہ ندر دیلر (تَخَافُونَ) قورقار بولکنز (أَنْ يَتَخَفَتَكُمْ
 النَّاسُ) اوزکنزنی آدملرننگ (قریشلرننگ) تیزلک بولنن توتوب آلولارندان (فَأَوَّاكُمْ) بس سزنی
 مدینہ گہ قایتاردی (وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهٖ) دخی الله تعالی سزنی یارده می بولنن توتولی کیلدی (وَرَزَقَكُمْ مِنَ
 الطَّيِّبَاتِ) دخی سزنی حلال نعمتلردن رزقلاندردی (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) بونعمتلر گہ شکر قیلورکنز
 اوچون الله تعالی امانت کہ وباشقہ نرسہ لر گہ خیانت قیلوننگ درست توکللگی حقننه ذکر قیلناچق
 آیتنی ایندردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیقرگان آدملر (لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرُّسُولَ) الله غہ
 دخی رسول الله غہ خیانت قیلماکنز یعنی الله غہ فرضلارنی قیامو بولنن رسول الله غہ سنقلرینی قیلماو
 بولنن خیانت قیلماکنز (وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ) دخی آرا لارنزدہ امانتلرکنز گہ خیانت قیلماکنز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ)
 حالہو کم سز خیانت ننگ گناہسنی بلور سز الله تعالی بو آیتدہ الله غہ ہم رسول الله غہ ہم امانتکہ خیانت
 قیلودان طیدی بر وقتدہ رسول الله بنو قریظہ یهودلرینی یکر می بر کیچہ محاصره قیلوب توردی بنو
 قریظہ لر رسول الله دن صلح صورادیلار رسول الله صلح دن باش تارندی بنو قریظہ لر بزرگہ ابولبابہ نی
 بیبہر آنارغہ مشورت قیلیق دیدیلر رسول الله ابولبابہ نی بیبہردی بنو قریظہ لر ابولبابہ گہ نه یقیدیلر
 بواش حقننه فی مشورت بیرہسون دیو ابولبابہ نهیتدی سعد بن معاذننگ حکمنہ راضی بولامز دیو
 بوغازینہ اشارت کیلدی ہزنی بوغازلاو تییش دیدی مین الله غہ ہم رسول الله غہ خیانت کیلدم دیو
 اوزینی مسجہ دیوارلارندان بر دیوارغہ بہیلہدی ہم یمین ایتدی ٹولگانہ قدر یا کہ الله تعالی
 توبہ منی قبول ایکنانگہ قدر طعام آشامام شراب اچمہ دیو ہم بییدی کون بہیلہنگان کؤینچہ توردی
 ہوشی کیقہ یغلدی صرگہ الله تعالی توبہ سننی قبول ایقیدی ہم ابولبابہ گہ الله تعالی توبہ کنی قبول
 ایقیدی اوزکنی چیشب قوتقار دیدیلر والله رسول الله اوزی کیلوب چیشمینچہ چیشیم دیدی ہم

رسول الله اوز قولى بىرلەن چىشىدى شوندىن صوڭ ابولبابە ئەيتىدى نوبەنىڭ تەماملىقى جەلە سىنىن شول بولمىن گىناھ قىلغان قورمىڭ يورۇتىدىن ھىجەرت فىللام مالم دان بقونلەي آپىلام دىيىدى رسول الله اوچىن بىرىنى تصدق قىلساڭ يىتەر دىيى (وَأَعْلَمُوا) دىيى بىلكىز (أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ) بودى باشقە توڭلدر ماللارنىڭ وباللارنىڭ قىتئەدر وسزنى آخىرت لىشىدىن دوندر گوجىدىر (وَأَنَّ اللَّهَ) دىيى درىستلىكەدە الله تەئالى (عِنْدَهُ أَجْرُ عَظِيمٍ) اول الله تەئالى حضورىدە الوغ ثواب باردر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آنىدى ايمان كىيىرگان آدملىر (أَنْ تَقْفُوا اللَّهَ) اى اگر الله دان قورقساڭىز (يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا) الله تەئالى سزنىڭ اوچون حق بىلەن باطل آراسىنى آيرا تورغان كوكىللىرىدە ھىدايت وباردەم قىلور (وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) دىيى الله تەئالى سزنى باوزلىقلارنىڭنى اۇرتىر (وَيَغْفِرْ لَكُمْ) دىيى سزنىڭ گىناھلارنىڭنى يارلقار (وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) والله تەئالى الوغ فضل ابيدەسىدىر (وَإِذْ) دىيى اى محمد (عليه السلام) شول وقىنى ايسكە تۇشر (بِمَكْرِبِكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملىر سىڭا مكر قىلورلار (لِيُبَيِّنُوا) سىنى مېس قىلورلار اوچون (أَوْ يَفْضَلُوا) ياكە سىنى ئولتورلار اوچون (أَوْ يَغْرَبُوا) ياكە سىنى چىغارلار اوچون ھىرقىدە قىرىش كافرلار اىنصارنىڭ رسول الله غە ايمان كىيتىر بىيىت بىرولرىنى ايشىنكاچ رسول الله حىقنە كىيىش ايتەر اوچون دارالندوھ (مشورت يورمى) گە جىيىلدىلار بىر قارت آدم صورتىدە بولوب ابلەيس دە كىردى مېن نەجىد شەرىدىن كىيىلگان قارتمىن سزنىڭ مشورتىڭ بولماقنى ايشىب كىيىم سزنىڭ مجلسىدە حاضر بولونى تەلەم لىكن مېنىم فەكرىمنى ونصىيەتمىنى بوققە چىغارماسىز مېن كوپنى كورگان قارت دىيى قىرىشلىر تورلى سوزلر سۇيىلەشەيدىلار آلالارنىدىن ابوالبختىرى دېگان كىشى ئەيتىدى محمد حىقنە مېنىم فەكرم شول محمدنى ھىرايوگە بىكىلەب قۇيىق اول ايوونىڭ بقون تىشىكلىرىنى بىكىلىك آشاماق اچمىك بىرە تورغان بىر تىشىك كە قالدىرىق ئولگاچە شول ابودە باطسۇن دىيى نەجىد قارتى ئەيتىدى بو فەكر بىر نەرسە گە يارى تورغان فەكر توڭل محمد قومى كىلوردە سزنىڭ بىلەن صوغىش محمد (عليه السلام) نى چىغارلار دىيى ھىرواوغلى ھىشام ئەيتىدى محمد حىقنە مېنىم فەكرم شول بىر تەوگە مەككە سىزدە بىر ئارق ايتىب تاشلى سز باشقە بىر تەلەسە نى قىلسون سزگە ضررى يوق دىيى بىلەم كور نەجىد قارمى بوققە بىر نەرسە گە دە يارى تورغان فەكر توڭل دىيى محمد (ھەم) نى سز موندىن آداشدىغان بىلەن بارغان بىر تەلەسە ايكىنچى قومى بوزادىيى ايوچەل ئەيتىدى مېنىم محمد حىقنە فەكرم شول مەككەنىڭ ھىرقىيىلەسىدىن كوپ بالالار جىيىمىز ھىرقايرى بالا قولغە اوتكىن قىچ توتىدرا مەھەسى بىردىن موينى چاوب اۇزسونلار قانى بقون قىيىلەگە تارالسۇن بقون قىيىلە بىلەن صوغىشغە بىلەھاشم لىزنىڭ قوتى يىتەسە عقل صوراسالار تولىر مەز دىيى مذكور نەجىد قارمى مەھەشە بىلەن قىيىلەنكى فەكرى يارى، توغرى آدم ايكانسىڭ دىيى ھىم ايوچەل فەكرى بو يىنچە ھىم ايتوگە قىر بىر تارالدىلار ھىزرت جىبرا ئىل كىلوب بو واقىدەدن رسول الله غە خىبر بىردى ھىم ھىجەرت بىلەن امر قىلدى رسول الله نىڭ يالما تورغان اورنىدە ھىزرت على ياندى رسول الله ابوبەكر الصدىق بىلەن غارىگە كىيىدىلار (وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ) قىرىش كافرلار بىدە مكر قىلورلار ھىم الله تەئالى دە مكر قىلور يعنى آلارنىڭ مكرلرى بىلەن بىر تەلەسە تىبىر قىلور (وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) الله تەئالى

مگر قیلوچیلارنىڭ ايزگوره گيدىر هم الله نىڭ مكرى ائىرلىره كدر (وَإِذْ أَنْقَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا) وهر قايچان مشر كلر اوزر ينه بزنىڭ آيتلر مزاوقولمىش بولسه (فَالْوَأَقْتِمَا مَعَنَا) تعقيق ايشقىمىك بزدىب ئە يئىدىلر (لَوْنَدْنَا لَقَلْبُنَا مِثْلَ هَذَا) اگر بىز نله سهك ايدى بىزده قرآن كىينى ئە يئىر ايدىك دىوبوسوزنى ئە يئىچى حرث اوغلى نضر هر قوم نىڭ باشى بولدىقندان حرث اوغلى نضر نىڭ ئە يئىووى بىنون قوم نىڭ ئە يئىووى كىى بولا (إِنَّ هَذَا الْأَسَاطِيرُ الْأُولَىٰ) ايمهس بو قرآن مگر اولسگىلر نىڭ يالغان لاغان نرسه لىرىدىر دىو (وَإِذْ) دىغى اى محمد (عليه السلام) شول وقتنى ايسكه توشور (قَالُوا اللَّهُمَّ) حرث اوغلى نضر لىر ئە يئىدىلر اى الله (إِنْ كُنَّا هَذَا هُوَ الْحَقُّ) اگر بو محمد عليه السلام اوقى تورغان نرسه (قرآن) حق بولسه (مِنْ عَمَلِكُمْ) سىنىڭ حضور ئىدىن ايدىلش بولسه (فَأَمَطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ) بس بزنىڭ اوزرمزگه كو كدن طامش يادىر (أَوَانْتُنَا بِعَذَابِ أَلِيمٍ) بايسه بىزگه رنجىك وچى عذابنى كىيىر (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ) الله تعالى بو كافر لىرى صوراعان نرسه لىرى بىلەن عذاب قىلور بولمادى (وَأَنْتَ فِيهِمْ) سىن اى محمد عليه السلام آلا راجىك بولغانىدە (وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ) دىغى الله تعالى اول كافر لىرى عذاب قىلور بولمادى (وَهُمْ يَسْتَفْتِرُونَ) حالبوكم اول كافر لىر يارلقاماق ايسته لىرى يعنى طواف قىلغان وقتلارنىڭ < غفرانك غفرانك > دىب بورور لىر (وَمَا لَهُمْ أَلِيْعَتَبَهُمُ اللَّهُ) ونى نرسه بولدى آلا رادىچون الله تعالى نىڭ آلا رنى عذاب قىلماوندان يعنى آلا رنى الله تعالى نىڭ عذاب قىلوندان طيفان هيچ نرسه بوق سىنىڭ ومؤمنلر نىڭ مكەدن چىغوى صولكندە عذاب قىلور (وَهُمْ يَصُوتُونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) حالبوكم آلا ر مسجد حرام دە طواف قىلودن سىنى ومؤمنلر نى طيبىر لار (وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ) واول كافر لىر الله نىڭ مسجد حرامى نىڭ خوجەلارى بولمادىلار (إِنْ أَوْلِيَاءَهُ الْأَلْمُتَّقُونَ) مسجد حرام نىڭ خوجەلارى ايمهس مگر شركىن صاقلانوچىلاردر (وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لىكن مشر كلر نىڭ كوسى مسجد حرام غە خوجە توگلاكلرىنى بلمەسلر مسجد حرام نىڭ خوجەسى بىزدىب بورور لىر (وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ) دىغى مشر كلر نىڭ بيت الله حضور نداغى دعالارى بولمادى (الْأَمْكَاةُ وَتَصَدِيْقَةً) مگر قوش طاوشى كىى اولادى هم قول چابو بولدى مشر كلر بيت الله تيره سنده يالانغاج بارماقلارنى بىرسى بىرسە كرتب اولاب وقوللارنى قارا قارشى چابو بورىلر ايدى ديمەسلر (فَتَوَقَّوْا الْعَذَابَ) بس اى كافر لىر بىر صوغشندە دىغى عذابنى تاندوگىز (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) كافر بولوگىز سببلى (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) در ستملكدە كافر بولغان آدملىر (يُلْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ) ماللارنى صرف قىلورلار (لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى نىڭ يولندان (ديئىلمەن) طيبىولارى اوچون بىر صوغشندە قىرىلشردن ادن ايكى ايردن هر بىرسى بوغازلار اوچون ادنارتوہ آشاتدىلار (فَسَيُفْقَرُنَهَا) بس ماللارىنى بونىت بىلەن صرف قىلورلار (ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً) مونىڭ صولكندە بو ماللار اول كافر لىر اوزەرىنە عاقبتندە حسرت بولور (ثُمَّ يَخْلَبُونَ) مونىڭ صولكندە آخر الامر اول كافر لىر جيىلمەش بولورلار (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دىغى وندى آدملىر كافر بولدىلار يعنى كفر لىرىندە ثابت بولدىلار (إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُعْشَرُونَ) جەنم صارى قوبارامش بولورلار (لِيُمَيِّزَ اللَّهُ

الْغَيْبِثُ مِنَ الطَّيِّبِ) جهنم صاری قوبار له من بولدر لار الله تعالی نك قباحتی (كافرنی) بغشی دن (مؤمنسن) آبروی اوچون (وَيَجْعَلُ الْغَيْبِثَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ) دخی قباحتنك بعضسی بعضسی اوزه رنده (اوستونده) قیلو اوچون (فَيُرَكِّمُهُ جَمِيعًا) بس قباحتنك هم سلی برکه بییار بعضسی بعضسه قوشار (فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ) بس قباحت بولغان فریقنك کلسی جهنمه قیلور (أرلنك هم الْخَاسِرُونَ) بوقباحت فریق آلاردر اولرینه ضرر ایتوچیلر (قُرْلَانَيْنِ كَفَرُوا) ای محمد علیه السلام کافر بولغان آدم لرگه نه بیت یعنی ابوسفیان و بولد اشلارینه (ان يَدَّبُّوا بِغُفْرَانِهِمْ مَا تَدَّبُّوا) اگر اسلامه کرو بیلی رسول الله غه دشمانلقسن طیبلسه لار آلا نك اولنگی گناهلاری بارلقانمش بولور (وَأَنْ يُعَوِّدُوا فَقَدْ مَضَتْ سُلَّةُ الْأَوَّلِينَ) و اگر رسول الله برلهن صوغش قیلوغه و دشمانلقغه کیری قایتسالار بس تعقیق اولگیلرینك سنی اوندی یعنی اولگیلر حقده بز نك سنتهز (عادهز) دنیا ده هلاک ایتو و آخرته عذاب قیلو ایدی بولارغه هم شول سنتهزنی قیلورمز (وَقَاتِلُوهُمْ) ای مؤمنلر کافرلر برلهن صوغش قیلغز (حَتَّى لَا تَكُونَ فِئْتَةً) کافرلرده کفر و شرک بولماسون اوچون (تاهلماسون اوچون) (وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ) دخی دیننك کلسی خالص الله اوچون بولسون اوچون (فَإِنْ انْتَهَوْا) بس اگر کافرلر کفر دن طیبلسالار (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرًا) کافرلرنك امله گان و قیلغان نرسه لرینی کورگوچیدر یعنی کفر دن طیب اولاری و اسلاملاری برابرنده اولوش بیرر (وَأَنْ تَوَلَّوْا) و اگر کافرلر اسلام سن یوز دوندرسه لر و کفر دن طیبلماسه لار (فَاعْلَمُوا) بس بلكز (أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ) درستلکده الله تعالی سرنك خوجه کز و یاردهم بیرر و چکزد (نعم المولى) نى خوش خوجه در اول الله تعالی (وَنِعْمَ النَّصِيرُ) نى خوش یاردهم بیرر وچى در اول الله تعالی ۱۰ نچی پاره باشی (وَأَعْلَمُوا) دخی ای مؤمنلر بلكز (أَنَّمَا غَنِمْتُمْ) درستلکده سرنك کافرلردن قهرا آغان نرسه کز (من شيء) بار بولغان نرسه دن (فَإِنَّ لِلَّهِ مِمَّا غَنِمْتُمْ) بس درستلکده اول غنیمت مالینك بیشمین برسی الله تعالی گه در لکن بوادر نده الله تعالی نى ذکر تعظیم اوچون گه دیگانلر یا که بیشم دن بری بیش تورلی کشیگه بولو الله تعالی گه ثابت در (وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا) دخی رسول گه در هم رسول گه یافلق ایبه سی بولغان آدم لرگه در (وَالْيَقَامِي وَالْمَسَاكِينِ وَأُولِي السَّبِيلِ) دخی یتیم لرگه هم مسکین لرگه هم بول اوغلنه (مسافرگه) در یعنی شول بیش تورلی صنف غه در لکن رسول الله نك وفاتی برلهن اوز اولوشیده هم یافلق ایبه سی قرده شلرینك اولوشی ده ساقط دیگانلر بس اوچ صنف غه قالا (أَنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ) اگر سز الله تعالی گه ایمان کیکرر بولسا کز (وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ) دخی قامر محمد علیه السلام گه حق برلهن باطلنی آبرغوچى بولغان بدر صوغش کونده ای بدر گان نرسه لرگه (فرشقه لرگه آیلرگه) ایمان کیکرر بولسا کز (يَوْمَ التَّقِي الْأَجْمَعَانِ) اول حق برلهن باطلنی آبرغوچى بولغان بدر صوغش نك مسلمانلر برلهن کافرلر جماعتی نك بولغان کونیدر (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) و الله تعالی هر بر نرسه اوزه رینه کوچی بیت کوجیدر (اذ) شول وقتدر اول بدر کونی (أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا) سز مدینه گه یافن بولغان چوقور یاننده بولسا کز (وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى)

باشلاغاچ كوپ ايقتوب كورسه تو البته الله تعالى نك كوزلرني بعض آدملرني كورودن مفع قیلووی برلهن بولا (لِبِقْضَى اللَّهِ أَمْراً كَانَ مَفْعُولًا) الله تعالى نك بوره وشچه كورسه تووی اوزينك عالمده قیلورغه تیبیشلی بولغان نرسه نى اوتهوی اوچوندر (وَآلَى اللَّهِ تَرْجِعُ الْأُمُورَ) واول الله تعالى گه اشلرني قايتارلمش بولور (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان كیترگان آدملر (إِذْ أَلْقَيْتُمْ فِئَةً) هر قايچان صوغشده كافرلر جماعتنه بولقساگز (فَأَتَّبْتُوا) بس صوغشورغه ثابته بولكز قايچماگز (وَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا) دخى الله تعالى نى كوپ ذكر ايتكز صوغش و قتلارنده (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) مقصودكزغه ايرشوركز اوچون (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ) دخى اللهغه هم الله نك رسوله اطاعت قیلكز (وَلَا تَفَازُوا) دخى بدر صوغشده نزاغلاشقا نكز كیى نزاغلاشماگز (فَفَشَلُوا) بس ضعيفله نورسز وقورقاساق لانورسز (وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ) دخى قوتكز ودولكز قولكزدن كيقهر بو آيتدن بلنديكه دولت نك قولدان كيقووينه باش سبب اتفاسزلق ايكان روسيه ده گى مسلمانلار نك هم دولت لرنيك قوللارندن كيتووی آچق اتفاسزلق من در خسان لار آراسنده تورلى عداوتلر بولقدن اهالى نك حقنى آكلماوندن در (وَأَصْبِرُوا) دخى دشمنان برلهن صوغش قیلغانده صبرلق قیلكز (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) در سنلكه الله تعالى صبرلق قیلوچيلار نك ياردهمی برلهن در (وَلَا تَكُونُوا) دخى ای مؤمنلر سز بولماگز (كَالَّذِينَ) شوندى آدملر (مَكَهَ كَافِرُلرِ) كیى (خَرَجُوا مِنْ بَارِهِمْ بَطْرًا) اول آدملر بورطلارندن ماقطانغانلارى حالده چقديلار (وَرِثَاءَ النَّاسِ) دخى آدملرگه ريبالانغانلارى حالده باطر وجومارط ديب ماقطاسونلار ديگانلرى حالده چقديلر مشركلر بدر واقعه سنده جعفه ديگان اورنغه يينكاج ابوسفیان نك ایلچسى كیلدى كیری قايتكز قافله كز سلامت قوتولدى دیدى ابو جهل بوق قايتیبیز بدرگه بارامز آنده خهر اچهمز قزلاردن اويونلار اويئاتدرامز توله ر بوغاز لیمز عزبلرني ده طعالمه ندرمز دیدى واقعا ابو جهل سوزى بوينچه بارديلار اما ايسرنكچ خهر ادرننه تولم خهر ينى اچديلر قزلار اويوننى ايشقو ادرينه تولم حسرتی اوچون يغلاو چيلار نك نوحه لر ينى ايشقديلر الله تعالى مؤمنلرني آلاز كیى بولماقدن طيبدى (وَيَصْطُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) دخى الله تعالى نك (دينندن) طيغانلارى حالده چقديلار (وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ) والله تعالى كافرلر نك قیلغان عمللرني كامل بلسگوچيدر (وَآذٌ) دخى شول وقنى ايسكه توشر ای محمد عليه السلام (زَيْنٌ لَهُمُ الشَّيْطَانُ) كافرلرگه شيطان زينقله دى (أَعْمَالُهُمْ) عمللر ينى يعنى رسول الله غه دشمنان بولوردى عمللر ينى ابليس كافرلرگه ماتور ايتوب كورسه ندى (وَقَالَ لِأَغَابٍ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ) دخى شيطان تهبقدى سزگه بو كونده آدملردن غالب كیلوچى هيچ كم بوق (وَأَنى جَارٌ لَكُمْ) ومين سزني قوتقاروچى من دبو يعنى شيطان كافرلر نك كوكللر ينه صالدى بو كونده سز نك جيكلو احتمالكز بوق دبو (فَأَمَّا قُرَائَتُ الْفُتْنَانِ) بس مؤمنلر فرقه سى برلهن كافرلر فرقه سى برسنى برسنى كوروب بولمشقانلارى زمانده (نَكْصَ عَلَى عَقَبِيَّةٍ) شيطان قايچقانى حالده ايكى او كچه سى اوزه رينه كیری قايتدى يعنى حيله سى باطل بولدى قوتقارام ديب واقعه قیلسه ده كافرلر نك هلاك بولووينه سبب بولووينى بلىدى (وَقَالَ أَنى بَرِّئٌ مِنْكُمْ)

دخی شیطان نهیندی، درستلکده مین سزدن (کافرلردن) بیزگوچی من (اِنِّ اَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ) درستلکده مین سز کورمه گان نرسه نی کورهم یعنی ابلیس مسلمان لارغه الله تعالی ننگ فرشته لار برلهن یاردهم بیرودنی کوردی (اِنِّ اٰمَانُ اللّٰهُ) درستلکده مین الله دان قورقمان (وَاللّٰهُ شَدِيْدُ الْعِقَابِ) والله تعالی عذاب قاطی بولغوجیدر بعضیلار بو ره وشچه ذکر ایتکانلر قریشلر بدر صوغشغه چغارغه کیکاش اوچون جیبیلعاج اوزلاری برلهن کنانه آراسنده بولغان صوغشنی ذکر ایتکانلر شول وقت ابلیس کنانه دن مالک اوغلی سراقه قیافینه کرب قریشلرگه نهیتکان بو کونده سزنی جیکه تورغان هیچ آدم بسوق قورقهماکز صوغشکز مین سزنی کنانه دن اوزم قوتقار وچمین دیگان مسلمان سکری آراسنده فرشته لرنی کورگاج کیری جیکه باشلاغان بو وقت ابلیس ننگ قولی هشام اوغلی حرث قولنده ایگان حرث نهیتکان بزنی بو حالده طاشلاب قایده کیتمه کچی بولاسون دیوب ابلیس مین سز کورمه گان نرسه نی کورهم دیب حرث ننگ قولندن کورگه گنه بهرب اچمتغان شوندا ن صوف کافرلر قورق قچاقان لار مغلوب بولغانلار مکه گه قایتقاج مالک اوغلی سراقه بزنی جیکه سردی وخراب ایتدی دیوسویلهب یورگانلر سراقه صوفی ایشمکاج والله مین سز ننگ بدرگه چقمانکزنی بامیم سز ننگ جیکلر وکزنی حاضر ایشتم دیگان قریشلر مسلمان بولدقلاری وقتده سراقه قیافنده ابلیس ننگ صورتلندکنی بلگانلر (اِذْ يَقُوْلُ الْمُنٰفِقُوْنَ) ای محمد علیه السلام هم مؤمنلر شول وقتنی ایسکزرگه توشرکز منافقلار نهیتور (وَالَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ) دخی کوللر نده شبهه بولغان آدملر نهیتور (غَرَّهُوْا غَلٰهٖ دِيْنَهُمْ) بومؤمنلرنی دینلری غرورلاندردی یعنی شول قدر اوزلری آز بولا نؤروب دینلرینه آلدانب صوغشغه چقدیلار معناسنده (مؤمنلر اوچ یوزده اون اوچ مقداری گنه بولغانلار) (وَمَنْ يَقُوْلْ عَلٰى اللّٰهِ) وکمدر اللهغه توکل قیلور (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (عَزِيْزٌ مَّكِيْمٌ) آزکشینی ده غالب ایتوده قوتلیدر هم هر اشنده حکمت ایبه سیدر (وَلَوْ تَرَىٰ) واگر کورسه ک ایسدی سین ای محمد (علیه السلام) (اِذْ) شول وقتنی (يَتَوَقَّى الدِّيْنَ كَفَرُوْا الْمَلَائِكَةُ) کافر بولغان آدم لرنی فرشته لرننگ بدرده اولترگانسنی (يَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ) فرشته لرننگ کافر لرننگ یوزلرینه صوقغان حاللرنده (وَاَدْبَارُهُمْ) دخی آرقالارینه صوقغان حاللرنده کورسه ک ایسدی (وَدُوْعُوْا عَذَابَ الْاٰخِرِيْنَ) دخی یاندرغوجی عذابنی تاتکز دیگان حاللرنده کورسه ک ایسدی الرغرسوالقنی کورر ایسک (ذٰلِكَ) فرشته لرننگ کافر لرنی صوغووی هم عذاب ایتوروی (بِمَا قَدَّمْتُمْ اَيْدِيْكُمْ) قوللرکز الک قیلغان نرسه کفر وگناهلار سببلی در (وَاِنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله تعالی (لَيْسَ بِظُلٰمٍ لِّلْعَبِيْدِ) قوللرینه ظلم قیلوچی توکل در (كُذِّبَ آلَ فِرْعَوْنَ) بومکه کافرلریننگ عادت فرعون قومی ننگ عادت کبیدر (وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلَهُمْ) دخی فرعون قومندن بورون بولغان کافرلرننگ عادت کبیدر (كُفَرُوْا بِآيٰتِ اللّٰهِ) اولدنگی امتلر الله تعالی ننگ آیتلرینه کافر بولدیلار (فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ) بس الله تعالی آلارنی گناهلاری سببلی عذاب برلهن توتدی نیتکه بو کافرلرنی توتغان ایسدی (اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ) درستلکده الله تعالی قوتلیدر (شَدِيْدُ الْعِقَابِ) عذاب قاطی بولغوجیدر (ذٰلِكَ) کافرلرگه بو عذاب (بِاَنَّ اللّٰهَ) بوننگ سببیلیدر

درستلىكده الله تعالى (لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً) نعمتى اوزگار توچى بولمادى (اَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ) اول نعمت
 برلەن بىر قومگە انعام قىلغان ايدى يعنى بىر قومگە بىرگان نعمتى كىرى آلمادى (حَتَّى يَغْيُرُوا مَا بَايَعْتُمْ)
 اول قوم اوزلارنى بولغان ايزگو حالنى يادز حالگە اوزگار تكانلر يىنە قدر شونىڭ كىبى مسلمانلارغە دە
 الله تعالى دنيا دە الوغ نعمت بىرگان صوگرە مسلمانلار اوزلارنىڭ حاللرىنى اوزگار تولىرى سببلى
 بونەمەتلرنىڭ كىوبىنى آلغان بو آيتكە موافق رسول اكرمنىڭ « كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ » دىگان
 حدىتى چونكە بو حدىتنىڭ معناسى اوزگرنىڭ بولغان رەوشىگزچە سزنىڭ اوستىگردە تصرف قىلنور
 هر وقت بوأش خلق اوستىندە بولغان ما كىملر باشقە نورلىرىك تصرف ايتەلر مسلمانلار اگردە اولانكى
 غىرلرلىنى جوبىماغان بولسەلار ايدى بو قدر رذالتكە نوشمەگان بولورلار ايدى « تفكروا يا اولى
 الاباب » (وَاِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) دىنى درستلىكده الله تعالى البتە كافرلىڭ ئەيتكان سوزلرلىنى ايشتىكوچىدىر
 اشلەگان اشلرلىنى بىلگىكوچىدىر (كَذَّابٌ اَل فِرْعَوْنُ) بو مكە كافرلىڭنىڭ عادى فرعون قومىڭنىڭ
 عادى كىبىدىر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دىنى فرعون قومىدىن بورون بولغان آدملىرنىڭ عادى كىبىدىر
 (كَتَبُوا بَايَاتِ رَبِّهِمْ) اولدەكى املر رىلرلىڭنىڭ ايتلىرىنى بالغانغە توندىلار (فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ)
 بس اولدەكى املارنى گناھلارى سببلى هلاك ايتدىك (وَاغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ) دىنى فرعون قومىنى صوغه
 غرق ايتدىك (وَكُلُّ كَانُوا ظَالِمِينَ) وبوالله تعالى نىڭ ايتلىرىنى بالغانغە تونقان فرقلردن هر برسى
 اوزلر يىنە ظلم ايتوچى بولدىلار (اِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ) درستلىكده الله تعالى حضورندە بىر اوزەرنده
 يۇرى تورغان جان ايىهلرلىڭنىڭ ايكى باوزى (الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملردى يعنى كافرلىرنده
 ثابت بولغان آدملردى (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس كافرلىرنده ثابت بولغان آدملر ايسان كىترەمسىلر
 بىو قىرىضە يهودلرى رسول الله برلەن صوغش قىلماسقە هم رسول الله نىڭ دشمانلار يىنە ياردەم ايتەمسىكە
 عهد قىلدىلار اوزلرى صوغش وقتىندە مشركلرگە قورال بىروهرلەن ياردەم ايتدىلر بىز قىلغان عهدىمىزنى
 اوزوندىق دىدىلر مونىڭ صوگىند، يىنە عهد قىلدىلار خىلىق صوغشنىندە صوغشقا چغو سببلى يىنە عهدلىرىنى
 بوزدىلار الله تعالى شول حققە ذكىر قىلناچق ايتقىنى ايتىردى (الَّذِينَ) شوندى آدملر (عَاهَدْتِ
 مَعَهُمْ) اول آدملرگە عهد قىلدىك سىن يعنى بىو قىرىضە يهودلر يىنە (نُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ) مونىڭ
 صوگىندە اول آدملر هر بر مرتبە عهدلىرنده عهدلىرىنى بوزار بولدىلار (وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ) والار عهد
 بوزودە الله دن قورقماس بولدىلار (فَاَمَّا تَتَّقَنَّاهُمْ فِي الْحَرْبِ) بس اكر سىن وعدە بوزوچى كافرلىرى
 صوغش وقتىندە طابىساڭ (اوچراطىساڭ) (فَشَرَّدَبَهُمْ مِنْ خَلْفِهِمْ) بو كافرلىرى ياوز ئولترو بىرلەن ئولترو سببلى
 بولار آرطىندە بولغان كافرلىرى صوغشكىدان آيسر يعنى صوغشە تورغان كافرلىرى ئولترو شول قدر قاطى
 اولسون الار آرتمىغى كافرلىرگە عبرت بولورلق بولسون سىڭا كىرشلىك بولماسونلار (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ)
 اول كافرلىرنىڭ آرطىلارندە بولغانلارى وعظله نسونلر اوچون (وَاَمَّا تَغَابَنُ مِنْ قَوْمٍ) واكر سىڭا عهد قىلغان
 قومىن قورقساڭ (خِيَانَةٌ) عهدلىرىنە خىانت قىلورلارندىن (فَاَنْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ) الارنىڭ عهدلىرىنى

عدللك اوزەرىنە اوزلەرىنە طاشلايمىنى عهدى بوزغانلىقى آرادە بلسون اوزگەنە بل (ان الله) درسلىكە
 الله تعالى (لَا يُعِبُّ الْغَائِبِينَ) خىانت قىلوچىلارنى دوست كورمەس بو آيتىن بىلە در اكرده ذمى عهدىنى
 بوزسە مەرىي حكەمىدە بولوچىلىقى چۈنكى الله تعالى عهدىنى بوزغان ذمىلارنى ئولقرونى كۆپ قىياو
 بىرلەن امر قىلدى دىنى بو آيتىدە غەزەپنى مەن بولوۋىنە دلالت بار چۈنكى الله تعالى عهدلەرنە خىانت لىرىنى
 بىلسەك عهدلەرنى اوزلەرىنە طاشلاۋىشنى مەنسى بىز سىز لىرىنە عهد قىلمايمىز بىلكە سىزنى قىل قىلامىز مەنسىدە
 يەدە بو آيت دلالت قىلا عهدكە خىانت دن قورقغاندە عهدنى طاشلاۋ واجب بۇلوغە (وَلَا يُعَسِّبَنَّ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) دىنى كافر بولغان آدمىلەر حساب قىلماسون (سَبِقُوا) مسلمانلارنىڭ غالب بولوۋىدىن قۇتۇلدىلار
 دىب (انهم لا يعجزون) درسلىكە كافرلەر اوزلەرىنى ايسىقە كۆچىلەرنى اوزلەرىنە ايرىشودن عاجىز قىلا
 آلماسلار (وَأَعْتُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ) اى مۇمىنلەر كافرلەر بىرلەن صوغىش اوچون كۆچىز بىنكان قىدر
 حاضرلە كز (من قُوَّة) قوتىننى مەنلىق قىلار بولار بومىلار بولامىقلىرى حاضرلە كز (وَمَنْ رَبَّاطِ الْخَيْلِ)
 دىنى الله يوللىدە صوغىش اوچون بەيلەنمەش آطلاردان حاضرلە كز امام زاهىدى ئەيىقە الله تعالى هېچ اورنە بۇتۇن
 طاقىنى صرفى قىلورغە قوشمادى مگر ايكى نرسەدە قوشدى بىرى تىقراقىدە ايكىنچىسى دىندە مخالقلەر بىرلە
 صوغىش قىلو اسبابى حاضرلە وده (تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ) بو حاضرلەنگان قوت هم آطلار بىرلەن
 اللهنىڭ اوزگەرنىڭ دشمانلىقىنى قورقۇرسىز (وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ) دىنى بۇلارغە باشقە بولغان كافرلەرنى
 (بعضيلار يهودلەر بعضيلار منافق لار مراد دىگانلەر) لىكن مسلمانلارنىڭ صوغىشقا چىغودان قورقۇچىلارنى
 مەراد بولوۋى قىرىپەك (لَا تَعْلَمُونَهُمْ) اول ايكىنچى لىرى مەنىسى اللهنىڭ اوزگەرنىڭ دشمانلار كزغە
 باشقەلارنى سىز بىلمەيسىز (اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ) الله تعالى آلارنى بىلسور (وَمَا تَنْفَقُوا مِنْ شَيْءٍ) وشول نرسە كىم
 سىز آنى انفاق قىلورسىز انفاق قىلا تورغان نرسەدن (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله يوللىدە (يُوفَىٰ إِلَيْكُمْ) اول
 نرسەنىڭ جىزاسى سىزگە كامىل بىرلەش بولور (وَأَنْتُمْ لَا تَنْظَمُونَ) دىنى سىز جىزائى كىمە بو بىرلەن ظالم قىلمايسىز
 (وَأَنْ جَنَعُوا لِلسَّلَامِ) واگر كافرلەر صوغىشدا صالغە قە مېل ايتسەلەر (فَأَجْنَحْ لَهَا) اول وقت سىندە صالغە قە
 مېل ايت (وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) دىنى اشكىلى الله تعالى اوزلەرىنە طابىر سىن (أَنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)
 درسلىكە اول الله تعالى كافرلارنىڭ سوزلەرىنى ايشىق كۆچىدەر ونىقلىرىنى بىلگۈچىدەر (وَأَنْ يُرِيدُوا أَنْ
 يَخْدَعُوكَ) واگر سىنكا مگر وھىلە قىلورنى تەلەسەلەر كافرلەر (فَأَنْ حَسْبَكَ اللَّهُ) بس درسلىكە سىنكا هر
 اشە بىلگۈچىك الله در (هُوَ الَّذِي آيَدُكَ بِمَضْرَةٍ) واول الله شوندى الله در سىنى ياردمى بىرلەن قوتلەدى
 (وَبِالْمُؤْمِنِينَ) دىنى مۇمىنلەر بىرلەن قوتلەدى (وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ) دىنى مۇمىنلارنىڭ كۆڭللىرى آراسىنى
 الفتلەندردى (لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) اكرده عرب دن بولغان مۇمىنلارنىڭ كۆڭللىرىنى الفتلەندردى
 اوچون بىردە بولغان بۇتۇن نرسەنى صرفى ايتسەك دە (مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ) مۇمىنلارنىڭ كۆڭللىرى آراسىنى
 الفتلەندردى آلماس ايدىك (وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ) شولايدە الله تعالى مۇمىنلارنى الفتلەندردى (أَنَّهُ عَزِيزٌ
 حَكِيمٌ) درسلىكە الله تعالى اشە غالىبەر هم حكمت ايبەسىدەر (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) اى آندى بىغەبەر

(مَسْبُكُ اللَّهِ) الله تعالى هر اشدہ باردہم بیرو یوزندن سیکا بیتکوچیدر (وَمَنْ آتَبَعَكَ) دخی سیکنا ایبہرگان آدمار بیتکوچیدر (مَنْ الْهُمْنِيْنَ) سیکنا ایبہرگان آدمار مؤمنلردن بولغوجی (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای آندی بیغمہر (مَوْضِ الْهُمْنِيْنَ عَلَى الْقِتَالِ) مؤمنلرنی صوغش قیلورغہ قزدر (أَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَاهِرُونَ) اگر سزدن (مؤمنلردن) یکرمی صبر قیلوجی آدم بولسہ (يَغْلِبُوا مَاتِقِينَ) کافرلردن ایکی یوز آدمگہ اؤستون بولورلار معنی مسلمانلاردان کافرلر ادن درجہگنہ آرتق بولسہ مؤمنلرگہ قاپو حرام بولور صوغش قیلو واجب بولور (وَأَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ) واگر سزدن یوز آدم بولسہ (يَغْلِبُوا أَلْفًا) مگہ آدمگہ اؤستون بولورلار (مَنْ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدماردن برسی برسہ مناسب بولغان عدد برلہن ہر معنائی قات قات ذکر قیلو آزرلہن کوب ننگ مکسی برابکانچیلکگہ دلالت اوچون (بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ) یکرمی مسلمان ننگ ایکی یوز کافرگہ دخی یوز مسلمان ننگ مگہ کافرگہ اؤستون بولوروی ہوننگ سبیلی در درستاکسہ اول کافرلر اللہنی ہم آخرت کوننی ہامی تورغان قوملردر آلا حیوانلار کیی ثواب امید ایتمی گنہ صوغش قیلالار اللہننگ یاردہمی امید ایتمی لر شوننگ اوچون آلارننگ صوغشہ ثباتلاری وتوزملری ضعیفی امامؤملر اللہ تعالی ننگ رضالغی و آخرت ثوابی امید ایتمی صوغش قیلدقلارندان ثباتلی وتوزملی لردر (الآن خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ) حاضر زماندہ اللہ تعالی سزدن صوغش امرین جیکلہ بتندی (وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا) دخی سزدہ ضعیفی لک بارلغنی بلدی (فَأَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ) بس اگر سزدن یوز صبرلق قیلوجی آدم بولسہ (يَغْلِبُوا مِائَتِينَ) کافرلردن ایکی یوز آدمگہ اؤستون بولور (وَأَنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ) واگر سزدن مگہ آدم بولسہ (يَغْلِبُوا أَلْفِينَ) ایکی مگہ آدمگہ اؤستون بولور یعنی صوغشہ مسلمانلاردان کافرلر ایکی درجہگنہ آرتق بولسہ صوغش قیامای قاپو مسلمانلارغہ حرام بولوب صوغش قیلو واجب بولا (بِإِذْنِ اللَّهِ) اللہ تعالی ننگ تلہوی برلہن اؤستون بولور (وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) واللہ تعالی صبرلق قیلوجیلار برلہن برگہ در یعنی آلارننگ یاردہمنہ در ہر ایکی آیت اولگسی منسوخ ایکنہسی ناسخ دیگانلر قرآن دہ منسوخ بولغان آیت ننگ صولکندوق ناسخ بولغان آیتی کیلگان اورن ایکی گنہ برسی اوشبو آیتدر برسی مجادلہ سورہ سئلہ دیگانلر بعضیلر ہر ایکی آیت ننگ اولگسی منسوخ بولوب ایکنہسی ناسخ توگل دیگانلر چونکہ اولدہ مسلمانلار آز ایدی اون کافرگہ بردن آرتق تیپہرلک توگل ایدی صوغش قیلوی طورودہ یارامی چونکہ مقصود اللہننگ دینلی اؤستگہ چغارو شوننگ اوچون مسلمانلار آرزماندہ ہر مسلمان اون کافرگہ قارشى توروبرلہن بیورلدی اما مسلمانلار کوبہ یگان صولکندہ اللہ تعالی جیکلہ بتندی ینہ بو آیتدہ ضعیفی لکن بعضیلر تہن ضعیفی لگی بعضیلر بصیرت ضعیفی لگی دیب آلفانلار بدر صوغشہ قریش کافرلردن بیتمش آدمنی مسلمانلار اسیر ایقب آلفاچ بوا سیرلر حقنہ رسول اللہ صعاہدہلرگہ مشورت قیلدی ہولارنی نی اشلیک دیدی ابو بکر الصدیق رضی اللہ عنہ تہ یقندی فدینہ آلدہ ہولارنی قل ایقب قالدر اوز قومنگ واوز اہلک دیدی حضرت عمر رضی اللہ عنہ تہ بتندی ای اللہننگ رسولی ہولار کافرلرننگ باشلاری اوزنگی یالغانغہ توتدیلار

طوغان یورطکدان چغاردیلار بیر بزگه بولارنڭ موبلارینه صوغامز دیدی رسوللله الله ته یقندی الله تعالی بعض ابرلرنڭ کوڭللیرینی شول درجه یومشاق قیلاناکم قایماقمن یومشاق بولایکان وبعض ابرلرنڭ کوڭللیرینی شول درجه قالمی قیلامتی طاشدانن قاطی بولایکان ای ابوبکر سیدنڭ مثالڭ ابراهیم علیه السلام کبی نیته که ابراهیم کمدرمینا اییه راول مینم امتمن و کمدر گناهللی سین آنی بارلقاغوچی و رحمت قیلغوچی سن دیدی ای عرسینڭ مثالڭ نوح پیغمبر کبی نیته که اول ته یقندی ای ربم بیر یوزنده کافرلردن برجان اییه سیدنه قالدرما دیومونڭ سوکنده رسول الله اسیرلرنی صحابه لرگه ناپشردی نله سه کز عمر رابنچه قیلکز (ئولترکز) و نله سه کز ابوبکر رابنچه قیلکز (مال برلهن فدیله کز) دیدی صحابه لر ابوبکر رابنچه قیلدی یارلار شوندن صوڭ ذکر قیلناچق ایکی آیت اییدی (مَا كُنْ لَنبِيٍّ) پیغمبر اوچون مناسب اش بولمادی (أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى) اول پیغمبرگه اسیرلر بولو (حَتَّى يَبْخُضَ فِي الْأَرْضِ) کافرلرنی ئولقروده بیرده بیگ توروشقانه قدر (تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا) ای مؤمنلر فدا آلو برلهن دنیا فائسسی تلیسز (وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ) واللله تعالی سزگه آخرت نوابنی نلیدر (وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) واللله تعالی دوسقلارین دشمانلارینه اؤسقون قیلوده غالبدر هم دوسقلارینڭ و دشمالارینڭ حالنه لائق بولغان نرسه نی بلوده حکمت اییه سیدر بو آیت ایکنانڭ سوکنده حضرت عمر رسول الله قاطنه کردی رسول الله هم ابوبکر الصدیق یغلاب او طورالار ایدی حضرت عمر ای الله نڭ رسولی نی اوچون یغلیسز میکانده خبر بیرکز اگر یغلارغه قوتم بیتسه میدنه یغلارمن قوتم بیتسه کوچه نوب بولسه ده یغلارمن دیدی رسول الله ته یقندی ای عمر یولداشلارڭ اوچون یغلا فدا آلدقلاری اوچون بو آه اچمادنه عذابکه عرض قیلنولاری یاقن بولدی دیوباقن آغاچه اشارت قیلدی ای عمر اگر عذاب ایسه سیدنڭ برلهن معاذ اوغلی سعدن باشقه هیچ کم قالماس ایدی دیدی (لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ) ا کرده الله دن یازلمش حکم بولمسه ایدی (سَبَقَ) اجتهاد برلهن عمل قیلغان آدم اوزه رینه عذاب قیلماس سزلق حکمی اوتکان بولمسه ایدی (لَمْ سَكَمُ) البنه سزنی توتار ایدی (فِيْمَا اَخْتَلْتُمْ) آلغان نرسه کزده (اسیرلرنڭ فدا سنده) (عَذَابٌ عَظِيمٌ) الرغ عذاب بعلی سز نڭ فدا آلو کز هوا نفسانیه کز اوچون توکل بلکه اجتهاد برلهن اگر هوا نفسانیه کز اوچون بولسه الله تعالی سزنی الرغ عذاب برلهن عذاب قیلور ایدی بس بو آیت دن بلده در مجتهدنڭ خطاسی اوچون عقاب بولماوی ینه ا کرده بر حکم اجتهاد برلهن بلسه مونڭ سوکنده بو حکمنڭ خلاقی برلهن نص کیلسه بو اجتهاد برلهن عمل نڭ ساقط بولماوی بلده هم بو نص برلهن عملنڭ واجب بولماوی بلده چونکه رسول الله فدا آلو برلهن حکم ابتکاج خلافسه نص کیلسه ده فدا آلو حکمی همیشه جائز بولوب قالغان اما مجتهدنڭ اجتهاد برلهن حکم چغارونمن بورون نص وارد بولغان بولسه اول نص نی مجتهد بله گان بولسه بو وقتده نص برلهن عمل قیلنه اجتهاد برلهن عمل قیلنی (فَكُلُّوا مِمَّا غَنَمْتُمْ) بس ای مؤمنلر سز غنیمت ایتم آلغان نرسه لر کزدن آشا کز مؤمنلر اولگی آیت ایکنکاج غنیمت مالنن صافلانغانلار یا که فدا اوچون آلغان نرسه لر کزدن آشا کز چونکه بوده غنیمت جمله سندن (حَلَالًا طَيِّبًا) حلال و خوش بولغان حاله اول غنیمتلر ایکنچی معناغه بنا بو آیت

آراسىندە ھەد باردر بس بو وقتدە ھىجرەت قىلماغان مۇمىنلارگە ياردەم ايغوادچون ھەدى بولغان قوم ضررىنە ياردەم بىرىپ ھەدىگىزنى بوزماق بىر آيتدە الوغ گناھلى آدم نىڭ ايمان دان چىمايىنە ھىمىشە مۇمىن بولۇپىنە دلالت بار چۈنكى ھىجرەت فرض ايدى ھىجرەتنى قويۇپ گناھ ايدى شولاي بولا تۇرۇپ اللە تەلى ھىجرەت قىلماغان آدملىرىنى مۇمىن دىپ آتادى (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) واللە تەلى سىزنىڭ ھەل قىلغان نىسەگىزنى كورگۈچىدۇر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دىنى شۇندى آدملىر كافر بولدىلار (بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) كافر بولغان آدملىرىنىڭ بىعضى بىعضىگە مېراث دە مېولى (تصرف قىلۇچى) لاردىر يەنى بىعضى بىعضىدىن مېراث آلۇرلار (الْأَتَّعَلُوهُ) اگىردە مېن - سىزگە بىيورغان نىسەنى قىلماساڭىز يەنى اوز آرا لارگىزدە دوستلىقى ھىم بىعضىڭىزنىڭ بىعضىڭىزدان مېراث آلۇپىنى دىنى اوزىڭىز بىرلەن ئىخالفلىر آراسىدە بولغان ياقىلىقىنى بىترونى (نَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ) بو اشكىز بىيردە فىقنە بولۇر يەنى ايمان نىڭ ضەيىفلىغىنى كىرىنىڭ غالب بولۇپى بولۇر (وَفَسَادٌ كَبِيرٌ) دىنى دىندە الوغ بوزۇقلىق بولۇر (وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا) دىنى شۇندى آدملىر ايمان كىتىردىلر وطوغان يورطلارندىن (مەكەدىن) ھىجرەت ايتىدىلر (وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دىنى اللە تەلى نىڭ رضالىق يولدىدە صوغىش قىلدىلار (وَالَّذِينَ آوَا وَنَصَرُوا) دىنى شۇندى آدملىر مەكەدىن ھىجرەت قىلغان رسول اللەنى ھىم صەباھلىرىنى يورطلارندە توتىدىلار بىر دەم ايتىدىلر يەنى مەھجرلر بىرلەن انصار (أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا) بو صىقىدە بولغان مەھجرلر ھىم انصارلار آلاردىر ھىق مۇمىنلر اللە تەلى مۇمىنلرنى اۇچكە بولدى ھىجرەت قىلماغان مۇمىنلر مەھجرلر انصارلارغە صۇگىرە ايماندىە كامىل بولغانلار بىنى بىيان ايتدى (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بو صىقىدە بولغان آدملىر اۇچون يارقىسا بولغۇچىدۇر (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) دىنى اوجىمىدە ھىمىلى رىزق بولغۇچىدۇر (وَالَّذِينَ) دىنى شۇندى آدملىر (آمَنُوا مِنْ بَعْدِ) سىز ھىجرەت قىلغاندىن صۇك ايمان كىتىردىلر (وَهَاجَرُوا) دىنى ھىجرەت قىلدىلار (وَجَاهِدُوا مَعَكُمْ) دىنى سىزنىڭ بىرلەن بىرگە صوغىش قىلدىلار (فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ) ھىس بو صىقىدە بولغان آدملىر اى مەھجرلر وانصارلار آلار سىزنىڭ جەملەگىزدىن دىر (وَأُولَئِكَ الْأَرْحَامُ) دىنى نىسب و رىھم جەھەتتىن ياقىلىق ايبەلىرى (بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ) ھولارنىڭ بىعضى بىعضىگە مېراث دە ياق كىشىلردىن آرتقارلىقىدۇر (فِي كِتَابِ اللَّهِ) اللە تەلى نىڭ مەكىلدە (إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) دىر سىلگە اللە تەلى ھىر نىسەنى بىلگۈچىدۇر

انفال سۇرەسى نىڭ تىرجەمىسى تامام بولدى - توبە سۇرەسى باشلانما .

برائت توبە سۇرەسى مەدىنەدە ايتىلغان جەمى يوزدە اوتوز ايت بو سۇرەنىڭ باشلىدە بىسم اللە الرىھمىن الرىھمىم دىپ ئەيتىلى نىقەكە امام شاطىبى ھىجرەتلىرى ئەيتىلغان (مِمَّا تَصَلُّوا أَوْ بَدَأْتُمْ بِرَأْتِ * لَقَدْ زَيَّلْنَا بِالسَّيْفِ لِسْتِ مُبْسَمًا * وَلَا بَدَأْتُهَا فِي ابْتِدَائِكَ سُوْرَةٌ * سَوَاهَا وَفِي الْأَجْزَاءِ خَيْرٌ مِّنْ نَّلَا) دىبو مضمونى ھىر سۇرەنى توتاش قىلۇپ اوقۇساڭىز ياكە برائت سۇرەسى اوقۇرغە باشلاساڭىز ايمىلگىنى كۆتەرو اۇچون ايتىلغانلىقىدىن بىسم اللە ئەيتىلۇچى توگىل سون اما برائتتىن باشقە سۇرەنى باشلاپ اوقۇغان وقتىدە اللە بىسم اللە ئەيتىلۇپ چارە يوق اما سۇرەنىڭ اورتاسىدىن اوقۇرغە توتۇنغاندە اوقۇغان آدم بىسم اللە ئەيتىلۇپ بىرلەن ئەيتىلە وآراسىدە

اختيارلى تەبىئەتە يارى ئەيتەن سەدە يارى بىر طرفىدە آرتفاق يوق يالغىز اعدود ئەيتو بىرلەن كفايەلە نور
 (بِرَأْفَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ) بو اللەدن ھەم رسول اللەدن ايرىشكۈچى بىرلىك در يعنى عصمت نى كىسلوويدى
 (إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) مشركلردىن سىز مۆمىنلەر عەھد قىلغان آدملىرىگە يعنى اللە تەئالى ھەم
 اللە نىڭ رسولى سىزنىڭ مشركلەرگە قىلغان عەھد كىزدىن بىزدىلەر (فَسِيعُوا فِي الْأَرْضِ) بىس يېردە سېرىقلىك
 (أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ) دورت آي يعنى شوال ذوالقعدة ذوالھججە مەھرىم آيلارنىدە يعنى صحابەلەر عرب مشركلرىدە
 عصمت بىرلەن عەھد قىلدىلار بومشركلەر عەھدلىرىنى بوزدىلار مگر بىزىدە بىرلەن بىز كىنەنە بوزمادى
 بىس عەھد بوزۇپچىلارنىڭ عەھدلىرىنى اوزلىرىدە تاشلاندىدە دورت آي تىنچ بولۇپ يۈرۈپ بىرلەن امر
 قىلدىلار مشركلەرگە بو آيت اينگاندىن سوڭ رسول اللە حضرت علينى اوزى آطلانا تورغان تۈەسە
 (عُضْبَاءُ) آطلاندىرپ مناغە حج مۇسەبە بىبەردى حضرت ابو بكرنى آلدان امير ايتىپ بىبەرگان ايدى
 حضرت على بىتەرگە ياقىلاشقاچ تۈە آياغىنىڭ تاوشى ايشىتپ ابو بكر الصديق نوقنادى ھەم رسول اللە
 تۈەسىنىڭ آياق تاوشى ايشىتپ دىدى حضرت على كىلۇپ بىتەكچى ابو بكر الصديق اى على امير بولۇپ
 كىلدىكى مامور بولۇپ كىلدىكى دىدى يعنى بىرۈچى بولۇپ كىلدىكى باكە بىرۈلۈش بولۇپ كىلدىكى
 مەنسىلدە حضرت على بىرۈلۈش بولۇپ كىلدىم دىدى ذوالھججە نىڭ بىدىنچى كۈنى بولغاچ ابو بكر الصديق
 خطبە اوقۇدى حج عمللىرىنى خلىغە سۈيلىدى قىرمان عىدى كۈنى جەمەتە عىبەدە حضرت على آياق اوزرە
 باصوب خلىغە نطق سۈيلىدى ئەيتىدى اى آدملىرى مەن اللە نىڭ رسولى نىڭ سىزگە بىبەرلىگان ابلەجىسى مەن
 خلىق نى بىرلەن بىبەرلىك دىدىلەر حضرت على خلىقغە اوتوز آيت مەقدارى قرآن اوقۇدى ئەيتىدى مەن
 دورت تۈرلى نەرسە بىرلەن بىرۈلۈش بولدىم بىرى شول بولدىان سوڭ بىت اللەغە ھىچ بىر مشركلنىڭ
 ياقىن بولماي بىرلەن ايكىنچى شول كەبە اللەدە ھىچ كەنەك يالانغاچ طرف قىلماي بىرلەن اوچۇنچى
 اوچماغە كىمەس مگر مۇمن بولغان آدمگە كىر دىگان سوز بىرلەن دورتۇنچى شول ھىچ عەھد ايبەسە
 عەھدلىرىنى تامام قىلو بىرلەن (وَأَعْلَمُوا) دىكى بىلگىزىز مشركلەر (أَنْتُمْ غَيْرُ مَعْجِزِي اللَّهِ) درىستلىكە سىز
 اللە تەئالى نىڭ عىبابى فەت قىلدىرۇچىلار تۈگىلىزىز گرچە سىزگە اللە تەئالى مەھلت بىرسەدە (وَأَنَّ اللَّهَ)
 دىكى بىلگىزىز درىستلىكە اللە تەئالى (تُحْزَى الْكَافِرِينَ) كافرلىرى دىنپادە ئولتۇرۇ بىرلەن آخىرتىدە
 عىتاب بىرلەن رىھاي قىلوچىلەر (وَأَذِنَ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ) دىكى بو اللەدن ھەم اللە نىڭ
 رسولىدىن آدملىرىگە بىلرۈدر (يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ) حج اوزى ھەم الوغ عمللىرى تەمام بولا تورغان
 الوغ كۈنىدە (عید كۈنىدە) بىعضىلەر رسول اللە نىڭ «الْحَجُّ عَرَفَةَ» دىگان سوزىدە قاراب حج اكبر
 كۈنى ھەرقە كۈنى دىگانلەر (أَنَّ اللَّهَ) بو بىلرلىگان نەرسە شولدر درىستلىكە اللە تەئالى (بَرَى
 مِنَ الْمُشْرِكِينَ) مشركلرنىڭ عەھدلىرىدىن بىزگۈچىلەر (وَرَسُولُهُ) دىكى اللە تەئالى نىڭ رسولىدە مشركلرنىڭ
 عەھدلىرىدىن بىزگۈچىلەر (فَأَنْ تَبْتَمَّ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) بىس اكر كىزدىن دىكى وعدە بوزۇدىن تۈبە ايتسە كىز
 بىس اول تۈبەكىز سىزنىڭ اوچۇن ايزگۈدر (وَأَنْ تَوَلَّيْتُمْ) واگر تۈبەدىن ھەم وعدەگە وفا قىلودىن يۈز

دوندسه ئز (فاعلموا) بس بلكز (انكم غير معجزى الله) درستلكده سز الله تعالى نى عذاب قيلودن عاجز اينوجى توكل سز (وبشرا للدين كفروا) دغى كافر بولغان آدملرگه سز بونچ (خبر) بيور (بعذاب اليم) رنجتكوچى عذاب برلهن (الا للدين) مگر الله تعالى هم الله نك رسولى شوندى آدملر نك عهدلر ندىن بيزمهس (عاهدتم) اول آدملرگه سز عهد قيلدكز (من المشركين) مشركلردن بولغوجى اول عهد قيلغان آدملر كز (ثم لم ينقصوكم شيئا) مونك صورتده عهد نك شرطلار ندىن هيچ نرسه نى كيمته سه لر (ولم يظاهروا عليكم احدا) دغى سز نك ضرر كز اوزه رينه دشمانلار كز ندىن هيچ كم كه ياردهم بهر مه سه لر (فآتوا اليهم عهدهم الى مدتهم) بس اول مشركلرگه مدنلرى تمام بولغانغه قدر عهدلر بىلى تمام اينكز (ان الله) درستلكده الله تعالى (يحب المتقين) عهد نى تمام قيلو برلهن اوز ندىن صاقلانوجيلار نى دوست كورر (فاذا انسلخ الاشهر الحرم) بس هر قايچان حرام آيلار اوتسه (فاقتلوا المشركين) بس عهدلر بىلى بوزغان هم مسلمانلار نك ضررينه كافرلرگه اعسانت قيلغان مشركلر نى ئولقركز (حيث وجدتموهم) قايروغنه اور نده تاپسا كز ده (وخذوهم) دغى اسير اينسوب آل كز (واحصوهم) دغى بوغاولا كز (واقعدوا لهم كل مرصد) دغى مشركلر نى صاقلار اوچون هر هر اونه طورغان اورنلار نده قايچوب (بو صوب) اولطركز (فان ناهوا) بس اگر مشركلر كفرلر ندىن، توبه اينتسه لر (واقاموا الصلوة) دغى نماز اوقوسه لار (واتوا الزكوة) دغى زكوة بيزمه سه لر (فخللوا سبيلهم) بس اول مشركلر نك يوللار بىلى بوش قيلكز يعنى آلار نى قوللار نى قوتقار كز وآلارغه ياوزلق برلهن كرشه ئز (ان الله) درستلكده الله تعالى (غفور رحيم) توبه قيلغان آدملر نى يارلقاغوجيدر هم رحمت قيلغوجيدر بيضاوى ايدهسى بو آيتده نماز اوقوماغان وزكوة بيزمه گان كشيلى ده قىل كىبى ايتوب بيله ب توتوغه دلالت باردى لكن امام اعظم مذهبندىن بولغان فقهاكتابنده بو طريق غنه بار اكرده هر شهر خلقى نماز اوقوماسالار هم زكوة بيزمه سه لر اول خلق برلهن امامغه صوغش آچماق درست ديگلن سوز حضرت على براءت سوره سى خلقغه اوقوب بو آيت كه بيقكاج برابر صورادى اكرده مشركلردن برابر كلام الله نى ايشتوگه قدر امينك ايستمه آينده اليترو سونى ديو حضرت على صبر ايتسه نوحى الله تعالى نك حكمنى اوقوب بيزيم ديو ذكر قيلناچق آيتنى اوقودى (وان احد من المشركين استجارك) اكرده مشركلردن بر آدم امان ايستمه (فاجره) بس اول مشركه امان بيور (حتى يسمع كلام الله) الله نك كلامنى ايشتكانه واويلاغانينه قدر يعنى كلام الله نى اويلا ب حقيقته ايرشكانينه قدر (ثم ابلغه مأمته) مونك صورتده اول مشركنى امينك اور نينه ايرشدر (يبيهر) يعنى ملت اونكان نك صورتده اكرده بو اور نده مسلمان بولماسه اوز نك امين تورا تورغان يورطينه ايرشدر مونك صورتده تله سك آنك برلهن صوغش قيل (ذلك) بو امان ايستمه گان مشركلرگه امان بهرو برلهن امر (بانهم قوم لا يعلمون) اوشبونك سبيليدر درستلكده مشركلر ايمان هم ايمانك حقيقتى نى ايكانلگنى بىلى تورغان قومدر (كيف يكون للمشركين عهد) مشركلر اوچون نيچك عهد بولسون (عند الله وعند رسوله) الله تعالى هم الله نك رسولى

حضورنده البته آلاغه عهد بوق (الّا) مگر الله هم الله نكف رسولی حضورنده عهد بولور (الَّذِينَ)
شوندی مشرکراکه (عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) اول مشرکراکه سز مسجد حرام حضورنده عهد قیلدکز
(فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ) بس سز نكف اوچون بولغان عهدلرنده اول مشرکرا طوغری بولوب طورغانلاری زمانه
(فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ) سزده آلاز اوچون بولغان عهدکزده طوغری تورکز یعنی آلاز سزکه قیلغان عهدلری
بوزماسه لار سزده آلاغه قیلغان عهدکزی بوزما کز (إِنَّ اللَّهَ) درستلسکده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ)
تقوالق قیلوچیلارنی دوست کورر یعنی عهدلرنده نوروچیلارنی دوست کورر (كَيْفَ) نیچک مشرکرا
اوچون عهد بولور (وَأَنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ) حالبوکم اول مشرکرا اگر سز نكف اوزهرکزگه، اوستون بولوغه
بول نابسالار (لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا) اول مشرکرا سز لرده بیمننی ویاقلغنی رعایه قیلماسلار (وَلَا ذِمَّةَ)
دخی عهدنی رعایه قیلماسلار (بِرِضَانِكُمْ بِأَقْوَاهِهِمْ) اول مشرکرا سزنی آغزلاری سوزلاری برلهن راضی
قیلورلار (وَتَأْتِي قُلُوبُهُمْ) دخی اول مشرکلر نكف کورکللری عهدلریه وفاء قیلودن طارطلور (وَأَكْثَرُهُمْ)
فاسقون) اول مشرکلر نكف کوبسی الله نكف طاعتندن چغروچیلاردر (اشقروا بآيات الله) مشرکلر الله تعالی نكف
آیتلری برلهن آلاشدر دیلار (ثُمَّ قَلِيلًا) آز بولغان ثمننی یعنی نفس آرزولاریه ایسه رونی
(فَصَدُوا عَنْ سَبِيلِهِ) بس مشرکلر الله تعالی نكف یولندن (دیلمندن) خلقنی طیبیلار (أَنَّهُمْ) درستلسکده
مشرکرا (سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) مشرکلر نكف قیلغان نرسه لری نی عجب یاوز بولدی (لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ)
هیچ مؤمن حقلده صاقلاماسلار (إِلَّا وَذِمَّةً) بیمننی ویاقلغنی هم عهدنی صاقلاماسلار (وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُخَلَّفُونَ) وهو مشرکلر یاوز لنده چیکمن اوتوچیلاردر (فَأَنْ تَأْبُوا) بس اگر مشرکلر کفردن توبه
ایتسلر (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ) دخی نماز اوقوسه لار (وَأَتَوْا الزَّكَاةَ) دخی زکوة بیرسه لار (فَأَخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ) بس بو صفنده بولغان مشرکلر سز نكف دینده قرده شلرکزدر (وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ) دخی آیتلرنی
بیان قیلورمز (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) بله طورغان قوم اوچون چونکه فائده له نوچی بله طورغان قومگه در (وَأَنْ
نَكُنُوا آيْمَانَهُمْ) واگر مشرکلر بیمنلرینی عهدلرینی بوزسالار (مَنْ بَعَدَ عَنْهُمْ) عهدلری صوکلندن
(وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ) دخی سز نكف دیلکزده طعن قیلسه لار یعنی دیلکزی خورلاسه لار (فَقَاتِلُوا أَثَّةَ
الْكُفْرِ) بس کفر نكف امام لارینی یعنی مشرکلر نكف باشلارینی تولقرکز (أَنَّهُمْ لَا آيْمَانَ لَهُمْ)
درستلسکده اول مشرکلر نكف باشلاری آلاز اوچون عهدلر یوقدر (لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ) مشرکلر نكف
باشلارینی تولقرکز کفرلرندن طیبیلسونلار اوچون (أَلَا تَتَأْتُلُونَ قَوْمًا) شوندی قوملر برلهن
صوغش قیلماسلار (نَكُنُوا آيْمَانَهُمْ) اول قوم عهدلرینی بوزدیلار (وَهُمْوَا بِأَخْرَاجِ الرَّسُولِ)
دخی مشورت یورطنده کیئاش قیلوب رسولی محمدعلیه السلام نی طوغان یورطندن چغارونی قصد قیلدیلار
(وَهُمْ بِدِينِكُمْ أَوْلَىٰ مَرَّةً) دخی اول مشرکلر سزکه دشمنلق و صوغش قیلوب برلهن اول مرتبه باشلادیلار چونکه
رسول الله اول مشرکلر نی یغشلیق برلهن دینگه اؤنده رگه باشلادی مشرکلر آثار فارشی قلیچ برلهن
صوغش رغه باشلادیلار (أَنخَشُونَهُمْ) بس سز اول مشرکلر دن قورقمازمی (فَاللَّهُ) بس الله تعالی (أَحَقُّ أَنْ

تَخَشُّوْهُ) سزنىڭ قورقۇڭزغە حقلىقراق ايدى (اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِيْنَ) اگر سز چن ھوقىقى ايمان كيتروچى بولساڭز (فَاَنْتَلُوْهُم) صوغش قىلىڭز اول مشركلر بىرلەن (يُعَذِّبُهُمُ اللّٰهُ بِاَيْدِيْكُمْ) اللّٰھ تەئالى اول مشركلرنى سزنىڭ قولڭز بىرلەن عذاب قىلور (وَيُغْزِيْهِمْ) دىخى اول مشركلرنى رسواى قىلور (وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ) دىخى مشركلرنىڭ ضررى اوزەرىبە سزگە يار دەم بىرر (وَيَشْفِ صُدُوْرَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيْنَ) دىخى مشركلرگە قىلغان اشى بىرلەن اللّٰھ تەئالى ايمان كيتروچى قومنىڭ كوكرە كلرىبە شفا بىرر يعنى بىو خزاغەگە (وَيُنْهَبُ غِيْظَ قُلُوْبِهِمْ) دىخى ايمان كيتروچى قومنىڭ كوڭللرنىن آچونى يىبەرر (وَيَتُوبُ اللّٰهُ) دىخى توبە قىلور اللّٰھ تەئالى (يعنى يارلقاۋ بىرلەن قاينور) (عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ) تەلەگان آدمى اوزەرىبە (وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ مَّكِيْمٌ) واللّٰھ تەئالى ھەر بىر بولغان وبولماق نرسەنى بلگوجىدەر ھەم ھەمكەت ايپەسىدەر ھىچ براشنى ھەمكەتسىز قىلماس مۇمىنلرنىڭ بعضى صوغش قىلونى مكروه كورگان وقتدە اللّٰھ تەئالى ئەيتىدى (اَمْ حَسِبْتُمْ) ايا سز مۇمىنلر ھەساب قىلىڭزىمى (اَنْ تَقْرُكُوْا) قالدىرلىش بولۇڭزنى (وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ اللّٰدِيْنَ) اللّٰھ تەئالى نىڭ ظھور علمى بىرلەن شوندى آدملرنى بەلەگانى زماندە (جَاهِدُوا مِنْكُمْ) اول آدملر سزدن جھاد قىلىدىلار (وَكَمْ يَتَخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دىخى اللّٰھ دن باشقەدن توتمايدىلار (وَلَا رُسُوْلًا) دىخى اللّٰھ نىڭ رسولنىن باشقەدن توتمايدىلار (وَلَا الْمُؤْمِنِيْنَ) دىخى مۇمىنلردن باشقەدن توتمايدىلار (وَلَيْجَةَ) ياشرن سونى يعنى سزلردن صاف مۇمىن بولغان آدملر باشقەلاردان ظاھر آيرىلىش بولمايىچە قالدىرلىش بولۇڭزنى ھەساب قىلىڭزىمى (وَاللّٰهُ خَبِيْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ) واللّٰھ تەئالى سزنىڭ ھەمكەزنىڭ طشىنى ۋاچىنى ھەم بلگوجىدەر حضرت عباس مشرک وقتدە اسپر آلونغاچ صحابەلر حضرت عباسكە اسلام عرض ايتدىلر مشرکلىگى اوچون ۋقر دەشلگنى كىسىدىكى اوچون شلقە قىلىدىلار ھەقى حضرت على قاطى سوزلردە ئەيتىدى شوندىان صوڭ حضرت عباس ئەيتىدى عەب سزنىڭ ھالڭز بىزنىڭ عىبىلر مېزنى ذكەر قىلاسز ايزگولكلر مېزنى ياشرەسز بىز مسجد ھرامنى عمارت قىلامز ۋكعبەنى پەردە لىپىز حاجىلارنى صوغارامز قللار آزاد ايتەمىز دىدى شول خصوصدە اللّٰھ تەئالى ذكەر قىلماقچى آينى ايتىردى (مَا كُنَّا لِلْمُشْرِكِيْنَ) مشركلر اوچون درست بولمادى (اَنْ يَّعْمُرُوْا مَسَاجِدَ اللّٰهِ) اللّٰھ نىڭ مسجدلر يىنى عمارت قىلۇلارى (شَٰهَدِيْنَ عَلٰى اَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ) كەفر بىرلەن اوزلر يىنە شھادت بىرگانلرى ھالە (اُولٰٓئِكَ) بو صفتدە بولغان آدملر (حَبِيْطَاتُ اَعْمَالِهِمْ) ھەملىرى باطل بولدى (وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُوْنَ) دىخى بو صفتدە بولغان آدملر جەننم اوظندە مەڭگۈ قالۇچىلاردىر (اِنَّمَا يَّعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ) بودر باشقە توڭلدر اللّٰھ نىڭ مسجدلر يىنى عمارت قىلور (مَنْ) شول كىشى (اَمَّنْ بِاللّٰهِ) اول كىشى اللّٰھ غە ايمان كىنردى (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دىخى آخرت كوننە ايمان كىنردى (وَاقَامَ الصَّلٰوةَ) دىخى نماز او قودى (وَآتَى الزَّكٰوةَ) دىخى زكات بىردى (وَكَمْ يَغْشَى الْاَلٰلَهُ) دىخى اول كىشى قورقمادى مگر اللّٰھ دن غە قورقدى يعنى اللّٰھ نىڭ مسجدلر يىنى عمارت قىلۇچىلار علمى ۋ ھەملى بولغان كماللرنى جىغۇچىلار بو ايتىدن مقصود مشركلرنى شىرك ھاللىرنە مسجدلرنى تەمىردن طىبو مسجدنى عمارتنى ترمىم مراد يعنى ايسىرگان اورنلار يىنى پاڭارتو دىخى

پا کلاؤ دخی او طسار یاغب نورلاندرو دخی مسجدنی عبادت اوچون علم و دین اویره تو اوچون بپاء
 قیلندغندان دنیا سوزلرنین صاقلاو بس بو سوزگه فاراغانده باشلاب مسجد تعمیر ایتو مشرک لرگه
 بتونله ی ممنوع بولا هم کافر مسجد بنا قیلونی نلهسه منع قیلنه دیگانلر الله اعلم * بو اورنده قصه مسجد
 حرام حقنه بولسه ده الله تعالی جمع صیغه سی برله ن ذکر قیلدی هر قایوسنی حکمه عام ایتسون اوچون بعضیلر
 جمع قیلونک سببند ه بو طریق دیمشلر مسجد حرام بتون مسجدنک قبله سی بولندغندان آنی عمارت
 قیلوچی بتون مسجدنی عمارت قیلوچی کبی بولا بعضیلر عمارتنن مسجدکه کرونی آغانلار بو وقتده
 بو آیت کافرگه مسلماننک رخصتندان باشقه مسجدکه کرونیک درست بولماوینه دلالت قیلادر (فَعَسَى
 أُولَئِكَ) بس بوصفنده بولغان آدم لرنک یاقندر (أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُتَّقِينَ) نوغری یولعه کونلمش
 بولغان آدم لردن بولولاری (أَجَعَلْتُمْ سَفَايَةَ الْحَاجِّ) ایما حاجیلارنی صوغارو اهلی (صوغاروچیلارنی)
 قیلدکزمی (وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دخی مسجد حرامنی عمارت اهلی (عمارت قیلوچیلارنی)
 قیلدکزمی (كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالی گه دخی آخرت کوننه ایمان کیترگان آدم کبی
 (وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دخی الله تعالی یولنده صوغش قیلغان آدم کبی (لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ) حاجیلارنی
 صوغاروچی و مسجد حرامنی عمارت قیلوچی مشرک لر الله تعالی گه هم آخرت کوننه ایمان کینرگان
 هم الله یولنده صوغش قیلغان مؤمنلر برله ن برابر بولماسلار یعنی مشرک لر مؤمنلردن نیچه مرتبه آرتق
 عمل قیلسه لارده ثوابده آرتدر ماس و فائده ده آرتدر ماسلار ایمان برله ن مشرف بولغانلارینه قدر
 (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) والله تعالی ظلم قیلوچی قومنی حق یولعه کوندره مس (الَّذِينَ)
 شوندی آدم لر (آمَنُوا وَهَاجَرُوا) ایمان کیتردیلر هم طوغان بورطلارننن (مکه دن) هجرت
 قیلدیلار (وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) دخی الله تعالی یولنده ماللاری و جانلاری برله ن
 صوغش قیلدیلار (أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ) موندی آدم لر الله تعالی حضورنیه درجه یوزندن الوغراقدر
 (وَأُولَئِكَ) دخی بو صفتده بولغان آدم لر (هُمْ الْفَائِزُونَ) آلا در دنیا و آخرت ده سعادت که
 ایرشوچیلار (يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ) بو آدم لرگه ریلری اوزندن بولغان رحمت برله ن سؤیونچ
 بیرر (وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ) دخی الله تعالی اوزنک رضالغنی هم اوجماخلاری برله ن سؤیونچ بیرر (لَهُمْ
 فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ) اول آدم لر اوچون اوجماخلارده همیشه بولغان نعمتلر بولور (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول
 اوجماخلارده مکنو قالغانلاری حاله (إِنَّ اللَّهَ) درستلگه الله تعالی (عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ) اول الله تعالی حضورنده
 الوغ ثواب باردر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدم لر (لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَأَخْوَانَكُمْ
 أَوْلِيَاءَ) آنالارکزی و قرده شلرکزی دوستلار تو نماکنز (إِنْ اسْتَحَبَّوْا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ) اگرده آنالارکز
 و قرده شلرکز ایمان اوزره رینه کفرنی اختیار قیلسه لار بو آیت مهاجرلر حقنه ایندی چونکه هجرت برله ن الله
 تعالی امر قیلغناج مهاجرلر هیتدیلر اگر بز هجرت قیلساق آنالارمز و بالالارمز و قرده شلر مزدن آیرولامز
 و سودالرمز دن محروم قالامز بس بز نک ضائع بولورمز احتمال دیو (وَمَنْ يَقْرَأْكُمْ مِنْكُمْ) و سز لردن کملردر

اول ایمان اوزه ریبه کفرنی اختیار قیلغان آتالارینی وقرده شلریبی دوست توتار (فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) بس بوصفته بولغان آدملر آلدر ظلم ایچوچیلر دوستلغنی تییشسز اورنغه قوبدقلاری اوچون(قُل) نیت -ین ای محمد (علیه السلام) مؤمنلرگه (انْ كُنْ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ) اکرده آتالارکز دخی بالالارکز بولسه (وَأَخْرَأْتُمْ وَأَزْوَاجَكُمْ) دخی قرده شلارکز و خانولارکز بولسه (وَعَشِيرَتَكُمْ) دخی یاقنلارکز بولسه (وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا) دخی کسب قیلغان ماللارکز بولسه (وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا) دخی رواج وقتیکلک ثوتوونمن قورقغان سوداگر بولسه (وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا) دخی راضی بولوب وطن توتقان. تورا تورغان اورنلارکز بولسه (أَحِبَّ الْيَتِيمَ) بو ذکر قیلغانلار سز نلک اوزه رکزگه سؤبوکلیره ک بولسه (مَنْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) الله دان هم الله نلک رسولدن (وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ) دخی الله یولنده صوغش قیلودن (فَقَرَبْنَا مَا أَنَّى اللَّهُ بِأَمْرِهِ) بس کونکر الله نلک امری برلهن (عَدَابِ بَرَلَهِن) کیلگنده قدر (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) والله تعالی اوزینلک طاعتدن چغوچی قومنی حق یولغه کوندرمس (لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ) تحقیق الله سزگه یاردهم بیردی (فِي مَوَاطِنٍ كَثِيرَةٍ) صوغش واقع بولا طورغان اورنلاردن کوب اورنلارده (وَيَوْمَ حُنَيْنٍ) دخی حنین (مکه برلهن طائف آراسلده غی برچوقور) صوغشی کوننده یاردهم بیردی (إِذَا عَجَبْتُمْ كَثْرَتَكُمْ) شول وقتنی یاردهم بیردی سزنی کوبلککز عجبله ندردی رسول اکرم صلی الله علیه و سلم حنین صوغشه اون ایکی ملک عسکر برلهن چقدی آرالاردن برسی کوبلکلریبه قیانب بوکون مغلوب بولماز دیدی صوگره بیك قاطی صوغش قیلدیلار بس مسلمانلار مقابله دن عاجز بولدیلار همه سی قاپدیلر مگر حضرت عباس ایله حرث اوغلی ابوسفیان قالدی رسول الله صحابه لرگه فخر کیاسونلر دیو حضرت عباسقه امر ایلدی حضرت عباس فخردی لبیک دیو کهدیلر هم الله تعالی فرشته لر ایلدردی صوگره مسلمانلار غالب بولدیلار (فَلَمْ تَغْنَعْنَاكُمْ شَيْئًا) بس کوبلککز سزدن هیچ نرسه نی موکسز قیلما دی (وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ) دخی سزگه ییرو واقعه کیک بولا توروبلار بولدی^۲ (ثُمَّ وَاَلَيْتُمْ مَدْيَنَ) مونلک صوکنده آرتوکز برلهن بولغانکز حالده دوندکز یعنی چیلگانکز حالده قاپدکز (ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ) مونلک صوکنده الله تعالی اوزینلک قرارینی (ثباتن) ایلدردی (عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ) رسولی اوزه ریبه هم مؤمنلر اوزه ریبه (وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا) دخی سز نلک کوزکز برلهن کورمی تورغان عسکرنی (فرشته لرنی) ایلدردی (وَعَنْبَ النَّبِيِّ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملرنی عذابلا دی (وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ) و بو جزا کافرلرگه تییشلی بولغان جزا دی یعنی ثولترلش بولو واسیر بولو (ثُمَّ يَقُوبُ اللَّهُ) مونلک صوکنده الله تعالی قایقور (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبونلک صوکنده (عَلَى مَنْ يَشَاءُ) نله گان آدمی اوزه ریبه یعنی نله گان آدمنی اسلام گه کوندر (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی گناهلارنی یارلقا وچیدر هم رحمت قیلغوچی در * حنین صوغشه بولغان کافرلردن برجماعت رسول الله غه کیلدیلر هم ایمان کیتردیلر دخی؛ یقیدیلر ای الله نلک رسولی سین آدملرنلک ایزگوره گی و شفقتلیرگی بز نلک بالالارمز اسیر بولدیلار و ماللارمز آلفدی « آلتی ملک جان و حسابسز توله ر و قویسلار آلفغان » بزگه شفقت

ايت ديديلر رسول الله نه يئدى اختياريكز ماللا رگزي ياكه اسيرلر رگزي آلكر ايكي سينك برسنى آلورغه رخصت ديدى بولار نه يئديلر بز هيچ قابوسنى اختياري قيلولرغه بامبمز ديديلر رسول الله صحابه لرگه نه يئدى بولار مسلمان بولوب كيلديلر سزنيك دينده قرده شكز بولمديلار مين بولارغه بالالارى برلن ماللارنن برسنى آلو برلن اختياري قيلم هيچ برسنى آلورغه بامبمز ديديلر بس كمنك قولنده اسير بولسه كوئلى راضى بولوب بيرسه الوغ ايزگولكيدير و كدر بوش بيره سى كيلمه سه ميكا بيرسون اول اسيرنى ميام اؤستمه بورچ بولسون مال حاصل بولغانده اسير اورننه بدلنى تولهرمن ديدى هر قابوسى راضى بولدى قولمزداغى اسيرلرنى بيره مز ديديلر رسول الله نه يئدى احتمال آرا كزده راضى بولماغان آدملر كز باردر بس رئيس لر كزگه قايتوب نه يئكز آلا ميكا كيلوب نه يئسونلر ديدى رئيسلرى كيلوب هر قابوسى رسول الله غه راضى بولولارننن خبر بيرديلر كافرلر اوچون فرض حجه نفل حجه درست بولماو حقه الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملر (إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ) بودر باشقه توكلدر مشركلر نجس ابيه سيدر چونكه آلا نجاستدن پاكلانمه سلر وصاقلانماسلر هم غسلده قيلماسلار بس آلا هيچ بر وقت نجاستدن خالى بولماسلار ياكه اعتقادلارى نجسدر ابن عباسن عين نجس بولولارينى روايت قيلغانلار حتى بركى مشرک برلن كورشه طهارت آلو واجب بولا ديگانلر الله اعلم (فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ) بس مشركلر مسجد حرام غه ياقن بولماسونلار (بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا) بويللارى صوئنده يعنى هجرتدن توكزنجى يل صوئنده مسجد حرام غه ياقن بولماودان فرض هم نفل حج قيلور اوچون ياقن بولماو مراد (وَأَنْ حَقَّقْتُمْ عَيْلَةً) اگر مشركلردن سودا كزنيك كيساوى سببلى فقيرلكدن قورقسا كز (فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) بس تيزدن الله تعالى اوزينك فضلدن سزنى موئسز قيلور (إِنْ شَاءَ) اگر نله سه (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (عَلَيْكُمْ حَكِيمٌ) هر نر سه نى بلگوچى وهراشنده حكمت ابيه سيدر جزيه نك واجب هم مشروع بولوروى حقه الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (قَاتِلُوا الَّذِينَ) شوندى آدملر برلن صوغش قيلكز (لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) اول آدملر الله غه هم آخرت كوننه ايمان كيترمه سلر (وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) دى الله تعالى هم الله نك رسولى حرام قيلغان نر سه نى حرام قيلماسلار (وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ) دى حق دين برلن دينلنمه سلر يعنى حق ديننى توتماسلار (مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) شوندى آدملردن اول آدملرگه كقاب بيرلمش بولدى يعنى بوصفته بولغان آدملر برلن صوغش قيلكز (حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ) جزيه بيرگانلرينه قدر (عَنْ يَدٍ) قولدان قولغه (وَهُمْ صَاغِرُونَ) مال بوكم جزيه بيروچيلر ذلقده در جزيلر بزنك منه بمزده عرب مشركلرى برلن مرتدن باشقه هربركافردن آله جزيه باى آدمدن قرق سيكز درهم ادرطا حاللى دن يكرمى دورت درهم كسبكه قادر بولغان فقيردن اون ايكى درهم اما كسبكه قدرتى بولماغان فقيردن هم صبى دن خانوندن قولن ايكى كوزى يوق كشيمن اوزون مدت اوكلماي تورغان آورودن

رهبان لاردان آلباس (وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزٌ ابْنُ اللَّهِ) دى يهودلر تى بىقىدىلر عزير (عليه السلام) اللهنىڭ اوغلى دى يوي يهودلرنىڭ عزير عليه السلامنى اللهنىڭ اوغلى دى يولرىنى سىب شول بىخت نصر ئولگاننىڭ سۆتىدى يهودلرنىڭ تورات مۇقىمە بولغان آدملىرى قالمادى يوزىلدىن سوڭ عزير عليه السلامنى الله تىعالى تىرگىزگىچ يهودلرگە توراتنى كۆڭلىدىن يازوب بىردى يهودلر بولاشكە بىك عىبلە نىدىلر هم بولاش عزير عليه السلامنىڭ اللهنىڭ اوغلى بولدىدىن دى يولدىلر (وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ) دى نصارالار عىسى اللهنىڭ اوغلى دىدىلر نصارالارنىڭ بوسوزنى تى يولرىنى سىب سىب حضرت عىسىنىڭ آتاسى دىباغە كىلوى هم كوزىلرنى كوزلى قىلوب آتەنلى لرنى سلامقە ندىرووى هم ئولكىرنى تىرگىزوى (ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ) بو عزير اللهنىڭ اوغلى هم عىسى اللهنىڭ اوغلى دىمەك نصارا يهودلرنىڭ آغزلىرى بىلەن تى بىقن سوزلرىدىر (يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ) يهود و نصارالارنىڭ سوزلىرى اوزلردىن بورون كاتىر بولغان آدم لرنىڭ سوزلرىنى اوشار (فَاتْلَهُمُ اللَّهُ) يهود نصارالارغە الله تىعالى لعنت قىلدى ياكە آلا رىقىدى الله تىعالى آلا رنى ئولتىرگى ايدى دىمەك لا بىقىر مەناسىدى (أَنِّي يُؤْفَكُونَ) نىچەك آلا رىقىدىن باطل گە دىنەلش بولورلار (اتَّخَفُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ) اهل كىتاب عالملىرىنى وزاھىلارنى توتدىلار (أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ) اللهغە باشقە بىلر (معبودلر) ايتىب يعنى عالملىرىنى وزاھىلرىنى الله تىعالى حرام قىلغان نرسەلرنى حلال قىلورلارنىڭ والله تىعالى حلال قىلغان نرسەلرنى حرام قىلورلارنىڭ (وَالْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ) دى مريم اوغلى عىسىنى معبود توتدىلار (وَمَا أَمْرُوا) حال بىر اهل كىتاب بىورلما دىلار (الَّذِينَ يَعْبُدُوا) مگر عبادت قىلو بىلەن بىورلدىلار (الْمَا وَاحِدًا) بىر معبودكە (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) هىچ معبود بالىق بىر مگر الله تىعالى اوزىگە در (سُبْحَانُ مَا يَشْرِكُونَ) مشركلرنىڭ شرىك قىلغان نرسەلردىن اللهنى كامىل پاكلا بىلەن پاكلىدىن (يُرِيدُونَ أَنْ يُضَعِّفُوا نُورَ اللَّهِ) اهل كىتابنىڭ باشلىرى اللهنىڭ نورىنى دىننى سوندىرونى تىلەرلر (بِأَفْوَاهِهِمْ) آغزلىرى بىلەن يعنى شىرك و تىكىدىلر بىلەن (وَبِأَبِي اللَّهِ) دى الله تىعالى ابا قىلور يعنى راضى بولماس (الآن يُقَمُّ نُورَهُ) مگر نورىنى تمام قىلوغە غنە راضى بولور ياكە الله تىعالى رسول اللهنىڭ نىبوتىنى بالغانغە توتو بىلەن باطل قىلورغە ايسەگەن آدمنىڭ حالنى اطرافغە ساپلىگان الوغ نورنى سوندىرونى ايسەگەن آدم حالغە مىثال كىتىرگەن حال بىرگە الله تىعالى اول نورنى اوزو بىلەن آرتىرونى تىلدىر بونورنىڭ سونو احتمالى بارمى البىقە يوق (وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) گرچە كافرلر بولاشى مكره كورسەلردە (هُوَ الَّذِي) اول الله تىعالى شوندى الله در (أَرْسَلَ رَسُولَهُ) اوزىنىڭ رسولنى مەمە عليه السلامنى بىبەردى (بِالْحَقِّ) حلق غە كوندىروچى (قرآن) بىلەن (وَدِينِ الْحَقِّ) دى اسلام دىنى بىلەن (لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) بو حق بولغان اسلام دىنىنى بتون دىنلر اوزىرىغە اوستون قىلو اوچون (وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) گرچە اسلام دىنىنىڭ بىتون دىنگە غالب بولور دىنى مشركلر (خصوصامىسىونىلر) مكره كورسەلردە بو آيتنىڭ حكىمى آقرن غنە حاضر زمانلارغە بلنە باشلادى تماما چىغىب بىتور دىنى كورمەكنى الله تىعالى مىسر اىنسون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آنى ايمان كىتىرگەن آدملر (أَنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأُمَمِ وَالرُّهْبَانِ) درىستلىكغە عالەلردىن وزاھىلاردان كوسى (لِيَأْتِ كُلُّ

ایسلازینده نوشورورلرده الله تعالی گه شکرانه قیلورلار دیگان حضرت علی نلک بو سوزینی حضرت عمرده باشقه لارده معقول کورب هجرتدن تازیغ یا صادیلار هم یلنلک باشینی محرم قیلدیلار چونکه محرم آی عرب آیلاری نلک اولگسی بو آیت نلک حکمی بوبنجه مسلمان لارغه حکملرینی عرب آیلاری برلهن و عرب یللاری برلهن یورنورگه تییش صانو اولولارنده هم بورچ مدتارنده هم زکاتلارنده و باشقه نرسه لرده عجم روم یللارینه اعتبار قیلماسقه کیرهک اما عشرلر جیبوده خراج لار آلوده و دولت مصفرلارنده (عسکر وظیفه لری و منصب اییه لری نلک وظیفه لری کبیلرده) ضرورت بولدقدان هم بولار دیانتدن بولمی معاملاتدن بولدقدان سنه شمسیه نی اعتبار قیلوب عمل اینونلک درستلگنه بارغان لار ابراهیم هم اسماعیل علیهما السلام زماننده عربلر یللارنی و آی لارینی حقیقی ایتوب اعتبار قیلغان لار آیلارینی آی کورو برلهن یلنی اون ابکی آی ایتوب اعتبار قیلغان لار یلنلک کونلرینی اوج یوزده ایلی دورت یاکه اوج یوزده ایلی بیش کون ایتوب اعتبار قیلغان لار شوندان آرطیده کبیسیده عرب آیلاری نلک درست اسملری ۱ محرم، ۲ صفر، ۳ شهر ربیع الاول، ۴ شهر ربیع الثانی، ۵ جمادی الأولى، ۶ جمادی الثانیة، ۷ رجب، ۸ شعبان، (۹ شهر رمضان)، ۱۰ شوال، ۱۱ ذوالقعدة، ۱۲ ذوالحجه، اوج آیدان شهر لفظی جز قالغان توقز آیلار عاملر بولدقدان لارغه شهر لفظی کرتب استعمال ایتو درست توکل جمادی مؤث * اون ابکی آی اچلین ذوالقعدة ذوالحجه محرم رجب حرام آیلاری بو دورت آیده صوغش قیلو حرام سنه قهریه سنه شمسیه دن اون هر کون مقداری آز بس هر هر سنه شمسیه برلهن بولغان آلمش بیش یل سنه قهریه برلهن آلمش بیسی یل بولا دیبه ککه اوتوز ابکی یل یارنده بر یل آرطا سنه شمسیه برلهن یوز یل قهریه برلهن یوزده اوج یل بولا بلمدیکه شمسیه برلهن اوج یوز یل قهریه برلهن اوج یوزده توقز یل بولا تقر ببا (یوم خلق السموات والأرض) یلنلک اون ابکی آی بولوی ثابتدر الله تعالی نلک کولکونی و بیبرلرنی یاراطقان کوننده (منها أربعة حرم) بو اون ابکی آیدان دورتسی (ذوالقعدة ذوالحجه محرم رجب) صوغش حرام بولغان آیلاردر (ذلک الذین القیم) اون ایکی آیدان دورت آینی صوغش حرام بولغان آی قیلو توغری بولغان دینلر یعنی ابراهیم علیه السلام برلهن اسماعیل علیه السلام دینی در بو بزگه آلدان آلفغان در (فلأنظأه وافیهن) بس بو دورت آیده هیچ ظلم قیلماکز باشقه آیلارده هم ظلم قیلو درست بولماسده بو آیلارده بیگره کده ظلم قیلماکز یاکه بو آی لارده صوغش قیلو برلهن ظلم قیلماکز معناسنده (انفسکم) اولرکزگه (وقاتلو المشرکین کافة) دخی سز مسلمان لار مشرکلرنلک بارچه سنی اولرکز (کوایقانلونکم کافة) نیتده اول مشرکلر سز مسلمان لارنلک بارچه گزنی اولرلر ایسی (واعلموا) دخی بلیکز (ان الله) درستلکده الله تعالی (مع المققین) شرکمن صاقلانوجیلار برلهن برگه در (انما النسی زیادة فی الکفر) بودر باشقه توکلدر بر آی نلک حرمقنی ایکنچی آیفه کیهکفرو کفروه آرتدرودر چونکه بر آی نلک حرمقنی ایکنچی آیفه کیچکفرو الله تعالی حرام قیلغان نرسه نی لال ایتو بولا اول کفر ایسکی کفرلرینه قوشقاج کفر

اوزه رینه کفرنی آرتدرو بولا (بُضِّلَ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بر آي نك حرمقنى ايكنچى آيغه كيچكتر و سببلى
 كافر بولغان آدملىرى حلقىدن آزدرلاش بولدر (بُعَلُّونَهُ عَامًا) بو كيچكتر لىگان آينى بربلكه حلال قيلورلار
 (وَيَعْتَمِدُونَ عَامًا) دغى بربلكه حرام قيلورلار يعنى حرام آيلارندان كيچكتر لىگان آينى بربلكه حلال آي
 قيلورلار آنك اورنده ايكنچى آينى حرام آي باصارلار وايكنچى بلكه حرام آينى حرام كويىنچه قالدردلار
 (لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ) الله تعالى حرام قيلقان نرسه نك (آيلارنك) صانده موافق بولسونلار اوچون يعنى
 حرام آيلارى دورتكه طولسون اوچون (فِيُعَلِّمُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ) بس الله تعالى حرام قيلقان نرسه نى حلال قيلورلار
 حرامنى حلال قيلو كفر عرب مشركلىرى صوغشقه ميل اينوچهن خلق بولغانلار بولارنك صوغشقان حاللرند
 حرام آي كيلسه صوغشقى طاشلاو آغر بولغان اول آي اورنده ايكنچى آينى حرام آي يا صاب عمار به لرند
 دوام ايگانلر شولاى ايتب حرام آيلارى نك حرمقنى بتونلهى بترگانلر (زَيْنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ) بو
 كافر لرگه ياوز عمللىرى زينتلى قيلندى (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) والله تعالى كافر قومنى حلقغه
 كوندرمس (بِأَيِّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملىر (مَالِكُمْ) نى بولدى سزگه (إِذَا قِيلَ لَكُمْ)
 هر قايچان سزگه نه يتامش بولسه (انفروا في سبيل الله) الله تعالى بولنده صوغش قيلوغه چىكز دبوته يقلسه
 (أَنَا قَلْتُمْ) آورايدكز وكوكللر كز راضى بولمادى (إِلَى الْأَرْضِ) يير سارى ميل ايند ككتر حالده يعنى دنياغه
 ميل ايقدكز و دنيا آرزولار ينى سودكز سفر آهرلقلار نى بوكليستكز كيلمه دى صحابه لر نك صوغشقه چغارغه
 آورا بولارى تپوك صوغشقه بولغان چونكه ييبشك پشپ كيله تورغان هم غايت اسسبلك و قنى بولغان
 صوغشقه برده ماضرله نهمه گان بولغانلار (أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا) اياسز دنيا تركلگنه راضى بولدكز مى
 (مِنَ الْآخِرَةِ) آخرتدن يعنى آخرت بدلندن (فَمَا مَقَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ) بس آخرت جانبدنه
 دنيا تركلگينك فائده لئه تورغان نرسه سى توكلدر (الْأَقْلِيلُ) مگر آزدر (الْآتَفَرُوا) اكر سز
 صوغشقه چقماسا كز (يُعْتَبِكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا) الله تعالى سزنى رنجتكوچى عذاب برلهن عذاب قيلور
 (وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ) دغى سزنى سزدن باشقه قوم برلهن آله اشدر (وَلَا تَصْرُوهُ شَيْئًا) دغى
 الله تعالى كه هيچ نرسه ضرر اينه سسز (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى هر برنر سه كه كروچى
 يبتكوچيدر (الْآتَفَرُوا) اكر سز محمد عليه السلام كه صوغشقه ياردهم قياماسا كز (فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ) بس تحقيق
 الله تعالى ياردهم قيلدى اول محمد عليه السلام كه (إِذْ شُؤِلَ وَقَفَدَهُ يَارِدَمَ قِيلَدَى) (أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا)
 كافر بولغان آدملىر اول محمد عليه السلام نى مكه دن چغارديلر (ثَانِي اثْنَيْنِ) ايكي نك ايكنچى سى بولغانى حالده
 ايكنچى ابوبكر الصديق رضى الله تعالى عنه (إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ) شول وقته چغارديلار بوايكسى
 (رسول الله برلهن ابوبكر الصديق) نور تاغينك چوقورنده ايريلر (إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ) شول وقته اول
 ايكنچى (محمد عم) بولداشنه (ابوبكر الصديق غه) ده يتور بولدى (لَأَنْتَ زَنْ أَنْ اللَّهُ مَعَنَا) حسرتله نهمه درسلكه
 الله تعالى بز نك برلهن برگه در مشركلر جبل نوره تاغ باشنه جييلغاچ ابوبكر الصديق رسول الله نى

آياب قورقا باشلادی شول وقت رسول الله ئەيىدى ای ابو بکر ایكى كشى حقمده نی ظن قیلاسك
 اوچونچیلری الله بولغانده دیو بس الله تعالی مشرکلرنی كوزسزلر حکمده قیلدی ناغده ئەیلەنب
 یۇردیلر رسول الله نی هم حضرت ابوبکر نی كوره آلامادیلر بعضیلار چۇقۇزنىك نیشگه كوگارچن اویا باصادی
 اورهه کوچ ئۇی طارتنی دیدیلر (فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُكُوتَهُ عَلَيْهِ) بس الله تعالی ابو بکر الصديق غه اوزنىك
 قرارینى (طلحلق نی) ایندردی یاكه رسول الله غه معناسنده (وَأَيُّهُ يَجُودُ لَمْ تَرَوْهَا) دخى رسول الله نی الله
 تعالی سز كورمى نورغان عسکرلر فرشه لر برلهن قۇتله دی چۇقۇرده دخى صوغشلارده (وَجَعَلَ كَلِمَةَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى) دخى كافر بولغان آدمارنىك سوزلرینى توبه ن قیلدی وآستقه قالدردی (وَكَلِمَةُ اللَّهِ
 دَخَى اللَّهُ نِكَاحَ سوزى (هِيَ الْعَالِيَا) اول الله نىك سوزى بلىك واؤسئۇندر (وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) والله تعالی
 هر اشلده غالب وحكمت اییه سیدر بتۇن مسلمان اوزهرینه صوغشنىك فرضلى حقمده الله تعالی ذكر
 قیلناچق آیتنى ایندردی (انفروا غفأفا وثقالاً) صوغشقه چغئز شادلانوب چيگك بولغان حالكزده
 هم صوغش مشقتى اوچون آوراينغان حالكزده ده يعنى نيچك بولسه ده چغئز یاكه اطلانغان
 حالكزده وجهه و حالكزده یاكه ياش حالكزده وقارت حالكزده چغئز معناسنده یاكه فقير
 حالكز و باى حالكزده یاكه بالالارنىك آزلغى اوچون چيگك بولغان حالكزده وبالالارنىك
 كوبلگى اوچون آور بولغان حالكزده یاكه آرق وسيمز حالكزده یاكه سلامت وآورو حالكزده
 چغئز معناسنده حاصل هر نیندى حاله بولسه ده صوغشقه چقى قالماكز معناسنده (وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ
 وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دخى الله بولنده صوغش قیلئز يعنى دينكز اوچون ماللارئز وجانلارئز برلهن
 (ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ) الله بولنده ماللارئز وجانلارئز برلهن سزنىك صوغش قیلووئز اوزئز اوچون ايزگودر
 (ان كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سز مونك ايزگو ايكاننى بلسه ئز (لكن باوچيلر بارمى ايكان) (لَوْ كُنْ)
 اگر منافقلارنىك اؤنده لنگان نرسه لرى بولسه ايدى (عَرَضًا قَرِيْبًا) ياقن وآلودى آنصات بولغان دنيا فاندسى
 (وَسَفَرًا قاصداً) دخى اورطاچه وچيگك سفر بولسه ايدى (لَاتَّبِعُوكَ) اليقه منافقلار سيئا اييه ررلر ايدى
 (وَلَكِنْ بَعثت عَلَيْهِمُ الشُّقَّةَ) لىكن منافقلار اوزه رينه مشقتلى سفر براق بولدى (وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ)
 دخى صوغشقه بارمى قالوچى منافقلار الله برلهن يمين ايقه رلر (لَوْ اسْقَطْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ) اگر صوغشقه
 چغارغه كوچمز بيئسه ايدى سزنىك برلهن برگه چقان بولور ايدك (يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ) يالغان يمين
 ايقه لرى سببلى منافقلار اوزلرینى هلاك ايقه رلر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) دخى الله تعالی بله در (انهم لكاذبون)
 درستلكده منافقلار كوچمز بيئسه سزنىك برلهن برگه صوغشقه چغار ايدك ديگان سوزلرنده يالغانچيلاردر
 رسول اكرم هر تورلى جماعتكه صوغشقه چقى قالورغه اجنه ادى برلهن اذن بيدگان ايدى شول خصوصه
 الله تعالی ذكر قیلناچق آیتنى ایندردی (عَفَى اللَّهُ عَنْكَ) ای محمد الله سينن اذن بيدروده خطاء
 قیلووئكن عفو ايتدى (لَمْ أَدْنِتْ لَهُمْ) ای محمد عليه السلام نی اوچون صوغشقه چقى قالورغه منافقلارغه
 اذن بيدر (حَتَّى يَتَّبِعِنَ لَكَ) سيئا ظاهر بولغانغه قدر (الَّذِينَ صدقوا) صوغشقه چقماوده عنر

كورسه تولرنده راست بولغان آدملر (وَتَعَامَ الْكَاذِبِينَ) دخی صوغشقه چقماوده عندر كورسه تولرنده بالغانچی
 بولغان آدملرنی باگانگا قدر رسول اكرم ايكي اشنى الله تعالى دن اذنسز قيلمى ايكسندده
 شلقه قيلمى برسى اسيرلردن فدا آلو برسى منافقلارغه صوغشقه چقماسه اذن بيرو ديگان (لَا يَسْتَأْذِنُكَ)
 اى محمد عليه السلام سيندن اذن صوراماس (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالى گه هم آخرت كونه
 ايمان كيئرگان آدمار (أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) ماللارى و جانلارى برلهن صوغش قيلولارنده
 يعنى مؤمنلرنك عادتلسن توكل صوغش قياوده اذن صوراد چونكه صاف مؤمئلر صوغش خبرينى
 ايشنكچده صوغش قياورغه آشغورلار اذن صوراب تورماسلار (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ) والله تعالى اوزينه
 خلافاق قيلودن قورقچيلارنى بلور (أَمَّا يَسْتَأْذِنُكَ) بودر باشقه توكلدر سيندن صوغشندن قالورغه
 اذن صورار (الَّذِينَ) شوندى آدملر (لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) اول آدملر اللهغه هم آخرت
 كونينه ايمان كيئرمهسلر (وَأَرْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ) دخی اول آدملرنك كوكللرى ايمانده شك قيلمى
 (فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ) بس اول اللهغه هم آخرت كونينه ايمان كيئرمهگان آدملر اوزلرينك
 شكلرنده حيران بولورلار (وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ) واگر اول منافقلار سينك برلهن برگه صوغشقه
 چغونى نلهسلر ايمى (لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً) صوغش اوچون كيروه نرسه لرنى (قورالار و آزقلار)
 حاضرلر ايدى (وَلَئِنْ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ) لكن الله تعالى اول منافقلارنك سزلك برلهن برگه صوغشقه
 چغولارينى ياراطمادى (فَضَبَّطَهُمْ) بس الله تعالى اول منافقلارنى صوغشقه چغودن طييدى و حبس ايتدى
 (وَقِيلَ أَفَعَدُّوا مَعَ الْفَاعِلِينَ) دخی منافقلارغه صوغشندن اولطوروب قالوچيلار برلهن برگه اولطوروب قالسكز
 ديب شه قيلمى بو سوز كنايه بولا الله تعالى نك منافقلارنك كوكللرينده صوغشقه چقماو فكرينى صالحوندىن
 ياكه شيطان وسوسه يولى برلهن شه قيلمى معناسنده (لَوْ خَرَجُوا فِئَكُمُ) اكرده منافقلار سزلك اچكزده برگه
 صوغشقه چقمان بولسالار ايدى (مَا زَادَكُمْ إِلَّا خَبَالًا) سزگه آرتدرماسلار ايدى مگر بوز و قلفنى آرتددرلار
 ايدى (وَلَا أَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ) دخی آرا كزده سوز يورنوگه آشغورلار ايدى (يَبْغُونَكُمْ الْقِتْلَةَ) سزلك اوچون
 فتنه ايستهگانلرى حالده (وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ) دخی سز مسلمانلار آراسنده هم اول منافقلارنك سوزلرينى
 قبول ايقب ايشتوچيلر بولور ايدى يعنى ضعيف الاعتقادلر كز اول منافقلارنك سوزلرينده اشانورلار
 ايدى (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ) والله تعالى ظلم قياوچيلارنى بلگوچيدر (لَقَدْ ابْتِئَسُوا الْفِتْنَةَ) ضعيف منافقلار
 سينك اشكنى بوزوده وصحابه لرگنى تارانوده فتنه ايسته ديار (مِنْ قَبْلِ) موندان (تَبَوَّءَ صَوْغَشْتُمْ) الكده
 يعنى احد صوغشى كونندهده (وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ) هم سينك اوچون بولغان اشلرنى شه يله ندرديلر يعنى سينك
 اشكنى بوزوده مكرلر قيلميلار (حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ) حقيق ياردهم كيلىگانگه قدر (وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ) دخی اللهنك
 امرى ديمى غالب بولغانغه قدر (وَهُمْ كَارِهُونَ) حالبوكم اول منافقلار اللهنك دينينك غالب (اوستون) بولووينى
 مكروه كوروچيلردر (وَمَنْهُمْ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا) دخی منافقلار دن قايمسى شه ينور ميكا صوغشندن قالورغه اذن
 بير (وَلَا تَعْلَمُونَ) دخی مينى فتنه گه توشورمه ديو (الْأَفَى الْفِتْنَةَ سَقَطُوا) آگاه اولسكز منافقلار صوغشندن قالو

فَنَهَسَهُ تَوْشِدِيلِر (وَأَنَّ جَهَنَّمَ) دخی در-مقالکده جهنم (لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ) کافرلر نی چولغاب آلؤچیدر (ان تُصَبِّكَ مَسْنَةً) ای محمد علیه السلام اگر سیکنا بعض صوغشلار کزده ایزگولک (اَوْ سَمَوْنَلْکَ وَغَنِيمَت) ایرشسه (تَسُوهُمْ) اول ایزگولک غایت حسدلری اوچون منافقلار نی قایغرتور یعنی قایغوغه نؤشورور (وَأَنَّ تُصَبِّكَ مُصِيبَةً) و اگر سیکنا بعض صوغشلار کزده قایغو ایرشسه یعنی مغلوب بولساک یا که برییرکده جراثت ایرشسه نیتکه احد صوغشده رسول الله نلک تشی صندی (يَقُولُوا) منافقلار ته یقورلر (قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ) تحقیق بر قایغودن بورون اشمزنی توندق یعنی بغشی تهلی صوغشقه بارمی قالدیق دیب ته یقورلر (وَيَقُولُوا) دخی بوسوزنی سؤبله شکان اورنلار ندان اوز دوستلار یفه دونه لرر کیتهر لرر (وَهُمْ فَرُّحُونَ) حالبوکم اول منافقلار شادلانغوچیلاردر (قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا) ته بیت سین ای محمد علیه السلام منافقلارغه بزگه ایرشمهس (الْأَمْكَتَبَ اللَّهُ لَنَا) مگر ایرشر الله تعالی بزگه لوح المحفوظده یازغان نرسه کنه (هُرْمُولَانَا) اول الله تعالی بزنگ خوجه مزددر (وَعَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالی اوزه ریبه (فَلْيَقُولْ كُلُّ الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر اشلرین نابشرسونلار (قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا) ای محمد علیه السلام ته بیت سین منافقلارغه سز بزگه کؤنمیسز (الْأَحَدَى الْعُسْتَيْبِينَ) مگر ایکی کورکام اشلک برسی کؤنه سز یعنی یاردهم بیرلر برلن شهید بولودن برسی یعنی بزده صوغشده الله تعالی یاردهم بیرسه غالب بولامز ا گر مغلوب بولساک شهید بولامز بولار هر ایکی ایزگو اش (وَنَحْنُ نَرَبَّصُ بِكُمْ) و هر سزگه کؤتهمز (أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ) الله نلک سزگه ایرشدر و دینی (بعذاب من عفته) اوز حضورندن بولغان عذابنی (أَوْ بَأْيَدِينَا) یایسه بزنگ قوللارمز برلن عذاب ایرشدر و دینی (فَقَرَّبُوا) بس سزده کؤنکز بزنگ صوغشی حالمزنی (إِنَّمَا عَكَّمُ مَتَرَبُّصُونَ) درستلکده بزده سزنگ برلن هرگه کؤنؤچیلر مز سزنگ صوغشی حالکوزنی دیو (قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا) ته بیت سین ای محمد علیه السلام منافقلارغه الله نلک طاعتده ماللار کزنی کیرهک اختیار برلن و کیرهک کوچله نب صرف ایقنر (لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ) سزدن بو صرف ایقنر قبول فیلنماس بو آیت قیس اوغلی جندنک سوزیبه جواب بولوب ایلسی قیس اوغلی جد رسول الله دن صوغشدن قالورغه اذن صورادی مین سزگه مال برلن یاردهم ایته من دیدی (أَنْتُمْ) درستلکده سز منافقلار (كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ) یاوز قوم بولنکز یعنی الله نلک طاعتدن چغوی قوم بولنکز (وَمَا لَكُمْ) دخی هیچ نرسه طیهادی منافقلارنی (أَنْ تُعْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ) منافقلار دن صرف قیلغان نرسه لر نی مقبول بولونندن (الْأ) مگر طیهی مقبول بولودن (أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) درستلکده اول منافقلار الله غه هم الله نلک رسوله کافر بولیلار یعنی منافقلار نلک الله طاعتده صرف قیلغان ماللار یلک مقبول بولونندن طیهغان هیچ نرسه بوق مگر کفرلری (وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ) دخی منافقلار نمازغه کیلمه سلر (الْأ) مگر کیلدیلر ایسه (وَهُمْ كُفَّاءُ) حالبوکم اول منافقلار یالقولاردر (وَلَا يُنْفِقُونَ) دخی منافقلار الله یولنه ماللارنی صرف قیلناسلار (الْأ) مگر صرف قیلسه لار (وَهُمْ كَارِهُونَ) اول منافقلار صرف قیلولارین مکروه کور وچیلدر یعنی صرف قیلولارنده کورچله نوچیلاردر چونکه منافقلار نماز او قوماغان و مال صرف قیلماغان اوچون عذاب بولور دیو الله دن قورقیلار هم بواشلریبه

ثوابه ايدي ايتى لر (فَلَا تُعْجِبْكَ) بس اي محمد عليه السلام سيني عجب له ندرمه سون (اَعْمَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ)
 منافقلارنك ماللارى وباللارى (اِنَّمَا يُرِيدُ اللهُ) بودر باشقه توكلدر نلهر الله تعالى (لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا)
 ماللارى وباللارى برلهن منافقلارنى عذاب، قيلونى (فى العِوَةِ الدُّنْيَا) دنيا تر كل گنده (وَتَزْهَقَ
 اَنْفُسُهُمْ) دغى كافرلارنك منافقلارنك جانلارنك چغوونى نلهر (وَهُمْ كَاْفُرُونَ) حالبوكم اول
 منافقلار كافرلدر يعنى كفر حاللارنده جانلارنك چغوونى نلهر (وَيَعْلَفُونَ بِاللَّهِ) دغى منافقلار
 الله برلهن بيمين ايتدرلر (اَنْهُمْ لَمَنْكُم) درستلككه اوزلرى البته سزدندر مسلمانلار جمله سندندر
 ديو (وَمَا هُمْ مِنْكُمْ) حالبوكم اول منافقلار سزدن مسلمانلاردن توكللدر (وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ)
 لىكن اول منافقلار سزدن فورقا تورغان قوملدر يعنى سزدن قورق قنه بز مسلمان ديب يوزيلر
 (لَوْ يَجِدُونَ مَآجِئًا) اكر منافقلار صيىناچق اورن تابسهلار (اَوْ مَغَارَاتٍ) يايسه تاغده كررگه
 چؤقۇرلار تابسهلار (اَوْ مُتَخَلَّاتٍ) يايسه باشقه كره تورغان اورن تابسهلار (لَوْ لَوْا اِلَيْهِ) اول اورن طرفنه
 يونه لورلر ايدى (وَهُمْ يَجْمَعُونَ) حالبوكم اول منافقلار آشغوچيلارد (وَمَنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فى الصَّدَقَاتِ)
 دغى منافقلاردن بعضى اي محمد عليه السلام سيني صدقه لارنى بولوده عيبه لر (فَاِنْ اَعْطُوا مِنْهَا) بس اكر
 اول صدقه لاردان اوزلرينه بيرلسه (رِضْوًا) راضى بولولر (وَاِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا) واكر اول صدقه لاردن
 اوزلرينه بيرلسه (اِذَا هُمْ يَسْتَخْطُونَ) شول وقتده اول منافقلار سيكا آچولانورلار منافقلاردان ابو الجواظ
 اسلى منافق مسلمانلارغه شه يقدى مؤنه قارا كز يولد اشكر محمد عليه السلام نى صدقه لرنى كؤتوچيلرگه اوله شه ده
 اوزى ميين عادل من ديب دعوى قىلا ديدى شول منافق حقتده الله تعالى ذكر قىلغان آيتن ايتدرى
 (وَلَوْ اَنْتُمْ رِضْوًا) واكر اول منافقلار راضى بولسهلر ايدى (مَا اَتَاهُمْ اللهُ وَرَسُولُهُ) الله تعالى هم الله نك
 رسولى صدقه لاردان وغنىم لردن بيرگان نرسه لرينه (وَقَالُوا هَسْبُنَا اللهُ) دغى الله تعالى بزگه هر
 اشمرده ييك كوچى ديب ايتسه لر ايدى (سَيُؤْتِنَا اللهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالى بزگه اوزينك فضلنن بيرر
 يعنى صدقه وغنىم لردن (وَرَسُولُهُ) دغى الله نك رسولى بيرر (اِنَّا اِلَى اللهِ رَاغِبُونَ) درستلككه بس
 الله غه رغبت ايدوچى بىز ديب يعنى بو طريق راضى بولوب شه يقسه لر ايدى منافقلار اوچون ايزگو بولور
 ايدى الله تعالى زكوة مصرفلارنى بيان ايتب ذكر قىلناچق آيتنى ايتدرى (اِنَّمَا الصَّدَقَاتُ) بودر باشقه
 توكل فرض بولغان صدقه لار (لِلْفُقَرَاءِ) فقيرلرگه در يعنى بر آزغنه مالى بولغان آدملرگه در (وَالْمَسْكِينِ)
 دغى مسكينلرگه در يعنى هيچ نرسه سى بولماغان آدملرگه در (وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا) دغى صدقه لار اوزه رينه
 يعنى آلو اوزه رينه همل ايتوچيلر اوزه رينه در يعنى پادشاه طرفندن صدقه لار جييار اوچون تعيين قىلغان
 آدملر اوزه رينه در بو آدملرگه پادشاه خدمتلى قدرنجه اوزلرينه وباللارينه وغانونلارينه بينه رلك قدر
 بيرر (وَالْمَوْلَى فَعَلُوهُمْ) دغى كوكللىرى القله ندرلش آدملرگه در يعنى ايمان كيتربه كوكللارنده ضعيفلك
 بولغان آدملرگه بيرلور كوكللىرى القله نسون اوچوى ياكه ايمان كيترسونلر اوچون بيرلگان آدملردر
 عيينه اوغلى حسين حابس اوغلى افرع مرداس اوغلى عباس كيبيلر مونتن صوك بسو آدملرگه بيرر

اسلام قوت تابدغى سببلى ساقط بولغان (وَفِي الرَّقَابِ) دىنى قۇلقلان موبىدلارنى چىشوگه در يعنى قۇلار يېنە خوجەلارى طرفىدىن فلان قدر آتچە ناپساك آزاد بولورسون دىب يازو بىرلىگان قۇلارغە بىرلور (وَالْغَارِمِينَ) دىنى بورچلى آدم لرگه در (وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) دىنى الله تعالى نىڭ رضالغى تابلغان بولغە صرف ايدلور مکتب مدرسه مسجد هم بولارنىڭ خادملرى كىيى حاصل هر بر ايزگو بولغە و ملتىڭ آلغە باروويىنە سبب بولغان بولارغە صرف ايدلور امام ابو يوسىف حضرتلرى اسلام عسكرنىن آيرلوب قالغان كىشىنى هم امام محمد حضرتلرى حاجيلردن آيرلوب قالغان كىشىنى اراده قيلسده البقە بولارغە غنە خاص توگل درست بولارده بو آيت تحتە كره لر الله نىڭ رضالغى ايستەو بولغە بولقلارى اوچون بونىڭ لفظى شكسز عام عبرت لفظىڭ عمومە يىنەدە عامنى خبر واحد برلەن دە قىياس برلەندە ايتدا نخصيص درست توگل امامين قولى ايله نىچك نخصيص درست بولسون بو اورندە كوب سوز يازارغە ممكن بولسده اكابر علماغە قالدردى آلا ر بىان ايتەر لر ديو مائولر (وَآيِنِ السَّبِيلِ) دىنى يسول اوغلغە در يعنى مسافرگه در يانغە آتچەسى بولماسە گرچە باي بولسده لکن بو زماندە نيز وقتدە هر يىردن آتچە آلورغە ممكن حاضر بولارغە بىرو نىچكدر (فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ) بو آدم لرگە زكوة فرض قيلندى الله دان فرض قيلماق برلەن (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالى زكوة صرف قيلمە تورغان اورن لارنى بلىگوجىدر هم زكوتنى بومصر فلارغە صرف قيلورغە قوشووندە حكمت اييه سىدر (وَمَنْهُمْ الْمُتَّقِينَ) دىنى منافقلاردان شوندى آدم لر باردر (يُؤَدُّونَ النَّبِيَّ) عىبالو هم سوزىنى يۇرتو برلەن پىغمبرنى (محمد عليه السلام) رنجتور لر (وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَى) دىنى ئە يتور لر اول پىغمبر هر ئە يتلىگان نرسەنى ايشقە تورغان وقبول ايتە تورغان قولاقدر دىب (بوسوزدە مبالغه بار) (قُلْ أَدْنَىٰ خَيْرٌ لَّكُمْ) ئە بيت سىن اى محمد عليه السلام منافقلارغە اول پىغمبر سزنىڭ اوچون ايزگو بولغان نرسەنى ايشقوجى قولاقدر درست ايشتكان نرسەنى تصديق قيلور لکن خىر بولسە (يُؤْمِنُ بِاللَّهِ) اول پىغمبر الله نى تصديق قيلور يعنى الله تعالى نىڭ سوزىنى ايشتور و تصديق قيلور (وَيُؤْمِنُ بِالْمُؤْمِنِينَ) دىنى مؤمنلرنى ئە يتكان سوزلرنىڭ تصديق قيلور (وَرَحْمَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا مَلَكًا) دىنى سز منافقلاردان چن ايمان كىترگان آدم لرگە رحمتدر اما منافقلارغە رحمت توگلدر (وَالَّذِينَ) دىنى شوندى آدم لر (يُؤَدُّونَ رَسُولَ اللَّهِ) الله نىڭ رسولنى رنجتور لر (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) الله نىڭ رسولىنى رنجتوجىلر اوچون رنجتوجى عذاب باردر (يَعْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ) اول منافقلار سزگە الله برلەن يمين ايتەر لر (لِيَرْضَوْكُمْ) سزە مؤمنلرنى راضى قيلولارى اوچون (وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ) مالبوكم الله تعالى هم الله نىڭ رسولى تىيشلى رهك ايدى (أَنْ يَرْضَوْهُ) منافقلارنىڭ رسول الله نى راضى قيلولارىبە الله نى راضى قيلو برلەن رسول الله نى راضى قيلو آراسندە تلازم بولغانلىقى اوچون ياكە كلام رسول الله نى رنجتو حقندە بولغانلىقى اوچون الله تعالى ضميرنى رسول الله غە غنە قايقا تورغان ايتب برگە قيلدى (إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ) اگر منافقلار حق ايمان كىتوروجى بولسالار نىنە كە اوللرى بزمؤمن ديوگمان قيلدىلار (أَلَمْ يَعْلَمُوا) ايا منافقلار بلمە دىلرمى (أَنَّهُ) درستلىكە شأن (مَنْ يُعَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) كىدر الله غە هم رسول الله غە خلافتقى قيلسە (فَأَنَّهُ)

نَارَ جَهَنَّمَ) پس درستلکده اول کشی که جهنم اوطی بولور (خَالِدًا فِيهَا) جهنم اوطنده مگگو قالغانی مالده (ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمِ) بوجهنم ده مگگو قالو الوغ رسولقدر (يَجْتَرُّ الْمُنَافِقُونَ) منافقلار قورقار (أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ) مؤمنلر اوزه ربه سوره ايندرلش بولودان (تَغِيْبُهُمْ بِنَا فِي قُلُوبِهِمْ) اول سوره مؤمنلرگه خبر بيرر منافقلارنك كوكللرنده بولغان نرسه برلن (قُلْ اسْتَهْزِئُوا) اي محمدعليه السلام تهيت سين منافقلارغه خورلاگز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالى (مُخْرَجٌ مَّا تَحْتَضِرُونَ) سزنك چغارودان قورقا تورغان نرسكزني چغاروچيدر يعنى نفاقكزني (وَلَسْنَا سَأَلْتَهُمْ) واگر سين اي (محمدعليه السلام) منافقلاردان صوراساك اوزكني هم قرآنى خورلاولارننن (لِيَقُولَنَّ) البته اول منافقلار ته پتورلر (أَنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ) بودر باشقه توگلدر بيسوزگه چوماز و اويديمز ديويعنى بز اويداب قنه ته يقدك ديو بو آيت نك نزولنه سبب شول منافقلار تبوك صوغشده رسول الله يانندان آطلانغان حاللرنده اوتب بارالار ايدي رسول اللهغه قاراپ ته يتديلر قاراگز بوايرگه شامك سرايلارني و كريبچلر يني آچماچي (المانجي) بولا بواش آكار بير اعراف ته لي ديب الله تعالى منافقلارنك بو طريقه سؤيله شولر نين رسول اللهغه خبر بيردي رسول الله منافقلارني چاقروب ته يتدي سزمي شولاي سؤيله شه سز ديو منافقلار يوق والله بز سيناك حقله هم صحابه لرك حقله سؤيله شه دك اوز آرامز داغي غنه سوز سفر قسته بولسون اوچون اويون سوزلرگه سؤيله ب بارادر ايدك ديديلر (قُلْ) ته يت سين اي محمد عليه السلام منافقلارغه (أَبَاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ) ايا الله ني هم الله نك آيتلر يني هم رسول يني (كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ) خورلار بولدكزني (لَا تَعْتَدُوا) خورلاو كزندان عنر ايستهب ما طاشما كز چونكه يالغان ايدكي معلومدر (قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ) تحقيق ايمانكز صوكله كافر بولدكز يعنى رسول الله ني خورلاو كز سببلي ايمان اظهار قيلدكز صوكله كافر بولدكز بو آيت شريعتني خورلاونك كفر بولوويته دلالت قيلادر (أَنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ) اكر سز دن بر جماعتن توبه لري و اخلاص لري سببلي عفو قيلساق (نُعْتَبُ طَائِفَةً) سز دن بر جماعتني عذاب قيلورمز (بِأَنَّهُمْ) بونك سببلي عذاب قيلورمز درستلکده اول جماعت (كَانُوا مُجْرِمِينَ) نفاقلارنده دوام اينوچي بولديلار (الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ) منافق ايرلر و منافقه خاتون لار (بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ) اول منافق ايرلر برلن منافقه خاتون لاردان بعضي بعضننن در يعنى منافقلده هم ايماننن يراق بولوده بعضي بعضسه او غشاغوچيدر (يَأْمُرُونَ بِالْمُكْفَرِ) منافقلار بعضي بعضسه گناه و كفر برلن بيورورلار (وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ) بعضي بعضني ايزگو اشتن و ايماننن طبيارلار (وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ) دخی ايزگولننن قوللاروني تورلر يعنى ساراناق قيلورلار (كَسُوا اللَّهَ) منافقلار اطاعت قيلماولري سببلي الله ني اونونديلار (فَسَيِّئُهُمْ) بس الله ده آلارني فضلدن اونوندي (إِنَّ الْمُنَافِقِينَ) درستلکده منافقلار (هُمُ الْمُنَافِقُونَ) آلادر الله نك طاعتننن چغوچيلار (وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ) الله تعالى اير منافقلارغه وعده قيلدي (وَالْمُنَافِقَاتُ) دخی خاتون منافقه لرگه وعده قيلدي (وَالْكُفَّارُ) دخی باشقه كافر لرگه وعده قيلدي (نَارَ جَهَنَّمَ) جهنم اوطی (خَالِدِينَ فِيهَا) جهنم اوطنده مگگو

قالغانلارى حالده (هَى حَسْبُهُمْ) عذاب يوزننن جهنم بيتەر آلازى (وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ) دىنى اللہ تەئالى منافقلارنى
 ايرلر يىنى و خاتونلار يىنى هم باشقە كافرلارنى رحمتننن يىراق قىلدى (وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ) دىنى منافقلارغە
 ايرلر يىنى و خاتونلار يىنى هم باشقە كافرلرگە ھېيشە بولغوجى عذاب باردى (كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) اى منافقلار
 سز آلدۇزىدىن بولغان آدملر كىبى سز (كُنُوا أَشَدَّ مَلَكُمُ قُوَّةً) سزىدىن بورون بولغان آدملر (كافرلر)
 قوت يوزننن سزىدىن قاطىراق بولدىلار يعنى سزىدىن قوتلىرەك ايدىلر (وَكَثُرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا) دىنى
 ماللار وبالالار يوزننن سزىدىن كوبرەك بولدىلار (فَاسْتَمْتَعُوا بِغُلَاقِهِمْ) بس آلاز اوزلر يىنىڭ دىنيان
 بولغان اولشلىرى برلەن فائىدەلەندىلر (فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِغُلَاقِكُمْ) بس اى منافقلار سزىدىن دىنيان بولغان
 اولشلىرى برلەن فائىدەلەندىلر (كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) نېيشەكە سزىدىن بورون بولغان آدملر (كافرلر)
 فائىدەلەنگانلر ايدى (بِغُلَاقِهِمْ) اوزلر يىنىڭ دىنيان بولغان اولشلىرى برلەن يعنى اوزلر يىنىڭ بورون بولغان
 كافرلر فائىدەلەندىكى كىبى سز منافقلار دە فائىدەلەندىلر (وَوَضَعْتُمْ) دىنى سز منافقلار دە باطلرگە چومدىلر (كَالَّذِي
 خَاضُوا) شوندى آدملر كىبى آلاز دە باطلغە چومغانلر ايدى (أُولَئِكَ) بو قىيامت صفتدە بولغان آدملر
 (جَبَطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) بو آدملرنىڭ دىنيادە و آخىرنىڭ عمللىرى باطل بولدى (وَأُولَئِكَ)
 دىنى بو قىيامت صفتدە بولغان آدملر (هُمْ الْخَاسِرُونَ) آلاز دە اوزلر يىنىڭ ضرر ايقوجىلر (أَلَمْ يَأْتَهُمْ)
 ايسا بو منافقلارغە و كافرلرگە كىلىمى (نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوزلر يىنىڭ بورون بولغان آدملرنىڭ
 خىبرلىرى (قَوْمِ نُوحٍ) نوح عليه السلامنىڭ قومىنىڭ خىبرلىرى نېچك طوفان صوى برلەن ھلاك بولدىلار
 (قىلىدىلار) گناھلارى سببلى (وَعَادَ وَثَمُودَ) دىنى عاد قومىنىڭ هم ثمود قومىنىڭ خىبرى كىيە دەيمى نېچك
 عاد قومى جىل برلەن ھلاك قىلىدىلار ثمود قومى زلزە (بىر سلكىدۇ) برلەن ھلاك قىلىدىلار (وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ)
 دىنى ابراهيم عليه السلامنىڭ قومىنىڭ خىبرى كىيە دەيمى نېچك نمرود اوزى جىن برلەن قومى نعمتى آلتىر برلەن
 ھلاك قىلدى (وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ) دىنى مەدىن اھلىنىڭ يعنى شەيب عليه السلامنىڭ قومىنىڭ خىبرى كىيە دەيمى
 نېچك اوط برلەن ھلاك قىلىدىلار (وَأَلْمُوتَفَكَات) دىنى يوز توبەن قىلانغان لوط عليه السلامنىڭ قىرەلر يىنىڭ
 اھلىرىنىڭ خىبرى كىيە دەيمى البقە بولارنىڭ ھر قايسىنىڭ خىبرى كىلدى شولاي بولغاچ نى اوچون منافقلار
 و باشقە كافرلر بولارنى اعتبار قىلۇب قارامىلار (أَتْتَهُمْ رَسُولَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) بو ذكر قىلغان قوملرگە پىغمبەرلىرى
 معجزەلر برلەن كىلدىلر (فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ) بس بو ذكر قىلغان پىغمبەرلىرىنى يالغانغە تونقان قوملرگە
 اللہ تەئالى ظلم قىلسور بولمادى (وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لىكن بو ذكر قىلغان قوملر پىغمبەرلىرىنى
 يالغانغە توتولارى سببلى اوزلر يىنىڭ ظلم قىلۇچى بولدىلار (وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ) دىنى مؤمن ايرلر
 و مؤمنە خاتونلار (بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) مؤمن ايرلرنىڭ و مؤمنە خاتونلارنىڭ بعضى بعضىنىڭ ياردەمچىلىرى
 دوستلار يىدىر (يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) مؤمنلرنىڭ بعضى بعضىدە ايرگوش برلەن بىرورلار (وَيَنْهَوْنَ
 عَنِ الْمُنْكَرِ) دىنى بعضى بعضىنى باوزاندىن طيبارلار (وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ) دىنى نماز اوقورلار مؤمنلر
 (وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) دىنى زكوة بىرلر مؤمنلر (وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) دىنى مؤمنلر اللہغە هم اللہنىڭ

رسوله اطاعت قيلورلار (أُولَئِكَ) بويغشى صفته بولغان مؤمنلر (سَيَرَعَهُمُ اللَّهُ) شكسز رحمت قياور الله تعالى برمؤمنلرگه (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (عَزِيزٌ حَكِيمٌ) هر اشنده غالبدر هم حكمت اييه سيدر (وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) الله تعالى مؤمن ابرلرگه ومؤمنه خانرنلارغه وعده قيلمى (جَنَّاتٍ) اوجماخلار برلن (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آسقلارندان ياغهار (صَوَارٍ) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماخلارده ملكو قالغانلارى حالده (وَمَسَاكِنٌ طَيِّبَةً) دخى خوش بولغان توراجاق اورنلار برلن وعده قيلمى (فِي جَنَّاتٍ عِنْنٍ) عمن اوجماخلارنده (وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ) دخى الله دن بولغان رضالق بولارنك كلستمن الوغدر (ذَلِكَ) بو الله نك رضالقى (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اول الله نك رضالقى الوغ سعادتكه ايرشودر (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) اى آندى پيغمبر (جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ) كافرلر هم منافقلار برلن صوغش قيل (وَأَغْلَظْ عَلَيْهِمْ) دخى كافرلر هم منافقلار اوزر بده قاطملىق قيل (وَمَا أُوهُمْ جَهَنَّمَ) اول كافرلر نك منافقلار نك باراجاق اورنى جهنمدر (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) وفى ياوز نه وورله چك اورندر اول جهنم (يَخْلُقُونَ بِاللَّهِ مَا فَاكُرُوا) منافقلار نه يتمه ديلر نه يتمه دك ديب الله برلن يمين ايتهلر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم تبوك صوغشنده ايكى اى نوردى شول وقتده صوغشندان قالغان منافقلارنى عيبلهب قرآن اييه در ايدى سويد اوغلى جلاس نه يتدى اكرده محمد عليه السلامك بزنك قرده شلرمز منافقلار حقتده نه يتكان سوزى حق بولسه بز ايشه كسندده ياوز بولامز ديو جلاس نك بو سوزى رسول الله نه ايرشدى رسول الله جلاسنى چاقروب صورادى جلاس نه يتمه دم ديب يمين ايتدى شول جلاس حقتده بو آيت ايتدى صوركه جلاس حقيقى توبه ايتدى (وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ) وتحقيق منافقلار كفر سوزنى نه يتديلر (وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ) دخى منافقلار اسلامنى اظهارلارى صوكنده كافر بولديلار (وَهُمْ أَوْ بِأَلْمِ يُنَالُوا) دخى ابرشه گان نرسه لر ينى يعنى رسول الله فى ثولقرونى قصد قيلميلار منافقلاردان اون بيش كشى تبوك صوغشندان قايتقانده رسول الله فى توهستمن كيچ برلن چوقورغه بغب توشوروب هلاك ايتهرگه اتفاق قيلميلار ياسر اوغلى عمار رسول الله نك توهسى نك نركستمن توتدى حنيفه توهنى آرتدان قارلاب بارادر ايدى منافقلار رسول الله فى چوقورغه توشورونى قصد قيلناچ حنيفه توه نك آباغى توبهن كيتكاننى هم قلاچ تاوشنى ايشتميدده اى الله نك دشمانلارى الله دان قورقكز ديو نچقردى شوندان صوك منافقلار قاجديلار (وَمَا نَقَمُوا) دخى منافقلار انكار ايتمه ديلر (إِلَّا أَنْ اغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ) مكر الله تعالى نك هم رسول الله نك منافقلارنى فضلندان موكسز قيلوويلى انكار ايتديلر چونكه رسول الله مدينه گه كيلمهس دن بورون مدينه اهلى نك كوبسى آچلقده وطار معيشنده بولديلار رسول الله مدينه گه كيلگاج غنيمت لر سببلى بايديلار هم جلاس نك مولاسى ثولقردى رسول الله جلاس كه اون ايكى ملك درهم ديت آلوب بپردى (فَإِنْ يَتُوبُوا بِكُ خَيْرًا لَكُمْ) بس اكر منافقلار توبه ايتسه لر منافقلار اوچون ايزكو بولور ايدى (وَأَنْ يَتُوكُوا) واكر منافقلار نفاقلارنده دوام ايتو سببلى توبه دن يوز دوندرسه لر (يَعْتَبَهُمُ اللَّهُ) الله تعالى منافقلارنى عذاب قيلور (عَذَابًا أَلِيمًا) رنجتكوچى عذاب برلن (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)

دنیاده هم آخرتده (وَمَالَهُمْ فِي الْأَرْضِ) دخی منافقلار اوچون بیرده یوقسر (مَنْ وَلِيَ وَلَا نَصِيرَ) الله نلک عذابدن منع فیلا تورغان یاقن آدم هم یارده مهی آدم یوقسر (وَمَنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ) دخی منافقلار دن باردر شوندی آدم لر الله غه عهد قیلدیلار (لَنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ) اگر الله تعالی بزرگه اوزی نلک فضلدن بیرسه ایسی (لَنْ نَصَّدَّقَنَّ وَلَنْ كُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ) البته صدقه بپرر ایسک هم ایزگولردن بولور ایسک دیو بو آیت ماطب ارغلی ثعلبه مقنده ایسدی بر وقتده ماطب اوغلی ثعلبه رسول الله غه کیلسدی و شه یقندی الله غه دعا قیل میکا مال بیرون دیو رسول الله شه یقندی ای ثعلبه شکرینی اوقه گان آزمالک شکرینی اوتورگه کوچک یتیمه گان کوب مالدن ایزگورهک دیو ثعلبه شه یقندی سینی حقای برلن پیغمبر ایقوب پیبهرگان الله برلن یمین ایقوب شه یقنده من اگردده الله تعالی مال بیرون هر هر شول مالن حق ایبه سینده حقنی بپرر ایسک دیو شوندن صرک رسول الله دعا قیلدی ثعلبه بر قوی آلدی قوردا درچگان کبی قوبلار ارچدی حتی مدینه گه صیمادی مدینه دن بر چوقرده تورا باشلادی جماعت نمازینده حتی جمعه غه ده کیلمی باشلادی رسول الله بروقنده بز نلک ثعلبه قایده دیو صورادی صحابه لر شه یقندیلر ثعلبه بایدی ایسدی مالی بیسک کوبه بدی حتی مدینه گه صیمافاج چوقورغه چققان ایسی آنده هم مالی صیمی باشلادی دیدیلر رسول الله ثعلبه هلاک بولغان ایگان دیدی هم رسول الله ثعلبه گه صدقه آلوجیلارنی ایکی آدم زکوة آلور اوچون پیبهردی ثعلبه بولارغه قارشی بولدی باشقه آدم لر هر قایوسی زکوة لر ن بپردیلر ثعلبه دن زکوة صررا دیلار هم زکوة نلک فرض بولووی حقنده اینگان آیتنی او قودیلار ثعلبه شه یقندی بو صورغان نرسه کز توکل مگر کافر لر دن آلناتورغان جزیه نلک قورده شی دیدی بار قایتو کز فکر لپ قارایم دیدی شوننن صرک ذکر قیلغان آیت ایسدی ثعلبه صدقه سنی آلوب رسول الله غه کیلسدی رسول الله شه یقندی الله تعالی سبیلک صدقه کنی آلورغه قوشمادی دیو ثعلبه حسرتله ندی باشنه طوفراق ساچدی رسول الله شه یقندی ای ثعلبه مین سیکنا شه یقندیم طکللامادک دیدی رسول اکرم دنیادن اوتکاننک صرکنده حضرت ابو بکرگه صدقه سنی ایلقندی اول هم قبول ایتمه دی صرکده حضرت عمرگه ایلقندی اول هم قبول ایتمه دی حضرت عثمان زماننده هلاک بولدی (فَمَا آتَانَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ) بس الله تعالی منافقلارغه اوزینک فضلدن بیرگان زمانده (بِغُلُوبِهِ) الله نلک بیرگان فضلی (مالی) برلن صارانلق قیلدیلار (وَتَرَكُوا) دخی الله نلک طاعتدن یوز دوندر دیلر (وَهُمْ مُعْرَضُونَ) حال بوکم آلاز یوز دوندر وچیلدر یعنی یوز دوندرو آلاز نلک عادتند سدر (فَاعَقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ) بس الله تعالی اول منافقلار نلک کوکللرنده منافقلدی صرکلاو دن یعنی آلاز نلک صرکفی حاللرن نفاق قیلدی (الْیَوْمَ) شول کونگه قدر (يَلْقَوْنَهُ) منافقلار اول کونگه یولقورلار یعنی قیامت کوننه قدر (بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ) الله غه خلافق قیلولاری سببلی (مَاعَدُوهُ) الله تعالی گوعده قیلغان نرسه لر نده یعنی اگر مال بیرونهک صدقه سنی بپرر ایسک ایزگولردن بولور ایسک دیو وعده قیلغان نرسه لر نده (وَبِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ) دخی بالغانلاخان نرسه لری سببلی چونکه وعده گه خلافق قیلو البته بالغانلا بولا (أَلَمْ يَعْلَمُوا) ایباناقلار بلمه دیلرمی (أَنَّ اللَّهَ) درسنلکده الله تعالی (يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ) منافقلار نلک کوکللرنده یا شرگان نرسه لرینی هم آلاز نده

سرله شان نرسه لرینی باور (وَأَنَّ اللَّهَ) دخی درسقا کده الله تعالی (عَلَامُ الْغُیُوبِ) غیبیلر نی بلسگر چیدر (الذین) شوندی آدملردر اول منافقلار (بَلْمَزُونِ الْمُطَّوَعِينَ) نفلله نروچیلار نی عیبیلر (مَنْ اللَّهُ مُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن (فِي الصَّدَقَاتِ) صدقه لارده یعنی نفل صدقه بیر وچیلر نی عیبیلر لر رسول اکرم صلی الله علیه و سلم صدقه بیررگه خلقی قزقوروب سؤیله گاننک صوکنده عرف اوغلی حضرت عبدالرحمن دورت ملک درهم صدقه کینوردی سیکز ملک درهم مالم بار ایندی دورت ملک درهمی اهل عیالم اوچون آلوب قاندم دورت ملک درهمی رببه قرضه (هورچقه) بیردم دیدی رسول الله شهیدی الله بولنه بیرگان صدقه کنده اهل عیالک اوچون آلوب قالغان مالکنده الله تعالی سیکز مبارکک بیرسون دیدی هم رسول الله دعاسی مقبول بولدی عبدالرحمن اولگانن صوکنک ایکی خانونینک هرسی سیکزدن هر نکل یارطسیله یعنی سیکز ملک درهمگه صلح قیلوب تخارج ایندی اون التی ملک درهم میراث تییه در ایندی هم عدی اوغلی عاصم یوز وسق خرما نصدیق ایندی (بروسق آلتمش صاع هر صاع سیکز قداق) ابو عقیل الانصاری ایکی صاع خرما سنن بر صاع کیتردی رسول اکرم هومالار نی فقیرلرگه ناراندی منافقلار بولار نی عیب ایقیدیلر عبدالرحمن هرلن عاصم نفی رپا دیدیلر ابو عقیل صدقه بیرگانه میینده اونو طاسون دیو طامع قیلوب بیردی آنک بر صاع خرما سنن الله تعالی مستغنی دیدیلر (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (لَا يَجْتُنُونَ الْأَجْمَعَهُمْ) طاهماسلار مگر طاقلرینی تابارلار یعنی آخر قدر تزلنده بولغان نرسه لرینی صرف قیلورلار ابو عقیل الانصاری کبی (فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ) بس منافقلار نفل صدقه بیروچی مسلمانلاردن مسخره قیلورلار (سَخَّرَ اللَّهُ مِنْهُمْ) الله تعالی منافقلاردن مسخره قیلدی یعنی مسلمانلار نی مسخره قیلولاری برابر نده جزا بیردی (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی منافقلار اوچون رنجتکوچی عذاب باردر ابی اوغلی بولغان عبد الله اوغلی حضرت عبد الله منافقلاردن بولغان آناسی نکل اولم آدروونده رسول الله غه کیلوب ای الله نکل رسولی آنام اوچون الله دن یارلقاماق ایسته دیدی رسول اکرم یارلقاماق ایسته دی شونن صوکنک الله تعالی ذکر قیلماق آیتنی ایلدردی رسول اکرم الله تعالی نکل سوزنن بیتمش مرتبه استغفار قیلغانده یارلقاویلی فهم ایقیدی هم بیتمش دنده استغفار نی آرتدر من دیدی شونن صوکنک الله تعالی بیتمش سن عدد مخصوص مراد تو گلکنی بیان ایقیدی (اسْتَغْفِرْ لَهُمْ) کیره ک منافقلار اوچون یارلقاوی ایسته (أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ) کیره ک منافقلار اوچون یارلقاوی ایسته مه (إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً) اگر سین منافقلار اوچون بیتمش مرتبه استغفار قیلسانده یعنی تله سک نی قدر استغفار قیل (فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ) بس الله تعالی منافقلار نی یارلقاماس بییدی هم بیتمش هم بییدی یوز عددنی ذکر قیلو کوب وقتده تکثیر اوچون بولا حصر اوچون بولمی (ذَلِكَ) بومناقلار نی الله نکل یارلقاوامی (بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) اوشوننک سببلی در در سنلکده منافقلار الله غه هم الله نکل رسولنه کافر بولدیلار (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) والله تعالی اوزینک طاعتنن چوچیلار نی حق بولغه کوندرمهس (فَرَحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ) تبرک صوغشندن فالوچیلار اولطوروب قالولاری سببلی

شادان ديلار يعنى صوغشقه چقا اولار يبه قوانديلار (خلاف رسول الله) رسول الله آرئنه يعنى صوغشقه
(وَكُرْهُرَا نَبْعَاهُنَّ) دخی صوغش قیلولاری بی مکروه کوردیلر (بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله
یولنده مالاری و جانلاری برله ن صوغش قیلولاری بی (وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ) دخی منافقلار بعضی بعضنه
نه بقیلر اسسی لککه چقا کزدیو (تبوك صوغشی بیك اسسی وقتنه بولغان) (قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا)
ای محمد علیه السلام بولای نه يتوچی منافقلارغه نه بیت جهنم اوطی اسسی لك یوزنمن تبوك صوغشی وقتنه بولغان
اسسی لکنن قاطیرا قدر ديب (أَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ) اگر منافقلار بارا چاق اورن لاری نك جهنم ایدکنی
بلسه لر (فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا) بس منافقلار دنیا ده آز کولسونلر (وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا) دخی آخرته کوب
یغلاسونلار (یغلازلار) (جَزَاءُ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) آخرته کوب یغلاولاری دنیا ده کسب قیلغان نر سه لر یبه
جزا بولو یوزنمن (فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ) بس اگر الله تعالی ای محمد علیه السلام تبوك صوغشده ان سینی مدینه که
قایتار سه (إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ) منافقلاردان بر جماعت که يعنى صوغشقه چقی قالغان جماعت که (فَأَسْقَازُوكَ
لِلْخُرُوجِ) بس ایکنچی صوغشقه چقا اوچون سیننن اذن ایسته سه لر (فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا) بس
ای محمد علیه السلام اذن ایسته گوجی منافقلارغه نه يت مینم برله ن مگسو صوغشقه چقا مسز (وَلَنْ تَقَانُلُوا مَعِيَ عَدُوًّا)
دخی مینم برله ن برکه دشمن برله ن صوغش قیلاماسز (أَنْتُمْ رَضِيْتُمْ بِالْقُعُودِ) درستلککه سز صوغشده ان
اولتوروب قالورغه راضی بولدن (أَوَّلَ مَرَّةٍ) اول مرتبه ده يعنى تبوك صوغشده ده (فَاتَّقُوا مَعَ الْخَالِفِينَ)
بس صوغشقه بارمی قالوچیلار برله ن برکه اولتوروب قالسز * کافر که جنازه نمازی درست توگللکی حقنه
الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تُصَلِّ) دخی ای محمد علیه السلام جنازه نمازی او قوما (عَلَى أَحَدٍ
مِنْهُمْ) منافقلاردان هیچ برسی اوزه رینه (مَاتَ) دولسه (أَبَدًا) مگسو او قوما ابي اوغلی تولگاج مؤمن
بولغان اوغلی رسول الله دان صورادی آتامی کولمه کی اوزه رینه کفله ب جنازه نمازی او قو دیو
رسول الله کولمه کی اوزه رینه کفله ب جنازه نمازی او قودی حضرت عمر ای الله نك رسولی منافق
اوزه رینه جنازه نمازن او قودکی دیدی رسول الله نه يتهی بو نمازدان منافقه فائده یوق لکن
مین بومنافقه نماز او قوروم سبیلی قورمندن مک آدم نك ایمان کیترووینی امید ایتم دیدی شونندان
صوك ذکر قیلنغان آیت ایندی (وَلَا تُقَمُّ عَلَى قَبْرِهِ) دخی منافقلاردان هیچ برسینك قبری اوزه رنده
تورما يعنى دفن قیلاما هم زیارت قیلاما (أَنْهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) درستلککه اول منافقلار الله غه هم
رسول الله غه کافر بولدیلار (وَمَا تُوِيَ) دخی اول منافقلار تولدیلر (وَهُمْ فَاسِقُونَ) حالبوکم فاسقلارد اول
منافقلار يعنى الله نك طاعتندن چقاچیلارد الله تعالی نك منافقلارغه جنازه نمازی او قو تیبش
توگللک که کفر لرینی علاوه ایتووی مؤمنلر اوزه رینه جنازه نمازی او قونك درستلککینه دلالت قیلا چونکه
منافقلارغه جنازه نمازی او قو درست بولماونك علاوه هم کفر کفر اوزه رینه تولو بولدی بوعله
مؤمنلرده یوق اما جنازه نمازینك فرض هم فرض کفایه بولووینه حدیث مشهور دلیل اما «وصل علیهم
إِنْ صَلَّوْتُمْ سَكَنَ لَهُمْ» آیتنی ترك حالنده دعا قیلو حقنه دیگانلر (وَلَا تُعْجِبْكُمْ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ) ای

محمد عليه السلام سیدی منافقلازنگ ماللاری دخی بالالاری عجبانه ندره سون (أَمْ أَيْرِيدُ اللّٰهُ) بودر، اشقه توگلدن تله
الله تعالی (أَنْ يُعْتَبَهُمْ بَهْاِی اللّٰهِنِیَا) دنیا ده ماللاری وبالالاری برلهن ومنافقلارنی عذاب قبلونی (وَتَرَهُمْ أَنْفُسَهُمْ)
دخی منافقلارننگ جان لاریننگ چغوویلی (وَهُمْ كَافِرُونَ) حالبوکم اول منافقلار کافر لدر یعنی کافر
بولغانلاری حالده جانلاریننگ چغوویلی تله (وَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ) وهر قایچان قرآندن سوره ایبدرلش
بولسه (أَنْ آمَنُوا بِاللّٰهِ) اللهغه ایمان کیتکز (وَجَاهَدُوا مَعَ رَسُولِهِ) دخی اللهننگ رسولی برلهن برکه صوغش
قیلکز دیب (اسْتَأْذَنُكَ أُولُوا الطُّولِ مِنْهُمْ) منافقلاردان بایلق ایبه لری صوغشقه چقماسه سینمن اذن
ایسته دیلر (وَقَالُوا) دخی قه یقیدیلر (ذَرْنَا) قالرسون بزنی (نَكُنْ مَعَ الْقَاعِمِينَ) بز صوغشقه چقمیچقه
اوطوروب قالوچیلار برلهن برکه بولورمز (رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْغَوَالِي) منافقلار راضی بولدیلار
صوغشدان قالوچیلار (خاتونلار) برلهن برکه بولولارینه (وَطَبَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دخی منافقلارننگ کوکلرینه
مه رلهندی (فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) بس اول منافقلار صوغشده بولغان ثوابی بله سلر هم رسول اللهغه خلافی
قیلوده و صوغشدان قالوده بولغان ضررنی و گناهلی بله سلر (لَكِنِ الرَّسُولُ) لکن رسول (وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ) دخی رسول برلهن برکه ایمان کیترگان آدملر (جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) ماللاری و جانلاری
برلهن صوغش قیلدیلار (وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ) بوصفته بولغان آدملر آلاغه در ایزگولک لری یعنی دنیا
و آخرت ننگ ایزگولگی (وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) دخی بوصفته بولغان آدملر آلادر دنیا و آخرتننگ
سعادتنه ایرشوچیلر (أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ) الله تعالی بوصفته بولغان آدملرگه حاضرلهدی (جَنَّاتٍ) اوجماخلارنی
(نَجْرِي مَنْ تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارننگ آسنمن یلغهار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا)
اول اوجماخلارده مگکو فالغانلاری حالده (ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بو اوجماخده مگکو قالو السوغ بولغان
سعادتنر (وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ) دخی بدوی عربلردن عنر قیلوچیلار رسول اکرمگه کیلدی
یعنی بالالاری کوب بولوب فقیر بولغانلاری (أَبُودَنْ لَهُمْ) اوزلرینه صوغشقه چقماسه اذن بیبرلسون
اوچون (وَقَعَدَ الَّذِينَ) دخی شوندی آدملر صوغشقه چقی اوطوروب قالدی (كَتَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ)
اول آدملر اللهغه هم اللهننگ رسولنه بالغانلادیلار یعنی بدوی عربلرننگ منافقلاری ایمان کیتردک
دیو اللهغه هم رسولنه بالغانلادیلار (سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ) بدوی عربلردن کافر بولغانلارینه
شکسر ایرشر (عَذَابٌ أَلِيمٌ) رنجتک کوچی عذاب * ضعیف لرگه و آورولارغه صوغش ننگ فرض بولماوی
حقنده الله تعالی ذکر قیلما بق آیتنی ایبدردی (لَيْسَ عَلَى الضُّعْفَاءِ) ضعیفلر (قَاتِلِينَ) اوزرینه
بولماس (وَلَا عَلَى الْمَرْضَى) دخی آورو آدملر اوزرینه بولماس (وَلَا عَلَى الَّذِينَ) دخی شوندی
آدملر اوزرینه بولماس (لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ) آلا فقیرلکری اوچون صرف قیلا تورغان نرسه لرینی
تابماسلار (شَرَجٌ) بو آدملرگه صوغشدان کیچوده گناه بولماس (إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ) هر قایچان
صوغشدان قالغان حاللرنده الله هم رسول الله اوچون صوغش قیلوچیلارغه ایزگولک ایرشدرونی تله سلر
یعنی صوغشدان اوزلری قالسه لارده همیشه صوغشده بولغان مسلمانلارننگ یاردمنده سعی قیلسالار (مَاعَلَى

الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلِ) عنى سببلى صوغشدىن قالوبده صوغشده بولغان قورده شلر يبه ايزگولك قىلارچىلارغە شلئەگە هيچ يول بوقدر (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) واللہ تعالی اول صفقلى آدملىرى بارلقاغوپى هم آلارغە رحمت قىلارچىدر (وَلَا عَلَى الَّذِينَ) دغى شوندى آدملىر اوزەرىبە صوغشدىن كىچىگودە گناہ بوقدر (إِذَا مَا اتَّوَكَّلْنَا لِنَعْمَلَهُمْ) هر قاچان آلارىمىڭا سىنىڭ آلارنى يوكلەوڭ اوچون كىلسەلر * انصاردان بىدى آدم يسار اوغلى معقل، خىسە اوغلى صغىر، كعب اوغلى عبد اللہ، عمىر اوغلى سالم، غلمە اوغلى نعلبە، معقل اوغلى عبد اللہ، زىد اوغلى غلمە رسول اللہ غە كىلار ب ئەيقدىلر اى اللہنىڭ رسولى بىزنى يوكلە سىزنىڭ بىرلەن بىرگە صوغشقە چىقار اوچون ندر ئەيقدىڭ دىدىلر رسول اللہ ئەيقدى سىزنى يوكلى تورغان هيچ نرسە نابىمىن دىدى بولار يىغلاب كىقدىلر (قُلْتُ) ئەيقدىڭ سىن اى محمد (عليه السلام) بو آدم لىرگە (لَأَجِبُ) نابىمىن مېن (مَا أَحْمَلُكُمْ عَلَيْهِ) آنىڭ اوزەرىبە سىزنى يوكلى تورغان نرسەنى (تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ النَّبْعِ) اول آدملىرى سىنىڭ يانىڭدان دىندىلر حالبوكم كوزلىرى ياشنى قۇيار (حَزَنًا) قايفىر دىر زىندان (الْأَيْجِدُوا مَا يَنْفَعُونَ) صوغشده صرف قىلاتورغان نرسەلرىنى تابماغانلىق لارى اوچون (فقيرلكارى اوچون) (أِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ) بودر باشقە توگىل در شلقە قىلوغە يول بولور شوندى آدملىر اوزەرىبە (يَسْتَأْذِنُونَكَ) صوغشدىن قالوغە سىدىن اذن اىستەرلر (وَهُمْ أَغْنِيَاءُ) حالبوكم اوزلىرى بايلاردىر (رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ) اول آدملىرى صوغشدىن قالوچى خاتونلار بىرلەن بىرگە بولولار يبه راضى بولدىلار (وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دغى اللہ تعالی اول آدملىرىنىڭ كوكلىرى اوزەرىبە مەرلەدى (فَهُمْ لَا يَتَعَاوَنُونَ) بس آلا صوغش قىلودە بولغان سعادتنى عنرسىز صوغشدىن قىلودە بولغان شقارتنى بلە سىلر

۱۰ نېچى جز نىڭ تىرجەمسى تمام بولدى (الحمد لله)

(يَعْتَدِرُونَ إِلَيْكُمْ) صوغشدىن قالغان منافقلار صوغشدىن قالولار يبه سىزگە عنى كورسەتەرلر (إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ) هر قاچان سىز موڭلار صوغشدىن منافقلار سارى قايتساڭىز (قُلْ لَاتَعْتَدِرُوا) اى محمد عليه السلام منافقلارغە ئەيت عنىلەنەڭىز (لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ) سىزگە ارشائىمىز (قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ) نەتىقى انلە تعالی بىزگە سىزنىڭ خبەرلىرىڭىزنىڭ بعضىدىن خبەر بىردى (وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ) دغى سىزنىڭ عملىڭىزنى اللہ تعالی بلور نفاقلىرىڭدان قايتورسىمىز ياكە نفاقلىرىڭدىن نەپت بولورسىمىز (وَرَسُولُهُ) دغى اللہنىڭ رسولى بلور (نُمُّ تُرْدُونَ إِلَى عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) موزنىڭ صوڭىدە غائىبى حاضرنى بلگوچى اللہغە قايتارلەش بولورسىز (فَيَنْبِئُكُمْ) بس اللہ تعالی خبەر بىرەر سىزگە (بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) سىزنىڭ عمل قىلغان نرسەڭىز بىرلەن (سَيَعْلَمُونَ) باللہ لىڭم) منافقلار اللہ بىرلەن سىزگە يىمىن ايتەرلر (إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ) هر قاچان سىز منافقلارغە قايتساڭىز (لَتُعْرَضُوا عَنْهُمْ) سىزنىڭ اول منافقلاردىن يوز دوندوروكىز اوچون يعنى شلقە قىلماوكىز اوچون (فَاعْرَضُوا عَنْهُمْ) بس سىز مسلمانلار منافقلاردىن يوز دوندوروكىز يعنى آلارنى شلقە قىلماوكىز (انهم رجس) در سىڭا كە اول منافقلارنىڭ باطللىرى نىچساردر (وَمَا أُولَئِكَ بِمُؤْمِنِينَ) دغى منافقلارنىڭ باراچاق اورنلارى جەنمدر (جَزَاءُ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) منافقلارنىڭ باراچاق اورنلارى جەنم بولو كىسب قىلغان نرسەلىرى (نفاقلىرى) بىرلەن بىرگە بولور

بوزن ندر (يَعْلَمُونَ لَكُمْ) منافقلار سزگه يمين ايقه لرلر (لَقَرَضُوا عَنْهُمْ) سزنگل منافقلاردن راضى بولوروز
 اوچون (فَأَنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ) بس اگر سز منافقلاردن راضى بولسا كزده (فَأَنَّ اللَّهَ) اما حقيقته الله تعالى
 (لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) اوزبلك طاعتندن چغوجى پاوز قوملردن (منافقلاردن) راضى بولماس يعنى
 سز مسلمانلارنگ راضى بولوروزدن اللهنگ راضى بولوروى لازم توگل هم منافقلار اللهنگ آچوونده بولغانده
 سزنگ راضى بولوروزدن الارغه فائده يوق بو آيت دن مقصود منافقلاردن راضى بولودن طيبوهم آلارنگ اعتراف
 قيلولار يبه النفات ايتمه و برلهن بيورودر (الْأَعْرَابُ أَشُدُّ) بدوى عربلر مدنى عربلردن قاطير اقدر (كُفْرًا
 وَتَفَاقًا) كفرلك و منافقلىق يوزندن چونكه بدويار وحشى بولوب علم اهللرى برلهن قاطنشا باغانلقلارى
 اوچون هم كتابنى سنتنى آز ايشندكلرى اوچون كوكللىرى قارادر (وَأَجْدَرُ الْأَعْلَمُوا) دغى
 بامه سزلكگه حقاير اقدر (مُؤَدِّمًا نَزَّلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ) اللهنگ رسولنه ايتيرگان نرسه سى نك حبلرىنى
 (شربعت نك فرضلارىنى و سنقلىرىنى) (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالى بديرلردن هر كمدنك حالىنى
 بلگوجيدير هم بدوى لرنك ايزكولربنه ثواب بيروب ياوزلارىنى عذاب قيلوده حكمت اييه سيير
 (وَمَنْ الْأَعْرَابُ) دغى بدوى عربلر جمله سننن باردر (مَنْ يَتَّخِذْ مَا بُنِئُوا بِهِ آلِهَةً) الله يولنده صرف قيلغان
 نرسه سنى توتقان آدملر (مَقْرَمًا) لازم بولماغان نرسه نى التزام ايتوب هم خسران ايتوب يعنى ثواب
 اميد اينمى چه گنه بوشقه كيتكان نرسه ايتب (وَيَتَرَبَّصُّ بَكُمْ السَّوْءُ) دغى سزگه زمان نك نه بله نولرىنى
 كوئكان آدملر باردر يعنى سزنگ قوتكز ضعيفله نب اوزلريدنك غالب بولوب انفاقنن قوتلورنى كوئكان
 آدملر باردر (عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ) اول منافقلار اوزره يبه در ياوزلقلنك بيله نووى يعنى زمان نك آلار
 ضرر يبه نه بيله نووى هم ياوزلقلنك و بلالرنك آلار تيره سنده دوران ايتووى (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالى
 منافقلارنگ انفاق و قندنه نه بيتكان سوزلرىنى ايشتكوجيدير هم كوئللرنده ياشرگان نفاقلارىنى بلگوجيدير
 (وَمَنْ الْأَعْرَابُ) دغى بدوى عربلردن بار (مَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالى گه دغى آخرت كونينه
 ايمان كيتركان آدملر (وَيَتَّخِذُوا يَنْفِقُوا) دغى الله تعالى يولنده صرف قيلغان نرسه سنى توتقان آدملر
 (فُرُبَاتٍ عَنِ اللَّهِ) الله حضورنده ياقنقلارغه سبب ديو (وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ) دغى رسولنك دعاسنه سبب
 ديو (أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ) آگه اولسكز درستلكنه الله يولنده انفاق قيلغان نرسه لرى انفاق قيلغان
 آدملر اوچون الله حضورنده ياقن بولوغه سببدير (سَيُخَذُ لَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ) الله تعالى يولنده انفاق
 قيلولارىنى اوزبلك رحمةنه (جنتكه) كرتير (إِنَّ اللَّهَ) درستلكنه الله تعالى (عَفُورٌ رَحِيمٌ) يولنده انفاق
 قيلولارىنى يارلقاغوجى هم آلارغه رحمت قيلوجيدير (وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ) (وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ) مكدن
 مدينه گه هجرت قيلولارى صحابه لردن اول و مقدم بولغانلارى يعنى قبلقين گه يونه لوب نماز او قوجيلار
 ياكه بدر صرغشنده شويك بولوجيلار ياكه هجرتنن بورون ايمان كيتروجيلار (وَالْأَنْصَارُ) دغى
 هجرت قيلولارى ياردهم بيروجى مدينه صحابه لرنن اول و مقدم بولغان آدملر يعنى عقبه اولده
 بيعت بيروجيلار (وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ) دغى ايزكولك (ايمان) برلهن مهاجرلر گه هم انصارغه

ابىدەرگۈچى آدملىرى (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ) بو آدملىرىن الله تعالى راضى بولدى (وَرَضُوا عَنْهُ) وهو آدملىرى
 الله دن راضى بولدىلار (وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ) دى موندى آدملىرى اوچون الله تعالى اوچماخلار حاضرلدى
 (تَجْرِي فِيهَا الْأَنْهَارُ) اول اوچماخلارنىڭ آستىن بىلغىلار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول
 اوچماخلارده ملىگو قالغانلارى حالده (ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بو اوچماخده ملىگو قالو الوغ سعادتىر
 (وَمَنْ هُوَ لَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ) وسزنىڭ شەركىز «مدىنه» تىرەسىدە بولغان بىوى عربلىرىن باردر (مُتَافِقُونَ)
 منافقلار (وَمَنْ أَهْلُ الْمَدِينَةِ) دى مدينە منوره اهلنىن منافقلار باردر (مَرُدُّوا عَلَى النَّفَاقِ) منافقلرى
 اوزەرىندە مستەر بولدىلار آلارىنى هميشە بولدىلار (لَاتَعْلَمَهُمْ) سز اول منافقلارنى بىلمەسىز (نَعْنُ نَعْلَمُهُمْ)
 بىز اول منافقلارنى بىلمەز (سَنَعْتَبَهُمْ مَرَّتَيْنِ) بىز اول منافقلارنى ايكى مرتبە عذاب قىلورمىز يعنى
 دىپادە ئولتۇرلو ياكە رسواى بولوهم قىردە عذاب قىلنوبرلەن (ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ) مەنىڭ سوڭىندە
 آخىرىندە الوغ عذابكە قايتارلىش بولورلر (وَأَخْرُوجُونَ عَنْهَا مُنْمَوْتِينَ) منافقلارنى ايكىنچى قوم گناھلارى
 بىرلەن افرار قىلدىلار وھم يالغان عىزلىرى بىرلەن عىزلىمە ديار صوغىشىن قالغان منافقلارنى بىر قوم اوزلىرىن
 مسجد دىوارلارىنە بە يىلە دىلر ھم رسول الله چىشكەنچە اوزلىرىن چىشەد بىرلەن يەمىن ايتىلىرى رسول الله
 صوغىشىن قايتىقاج اولىڭى عادىتچە مسجدكە كروب ايكى ركعت نماز او قودى ھم اوزلىرىنى بە يىلەگان
 آدملىرىن صورادى بولار سىن چىشەسەڭ اوزمىزنى چىشەيمىز دىيىلىرى رسول الله مىلەك الله تعالى امر قىلىمىنچە
 چىشەيمىن دىي يەمىن ايتىدى شوندىن صولك ذكر قىلغان آيت ايتى رسول الله بولارنى چىشە بىبەردى
 (خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا) بو آدملىرى اىزگو عملنى (اوكونى وگناھلرى بىرلەن افرارنى) قاطناشدىر دىلار (وَأَخْرُ
 سِيَّتًا) دى ايكىنچى ياوز عملنى (صوغىشىن قالونى) قاطناشدىر دىلار (عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ)
 الله نىڭ اول آدملىرى اوزەرىنە توبەلر بىن قىبول ايتو بىرلەن قايتىدوى ياقىدىر (أَنَّ اللَّهَ) درستلىككە الله تعالى
 (غَفُورٌ رَحِيمٌ) گناھلارنى پارلاقا توپىدىر ھم توبە قىلورچىلرغە رحمت قىلغۇچىدىر (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ)
 صوغىشىن قالوبىدە اوزلىرىنى مسجد دىوارلارىنە بە يىلەگان آدملىرىنڭ ماللارنىن آل (صَدَقَةً) نفل و فرض
 صدقەنى رسول اكرم صوغىشىن تىلغى قىلغان منافقلارنى اوزلىرىن او كىب مسجد دىوارلارىنە بە يىلە ولرنىن چىشە
 بىبەرگان سوڭىندە بولار تەبىدىلر اى الله نىڭ رسولى بو بىزنىڭ ماللارمىز بو ماللارمىزنى صدقە قىل و بىزنى پاكلا
 دىدىلر رسول الله ئە يىقىدى مېن سىزنىڭ ماللار كىزدن ھىچ نرسە آلور بىلەن بىورلغانم بوق دىدى شوندىن صولك
 الله تعالى ذكر قىلغان آيتنى ايتىدى (تُطَهَّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا) اول آدملىرىنى صدقەلرى سىببلى پاكلارسىڭ دى
 اىزگولكلرىنى آرتىدىرسىڭ يعنى اول صدقە آلارنىڭ گناھلارنى پاكلانلرلىرىنە ھم اىزگولكلرىنىڭ آرطوبىنە
 سبب بولور (وَصَلَّ عَلَيْهِمْ) دى آلار اوزەرىنە دعا قىل (أَنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ) درستلىككە سىنىڭ دعاڭ آلار
 اوچون رحمتىر و كوكىللىرى قرارلانوغە سببىر (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالى آلارنىڭ گناھلارى بىرلەن افرار
 قىلورلارنى ايشىك كىچىدىر ھم او كىنو لرىنى بىلگۇچىدىر (أَلَمْ يَعْلَمُوا) ايا توبە قىلغان منافقلار
 توبە ايتقولىرىن بىرون بىلمەدىلر مى (أَنَّ اللَّهَ) درستلىككە الله تعالى (هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ)

قللارندان توبه نى قبول قىلور اول (وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ) دغى صدقه لارنى آلور يعنى قبول ايدير (وَأَنَّ اللَّهَ) دغى درستلكنى الله تعالى (هُوَ الْقَوَّابُ الرَّحِيمُ) اول الله تعالى گندهر توبه لرنى قبول ايديوچى هم توبه قىلورچىلارغه رحمت قىلورچى (وَقُلْ أَعْمَلُوا) دغى اى محمد (عليه السلام) توبه قىلورچىلارغه نه پت سېن نله سه گز نرسه نى عمل قىلسكز (فَسِيرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ) البته عملكزنى الله تعالى بلور (دَرْسُولُهُ) دغى الله نك ر سولى بلور (وَالْمُؤْمِنُونَ) دغى مؤمنلر بلور (وَسْتَرْدُونَ إِلَى عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) دغى البته غائبه نى هم حاضر نى بلورچى اللهغه قيامت كوننده قايتارلمش بلور سز (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس الله تعالى سزگه خبر بدير (بِمَا كُنْتُمْ فَعْمَلُونَ) سز نك عمل قىلغان نرسه گز برله ن (وَأَخْرُونَ) دغى ضرغوشدان قالوچى ايكنه قزم (مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ) الله نك امرى اوچون توبه دن كېچكچىلر در (أَمَا يُعْتَبَهُمْ) بال اول منافقلارنى الله تعالى عذاب قىلور اكر نفاق لارنده دوام ايتمه لر (وَأَمَا يُتَوَّبُ عَلَيْهِمْ) باكه الله (تعالى) اول منافقلار اوزه رينه قايتور اكر توبه ايتمه لر يعنى توبه لرينى قبول قىلور (وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ) والله تعالى ضرغوشدان قالوچىلار نك حال لرينى بلگوچىلر هم آلارغه قىلغان اشنده حكمت ابيه سيدر * الله تعالى مسجد ضرار هم مسجد تقوى حفته هم صو برله ن استجاء حفته دغى ذكر نى تونونك طهارتنى صدر ماري حفته ذكر قىلماچق آيتمى ايندر دى هم بو ذكر قىلماچق آيت نك نزول سببى شولمر عوف اوغلى عمرو نك بالالارى مسجد قباني بنا قىلغان نك صوننده رسول اكرمنى چاقروب بيبه رديلر رسول الله كىلى هم مسجد قباده نماز او قودى عمرو بالالرب نك قرده شلرى عوف اوغلى غم نك بالالارى حسد قىلدىلار هم بزه مسجد بنا قىلمازده رسول الله نى نماز او قورغه چاقرامز راهب ابو عامر نى شامدان قايتقاج امام ايتمه ز ديديلر (احد صوغشى كوننده ابو عامر رسول اللهغه نه ينگان ايدى سينك برله ن ضرغوش قىلا تورغان تيندى قوم بولسه مينده اول قوم طرفندان سينك برله ن صوغش قىلام دبوهم حنين صوغشى كوننده قدر رسول الله برله ن مخالفلر طرفندان صوغش قىلدى) غم بالالارى مسجد قبا ياننده بر مسجد بنا قىلدىلار هم رسول اللهغه نه يقديلر يغمورلى كونلر رقتش كونلرى اوچون سبب برله ن بر مسجد بنا قىلدى سين بز نك مسجد مزده نماز او قور رسول اللهغه نه يقدى مين نه لى حاضر صوغش حفته حاضرله نرب تورام تىوك صوغش نى قايتقاج ان شاء الله او قورمن ديدى رسول الله تىوك صوغش نى قايتقاج غم بالالارى ينده رسول الله دن نماز او قورغه اوتنديلر شوندان صرك ذكر قىلماچق آيت ايدى رسول الله شوندان صرك بر نيچه آدملرگه باركز اهلى ظالم بولغان شول مسجد نى چيمركز وياندر كز ديدى هم رسول الله قوشقاچه قىلدىلار هم اور ننى كناسه (چوبلك) ايتدىلر نجاسقلر طاشلار اوچون ابو عامر شامه وفات بولدى (وَالَّذِينَ) دغى شوندى آدملر (عوف اوغلى غم بالالارى) (اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا) اهل قباغه ضرر بولسون اوچون مسجد يا صاديلار (وَكُفْرًا) دغى كوكلار ندى كى كفرن قونلر اوچون يا صاديلار چونكه بنو غم بو مسجد نى فلسق ابو عامر امرى برله ن يا صاديلار (وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ) دغى مؤمنلر آراسى آيرو اوچون يا صاديلار (وَأَرْضَادًا لَّهُمْ) دغى شول آدمنى كوتب تورو اوچون يا صاديلار (حَارِبَ اللَّهِ

وَرَسُولُهُ مِنْ قَبْلُ) اول آدم موندان الك الله هم رسول الله برلەن صوغش قىلدى يعنى نىدى قوم سىنىڭ
 برلەن (محمد عليه السلام برلەن) صوغش قىلسە مەن اول قوم طرفتىن سىنىڭ برلەن صوغش قىلورمەن دېگەن
 راھب-فاسق. ابو عامر قوشووى بويىچە باصا: پىلرەم آنى شامىن قايتقاچ آندا امام قىيامەتچى ھولدىلار لىكىن
 اول فاسق شامە دەفات بولدى (وَلَيَعْلَمَنَّ أَنْ آرَدْنَا) دىخى مسجد ضرارىنى بىنا ايتقۇچى بىلو غەم ھەز بو
 مسجدنى بىنا قىلودن تەلە دەك دېو بىمىن ابقەرلەر (إِلَّا الْاُنْحَى) مگر كوركام اشنى تەلە دەك دېو يعنى نماز
 اوقۇنى ذكرنى ھەم مسلمانلارغە نماز اوقۇرغە اورننىڭ كىلڭ بولۇۋىنى (وَاللَّهُ بِشَمِّهِ) واللہ تعالى گواھلىق
 بۇرر (انہم لَكَذِبُونَ) درستلىككە بىلو غەم مسجد بىنا قىلودن تەلە دەك مگر ایزگۇ اشنى تەلە دەك دېگەن
 سوزلرنىدە بالغا ئىچىلاردر (لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا) اى محمد عليه السلام اول مسجد دە نماز اوقۇرلەن ملىگۇ تورما يعنى
 اول مسجدكە كروب نماز اوقۇما (لَمَسْجِدِ أُسِّسَ) شۇندى مسجد نىگىزلەندى يعنى بىنا قىلدى (عَلَى التَّقْوَى
 مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ) اۆل كۈنىدە نوك تىقوالقى اوزەرىنە يعنى مسجد قىبا باشلىق خالص اللہنىڭ رضالى اۋچون
 بىنا قىلدى (أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ) ابدى اول مسجد سىنىڭ نماز اۋچون تورما كلىكە قىلبراقىر چۈنكە رسول اللہ
 مسجد قىبانىڭ نىگىزىنى اوزى باصا دوشبە كۈندىن جەمە كۈنىگە قىر اول مسجد دە نماز اوقۇدى
 مدارك اىيەسى ئەيتە بو آيت دلالت قىلار ھەر بىر مسجد ماققانۇ اۋچون ياكە رىيا و شەرت اۋچون ياكە
 اللہنىڭ رضالىغان باشقە بىر سەبب اۋچون بىنا ابدىلە ياكە حلال بولماغان مال برلەن بىنا ابدىلە
 اول مسجد ضرار بولماقچۇب * كشاف اىيەسى ئەيتە اللہ تعالى حضرت ەمەر زمانىدە كوفە باھىدە شەھىرلەرنى فتح
 ايتقاچ مسلمانلارغە مسجدلار بىنا قىلو برلەن ھەم ھەر شەھەدە بىرى ايتكەسە ضرر ايتە تورغان ايكى مسجد
 بىنا قىلماق برلەن سىر قىلدى سىن بىزنىڭ زمانەزداغى شاىخ مەھسۇبىنىڭ حاللىرى ھەج ھەر بىر كەچك
 اوللار دە اسم اۋچون مسجد بىنا قىلالار (خىر بىزنىڭ زمانەزداغى شاىخلارنىڭ ھالى ھەج ۋىرگىل چۈنكە،
 آلاز آچمە جىبودان باشقە اشكە قامانلىمىلار^۳) (فِيهِ رَجَائٌ) اول مسجد قىبادە شۇندى ابرلەر باردر
 (يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّخِذُوا) اول ابرلەر بىك پاكلاننى سۇيەرلەر بو آيت دە سو برلەن استىجا قىلۇنىڭ فضىلىدە
 دلالت بار دېگانلەر چۈنكە اللہ تعالى اھل قىبانى پاكلك برلەن مەمە مبالغە قىلدى اللہ تعالىنىڭ
 پاكلكىنى مەدح قىلۇرۇندىن پاكلكىنىڭ مەجۇب نەرسە بولۇۋى بىلە مەجۇب نەرسەنىڭ ايسى تۈبەن درجەسى
 مەجۇب بولۇ ھەم بو آيت ذكەر تۈتۈنىڭ طەھارتىنى سىندىرماۋىدە دلالت قىلا چۈنكە اللہ تعالى سو برلەن
 استىجا قىلۇپ پاكلانۇچىلارنى مەدح ايتىدى ايتە استىجادە ذكرنى تۈتۈ بار اگر ذكرنى تەتۈ طەھارتىنى
 سىندىرە ايتى سو برلەن استىجا قىلۇچىلار مەدح كە اھل بولمىلار ايتى (وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ) واللہ
 تعالى پاكلانۇچىلارنى دوست كورر (أَفَمَنْ أُسِّسَ بُنْيَانُهُ) ايا دىنىنىڭ بىناسى نىگىزلەگان آدم (عَلَى
 تَقْوَى مِنْ اللَّهِ) اللہدان قورقۇ اوزەرىدە (وَرِضْوَانٍ) دىخى اللہنىڭ رضالى اوزەرىدە (خَيْرٌ) ايزگۇمى
 (أَمْ مَنْ أُسِّسَ بُنْيَانُهُ) بايسە دىنىنىڭ بىناسى نىگىزلەگان آدم ايزگۇمى (عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ) ايشاۋب
 نۇشەرگە باقىن بولغان آستى قوش بولغان اورننىڭ طرفى اوزەرىدە (فَانهَارَبَهُ) ھس اورن بىنا

قېلوچىنى نۇشۇردى (فى نَارِ جَهَنَّمَ) جەننم اوطا، يعنى اللهدان قورقو ھم اللھنىڭ رضالغى بولغان مھم نىڭز
 اوزەرىنە دىنى نىڭ نىڭزىنى قورغان ابرگومى ياكە نىڭزى نىڭ ايسىڭ ضعيفى بولغان بساطل و نفاق
 نىڭزى اوزەرىنە دىنى نىڭ نىڭزىنى قورغان آدم ابرگومى البتە اولگسى ابرگو (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
 الظّٰلِمِيْنَ) واللھ تعالى ظلم قېلوچى قومنى حقاغە كوندىرمەس (لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا) منافق لارنىڭ
 بنا قىلغان بىنلارى ھىشە سىب بولور (رَبِّقِيْ قُلُوْبُهُمْ) كوكللىرىندە بولۇچى شىك و نفاقغە (اَلَا اَنْ تَقَطَّ قُلُوْبُهُمْ)
 مگر بنا قىلغان بىنلارى كوكللىرىندە شىك و نفاقغە سىب بولماس اول منافق لارنىڭ كوكللىرى كېسەك
 كېسەك بولوب تارالدى و قىتدە كوكللىرى نىڭ ھم بولورگە قوتى بىتكان و قىتە يعنى قولگان و قىتلارندە
 (وَاللّٰهُ عَالِمٌ حَكِيْمٌ) واللھ تعالى منافق لارنىڭ نىتىلىرىنى بىلگۈچى ھم بنا قىلغان نىرسەلىرىنى جىيرو
 بىرلەن امر قىلورندە حكمت ايىھىدىر (اِنَّ اللّٰهَ) درىستلىككە اللھ تعالى (اشقوى مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ) مؤمنلردن
 صانب آلدى (اَلْمَاسِدِرْدِي) (اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ) جان لارىنى و ماللارنى (بَانَ لَهُمُ الْجَنَّةُ) اوشبونىڭ بىراىرندە
 صانب آلدى درىستلىككە مؤمنلر اداچون اوجماخ بولغۇچىدىر يعنى اوجماخ بىراىرندە صانب آلدى *
 — آيت مؤمن لارنىڭ اللھ بولندە جانلارىنى و ماللارىنى صرف ايتولرى بىراىرندە جنت بىرلەن
 اللھ تعالى نىڭ نواب بىروويىنە تمثىل بولادى (يَقْتُلُوْنَ فِى سَبِيْلِ اللّٰهِ) اللھ تعالى بولندە مؤمنلر صوغش
 قىلورلار (فَيَقْتُلُوْنَ وَيُقْتَلُوْنَ) بس مؤمنلر اوزلرىدە ئۆلتىرلر ھم ئۆلتىرلەشكە بولورلار (وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا)
 صوغش قىلغان مؤمنلرگە جنت بىرلەن وعدە قىلدى اللھ تعالى اوزى اوزەرىدە حق بولغان وعدە بىرلەن
 (فِى الْقُوْرٰةِ وَاَلْاِنْجِيْلِ وَاَلْقُرْآنِ) صوغش قىلغان مؤمنلرگە جنت بىرلەن وعدە توراتندە و انجىل دە ھم قرآنكە ئايتىدىر
 (وَمَنْ اَوْفِ بِعَهْدِهِ مِنْ اَنْلٰهٍ) دىكى كىمىر عھدىنە اللھدان وفا قىلوچىراق يعنى ھېچ كىم يوقىدىر (فَاسْتَبْشِرُوا
 بَبَيْعِكُمُ الَّذِي) بس اى مؤمنلر شوندى نىرسەنى ساتىدۇڭز بىرلەن سۇيۈنىشىڭز (بَايَعْتُمْ بِيْ) اول نىرسەنى اللھغە
 ساتىدۇڭز يعنى جان لارنىڭنى و مال لارنىڭنى جنت بىراىرندە ساتىدۇڭزغە سۇيۈنىشىڭز (وَذٰلِكَ) بىسو ساتىدۇ
 يعنى جان لارنىڭنى و ماللارنىڭنى جنت بىراىرندە ساتىدۇ (هُوَ الْقُوْرُ الْعَظِيْمُ) اول ساتىدۇ الوغ سعادىتىر (اَلْقَابُورُ
 الْعَابُدُوْنَ) بوزد كىر قىلغان مؤمنلر توبە ايتىچىلر ھم عبادت قىلوچىلاردر (اَلْعَامِدُوْنَ السَّائِعُوْنَ) ھىد
 ئە يوقىچىلر ھم روزە توتىچىلاردر ياكە صوغش قىلواچون سياحت ايتىچىلاردر (اَلرَّاكِعُوْنَ السَّاجِدُوْنَ)
 دىكى نماز دە ركوع و سجدە قىلوچىلاردر (اَلْاَمْرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ) دىكى ابرگولك (ايمان و طاعت) بىرلەن
 بۇيرىچىلاردر (وَالنَّاهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دىكى ياوز اشىن (كفردن و گناھلاردان) طيفىچىلاردر (وَالْحَافِظُوْنَ
 لِحُدُوْدِ اللّٰهِ) دىكى اللھنىڭ شىرىعت بويىچە چىكەلگەن چىكىلىرىنى ساقلاغۇچىلاردر (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ)
 ھو صىقتە بولغان مؤمنلرگە اى مھم (عليه السلام) اوجماخ بىرلەن سۇيۈنچ بىر صعاھلر مېرىك بولغان آنا
 و آنالارى اداچون استغفار قىلدقارندە اللھ تعالى نەى ايتىدۇ ذكر قىلناچق ايتىنى ايتىدىرى (مَا كُنَّا لِلنَّبِيِّ)
 پىغىبىرگە مناسب اش بولمادى (وَالَّذِيْنَ آمَنُوْا) دىكى ايمان كىدىرگان آدملىرگە مناسب اش بولمادى
 (اَنْ يَسْتَغْفِرُوْا لِلْمُشْرِكِيْنَ) مېرىكلر اداچون استغفار قىلورلارى * رسول اكىرم آنا بىر توغىھە قىردەشى

ابو طالب ئولەزگە ياقلاشقانچ كەلمە توحىدىنى ئەيتىپ بىرلەن امر قىلدى ابو طالب باش تارتىدى رسول الله ئەيتىدى مەن سەينىڭ اوچرىن اللە تەئالى نەي قىلغانغە قەدر ھەمىشە استغفار قىلورمەن دىدى شوندىن سوڭ ذكر قىلغانچان آيت ايتىدى دىگانلەر * بعضىلار قەتە مە سوڭمە رسول اكرم آناسە زىيارەت قىلدى شوندىن سوڭ ئەيتىدى مەن آناسە زىيارەت قىلورغە اللە دان اذن صورادم اللە تەئالى مەيكا اذن بىردى استغفار قىلورغە اذن صورادم اللە تەئالى مەيكا اذن بىرمەدى دىيور و ايت قىلدىلار ھوققەدە حەقىقەتن اللە تەئالى بىلور لىكن بىز ساوت طرفىدە اما كوكل بىر آرزوز يازماقنى مەناسىب كورە بومستلەدە حەقىقەتنى بەلسى كىلگان آدم مەرھوم علامە شەھاب الدىن المرچانى نىڭ مەقتە و فەيە الاسلافە مەراجەت ايتسون رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم نىڭ آنا و آناسى حەقتە تل اوزاتماق دان ھەر مۇمىن گە طىبىلو واجب ھولسە كىرەك چۈنكە دىيىدە اعتقاد واجب ھولغان مسئلە توگل بلىكە ھەر مۇمىن گە واجب رسول اللە جانەبى رەئايە قىلو اۆل رسول اكرم نىڭ آنا و آناسى زەمان فەرتىدە بولدىلار ھەرايكسە دىن گە دەوت ايرشەدى ھەم رسول اللە نىڭ آنا و آناسى اللە نىڭ بىرلىگن اعتقاد قىلودە قسور ايتىدە دىلەر بلىكە موحد بولولارى روایت قىلدى ھەم اللە تەئالى بىر رسول بىيە رەيىچە ھېچ كەنى عذاب قىلوچى توگلەز دىدى بىر تەبىر توحىدە بولماسون مەرفە اللەدە عەقلىڭ كەفایە قىلو مسئلەسى دىست ھولغاندە ھەم ظنى بولغان مسئلە كەر مەقەدە دىل بوللا آلمى ھەم حضرت ابن مسعوددن حەدىث روایت قىلدى رسول اللە ئەيتىدى آنا و آناسى نىڭ حالىدىن صورادقلارنىدە آنا و آناسە حەقتە صورانغان نەرسە مەنى اللە تەئالى بىردى دىيور بەدە نى قەدر آدم حضرت عائشەدن حەدىث روایت قىلدىلار بۇرە و شەخە رسول اللە ئەيتىدى رەيىس آناسە حەقتە صورادم اللە تەئالى آنامنى تەرگىزدى ھەم آناسە مەيكا ايمان كىتەردى دىيور ھەم جلال الدىن السىوطى حەقتە رسول اللە نىڭ آنا و آناسى حەقتە تەئلى طىبىونىڭ واجب بولۇپنى و كەشونىڭ ھەرام بولۇپنى بىيان ايتىب آلتى رسالە باغلادى ھەم رسول اللە نىڭ آنا و آناسى اللە تەئالى نىڭ تەرگىز ايمان بىرلەن مشرف بولولارى حەدىدە كىلدى دىيور ذكر ايتىدى دىگانلەر ھەم رسول اللە نىڭ آنا و آناسى نىڭ ايمان بىرلەن مشرف بولۇپى حەقتە بىر مەتبەر شاعر شەر ئەيتىدى (حَيَّا اللَّهُ النَّبِيَّ مَزِيدَ فَضْلٍ * عَلَيَّ فَضْلٌ وَكَانَ بِهِ رَوْفًا * فَأَحْيَا أُمَّهُ وَكَانَ أَبَاهُ * لَا يَمَانُ بِهِ فَضْلًا مَنِيغًا * فَسَلَّمَ فَالْقَتِيمُ بِنْدًا جَدِيرًا * وَأَنَّ كَانَ بِهِ الْحَدِيثُ ضَعِيفًا) دىيور مەنى: > اللە تەئالى رسول اكرم نى بىيغەپرىك فضلەن ارقى فضل بىرلەن بولەكلەدى ھەم شەقت ايتىدى آنا و آناسى رسول اللە غە ايمان اوچون كەمل فضل بىرلەن تەرگىزدى بوسوزگە اوشان اولگى عالەم بوسوزنى ئەيتىد بىر مەنەن باشقە ھەم -وزلر كو بىرە حضرت عبد اللە رضى اللە عنە نىڭ رسول اللە حەقتە ئەيتىدىكى شەرى (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي آعْطَانِي * هَذَا الْعِلْمَ الطَّيِّبَ الْأَرْدَانِي * فَتَسَادَ فِي الْعَهْدِ عَلَى الْعُلَمَاءِ * أَعْيُنُهُ بِالْبَيْتِ وَالْأَرْكَانِ * مَضْمُونِي: > بوايزگەر و پاك اعتقادلى بولغان بالانى اللە تەئالى نىڭ مەيكا بىرودى اوزە رەيە ھەملىر اولسون بوبالا بىشكەك و قەتەدوق بالالارغە باش بولدى بوبالانى كەبەگە ھەم آنىڭ رەكەنلە رەيە صىيىدە رامن رسول اكرم نىڭ مبارك آناسى (حضرت عبد اللە رضى اللە عنە) رسول اللە طرەغاج بىكەرى سىگىز آى دىيادە تەركك ايتىب وفات بولدى دىگانلەر اوشانداق ابو طالب نىڭ ايمانى حەقتە ھەم تەئلى طىبىر تىپىش حضرت ابو طالب

اسلام دینی نك ترقیسنه سبب بولغان رسول اکرم گه مشفق بولوب هر وقتده کافرلرنك ظلمندن حمایه قیلغان هم حق پیغمبر دیب نهیتکان رسول الله نهیتدی عمم ابوطالب نولگانگه قدر قریشلر میندن قورقالار ایدی دیو هم نولروینه بیك مسرتله نگان هم اهل السنه دن ن قدر آدملر هم شیعه لر دن کلسی حق مسلمان بولووینه بارغانلار هم ایمانلی بولووی حقتده حدیثلر روایت قیلغانلار نیتکه «الخصر فی اخبار البشر» نام کتابنده ملک مؤید نهیته ابوطالبك آورووی کوچه یگاج رسول الله ابوطالب که نهیتدی ای آتام برله ن بر توغمه قرده شم ایمان کلمه سنی نهیت قیامت کوننده، شفاعتم حلال بولور دیدی حضرت ابوطالب نهیتدی اکرده آدملرنك سوگونندن هم ابوطالب انله دان قورقب ایمان کیترمه دی باری نولمن قورقب قنه ایمان کیتردی دیوگمان قیلولارندان قورقماسام ایدی نهیتور ایدم دیدی ابوطالب نولهر که یاقلاشقاج ایکی ایرننی سالتدی حضرت عباس قلاغی برله ن طکلاب توردی ونهیتدی ای قرده شمنك اوغلی محمد صلی الله علیه وسلم والله ابوطالب سین قوشقان سوزنی نهیتدی دیدی شوندا ن صوگ رسول الله نهیتدی «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ غَشَانَا» (آتا بر توغان قرده شم ابوطالبنی) اسلام دیننه کوندرگان الله غه محمدلر بولسون معاسنده هم حضرت عمرنك اوغلندن تمام الزازی فوائدنده حدیث روایت قیلا رسول الله نهیتکان «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ شَفَعْتُ لِأَبِي وَأُمِّي وَعَمِّي أَبِي طَالِبٍ وَأَخِي فِي الْجَاهِلِيَّةِ» دبو یعنی هر قاپچان قیامت کونی بولسه آتا و آناه هم آتام برله ن بر توغمه قرده شم ابوطالب که هم جاهلیت زماننده ایچه کدهش بولغان قرده شه شفاعت قیلور من معاسنده هم بخاری وعبد الرزاق هم اسماعیل قفاده دن روایت قیلالار ابوطالب بالالارندن برسی ابولمبنی نؤشنده کوروب حالندن صورادی ابولوب نهیتدی قرده شم محمد علیه السلام طوغان کبهنی سؤیونچ ببرگان کنیزه کم ثوبیه نی آزاد ایتدکم اوچون هر بردوشبه کیچه باش بارماق چؤقرنده قرارلارلق قدر صوبرله ن صوغارالار دیدی انصاف ایتب او یلاب قارا رسول اکرنك برنجی دشمانی هم کفری متفق علیه بولغان قرآن هلاکگی برله ن ناطق بولغان ابولوب نك عمرنده بر مرتبه رسول الله طوغان کبهنی شادلانوو عذابینك جیگکل بولووینه اثر ایتکاج مومد بولوویده عمری بوی رسول لله نك یارده مده بولغان اسلام دینینك ترقیسنه سبب بولغان ابوطالب حقتده ن او یلارنك اؤسقتنه ن قدر مؤمن بولووینه رایتلر بار ابوطالبك مصدق بولووینه دلالت قیلانورغان شعری: (وَدَعَوْتَنِي وَعَلَّمْتَنِي أَنْتَ صَادِقٌ * وَلَقَدْ صَدَقْتَ وَكُنْتَ نُمْ آمِينًا * وَلَقَدْ هَمَمْتُ بَانَ دِينَ مُحَمَّدٍ * مِنْ خَيْرِ أَدْيَانِ الْبَرِيَّةِ دِينًا * لَوْلَا الْمَلَأَةُ أَوْ حَذَارُ مَسْبِيَّةٍ * لَوَجَدْتَنِي سَمْعًا بِذَلِكَ هُبِينًا * وَاللَّهِ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ بِجَمْعِهِمْ * حَتَّى أُوَسِّدَ فِي الْقُرَابِ دَفِينًا) مضمونی: سین مینی ای محمد علیه السلام اسلام دیننه اؤن ديسك تحقیق مین سینك راست پیغمبر ایکانکنی بلهم هم راست پیغمبر سن و امین سن هم سینك دینك نك بقون دینلرنك ایزکوسی ایدکنی بلهم اکر قریشلرنك شلته قیلورندن سوگونندن قورقو برلماسه ایدی قوشقان نرسهك برله ن (ایمان کیترو برله ن) ظاهر جومارد تابار ایلك مین الله ایسه بهین ایتب نهیته من توفراقنه کولمگان که قدر قریشلر سینکا ضرر برله ن ایرشه آلماسلار (رهنا لانزغ قلوویدا) حاصل اعتقاد باهنده الله هم رسولی نهیتکان نرسه نی اعتقاد

قیلوب طیفان نر سه سندن طیبیلرب سکوت ایتمک نر سه سندن سکوت تیبیش (وَلَوْ كُنْتُمْ أُولَىٰ قُرْبَىٰ)
 گرچه اول مشرکرب یاقنلق ایبه سی قرده شرب بولسه لارده (مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ) مؤمنلرگه ظاهر بولغانلنک
 سوکنده (أَنْتُمْ أَصْحَابُ الْجَعِيمِ) درستاکده اول مشرکرب جعیم تموغینلک ایبه لریدر یعنی مشرکلرنک
 تموغلق بولولاری ظاهر بولغانلنک سوکنده آلا اوچون گرچه یاقن قردهش بولسه لارده استغفار تیبیش
 توکل (وَمَا كُنْ استغفار ابراهیم) دخی ابراهیم علیه السلام نک یارلقاق ایسته وی بولمادی (لأیبه) آتاسی
 اوچون (أَلَا عَنْ مَوْعِدَةٍ) مگر استغفار قیلورمن دیو وعده قیلورندان غنه بولدی (وَعَدَهَا آيَةً) اول وعده بی
 آتاسنه وعده قیلدی (فَأَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ) بس ابراهیم گه ظاهر بولغان زمانده (إِنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ) درستلکده
 ابراهیم نک آتاسی اللهنک دشمانیدر (تَبَرَّأَ مِنْهُ) ابراهیم آتاسندان بیزدی هم استغفارنی قویدی
 (أَنَّ اِبْرَاهِيمَ) درستاکده ابراهیم (لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ) بیگ یومشاق کوکللی در هم رنجقوگه صبر ایلوچیدر
 (وَمَا كُنْ اللَّهُ) دخی الله تعالی بولمادی (لِيُضِلَّ قَوْمًا) هیچ قومنی آزدرر بولمادی (بَعْدَ أَذْهَانِهِمْ) اول
 قومنی حق بولغه کوندرگان نک سوکنده (حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ) اول قوم گه بیان قیلغاننه قدر (مَا يَتَّقُونَ)
 صافلانا تورغان نر سه لرینی یعنی ازل نیندی اشمن صافلانورغه تیبیش ش—ونی نه یقیدی اگر اول
 اشمن صافلانماسه لار سوگره آزدردی (إِنَّ اللَّهَ) درستاکده الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر نر سه بی
 بلکروچیدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرنک
 ویدرلرنک خوجه لعی (يُحْيِي وَيُمِيتُ) اول الله تعالی ڈولکلرنی ترکزر وترکلرنی ڈولتورر (وَمَا لَكُمْ) دخی
 بوقدر سرگه (مَنْ دُونِ اللَّهِ) الله دان باشقهدان (مَنْ دَلَىٰ وَلَا نَصِيرَ) اشلرکریده تصرف ایلوچی هم ضرردان
 طیفوچی هیچ کم (لَقَدْ نَابَ اللَّهُ) تعقیق توبه ایقیدی (فایقیدی) الله تعالی (عَلَى النَّبِيِّ) پیغمبر اوزه رینه
 (وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ) دخی مهاجرلر هم انصارلار اوزه رینه (الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ) شوندی
 مهاجرلر هم انصارلار آلا رسول الله غه آغرلقی وقتنده ایبه ردیلر یعنی تپوک صوغشده بر توه گه برسی
 سوکنده برسی اونار کشی آطلاندیلار هم بر خرمانی ایکی آدم گه بولب آشادیلار نجس صولار اچیدلر
 (مَنْ بَعْدَ مَا كَادَ) یاقن بولغان نک سوکنده (بِزَيْغٍ) ایمانده ثابت بولودان آوشوغه (قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّمَّهُمْ)
 مسله ان لاردان هر جماعتنک کوکللری (ثُمَّ نَابَ عَلَيْهِمْ) مونک سوکنده الله تعالی اخلاصلارینک کامل ایکنی
 وتوبه لرینک چن ایکنی بلگاج آلا اوزه رینه توبه لرینی قبول اینوبرلن قایندی (أَنَّهُمْ رَوَّفَ رَحِيمٍ)
 درستلکده الله تعالی آلا رغه شفقت هم رحمت قیلوچیدر (وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ) دخی شوندی اوچ آدم
 اوزه رینه الله تعالی توبه لرینی قبول ایلو برلن نه یقیدی (خُلِقُوا) صوغشده ان قالدیلار یعنی مالک اوغلی
 کعب امیه اوغلی هلال ربیع اوغلی مره (حَتَّىٰ إِذْ ضَاعَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ) ناکم اول کشی اوزه رینه بیبر طار
 بولدی (بِمَا رَحِبَتْ) یلک بولوی برلن یعنی کیلک بولا طوروب (وَضَاعَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ) دخی اول اوچ
 کشی اوزه رینه غایت قایغولارندان کوکللری طار بولدی (وَذَلُّوا) دخی بولار بلدیلر (أَنْ لَّمْ يَجَأْ مِنَ اللَّهِ)
 الله دان آچونندان قاچه طورغان اورن یوق ایکن (أَلَا إِلَهَ) مگر قاچه طورغان اورن الله نک یارلقاویده

ايكان ديو (نَمْ نَابَ عَلَيْهِمْ) مونك صونكده توبلريني قبول ايتو برلهن آلاز اوزهرينه الله تعالى قايتدى
 (لِيَتُوبُوا) توبه قيلوچيلار جهله سندن بولسونلار اوچون (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (هُوَ الْقَوَّابُ الرَّحِيمُ)
 اولغنه در توبه لرني قبول ايتوچي هم توبه قياوچيلارغه رحمت قياوچي (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اي آندي
 ايمان كيتروچي آدملر (اتقوا الله) راضي بولماغان اشته الله دن قورقكز (وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) دخي
 ايمانده راست بولوچيلار برلهن برگه بولكز غنيت مالسه مستحق بولوده صوغشده ياردهم بيروچي
 آدمك صوغش قيلوچي آدم كبي بولووي حقنده الله تعالى ذكر قيلماچي آيتني ايندردي (مَا كَانَ
 لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ) مدينه اهلي اوچون توغري اش بولمادي (وَمَنْ هَؤُلَاءِ) دخي مدينه اهلي تيره سنده بولغان
 آدملر اوچون توغري اش بولمادي (مِنَ الْأَعْرَابِ) مدينه اهلي تيره سنده بولغان آدملر بدوي عربلردن
 بولغوچي (أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ) رسول الله دن صوغشده آيرلوب قالولاري (وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ
 نَفْسِهِ) دخي اوزلريني رسول الله غه ايرشكان قاطيلقلاردن صاقلولاري (ذَلِكَ) بواشلردن يعنى رسول الله دن
 صوغشده آيرلوب قالودن هم رسول الله غه ايرشكان قاطيلقلاردن اوزلريني صاقلالودن نهسي قيلو (بِأَنفُسِهِمْ)
 بونك سببلي در درستلكده مدينه اهلي هم آلاز تيره سنده بولغان بدويلر (لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ) آلازغه صوصاو
 ايرشمهس (وَلَا نَصَبٌ) دخيه آغزلق ايرشمهس (وَلَا مَخَصَّةٌ) دخي آچلق ايرشمهس (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى بولندا
 صوغش قيلوده (وَلَا يَطِئُونَ مَوِطًا) دخي كافرلرنيك طابطي تورغان اورنلاردان آطلاري و آياقلاري برلهن
 طابطاماسلار (يَغِيظُ الْكُفَّارَ) كافرلرنيك اوزلرينه آچولانولارينه سبب بولغان طابطاو برلهن (وَلَا يَنَالُونَ مِنْ
 عَدُوِّيَّةٍ) دخي دشمانلار طرفندن تولقرو مجروح بولو ومغلوب بولو كبي اشلردن هيچ نرسه كه ايرشمهسلر
 (إِلَّا) مگر كافرلرنيك آچولانويينه سبب بولغان اورني طابطاسلر آياق باصسالار هم دشمانلار طرفندان
 بر ضروري نرسه كه ايرشمهسلر يعنى تولقلمش ياكه مجروح بولسالار (كُتِبَ لَهُمْ) بو اش سببلي
 صوغش قيلوچي مؤمنلر كه يازلمش بولور (عَمَلٌ صَالِحٌ) ايزگو عمل يعنى صوغش قيلوچي آدملرنيك هر بر
 صوغشقه متعلق بولغان اشلري ايزگو عملن حساب ايدلور (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (لَا يُضِيعُ)
 ضائع قياماس (أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) ايزگولك قيلوچيلارنيك اجريني (وَلَا يُلْفِقُونَ) دخي صوغش قيلوچي
 مسلمانلار الله بولنده صرف قيلماسلار (نَفَقَةً صَغِيرَةً) كهكه نفقه ني مثلا هر خرما ياكه آندانده
 آزنسه حضرت عقيلنيك انفاق قيلووي كبي (وَلَا كَبِيرَةً) دخي الورغ نفقه ني حضرت عثمان برلهن عرف اوغلي
 عبد الرحمن نيك انفاق قيلووي كبي (وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا) دخي سيارلرنده كيرهك بارغانده وكيرهك قايقانده
 بولسون چؤقروني كيسمهسلر (إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ) مگر بواشلرني قيلميلار ايسه هر قايبوسي برابرنده بو آدملر كه
 ايزگولك يازلور (لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ) صوغش قيلغان مسلمانلارني الله تعالى نيك جزالوي اوچون هر بر
 صوغشده غي اشلرينه ايزگو عمل يازلور (أَحْسَنُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه لرنيك كوركامره كينيك
 جزاسي برلهن الله تعالى نيك مدينه اهلهن هم آلاز تيره سنده كي بدويلر كه رسول الله غه ايرشكان قاطيلقلاردان

ادزلىرىنى ساقلاپ تۇرغۇرى اش بولمادى دېگەن سوزى اينىگاج ايسو خېيئە اسمى صحابە صوغشقه بېك
 آشغې چىقىدى آنلىق قصەسى بو طريق ابو خېيئەنلىق بائىچە يېمىشلىرى تمام پېشب يېتىگان ايسدى وخاتونى
 غايىت كوركام آدم ايسدى خاتونى بائىچە دە ابو خېيئەمگە كوله گەدە اورن حاضرلەدى آسنە پالاس توشەدى
 پىشكان خرمالار كىتىردى وصالغن سو كىتىردى ابو خېيئەمگە فكرگە كىتىدى وئە يىقىدى اوزم كوله گەدە اوتورغانىن
 ياندا صالغن سو وپشكان خرمە ماتور خاتون رسول اكىرم بولسە اسسى دە صوصلب آچلىق و مشقت ايله
 الله بولندە صوغش قىلا ميكا بواش مناسب بولماس ديو قاپچىنى و سوگوسنى آلرب توهگە آطلان بېل كېي
 آشغوب صوغشقه كىتىدى رسول الله مونلىق كىلور يىنە بېك شادلاندى بو آيت دلالت قىلادر صوغش تمام
 بولغان صوكنندە صوغشقه يار دەم اداچون كىلگان عىسكەر صوغش قىلغان عىسكەر كېي غنىمەت مالە مستەقى
 بولرغە هم رسول اكىرم صوغش تمام بولغانلىق صوكنندە كىلگان عامر نلىق ايكى اوغلى غدىمىتىن اؤلوش
 بىردى چونكە الله تعالى كافر لىرىن آچولاندر و غە سبب بولغان آطلار نلىق طابطاوى برابر يىنە هم اجر بىلر
 دىدى الله تعالى مخالف لىر بىلەن صوغش قىلور نلىق فرض كىفايە بولوروى حقىدە هم خېر و اھدى نلىق عملنى
 مۇجب بولوروى حقىدە ذكر قىلناچق آيتنى ايسىردى (وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ) مۇمىنلر بولمادى (لِيَنْفَرُوا كَافَّةً)
 كلىسى صوغشقه چىقار بولمادى ياكە علم ايسىتەرگە يعنى مۇمىنلر نلىق كلىسە بىر يولى صوغشقه چىقار ياكە
 علم ايسىتەرگە چىقار مناسب اش بولمادى بو آيت دە ايكى تورلى مطالعە بار بىرسى صوغشقه چىقار ارادە
 قىلو بىرسى علم ايسىتەرگە چىقار ارادە قىلو بىر مطالعەسى شول (فَلَوْلَا نَفَرًا) بس صوغشقه بىقۇن مسلمانلىق
 بىردىن چىقاروى مناسب بولماسە بس صوغشقه چىقارچى (مَنْ كُلُّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ) مۇمىنلردىن ھىر بىر كۆب جماعتىن
 (طَائِفَةٌ) آز جماعت يعنى بىر قىبىلە ياكە بىر شەر اھلى (لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ) صوغشقه چىقى قالىغان
 كۆب جماعت دىيىدەنقە (علم) اؤيرەنور اداچون (وَلِيَتَذَكَّرُوا لِقَوْمِهِمْ) دىقى صوغشقه چىقى قالىغان جماعتلىرىنى
 قورقۇنور اداچون (أَذَارُ جَعْرًا أَلَيْهِمْ) ھىر قايچان صوغشقه چىققان جماعت صوغشقه چىقى قالىغان جماعت اوزەرىنە
 قايتىسالار بو مطالعەگە بىنا بو آيت نلىق نزول سببە شول طريق ذكر قىلغانلار صوغشقىن قالوچىلارنى
 دم بىلەن آيت اينىگان نلىق صوكنندە مۇمىنلر ھەمەسى صوغشقه چىقارغە آشغې علم ايسىتورنى بىتولەي قويدىلار
 شوندىن صوكن الله تعالى ھىر بىر كۆب جماعتىن بىر آز جماعتكە صوغشقه چىقار قالىغانلار يىنە الوغ صوغشقىدان
 ھىبارت بولغان نىقە بابى كىسەمەسون اداچون علم ايسىتەر بىلەن امر قىلىدى بو مطالعەگە بىنا بو آيت ھىر
 مشەور نلىق عملەكە مەجت بولور يىنە جھاد نلىق فرض كىفايە بولور يىنە ھەم قە اؤيرەنور نلىق فرض كىفايە بولور يىنە دلالت قىلا
 ايكىنچى مطالعەگە بىنا بو آيت نلىق معناسى بو طريق بولور مۇمىنلر نلىق كلىسە نلىق بىردىن علم ايسىتەرگە چىقارلار
 مناسب بولمادى بس ھىر بىر كۆب جماعتىن آز جماعت علم ايسىتەرگە چىقارچى علم ايسىتەرگە چىققان آز جماعت
 دىيىدەنقە نى اؤيرەت بىلەن علم ايسىتەرگە چىقى قالىغان جماعتلىرىنى تەھسىل قىلور قايتىچا بىلەن قورقۇنورلار
 اداچون معناسىك يعنى اوقۇدن ماقوللار قولى ارشاد بولسون دنيا عرضى بولسون بو مطالعەگە بىنا بو آيت
 فقە نلىق فرض كىفايە دن بولور يىنە ھىر و اھدى نلىق عملەكە دىللىل بولور يىنە دلالت قىلا طائىفە بىرگە دە بىردىن آرتىق دە

اطلاق قبيله (لَعَلَّكُمْ يَهْتَرُونَ) فورقتقان ترسه دن صافلانسونلار اوچون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اي ايمان
 كييرگان آدملر (فَاتْلُوا الَّذِينَ) شوندى آدملر برلهن صوغوش قيلگن (يَلُؤْنَكُمْ) اول آدملر سزگه
 ياقن بولورلار (مِنَ الْكُفَّارِ) كافرلردن مؤمنلرگه الله تعالى اول ياقن لارى بولغان كافرلر برلهن صوغوش
 قيلو برلهن امر قيلدي نيته كه رسول الله غه ياقنلارى برلهن صوغوش قيلو برلهن امر قيلغان ايدى (وَلِيَجُوبُوا
 فِيكُمْ غُلظَةً) سزده ياقنلار كز قاطيلىق و صوغوشقه نوزمليك ناهسون لار اوچون (وَأَعْمُوا) دخى
 بلسون لراوچون (أَنَّ اللَّهَ) درستلكه الله تعالى (مَعَ الْمُتَّقِينَ) كفرن صافلانوجبلارنك يارده مى برله ندر ديب
 (وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً) وهر قايچان سوره ايندرلش بولسه (فَمَنْهُمْ مَن يَفُولُ) بس منافق لاردان شوندى آدم
 باردر قه يتور (أَيْكُمْ زَادَتْهُ هُنَا آيَاتًا) سز نك قايو كزغه بو ايندرلگان سوره ايمان (تصديق) نى
 آرتردى ديو (فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا) الله تعالى جوابده نه يتدى اما ايمان كييرگان آدملر (فَزَادَتْهُمْ آيَاتًا)
 بو ايندرلگان سوره ايمان كييرگان آدملرگه ايمان (تصديق) نى آرتردى (وَهُمْ يَسْتَهْشِرُونَ) دخى
 ايمان كييرگان آدملر سوره ايدو سهېلى شادلانورلار (وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) اما شوندى آدملر
 آلارنك كوكللرنده آورو (كفر و نفاق) باردر (فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ) بس ايندرلگان سوره
 منافقلارنك و كافرلر نك نجسلى اوزه رينه نجس (كفرلى اؤسته كفرن) آرتردى (وَأَتُوا) دخى بو منافقلار
 و كافرلر تولد بيلر (وَهُمْ كَافِرُونَ) حال بوكم بولار كافرلردر يعنى كافرلرنده هميشه لردر (أَوَّلًا يَرَوْنَ) ايا ما منافقلار
 كورمه سلمى (بلى سلمى) (أَنَّهُمْ يَفْتَنُونَ) درستلكه اول منافقلار تورلى بلالر برلهن بلا له نورلر (فِي كُلِّ
 صَامٍ) هر بيلده صوغوش قيلغانده (مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ) برياكه ايكي مرتبه (ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ) مونك صوگنده
 نفاق لارندان توبه ايقمه سلر (وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ) دخى و عظه نه سلمرده (وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ سُورَةً) وهر قايچان
 منافقلارنى عيبه لگان سوره ايندرلش بولسه (نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ) منافقلارنك بعضى بعضنه
 قارار يعنى بو آيتنى انكار و مسغره قيلوب كوز قشقلار (هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ) ايا مسلمانلاردن
 هيچ كم كورمه سى سزنى اكر رسول الله حضورنن توروب كيتسه كز ديو نه يتورلر اكر منافقلارنى
 مسلمانلاردن هر كشى ده كورمه سه طوروب چغب كيتهرلر اكر بر آز كشى كورمه شونده طورورلار
 (ثُمَّ أَنْصَرَفُوا) مونك صوگنده رسواى بولودن فورق رسول الله حضورنن دنهرلر چقلار (صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ)
 منافقلارنك كوكللر بى الله تعالى ايمانن دنوردى (بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ) بونك سهېلى درستلكه اول
 منافقلار حقى هم قيلمى تورغان قومدر (لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ) تعقيق سزگه اوز جلسكزدن
 پيغمبر كيلدى (عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ) اول پيغمبر اوزه رينه سز مسلمانلارنك مشقتى و قابوغه
 ابرشودى قاطى آغردر (حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ) اول پيغمبر سز نك ايمانكز اوزه رينه هم سزگه ايزكولكنك
 ابرشودى اوزه رينه حريصدر (بِئْسَ تَلَكُمُ) (بِأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ رَوْفٌ رَحِيمٌ) هر بر مؤمن اوزه رينه شفق قلددر
 هم رحمت قيلوچيدر (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس اكر منافقلار و كافرلر سيكلا ايمان كييردن يوز دنودرسلر

(فَقُلْ مَسْئَبِي إِلَى اللَّهِ) بس نهیت سین ای محمد علیه السلام میکاره اشک الله تعالی بیفکروچیسر (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالمق
یوق مگر الله تعالی گنه در (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول الله تعالی اوزه رینه اشمنی نابشردم (وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ)
اول الله الوغ بولغان عرشینک ربیسیر. توبه سوره سینک ترجمه سی تمام بولدی

(اونوچی سوره - یونس علیه السلام سوره سی مکده اینگان جمعی بوزده توفز آیت)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الرّ) مراد بولغان معناسن الله تعالی اوزی گنه بلور «أَنَا اللَّهُ أَرَى» معناسنه دیوچیلرده بار (تِلْكَ)
بو سوره اچینه آغل آیتلر (آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ) حکمت ابیه سی بولغان الله تعالی نلک آیتلریدر
(أَكُنْ لِلنَّاسِ عَجَبًا) ایسا عجب بولدیمو آدملرگه (أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ) اورلرندن بولغان بر
ایرگه وحی قیلوموز کافرلر رسول اللهغه وحی کیله باشلاغاچ عجب الله تعالی آدملرگه رسول بیبه ررگه ابر
طالب بنیمندن باشغه کشی ناهادی دیدیلر (أَنْ أَنْذَرَ النَّاسَ) آدملرنی (کافرلرنی) عذاب برلن
فورقت سین دیو (وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا) دخی ایمان کیترگان آدملرگه سؤیونچ بیردیو (أَنْ لَهُمْ) بو طریق
سؤیونچ بیرو درستلکده ایمان کیترگان آدملر اوچون بولغوچیسر (قَدْ صَدَّقَ عَبْدٌ مِنْهُمْ) رهلری
حضورنده راستلقلک بولغان یعنی الوغ و بیوک مرتبه سی (قَالَ الْكَافِرُونَ) کافرلر نه یندی (أَنْ هَذَا)
درستلکده بو رسول محمد علیه السلام (لَسَاءَ مَرْمِيْنٍ) طاهر سهرچیسر دیو کافرلر بو سوزلری برلن رسول الله دن
عادنده بولباغان اشلرنک صدوری برلن اعتراف قیلدیلار (أَنْ رَبَّكُمْ اللَّهُ الْوَحْدَ) درستلکده سزنیق ربکز
شوندی رهدرکم (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) کولارنی و بیلرلرنی یارانندی (فِي سَفْعَةِ آيَاتٍ) آلتی کونده
(نَمْ اسْفَوَى عَلَى الْعَرْشِ) مونق صوکلده عرض اوزه رینه غالب بولدی (يُدَبِّرُ الْأَمْرَ) خلقلار آراسنده
اشلرنی تدبیر قیلور (مَأْمَنٌ شَفِيعٌ) هیچ کم گه هیچ شفاعت قیلوچی بوقسدر (الْأَمْرُ بَعْدَ إِذْنِهِ) مگر
الله نلک ادنی صوکلده غه شفاعت قیلور بو آیت کافرلرنک سنملری شفاعت قیلوچی دیب اعتقادلرینی
رد بولا (ذَلِكُمْ اللَّهُ) بو معبودلکنی و ربکنی مقضی بولغان صفاتلار برلن صفت لانمان الله عز (رَبُّكُمْ)
سزنیق ربکزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس اول ربکزگه عبادت قیلگز (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) ایسا فکر قهلیسزمی
فکر قیلساگز الله دن باشغه عبادت قیلماس ایدگز (إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا) جییلغانکز حالدیه قایناچ
اورنکز اللهغه در (وَعَدَ اللَّهُ مَقَاتًا) الله مقی بولغان وعده برلن وعده قیلدی (أَنْهُ يَهْتَوِي الْخَلْقَ) درستلکده
الله تعالی خلقنی یاراطدی باشلادی (نَمْ يَعْبُدُهُ) مونق صوکلده یعنی یارانقاننک و هلاک اینکاننک صوکلده
قاینادن ترگزور الله تعالی (لِيَجْزِيَ الَّذِينَ) شوندی آدملرگه جزا بیرو اوچون (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) اول
آدملر ایمان کیتردیلر و ایزگو عمللر قیلدیلار (بِالنَّفْسِ) توغریلق برلن جزا بیرو اوچون (وَالَّذِينَ كَفَرُوا)
دخی شوندی آدملر کافر بولدیلار (لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ) کافر بولغان آدملرگه قزدرلغان اسی
صودان اچملک بولغوچیسر (وَعَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی رنجفسلوچی عذاب بولغوچیسر (بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ)

كابر بولولارى سببلى بو آيتده تنبيهه بار خالقنى ياراطوردن هم قوبرلرندن تركزودن مقصود بالذات ثواب
 بيرو اما عذاب مقصد بالفرض غنه ايكان لگگه دى الله تعالى نك مؤمنلرگه ثواب بيرودى لطفنه وكرمه
 مناسب بولغان نرسه برلهن بولووينه شونك اوچون ثوابنى تعيين ايتمه دى اما كافرلرگه عذاب گوياسه
 بر آورو منزله اول عذاب كه كافرلرني ياوز اعقادلرى وقيامت عمللرى سؤرگان اي—كآنچيلىكگه
 (هُرَأَلْتَنِي جَعَلَ الشَّمْسُ) اول الله تعالى شوندى الله در قۇياشنى ياراتدى (ضياءً) ياقتيلىق ايهسى
 ايتب (وَالْقَمَرَ نُورًا) دى آينى نور ايهسى ايتب ياراتدى بو آيتده تنبيهه بار قۇياشلك حد ذاتده نورلى
 بولوب آينك قۇياشقه مقابل بولو سببلى بالفرض غنه نورلى بولووينه يعنى قۇياشمن نورنى كسب
 قباووينه (وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ) دى الله تعالى قۇياش برلهن آيدان هر برسنه سهر قىلا طورغان اورنلار
 چيكله دى (لَقَدْ عَلِمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحُسَابِ) يللارنك صاننى و حسابنى بلوون اچون يعنى آيلارنك
 حسابنى دى كونلر نك حسابنى معامله لر كرده باوون اچون (مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ) بو مذكورلرني
 الله تعالى ياراتمادى (الْأَبَاطِقِ) مگر حلق برلهن ياراتدى (يُفَصِّلُ الْآيَاتِ) آيتلرني بيان قىلور
 (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) بله طورغان قوم اوچون چونكه قرآن آيتلرى برلهن فائده له نوچى بله نورغان قوم كنه در
 (انَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) درس نكده كيچكك وكوندنك كىلو و كيتو برلهن آرطوو كيمو برلهن
 نورلى بولووينده بولغوجيدر (وَمَا خَلَقَ اللَّهُ) دى الله نك خلق قىلغان نرسه لر نده بولغوجيدر (فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ) كوكلرده و بيبرلرده (لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ) اشلرنك عاقبتننن قورقوچى قوم اوچون علامتلر
 (انَّ الَّذِينَ) درس نكده شوندى آدملر (لأَبْرُجُونَ لِقَائِنَا) بزگه بولغونى اميد قىلماسلار يعنى بعنى
 انكار ايقوجيلر (وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دى دنيا تركلگنه راضى بولديلار (وَاطْمَأَنُّوا بِهَا) دى دنيا
 تركلگى برلهن قرار تابديلار (وَالَّذِينَ) دى شوندى آدملر (هُمْ عَنْ آيَاتِنَا) آلاربزنك آيتلر مزدن
 (غَافِلُونَ) غافلدر (أُرِلْتُمْ) بوصفنده بولمان آدملر (مَأْوَاهُمُ النَّارُ) آلارنك باراچق اورنى جهنم در
 (بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) كسب قىلغان نرسه لرى سببلى (انَّ الَّذِينَ) درس نكده شوندى آدملر (آمَنُوا
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ايمان كيقرديلر دى ايزگو عمل قىلديلار (يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ) اول آدملرني
 ربلرى ايمان لارى سببلى حق بولغه كوندر (تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ النَّهْرُ) اول آدملر نك آسنلر ندان
 يلغelar (صولار) آغار (فِي جَنَّاتِ الْعَبِيمِ) نعمتلر اوجماخلار نده (دَعْوَاهُمْ فِيهَا) اول آدملر نك اوجماخلارده
 دعوالارى (دعالارى) (سَبْحَانَكَ اللَّهُمَّ) اى الله سيني كامل پا كلاو برلهن پا كليز (وَتَعَبَّيْتُمْ فِيهَا) دى
 اول آدملر نك اوجماخده آرارلار نده ياكه فرشته لر طرفننن بوله كلي تورغان نرسه لرى (سَلَامٌ) سلامدر
 (وَأَمْرٌ دَعْوَاهُمْ) اوجماخده مؤمنلر نك صوگنى دعوالارى (انَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) درس نكده هر برماقناو
 بقون عالمى تربييه ايدوچى بولغان الله تعالى اوزه رينددر «ديبته ينولرى يعنى مؤمنلر اوجماخفه كرسه لر
 والله تعالى نك الوغلق صفتنى بلسه لر (كورسه لر) الله تعالى نى جلال صفتنى برلهن صفاتلار لار مونك
 صوگنده فرشته لسر بولارنى آفنلردن سلامت بولماق برلهن تعيه لر لر * مشركلر عذاب اينسونى

آشفدرخان لاری زمانده الله تعالى ذكر قيلناحق آيتنى ابدردى (وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ) واگر
 الله تعالى آدملرگه ياوزلقنى (عذابى) آشفدرسه ايدى (اسْتَعْبَاهُمْ بِالْغَيْبِ) آدملرگه ايزگولسكى
 آشفدرودى كى (لَقَضَى إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ) آدملرگه ثولم منتلرى حكم قيلدور ايدى بس ههسى ثولر لر
 وهلاك بولورلار ايدى (فَلَنَرُّوا النَّارَ لَأَيْرَجُونَ لِقَائِنَا) بس بزگه يولقونى اميد ايتمه گان آدملرنى (يعنى
 انكار ايتوچيلرنى) فالدررمز (فِي طُغْيَانِهِمْ) آزغىلقلرئده (يَعْمَهُونَ) حيران بولغان لارى حالده (وَإِذَا
 مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ) وهر قايجهان آدمنى ضرر (أَوْرُو وَفَقِيرًا) توتسه (ايرشسه) (دَعَانَا لِنَجِّهَ) هوضردن
 قوتلور اوچون يانى ا. زهريه ياتقان حالده بزگه دعا قيلور (أَوْقَاعًا أَوْ قَائِمًا) ياپسه اولطرغانى حالده ياپسه
 آياق اوزره بولغانى حالده دعا قيلور (فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ) بس اول آدمين ضرر ينى آچقانمز (بيبهركانمز)
 زمانده (مَرَّ) كفر بولى اوزره يده اوتدى اول كشى ياكه دعا قيلغان اورنسدان اوتدى (كَانَ لَمْ يَنْحُنَا إِلَى ضُرِّ
 مَسِّهِ) اوزيه ايرشكان ضررغه يعنى ضررنى آچوغه بزگه دعا قيلماغان كى يعنى دعا قيلدور ينى بتونلهى
 اوتوندى (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى كافر لرگه قباحتم عمللرى زينتلى قيلغان كى (زُبْنَ لِلْمُتَسْرِفِينَ)
 اسراف قيلوچيلارغه زينتلى قيلدى (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه لرى يعنى عبادت لردن يوز
 دوندرولرى ونفس آرزولار يده چومولارى (وَلَقَدْ أَهَلَّكْنَا الْقُرُونَ) وتحقيق اوتكان امتلرنى هلاك قيلدى
 (مَنْ قَبْلَكُمْ) سزدن بورون (مگه خلقندن) (لَمَّا ظَلَمُوا) كفر سببلى ظلم قيلغانلارى زمانده (وَجَاءَتْهُمْ
 رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ) وتحقيق اوتكان امتلرنى رسوللرى ظاهر معجزه لر برهن كيلدبلر (وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا)
 اوتكانده گى امتلر رسوللر يده ايمان كيتور بولماديلار (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى اوتكانده گى امتلرنى
 رسوللرنى بالغانغه توتولارى سببلى جزالانمز كى (نَجْزَى الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ) كافر قومنى جزالارمز
 يعنى اى مكه اهلى سزئده اوتكان امتلر كى محمد عليه السلام نى بالغانغه توتولور سببلى جزالارمز (ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ
 خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ) مونك صوكنده اوتكان امتلرنى هلاك قيلغاننك صوكنده سزنى پيرده آلاز
 اورننه تورغوچيلار قيلورمز (لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ) سزنىك نيچك عمل قيلورونى قارارمز اوچون يعنى
 ايزگو عمل قيلور سزنى ياكه اوتكانده گى امتلر كى ياوز عمللر قيلور سزنى (وَإِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِمْ) وهر
 قايجهان مكه كافر لرى اوزره يده اوقولوش بولسه (آيَاتِنَا) بزنىك آيتلر مز (بَيِّنَاتِ) ظاهر بولغانلارى
 حالده اول آيتلر (قَالَ الَّذِينَ لَا يُرْجُونَ لِقَائِنَا) بزگه يولقونى اميد ايتمه گان آدملر نه يبورلر يعنى مشركلر
 (أَنْتَ بَقْرَانٌ غَيْرُ هَذَا) بو قرآنغه باشقه بولغان قرآننى (كتابى) كيتور اول كتابده بز پراقفه
 صانى تورغان بعث ثواب عقاب كى نرسه لر بولماسن ياكه بز مكروه كوره تورغان معبودلر مزنى
 عيبلهو كى اشلر بولماسن (أَوْ بَدَلَهُ) ياكه اوز طرفنك بو قرآننى آلاشدر يعنى بز اوشاننى تورغان
 ياكه مكروه كوره تورغان آيتلر اورنينه باشقه آيتلر كيتور ديو (قُلْ مَا يَكُونُ لِي) اى محمد عليه السلام
 بو مشركلرگه جوابده نه بيت مينم اوچون درست بولماس (أَنْ أُبَدَّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي) قرآننى اوز طرفنك
 آلاشدر دم (أَنْ أَتَّبِعُ) ايبه رهيمن مين (أَلَمْ يَأْتِهِمْ) مگر اوزمه رهي قيلغان نرسه گه كنه ايبه رهيمن

(اِنَّ اَخَافُ) در سنلکده مین قورقمان (ان عَصَبْتُ رَبِّي) اگر قرآنی آلماشدرو برلن ربه گناهی بولسام (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ کوننک عذابدن قورقمان (قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ) نه بیت سین ای محمد علیه السلام اگر الله تعالی نلهسه (مَا تَلَيَّتُهُ عَلَيْكُمْ) مین قرآنی سزنک اوزه ریگزگه او قوماس ایدم (وَلَا ادْرَاكُمْ بِهِ) دخی الله تعالی اول قرآنی مینم نلم اوزه ریغه سزگه بلدرمهس ایدی یعنی اگر الله تعالی نلهسه میکا قرآنی ایندرمهس ایدی هم میکا قرآنی سزگه اویره تو برلن بیورماس ایدی البته مینم قرآنی سزگه اویره نووم الله نلهوی برلندر (لَمَّا لَبَّيْتُمْ فِيكُمْ عَمْرًا) تعقیق مین سزنک آراگزده قرق یل عمر سؤردم (طوردم) (من قبله) قرآن ایندرمهسین بورون (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایاسز قرآن نلک مینم طرفهسین توگل ایدیکنی بامیسزنی یعنی مین سزنک آراگزده قرق یل طوردم قرآن ایندرمهسین بورون سزگه هیچ نرسه اوقومادم هم اویره نه دم بوآیت اشارت بولادر قرآن نلک عادتین طش بولغان معجزه بولوروینه چونکه رسول الله نادان قوم آراسنده قرق یل توزوبده هیچ برعلم برلن شغلله نمدهی و هیچ برعالمی کورمه دی برشعرده چغارمادی هم غطبهده اوقومادی قرق باشنه ایرشدکه خلقه شوندی کتاب او قودی اول کتاب نلک فصاحتی هر بر فصاحت برلن سؤیلدچی آدم نلک فصاحتدن اوسون هم هر بر منثور و مظلوم بولغان کلامین بلند بولدی هم اول کتاب اصول و فروع فاعله لرینی جامع اولگی لر نلک قصه لارننن منبر صوتکیلار نلک حدیثلرننن مبین بولدی البته بو کتابی الله تعالی طرفندان رسول الله غه تعلیم ایلدی بس هر بر عقلی برلن فکر قیلوب وجداننه قایتوب قاراغان آدم بوکتاب نلک کلام الله ایدیکنی آدم سوزی توگل ایدیکنی بلور (فَمَنْ أَظْلَمُ) بس کدر ظالمهک (مَنْ أَفْقَرُ عَلَى اللَّهِ كِنْفًا) الله تعالی اوزه ریغه یالغانی افقرا قیلغان آدم دن (أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ) یایسه الله نلک آیتلرینی یالغانغه توتقان آدمسین یعنی موناردن ده ظالم هیچ کم یوقدر معناسنده (أَنَّهُ) در سنلکده شأن (لَا يُفْلِحُ الْجَاهِلُونَ) مشرکلر سعادتکه ایرشهسلر (وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی مشرکلر الله دان باشقهغه عبادت قیلورلار (مَالًا يَبْضُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) اوزلرینه ضررده وفائده بیرمی تورغان نرسه که یعنی جانسز صنم لرکه (وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاءُنَا عِنْدَ اللَّهِ) دخی نه یقورلر بو صنملر الله حضورنده بزنگ دنیا و آخرت اشلرنه یاردهم بیروچیلرزه دیو (قُلْ أَتَنْبِؤُنَ اللَّهُ) ای محمد علیه السلام صنملرکه عبادت قیلوچی مشرکلرکه نه بیت ایاسز الله غه خبر بیره سزنی (هَذَا لَا يَعْلَمُ) بنون مخلوقاننی بلگان الله تعالی نلک بله گان نرسه سی برلن یعنی بو صنملر الله حضورنده بزنگ یاردهم چیلرزه دیو الله غه خبر بیره سزنی بو الله غه معلوم بولماغان نرسه برلن خبر بیرو بولا الله غه معلوم بولماغان نرسه یوق چونکه الله تعالی هر بار بولغان نرسه سی بله در (فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده و بیبرلرده معلوم بولماغان نرسه برلن خبر بیره سزنی یعنی سزنک عبادت قیلغان نرسه گز یا کوکده یا که بیبرده برلور نیچک بولسهده بولار حادث بوللار الله غه شریک بولورغه لائق بولمیلار (سُبْحَانَهُ) کامل پا کلاو برلن پا کلیمه سن الله نی (وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ) دخی الله تعالی مشرکلر نلک شریک قیلغان نرسه لر نین هم اشراک لارننن بلند بولدی (وَمَا كَانَ النَّاسُ) دخی آدملر بولمادی (الْأُمَّةَ وَاحِدَةً) مگر برگده امت بولدی

یعنی حلقی اوزهرینه متغی بولدیلار براتفاق آدم علیه السلام زماننده قابیلک هایلینی توتورودینه قدر
یا که طرفان صوکنده مؤملردن باشقه آدم قالماوی صوکنده (فَاخْتَلَفُوا) بس نفس آرزولارینه اییه رولری سببلی
تورله ندیلر یا که بیغبه رار کیلوری سببلی قایوسی ایمان کینردی قایوسی انکار ایندی (وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَبِّكَ) ای محمد علیه السلام اگرده ربک دن حکمنی یا که عذابنی قیامت کونده قدر کیچکتره برله ن سوز
ادتمه گان بولسه ایدی (لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ) امتلر آراسنده عذاب برله ن دنیاده وقتدوق حکم قیلور ایدی (فِيمَا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ) آدملرنک اختلاف قیلغان نرسه لرنده یعنی باطللقده بولغان آدم برله ن حلقده بولغان آدم آیرلور
ایدی باطللقده بولغان آدمنی هلاک قیلور ایدی حلقده بولغان آدمنی قالدرلور ایدی (وَيَقُولُونَ)
دخی مکه کافرلری نه بقولور (لَوْلَا أَنْزَلْ عَلَيْهِ آيَةٌ) محمد علیه السلام اوزهرینه بز صورغان علامتلردن بولغان
علامت ایندرلرجه (مِنْ رَبِّهِ) ربسمن (فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ) بس نه بیت سین ای محمد علیه السلام مکه کافرلرینه
بودر باشقه تو گل درغیبنی بلوالله غه فاصدر (فَانْتَظِرُوا) بس صورغان نرسه کزنک ایندوینی کؤتکر (اِنِّي مَعَكُمْ
مِنَ الْمُنتَظِرِينَ) درستلکده مین سزنک برله ن برکه کؤتوب تور وچیلردان من (وَإِذَا أَدَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً)
وهر قایهان آدم لرکه رحمنی تاتوتساق یعنی سلا مملکنی و بایلغنی (نَبْعَضُرْ) ضررلی نرسه (آورو
دغیرلک) صوکنده (مَسْتَهْمٌ) توتدی ایدی اول ضررلی نرسه آدملرنی (إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا) شول وقتده
آدملر اوچون بزنی آبقلمزده (بیبه روده) مکر (طعن و حیلله) بولور مکه اهلنه بییدی یل آچلق بولغانلک
صوکنده مکه خلقی تمام هلاک بولورغ، یا تملاشدیلار شوندن صوکه الله تعالی رحمنی برله ن آچلقنی
کوتردی صوکره الله تعالی دن آیت ایندرونی ایستی باشلادیلر رسول الله غه حیلله قیلا باشلادیلار (قُلْ اللَّهُ
أَسْرَعُ مَكْرًا) نه بیت سین ای محمد علیه السلام آدملرکه الله مکر یوزندن یعنی مکرکه جزا بیورو بوزندن
آشغوجیرا قدر (اِنَّا رُسُلُنَا) درستلکده بزنی ایلچیلرمز (صافچی فرشته لرمز) (يَكْتُمُونَ مَا أَنَّمَا كُرِّهُوا) سز مکر
قیلغان نرسه نی یازارلار (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالی شوندی الله در (يُسَيِّرُكُمْ) سیر قیلدر سزنی (فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ) قوری بیرده ودریاده (حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ) تا کم هر قایهان سز کییه ده پراخوطلارده
بولسه کز (وَجَرَيْنَ بِهِمْ) دخی کییه لر و پراخوطلار آدملر برله ن آقسه لر (بَرِيحٌ طَيِّبَةٌ) خوش و تیگز
جیل برله ن (وَفَرَّصُوا بِهَا) دخی آدملر بو یغشی جیل برلن شادلانسلار (بِأَنَّهُمْ رَاحٌ عَاصِفٌ) اول کییه گه
فاطی ایسکرچی جیل کیلور بولسه (وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) دخی هر برطولاقون کیله تورغان
اردندان طولاقون کیلور بولسه اول کییه ده گی آدملرگ (رَظَفُوا أَنَّهُمْ أَحْمَاطُ بِهِمْ) دخی اول کییه ده گی
آدملر ظن قیلور بولسه لر اوزلری هلاکک برله ن پوغانهش بو اولارینی یعنی هلاک بولامز دیوظن
قیلسه لر (دَعَا اللَّهُ) بردن هر قایوسی الله غه یا پارورلار (مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ) انله اوچون دینی صاف
قیلغان لاری حالده یعنی شرکن باشقه (لَسْنَا أَنْجِيْنَا مِنْهُنَّ) دخی نه بقولور اگر بزنی بو هلاکتدن
قوتقارالک (لَنُكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ) شکر قیلوچی لردان بولور ایسک دیو (فَأَمَّا أَنْجَاهُمْ) بس بو آدملرنی
هلاکتدن قوتقارغان زمانده (إِذْ هُمْ يُبْغُونَ فِي الْأَرْضِ) شول وقتدوق آلاز بیرده بوزو قلق قیلورلار (بَغِيرَ

الْحَقِّ) حَقِّق بَاشِقَه (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آدملر (إِنَّمَا بِغِيَّتِكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ) بودر باشقه توگل در بوز و قلفنگرنگ
 ضرورى اوزگرگه در (مَنَعَ الْهَيِّةَ الدُّنْيَا) دنيا تركلگينگ فائده نه تورغان نرسهسى برلهن گنه فائده له نورسز
 (ثُمَّ آيِنَا مَرَجُّكُمْ) مونگ صومئده قابتاچق اورنگز بزرگه در (فَلْيَلْبَسُواكُمْ) بس خبر بپررمز سزگه (بِمَا
 كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سزنگ عمل قيلغان نرسه گز برلهن (إِنَّمَا مَثَلُ الْهَيِّةِ الدُّنْيَا) بودر باشقه توگل در دنيا
 تركلگى ننگ صفى (كَمَا هَا) صوكبيدر (أَنْزَلْنَاهُ) ايندر دك بز اول صونى (مِنَ السَّمَاءِ) يوقاريدان
 (فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ) بس اول صوسبلى بيزنگ ثوله نلرى (ثَبْرًا تَوْرغان نرسه لرى) برمى برسى
 برلهن قاطناشدى (مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ) آدملر دخى دورت آياقلى حيوانلار آشى تورغان نرسه لردن
 (حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا) تاكم بيز اوزى ننگ كوركاملگنى آلسه (وَأَزْيِنَتْ) دخى نورلى توسلى
 ثوله نلر و اېگدر برلهن (يَبْسُ كَيْلِلِر كَبِي) زينقله نسه (وَوَضَّنَ أَهْلَهَا) دخى بيز اهلى ظن قيلسه (أَنَّهُمْ
 قَادِرُونَ عَلَيْهَا) دهستلكده اول بيز اهلى بيزنگ بيز اوزه ريبه كوچمز بيككوچى در ديو يعنى بيزده
 اوسكان فائده لى تورلى نرسه لرى آلورغه كوچمز بيتهر ديوظن قيلسه لار (أَنَّا هَا أَمْرًا لَّيْلًا وَنَهَارًا) اول
 بيزگه بيزنگ امرمز (قَضَامِز يَاكِه عَدَابِهِز) كيلسه كيچه ياكه كونئزده يعنى اول بيزده اوسكان
 نرسه لزرگه آفت بيتهر ريز (فَجَعَلْنَاهَا حَمِيمًا) بس اول بيزنى (اوسكان نرسه لرىنى) اورلمش كى
 قيلساق (كَأَن لَّمْ تَمُوتْ بِالْأُنْسِ) گوباكه اول بيزده اوسكان نرسه لرى اوتكان كيچه تورماغان (بولماغان)
 ايدى (كَذَلِكَ) اوشانداق بو بيان قيلورمز كى (نُفَّصِلُ الْآيَاتِ) آيتلرى بيان قيلورمز (لِقَوْمٍ
 يَفْقَهُوْنَ) فكر قيللا تورغان قوم اوچون چونكه فكرسز قوم نى قدر آيتلر ذكر قيلسه ده بله چك
 و فائده له نه چك توگللر (وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ) واللّه تعالى سلامتلك بورطبه (جنت كه) اؤننه ر خلغنى
 (وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ) دخى تله گان آدمينى كوندر (إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغرى بولغان بولغه (لِلَّذِينَ
 أَحْسَنُوا) ايزگولك قيلغان آدملرگه بولور (الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ) كوركام ثواب (جنت) دخى آرتلق
 (اللَّهُ تَعَالَىٰ فِي كُورُو) (وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَهْرٌ) دخى ايزگولك قيلغان آدملرنگ يوزلرىنى قارالىق
 اؤرنهس (وَلَا ذَلَّةٌ) دخى خورلىق اؤرنهس يعنى توغ اهللرينگ يوزلرىنى اؤرتكان كى قارالىق و خورلىق
 اؤرنهس (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) بو صفتده بولغان آدملر ارجه اخ اييه لرىدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) هم آلا راجماخه
 مئگو فالوجيلاردر (وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ) دخى شوندى آدملر ياوزلقلارنى كسب ايقديلر (جَزَاءً
 سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا) آلازنگ ياوزلقلارى (كُفْرٍ) ننگ جزاسى مثلى برابرنددر يعنى عذاب شول ياوزلقلارى
 قدرگنه در آرتق بولماس ابا ايزگولكلكلگ جزاسى مثلى برابرندگه توگل در آرتقه بولور (وَتَرَهُمْ ذُلًّا)
 دخى ياوزلقلارنى كسب قيلغان آدملرى خورلىق اؤرتى (مَالَهُمْ مِنَ اللَّهِ) اول آدملر اوچون الله دان (آچورندن)
 يوقدر (مِنَ عَاصِمٍ) هيچ صافلاغوچى (كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ) گوباكه اول ياوزلقلارنى كسب قيلغان
 آدملرنگ يوزلرى اؤرنلدى (قَطْعًا مِنَ اللَّيْلِ) كيچهس بولغان كيسه كلر برلهن (مُظْلَمًا) قارانغو بولغان حالده اول كيچ

يعنى بوزلار يەنە گويە قارانغۇ كېچىلرنىڭ قارالغى كېڭىزدى (أولئك أصحاب النار) بو صفقە بولغان آدملىر
 اوط ايپەلر يەنە (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) آلاز نەووغ اوطلىك مەنگو قالوچىلاردىر (وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَهَنَّمَ)
 جېيىلغانلارنى خالده هر ايكى طائفەنى قىيامت كۈنىدە قېلىرىدىن قوبارمىز (جېبارمىز) (نُم نَقُولُ) بونىڭ
 سوڭىدە ئەپتورمىز (لِّلَّذِينَ أَشْرَكُوا) اللەغە عبادتتە غېرىنى شريك قىلغان آدملىرگە (مَكَانَكُمْ) اورنىڭغە
 لازم وثابت بولدى (أَنْتُمْ وَشُرَّكَاؤُكُمْ) سىز ھەم اللەنىڭ شريكلىرى دېيۈ اعتقاد قىلغان شريكلىرىڭىز (فَزَيَّلْنَا
 بَيْنَهُمْ) بس اول مشركلەر بىرلەن شريكلىرى آراسىنى آيرىدىق ھەم آرا لارنىدە غى دوستلىق لارونى بىتردىك
 (وَقَالَ شُرَّكَاؤُهُمْ) دىنى مشركلرنىڭ اللەغە شريك دېيە اعتقاد قىلغان نرسەلىرى (معبودلىرى) ئەپتور
 (مَا كُنْتُمْ آيَاتِنَا تَعْبُدُونَ) سىز بىزگە عبادت قىلور بولماڭىز چۈنكى حقيقتدە مشركلەر نفس آرزولار يەنە
 عبادت قىلىپ بىلار (فَكَفَى بِاللَّهِ) بس اللە تعالى بىلەن (شەيداً بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) بىزنىڭ بىرلەن سىزنىڭ آرا كۈزدە
 شاھىد بولو يۈزىدىن (إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ) درىستلىككە بىز سىزنىڭ عبادتلىرىڭىزدىن غافللىر بولىمىز
 (هُنَالِكَ تَبَاوَأَ كُلُّ نَفْسٍ) بو اورنىدە ھەر بىر نفس صىنار-بىلور (مَا اسَلَفَتْ) اوزىنىڭ ئوتكەندە قىلغان ھەممى
 بس اول ھەممىنىڭ فائىدەسىنى و ضررىنى كورر (وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ) دىنى ھەر نفس اللەغە قايتىلىش
 بولورلار (مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ) اول اللە تعالى ھەر نفسنىڭ حق بولغان خوجەسىدىر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دىنى مشركلردىن
 غائب بولور (مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ) اللەغە افقرا قىلغان نرسەلىرى (معبودلىرى) (قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ)
 ئەيت سىن اى محمد عليه السلام شول مشركلەرگە كىم رىزقلىنىدۇر سىزنى (مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) كوكىن ھەم
 پىردىن اللە رىزقلىر سماوى بولغان سىلاردىن ارضى بولغان ماددىلەردىن حاصل بولالار (أَمْ مَن يَمْلِكُ السَّمْعَ
 وَالْأَبْصَارَ) ياكە كىم ماللىك بولور (خلىق قىلور) ايشىقە تورغان قوھ بىرلەن كورە تورغان قوھنى (وَمَن
 يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ) دىنى ئولكىدىن تىركىنى كىم چىقارر يعنى نطفەدىن ھىوانىنى (يُخْرِجُ الْمَيِّتَ
 مِنَ الْحَيِّ) دىنى ئولكىنى تىركىن كىم چىقارر يعنى ھىواندان نطفەنى (وَمَن يَدْبُرُ الْأَمْرَ) كىم عالمنىڭ
 ايشىقە تەدبىر قىلور (فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ) اللە بولارنى انكار قىلا آلماسلار اللە دىيە ئەپتورلىر (فَقُلْ أَفَلَا
 تَتَّقُونَ) بس ئەيت سىن اى محمد عليه السلام) اش-شولاي بولسە يعنى ھومىد كورلىرىنى ھەممىنى اللە تعالى قىلور
 بولسە نېچك اللەدان قورقۇپسىز عبادتتە شريك قىلورۇڭىزدە (فَدَلِكُمُ اللَّهُ) بس اوشبو معبود بولغان
 اللەڭىز (رَبُّكُمْ الْحَقُّ) سىزنىڭ حق ربكىزدر (فَمَا ذَابَعَدَ الْحَقُّ) بس حقيق صوڭىدە نرسە بار يعنى ھېچ
 نرسە يوق (الْأَضْلَالُ) بارى آرغىنلىغىدە بارىس ھەركشى محض معلق بولغان يالغىز اللەغە عبادتتىن
 شريككە عدول قىلسە تەحقىق اول كىشى آرغىنلىغىدە تۇشىدى (فَأَنَّى تُصْرَفُونَ) بس نېچك حق دان
 آرغىنلىغىدە دوندىرلىش بولاسىز (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى ربكى اللە تعالى گە ثابت بولغان كىشى
 (حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ) ربكىنىڭ سوزى ھەكىمى ثابت بولدى (عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا) اللە تعالى نىڭ طاعتتىن چىققان
 آدملىرگە يعنى كىفرلىرىدە ثابت بولغان آدملىرگە (أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) درىستلىككە اللەنىڭ طاعتتىن چىققان آدملىر

ایمان کیقرمه سلر دیگان سوزنی (قُلْ) نهیت سین ای محمد علیه السلام مشرک لرگه (هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ) ایسز نلک عبادتته اللهغه شریک قیلغان نرسه لرگز دن (معبود لرگز دن) بارمی (مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ) خلقنی باشدان یاراطقان ذات (ثُمَّ يُعِيدُهُ) مونلک صونکده نولسگاج قایتادان حشر اوچون یاراطقان ذات (قُلْ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ) نهیت سین ای محمد علیه السلام مشرک لرگه الله تعالی خلقنی باشده باراطور (ثُمَّ يُعِيدُهُ) مونلک صونکده حشر اوچون نولسگاج قایتادن یاراطور (فَأَنْتَ تُؤَفِّكُونَ) بس نیچک توغری ومق بولدان دوندرلش بولاسز (قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ) نهیت سین ای محمد علیه السلام مشرک لرگه ایسز نلک اللهغه عبادتته شریک قیلغان شریکلرگز دن بارمی (مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ) حقلقغه کوندرگان ذات (قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ) نهیت سین ای محمد (علیه السلام) مشرک لرگه حقلقغه الله تعالی کوندر (أَفَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ) ایبا حقلقغه کوندرگان ذاتی (أَحَقُّ أَنْ يَتَّبَعَ) ایبه رلش بولوغه حق لیراق (أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي) یا که حقلقغه کونلمه گان ذاتی ایبه رلش بولوغه حقلیراق (الآن يَهْدِي) مگر حقلقغه کونلش بولور کوندرلش بولغان وقتده اللهغه یعنی بوا یکی ذاتلک قابوسی ایبه رلش بولوغه حقلیراق و مناسبرهك البتة اولکسی حقلیراق بولووی بقینا و بداهته معلومدر (فَمَا لَكُمْ) بس فی بولدی سرگه (كَيْفَ تَعْكُمُونَ) عقل باطل بولووی بیی نله گان نرسه برلن نیچک حکم قیلورسز یعنی ایبه ررگه حقلی برلماغان نرسه گه ایبه رو برلن نیچک حکم قیلورسز (وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ) مشرکلر نلک کوبسی ایبه ره مس اعتقاد قیلغان نرسه لر نده (الْأَطْفَالُ) مگر خیالی بولغان گمانسغه ایبه رر یعنی ضائبنی شاهد که مخلوقنی خالقغه قیاس قیلو برلن باطل قیاسلارغه ایبه رر (إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا) درستلکده ظن حقن هیچ نرسه فی مؤکسز قیاماس (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ) مشرکلر نلک قیلغان اشارنی بلسگوچیدر بس تییشلی جزالارنی بیورر (وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ) دخی بوقرآن بولمادی (أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله دان باشقده دن افتراقیلش بولمادی یعنی خلق طرفندن افتراء قیللمادی (وَلَكِنْ) لکن الله تعالی بوقرآنی ایندردی (تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) آلدنده بولغان نرسه فی یعنی باشقه سماوی کتابلارنی تصدیق اینب یعنی راستلاچی اینتب وآلارغه موافق اینتب (وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ) دخی الله تعالی نلک بازغان اعتقادلارنی وشریعتلرنی آیروب بیان ایدوچی اینتب (لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) اول قرآنلک بقون عالمی تربیه ایدوچی بولغان الله تعالی نلک حضورندن ایندرلش بولوونده اصلا شک یوقدر (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) ویا که کافرلر قرآنی محمد (صلی الله علیه وسلم) افتراء قیلدی دیو شه پتورلر می (قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ) ای محمد (علیه السلام) اگر کافرلر قرآنی محمد علیه السلام اوزی افتراء قیلوب چغاردی دیسه لر آلاغه جوابده نهیت فصاحت و بلاغتده قرآن نلک مثلی بولغان برگه سوره فی کیترگز یعنی اگرده قرآنلک میلم طرفندن چغارلوی ممکن بولسه سرده مینم کیی فصیح عربسز اقلی برگه شوندی فصیح سوره یاصاگز (وَأَدْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی الله دان باشقه کوچر بیفکان آدملرنی بو بر سوره فی کیتر وگه یاردهم اینتوگه چاقرگز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر قرآنی محمد علیه السلام اوزی چغاردی دیگان دعوا گزده راست بولساگز (بَلْ كَذَّبُوا بِمَا) بلکه شول نرسه فی (قرآنی) آیتلرنده اویلانماسدان اول ایشق کچه بالغانغه توندیلار

(لَمْ يُعْطُوا بَعْلَهُ) اول نرسه نك (قرآن نك) شأنی بلونی احاطه قیلما دیلار (وَلَمَّا يَأْتِيهِمْ نَأْوِيُهُ)
دخی آلاغه قرآن نك نأویلی کیلمه دی یعنی اصلا او یلامینجه هم قرآن نك معنلارینه ذهنلری ابرشمه یلمه
اول ایشتكآپده آنا و بابالارینه ایبهروب قراننی انکار ایتموگه و بالغانه توتوغه آشقدیلار (كَذَلِكَ)
اوشانداق یعنی مکه کافرلری سینی یالغانه توتقدیلاری کیی (كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) مکه کافرلرنن
بورون بولغان کافرلرده پیغمبرلرنی یالغانه توتدیلار (فَانظُرْ) بس ای محمد علیه السلام اعتبار قیابوب
قارا سین (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ) ظالم لرنك صوگنی ماللری نیچك بولدی یعنی پیغمبرلرنی
یالغانه طوتقان توتكان املرگه نیچك عذاب قیلدی سینی یالغانه طوتقان کافرلرگه ده شوندی عذاب
بولور (وَمَنْهُمْ مَنْ يُوَسُّوْهُ) مکه اهلنن قرآن غه ایمان کیترگان لری باردر (وَمَنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ) دخی
مکه اهلنن قرآن غه ایمان کیتره گانلری بار (وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِالْمُنْكَرِينَ) ای محمد علیه السلام سینك ربك
بوزوقاق قیلوچیلارنی بلگوچیره کدر (وَاَنْ كَذَّبُوْكَ) وای محمد علیه السلام اگر سینی همیشه قومك
یالغانه طوتسالارده (فَقُلْ لِيْ عَمَلِيْ) بس نهیت سین اوزم اوچون اوز عملم (وَاَنْتُمْ عَمَلُكُمْ) وسزنك
اوچون در سزنك عملكز یعنی میكنا اوزه مام نك جزاسی بولور وسزگه هم اوزه ملكزنك جزاسی بولور
(اَنْتُمْ بَرِيْئُوْنَ مِمَّا عَمَلْتُمْ) سز مینم عمل قیلغان نرسه مین بیزگوچی سز (وَاَنْتُمْ بَرِيْئُوْنَ مِمَّا تَعْمَلُوْنَ) وهم مین سزنك
عمل قیلغان نرسه کزدن بیزگوچی من (وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمْعُونَ الْيَاكُ) دخی ای محمد علیه السلام قومکنن باردر
شوندی آدملر قرآن او قوغسان وقتکده هم شریعتنی اویره تکان وقتکده سینك سوزنیه قلاق سالورلار
یعنی سوزکنی طسکلاب تورورلار لکن اصلا ایشته گان آدم کیی سوزکنی قبول قیلما سلا (اَفَاَنْتَ
تَسْمَعُ الصَّمَّ) سبمی ای محمد علیه السلام چوقراق حکمنده بولغان آدم گه حق سوزکنی ایشته رسن البته
ایشته ره آلامسون (وَاَلَوْ كَانُوا لَا يَتَّقُوْنَ) دخی اول چوقراق حکمنده بولغان آدملر عقل سزلارده بولسالار
یعنی اول آدملرنك چوقراق حکمنده بولولارینه عقللاری برهن او یلاما ولاریده قوشلسه (وَمَنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ
الْيَاكُ) دخی ای محمد علیه السلام قومك جهله سندن شوندی آدملر بار میكنا قارارلار یعنی سینك پیغمبر
بولوونك دلایل لرنی و علامتلرنی کورلر لکن همیشه سینی برده کورمی تورغان صوقر آدم کیی تصدیق
قیلما سلا (اَفَاَنْتَ تَهْدِي الْعَمَى) بس سینی ای محمد علیه السلام صوقر حکمنده بولغان آدملرنی حق
بولغه کوندرسن البته کوندره آلامسون (وَاَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُوْنَ) دخی اول کوزلری صوقر حکمنده بولغان
آدملرنك قلب لریده کورمهس بولسه یعنی کوزلرنك یوق حکمنده بولور وینه بصیرت نكده بوقلغی قوشلسه
(اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَظْلُمُ النَّاسَ شَيْئًا) آدملرگه عیج نرسه ده ظلم قیلما س (وَلَٰكِنَّ النَّاسَ
اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ) لکن آدملر اوزلری اوزلرنه ظلم قیلورلار بو آیتده بنده اوچون فعل اختیاری بولوب
بنده نك بوتونلهی اختیاری مسلوب بولما وینه دلالت بار (وَبِیَوْمٍ يَحْشُرُهُمْ) ای محمد علیه السلام شول
کوننی ذکر قیل اول کوننده مشرکلرنی حساب اوچون قیبلرنن قوبسار الله تعالی (كَانْ لَمْ يَلْبَثُوْا)
نهیتورسنله اول مشرکلر دنیا ده یا که قیبلرنه طورماغان کیی بولورلار (الْاَسَاعَةَ مِنَ النَّهَارِ) مگر کوندرن

هر آرز زمانغده طورغان كىبى بولورلار يعنى قيامت قورقوندىن دنياده باكه قېرلرده طورومد تىلر يېنى
 آرزغە صابورلار (يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ) آرالارنده برسنى برسنى تانشورلار يعنى آرزغە مدت آيرلشوب طورغان
 آدملر كىبى بعضى بعضىنى تانورلار لىكن بوتانشو قېرلر نىن قوبار لىغان وقتغە غنە بولور مۇندىن صوڭ
 باشلار يەنە كېلگەن اشلر نىڭ قاطىلغىدىن تانشولارى بىقەر پونكە هر كەمدە اوز قاينغوسىندە بولور (فَتَغْسِرُ الَّذِينَ
 تَعْقِيْبُ شَوْنِيْ اَدْمَلر ضرر ايقتى (كَلِّهُوا بِلْغَاہِ اللّٰه) اول آدملر اللہ غە ولقونى يالغانغە طوندىلار ايدى
 (وَمَا كَانُوا مُهْتَكِبِيْنَ) دىقى حلق غە كونلمش بولمايدىلار ايدى (وَأَمَّا نُرِيْدُكَ) اگر كورسە تەسەك سىڭا اى
 محمد عليه السلام (بَعْضُ الَّذِي نَعُدُّهُمْ) مشركلر گە دنياده وعدە قىلغان نرسە مۇنڭ (عذاب مۇنڭ) بعضىنى
 نىقە كەبدر صوغشى كوندە كورسەندى اللہ تعالى (أَوْتَدُوْا فَيُنْذِرُكَ) باكه سىڭا كورسە تەسەك سىبىلى ئولندرسەك
 (فَالْيَقِيْنَا مَرْجِعَهُمْ) بس بىز گەدر ھەسە نىڭ قايتماچاق اورنى (نَمَّ اللّٰهُ شَهِيدٌ) مۇنڭ صوڭكندە اللہ شاھددر
 (عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ) اول مشركلر نىڭ قىلغان اشلرى اوزەربىنە (وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُوْلٌ) اوتىگان امتلردن ھەر بىر
 امت اوچون پېغمبەر باردر اللہ تعالى اول رسوللرنى امتلر يېنى حق لغە اۋندەر ا چىون يېبەردى (فَإِذَا
 جَاءَ رُسُوْلُهُمْ) بس ھەر قاچىچان اول امت لرنىڭ پېغمبەرلىرى معجزەلر بىرلەن كېلسەلر امتلر اول پېغمبەرلرنى
 يالغانغە توتسەلار (قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ) پېغمبەرلر بىرلەن يالغانغە توتۇچى امتلر آراسىندە عدللك ھم
 حلق بىرلەن ھكم قىلور يعنى اللہ تعالى پېغمبەرلرنى عذابدان قۇتقارار يالغانغە توتۇچىلارنى ھلاك
 قىلور (وَهُمْ لَا يظُنُّوْنَ) حالبوكم اول امتلر عذاب قىلنۇ سىبىلى ظلم قىلنماسلار بلكە ھەر برسىنڭ
 عذابلرى گناھلارى بىرابرىندە بولور (وَيَقُولُوْنَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ) دىقى مشركلر ئەيتورلار يراق غە
 صايب بو عذاب بىرلەن وعدە قاىو زمان بولور دىبو يعنى بو عذاب وعدە قىلغان بولسە قاچىچان
 ايلەر دىبو (أَن كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ) اگر سز (محمد عليه السلام ھم مؤمنلر) بو وعدەدە راست
 سوزلبلر بولساڭز (قُلْ) ئەيت سىن اى محمد (عليه السلام) (لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي) مېن اوزم اوچون ملككەنە
 آلەيم (ضراً) ضررنى (وَلَا نَفْعاً) دىقى فائىدەنى بس مېن اوزم اوچون ضرر وفائىدەنى ملككەنە آلەماچ
 سز نىڭ اوچون نېچك عذاب ايدىنى مالك بولىم (أَلَمْ أَشَاءَ اللّٰهُ) مگر اللہ تعالى تەلەگان نرسەنى گنە ملككەنە
 آلام (لكل أمة أجلٌ) ئوتكەندەكى امتلردن ھەر بىر امت اوچون اجل باردر يعنى ھلاك بولولارى اوچون
 تعيين قىلنغان مدت باردر (إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ) ھەر قاچىچان اول امت لرنىڭ ھلاك بولولارى اوچون تعيين
 قىلنغان مدتلىرى كېلسە (فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً) بس اول مدت نىن بىر آرز زمانغە كېچكەسلر (وَلَا يَسْتَفْتِمُونَ)
 دىقى اول مدت اوزەرىنە السكە بولماسلار (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) اى محمد (عليه السلام) عذابنى آشقىروچى
 كافرلر گە ئەيت مېڭا خېر بېرىڭز (أَن آتَاكُمْ عَذَابُهُ) اگر اللہ نىڭ سز آشقىرغان عذابى سزگە كېلسە
 (بَيِّنَاتًا) كېچكەنە يعنى سز نىڭ يوقلاغان وقتىزدە (أَوْنَهَارًا) يايسە كوندىزدە يعنى سز نىڭ معاش ايسقەو
 بىرلەن مشغول وقتىزدە (مَآذًا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ) عذابدان قاىو نرسەنى آشقىرلار مشركلر (نَمَّ
 إِذَا مَا وَقَعَ) ھەر قاچىچان اللہ نىڭ عذابى اينسە وراغە بولسە (آمَنْتُمْ بِهِ) اول اللہ غە ياكە عذاب كە ايمان

كيتور سزى (الآن) قايچان كافر لىر عذاب ايمگاننىڭ سوڭىنىڭ ايمان كيتورسە لىر آلا رىغە ماضىمى ايمان كيتور دىر دىب ئە بىتلور
 (وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ) و تەحقىق اول عذابىنى آشقىر بولدىڭىز خورلاغانىڭىز حالە (ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا)
 موزىڭ سوڭىنىڭ كىر سىبىلى اول رىبىنە ظلم قىلغان آدملىرگە ئە بىتلور (ذُوقُوا عَذَابَ الْغُلَّةِ) ھىمىشە رىجىتودە
 بولغان عذابىنى ناتوڭىز دىو (هَلْ تَجْزُونَ) جزاء قىلمىش بولماس سز (الْأَبَاءُ كُنْتُمْ تُكَسِبُونَ) مگر كىسب
 قىلغان نرسەڭىز (كفرىڭىز و گناھلارىڭىز) سىبىلى جزا قىلىنور سز (وَيَسْتَقْبِلُوكُمْ أَحْقُوهُ) اى محمد (عليه السلام)
 سىبىلىن بو بىزنى قورققان عذابىڭىزنىڭ ھىمى دىو خىر ايسىتەرلىر كافرلىر (قُلْ اِي رَبِّي) ئەھىت سىن جواپدە
 اى محمد بلى رىبم بىلەن قىلۇپ ئەھىتەن (انْهَلْهَقِي) درىنلىككە سزگە وعدە قىلغان عذاب مەقبىر
 (وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) دىنى سز اول عذابىنى ئوتكار كويچىلىر (بىتروچىلىر) توڭلىسىز (وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ
 ظَلَمَتْ) واگر كىر ھىمى غىر سىبىلى ظلم قىلغان نىس اوچون بولسە ايدى (مَا فِي الْأَرْضِ) بىردە
 بولغان نرسە لىر نىڭ ھىمى سىبىلى بىردە بولغان خىزىنە لىر و ماللار (لَأَفْقَدْتُمُوهَا) اول ماللار و خىزىنە لىر
 بىلەن اوزىنى عذاب دان فدىلەر (جُولُوبِ آلُور) ايدى ھىچ اياماس ايدى لىكىن قىامت كىونىدە
 فدىلەنى قىبول قىلىنى (وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ) كافرلىر ايمان كيتورمە و اوزە رىبىنە او كىونى ياشىرلىر (لَمَّا رَأَوْا
 الْعَذَابَ) عذابى كورگاننىڭ سوڭىنىڭ چىونكى دىنبا دە و قىتدە بىردە حساب قىلماغان عذابى كورولرى سىبىلى
 ھىرمان بولۇپ قالورلار بىس سۇپلە شىرگە قوتلىرى بىنەھىس (وَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ) دىنى ظالملىر بىلەن مظلوملىر
 آراسىدە ھىم قىلىنور (بِالنِّسْبِ) توغرىلىق بىلەن (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) حال بو كىم اول ظالملىر بىلەن مظلوملىر
 ھىمىدە ظلم قىلما سىلار (إِلَّا أَنْ لَّهِ) آگە اولىڭىز درىستلىككە اللە اوچوندىر (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 كوكلىردە و بىرلىردە بولغان نرسە لىر (إِلَّا أَنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا) آگە اولىڭىز درىستلىككە اللە نىڭ وعدەسى
 ھىمىدەر (وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لىكىن آدملىرنىڭ كىبىسى اللە نىڭ وعدەسى نىڭ ھىمى ايدىكىنى
 بىلمەسلىر (هُوَ يَعْلَىٰ وَبِئْتِ) اول اللە تەلى دىنبا دە ئولكلرنى تىرگىز و تىركلرنى ئولتۇر بىس آخىر تە دە ھىم
 تىرگىز و ايلە ئولتۇر و كە قادر بولور چىونكى قىمىتى ذاتىدىن كىلگىن اللە تەلى ھىمىشە قادر بولور ھىم
 ھىيات بىلەن مونتى بالانىت قاپل بولغان مادە ھىمىشە ھىيات بىلەن مونتى قاپل بولور (وَالَيْهِ تُرْجَعُونَ)
 و اول اللە تەلى گە ھەڭز قىامت دە قايقارلىش بولور سز (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آدملىر (قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ)
 تەحقىق سزگە رىڭزىدەن و عىز كىلدى يعنى ھىمىنى جامع بولغان و عمللرنىڭ كور كىلدىن ھىمىشە كىلدىدە
 كاشى بولۇپدە عمللرنىڭ كور كىلدىن قىزىدىغان ھىمىشە كىلدىن قورققان كىتاب كىلدى (وَشَفَاءٌ لِمَا
 فِي الصُّدُورِ) دىنى كوكلىرگە بولغان نرسە لىرگە (شك و كىر آورولارىدە) شفا بولغان كىتاب كىلدى
 (وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ) دىنى ايمان كىتروچى لىرىنى قىلغى كىونىدە نورغان و رحىمت بولغان كىتاب
 كىلدى يعنى ايمان كىتروچىلىر اول قرآن بىلەن عمل قىلۇلارى سىبىلى آزغىلىق قارارغىلارنىن
 قۇتۇلۇپ ايمان نورى ايلە مشرف بولورلار ھىم اول قرآنغە ايمان كىترولرى سىبىلى ھىمىشە طىبە لارغە

بولغان اورنلاری جنت درجه لرنده بولغان اورونلار برهن آماشدرلور (قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ) ای محمد علیه السلام الله تعالی فضلی بولغان اسلام برهن هم الله نك رحمتی بولغان قرآن برهن آدملرگه سؤیله یعنی اسلام برهن قرآن نك الله نك بنده لرگه فضلی ورحمتی ایدکنی نه بیت (فَبَدَّلْكَ فَلَيْقَرَحُوا) بس الله نك فضلی بولغان اسلام سبیلی هم الله نك رحمتی بولغان قرآن سبیلی آدملر شادلانسونلر (هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ) اول الله نك فضلی بولغان اسلام برهن الله نك رحمتی بولغان قرآن آدملر نك جیغان نرسه لرندن (دنیا ماللارنندن) ایزگوره کدر (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) ای محمد علیه السلام نه بیت سین آدملرگه (یهودلرگه) میکلخبر بیرکز دیب (مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ) الله تعالی سزگه رزقن نرسه ایندردی (فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا) بس الله تعالی ایندرگان رزقن بعضنی حرام و بعضنی حلال قیلدکز یعنی بو حیوانلار نك قارنلارنده بولغان بالالار ابرلر سزگه حلال و خاتونلار سزگه حرام دیدکز (رزق نك بنده لرگه وصولی سماوی بولغان سبیلر برهن مقدر بولغان لغی اوچون ایندرلش بولور برهن تعبیر قیلندی) (قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ) نه بیت سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه رزق نك بعضنی حرام قیلوب بعضنی حلال قیلوده سزگه الله اذن بیردی بیسی (أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ) یا که اللهغه افتراء قیلاسزمی (وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ) نیدر شوندی آدملر نك گمانی (يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ) اول آدملر اللهغه بالفاننی افتراء قیلورلار (بِیَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده یعنی قیامت کوننده بو بالفاننی افتراءلاری اوزه رینه عذاب قیلماز دیب حساب قیلالارمی البته عذاب قیلناقلار (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَتَوْ فُضِّلَ عَلَى النَّاسِ) آدملرگه فضل ورحمت آیه سبیر یعنی آدملرنی عقل بیرب و پیغمبرلر بیبهروب و کتابلار ایندروب حقلقنه کوندردی (وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ) لکن آدملر نك کوبسی (لَا يَشْكُرُونَ) بونعمتلرگه شکر قیلماسلار (وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هیچ اشنه بولماسنک (وَمَا تَقْلُوْ مِنْهُ) دخی هیچ اشنه او فوماسنک (مَنْ فُرَّان) قرآن سن بعضنی او فوماسنک چونکه قرآن او فو رسول الله نك ایکی الورغ شانی (وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هم امت نك سزهیچ عمل دن عمل قیلما سز (الْأَكْفَا عَلَیْكُمْ شُهُودًا) مگر بو اعلرنی قیلسا سز بزر نك اوزه رکزگه شاهد بولورمز (أَذْتَفِيضُونَ فِيهِ) اول عملگه کرشکانکز وقتنده (وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ) دخی ای محمد علیه السلام رب نك علمندن غائب بولماس (مَنْ مَثَقَالُ ذَرَّةٍ) قزل قیر سقه آغر لغی نرسه ده یعنی هیچ نرسه غائب بولماس (فِي الْأَرْضِ وَالْأَفْ سَمَاءِ) بیرده بولغان نرسه ده دخی کونکه بولغان نرسه ده غائب بولماس (وَلَا أَصْفَرُ مِنْ ذَلِكَ) دخی قزل قرمسقه دان کچکنه بولغان نرسه ده بو قدر (وَلَا أَكْبَرُ) دخی قزل قرمسقه دان الورغ بولغان نرسه ده بو قدر (الْأَفْ كِتَابٌ مُبِينٌ) مگر بولسه ظاهر بولغان کتابده در یعنی لوح المعفوظه یازغاندر (أَلَا أَنْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ) آگاه بولکدر درستلکده الله نك دوستلاری (لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) الله نك دوستلاری اوزه رینه قورقو بو قدر (وَلَا هُمْ يَعْزُبُونَ) دخی الله نك دوستلاری حسرتله نوچیده توکلدر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر الله نك دوستلاری (آمَنُوا) ایمان کیتدی لر (وَكَانُوا يَتَّقُونَ) دخی کفر دن و گناهلاردن صافلانور بولدیلر (لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) الله نك دوستلاری اوچون دنیا ترکلگنده سؤیونچ باردر

(رَفِي الْآخِرَةِ) دخی آخرتده سو بونچ باردر (لَاتَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ) الله نك سوزلرینه اوزگار توهم وعده لرینه خلافتق
 قیلو بولماس (ذَلِكَ) بودنیا و آخرتده بولغان سو بونچ (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اول سو بونچ الوغ سعادتدر (وَلَا يَحْزُنُكَ
 قَوْلُهُمْ) ای محمد علیه السلام مشرکلر نك سین بیغمبر توگل دیگان سوزلری سیفی حسرتله ندرمه سن (أَنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا)
 در سقلکده قوه نك و غلبه نك کلسی الله اوچوندر (هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) اول الله تعالی سوزلری ایشتكوچی و ایشلری
 بلگوچیدر (الْأَنَّهُ) آنگه بولکز در سقلکده الله اوچوندر (مَنْ فِي السَّمَوَاتِ) کولکرده بولغان جان ایبه لری
 (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ) دخی بیرلرده بولغان جان ایبه لری یعنی فرشته لره هم آدم بیره ن جنلر بس مخلوقاتنك ایشرفی
 بولغان فرشته لره هم آدملر بیره ن جنلر الله نك قیلاری بولوب معبود بولوغه صالح بولماغاچ بس عقل ایبه سی
 بولماغان صنلر نیچک معبود لکده الله غه شریک بولوغه لائق بولسون (وَمَا يَتَّبِعُ) ایبه ره مس (الَّذِينَ يَدْعُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله دان باشغه عبادت قیلوچیلر (شُرَكَاءَ) حقیقه الله غه شریک بولغان نرسلر که (أَنْ يَتَّبِعُونَ
 إِلَّا الظَّنَّ) الله دان باشغه عبادت قیلوچیلر شریکلر که ایبه رلرنده گمانغه غه ایبه رلر (وَأَنْ هُمْ إِلَّا يَهْتَدُونَ)
 دخی الله دان باشغه عبادت قیلوچیلر هیچ نرسلر ایبه سلر مکر بالفانلر لار (هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ)
 اول الله تعالی شوندی الله در سز نك اوچون کیچنی خلق قیلدی (لَتَسْكُنُوا فِيهِ) اول کیچده قرار لانو کز اوچون
 (وَالْفَهَارَ مُبْصِرًا) دخی کوندرنی یافتروچی ایقب خلق ایندی اسباب معیشتنی ایسته و کز اوچون (أَنَّ فِي ذَلِكَ
 در سقلکده بو کیچ برله ن کوندرنی بوره وشهه الله نك یار اطورنده بولغوچیدر (الْأَمْثَاتِ لِقَوْمٍ يُسْمَعُونَ) فکر
 هم اعتبار قیلوب ایشتکلر آدملر که الوغ علامتلر (قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا) مشرکلر الله تعالی بالا توندی
 دیدیلر (سُبْحَانَهُ) الله تعالی بالاتوتیقدن یراق بولدی (هُوَ الْعَلِيُّ) اول الله تعالی بالادن مستغنیدر بالا
 نوتو احتیاج اوچون بولا (لَهُمَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کولکرده هم بیرلرده
 بولغان نرسلر (أَنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا) سز نك حضور کزده الله نك بالاتونوویه اصلا دلیل یوقدر
 (اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ) الله اوزه رینه نه یته سزنی (مَا لَا تَعْلَمُونَ) بله گمان نرسلر نرزی * بو آیتده دلالت بارهر
 بر دلیل سز نك جهالت ایذکله هم اعتقادات اوچون دلیل قاطع کیهرک ای کائیک که هم اعتقاد اتد تعالید نك
 درست توگلکلیینه (فُنْ) نه یته سین ای محمد علیه السلام (أَنَّ الَّذِينَ يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ) در سقلکده الله
 اوزه رینه بالغانتی افترا قیلغان آدملر (لَا يَقْلَهُونَ) سعادت که ایرشه سلر یعنی تموغسن قوتلما سلر و جنت
 سعادتنه ایرشه سلر (مَقَاعٍ فِي الدُّنْيَا) کافر لرنك الله تعالی اوزه رینه بالفاننی افقر قیلولاری دنیا ده ترک لک مد نلرنده
 آرزائنه نه تورغان نرسلریدر (ثُمَّ الْيُنَا مَرْجِعُهُمْ) مونك صورتده برکه در آلارنك قایتاچق اورنلاری
 (ثُمَّ نُدِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ) مونك صورتده یعنی تولگنج آلاغه قاطی عذابنی تاتوتورمز (بِأَنَّ كَانُوا
 يَكْفُرُونَ) کافر بولولاری سببلی (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ) ای محمد علیه السلام مکه کافر لری اوزه رینه او قوسین (نَبَأُ نُوحٍ)
 نوح علیه السلامك خبریلی هم قومینك خبرینی (إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) نوح علیه السلامك شول وقتداغی خبریلی
 او قواول وقتده نوح قومنه نه یندی (يَا قَوْمِ) ای قوم (أَنْ كَانَ كُفْرًا عَلَيْكُمْ) اگر سزگ الوغ و آخر اش بولسه

(مقامى وند كيرى) ميمم سزنىڭ آرا كزده تورووم هم سزنى دىنگه كررگه وعظ قىلووم (بايات الله) الله نىڭ
 آيتلىرى بىرلەن وعظ قىلووم (فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ) بىس مېن اشلىرىنى الله غە تابىشردم (فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ)
 بىس اوز اشكرگه قصد وعزم قىلووئىز شىركارئىز (معبودلارئىز) بىرلەن بىرگە * داودع مەسلىقىدە (نَمْ لَا يَكُنْ
 أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غَةً) مونىڭ صوتىدە اشكر وھالئىز اوزكرگە باشىن بولماسن يعنى اشكرنى وھالئىزنى
 ظاھىر قىلىئىز (نَمْ أَفْضُوا إِلَيْهِ) مونىڭ صوتىدە قصد قىلغان اشكرنى مېكنا اوتىئىز يعنى قىلىئىز (وَلَا تَنْظُرُونَ)
 مېكنا مەھلت بېرمەئىز (فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ) بىس اگر مېنم وعظمەن يوز دوندىرسەئىز (فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ أَجْرٍ) بىس
 مېن سزدن وعظ قىلووم اوزەرىنە ثواب صورامادم (إِنْ أَجْرِي) مېنم وعظ قىلوومنىڭ ثوابى توغلىدىر (الْأَعْلَى
 اللَّهُ) مگر الله اوزەرىدە كىرەك مېنم وعظمەن سېھلى ايمان كىرەئىز وكىرەك مېنم وعظمەن يوز دوندىرئىز
 مېكنا ضرورىق مېكنا ھېشە الله تعالى خىدەتمەن اجرىنى بىرر (وَأَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ) دىنى الله نىڭ
 حكىمە اطاعت قىلوچىلاردن بولۇوم بىرلەن بىرلەش بولسۇم (كَلْبُوبُهُ) بىس قومى نوح عليه السلام نى يالغانغە
 توتىدىلار يعنى يالغانغە توتۇلارندە دوام ايتىدىلار (فَجَجِنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ) بىس نوحى ھىم نوح بىرلەن
 كېمەدە بىرگە بولغان مۇمىنلارنى صوغە غرق بولۇدن قۇتقاردىق (جمعى سېكسان آدم دىگانلار) (وَجَعَلْنَاهُمْ
 خَلَائِفَ) ھىم بو قۇتقارغان آدملىرىنى ھلاك بولۇچىلارغە خلىفەلەر (فائىم مقاملەر) قىلىشقى (وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ)
 دىنى شوندى آدملىرىنى طوفان صوويىنە غرق ايتىدىك (كَلْبُوبُ آبَائِنَا) اول آدملەر بىزنىڭ آيتلىرىمىزنى يالغانغە
 توتىدىلار ايدى (فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ) بىس اى محمد عليه السلام اعتبار قىلۇب قارنىچىك بولسۇ (عَاقِبَةُ الْمُفْسِرِينَ)
 پېغمبەرلەر بىرلەن قورقۇلمىش آدملەرنىڭ صوتىنى ھاللىرى (نَمْ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ) مونىڭ صوتىدە نوح صوتىدەن
 پېمبەرلەر (رُسُلًا) پېغمبەرلەرنى (إِلَى قَوْمِهِمْ) اوزلرىنىڭ قوملىرىنە (فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) بىس اول پېغمبەرلەر
 اوزلرىنىڭ قوملىرىنە مەدەلارنى اثبات قىلا طوعان ظاھىر معجزەلەرنى كىتىرىدىلەر (فَمَا كَانُوا لِيُؤْمَرُوا)
 بىس اول پېغمبەرلەرنىڭ قومى اول پېغمبەرلەرگە ايمان كىتىرىر بولمادىلار (بِمَا كَفَبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ) پېغمبەرلەر
 پېمبەرلەردەن ھورون ھقنى يالغانغە توتوغە عادت ايتۇلۇرى سېھلى (كُنْ لَكَ) اوشانداق يعنى نوح عليه
 السلام نى يالغانغە توتۇلارى سېھلى قومىنى ھلاك ايتىدىكىمى (نَطْمَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ) شرىعت چىگىمەن
 ئوتكان آدملەرنىڭ كوئىللىرى اوزەرىنە قارلىق مەرىنى باصارمىز بو ايتىدە بىلەلەرنىڭ فعللىرىنىڭ الله نىڭ قىدرى
 بىلەلەرنىڭ كىسبى بىرلەن واقع بولۇدۇدە اشارت بار (نَمْ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ) مونىڭ صوتىدەن بو پېغمبەرلەر صوتىدەن پېمبەرلەر
 بىز (مُوسَى وَهَارُونَ) موسى بىرلەن ھارون عليه السلام نى (وَأَلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ) فرعونگە ھىم قومە پېمبەرلەرگە (باياتنا)
 معجزەلەرمەن وھالئىزنى بىرلەن يعنى توتۇرۇلۇرى معجزە بىرلەن (فَأَسْتَكْبَرُوا) بىس فرعون ھىم قومى موسى
 بىرلەن ھارون عليه السلام گە ايبەرودىن تىك بىرلەندىلەر (وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ) دىنى فرعون ھىم قومى البرغ كىمە
 ايبەسى بولغان قوم بولدىلار (فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا) بىزنىڭ ھىم فرعون ھىم قومىنىڭ شىكىنى
 پېمبەرگۈچى ظاھىر معجزەلەر بىرلەن ھقنى كىلگەن زاماندا ھقنى بىلدىلەر (فَالْوَا) ھقنى بىلسەلەردە افراط
 دىشمانلىقلارنىڭ نەپتىدىلەر (إِنَّ هَذَا) دىر سىلگەن موسى كىتىرگەن نرسە (لَسَعْرٌ مُبِينٌ) ظاھىر سەھىر موسى نىڭ

فن سحرده کامل مهارتی بار دیدیلر (قَالَ مُوسَى) موسی علیه السلام ته یقندی (أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ) حق غه سحر دیب
 نه یئور سزمی (لَمَّا جَاءَكُمْ) حقلقی سزگه کیلنگان زمانده (أَسْحَرَهُنَّ) بومینم سزگه کیقترگان نرسه سحر می (وَلَا
 يُفَاحُ السَّاحِرُونَ) هالبوکم سحرچیلر مقصودلارینه ایرشه سحر اما مین مقصودمه ایرشدم بس مین قیلغان
 نرسه البنه سحر توگل (فَالَوْ أَجِئْتُنَا) فرعوننک قومی حضرت موسی غه ته یقندیلر سین بزرگه کیلنگمی
 (لَقَلَفْنَا عَمَّا) بزنی شول نرسه دن «دین دن» دوندر وک اوچون (وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا) اول نرسه
 «دین» اوزرنده بس آنالارمزی طاب—سق یعنی بزنی آنالارمز عبادت قیلغان صنم لرگه عبادت
 قیلودان دوندر و اوچون کیلنگمی (وَتَكُونَ لَكُمْ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ) دخی سز ایکنزگه
 (موسی برلهن هارونغه) بیرده الوغاق (پادشاهلق) بولسون اوچون کیلنگمی ای موسی (وَمَا نَعْنُ لَكُمْ بِهِؤْمِنِينَ)
 وبز سز ایکنزگه ایمان کیقروچیلر توگلمز (وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَقْتُونَ) دخی فرعون ق—ومنه ته یقندی میئا
 کیقترگز (بُكْلُ سَاحِرٍ عَلِيمٍ) بیک ماهر بولغان هر بر سحرچیلی دیو (فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ) بس سحرچیلر
 کیلنگان زمانده (قَالَ لَهُمْ مُوسَى) سحرچیلرگه موسی ته یقندی (أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ) طاشلی سورغان
 نرسه کزنی طاشلاکز دی— یعنی قیلا طورغان سحر کزنی قیلکز (فَلَمَّا أَلْقُوا) بس سحرچیلار سحرلی
 طورغان جهلرینی و طایاقلارنی تاشلاغانلاری زمانده (قَالَ مُوسَى) موسی علیه السلام ته یقندی (مَا جِئْتُمْ بِهِ
 السَّحَرُ) سزنگ کیقترگان نرسه کزالبته سحر در یعنی سزنگ حاضر قیلغان نرسه کز سحر در اما فرعون هم قومی
 سحر دیب آناعان نرسه (یعنی مینم قیلغان معجزه) سحر توگل در (أَنَّ اللَّهَ سَيَّبِلُهُ) در سنلکده الله تعالی
 سزنگ قیلغان سحر کزنی تیز باطل قیادور یعنی یوقه چغارر (أَنَّ اللَّهَ لَا يَصْلَعُ عَمَلُ الْمُفْسِدِينَ) در سنلکده
 الله تعالی بوزونلق قیلوچیلارنک اشینی توزوک قیلماس بو آیتده سحرنگ حقیقی بر نرسه بسولمی خیالی
 بر اش کنه ایدکنه دلالت بار (وَيَعْقُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ) دخی الله تعالی اوزینک امرلاری برلهن حق
 اشنی حقلار (وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ) گرچه الوغ گناه ایبه سی بولغان یاوز آدملر الله تعالی نلک حق اشنی
 حقلویدی مکروه کورسه لرده (فَمَا آمَنَ لَهُؤْسَى) بس باننده موسی غه ایمان کیقترمه دی (الْأُذْرِيَّةُ مِنْ
 قَوْمِهِ) مگر موسی علیه السلامنک قومندن بنو اسرائیل بالالارندان بولغان بالالارندان بعضی غنه ایمان
 کیقتردی (عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ) فرعوندن هم قومندن قورقو اوزرنده کنه ایمان کیقتردیلر
 «وَمَلَئِهِمْ» ده ضمیرنی جمع قیلو الوغلق دعواسنده بولغان آدملرگه قایقا طورغان ضمیرنی جمع قیلو عبادت
 —ولغانغه بناء یاکنه فرعوندان آلی مراد بولوغه بناء (أَنْ يَفْعَلَهُمْ) فرعوننک ایمان کیقترگان
 آدملرنی عذاب قیلووندان قورقو اوزرینه یعنی قورقوب فنه ایمان کیقتردیلر (وَأَنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ
 فِي الْأَرْضِ) دخی در سنلکده فرعون البته بیرده غالب و اوسته فندر (وَأَنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ) دخی در سنلکده
 اول فرعون اسراف قیلوچیلاردنر یعنی الوهیت دعوی قیلووی سببلی چیکمن اونوچیلر دنر (وَقَالَ
 مُوسَى يَا قَوْمِ) دخی موسی علیه السلام ته یقندی ای قوم (أَنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ) اگر سز الله غه ایمان کیقترگان

بولساگز (فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا) بس اول الله تعالى اوزهرينه اشلرگزنى تابشركز (ان كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ) اگر سز
الله نك قضاسه بوى صونوچى بولساگز (فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا) بس موسى عليه السلام نك ايمان كيترگان
قومى ئدیندیلر بزاشارمزنى اللهغه تابشردق (رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً) ای رهبر بزنى فتنه وعذاب اورنى
قیلما (لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظالم قیلوچى قوم اچون یعنی ظالم بولغان قوملرنى بزگه ایركلى قیلما اگر
ایرکلى قیلساك آلاز بزنى عذاب قیلورلار (وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ) دخی بزنى رحمتك برلهن قوتقارغای
ایدك (مَنْ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) کافر بولغان قوملر * «مسجد البيت» نؤى مسجدى حقیقده الله تعالى ذکر قیلناچق
آیندى ایقدردى (وَأَدْحَمْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ) بز موسى غه هم قردهشى هارون غه وحى قیلدق (أَنْ تَبُورَا
لِقَوْمِكُمَا) قوملرگز اچون عبادت ونماز اچون حاضر قیلکز دبو (بِمِصْرَ) مصرده (بُيُوتًا) نؤى لرنى
بوآینده الله تعالى موسى برلهن هارون (عليهما السلام) غه خطاب اینکان چونکه عبادت اورنلارى اختيار
قیلماق البته پیغمبرلرگه تابشرلا (وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً) دخی سزای قوم نؤى لرگزنى قبله طرفه قیلکز
یا که نؤیلرگزنى مسجد قیلکز یا که نؤى لرگزنى قبله طرفه یورنه لسان مسجد لر قیلکز (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ)
دخی نماز اوقوگز یعنی نؤى لرگزده اوقوگز امین بولغانکزغده قدر بوآینده الله تعالى عامه گه خطاب ایندى
چونکه مسجد لر یاصو هم مسجد لرده نماز اوقو عامه گه واجب (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) دخی ای موسى مؤمنلرگه
دنیاده نصرت برلهن آخرتده جنت برلهن سؤبونچ بېربوآینده الله تعالى موسى عليه السلام غه خطاب
ایکان بشارتنى هم بشارت بېروچىنى تعظیم اچون چونکه بشارت حقیقده شریعت اییه سینك وظیفهسى
بولسا موسى عليه السلام هم قومی کعبه اللهغه قاراب نماز اوقیلار ایى اما باشده کافر لر نك رنجتورندن
قورقوب یاشرین نؤى لرغه نماز اوقودیلار نیتکه رسول الله هم امنى ده ابتداء اسلامده مکده یاشرین
نماز اوقودیلار بوآیت موسى عليه السلام برلهن هارون عليه السلام قصه سفده بولسده هم قورقور وقتده
نؤیلرده مسجد توتوغنده بولسده لکن بزندن الك بولغان پیغمبر لر نك شریعتلرین الله تعالى هم رسول الله
انکار سزاقه قیلغامده بزگه شریعت بولوروینه بئاء هم «واقیموا الصلوة» لفظى نك خوف برلهن امن برلهن مقید
بولى مطلق بولوروینه بئاء بوآیت دلالت قیلادر مسجد بیت نى توتونك مشروع و مستحب بولوروینه بومسجد نى
فقها عر فنه «مسجد البيت» دیب آیلار لکن مسجد البيت مکده مسجد الجماعت که باشغه چونکه مسجد البيت نك
اؤستونک وطنى، بول هم تغوط درست امام مسجد جماعت نك اؤستونک بواشلر نى قیلور درست توکل هم نؤیلر نده هر
خاص اورننى مسجد یاصاب نفل نمازلار نى شول ادرنک ادا قیلور کورکام اش رسول اکرم هم سلف نك کوبره گى نفل
نمازلار نى هم سنت مؤکد لرنى خصوصاً ایرته نمازینك سفننى هم جمعه کیچه سنک وتر نى مسجد البيت ده ادا قیلغانلار
بومشروع اش اما بزده نى اچون تاشلانغاندر؟ (وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا) دخی موسى (عليه السلام) نیتقى ای رهبر
(أَنْتَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ) درست لکنه سین فرعون گه هم قومنه بېردك (زِبْنَةَ رَأْمُولَ فِي الْحَيَاةِ النَّبِيَا)
دنیا ترک لکنه زینتنى (یعنى مزین کیمبه لرنى و آطلاناچق کورکام حیوانلار نى) دخی کوب ماللار نى
(رَبَّنَا أِيْضُلُوا عَنْ سَبِيلِكَ) ای رهبر فرعونلار ديفکنن آزدرلار (رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ) ای رهبر

ازل فرعونلارنىڭ بالالارى اوزدريده هلاكئى بيريغى ماللارنى هلاك ايت (وَاشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دى
 فرعونلارنىڭ كوكىللىرىغە قاطيلىقنى بىر بەنى كوكىللىرىغە قارالىق مەرىنى باس (فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا
 الْمُنَابَ الْأَلِيمَ) بس فرعونلار ايمان كىقەرەسولر رىجەكوكى عىناينى كورگانلىرىغە قدر حضرت موسى
 شول طريق فرعونلارنىڭ حالغە مطلع بولغاننىڭ سوڭىدە دعا قىلدى حضرت هارون آمىن دىدى (قَالَ قَدْ
 أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ) الله تعالى ئەيىدى دعالارنىڭ (يعنى موسى بىرلەن هاروننىڭ دەھاسى) تەحقىق قىبول
 قىلدى (فَأَسْقِيئِمَا) بس رسوللارنىڭ هم دەرتىكراوزەرنىدە ثابت بولدى (وَلَا تَتَّبِعَانَّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)
 دى بىلەگەن نىدادان آدملارنىڭ يوللارىغە كىمىنى آشقۇرۇدە دىسى وعدەمە اشامۇدە ايىبەرەمەنر
 حضرت موسىنىڭ دەھاسىدان قىرق كورن سوڭ اوتىكاج فرعونلارغە عىناپ ايدى دىگانلار (وَجَاوَزْنَا
 بَيْنِي إِسْرَائِيلَ وَالْبَحْرَ) دى بىز اسرائيل بالالارىنى دىگەن ئونكردىك (فَأَنبَهُمُ فرعون وَجُنُودُهُ) بس
 اسرائيل بالالارىغە فرعون هم عىسكىرى آرطلارنىدان يىتىب توناشدىلار يعنى قورۇب بىتىدىلار (بَغْيًا وَعَدْوًا)
 اطاعتىن باش تارتقالارى وظالم بولغانلارى حالغە (حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الغَرَقُ) تاككم فرعونگە
 سوغە باطو توناشدى يعنى سوغە باطوب هلاك بولووى ياقىلاشقاج (قَالَ آمَنْتُ) فرعون ئەيىدى ايمان
 كىقەردم مان (أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) اوشبو طريق بىرلەن ايمان كىقەردم درىستلىك شۇن حىلق بىرلەن عىبادت
 قىلغەش ذات يوق مگر شول ذات كەندەر (آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ) اول ذات كە اسرائيل بالالارى ايمان
 كىقەردى يعنى اسرائيل بالالارى ايمان كىقەرگان مەبۇدكە ايمان كىقەردم (وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ) حالبوكم
 مەراللهغە بوى سونوچىلاردان من (الآن وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ) الله تعالى ئەيىدى حاضرى ايمان كىقەردىك
 حالبوكم موندان لك عىمرك بويىچە گناھ قىلدىك (وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ) دى ايماندىن آزدروچى
 وەرزەق قىلارچىلار ان بولدىك سىن (فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بَدَنَكَ) بس بو كوندە سىنى اى فرعون جانسوزغە
 ئەلنىڭ بىرلەن بولغاننىڭ حالغە دىگەنر تۇبىدىن يىراق قىلوب بىر بوزىغە چىقارمىز (لَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ
 آيَةً) اوزكىن سوڭىنى آدملرگە علامت بولووك اچون چونكە اسرائيل بالالارنىڭ كوكىللىرىغە فرعوننىڭ
 ارغىلى قارلانغان هم فرعوننى حضرت موسى الله تعالى غىرق قىلچاق دىبو سۇيله دىكەندە تصدىق
 قىلمايدىلار دىگەنر قىرىغىدە تاشلانغان حالغە تەننى كورگاپكەندە تصدىق قىلدىلار (وَأَنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ
 دى درىستلىككە آدملردن كورسى (عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ) بىزنىڭ آيىلرەزدىن غافلردىر ھىچ اعتبار و قىر
 قىلمايدىلار (وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) تەحقىق بىز اسرائيل بالالارىنى ايدىردىك (مَبُوءًا صَدَقَ) راستلىق و نوزوك
 بولغان اورنغە يعنى شامغە و مصرغە (وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ) دى خوش و لىدىك نەمىلردىن رىزقلاندىردىق
 بىز اسرائيل بالالارىنى (فَمَا اخْتَلَفُوا) بس اسرائيل بالالارى دىن اشلىرىدە اختلاف قىلمايدىلار (حَتَّى جَاءَهُمُ
 الْعِلْمُ) ازلرىغە توراتنى بلو كىلگەنگە قدر يعنى بىنو اسرائيلنىڭ دىن اشلىرىدە اختلافلارى بىرلەمدى
 مگر توراتنى اوقۇبدە ھىكەلرىنى بىلگان سوڭىدە غەنە بولدى ياكە رسول الله امرندە اختلافلارى بولمادى
 مگر رسول اللهنىڭ صدقىنى بىلگاننىڭ سوڭىدە غەنە بولدى (إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ) درىستلىككە سىنىڭ

ربك اي محمد (عليه السلام) بدو اسرائيل آراسنده حكم قيلور (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قياست كرننده (فيها) شول نرسده حكم قيلور (كَلُمُوا فِيهِ بِمُخْتَلِفُونَ) اول نرسده اسرائيل بالالارى اختلاف قيلد بيلار بس قياست كرننده الله تعالى حلقده بولغان آدملر برهن باطللقده بولغان آدملر آراسنى آيورور يعنى حلقده بولغان آدملرني اوجماخفه كرتير باطللقده بولغان آدملرني توغغه كرتير (فَأَنْ كُنْتَ فِي شكٍ) بس اگراى محمد (عليه السلام) شك بولساك سين (مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ) بزنگ سيكا ايندرگان نرسه مردن (قصه اردان) يعنى شك بولووك فرض قيلنغان تقديرده (فَأَسْأَلُ الَّذِينَ) بس بوقصه لارني شوندى آدم لردن (يهودلردن) صوراً (يَقْرُونَ الْكِتَابَ) اول آدملر تورات كقاييفنى ارقورلار (مَنْ قَبْلَكَ) سيندن لك چونكه اهل كقاي قاشنده بوقصه لار محقق در ياكه بو امردن مقصود رسول اكرم في آرتق قرارلاندر و مراد شونلك او چونده رسول الله شكده قيليم و صوراميمده ديهش ياكه رسول الله غه خطابدان امقنه خطاب مراد (لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) تعقيق اي محمد (عليه السلام) سيكار بكدن قطعى آينلر برهن حلق كيلدى (فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ) بس حقه شك قيلوچيلاردان بولماغل (وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ) دغى شوندى آدملردن بولماغل (كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) اول آدملر الله نلك آيدلرينى يالغانغه توند بيلار (فَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ) اكر الله نلك آينلرينى يالغانغه تونوچيلاردان بولساك ضرر ايتوچيلردن بولورسن (أَنْ الَّذِينَ) در سلكده شوندى آدملر (حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ) اول آدملر اوزه ريذه ربك نلك سوزى ثابت بولدى يعنى آلا ركفرلرندن قولر لر عذابده مكگو قالورلار ديگان سوزى (لَا يُؤْمِنُونَ) البقه اول آدملر ايمان كيترمه سلر چونكه ربك نلك سوزى نلك يالغان بولووى قضاسى نك بوزولووى احتمال و صورت تونمى (وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ) گرچه آلاغه الله نلك هر بر آيتى كيلسه ده چونكه ايمان لارى نلك اصل سببى الله نلك اراده سى نلك متعلق بولووى البته اول ملقنى (مَتَى يَرُوءُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) رنج توچى عذابنى كورگان لر يذه قدر ايمان كيترمه سلر اما عذابنى كورگان نلك صولنده ايمان كيتر لر لکن اول ايمان نلك فائده سى بولماس (فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ) بس بز هلاك ايتكان قريه اهللى عذابنى كورمه سندن بورون ايمان كيترگان بولسالار ايدى (فَنَفَعَهَا إِيْمَانُهَا) اول قريه اهللى نلك ايمان لارى اوزلر يذه فائده بييرگان بولور ايدى يعنى ايمان لار ينى الله تعالى قبول ايتب عذاب ايندرمه گان بولور ايدى لکن اش اوتكاج ايمان كيترديلر (الْأَقْرَبُ يُونُسَ) لکن يونس (عليه السلام) نلك قومى (لَمَّا آمَنُوا) عذاب ايندرمه سندن بورون علامتى كورگاچ ايمان كيترگان لرى زبانه (كَشَفْنَا عَنْهُمْ) يونس (عليه السلام) نلك قولندن آچدق بز (عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنيا تر كلكنده رسوالقى عذابنى يعنى بيبردك ايندرمه دك (وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ) دغى قوم يونسنى اجل وقتلار يذه قدر فائده ندردك بز * يونس عليه السلام موصل قريه سندن نيئوى خلقنه بيغمبر ايتب بيبرلدى نيئوى خلقى يونس عليه السلام نلك بيغمبر لگنه ايمان كيترمه ديلر يالغانغه توند بيلار يونس عليه السلام اوز نلك قومنى سزگه اوج كوندن عذاب ايندرمه ديو قورقتدى الله نلك وعاسنى سؤيله دى عذاب وعاسى يانقلاشقاچ كوكده بيك تونولى قارا بولو ط ظاهر بولدى نيئوى خلق نلك شهرلر ينى تمام بولو ط قابلا دى

بىس خلىق بىك قورقش بونىس عليه السلام نى ايسنه دىلر لىكن طابىد يار بونىس عليه السلام نى راست پىغىمبەر
ابدكى هم سوزىنىڭ راستلىقى شىكسىز بىلدىلر صوگرە بالا لارىنى خانون لارىنى وبىئون ماللارىنى آلوب
قرغە قىدىلار بالا لارى بىلەن آنالار آراسى آيوردىلار بىك قورق بىغلاشدىلار تاوشلار كوتەردى اخلاص
بىلەن كىرلرئىن توبە قىلوب ايمان اظهار قىلوب اللەغە بىك بالواردىلار اللە تعالى بولارنى جەمە محرم ادىنى
عاشوراء كون عىبادان قۇتقاردى (وَكُوفَا رُبِّكَ) اى محمد عليه السلام اكر رىڭ تەسە ايدى (لَأْمَنَ مَنْ
فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا) بىردە بولغان آدملىرى جىيلىغانلارى حالە ھىچ بىرى قالماپتە ايمان كىتورلر
ايدى لىكن تەسەدى (أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ) اى محمد عليه السلام اللە تەسە كان نرسە بىلەن سىمى آدملىرىنى
كوچايسن (حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) مؤمن بولغان لارىنە قىدىرىنى البتە سىن اللە تعالى ايمان لارىنى تەسە كانە
آلارنى كوچەلەب ايمان كىتورە آمازسون رسول اكرم قومى نىڭ ايمانە ارتق حرىصلىقى بىلدىرگىچ
اللە تعالى بو آيىنى ايدىردى (وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ نُؤْمِنَ) ھىچ بىرىنىس ادىن ايمان كىتور لائىق
بولمايدى (الْأَبَازِنَ اللَّهُ) مگر اللە نىڭ ادىنى هم ارادەسى بىلەن كە لائىق بولدى (وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ) دىنى اللە
تعالى عىبادىنى قىلور (عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ) عقللى بولماغان آدملىر اوزەرىنە يعنى دىلىلردە وآيقاردە
فكر قىلورغە عقللىرىنى صرف قىلماغان آدملىر اوزەرىنە (قُلْ أَنْظَرُوا) تەبىت سىن اى محمد عليه السلام مە
كافىرلىرىنە فكر قىلگىز (مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكىلردە وبىيرلردە نرسە بار اكر كوكىلردە
وبىيرلردە بولغان نرسەلردە فكر قىلساڭز اللە نىڭ بىر بىرلورى نىڭ دىلىللىرىنە ايرىشسىز هم كامل قدرت
ايپەسى ايدكى بىلورسىز (وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالْقُرْآنُ) آيقار هم قورقۇچى رسوللىر موڭسىز قىياماس (عَنْ
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ) اللە نىڭ علمىندە ايمان كىتورمە كان قومىن يعنى ايمان كىتورمە ولرى اللە نىڭ علمىندە هم
حكىمىدە ثابت بولغان قومگە آيتلىر هم رسوللىر فائىدە بىرمەسىلر (فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ) بىس مەكە كافىرلىرى
كۆتەسىلر (الْأَمْثَلُ أَيَّامَ الَّذِينَ) مگر شوندى آدملىرى نىڭ كونلىرى نىڭ اوخشاشىنى كۆتەرلر (خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ)
اول آدملىر مەكە كافىرلىرىن بىرون ئوتىدىلر يعنى اوزلىرىن بىرون بولغان قومگە ايتگان عىبادىنىڭ
مىنلى كۆتەرلر (قُلْ فَانظُرُوا) اى محمد عليه السلام مەكە كافىرلىرىنە تەبىت عىبادىنى كۆتكىز (اِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنظَرِينَ)
درستلىككە مېن سىزنىڭ بىلەن بىرگە كۆتوب نۇر وچىلاردان من دىو (ثُمَّ نَجَّيْ) مونىڭ صوگىندە عىبادان
قۇتقارمىز (رُسُلًا وَالَّذِينَ آمَنُوا) پىغىمبەرلىرىمىزنى هم پىغىمبەرلىرىگە ايمان كىتورگان آدملىرىنى (كَذَلِكَ) اوشانداق
يعنى رسوللىرىمىزنى هم ايمان كىتورگان آدملىرىنى قۇتقاردىمىزكىبى (حَقًّا عَلَيْنَا) بو عىبادىن رسوللىرىنى هم مؤمنلىرىنى
قۇتقارو بىزنىڭ اوزەرمىزگە ثابت بولماق بىلەن ثابت بولدى (نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ) پىغىمبەرلىرىنى هم مؤمنلىرىنى
قۇتقاردىمىزكىبى اى محمد عليه السلام سىنى هم سىڭا ايمان كىتور وچىلارنى عىبادان قۇتقارمىز (قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ)
اى محمد عليه السلام تەبىت سىن اى آدملىر (مَكَهْ اِهْلَى) (اِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي) اكر سىز مېنىم دىلىمىن
شىكە بولساڭز (فَلَا تُعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ) بىس مېن شوندى نرسەلەرگە عىبادت قىلمايمىن (تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ)
سىز اللە دن باشقە بولغان نرسەلەرگە (صەم لەرگە) عبادت قىلورسىز (وَلَكِنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ) لىكن شوندى

اللهغه عبادت قیلورمن (بِقَرَفَاكُمْ) اول الله سزرنلنك جانلارگزنی آلور (تولقور) یعنی مینم دینمنك
 خلاصه سی شول مین - زیبا صاغان نرسه لرگه عبادت قیلیم بلسکه اوزمسی وسزنی باراطقان هم تولقوره چك
 اللهغه عبادت قیلام مینم دیدمه انصاف کوزی ایله اعقبار قیلوب قاراگز هم صاف عقلغه عرض قیلگز
 (وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) دخی مین صاف عقل برلن هم وهی برلن ثابت بولغان نرسه گه
 (دین گه) ایمان کیترو چیلردن بولمام برلن بیورولمش بولدم (وَأَنْ أَقْسَمُ لَلَّذِينَ) دخی
 یوزنکی دین گه توغری نوت دیو بیورولدم (حَنِيفًا) اول باطل دیندن حق لغه آوشقروچی بولغانی
 حالده یعنی مین دیدمه توغری ثابت بولو برلن بیورولمش بولدم (وَلَا تُكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی
 اللهغه شرکت قاطوچیلاردان بولماسین دیو بیورولمش بولدم (وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی ای محمد (علیه السلام)
 اللهدان باشقعهغه عبادت قیلماسین (مَالَا يَفْعَلُكَ) اوزنکا فائده بیرمه گان نرسه گه (وَلَا يَضُرُّكَ) دخی اوزنکا
 ضررده بیرمه گان نرسه گه (فَأَنْ فَعَلْتَ) بس ای محمد (علیه السلام) اگر بواشنی قیلساك یعنی فائده ضرر
 بیورگه قدرنی ییتمه گان نرسه گه بر تقدیر عبادت قیلساك (فَأَنْتَ إِذَا) بس درستساكده بووقنده سین
 (مَنْ الظَّالِمِينَ) اوزینه ظلم ابقوچیلردن سن بو خطاب ظاهرده رسول اللهغه بولسده حقیقت ده امله در
 (وَأَنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ) دخی ای محمد (علیه السلام) اگر بینی الله ضرر (فقیرلك و آورو) برلن توتسه (فَلَا كَاشِفَ لَهُ)
 بس اول ضررنی هیچ آچوچی (بتروچی) بوقدر (الْأَهْوَى) مگر اول الله تعالی اوزینه گنده در (وَأَنْ يُرَدَّكَ بِخَيْرٍ)
 واگر ای محمد علیه السلام الله بینی ایزگولك برلن نلهسه (فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ) بس الله تعالی نك تله گان فضلنی هیچ
 قایتاروچی (بیبه روچی) بوقدر (يُصِيبُ بِهِ) اول ایزگولكنی الله تعالی ایرشدر (مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ)
 قیلارندن تله گان آدمده (وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ) داول الله تعالی گناهلارنی یارلقاوچی ورحمت قیلغوچیدر
 (قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ) نهیت سین ای محمد ای آدملر دیو (فَتَجَاءُكُمْ الْعُقُوبُ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقیق ربگردن سرگه حق
 (فرآن یا کدرسول) کیلدی حاضر اصلا عندهر قالمادی (فَمَنْ أَهْتَدَى) بس کمدر اول حقغه ایمان کیترو سببلی
 توغری بولغه کونلدی (فَأَنَّمَا يَهْتَدَى لِنَفْسِهِ) بس بودر باشقه توگلدر اول کشی حقغه اوزی اوچون
 کونلور یعنی فائده سی اوزینه بولور (وَمَنْ ضَلَّ) و کمدر حقغه ایمان کیترو سببلی توغری بولغان
 آداسسه (فَأَنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا) بس بودر باشقه توگلدر اول کشینك حقن آزروی اوزینك ضررینه یعنی
 ضرری اوزینه بولور (وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِمُكِيلٍ) ومین سزرنك اوزه رگزگه وکیل توگلمن یعنی اشلرگز
 تابشرلش کشی توگلمن دیوب نهیت (وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ) دخی ای محمد علیه السلام اوزنکاهمی قیلغان نرسه گه اییدر
 (وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ) دخی الله باردهم برلن حکم قیلغانغه قدر کافرلرنك زچتوویله صبر قیل (وَهُوَ خَيْرُ
 الْعَاكِمِينَ) داول الله تعالی حکم قیلوچیلارنك ایزگوره گیدر یونس سوره سینك ترجمه سی تمام بولدی
 ﴿ اُون برنجی سوره هود سوره سی مکدهه اینگان یوزده یکریمی اوج آیت ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(آلر) بو سوزندن مرادیمی جناب حق اوزی بلور (کتاب آیاتنه) آیتلری محکم قیلغان

كىتابىدا اوشبو يعنى لفظ ھەم معنئى جەھەتتىن اخىلال كىلمى طۇرغان نىزم بىرلەن نىزم قىلغاندىر (نۇم قُصَلَتْ) مۇنىڭ سۆيۈنمە بۇ كىتابىڭنىڭ آيتلىرى اعتقادلار ھەم ھەكىملىرى ھەم دىنلەر ۋە خەبەرلەر بىرلەن بىيان قىلدى (مَنْ لَنْ يَكْفُرْ بِكُفْرَانِهِ) ھەر نەرسەنىڭ ئىسپاتىنى بىلگۈچى بولۇپ ۋە ھاراشىدە ھەكىمىتى بولغان اللە ھەزرىتىدىن (أَنْ لَا تُعْبُدُوا) بۇ كىتابىڭنىڭ آيتلىرى بىيان قىلدى بىئەنلەر عىبادەت قىلماسونلار اوچۇن (الْأَلَلَّة) مۇگر بىر اللە غەنىيە عىبادەت قىلسونلار اوچۇن (أَنْتَى) دىنلىكىدە مەنن يعنى مۇھەممەد ئىسە اللە سەلام (لَكُمْ) سىزلىرىگە (مَنْ) اول اللە تەئالى طرفىدىن (نَدِير) شىرك اوزەرىنە عىبادەت بىرلەن قورقۇنۇش (وَبَشِير) دىنى تۇھىد اوچماخ بىرلەن سۇيۈنۈچ بىرۋەجەن دىۋىتە بىتكل (وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ) دىنى بۇ كىتابىڭنىڭ آيتلىرى بىيان قىلدى رىكۇزدىن گىناھلار كۇزدىن پارلقاق ايسەنەن رىكۇزدىن اوچۇن (نُتُوبُوا إِلَيْهِ) مۇنىڭ سۆيۈنمە رىكۇزگە قايىتۇرۇن اوچۇن يعنى تۇبە بىرلەن مقصودلار كۇزغە ايرىشۇرۇن اوچۇن (بِمَتَّعَكُم مَّقَاعًا حَسَنًا) رىكۇز سىزنى كوركام فائىدەلەندىرۈ بىرلەن فائىدەلەندىر (إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى) آتالمىش ۋە معلوم بولغان مەت كە قدر يعنى مقدر بولغان ھەرلىرىڭنىڭ آخىرىدە قدر (وَيُؤْتِكُلْ ذِي فَضْلٍ) دىنى اللە تەئالى ھەر بىر دىن دە فضل ايبەسىنە بىرەر (فَضْلَهُ) دىنئادە ۋە آخىرىدە فضلىڭنىڭ جىزاسىنى يعنى تۇبە قىلغان تۇھىد ايبەسى دىنئادە سەئادەت ايرىشۇر (وَأَنْ تَوَلَّوْا) ۋا كۇر سىز تۇھىد دىن ھەم تۇبە دىن بوز دۇندىر سىز (فَأَنَّىٰ أَخَذَ عَلَيْكُم مِّنْ دُونِ مَعْرَفٍ) بىس دىنلىكىدە مەنن سىزنىڭ اوزەرىڭىزگە قورقۇنما (عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ) اللوغ كۇننىڭ عىبادىتىن (إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ) اللە غەنىيە قايىنچاق اورتىڭىز (وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ۋا اول اللە تەئالىڭنىڭ ھەر نەرسە اوزەرىنە كۇچى بىيىكۈچىدەر (أَلَا أَرَاكُمْ أَنتُمْ كَذَّبْتُمْ) (أَلَا أَرَاكُمْ أَنتُمْ كَذَّبْتُمْ) دىنلىكىدە اول كافرلىرى كۇكرە كىرئىنى ھەقىدىن دۇندىرلەر (لِيَسْتَغْفِرُوا مَغْفِرَةً) سىرلىرىنى اللە دىن ياشىرولرى اوچۇن بىس اللەنىڭ سىرلىرىنە رسول اللە مۇمىنلەر تۇشۇنمەسلىرى دىۋى گىمان قىلۇرلار بۇ دىن قىلغان آيت مۇشۇرلۇق بىر جەمەت ھەقىدە ايبىدى دىگىنلەر اول جەمەت گىمان قىلغانلار اكر تەرزە پىردە لىرىنى تۇشۇرسەك كىيىلمەز بىرلەن اۇرتلىدەك كۇكرە كىرەزدە بولغان مۇھەممەد صلى اللە عليه وسامگە دىنئادە مۇمىنلەر بىس ۋە بىر سەك ھىچ كەم بىلمەس دىۋى (الَّذِينَ يَسْتَفْشِرُونَ نَبِيَّيَهُمْ) آگە اولىكۇز كافرلىرى كىيىلدى بىرلەن اۇرتلىگىنلرى ۋە قىندە (بِعَلْمِ مَائِسُورُونَ) اللە تەئالى كافرلىرىڭنى كۇكرەلەرنى ياشىرگان نەرسە لىرىنى باۋر (وَمَا يَعْلَمُونَ) دىنى كافرلىرىڭنىڭ آرتلىرى بىرلەن آشكارە قىلغان نەرسە لىرىنى باۋر (أَنَّهُ) دىنلىكىدە اول اللە تەئالى (عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) تىن كۇكرە ايبە لىرىنى بىلگۈچىدەر يعنى كۇكرە كىلگى سىرلىرىنى بىلگۈچىدەر (۱۲ نچى جىزە باشى) (وَمَنْ ذَا بِيَةِ فِي الْأَرْضِ) ۋە پىردە يۇرى طۇرغان جان ايبەسىدىن يوقىدەر (الْأَعْلَى اللَّهُ رَبُّهَا) مۇگر بولدى ايبە اول جان ايبەسىڭنىڭ رىقى اللە تەئالى اوزەرىنە دىنلىرى رىقىلار بىنە ۋە مەشىقتىر بىنە اللە تەئالى كىيىلەر (وَيَعْلَمُ مَسْتَقَرَّهُا وَمَسْتَوْدَعَهَا) دىنى اول اللە تەئالى جان ايبەسىڭنىڭ تىرك ۋە قىندە قىرلانغان اورتىنى ۋە ئولگىن سۆيۈنمە قۇبىلغان اورتىنى باۋر (كُلٌّ فِي كِتَابٍ حَسِينٍ) جان ايبە لىرىدىن ھەم ھاللىرىدىن ھەر بىرىنى ظاھر بولغان كىتابدە (لَوْحٍ مَّحْفُوظَةٍ) دىن (وَهُوَ الَّذِي) ۋا اول اللە تەئالى شۇندى اللە دىن (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كۇكرىنى ۋە پىرلىرىنى ياراتدى (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ)

آلتى بونىده (كَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ) دى اللهنك عرشى كوكلرنى وييرلرنى بارا امان سمن بورون صو
اوزرنده ايندى يعنى عرشى بىرلن صو آراسنده هيچ نرسه بوق ايندى اما عرشى صواؤستونده ايندى
معناسنه توكل بو آيت دلالت قيلادر عرش بىرلن صونلك كوكلردن وييرلردن بورون مخلوق بولو ويه (لَيْبَلُوكُمْ)
الله تعالى كوكلرنى وييرلرنى هم بو ايكسندە بولغان نرسه لرنى بارا امان سمن سزنى امانجان قيلووى اوچون يعنى
امانجان قيلغان آدملك معالسه سى كى معالسه قيلووى اوچون (اَيُّكُمْ اَمْسَنُ عَمَلًا) سزنىق قايوگز عمل يوزنمن
كوركامره كدر چونكه كوكلر وييرلر هم كوكلرده وييرلرلرده بولغان نرسه لرنى سزنىق وچودلرگزگه وبعيشلرگزگه
هم عمللرگز اوچون محتاج اليه بولغان نرسه لرنى سببلردر هم دليل وعلامتلردر (وَلَسْنُ قُلَّتْ) واگر اى
محمد عليه السلام نه يسدك سبن كافرلرگه (اَنْتُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ) درستلكده سز قولگان سمن صونك
قبرلرگزدن قوبارلمش بولورسز ديو (لَيَقُولُنَّ الْاَنبِيَا كُفَرُوا) البته كافر بولغان آدملر نه يبورلر (اِنْ
هَذَا) توكللر بو يعنى اثبات ايتوچى قرآن (الاسعز ميبين) مگر ظاهر سهردر (وَلَسْنُ اَفْرَتَاعَنَّهُمُ الْعَمَابِ)
واگر بىز اول يعنى انكار ايتوچى كافرلردن عذابنى كيچكترسهك (الى اُمَّةٍ مَعْبُودَةٍ) وقتلاردن صانالمش بولغان
آز جماعت كه يعنى بىر آزمىت كيچكترسهك (لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ) البته كافرلر خورلاب نه يبورلر بو عذابنى نرسه
واقع بولو ونمن طيبادر ديب (الايوم يأتينهم) آگاه اولكوز اول كافرلرگه عذاب كيلگان كونك (لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنَّهُمْ)
اول عذاب كافرلردن دوندرلمش توكللر (وَحَاقَ بِهِمْ) واول كافرلرگه ايندى (مَا) شول نرسه سببلى (كَلْبُوهَا)
اول نرسه نى (عذابنى) كافرلر بولمىلار (يَسْتَهْزِؤْنَ) خورغه صابور بولمىلار (وَلَسْنُ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مَعَارِضَ
واگر بىز اوزمزدن آدمگه رهنقى طانوتساق يعنى نعمت بىرسهك آدم اول نعمت نلك لذتن طانوتسه (ثُمَّ
نَزَعْنَاهُمْ) مونلك صوننده آدم سمن اول رهنقى، صورساق (الساق) (اِنَّه لَيُؤَسُّ كُفُورًا) درستلكده اول آدم
البته الله نلك رهنقى سمن اميد كيسوچيدر هم رهنقى قالمى انكار ايتوچيدر (وَلَسْنُ اَذَقْنَا نِعْمَةَ بَعْدَ ضَرَاءٍ)
واگر بىز آدمگه طانوتساق ضررلار (فقيرلك و آورو) صوننده نعمت لرنى (بايق و سلامتلك نى) يعنى اول
فقير ياكه آورو ايقوب صونكره بايق و سلامتلك بىرسهك (مَسَّةً) اول ضررلار اول آدمنى طوتقان ايندى
(لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي) البته آدم نه يبور مينمن ياوزلقلار (قايغولار) كيتدى ديو (اِنَّه لَفَرَحٌ
فَخُورٌ) درستلكده اول آدم البته شادلانغوچيدر هم ماقتانوغوچيدر الله تعالى نلك طانوتساق ديگان سوزنه
دنيا نعمتلرى، آخرت نعمتلرينك اوزنه گى ايدكفه اشارت بار (الْاَلْبَنِينَ صَبَرُوا) لکن دنيا ده
آورلق لارغه صبرلق قيلغان آدملر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دى ايزگو عمللر قيلغان آدملر (اُولَئِكَ)
بو صفت بولغان آدملر (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بو آدملر اوچون الله نلك بارلق اووى بولغوچيدر (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) دى
الوع اجر بولغوچيدر (فَلَعَلَّكَ) بس تحقيق سبن اى محمد عليه السلام (تَارَكَ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ اِلَيْكَ) سبكا دى
قيلغان نرسه نلك بعضنى قوبوغوچى سبن (وَضَاقَ بِدُصْرِكَ) دى بعضى وقتله اوزگامى قيلغان نرسه نلك بعضى
سببلى كوكره كلك نارايغوچيدر (اِنْ يَقُولُوا) كافرلرنك نه بقولر سمن قورقوروك اوچون (لَوْلَا اَنْزَلَ عَلَيْهِ كَذْرًا)

محمد علیه السلام اوز زیننه کو کندن خزیننه ایلدی راسه جی (أَوْجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ) یایسه اول محمد علیه السلام برلن برزگه راستلاوچی فرشته اینسه جی دیدیلر * بروقتده رسول اللهغه مکه کافر لری نه بقدی لر ای محمد علیه السلام برزگه بو قرآنن باشقه فی کیتور اول باشقه قرآنده برزنگه معبود لر مزنی سوگو بولساون دبو شونین صوگ رسول الله کافر لرنگه معبود لرینی سوگوده کیلگن بعض آیتارنی ذکر قیلماسقه قصد قیلدی شونین صوگ الله تعالی ذکر قیلنغان آیت فی ایلدی هم بروقتده رسول اللهغه مکه کافر لری نه بقدی لر الله تعالی ننگه هر نرسه گه کوچی ییتک کوچی دیگان سوزکنده راست بولساگ سبن الله حضورنده بر حردنلی بئده سن حال بوکم اوزنگه فقیر سن اگر سیکا کو کندن خزیننه ایسه ایسی یا که بر فرشته ایلب سینگ بیضبر ایب کنگ برلن شهادت بیرسه ایسی سینگ حقلده شبهه نته رایدی دیدیلر شوندار صوگ الله تعالی ذکر ی اوتکن هم ذکر قیلماچق آیت برلن خبر بیردی (إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ) ای محمد علیه السلام سبن اوزنگه وحی قیلنغان نرسه برلن قورقنوی غنه سن (وَاللَّهُ عَلِيُّ كَلِمًا وَدَكِيلًا) والله تعالی هر نرسه اوز زیننه وکیلدر یعنی هر نرسه ده تصرف ایبو الله تعالی گه تابش راهشدر بس سبن اشکنی اللهغه تابش الله تعالی اول کافر لرنگه حال لرینی بلگوجیدر هم سوزلری و اشلری برابرنده جزا بیرگوجیدر (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) یا که کافر لر سیکا وحی قیلنغان نرسه فی محمد علیه السلام اوزی افتر قیلدی دیب نه یقولار می (قُلْ فَأْتُوا) اگر بو طریق نه بئسه لر جوابده نه بیت سین ای محمد علیه السلام کیترگز (بِعَشْرٍ سُوْرٍ مِّثْلَهُ مَقْرَآتٍ) لفظی ننگه و معناسینگ کور کاملکنده میکا وحی قیلنغان نرسه ننگه اوخشاشی بولغان افتر قیلنغان اوز سورنی یعنی اگر مین قرآننی اوز طرفدن افتر قیلنغان بولسام سزده مینم کبی عربسز افتر قیلوب اوز سور کیترگز اگر اوز سور کیترودن عاجز بولساگز آزی بر سور کیترگز (وَادْعُوا مَنْ اسْتَقَطَّعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی اول سور لرنی کیتر وگه الله دن باشقه کو چکز بینگان آدم لرنی اؤنده گز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر قرآننی محمد علیه السلام افتر قیلدی دیگان سوزکنده راست بولساگز (فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ) اگر اؤنده گان آدم لرن سز دعوی قیلنغان نرسه فی کیتر و برلن سزگه (کافر لر گه) جواب بیرمه سله یا که کافر لر سزگه رسول اللهغه هم مؤمن لر گه جواب بیرمه سله (فَاعْلَمُوا) بس بلکز سز کافر لر (إِنَّمَا أَنْزَلَ بِعَالَمِ اللَّهِ) بودر باشقه تو گلدر قرآننی الله ننگه علمی برلن ایلدی (وَأَنَّ لِلَّهِ الْأَهْوَى) دخی بلکز درستکنده معبود بالف بوق مگر الله تعالی گنه (فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) بس سز مشرکلر بو قطعی بولغان حجت سوکنده ده بوی صونوچی تو گل سز می یعنی بوی صونوگز (مَنْ كَانَ يُرِيدُ) هر کشی نله بولسه (الْحَيْرَةَ الدُّنْيَا) دنیا ترککنی (وَزِينَتَهَا) دخی دنیا ترککنی زینتی (نُوفٍ إِلَيْهِمْ أَعْمَالُهُمْ) اول کشیلر گه عمل لر بنگ جزا لرینی کامل بیررمز (فِيهَا) اول دنیا ترککنده یعنی دنیانی تلهب دنیا ده قیلنغان ایزگو عمل لر نی ننگ جزاسنی کامل بیررمز (وَهُمْ فِيهَا) حال بوکم اول کشیلر دنیا ترککنده (لَا يُبْخَسُونَ) اجر لر نین کیمناش بولماسلار بو آیت رباهای حقتد، (أُولَئِكَ) بو صفقه بولغان آدم لر (الَّذِينَ) شوندی آدم لردر (أَيَسَّرَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ) بو صفقی آدم لر اوچون آخرتده هیچ نرسه بر قدر (الْأَنْبَاءُ) مگر توغ اوطی باردر (وَحَبِطَ مَا صَبَّحُوا فِيهَا) دنیا ده قیلنغان ایزگو اشلری باطل بولدی چونکه محض

دنيانى نەب ابرگولك قىلدىلار اللهنىك رضالغنى نلەمەدىلر (وَبِاطْلٍ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ) دغى آلارنىك
 عمل قىلغان نرسىلىرى حد ذاتىندە باطلدر (اَمَّنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْمَةٍ مِّن رَّبِّهِ) رەنەدان حقلىغە كوندىرە تورغان
 دلىل اوزدەندە بولغان كىشى دنيا تىركلىگىنى نلەگان آدم كىيىمى البىقە توگىل (وَيَتْلَوْهُ شَاهِدَةً) دغى دلىل
 عقلى بولغان برهانغە رەسنىن شاھىدە اىيەرسە يعنى قرآن ياكە جبرائىل بو وقتىدە بىگىرە كىدە بو كىشى دنيا
 تىركلىگىنى نلەگان آدم كىيى توگىلدر (وَمَنْ قَبْلَهُ كِتَابُ مُوسَىٰ) دغى اول قرآننىك آلەندەن موسىٰ
 عليه السلامنىك كىتابى تورات اىندىرلمىش بولسە (اِمَامًا وَرَحْمَةً) امام دىندە مقىدابه هم رحمت بولغان حالەدە بر
 وقت بىگىرە كىدە رەسنىن برهان اوزەندە بولغان كىشى دنيا تىركلىگىنى نلەگان آدم كىيى توگىلدر (اُولَٰئِكَ
 يُؤْمِنُونَ بِهِ) رەبارەندىن دلىل اوزەندە بولغان آدمىلر قرآنغە ايمان كىيىرلر بس آلارغە وعدە قىلغان
 اوردن اوجماغىدر (وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ) وكىمىدر قرآنغە كافر بولور (مِنَ الْاَحْزَابِ) طائفەلەردىن يعنى كافرلەردىن
 (فَالْتَأْتِمْوْهُ) بس تەمۇغ اول كىشىنىك وعدە قىلغان اوزىدىر (فَلَا تَكْفِي مَرْبِئَةً) بس اى مەمدىعليه السلام
 قرآنغە كافر بولغان آدمىلەرگە وعدە قىلغان اوردننىك تەمۇغ بولووندىن ياكە قرآننىك شىكە بولمايىن
 (اِنَّهُ لَمَقْرُوفٌ) درستلىككە اول كافرلەرگە وعدە قىلغان اوردننىك تەمۇغ بولووى ياكە قرآننىك
 رەسنىن بولووى ثابتدر (وَلَكِنْ اَكْثَرُ النَّاسِ) لىكن آدم لىرىك كوسى (لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كىيىرمەسار
 اعتبارلارى آز بولوب فكرلىرى ضعيف بولغانلىقى اوجون (وَمَنْ اَظْلَمُ) وكىمىر ظالملىك (مَنْ اَفْجَرُ) افترا
 قىلغان كىشىدىن (عَلَىٰ اَنَّهُ) الله تعالى اوزەرىنە (كَذِبًا) يالغانلىقى يعنى بو كىشىدىن ظالم هىچ كىم بو قىر
 (اُولَٰئِكَ) بو الله تعالى اوزەرىنە يالغانلىقى افترا قىلغان آدمىلر (يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ) قىامت كوندە
 خلق آراسىدە رەبلىرىنە عرض قىلىنورلار (كورسە تەلغورلار) (وَيَقُولُ الشَّاهِدُ) دغى قرشەلەردىن وبىيغىبەرلەردىن
 بولغان شاھىدلر ئەيقورلار (هُوَ لِاُولَٰئِكَ) بولار شوندى آدمىلەردىر (كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ) رەبلىرى اوزەرىنە
 يالغانلادىلار (اَلَا) آگاه اولسىز (لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ) اللهنىك لعننى ظلم قىلوچى آدمىلر اوزەرىنە
 بولسون (الَّذِينَ) شوندى آدمىلەردىر اول ظالم قىلوچىلار (يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ) اللهنىك دىندىن
 طىيارلار (وَيَبْقُرْنَ هَاعِوَجًا) دغى اللهنىك دىننە قىغىرلىقى اىستەرلر (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ) دغى اول ظلم ايتوچىلر
 آخىرت كوندە (هُمْ كَافِرُونَ) آلاردر انكار ايتوچىلر (اُولَٰئِكَ) بو صىفەدە بولغان ظالملىر (لَمْ يَكُونُوا
 مُعْجِزِينَ فِي الْاَرْضِ) اللهنى بىردە عذاب قىلودان عاجز قىلوچى بولمادىلار (وَمَا كَانَ لَهُمْ) دغى بو ظالم
 قىلوچىلارغە بولمادى (مِنْ دُونِ اللَّهِ) اللهدىن باشقە (مِنْ اَوْلِيَاءٍ) عذابدىن طىييا تورغان ياردەمچىلر
 (يَضَاعِفُ لَهُمُ الْعَذَابُ) اول ظالملىرگە عذابلى ايكى اؤلۇش قىلمور براؤلۇشى اوزلرىنىك آزغىنلارلى
 اوجون دىراؤلۇشى باشقىلارنى آزدىرولارى اوجون (مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ) بو ظالملىر حقنى ايشىتوگە
 كوچلىرى بىيىتكوچى بولمادىلار (وَمَا كَانُوا يَبْصُرُونَ) دغى حقنى كورردە بولمادىلار (اُولَٰئِكَ) بو صىفەدە
 بولغان آدمىلەر (الَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ) شوندى آدمىلەردىر اللهنىك عبادتى برلەن صىلملىرگە عبادتىنى
 آلماشدىرولارى سىبلى اوزلرىنە ضرر ايتدىلر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دغى بو آدمىلەردىن غائب بولدى (مَا كَانُوا

بَفَقَرُونَ) افترا قیلغان نرسه لری (لَا جَرَمَ) شكسز (أَنَّهُمْ) درستلكه بو آدملر (فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ) آخرتده آلدر ضرر ايتوجيلر (أَنَّ الَّذِينَ) درستلكه شوندى آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ايمان ككيتديلر دخی ايزگو عملار قیلديلار (وَأَخْبِقُوا إِلَى رَبِّهِمْ) دخی ربلرينه قرارلانديلار هم خشوع قیلديلار (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) بوصفته بولغان آدملر اوجماخ ابيه لريدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) هم اول آدملر اوجماخده ننگو قالوجيلاردر (مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ) ايكي فرقه نك (مسلمان برهن كافر نك) مثالی (كَلَّا عَمِيَ وَالْأَصَمُ) صوقر هم چوقراق كيبدر (وَالْبَصِيرُ وَالسَّمِيعُ) دخی كوروچي هم ايشنوجي ككيبدر يعني كافر نك مثالی صوقر برهن چوقراق ككيبدر مؤمن نك مثالی كوزلی و ايشنوجي آدم ككيبدر كافر نك اعمی كبی اولووی ظاهر بولغان قرآن آيت لرینك معنالارینی فهله ب كورمه وی اوچون چوقراق كبی اولووی ظاهر بولغان قرآن آيت لرینك معنالارینی قبول ايقب ايشتمه وی اوچون (هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا) مفال بوزندن بو ايكي فرقه برابر بولورلارمی البته برابر توكل ايسر (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) بس بو مثل لر برهن وعظله نه سسزمی (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا) وتحقق بز نوح عليه السلام فی بيغهر ايقب بيبه ردك (إِلَى قَوْمِهِ) اوزينك قومنه (إِنِّي لَكُمْ) درستلكه مين سرگه (نَذِيرٌ مُّبِينٌ) ظاهر قورقتوجي من ديدى يعني سرگه عذابنی واجب ايتوجي نرسه لری هم عذابدان قوتقارونی واجب ايتوجي نرسه لری بيان قیلوجيهن (أَنْ لَّا تَعْبُدُوا) عبادت قیلماغز سر (إِلَّا اللَّهَ) مگر الله غنه عبادت قیلكز ديو شهبت ديب بيبه ردك (إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ) درستلكه مين سر نك اوزه ركزگه قورقامن (عَذَابَ يَوْمِ الْاَلِيمِ) رنجتكوچي كون نك عذابدان يعني عذابلی رنجتكوچي بولغان كوندن (فَقَالَ الْمَلَأَةُ الَّذِينَ كَفَرُوا) بس كافر بولغان جماعت شه يندى (مَنْ قَوْمِهِ) نوح عه نك قومندن (مَأْتِرَاكُ) كورميهز سینی ای نوح عه (الْأَبْشَرَامَثَلْنَا) مگر اوزمز كبی آدم كورمهز بز دن برده آرتق جيرك يوق ايندى نيچك آرامزدان بز سینی بيغهر ديب بليك و نيچك سيك اطاعت واجب ديب اويليق (وَمَا تَرَاكُ اتَّبَعْتُ) دخی سيكنا ايه رر ديب بلميهز (إِلَّا الَّذِينَ) مگر شوندى آدملر ايه رر (هُمْ أَرَادْنَا) اول سيكنا ايه ررگان آدملر بز نك ايك توبهن و ناچار آدملر مذر (بَادِيَ الرَّأْيِ) قاراونك ظاهرنده نوح عليه السلام نك قومی دنيا تركلگنن ظاهرنی بليگانلر بيه كوره بای آدملرنی شريف صاناب فقيرنی خور و دليل صاناغانلار شونك اوچونده ايمان كيترگان آدملر فقير بولغانغه كوره آلارنی ارذل ناس ديو تعبير ايقگانلر (وَمَا نَرَى لَكُمْ) بز سر نك (نوح هم دينك آثار ايه ررگان آدملر) اوچون بار ديب بلميهز (عَلَيْنَا) بز نك اوزه ركزگه (مَنْ فَضَّلَ) آرتق اقدان (بَلْ نُنظِّكُمْ كَاذِبِينَ) بلكه بز سزنی يالغانچيلار ديو گمان قیلماز ديب شه ينديلر (قَالَ يَا قَوْمِ) نوح هم شه يندى ای قوم (أَرَأَيْتُمْ) خبر بپرگز ميكنا (أَنْ كُنْتُ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّي) اگر مين بيغهرلك دعوا سنه راست ايدكمه ربه من ظاهر بولغان دليل اوزه رنده بولسام (وَأَتَانِي رَحْمَةٌ مِنْ عَذْبِهِ) دخی ربه اوزينك مضور معناويستد، رحمت (بيغهر ايسك) بيه ره (فَعَمِيَتْ عَلَيْكُمْ) بس اول رحمت (بيغهر لك) سرگه باشرن بولسه وسزنی حلق غه كوندره سهك (أَنزَلْنَا مَكُّوْهَا) مين سزنی اول

رحمتی قبول ایتموگه. کوچلی آلورمهی (وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ) و حالبوکم سز اول رحمتی مکروه کوروچیلر
سز البته مین سزنی کوچلی آلام (وَبِأَقْوَمٍ) دخی نوح علیه السلام نه یئدی ای قوم (لَأَسْأَلَنَّكُمْ عَلَيْهِ مَالًا)
په بپه لکنی ایرشدر و اوزهر یله مین سزدن مال صور ایمم محض الله رضالغنی ایستهب ایرشدرم (انْ أَجْرِي)
په بپه لکنی ایرشدر و اوجون میلم اچرم هیچ کم اؤسقونک توکل در (الْأَعْلَى اللَّهُ) مگر الله تعالی اوزهرینه در
نوح عه قومندن بولغان بایلار یانکده بولغان یوق-هار خلقنی قاولا بز آلا برله اولطر و شرعه خورلانامز
دیبیلر الله تعالی شول حقه ذکر قبلنا چق آیینی ایندردی (وَمَا نَأْتِي) ومین توکل من (بَطَّارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا)
ایمان کینرگان آدملرنی سؤروچی یعنی آلارنی سؤرو میکا درست بولماس (أَنْهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ)
درستلکده ایمان کینروچی آدملر رهلرینه بولغوچیلاردر هم رهلری حضورنده سعادت که
ایرشوچیلردر بس نه چک مین آلارنی قاولیم (وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ) لکن مین سزنی بله من (قَوْمًا تَجْمَلُونَ)
حق لغنی بلمی طورغان نادان قوم دیب چونکه سز فقیرلرنی برده سبب سز یانمدان قوارغه اوتله-ز
(وَبِأَقْوَمٍ) دخی نوح علیه السلام نه یئدی ای قوم (مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ) الله دان انقلمنی ببهروده
کم یاردهم بپور میکا (انْ طَرَدْتَهُمْ) اگر مین فقیر مسلمان لارمنی مجلسزدن-سؤرسه (قَوْلِ الْأَسْمَاءِ) (أَفَلَا
تَتَذَكَّرُونَ) وعظله نه یئدی میلم سوزمن (وَلَا أَقُولُ لَكُمْ) دخی ای قوم مین سز-ز که نه یئدی (عَنْدِي
خَزَائِنُ اللَّهِ) مینم حضورنده الله نك خزینه لری یاردر دیب (وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ) دخی غیب نی بله من دیب
نه یئدی (وَلَا أَقُولُ أَنِّي مُلْكٌ) دخی مین نه یئدی درستلکده مین فرشته من دیب (وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ) دخی
شوندی آدملر که نه یئدی (تَزِدْرِي أَعْيُنَكُمْ) اول کشیلرنی سز نك کوزلرکز خورغه صابور
(أَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا) الله اول سز خور کورگان فقیر مسلمان لارغه ایرگولک بیرمهس دیو چونکه اول
فقیر مسلمان لارغه آخرنده حاضرلنگان نرسه دنیا ده سز که بپورلگان ماللاردان ایرگوره کدر (اللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ) فقیر مسلمان لار نك کورلارنده بولغان نرسه فی الله تعالی بلسگوچیره کدر (أَتَى إِذَا)
درستلکده مین بووقنده یعنی مذکور سوزلرنی نه یئدکام وقتده (لَمَنِ الظَّالِمِينَ) ظلم قیلوچیلاردان من
یعنی ظلم قیلوچیلاردن بولسام کیرهک (قَالُوا يَا نُوحُ) نوح عه نك قومی نه یئدی لری ای نوح (فَدَجَّادَلْنَا)
تعقیق بز نك برله ن دعوی قیلشدک (فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا) هم دعوی قیلشونی کوب قیلدک (فَاتَّبَعْنَا بِمَا تَعُدُّنَا)
بس بز که وعده قیلغان نرسه نکی (عَدَابِنِي) کیتر (أَنْ كُنْتُ مِنَ الصَّادِقِينَ) اگر دعوا کنده راست آدملردن
بولساک (قَالَ) نوح علیه السلام نه یئدی (أَنْبِيَاءُ تَكْتُمُ بِهَ اللَّهُ) بودر باشقه توکل در مین وعده قیلغان نرسه فی
(عَدَابِنِي) الله تعالی کیتر (أَنْ شَاءَ) اگر کینرونی نلهسه (وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) دخی سز عدابنی کیترودن
الله فی عاجز قیلوچی توکل سز (وَلَا يَنْفَعُكُمْ نَصْحِي) ومینم نصیحتم سز که فائده بیرمهس (أَنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ
لَكُمْ) اگر مین سز که نصیحت قیلونی نلهسه (أَنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ) اگر الله بولسه سزنی
آزدرونی تلهر بولسه الله تعالی سزنی حلققدان آزدرونی نلهسه مینم سز که نصیحتم فائده بیرمهس
گرچه نصیحت قیلونی تلهسه مده (هُورَبُّكُمْ) اول الله تعالی سز نك ربکدر (وَأَلَيْهِ تَرْجِعُونَ) دخی
اول الله تعالی که قیامت کورنده قایقارلمش بولور سز سز (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) یایسه مکه کافر لری

محمد علیه السلام قرآنی افتراء قیلای دیوژنه بقور لومی (قُلْ) تہیت سین ای محمد علیہ السلام اگر بولای دہ بنسدر
 (اِنَّ افْتَرَيْتَهُ) اگر میں ہر آنی افتراء قیلسام یعنی اوز من چغار بیک اللہ تعالیٰ دن دیسہم (فَعَلَىٰ اجْرَامِي) بس افترام
 ملک جزاسی اوزیت بولور (وَأَنبَأْتُ مَثَانِرَ مَوْنٍ) زمین سز نلک ہیکن انقرا قیلور و کزنلک گناہسن ہیز گوجہن (وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ
 نُوحٍ) دخی نوح علیہ السلام گدھی قیلندی پورہ وشچہ (أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مَنْ قَوْمِكَ) درستلککشان البتہ سیدلک قومکن
 ایمان کینرمہس (الْأَمَنَ قَدَامَنَ) مگر ہو کونگہ قدر راست ایمان کینرگان آدملر گنہ ایمان کینر لر (فَلَا تَبْفُسْ)
 بس قایغرماسین (بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) قومک نلک اشلر گان اشلرینہ (وَأَضَعُ الْفَلَکَ بِأَعْيُنِنَا) ای نوح علیہ السلام کیمہ فی
 ہزنلک آلد مزده صافلانہش بولغان مالان یا صا (وَوَحِينَا) دخی ہزنلک امروز ہرلہن با صا (وَلَا تُخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا)
 دخی ظلم قیلرچی آدملر حقہن ملا کئی بیبہر و ہرلہن میئاد عافیلما (انہم مغرورون) درستلکک قومکن ظالم بولغان
 آدملر صرغہ غرق بولشلاردر یعنی آلا رغہ صرغہ غرق بولوب ہلاک بولوب ہرلہن حکم قیلمشدر (وَيَضَعُ الْفَلَکَ)
 دخی نوح علیہ السلام ہزنلک امروز چہ کیمہ فی یا صا بولدی (وَكَلَّمَآءَ عَلَیْہِ) وقایو غنہ زمان نوح یاننن اؤتہر بولسہ
 (مَلَآئِمَ قَوْمِہِ) اوزی نلک قومکن ہر جماعت (سَخَّرُوا مَعَهُ) نومدان مسخرہ قیلدیلا نوح علیہ السلام صودان یراق
 بولغان بابانہ کیمہ یا صیدر ایدی قومی اولہ پیغمبر ایڈک حاضرہ ایدی نجار « بالفا و سطاسی »
 بولڈک دیدر ایدی (قَالَ اِنْ تَسْخَرُوا مِنِّي) نوح علیہ السلام تہ یقدی ا کرسز حاضر بزدن مسخرہ قیلسا کز (مَآ تَسْخَرُ
 مِنْكُمْ) بلب طوز کز بزدہ سزدن کبلہ چکدہ مسخرہ قیلورہز یعنی سز صوغہ باطوب ہلاک بولسا کز و ہز قوتو لاساق
 (کَمَا تَسْخَرُونَ) نیکہ کہ سز حاضر مسخرہ قیلاسز (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس شول کشینی تیز بولور سز
 (بِأْتِیْہِ عَنَابُ بُخْرِیْہِ) اول کشیگہ رسوا ی قیلانورغان عناب کیلور (وَيَعْلُ عَلَیْہِ) دخی اول کشیگہ اینہر ہم تیشلی
 بولور (عَنَابُ مُقِیْمٍ) ہمیشہ بولغوجی عناب (حَتَّىٰ اِذَا جَاءَ آمْرُنَا) نوح کیمہ فی یا صا بولدی ہزنلک امروز
 (عَنَابِہِز) کیلگانگہ قدر (وَفَارَ الْقَتْبُورُ) دخی میچسن (۲) قایناب صوجفغانغہ قدر (فَلَمَّا أَحْمَلْ فِیہَا) اللہ تعالیٰ
 تہیتہ ہز نوح قہ تہیتک کیمہ کہ یوکلہ سین (مَنْ کَلَّزَ وَجِہِیْنِ اثْنِیْنِ) ہر بر ایر ہرلہن خاتوندان ایکلی
 یعنی ہر صنف دن ہر ابرکاک بر خانون آل دیوب (وَأَهْلَکَ) دخی اہلکئی یوکلہ دیو (الْأَمَنَ) مگر اہلکن
 شول کشینی یوکلہ مہ (بَبَقِ عَلَیْہِ الْقَوْلُ) اول کشی اوزہرینہ سوز الک بولدی یعنی اوغلاک کلغاننی
 ہم آناسی واعلہ فی یوکلہ مہ (وَمَنْ آمَنَ) دخی ایمان کینرگان آدملرنی یوکلہ (وَمَا آمَنَ مَعَهُ) دخی نوح
 ہرلہن ہرگہ ایمان کینرمہدی (الْأَقْلِیْلُ) مگر آز کشی گنہ ایمان کینردی جمعی سیکسان آدم دیگانلر
 مسلمہ بولغان خاتونی، سام، هام، یافث اسمندہ اوج اوغلی، و اوج کیلنی دخی بیتمش ایکلی ایرینہ ہر ایر سز خانون
 ایدیلا نوح علیہ السلام کیمہ فی ایکلی یلہ تمام ایتمدی حاج آغاچندن یا صادی کیمہ نلک اوزونلغی اوج یوز آر شین
 کیئلگی ایلی آر شین ہیوکلگی اونوز آر شین بولوب اوج قانلی بولغان توبہن قانتدہ وحشی
 و اہلی حیوان لار بولغان ادرطا درجہ سندن آدملر اوجونچی ایلک یوقاری درجہ سندن قوشلار بولغان (وَقَالَ
 اِرْکَبُوا فِیہَا) دخی نوح علیہ السلام قومہ تہیتدی کیمہ کہ آطلانکوز (کرگز) (بِسْمِ اللّٰہِ) اللہ نلک اسمہی ذکر

قىلو بىرلەن كۆز (تَجْرِبَاهُمْ مَّرْسَاها) كىيەنى ئالە تىلى نىڭ سودە يۇرتىنىڭ ۋەقىدە دە ھىم كىيە نىڭ سىرىنى چىگنە ايرىدروب ئوقىناتقانى ۋەقىدە دە * حضرت نوح كىيە نىڭ يۇرۇدو يىنى ئلەسە بىم اللە دىب ئەيتە ايكاندە كىيە يۇرى ايكان اوشانداق كىيە نى ئوقىناتقانى ئلەسە دە بىم اللە دىب ئەيتە ايكاندە كىيە ئوقىنى ايكان دىيىشلر (اَنْ رَبِّي) درستكىدە مېنىم رېم (لَغَوْرٌ رَحِيمٌ) الېتە گىناھلارنى بىك يارلق اغۇچى ۋەنىلەرگە بىك رحمت ايتوچىدەر شونىڭ اوچوندە نوح ئلەسە اللە السلام قومىنى ئوقىن دان ئوقىناردى (ۋەى تَجْرِي بِهِمْ)
 ۋاىل كىيە نوح ۋە قومى بىرلەن يۇرۇر (فِى مَوْجٍ كَالْجِبَالِ) الوغلىغا تاغ كېي بولغان ئولقونلار اچىدە * ئوقىن صووى حققە غايت مبالقەلى سوزلر بار حقى بەزىلار كوك بىرلەن بىر آراسى صوبىرلەن تىم تولدى كىيە صراچىدە ايدى دىگانلر لىن ان شاء اللە درست بولماس لىن مشهور سوز بىوك تاغلاردان اون بېش آرشىن صو
 يوغارى بولدى دىگان سوزلر بار اللە اعلم (وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ) دىنى نوح اوغلى كىنەن گە ندا قىلدى (وَكَانَ فِى مَقْرَبٍ) ۋاوغلى آتاسى نوح دان يراق اورىدە بولدى (يَا بُنَيَّ اِرْكَبْ مَعَنَا) اى اوغلم بىزنىڭ بىرلەن بىرگە كىيە گە آتلان (كِر) (وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ) دىنى دىنە كافرلر بىرلەن بىرگە بولماسىن دىو (قَالَ سَأَوِي اِلَى جِبَلٍ) نوح ئلەسە اللە السلام نىڭ اوغلى كىنەن ئەيتدى مېن ئوقىن ۋەقىدە ئاغغە صىونورمىن (بَعْضُنِي مِنَ الْمَاءِ) ئاغ مېنى صودان صاقلار (قَالَ لِأَعَاصِمَ الْيَوْمَ) ئەيتدى نوح ئلەسە اللە السلام ئوقىن كوندە صوغە غرق بولودان ھېچ صاقلوچى بوق (مَنِ أَمَرَ اللّٰهَ) اللە نىڭ غدا بىنەن (الْاَمْنِ رَحْمًا) مگر رېم رحمت قىلغان آدمى گە صاقلوچى بار يعنى رېمگە صاقلالايچاق ئاغ ئوقىن دان صاقلالايچاق توگىل (وَحَالًا بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ) نوح بىرلەن اوغلى آراسىدە ئولقون پردەلەدى (فَكَانَ مِنَ الْمَغْرِقِينَ) بس نوح نىڭ اوغلى صوغە غرق بولمىشلاردان بولدى يعنى غرق بولوب ھلاك بولدى (وَقِيلَ يَا اَرْضُ اْبْلَعِي مَائِكَ) دىنى علم ايبەلرېنە ئەيتلە ئورغان نرسە بىرلەن ئەيتدى (ندا قىلدى) ھىم علم ايبەلرېنە بىورۇلاندورمىن نرسە بىرلەن بىورلدى اى بىر صوئىنى بوت دىب (وَيَأْسَاءُ اَقْلَامِي) ۋاى كوك صوئىنى بوت باغدر مادىو بو طرىق ندا قىلونىڭ سېيى اللە نىڭ قىدرى نىڭ كمالنە ئىئىل ھىم بىر بىرلەن كوكلاڭ اللە غە بوى صونولارېنە ئىئىل (وَغِيضُ الْمَاءِ) ۋطوفان صووى كىيە نى (وَقَضَى الْاَمْرَ) ۋحكم اونىلدى يعنى نوح قومى صوغە غرق بولوب ھلاك بولولارى بىرلەن حكم تىم قىلدى (وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودَى) دىنى كىيە جودى تاغىدە قىرلاندى يهود و نصارا علماسى نوح ئلەسە اللە السلام نىڭ كىيەسى آزارات ئاوندە ئوقىنادى دىلر آزارات ئاوى آسيادە غىمانلى ملىكىدە ار مىسقىن اچىدە در
 اما جودى ئاوى آسيادە غىمانلى ملىكى اچىدە دىلر بىر شەرى ايلە موصل شەرى آراسىدە در ھىم بىضاوى ايبەسى جودى ئاوينى موصلە بىر ئاودىو بىان ايتكان نوح ئلەسە اللە السلام كىيە گە رىب اونىدە
 منب محرم اونىدە چقىدى دىگانلر ھىم شول محرم نىڭ اونىچى كوندە روزە ئوتىدى بوروزە سىت بولوب ئەورلدى دىگانلر (وَقِيلَ) دىنى ئەيتدى (بَعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ايمان كىترمە ۋ سېيلى ظلم قىلغان آدمىلەرگە ھلاكك بولسون دىو (وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ) دىنى نوح رېسە نىڭ ايتدى (فَقَالَ رَبِّ اِنَّ ابْنِي مِنْ اَهْلِي) بس نوح ئلەسە اللە السلام ئەيتدى درستكىدە مېنىم اوغلم اوزا ھىمىندىر (وَاِنَّ وَعْدَكَ لَلْحَقِّ) دىنى درستكىدە سېنىڭ ۋەدىڭ حققر ھالەتوكم

اوزىڭ اعلىڭنى قۇتقارام دېيۈر وىدە قىلدىڭ بىس نىچون مېنىم اوغام ھلاك لىكىن قۇتۇلمادى (وَإِنَّتَ أَحْكَمُ
 الْمُحْكَمِينَ) ھالبوكم سىن ھكم قىلارچىلارنىڭ ھكم قىلارچىلارغى ايدىڭ يەنى ھكم قىلارچىلارنىڭ عالمرەگى
 دىدارەگى ايدىڭ دېيۈر (فَالْ يَأْتُرُحُ) اللھ تەمالى ئەيتىدى اى نوح (أَنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ) دىستلىكە سىنىڭ
 اوغلىڭ دىندە اھلىڭىن توگىل چونسكە مۇمن بىرلەن كافر آراسىندە ولايت يوق (أَنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) دىستلىكە
 مېنىن اوغلىڭنى ھىلاكتىن قۇتقارونى صورادىڭ اېزگو بولماغان عملىر (فَلَا تَسْأَلْنِي مَا) بىس مېنىن
 شول نىسەنى صوراما (لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ) اول نىسەنى سىنىڭ اوچون بلو يوقىر يەنى بىر نىسەنىڭ صواب
 ياكە صواب توگىل ايدىكى بىلمەسەڭ اول نىسەنى صوراما (أَتَى أَعْظَمَكَ) دىستلىكە مېن سىڭا وعظ قىلامن
 (أَنَّ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ) سىنىڭ بىلمەگان نىسەنى صورادىڭ سببى نادانلار جملەنىن بىر لولوك مكره
 بولغانلىقى اوچون (قَالَ رَبِّ) نوح عليه السلام ئەيتىدى (أَتَى أَعُوذُ بِكَ) دىستلىكە مېن سىڭا صغىمان (أَنْ أَسْأَلَكَ)
 كىلەچك زىماندە سىنىن صورامدىن (مَا) شول نىسەنى (لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ) اول نىسەنى (صواب يا صواب
 توگىل ايدىكى) مېنىم اوچون بلو يوقىر (وَأَلَّا تَغْفِرَ لِي) واگر بىلمەگان نىسەنى صورادم سببى مېنى
 يارلقاماساڭ (وَتَرْحَمَنِي) دىسى مېڭا رحمت قىلماساڭ (إِكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ) مېن اوزىمە ضرر
 ايتىچىلردن بولورمن (قِيلَ يَا نُوحُ) ئەيتىلدى اى نوح عليه السلام (اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا) كىمەدن تۇش سىن
 بىلردن بولغان سلامتلكە ياقن بولغانىڭ ھالىدە (وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ) واوزەرئىڭا كۆب اېزگولكلر
 بولغان ھالىدە (وَعَلَىٰ أُمَّمٍ) دىسى اىملىرىڭ اوزەرىنە كۆب اېزگولكلر بولغان ھالىدە
 (مِمَّنْ مَعَكَ) سىنىڭ بىرلەن بىرگە بولغان آدملىردن (وَأُمَّمٌ سَمِعْتَهُمْ) دىسى سىنىڭ بىرلەن بىرگە بولغان آدملىردن
 شوندى اىملىر باردىر آلارنى دىنپادە فائىدەلەندىرىمىز (ثُمَّ يَمَسُّهُمْ) مونىڭ ھۆكۈمەدە آلارنى تونار (مِنَّا) بىزنىڭ
 طرفدىن (عَذَابٌ أَلِيمٌ) آخىرىدە رىجەتكۈچى عذاب (تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ) بىر نوح عليه السلام قەسى غىب
 خبىرلىرىدىن (نُوحِيهَا إِلَيْكَ) اول غىب خبىرلىرىنى اى مېمەدە ئىلمە سىڭا وحى قىلورمىز (مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا إِنَّتَ)
 اول غىب خبىرلىرىنى سىن بلور بولمادىڭ (وَلَا قَوْمُكَ) دىسى قومىڭدە بلور بولمادى (مَنْ قَبْلَ هَذَا) بىر
 قرآندىن لك يەنى قرآن بىرلەن وحى قىلورمىزدىن لك (فَأَصْبِرْ) بىس اى مېمەدە ئىلمە سىڭا پىغىبىرىڭ شىقتە
 دىسى قومىڭنى رىجەتووينە صبر قىل (إِنَّ الْعَاقِبَةَ) دىستلىكە دىنپادە دىنپادە سعادىتە آخىر ھالىدە اېرىشو
 (لِلْمُتَّقِينَ) كىفردن وگناھلاردن صاقلانغۇچى آدملىرگە در (وَأَلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا) دىسى عاد قىبىلە سنە
 نردە بىلرى ھود عليه السلامنى يىبەردىڭ (قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) ھود عليه السلام اى قوم اللھغە عبادت
 قىلىڭىز (لِلَّهِ بَرْلەڭىز) دىب ئەيتىدى (مَا لَكُمْ مِنْ آلِهِ عِزَّةٌ) اى قوم سىزنىڭ اوچون بىر اللھدن باشقە مەبۇد
 يوقىر (إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُقْتَرُونَ) توگىلسىز صىملىرى مەبۇد — دىتوگىز سببى مگر اللھغە افقرا قىلورچىلار سىز
 (يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ) اى قوم مېن سىزدىن اللھنىڭ بىرلىڭنى اۋىرە تووم اوزەرىنە صورامىم
 (أَجْرًا) خىمت ھىلى (ئوابىلى) (إِنْ أُجْرِي) توگىلدر مېنىم سىزگە توھىد اۋىرە توومنىڭ ئوابى (الْأَعْلَىٰ الَّذِي)

مگر شول الله نك ادره رينه در (فَطَرَنِي) ياراندى اول الله تعالى ميني (اَفَلَا تَعْقُلُونَ) عقلگىنى استعمال قىلار ب نكر قيله يىسىمى اگر فكر قىلساگز ايى حقيقتده بولغان آدم برلهن باطللقده بولغان آدم آراسلى هم خطانى صواب دن آيرر ايدگىز (وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ) دغى هود (عليه السلام) نه يىدى اي قوم رىگىزمن گناهلارنى يارلقاساقى ابسته گىز (ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ) مونك صولنده الله غه توبه قىلگىز يعنى توبه سببلى الله غه ياقن برادر غه طرشكز (يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ) الله تعالى سزگه يغمورى ييبه رر (سُدْرًا) طونوش برسى آرتىدان برسى بولغانى حالده (وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ) دغى الله تعالى سزگه اوزگىزنىك مؤتكزگه ينه مال وبالالار برلهن قوتى آرتدر (وَلَا تَقُولُوا) دغى مين اؤنده گان نرسه دن (توحيد دن) يوز دوندرمه گىز (مُجْرِمِينَ) مشرك لىككز اوزه رنده هيشه بولغانكز حالده (فَالْوَا) نه يىدىلر هود عليه السلام نك قومي (يَاهُودُ) اي هود (مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ) دعوا گنك درستلىگى اوزه رينه دليلنى كىتمه دك ديو افراط دشمانلقارىدان هود عليه السلام نك معجزه لر ينى انكار قىلغانلار (وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا) وبى معبودلرمنى قويوچى نوگلمز (عَنْ قَوْلِكَ) سىنك سوزك اوچون (وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ) دغى بىز سىكا ايمان كىتموچى نوگلمز (إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ) بىز هيچ نرسه نه يته بىز مگر سىكا ايرشدى ديوتد بقمىز (بَعْضُ آلِهَتِنَا) معبودلرمنىك بعضى (بِسُوءِ) ياوزلق برلهن يعنى معبودلرمنى سوگووك سببلى سىكا ديوانه لى ايرشدى شونك اوچون مين بىغىمىر ديوب يوق سوزلر سويله ب يوزرسن ديوب نه يقمىز (قَالَ) هود عليه السلام قومده نه يىدى (إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ) مين اوزمه الله تعالى نى شاهد قىلام (وَأَشْهَدُوا) وسزده سىكا شاهد بولگىز (إِنِّي بَرِيءٌ) درستلىكده مين بىزگوچى مين (مَا أَنتُمْ بِكُونَ) سزنىك الله غه شريك قىلوگىزدان (مَنْ دُونَهُ) الله دان باشقنى يعنى مين اوزنىك سزنىك معبودلرگىز دن بىز ووبه الله نى شاهد قىلام وسزده مينم معبودلرگىز دن بىز ووبه شاهد بولگىز (فَكَيْفَ يُؤْتِي جَمِيعًا) بس ميني هلاك ايتوده جيياغانكز حالده ييله قىلگىز (ثُمَّ لَآتِنظُرُونَ) مونك صولنده سىكا مهات بىرمه گىز هلاك ايتگىز هود عليه السلام قومنى خورلاب مينم معبودلرگىز دن بىز ووبه شاهد بولگىز هم ميني مهلت بىرمى هلاك ايتكز ديوب امر قىلدى قومىنىك جانسز هيچ فائده وضرر قىلواغى كرچلرى بىتمه گان معبودلرىنىك معبودلر بولماوندنه سببه لرى قالماسون اوچون چونكه قومىنىك شول قدر هلاك ايتوگه افتاق برلهن طرشوبده هيچ قوتلرىنىك يىقمه وى هم معبودلرىنىك هود عليه السلام نى اوج آنهارى البته اوزلرىنىك ومعبودلرىنىك عجزلرندن كيله (إِنِّي نَزَّلْتُ عَلَى اللَّهِ) درستلىكده مين الله غه اشلرمنى تابشردم (رَبِّي وَرَبَّكُمْ) اول الله مينم و-سزنىك رىكزدر يعنى سز بلؤن قوتكزى صرف قىلار ميني هلاك ايتوگه طرشا گىزده سىكا هيچ ضرر قىلا ايمىز چونكه هر نرسه گه قادر بولغان الله غه اشلرمنى تابشردم (مَنْ دَاهَةً) بىرده يوزى تدرغان هيچ جان ايدىسى يوقدر (الْأَهْوُ أَخَذَ بِفَأْسِئَتِهَا) مگر بولدى: اول الله تعالى اول جان ايدى-سىنىك ما گلابىدان توتوچىسى يعنى آسكار خويىدر (إِنَّ رَبِّي) درستلىكده مينم رىم (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغرى يول اوزه رنده در يعنى رىم حلقده

وعدللكه در اوزينه ايمان كيترنگن آدمى ضائع ايقمهس ظالم آدمى عذابسز قالمراس (فَلَنْ تُولَّوْا) بس اگر ايماندان بوز دوندرسه كز (فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ) بس تعقيق مين سزگه ايرشردم (مَا) شول نرسه نى (أَرْسَلْتُ بِهِ) مين اول نرسه برلهن بييه رلشش بولدم ابدى (الْيَوْمَ) سزگه يعنى مين اوزمه واجب بولغان خدمتى اوتددم كيهيلىك قيلمادم سزگه عذر فالهادى (وَيَسْتَغْفِرُ رَبِّي) ربه سزنى هلاك قيلورده سزنگ اورنگزغه قوبار (هُوَ مَا غَيْرَكُمْ) سزذن باشقه قوملى (وَلَا تُضْرَوْنَ شَيْئًا) ايمانندان بوز دوندرو سببلى اللهغه هبچ نرسه ضرر قيلماسسز (أَنْ رَبِّي) درستلكه مينم ربهم (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ) هر بر نرسه اوزرينه صافلاوچى در يعنى هر قابوگزنك عمللرينى بسور جزا بيرودن غافل بولماس (وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا) هود قومغه عذاب برلهن امرمز كيلگان زمانده (نَجَّيْنَاهُودًا) هود (عليه السلام) نى عذابدان قوتقاردق (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخى ايمان كيترگان آدمارنى هود برلهن برگه قوتقاردق (بِرَحْمَةٍ مِنَّا) اوزمزدن بولغان رحمت سببلى * ايمان كيترگان آدم لرنك جمعى دورت ملك ابدى ديگانلر (وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ) هودنى هم ايمان كيترگان قومنى قاطى والوغ عذابمن قوتقاردق يعنى اسسى جيل برلهن عذابمن جيل هود قومى نك بوزونلارندن كرب دبرلرندن هغار بولدى ديگانلر بو آيتنه هود عليه السلام قومنى عذابمن قوتقارودان مراد دنيا و آخرت عذابندان قوتقارو هم بو آيتنه اشارت بار هود عليه السلام نك ايمان كيترمدگان قومى نك دنياده هلاك بولولارى كينى آخرنده هم عذابده بولولارينه (وَتِلْكَ عَادٌ) بو ذكر قيلنغان قبيله عاد قبيله سيدر (جَعَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ) ربلرى نك آيتلرينه انكار ايقديلر (وَعَصَوْا رُسُلَهُ) دخى الله نك رسوللرينه گناهملى بولديلار بر رسولگه بوى صونماو بتون رسولگه بوى صونماو حكمنده چونكه ايقار هر بر رسولگه بوى صونو برلهن مأمورلر (وَاتَّبَعُوا) دخى بو قبيله (توبه نلرى) ايبهرديلر (أَمْرُ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ) هر هر حقه دشمن بولغان متكبرلرنك قوشقان سوزلرينه يعنى ايمانغه اؤنده گلن كشيگه ايبهرمينه كفرگه اؤنده گلن آدملرگه ايبهرديلر (وَاتَّبَعُوا فِي هُنَّ الدُّنْيَا لَعْنَةُ) عاد قبيله سنه بو دنياده لعنت ايبهرنلمش بولدى (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخى قيامت كوندنه لعنت ايبهرنلمش بولدى (أَلَا) آگاه اولكز (أَنْ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ) درستلكه عاد قبيله سى ربلرينه كافر بولديلار (أَلَا) آگاه اولكز (بَعْدَ الْعَادِ قَوْمُ هُودٍ) هود قومى بولغان عاد قبيله سنه الله نك رحمتنمن يرافاق (هَلَاكُكُ) بولسون (وَأَلِي نُوذٍ أَخَاهُمْ صَالِحًا) دخى نمود قبيله سنه فرده شلرى صالح عليه السلام نى بمغبر ايتب بييه ردك (قَالَ) صالح عليه السلام نه يندى (يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) اى قومم اللهغه عبادت فيلكز يعنى الله نى برله كز (مَا لَكُمْ مِنْ اللَّهِ غَيْرُهُ) سزنگه ن بر الله دان باشقه معبوديوقدر (هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ) اول الله تعالى سزنى بييردن ياراتدى چونكه آدم عليه السلام نى هم آدم عليه السلام نك نسلى ياراطلغان نطفه لرنك ماده لر بلى توفراق دان ياراتدى (وَأَسْتَعْمِرَكُمْ فِيهَا) دخى سزنى بييرده عمر كيتيرندى (فَأَسْتَغْفِرُوهُ) بس ايمان كيتيرب كفرگزنى الله دان هغو ايعونى ايسنه كز (ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ) مونك صونكده اللهغه عبادت برلهن قايتكز (أَنْ رَبِّي) درستلكه مينم ربهم (قَرِيبٌ مُجِيبٌ) رحمتى ياقندر هم دعا قيلوچينك دعاسنى قبول ايتوچييدر

(قَالُوا) ئەيىدىلەر صالح عليه السلامنى قولى (بِإِصْحٰحٍ) اى صالح (فَدَكَّنَتْ فِينَا مَرْجُوًّا) تەقئىق بىزنىڭ آرا مۇزدە باش بولۇوك اميد اينلگان آدم بولدىڭ (قَبْلَ هٰذَا) سىندىن بېغىبىرلىك دەواسى ودىن گە اۇندە وصادر بولمىدىن الىك چونكىه آرا مۇزدە فكرلى وتوغرى بىرىچى آدم ايدىڭ اما بواشكىدىن صوك اميد كىسلىدى (أَتَنَاهَا أَنْ نَعْبُدَ) بىزنى عبادت قىلوومۇزدان طبىياسونمى (مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) آنالارمۇ عبادت قىلغان نىرسەدىن (صنم لارغە عبادت قىلودان) (وَأَنَّا لَفَى شَكًّا) دىنى درىنلىكىدە بىز شىككەمۇز (مَا) شول نىرسەدىن (تَدْعُونَا إِلَيْهِ) سىن بىزنى اول نىرسەگە اۇندەرسىن يعنى سىن بىزنى توحىد كە ھم صنم لىر عبادتىدىن بىىزوكە اۇندىسون لىكن بىز شىككەمۇز (مُرِيبٍ) ھىران بولۇغە تۇشروچى شىككەمۇز (قَالَ يَا قَوْمِ) صالح عليه السلام ئەيىدى اى قومم (أَرَأَيْتُمْ) خېرىبىر ئىزمىكا (أَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيْتَةٍ مِنْ رَبِّي) اگرمىن دعوى قىلغان نىرسەملىڭ درىنلىكى اوزەرىنە رىبىدىن دىلىل اوزەرىندە بولسام (وَأَتَانِي مِنْهُ رَحْمَةٌ) دىنى رىبم مىكا اوز طرفىدىن رحمت (بېغىبىرلىك) بىرسە (فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ) بس كم ياردەم بىرىرمىكا اللەنىڭ عذابىدىن قۇتقارۇغە يعنى كم مىلى اللەنىڭ عذابىدىن قۇتقارار (أَنْ عَصَيْتَهُ) اگرمۇ رىبە ھى قىلغان نىرسەسنى اىرىشىرىدە ھم شىركىن طبىيودە گناھلى ھم بوى صونماوچى بولسام (فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ) بس اى قومم سز آنالارمۇ عبادت قىلغان نىرسەدىن بىزنى طبىياسونمى دىگان سوز ئىز بىرلەن مىكا آرتىرما سز مىنم اوز ئىزنى خسارت وھلاكت كە نىسبەت بىىرومىدىن باشقەنى (وَيَا قَوْمِ) دىنى صالح عليه السلام ئەيىدى اى قومم (هٰذِهِ نَافَةُ اللَّهِ) بواللەنىڭ آناتوسىنىر (لَكُمْ آيَةٌ) سزنىڭ اوچون علامت ومىجىزە بولغان حالدە (فَتَرَوْهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ) بس بوتوھنى اختىيارىدە قوبىكز اللەنىڭ بىرىندە آشاسون (وَلَا تَمْسُوْهُا بِسُوْءٍ) وبوتوھگە ياوزلىق بىرلەن توتقونما ئىز يعنى بوغازلاما ئىز (فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ) بس اگرم بوتوھنى بوغازلاما ئىز سزنى ياقىن بولغان عذاب توتار (فَعَقَرُوهَا) بس صالح عليه السلامنى قولى توتوھنى بوغازلاما ئىز (فَقَالَ تَمَقَّعُوا فِي دَارِكُمْ) بس صالح عليه السلام قومىدە ئەيىدى دىنيادە بولغان يورطىكۇزدە فائىدەلەنكز يعنى ئۇيلىكۇزدە تركلك ايدىكز (ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) اوج ككون يعنى چەارشىبە پنچىشىبە جىمە ككون (ذٰلِكَ وَعَدَّ غَيْرَ مَكْنُوبٍ) بووعدە يالغان بولماغان راست وعدەدر (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا) بس صالح قومىدە عذاب بىرلەن امرمۇ كىلگان زماندە (نَجَّيْنَا صَالِحًا) صالح عليه السلامنى عذابىدىن قۇتقاردى (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دىنى صالح بىرلەن بىرگە ايمان كىتىرگان آدملىرىنى قۇتقاردى (بِرَحْمَةٍ مِنَّا) اوزمۇزدىن رحمت سىبىلى (وَمَنْ غَزَى يَوْمَئِذٍ) دىنى صالحنى ھم ايمان كىتىرگان قومىنى بوكوننىڭ رسوالقىدىن قۇتقاردى بىز يعنى طاوش بىرلەن ھلاك بولۇدان (أَنْ رَبَّكَ) اى محمد عليه السلام درىنلىكىدە سىنىڭ رىبىڭ (هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ) اول رىبىڭ ھىر نىرسە اوزەرىنە كوچى بىتىكۇچىدىر ھم ھىر نىرسە اوزەرىنە خالىدىر (وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا) دىنى ظلم قىلغان آدملىرىنى توتدى يعنى ايمان كىتىرەمۇگان صالح بېغىبىر قومىنى (الصَّيْغَةَ) طاوش يعنى جىبرا ئىل عليه السلام ئىچىرىدە كلىسى بىرىولى ھلاك بولدىلار (فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَانِحِينَ) بس تىزلىرىدە چوككان لارى حالدە يورطالارنىدە مېقىلار بولۇپ ھورلىدىلار (كَأَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا)

گويا كه يورطلارنده نورمانغان كى بولدىلار (الآ) آگاه اولكز (انْ تُؤدَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ) در سئلكنه
 ئمود قبيلهسى ربلر يند كافر بولدىلار (الآ) آگاه اولكز (بُعْدًا لِمُؤَدٍ) اللهنك رحمتندن براقاق
 (هلاكلك) ئمود قبيلهسنه در (وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا) وتعتبق بزنگ رسولرمز (فرشتهلرمز) كىلدى
 (ابراهيم) ابراهيم عليه السلام كه (بالبشرى) سؤيونچ خبر برلن يعنى اسحاق هم آنك صؤكند يعقوب عليه
 السلام نك دنياغه كيلووى برلن ياكه او ط عليه السلام نك قومينك هلاك بولووى برلن (قَالُوا سَلَامًا) بوفرشتهلر
 ابراهيم عليه السلام كه سيكنا سلام بولسون ديدىلر يعنى «سَلَامٌ عَلَيْكَ» ديدىلر (قَالَ سَلَامٌ) ابراهيم عليه السلام
 نه يتدى سز كه سلام بولسون ديب يعنى «وعليكم السلام» ديدى (فَمَالَبَتْ) بس ابراهيم عليه السلام دن كچكمه دى
 (انْ جَاءَ بِعَجَلٍ حَنِينٍ) قوزوغان بوزاو ايننى كيقومه كلگى يعنى بيك نيز كيتردى (فَلَمَّا رَأَى آيَاتِهِمْ) بس
 ابراهيم عليه السلام فرشتهلرنك قوللاريني كورگان زمانك (لَأَنْصَلُ إِلَيْهِ) بوزاو ايتينه ايرشمس كورگان زمانه
 يعنى طعامغه فرشتهلرنك قوللاريني صوزماغانلاريني كورگاج (تَكَرَّهُمْ) فرشتهلرني مكروه كوردى (وَأَدَّجَسَ
 مِنْهُمْ خَبْرَةً) دخى فرشتهلردن قورقووينى ياشردى يعنى قورقدى لىكن قورقغانلغنى بلدرمه دى (قَالُوا لَأَنْخَفُفَ
 فرشتهلر ابراهيم عليه السلام نك قورقغاننى هلگان زمانه نه يقدىلر اى ابراهيم قورمه (إِنَّا أُرْسَلْنَا
 إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ) در سئلكنه بز لوط قومنه بيجه رلىش بولدى يعنى لوط عليه السلام قومنى هلاك قىلور اوچون اما
 طعامكنا قول صوزماومز چونكه برفرنهلر آشاميهز (وَأَمْرًا نُهُ قَائِمَةً) دخى ابراهيم عليه السلام نك خانونى پرده
 آرطنه تورادر ايدى (فَضَحَّكَتْ) بس قورقو كيتو سببلى ياكه بسوزوق قومنى اللهنك هلاك قىلووى
 سببلى شادلانوروندان كولى ياكه فكرى نك توغرىلغى ظاهر بولدىدان كولى چونكه ابراهيم عليه السلامه
 خانونى نه يقه ايكان بولوط قومنه عذاب اينر عذابدان قوتلوني اللهدان صوراغانده لوطنيدنه قوش ديب
 (فَبَشَّرْنَاهَا بِاسْحَاقَ) بس ابراهيم نك خانونغه اسحاق عليه السلام نك دنياغه كيلووى برلن سؤيونچ بىردك
 (وَمَنْ وَرَاهُ اسْحَاقَ يَعْقُوبَ) دخى اسحاق صؤكند يعقوب عليه السلام نك دنياغه كيلووى برلن سؤيونچ
 بىردك يعقوب عليه السلام اسحاق عليه السلام نك بالاسى (قَالَتْ) نه يتدى ابراهيم نك خانونى (يَا وَيْلَقَا) اى
 ميلم عجب اشم (أَلَمْ نُوَاثِنَا عَجُوزًا) ايامين بالاتوغدر رممى مالبوكم مين قارچمن بووقنده حضرت ابراهيم نك
 خانونى توقسان ياشنده بعض سوزده توقسان توقز ياشنده ايدى ديگانلر (وَهَذَا بَعْلَى شَيْخًا) دخى
 بوزوجم ابراهيم عليه السلام قارت بولغان حاله بووقنده ابراهيم عليه السلام بوز ياشنده بعض روايتمه بوز
 يكرمى ياشنده ايدى ديگانلر (إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ) در سئلكنه بووقدر ياشكه ايرشكان قارت برلن
 قارچقدان بالا بولو عادتده البته عجب فرسه در گرچه اللهنك قدرته قاراغانده عجب بولياسده (قَالُوا)
 نه يتدىلر فرشتهلر حضرت ابراهيم نك ساتونينه (اتَّعَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) اللهنك امرندن عجبله نه سنى (رَحِمَتُ اللَّهُ
 وَبَرَكَاتُهُ) اللهنك رحمتى هم بركتلىرى (عليكم) سز نك اوزه ركز كه در (أَهْلَ الْبَيْتِ) اى ابراهيم نك توى اهلى
 بيغى بركك تويينك هم معجزه واقع بولغان اورنك اهلينه عادتده بولم اغان اش عجبله نه تورغان نرسه توكل
 (إِنَّهُ سَمِيعٌ عَمِيمٌ) در سئلكنه اول الله تعالى مراشده مافتاوليدىر هم بيك الرغدر (فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ

ابراهيم) بس ابراهيم دن كيىگان زمانده (الرَّوْع) قورقو (وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى) دخی ابراهيم گ. قورقو اورنده سۇبونچ كىلىگان زمانده (يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوط) لوط قومی حقنده ابراهيم فرشته لرمز برلهن جدال قىلوشور (نزاع له شور) بولدى يعنى لوط قومنى هلاك قىلساگز اول قوم اچنده لوط (عليه السلام) ده بار آنى نيشليسز ديب جدال قىلدى (ان ابراهيم) درستلىكده ابراهيم (عليه السلام) (لَعَلَّيْم) آشقى تورغان شفقلى آدمدر (اواه) كوب آه قىلوي و مسرتله نوجويدر (مُنِيب) اللهغه قايتموچيدر (يا ابراهيم) اي ابراهيم ديوفرشته لر ئه يقديار (أعرض عن هذا) بو ققموشودن يوز دوندر (انه) درستلىكده شأن (فَنَجَّاءُ أُمَّ رَبِّكَ) تعميق لوط (عليه السلام) قومنى هلاك ايقوبرلهن ربكلك امرى كىلدى (وَأَنَّهُمْ) دخی درستلىكده لوط قومی (آتيهم) لوط قورمنه كىلىگوجويدر (عَذَابٌ غَيْرُ مُرْدُودٍ) جدال برلهن قايتارلمش بولمى تورغان عذاب (وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا) اياچى فرشته لرمز لوط (عليه السلام) غه كىلىگانلرى زمانده (سَاءَ بِهِمْ) لوط (عليه السلام) بو اياچىلارنىڭ كىلورى سببلى قايغردى (وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا) دخی بو فرشته لرنىڭ كىلورى سببلى كوكرك يوزندن طار ايدى يعنى كوكركى طار بولدى (وَقَالَ هَذَا يَوْمَ عَصِيبٍ) دخی لوط (عليه السلام) ئه يتدى بوكون قاطى و آغر كوندر ديب (وَجَاءَهُ قَوْمُهُ) دخی لوطنىڭ قومی فرشته لر كىلىگاننى بلگاج كىلدى (يَهْرَعُونَ) آشقانلارى حالده (أَلَيْهَ) لوط عليه السلام گه (تؤيبينه) (وَمَنْ قَبْلُ كَانُوا) لوط عليه السلام قومی فرشته لر كىلمه سن بورون بولدىلار (يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ) ياوزاشلرنى اشلر بولدىلار يعنى لوطه قىلور بولدىلار فرشته لر كىلىگاننى بلگاج هم شول نيت برلهن كىلدىلر (فَأَلَّا يَأْتُوا) لوط عليه السلام ئه يتدى اي قوم (هَؤُلَاءِ بَنَاتِي) مۇنه بۇلار قىلارم قىلارمنى جقتله كىز دىدى موندان لك حضرت لوطنىڭ قىلارمى قومی صوراساده قباحتنلك لرى اوچون هم كفائت يوفلق اوچون بىرميدر ايدى اما قوناقلارنىڭ حرمىنى صاقلو اوچون بىرمه گه راضى بولدىلار (حضرت لوطنىڭ شريعتده مسلمدى كافرگه نكاهلە مك درست بولغان) ياكه قىلاردان مراد قومىنىڭ اوزلرىنىڭ خانونلارى چونكه هرهر بىغىبر تربيه و شفقت جهتتىن امقنه آتا بولا بىغىبرنىڭ خانونى امقنىنىڭ خانونلارىنه آنا بولدىكى كىي (هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ) قىلارم لوطه قىلوغه قاراغانده سزنىڭ اوچون پاگره كدر (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس لوطه قىلوده الله دان قورقكز (وَلَا تُخْزَوْنَ فِي ضَيْفِي) دخی قوناقلارم آلدنده مېنى رسواي قىلماگز چونكه كشىنىڭ قوناغى رسواي ايتوعين خوجه نى رسواي ايقوبولا (الَيْسَ مِنْكُمْ) سز لردن يوقمى (رَجُلٌ رَشِيدٌ) توغرى ويغشى اير (قَالُوا لَقَدْ عَلِمْت) لوط عليه السلام نىڭ قومی ئه يقدىلر اي لوط تعميق سين بلىنىڭ (مَالَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقِّ) بىزنىڭ اوچون سىنىڭ قىلارمىنىڭ حق و حاجت يوقلىنى يعنى بىزگه قىلارمى حاجت توكل (وَأَنْتَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ) دخی درستلىكده سين بىزنىڭ نرسه نله گانه زنى بله سن بىزگه ايرلر كىره كى (قَالَ) لوط عه م ئه يتدى (لَوْ أَنَّ لِي بَكْم قُوَّةٌ) اگر مېنىم اوچون سزگه قدرت بولسه ايدى (أَوْ آدَى إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ) ياكه مېنى قاطىلغده طاغ كىي بولغان قبيله گه قوشلو مكن بولسه ايدى يعنى اگر مېنىم سزنى بىبهررگه اوزم نىڭ قوتىم بىتسه ايدى ياكه ايكىنچى بىر قبيله گه قوشلوب آلا سببلى سزنى بىبهررگه قوتىم بىتسه ايدى البته سزنى قاولاب بىبهرر ايدىم لىكن

موندی مادی قوت مبدعه بوق حضرت لوط قومی فرشته لرگه باوز قصد برلهن کیلگاج قابقاسنی بیگه دی قابقانک اچکی یاغندان قومی برلهن نچقرشدی وقومنه وعظ قیلدی قومی هیچ قهول اینمه دیلر قیما آشا کره باخلادیلار حضرت لوط بیگ خفاغه توشدی فرشته لر حضرت لوطنک خفاغه توشدکنی بلگاج اختیار لارینه قوی هیچ ضرر قیلا آلماسلار دیلر نیتنه که الله تعالی ته بنه (قَالُوا يَا لُوطُ) فرشته لر نه یتمیلر ای لوط (انَارُ لُ رَبِّكَ) در سئاسکده بزربکنک ایلچیلریمز (لَنْ يَصُورُوا إِلَيْكَ) قومک سیکلر ایتوگه ایرشه سلر دیوشوندان صولک لوط علیه السلامک قومی کردیلر حضرت جبرائیل قاناطی ایله صوقدی همه سی کوز سز بولدیلار بیگ قورقوب لوط توشیده سهر چیلار بار دیوب چغوب کیندیلر (فَأَسْرَبْنَا إِلَيْكَ) بس اهاک برلهن سیر قیل (بِقَطْعِ مِنَ اللَّيْلِ) کچمن بر کیسه گنده (وَلَا يَلْتَفَتُ مِنْكُمْ أَحَدٌ) سزدن هیچ برگز سیر قیلنی قالماسون یا که آرطه نه بله نب قاراماسون (الْأَمْرَ أَتَىكَ) مگر خاتونک برلهن سیر قیلنه (أَنَّهُ مُصِيبُهَا) در سنلکده شان اول خاتونک ابر شوچندر (مَا أَصَابَهُمْ) قومک ایرشکان نرسه هلاکک حضرت لوط قومینک هلاکت وقنی قایچان دیدی شوندان صولک فرشته لر نه یتمیلر (إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ) در سنلکده قومک هلاک بولو وعده لری طاک وقتندر (الْبَسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ) طاک یا قن توگامی دیدیلر بوسوزنی حضرت لوط هلاکک وقتنی آشفدر غاج نه یتمیلر (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا) بس لوط قومنه عذاب برلهن امرمز کیلگان زمانه (جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَاقِمًا) فرشته لرمز سبیلی لوط قومینک قریه لرینک اوستنی آست قیلدی حضرت جبرائیل لوط قومینک قریه لرینک آستنه قاناطنی طغوب کولکه کوتهردی مونک صونکده نه یله ندر ب قابلادی دیگانلر (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا) دخی لوط قومینک قریه سی اوزرینه یاغدر دق بز (حِجَابًا مِنْ سَجِيلٍ) او طمدن قزدر لغان طاشلارنی (مَفْضُودٍ) لوط قومینک عذاب او چون حاضرله نگان طاشدن (مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ) ای محمد (علیه السلام) ربک ضرورنه عذاب او چون علامتله نمش بولغان حالده اول طاش یعنی علامتله نگان حالده یاغدر دق (وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ) واول طاشلار یعنی یاغدر و ظلم قیلوچیلاردان بس براق توکلدر یعنی هر بر ظالم که ظلمی سبیلی طاش یاغدر لسه براق اش توکلدر بر آیتنه هر ظالم که وعید بار (وَالِي مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا) دخی مدین ابراهیم علیه السلام اوغلی مدین بالالاری اهلنه قرده شلری شعیب علیه السلام فی پیغمبر ایقوب یبدرک (قَالَ) شعیب علیه السلام نه یتمدی (يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) ای قوم اللهغه عبادت قیلکز یعنی اللهنی برله نمز (مَا لَكُمْ مِنْ آلِهِ غَيْرُهُ) سزنگ او چون الله دان باشقه معبود بولمادی (وَلَا تَتَّقُوا الْكَيْدَ وَالْوَيْزَانَ) دخی کیل (صاوت برلهن) هم وزن (أَغْرَقَ) برلهن اولچه گانه کیتمه نمز دیر شعیب علیه السلام اول هر اشنگ باشی بولغان توحیدک قومنی اؤنده دی صرگزه عادت اینکان اولچه وده خیانتلرندن طیمدی (إِنِّي أَرَاكُمْ بِغَيْرِ) در سنلکده مین سزنی ایزگولکده (بایلقده) کوره من یعنی سزنگ بایلقکز بار اولچه وده خیانت قیلوب کشی حقینی آشاو سزگه تیش توکل (وَأَنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ) دخی مین سزنگ اوزرگزه قورقان (عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ) بتون آدمنی چولغاب آلرچی قیامت کونینک یا که هلاک اینوچی کوننک عذابندن (وَيَا قَوْمِ) دخی شعیب علیه السلام نه یتمدی ای قوم (أَدْرُوا

الْمَيْمِئَاتِ وَالْمِيزَانِ) كپیل برلهن دخی دزن برلهن اولچه وده کامل قیلکیز (بِالْقِسْطِ) توغریلق برلهن (وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَمْثِيًا هُمْ) دخی آدملرنک نرسه لر یلی کیممه کز (وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ) دخی بپرده بوز وقلق قیلغان حالده یورمه کز یعنی اوغزلاد وپول کیدو هم طالاد کبی اشلرنی قیلما کز (بَقِيَّتُ اللَّهِ غَيْرَ لَكُمْ) الله تعالی نك حلال قیلوب قالدرغان نرسه سی سرنك اوچون ایرگورد کمر (أَنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز میم سوزمه اوشانوجیلاردن بولسا کز (وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ) ومین سرنك اوزه رگزه صانی توگامن یعنی مین سرنی قباحت اشلردن صاقلی آلمیم (قَالَ أَيْ شَعِيبُ) شعيب عليه السلام نك قومی شهیدیلر ای شعيب (أَصْلُوتُكَ تَأْمَرُكَ) سینك نماز کیمی سیکنا قوشه (أَنْ نَنُرُكَ) برنك قویماقلغیز برلهن (مَا يَعْيبُ آبَاؤُنَا) آنلارمز عبادت قیلغان نرسه نی (وَأَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا) یایسه ماللارمزده قیلماقلغیزنی قویو برلهن (مَأْنِشَاءُ) تله گان نرسه مزنی شعيب عليه السلام کوب نمازاد قویوی بولغان شونك اوچون قومی کوب نمازاد قوغانغهمی سین بزگه معبودلر بزمگه عبادت قیلونی قویوغه یا که اوز ماللارمزده تله گانمزچه تصرف قیلونی قویوغه قوشاسون دبیدیلر البته سینك قوشو وگنك سیبی نماز بولماسقه کیره ک باشقه وسوسه بولورغه کیره ک دبیدیلر (أَنْكَ) درسنلکسه سین ای شعيب عليه السلام (لَأَنْتَ الْعَلِيمُ الرَّشِيدُ) البته سین شفقتلی سن هم حق وحققلده سن «بوسوزنی خورلاب شهیدیلر» (قَالَ يَا قَوْمِ) شعيب عليه السلام شهیدی ای قوم (أَرَأَيْتُمْ) خبر بیرگز میکا (أَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيْتِنَا) اگر مین دعوی قیلغان نرسه اوزه رینه دلیلده بولسام (سَنَرَبِّي) ربمن (وَرَزَقْنِي مِنْهُ) دخی ربم اوزننن ایرشدرسه میکا (رَزَقًا حَسَنًا) کورکام رزقنی یعنی ربم میکا روحانیت و جسمانیت سعادتنی ایرشدره توروب وحی قیلغان نرسه سنده میکا خیانت ممکن بولورمی؟ البته ممکن توکل (وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ) دخی مین سزگه خلافت قیلونی تله میم (إِلَىٰ مَا) شول نرسه نی قیلوغه آوشقانم حالده (أَنْهَآكُم عِنْدَ) اول نرسه دن سرنی طیدم یعنی سرنی طیلغان نرسه نی اوزم قیلوچی توکلن (أَنْ أُرِيدُ) تله میم مین (إِلَّا الْأَصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ) مگر قوت مین کیلگان قدر سرنی اصلاح قیلونی (خلاقلارگزنی نوزه تونی) تلیمن یعنی سزگه معروف برلهن قوشوومن مقصودم هم سرنی ناچار اشلردن طیبوومدان مقصودم اصلاحدر باشقه نرسه توکلدر البته سزده اصلا صلاح یوق مین سزگه ادرج نورلی حقنی رعایه قیلر برلهن امر قیللم اول حق الله نی ایکنچی اوز حقگزنی اوچونچی بلده لر حقینی (وَمَا تَوْفِيقِي) حقغه ایرشور اوچون مینم سرفق بولوردم توکلدر (إِلَّا بِاللَّهِ) مگر الله نك یار همی برله ندر (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول الله اوزه رینه اشلرنی طابشردم مین (رَأَيْتُمْ أَنبِيَاءَ) واول اللهغه قایبورمن مین (وَيَا قَوْمِ) دخی صالح علیه السلام شهیدی ای قوم (لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي) هیگادشه انلکیز سزگه کسب ایتمه سون یوکلهمه سن (أَنْ يُصِيبَكُمْ) سزگه ایرشونی (مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ) نوح علیه السلام قومغه ایرشکان نرسه نك عقلی صوغه غرق بولوب هلاک بولو (أَوْ قَوْمِ هُودٍ) یایسه هود علیه السلام قومغه ایرشکان نرسه نك عقلی چیل برلهن هلاک بولو (أَوْ قَوْمِ صَالِحٍ) یایسه صالح علیه السلام قومغه ایرشکان نرسه نك عقلی طاوش برلهن هلاک بولو (وَمَا قَوْمِ لُوطٍ مِنْكُمْ) وسزلردن

لوط عليه السلام قومی توکلدر (بعبید) یراق یعنی اگر لوط قومندن الگ بولغان قوملرنک حاللرندن عبرت
 آما ساگز لوط قومندن عبرت الکز چونکه لوط قومی سزدن یراق توکلدر بس لوط قومده ابرشکان
 عذاب نك ملى نك سزگه ابرشوویده یراق بولماس (وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ) دخسی قیلغان گناهلارگزدن
 ر بکزدن بارلقاماق ایسنهگز (ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ) مونک صورتده ر بکزگه طاعت برلهن قاینگز (إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ)
 درسئلکده رهم توبه قیلوجیلارغه الوغ رحمت ایبه سیدر (وَدُوْدٌ) هم توبه قیلوجیلارنی دوست کوروجیدر
 (قَالُوا يَا شُعَيْبُ) قومی ته یقهیلر جوابده ای شعیب (مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مَّا نَقُولُ) بس ته بنتکان نرسه دن کوبسیلی
 آکلایمیز آکلایم اولاری عقللارنده و فکرلارنده کیمچیلک اوچون باکه بوسوزنی خورلاب ته پتیلر (وَأَنَا
 لَأُنْرَاكَ فِينَا ضَعِيفًا) دخی بزسیلی آرامزده ضعیف کوره مز بزنگ حقه هیچ نرسه قیلورغه قولسکدان
 کیلهمهس (وَلَوْلَا رَهْطُكَ) واگر بزنگ آرامزده بزنگ ملتمزده بولغان قومک بولماسه ایدی یعنی آلارنگ
 حرمنی صافلاماساق ایدی (أَلَرَجَمْنَاكَ) بزسیلی طاش برلهن آلب ثوتر ایدک (وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بَعْزٌ) بزنگ
 اوزه رزگه سین بیک قدرلی توکل سن (قَالَ يَا قَوْمِ) شعیب علیه السلام ته بندی ای قوم (أَرَهْطَى أَعَزُّ عَلَيْكُمْ
 مِنَ اللَّهِ) مینم قوم سزنگ اوزه رزگه الله دانده قدر لیره کسی مینی قوم حرمنی اوچون ثولتومی قالدر ایزده والله
 رضالقی اوچون مینی صافلامیسز (وَأَتَخَفْتُمُوهُ وَرَأَيْكُمْ ظَاهِرًا) دخی الله فی آرطلارگزغه طاشلانمش ایقب
 توتدگز (إِنَّ رَبِّي) درسئلکده رهم (بِمَا تَعْمَلُونَ فُحِيطٌ) سزنگ قیلغان عملکزی کامل بلگوچیدر (وَيَا قَوْمِ) دخی
 شعیب علیه السلام ته پندی ای قوم (اعْمَلُوا عَلَيَّ مَكَانَتَكُمْ) اوزگرنک حالکز اوزه رینه عمل قیلگز (إِنِّي عَامِلٌ)
 درسئلکده مین هم اوز حالم اوزه رینه عمل قیلوجیمین (سَوْفَ تَعْلَمُونَ) تیز بلورسز (مَنْ يَأْتِهِ) کیمگه کیلور یعنی
 سزگه می میکلای (عَذَابٌ يُغْزِيهِ) کیلگان کشینی رسوای قیلا تورغان عذاب (وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ) دخی کم
 بالغانچی ایدکنی تیز بلورسز یعنی سز یالغانچی مو میلمو (دَارْتَقْبُوا) ومین ته بنتکان نرسه فی کؤتگز
 (إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ) درسئلکده مینده سزنگ برلهن برگه کؤتکوچیمین (وَلَهُ أَجَاءَ أَمْرُنَا) شعیب قومنه عذاب
 برلهن امرز کیلگان زمانده (نَجِينًا شُعَيْبًا) شعیب فی عذابدن قوتقاردق (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخی
 شعیب برلهن برگه ایمان کیترگان آدملرنی عذابدن قوتقاردق (بِرَحْمَةِ مِنَّا) اوزمزدن رحمت برلهن
 (وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا) دخی شعیب قومندن ظلم قیلغان آدملرنی توتدی (الصَّبْعَةُ) طاوش حضرت
 جبرائیل قچقدیده همه سی بردن هلاک بولدی دیگانلر (فَأَصْبَعُوا فِي دِيَارِهِمْ جَائِعِينَ) بس بورطلارنده
 قزلری اوزه رینه چوکانلری حالده ئولکلر بولوب ته وولدیلر (كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا) گویا که بورطلارنده
 تورماغان کبی اولدیلر (أَلَا) آگاه اولسکز (بُعْدَ الْمَدِينِ) مدین اهلنه رحمتدن یراقلق (هَلَاكُكَ)
 اولسون (كَمَا بَعَدَتْ نَهْدُ) نیهته که نهود قبیله سی رحمتدن یراق بولدی (هلاک بولدی) صالح علیه السلام
 قومی بولغان نهود قبیله سید طاوش برلهن هلاک بولدی لکن آلارنگ طاوشی آستلارندان شعیب علیه السلامنگ
 قومی بولغان مدین اهلی نك طاوشی اؤستلرندن بولدی دیگانلر (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى) وتحقیق موسی علیه
 السلام فی پیغه برایتب بیبدرک بز (بِأَيَّانَا) آیتلرهز «تورات» برلهن (رَسُولَانِ مَبِينِ) دخی ظاهر بولغان معجزه لر

برلهن (الی فرعون و ملائکة) فرعونگه هم فرعوننک قومنه بیبهردک (فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ) بس فرعون قومی
 آزعنلقغه چومغان فرعونگه ایبهردیلر حلقغه اونده کوچی مرسى غه ایبهرمه دیلر (وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ)
 وفرعوننک اشى حلق و توغریلی توکل در بلکه آزعنلق و باطللقدر (يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)
 فرعون قیامت کوننده تموغغه کرگنده قومنه الک بولور دنیاده آزعنلقده الک بولغان کبی
 (فَأَزْرُدْهُمُ النَّارَ) بس قومنی اوطقسه کرتر (وَبَشِّرِ الزُّورُودُ) فرعونلر کیلگان اورن
 (تموغ) نی بسوز اورن بولدی چونکه مورد (صو اورنی) که عادتده یوره کلرنی صالقلاندو
 ووصواغانلقنی بیبهرو اوجون کیلنه حالبوکم تموغ مونک خلافتده یوره کلرنی باندر صوصاونی آرندرا
 (وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً) دخی فرعونلرگه بسو دنیاده لعنت ایبهرتامش بولدی (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخی
 قیامت کوننده لعنت ایبهرتامش بولدی یعنی دنیا و آخرت ملعون بولدیلار (بَشِّرِ الزُّورُودُ)
 دارینده لعنتنی باوز بیهرلمش یاردهم بولدی یعنی فرعونلرگه بیهرلگان یاردهم دارینده ملعون بولو
 البته بویاوز یاردهمدر (ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى) بوغبر هلاک قیلنمش قریه لرنک خبرلرننددر
 (نَقَّصُ عَالِمِينَ) ای محمد (علیه السلام) بو خبرنی سیکنا بیان قیلورمز (مَنْهَا قَائِمٌ) بو اهلی هلاک قیلنغان
 قریه لرندن اورلهاغان ایگن کبی باصوب توروجسی بساردر قریه لرلی هلاک قیلنباغان اهلی لرگه
 هلاک قیلنغان بولسه (وَحَصِيدٌ) دخی بو قریه لرنک اورلغان ایگن کبی اثری گنه قالغان لاری باردر
 اگر قریه لرلی برلهن اهلی لرلی برگه هلاک قیلغان بولسه (وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ) بو قریه اهلی لرینی هلاک ابنو
 سببلی بز آلاغه ظلم قبلما دق (وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) ولکن اول قریه اهلی لرلی اوزلرینه اوزلری
 ظام قیلدیلار یعنی اوزلرینه هلاک ایتونی موجب بولغان ایشرنی قیلدیلار (فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ) بس بز
 اهلی لرینی هلاک ایتکن قریه اهلی لرندن موکسز قبلما دی یعنی عذابنی وهلاکتنی بیبهرمه دی (آلَهُمْ
 النَّارُ) شوندی معبودلرنی (يَتَّبِعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) اول معبودلرگه عبادت قیلورلار الله غه عبادت قیلودان
 باشقه (مِنْ شَيْءٍ) هیچ نرسه دن موکسز قبلما دی (لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ) ای محمد (علیه السلام) ربکنک امری
 کیلگان زمانده (وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا تَتَابَعَتْ) دخی اول معبودلر هلاککن باشقه نی اول هلاک قیلنغان
 قومگه آرتدر مادیلار (وَكَذَلِكَ) اوشانداق یعنی ئوتکانده کی قومنی الله نک عذاب برلهن ئوتتوی کبی در
 (أَغْرَبَكَ) ای محمد (علیه السلام) ربکنک ئوتتوی (إِذَا أَنْذَرْنَا قَوْمَكَ) مر قایچان قریه اهلی لرینی ئوتسه (وَهُیَ
 ظَالِمَةٌ) حالبوکم اول قریه (اهلی) ظلم ایلوچی بولسه یعنی ظلم قیلغان حالده ئوتسه (إِنَّ أَخْنَسَ) درستلکده
 ربکنک ئوتتوی (أَلَيْمٌ شَدِيدٌ) رنجتکوچیسر هم قاطیدر (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکده هلاک بولغان امقلرنک
 قصه لارنسه بولغوجیسر (لَا يَبْرَأُ) الوغ عبرت (لَمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ) آخرت عذابندن قورقغان کشی گه
 (ذَلِكَ يَوْمٌ) بو قیامت کونی شوندی کوندر (مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ) بوکون اوچون (کوندر) آدملر جیلمشدر
 (وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ) دخی بو قیامت کونی کوندر اهلی لرلی دخی بیهر اهلی لرلی حاضر بولمش کوندر (وَمَا
 نُؤَخِّرُهُ) بو قیامت کوننی کیچکترمه مز (الْأَجَلَ مَعْدُودٌ) مگر صاندالمش مدت اوچون گنه کیچکترمز (يَوْمٌ

يَاتُ (قيامت كوني شوندى كوندى كىلور اول كون يعنى اول قيامت كوني كىلگان كوندى
 (لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ بِرَفْعٍ وَلَا خَفْوٍ بِمَا لَمْ يُلَاحِظْ أَذْيُنًا مِّنْ دُونِهَا وَلَا يَأْمُرُ بِالسُّعْيِ وَلَا يَنْهَى عَنِ الْعُرْيِ وَلَا يَسْمَعُ الْكَلِمَ الْبُرْءِ وَلَا يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَلَا يَنْهَى عَنِ الْجَوْرِ وَالْحَقُّ يَوْمَئِذٍ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) مگر الله تعالى نك اذنى برلهن گنه سؤيله شر
 (فَمَنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ) بس خلق جهله سندن باردر باوز بولغانلارى دخى ايزگو بولغانلارى (فَأَمَّا
 الَّذِينَ شَقُوا) اما ياوز بولغان آدملىر (فَفِي النَّارِ) بس آلار تموغده در (أَمْ فِيهَا زُفِيرٌ وَشَهِيقٌ)
 ياوزلار اوچون تموغده قاطى وضعيف طارش باردر يعنى بعضى بيك قاطى فحقر بعضى آقرو نراق
 فحقر (خَالِدِينَ فِيهَا) اول تموغده مگكو قالغانلارى حالده (مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ) آخرت كوكلىرى
 برلهن آخرت بيورلىرى هميشه بولغان مدتده ياكه سموات ارضدن فوق برلهن تحت مراد يعنى اوست برلهن
 آت هميشه بولغان مدتده البته اوست برله آستقه زوال كىلمى يايسه بوسوز عر برلر نك نهيلىرىنه
 بقاء بولور چونكه عربلىر ذه بنه لى سموات وارضنك دوامى مدتده سينا كىلمه ديو مرادلارى مگكو
 كىلمه سىزلك بس تابدن تعبىر بولا (الْأَمْشَاءُ رَبُّكَ) مگر تموغده مگكو قالمالار ربك نك تلهوى
 وقتده البته مسلمانلاردن بولغان ياوزلار الله تعالى تله گان وقتده تموغده ان چقاقلار (إِنَّ رَبَّكَ)
 اى محمد درستلكده سىنك ربك (فَعَلَّامٌ لِّمَا يُرِيدُ) تله گان نرسه سنى قىلوچىدر (وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا)
 واما ايزگو بولغان آدملىر (فَفِي الْجَنَّةِ) بس اوچماغده در (خَالِدِينَ فِيهَا) اوچماغده مگكو قالغانلارى
 حالده (مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ) كوكلىرى هميشه بولغان مدتده (الْأَمْشَاءُ رَبُّكَ) مگر اوچماغده
 مگكو قالمالار ربك تلهوى وقتده (عَطَاءٌ غَيْرٌ مَّجْنُونٌ) كىلمهش بولماغان ثوابنى بيولمىش بولدى
 آلاغه بو ابكى ادر نماغى استثنالارده بو آز شجه بولدى ارچون تحقيق قىلار مناسب كورلدى
 اولكى آيتده استثناء عذاب ناره مگكو بولودن چونكه اهل نار اوط عذابنده مگكو بولمىلار بلكه
 صالحلىق برلهن وباشقه تورلى عذابلار برلهنده عذاب قىلنلار ياكه مسلمانلار نك فاسقلارى مستثنى
 بولورلار آلار البته تموغده مگكو قالمىلار كسى تموغده مگكو توكل ديب بولا بعضى مگكو بولماغانده
 چونكه كلان حكمتك زواله بعضى حكمتك زوالى بته بو فاسق مؤمنلر گناهلارى سهى شقى بولسه لارده
 ايمانلارى سهى سعيلىر بولورلار ياكه « مَا » من معنانده يعنى الله تعالى تله گان مقلر مگكو قالماس معنانده
 بولا ايلك صوكتدان تموغده ان چغوب جهلميون اطلالغان فرقه بولالار هم بولارنى اهل جنتنده استثناء
 يارى چونكه كوك بولورلار تموغده بولورلارى سهى جنتده مگكو بولمادىلار ديب بولا ايكجه آيتده
 استثناء نعيم جنتده مگكو بولودن چونكه اهل جنت اوچون جنت دن باشقه الوغراق نعملرده باررؤيه
 الله رضوان الله كىمى ابوهر بره رسول الله دن روايت قىلا هر ايكى آيتده استثناء اهل جنت اوچون ديو
 معناسى بولا گناهلى مؤمن تموغده مگكو قالماي چونكه بو وقت چقاچاق هم اوچماغده مگكو بولمى چونكه
 باشده كشيلىر ايله برره اوچماغده كرسه دى (فَلَا تُكْفِرُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَنْ يَقُولُوا هِيَ نِعْمَتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ عَالَمِينَ) بس اى محمد عليه السلام شكده بولماسين (مَّا
 يَعْبُودُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُودُ آبَاؤُهُمْ) مگر آنلارى عبادت قىلغان نرسه لىزىن آزغىلىق بولورونك (مَا عَبَّوْا) بو مشركلر عبادت
 قىلمىلار (إِلَّا كَمَا يَعْبُودُ آبَاؤُهُمْ) مگر آنلارى عبادت قىلدى كىمى عبادت قىلورلار (مَنْ قَبْلُ) مؤمنن الك

يعنى بولار هم آنالارى شىركىدە بىرلىككە (وَأَنَا لَمَوْتُوهُمْ نَصِيْبُهُمْ) دىنى درىستلىكىدە بىز آلارغە عىبادىتىن بولغان اۋاڭمۇشلىرىنى كىملىك بىررۈچۈمەز (غَيْرَ مَقْضُوعٍ) ادىل اولۇش كىملىكى بولماغان مالىدە (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) وتەتقىق بىزموسى عليه السلام غە تورات كىتابىنى بىردىك (فَاخْتَلَفُ فِيهِ) بىس اول كىتابىدە اخىلاق قىلىدى بەزىسى ايمان كىيىردى بەزىسى انكار ايتىدى شونىڭ كىبى بىو مشركلردە قرآنىدە اخىلاق ايتىدى (وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ) اىگىردە اى محمد عليه السلام رىكئدىن لك بولغان سوز بولمىسە ايتىدى يعنى قىيامت كۈنىدە قىيامت بىررۈ بىرلەن سوز لك بولماغان بولسە ايتىدى (لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ) البىقە بىو مشركلر آراسىدە دىنيادە حكىم قىلىنور ايتىدى (وَأَنَّهُمْ لَفِي شَكِّ مَنَّهُ) دىنى درىستلىكىدە قومنىڭ كافرلىرى البىقە قرآندىن شىككە در (مُرِيبٍ) اخىلاق سىزلىقنى موجب بولغان شىككە در (وَأَنَّ كَلِمًا) دىنى قومنىڭ اخىلاق قىلىنغان مۇمىنلر بىرلەن كافر لردن ھەر بىرسى (لَمَّا لِيُؤْفَيْتَهُمْ رَبُّكَ) البىقە رىكئى كىملىك بىرر (أَعْمَالَهُمْ) عمللىرىنىڭ جىزاسىنى (أَنَّهُ) درىستلىكىدە رىكئى (بِمَا يَعْمَلُونَ خَيْرًا) قومنىڭ عمل قىلغان نىسەلر بىن ظاھىرىنى ھم باطنىنى بىلگۈچى بىر (فَأَسْتَقَمَّ كَمَا أَمَرْتَ) بىس اى محمد عليه السلام نىقە كە بىيورلدىڭ شولاي حىقلىقە توغرى بول (وَمَنْ تَابَ مَعَكَ) دىنى سىنىڭ بىرلەن بىرگە شىركىتىن توبە ايتىپ ايمان كىيىرگان آدملىر حىقلىقە توغرى بولسون (وَلَا تَنْظُرُوا) دىنى اورنىڭكە تەبىئىن قىلغان چىكىدىن چىقماڭىز (أَنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) درىستلىكىدە اللە تەعالى سىزنىڭ اشلەگان نىسەلنى كورگۈچى بىر * بىيىز اى ايتىسى ئەبىدە بىو ايتىقى نىصوص غە تىصرفىزغە ايتىرورنىڭ وجوبىدە دلالت باردى حتى نىسلارنىڭ ظاھىرىنى ھەل قىلىنورنىقە (وَلَا تَتَّكِبُوا إِلَى الْآيَاتِ ظَلْمًا) دىنى ظالم قىلچى آدملىرگە مەل قىلماڭىز (فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ) بىس اىگىردە ظالم قىلچى آدملىرگە ايتىرورنىڭ ادىرگىنى تەمىر اوطى توتار (وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دىنى اللەدىن باشقە سىزنىڭ اوچون بىو قىر (مِنْ أَوْلِيَاءٍ) باردەم بىررۈچىلردىن (ثُمَّ لَا تَنْصُرُونَ) مورنىڭ صونىدە باردەم بىررۈچى بولماسىز * اللە تەعالى نماز وقىتلارى حىقلىقە ذكر قىلماچى ايتىقى ايتىردى (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ) اى محمد عليه السلام نمازنى اوقوسىن (طَرَفَى النَّهَارِ) كۈندىزنىڭ ايتكى طرفىدە يعنى ايتىردە وكىچىدە ايتىردەن ايتىرە نمازى مراد عىشەدىن اوتىلە يالايتىدى نمازى مراد (وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ) دىنى كىچىنىڭ كۈندىزنىڭ آخىرىدە ياقىن بولغان ساعىتلردە نماز اوقوسىن يعنى آخىشام بىرلەن بىسىع نمازىنى (إِنَّ الْعَسَنَاتِ) درىستلىكىدە ايتىرگۈچى بىس بىش وقت نماز (يُنْذِرُنَ السَّيِّئَاتِ) باوزلىقلارنى بىيىررلر (ذَلِكَ) بو قرآن (ذِكْرٌ لِلذَّاكِرِينَ) وعظله نوچىلرگە وعظىر (وَأَصْبِرْ) امر قىلغان نىسەلنى قىلودە وطىيلىغان نىسەلدىن طىيلودە صىبرلىق قىل (فَإِنَّ اللَّهَ) بىس درىستلىكىدە اللە تەعالى (لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) ايتىرگۈچى قىلچىلارنىڭ اچرىنى ضائع قىلماس بو ايتىدى بىش وقت نمازنىڭ فرىضىنى قىلمەنە * بو ايتىنىڭ نىزولى خىرماصانچى عىرفچە اوغلى عىر حىقلىقە عىرفچە اوغلى عىر ئويىنىن بىر خاتونىغە خىرمايىشى دىبۈب قىقردى خاتون ئويىگە كىردى عىرفچە اوغلى عىر بو خاتوننى اوتىدى صونىگە اوتىدى رسول اللە غە يىغلاب كىيىدى واقىدىنى سويىلەدى رسول اللە ئەيتىدى بىزنىڭ بىرلەن بىرگە ايتىدى نمازىدە بولدىڭى دىبۈ عىر ئەيتىدى بىلى بولدىم دىبۈ رسول اللە ئەيتىدى ايتىدى نمازنىڭ بو گىناھنىڭ كىفارىت

ديدى شوندىن سوڭ رسول الله غە ئەيتىدى نمازنىڭ گناھىغا كىفارت بولۇۋى عرفىغا اوغلى ەمرگە خاسى
 ديو رسول الله ئەيتىدى يوق خاس توڭل بىۋىن آدم حىقندە عام ديدى (فَلَوْلَا كَانَ) بساگر بولغان بولسە
 ايدى (مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن بورون بولغان زمان اهلارنىدىن (أُولُوا بَقِيَّةً) فكر وعقل ايپەلرى
 (يَتَوَّضَعُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ) بىردە بوزوقلىقدان طيبيا تورغان لىكن اول عقل وفكر ايپەلرى بولمادى (الْأَقْلِيَاءَ)
 مگر آزغەنە آدم بولدى يعنى بوزوقلىقدان طيبيا تورغان عقل وفكر ايپەسى آزغەنە آدم بولدى (مَنْ أَنْجَبَانَهُمْ)
 بز آلاردان قۇتقارغان آدملىردىن (وَأَتَمَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) دىنى ظلم قىلۇچى آدملىر ايپەردى (مَا) شول
 نرسەگە (أَنْتُمْ وَأَوْفِيهِ) اول نرسەدە تەختەندىرلەش بولدىلار يعنى نفس آرزولار يپە ايپەردىلەر هم نفس
 آرزولار يپى حاصل ايپەلەرلەن مشغول بولدىلار (وَكَانُوا مُجْرِمِينَ) دىنى بو صىقتى آدملىر كافر بولدىلار
 (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) دىنى اى محمد (عليه السلام) رېڭ بولمادى (لِيَهْلِكَ الْقَرَى بِظُلْمٍ) كفر سېپىلى گنە قىرپەلرنى
 (اهللىرىنى) هلاك قىلۇر بولمادى (وَأَهْلُهَا مُصَلِّونَ) ازل قىرپەلرنىڭ اهللىرى آزالارنىدە تۇزوك
 بولغانلارى حالدە يعنى كىفرلرنىدە باشقە بوزوقلىقلارنى قوشماغانلارى حالدە * شونىڭ اوچۇندە عالملىر
 ئەيتكىنار دولت كىفرلەن باقى بولا ظلم بىلەن باقى بولمى ديو (رَأَوْشَاءَ رَبُّكَ) دىنى محمد (عليه السلام) اكر
 رېڭ نەسە ايدى (لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً) آدملىرنى بىرلىك قىلۇر ايدى يعنى كلىنى مسلمان قىلۇر
 ايدى بو آيت دلالت قىلادى امرنىڭ ارادەگە باشقە بولۇۋىدە چۈنكى الله تعالى هر آدمگە ايمان بىلەن
 امر قىلا اما هر آدمنىڭ ايماننى تەلمەدى اكر تەسە هر آدم مؤمن بولۇر ايدى (وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ)
 دىنى آدملىر ھەمىشە دىندە تورلى بولۇرلار بىعضى مقلقدە بولۇر بىعضى باطللقدە بولۇر (الْأَمِنْ رَحْمَ
 رَبُّكَ) مگر دىندە تورلى بولمىسلا رېڭ رحمت قىلغان آدملىر يعنى الله تعالى ھدايت بىرگان آدملىر
 (وَأَنَّكَ خَاقِقٌ) اى محمد رېڭ اخلاق اهلنى اخلاق اوچون رحمت اهلنى رحمت اوچون يار ايدى
 (وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ) دىنى محمد (عليه السلام) رېڭنىڭ سوزى تمام بولدى اول سوز بودى (لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ)
 البقە جەھەمنى تولقۇرۇرەن (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ) جنلردىن و آدملىردىن (أَجْمَعِينَ) بارچە سىفدان يعنى
 چن بىلەن آدمنىڭ گناھلىلارنىڭ بارچە سىفدىن (وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ) دىنى محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم)
 سىنىڭ اوزەرىڭا ھىر بىر خىرنى قىسە (بىيان) قىلۇرەن (مِنَ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ) بىيغە بىرلرنىڭ قىرلرنىدىن (مَا)
 شول نرسەنى بىيان قىلۇرەن (نُفِثَتْ بِهِ فُؤَادُكَ) اول نرسە بىلەن قىلگىنى قىرلارنىڭ رۇمى (وَجَاءَكَ فِي هُنَا)
 دىنى محمد (عليه السلام) بوسورەدە ياكە بو خىرلردە سىڭا كىلدى (التَّحْفِ) حق بولغان نرسە (وَمَوْعِظَةً وَذِكْرَى)
 دىنى وعظ ھم ذكر كىلدى (لِلْمُؤْمِنِينَ) مومىنلرگە (وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) دىنى اى محمد (عليه السلام) ايمان
 كىنرەمگان آدملىرگە ئەيت (اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ) حالگىز اوزەرىندە عمل ايدىگىز (أَنَا عَامِلُونَ)
 درىنلىكە بزمالەز اوزەرىندە عمل ايدۇچىلرەن (وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ) دىنى عملگىزنىڭ سوڭىدە نە اولچاغىنى
 كۆتگىز (أَنَا مُنْتَظَرُونَ) بزدە عملگىزنىڭ سوڭىدە نە اولچاغىنى كۆتگۈچىدەن (وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 دىنى الله اوچون در كۆكلىرىڭ و بىرلرنىڭ غىبلىرىنى بىلو (وَالَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ) دىنى اول الله تعالى گە

هراشنى قايتارلمش بولور (فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ) بيس اللهغه عبادت قبل هم اشركنى اللهغه طابشر (وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ) دنى اى محمد(عليه السلام) ربك غافل توكل در(عَمَّا تَعْمَلُونَ) سزلك قىلغان عمللارزدن

هود عليه السلام سوره سى نك ترجه سى تمام بولدى

اون ايكچى سوره - يوسف عليه السلام سوره سى مکه مكره ده ايمگان بوزده اون بر آيت

بسم الله الرحمن الرحيم

(الْأَرْ) بوسوزنن مرادىنى الله تعالى اوزى گنه بلور (تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ) بوسوره نك آيتلرى ظاهر بولغان كتابنك آيتلرى يهودلرنك عالملرى مشركلرنك اولغلارينه ئه يتدىلر محمدن صورلارنى اوچون يعقوبنك بالالارى شامدان مصرغه كوچدىلر ديو هم يوسف قصه سنمان صوراغز ديو شونمان صورك الله تعالى ذكر قىلماچق آيتنى ايفردى (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ) درستلكه بزاوول كتابنى ايتلردك (قَرَأْنَا عَرَبِيًّا) عرب تلمه گى قرآن ايتب (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) سزلك اول كتابنك معنالارنى آكللاوگز اوچون (نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ) اى محمد(عليه السلام) بوسى بيا بيان قىلورمز (أَحْسَنَ الْقَصَصِ) قصه لارنك كوركامره گلى (بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) سى بيا وحى قىلورمز برلهن (هَذَا الْقُرْآنُ) بو قرآننى (وَأَنْ كُنْتَ) درستلكه اى محمد(عليه السلام) سى بولدى (مَنْ قَبْلَهُ) بو قرآننى وحى قىلورمز دان بورون (أَمِنَ الْغَافِلِينَ) يوسف عليه السلام قصه سنن غافلردن يعنى بو قرآننى وحى قىلورمز دن بورون بو قصه كوركامرنا خطورده قىلغانى بووق ايدى (أَذَقَالَ يُوسُفُ لَأَبِيهِ) اى محمد عليه السلام شول وقتنى ذكر قىل يوسف عليه السلام آتاسه (يعقوب عليه السلام) كه ئه يقدى * رسول اكرم يوسف عليه السلام حقتده «الْكَرِيمُ ابْنُ الْكَرِيمِ ابْنُ الْكَرِيمِ» ديهش چونكه يوسف يعقوب اوغلى يعقوب اسحاق اوغلى اسحاق ابراهيم اوغلى بولار همه سى بيه بولر (يَا أَبَتِ) اى آتام (أَتَى رَأَيْتُ) درستلكه مین توشمه كوردم (أَمَدٌ عَشْرٌ كَوَكْبَأً) اون بر يوللارنى (وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ) دنى قۇياشنى هم آيتنى حضرت جابر روايت قىلدر بويهودى رسول اللهغه كيلوب اى محمد(عليه السلام) يوسفنك توشمه كورگان بوللارلارنمان خبر بويهدى رسول الله سكوت ايتدى صورده حضرت جبرائيل اينتده بويوللارلارنمان خبر بويهدى رسول الله يهودى كه ئه يقدى اكر بوسين صورغان بوللارلارنمان خبر بيسه م ايمان كى قىر سونه ديدى يهودى بلى كى قىر مونه ديدى رسول الله بو بوللارلارنك اسملى (۱ جريان ۲ طارق ۳ ذىال ۴ قابس ۵ عودان ۶ فليق ۷ مصيع ۸ ضروج ۹ فرغ ۱۰ وئاب ۱۱ ذوالكتفين) ديدى يوسف شول بوللارلارنى كوردى هم قۇياش برلهن آيتنى كوردى هر قايسى يوسف كه تعظيم سهدسى قىلمىلار ديدى يهودى والله مین ئه يتكچه بويوللارلارنك اسملى ديدى (بِضَاوَى) (رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ) هو اون بر يوللار برلهن قۇياش و آيتنى كوردم سى بيا سهد قىلغانلارى حالده (قَالَ يَا بُنَيَّ) يعقوب عليه السلام ئه يتدى اى كچكده اوغلم يوسف (بو توشمى كورگانده يوسف عليه السلام اون ايكى ياشنده بولغان) (لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ اخْوَتِكَ) كورگان توشمى قرده شلر كه بيان قىياما

(-بولمە) (فَيْكَبِدُوكَ كَيْتَا) بس قردە شلرڭ سېنى ھلاك ايتوگە حېلە قىلورلار يعقوب عليه السلام بوسق
 عليه السلامڭ توشغىن پېغمبەر بولورونى فېم ايتدى ھم قردە شلرندىن اوستون بولورونى آڭلادى شونڭ اوچون
 قردە شلرى نڭ حسد قىلورلارندىن قورقىدى (ان الشيطان) : رستلىككە شيطان (للانسان) آدم اوچون
 (عدو مبين) ظاھر بولغان دشماندر (وَكُنْ لَكَ) اوشانداق بىلى شرافت كە وكمالت كە دلالت قىلا
 تورغان توش بىرلەن سېنى اختيار قىلدى كىبى (بِحَبْتِكُ رَبِّكَ) ربك سېنى پېغمبەرلىك اوچون اختيار
 قىلور (وَيَعْلَمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْاَحَادِيثِ) دى ربك سىڭا توشلرنڭ تاويلدىن اۇبرەتر بىلى تەبىر علمى
 بىلدر * توش راست بولسە فرشتەلر سوزى بولا، يالغان بولسە نفس وشيطانلار سوزى بولا (وَيُتَمِّمُ نِعْمَتَهُ
 عَلَيْكَ) دى ربك سىڭا اوزەركيا پېغمبەرلىك نىمىنى تام قىلور بىلى دىنيا نىمىنى آخرت نىمىنى واصل
 قىلور (وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ) دى يعقوب نڭ بالالارىنە نىمىنى تام قىلور بوسق عليه السلام نڭ كورگان
 اون بر يولدىزى نڭ ياقىبلىغى بىرلەن يعقوب عليه السلام اون بر اوغلى نڭ پېغمبەر بولورونە اسقلال
 قىلدى (كَمَا اتَّهَمَا عَلَى اَبَوَيْكَ) نىتە كە ربك پېغمبەرلىك نىمىنى ايكى آتاك (باباڭ) اوزەرىنە تام
 قىلدى (مَنْ قَبْلُ) بوققىدىن لك (ابراهيم واسحاق) اول ايكى آتاك ابراهيم بىرلەن اسحاقر عليه السلام
 (ان رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) اى اوزام بوسق رستلىككە سىڭا ربك ھر نرسەنى بلگوجىدر ھم ھر اشدە
 حكمت ابيەسىدر (لَقَدْ كُنَّا) تەبىق بولدى (فِي بُوسُفَ وَآخُوْتَهُ) بوسفە ھم قردە شلرنە بىلى
 اون بر ابر قردە شلرنە بولغوجىدر * يعقوب عليه السلام نڭ اون ايكى اوغلى بولغان «ليا» اسملى خاتوندىن آلنى
 اوغل بر قىزى بولغان اسملى: ۱) يهودا (۲) اربىيل (۳) شمعون (۴) لاوى (۵) ربالون (۶) بشەر امىرلر.
 قىزى دىبە، ليا ئولسكاج يعقوب عليه السلام لىيانڭ بر طوغان قىز قردە شى راحىلنى جفتلەنگان بە ضىلار ايكىسى
 بر نكاحدە جمع قىلدى * يعقوب عليه السلام شرىعتنى جمع بىن الاختىن درست ايدى دىگانلر راحىل دن (۷) بىيامىن
 ابلە (۸) يوسف طوغان يەزلفە بلقە اسملى ايكى جار بە سىن دورت اوغلى بولغان اسملى: ۹) دان
 (۱۰) نىفالى (۱۱) جاد (۱۲) آش (آيات للسائلين) صور اغوجىلارغە علامقار (اذقألوا) اى محمد (عليه السلام)
 شول وقتنى بىيان قىل يوسف نڭ قردە شلرى ئە بىقىلر (لِيُؤَسِّفَ وَآخُوهُ) البتە يوسف ھم آنڭ قردە شى
 بىيامىن (أَحَبُّ إِلَى اَبِينَامُنًا) بزدن آتامزغە سۇيوكلبرە كدر (وَنَهْنُ عُصْبَةٌ) حالبوكم بز قوتلى جماعتىز
 آتامز بىزنى سۇيەرگە نىيش ايدى ايكى كچككە بالانى سۇيوكە فاراغاندە (ان ابا نالغى ضلال مبين) رستلىككە
 بىز نڭ آتامز مەبت دە يوسف بىرلەن بىيامىننى بىزگە اختيار قىلور سببلى البتە ظاھر بولغان آزغىلققە در
 يعقوب عليه السلام يوسف عليه السلامنى بالالارندىن آنغراق ياران ايدى قردە شلرى حسد قىلار ايدى يوسف
 عليه السلام موندى مبارك نوشلى كوركاج آناسى نڭ مېنى آرتدى كىبى قردە شلرى نكە حسدلىرى
 آرتدى (اقنلوا يوسف) آرالارنىن بىسى ئە بىقىدى يوسفنى ئولتريگىز دىو باشقەلارى راضى بولدىلار ياكە
 على الاتفاق ئە بىقىلر (اد اظرموه ارضا) ياپسە بوسقنى بىلسىز بىرگە ايلەب طاشلاگىز (بِغُلْ لَكُمْ وَجْهَ اَبِيكُمْ)
 آتاك نڭ يوزى سزگە بوش قالور بىلى آتاك سزگە كىنە بونەلور باشقەلە قىلماس (وَتَكُونُوا

من بعدہ) دخی یوسفنی ئولقرگانندن یا که بلمسز بیرگه طاشلاغاندن صوڭ بولورسز (فَوَمَا ضَالِحِينَ) ابزگو قوم یعنی جنایتکردن اللہغه توبه قیلورسز (فَالْ قَاتِلُ مِنْهُمْ) یوسفنڭ قرده شلرننن بیر نه یقوچی نه یقیدی یهوذا اسملی دیگانلر آرالارنده فکری بولغان (لَا تَقْتُلُوا یُوسُفَ) یوسفنی ئولترمه کز کشتی ئولتره الوغاش (وَالْقُوَّةُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ) دخی اول یوسفنی قیونڭ توبینه تاشلاکز (بِلَمَقَطِهِ بَعْضُ السَّيَّارَةِ) یوسفنی سیر قیلوچی لارنڭ مسافرلرنڭ بعضی آلور (أَنْ كُفِنْتُمْ فَاعِلِينَ) اگر میهم مشورتم برلهن اش قیلوجیلار بولسا کز (فَلَوْأَيَّا أَبَانَا) یوسفنڭ قرده شلری نه یقیدیلر ای آتامز (سَالِكٌ) فی بولدی سیکئا (لَا تَأْتِنَا عَلٰی یُوسُفَ) یوسف اوزرینه بزگه امین اوله یسون یعنی فی اوجون یوسفنی بزنگ برلهن بیبه روگه بزدن قورقلسون (وَأَنَا لَهُ لَفَاضِحُونَ) حالبوکم بز یوسف اوجون فائده و ابزگولک نله وچیلرمز (أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدًا) ابز ته گه یوسفنی بزنگ برلهن بزگه بیبه (يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ) بیمشلر آشوده ابزکفک قیلورهم اوینار (وَأَنَا لَهُ لِحَافُظُونَ) دخی درسئلکده بز یوسفنی ضرر اپرشودن صافلاوچیلار (قَالَ أَيْ) یعقوب علیه السلام نه یقیدی درسئلکده مین (لَيَحْرُتُنِي) مینی قایغرتادر (أَنْ تَنْهَبُوا بِهِ) سزنگ یوسف برلهن کیتوو کز (وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذُّئْبُ) دخی یوسفنی بوری آشوندن قورقمن «کنعان» صحراسی بوری بیگ کوب صحرا بولغان یا که یعقوب علیه السلام توشنده یوسف علیه السلامنی بوری تشله گاننی کورگان دیگانلر (وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ) وسز اوینار کز سببلی یوسفنن غافلر سز یعنی غافل بولد کز حالده (قَالُوا لَيْتَنَّا أَكَلَهُ الذُّئْبُ) یوسف علیه السلامنڭ قرده شلری نه یقیدیلر اگرده یوسفنی بوری آشامه (وَنَحْنُ عُصْبَةٌ) حالبوکم بز قونلی جماعت ایدک (أَنَا إِذَا لَخَّارُونَ) درسئلکده بز یوسفنی بوری آشغان و قنده البقه ضرر ایتوچیلر و عاجزلر بولساق کیرهک دیو (فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ) بس یوسفنڭ قرده شلری یوسفنی آلوب کیتگانلری زمانده (وَأَجْمَعُوا) دخی اتفاق قیلغانلاری زمانده (أَنْ يَجْمَعُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ) یوسفنی قیونڭ توبنده قیلوغه قصد قیلغان اشلرینی همه سنی قیلدیلر قیودن بیت المقدس قیوسی مراد دیگانلر باشقه قیو بولو اتممالیده بار یوسف علیه السلامنڭ قرده شلری صحراغه چقاننڭ صوکنده یوسف علیه السلام فی انواع جفا ایله جفالادیلار بیگ قاطی قینادیلار ئولتره روگه یافلاشدیلار یوسف علیه السلام یالواردی و بیگ یغلا دی شوندن صوڭ یهوذا نه یقیدی مین سزگه ئولترمه کز دیوعهد قیلیم توگلمی دیدی صوگره قیوغه صالورغه قصد قیلدیلار ایکی قرانی به یله دیلر کوله گنی صالدروب آلدیلار «قان برلهن بویاب آتالار ینه میله قیلور اوجون» حضرت یوسف کوله گملی بیر کز ته نمنی اورتورگه کیرهک دیسه ده التفات ایتمه دیلر اون بر یولدن هم قوباش برلهن آیدن صورا آلار کوله کده کیگزرلر هم شفقت ده قیلورلار دیدیلر قیونڭ یارطسه قدر یب به یله ب نؤشردیلر یارطسه بیقکاج یبلی اوزوب بیبهردیلر قیوده صوبار ایدی حضرت یوسف صوغه توشدی صوگره برطاشقه منوب اولقوردی ویغلا دی شول وقت حضرت جبرائیل وحی کیتردی حضرت یوسف اون یبلی باشنده ایدی (وَأَوْمِنَّا آلِيَهُ) دخی بز حضرت یوسفغه وحی قیلدی قصه لارده شول رهوشچه ذکر قیلغانلار حضرت ابراهیمنی نهرود اوطقه آطفانده کوله گنی صالدروب آلغان ایدی حضرت جبرائیل جنت دن هر کوله ک کیقروب کیگزدی

اول کولمه کنی ابراهیم علیه السلام اسحاق علیه السلام بگردی اسحاق علیه السلام یعقوب علیه السلام بگردی
 یعقوب علیه السلام حضرت یوسف علیه السلام مویتنه بتی ایقوب طاققان ایدی حضرت جبرائیل «تبییه»
 بقی دن کولمه کنی آلوب یوسف علیه السلام کیگزندی دیگانلر «بیضاوی» (لَتُبَيِّنَنَّاهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا) یوسف غه
 شول ره وشچه وحی قیلدیق بواشلری برلن کیله چکمه قرده شلرگه خبر بیررسن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) حالبوکم
 قرده شلرگه سینک یوسف ایذکنی بلمه سلر (وَجَاؤَا أَبَاهُمْ عِشَاءً) یوسف نلک قرده شلری کوندرنلک آخرنده
 آتالارینه کیلدیلر (يَبْكُونَ) یغلاغانلاری حالده حضرت یعقوب بالالارینک یغلا دقنی ایشنکاج قورقدی
 وئهیقندی ای بالالارم سزگه نی بولدی ویوسف قایدی دیو (قَالُوا يَا أَبَانَا) یوسف نلک قرده شلری وئهیقندیلر
 ای آتامز (إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ) درسقلکده بز یوگرشکانمز حالده باردق یعنی اویسغه کیتدک (وَتَرَكْنَا
 يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا) دخی نرسه لرمز یاننده یوسفنی قالدردق (فَاكَلَهُ اللَّيْلُ) بس یوسفنی بوری آشادی
 (وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا) وسین بزگه اوشانوجی توکلسون (وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ) گرچه بز راحت سوزلیلردن
 بولساقده یعنی بزگه - وؤ ظن قیلووک یوسفه فرط محبتک اوجون بزگه اوشانیسون (وَجَاؤَا عَلَى قَمِيصِهِ)
 یوسفنک کولمه کنی کیتردیلر (بَدَمَ كُنْبٍ) بالغان قاننی یعنی بالغان قان برلن بویادیلر یعقوب علیه
 السلام یوسف علیه السلام خبرینی ایشنکاج نچقدی رسورادی کولمه کی قابده دیوبالالاری قانلی کولمه که
 کیترب بیردیلر حضرت یعقوب کولمه کنی آلوب یوزینه سؤرتدی بیگ قاطی یغلا دی وئهیقندی بوکونگه
 قدر موندی بوری کورگانم یوق ایدی اوغلمی آشغان کولمه گنی اصلا برطباغان ایگان دیدی (قَالَ)
 یعقوب علیه السلام وئهیقندی (بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ) یوسفنی بوری آشامادی بلکه سزگه مزین وچیکل قیلدی
 (أَنْفُسَكُمْ) نفسلرگز (أَمْرًا) الوغ اشنی بس سزاول اشنی فیلدنر (فَصَبْرًا جَمِيلًا) بس میهم اشم شکایتسز کورگام
 صبرایتودر (وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ) والله تعالی یاردهم ایسقه لمشدر (عَلَى مَا تَصِفُونَ) یوسفنک هلاک بولووندان
 صفقلاغان و ذکر قیلغان نرسه گز اوزهرینه (وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ) مدین دن مصرغه سیر قیلوچی مسافرلر کپلیدی
 یوسف علیه السلام طاشلانغان قیوغه یاقن بیرگه توقادیلر بووقنده یوسف علیه السلام قیوغه صالدووینه
 اوج کون بولغان ایدی (فَاسْرُوا وَارْتَدُّوا) بس صوچیلارنی صوالورغه بیبه ردیلر (فَأَذَى ذَلَّةً) بس صوالورغه
 کیلگان آدم چبله کنی قیوغه بیبه ردی یوسف علیه السلام چبله کگه آصلندی صوچی یوسف علیه السلام نی کورگاج
 (قَالَ يَا بُشْرَى) سیکنا هم قومنا سو بویچ دیدی (هَذَا غَلَامٌ) بواپر بالادر دیو یعنی شول ره وشچه نچقدی صوچی
 مالک بن ذعر الخزاعی بولغان (وَأَسْرَوْهُ بَضَاعَةً) دخی بومسافرلر یوسفنی صاتووالی بولغان حالده باشردیلر
 (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) والله تعالی بومسافرلرنک قیلغان اشلرینی بلگوچیپر پاکه یوسفنک قرده شلری
 یوسفنک امرینی باشردیلر یعنی بو قول بزکی بو قاققان ایدی دیو صانتیلر یوسف قورقووندان
 اؤنده شهیدی (وَسَرَّوهُ بَيْنَ يَدَيْهِ) دخی مسافرلر یوسفنی قرده شلرنن ناچار و آزانچه غه صانوب آل بیلر
 (بِكْرَمِي) درهم گه دیگانلر) پاکه یوسف نلک قرده شلری یوسفنی مسافرلرگه آز درهلرگه صانتیلر
 معناسنده پاکه مسافرلر یوسفنی مصر پادشاهنده آز درهلرگه صانتیلر معناسنده (دَرَاهِمَ مَعْدُودَةً)

سانالمش آز درهملرگه ساتئدیلار یاکه ساتوب آلدیلار (وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ) دخی یوسف نىڭ قوردهلىرى یوسف حقئده یوز دوندر وچیلردن بولدىلار یاکه مسافرلر یوسف حقئده یوز دوندر وچیلردن بولدىلار چونكه طابلمان مالنى كشى آز بهابرهلن بولسده ساتوغه آشغوچان بولا اوشانداق ساتوب آلغانده هم یوسف دان یوز دوندر وچیلردن بولدىلار ديهك درست چرنكه مسافرلر یوسفنى قاقچوقچى ديو اعتقاد قىلر آلدىلار قاقچوقچى قۇلك قدرى بولمى بو آيت برلهن آزاد كشىنى ساتونىڭ حرام بولووبنه استلال قىلغانلار چونكه بغس ناچار و آز مال معناسىده بولسده بعض مفسرلر حرام مال ديو آلغانلار اما آزاد كشىنى آچ ئولەرگه يىتكان حالده ساتو درىقىمى توگلمى اخلاق قىلغانلار مشهور درست بولر بعضيلار جواز يىنه بارغانلار بعضيلار مطلقا درست توگل دىگانلر بومسئلهده تفصيلنى ايسهگان آدم النفسيرات الاحمديهگه مراجعت قىلسون (وَقَالَ الَّذِي) دخی شول كشى « مصر خزينه لرىنىڭ باشى قطفير » ئىقتدى (اشترأه من مصر) يوسفنى مصر اهلئىن ساتوب آلغان ايدى بووقئده مصرده پادشاه وليد اوغلى ريان بولغان بو پادشاه يوسف عليه السلامگه ايمان كىتوب وفات بولغان قطفير ساتوب آلغانده يوسف عليه السلام اون يىدى ياشئده ايدى قطفيرنىڭ اؤينده اون اوچ يىل توردى ريان پادشاه حضرت يوسفنى اونوز ياشئده وقئده وزير ايتدى الله تعالى يوسف عليه السلامگه حكمت و علم بىردى اونوز اوچ ياشئده وقئده يوز يكرمى ياشئده وفات بولدى (لَأْمُرَأْتَهُ) خاتونى راعيل ياكه زليغه گد ئىقتدى (أَكْرَمَى مَثْوَاهُ) بو يوسفنىڭ اورنىنى كوركام ايت يعنى ياغشى تربيه قىل (عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا) بىزگه فائده قىلووى ياقئدر (أَوْ نَنْفَعَهُ وَآلِدًا) بايسه اونمىزگه بالا ايتوب توتارمىز چونكه اونلرىنىڭ بالالارى بولغان (وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا) دخی اوشانداق يعنى مصر عزبىزنىڭ قلىبئده يوسف قه محبت قرارلاندرغانمىز كىمى قرارلاندرىق (لِيُؤْتَفَ) يوسفنى (فِي الْأَرْضِ) بىردى (وَلِنُعَلِّمَهُ) يوسف بىردى عدالت برلهن اش يۇرتسون اوچون دخی يوسف قه اؤيره تمك لىكمى اوچون (مِنْ نَأْوِيلِ الْأَمَادِيثِ) نۇشلىرىنىڭ تعبيرئىن ياكه كلام الله نىڭ معنالرىنىڭ تاويلئىن (وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ) والله تعالى اوزىنىڭ ائشئده كچلىدىر (وَأَلَكَنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) لىكن آدملىرىنىڭ كويسى (لِيُؤْتَفَعُونَ) بلهملر (وَلَمَّا بَلَغَ أَسَدَهُ) دخی يوسف عقلى نىڭ و بىتى نىڭ كمالئده وقئته اونوز ارچ ياشئده ايرشكان زمانده (آتَيْنَاهُ مَكْمًا وَعِلْمًا) يوسف قه عمل برلهن قۇتلى بولغان علمنى (حكمتنى) هم تعبير علمنى بىردى (وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق يعنى كوركام جزا برلهن يوسفنى جزا لادىمىز كىمى (نَجَّيْنَا الْمُحْسِنِينَ) ايزگولك قىلوچىلارنى جزالارمىز (وَرَأَوْتَهُ الْقَى) دخی شوندى خاتون (زليغه ياكه راعيل) يوسفنى قىامت اش (زنا) غه اؤندهدى (هُوَ فِي بَيْتِهَا) يوسف اول خاتوننىڭ اؤينده ايدى (عَنْ نَفْسِهِ) يوسفنىڭ اوزئىن (وَعَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ) دخی خاتون ايدونىڭ ايشكلرىنى بىكلهدى (وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ) دخی اول خاتون يوسف قه بىردى (قَالَ مَا أَذَى اللَّهُ) حضرت يوسف ئىقتدى بو قىامت اشئىن الله غه صغلمان (أَنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ) درستلىكده شان مېنىم خوجمىم قطفير تربيه مېنى كوركام قىلدى مېن نېچك آننىڭ اهلئده غىانت قىلدىم (أَنَّهُ) درستلىكده شان (لِيُؤْتَفَعِ الظَّالِمُونَ) ايزگولك كه قارشى

ياوزلىق قياوچى ظالملىر سعادىت كە ايرشەسلەر ديدى (وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ) وتەقىفى قطفيرنىڭ خاتونى يوسىف كە قاطشونى قصد قىلدى (وَهُمْ بِهَا) دىغى يوسىف دە قطفير خاتوننە قاطشونى قصد قىلدى يەنى امتيارسىز طېئەتنى قطفير خاتوننە قاطشۇرغە سەيل ايقىدى شولاي بولا توروب نىفسى طېئەتنى قاطشمايدى البتە كەمال آدملىك شونىدە (لَوْلَا أَنْ رَأَى) اكر يوسىف كورگان بولماسە ايدى (بُرْهَانَ رَبِّهِ) زىنانىڭ قىبائەتلىكى دىققەتە رېسى نىڭ دىلىملى البتە قطفير خاتونى نىڭ غايىت كۈچلەۋىتىش و شەۋىت نىڭ غلبەسىنى قاطشقان بولور ايدى لېكىن رېسى نىڭ بېرھانىنى كوردىدە قاطشمايدى بېرھان دان مەراد بەغىيلار حضرت يعقوب نىڭ بارماغىنى تىشلەگەنى مالدە كورنوروى دىگانار ياكە ندا قىلىنغان «اى يوسىف سېن بېغىبېر جەلەسىنىن يارلىشىسون اھەق لار اشيىنى اشلەسونمى؟» دىو (كَذَلِكَ) اوشانداق يەنى فامىش اشىن ساقلاشوندا ثابت قىلىدۇمۇز كېيى ثابت قىلىدۇمۇز بىز بويوسىفنى (لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ) يوسىف دن ياوزلىقنى دوندىرورمۇز اچون يەنى خوجەسەنە خىيانىتىنى (وَالْفُتُورَةَ) دىغى قىبائەت اشىنى دوندىرورمۇز اچون يەنى زىنانى (أَنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ) درىستلىككە يوسىف بىزنىڭ اخلاصلى و صافى قىلبىلى قىللارمۇز دان در (وَأَسْتَبْقَا الْبَابَ) يوسىف بىرلەن زىليخە ايشككە آشغوب چايدىلار يوسىف عليه السلام قاپار اچون زىليخە نوتار اچون چايدى لار (وَوَقَّتُ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ) دىغى زىليخە يوسىف عليه السلام نىڭ كۆلمەگىنى آرتىدان بىرطىدى يەنى كۆلمەگىنى تارتىدە كۆلمەك بويىدە بىرطلوب كىيىدى (وَأَلْفَيْهَا سَيْدَهَا لَدَى الْبَابِ) دىغى يوسىف بىرلەن زىليخە زىليخە نىڭ خوجەسەنە (اىرىنە) ايشك ياننىدە اچىرادىلار (فَقَالَتْ) زىليخە اوباطىندان وعيىبىنى اوزىنىن دوندىرورمۇز اچون ئەيتىدى (مُاجِزًا مِنْ) نىدىر شول كىيىنلىڭى جىزاسى (أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا) اول كىشى سىنىڭ اھلىكا (خاتونىكا) ياوزلىقنى (زىنانى) تلهدى (الْآنَ يُسْجَنُ) اول خوجە سىنىڭ اھلىنە ياوزلىقنى تلهگان آدم نىڭ جىزاسى ھىچ نرسە توگلدەر مگر ھېس كە كىرتلىش بولور (أَوْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) ياكە رىختۇچى قاطى عذاب در (قَالَ) يوسىف عليه السلام زىليخە نىڭ ھېس ياكە عذاب بىرلەن قورقتۇرۇندىن قورقۇپ ئەيتىدى (هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي) اول زىليخە مېنىم طرفىدان قىبائەت اشل قىلوتى اىستەدى (وَوَشَّهَتْ شَاهِدًا مِنْ أَهْلِهَا) دىغى زىليخە نىڭ اھلىدىن يەنى آناسى بىرلەن بىر توغە قىردە شىنىڭ اوغلىدىن بىر كواھلىق بىرۇچى كواھلىق بىردى بوشاھدىنى بەغىيلار بىشكىگى صبى بالا ايدى دىگانلار رسول اكرىمىن كۈچرگانلار دورت كىشى صبى و قىللارنىدە سۆيلىدە دىلەر بىرسى فرعون نىڭ قىزى نىڭ ساچىنى تاراچى (ماشطە) خاتون نىڭ اوغلى ايكەنچىسى يوسىف عليه السلام نىڭ شاھدى اچونچىسى حضرت مريم اوغلى عيسى عليه السلام دورتنچىسى جىرىغ نىڭ يولداشى (أَنْ كَانَ قَمِيصُهُ) شھادت بىرۇچى شولرە وشچە ئەيتىدى اكر يوسىف نىڭ كۆلمەگى بولسە (فَمَنْ قُبُلٍ) آلداغى ياغىدىن بىرطلامىش (فَصَدَّقَتْ) سوزىدە زىليخە راست بولدى (وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) اما يوسىف يالغانچىلار دان بولادر (وَأَنْ كَانَ قَمِيصُهُ) واكر يوسىف نىڭ كۆلمەگى بولسە (فَمَنْ دُبُرٍ) آرتىدان بىرطلامىش (فَكَذَّبَتْ) بس زىليخە يالغانلادى (وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ) واول يوسىف راست سوزلىلاردىن در (فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ) بس قطفير يوسىف نىڭ كۆلمەگىنى كورگان زمانىدە (فَمَنْ دُبُرٍ) آرتىدىن بىرطلامىش (قَالَ) قطفير ئەيتىدى (أَنَّهُ) درىستلىككە اى زىليخە سىنىڭ

اهلىڭا يازلىق تەلەپ ئان كىشى نىڭ جىزاسى بىس ياكە قاطى عىناپ دېگان سوزىڭ (مَنْ كَيْدُكُنَّ) سىز خانونلارنىڭ عىيلەلرئىندىر (أَنْ كَيْدُكُنَّ عَظِيمٌ) دىستىلكىدە سىزنىڭ عىيلەڭىز الوغدىر (يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنِ هَذَا) اى يوسف بواشنىن يوز دوندىر ذكر ايتمە (وَاسْتَفْرَى لِنَنبِيك) وای زليخە گناھىڭ اوچون يارلقاماق ايتمە (أَنْتَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ) دىستىلكىدە سىن غىطا قىلوچىلاردان بولدىڭ (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ) مصر شەرىندە خاتونلار ئەيتىدى بىش تورلى آدمىلرنىڭ خانونى دېگانلر بىسى حاجب (طيبيرچى صانچى نىڭ) خاتونى ايكىدەسى ساقى (شراب صوغاروچىنىڭ) خاتونى اوچونچىسى ايكەمەك بشىروچى نىڭ خانونى دورىلەپسى تۇرمە (ھېس خانە) قاراولچىسى نىڭ خاتونى بىشەپسى پادشاھنىڭ عىوانلارونى صاقلاوچى نىڭ خانونى (امرات العزىز) مصر عزىزى قىطىير نىڭ خاتونى (تُرَاوِدُ فَعَاهَا عَنْ نَفْسِهِ) اوزى نىڭ سانوب آلسان جگى نىڭ نىفسىن قىبات اشى ايتىدىر (فَدَسَّغَهُمَا مَاءً) نىقىق اول جگت قىطىير خانونى نىڭ محبت يوزىنمىن بۇرەك پردەسى يىرلىدى (أَنَا لَأَفْرَاهَا) دىستىلكىدە بىز اول زليخەنى كورەمىز (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) ظاهر آزغىلىقىدە (فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ) بىس زليخە بوخاتونلارنىڭ مكرلىرىنى (غىيبت قىلولارونى) ايشىڭان زمانىدە (أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ) بوخاتونلارنى اۋندەرگە بىبەردى جىمى قىرق خانون دعوت ايتىدى مذكوره غىيبت قىلغان بىش خانونى دە چاقىردى (وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مَكَّاءً) دى اول خاتونلار اوچون طاپانا تورغان ادرنلار ادرندىقلار حاضرلەدى (وَأَتَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ) دى اول خانونلاردان ھەر بىرسە بوردى (سَكِينًا) پچاقىنى (وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيَّهِنَّ) دى زليخە يوسف عليه السلام گە بوخاتونلار يانفە چق دىدى (فَلَمَّا رَأَيْتَهُ) بىس مجلسەگى خاتونلار يوسىفنى كورگانلىرى زمانىدە (أَكْبَرْتَهُ) يوسىفنى الوغلا دىلار آرتق كورگىلىگىنىن قورقىدىلار (وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ) دى غايت قورقۇلارنىدان ايت تورغانىدە قوللارونى پچاقىلار بىرلەن كىسىدىلر (وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ) دى الله تەلى نىڭ كمال قىرتىدىن عىبەلەن ب عىز صفاتىن بىراقلىق الله غەدر دىدىلر (مَاهُنَّ إِنْبِشْرًا) بو يوسف آدم توگىل در (أَنْ هَذَا) توگىل در يوسف (الْأَمَلِكُ كَرِيمٌ) مگر ھىمىلى فرىشە در دىدىلر (قَالَتْ) زليخە مجلسەگى خانونلارغە ئەيتىدى (فَدَاكُنَّ لِلَّهِ) بىس سىزنىڭ ھىو يىگىڭىز شوندى يىگت در (لَمُتَّنِي فِيهِ) اول يىگت نىڭ محبتى حەمدە مىڭا شىتە ومىنى غىبەت قىلدىڭىز (وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ) ونىقىق اول يىگت نىڭ (يوسف نىڭ) نىفسىن مېن قىبات اشى اوزم ايتىدەم (فَأَسْتَعْصَمَ) بىس اول يوسف قىبات اشىن صاقلاونى ايتىدەدى يعنى طيبىلدى (وَلَمَنْ لَّمْ يَفْعَلْ) وا گر فىلماسە بو قل (مَا أُمَّرُ) مېنم اوزىنە قوشقان اشەنى (لَيْسَ بَعْضُنَّ) البتە ھېس خانە دە ھېس فىلمور (وَلَيَكُونَنَّ مِنَ الصَّاعِرِينَ) دى خوروتوبەن مرتبەلى آدمىلردن بولور (قَالَ) يوسف عليه السلام ئەيتىدى (رَبِّ السَّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ) اى رېم مېڭا ھېس خانەگە كروسىو بولدىرەك (مَمَا) شول نرسە دن (بِتَدْعُونَنِي إِلَيْهِ) اول نرسەگە مېنى بوخاتونلار اۋندەرلر يعنى «زىناغە» مجلسەگى خانونلار يوسف عليه السلام نىڭ فوق العادە بولغان جەمالى كورب زليخە نىڭ محبتى نىڭ ادرندە ايدىكى بىلگىچ يوسف عليه السلام نى زليخەگە غىلاڭ قىلما قوشقان اشىنە اطاشت قىل دېر اوڭقەلدىلر

وقور قىدىلار ياكە اوزلار يىدە يوسىف عليه السلام مېقى بىرلەن ئىبتىلا بولولارى سىبىلى اوزلار يىدە مواصلەگە
 اۋندە دىلار (وَالَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ وَالَّذِينَ هُمْ يُؤْتُونَ مِنْهَا قِسْمٌ مُبَرَّرٌ لَهُمْ فِي يَوْمٍ لَا تَصِلُهُمْ فِيهِمْ نَارُ الْبُحَيْرِ الْأُولَى وَلَا نَارُ الْبُحَيْرِ الْآخِرَىٰ) (أَصْبُ الْيَوْمِ)
 مېن بو خاتونلارغە مېل قىلور موندە (وَأَكُنْ مِنَ الْغَاهِلِينَ) نادانلار واحمقلار جەلەسلىن بولور مېن
 آلارنىڭ اۋندەگان نرسە لىرىدە كىرە سىبىلى (فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ) بىس رىسى يوسىف عليه السلام نىڭ دعاسى قىل
 ايتىدى (فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ) بىس خاتونلارنىڭ مكرلرىنى يوسىف دىن دوندردى (أَنَّهُ) درىستلىككە اول
 اللہ تعالى (هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) اوزىدە سىيىنغان آدمىلرنىڭ دعاسى قىل ايتوچىدىر ھم خاللىرىنى ونىيىشلى
 بولغان نرسە لىرىنى بىلگۈچىدىر (ثُمَّ بَدَأَهُمْ) موندە صوڭىدە قىرغە ھم اھلىغە ظاھر بولدى (مَنْ بَعْدَهَا
 رَأُوا الْآيَاتِ) يوسىف عليه السلام نىڭ پاكلىگىنە وانسان كىملىككە دلالت قىلغان آيتلرنى كورگانلىرى صوڭىدە
 مۇلا: سىنى نىڭ كواھلىق بىروروى وكولمەكنىڭ آرت يىاغىدان يىرطلوروى خاتونلارنىڭ قوللارونى كىسولارى
 ويوسىف نىڭ اول خاتونلاردان صاقلانوروى كىبى نرسە لىر (لَيْسَ جَنَّتَهُ حَتَّىٰ) ھىن) ھىر آز زمان صوڭىدە
 يوسىف عليه السلام نى سىچى (ھىس خانە) دە قىلو چونكە حضرت زىبىخە اپرىلى آلدادى نىچك بولسە دەھىس
 خانەگە كىرتونى موافق كوردردى اوزى ھىمىشە يوسىفنىڭ جفاچىلىكىنى صوڭىدە مۇنقاد بولوروىنى ملاحظە قىلدى
 (وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ) يوسىف عليه السلام بىرلەن بىرگە ھىس خانەگە كىردى (فَتَيَّانَ) ايكى يىگىت ھىسى ايكەك پىشوروى
 بىسى شراب صوغاروى بۇلارغە پادشاھغە ضرر قىلور اىغولادقلىرى ابلە تھمت قىلنغان (قَالَ أَحَدُهُمَا)
 ھىس خابە دە ھو ايكى يىگىتنىڭ ھىسى ئەيتىدى (شرابى) (أَتَىٰ أَرَانِي) درىستلىككە مېن تۇشمەك اوزىنى كورمەن (أَعَصْرُكُمْ)
 خەرىيا صالاتورغان ھى بوزم (عنب) صىغانەنى يەنى تۇشمەك بوزم صىغانەنى كوردم (وَقَالَ الْآخَرُ) دىنى ايكىلچىسى
 ئەيتىدى (خېزان) (أَتَىٰ أَرَانِي أَحْمَلُ) درىستلىككە مېن تۇشمەك كوتەرگانەنى كورمەن (فَوَقَىٰ رَأْسِي) باشم اوستىدە
 (خېزان) ايكەك كىنى يەنى توبە مە ايكەك كوتەرگانەنى كوردم (تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ) اول ايكەك كىن قۇشلار آشار
 يەنى قۇشنىڭ اول ايكەك كىنى كىلور چوقىغانى كوردم (نَبْتْنَا بَتَأْوِيلَهُ) اى يوسىف ھو بىز كورگان تۇشنىڭ
 تەبىرى بىرلەن بىرگە خېرىر (أَنَا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) درىستلىككە اى يوسىف بىزىنى تۇشلارنىڭ تاويلنى
 يىغىشلى تۇرغان آدمىلردىن دىب بىلەن (قَالَ) ئەيتىدى يوسىف عليه السلام (لَا يَأْتِيكُمْ بِطَعَامٍ) سىزنىڭ اوزىر كىزگە
 طعام كىلمەس (تُرزَقُهُ) اول طعامنى رىزلاندار ايدىكز (الآ) مگر سىز رىزلاندا تۇرغان طعام كىلسە (نَبَاتُكُمْ)
 بىتأويلە) اول طعامنىڭ ماھىتىنى وكىيەيىقىنى بىيان بىرلەن سىزگە خېرىر بىر مېن ياكە سىز كورگان تۇشنىڭ تەبىرى
 بىرلەن خېرىر بىر مېن (قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمْ) سىزگە اول طعام كىلمەسدىن بورون (ذَلِكَمَ) بو سىزنىڭ تۇشلارنىڭ
 تاويلنى (مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي) رىم مېن ھى والھام بىرلەن بىلەرگان نرسە جەلەسلىدىر حضرت يوسىفنىڭ بو
 سوزلردىن مقصودى ھو ايكى يىگىتنى توحىدكە وايمانغە اۋندە دىر (أَتَىٰ) درىستلىككە مېن (تَرَكْتُ مَلَّةَ قَوْمِ)
 شوندى قومنىڭ ملتىنى قويدىم (لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) اول قوم اللہ تعالىگە ايمان كىيىرمەسلىر (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
 ھم كافرۇن) خالىبوكم اول قوم آخىرنى انكار ايتوچىلاردىر (وَأَتَّبَعْتُ مَلَّةَ آبَائِي) دىنى مېن آتالارنىڭ ملتقە
 ايتىدىم (ابراھىم واسحاق ويىقۇب) اول آتالارم ابراھىم ھم اسحاق ھم يعقۇب عليهم السلام لىردىر (مَا كُنَّا لَنَا) بىز

پيغمبرلر گروھسغه درست بولمادى (أَنْ تُشْرِكَ بِاللَّهِ) اللهغه عبادتله شريك قيلوومز (مَنْ شَىْءٍ) هيچ نرسهنى (ذَلِكَ) بو عبادتد، اللهنى برلهو (مَنْ فَضَّلَ اللَّهَ عَلَيْنَا) اللهنك بزنك اوزه مرگه بولغان رحمتندن وفضلندنر (وَعَلَى النَّاسِ) دخى باشقه آدملر اوزه رينه بولغان اللهنك رحمتندن وفضلندنر (وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ) لسن اوزلرينه پيغمبرلر بيهدرلگان آدملرنك كوبسى (لَا يَشْكُرُونَ) اللهنك بو رحمتله وفضلله شكر قيلماسلار (يَا ضَالِمِي السَّبْحِ) اى حبس خانده بولغان ايكى يولداشم (أَأَرْبَابٌ مُّقْرَفُونَ) ايا نارالغان وکوب بولغان عاجز معبودلر (خَيْرٌ) ايزگيمى (أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ) ياكه هر اشده غالب بولغان هر بولغان الله ايزگيمى البته بر بولغان الله ايزگى (مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ) سز اللهدن باشقه هيچ نرسهگه عبادت قيلماسسز (الْأَسْمَاءُ) مگر يالغز وئورى اسملرگه گنه عبادت قيلورسز (سَمِيحَةٌ وَهِيَ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ) اول اسملر برلهن اول معبودلرگزنى سزهم آتالارگزغنه آتارسز (مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا) اول اسملر برلهن آتامعلق برلهن الله ايلدرمهدى (مَنْ سُلْطَانٌ) دليلدن يعنى سز عبادت قيلغان نرسه لريالغز اسملرگنه اول اسملرنك مسميلرينك تحقيقنه دلالت قيلغان هيچ دليل يوق حاصل سز معبود بولوغه مستحق بولولارينه دليل عقلى ده دليل نقلى ده دلالت قيلماغان نرسه لرنى معبودديب آناگزده اوزگرنك معبود ديب نه يقوگزا اعتبارى برلهن اول نرسه لرگه عبادت قيلورغه كرشدگز معناسده (إِنَّ الْعَكْمُ بِاللَّهِ) عبادت اشنده حکم هيچ کمگه توگل در مگر الله اوچوندر (أَمَرَ) الله تعالى پيغمبرلر نلى اوزه رنده امر قيلدى (الَّذِينَ تَعْبُدُونَ إِلَّا آيَاهُ) هيچ نرسهگه عبادت قيلماگز مگر الله تعالى گه گنه عبادت قيلگز ديو (ذَلِكَ الْقَبْرِ الْقِيمِ) بو توحيد حق وتوغرى ديندر اما سز كه كرىمى توغرىدان حقنى باطلدن آيورميسز (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) لسن آدملرنك كوبسى (لَا يَعْلَمُونَ) توحيدنك حق دين ايكنى بله سار (يَا صَاحِبِي السَّبْحِ) اى حبس خاندهگى ايكى يولداشم (أَمَّا أُمَّدُكُمْ) اما ايگرنك برگز (يعنى شرابچى) (فَيَسْقَى رَبَّهُ خَمْرًا) خوجه سنه حبس خانهدن چقهچاق اولگيچه خمر صوغارر يعنى اولگى درجه سنه ايرشر (وَأَمَّا الْأَخْرُ) اول ايگهچگز (يعنى خباز) (فَيَصَلُّبُ) بس حبس خانهدن چغارلوب آصامش بولور (فَقَاتِلُ الطَّيْرِ مِنْ رَأْسِهِ) شول چاقده باشندن فؤشلار آشار شوندان صوگ بو ايكى يگت بزبو توشلرنى كورمه دك يالغانلاب فنه نه يتدك ديديلر حضرت يوسف بو طريق نه يقدى (قُضِيَ الْأَمْرُ لِلَّذِي) شوندى اش قطعاً حکم ايقلىدى (فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ) اول اشده سز فنوى ايسقهگان ايدگز يعنى مين تعبير قيلماغچه اش بولاچاق طائب فؤتولا آللى سز ديدى (وَقَالَ) دخى حضرت يوسف نه يقدى (لِلَّذِي ظَنَّ) شول يگت كه بلدى حضرت يوسف (أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا) درستلكده بو ايكى يگتدن فؤتلغوچى بولغانى ديو يعنى شراب صوغاروچى غه نه يتدى (أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ) حبس خانهدن چقهچاق خوجهك حضورنده مينم حالهنى ذكر قيل شايد مينى حبس دن فؤتقارر (فَانسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ) بس شيطان شرابچينك يوسفنك حالهنى خوجه سنه ذكر قيلوويلى اونوندردى ياكه شيطان حضرت يوسفنك ريسنى ذكر قيلوويلى اونوندردى شونك اوچونده شرابچين باردهم ايسقهدى هم بومطالعنى

رسول اللہنىڭ قەردەشم يوسىفقا اللہنىڭ رەھىمى بولسۇن اكرده شراپچى گە خوجەڭك حضورىدە مېنىم ھالىنى
 ذكردىكىل دېمەكەن بولسە ايىدى عېس خانەدە يېدى بىل تورماغان بولور ايىدى بىلكە بېش بىلدىن صوڭ چىققان
 بولور ايىدى دېگەن سوزى قۇتايىدىر قاطىلقلار وقتىدە بىدەلردن ياردەم ايستەو ضررلى اش بولماسەدە
 لىكن پېغمبەرلر شۇننەلابى توگىل (فَأَبَتْ فِي السِّجْنِ) بىس ھىس خانەدە توردى (بِضَعِ سَيِّئِنَ)
 كۆب يىللار يعنى يېدى بىل توردى دېگەنلر (وَقَالَ الْمَلِكُ) دىنى مصر پادشاھسى وليد اوغلى رىبان
 ئەيىدى (أَتَى أَرَى) درسەلكدە مېن تۇشمە كورەن (سَبَّعَ بَقَرَاتِ سَمَانَ) سېمىز يېدى صغرىنى (يَأْكُلُهُنَّ
 سَبَّعَ عَجَافٍ) اول يېدى سېمىز صغرىنى يېدى آرق صغرىلر آشپىر يعنى پادشاھ تۇشمە كېيەن بىلغەن چىققانلارنى
 ھالدە يېدى سېمىز صغرى كوردى يىلە يېدى آرق صغرى كوردى آرق صغرىلر سېمىز صغرىلارنى آشاد بىللار
 (وَسَبَّعَ سُبُلَاتِ خُضْرٍ) دىنى اورلقلانا باشلاغان يېدى ياشل باشاق كورەن (وَأَعْرَبَ يَابَسَاتٍ) دىنى اورلغى
 تىم بولوب بېيەنكەن اۆلكىگە باشقە يېدى قورى باشاق كورەن قورى باشاقلار ياشل باشاقلارنى چولغاب
 آلوب ياشل باشاقلارغە غالب بولدىلار (يَا أَيُّهَا الْمَلَأَى) اى جماعت (أَفَقُونِي فِي رُؤْيَايَ) مېكنا كورگان تۇشمە
 فقوى بېرىكز يعنى تۇشمىنى تەبىير اېككز (أَنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ) اكر تۇشمىنى تەبىير اېتقۇچى بولساكز
 يعنى خىيالى بولغان صورتلردن نىفسانى بولغان مەنلارغە كوچونى بىلسەكز (قَالُوا) اول جماعت ئەيىدىلر
 (أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ) بو تۇش تۇشلىرنىڭ چوب چار بىرلەن قاطمەشقا تىمىر يالغان تۇشمىر (وَمَا نَحْنُ بِقَائِلِينَ بِالْأَحْلَامِ
 بِعَالَمِينَ) وىز يالغان تۇشلىرنىڭ تەبىير يىلى بىلچى لىر توگىمىز (وَقَالَ الَّذِي نَجَّاهُمَا) يوسىف عليه السلام بىرلەن
 بىرگە ھېس خانەدە بولغان ايىكى يېقىن ھېسەن تۇتۇلغانى ئەيىدى (وَأَدَّكَرَبَعَاءُمَّ) ھىم يوسىف عليه السلامنى
 زىندان بىر آز جماعت صوگىدە يعنى بىر آز زمان اونكچ ايسفە تۇشۇردى بو قۇتۇلغان يېگت بو طرىقى ئەيىدى
 (أَنَا أَنْبَأُكُمْ بِقَائِيلِهِ) مېن بو تۇشنىڭ تەبىيرى بىرلەن سىزگە خېر بېرىمەن (فَأَسْأَلُونَ) بىس سىز مېنى تەبىير علمىنى
 بىلە تورغان آدم حضور يىلە بېبەرىكز (يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ) بو يېگتنى يوسىف عليه السلام گە بېبەردىلر يېگت
 ئەيىدى اى يوسىف اى كۆب راست سوزلى آدم (أَفْتِنَا) فقوى بېرىكزگە (فِي سَبَّعِ بَقَرَاتِ سَمَانَ) تۇشمە سېمىز
 يېدى صغرى كور وحقىدە (يَأْكُلُهُنَّ سَبَّعَ عَجَافٍ) اول سېمىز يېدى صغرىنى آرق يېدى صغرىلار (وَسَبَّعَ سُبُلَاتِ
 خُضْرٍ) دىنى تۇشمە يېدى ياشل باشاق كور وحقىدە (وَأَعْرَبَ يَابَسَاتٍ) دىنى اېككچى يېدى قورى باشاق كورو
 مەنلار يعنى بو تۇشنىڭ تەبىير يىلى ئەيىت (لَعَلَى أَرْجَعُ إِلَى النَّاسِ) شايد مېن بو تەبىيرنى بىلوب پادشاھ و باشقەلارغە
 قايتورەن (لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ) شايد سىنىڭ عالم و فاضل اېمككىنى بىلورلر (قَالَ) يوسىف عليه السلام تەبىيردە ئەيىدى
 (تَزْرَعُونَ سَبَّعَ سَنِينَ دَأْبًا) عادەتكز اوزەرىنە يېدى يىل اېگن ساچار سىز (فَمَا حَصَدْتُمْ) بىس اورغان اېگىككزنى
 (فَتَرَوْهُ فِي سُنْبُلِهِ) صو قەيىلچە باشاغىدە قالدىرسىز (طُحْقَانٍ وَغَيْرِ لِرِأْشَابِ هَلَاكٍ قَيْلِمَاسُونَ) (الْأَ)
 مگر باشاغىدە قالدىرما سىز صوغارسىز (قَلِيلًا مَّا تَأْكُلُونَ) اوز كۆشول يېدى يىلە آشى تورغان نرسەلردن
 آزنى يعنى اوز كۆزگە شول يىللار دە اشارلى مەنارگە صوغارسىز يېدى سېمىز صغرىنىڭ تەبىيرى شول (ثُمَّ يَأْتِي
 مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) موزنىڭ صوگىدە بو طرىقى بولغان يېدى بىلدىن صوڭ كىلور (سَبَّعَ شَدَادٍ) يېدى قاطى

و آچاق يىل (يَا كُنَّ) اول ايگن اهللىرى آچاق يىللا ده اشارلار (مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ) سزا اول ايگن اهللىرى اوچون
الك قيلغان نرسه (ايگنلر) نى يعنى طوقاق بولغان يىدى يىل ده جيفغان ايگنلر كزنى آچاق بولغان يىدى
يىل ده اشارسىز يىدى آرق صفرتلك تعبيرى شول (الَّا) مگر آشاماسىز (قَلِيلًا مَّا تَخَصُفُونَ) جيفغان
ايگنلر كزنى آرنىغنه بر آرسا پار اوچون قالدرسىز (ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) مونك صوكنده يىدى يىل آچاق
بولغاندان صوكن كياور (عَامٌ) شوندى يىل (فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ) اول يىلده آدملىرى ككوب يىغورلار
برلن يىغورلانىش بولور ياكه اول يىلده آدملرگه آچلقدان ياردهم بيلرور (وَفِيهِ يُعْصِرُونَ) دغى اول
يىلده يىغورلار ككوب بولدى اوچون آدملىرى بوزملر وزيتونلر صفارلار يعنى اچكلىر باصارلار (وَقَالَ
الْمَلِكُ) دغى شرابه يى يوسف عليه السلامدن تعبير يى ايشقوب قايتوب سؤيله گان صوكنده مصر بادشاهى
وليد ارغلى ريان ئه يىدى (اِنَّكُنِي بِهِ) يوسفنى مونده كيتكز ديو (فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ) بس ايلچى يوسف
عليه السلام ك حبس خانه دن چقار اوچون كىلگن زمانده (قَالَ ارْجِعْ اِلَى رَبِّكَ) يوسف عليه السلام ايلچىگه
ئه يىدى بارخوجىگه كبرى قايت (فَأَسْأَلُهُ) بس خوجه گندان صوراً خوجه ك صوراً سون (مَا بَالُ النَّسْوَةِ اللَّاتِي
شوندى خاتونلارنىڭ مالى نرسه (فَطَعَنَ اَيُّوبُ) اول خاتونلار مېنى كورگاج قوللارونى كىس بيلر حضرت
يوسف اوزىنىڭ بادشاه حضورنده عيب خن باكلىكى ظاهر بولوب حبس خانه ده مظلوم حالده ياتدى
بلنسون اوچون چقارغه آشقادى بلكه قوللارنى كىسكان خاتونلاردان تىكشورگه قوشدى بسو آينده
اشارت بار هر كىگه اوزننن تومنى يىبهر رگه طرشوتىيش ابكانلك گه هم تهوت اورنلارندان صاقلانو
تېيش ايكانلك گه (اِنَّ رَبِّي) درستلكده مېنم رېم (بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ) خاتونلارنىڭ حيله لرېنى بلىگورچىدور
(قَالَ مَا غَطَبُكُنَّ) بادشاه ئه يىدى مذكوره خاتونلارغه نيدر سزنىڭ مالكن (اذ) شول وقتده (رَاوَدْتُنَّ
يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ) يوسف نلك اوزننن قبات اشنى ايسته دكز يعنى يوسف سزگه شول وقتده ميل قيلدى
(قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ) خاتونلار جواپده ئه يىدى يوسف ككى عفت صاحىبى آدمنى ياراطقان الله نىڭ
قدرتندن عجب له نوب هر عجز صفتدن پا كلك الله غه بولسون (مَا عَلِمْنَا عَلَيْهٖ) بس يوسف اوزه رنده
بلمه دك (مِنْ سُوءٍ) هېچ عيب رگناهدان (قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ) مصر عزيزى قطفير خاتونى زليخه
ياكه راعيل ئه يىدى (الآن حُصِّصَ لِي) حاضر زمان حلقى ظاهر بولدى (اَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ) يوسفدن
قبات اشنى قيارنى مېن اوزم ايسته دم (وَاِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ) درستلكده اول يوسف (زليخه مېندن
قبات اشنى ايسته دى) دېگان سوزنده راست سوزليردندور (ذَلِكَ) ايلچى قايتادان يوسف عليه السلامگه
كىلوب خاتونلارنىڭ سوزلرندن خبر بيلرگان صوكنده ئه يىدى بو عيبدن پا كلىكى ايسته (لِيَعْلَمَ) مصر
عزيزى قطفير بلسون اوچون (اَتَى) درستلكده مېن (اُمُّ اَخِيهِ بِالْغَيْبِ) قطفيرگه غيب ده عيانت قىلما دم
(وَاَنَّ لِلَّهِ) دغى درستلكده الله تعالى (لَا يَهْدِي) توغرى قىلما س (كَيْدَ الْخَائِفِينَ) عيانت قىلما يىلارنىڭ
حيله سنى ۱۲ نچى پاره تمام بولدى (وَمَا اَبْرَىٰ نَفْسِي) دغى مېن اوزمى عيب لردن پا كلاميم يعنى
بسو سوزنى اوزمى ماقطاب واوز هاله عجب له نوب ئه يىتميم بلكه الله تعالى نىڭ انعام قيلغان عصمغه

شكرانه اوچون گنه ئه يتهم (أَنَّ النَّفْسَ) درستلكده نفس (لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ) البته ياوزاق برلەن بيور وچيدر (الْأَمَّارَهُمْ رَبِّي) مگر ياوزاق برلەن بيور ماس ربهلك رحمت قىلدى و قتلده (أَنَّ رَبِّي) درستلكده ميلم ريم (غَفُورٌ رَحِيمٌ) يساوز نفسى بارلقا وچيدر هم تله گان آدمه عصيت بيرو سببلى مرحمت قىلدى (وَقَالَ الْمَلِكُ) دى مصر بادشاھى ئه يتىدى (أَتَقُونِي بِهِ) يوسفنى ميكا كينرگز (أَسْتَعْلِصُ لِنَفْسِي) يوسفنى اوزم اوچون خالص قىلورمن يعنى حبس خانەدن چقارمن * ايلچى حضرت يوسفكه كىلوب پادشاھنىڭ پاقردى و خلاص قىلماغنى سۇيله دى يوسفنى عليه السلام حبس خانەده گى خلق برلەن ايسە نلە شب دعا قىلوب چىغ كىدى (فَلَمَّا كَلَّمَهُ) بس يوسفنى عليه السلام پادشاھ برلەن سۇيله شكاني زمانە (قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا) پادشاھ يوسفنى عليه السلام كه ئه يتىدى درستلكده سين بوكونده بزنلك حضور مزده (مَكِينٌ أَمِينٌ) مرتبه ايبەسى سن هم اوشانچلى و انابتلى آدم من * حضرت يوسف حبس خانەدن چقماچ غسل قىلوب نظا فتلە نب ياشى كىيملر كىدى هم پادشاھ حضور بىنە كوب «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَأَعُوذُ بِعَزَّتِكَ وَقُدْرَتِكَ مِنْ شَرِّهِ» دىب هم سلام بىرب عبرانى تلمچە پادشاھفە دعا قىلدى پادشاھ بونىندى نل دىو صورادى يوسف عليه السلام بو آنالارنىڭ تلى دىدى پادشاھ كوب تورلى تل بلە درايدى يوسفنى عليه السلام كه هر قايسوسى برلەن سۇيله دى يوسفنى عليه السلام هر قايسوسە جواب بىردى پادشاھ بيك عجبە ندى يوسفنى عليه السلام پادشاھفە نۇشكى سۇيله اوز اغزىگىن ايشە هم كىلە دىدى پادشاھ نۇشكىنى كورد كچە سۇيله دى صغرلارنىڭ و باشاقلارنىڭ صفتلارنى و ادرنلارنى بيان قىلدى سوڭرە پادشاھ يوسفنى عليه السلامنى سىر بىر بىنە اولطورتىدى هم پادشاھلىق اشلىرىنى يوسفنى عليه السلام كه تابشردى بعضىلار شول كىچىلردە قطفىر و فات بولدى زليخەنى يوسفنى عليه السلام كه جفتلە ندىرى يوسفنى عليه السلام زليخەنى باكرە تابدى چونكه قطفىر عين اولش زليخە دان افرائىم هم مەيت اسملرنە ايكى بالا دنياغە كىلدى ديگانلر (بيضاوى) (قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ) يوسفنى عليه السلام ئه يتىدى بىر خىزىنەلرى اوزەرىنە مېنى خوجە قىل (أَتَى حَفِيظًا) درستلكده مېن اول خىزىنەلرنى تېيىشلى بولماغان آدملردن صاقلار وچى من (عَلِيمٌ) اول خىزىنەلردە تصرف قىلرنى بلوچى مەن دىو بو آيت دلالت قىلدار ولايتنى ايسە ونلك هم ولايتكه استعدادنى بلدىرونلك درستلكده هم حقنى اوتە وگە هم خلقفە سياستكه طريق بوق مگر ولايت برلەن بولوچىلق معلوم بولغاندە كافر طرفىندان ولى نصب قىلما وچىلقنىڭ درسلىگە امام مجاهد حضرت يوسفنى قولندە پادشاھ مسامان بولدى ديگان (وَكُنْ لَكَ) دى اوشانداق يعنى يوسفنى حبس دن قۇتقار دەز كىي (مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ) يوسفنى مصر بىرنە قارلاندىق (يَتَّبِعُونَ) مئها حيثُ بَشَاءُ) مصر بىرنە (شهرلرنىن) تله گان اورنە ايفەر يوسفنى يعنى تله گان شەرىنى منزل ايتەر (نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ) رحمتەزگە تله گان كشموزنى ايرشدرىمىز دنياده و آخرتده (رَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) دى ايزگولك قىلوچىلارنىڭ اجرىنى ضائع قىلماز بلكە دنيا و آخرتده اجرىنى كامل بىررمز (وَلَا جُزْءَ الْآخِرَةِ) البته آخرت اجرى (نوابى) (خَيْرٌ) ايزگورە كىدر دنبا نوابدن (لَلَّذِينَ) شوندى آدملر اوچون (آمَنُوا) ايمان كىقردىلر آلا (وَكَانُوا بِعُقُوبِ) دى شركىن هم ئه شەكى

اشلردن صافلانور بولدىلار مصر پادشاهى وليد اوغلى ريان حضرت يوسفنى وزير قىلغاچ حضرت يوسف غايىت عادل بولوب حكم يورتى هم بىك طرشوب كوب ايگىلر آمبارلارغە جىددى آچلىق يىللار كىلدى مصر وشام هم اطرافلارندە آچلىق تارالىدى خلقى هر قايسى حضرت يوسفغە آشلىق آلورغە كىلدىلر باشدە حضرت يوسف آشلىقلارنى كوش و آلونلار بىراىرنده ساتدى آلون و كىشلىر بىتكاچ قىز خاتون زىنقىلىرى بولغان جوهرلر انجىلر بىراىرنده ساتدى صوگرە حيوانلار بىراىرنده ساتدى صوگرە يىرلىرى ويورطلارى بىراىرنده ساتدى مونىك صوگىندە آشلىق بىيرب خلقنىڭ اوزلر يىنى ساتوب آلدى وبىقون خلقى قىل ايتىدى موندان صوگىراقىنى حضرت يوسف پادشاهغە سۇبلەدى پادشا اوز فكرىك ايله عمل قىلدى حضرت يوسف ساتوب آلغان خلقنى آزاد قىلدى هم ماللارونى قايعارب بىردى هم بو آچلىق كىنەندە ظهور ايتىدى حضرت يعقوب بنىامىننى باشقە اون اوغلى مصرغە آشلىق آلورغە بىبەردى شول حققە اللہ تعالى ئەيتىدى (وَجَاءَ اخُوهُ يُوْسُفَ) يوسفنىڭ قىردەشلىرى مصرغە آشلىق اوچون كىلدىلر (فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ) بس يوسف عليه السلام قىردەشلىرى يوسف عليه السلام اوزەرىغە كىردىلر يوسف هم قىردەشلىرىنى تانودى (وَعَمَّ لَهُمُكْرُونَ) حالبوكە قىردەشلىرى يوسف عليه السلامنى انكار ايتقوچىلردىر (وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ) دى يوسف عليه السلام قىردەشلىرىنىڭ ماضىلارغە تىيشلى نىرسەلىرىنى ماضىلەرگە مانندە يىنى هر قايسىنىڭ تەسنى يولكەتتە كانى تىيشىچە ضىافت قىلغانى زمانندە (قَالَ اَتْتُونى بَآخِ لَكُمْ) يوسف عليه السلام ئەيتىدى مېنى اوزىڭنىڭ قىردەشلىرىنى (بنىامىننى) كىترگىز (من ابيكم) آناڭزدن يوسف عليه السلام قىردەشلىرى كىلگىچ سىزمىنى اوچون كىلدىڭز دىيوسورادى بولار ئەيتىلر بىزگە آچلىق اصابت ايتىدى آشلىق آلور اوچون كىلدىڭ دىيوسف عليه السلام ئەيتىدى سىمصر خانونلارنى كىرگىز اوچون كىلمەڭز مېنى دىدى قىردەشلىرى معاذا للە بىز آندى كىشى توگامىز بىزهم بىز بر آتا بالالار بىمىز آتامىز الوغ وقارت بىغە بىر يعقوب اسمندە دىدىلر يوسف عليه السلام سىزنىچە قىردەشسىز دىدى بىز اون ايكى قىردەش ايدىڭ بىمىز باپانغە چىغان وقتندە. هلاك بولدى دىدىلر حاضر موندە نىچە آدمسىز دىدى بىز حاضر موندە اونامىز دىدىلر اون بىر ئىچىڭز قايدە دىدى آتامىز حضورندە قالىدى هلاك بولغان ارغلى صوگىندە آنىڭ بىرلەن كىوگىنى بوواطى دىدىلر سىزنىڭ بوسوزلرڭنىڭ درستلىگىگە كىم گواھلىق بىرر دىدى بىزنى هېچ كىم بىزنىڭ فائىدەمىزگە گواھلىق بىررچى هېچ كىم يوق دىدىلر بس حضرت يوسف آراڭزدان بىرڭزنى موندە قالىڭىز آتاڭز يانندە قالغان قىردەشلىرىنى موندە آلوب كىلگىز صوگرە سىزگە كوب آشلىق صدقە قىلورمىن دىدى اون قىردەش قىرغە (شباغا) سالىدىلار قىرغە شەھون كە چىدى حضرت شەھون قالماق بولدى (الآترون ائى اوف الكيل) كورمىسىز سىمىن كىلنى (اولچەونى) كامل قىلورمىن يىنى كوب ايتب آشلىق بىرر مېن (وانا خير المتزلىن) دى مېن سىزنى ايتىدورمىن لىرىنىڭ اىزگوسى مېن يىنى سىزنى كورگام ضىافت قىل اوچىمىن (فان لم تاتونى به) بس اگىر قىردەشلىرىنى مېنى كىلقرمەسەڭز (فلا كىل لىكم عفىدى) بس مېنىم حضورمىدە سىزنىڭ اوچون كىل بوقىدىر يىنى ايكىنچى مرتبە آشلىق بىر مېن (ولانتقرون) دى

مَيْكَا هُمْ مَيْنَم شَهْرَه بَاقِنْدَه بُولْمَاكْز دېدى (قَالُوا) يَوْسُفُ عَلَيْهِ السَّلَامُكَ قَرْدَه شَلْرِى تَه يَقْدِيلَر (سُرَّوُدُ
 عَمَّهٗ أَبَادٌ) قَرْدَه شَمَز (بِنْيَامِينِ) نِي آتَا سَلْدَانِ ايسْتَه وَدَه طَر شُورْمَز (وَأَنفَالْفَاعِلُونَ) دَخَى دَر سَقَاكَلَه بَز بَوَاشْنِي
 قِيلُوجَمَز دِ بَوَاشْدَه يَالْفَاعِلُوقِي قِيَامَا مَز (وَقَالَ لَفَنِيَانَه) دَخَى حَضْرَتِ يَوْسُفِ اوزى نَلْكَ اِيگَن اولچَه وِجِي
 يِكْت لَرِي نَه تَه يَنْدِي (اجْعَلُوا بَضَاعَتَهُمْ) أَشْلُقِ بَدَلِي وَآنچَه سِي اِي نُوْب كِي قُوْرگَان نَر سَدَلَرِي نِي (دَر هَمَلَرِي نِي)
 قِيلْگَز (فِي رِهَالِهِمْ) يُو كُورِي اچِنْدَه بَعْنِي أَشْلُقِ لَارِي آرَا سَه صَالْگَز بَعْنِي هَر قَا يَوْسِي نَلْكَ يُو كَه أَشْلُقِ
 صَانُوْبِ اَلْغَانِ آقچَه لَارِي نِي كِي رِي صَالُوْرغَه قَر شُدِي (لَعَلَّهُمْ يَغْرُفُوْنَهَا) شَايِد بَضَاعَتَلَرِي نِي قَا يِقَار وَحَقْنِي (بَعْنِي
 بُو مَر دَه مَتْنِي) بِلُوْرلَر يَا كِه بِلَسُوْنلَر اُوچُون (إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ) هَر قَا يِچَانِ اِهْلَلَرِي نَه قَا يِتْسَالَار
 وَ أَشْلُقِ لَارِي نِي آچُوْب قَارَا سَالَار (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) شَايِد أَشْلُقِ آقچَه لَارِي نَلْكَ أَشْلُقِ لَارِي اچِنْدَه بُولغانلَقْنِي
 بِلْگَاچِ بَزگَه قَا يِتُوْرلَار بَعْنِي بَضَاعَتَلَرِي نِي كِي رِي قَا يِنْدَقْنِي بِلُو كِي لُوْلَرِي نَه سَبَبِ بُولُوْر (فَلَمَّا رَجَعُوا
 إِلَىٰ آيِهِمْ) بَس يَوْسُفِ عَلَيْهِ السَّلَامُكَ قَرْدَه شَلْرِى آتَالَارِي نَه قَا يِتْقَانلَارِي زَمَانْدَه (قَالُوا يَا أَبَانَا)
 آتَالَارِي نَه تَه يَقْدِيلَر اِي آتَا مَز (مُنْعٌ مِّنَّا الْكَيْلُ) بَزْدَن كِيْل (أَشْلُقْنِي) طَا يِيْلْدِي بَعْنِي اِگَر قَرْدَه شَمَز
 بِنْيَامِينِ نِي اَلُوْب بَار مَاسَقِ اِي كِلْجِي مَرْتَبَه أَشْلُقِ بِيْر مَه وَ بَر لَهْنِ عَكْمِ اِي نَلْدِي (فَأَرْسَلْنَا مَعَهَا أَخَانَا) بَس
 مَصْرغَه بَز نَلْكَ بَر لَهْنِ بَرْگَه قَرْدَه شَمَز (بِنْيَامِينِ) نِي بِيْبَهَر (نَكْتَلُ) كِيْر كِ قَدَرِ طَعَامِ اولچَه بِ اَلُوْر مَز (وَأَنفَالُهُ
 كَمَا فَظَرْنَا) دَخَى دَر سَتْلَكِدَه بَز قَرْدَه شَمَز (بِنْيَامِينِ) نِي صَافْلَاغُوچِي لَار مَز (قَالَ) يَعْقُوْبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَه يَقْدِي (هَلْ
 آمَنَّاكُمْ عَلَيْهِ) بِنْيَامِينِ نِي صَافْلَاغُوچِي اُوْر زَرِي نَه سَرْگَه اَمِيْنِ بُولْمِيْم (أَشَانَهِيْمِنِ) (أَلَا) مِگَر اَمِيْنِ بُولْسَام (كَمَا
 آمَنَّاكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ) نَبِيْهَه كِه سَرْگَه اَمِيْنِ بُولْدَم اِي دِي بِنْيَامِينِ نَلْكَ قَرْدَه شَمَز يَوْسُفِ اُوْر زَرِي نَه (مَنْ قَبَّلَ) مَوْنِدَانِ
 بُوْرُونِ بَعْنِي سَز يَوْسُفِ نِي دَه صَافْلَار مَز دِيُوْبِ وَعَدَه قِيْلغان اِي دِي كُز حَالِ بُو كَم يَوْسُفِ نِي شِيْلَه دَكُز بَس بِنْيَامِينِ نِي
 صَافْلَار مَز دِيْگَانِ سُوْر كُز گَه اُوْشَانُوْر مَز يَوْسُفِ نِي صَافْلَار مَز دِيْگَانِ سُوْر كُز گَه اُوْشَانُوْر مَز كِي بِي بُولَا (فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا)
 اِي نَدِي صَافْلَاغُوچِي بُولُو يُوْر زَنْبِنِ اَلَلِه اِي زَكُوْدَرِ بَس اَشْمِنِي اَلَلِه غَه تَابِشْرَامِنِ (وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ) وَاوَلِ
 اَلَلِه تَعَالَى رَحْمَتِ قِيلُوچِي لَار نَلْكَ رَحْمَتِ قِيلُوچِي رَاغِيْدَر (وَلَمَّا فَفَعُوا مَقَاعَهُمْ) يَوْسُفِ عَلَيْهِ السَّلَامُكَ قَرْدَه شَلْرِى
 يُو كُورِي نِي اچِقَانلَارِي زَمَانْدَه (وَمَدُوا بَضَاعَتَهُمْ) أَشْلُقِ لَارِي نَلْكَ آقچَه سِنِي تَابِ دِي لَار (رُدَّتْ إِلَيْهِمْ) اُوْر لَرِي نَه
 كِي رِي قَا يِقَار لِي ش (قَالُوا يَا أَبَانَا) يَعْقُوْبُ عَلَيْهِ السَّلَامُكَ بِاَلَالَارِي تَه يَقْدِيلَر اِي آتَا مَز (مَانَبِيْغِي) مَوْنِدَانِ
 آرْتَفِ نَر سَه اِي سَتِيْكِ مَصْرِ بَاد شَاهِي اُوْر مَز نِي غَا يِتِ حَرْمَتَلِي دَر أَشْلُقِ بِيْر دِي بَدَلْنِي قَا يِقَار وَ بِيْبَهَر گَانِ
 (هَذِهِ بَضَاعَتُنَا) بُو بَز نَلْكَ بَضَاعَتَمَز (أَشْلُقِ بَدَلِي بُولغانِ دَر هَمَلَر مَز) (رُدَّتْ إِلَيْنَا) بَرْگَه قَا يِقَار لَمَش
 بُولْدِي (وَنَمِيْرُ أَهْلُنَا) شُوْل قَا يِقَار لَمَش بَضَاعَتَمَز بَر لَهْنِ اِهْلَلَر گَه أَشْلُقِ اَلُوْر مَز (وَنَحْفِظُ أَخَانَا) دَخَى
 قَرْدَه شَمَز بِنْيَامِينِ نِي صَافْلَار مَز (وَنَزِدَادُ كَيْلٍ بَعِيْر) دَخَى تَوَه لَر مَز يَسُوْگْنِي آرْتَدَر مَز (ذَلِكَ كَيْلُ
 بَسِيْرٍ) بُو اَلُوْب قَا يِتْقَانِ أَشْلُقَمَز آز يُو كُدَر (أَشْلُقْدَر) (قَالَ إِنَّ أَرْسَلَهُ مَعَكُمْ) يَعْقُوْبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 بِاَلَالَارِي نَه تَه يَقْدِي بِنْيَامِينِ نِي سَز نَلْكَ بَر لَهْنِ بَرْگَه بِيْبَهَر مَه (حَقِّي تُوْتُوْنِي) مَيْكَا بِيْر گَان كُز گَه قَدَر (مَوْثِقًا)
 يَهِيْنِ بَر لَهْنِ بَر كَفْلِگَانِ اُوْشَانْجِلِي وَعَدَه نِي (مَنْ اَلَلِه) اَلَلِه تَعَالَى حَضُوْر نِدَانِ (لَمَّا تَنَبَّأْنِي بِهِ) بِنْيَامِينِ نِي مَيْكَا

كيعرر مزيديب (الآن يُعَاطَ بَكُمْ) بنيامين في هر حالده ميلا كيعررسز مگر سزني چولغاب آلمان وقتده كيتره سسز يعلى همه كز مغلوب بولوب كيعنررگه طاقتكز بولماغانده غنه ياكه همه كزنيك هلاك بولووي وقتنده غنه يعنى بنيامين في كيعنرودن هيچ نرسه منع قيلماسون سزني مگر مغلوب بولوب كيعنررگه طاقتكز بولماوياكه جمع كزنيك هلاك بولووي غنه منع قيلسون (فَلَمَّا آتَوْهُم مَّا نَعْتَمُونَ) بس يعقوب عليه السلامك بالالاري آنالار ييه يمين برلهن بر كفلگان وعده لر يني بيرگانلري زمانده (قَالَ) يعقوب عليه السلام نه يعدى (اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) الله تعالى بر شه بيتكان نرسه اوزه رينه شاه مدر (وَقَالَ) دخي يعقوب عايه السلام نه يعدى (يَا بَنِيَّ) اي اوغللارم (لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ) مصرنيك هر قابقاسندان غنه كرمه كز (وَادْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ) اما تورلي قابقالارندان كز كز چونكه يعقوب عليه السلامك بالالاري بيك كوركام بوزليلر ايدي هم يوسف عليه السلام قاشنده بيك حرمقلى وقتدرلي آدملردن بولوللاري مصر خلقى آراسنده مشهور بولغان ايدي شونك اوچون يعقوب عليه السلام كوز تيبودن قورقوب هر قابقان كوررگه قوشمادي اما اولگي بارولارنده خاقى بولارني نانوماغانلعي اوچون بو طريق امر قيلمادي (وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ) ومين سزدن موئسز قيلمانن بيهره من (مِنَ اللَّهِ) الله دان (مِنْ شَيْءٍ) هيچ نرسه ني يعنى الله تعالى تقدير قيلغان نرسه الهه سزگه ابرشور مين آني بيهره آلمام لكن بسوسوزلرني شفقت اوچون نه يعنم (إِنَّ الْحُكْمَ لِلَّهِ) حكم نوكلدر مگر الله تعالى اوچوندر (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول الله تعالى اوزه رينه اشمني تـ ابرشورم مين (وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ) دخي اول الله تعالى اوزه رينه اشر يني تابشرووجيلار تابشروسونلار (وَلَمَّا دَخَلُوا) دخي يعقوب عليه السلامك بالالاري كزگانلري زمانده مصرغه (مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمُ آبَاؤُهُمْ) آنالاري قوشقان اورندان يعنى تورلي قابقالاردان (مَا كُنْ يُغْنِي عَنْهُمْ) يعقوب عليه السلامك فكري هم بالالار ينيك آنالار ييه ايهر ولري بالالارندان موئسز قيلمادي (مِنَ اللَّهِ) الله دان (مِنْ شَيْءٍ) هيچ نرسه ني چونكه يعقوب عليه السلامك بالالاري سرقه برلهن مقوم بولديلار هم بنيامينك بوگنده صواع تابلو برلهن مؤاخنه قيلدويلار وحضرت يعقوب كه قابغو مضاعف بولدى (الْأَحَابِقِي نَفْسِ يَعْقُوبَ) لكن يعقوب اوزنده بولغان حاجتنى (قَضَاهَا) اوتهدى اول حاجتنى يعنى بالالار ييه شفقت ني وكوز تيبودن صاقلاونى (وَأَنَّهُ لَنُدْعَاهُمْ) دخي درستلكنده اول يعقوب علم ابيه سيدر (لَمَّا عَلِمْنَاهُ) اول يعقوب كه وحى برلهن اويرتد كمز اوچون (وَلَكِنَ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولكن آدملرنك كوهسى (لَا يَعْلَمُونَ) بلمه سترتقديرنيك سرينى تقديردن صاقلانونك موئسز قيلمايىنى (وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ) دخي يعقوب عليه السلامك بالالاري يوسف عليه السلام اوزه رينه كزگانلري زمانده (أَوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ) يوسف اوزينه آشاده. ياكه منزلت قرده شي بنيامين ني قوشدى حضرت يوسف ضيافت قيلغانده قرده شلر يني ايكي شهرا ايكي شهرا اوطورتدى مگر بنيامين يالغز قالدى وبنيامين اكر قرده شم يوسف سلامت بولسه بزده ايكو اولطورور ايدك ديب يغلادى شردان صوكت حضرت يوسف بنيامين ني اوزى برله برگه اوطورتدى وهرگه آشاديلار صوكتره حضرت يوسف نه يعنى هر قابقونز ايكي شهرا ايكي شهرا براؤيگه (هجره گه) كز كز انا بنيامين كه بولداش يوق اول مينم برلهن

بر ئۆي دە بولور دىدى ھىم بىيامىن حضرت يوسىف بىرگە قوندى ھىم حضرت يوسىف بىيامىن گە
 ئەيتىدى مېنىم اورۇننىڭ ھلاك بولغان قىردەشنىڭ اورنىدە قىردەشنىڭ بولۇومە راضى بولاسۇنمى دىدى بىيامىن
 ئەيتىدى سېنىڭ كىي قىردەشنى تابو مەكەن توگىل اينىدى لىكن سېنى يعقوب بىرلەن راحىل توغدىرماغان
 دىدى شۇنداق سوڭ يوسىف ھىم بىك قىلى يىغلادى بىيامىننى بىر سوڭ قۇچاقلادى ۋە مېن
 سېنىڭ بىر توغە قىردەشنىڭ يوسىف دىدى اوزىنى تازوتىدى (قَالَ اِنِّى اَنَا اَخُوكَ) حضرت يوسىف
 بىيامىن گە ئەيتىدى مېن سېنىڭ بىر توغە قىردەشنىڭ مەن (فَلَا تَبْتَئِسْ) بىس قايغىرماغل (بِهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)
 اوتىكان زماندە بىزنىڭ ھەمىزە قىردەشلىرىڭنىڭ قىلغان اشلىرىدە (فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ) بىس حضرت
 يوسىف قىردەشلىرىنىڭ قىلغانلىرىنى (اَشْأَقْلَارُونِ) ھازىرلەگان زمانىدە (جَعَلَ السَّقَايَةَ) سوغارە
 تورغان قورال (مشربه) نى قىلدى (فِي رَحْلِ اَخِيه) قىردەشنى بىيامىننىڭ يۈگىدە اۆلدىدە سوغارە
 تورغان قورال بولغان سوڭرە ايگان اولچەتتە تورغان صارت قىلغان دېگانلىرى بىعضىلار كىش بىعضىلار
 آلتون ايدى دېگانلىرى (ثُمَّ اَذِنُ مُؤَدِّن) مونىڭ سوڭىدە يعقوب عليه السلامنىڭ بالالارنىڭ آرطلارنىن بىقتىب بىر
 نېقىرغوجى نېقىردى (اِبْتِهَا الْعَيْرُ اَنكُمْ لَسَارِقُونَ) اى قافلە دوستلىككە سىز اوغرىلار سىز دىو بو سوونى
 حضرت يوسىف قوشۇوى بىرلەن ئەيتىلمەدى دېگانلىرىكە خىلە اوچون بىيامىننىڭ رىضالى بىرلەن بو طريق
 قىلدى ياكە سىز يوسىفنى اولراغوجىلار سىز مەنسىدە (قَالُوا) يعقوب عليه السلامنىڭ بالالارى ئەيتىدىلر (وَأَقْبَلُوا
 عَلَيْهِمْ) ھالبو كىم اولزلىرى نېقىرغوجىدە ھىم بولدى اشلىرىدە يوزلىرى بىرلەن ئەيلەندىلر (مَا ذَا تَفْقَهُونَ) نى نىرسە
 بوغالتاسىز بىدە نىرسە بوغالتىڭىز دېب (قَالُوا نَفَقَدُ صُورَاعَ الْمَلِكِ) يوسىف عليه السلامنىڭ خىدەتچىلىرى
 ئەيتىدىلر بىز پادشاھنىڭ ايگان ئولچى تورغان صاوتنى بوغالتىدى دىدىلر (وَلَمَنْ جَاءَ بِهِ) دىنى اول
 صاوتنى كىتىرگان كىشى اوچون (مَهْلُ بَعِيرٍ) بىرتوھ بۈگى آشلىق آياق يالى بولور (وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ) دىنى
 مېن بىرتوھ بۈگى آشلىق بىرۈگە كىفيل مەنى اۋستەم آلامن دىدى بو آيتىدە اشارت بار آياق يالى
 بىرونىڭ دوستلىگىدە ھىم آياق يالى بىرونىڭ ھەملىدىن كىدە دوستلىگىدە (قَالُوا تَاللَّهِ) يعقوب عليه السلامنىڭ
 بالالارى ئەيتىدىلر اللە بىرلەن قىس قىلۇب ئەيتەمىز (لَقَدْ عَلِمْتُمْ) تەقىق بىلگىزىز (مُاجِمًا لِنَفْسِ فِي الْأَرْضِ)
 بىز بىردە بوز قلىق قىياور اوچون كىلمەدك (وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ) دىنى بىز اوغرىلارغوجىدە بولمادىق (قَالُوا) يوسىف
 عليه السلامنىڭ خىدەتچىلىرى ئەيتىدىلر (فَمَا جَزَاؤُهُ) بىس نىدىر اولراغان آدمنىڭ جىزاسى (أَنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ)
 اگىر اولرادىن پاكلىكنى دىوا قىلۇدە يالغانچىلار بولسا ئىز (قَالُوا) يعقوب عليه السلامنىڭ بالالارى ئەيتىدىلر
 (جَزَاؤُهُ) اولراغان كىشىنىڭ جىزاسى (مَنْ) شول كىشىنى آلدور وقل ايتودر (وَجَدَ فِي رَحْلِهِ) صاغ اول
 كىشىنىڭ يۈگىدە تابىدى (فَهُوَ جَزَاؤُهُ) بىس اولراغان كىشىنى اوزىنى آلو وقل ايتو اولراينىڭ جىزاسىدىر
 (كَذَلِكَ) اوشانداق مەنى اولراغان آدمنى اوزىنى آلوب وقل ايتو (تَجَزَى الظَّالِمِينَ) اولراوبىرلەن نىلم
 قىياوچىلارغە جىزا بىررمىز (فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ) بىس قافلەنى مىصرغە قايتارلغاننىڭ سوڭىدە حضرت يوسىف
 قىردەشلىرىنىڭ يۈگىرىنى تىكىشرو بىرلەن باشلادى (قَبْلَ وُعَاةِ اَخِيه) قىردەشنى بىيامىننىڭ يۈگىرىنى تىكىشمەسدىن

بورون اكر بولاي قياماسه بو اشفي قصد برلهن ائله گانلر ديو تهمت قیلو اعقمللری بدار (نَمْ اسْتَخْرَجَهَا
 مِنْ دَعَاؤِ أَخِيهِ) دوزنك صرگنده حضرت يوسف سقایه (ص—ع) نی قردهشی بنیامین یوگمن چغاردی
 (كَذَلِكَ كُنَّا) بو حیلله کیمی حیلله قیلدی بز (لِیُوسُفَ) یوسف اوچون یعنی بنیامین نی آلوب قالور
 اوچون یوسف غه بو حیلله نی اوییره تديك (مَا كُنْ) یوسف بولمادی (لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ) قردهشی
 بنیامین نی مصر پادشاهی حکمه آلور بولمادی چرنکه مصر پادشاهی نك حکمه ادرلاغان کیشینی
 صوغارغه هم ایکی اولوش حقیقی نوله ترگه نییش قیل ایتو نییش توکل (الَّا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ) مگر مصر
 پادشاهی نك حکمه آلور بولدی الله تعالی نك بو آلو حکمی مصر پادشاهی نك حکم قیلورون نله سکی
 وقنده لکن بنیامین نی آلو الله نك تله وی برله ندر معناسنده (نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ) بزر تله گان
 آدملمزنی الوغ درجه لرگه کوته رومز (وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ) خلقتان هر علم اییه سی اوستونده بولموجیدر
 (عَلِيمٌ) کامل بلگوجی (قَالُوا) یعقوب علیه السلام نك بالالاری نه یقیدیلر (اَنْ يَسْرِقَ) اكر بنیامین ادرلاسه
 (عَجَبَ تَوَكَّلَ) (فَقَسَّرَقَ أَخَاهُ مِنْ قَبْلُ) بس تعقیف بنیامین نك قردهشی ده (یوسف ده) موندان بورون ادرلاغان
 ایدی یوسف علیه السلام گه سرقه نی اسناد قیلولارنده تورلی وجه ذکر قیلغان لار برسی حضرت یوسف نك
 آتاسی برلهن بر توغمه قز قردهشی (عَمَّهَ سَنَ) ابراهیم علیه السلام دان بر منطقه (بیلباوا— قوشاق) میراث آلدی
 بو خاتون یوسف علیه السلام نی تربیه قیلادر ایدی وغایت دوست کوره در ایدی یوسف علیه السلام اوسکاج
 آتاسی یعقوب علیه السلام یوسف علیه السلام نی عمه سننن آلتاچی بولدی یوسف علیه السلام نك عمه سی یوسف نك
 بیلینه کولمه ك آستندان بو منطقه نی به یله دی صوگره بو منطقه نك یوغالغانلقنی اظهار قیلدی نیکشردیلر یوسف
 علیه السلام بیلینه تابلی شونن یوسف علیه السلام منطقه ادرلاغان اسمی کرتهدی ایکنچی یوسف علیه
 السلام نك آتاسی نك آتاسی صنم گه عبادت قیلادر ایدی یوسف علیه السلام باهاسنی صنم گه عبادت قیلدرماس
 اوچون صنم نی اورلاب صندروب تیرسلک گه تاشلادی اوچونچی بروقنده برسائل گه اورلاب کچه بالاسنی یا که
 تاوقنی صدقه ایقب چغاروب بیردی دورتنچی کچکنه وقنده بر کنیسه گه (نصارالارنك عبادت خانه سنه)
 کرب بر آلتون تمثال (صورت) اورلاب چقدی دیگانلر (بیضاری) (فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ) بس یوسف
 جواب بیرونی یا که سوزینی یا که اورلانی نسبت بیرولرینی اچینه یاشردی یا که کیله چکنه نه یقو
 نورغان سوزینی یاشردی معناسنده (وَلَمْ يَبْدُهَا لَهُمْ) وقرده شلریبه جواہنی یا که سوزینی یا که اورلانی
 نسبت بیرولرینی یا که کیله چکنه نه یقو چک سوزینی اظهار قیلمادی (قَالَ اَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا) یوسف عیله
 السلام قرده شلریبه نه یقدی اورلاوده مرتبه یوزندن سز باوزراقسز یوسف برلهن بنیامین دن چوتکه سز
 قرده شگزی آتاسندان اورلا دگز دیو بسوزنی یوسف علیه السلام یاشرین نه یقدی (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ)
 والله تعالی یوسف مقند سرنك ذکر قیلغان نرسه گزنی بلگوجیره کدر (قَالُوا) یعقوب علیه السلام نك بالالاری
 نه یقیدیلر (بِأَيُّهَا الْعَزِيزُ) ای هرمقلی پادشاه (اِنَّ لَهُ) درستلکنه بنیامین اوچون باردر (أَبَا شَيْخًا كَبِيرًا)
 الوغ بولغان قارت آتا (فَخَذَ اٰمَنًا مَّكَانَهُ) بنیامین اورنسنه اون قرده شدن برمزنی آل چونکه آتاسمز

يوسف ھلاك بولغان دان بىرلى بنيامين برلەن كوئىلىنى جواتادر (اَنَا نَرَاكَ مِنَ الْمَسِينِ) درىستلىككە بىز سېلى ايزگو آدمزىن دىب بلەمى بەزگە كۆب ايزگولك قىلدك بىيامىنى بىبەرۈب بەرمىزى اورنە آلرۈب قالو برلەن ايزگولسككىنى تام قىل دىب ئەيتىدېلر (فَالْ مَعَادَ اللَّهِ) حضرت يوسف ئەيتىدى اللەغە سغىمان (أَنْ نَأْخُذَ) قىل ايتىب آلماقلىقىدىن «جىنايتسىز آدمى» (الْأَمْنِ) مگر شول آدمى آلرۈمدان اللەغە سغىمان يعنى شول آدمى آلان (وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ) اول آدم حضورنە مئاعىزنى (صاعىزنى) تاپدق بىز چونكە باشقە آدمى آلرۈزىزنىڭ قىلماقلىقىغا قاراغاندە دە ظلم در (اَنَا) درىستلىككە بىز (أَدَا) بو وقتتە يعنى بنيامين اورنە باشقە كىزنى آلغان وقتتە (لِظَالِمُونَ) ظلم قىلوچىلار بولساق كىرەك سىزنىڭ مەھبۇزگە قاراغاندە (فَلَمَّا اسْتَيْسَؤُوا مِنْهُ) بس سوزلرېنى يوسف عليه السلام نىڭ قەبول ايتقورنەن اميدلرېنى كىسكانلرى زماندە (خَلَّصُوا نَجِيًّا) سرلەشكانلرى ومناجات قىلغانلارى حالدە آيرولشدىلار (قَالَ كَبِيرُهُمْ) يعقوب عليه السلام نىڭ بالالارنىڭ باشقە الوغسى «رۈبىيل» ياكە فەكردە الوغسى «يهودا» ئەيتىدى (أَلَمْ تَعْلَمُوا) بىلىسىز مې سىز (أَنْ أَبَاكُمْ) درىستلىككە آنا كىز (قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ) تەحقىق سىزنىڭ اوزەزگىزگە آلدى (مَوْثِقًا) بىمىن برلەن بىر كىلگەن وعدەنى (مَنْ اللَّهُ) اللە حضورنەن (وَمَنْ قَبْلُ مَا فَرَطْتُمْ فِي يُوسُفَ) وموندان اللە يوسف حەققە قىلغۇز (كَيْمُجِيلِكَ) قىلدۇز (فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ) بس مصر بىرىنەن آيرلماين (حَتَّى يَأْتِيَ لِي أَبِي) آنام قايتوغە رخصت بىرگەنكە قىل (أَوْ يَعْطَمَ اللَّهُ لِي) ياكە اللە تعالى مصر بىرىنەن چىقو برلەن مېكە حەم قىلغانغە قىل (وَهُوَ خَيْرٌ لِمَا كُنْتُمْ) داۋل اللە تعالى حەم قىلوچىلارنىڭ ايزگۈرە كىلر (ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ) آنا كىزغە قايتىك (فَقُولُوا) بس ئەيتىك (يَا أَبَانَا أَنْ أَبْنِكَ سَرَقَ) اى آتامز درىستلىككە سىنىڭ اوغلىڭ (بنيامين) اورلادى (وَمَا شَهِدْنَا) وبنيامين نىڭ ضررىنە گواھلىق بىرمەدك بىز (أَلَا بِنَا عَلِمْنَا) مگر بىلگەن نىرسەمىز برلەن گواھلىق بىردك چونكە بنيامين يوگلىن پادشاھنىڭ صواعى تاپلدى (وَمَا كُنَّا لِلغَيْبِ حَافِظِينَ) وەز عىبىنى صافلاغۇچى بولماق يعنى بىز سىكە عەھد بىرگەنە آننىڭ اورلا بىلماغۇچى بىلمەدك دىو (وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ) دىنى مصر شەھرى نىڭ اهللىدىن صورا يعنى مصرغە كىشى بىبەر دە بو قەسە نىڭ حەقىقىتىنى صورا (الَّتِي كُنَّا فِيهَا) شوندى شەھرگە اول شەھرە بىز بولدىق (وَالْعِيرَ الَّتِي) دىنى شوندى قافلە دن صورا بو قەسە نىڭ حەقىقىتىنى يعنى كىنەنەن بولغان بىر قەسەن (أَقْبَلْنَا فِيهَا) مەردە اول قافلەگە قارىشى بولدىق وآلار برلەن بىرگە بولدىق (وَأَنَا لَصَادِقُونَ) دىنى درىستلىككە بوسوز مەردە راستلارمىز يعنى كىنەنەن گە قايتوب شول رەھوشچە سۇبىلە كىز دىو رۈبىيل ياكە يهودا بىوردى شوندىن صولك نوقز قەردەش كىنەنەن گە قايتىدېلر ھەم يعقوب عليه السلام گە رۈبىيل ياكە يهودا ئەيتكەنچە سۇبىلە دىلر (قَالَ هَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ) يعقوب عليه السلام ئەيتىدى اش سىز سۇبىلە كەنچە بولماس بلكە سىزگە نىفسىز زىننەلە كەن چىكىل قىلغان بولور (أَمْرًا) بەراشلى (تەبىرىنى) شولاي تەبىر قىلغانسۇز دە اشلە كەنسىز بولاي بولماغاندە پادشاھ قايدان بىلسن اورلاغان آدم نىڭ قىل قىلنورېنى سىز سۇبىلە مەكەنەنەن ھەقىقە بولاش اوز كىزنىڭ بارى تەبىر كىزدىنر دىب (فَصَبِّرْ وَصَبِرْ جَمِيلًا)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي) ياقه سر واؤمید در الله تعالی نذک کبترمه کی (بهم
 جميعاً) اوج او غلام نذک بارچه سنی یعنی یوسف و بنیامین و مصرده قالغان قرده شار بینی (انّه) درستلکده
 الله تعالی (هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالی میم هم اوج بالامنک حالنی بلمگوچیدر هم ندبیرنده
 حکمت اییه سیدر (وَوَدَّوْنِي عَنْهُمْ) دخی یعقوب علیه السلام بالالارندن کیفی کیتب بوز دوندردی (وَقَالَ
 يَا سَفِي عَلَى يَوْسُفَ) دخی یعقوب علیه السلام نه بقدی نی قاتی حسرتهدر یوسف اوزه رینه (وَأَبْيَضَّتْ عَيْنَاهُ
 مِنَ الْحُزْنِ) دخی یوسف علیه السلام نذک قایغوسندن یعقوب علیه السلام نذک ایکی کوزی آغاردی (فَهُوَ كَظِيمٌ)
 بس اول یعقوب (علیه السلام) بالالاری اوزه رینه قایغورودن کوکلی قایغو برلهن تولغاندر (قَالُوا تَاللَّهِ
 يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِاللَّارِي تَه يَنْدِيلِر الله برلهن قسم ایقب تهبته مز (تَبْتَغَاكَ فَتَكُنْ كَرِيْبُ يَوْسُفَ) سین یوسفنی
 همیشه ذکر قیلانن (حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا) هلاکک که یاقن بولغانغه قدر (أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ) یا که
 هلاک بولوچیلاردن بولغانغه قدر (قَالَ) یعقوب علیه السلام تهبته بقدی بقونلهی (انها أشکو) بودر باشغه توکلدر
 مین شکایت قیلانن (بَنِي وَحُزْنِي) صبر قیلورغه قدرتم بولماغان تارالغان قایغمدن حسرتهدن (إِلَى اللَّهِ)
 الله تعالی که گنه باشغه هیچ کم که شکایت قیلیم (وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ) دخی مین الله حضورنن ببله من (مَالًا
 تَعْلَمُونَ) سز بلمه گان نرسه نی یعنی یوسفنک دنیا ده حاضر ترک ایدکنی حضرت یعقوب یوسف علیه السلام
 رو یاسندن قرده شاری بوی صونماسدن و سجده قیلماسدن بورون توله و بینی بلدی دیگانلر (يَاهُنِي أَذْهَبُوا)
 ای بالالارم مصرغه ینده بارگز (اوجنچی مرتبه) (فَتَحَسَّسُوا مِنْ يَوْسُفَ وَأَخِيهِ) دخی یوسفن هم
 قرده شی بلیامیندن (حاللرنن) نیکشکرگز (وَلَا تَيَّأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ) دخی الله نذک رحمتدن امید
 کیسه گز (انّه) درستلکده شأن (لَا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ) الله نذک رحمتدن اؤمید کیسه س (الْأَقْرَبُونَ)
 ال کافرؤن) مگر کافر بولغان قومگنه امید کیسدر بو آیت الله نذک رحمتدن امید کیسرنک کفر ایدکنه دلالت
 قیلادر (فَلَمَّا دَمَلُوا عَلَيْهِ) بس یعقوب علیه السلام نذک بالالاری آنالارینک حضورنن مصرغه ینده آشلق
 آلورغه کیتدیلر مصرغه باروب یوسف علیه السلام حضورینه کرگانلری زمانده (قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ) یعقوب
 علیه السلام نذک بالالاری تهبندیلر ای حرمقلو پادشاه (مَسْنَا وَاهْلَفْنَا الضُّرُّ) بزنی واهله زنی قالمی آچلق قوتدی
 (وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَاةٍ) دخی بزبورمی تورغان ناچار آنچه یا که کورگان و آغان کشی کیری قایتارب
 بیره تورغان آز آنچه برلهن کیلنک یعقوب علیه السلام نذک بالالارینک آنچه سی بوزمی تورغان کمش
 نکلر دیگانلر بعضیلر صارق چونی ایدی بعضیلر صاری مای ایدی دیگانلر (فَأَوْفَى لَنَا الْكَيْلَ)
 بس بزگه آشلقنی کامل ایقب بیر (وَتَصَدَّقَ عَيْنًا) دخی بزگه قرده شمرنی قایتارو برلهن یا که
 ساعتمزدن آرندر ببیرو برلهن تصدق قیل اکر نه بیتسه ک پیغه برلرگه صدقه آلورچیلقمی نیچک
 اص... بیودرست دیب جوابده تهبورمز پیغه برلرگه صدقه آلور دخی دن الک درست وحی سوکنده درست
 توکل یدر ب علیه السلام بالالارینه بو وقت پیغه برلک برلهن وحی قیلماغان بولور یا که بو صدقه صور او توکل
 بیع عقندنه کیه تونی صور او اول درست یا که پیغه برلرگه حرام بولغانی فرض صدقه ایا بونفل صدقه یا که

صدقہ ننگ حرام لغی ہرننگ پیغہ ہرمرگہ خاص * بو آیت دلالت قیلادر طعامی صاوت ہرلہن اولوب آتہ برابرندہ صاوتو درست ہولغان کبی سلعہ (مقاع) برابرندہ صاوتو درست ہولورغہ دخی عقد بضاعت ننگ مشروع ہولووینہ (ان الله) درستلکدہ اللہ تعالیٰ (بجزی المتصدقین) صدقہ (آرتدرب) بیروچیلرنی کورکام جزا ہرلہن جزالار (قل هل علمتم) یوسف علیہ السلام قرداشلرینہ تہ یقندی ایابلہ سز می سز (ما فاعلکم بیوسف و آخیه) یوسف کہ ہم یوسف ننگ قرداشی بنیامین کہ نی قیلدگز یعنی بو اشکرننگ قباحتلگنی بلہ سز می یوسف علیہ السلام کہ قیلغان اشلری معلوم اما بنیامین کہ قیلغان اشلری بنیامین نی قرداشلنن آبرو ہم ہییشہ خورلاولاری (اذ انتم جاهلون) اول وقتہ یوسف کہ ہم قرداشینہ قیلغان اشکرننگ قباحتلگنی ہامہ وچیلردن ایدگز یوسف علیہ السلام ننگ قرداشلرینہ ہوسوزنی ایقوننن مقصودی شلقہ قیلار توکل بلکہ نصیحت قیلوب ونوبہ کہ قزقروپ شفقت ہوزننن تہ یقو (قالوا ائذک لانت یوسف) یعقوب علیہ السلام ننگ بالالاری تہ یقندیلر البقہ سین یوسف سن (قال انایوسف) یوسف علیہ السلام تہ یقندی مین یوسف من (وهذا اخی) و بو قرداشم بنیامین در (قدمن الله علینا) تحقیق اللہ تعالیٰ بزکہ سلامتک ہرلہن و مرتبہ ہرلہن انعام قیلدی (انہ من یتقی) درستلکدہ شأن کمدن اللہ دان قورقسہ (ویصبر) دخی بلالارغہ صبرلنی قیلسہ (فان الله) بس درستلکدہ اللہ تعالیٰ (لایضیع اجر الممتنین) ایزگرننگ قیلوچیلارننگ اجرینی ضائع قیلداس (قالوا) یوسف علیہ السلام ننگ قردہ شلری تہ یقندیلر (تالله) اللہ ہرلہن قسم قیلوب تہ یقہمز (لقد اترک الله علینا) تحقیق اللہ تعالیٰ صورتننگ کورکاملگی و خلقتننگ کاملگی ہرلہن سینی ہزکہ اغتبار قیلدی (وان کنا لحاظین) و درستلکدہ ہز خطا قیلارچیلار بولدی یعنی سیکنا قیلغان اشلرمزده گناہلی ہولدی (قال) یوسف علیہ السلام تہ یقندی (لاتترب علیکم الیوم) سز ننگ اوزہ ریزکہ بو کوندہ شلقہ یوق (بغفر الله لکم) اللہ تعالیٰ سزنی بارلقار (وهو ارحم الراحمین) و اول اللہ تعالیٰ رحمت قیلوچی لارننگ رحمت قیلوچیراغیدر یعنی اللہ تعالیٰ کچک گناہلارنیدہ والوغ گناہلارنیدہ یالغار ہم سزنی توبہ قیلدقنن اوچون فضلی ہرلہن عفوایتہر یوسف علیہ السلام کمال فتوتدن و کمال انسانیتدن قردہ شلرینہ اوزینی بلدرگان ننگ صورتن قردہ شلرینی ابرتہ ہرلہن و کبچ ہرلہن ہر کون ایکی مرتبہ ضیافت کہ چاقدی قردہ شلری تہ یقندیلر سین ہزنی ابرتہ و کبچ ضیافت کہ چاقداسن و ہز سیننگ حقکدہ قیلغان نقصہ ہر انہز سببلی غایت اویالامز دیدیلر حضرت یوسف تہ یقندی مصر خلقی اولدہ مینا قاریلار ایدیدہ تہ یقہلر ایدی یکر می درہم کہ صاتلغان قول نیندی الوغ مرتبہ کہ ابرشدی دیب سز ننگ ہر پیغمبر بالالاری بولوب سینم قردہ شم ایدککرنی بلگاج مصر خلقی حضورندہ مینم شرافتم آرتدی و مینم ابراہیم پیغمبرننگ بالالاریننگ بالاسیننگ بالاسی ایدکمنی بلدیلر و قول توکل پیغمبر زادہ ایدکمنی آنگلادیلار دیو (اذھبوا بقمیصی ہذا) مینم ہو کولہ گمنی آلوب کینکوز (اوسقوندہ گی کولہ گی مراد یا کہ ابراہیم علیہ السلام دن میراث قالعان کولہ ک مراد) (فالتقوه علی وجہ ابي) بس کولہ کنی آنام ننگ یوزینہ طاشلاگز حضرت یھودا قانفہ ہر یالغان مسرت ککولہ گنی مین آلوب قایتقان ایسدم شادلق ککولہ گنی ہم مین آلوب قایتان دپدی (بات بصیراً) آنام کوزلی بولوب کیلور یعنی کوزلی

بولوب ئەورلەر (وَأَنْزَلْنَا بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ) دەپمۇ بەتۇن جەمئەتلەرگە بىرلەن كېلىڭز يەنى خاتونلارگەز
 وبالالارگەز وقللارگەز بىرلەن (وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِمْرُ) دەپمۇ يوسۇف ئالەيە السلاام نىڭ قەدە شارىنىڭ قافلەسى مەردەن
 آيرىلغان زىماندە (قَالَ أَبُوهُمْ) يوسۇف ئالەيە السلاام نىڭ قەدە شارىنىڭ آتاسى يعقوب ئالەيە السلاام ئەيتىدى اوزىنىڭ
 يانئەدە بولامان ابو جەمئەتلىرىگە يەنى اوزغىللىرىنىڭ اوزغىللىرىگە (اِنِّى لَاجْدُرٌ بِرِيسُوفٍ) دەستلىكەدە مېن يوسۇفنىڭ
 ايسىنى تاھامەن (سېزەن) (لَوْلَا اَنْ تَفْقَهُنَّ) اگرسىز مېنى عقابلىڭىز كېلىڭىز نەسەت بېرىمەن سەڭز مېنەم سوزمىنى
 تصدىق قىلورسىز (قَالُوا) يعقوب ئالەيە السلاام يانئەدە حاضىر بولغان ابو جەمئەتلىرى ئەيتىدىلەر (تَاللّٰهِ) الله
 بىرلەن مېن ايتەمەن (اِنَّكَ لَفى ضَلٰلِكَ اَلْتَدْبِيْرِ) دەستلىكەدە سېن ايسىكى ازغىنلىكەدە مېن يوسۇفنىڭ
 مېنىڭكىن ايسىكىدىن بېرىلى قالغان غەپا كەندە سەن دېيىپ (فَاَمَّا اَنْ جَاءَ الْبَشِيْرُ) بس يوسۇف ئالەيە السلاام نىڭ دىيەدە
 سلااملىڭى بىرلەن سۇيۇنچ بېرىدۇ (يەھۇدا) كېلىڭان (قايتقان) زىماندە يەنى حضرت يەھۇدا قافلەدىن آلدان
 قايتىدى (اَلْقَاهُ عَلَى وُجُوْهِهِ) يەھۇدا كۆلەككىنى حضرت يعقوب نىڭ پوزىنىگە تاغلايدى (فَارْتَدَّبَصِيْرًا) حضرت
 يعقوب كۆرۈپ (كۆزلى) بولوب ئەورلىدى (قَالَ) حضرت يعقوب كۆلەك بىرلەن يەھۇدا قايتىپاچ تۇرى
 جەمئەتتە ئەيتىدى (اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ) مېن سىزگە ئەيتتەمدى (اِنِّى اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ) دەستلىكەدە مېن الله حاضىرىدىن
 بلەن (مَا لَاتَعْلَمُوْنَ) سىز بلەن گەن نەرسەنى (يوسۇف نىڭ تەركلىگىنى) دېيىپ (قَالُوا) يعقوب ئالەيە السلاام نىڭ بالالارى
 مەردەن قايتىپ بېتىپاچ ئەيتىدىلەر (يَا اَبَانَا) اى آتامىز (اسْتَغْفِرُ لِقَاتِ ذُنُوْبِنَا) يوسۇف حەققەدە بولغان گىناھلارمىز
 حەققەدە بىزنىڭ اۈچۈن الله دان يارلىقماق ايسە (اِنَّا كُنَّا خٰطِئِيْنَ) دەستلىكەدە بىز غەپا قىلۇپچىلاردان
 بولىدۇ (قَالَ) يعقوب ئالەيە السلاام ئەيتىدى (سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ) سىزنىڭ اۈچۈن تېرىدىن يارلىقماق
 ايسەنمەن (رَبِّى رَءُوْمٌ) دەستلىكەدە اول رېم (هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ) اول رېم گىناھلارنى يارلىقماقچىدۇر
 ھەم يارلىقماق ايسەدۇچىلەرگە مەرحەمەت قىلغۇچىدۇر حضرت يعقوب بالالارى اۈچۈن يارلىقماق ايسەدۇنى
 يوسۇف ئالەيە السلاام نىڭ غەپا قىلغانلىقى مەلۇم بولغانغە قەدەر كېچىككەندى دېگەنلەر چۈنكى ظەم قىلۇپچىنى
 الله نىڭ غەپا قىلۇپچىنىڭ شەرتى ظەم قىلغۇش آدم نىڭ غەپا قىلۇپچىدۇر بۇمەدە شۇل رەھەتتە رەھەت رەھەت قىلغۇش
 مەسئۇلە بارغان نىڭ سۆيۈندە حضرت يعقوب قەبلىگە قارشى آياق اوزىرە باصوب دەعا قىلغۇش يوسۇف ئالەيە السلاام
 حضرت يعقوب نىڭ آرنىدە آمېن دېيىپ توردى يوسۇف ئالەيە السلاام غە ظەم قىلغان بالالارى كەمال توبە ئېچىلىك
 وقورقۇپ بلە يوسۇف ئالەيە السلاام نىڭ آرنىدە توردىلار شۇنداق سۆيۈندە حضرت جېبرائىل اېندى وئەيتىدى بالالارنىڭ
 حەققەتتە دەئا كىلى الله تەئالى قەبۇل اېندى سېنىڭ سۆيۈندە بالالارنىڭ پەيغەمبەرلىك ھەقىقىتى قىلغۇش دېيىپ رەھەتتە
 قاراغاندە اولاد يعقوب پەيغەمبەرلىك مەرتەبەسى ايلە مشرف اولمشلار (فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُسُوفٍ) بس يعقوب
 ئالەيە السلاام اهل بېتى بىرلەن يوسۇف ئالەيە السلاام اوزىرىگە كىرگەن لىرى زىماندە يعقوب ئالەيە السلاام مەسئۇلە كىرگەندە
 پەيغەمبەرلىك مەرتەبەسى كىرگەن لىرى و خاتونلارنى اماموسى ئالەيە السلاام بىرلەن مەردەن چەققاندا يعقوب ئالەيە السلاام
 نىڭ بالالارى جەمئەسى كەك بالالارنى وقارتلارنى ساناماي نەھە آلتى يوزمىڭ بېشى و زىيەتتە اۈچۈن آرتق اېندى
 دېگەنلەر يوسۇف ئالەيە السلاام كۆپ كىشى بىرلەن آنالارنى قارشى آلتى (اُوٰى اِلَيْهٖ اَبُوْيهٖ) يوسۇف ئالەيە السلاام آنا و آتاسى

اوزينه قوشدى يعلى آناسى يعقوب برلەن ھم آناسى برلەن بر توغمه قز قردە شنى آنا برلەن بر توغمه
 قز قردە شنى آنا منزلەن ايه برلگان كىمى آنا برلەن بر توغمه قز قردە شنى دە آنا منزلەن ايه برلەن
 عليه السلام يوسف عليه السلامك آناسى راحيل ئولگاج راحيل نك توغمەسى لىيانى نكاهەندى دىگانلر راحيل
 بنىامين نغاسندە ئولدى دىگانلر موكار قاراغاندە بنىامين يوسف عليه السلامدان كېككە بولا بعضيلر آنا
 و آناسىن اوز آناسى برلەن اوز آناسى مراد دىگانلر بوسوزگە قاراغاندە آناسى ئولەگان بولا (وَقَالَ ادْخُلُوا
 مِصْرَ) دغى يوسف عليه السلام آتالار يەنە و قردە شلر يەنە ئە يقدى مصرغە كۆتۈز (ان شاء الله) اگر الله تعالى نلە سە
 (آمين) آچلقدان و باراماز اشلردن امين بولغانكۆز حالدە (وَرَفَعَ أَبَوَيْهٖ عَلَى الْعَرْشِ) دغى يوسف عليه السلام
 آنا و آناسى كرسى اوزەرىنە كوتەردى (او تورتىدى) (وَعَزَّوَالَهُ سَجْدًا) دغى آنا و آنالارى و جمیع قردە شلرى
 يوسف عليه السلامگە سجدە گە توشدیلر چونكە آلار دە نعییه و تکریمە سجدە (بۆگلو) برلەن بولغانغە ياكە شكرامە
 ارچون الله تعالى گە سجدە گە يفلدیلر مەناسكە (وَقَالَ) دغى يوسف عليه السلام ئە يقدى (بِأَيِّتِ) اى آتام (هَذَا
 نَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ) بومرتبەلر موندان الملك (صبي وقتەن) كورگان توشمك تەبیریدر (قَدْ جَعَلْنَا رُبِّي حَقًّا)
 تەحقیق رېم بونؤشملى راست قیلدى (وَلَدَأْخَسَنُ بِي) و تەحقیق رېم مېكنا كوب ایزگولك قیلدى (اذ) شول وقتەن
 كوب ایزگولك قیلدى (أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ) مېلى مېس خانە دن چقاردى (وَجَاءَ بَكُمْ مِنَ الْمَثَلِ) و سزنى مېكنا بادىيە
 ياپاندن كىقردى يعقوب عليه السلام لار حيوان آصراب نوروجى بادىيە اهاندىن بولغانلار (من بعد ان نزع الشيطان)
 شيطان بوزغانكۆز صولكندان (بَيْنِي وَبَيْنَ أَخَوَتِي) مېنم برلەن قردە شلرم آراسى (ان ربي) در سلككە رېم (لطيف
 لهايشاء) نلەگان نرسە سېنكۆز تەبیرن كوركام قیلوچىدیر (انه) در سلككە اول الله تعالى (هو العليم الحكيم) اول
 الله تعالى نلەگان نرسە سېنكۆز تەبیرن و مصلحتنى بلگوچىدیر و ھراشده حكمت اييە سېدیر يوسف عليه السلام
 آناسى يعقوب عليه السلام برلەن خزانە (آمبار) لرنندە يۇردیلر آلقونلار و كمشلر و باشقە نرسەلر خزانە سەنە
 كردیلر ھم كاغدلر خزانە سەنە كردیلر يعقوب عليه السلام كاغدلر خزانە سەنە كركاچ ئە يقدى اى اوغلم بوقدیر
 كوب كاغدلر بولانور و ب سېگىز مەرحلە ھەر يېرگە مېكنا نيك خط يازمادك دیدى يوسف عليه السلام ئە يقدى حضرت
 جبرائیل مېكنا يازماسقە امر قیلدى دیدى حضرت يعقوب جبرائیل عليه السلامن يازماسقە امر قیلووينك سېبىنى
 صورادى حضرت جبرائیل ئە يندى مېكنا الله تعالى شول طريق امر قیلدى الله تعالى نك بو طريق امر قیلووينك
 سېبى شول سېن بالالارك يوسفنى صغراغە آلوب چقماق بولغاندە يوسفنى بورى آشاودن قورقان ديدك
 الله تعالى كاشكى مېندىن قورقان بولساچى دیدى (رَبِّ كَيْفَ أَنْقِيتَنِي) اى رېم تەحقیق مېكنا بوردك (يوسف
 عليه السلام سوزى) (مَنْ الْمَلِكُ) مصر ملكندن (وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ) دغى مېكنا كئابلار نك مەنلرندىن
 ياكە توشلرنى تەبیردن او يېرەنك (بلدردك) (فَاطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) اى كوكلرنى و يېرلرنى ياراطقوجى
 الله (أَنْتَ وَلِيِّي) سېن مېنم يار دە چم سەن (قِي الْفَنِيَا وَالْآخِرَةِ) دنيا دە ھم آخرنده (تَوَفَّنِي مُسْلِمًا) مېلى مسلمان
 بولغان حالدە ئولتۇر (وَأَلْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ) دغى مرتبەدە صالحلار (ایزگولر) جملە سەنە ياكە صالح بولغان
 آنالارم جملە سەنە توناشدیر يعقوب عليه السلام مصر دە يوسف عليه السلام برلەن بىرگە بىكرى دورت يىل تىركك ايتدى

موندان صوڤك يوسف عليه السلامه وصيت نه يئدي، مين ئولگاج شامده ارض مقدسه گه ايئوب آتام اسحاق
 (عليه السلام) نڤاڤ قبرى ياننه دفن قېل شونندان صوڤك يعقوب عليه السلام مصرده وفات بولدى هم شولوق
 كونده ايگز توغمه، مى عيص ده وفات بولغان ايدي حضرت يوسف آتاسى نابوتكده صالوب شامده ارض
 مقدسه گه آلوب بارب عيص بولهن ايكسنى برفېرگه دفن قىلدى ايكسنيكده ياشلرى يوز قرق ييئدي
 ايدي يعقوب عليه السلامك يوسف عليه السلامن آيرلوب تورومتق اون سيگزيل ديگانلر يوسف عليه السلام
 يعقوب عليه السلامن صوڤك يكرمى اوچ يل حياتكده قالوب صوڤكده نفسى مكنگولك يورطنى آرزو قىلووندىن قولىنى
 تىنى قىلدى الله تعالى آتاسندان بكرمى اوچ يل صوڤكده طيب و طاهر بولغانى حالده روح شريفىنى قبض ايئدى
 دفن حقنكده مصر خلقى آراسىده الوغ نزع چقدى حتى صوغشورغه ياقنلاش يولار صوڤكده مرمردن بولغان بىر
 صانئغه صالوب نيل درياسه دفن قىلوغه قرار بىرديلر مصرنكده هر ايكى جانينه بركت واصل بولسون اوچون
 صوڤكده حضرت موسى يوسف عليه السلامنى آتالارى ياننه ايئب دفن قىلدى يوز يكرمى يل دنيا ده عمر سوردى
 يوسف عليه السلامك راعيل ياكه زليخه اسملى خاتونلدىن طوغان افرائيم و ميشا اسملى بالالارى بولوب افرائيمدىن
 نون، فوندىن بوشع دنياغه كىلدى يوسف عليه السلامن صوڤك فرعونلر عماليقده دن مصرنى آلوب بنى اسرائيل
 هميشه فرعونلر نكده اسارتكده قالديلار بوقنده كوب و تورلېچه روايتلر بار بىر بىضارى و مدارك و خاندىن انتخاب
 ايئوب حاصللر يلى يازدىق (ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ) بويوسفنك خبرى غيب خبرلردندىر (نُوحِيهِ إِلَيْكَ)
 بوغيب خبرنى اى محمد عليه السلام سيئا و مى قىلامز (وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ) وسين يوسفنك فرده شلرى حضورنه
 بولمادك (إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ) يوسف حقنكده قىلغان اشلر يلى (قِيَّوْغُهْ صَالُونِي مَثَلًا) قصد قىلغان و قتلارنده
 (وَهُمْ يَمْكُرُونَ) حالبوكم يوسفنك فرده شلرى يوسفنى آتالارندن آلداب آلور اوچون يوسفه هم
 آتاسه مكر قىلورلار يعنى بوخبر سيئا غيب سين بوخبرنى و مى بولهن كنه بلك و سين يوسفنك فرده شلرى
 برله يوسفنى قىيوغه صالورغه قصد قىلغان وقتلارنده هم آتالارندن يوسفنى آلداب آلور اوچون مكر
 قىلغان و قتلارنده هرگه توكل ايئكده هم بوقصهنى اوڤره نورلك بوقصهنى ايشتكان آدم گده بولغانك يوق
 (وَمَا أَكْثَرَ النَّاسِ) دى آدملرنك كوبره گى توكلدىر (وَلَوْ حَرَصْتَ) گرچه اى محمد عليه السلام سين
 الارنك ايمان كيتورلرينه حريص بولسا كده (بِْمُؤْمِنِينَ) ايمان كيتور و چيلر توكلدىر (وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ)
 دى قرآن اوڤره تو اوزرينه آدملردن صورامى سون (مَنْ أَجْرٌ) خدمت حتى (إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ) قرآن
 توكلدىر مكر الله دن بولغان و عظمى (لِلْعَالَمِينَ) بئون عالم گه (وَكَايْنِ مِنْ آيَةٍ) الله نكده برلگه دلالت
 قىلغان آيتىن كوهى آيت (علامت لى) (فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرده دى بىرلرده (يَمُرُونَ عَلَيْهَا)
 اول آيتلر اوزرينه كافرلر ئؤنه لرلرهم اول آيتلرنى كورلر (وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ) حالبوكم اول كافرلر
 اول آيتلردن يوز دوندر كوچيلردىر (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ) و كافرلرنك كوسى الله غه الله نكده برلگه
 (وعالمنى ياراطقوى و رزق بېرگوى بولوويته) ايمان كيتورمه سلر (إِلَّا) مكر الله نكده
 برلگه و عالمنى ياراطقوى و رزق بېرگوى بولوويته ايمان كيتورمه لرده (وَهُمْ مُشْرِكُونَ)

ھالبوكم اول كافرلر عبادتە اللہ تەئالى گە مەعبود بولوغە استەقتاق بولغان نرسەلرنى شريك قىلورلار
 (أَفَأَسْمَأُ أَنْ تَأْتِيَهُمْ) كافرلر امين بولدىلارمى اولزىرېنە كىلودن (غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ) اللەنك عذابلىن
 اوزىركوچى نرسەنك (أَوْتَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً) ياكە اولزىرېنە قىامت نك كىنەت كىلوروندىن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ)
 ھالبوكم اول كافرلر قىامت نك كىلورويى بىلەسلرھم قىامت اوچون ھاضرلىنەگان بولورلار (قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي)
 اى محمدعليە السلام كافرلرگە ئەيت بواللەنك بىرلگنە اۇندەو مېنىم بولمىر (ادْعُوا إِلَى اللَّهِ) اللەغە (بىرلگنە)
 اۇندەرمەن (عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا) مېن ھالە بولغان دىلەل ھەم بىيان اوزەرنە بولغانم ھالە (وَمَنْ اتَّبَعَنِي) دىھى مېكنا ايىبەگان
 آدملىر (مؤمنلر) ھالە بىيان اوزەرنە بولغانلار ھالە (وَسُبْحَانَ اللَّهِ) دىھى اللە تەئالى نى كابل
 باكلاوبىرلەن پاكلىمەن (وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دىھى مېن عبادتە اللەغە ھېچ نرسە نى شريك قىلورچىلاردان توگلىمەن
 (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) دىھى محمدعليە السلام بىر سىدىن بورون بىبەرمەدك (الْأَرْجَاءَ) مگر سىنك كىبى اىرلر بىبەردك
 بو آيت كافرلرنك اكر اللە تەئالى بېغىرلر بېبەرونى نلەسە ايدى فرشتەلر بىبەر ايدى دېگان سوزلرېنى ردىولا
 ھەم بو ايتدە خاتونلارنك بېغىر بولماوينە اشارت بار (نُوحَى إِلَيْهِمْ) سىكنا دىھى قىلدقەمىز كىبى اول
 بېغىرلرگە دەھى قىلورمىز (مِنْ أَهْلِ الْقُرَى) قىرېە وشەر اھللىرىن بولغان اىرلرنى بېغىر ايتىب
 بىبەردك چونكە شەر و قىرېە خلقى بادىھە خلقە فاراغاندە عالەمكە و تىرىبەلىرەك بولا (أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ)
 كافرلر (مكە خلقى) بىردە سىر قىلما دىلارمى (فَيَنْظُرُوا) بس اكر بىردە سىر قىلسالار اعتبار قىلوب
 قارارلار ايدى (كَيْفَ كَانَ) نېچك بولدى (عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) مكە كافرلرنىن بورون بولغان بېغىرلرنى
 يالغانغە توتقان آدملىرنك ھاللىرى بس شولاي اعتبار قىلوب قاراسالار سىھى يالغانغە توتماسالار
 ايدى (وَلَدَارُ الْآخِرَةِ) البقە آخرت بورطى (خَيْرٌ) ايزگورە كىر (لِلَّذِينَ اتَّقَوْا) كىردن وگناھلاردان
 صافلانغان آدملىر اوچون (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) كافرلر عقللرېنى پۇرتىب آخرت بورطى نك دنبا بورطىلەن
 ايزگورەك ايدىكى بىلەسلر (حَتَّى إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ) مكە كافرلرى مەلت بىرلو بىرلەن آلدانماسونلار
 چونكە آلاردان بورون بولغان كافرلرگە دە اللەنك ياردەمنىن بېغىرلر امىد كىسەرگە اىرشكانلرېنە
 قدر مەلت بىرلدى (وَظَلُّوا) دىھى بېغىرلر ظن قىلدىلار (أَنَّهُمْ) درسقلىكە اول بېغىرلر (قَدْ كُنْتُمْ بَرًّا)
 تەقىق اولزىرېنە اولزىرى يالغانلانمىش بولدىلار بىھى اللەدان ياردەم بولاچاق دېگان سوزمزدە يالغانچى
 بولدىق دىب بېغىرلرنك ظن قىلغانلارېنە قدر كافرلرگە مەلت بىرلدى (بانشە تورلى مطالعەلرېدە
 بار لىكن مونسنى اختيار قىلدى) مثلاً املىرنك بېغىرلر اللەدان ياردەم بولاچاق دېگان سوزلرنە
 يالغانلاھىلار دىو ظن قىلغانلارېنە قدر كافرلرگە مەلت بىرلدى مەسلىھە بولورغە مەسكن (جَاءَهُمْ
 نَصْرٌ) ھس شول وقىدە ياردەم بېغىرلرگە كىلدى (فَتَجِيءُ مِنْ نَشْرٍ) بس بىرنك تەھگان آدملىرمىز (بېغىرلر
 ھەم مؤمنلر) غناھىزدن قۇتقارلىش بولورلار (وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا) ھىرنك غناھىز قايتارلىش بولماس (عَنِ الْقَوْمِ
 الْمُجْرِمِينَ) كەردە دوام ايتوچى قومىن (لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ) تەقىق بېغىرلرنك واملىرىنك قىسەلارنە
 بولدى ياكە يوسف عليه السلام بىرلەن كەردەش لىرنك قىسەلە بولدى (عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ) صاف عقل ايىبەلرېنە

عبرت (مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى) قرآن افقرا قيلتغان سوز بولمادى (وَأَلَّسْنَ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) ولكن اوزىلك آللنداغى كئيب سماويه نى تصديق بولدى (وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ) دىنى هر بر كيره كلنى نرسه نى آچق بيان بولدى (وَهُدًى وَرَحْمَةً) دىنى آزغىلغىندان كوندروچى هم رحمت بولدى (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) قرآن غه ايمان كيتروچى قوم اوچون يوسف سوره سى نك ترجمه سى تمام بولدى اون اوچوچى سوره رعد - سوره سى مكده اينگان جمع سى قرق اوج آيت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الْمُر) بو سوزندن مرادىنى الله تعالى اوزىگه بله در يا كه «أَنَا اللَّهُ أَعْلَمُ وَأَرَى» معناسنه يعنى مين الله من بله من وكوره من (تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ) بو سوره نك آيتلرى كامل بولغان سوره نك يا كه قرآن نك آيتلرىدر (وَالَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ) اى محمد عليه السلام سيكا ايندرلگان نرسه (قرآن) (مَنْ رَبُّكَ) ربكىن (الْعَقُّ) سيكا ربكىن ايندرلگان نرسه حنفر (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولكن آدملىرى نك كوسى (لَا يُؤْمِنُونَ) تيشنجه فكر قيلماولارى اوچون آيتلرگه ايمان كيتيره سى (اللَّهُ الَّذِي) الله شوندى ذاتدر (رَفَعَ السَّمَاوَاتِ) كوكلرنى كوتهدردى (بَغَيْرِ هَمٍّ) تره كىن باشقه (تَرَوْنَهَا) كوررسز كوكلرنك تره كىن ايسكىن بعضيلر كوررسز اول تره كىن ديب عهد كه صفت ايتكانلر يعنى كوكلرنى كورلمش بولماغان تره كىلر برلهن ياراتدى معناسنه البته كوكلر جسم بولوده باشقه جسملرگه مشارك بولانئوروب تره كىن كوتهدرلو برلهن ممقاز بولسه لار كوكلرنى بوصفت كه هر جسم ده جسمانى ده بولماغان هم بعض ممكناتنى اراده سى برلهن مخصص بولغان مرجع بولورغه كيره ك ايكانلك كه دلالت قيلادىر (ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ) مونك صوگنده الله تعالى عرش اوزه رينه صاقللاو هم تدبير برلهن غالب بولدى (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دىنى الله تعالى قۇياشنى و آيىنى مسخر (اختيارسن) ايتدى (كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى) قۇياش برلهن آيدان هر برسى معلوم بولغان مدت اوچون يۇرۇر يعنى معلوم بولغان مدتده دورلرى تمام بولور خاق قۇياش برلهن آي نك يۇرورويى هر كفى اعتقاد قيلغانلقى اوچون خلق نك اعتقاديه موافق ايتب الله تعالى بيان ايتدى مونك امثالى قرآنده كؤب هم كوز كورورونده ده قۇياش برلهن آي يۇرگان كىي كورنلر هيئت جديده دن خبرى بولغان آدملرگه بومسئله آچق معلوم در چونكه هيئت جديده كه قاراغانده قۇياش هركت قيلمى در بلكه يير هركت قيلادر (يَذُوبُ الْأَمْرُ) الله تعالى عالم نك اشينى بار قيلو يوق قيلو ئولقرو تركزو كىي اشلرنى تدبير قيلور (يُفَصِّلُ الْآيَاتِ) الله تعالى اوزينك كمال قدرتنه دلالت قيلاتورغان آيتلرنى آيروب آيروب ايندر (لَعَلَّكُمْ تَلْفَهُوا رَبَّكُمْ تُؤْمِنُونَ) ربك رغه يولقورنى شكسز بلوروز اوچون يعنى الله تعالى نك آيتلرنده فكر قيلوب الله تعالى نك قدرتينك كامل ايدكىنى بلب باشلاب عالمنى ياراطوغه قادر بولغان الله نك فايندان تركز وگه ده قادر بولووينى شكسز بلوروز اوچون (وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ) واول الله تعالى بويرنى اوزون ايتب وكيك ايتب آياتلار قرارلانسون اوچون تسوشه دى (وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسٍ) دىنى اول

پیرده الله تعالی ثابت بولغان طاقلار یاراطدی (وَأَنْهَارًا) دخی یلغھار یاراطدی (وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) دخی یییشلرنک کلسنن (جَعَلَ فِيهَا) پیرده یاراطدی (زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ) ابکیشهر صلفنی یعنی هر قایو یییشنک فردننن برسنی آچی و برسنی توچی برسنی قارا و برسنی آق برسنی السوغ و برسنی کچک ایقب یاراطدی (يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ) الله تعالی کیچنن کوندزنی آرتدرر یعنی کیچنی کوندزگه (اورننه) کیگزر بس هوا یاطدی بولغان ناک صوکنده قارانغی بولوب ئورلور (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکده بو ذکر قیلغان نرسهلرده بولغوچیدر (آيَاتٍ) الله ناک برلگنه الوغ علامتلر دلیللر (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) اول آیتلرده فکر قیلوچی آدملرگه (وَفِي الْأَرْضِ) دخی پیرده بولغوچیدر (قَطْعَ مُتَجَاوِرَاتٍ) برسی برسنه ئوتاشقان تورلی اورنلار (بیر کیسه کلری) یعنی اولری برسی برسنه یاقن بولا توروب ییرلک بعضی اولن اوسدرمی بعضی اوسدره بعضی قاطی و بعضی یومشاق بعضی ایگننی اوسدره آغاجنی اوسدرمی و بعضی کیرسنه آغاجنی اوسدره ایگننی اوسدرمی (وَجَنَاتٍ مِنْ أَغْنَابٍ) دخی یوزملردن بولغان باقجهلار بولغوچیدر (وَزَرْعٍ) دخی ایگلر بولغوچیدر (وَنَخِيلٍ صَوْنًا) دخی توچی هر بولوب طارماق لاری کوب بولغان خرما آغاجلاری بولغوچیدر (وَعَيْرٍ صَوْنًا) دخی توچی هر بولوب طارماقلاری کوب بولغان خرما آغاجلاری بولغوچیدر (بُسْتًى بِنَاهٍ وَاحِدٍ) هر یییشلردن هر برسی هر صو (یغمور صووی) برلن صوغارلور (وَنُفُضُلٌ بَعْضًا عَلَى بَعْضٍ) شولای بولا توروب اول یییشلرنک بعضنی بعضی اوزه رینه آرتق قیلورمز (فِي الْأَكْلِ) یییشده یعنی ئوسلرنده مقدارلارنن ایسلرنده طعملرنده بعضنی بعضنن آرتق قیلورمز (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکده بو ذکر قیلغان نرسهلرده بولغوچیدر (آيَاتٍ) الله ناک برلگنه الوغ علامتلر (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) عقللارنی استعمال قیلوب فکر قیلغان آدملر اوچون (وَأَنْ تَعَجَّبَ) دای محمد اگر سین کافرلرنک بعضنی انکار قیلولارندان عجبله نسهک (فَعَجَّبَ قَوْلُهُمْ) بس کافرلرنک اول سوزلری عجبدر یعنی عجبله نووک اورنده در چونکه بو ذکر قیلغان نرسهلرنی یاراطوغه قادر بولغان الله تعالی اوزه رینه بعث بیگرهک جیکل البته ذکر قیلغان آیتلر باشلاب یاراطوغه دلالت قیلغان کبی ئولگاننن صوک قایقاندان یاراطونکده ممکن بولووینه دلالت قیلادر (أَفَلَا كُنَّا تُرَابًا) کافرلرنک سوزلری شول هر قایچان بز توفراق بولساق (أَفَلَا لِي خَلْقٌ جَدِيدٌ) ایابز یا کاندان یاراطلردامی یعنی ئولوب چرب بنگان دن صووک یا کاندان نرلرمزمی البته نرلهمز دیدیلر (أُولَئِكَ) بو بعضنی انکار اینوچی کافرلر (الَّذِينَ) شوندی کافرلردر (كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ) رهلرینی (رهلریلک بعث ککه قادر بولووینی) انکار ایتمیلر (وَأُولَئِكَ) دخی بو بعضنی انکار اینوچی کافرلر (الْأَعْلَالُ فِي أَغْنَابِهِمْ) آلارنک موینلارنده بوغولار باردر یعنی آلار آزغلق برلن بوغولانغانلاردر قوتلو ائمه اللری بوق یاکه قیامت کونسده بوغولانب عذاب قیلنورلار معناسنده (وَأُولَئِكَ) دخی بر بعضنی انکار اینوچی کافرلر (أَصْحَابُ النَّارِ) نوغ اولینک اییهلریدر (هُمْ فِيهَا) خالسون اول کافرلر توغده سگور قالوچیلاردر (وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ) دخی کافرلر ایزگولسکن

بورون ياوزلغنى (عاقبت دن بورون عذابنى) آشقىرلار يعنى پيغمبەرلر امتلرلىنى اگىر ايمان
 كيتمهسه كز الله تعالى سزنى دنياده عذاب قبلور ديب قورقتقاج حاضر كيتير عذابلى ديب خورلاب نه يقديلر
 (وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ) و تعقيق مكه كافرلر نىن لك پيغمبەرلرنى بالغانغه توتوده نيكلرى بولغان
 كافرلر نىن تورلى عذابلرى توتدى بس نى اچون مكه كافرلرى اول عذابلر نى احبار قىلوب قاراميلار
 هم اول عذابلر نىن اوغشاشنى اوزلر ينده اينووينا درست كورمبار (وَأَنَّ رَبَّكَ) دىنى در سنلكده
 اى محمد عليه السلام سيدك ربهك (لَنْوَ مَغْفِرَةً لِلنَّاسِ) آدملر اوچون بارلقاماق اييه سيدر (عَلَى ظَاهِمِهِمْ)
 آدملر نىن اوزلر ينده ظلمى اوزر ينده بو آيت توبه دن بورون عفو نىن درستلگه دلالت قىلار چونكه
 توبه قىلوچى آدم ظلمى اوزر نده قالمى اما توبه دن بورون عفو درست نوكل ديگان آدملر بو آيتده
 ظلم دن الوغ گناهلار دان صافلانو بولن بنه تورغان كچك گناهلار نى ياكه مغفرتن سترنى ومملت
 بيرونى اراده قىلار (وَأَنَّ رَبَّكَ) دىنى اى محمد عليه السلام سيدك ربهك (لَشَدِيدُ الْعِقَابِ) نلگان كشى سته
 ياكه كافرلر كه عذابى قاطى بولغوجيدر (وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دىنى كافر بولغان آدملر نه يقدى (أَوَلَا
 أَنْزَلَ عَلَيْهِ) محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) اوزر ينده ايندر لسه چى (آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ) ريسلن حق پيغمبەر
 ايد كه دلالت قىلا تورغان علامت (معجزه) نيته كه موسى عليه السلام غه طاياق عيسى عليه السلام غه ميتلر نى
 تركوز صالح عليه السلام غه ناهه ايندر لى دبو (أَنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ) اى محمد عليه السلام سين باشقه پيغمبەرلر كى
 ايمان كيرمه گان آدملر نى قورقتوچى غنه سن (وَأَلْكَ قَوْمٌ هَادٍ) هر هر قوم اوچون شول قومده غالب بولغان
 نرسه نىن جنسلن بولغان معجزه لر كه مخصوص بولغان حق لفته كوندر وچى پيغمبەر بار مثلا حضرت
 موسى قومده سهر غالب بولدى شونىن اوچون الله تعالى حضرت موسى غه سحر كه مشابسه بولغان
 معجزه بيردى حضرت عيسى قومده طبابت غالب بولغان ايدى شونىن اوچون الله تعالى حضرت عيسى غه
 طب جنسلن بولغان معجزه بيردى كوز سز لرنى كوزلى ايتمك وآلا ته نلى لرنى سلامتله ندرمك كى
 رسول الله قومده شعر فصاحت و بلاغت غالب بولدى شونىن اوچون الله تعالى رسول الله غه شعر جنسلن كى
 بولغان فصاحت و بلاغته جهيع شعرانك فصاحت و بلاغته اوستون بولغان معجزه (قرآن) نى بيردى (اللَّهُ يَعْلَمُ)
 الله تعالى بلور (مَا تَعْمَلُ كُلُّ أُمَّةٍ) هر هر خاتون چىسى قور صاغنده يوكله گان نرسه نى يعنى بالانك حالى
 ايرمى قزى كلامى ضعيف مى كوركامى قباامت مى اوزون مى قسقه مى (وَمَا تَفِيضُ الْأَرْحَامُ) دىنى خاتون لارنىن
 بالا قابچق لارى كيمتكان نرسه نى (وَمَا تَزْدَادُ) دىنى خاتون لارنىن بالا قابچق لارى آرتدر فان نرسه نى
 يعنى حمل مدنى نىن آرنى وكوبنى دىنى بالانك صاننى * حمل مدنى نىن كوزى امام اعظم فاشنده ايكى
 يل امام شافعى فاشنده دورت يل امام مالك فاشنده بيش يل امام ضحاك ايكى يل تمامنده دنياغه
 كىلدى هرم بن حبان دورت يل تمامنده دنياغه كىلدى ديگانلر بالانك عىدى هر ياكه ايكى ياكه
 اوچ ياكه دورت بعضيلارى معلوم حدى يوق ديگانلر امام اعظم نهايتى دورت ديگان دورت
 بالا طابقان خاتون لار بار (بزم عصرده قزانده بولدى) امام شافعى نه يته يهن ده بر قارت آدم ميگنا

خبر بېرىدىدى خانونى نىڭ نېمە مەرتىبە بىر قورساقىدە بېشى بالا توغرىغان لغىندان (بىضاوى ھەم مدارك) (رُكُلُ شَيْءٍ) ھەر بىر نەرسە (عَنْبَهُ) اللہ ھىزورنىدە (بەقئار) مەقەر (چىك) بىرلەندىر شول مەقداردان آرتماستە كېمەستە (عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) اول اللہ تەئالى غەيبىنى ھەم مەھزىنى بىلگۈچىدەر (الْكَبِيرُ الْمُتَمَال) اول اللہ تەئالى نىڭ شائى الوغىر ھەم قەدرى بىرلەن ھەر نەرسە دن اۋستۈندىر (سَوَاءٌ مَنكُمُ) سوزلردىن بىر بىرلەر اللہ تەئالى گە (مَنْ أَسْرَأَ الْقَوْلَ) سوزنى باشرىگان ككشىدە (وَمَنْ جَهَرَ بِهِ) دىشى سوزنى قەچرۈپ ئىدىگان ككشىدە (وَمَنْ هُوَ مَسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ) دىشى ككشىنىڭ قاراندوغلى بىرلەن اۋرتۇلدىگان ككشىدە (وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ) دىشى كوندىزنىڭ بولندە ظاھر بولغان ھالندە بارغان ككشىدە (لَهُ مَعْقَبَاتٌ) سوزىنى باشرىگان ياكە آشكارە قىلغان دىشى ككشىنىڭ قاراندوغلى بىرلەن اۋرتۇلدىگان دىشى كوندىزنىڭ بولندە ظاھر بولۇپ يۇررىگان آدم اوچون ساقلانودە بىرسى سوزىدە بىرسى نوبىدە بولغان فرشتەلەر بولغۇچىدەر (مَنْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ) اول آدم نىڭ آلدندىن ھەم آرتندىن (يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) فرشتەلەر اول آدمنى اللە نىڭ غەيبىدىن ساقلانلار يەنى آدم گناھ قىلغىچە اللە دان مەھلت وبارغانماق ايسەلەر (إِنَّ اللَّهَ) درىستلىكە اللە تەئالى (لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ) بىر قومدە بولغان نەرسەنى (بِغْيَ شَيْءٍ) اوزگەرتەمس (بوزماس) (حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) اول قوم اوزلرىندە بولغان بىغشى ھاللىرىنى بىمان ھاللىر بىرلەن آلماشدۇر سەببى اوزگەرتكىلرىدە (بوزغانلارىدە) قەدر يەنى خەلقدە بولغان كوركەم ھالدىڭ كىتەوىنىڭ سەببى خەلق نىڭ اوزىدەر و بوز كوركەم ھالنى ساقلى بامەولرىدەر ھەم مەنئەدە بو آيت كە موافقى رسول اللە نىڭ ھەيدىندە كىلىدى رسول اللە ئەيتىدى «كَمَا تَكُونُوا يُبَدِّلُ عَلَيْكُمْ» اوزگەرتىچە بولساڭلار سىزنىڭ اۋستىڭدە شولاي ھەكم يۇرتلار وادارە قىلغۇر مەنئەدە بو آيت بىرلەن ھەيدىدىن بىلىدى مسلمانلار دە بولغان قوتلارنىڭ كىتەوى نىڭ سەببى نەفس مسلمانلار اوزلرى اىكان ھەم مسلمانلار ھەقىدە ھەكم لىرنىڭ بو رەھشەدە ادارە قىلۇلارىنىڭ سەببى دە گىدە مسلمانلار اىكان بىس روسىدە باشاگان مسلمانلارنىڭ اۆلدە ملت ھاكەمە بولۇپ ھازىردە ملت مەكرە نىڭ دە بىك ضەيف بولغانى بولۇپتە نەجىب ايدەرگە بارامى بىلكە بو سەببى بىرۈگە طر شەماقنە لازم بولا بو بابىدە بىك اوزون سۆيلىمەك لازم بولسەدە موزىنى اولما دىغىندان بو مەسئەدە تەفەيلىنى ارباب بىصىرت كە تابىردىق (وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ) ھەر قاچەن اللە تەئالى نەسە (بِقَوْمٍ) بىر قوم گە (سَوَاءٌ) ياوزلىقىنى (غەيبى) (فَلَا مَرَدُّ لَهُ) بىس بو ياوزلىقىنى ھىچ كەم اوچون قايتقار و بولماس (وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ) دىشى اللە تەئالى ياوزلىقىنى تەلەگان آدملەر اوچون اللە دان باشقە يوقىدەر (مَنْ وَال) بىس ياوزلىقىنى يىبەرودە نەسرى قىيارچى دان ھىچ ككشى (هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ) اول اللە تەئالى شوندى اللە در سىزگە بىلىدەر (يائىن) نى كورسەتتور (خَوْفًا) قورقۇنى بولغان ھالندە يەنى يائىن آتۇدان (صوغۇدان) (وَطَمَعًا) دىشى ائىد ايتولى بولغان ھالندە يەنى خەلق يەمورىنى امىد ايتەرلەر (وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ) دىشى اللە تەئالى يەمۇرلار يوكلە و سەببىلى آغىر بولغان بولۇلارنى بارا تۇر (وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ) دىشى رعد (فرشتە دېگانلەر) تەسبىح ئەيتتور لىكن قرآن نىڭ بىياننە قاراغاندە ھەر نەرسە نىڭ اوزىدە خاص تەسبىح بار تەسبىح ئەيتتور

فرشته بولووی لازم توکل اگر رسول الله نك رعد بۇلوطده تصرف قیلغوجی فرشته دینکی حدیثی
 نساہت برلسه باشن اثری نك مبدئی معناسنده بولور (بھمنہ) اوزینك حمدی برلھن (وَالْمَلَائِكَةُ
 مِنْ خِيفَتِهِ) دخی فرشتلر تسبیح ئە بقور الله دان قورقودان یاکه رعد ناوشندان قورقودان (وَبُرْسُلُ
 السَّوَاعِقِ) دخی الله تعالی گورلدیلر (بولوطدان چقفان اوطلار) بیبه رر (فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ) بس
 الله تعالی اول گورلدیلر نی نلھگان آدملرینه ایرشدرر وھلاک قیلور (دَهُمَّ يُعَادِلُونَ فِي اللَّهِ) حالبوکم
 اول کافرلر الله تعالی نك کمال صفتلار برلھن موصوف بولووی حقندہ رسول الله برلھن نچقرشورلار
 ہیئت جدیدہ ایبدلرینك بیانہ کور بولۇطلار حاصل بولا تورغان بغارلار (پارلار) اچندہ باشن حاصل
 بولا تورغان مادہلر بارشول مادہلر نك جییلورننن قوۋہ برقیہ حاصل بولا شول قوۋہ برقیہ نك آزاوسون
 وکوب بولسون بیوردہ وباشقہ هر نرسہدہ بولووبن کشفی ایفکانلر بۇلوطلار نك برقطہ سندہ حاصل بولغان
 قوۋہ برقیہ نی توربن بولغان ایکنچی قطعہ بۇلوطلار یا کە بیبلر اوزلرینہ نارتوب آلورلار شول قوۋہ برقیہ
 بۇلوطدن آیرلغاندہ طوب و مطلق طاوشلاری کبی طاوش حاصل بولور شوکار رعد برق دیورلر
 حتی بۇلوطلاردہ بولغان قوۋہ برقیہ نی الا تورغان (گرومو آتؤود برق گردانی) اسمندہ برهؤرال اغتراع
 ایتمشلر شول قۇرنلی یاشندن صاقلار اچون بییک بذالرنك توبہلرینہ قوبارلار رعد برق نزول مطر
 سحاب کبی اثرلر نك فرشتهلر واسطہ سی برلھن وجودکە کیلووبنی مشعر برلغان نصوص شرعیہ بری حکمانك
 بو کبی اثرلر بۇلوطلار نك جنبتننن یا کە اجتماعننننن یا کە حرکتننننن وجودکە کیلہ دیگان سوزلری آراسندہ
 مخالفت یوق چونکە فرشتهلر بو اثرلر نك ظہورینہ مبدأ بولورلار اما حکما ئە یئکن نرسہلر محل ظہور
 بولورلار نینتہ کە کتابنك ظہورینہ مبدأ کاتبنك تصوری نغیلی ارادہ سی اماظہورینہ محل کاغد قارا
 قلمنك سلکدووی وقولنك ساکدووی بر وقتدہ طفیل اوغلی عامر هم ربیعہ اوغلی اربد (لبیندک
 قردہ شلری) رسول الله نی ئولتررگہ قصد قیلدیلار طفیل اوغلی عامر رسول الله برلھن نچقرشرغہ کشردی
 ربیعہ اوغلی اربد آرقدان قاچ برلھن صومانی بولوب باردی رسول الله مونی سیزدی ئە یئدی ای
 رہم بۇلارغہ نلھگان نرسہ کئی قیل دیندی شونندان صوٹ الله تعالی صاعقہ (باشن) ایبلہ هلاک ایئدی
 (وَهُوَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) واول الله تعالی دشمانلارینہ حبیلہ نی یا کە دشمانلارنی عذاب برلھن توتونی قاطی
 قیلوچیدر (لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ) اول الله اوچوندر حققہ (توحید کلہ سندہ) اؤندہ و (وَالَّذِينَ) دخی شوندی
 صنملر (يَتَّبِعُونَ مِنْ دُونِهِ) مشرکلر اول صنملرگہ الله دن باشقہ عبادت قیلرلار (لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ
 بِشَيْءٍ) اول معبودلر مشرکلر اوچون استہگان نرسہلرینك ہیچ برسی برلھن جواب بیرمہ سلر یعنی ہیچ
 برسی قبول ایتمہ سلر (الَّا كِبَاسُ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ) مگر قبول ایتمہ لر ایکی اوچنی صوغہ نوشہگان آدمنی
 صونك قبول ایقووی کبی (لِيَبْلُغَ فَاهُ) آغزینہ صو ایرشسون اوچون یعنی قۇیو باننہ بارردہ دعا قیلور
 صوفۇبودن کونترلسونندہ آغزمہ ایرشسون دیب (وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ) حالبوکم مکنگو صو آغزینہ ایرشوجی توکلر
 چونکە صو جانسز مونك دعاسنی بلمی هم قبول ایتمہ رگدہ قدرتنننننننن کیلمی مشرکلر نكده صنمردن

ھىر نىرسە ۋە دەئا ئايىلۇلارى شۇنىڭ كىمى يەنى بىۋايىكى تۈرلى دەئانىڭ ايكسىلىدە فائىدە يوق (وَمَا دُعَاءُ
 الْكٰفِرِيْنَ) كافرلىرىڭ دەئاسى تۈگىلەر (الْاٰفِى ضَلٰلٍ) مگر آرزۇلىقىدە (ضائع وباطللىقىدە) در (وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ)
 دىنى اللە تەئالى اۋچون سىجدە قىلور (مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) كۈكلۈدە ۋە يىرلۈدە بولغان عقل ابيەللىرى
 (طَوَعًا وَكَرْهًا) اختيارلى بولغانلارى ھىم كۈچلەنگانلارى حالدە يەنى فرشتەلر ھىم آدم ۋە جىدىن بولغان
 مۇئمىنلر قاطىلىقى ۋە ايرىكنىڭ حالدە اختيار بىرلەن سىجدە قىلورلار كافرلر دىنى منافىقلار قاطىلىقى ۋە ضرورت
 حالدە كۈچلەنگانلارى حالدە سىجدە قىلورلار (وَضَلٰلَتُهُمْ بِالْغَدْوٰى وَالْاَصْلٰى) دىنى كۈكلۈدە ۋە يىرلۈدە بولغان
 عقل ابيەللىرىڭ كۈلەگەللىرى ايرتەدە ۋە كىچىدە سىجدە قىلورلار (قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) اى ھىم
 قومىكا ئەبىت كۈكلۈرىڭ ۋە يىرلۈرىڭ رېسى كىم دىب (قُلْ اللّٰهُ) ھىم آلا ر طرفىدىن جۋابدە ئەبىت كۈكلۈرىڭ
 ۋە يىرلۈرىڭ رېسى اللە تەئالى دىب (قُلْ اَفَاَتَخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ) اى ھىم ئىلە سىلام قومىكا الزام اۋچون
 ئەبىت اگىر كۈكلۈرىڭ ۋە يىرلۈرىڭ رېسى اللە تەئالى بولسە اللە دىن باشقە مەبۇد بولغان ۋە لىلر تۈتۈنلۈمى
 يەنى نى اۋچون اللە دىن باشقە مەبۇدلر تۈتۈسز (لَا يَمۡلِكُوْنَ لَانْفُسِهِمْ) اول مەبۇدلرگىز اوزللىرى اۋچوندى
 ملكلەنمەسلر (نَفَعًا وَّلَا ضَرًّا) فائىدە نى دىنى ضررى نى بس سىزگە نىچىڭ فائىدە ايرىشسۇنى ۋە سىزدىن نىچىڭ
 ضررى نى بىيەرونى ملكلەسۇنلر (قُلْ) ئەبىت سىن اى ھىم (عابىە السىلام) (هَلْ يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ)
 صوقىر آدم بىرلەن كۈزلى آدم بىرلر بولورلارى يەنى عبادتىڭ حقىقتىنى ھىم عبادتىنى واجب ايتنە تورغان
 نىرسە نى بىلى تورغان مشرك بىرلەن عبادتىڭ حقىقتىنى ھىم عبادتىنى واجب ايتنە تورغان نىرسە نى بلە تورغان
 موھىد بىرلر بولورلارى البىقە يوق (اَمْ هَلْ تَسْتَوِى الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ) ياكە قارانغىلقلار (يەنى شرك)
 دىنى نورلار (يەنى توھىد) بىرلر بولورلارى البىقە يوق (اَمْ جَعَلَّ اللّٰهُ شُرَكَاءَ) ياكە اللەغە شىركلر قىلدىلار
 مشركلر (خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ) اول شىركلر اللە تەئالى ياراطقان كىمى ياراطدىلار (فَقَسَّاهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ) بس آلاغە
 اللە تەئالى ياراطقان خلق بىرلەن شىركلرى ياراطقان خالق لار بىلمىز بولدىلار مى اللە تەئالى عبادت كە
 مستحق بولغان كىمى شىركلرىدە عبادتكە مستحق بولدىلار مى يەنى البىقە مۈندى ياراطو صفى تابلغان
 شىركلرى اللەغە شىرك ايتىب تۈتمادىلار بىلكە عاجز بولغان ۋە ھىچ نىرسەگە مخلوق قىدىدە قىدىللىرى
 بولماغان نىرسەلر بىلى اللەغە شىرك ايتدىلر (قُلْ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) اى ھىم ئەبىت سىن قومىكا اللە
 تەئالى ھىر نىرسە نى ياراطچى در اللە دان باشقە خالق ھىچ يوقىدر بس اللەغە عبادتىدە ھىم ادرطاق ھىچ
 نىرسە يوقىدر (وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ) ۋ اول اللە تەئالى مەبۇدىتىدە بىردى خالقىتدە بىر بولدىقى كىمى ھىم ھىر
 نىرسەگە غالبىر كۈچى بىتىكۈچىدر (اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) اول اللە تەئالى كۈكسنى بۇلۇطدان صۈ ايتىردى
 (فَسَالَتْ اَوْدِيَةًۢ بِاَقْدَامِهَا) بس چۇقۇرلار يەنى چۇقۇر داغى صۈلار آقدى اللە تەئالى بىلگىن فائىدەلى بولغان
 مەقدارلارى بىرلەن (فَاَمَقَمَلَّ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا) بس طاشو صۈوى اوزىنىڭ اۋستۇندە بىلىد كۈپكىنى يۈكلەدى
 (وَمَا) دىنى شۈل نىرسە دىن (بُوقَدُوْنَ عَلَيِّد) اول نىرسە اوزەرىدە ياندىرلار (فى الثَّارِ) اول نىرسە اۋطدە
 بولغان حالدە يەنى جۋاھىر ارضىدە دىن آلەمىن كەش تىير باقىر كىيلر (اَبْتِغَاءَ حَلِيَّةٍ) زىلت ايسنە ۋە اۋچون

(اَوْمَتًا) بياسه متاع ايسنه اوچون صاوت لار و صوغش قورالارنى هم ايگن ساچه تورغان قورالار كى
(زَيْدًا مِثْلَهُ) صد كوكبى كوكب حاصل بولور يعنى صوطاشخان زمانده اوستونده كوكب حاصل بولغان كى
جواهر ارضيه نى حاجت اوچون ارتكانده هم كوكب حاصل بولور (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى ذكر قىلغان مثل
كى (يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ) الله تعالى معنى هم باطلنى بيان قىلور بس حق فائدهلى بولغان صاف
صوبرلهن جواهر ارضيه نك ارتكاندن صوكت صاف بولوب فائدهلى بولوب قالغانى كى بولا باطل صواؤستونده كى
كوكب و چوب كى هم جواهر ارضيه نى ارتكان صوكتنده قالغان كوكبى (قالدى) كى بولا (فَأَمَّا الزَّبَدُ) بس
صوبرلهن جواهر ارضيه نك كوكبى (فَيَذَرُهَا حِفَاءً) بس ضائع و طاشلانمش بولغان عالده كيقهر (يقهر) يعنى
صوهم جواهر ارضيه نى آلارى چيقله طاشلار (وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ) اما آدملرگه فائده بويرگانى يعنى صاف صوبرلهن
صاف جواهر ارضيه (فَيَكْتُبُ فِي لَأْرُضِ) بس بويرده نور و بيراھلى بولار برلهن فائدهله نور (كَذَلِكَ) اوشانداق
يعنى ذكر قىلغان نرسه كى (يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ) الله تعالى مثللرنى بيان قىلور (لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ)
رېلرېنى طاعت برلهن قبول ايگان آدملرگه (مؤمنلرگه) بيان قىلور (الْحُسْنَى) كوركام بولغان قبول
ايغو برلهن (وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ) دى رېلرېنى طاعت برلهن كوركام قبول ايغو برلهن قبول ايتمه گان
آدملرگه (كافرلرگه) بيان قىلور يعنى الله تعالى نك بو مثلنى مؤمنلردن و كافرلردن هر ايكى طائفه گه
بيان قىلور (لِذَوَانِ لَهُمْ) اكر طاعت قىلور برلهن رېلرېنى قبول ايتمه گان آدملر (كافرلر) اوچون بولسه ايدى
(مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) بويرده بولغان نرسه نك بارچەسى (وَمِثْلَهُ مَعَهُ) دى بويرده بولغان نرسه برلهن ينه
آنك مىلى (مقدارى) بولسه (لَا تَقْدَرُوا بِهِ) البته اول مال برلهن اوزلرېنى قديله ايدىلر يعنى هيچ
آيامى اول مالنى بويرب اوزلرېنى جهنم دن بولوب آلورلر ايدى (أُولَئِكَ) بو طاعت قىلور برلهن
رېلرېنى قبول ايتمه گان آدملر (كافرلر) (لَهُمْ سُؤَالُ الْحَسَابِ) اول آدملر اوچون حساب نك ياوزى
بولور (وَمَا وَاهُمْ جَهَنَّمَ) دى اول آدملر نك بارچاق اورنى جهنم در (وَبَشَّاسِ الْمَهَادِ) ونى ياوز قرارلانا تورغان
اورون در (بيشكدر) اول جهنم (أَفَنَنْ يَعْلَمُ) اينا شول كشى بلور (أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ) درستلكده
سيكنا ايدىلر لىگان نرسه (قرآن) (مَنْ رَبِّكَ) رېكندن (الْحَقُّ) حق در ديب يعنى سيكنا رېكندن ايدىلر لىگان
نرسه نى (قرآنى) حق در ديب بلگان كشى (كَمَنْ هُوَ أَعْمَى) كوكلى صوقر بولغان بصيرتسىز آدم
كېمى البته توكل (أَنَّمَا يَقْدَرُ) بودر باشقه توكلدر بو وعظلم برلهن وعظله نور (أُولُوا الْأَلْبَابِ) صاف
عقل ايپه لر يگنه (الَّذِينَ) شوندى آدملر (يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ) الله نك عهدينه وفاء قىلورلار يعنى عالم
ذرده «أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ» نك جوابنده «بلى» ديگان و قنلار نساغى اقرار قىلغان ايمان فطرى لارنده
ياكه هر بعهده كه وفاء قىلورلار معناسنده (وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثَاقَ) دى قىلغان عهدلرېنى بوزماسلار
(وَالَّذِينَ) دى شوندى آدملر (يَصْلُونَ) توتاش قىلورلار (مَا) شول نرسه نى (أَمْرًا اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوَصَّلَ)
الله تعالى اول نرسه نى توتاش قىلور برلهن امر قىلدى يعنى قرده شلرى برلهن هم بارچه مؤمنلر برلهن
دوست تورورلار و بتون پيغمبرلرگه ايمان كيتررلر حاصل حقوق ناس نك همه سنى رعايه قىلورلار

(وَيَغْشَوْنَ رُءُوسَهُمْ) دخی ربارندن قور قارلار (وَيَغْشَوْنَ رُءُوسَهُنَّ) دخی قیامت کوننده گی حسابک
 یازندن قور قارلار حاصل حساب قیلنماسدان بورون اوز لرینی حساب قیلرلار (وَالَّذِينَ) دخی
 شوندی آدملر (صَبَرُوا) عبادت مشقت لر یسه صبرلق قیلدیسلار یعنی نفس آرزولارینه خلافلق
 قیلدیسلار کفلسدن ساقلانیدیسلار (أَهْقَاءَ رُءُوسِهِمْ) ربارنک رضالغی ایسه و اوچون (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ)
 دخی نماز او قودیلار (وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) دخی بز اوز لرینه رزق لاندیرغان (بیرگان) نرسه لر دن
 صرفی قیلدیسلار (سِرًّا وَعَلَانِيَةً) یاشرن و آشکاره (وَيَذُرُونَ بِالْعَسْفَةِ السَّيِّئَةِ) دخی ایزگولک برلن
 یاوزلفنی بیبه رر بولدیسلار یعنی یاوز عمل قیلسالار آرتنن تیزدن ایزگو عمل قیلدیسلار یا که
 نادانلق کهی نرسه نی علم برلن بیبه ردیلر معناسده (أُولَئِكَ) بو ذکر قیلنغان صفتلارده بولغان آدملر
 (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) بو آدملر اوچون دنیا یورطی صوکنده بولغان آخرت یورطی (جنت) بولور (جَنَاتٍ
 عَالِيَةٍ) عدن (اقامت) اوجه اخلاری بولور (يَدْخُلُونَهَا) اول اوجه اخلارغه کررلر بوصفده بولغان آدملر
 (وَمَنْ صَاحَ) دخی ایزگو بولغان آدملر کررلر (مَنْ آبَاءَهُمْ) ذکر قیلنغان صفتده بولغان آدملر نلک
 آتالارندان (وَأَزْوَاجَهُمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ) دخی اول صفتلی آدم لر نلک خاتون لارندن و بالالارندن (وَالْمَلَائِكَةُ
 يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ) دخی اوجه اخله کرگان نلک صوکنده بو صفتلی آدملر گه فرشته لر کررلر (مَنْ كُلِّ يَابٍ)
 اوجه اخلنک هر بر ایشگنن (سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) سز نلک اوزه ریگز گه همیشه سلامک بولسون دیگانلری حالده
 (بِمَا صَبَرْتُمْ) دنیا ده عبادت مشقت لرینه صبر قیلورکن سببلی (فَقَعَمَ عَقَبَى الدَّارِ) بس نی خوش یورطدر
 دنیا یورطی صوکنده بولغان آخرت یورطی (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (يَلْقَوْنَ عَهْدَ اللَّهِ) الله نلک
 عهد بلی بوزارلار یعنی عالم ذرده «الَسْتُ بِرَبِّكُمْ» نلک جوابنده «بلی» دیگان و قیلارند اغی اقرار
 قیلغان ایمان فطری لارنی یا که هر بر عهدنی (مَنْ بَعْدَ سَيِّئَاتِهِ) عهد قیلغانلاری صوکننن (وَيَقْطَعُونَ)
 دخی کیسدرلر (مَا) شول نرسه لرنی (أَمْرًا اللَّهُ أَنْ يُوَصَّلَ) بیوردی الله تعالی اول نرسه نی ترناش قیلور برلن
 یعنی قرده شلری برلن و مؤمنلر برلن دشمن بولشرلر هم پیغمبرلر گه ایمان کیترمه سلر حاصل حقوق
 ناسنی رعایه قیلماسالار (وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ) دخی بیرده هرز و قلق قیلورلار (أُولَئِكَ) بو صفتده
 بولغان آدملر (لَهُمُ الْعَذَابُ) آراغه لعنت بولور (وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ) دخی بو صفتلی آدملر — اوچون
 یورطنک یاوزی یعنی جهنم بولور (اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ) دخی الله تعالی رزقنی توشه ر (کیف قیلور)
 (لَمَنْ يَشَاءُ) تله گان کشی سی اوچون (وَيَقْدِرُ) تله گان کشی سی اوچون طار قیلور رزقنی (وَفَرَحُوا
 بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دخی مکه خلقی دنیا ترکلگی برلن شادلانورلار یعنی دنیا ده الله تعالی نلک رزقنی کیف
 قیلوروی برلن (وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) مالبو کم دنیا نلک ترکلگی توکلدر (الْأَمْتَاعُ) مگر آز وقت قائمه لارنه
 تورغان و تیز بته تورغان نرسه در (وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر نه بقور (لَوْلَا أَنْزَلَ
 عَلَيْهِ آيَةً) آخرت ترکلگی باندده مه علیه السلام اوزه رینه ایفدرلش بولساچی آیت (مَنْ رَبِّهِ) ربسنن

(قُلْ) نه بیت سین ای محمد علیه السلام (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بُضِّلَ مَنْ يَشَاءُ) تله گان کشی سنی آزدورر (وَيَهْدِي إِلَيْهِ) دخی اوزی نلک دینه کوندورر (مَنْ أَنْابَ) حقلغه قایتقان حقنی انکاردان دونگمان کشیپی (الَّذِينَ) شوندی آدملردر اول حقلغه قایتقان کشیار (آمَنُوا) ایمان کیتردیلار (وَقَطَمْنَا قُلُوبَهُمْ) دخی ایمان کیترگان آدملرنلک کوللری قرارانور (بَنِّكَرُ اللَّهِ) الله نلک ذکر ی برلهن (الَّذِينَ كَفَرُوا) آگاه اولکنز الله نلک ذکر ی برلهن (تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ) کوللری قرارانور (الَّذِينَ) شوندی آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ایمان کیتردیلار دخی ایزگوعمللر قیلدیلار (طُوبَى لَهُمْ) ایمان کیتر بده ایزگوعمل قیلغان آدملرگه راحت یاکه ایزگولک که ایرشهک باردر (وَحَسْبُنَا مَا بَدَّ) دخی قایتقاق اور نلک کورگامی باردر (كَذَلِكَ) سینن الک پیغمبرلر بیبهر دکمز کیبی (أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ) سینی شوندی جماعت اچنده پیغمبر ایقب بیبهر دک (فَدَخَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا) اول املردن الک ژردی (أُمَّةٍ) پیغمبر بیبهر لگان املر (لَتَقُولُوا عَلَيْهِمْ) سینی پیغمبر ایقب بیبهر دک سیدلک مکه خلقی اوز برینه اوقورک اوچون (الَّذِينَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) سینکا وحی قیلغان نرسه مزنی (قرآنی) (وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ) حالبوکم اول مکه خلقی (کافر لری) رحمت قیلوچی الله تعالی نی انکار ایته لر مکه خلقی نلک مشرکلری رحمت قیلوچی الله غه سجده قیلکنز دیو بیورولمشن بو اغانلاری زمانده رحمت قیلوچی الله نرسه دیب نه بقیدیلار (قُلْ هُوَ رَبِّي) ای محمد علیه السلام نه بیت سین مکه مشرکلرینه رحمت قیلوچی الله مینم ربمدر (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) عبادتکده مستحق بولغان ذات هیچ یوقدر مگر مینم ربمگه در (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول ربم اوز برینه اشلرمنی ناهشردم مین (وَالَيْهِ مَقَابِلُ) دخی اول الله تعالی اوز برینه در قایتقاق اورنم وسزنلک ده قایتقاق اورنکزه بر وقتده قریشش کافر لری ای محمد اگر سین حق پیغمبر بولساک قرآن اوقورک سبیلی بزدن مکه طاغسلارونی سیر قیلدر یعنی اورنلارندان قوباروب باشقه بیرگه بیبهر بزگه مکه بیر ی کیکل بولوب قالسون بز باقچه لار یاصارمز ایگن لر ساچارمز هم بیرنی یاروب چیشمه لر چغار هم بزگه جیلنی مسخر قیل بز جیلگه آطلانب شامغه صانو اینرگه باررمز هم کلاب اوغلی قصی نی هم باشقه آنالارمزی نرکز سینلک پیغمبر بولووک حقدده بزگه سؤیله سونلر شوندان صووک بز سینکا ایمان کیتررمز دیدیلر شول حقدده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا) اگر درستلکده قرآن (سُورَتْ بِهِ الْجِبَالُ) اول قرآن اوقو سبیلی طاغلر سیرر قیلدرلمشن (اورنلارندان قوزغانلمشن وقوبارلمشن) بولسه (أَوْ قَطَعَتْ بِهِ الْأَرْضُ) یایسه قرآن اوقو سبیلی بیرنی یارولمش بولسه یعنی چیشمه لر چغارلش بولسه یایسه قرآن اوقو سبیلی بیرنی سیر برله قطع قیلنمش بولسه یعنی جیلنی مسخر قیلنوب جیل برلهن سیر قیلو برلهن بیرنی قطع قیلنسه (أَوْ كَلَّمَ بِهِ الْأَمْوَاتُ) یایسه قرآن اوقو سبیلی اولکلرنی سؤیله شترلمش بولسه ایدی شول وقتده ده هم قریش کافر لری ایمان کیترمه سلر ایدی (بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا) بلکه الله تعالی اوچوندر هر اش یعنی هر نرسه که قدرت * ماصل اگر الله تعالی نلک سز صور اغان نرسه لرنی قیلوغه اراده سی متعلق بولسه قیلور ایدی لکن بو نرسه لرنی قیلغانده هم سزنلک کوللرگز نلک

یومشارودی وایمان کیترو وگزنک انمالی بولماغانلقنی بلدکندن بو نرسه لرنی قیلوغه اراده سی
مقلقی بولمادی (اَفَلَمْ يَبْأَسِ الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیتیرگان آدملر بلمه دیمی * بو آینه علم
معناسنده چونکه حضرت علی ابن عباس صحابه تابعین دن هر جماعت « اَفَلَمْ يَتَّقُوا » دیو او قودیلار علم
ظهورنک تفسیری علم معناسنده یأسنی استعمال درست چونکه علم یأس که سبب چونکه امید کیسلگان
نرسه بولی مگر معلوم بولا (اَنْ) درستکده (لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ) اگر الله تعالی نلسه ایدی (لَوْ هِيَ الْفَأْسُ جَمِيعًا)
آدملرنک بارچه سنی ایمانغه کوندیرر ایدی یعنی شونی ایمان کیتیرگان آدملر بلمه دیلمی البقه بلدیلار
(وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملرگه همیشه (تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا) اشلرگان اشلری
(کفرلری) سببلی ایرشو بولور آلاغه (فَرَاغًا) تورلی بلالر برلن کوللرینی قاقغوجی قورقنچلی نرسه
(اَوْ تَعْلُ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ) یا که قورقنچلی نرسه آلارنک مکده گی یورطلارینه یاقن ایدر یا که ای محمد
سین آلارنک یورطلارینه یاقن عسکرک برلن ایدرسن آلاموندان بیگ قورقلار نیته که رسول الله حدیبیه
بلنده کافرلرنک یورطلارینه یاقن عسکر برلن کیسلگان (حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ) الله نک وعده سی (قولم یا که
قیامت یا که فتنع مکه) کیسلگان که قدر (اَنَّ اللَّهَ) درستکده الله تعالی (لَا يَخْلُقُ الْبُعَادَ) وعده لرگه خلافاق
قیلماس چونکه الله تعالی نک سوزی نک یالغان بولووی محال (وَاَقْبَدَ اسْتَهْزِئُ بُرْسُل) و تعقیق رسوللرنی
خورلانمش بولدی (مِنْ قَبْلِكَ) ای محمد (علیه السلام) سیندن الک یعنی کافرلرنک خورلاری عجب توکل
سیندن الک بولغان بیغبرلرنیده کافرلر خورلادیلار بوسوز رسول اللهغه تسلیه (کول جواطو) بولا (فَأَمَلَيْتُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا) بس کافر بولغان آدملرگه مهلت بیردم مین (ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ) مونک صولنده کافر بولغان
آدملرنی عذاب برلن نوندیم مین (فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ) بس کافرلرگه مینم عنایم نیچک بولدی (اَفَئِنْ) ایا
شول ذات (الله تعالی) (هُوَ قَاتِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ) اول ذات هر بر نفس اوزه رینه تورغوجی (نیکشروچی)
ایدی (بِمَا كَسَبَتْ) نفس نک کسب ایتمک نرسه سی برلن کیرهک ایزگولک بولسون کسب ایتمک
نرسه سی و کیرهک یادلق بولسون بوصفنده بولماغان ذات کبیمه البته توکل (وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ) دخی کافرلر
عبادتده اللهغه شریکر قیلدیلار (قُلْ) ای محمد کافرلرگه نیت (سُوهُمْ) اول شریک قیلغان
نرسه لرگنی اسله گز (صَفَلَاكُز) مونک صولنده اولاکز اول شریک قیلغان نرسه لرگنک معبود
بولوغه استحقاق لاری وارمی (اَمْ تَتَّبِعُونَ) یا که اللهغه خبر بیره سزمی عبادت که مسحق بولغان
شریکلر برلن (بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ) الله تعالی بیرده بلمه گان نرسه برلن حال بوکم الله تعالی هر نرسه فی
بلگوجی بس سز نک شریک برلن خبر بیرو وگزن الله تعالی بلمه گان نرسه برله خبر بولا الله تعالی بلمه گان
نرسه بوق بس الله تعالی که عبادت که مسحق بولغان شریکده بوق (اَمْ بظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ) یا که
اعتبار سزغنه حقیقنی بولماغان سوزدن ظاهر برلن (یعنی باطل ظن برلن گنه) اول معبود لرگنی الله نک
شریکلری دیب آطیسزمی (هَلْ زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) بلکه کافر بولغان آدملرگه زینقلی قیلدی
یعنی شیطان طرفندن زینقلی ایتمک کورسه تلدی (مَكْرُهُمْ) کفرلری یا که اسلام گه مکرلری (وَصَدَّوْا عَنِ السَّبِيلِ)

دخى حق بولدان طيبامش بولديلار اول كافرلر (وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ) وكمدر الله تعالى اول كشيئى حق بولدان آردرسه (فَهَالِهِمْ هَادٍ) بس اول كشيئى حق بولغده هيچ بر كوندروچى بوقدر (لَهُمْ عَذَابٌ) اول كافرلر اوچون عذاب باردر (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنيا تركلگنه مثلا صوغشا ساير برلر هم مقنول بولر كبر (وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ) دخى البقه آخرت عذابى (أَشَقُّ) مشقتلير مك و آغرى اقدر دنيا عذابندان (وَمَا لَهُمْ) دخى كافرلر اوچون بوقدر (مَنْ اللَّهُ) الله نك عذابندن ياكه رحمتندن (مَنْ وَاقٍ) صاقلا غرچى (مِثْلَ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ) كفردن صاقلانرچى آدملر اوچون وعده قبلنگان اوچماخلك صفقى (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوچماخلك آسندان يلغهار (صولار) آغار (أَكْمَأُ دَائِمٌ وَظَلْمًا) بوصفلى بولغان جنتلك آشاملق طعاملرى دخى كوله گه لرى هميشه در هيچ بتمه س دنيا نعتلرى و دنيا كوله گه لرى كى توكللدر (تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا) بوصفلى بولغان اوچماخ كفردن صاقلانغان آدملرنك قايقاچاق اورنيدر (وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ) دخى كافرلرنك قايقاچاق اورنى نموغدر (وَالَّذِينَ) دخى شوندى آدملر (آتَيْتَاهُمْ الْكِتَابَ) اول آدملر كه كتاب بيدر ك بز يعنى اهل كتابدان بولغان مسلمان لارغه عبدالله بن سلام هم آنك بولداشلارى كى دخى نصارادان ايمان كينرگان آدملر آلار جمعسى سيكسان اير قرقسى نهرانده سيكزى يمنده اوتوز ايكسى حبشهده (يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ) سيكا ايندرلگان نرسه كه شادلانور بولديلار يعنى قرآغه چونكه اهل كتابنك مؤمنلرى قرآنك اوزلر ينك كتابلارينه موافق بولوروى سببلى قوانديلار (وَمِنَ الْأَحْزَابِ) دخى رسول الله برلهن صوغش قيلورغه انفاق قيلغان كافرلر حزبندن باردر (مَنْ يُنْكِرْ بَعْضَهُ) قرآنك بعضسى (اوزلر ينك شريعتلرينه مخالف بولغانى ياكه اوزلر ينك بوزغانلارينه مخالف بولغانى) انكار قيلغان آدملر اشرف اوغلى كعب هم آنك بولداشلارى كى هم سيد برلهن عاكب هم بۇلارنك بولداشلارى كى (قُلْ إِنَّمَا مَرْتُ) اى محمد عليه السلام ثديت سين بودر باشقه توكل در مين بيورولمش بولدم (أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ) اللهغه عبادت قيلووم برلهن (وَلَا أُشْرِكُ بِهِ) دخى اللهغه شركت قيلووم برلهن يعنى ميكا ايندرلگان نرسهده مين اللهغه عبادت قيلووم واللهنى برلهوم برلهن بيورولدم دينه ينك كيره كلى هم شول موى انكار كه هيچ يول بوق سزاووزنك شريعتلر كه مخالف بولغان نرسهنى انكار ايتسه بوانكار كز اورنسر چونكه اصول دينده بر بولغان نك صوننده كقب سماويه نك هم شرايع نك احكام نك جزئيانفده مخالفى بدعت و ياكى (عجيب) نرسه توكل در (إِلَيْهِ أَدْعُو) مين الله نك ديننه اؤنديم سزنى (وَالَيْهِ مَأْبٍ) دخى اول الله تعالى كه در مينم قايقاچاق اورنم اصول دين قدرسى جميع پيغمبرلر آراسنده مقف عليه اما اصول دين نك فرعلى عصملارنك هم امقلرنك اخلاقى برلهن مختلف بولا بس فروع دينه مخالف بولغانلى اوچون ميكا ايندرلگان نرسهنى (قرآننى) انكار قيلووزنك معناسى يوق (وَكُنْذَلِكْ) اوشانداق يعنى مقفق عليه بولغان اصول ديننى مشتمل بولغان نرسهنى ايندرورمز كى (أَنْزَلْنَاهُمْ كِتَابًا عَرَبِيًّا) عرب نلده بولغان حكمت كه موافق حكم قىلا نورغان قرآننى ايندر ك (وَلَسُنَّ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ) واگر سين كافرلرنك اؤندى نورغان نفس آرزولارينه ايبه رسهك (دينلرينى اؤلگيچه قرارلاندرور آلر

قبله سغه قاراب نماز او قو كېي) (بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ) آلارنك دینلرینك منسوخ بولووینی بلو سینکا
 کیلگاننك صوکنده (مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ) سینك اوچون الله دان یوقدر (مَنْ وَلِيَ) یارده چیدن (وَلَا دَاقِ) دخی
 الله نك عذابلنن طیبوچیدان (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) و تحقیق ییبهر دك بز (رُسُلًا مِّنْ قَبْلِكَ) سیننن الك سینك كېي
 آدم بولغان پیغمبرلرنی (وَجَعَلْنَا لَهُمْ) دخی اول پیغمبرلر اوچون یاراطدق بز (أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً) خانونلارنی
 وبالالارنی رسول الله نی خانونلارینك كوبلگی برلن كافرلر عیب قیلغانلار شونی رد قیلوب الله تعالی بوذکر
 قیلغان آیتنی ایندرگان (وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ) وهیچ بر پیغمبر اوچون درست بولمادی (أَنْ يَأْتِيَ بآيَةٍ) قومی
 ایسته گان معجزه نی کیترووی (الْأَبَازِنَ اللَّهُ) مگر الله نك ادنی برلن گه کیترووی درست بولدی (لِكُلِّ أَجَلٍ
 كِتَابٌ) هر هر وقت اوچون بنده لر گه حکمت مقتضاسنجه فرض قیلغان حکم بار (يَعُوذُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ)
 الله تعالی اول کتابنن تله گان نر سه سنی یعنی جو بو صواب بولغاننی جو بار (نسخ قیلور) (وَيُثَبِّتُ)
 دخی حکمتی تله گانن اول کتابده قالددر یا که اول کتابدان توبه قیلغان آدم نك یارولقلارن جو بار
 ابرگولکلرینی قالددر یا که صاقبی فرشته لر نك کتابنن جزا متعلق بولمغان نر سه نی جو بار جزا
 متعلق بولغان نر سه نی قالددر (وَعَلَّمَ آدَمَ الْكِتَابَ) دخی الله تعالی حضورنده باردر کتابك اناسی (اصلی)
 یعنی لوح المحفوظ چونکه لوح المحفوظده هر نر سه باردر (وَأَمَّا نُورِيكَ) ای محمد (عليه السلام) اکر سینکا
 کور سه نسه ك (بَعْضُ الَّذِي نَعُدُّهُمْ) اول كافرلر گه وعده قیلغان نر سه نك (عذاب نك) بعضنی (أَوْتَوْفِيكَ)
 یا که کور سه نسه سنن الك سبنی ثولتر سه ك (فَأَنبَأْنَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ) نیچك كنه بولسه ده عذابنی کور سه نسه كنه
 یا که کور سه نسه سنن بورون ثولتر سه كنه) بودر باشقه توگلدن سینك اوزه رینکا اوزنكا ایندرلر گان نر سه نی
 ابرشدر و واجب (وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ) و جزا بیرر اوچون حساب بز نك اوزمز گه در (أَدَلَّمْ يَرَوَا) مکه
 اهلی کورمه دیلرمی (أَنَا تَأْتِي الْأَرْضُ) درسنلکده بز كافرلرنك بیریه کیلورمز (فصد قیلورمز) (نَقَصْنَا
 مِنْ أَطْرَافِهَا) بیرنك طرفلارننن (چیت لر ننن) کییتگاننر حالده * اما حکمت جدیده اییه لری بو آیتنن
 بیرنك کیه وونی قبول ایتمووینه استدلال قیلالار آلاغه قاراغانده معناسی بولادر درستلکده بز بیرنی
 چیت لر ننن کییتگاننر حالده قصد قیلورمز حاصل بیرنی چیت لر ننن کییه نورمز شونك اوچون بیرنك
 ایکی طرفی باصنقی دیگاننر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) والله تعالی حکم قیلور (لَا مَعْزَبَ لَكُمْ) الله تعالی نك حکمنی قایتاروچی
 یوقدر (وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ) و اول الله تعالی نك حسابی نیز بولوچهدر یعنی آرزوقنده كوب خلقنك حسابنی
 تمام قیلور (وَلَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) تحقیق مکه كافرلرننن الك بولغان امتلر پیغمبرلرینه مکر
 قیلدیلا (فَلِلَّهِ الْأَمْكُرُ جَمِيعًا) بس مکر نك جیمعی الله اوچوندر یعنی ثوتکانه گی امتلرنك مکرلری
 الله تعالی نك مکری کبی توگلدن (يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ) هر بونفس نك کسب قیلغان نر سه سنی
 الله تعالی بلور هم مناسب جزاسنی حاضرلر (رَسَيْعَلُمُ الْكُفَّارُ) دخی البته كافرلر تیز بلور (لَنْ نُعْجِبَ
 الدار) دنیا یورطی صوکنده بولغان مافقالمش یورط کیم اوچون بولور یعنی مؤمنلر گه می كافرلر گه می
 (وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی كافر بولغان آدملر نه یتور یعنی یهودلرنك باشلاری رسول الله هه نه یتورلر

(لَسْتَ مُرْسَلًا) ای محمد (علیه السلام) سین دین اویره تور اوچون الله تعالی طرفندن بیبه رالمش ایلچی (بیغمبر) توکل سن دیو (قُلْ) نهیت سین جوابده ای محمد علیه السلام (صَفَىٰ بِاللَّهِ) الله تعالی بیتهر (شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ) مینم برلن سزنگ آرا کرده شاهد بولو یوزنمن (وَمَنْ) دخی شول کشی بیتهر شاهد بولو یوزنمن (عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ) اول کشی حضورنده قرآنی بلو باردریا که کفابدان تورات برلن انجیل مراد اول وقتده یهود برلن نصارانک مؤمنلری مراد بولا آلا البتہ تورات برلن انجیل ده رسول الله نلک صفتنی کوروب پیغمبر ابدکنی بله لر وعد سورہ سی ننگ ترجمہ سی تمام بولدی *

* اون دورتلچی سورہ - ابراهیم (علیه السلام) سورہ سی مکده ایسگان ابللی ابکی آبت *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(آلر) بو سوزنمن مرادیننی الله تعالی اوزی باور (كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ) بو قرآن شوندی کفابدرا بندردک بز اول کفابنی (الْيَكُ) سیکنا ای محمد علیه السلام (لَتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ) آدملرنی کفر ونادانلق قارانغیلقلارنمن چغارماقلنگ اوچون (إِلَى النُّورِ) ایمان و علم نورینه (بِأَذْنِ رَبِّهِمْ) آدملرننگ رهلر یلنگ اذنی (جِيكَل قِيلُوْی) برلن (إِلَى صُرَاتِ الْعَزِيزِ الْمُؤْمِدِ) نوردن مراد مافتاولی بولغان وهر اشدہ غالب بولغان الله نلک پولیمہ (دیننه) (اللّٰهُ اَلَّذِی) هر اشدہ غالب بولوب مافتاولغی بولغان ذات شوندی الله در (لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ) اول الله نلک ملکده در کولکرده بولغان نرسلر (وَمَا فِی الْاَرْضِ) دخی بیبرلرده بولغان نرسلر (وَوَبَّلْ لِّلْكَافِرِیْنَ) دخی کافرلر اوچون فی اوکچدر (مَنْ عَذَابٌ شَدِیْدٌ) قاطی عذابدن (الَّذِیْنَ) شوندی کافرلر (يَسْتَعْبُوْنَ الْحَیْوةَ الدُّنْیَا) دنیا ترکلگنی سؤیه لر (اخْتِیَارِ قِیلُوْرلار) (عَلٰی الْاٰخِرَةِ) آخرت اوزهرینه (وَيَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ) دخی الله نلک یولمدان (دینندن) طینیارلار خلقنی (وَيَبْغُوْنَهَا عَوْجًا) دخی الله نلک دیننه ککفرلغنی ایستقرلر (اُولٰٓئِکَ فِی ضَلٰلٍ بَعِیْدٍ) بو صفتده بولغان کافرلر حقمن یسراق بولغان آرزغلقده در (وَمَا اَرْسَلْنَا) بیبه ره دک بز (مَنْ رُسُوْلٍ) هیچ بیغمبردن (اَلَّا بَلْسَانَ قَوْمِهٖ) مگر شول قوم نلک تلی برلن بیبه ردک یعنی قوم نیندی تله بولسه بیغمبرنی شول تله فیلق (الْبَیِّنَ لَهُمْ) پیغمبر اول قومگه آچق بیان قیلسون اوچون هم قومی اول پیغمبرننگ بیان قیلغان نرسلنی جیکل آگللسون اوچون ۲ (فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يُّشَاءُ) بس الله تعالی تله گان آدمینی ایماندان آزددر (وَيَهْدِی مَنْ يُّشَاءُ) وتله گان آدمینی کوندرر ایمانغه (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِیْمُ) واول الله تعالی هر اشدہ غالبدر هم تله گان آدمینی ایماندان آزددر وتله گان آدمینی ایمانغه کوندر ووندہ حکمت ابيه سیدر (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰی) وتعفیق موسی علیه السلام فی بز پیغمبر ایقوب بیبه ردک (بآیاتنا) معجزه لر مز برلن (اَنْ اَخْرِجَ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ) قومکنی کفر ونادانلق قارانغیلقلارنمن چغارسین (إِلَى النُّورِ) ایمان و علم نورینه (رَدَّ كَرَهُمْ بِآیَامِ اللّٰهِ) دخی قومکنی الله نلک کونلری (فوتگان املرگه واقع بولغان واقعلر) برلن وعظ قیل دیب (اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ) درسقلکده فوتگان

(۲) هر قومنگ پیغمبری شول قومنگ تلی ایله - ویله گوی بولغاندر، شوکا بناء هر قومنگ وعظجسی ییغبرلنگ وارنلری بولغان اماملیدر وعظ هم خطبلرن خلقلری تندنه سویله ولری واجیدر. ش . ح .

امتلارگه واقع بولغان واقعدلر برلەن وعظ قىلودە بولغوجىدىر (آيات) كوپ علامتلر (لُكُلْ صَبَارٌ شُكُورٌ) هر
 براللەنك بىلار يىنە صىبرلىق قىلوجىغە ھەم اللەنك نەمىلر يىنە شكرلك قىلار يىنە (وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اِى
 مەھد عليه السلام شول وقتنى ذكر قىل موسى عليه السلام اوزىنك قومە ئەيىدى (أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ)
 اللەنك اوزىرگە بىرگەن نەمىنى ايسىزگە تۇشۇرگەن (إِذْ) شول وقتنى نەمىنى (أَنْبَأَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) سىرنى فرعون
 قومىدىن قۇتقاردى (يَسْأَلُكُمْ سُورَةُ الْعَنْدَابِ) فرعونلر سىزگە عىناپنىڭ ياوزىنى تانوقر بولدىلار (وَيُنَبِّئُكُمْ
 أَبْنَاءَكُمْ) دىنى اير بالالارغىنى بەرغالار بولدىلار (وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ) دىنى قىز بالالارغىنى تىرك قالدىر
 بولدىلار (وَفِي ذَلِكَ) دىنى اللەنك سىرنى فرعونلردىن قۇتقار ووندە ياكە فرعونلرنىڭ سىرنى عىناپ قىل ووندە (بَلَاءٌ
 مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ) رىكردىن الوغ انعام ياكە الوغ ابقلام (استعان) باردر (وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ) دىنى موسى
 عليه السلام قومە ئەيىدى شول وقتنى ايسىزگە تۇشۇرگەن رىكردىر سىزگە بىلدىدى (لَسَنَ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) اى
 اسرائىل بالالارى اىگر سىز مېنى اوزىرگە انعام قىلغان نىرسەگە (فرعونلر ظلمدىن قۇتقاروغە) ايمان
 واپىزگو ھەم سىبىلى شكر قىلساىز البتە سىزگە نەمىت اۋسەنە نەمىت آرنىر سىز (وَلَسَنَ كَفَرْنَا) واىگر
 كىر سىبىلى نەمىتى انكار ايسىزگە (أَنْ عَذَابِي لَشَدِيدٌ) درىستلىكە مېنىم عىناپم البتە قاطىدىر عىناپ
 قىلورەن سىرنى (وَقَالَ مُوسَى) دىنى حضرت موسى قومە ئەيىدى (أَنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ) اىگر سىز كافر
 بولساىز (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) دىنى بىردە بولغان آدم برلەن جننىڭ بارچەسى كافر بولاسە (فَأَنَّ اللَّهَ)
 بس درىستلىكە اللە تعالى (لَعَنَّا هَمِيمٌ) البتە سىزنىڭ شكر كىزدىن موكسىدەر ھەم ماقتالەشدر (أَلَمْ يَأْتِكُمْ)
 اى اسرائىل بالالارى سىزگە كىلمە دېمى (اىر شەھە دېمى) (نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) اوزىزدىن بورون بولغان
 قوملرنىڭ خىبرى (قَوْمُ نُوحٍ) نوح عليه السلام قومىنىڭ خىبرى (وَعَادٌ وَثَمُودٌ) دىنى عاد قومىنىڭ ھەم ثمود قومىنىڭ
 خىبرى (وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ) دىنى شوندى امتلر بو اۋچ امتدىن صوك بولدىلار (لَا يَعْلَمُهُمُ إِلَّا اللَّهُ) اول
 اۋچ تورلى امتدىن صوك بولغان امتلرنى كۆبلىكلىرى اۋچون ھىچ كىم بىلمەس مگر اللە تعالى گنە بلور (جَاءَتْهُمْ
 رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) كافر بولغان امتلرنىڭ پىدەبەرلىرى ظاھر بولغان دىللىلر برلەن كىلدى (فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي
 أَفْوَاهِهِمْ) بس اول كافر بولغان امتلر قوللارونى آغرلار يىنە قايتاردىلار يعنى پىغەبەرلرنىڭ دىنگە اۋندە ولرىنە
 آچولارى كىل وندىن قوللارونى تىشلەدىلر (وَقَالُوا) دىنى ئەيىدىلر (أَنَا كَفَرْنَا) درىستلىكە بىز انكار ايتىدىك (بِمَا)
 شول نىرسەنى (أَرْسَلْتُمْ) اول نىرسە بىر نەن پىدەبەرلىش بولدىمىز اوزىمىزگە؛ يعنى پىغەبەرلىك سىزنى واۋندىگان
 دىنگىزنى (وَأَنَالَفَى شَيْءٌ) دىنى درىستلىكە بىز شىكەمىز (هَمًّا) شول نىرسەدىن (تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ) بىزنى اول نىرسەگە
 (دېن گە) اۋندە سىز (مُرِيبٌ) اضطراب (آبىدراو) غە تۇشۇرگۈچى شىكەمىز (قَالَتْ رُسُلُهُمْ) اول كافر بولغان
 امتلرنىڭ پىغەبەرلىرى ئەيىدى (إِنِ اللَّهُ شَيْءٌ) ايا اللە دە شىك بارمى (فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كۆكلرنى وپىرلرنى
 ياراطقۇچى بولغان اللە دە (يَدْعُوكُمْ) اول اللە تعالى سىرنى بىز پىغەبەرلرنى پىدەبەر وب ايمانغە اۋندەر (لِيَغْفِرَ لَكُمْ
 مِنْ ذُنُوبِكُمْ) سىرنى اللە تعالى نىڭ گىناھلار كىزدىن بعضىنى يارلقاۋى اۋچون يعنى اوزىز برلەن اللە تعالى آراسىدە

بولغان گناهلارنى اما كشى حقلارونى بارلقاماس الله تعالى قرآننىڭ ھراورنىدە كافرلار خطابىدە تېمىض
 اوچون بولغان «من» كلمەسى كىترە مؤمىلر خطابىدە «من» كلمەسى كىترە چونكى كافرلار خطابىدە مغفرت
 نفس ايمانغە متفرع بولا مؤمىلر خطابىدە مغفرت طاعت كە وگناھىن صافلانوغە متفرع بولا (وَيُؤَخِّرْكُمْ
 إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى) دىنى الله تعالى سزنى معلوم بولغان مدت كە قىلر (عمرىڭنىڭ آخىرىدە قىلر) كىچىك قىلر
 (قَالُوا) بو كافر بولغان امتلر ئەيقىلر (أَنْ أَنْتُمْ) توگلىز (أَلَا بَشَرٌ مِّثْلُنَا) مگر بىزنىڭ كىچىك آدمىز
 سزنىڭ بىزدن آرتقلىقىز يوق بس نى اوچون بىز پىغىمىز دىو اوزىڭنى خالصلىز اكر الله تعالى آدم لىرگە
 پىغىمىز پىغىمىز كىچىك بولسە باشقە آرتقراق بولغان چىنىدىن پىغىمىز ايدى دىدىلر (تُرِيدُونَ أَنْ تَتَّخِذُوا
 عَمَّا سَخَّرْنَا لَكُمْ آيَاتٍ نَّهْنُ سِوَىٰ اللَّهِ عِبَادَةً أُولِيٰ أَبْهَامٍ) اول نىرەگە بىزنىڭ آنالارمىز عبادت
 قىلور بولدى يعنى سز پىغىمىزلىك دعوى قىلورىز بىرلەن بىزنى اۆلىكى مەبودلارمىزگە (صلىم لىرگە) عبادت
 قىلور دان طىبىونى تىلىسز (فَأَنْتُمْ بَشَرٌ مِّثْلُنَا) بس بىزگە آرتقلىقىزغە ھەم پىغىمىزلىك مرتبەسى مەسئۇق
 بولورىزغە دلالت قىلا تورغان ظاهر و آچق دىللى كىترىز يعنى سزنىڭ كىتىرگان مەجىزەلەرگە كە
 اۆشانەيمىز يەدە اول مەجىزەلر اۆستە باشقە دىللىلر كىترىز (قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ) اول كافر بولغان امتلرگە
 پىغىمىزلىرى ئەيقىلر (أَنْ نَّهْنُ) درست بىز توگلىز (أَلَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ) مگر سزنىڭ كىچىك آدمىز (وَلَكِنَّ اللَّهَ
 لَعَلَّ اللَّهُ تَعَالَىٰ (يُمْنُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قىلارندىن تەلەگان كىشى سەھە انعام قىلور يعنى بىزنىڭ
 پىغىمىز بولورمىز آدملىك سىزدىن آرتق بولدىمىز اوچون توگىل بلكە پىغىمىزلىك بىزگە اللەنىڭ فىلى
 وانعامى بو آيت دلالت قىلار نەھوت (پىغىمىزلىك) عطاىيە بولوغە يعنى كىچىك بولماوغە ھەم اللەنىڭ
 مخلوقاتنىڭ بعضىنى بعضى اوزەرىنە ترجىح قىلورى اوزىڭنىڭ تەلەوى بىرلەن بولورىنە (وَمَا كُنَّا) دىنى
 بىز پىغىمىزلىرى اوچون مناسب بولمادى (أَنْ نَأْتِيَكُمْ) سىزگە كىچىك بولورمىز (بِسُلْطَانٍ) پىغىمىزلىكىمىزگە سز صورغان
 دىللىنى (أَلَا بَأْسٌ لِلَّهِ) مگر اللەنىڭ اذنى بىرلەن كىچىك بولورمىز درست بولدى (وَعَلَىٰ اللَّهُ) دىنى الله تعالى
 اوزەرىنە (فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي هُوَ مَوْلَىٰ سَلْمَىٰ) بس مؤمىلر اشلرىنى طابىش سولنىر يعنى سزنىڭ انكار قىلورىز و دشمانلىقىزغە
 صبر ايتودە اشلرمىزنى اللەغە طابىشامىز (وَمَا كُنَّا) ونى بولدى يعنى نىندى عىر بار بىزگە (أَلَا تَتَّقُوا
 عَلَىٰ اللَّهُ) اللەنىڭ اوزەرىنە اشلرمىزنى طابىشامىز (وَقَدْ هَدَانَا سُلْطَانًا) حال بولمىز تەقىق اللەنىڭ
 بىزنى حەلق بوللارمىزگە كوندردى اول يول بىرلەن بىزنى ھەم ھراشنىڭ رەبىز قولمىدە ايدىكى بولورمىز
 (وَلَنَصْبُرَنَّ عَلَىٰ مَا أَذَيْتُمُونَا) دىنى سزنىڭ بىزنى رىجقورىز اوزەرىنە صبرلىق قىلورمىز (وَعَلَىٰ اللَّهُ) دىنى
 اللەنىڭ اوزەرىنە (فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي هُوَ مَوْلَىٰ سَلْمَىٰ) اشلرىنى طابىشروچىلار طابىش سولنىر يعنى ايمانلارندىن
 كىلگان توكللرنىڭ نەھت بولسولار (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) دىنى كافر بولغان آدملىرى ئەيقىدى (لِرُسُلِهِمْ)
 اوزلرىنىڭ پىغىمىزلىرىنە (لَنَخْرُجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا) البتە سزنى بىزمىزدىن چىقارمىز (أَوْ لَنَعُودَنَّ فِي مَلْئِنَا)
 ياكە بىزنىڭ ملتىزگە (دېمىزگە) قايتورمىز البتە پىغىمىزلىرى كافر بولغان امتلرىڭنىڭ ملتلىرىدە بولماغانلار
 (فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ) بس رىلرى پىغىمىزلىرىگە ھى قىلدى (لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ) البتە ظالملىرىنى

هلاك قىلورمز (وَلَسْكَفَنَّاكُمْ الْأَرْضَ) دىنى سزنى اول كافر لىرنىڭ يىرلىرىنى ئوتتارمز (مَنْ بَعْدَهُمْ) اول كافر لىرنى ھىلاك قىلغاننىڭ سوڭىدىن (ذَلِكَ) بونزالىرىنى ھىلاك ايتو مؤمىنلارنى دېيىمىزلىرىنى آلارنىڭ يىرلىرىنى ئوتتو (لَمَنْ خَافَ مَقَامِي) ھىكومت اوچون قىيامت كۈنىدىكى موقىمىن قورققان كىشى اوچون (وَخَافَ وَعَبِيَ) دىنى عىتاب بىرلەن دەيدىسىن قورققان كىشى اوچون (وَأَسْتَفْتُوا) دىنى دېيىمىزلىرى دىشمانلىرىنى (ضربىنى) اللەنىڭ اوزلىرىنى ياردەم بىرۈپىنى ايسىتىدىلىرى (وَأَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيْبٍ) اللە تەلى دېيىمىزلىرىگە دىشمانلار اوزەرىنى ياردەم بىردى بىس مؤمىنلەر سەدات كە ايرىشدىلىرى ۋە ھەر بىر ھىقىنى انكار ايتقۇچى مەكبىر (الوغلانقۇچى) لىر ھىلاك بولىدى ۋە ضرر ايتىدى (مَنْ وَرَثَةُ جَهَنَّمَ) اول ھىقىنى انكار ايتقۇچى مەكبىرنىڭ آلدىننن جەننم باردى (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ) اول ھىقىنى انكار ايتقۇچى مەكبىرنى جەننم كە تاشلانمىش بولور دە تەۋىغ اھلىنىڭ تەنلىرىنىڭ آقغان سارى سۈدىن سوغارلىش بولور آنى (يَجْرَعُونَ) اول سارى سۈنى اچەرگە كۈچلە نور ياكە بىر يۈتم بىر يۈتم ايتقۇچى اچەر توناشدىن اچە آلماس (وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ) دىنى اول سارى سۈنى بوغازدىن اوتكارىگە ياقىن بولماس يعنى يوتنا آلماس ۋە يوتارغە كۈچى يىتمەس (وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) دىنى اول ھىقىنى انكار ايتقۇچى مەكبىرگە تەنىنىڭ ھەر بىر اورتىدىن ياكە ھەر بىر جەھەتتىن ئۈلم سىببى بولغان فاطىلىق لار كىلور (وَمَا هُوَ بِبَيْتٍ) ھالبۇكىم اول ھىقىنى انكار ايتقۇچى كافر ئۈلك بولماس يعنى ئۈلمەس (وَمَنْ وَرَثَةُ عَذَابٍ غَلِيظٍ) دىنى اول ھىقىنى انكار ايتقۇچى مەكبىرنىڭ آلدىننن قاطى عىتاب بولور (مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ) صىغىنلارنى سىزگە اوقولغان نرسە دە رەبلىرىنى كافر بولغان آدملىرنىڭ صىغىنى (أَعْمَالُهُمْ) آلارنىڭ صىغىنى نرسە دىيىلسە آلارنىڭ صىغىنى بودى رەبلىرىنى كافر بولغان آدملىرنىڭ عمللىرى (كُرْمَادٍ) كل كىيىدىر (اشقنتت به الريح) اول كلنى جىل بوكلەدى ۋە اول كلنى قاطى جىل تىزلىك بىرلەن اوچۇرۇپ كىتىدى (فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ) قۈتلى جىللى كۈنىدە (لَا يَقْتَدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ) كافرلىرى قىيامت كۈنىدە كىسب قىلغان نرسە لىرىدىن (عمللىرىدىن) ھىچ نرسەگە قادر بولماسلار (ذَلِكَ) كافرلىرنىڭ ايزگۈلك قىلامىز دىب ھىساب قىلۇپ آرزىغىنلارنى (هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ) اول آرزىغىنلارنى ھىق يولدىن يراق بولغان آرزىغىنلىق (الْمُتَرِّ) اى مۇخاطب بىلەيسۈنمى (أَنَّ اللَّهَ) دىرسىلىكىدە اللە تەلى (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) كۈكلرنى ھم يىرلىرىنى ياراطدى (بِالْحَقِّ) ھىق بىرلەن (أَنْ يَشَأْ يُنْجِبْكُمْ) اى آدملىر اگەر اللە تەلى تەسە سزنى يىبەردى يعنى بقۈنلەدى يوق قىلور (وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ) دىنى ياشى خالقنى كىيىمىز سىزنىڭ اورتىغىزغە (وَمَا ذَلِكَ) ۋە ھوسزنى يوق قىلۇپ ايتقۇچى خالق ياراطۇپ اورتىغىزغە كىيىمىز ۋە توگىلدىر (عَلَىٰ اللَّهُ) اللە تەلى اوزەرىنى (بِعَزِيمٍ) مەشكلى توگىلدىر (وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا) قىيامت كۈنىدە خالقنىڭ كىسى اللە تەلىنىڭ ھىساب قىلۇپ اوچون قىرلىرىدىن چىغارلار (ئوتكان زىمانغە دلالت قىلا تورغان ماضى صىغىسى بىرلەن كىيىمىز ۋە قوعسى ھىقى بولغانلىقى اوچون) (فَقَالَ الضُّعَفَاءُ) بىس كىشىگە ايتقۇچى ھىق يولدىن آرزىغان ضىغىنلىرى ئىيتور (لِلَّذِينَ

اسْتَكْبَرُوا) آزردوده ايبيه رالمش بولغان تَكْبَرُكَ قَيْلُوجِي آدملرگه (اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا) درستلكده
 بيغمه بولرني يالغانغه توتوده سزگه اييه روچي بولدىق (فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُونَ عَنَّا) بس اياسز مقبوعلرمز
 بزدين بييه روچي توگلسزمي (مَنْ عَذَابُ اللّٰهِ) ائللنك عذابدن (مَنْ شِئْءٌ) هيچ نرسه ني (قَالُوا) دنياده
 آزردوده اييه رالمش بولغان سْتَكْبَرُوا بولر (لَوْ هَدَانَا اللّٰهُ) اگر الله تعالي بزني ايمانغه كوندرگان
 بولسه ايدى (لَهَيِّفْنَاكُمْ) بزده سزني ايمانغه كوندرگان (اؤنده گان) بولور ايدك لكن اوزمز حلققدان
 آداشدقده يعنى اوزمگه اختيار قيلغان نرسه ني (آزغىلغى) سزگه ده اختيار قيلدىق (سَوَاءٌ
 عَلَيْنَا) بزنىك اوزهرمگه برابردر (أَجْرُنَا أَمْ صَبْرُنَا) كيرهك شكابت قيليق حاله زدن يابسه صبر
 ايتيك (مَالًا مِنْ نَحْمِيص) بزنىك اوچون قاچا تورغان اورن يوقدر (وَقَالَ الشَّيْطَانُ) دغى شيطان
 نه بقور يعنى ابليس نه بقور (لَمَّا قَضَى الْأَمْرَ) اشي كامل قيلغوب بقرلگانك صولكده يعنى اوچماخ اهلى
 اوچماخغه كرب وتوغ اهلى تووغغه كروب بقكاج ابليس آدم برلن جناردن قالغان ياوزلارغه خطيب
 (نطق - ذوبله روچي) بولغان حالده نه بقور (إِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالي (وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ) حق وعده برلن
 وعده قيلدى سزگه قيامت بار جزا بارديو (وَوَعَدْتُكُمْ) دغى مين سزگه باطل وعده برلن وعده
 قيلدم قيامت ده يوق جزاده يوق ديو اكرده قيامت برلن جزا بولا ايكان صنم لر بزگه شفاعت قيلور
 ديو (فَأَخْلَفْتُكُمْ) بس قيامت ده جزاده يوق ديب وعده مه خلالق قيلدم يعنى وعده ملك خلاقى
 ظاهر بولدى (وَمَا كُنَّا لِي) دغى مينم اوچون بولمادى (عَلَيْكُمْ) سزنىك اوزهر كزده (مَنْ سُلْطَان) اختياردن
 يعنى اوزمه سزني كوچلهب اييه رنرگه قدرتم وقوتم بولمادى اختياركز ايله اييه رنرگز (إِلَّا أَنْ دَعَوْتَكُمْ)
 لكن وسوسه برلن سزني آزغىلغغه اؤنده دم آزغىلغغه اؤنده و اختيارلى بولوغه باشقه (فَأَسْحَبْتُمْ لِي)
 بس آزغىلغغه اؤنده دكم وقتنده مينى قبول قيلكز (فَلَا تَلْمُزُونِي) بس وسوسه قيلوروم سببلى مينى
 شلقه قيلمكز چونكه مين سزگه آچق دشمان ايدكمنى ياشرمه دم ومينم وسوسه اؤسفومه آلغان
 علمم (وَلَوْ مَوَّأْنَا نَفْسُكُمْ) دغى مينى قبول ايتوركز اوچون اوركزنى شلقه قيلكز (مَا أَنَا بِمُضِرِّكُمْ) مين
 سزني عذاب دن قوتقاروچي وسزگه عذاب دان قوتلوده ياردم بيروچي توگل من (رَمَا اَنْتُمْ بِمُضِرِّي) دغى
 سزمينى عذاب دان قوتقاروچي ويكنا عذاب دان قوتلوده ياردم بيروچي توگلسز (إِنِّي كَفَرْتُ) درستلكده
 مين انكار قيلدم بوكون (قيامت كوننده) (بِمَا اَنْتُمْ كُفُّوْنِي مِنْ قَبْلُ) موندان الك « دنياده » مينى الله
 برلن عبادتده شريك قيلوروكزنى بو مطالعه « ما » مصدر يه بولغانده اما « ما » موصوله بولسه معناسى بولادر
 سزنىك مينى دنياده عبادتده اللهغه شريك قيلوروكزدان بورون سزنىك مينى آنارغه شريك قيلغان
 ذاتكزنى (الله ني) انكار قيلدم معناسنده يعنى آدم كه سجده برلن اسر قيلغان وقتنده امرينى
 توتوادم (إِنَّ الظَّالِمِينَ) درستلكده ظلم ايتوچيلر (لَهُمْ عَذَابُ أَلِيمٌ) ظلم ايتوچيلر اوچون
 رنجتكوچي عذاب باردر (وَأَدْخَلَ الَّذِينَ) دغى شوندى آدملرني كرتلى (آمَنُوا) ايمان كيترديلر
 (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) دغى ايزگو عمللر قيلمديلر (جَنَّتْ) اوچماخ لارغسه كرتلى (تَجْرِي مِنْ

تَعْنَهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخ لارنك آسمندن بلغھلار (صولار) آغار (خالدین فیہا) اول اوجماخلارده مئگو قالغان لاری حالده (بِأَذْنِ رَبِّهِمْ) ربلری نك اذنی برلھن (تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ) اوجماخ اھللری نك اوجماخداغی تعیدلری سلامدر یعنی فرشقھلر اوجماخ اھللرینی سزگھ سلام بولسون دیب بولھكلرلر (أَلَمْ تَرَ) ایا كوكل كوزك بولھن كورھيسونمى اى محمد (عليه السلام) (كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ) نېچك بيان قولىدى الله تعالى (مَثَلًا) مثللى (كَلِمَةً طَيِّبَةً) الله تعالى خوش بولغان سوزنى «لا اله الا الله كلمهسى» قولىدى (كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ) خوش بولغان خرما آغاجى كىبى (أَصْلُهَا ثَابِتٌ) اول آغاجنك طاملارلى پيچرده قرارلانغاندر (وَفَرَعُهَا فِي السَّمَاءِ) دخى اول آغاجنك بوتاقلارلى كوك طرفنه كيتكاندر (تُوْتِي أُلُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ) اول آغاج الله تعالى تعيين قىلغان هر وقتده اوزينك يېمھلرينى پيرر (بِأَذْنِ رَبِّهَا) رېسينك اذنى برلھن یعنی تلھوى برلھن (وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ) دخى الله تعالى آدمركھه مثللرنى بيان قىلور (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) آدملر وعظله نسونلر اوچون * بو آيتدن بلنېكھه لا اله الا الله كلمهسى (توحيد ايمان) طاملارلى پيرگھ بركتاب بوتاقلارلى كوكھه ييتكان آغاج كىبى ايدكى * بس ياوردو با عالمى بو آغاجنى بىقماق اوچون نى قدر طرشھلارده (ان شاء الله) بو آغاج آواچاق توكلدر هم موندى السوغ آغاجنى بىغارفھ طرشھوده حماقتدن سايلسھ كپركھ (وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ) دخى ئەشھكى آغاجنك كفرنك صفتى (كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ) ئەشھكى آغاج كپيدر (اجلنت من فوق الأرض) پير اوستوننن صورلش بولدى اول آغاجنى چونكھ طاملارلى پير اوستوننكھه ايدى (مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ) اول آغاج اوچون قرارلانو يوقدر موندى آغاجنك بىقامى نوروبدھ غايت تريبھلېب وحمايھ قىلوب نورلقدنغھه * مؤملىركھدھ ظالملىركھدھ قېر سؤالينك حقلنى حقندھ الله تعالى ذكر قىلماچق آيننى ايندردى (يُثَبِّتُ اللَّهُ) بركتور الله تعالى (الَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتركان آدملرنى (بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ) دنيا تركلگندھ هم آخرتنك بركتور ثابت بولغان سوز بولھن يعنى دليل برلھن ثابت بولوب كوكللرنده قرارلانغان سوز بولھن بركتور دنيا دھ بركتونى ايمان كيتركان آدملر ديلارنكھه فتھلھنمش بولسھلار هميشھ ديلدن آياقلارلى نايھاس ديلدھ هميشھ ثابت بولورلار زكريا هم يعنى دخى جرجيس هم شمعون عليه السلام كپيلر آخرتنك بركتور قىامت كوندكھ شھادلر حضورنكھه اعتقادلارننن وديلارننن صورالسھ هېچ تللىرى توتلمى جواب پيررلر (كشاف هم بىضاوى مطالعهسى) اما بو آيت قېر سؤالى حقنكھه كىلگن ديگان مفسرلرنكھه مطالعهسى الله تعالى ايمان كيتركان آدملرنى كوكللرنده ثابت بولغان سوز برلھن بركتور دنيا تركلگندھ يعنى قېردھ هم آخرتنكھه يعنى قىامت كوندھ حساب وقتندھ * عاذب اوغلى برا * روايت قىلادر: رسول الله مؤمننكھه جاننى آلنو كېفيتنى ذكر ايتدى مؤمننكھه جانى آلنچاق قېرگھ قوبىلچاق جانى تھنينھه كپيرى قايقور بس اول مؤمنگھه ايكى فرشقھ كىلور قېرندھ اورتورلار وئھ يتورلر رېكھه كېدكھ نرسھ وپيغېبركھه كم ديب مؤمن بئدھ ئە يتورر بھم الله دېنم اسلام بېغېبرم محمد صلعم ديوشوندان صوكھ كوك طرفندان برندا قىلورچى ندا قىلور بئدھ راست ئە يقدى ديب رسول الله بو آيت نكھه؛ يعنى «يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا» نكھه معناسى شول دېدى. (وَيُضِلُّ

الله الظالمين) دخی الله تعالی ظلم قیلوچی آدملرنی آذرر یعنی آلارنی قهر سوالی وقفنده ثابت بولغان سوز برلن (ربیع الله دینم اسلام بیغم بزم محمد علیه السلام دیگان سوز برلن) برکته س بلکه آیاقلاری طایار اما آفرنده بیگره که برکته س آیاقلاری طایار (و یَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ) دخی الله تعالی تله گان نرسه سفی قیلور یعنی مؤمنلرنی قلملرندن ثابت بولغان سوزارندن قرار لاندردخی ظالملرنی بوسوزدن طایدر (الْمُتَرِّ) ای محمد (علیه السلام) کورمه دگمی یعنی کوکل کوزک برلن قارامادگمی (إِلَى الَّذِينَ) شونسی آدملرگه (بَدَلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ) الله نلک نعمتی الماشدر دیلار (كُفْرًا) کفر برلن یعنی الله تعالی نلک نعمته شکر قیلووی اورنده کفران قیلدیلار بو آدملردن قریش کافرلری مراد (وَأَمَلُوا قَوْمَهُمْ) دخی قوملرینی ایندر دیلر (دَارَ الْجَوَارِ) هلاکک یورطینه (جَهَنَّمَ) اول هلاکک یورطی جهنم (يَصَلُّونَهَا) کرگانلری حالک اول جهنمگه (وَبَشَّ الْقَارِ) ونی یاوز قرارلانا تورغان اورندر اول جهنم (وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا) دخی کافرلر عبادته اللهغه شریک قیلدیلار (لِيُضَلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ) الله نلک بولمادان (ديلمندن) خلقنی آذرر اوچون کافرلر نلک عبادته اللهغه شریک توتولارندان غرضلاری خلقنی آذرر بولماسده لکن هواشارینه خلقنی آذرر مقرب بولا شونک اوچون غرض کبی قیلدی (قُلْ تَتَّبِعُوا) ای محمد (علیه السلام) کافرلرگه تبت سین نفس آرزولارک برلن فائده نلک (فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ) بس درستلکده سز نلک نه وره چک اورنک توموغ اوطیمر (قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا) ای محمد (علیه السلام) ایمان کیمرگان قیلاره نماز او قوگز هم الله بولنده ماللارکنی صرف قیلکزدیب تبت (يُقِيمُوا الصَّلَاةَ) بس ایمان کیمرگان قیلارم سینک سوزکلی طکلارلر نماز او قورلار (وَيَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) دخی بز آلاغه رزقلاندرغان نرسه دن (ماللاردان) صرف قیلورلار (سِرًّا وَعَلَانِيَةً) یاشرن صرف قیلو برلن دخی آشکاره صرف قیلو برلن (مَنْ قَبْلُ أَنْ يَأْتِي يَوْمَ) شونسی کون کیلمه سین بورون (لَا يَبِيعُ فِيهِ) اول کونده ساتو (فدای) بو قدر یعنی ساتونک فائده سی بو قدر (وَلَا خَلَالَ) دخی دوستلق بو قدر یعنی دوستلق نلک فائده سی بو قدر (اللَّهُ الَّذِي) الله شونسی ذاتر (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) کوکلرنی هم ییلرنی یارطدی (وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) دخی کوکن (بو قار یدان) صو ایندردی (فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ) بس اول صوبرلن بیمش لردن تور ایسنی یوردن چغاردی الله تعالی (رِزْقًا لَكُمْ) سزگه رزق بولسون اوچون (وَسَخَّرْنَا لَكُمْ آيَاتِنَا) دخی الله تعالی سزگه کیمه لرنی مسخر (بوی صونوچی) ایندی (لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ) کیمه لر دیکگرده الله نلک امری برلن یورسون اوچون (وَسَخَّرْنَا لَكُمْ آيَاتِنَا) دخی الله تعالی سزگه کوندرلرنی مسخر ایندی یعنی کوندرلرنی سز نلک فائده له نسو وکز واش یور و وکز اوچون حاضر له نمش قیلدی (وَسَخَّرْنَا لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخی الله تعالی سزگه قویاش و آیینی مسخر ایندی (دَائِبِينَ) عالمی نورلاندرو لارندن قارانغیلغنی بیبه رولرندس یاکه بیبردن وئوله نلردن اصلاح قیلا تورغان نرسه لرنی اصلاح قیلولارندس همیشه بولغانلاری مالده (وَسَخَّرْنَا لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ) دخی الله تعالی سزگه کیچینی هم کوندرنی

مسخر ايتىدى يعنى سزنىڭ معيشتلىرىڭىز وراحتلەرنىڭىز (بوقلاۋىڭىز) اوچون ھېمىشە بىرسى صوڭىدە بىرسى
 كىيلورلار (وَآتَاكُمْ) دىخى بىردى اللہ تەئالى سزگە (مَنْ كَلَّ مَا سَأَلْتُمُوهُ) ھەر بىر صورغان نىرسە لىرىڭىز
 كىرە كاپىسى وفائىدە لىسى (وَأَنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ) واگر سز اوزىڭىزگە بىرگان اللہنىڭ نىعمەتلىرىنى ساناساڭىز
 (لَا تَعْصُوهَا) ساناب بىرە آلماسىز يعنى طاقتىڭىز بىتمەس (أَنَّ الْإِنْسَانَ) درىستلىككە آدم (أَخْلُومُ كَفَّارًا)
 كىرە ظالم ايتىدۇ اللہنىڭ نىعمەتلىرى قىلورلار (وَأَذَقَالَ إِبْرَاهِيمَ) اى ھىمىد (عليه السلام) شولوقىنى
 بىيان قىل ابراھىم (عليه السلام) ئىدى (رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا) اى رېم بوشىرىنى (مكە شەھىرىنى) امىنلىك
 اىيەسى بولغان شەھىر قىل (وَاجْعَلْنِي وَبَنِيَّ) دىخى مېن ھەم بالالىرىمنى بىراق قىل (أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ) صنەم لارغە
 عبادەت قىلورمىز دەن بو آيت دلالت قىلار بىغە بىرلىڭىز معصوم بولولارى اللہنىڭ توفىقى بىرودى ھەم صاقلورى
 بىرلەن بولوغە (رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ) اى رېم درىستلىككە صنەم لىرىڭىز دىلار يعنى آرزوغە سبب بولدىلار
 (كَلْبًا مِنَ النَّاسِ) آدملىرىڭىز كۆپلىسى (فَمَنْ تَبِعْنِي) بس كىمىر مېڭا دىدە اىيەرسە (فَأَنَّهُ مَنِّي) بس
 درىستلىككە اول كىشى مېنلەن بىر كىسە كىر دەن اشنە مېنلەن آبرىماس (وَمَنْ عَصَانِي) و كىمىر مېڭا گناھلى
 بولسە يعنى اطاعت قىلماسە (فَأَنكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درىستلىككە سېن بىك پارلقاغۇچى ھەم مەرھىم
 قىلغۇچى سىن يعنى سېن ھەر گناھلى باشىن ياكە توبەگە توفىقى بىرگاننىڭ صوڭىدە پارلقارغە قادر سىن
 ابراھىم عليه السلام بوسوزنى ئەيىتورى اللہ تەئالى نىڭىز مىشكى پارلقاماون بەھەستىن بىرون دېگانلىرى ياكە
 اللہ تەئالى نىڭىز ھەر گناھلى ھتى شىركىدە پارلقارغە ھقى بولور لىكىن شىركى پارلقاماون ھقىدە كىلگان
 وعىد شىرك بىرلەن باشقە گناھلى تفرىق قىلور (رَبَّنَا) اى رېمىز (إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ ذُرِّيَّتِي) درىستلىككە
 مېن بالالىرىڭىز بىغەسى (اسماعىل عليه السلام نى ھەم نىڭىز بالالىرىنى) توتىم (بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ) اىگن
 اىيەسى بولماغان چۆرىدە يعنى اصلا ئولەن اوسى تۇرغان طاشلى بولغان مكە چۆرىدە (عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ)
 خورلاو ھرام بولغان ئويلى (بەيت اللہ) ھوزورندە ھەم ھاجىر اۆلە ھىمىد سارە نىڭىز جار يەسى اىدى
 ھىمىد سارە بوجارىيەنى ابراھىم عليه السلام گە ھەبە قىلدى ھىمىد ھاجىردىن اسماعىل عليه السلام دىيەغە
 كىلدى ھىمىد سارە ھىمىد ھاجىرنىڭىز بالاسى بولوب اوزنىكى بولماقنىڭىز كىفى كىتدى ھەم بۇلار بىرلەن بىرگە
 تۇراسى كىيە باشلادى شوندىن صوڭى ھىمىد ابراھىم اسماعىل عليه السلام بىرلەن آناسى ھاجىرنى مكە بىرىنە
 ايتىب قويدى اللہ تەئالى ھىمىد ھاجىر بىرلەن اسماعىل عليه السلام تۇرغان بىردە زمزم چىشمەسىنى ظاھىر قىلدى
 صوڭىرە «جُرْهُم» قىيەسى بىيىردە قۇشلار كوردىلر قۇش بولدى مگر صودە بولادىب ھوزمزم چىشمەسى يانە
 كىلدىلر ھىمىد ھاجىر بىرلەن ھىمىد اسماعىل نى كوردىلر آللارنىدە چىشمە بار بۇلار ئىدىلر اى ھاجىر
 صوڭىدە بىزنى اورطاق ايت بىز سولرىمىزدە اورطاق ايتەرمىز دىدىلر ھىمىد ھاجىر راضى بولدى (رَبَّنَا)
 اى رېمىز (لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ) بالالىرىڭىز بىغەسى طاشلى مكە چۆرىدە توتىم نماز اوقۇسونلار اوچون
 (فَاجْعَلْ أَفْتِنَةً مِنَ النَّاسِ) بس آدملىرىڭىز بىغەسى نىڭىز كوكلىرىنى قىل سېن (تَهْوَى الْيَدِيمَ) اول بالالىرىڭىز
 مېل ايتدىر قىل يعنى آدملىرىڭىز بىغەسى نىڭىز كوكلىرىنى بالالىرىڭىز آردىر شونىڭىز اوچون دە ئەيتكىلر

اگرده ابراهيم عليه السلام آدملارنىڭ بعضىنىڭ كوكلارنىڭ بىرى آوشىر دىيى آدملارنىڭ كوكلارنىڭ آوشىر دىگان بولسى ايدى ابراهيم عليه السلام نىڭ بالالارىغا فارس روم نصارا يهود طاراق بىرگانلر بولور ايدى دىيويىنى مەسى مەگگە جىيلغانلر بولور ايدى (وَأَرْزُقَهُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ) دىنى طاشابى مەكە چۇقۇندە نور دىيى بالالارمە يىمشاردن رزقانلار (لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ) بونعمتلارگە شكر قىلسونلار اچون الله تەالى حضرت ابراهيم نىڭ دعاسى قبول ايتتى مەنى امىدك ايبەسى بولغان شەر قىلدى ھىر يىلنى ھىر طرفتىن نى قىر مال كىلوب تورا ھىم مەكەدە قىشى جايگى كۆزگى بىيەش بولوب تورادر (رَبَّنَا) اى رەبىز (أَنْتَ تَعْلَمُ) دىرستلىكە سىن بىلەن (مَانُضَى وَمَانُعَلُنُ) بىزنىڭ ياشىن ھىم آشكارە قىلغان نىرەمىزنى يعنى اى رەبىز سىن بىزنىڭ ھالىمىزنى ۋە بىزنىڭ مصلەتمىزنى اوزمىزدن آرتق بىلەسون ھىم بىزگە اوزمىزنىڭ اوزمىزگە مەرمەمىزدن آرتق مەرمەتلىرەك سىن بس بىزگە سىننىڭ ايسەنمەدە حاجت توگك لىكن مقصودمىزنى ايسەب سىڭا دعا قىلامىز قۇللىمىزنى وسىڭىڭ رەھمەتقا اھتباھمىزنى بىلدرو اچون سىنىڭ ھىر كەدە بولغان مقصودلارمىزغا ابر شوومىزنى آشقىدرو اچون (وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ) دىنى الله تەالى اوزەرىنە ياشىرن بولماس (مَنْ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ) بىردە بولغان ھىچ نىرە (وَلَا فِي السَّمَاءِ) دىنى كوكە بولغان ھىچ نىرە (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي) شوندى الله غە ھىر ماقتاۋ صىقى بولسون (وَهَبْ لِي عَالِي الْكِبَرِ) ھىر تاتاق ۋالوغاق ھالىدە ۋە قىمە مەيكا ھىبە قىلدى (إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ) اسماعىل ھىم اسحاق (عليه السلام) نى ابراهيم عليه السلام توقسان توقىز ياشىدە ۋە قىمە اسماعىل عليه السلام دىياغە كىلدى ابراهيم عليه السلام يوزدە اون ايكى ياشىدە ۋە قىمە اسحاق عليه السلام دىياغە كىلدى (أَنْ رَبِّي) دىرستلىكە مەنم رەبم (الْسَّمِيعُ الدُّعَاءِ) دعالارنى قبول ايتقۇچى (ابشكۇچى) در (رَبِّ اجْعَلْنِي) اى رەبم قىلغاي ايدىڭ مېنى (مُقِيمَ الصَّلَاةِ) نماز اوقۇچى (نماز اوقۇ اوزەرىمە دوام ايتقۇچى) (وَمَنْ ذُرِّيَّتِي) دىنى مەنم بالالارمىدان بعضىنى نماز اوقۇ اوزەرىمە دوام ايتقۇچى قىلغاي ايدىڭ ابراهيم عليه السلام اوزىنىڭ بالالارى اچىدە كافر بولغان لارىدە بولاچاقنى بىل بىل بالالارىڭ بعضىنى خاسلادى (رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ) اى رەبم دىنى دعامىزنى قبول قىلغاي ايدىڭ (رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ) اى رەبم اوزمىزنى ھىم آنا ۋە آناھى پارلىغاي ايدىڭ ابراهيم عليه السلام آنا ۋە آناھى مەغفرت طلب قىلو بىرلەن ۋەدە قىلدى اچون شول ۋەدەسە رفا قىلو اچون مەغفرت ايسەب دەسا قىلدى ياكە آنا ۋە آناھىدان آدم آناھى بىرلەن ھوا آناھى مراد بولور (وَالْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ) دىنى مۇمىنلارنى پارلىغاي ايدىڭ ھىساب ثابت بولغان كۈندە (قيامت كۈندە) (وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهُ غَافِلًا) دىنى اى مەمە (عليه السلام) الله نى غافل دىب اويلاما يعنى غافل دىب اويلاماۋكە ثابت بول (عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ) ظالم قىلوچىلارنىڭ قىلغان نىرەلەردىن (عمالمىزدىن) (أَنَّمَا يُؤَخَّرُهُمْ لِيَوْمِ) ظالم بولغان آدملارنىڭ عىباھىرىنى شوندى كۈن اچون كىچكەدەر الله تەالى (تَشْغُصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ) اول كۈندە كۈرگان نىرەلەردىن قورقۇدان ظالملارنىڭ كۈزلىرى آچامش بولور اصلا ياباماس ھاصل كۈزلىرى اوزنلارندە قىرلانماس (مُهْطَعِينَ) آشقغانلارى ھالىدە (مُقْتَعِي رُؤُسِهِمْ) باشلارنى كوك طرفتە كۈتۈرۈپ (لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ) اول ظالملارنىڭ كۈزلىرى اوزلەرىتە قاينماس يعنى آچق ھالىچە قالور ياباماس

(وَأَفْتَدْتَهُمْ هَرًا) دخی آرتقی قبرقورلارندان كوكوللاری آكئودان هوش بولور (وَأَنْتَرِ النَّاسَ يَوْمَ) راي محمد (عليه السلام) آدملرني قورقت سين شول كوندن (يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ) اول ككونده آدملرگه عذاب كياور يعنى قيامت كونندن (فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس كفر سببلى اولرلرينه ظلم قيلرجه آدملر ئيدنور (رَبَّنَا أَخْرِنَا) اى ريمز كيچكئر عنايمزني (إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ) ياقن ممت كه يعنى بزمگه بر آرز هر بيروب دنياغه كيرى بيبر (تُجِبُّ دَعْوَتَكَ) ايمانغه اؤنده وكنى قبول ايتهرمز (وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ) دخی او بهرتر اوچون كيدان بيه برلرنا ايبهرمز (أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ) يممين ايتهرجه بولما دگرى (مَنْ قَبْلُ) موندان لك (يعنى دنياده) (مَأَلَكُمُ مِنَ زُوالِ) سزنگ اوچون دنيادان آخرت كه كوجو بولما دى ديو البته يممين ايتدكز يعنى اولگاپمه دنياده مگكو قالررمز قيرلردن قوبارلمامز ديب (دَسَكَنْتُمْ) دخی سز كفر سببلى اولر كزكه ظلم ايتوقچيلر توردكز (فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ) شوندى آدملرنك اورنلارنده (ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) اول آدملر كفر وگناه سببلى نفسلرینه ظلم قيلدیلار يعنى ئوتكازده كى ظالم ايتلرنك اورنلارنده (وَيَتَّبِعِينَ لَكُمْ) دخی سزكه ظاهر بولدى (كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ) اول ئوتكازده كى ظالم ايتلرگه نيچك قيلدق بز (وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ) دخی سزكه مثللر بيان ايدك (وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ) دخی كافرلر حقنى باطل قيلور اوچون وباطلنى قرارلاندر اوچون الوغ مكرلرى برلهن مكر قيلدیلار (وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ) دخی الله حضورنده بارامشدر آلارنك مكر قيلولارى بس البته الله تعالى مكرلرى برابرنده جزا بيبر (وَأَنْ كُنْ مَكْرُهُمْ) دخی درستلكده كافرلرنك مكرلرى بولدى (لَتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ) اول مكردن طاغلار اورنندان آوشسون اوچون يعنى طاغ كى محكم وثابت برلغان الله تعالى نك ايتلرینی وشريعتلرینی اورنندان آوشدرو «باطل ويوق قيلور» اوچون مكر قيلدیلار (فَلَا تَعْسِفِينَ اللَّهُ) بس اى محمد عليه السلام اللهنى حساب قياما يعنى حساب قياماؤنده ثابت بول (مُخْلِفٍ وَعَدَهُ رُسُلُهُ) رسوللرينه بولغان وعدهسنده خلالق قياوچى ديب يعنى «الله تعالى رسوللر مزمگه ياردهم بيبررمز هم مين دخی رسوللرم غالب بولوررمز» ديگان وعدهسنده خلالق قيلوچى ديو حساب قياماؤنده ثابت بول البته الله تعالى وعدهسنده راستدر خلالق قيلماس (إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ) درستلكده الله تعالى هر اشمه غالبدر (ذَوَانِقَام) دوستلارى اوچون دشمنلارندان اوچ آلر ايبه سير يعنى اوچ آلور (عذاب قيلور) (يَوْمَ) اى محمد عليه السلام شول كوننى (قيامت كوننى) ايسكه توشر (تَبْدِلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ) اول كونده بيبرنى دنيا داغى بيبرگه باشقه برلغان يور برلهن آلماشدرلش بولور (وَالسَّمَوَاتِ) دخی دنيا داغى كوكلرني باشقه كوكلر برلهن آلماشدرلش بولور. تبديل ايكي تورلى برسى ذاته بولا نيغه كه درهملرني دينارلار برلهن آلماشدرم ديبلش بولا دخی الله تعالى نك «كَلِمَاتُهَا جُلُودُهُمْ بِدَلْفَانِهِمْ جُلُودًا غَيْرَهَا» ديگان سوزنگه ذاته آلماشدر مراد ديگانلر ايكچسى صفتده بولا نيغه كه آلفانى يوزنگه آلماشدرم ديبلش بولا اگر آلفانى ارنب يوزوك صورتك قزيلش بولسدهم الله تعالى نك «بَدَّلَ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ» ديگان سوزنگه صفتده آلماشدر مراد ديگانلر بو ايتده ذانك آلماشدر مراد بولوده احمهال نيغه كه حضرت على (كرم الله وجهه) درضى الله

عند) ئىدىقە دىنياداغى بىرنى كەشىدىن بولغان بىر بىرلەن ئالماشدرلىشىش بولور دىنياداغى كوكلارنى ئالئوندىن بولغان كوكلار بىرلەن ئالماشدرلىشىش بولور دىو هم عبد الله بن مسعود بىرلەن حضرت انس (رضى الله عنهما) ئىدىقە قىيامت كۈنىدە آدملىر ھىچ بىرگىناھ قىلماغان آق بېردە قوبارلىشىش بولورلار دىو هم آيتىدە صىقىدە ئالماشدرىو مراد بولور دەھتال يەنى قىيامت كۈنىدە كى بىرنىڭ ذاتى ھەمىشە دىنياداغى بىرنىڭ ذاتى بولور لىكن صىقىلارنى ئالماشدرلور طاقلارنى بولغىلارنى بىرلور ئىب تىگىز قىلنور نىقە كە ابن عباس (رضى الله عنهما) شولاي دىگان هم رسول الله دان ابو ھىريرە روايت قىلا رسول الله ئىدىقە دى قىيامت كۈنىدە بىرنى توشىلمىش بولور ھىم سىخىيان سوزغان كىيى سوزلىشىش بولور» دىوا گر بىر بىرلەن كوكلى ئالماشدرودان صىقىلارنى غىنە ئالماشدرىو مراد بولسە الله تعالى نىڭ بىرگىلرنىڭ عمل دىقىرلىرى ئىلپوندى (بىدى قات قىلووى بىراق اش توكل هم بو سوزن الله تعالى نىڭ بىرگىلرنىڭ عمل دىقىرلىرى ئىلپوندى) بىدى قات كوك اۋسۇنۇدە) دىدىكى آيت هم باوزلارنىڭ عمل دىقىرلىرى سىچىن (بىدى قات بىر آسۇنۇدە دىدىكى آيت) قوتلىدىر (دُبُرُؤا) دىغى آدملىر قىرلرنىن چىقارلار (لله الواحد القهار) ھىر اشىدە غالب بولغان بىر بولغان الله تعالى نىڭ حساب قىلووى وجزا بىرووى اوچون (وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ دىغى قىيامت كۈنىدە كافرلرنى كوررسىن سىن اى ھىمەد عليه السلام (مُتَرَجِّينَ) دىنيادە عمللردە و اعتقادلاردا اورطاق بولولارنى رە وشوھە بعضى بعضى بىرلەن ياقىن قىلىنىشىش بولورلار (فى الأَصْفَادِ) بوغاولاردا بولغانلارنى مالىدە ياكە قوللارنى و آياقلىرىنى بوغاولارغە بوغاولانمىش بولورلار مەناسىدە (سَرَابِيلُهُمْ) اول كافرلرنىڭ كولىمە كلرى (من قَطْرَانِ) آرطىش آغاچىنىڭ مايمىدان در آرطىش آغاچىنىڭ مايمى بىرلەن عربلىر قورچانغى تىو مايليلر ايكان قورچانغىنى ياندىرسون اوچون تاغىدە بو مايفە اوپ بىك تىز قابىدا ايكان هم بىك قىيامت ايسلى ايكان بىنى تىو غ اھللىرىنىڭ تەنلرنى شول ماى بىرلەن بوپالور تمام كولىمە كى بى بولغانغە قىر بس تىو غ اھللىرىنىڭ تەنلرنىدە ئەشەكى ايس هم بو مايمىنىڭ تەنلرنى رىختىووى هم اوپنىڭ بىك تىزدىن الب آلوى ماسل انواع غىتاب تابولا (وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ) دىغى تىو غ اھللىرىنىڭ بوزلرنى اوپ اۋرتىر و قابلاب آلور (لِيَجْزِيَ اللَّهُ) الله تعالى جزا بىرووى اوچون (كُلَّ نَفْسٍ) ھىر بىر نەفس كە يەنى الله تعالى بو اشلرنى قىلور ھىر بىر نەفس كە تىپىشلى جزاسىنى بىرو اوچون (مَا كَسَبَتْ) ھىر نەفسنىڭ كىسب قىلغان نەرسەسى بىر بىرنىدە (ان الله) درستلىككە الله تعالى (سَرِيعُ الْحِسَابِ) حسابى تىز بولورچىدىر يەنى ھىر آدم نىڭ حسابى تىز و قىدە تمام قىلور (هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ) بو قرآن و غىدە آدملىرگە بىنك كىچىدىر (وَلْيُنذِرُوا بِهِ) قرآننى ايدىرلىدى آدملىر قرآن بىرلەن نصىحتلەنمىش ھىم قورققىلىشىش بولسونلار اوچون (وَلْيَعْلَمُوا) دىغى بىلسونلر اوچون (أَنَّمَا هُوَ) بودر باشقە توكلدر اول الله تعالى (الهِ وَاحِدٌ) بىر بولغان مەبۇددىر (وَلْيُنذِرْكُمْ أَوْلُوا الْأَلْبَابِ) دىغى صاف عقل ابيھلرى و غىظلەنسونلر و ائىرلەنسونلر اوچون يەنى قرآننى اوشبو نەرسەلر (سىبىلر) اوچون ايدىرلىدى .

ابراهيم عليه السلامنىڭ سۇرەسى نىڭ تىرجىمىسى ھىم اون اوچونچى پارە تىرجىمەسى تمام بولدى

اون بیشهچی سوره - هجر سوره سی مکة مکرمه ده ایملکان جمعی توفسان توفز آیت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(آلر) بو سوزنن مراد فی الله تعالی اوزیگه بلور (تَلْکَ) بو سوره نلک آیتلری (آیَاتُ الْکِتَابِ) کتاب نلک (قرآن نلک) آیتلریدر (وَقُرْآنٌ مُّبِیْنٌ) دخی ظاهر بولغان قرآن نلک آیتلریدر قرآننی کتابغه بر صفتنی آرتدروب عطف قیلنغان عطف تفسیری قیلننیدر (رُبَّمَا بُوْدَ) آز وقت آرزو قیلور (ایسته ر) (الذّٰبِیْنَ کَفَرُوْا) کافر بولغان آدملر (لَوْ کَانُوْا مُسْلِمِیْنَ) مسلمان بولماق لارونی یعنی قیامت کوننده کافرلر مؤمنلرنلک حال سعادتلرینی کورگاج قیامت قورقورلارندن آیلوغان و قتلارنده اوزلرینلک مسلمان بولولارونی آرزو قیلورلار (ذَرَّهُمْ یَا کُلُوْا) ای محمد علیه السلام کافرلرنی قوی آشاسونلار (وَبَقِیَّتُهُمْ) دخی دنبالاری برلهن فائده نسونلر (وِیَا هَؤُلَاءِ اَمَلٌ) دخی اول کافرلرنی اوزون عمرنی امیدایتو آخرتکده حاضرله نودن شغاله ندرر (فَسَوْفَ یَعْلَمُوْنَ) بس قیلنغان اشلرینلک یا اوزلغانی کافرلر نیز بلورلر (وَمَا اَهْلُکُمْ مِّنْ قَرْیَةٍ) هیچ بر قریه دن (اهل من) هلاک قیلماق بز (الا) مگر هلاک قیلدق ایسه (وَأَمَّا کِتَابٌ مُّعْلُوْمٌ) اول قریه (اهلی) اذچون لوح المعفوظده یازلغان چی کله نگان مدت باردر (مَاتَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ) هیچ بر امت الک بولماس (أَجْمَعًا) اوزینلک مدتدن (وَمَا یَسْتَأْخِرُوْنَ) دخی هیچ بر امت مدتدن کیچکمه سده (وقالوا) دخی مکه کافرلری رسول الله غه خورلاب ته بتدیبلر (یا ایها الذّٰبِی) ای آندی آدم (نُزِّلَ عَلَیْهِ الذِّکْرُ) اول آدم اوزه ریبه ذکر (قرآن) ایملر لدی (اِنَّکَ لَمَجْنُوْنٌ) درسئلکده سین دیوانه سن یعنی سین الله تعالی میسکا قرآن ایملردی دیو دعواک وقتنده دیوانه لار سوزنی ته بیته سن (أَوْ مَا تَأْتِیْنَا بِالْمَلٰٓئِکَةِ) دعواک نلک راستلغنی قوتلی تورغان فرشته لرنی کبیره کچی (اِنْ کُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ) اگر دعواکده راست سوزلیلردن بولساک (مَانَزَّلُ الْمَلٰٓئِکَةَ) الله تعالی ته بیته در بز فرشته لرنی ایندرمه مز (الْبٰلِغِیْنَ) مگر حقایق (عذاب) برلهن ایندرمز (وَمَا کَانُوْا اِذَا) ویز فرشته لرنی ایندرگان وقتنده کافرلر بولماسلار (مُنْظَرِیْنَ) مهلت بیرلر لردن (اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکْرَ) درسئلکده بز ذکرنی (قرآننی) ایملردک (وَأَنَّا لَهُ لَمٰحِظُوْنَ) دخی درسئلکده بز اول قرآننی اوزگارتلودن هم آرتدرلو و کیمتارودن صافلاغوجیلارمز (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِکَ) و تحقیق ای محمد علیه السلام سیندن الک بز پیغمبرلر بیبه ردک (فِی شِیْخِ الْاَوَّلِیْنَ) اولگی ایملرنلک بر یولده وهر مذهبده اتفاقده بولغان فرقه لرینه (وَمَا یَأْتِیْهِمْ مِنْ رَّسُوْلٍ) اول فرقه لرگه هیچ بر پیغمبردن کیلمه س بولدی (الا) مگر کیلدی ایسه (کُنُوْبِهِ یَسْتَهْزِؤْنَ) اول فرقه لر اول پیغمبرنی خورلار بولدیسلار بوسوزده رسول الله غه تسلیه بولا (کَذٰلِکَ) اوشانداق یعنی اولگی اوتکان فرقه لرنلک کوللرینه پیغمبرلرینی خورلاونی کرتدکز کبی (تَسْلُکُهُ فِی قُلُوْبِ الْمُجْرِمِیْنَ) اول پیغمبرنی خورلاونی مکه کافرلرنلک کوللرینه کرتدک (لَا یُؤْمِنُوْنَ بِهِ) حالبوکم اول کافرلر پیغمبر علیه السلام گه ایمان کیهرمه سلر (وَقَدْ خَلَقْتُ سُنَّةَ الْاَوَّلِیْنَ) و تحقیق اولگی ایملر حقیقده

بولغان اللهنك عادتى اوتىدى (وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ) داگر محمد عليه السلام دن معجزه ايسنه گورچى مکه كافرلىرى اوز زرينه آچساق بىز (بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ) كوكىن بىر ايشكىنى (فَنَلُّوْا فِيْهِ يَعْزُجُوْنَ) اول ايشك كنه آشقوچى بولوب ئهورلسه لرهم اول ايشكىن كوكه بولغان عجائبنى كورسهر (أَقَالُوا) البقه افراط دشمانلار نندان ئه يتورلر ايدى (إِنَّمَا سَكَّرَتْ أَبْصَارُنَا) بودر باشقه توگل در كوزلر موزنى سحر بىرلن باغلاشمش بولدى (بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْهُورُونَ) بلكه بىز سهرلانهشمش قوم موزنى محمد (عليه السلام) سهرلادى ديب ئه يتورلر (وَلَقَدْ جَاءَنَا) وتعتيق بىز ياراطلىق (فِي السَّمَاءِ) كوكه (بُرُوجًا) بولدىلارنى يعنى تورلى صورتده بولغان اون ايكى بولدىنى اول بولدىلارنىك اسملىرى شولدر:

حمل (قوى بالاسى)	ثور (اوگز)	جوزا (چيكلوك)	سرطان (قصع)	اسد (آرسلان)
(مارت)	(آپرېل)	(ماي)	(ايدون)	(ايدول)
سنبله (باشاق)	ميزان (اولپهه)	عقرب (چاپان)	قوس (جابيه)	جدى (كجه بالاسى)
(آوغوست)	(سېنتهبر)	(اوكلهبر)	(نويابر)	(ديكابىر)
دلو (چيلهك)	حوت (بالق)			

(غيتوار) (فيوزال) بو اون ايكى بولدى بىدى سهر قىلاطورغان بولدىلارنىك (كواكب سبعة سباره) نىك منزللىرى در اول سهر قىلا تورغان بىدى بولدىلارنىك اسملىرى ازانگسى صريخ موزنىك منزلى ۱) حمل دىخى ۲) عقرب، ايكنچى زهره موزنىك منزلى ۳) ثور دىخى ۴) ميزان، اوچونچى عطارد موزنىك منزلى ۵) جوزا دىخى ۶) سنبله، دورتنچى قمر موزنىك منزلى ۷) سرطان، بيشىنچى شمس موزنىك منزلى ۸) اسد، آلتونچى مشترى موزنىك منزلى ۹) قوس هم ۱۰) حوت، ييدنچى زحل موزنىك منزلى ۱۱) جدى هم ۱۲) دلو (وَزَيْتَانًا) دىخى اول كوكلرنى زىمت لهك بىز يولدىلار بىرله (لِلنَّازِرِينَ) قاراغوپيلارغه (وَحَفَظْنَاَهَا) دىخى اول كوكلرنى صافلادىق بىز (مَنْ كَلَّ شَيْطَانٌ رَّجِيمٌ) هر بىر اللهنك رهمتمسلىن سولشمش شيطانندان يعنى شيطانلار كوكه آشوب كوك احوالنه توشىرگه قادر بولماسلار (إِلَّا لَكِن مَّن شَوْل شَيْطَانٍ) (اسْتَرْقَى السَّمْعَ) ايشقونى اورلادى يعنى ياشرىن كوكه آشوب سوزنى اورلادى ابن عباس ئه يقه شيطان لىر حضرت عيسى طوغانغه قدر هر بىر كوكه آشالار ايدى حضرت عيسى طوغاچ اوچ كوكىن طيپىلدىلار محمد عليه السلام طوغاچ بئتون كوكىن طيپىلدىلار (فَاتَّبَعَهُ) بس كوكه سوز اورلارغه مىنگان شيطانغه ابيهردى وتوتاشدى (شَهَابٌ مُّبِينٌ) ظاهر بولغان اوط شعلهسى (وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا) دىخى بىر بىز اول بىرنى توشهك (وَالْقَيْنَا فِيْهَا رَأْسِي) دىخى اول بىرگه اصلا سلكىمى تورغان طاغلار طائىلادى (وَأَنْبَتْنَا فِيْهَا) دىخى اول بىرده اوسىردىك بىز (مَنْ كَلَّ شَيْءًا مَّوَدُونًا) الله تعالى نىك حكمتى تلهگان بىلگولى بولغان چىك بىرلن چىكله نمش بولغان هر نرسه دن (وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيْهَا) دىخى سىزنىك اوچون بىرده قىلدىق بىز (مَعَابِسَ) تركلك قىلانورغان نرسه لرنى (طعام لرنى و كىيملرنى) (وَمَنْ) دىخى شول كشىلرنى سىزنىك اوچون قىلدىق (لَسْتُمْ لَهُ بُرَازِيْنَ) اول كشىلرنى سىز رزق لاندىرغوچى توگلسىز يعنى بالالارنى و خىمتچىلرنى و قل لارنى (وَأَنْ مِّنْ شَيْءٍ) دىخى بىر نرسه دن (إِلَّا) مگر بولدى ايسه (عَفَدْنَا خُرَاقَتَهُ)

بىزنىڭ حضورمۇزدا اول نىرسەنىڭ صاقلانما تورغان اورنلارى ياكە اول اورنلارنىڭ ئەچكەچلىرى باردر
يعنى ھەر بىر بەندەلەر فائىدەلەنە تورغان نىرسەنى ياراطوغە قادىرمىز (وَمَا نُنزِلُهُ) دىنى آدمىلەر فائىدەلەنە تورغان
نىرسەنى ايندىرمەمىز بىز (الْأَبْقَرُ مَعْلُوم) مگر بېلىگولى بولغان وھىكمت تەلگان مىقدار بىرلەن ايندىررمىز
(وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِعَ) دىنى بېللارنى بلوطلارنى بۆكلەگۈچى اينىب بېبەردىك (فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) بىس
كوكىتىن (بلوطدان) صوتى ايندىردىك (فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ) بىس اول سو بىرلەن سىزنى صوغاردىق (وَمَا أَنْتُمْ لَهُ
بِغَازِنِينَ) وسىز اول صوتى بلوطدان ايندىرۈگە قادر توگىلىز ياكە صوتى كوكىلدىدە وچىشەلدىدە ھەم
قۇبۇلاردا صاقلارغە قادر توگىلىز مەنئاسىدە (وَأَنَا لَنَهْنُ) دىنى درىستلىكە بىز (نُحَى) تىركلىكى قايىل
بولغان بىعض جىسملەردە تىركلىكى ياراطو سېبىلى تىرگىزىمىز (وَنُهِيتُ) دىنى تىركلىكى بېبەرومىز
سېبىلى ئوتۇرىمىز (وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ) دىنى بىتون خلىق ئولوب بىكانىن سوڭ بىز قالغۇچىمىز (وَلَقَدْ عَلَّمْنَا)
وتحقىق بىز بىلدىك (الْمُسْتَقِيمِينَ مِنْكُمْ) سىزلارنى طوغۇدە وتۇلدىدە ياكە اسلامدە و صوغىش قىلۇدە
وعبادىتدە اللەك بولمان آدمىلارنى (وَلَقَدْ عَلَّمْنَا الْاِنْسَانَ) دىنى نحقىق بىز بو اشلىدە (طوغۇدە وتۇلۇدە
ياكە صوغىشە اسلامدە وعبادىتدە) سوڭ بولغان آدمىلارنى بىلدىك بىعضىلار بو آبتىڭىز نىزول بىنە سىبب شول
دىگانلار يعنى رسول اللەك مەسجۇدە اولگى صىفە تورۇدە قىزىقروب وعظ قىلغۇچىدە خلىق ھەمەسى اولگى
صىفە بولۇدە طرىشىلار ورسول اللەغە طارلىق قىلدىلار شوندىن سوڭ اللە تەالى بو آينى ايندىردى
(وَأَنْزَلْنَا) دىنى درىستلىكە اى مەملىكە السلام سېلىڭىز بىڭ (هُوَ يَعْشُرُهُمْ) اول بىڭىز آدمىلارنى قىيامت كۈنىدە
قېلىرىن قىر بارىر (إِنَّهُ سَكِيمٌ عَلِيمٌ) درىستلىكە سېلىڭىز بىڭ ھەر اشە ھىكمت اىبەسىدەر ھەر نىرسەنى
بىلگۈچىدەر (وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ) ونحقىق بىز آدمىنى (آدم عليه السلامنى) ياراطدىق (مَنْ صَلَّاهُ) قورى
بالچىقدان (مَنْ هَيَّأَ مَسْنُونٌ) صورتلەنمىش واوزكارمىش قارا بالچىقدان (وَالْاِنْسَانَ خَلَقْنَاهُ) دىنى جن لىرنىڭ آتاسى
جان خاص بىر خلىق ياكە ابلىس مىراد دىگانلار ياراطدىق بىز (مَنْ قَبُلَ) آدمىنى ياراطمىسدىن
بورون (مَنْ نَارِ السَّمُومِ) بىك اسسى اوپدان (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ) دىنى اى مەملىكە السلام شول
وقتى بىيان قىل اول وقتدە بىڭ فرىشەلەرگە ئەبىدى (إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا) درىستلىكە مېن آدم ياراطۇچى مەن
(مَنْ صَلَّاهُ) قورى بالچىقدان (مَنْ هَيَّأَ مَسْنُونٌ) صورتلەنمىش واوزكارمىش قارا بالچىقدان (فَأَذَا
سَوِيْقُهُ) بىس ھەر قايچان آدمنىڭ اعضالارنى نىگىزلەسەك وجان اۆرۈگە حاضرلەسەك (وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي) دىنى آدمگە جانمىن اۆرسەم اللە تەالى نىڭ رولى اوزىنە اضاڧەسى آدم عليه السلامنى شرافت لەمەك
اۈچۈن (فَقَوْلُهُ سَاجِدِينَ) بىس آدمگە سجدە قىلغانىڭىز (تەظىيەلەب بۇگۈرلەمەنكىز ھالەدە) نۇشكىر يعنى
آدمىنى الوغلاپ بۇگۈلۈڭىز (فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ) بىس فرىشەلەر سجدە قىلدىلار (كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ) ھەمەسى
وبارچەسى ملائكەنى اىككى نأكىد بىرلەن نأكىد قىلۇدى سجدەنى بىتون فرىشەلەردىن عام لاۈدە وبىعضىنە
خاسلاۈنى طىبۇدە مبالغە اۈچۈن بىعضىلەر اولگى نأكىد بىتون فرىشە نىڭ بىردە قالمايىچە سجدە قىلۇۈدى بىلدىر
اۈچۈن اىككى نأكىد بىتون فرىشە نىڭ بىرولى سجدە قىلۇۈدى بىعضىنى سوڭىدە بىعضىنى توگىلىكى بىلدىر اۈچۈن

ديگانلر لکن صاحب بیضاوی بوسوزنی یاراطماغان چونکه بوتقدیرده «جامعون» حال بولاتا کیدمولی دیگان حال بولغاچ منصوب بولورغه کیرهک (الْأَبْلِسَ أَبِي) لکن ابلیس باش نارندی (أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ) سجه قیلوچی فرشتهلر برهن سجهده بره بولودن (قَالَ يَا أَبْلِسُ) الله تعالی شهیتدی ای ابلیس (مَالِكُ) نیندی فرض بولدی سینک اوچون (الَّذِينَ مَعَ السَّاجِدِينَ) سجه قیلوچی فرشتهلر برهن بره بولماؤنده (قَالَ) ابلیس جوابده شهیتدی (أَمْ أَكُنْ لَاسْجِدَ لَهْشَرٍ) جسمانی بولغان آدم که سجهده قیلور بولمادم یعنی روحانی فرشته بولاتوروب جسمانی بولغان آدم که سجهده قیلور میتم اوچون مناسب وحالده موافق اش بولمادی (خَافَهُ مِنْ صَلَافٍ) اول آدمی سین قوری بالیقمن یاراطدک (مِنْ مَمَاهِ مَسْتُونَ) صورتله نمش واوزکارمش قارا بالیقمن (قَالَ فَأَخْرَجَ مِنْهَا) الله تعالی ابلیس که شهیتدی جنتدن یا که فرشتهلر گروهلندن چق (فَأَنْتَكَ رَجِيمٌ) بس درستلکده سین ایزگولکمن و قدردن کیسامش سن (وَأَنْ عَلَيْكَ اللَّعْنَةُ) دخی درستلکده سینک اوزرکنا رحمتدن یراق بولو بولسون (إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) جزا کوننه قدر (قَالَ رَبِّ) ابلیس شهیتدی ای ریم (فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ) آدملر قوبارلمش بولغان کون که قدر مهتا مهلت بهر (قَالَ) الله تعالی شهیتدی ابلیس که جوابده (فَأَنْتَكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ) بس درستلکده سین مهلت بیرلمشلدن سین (إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ) بیلگولی بولغان وقتنک کوننه قدر یعنی صور اوزرلگان کون که قدر (قَالَ رَبِّ) ابلیس شهیتدی ای ریم (بِمَا أَغْوَيْتَنِي) مینی آزدرماقک سبیلی یا که مینی آزدرماقک برهن قسم اینب شهیتدی (لَا زَيْنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ) آلداو یورطی بولغان دلپاده آدم لر که گناهلارنی زینتله رمن (ماتور و مجتلی ایقب کورسه ترمن) (وَلَا غَوِيَهُمْ أَجْمَعِينَ) دخی آدملرنی همه سنی آزدر رمن (الْأَعْبَادُكَ مِنْهُمْ) مگر قوللارک جمله سنسن شوندی قوللارکنی آزدر مامن (الْمُخْلِصِينَ) عبادتده اخلاصلی لاردر آلاز یعنی عمللرینی ریا برهن قاطناشدرماسلار (قَالَ هَذَا صِرَاطٌ) الله تعالی شهیتدی اخلاصلی آدملرنک ابلوسنک آزدرونندان قوتلووی شوندی بولدر (عَلَى) اول بولنی صاقلاو مهتا نابدر (مُسْتَقِيمٌ) توغریدر اول یول اصلا اول بولده که کریلک بوقدر (أَنْ عِبَادِي) درستلکده مینم قوللارم (لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ) اول قوللارم اوزهرنده سینک اوچون بوقدر (سُلْطَانٌ) قوت (الْأ) لکن (مَنْ اتَّبَعَكَ) سیکا ایبه رگان آدملر (مِنَ الْغَاوِينَ) آزغنلاردان در و کافرلردنر یا که مگر سینک آزدورغه قوتنک بولور آزغنلاردان اوزرنا ایبه رگان آدملر اوچون اولگی معناه قاراغانده استثنا منقطع بولا ایکنچی معناه قاراغانده استثنا متصل بولا (وَأَنْ جَهَنَّمَ) دخی درستلکده اول جهنم (لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ) اول سیکا ایبه رگان آدملرنک بارچه سینک وعده قیلنغان اورنیدر (لَمَّا سَبَعَهُ أَبْوَابُ) اول جهنم اوچون پیدی ایشک باردرد اسلری ۱) جهنم ۲) لظى ۳) حطمة ۴) سعیر ۵) سقر ۶) جحیم ۷) هاویه (لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ) جهنم نک هر برایشکی اوچون ابلیس که ایبه رگان آدملردن هر برسه (جُرْمٌ مَقْسُومٌ) بولنمش کیسهک (اولوش) باردرد اولکیسنده گناهلی مؤهلر بولور ایکنجه سینک یهودلر (حضرت موسی قومی) تورات برهن عمل ایبوچیلر اوچونچیسنده نصارالار حضرت عیسی قومی انجیل برهن عمل اینوچیلر دورتهچیسنده صابئیلر (یهود

برلہن نصارا دیلمنن کوچوب فرشتہ لرگه عبادتنی اختیار قیلغان قوم) بیسنچیسنده موسلر (دیلاری
 بولماغان کافرلر) آلتونچیسنده عبادتده اللهغه شریک قیلوچی مشرکلر بیسنچیسنده منافقلار
 (طشلارندان ایمان بلدرب اچلرندن کافر بولغان آدملر) بولور (اِنَّ الْمُتَّقِينَ) درستلکنده کفر والوغ
 گناهلارده ایلایس که ایپه رودن صاقلانوجیلار (فی جَنَاتٍ وَعُيُونٍ) باغچهلارده وچیشمه لرده در (اَدْخُلُوْهَا بِسَلَامٍ)
 اوجماخلارغه سلامتله بولغانکنر حالده کورکز دیب شه یقلمش بولور (آمَنِينَ) آفتلردن امین بولغانکنر
 حالده (وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ) دخی الله تعالی شه یتده اوجماخ اهللری نلک اوجماخده دنیاده وقتده کورکه کلرند
 بولغان نرسه لرینی صوررمز (مِنْ غَلٍّ) اول دنیاده وقتده کورکه کلرند بولغان نرسه کینه دن ودشمانلقن
 بولغوچی (اَخْوَانًا) قرده شلر (دوستلار) بولغان حالده (عَلٰی سُرُرٍ مُّقَابِلِينَ) سریر (کئفی) واورندقلار
 اوزورنده برسی برسده فارشی بولغانلاری حالده (لَا يَسْمَعُ فِيْهَا نَصْبٌ) اوجماخ اهللرینی اوجماخده مشقت
 و آغراق توتماس (وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ) دخی اوجماخ اهللری اوجماخان چغارلش بولماسلارالبقه تمام
 نعمت اوجماخده مکنکو قالوده (تَبٰی عِبَادِيْ) مینم قیلارمه خبر بیر ای محمد علیه السلام (اَنِّيْ) بو طریق
 خبر بیر درستلکنده مین (اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ) مین گناهلارنی بیک پارلقاغوچی هم مرحمت قیلغوچی
 (وَاَنَّ عَذَابِيْ) دخی بو طریق خبر بیر درستلکنده مینم عذابم (هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ) اول عذابم رنجتکوچی
 عذابم (وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ اِبْرٰهِيْمَ) دخی ای محمد (علیه السلام) قیلارمه خبر بیر ابراهیم علیه السلام نلک
 قونالارندن اون ایکی فرشته دیگانلر (اِذْ دَخَلُوْا عَلَيْهِ) شول زمانده اول قوناقلار ابراهیم علیه السلام
 اوزورنده کردیلر (فَقَالُوْا سَلَامًا) بس ای ابراهیم سینکا سلام بیرمز « السلام علیک » دیدیلر (قَالَ اِنَّمَا اَنْتُمْ
 وَجُلُوْنَ) ابراهیم علیه السلام شه یقدی درستلکنده بزرزدن قورقماز دیو چونکه فرشته لر ابراهیم علیه السلام که
 اذنسزم و قسز کردیلر شول سببای ابراهیم علیه السلام قورقدی (قَالُوْا لَا تَوْجَلْ) فرشته لر شه یقندیلر ای
 ابراهیم قورقما (اِنَّا نَبْشُرُكَ) درستلکنده هر سینکا سؤیونچ بیرمز بزدن قورقورغه تپیش توکل چونکه عادتده
 سؤیونچ بیرلش کشی سؤیونچ بیر وچیدن قورقدی (بَعْلٰمَ عَلِيْمٍ) کوب علم ایپه سی ایربالا برلن (اسحاق علیه
 السلام برلن) (قَالَ اَبَشْرْتُمُوْنِيْ) ابراهیم علیه السلام شه یقدی عجب له نب ایامیکا ایربالا برلن سؤیونچ بیرمز
 (عَلٰی اِنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ) مینلی الوغلق (فارتلق) نلک توتماقلغی حالی اوزورنده یعنی قارتایغان حالده (فَبِمَ
 تَبَشِّرُوْنَ) بس نیندی عجب نرسه برلن سؤیونچ بیرمز (قَالُوْا بَشْرْنَاكَ بِالْحَقِّ) فرشته لر شه یقندیلر بس
 سینکا شکسز حق بولغان سؤیونچ برلن سؤیونچ بیردک (فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفٰنطِيْنَ) بس ای ابراهیم (علیه السلام)
 امید کیسوجیلردن بولما ابراهیم علیه السلام خاتونی ساره قارچق بولوب اوزی قارت بولغانغه کوره عادت
 اعتباری برلن بالا برلودان عجب له نندی اما آنا و آنا سز بالانی پاراطوغه قادر بولغان الله تعالی نلک قدرندن
 عجب له نیدی (قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ) ابراهیم علیه السلام شه یقدی کم امید کیسهر (مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهٖ) رسی نلک
 رحمتلن یعنی هیچ کم امید کیسهر (اَلَا الضَّالُّوْنَ) مگر الله تعالی نی معرفت یولندان آداشقان آدملرگه
 امید کیسهر باشقه هیچ کم امید کیسهر (قَالَ) ابراهیم علیه السلام شه یقدی (فَمَا غَطَبَكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُوْنَ) ای الله

طرفندان بيبه رانگان اياچيلر نيدر شانسكز (اشكر) يعنى ميكا بالا برلن سؤبونچ بيرون باشقه طاغنه نرسه اوچون كيلدكز (قَالُوا اِنَّا اُرْسِلْنَا) فرشته لر نه يتدبيلر بزيبهرلمش بولدىق (الى قوم مجرمين) كافر بولغان قوملرگه يعنى لوط (عليه السلام) قومنى هلاك قيلور اوچون بيبه رانك (الا آل لوط) لکن لوط هم لوطنك ايمان كيترگان قومی (انما لم نجوهم) درستلكده بزلوطنى هم ايمان كيترگان قومينى البته هلاكلکن قوتقاروچيهز (اجمعين) بارچه سفده بو معنا استئنائك منقطع بولورديه بناء بو وقت ده «الا آل لوط» قومدن استئنا بولا البته لوطنك آلى مجرم قومدن توكل اگراستئنا متصل بولسه «الا آل لوط» مجرمين نك ضميرنن استئنا بولا معناسى بولا دگر اول قومدن لوطنى هم ايمان كيترگان قومينى هلاك قيلورغه بيبه رانك معناسده چونكه قوم برلن ارسال كافرلرني ده مؤمئلر نیده شامل (الأمراة) مگر لوط عليه السلام نك خانونينى هلاكلك دن قوتقارمادق (قدرنا) نغدير قيلدىق بز (انها لمن الغابرين) درستلكده لوط (عليه السلام) نك خانونى عذابده هلاكلك ده قالفوچيلار دندر (فلما جاء) بس كيلگان زمانده (آل لوط) لوط (عليه السلام) نك اوزينه هم ايمان كيترگان قومده (الموسكون) اياچيلر (فرشته لر) (قال) لوط عليه السلام نه يندى فرشته لرگه (انكم قوم منكرون) درستلكده سزمكروه كورلمش قومسز يعنى سزنى نفسم مكروه كوره وسزدن قورقا ديب (قالوا بل جنتك) فرشته لر نه يقديلر بزمكروه كورلمش قوم توكلمز بلكه بزيكنا كيلدك (بها) شول نرسه برلن (كانوا فيه يفترون) اول نرسه ده (عذابده) كافر بولغان قومك شك قيلور بولديلار يعنى بزيكنا مكروه بولغان نرسه برلن كيلمه دك بلكه سيني شادلاندىرا تورغان نرسه برلن كيلدك (دشمانلاركنى عذاب قيلوبرلن) (وآيتناك بالحق) دغى بز سيكنا حق لق (قومكناك يقينا عذابى) برلن كيلدك (وانا الصادقون) دغى درستلكده بزيكنا خبر بييرگان نرسه مرده راست سوزليلردنمز (فأسر بأهلك) بس اهلك (ايمان كيترگان قومك) برلن سير قيل (بقطع من الليل) كيچنك هر بولگنده (واتبع آدابهم) دغى ايمان كيترگان قومكناك آرتلارينه ايبه ريعنى آرتلارندان بار (ولا يلقفت منكم احد) دغى سزدن هيچ برکز آرتله نه يله نوب قارماسون يعنى كافر قومغه واقع بولغان قورقچلى واقعنى كوروب طاعت توتا آله او اهنمالى بار ياكه اكر آرتله نه يله نوب قاراسه كافر قومغه ايرشكان عذاب بوكشيكده ايرشور معناسده (وامضوا حيث تؤمرون) دغى بيورولمش بولغان اورنكزغه (الله تعالى باررغه قوشقان اورنغه يعنى شامغه) توتكز! (باركز) (ووضينا اليه ذلك الامر) دغى بزلوط (عليه السلام) غه بواشلى دغى وحكم قيلدىق اول اش بو آيت صوكنده ذكر قيلمناچق نرسه در (ان ذابره هؤلاء) درستلكده بو قومكناك صوكنى (آرتى) (مقطوع) كيسلمشدر يعنى بو قومكناك بتون نسلى به چكدر (مصبحين) طاك وقتنه كركان لرى مالده (وجاء أهل المدينة) لوط عليه السلام نك تويينه قوناق لار كيلگاننى بلساچ سدوم شهرينك اهلى كيلدى (يستبشرون) شادلانغانلارى حالده يعنى نه شه كى عمل (لواطه) نى طمع قيلوب (قال) لوط عليه السلام نه يندى كافر بولغان قومده (ان هؤلاء ضيفى) درستلكده بو قوناقلار مينم قوناهمدر (فلانقضون) بس قوناقلارمنى رسواي قيلو سبلى مينى رسواي قيلماكز (واتقوا الله) دغى قباحت عملنى قيلوده

الله دان قورقۇز (وَلَا تُخْزُونَ) دىمى قورناقلارنى خورلاو سىبىلى مېنى خورلاماڭز (قَالُوا) لوط عليه السلام نىڭ
كافر بولغان قولى ئىيتىلەر (أَرَأَيْتُمْ نَزَّهَتْ عَنِ الْعَالَمِينَ) اياپز سېنى عالم دن بر كىشىنى دە ضيافت قىلودن
طېماندىمى ياپسە بىتۇن عالم دن بر كىشىندە بز قىامت عملنى فصد قىلغان دە طېيودان سېنى طېماندىمى
(قَالَ) لوط عليه السلام ئىدىنى (هُوَ لَا يَبْلُغُ) بولار مېنىم قىلام بىلى قىلامنى سىزگە نىكاحلەب بىرر من (أَنْ
كُنْتُمْ فَاعِلِينَ) اكر تەلگان نىرە كىزنى (شەوتنى اوتەونى) قىلوچى بولساڭز ياكە قومىڭ قىزلارى
مراد چونكە هر بىغەبىر اوزىڭ قومىنە آنا منزلندە (لَعْمُرُكُ) الله تعالى ئەيقە در اى محمد (عليه السلام) عمرىڭ
(تَرَكَكَ) بىرلەن قىسم ايتىب ئەيقە من ياكە اى لوط (عليه السلام) حيانىڭ (تَرَكَكَ) ايله قىسم ايتە من (أَنْهُمْ)
درستلىكە لوط قولى (لَفَى سَكْرَتَهُمْ) الەنە اوزلارىڭ ايسر كلك لىندە بىلى عقلىرن بىرگان هم خطا
بىرلەن صواب آراسىنى آيرولارنى بىرگان آزغىلىق لارندە (يَعْمَهُونَ) حىران وعاجز بولغان لاردر
بىس نېچك آلاسىڭ نصيحتىڭنى ايشىسونلر (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْغَةُ) بىس لوط قولى جبرائىل (عليه السلام) نىڭ
ئىقرووى توندى (مُشْرِقِينَ) قۇياشنىڭ يالطراوى وقتنە (اشراق وقتنە) كىرگانلىرى حالە بىلى جبرائىل عليه
السلام ئىقرووب هلاك قىلدى بىلى لوط عليه السلام قومىنە غىباڭ ايرىشوى نىڭ باشى طاكە وقتنە بولدى قۇياش
نورلانا باشلاغان وقتنە بولدى (فَجَعَلْنَاهَا لِيَمَّا سَأَلْتَهَا) بىس سدوم شەرىڭ يوعار دىلى توبەن قىلىق بىلى
اۋسقىنى آست وآسقىنى اۋست قىلىق حضرت جبرائىل سدوم شىرىڭ بىرىنى اۋل كوك طرفنە كوتەردى سوكرە
ئەيلەندىروب قابلادى (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ) دىمى لوط قولى اوزەرىنە (اۋسلىرىنە) ياردىق (حَجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ)
قىزىلغان قاطقان بالچىقىن بولمان طاشلارنى (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلىكە بولوط عليه السلام قومىنە ايرىشكان غىباڭ
بولمىچىمىز (لآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّئِينَ) اعتبار قىلۇب فكر قىلوچى آدملىرگە الوغ عبرت لىر (وَأَنَّهُمَا لَبَسِيلٌ مُّغِيمٌ) دىمى
درستلىكە اول سدوم شەرى ياكە لوط قومىڭ آدلارنى قىرىشلىرىڭ شامغە يۇرى تورغان ھېشە نابت بولغان
بولدادر بىلى آدملىرى تۇرغان ھم اشلارنى كورە تورغان يول اۋسۇنندە در ھېشە اول قوم نىڭ اشلارنى
اعتبار قىلۇب فائىدەلەنومىكەن (أَنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً) درستلىكە لوط قومىنە ايندىرلىگان نىرە دە (غىباڭ) الوغ
عبرت باردى (لِلْمُؤْمِنِينَ) ايمان كىتىرگان آدملىر اۋچون (وَأَنَّ كَانُ أَصْحَابُ الْآيَةِ) دىمى درستلىكە ايكە ايبەلىرى
بولدى بىلى مەدىنە ياقىنىڭ قولى اورسانلغان تورغۇچى شەيب عليه السلام قولى بولدى (لِظَالِمِينَ) ظلم قىلوچىلار
(فَأَنفَقْنَا مِنْهُمْ) بىس شەيب قومىنەن هلاك قىلۇب بىرلەن اۋچ آلدق بىز (وَأَنَّهُمَا) دىمى درستلىكە سدوم بىرلەن ايكە
(لِبَأْسَامُ مَبِينٍ) ظاهر بولغان بىرلەن ادر (وَلَقَدْ كَتَبَ أَصْحَابُ الْمُنْجَرِ) دىمى قىق حىرا ايبەلىرى يالغانغە بىلى مەدىنە
بىر اىن شام آراسىدە (حجر) بىرلەن اطلانغان چۇقۇردە تورغۇچى ئىود قولى يالغانغە توندى (الْمُرْسَلِينَ)
پىغەبىرلىرى بىلى صالح عليه السلام نى (بىر پىغەبىرى يالغانغە توتوعىن بقون پىغەبىرى يالغانغە توتو حكىمە
بولعانلىقى اۋچون الله تعالى جمع صيغەسى بىرلەن كىتىردى) (وَأَتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا) دىمى ئىود قومىنە صالح عليه السلام
قولدىدە علامىلارنى بىرىڭ (طاشنى توبە چىككى) (فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ) بىس ئىود قولى اول ايتلردن يوز
دوندىرگۇچى بولدىلار (وَكَانُوا يُنْعَتُونَ مِنَ الْجِبَالِ) دىمى ئىود قولى طاشلاردان ئىشەر بولدىلار (بُيُوتًا)

ئۆی لیر ایقترب (آمین) جیه رلودن و دشمانلار نڭ غراب ایتموونمن امین بولغان لاری حالده (فَأَخَذْتَهُمُ
 الصَّيْحَةَ) بس شهود قومینی جبرائیل علیه السلام نڭ فچقرووی توتندی (مُضْجِعِينَ) طاف و فتنه کرگانلری
 حالده (فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ) بس شهود قومینن مؤتسز قیلما دی (عذابینی بیبهرمه دی) (مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)
 کسب قیلغان نرسه لری (محمکم ئۆی لیر هنا قیلولاری و ماللارنی کوب قیلولاری) (وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ) دخی کورکرنی و بییرلرنی یاراطما دی بز (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کورکرب برلهن بییرلر آراسنده
 بولغان نرسه لرنی یاراطما دی بز (الْأَبَاطِقَ) مگر حقلق برلهن یاراطما دی (وَأَنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ) دخی درسقلکه
 قیامت البته کیلگوجییر بس قیامت کورنده ای محمد علیه السلام سینى یالغانغه تونغان آدملردن
 سینڭ اوچون اوچ آلور الله تعالی (فَاصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) بس ای محمد قومکن کورکام یوز دوندر و برلهن
 یوز دوندر آلارنڭ عذابنی آشقدرما یا که قومڭ برلهن کورکام معامله قیل هم آلارنی کورکام عفو برلهن
 عفو قیل (إِنَّ رَبَّكَ) درسقلکه سینڭ ربڭ (هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ) اول ربڭ بتؤن عالمی یاراطما دی و هر
 نرسه نی بلگوجی در بس سینڭ حالکنیده هم قومڭ حالنیده بلور (وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ) و تحقیق ای محمد سینڭا
 بیردک (سَبْعًا) بییدی آیتنی (فانعه نی) یا که بییدی اوزون سوره نی (۱ بقره ۲ آل عمران ۳ نساء ۴ مائده
 ۵ انعام ۶ اعراف ۷ انفال) (مِنَ الْمَثَانِ) ایکی قات او قوللا تورغان آیتلردن یا که قصه لارلری و عظلمی
 و عدلمی و عیدلمی تکرار ذکر قیلغان سورهلردن اکر (سبع مثنای) دان مراد فانه بولسه سورۃ
 فانه نڭ (سبع مثنای) بولوی سبع بولووی آیتلری بییدی بولغانغه مثنای بولووی چونکه هر نمازده مکرر
 او قوللا یا که سورۃ فانه نڭ اولگی یارطسی اللهغه نناء بولا ایکنهی یارطسی دعاء بولا بس ایکی که
 بولنگان بولا اکر بییدی اوزون سوره مراد بولسه بولارنڭ سبع بولووی بییدی سوره بولغانغه کوره
 مثنای بولووی قصه لری و عدلمی و عیدلمی مکرر بولغانغه کوره (وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) دخی
 الوغ بولغان قرآنی بیردک سینڭ (بو عطف کلنی بعض که عطف قییلنن بولا) (لَا تَمَنَّ عَيْنَيْكَ) ای
 محمد علیه السلام ایکی کوزکلی صورما (فزعوب قاراما) (الی ما) شول نرسه که (مقنابه) اول نرسه برلهن
 فائده ندرک (أزواجاً منهم) کافرلردن بولغان صنف لارنی (نصارالار، یهودلر، مجوسلرنی) یعنی ای محمد
 بو کافرلر که بییرلنگان نعمتلر که قزقا اول نعمتلر بیک آز و حقیردر سینڭا غایت الوغ هم خطیر نعمت
 (قرآن عظیم) بییرلدی بو قرآن نعمتی یاننده باشقه نعمتلر یوق حکمنده در شونڭا اوچونده اهو بکر الصدیقنڭ
 حدیثنڭ کیلدی «بهر کشیگه قرآن بییرلسه بوکشی دنیا ده مینن باشقه کشیگه مینن آرنق نعمت بییرلدی دیب
 اعتقاد قیلسه تحقیق بوکشی الله تعالی الوغ قیلغان نرسه نی که کسگه صایدی و الله تعالی کچک قیلغان نرسه نی
 الوغغه صایدی» (وَلَا تَهْزَنَ عَلَيْهِمْ) دخی کافرلر اوزه رینه اکر ایمان کیترمه سه لر قایغوما (وَأَخْفَضَ جَنَاحَكَ
 لِلْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلر اوزه رینه جانهنکی یومشاق قیل؛ یعنی مؤمنلر که توبه نچیلکلی و شفقتلی بول
 (وَقُلْ) دخی نه بیت سین ای محمد (عایه السلام) (اتی) درسقلکه مین (إِنَّا لَنذِيرُ الْمُبِينُ) ظاهر قورقورچوسن
 یعنی اکر ایمان کیترمه سه کز الله نڭ عذابنی سرکه ایبهر دیب قورقورچوی من (کَمَا أَنْزَلْنَا) نیتکه

ایندردك بز عذابى (عَلَى الْمُفْسِدِينَ) قرآنى بولوچى يهودلر و نصارالار اوزه رينه (الَّذِينَ) شوندى آدملردر اول قرآنى بولوچيلار (جَعَلُوا الْقُرْآنَ) قرآندى قيلدیلار (عُضِينَ) تورلى جزا لر يعنى اهل كقاب شهيدیلر قرآن بعضى حق نورات برلن انجیل گه موافق بزمونسفه ایمان كینره مز بعضى باطل نورات برلن انجیل گه مخالف مونسى انكار اینه مز ديب (فَوَرَبِّكَ) بس ربك برلن يمين ايقب شهيقه من (لَسَأَلْتَهُمْ أَجْمَعِينَ) قرآنى تورلى كيسه كلر گه بولوچيلارنك همه سندن قیامت كوندنه صورار مز (عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه لرندن (فَأَصْدَعُ بِمَا تُؤْمَرُ) بس ای محمد (عليه السلام) بيورلمش بولغان نرسه ك برلن قچر يعنى خلقنى دين گه آشكاره دعوت ايت (وَأَهْرَضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ) دخى مشركلردن يوز دوندر آلارنك شهينكان سوزلر يبه القفات قيلما (إِنَّا) درستلكده بر (كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ) سيكا سيني خورلاوچيلار برلن ييتهرمز يعنى سيني خورلاوچيلارنى هلاك ايتهرمز (بولار قريشلك الوغلارندان بيش كشى بولغان لار بوسى مغیره اوغلى وليد ايكنچسى وائل اوغلى عاص اوچونچسى قيس اوغلى عدى دورنچسى عبد يغوث اوغلى اسود بيشنچسى مطلب اوغلى اسود رسول اللهنى غايت رنجقه لر هم خورليلار ايدى شوندان صوك حضرت جبرائيل ايقب رسول اللهغه شهيندى مين الله تعالى طرفندن بويش آدمنى هلاك قيلو برلن بيورامشمن ديب شوندان صوك هر قايوسى برسب برلن هلاك بولديلار (الَّذِينَ) شوندى آدملردر سيني خورلاوچيلار (يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ) آلا الله يرلن عبادنده شريك قيلورلار (الْمَا آخَرَ) ايكنچى معبودنى (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس نيز باورلر دنيا و آخرتده اشلرينك صوكى نرسه اولمغنى (وَلَقَدْ نَعْلَمُ) و تعتيق باور بربز (أَنَّكَ) درستلكده سين (يَضِيقُ صَدْرُكَ) سينك كوكره كلف طار بولور (بِمَا يَقُولُونَ) كافرلرنك شهبتكان نرسه لرى (سوزلرى) سببلى (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ) بس ربكلك هملى برلن تسبيح شهيت سين (وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ) دخى سجده قيلوچيلار دان بول سين (وَأَعْبُدْ رَبَّكَ) دخى ربكا عبادت قيل (حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ) شكسز بولغان ثولم كيلگان گه قدر يعنى ترك بولغان حالسده عبادت قيل. حجر سوره سى نك ترجمه سى تمام بولدى.

﴿ اُون آلتونچى سوره - نعل سوره سى مكدده ايلگان يوزده بكرمى سيكر آيت ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(أَنَّىٰ أَمْرَ اللَّهِ) الله تعالى نك وعده قيلغان امرى كيلدى يعنى كيلووى واجب بولدى شول جهتمن گويا كه كيلگان منزلنده (فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ) بس ای كافرلر الله نك امرينى آشقرماكز كافرلر رسول الله وعده قيلغان نرسه نى (قیامت بولونى ياكه عذاب ايفونى) بالفانغه توتو اوچون و خورلاو اوچون آشقرديلار و شهيدیلر اگر محمد عليه السلام نك بزنى قورقتوب وعده قيلغان نرسه سى درست بولسه ده بزرگه صام لار مز شفاعت قياور ديب شول حقه الله تعالى ذكره قيلغان آيشنى ايندردى (سُبْحَانَهُ) كامل پا كلاو برلن پا كليهر اللهنى (وَتَعَالَى) دخى بلند بولدى ويراق بولدى الله تعالى (عَمَّا يُشْرِكُونَ) كافرلرنك عبادنده شريك قيلغان نرسه لرندن (يُنزِلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ) فرشه لرنى نادانلق سببلى ثولگان كوكللرنى ترگزه

تورغان وحى برلەن ايندىرر الله تەلى (من امره) اوزىنىڭ امرى اوچون ياكە امرى برلەن (عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قۇللارنىن نەگەن آدمىنە (بېغەمبەرلەرگە) (أَنْ أَنْزُرُوا) كافرلارنى بېغەمبەرلەرنىڭ قورققۇسى برلەن بەنى قورققۇز دىب وحى فيلور (أَنَّهُ) درىسلىككە شۇن (لِإِلَهِ) يوقىدىر هيچ مەبود بالىق (الْأَنَّا) مگر مېن گەنە من (فَأَتَقُون) بس باشغەنە عبادت قىلور دە مېنن قورققۇز بسوايت دلالت قىلادر وحى نىڭ فرىشەلر واسطەسى برلەن بولورويىنە دىخى وحى نىڭ حاصلى قورە علميە نىڭ كەمالى نىڭ مئقەسى بولغان توحىدكە تىببە بولورويىنە دىخى قورە علميە نىڭ كەمالى نىڭ مئقەسى واقساسى بولغان تفرالىق برلەن امرگە دىخى نېوت نىڭ عطاشى بولورويىنە كىسى بولماويىنە اما مونىڭ سوكنىدە ذكر قىلناچى آيتلر الله نىڭ بىرلىگە دلالت قىلادر (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) الله تعالى كوكلارنى هم بىرلارنى ياراطلى (بِالْحَقِّ) حلقى برلەن بەنى الله تعالى مەكتى برلەن چىكلەب تورلى صىقلار وتورلى وضعلر شىكلەر مەقدارلار اوزەرنە كوكلارنى وبىرلارنى يوقىدان بار قىلدى (تَعَالَى) يراق بولدى الله تعالى (عَمَّا يُشْرِكُونَ) كافرلارنىڭ عبادىدە اللهغە شرىك قىلغان نرسەلەرنىن بەنى كوكلر بىرلەن ياكە وجودىدە بىقاسىدە كوكلر برلەن بىرگە محتاج بولغان نرسەلەردىن ياكە كوكلارنى بىرلارنى ياراطوغە قادر بولماغان نرسەلەردىن عبادىدە اللهغە كافرلارنىڭ شرىك قىلغان نرسەلەرنىن يراق بولدى بىر وقتدە حلق اوغلى ابى رسول اللهغە بر قۇرۇغان وچرگان سۇبەك توتۇب كىلدى وتە يىقىدى اى محمد بوسۇبە كى دە الله تعالى قىامت كونىدە تىرگىزىب قوبار دىب اعتقاد قىلاسقى دىدى شول حقدە ذكر قىلناچى آيت ايفىدى (خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْقَةٍ) الله تعالى آدمى اصلا تىر كىلدى وسىز ووى بولماغان مىنى صونىن ياراطلى (فَإِذَا هُوَ) بس شول وقتدوق آدم بەنى نجس صودن ياراناغاچىدە (بِارِطَلُوبِهِ) (خَصِيمٌ مُّبِينٌ) بەنى نى قىلور اوچون دىللىل ظاهر قىلورچى قاطى دىخى قىلشورچى وچمەرشوچىدىر * الله تعالى دورت آياقلى حىوانلارنىڭ قائىدەلرىنى بىياندە ذكر قىلناچى آيتنى اينىردى (وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ) دىخى دورت آياقلى حىوانلار (توه صغر قوسى كچە كىپلر) نى الله تعالى سزنىڭ قائىدەلەر اوچون ياراطلىدى (فِيهَا دَفْنٌ) دل دورت آياقلى حىوانلار دە سزنىڭ اوچون صالحلىقتىن جىلدا تورغان نرسە باردر بەنى جونلارنىن كىيىلر ياصاب كىيىرسىز (وَمَنَافِعُ) دىخى قائىدەلەر باردر بەنى نسللىرى (بالالارى) وسونلىرى قاطىلارنى برلەن قائىدەلەن سوز (وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ) دىخى اول دورت آياقلى حىوانلاردان (اينارنىن ومايلارنىن) آشارسىز دورت آياقلى حىوانلاردىن باشغە دە قاراوردەك ناوقى بالق كىبى آشالا تورغان حىوانلار بولسە دە الله تعالى بولارنى تىخصىص قىلدى مأكولانندە اصل بولغانلىقلارنى اوچون (وَأَلَسْتُمْ فِيهَا جَمَالٌ) دىخى سزنىڭ اوچون بودورتنى حىوانلار دە زىنەت باردر (مِنْ تَرْيَعُونَ) كىيچ برلەن قىردان (بولونىدان) بالما تورغان ادرنلار بىنە قايتارغان دىققۇزدە (وَمِنْ تَسْرَعُونَ) دىخى ابرتە برلەن كىقوگە سۇرۇب قىرغە چىغارغان دىققۇزدە (وَتَعْمَلُ آثْمَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ) دىخى بودورتنى حىوانلار شەرلەرگە يوكلارنى بىرلارلر (تارتوب ايتەرلر) (لَمْ تَكُونُوا بِالغِيَةِ) اول شەرلەرگە ابرشكوبى بولماس ايدىكزا كىر اول دورت آياقلى

حيوانلار (توھ) ياراطلمش بولماسە ايىدى (الابشقى الأنفُس) مگر نفسار گزىنىڭ مشقى و كۈچلە نووى بىرلەنگە
 ايرشور ايدىگزى يىنى اوزگزىدە (يوكسزگنە) آغرلىق بىرلەن ايرشدر ايدىگزى قايدا آرقالار گزىغە يوك نارتوب
 ايقو آنسى بىتونلەى مېكىن توگل (ان رَبُّكُمْ) درسفلكدە سزنىڭ رېكز (لرؤف رھيم) بودورت آياقلى
 حيوانلارنى ياراطو سېبلى سزگە شفقت و مرعمت قىلوچىدىر بو آيتدە دلالت بار توھ صفر قوى كېمە كېمە
 حيوانلاردان ايتلرىنى و ماىلارنى آشاو بىرلەن ھم سوتلرىنى و قاطق لارونى اچو بىرلەن ھم بو حيوانلارغە
 (مئلا توھ كېمە سە) آطلانو ھم يوك سالو ھم يوك طاشواراچون اجارگە بىرو بىرلەن ھم ھرقا يوسى نىڭ
 چونلارى بىرلەن كېمە ياصاب فائىدەلە نونىڭ درست لىگىنە * اللہ تعالیٰ آط قاچرايشەك ايتلرىنى آشاو نىڭ
 حرام بولودى حقىقەتە ذكر قىلماق آيتى ايتىدى (وَالْحَيْلُ وَالْبِقَالُ وَالْحَمِيرُ) دىنى اللہ تعالیٰ آطلارنى ھم
 قاچرلارنى ھم ايشەكلرنى ياراطودى (لَقَرَكُوهَا) سزنىڭ آطلانماقكز اوچون (وَزِينَةً) دىنى زىنت اوچون
 ياراطدى (وَيَخْلُقُ) دىنى ياراطور اللہ تعالیٰ (مَالَاتَعْلَمُونَ) سزنىڭ بىلمەگان نرسەلرگزنى مئلا «مَرَكُوبَاتُ
 بَرِيَّةٍ بُغَارِيَّةٍ» كېمە پار بىرلەن قورى بىردە بورى تورغان ماشىنا (شىمىدوفر) «مَرَكُوبَاتُ بَرِيَّةٍ كُھَرَبَائِيَّةٍ» كېمە
 ايلىكترىك قوۋى ھىرلەن قورى بىردە بورى تورغان ماشىنا (ترامواى) كېمە دىنى «مَرَكُوبَاتُ بَحْرِيَّةٍ بھاريه»
 كېمە صودە بورى تورغان پراخوطلار امام اعظم بو آيت بىرلەن آطلارنىڭ قاچرلارنىڭ ھم ايشەكلرنىڭ ايتلرىنىڭ
 حرام بولودىغە استدلال قىلغان چونكە اللہ تعالیٰ بو آيتدە بو اوچ حيواننى آطلانور اوچون ھم زىنت اوچون
 ياراطودى بىرلەن بىدلىرگە ممت قىلغان البتە موندان بىلنە بو اوچ حيواندە كمال نىمەت آطلانور بىرلەن
 زىنت كەنە ايگان باشقە نرسە توگل ايگان چونكە ھكىم مطلق بولغان اللہنىڭ اعلى بولغان نىمەت بولغاندە
 ادنى بولغان نىمەت بىرلەن ممت قىلو اھتمالى يوق بس بو آيتدە آط بىرلەن قاچرنى آشاو نىڭ درست كورولرىدە
 امام ابو يوسى ھم امام محمد و امام شافعىنى رد بولا ھم اھلى ايشەكنى آشاو نىڭ درست كورودە امام مالكىنى
 رد بولا ما وھشى ايشەك بالانفاق درست حىفى عالھارى آط ايتى نىڭ حراملىغى بار سالار دە حرام لفظنى اطلاق
 قىلما دىلار مكرودە دىدېلر بعضى مكرودە تىزىھى بعضى مكرودە تىزىھى دىدى لىكن اصح مكرودە نىزىھى
 بولودى بو حقىقەتە سوزلر كۆب تىزىھىنى بىلەسى كىلگەن آدم (الفسىرات الاحمىدەگە) ۲ مراجعت قىلسون
 (رَعَلَى اللّٰهُ قَصْدُ السَّبِيلِ) دىنى اللہ تعالیٰ اوزىرىدە حقەر و ئابىدەر حق غە ايرشدرگۈچى توغرى بولنى
 بىيان ايقو (وَمِنْهَا جَائِرٌ) دىنى اول بولمن حق لغە ايرشدرگۈچى بولدىن آشقانىدە بار آنسى بىيان
 اللہ تعالیٰ گە حق توگل (لَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ) اگر اللہ تعالیٰ حق و توغرى بولغە كونلو و گزنى تىلەسە
 بارچە گزنى كىرندىر ايدى (وَهُوَ الَّذِى أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ) اول اللہ تعالیٰ كوكىن باوطنان ياكە كرك
 طرفلىن ايتىدى (مَاءٌ) صونى (لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ) اول سودان سزنىڭ اوچون اچەلك باردر (وَمِنْهُ شَجَرٌ)

(۲) آت ايتن آشاو حرام بولو البتە اوشبو آيتدە نەلەندەر؛ چونكە الداغى (والانعام) آيتدە ايتن آشاو تورغان
 حيوانلارنى يان ايتدى اما بو آيتدە آتلان تورغان حيوانلارنى يان ايتدى؛ اودانداق دە اطلبانك آت ايتن كوكورە كىگە
 ضررلى بولودىن يالمرى تمام؛ مضر شىلردىن سانقرلى؛ البتە حراملىغە دىل؛ امام اعظم دە حرام دىگان سزگە شول يىتەر. شرح.

دخړ اول صودن ژوله نلر حاصل در (هر پيړده ژوسه تورغان نرسه گه شجر اطلاق قيلما (فيه تُسَبِّوْنَ) اول ژوله ننه حيو انلا گزني اول طائر سر (يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ) الله تعالى اول صو برله ن سز نك او چون ايگنلرني اوسدرد (وَالرُّيْبُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ) دخي زيتون آغاچلارني هم خرما آغاچلارني ديوزم آغاچلارني ژوسدر (وَمَنْ كُلَّ الثَّمَرَاتِ) دخي هر بر پيملردن بعضسني ژوسدر (أَنْ فِي ذَلِكَ) در سز نك بو ذكر قيلماغان نرسه لرده بولغو چيدر (لَايَة) الله نك بار لفته الوغ و هكه مته علامت (لَقَوْمٍ يَتَّقُونَ) فكر قيلما تورغان قوم او چون آنك او چون بر آدم پيرگه توشكان (ساچلسگان) اور لو قني او يلاسه مثلا پير آستنه اول اوراق غه بووشك اير شده اور لفتك اؤسه تونين پارلوب صاب چغه آستمان پارلوب طامر لار چغه موندان صوك اوسده يافراقلار وساچه كلر چغه هم پيملر چغه هر برسي بر ژوسد بولمى تورلى توسته بولا وتورلى طبيعته بولا حال بو كم ماده بر هم پيړنك طبيعتي نك و فلك نك تاثيرينك نسبتى ده برابر الهقه بواشدر دشمان لار نك قارشى كيلورنن مقدس بولغان فاعل مختار الله نك فعلى برله ن بولورغه تيبش (وَسَخَّرَ لَكُمْ) دخي الله تعالى سز نك فائده له نوو گز او چون مسخر ايئدى (اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ) كيچنى وكوندزني (وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخي قۇياشنى و آيلى يعنى بونرسه لرنى سز نك فائده له نوو گز او چون حاضر لهدى (وَالنَّجْمَ الْمُسْتَرَاتِ بَأْمَرِهِ) دخي يولدىلار الله نك امرى برله ن مسخر لردر الله تعالى نك بو سوزنه بعض بر باطل اعتقادده بولغان آدم لرگه جواب بار يعنى پيړده ژوسه تورغان نرسه لرنك وجودنه يولدىلار نك حركت لرى هم وضع لرى مؤثر ديگان آدم نك سوزينه چونكه پيړده ژوسه تورغان نرسه لرنك وجودنه يولدىلار نك حركت لرى وضع لرى مؤثر بولفانته هم الهقه بويولدىلار نك ذانلرى وصفق لرى ممكن اولدىغان بولارني ايجاد قيلما تورغان مخصص بولغان فاعل مختار بولوب واجب الوجود بولغان ذات كيرك والادور ياكه تسلسل لازم بولا اول ذات الهقه الله تعالى «بيضاوى» (أَنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ) درستلكه بو ذكر قيلماغان نرسه لرده الوغ عبرت لر بار (لَقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) عقلارونى يورتوب اوبلاغان قوم او چون (وَمَا) دخي شول نرسه لرنى الله تعالى سز نك فائده له نوو گز او چون مسخر قيلدى (ذَرَأًا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ) اول نرسه لر حيوان لار و ژونه لرنى الله تعالى سز نك فائده له نوو گز او چون ياراندى (مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ) اول نرسه لرنك نوسلرى تـ و رلى بولغان حالده (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكه بويپرده بولغان نرسه لرنى الله نك مسخر قيلورنده بولغو چيدر (لَايَة) الوغ صبرت (لَقَوْمٍ يَتَّقُونَ) وعظله نگان و اثر له نگان قوم او چون الله تعالى بالق ايئنى نك حلال بولوروى هم انچوگه مى ديب اطلاق قيلو حقنده ذكر قيلماچف آيئنى ايندردى (وَهُوَ الَّذِي) واول الله تعالى شوندى الله دركه (سَخَّرَ الْبَحْرَ) سز نك بالق اولاب هم نوبه نوشب انجو چغروب دخي كييه وپراخود ايله سودا ايقوب بورؤب فائده له نوو گز او چون ديگگزنى مسخر ايئدى (لِقَوْمٍ لَّكُلُوا مِنْهُ) اما ديگگرده اولاو او چون مسخر ايئدى ديگگزنى ديگگزنى آشاو گز او چون (لَعَنَّا طَرِيًّا) چى (سويضى) ايئنى يعنى بالقنى (بِالْقِ) ايئنى بوزلورنن قورقوب تيز آشالدى او چون الله تعالى طرى ديو وصفق لهدى) (وَتَسَخَّرُ جُورًا

منه) دخی دیکگزرگه چومو اوچون مسخر ایندی دیکگزنی دیکگزدن چغاروورکز اوچون (حلیة) زینت (انجو و مرجان) نى (تَلْبَسُوهَا) اول زینت نى کیه بر سر یعنی خاتونلارکز کیه بر «خاتونلار نلک زینتله نووی ایرلرینه مېتلی کورنر اوچون بولغانغه کوره الله تعالی کیه بر سر دسب ایرلرگه خطاب ایندردی گویاکه ایرلر کیگان حکمنده بولغانغه کوره» (وَنَرَى الْفَالِكَ) دخی دیکگزرگه آطلانو اوچون دیکگزنی مسخر ایقدی (کیمه و پاراخود ایله بۇرونی) بونی الله تعالی بیان ایته بوره وشچه دخی کیمه نى ارشاندای براخوونی کوررسون سین (مَوَآخِرَ فِیهِ) دیکگزده بورنی برلن صونی یاروب بۇروچی (وَلْتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالی بودیکگزنی سرگه مسخر ایندی اعتبار قیلوورکز دخی الله نلک فضلنن ایسته وکز (سو دا ایقب بۇروورکز) اوچون (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) دخی الله نلک نعمتنه شکر قیلوورکز اوچون بو ایقده حکم جهنننن ایکی نرسه مقصود برسی بالقی ایقنی نلک حلال بولووی آیتندن آچق بلمدی غایه سی بالقی ایقنی عرفه ایتاسی برلن آطالی چونکه ایتده قاطیلق بولورغه کبرک بالقی ایقنده فان بولماغانغه کوره قاطیلق بوق شونلک اوچون بر آدم ایت آشامام دیب یمین ایتسه بالقی ایقنی آشامه حانث بولمی امام مالک دخی امام نوری بو آیتدن بالقی ایقنی آشامام دیب یمین ایتکان آدم نلک بالقی آشامانده حانث بولووینه استدلال قیلغانلار چونکه الله تعالی بالقی ایقنی ایت تسمیه قیلغان دیکگانلر بز جواب بیرمز یمین عرف که مبی عرفه بالقی ایقنی ایت توکل مؤنه نینه که الله تعالی قرآنه کافر نى دابه دیو آطادی بر آدم دابه که آطلانام دیب یمین ایقسه کافرگه آطلانو برلن حانث بولمی اوقانداق برکشی خادمه نه ینسه بر نیچه درهم لک ایت آلوب قایت دیب خادم بالقی ایقنی آلوب قایتسه خوجه انکار ایقسه حقى بار ایکلچی مقصود حلی نلک انجوگه اطلاق قیلووی برکشی حلی کیه هم دیب یمین ایقسه انجودن نرلگان باو کیسه باشقه نرسه برلن زینتله نگان بولماسه امام ابو یوسف برلن امام محمد قاشنده حانث بولا چونکه الله تعالی انجونی حلی دیب تسمیه ایندی امام اعظم حانث بولمی دی چونکه انجو عرفه مرصع بولوب قده کییله یه یین عرف که مبی دی (وَأَلْتَمَى فِي الْأَرْضِ رِوَاسِي) دخی الله تعالی بیرگه طاغلار ناشلادی (یاراطدی) (أَنْ تَبِيدَ بِكُمْ) سر نلک بۇروورکز سببلی بیرنک آدشوی وسلکدوی مکروه بولغانلغی اوچون (وَأَنهَارًا) دخی بیرده یلغلار یاراطدی (وَسُبُلًا) دخی بوللار یاراطدی (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) مقصودلارکزغه کونلوورکز اوچون (وَعَلَامَاتٍ) دخی بیرده الله تعالی علامتلر قیلندی بول بۇروچی آدملر اول علامتلر برلن مقصودلارینه کونلورلر مثلا طایغ وچوقر وچیل کبی نرسه لر (چاقروم و تبلیغرام باغانالاری مراد بولونی ده احتمال توتا) (وَبِالْقُبُورِ) دخی یۇلدزلار برلن (هُمْ يَهْتَدُونَ) آدملر کیچده صولارده وقوری بیرارده مقصودلارینه کونلور (أَفَمَنْ يَخْلُقُ) ایا بتون نرسه نى یاراطقان ذات (الله تعالی) (كَمَنْ لَا يَخْلُقُ) هیچ نرسه یاراطماغان نرسه (صنم لر) کبیمی البته توکل (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) ایا وعظله نه سلمی آدملر (وَأَنْ تَعْمَلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ) واگر الله نلک نعمتی صناساگز (لَا تُحْصَوْهَا) صناب بقررگه کوچکز بیقه س (أَنَّ اللَّهَ) در ستملکده الله تعالی (لِغَفُورٍ رَحِيمٍ) البته نعمتی نلک شکرینی اوتورده بولغان کیه چیلکگزنی یاراطقوچیدر هم مرحمت

قيلغوچيدير كفران نعمت قيلمقكز اوچون عنايىنى آشقيرماس (وَاللّٰهُ يَّعْلَمُ) والله تعالى بلور (مَا تُسْرُونَ
 وَمَا تُعْلَمُونَ) ياشرن وآشكاره قىلغان نرسه لرگزنى (عمللرگزنى واعتقادلارگزنى) (وَالَّذِينَ) دىسى
 شوندى نرسه لر (يَتَّبِعُونَ مَنْ دُونِ اللَّهِ) كافرلر اول نرسه لرگه الله دان باشقه عبادت قىلورلار يعنى
 كافرلر نك اؤنده كان معبودلارى (لَا يُخَلِّقُونَ شَيْئًا) هيچ نرسه نى ياراطماسلار (وَهُمْ يُخَلِّقُونَ) حالبوكم
 اولارى باراطامش لاردر (أَمْوَاتٍ) ئولكلردر (غَيْرُ أَحْيَاءٍ) بالئات تركلر توكللردر البته معبود بولغان
 نرسه بالئات ترك بولوب آبارغه هيچ وقت ئولم عارض بولماسقه كييرهك (وَمَا يَشْعُرُونَ) دىسى اول
 معبودلر بله سار (أَيَّانَ يَّبْعَثُونَ) اولارى نك ياكه عابدلر نك قايو وقتده قىبلر نمن قوبارلمش بولورلارىنى
 البته معبود بولغان نرسه موى بلورگه كييرهك (الْمُكِّمُ اللَّهُ وَاعْتَدِ سِزْنِكَ) معبودكز بر معبودر (فَالَّذِينَ)
 بس شوندى آدملر (لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) آخورتگه ايمان كيترمه سار (قُلُوبُهُمْ مُّكْرَةً) اول آدملر نك
 كوكللرى الله نك برلكنى انكار ايتوچيدير (وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ) دىسى آلا الله نك برلكنه ايمان
 كيترودن تكبىرلر اوچيلردر (لَا جَرَمَ) حق بولدى (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (يَعْلَمُ) بلور (مَا يُسْرُونَ
 وَمَا يُعْلَمُونَ) آدملر نك ياشرن قىلغان نرسه لر ينى وآشكاره قىلغان نرسه لر ينى هم هر قايسى برابرند
 تيش جزا بىرر (أَنَّهُ) درستلكده الله تعالى (لَا يُعِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ) اصلا تكبرلك قىلورچيلارنى دوست
 كورمهس اما ايمانده تكبرلك قىلورچيلارنى بيگره كده دوست كورمهس (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر قايجان مكه
 كافرلر ينه ئىقلسه (مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ) ربكز ممد عليه السلام گه نرسه ايتىردى ديب (قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ)
 كافرلر ئه يقولر آدملرنى آزدرو اوچون اولگىلر نك بالغانلارنى ايتىردى ديب ايتىردى ديولرى
 خورلاو طريقتجه ياكه فرضغه بناك (لِيَعْبُدُوا أَوْزَارَهُمْ) كافرلر بو سوزنى ئه يقدىلر آدملرنى آزدرو
 اوچون هم اولرى نك آزغىلقلارى نك گناهسى بوكله اوچون (كَلِمَةً) كامل اينب (يَوْمَ الْقِيَامَةِ)
 قيامت كوننده (وَمَنْ أَوْزَارَ الَّذِينَ) دىسى شول كشىلر نك گناهلار ندان بعضى بوكله اوچون (يُضَلُّونَهُمْ)
 اول كشىلرنى آزدورلار (بِغَيْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه بولغان لارى حالده اول آزدولمش كشىلر يعنى
 آزغىلق ديب بله گانارى حالده (أَلَا) آگه بولكز (سَاءَ مَا يَزُرُونَ) كافرلر نك بوكله كان نرسه لرى
 نى ياوز بولدى (قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ) تحقيق شوندى آدملر مكر قىلدى بيغىرلر حقنده (مَنْ قَبْلَهُمْ) مكه
 كافرلر ندىن بورون (فَأَنَّى اللَّهُ بُنِيَانَهُمْ) بس الله تعالى اول كافرلر نك بنىلارنى خراب ايتقونى قصد قىلدى
 (مَنْ الْفِرَاعِدِ) نيگزى جهنمن (فَغَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ) بس اول كافرلر نك بنىلارى نك توبهسى اؤستلر ينه
 چيه رلوب ئؤشدى (مَنْ فَوْقَهُمْ) اؤستلر نمن (وَأَنَّهُمُ الْعَنَابُ) دىسى اول كافرلرگه عذاب كىلدى (مَنْ حَيْثُ
 لَا يَشْعُرُونَ) بله گانلرى واوبلاغانلارى جهنمن * بعضيلر بو كافرلردن مراد كنعان اوغلى نمرود
 ديگان لى نمرود كوكدىكى اشارگه مطمع بولم ديب بيش يوز آرئين بييكلكده كابل شهرنده بر سر اى بنا
 قىلدى الله تعالى اول سرايىنى جيل برلن هلاك ايتدى نمرود نك هم قرمى نك اؤستنه جيلر لوب ئؤشدى

۴۸۱ هههسی هلاک بولدی دیگانار «بیضاوی» (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) مونڭ صونڭده قیامت کوننده (بغیرهم) رسوای قیلور الله تعالی اول کافرلرنی (وَيَقُولُ آيُنْ شُرَكَائِي) دخی الله تعالی شه یقور میلم شریکرم قاید ادیب (الَّذِينَ) شوندی شریکرم (كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ) اول شریکرم حقیقه مؤمنارگه خلاقلق قیلور دشمن بولور بولمک ديو الله تعالی نڭ شریکرم دیب اوزینه اضافه قیلور استهزا اچون یا که مشرکرنڭ اضافه سنی حکایت اچون (قَالَ الَّذِينَ اٰتُوا الْعِلْمَ) علم بیرلگان آدملر (ببغیرلر یا که عالملر) ئدینور (اِنَّ الْحَزَى الْيَوْمَ) درسه لکده بوکونده (قیامت کوننده) گمی رسوالق (وَالسُّوءِ) دخی یاوزلق (عذاب) (عَلَى الْكَافِرِينَ) کافرلر اوزریده در (الَّذِينَ) شوندی کافرلر در (تَقَوُّهُمْ الْمَلَائِكَةُ) اول کافرلرنی فرشتهلر ئولتور (جان لارنی آلور) (ظالمی انفسهم) اوزلرینه ظلم قیلغانلاری حالده اول کافرلر یعنی اوزلرینی مڭگولک عذاب که مستحق قیلولاری سببلی اوزلرینه ظلم قیلوچیلاردر (فَالْقَوَا السَّامَ) بس ئولگان دیکده بوی صونونی صالورلار (بوی صونارلار) (مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ) یاوزلقدان (کفردن) قیلور بولماق بز دیگان لری حالده یعنی دنیاده قیلغان یاوزلقلارنی انکار اینه زلر (بلی) فرشتهلر انکار ایقب شه بنورلر یوق ئهلی یاشرمیگنه تورگز بای سز یاوزلقنی قبلدئز (اِنَّ اللّٰهَ) درسته لکده الله تعالی (علیم) بولوچیسر (بها کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سز کافرلرنڭ قیلغان نرسه کزنی (کفرگزنی) هم عملکز برابرنده تیشلی جزا بیروچیسر (فَادْخُلُوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ) بس کافرلرگه قیامت کوننده شه یقور جهنم ایشکلرینه کزنی یعنی هر صنفکز اوزی اچون حاضرله نگان ایشکلدن کرسون (غَالِدِينَ فِيهَا) اول جهنمده مڭگوقالغانلاری حالده (فَلْيَسْسُ) بس نی یاوز بولدی (مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ) تکبرلک قیلور بیلارنڭ باراچاق اوزنی بولغان جهنم (وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا) دخی کفردن صافلانغان آدم لرگه (مؤمنلرگه) شه یتلمی (مَاذَا اَنْزَلَ رَبُّكُمْ) ربکز سرگه نی نرسه ایندردی ديو (قَالُوا خَيْرًا) مؤمنلر شه بنورلر ایزگوبولغان نرسه نی ایندردی دیب (لِلَّذِينَ اٰسَفَوْا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا) بودنیاده ایزگولک قیلغان آدم لراچون بولغوچیسر (حَسَنَةً) ایزگولک و کورکام ترکلک (وَلَدَارُ الْآخِرَةِ) دخی آخرت یورطی (یعنی ثوابی) (خَيْرٌ) دنیاده بولغان ایزگولکدن ایزگوره کسر (وَلَنَعَمَّ ذٰرُ الْمُتَّقِينَ) ونی خوش بولدی کفردن صافلانوچی لارنڭ یورطی بولغان جنت (جَنّٰتُ عٰدِنَ) کفردن صافلانوچی آدملرنڭ یورطی بولغان اوچماخ عدن (اقامت) اوچماخلاریسر (يَدْخُلُوْنَهَا) کفردن صافلانغان آدملر اول اوچماخلارغه کررلر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) اول اوچماخلارنڭ آستلارندن یلغفلار (صولار) آفغانی حالده (لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاؤُنَ) اوچماقغه کرگان آدملر اچون اوچماخده تله گان نرسه لری بولور بو آینه اشارت بارینه هر تله گان نرسه سنی طابمی ایکان مگر اوچماخده غنه طابا آچق ایکانچیلککه (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی ذکر قیلغان جزا کبی (يَجْزِي اللّٰهُ الْمُتَّقِينَ) الله تعالی کفردن صافلانوچیلارنی جزا (اُولٰٓئِيسَ) لر (الَّذِينَ) شوندی آدملر در کفردن صافلانوچیلار (تَقَوُّهُمْ الْمَلَائِكَةُ) اول آدملرنی فرشتهلر ئولتورر جان لارونی آلور (طَّيِّبِينَ) اوزلرینه کفر برلن ظلم قیلودن پاک بولغانلاری حالده (يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) کفردن صافلانوچیلارنڭ جان لارونی آفغانده

فرشتهلر ئه يقورلر سزگه سلامتلك درموندان صوڭ سزگه مكر وه نرسه اير شهس (أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ) قيامت
 كوندنه ئه يقورلر او جماعه كركز (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) دنيا ده قىلغان عملگز برابر نده (هَلْ يَنْظُرُونَ)
 ذكر قىلغان كافرلر كؤتمه سلر (الآن تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ) مگر جان لارونى آلور او چون فرشتهلرنك اوزلرينه
 كيلووينى كؤتەرلر (أَوْبَاقُ أَمْرٍ رَبِّكَ) ياكه اى محمد (عليه السلام) ربك نك امرينك (عنادي نك ياكه
 قيامتى نك) كيلووينى كؤتەرلر اول كافرلر (كَذَلِكَ) اوشانداق يعنى بوكافرلرنك اللده شركى وسپتى
 يالغان توتونى قىلولارى كى (فَعَلَّ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) بوكافرلردن (مكه كافرلردن) بورون بولغان كافرلرده
 اللهغه شركى پيغمبرلرينى يالغانغه توتونى قىلديلار بس اول كافرلر هلاك بولدى بوكافرلرده شولاي
 هلاك بولولار (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ) دخى كافرلرنى هلاك قىلووى سببلى الله تعالى كافرلرگه ظلم (جبر) اينته دى
 (وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لىكن اول كافرلر كفرلرى سببلى اوزلرينه ظلم قىلوچى بولدىلار (فَأَصَابَهُمْ
 سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا) بس اول كافرلرگه عمل قىلغان نرسه لر ينك ياوزلقلارى (جزالارى) ايرشدى (وَحَاقَ
 بِهِمْ) دخى اول كافرلرنى امله قىلدى چولغاب آلدى (مَا) شول نرسه يعنى شول نرسه نك جزاسى عذاب
 (كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ) اول نرسه نى خورغه صايور بولدىلار (وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) دخى عبادته اللهغه شريك
 اثبات قىلوچى كافرلر شيدى (لَوْ شَاءَ اللَّهُ) اگر الله تعالى نله سايدى (مَاعَبُدْنَا مِنْ دُونِهِ) الله دان باشقه بز
 عبادت قىلماس ايدك (من شىء) هيچ نرسه گه (نَعْنُ وَلَا آيَاتُنَا) بزده دخى آتالار مزده عبادت قىلماس ايدى
 (رَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ) دخى بز الله دان باشقه هيچ نرسه نى حرام ديوحكم قىلا آلماس ايدك بوسوزنى
 مشركلر رسول الله نك پيغمبر بولووينى هم تكليف نى انكار ايقوب خورلاب ئه يقديلر الله تعالى نله گان
 نرسه واجب وتلمه گان نرسه سى ممتنع موندنه تكليفنك فائده سى يوق ديديلر (كَذَلِكَ) اوشانداق
 يعنى بوكافرلر قىلغان كى (فَعَلَّ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) بوكافرلردن لك بولغانلار يده شولاي قىلدى يعنى اللهغه
 مشرك بولدىلار هم الله تعالى حلال قىلغان نرسه نى حرام قىلدىلار (فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ) بس رسول لراوزه ريده
 واجب بولماس (الْأَبْلَغُ الْمُبِينُ) مگر الله تعالى وحى قىلغان نرسه نى ظاهر ايرشدر وگله واجب بولور (وَلَقَدْ بَعَثْنَا
 فِي كُلِّ أُمَّةٍ) وتحقيق بزهر اتمكه ييبه ردك (رَسُولًا) پيغمبر نى (أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ) قوملريده اللهغه عبادت قىلگز ديب
 بؤيور و بولهن (وَأَجْتَبَاهُ الطَّاغُوتُ) دخى قوملريده شيطانغه عبادت قىلودان صاقلانگز ديب بؤيور و بولهن
 يعنى بو طربق امر قىلگز ديب ييبه ردك (فَمَنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ) بس اول امتنن (پيغمبرلرنك حلقغه
 كوندروگه طرشولارى سببلى) الله نك ايمانغه كوندروگان لرى باردر (وَمَنْهُمْ مَنْ) دخى اول امتنن
 شوندى آدملر باردر. (حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) اول آدملر اوزه ريده آزغفاق ثابت بولدى (فَسِيرُوا فِي
 الْأَرْضِ) بس بيرده سير قىلگز اى قريشلر (فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ) بس اعتبار قىلوب قاراگز نيچك بولدى
 (عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ) پيغمبرلرنى يالغانغه توتوجيلارنك (عادتوود قومى كهيلرنك) صوڭغى حالى (ان تعرض
 عَلَى هُدَاهُمْ) اى محمد (عليه السلام) اگر سين قومكنى ايمانغه كوندروگه حويص بولسا كنده (فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
 الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ)

بِسْ دَرَسْتَلَكِدِه اللّٰه تَعَالَى اِيْمَانْغِه كُونْدَرْمَس (مَنْ يُضِلْ) اللّٰه تَعَالَى اَنْكَ اَرْغَنَاقِيْنِي تَلْهَكَا نْ اَدْمِي (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِيْنَ) دَخِي اَوْل اللّٰه تَعَالَى اَرْغَنَاقَلَارِي تَلْهَكَا نْ اَدْم لِرَا وچُون هِيچ يَارْدِه چِيْلَر (عَنَابِيْنِي بِيْبِهَر وچِيْلَر) يَوْقُر (وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ) دَخِي بَعْنِي اِنْكَار اِيْتَوْجِي كَافِرْلَر اللّٰه بَرْلَه نْ يَمِيْن اِيْتَدِيْلَر (جَهَنَّمَ اَيَّه اَنَّهُمْ) يَمِيْن لَرِي نَكْ غَايَه سِي (چِيْگِي) بَرْلَه نْ (لَا يَبِيْعُ لَلّٰهِ مَنْ يُّمُوْتُ) اللّٰه تَعَالَى تَوْلْگَا نْ اَدْم لَرِي قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار مَاس دِيُو (بَلَى) اللّٰه تَعَالَى بُو سُو ز لَرِي نِي رَد قِيْلُوْب تَدِيْقَه دَر بِلِي قَوْبَار ر دِيُو (وَعَدَا) اللّٰه تَعَالَى تَوْلْگَا نْ اَدْم لَرِي قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار و بَرْلَه نْ وَعْدَه قِيْلِمَاق بَرْلَه نْ وَعْدَه قِيْلِدِي (عَلَيْهِ) اللّٰه تَعَالَى اَوْزَه رِنْدَه دَر اَوْل وَعْدَه نِي بِيْرِيْنَه بِيْتَكُرُو (حَقًّا) حَق بَوْلْغَا نْ وَعْدَه بَرْلَه نْ وَعْدَه قِيْلِدِي (وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ) لَكِن اَدْم لَر نَكْ كُوْبَسِي (لَا يَعْلمُونَ) قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار اَمِش بَوْلُولَار نِي بَا مَه سَار (لِيْبِيْن لَّهُمْ) اللّٰه تَعَالَى اَدْم لَر نِي قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار ر اَدْم لَر كِه بِيَان قِيْلُو اَوْچُون (اَلَّذِي) شَوْل نَرَسَه نِي (حَقْلَقِي) (يَخْتَلِفُونَ فِيْهِ) اَوْل نَرَسَه دَه اَدْم لَر اِخْتِلَاف قِيْلُولَار (وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا) دَخِي كَافِر بَوْلْغَا نْ اَدْم لَر بِلَسُون اَوْچُون اَدْم لَر نِي قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار ر (اَنَّهُمْ) دَرَسْتَلَكِدِه اَوْل كَافِر بَوْلْغَا نْ اَدْم لَر (كَانُوا كَاذِبِيْنَ) بِاَلْغَا نْچِيْلَار بَوْلْدِيْلَار يَعْنِي اَدْم لَر نِي قَبِرْلَر نَدِيْن قَوْبَار و غِه حَكْمَت مَقْتَضِي بَوْلْغَا نْ دَا عِي بَوْلْغَا نْ سَبَب ثَوَاب هَم عَقَاب بَرْلَه نْ حَق بَرْلَه نْ بَاطِل اَرَا سِنِي هَم حَقْلَقَدِه بَوْلْغَا نْ اَدْم بَرْلَه نْ بَاطِلْمَقَدِه بَوْلْغَا نْ اَدْم اَرَا سِنِي آيِرُو (اِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ) بُوْدَر بَاشَقَه تَوْگَل دَر بَر نَرَسَه نَكْ بَوْلُو وِي اَوْچُون بَز نَكْ سُو ز مَز (اِذَا ارْتَدَا ه) هَر قَايِچَا نْ اَوْل نَرَسَه نِي بَار قِيْلُو نِي تَلْهَك (اَنْ نَقُوْلَ لَهُ كُنْ) اَوْل نَرَسَه كِه بَوْل سِيْن دِيْب شَه يَقُو و مَز دَر (فَيَكُوْن) بِس بَوْلُو ر اَوْل نَرَسَه يَعْنِي بَز كِه هِيچ بَر نَرَسَه نِي بَار قِيْلُو آغَر تَوْگَل دَر بِاَلْغَز اَرَا دَه مَز نَكْ تَعَلَّقِي بَرْلَه نْ بَار بَوْلُو ر (رَا لَّذِيْنَ هَاجَرُوا فِي اللّٰهِ) دَخِي شُوْنْدِي اَدْم لَر اللّٰه بَوْلِنْدَه (مَكْدَن) هَجْرَت قِيْلِدِيْلَار (مَنْ بَعْدَ مَا ظَلَمُوا) ظَلَم قِيْلِمْغَا نْ لَارِي صَوْنْدَه مَوْنَدَا نْ مَرَاد قَرِيْشَلَر طَرْفِلِيْن ظَا م چِيْكَا نْ رَسُوْل اللّٰه هَم مَهَا جِرْلَر دَر بَوْلَار نَكْ بَعْضِي حَبْشَه كِه بَعْضِي مَدِيْنَه كِه هَجْرَت قِيْلِدِيْلَار يَا كِه رَسُوْل اللّٰه مَدِيْنَه كِه هَجْرَت قِيْلِمْغَا نْ نَكْ صَوْنْدَه مَكْدَه مَحْبُوْس بَوْلُوْب مَظْلُوْم بَوْلْغَا نْ صَحَابَه لَر مَرَاد : بِلَال صَهِيْب هَم حَبَاب عَمَار عَابِس اَبُو جَنْدَل سَهِيْل كُچِيْلَر (رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمْ اَجْمَعِيْنَ) (لِنَبُوْتِهِمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً) مَظْلُوْم بَوْلْغَا نْ نَكْ صَوْنْدَه مَكْدَن هَجْرَت قِيْلِمْغَا نْ اَدْم لَر كِه كُوْر كَام مَفْزَل (مَدِيْنَه نِي) حَاضِرْلَر مَز (وَلَا جُرْ اَلْآخِرَةَ اَكْبَرُ) دَخِي آخِرَت اَجْرِي الرُّضْرَاقِدَر دُنْيَا دِه بِيْر لِيْگَا نْ اَجْرَدَن (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اِگَر كَافِرْلَر اللّٰه نَكْ مَهَا جِرْلَر كِه دُنْيَا و آخِرَت سَعَادَتِي چِيْغَا نْ لَقِي بِلَسَه لَر (اَلَّذِيْنَ صَبَرُوا) مَظْلُوْم بَوْلْغَا نْ نَكْ صَوْنْدَه هَجْرَت قِيْلِمْغَا نْ اَدْم لَر شُوْنْدِي اَدْم لَر دَر كَافِرْلَر نَكْ رَنْجَتُو رِيْنَه صَبْر لَق قِيْلِدِيْلَار (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) دَخِي رَبْلَرِي اَوْزَه رِيْنَه اِشَلَرِي نِي طَابِشُر بَوْلْدِيْلَار (وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) اِي مَمْد عَلَيْهِ السَّلَام بَز سِيْمِيْن اَلِك پِيْغَمْبَر اِيْتَب بِيْبِهَر مَه دَك (لَارْجَا لًا) مَگَر اِيْر لَر نِي بِيْبِهَر دَك فَرِشْتَه لَر بِيْبِهَر مَه دَك (نُوْحِي اَلَيْهِمْ) اَوْل رَسُوْل لَر كِه وَحِي قِيْلُوْر مَز بُو سُو ز قَرِيْشَلَر نِي رَد بَوْلَا قَرِيْشَلَر تَدِيْتَدِيْلَر « اللّٰه تَعَالَى اَدْم لَر اَرَا سِنِيْن پِيْغَمْبَر بِيْبِهَر مَه كَسِن پَا كْ پِيْغَمْبَر بِيْبِهَر مَه فَرِشْتَه دَن بِيْبِهَر اِيْدِي » دِيُو يَعْنِي اللّٰه تَعَالَى نَكْ عَادَتِي جَارِي بَوْلْدِي دَعْوَتِي عَامَه اَوْچُون فَرِشْتَه لَر قَلِي اَوْزَه رِيْنَه وَحِي قِيْلِمْغَا نْ

آدملىرى بېغىر ايىب بېيەر بىرلەن (فَأَسْأَلُوا أَهْلَ النَّكْرِ) اگر بواشده شك قىلساڭز عام اهللەن
 صورائىز (أَنْ كُنْتُمْ لَاتَعْلَمُونَ) اگر اوزىز بلمەس بولساڭز بوآيت دلالت قىلادر الله تعالى نىڭ دەۋى
 عامه اوچون خانونىلى دىخى صبىنى بېغىر ايىب بېيەر مەۋبەنە اما فرىشقه لردن بېغىرلر بولسەدە آلاز
 دەۋى عامه اوجون مبعوث توگل بلەكە فرىشقه لرگە ياكە بېغىرلرگە مبعوث (بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ) بز
 بېغىرلرنى بېيەردەك ظاهەر معجزەلر هم كىتاپار بىرلەن (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ) دىخى اى مەدە عليه السلام سىڭا
 ذكەر (قرآن) اينىردەك (لِتَبَيِّنَ لِلنَّاسِ) آدملىرگە بيان قىلووك اوچون (مَنْزِلَ إِلَيْهِمْ) آدملىرگە اينىرلىگان
 نرسەنى (حلال و حرام ضرر و فائده لرنى) (وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) دىخى آدملىر فەكر قىلسون لار اوچون
 اينىردەك (أَفَأَمَّنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ) ابا باوزلقلار بىرلەن مەيلى قىلغان آدملىر امين بولدىلارمى
 (أَنْ يَخْشَى اللَّهَ مِنْهُمْ) آلازنى الله نىڭ يوتىرووندىن (الْأَرْضِ) بىردن * بو آدملىردن بېغىرلرنى ھلاك
 ايتەرگە مەيلى قىلغان آدملىر مراد (أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ) بايسە بو آدملىر اوزەرىنە عذابنىڭ كىلووندىن
 امين بولدىلارمى (مَنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) بامەگان لرى جەتدىن (كَيْفَ تَدْرِكُهُ) اۆلكسى نىڭ مەشالى
 قارون اىكەنچىسى نىڭ مەشالى قوم لوط كىبى (أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلُبِهِمْ) بايسە تەصرف قىيلا تورغان
 اورنلارندە (سېرىقلا تورغان و سودا ايتىمە تورغان اورنلارندە) الله نىڭ عذاب بىرلەن
 اوزلرېنى توتىرووندىن امين بولدىلارمى (فَمَا لَهُمْ بِمَعْجِزَاتِ) بس كافرلر عذاب قىلووندىن الله نى
 عاجز قىلوچى توگل لردر (أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ) بايسە اوزلرېنى الله نىڭ قورقۇ ھاللىرنە عذاب
 بىرلەن توتىرووندىن امين بولورلارمى ياكە تەخوفنىڭ مەناسى آز-آز اوزلرېنى وماللارونى كىمەتو اوزەرىنە
 بولغان لارى ھالىدە عذاب بىرلەن الله نىڭ توتىرووندىن امين بولورلارمى مەناسىدە * حضرت ھەر
 بىر قىدە مەنبر اۋستۇندە چاغىدە بو ايتىدەكى تەخوف كەمەسى ھەقىدە نى ئەيتەسز دېدى ھەمەسى سكوت ايتىدىار
 ھىدىل قىيەلەسلىن بىر قارت توروب بو بىزنىڭ نامز تەخوف تەقىص مەناسىدە اېوېكر اسملى شاعرمز
 آنا تۈەسنى صغىلاب (تخوف الرجل منها تامكاً قرداً * كەما تخوف عود النبعة السفن) دېدى حضرت
 ھەر بىر شەرلىرنە تەخوف نىڭ تەقىص مەناسىدە بولورېنى ھەلەرمى دېدى بو قارت بلى بىلەر دېدى
 حضرت ھەر اوز دېوانىڭزغە لازم بولسىڭز آداسامسىز دېدى بىزنىڭ دېوانىمىز نرسە دېدىلر حضرت
 ھەر جاھلىت زمانىدەغى شەر اول شەردە كىتاپىڭزنىڭ تەفسىرى سوزىڭزنىڭ مەناسى بار دېدى (فَأَنَّ
 رَبَّكُمْ) بس درستلىككە سىزنىڭ رېڭىز (لَرُؤْفَ رَحِيمٍ) شەققىلى ومەرحەمىلى در عذابىنى آشقەرماس
 (أَوَلَمْ يَرَوْا) قارامادىمۇ كافرلر (إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ) الله تعالى ياراطقان نرسەگە (مِنْ شَيْءٍ) كۈلەگالى نرسەلردن
 آغاج و طاغ كىبى البتە قارادىلار (يَتَفَيَّؤُا ظِلَالَهُ) اول نرسەلرنىڭ كۈلەگەلرى آوشر (عَنِ الْيَمِينِ) اوڭ
 باقلاردان (وَالشَّامِلِ) دىخى صول باقلاردان (سُجَّدًا لِلَّهِ) اول كۈلەگەلر سجدە قىلغانلارى (اېيلىگانلرى)
 ھالىدە (وَهُمْ ذَاخِرُونَ) ھالبوكم اول كۈلەگەلر تۈبەنچىلىك قىلوچىلاردر يعنى الله تعالى اوڭلارندىن
 وصوللارندىن آوشقۇچى كۈلەگەلرى بولغان نرسەلرنى ياراندى شونارغە قارامادىلارمى اول كۈلەگەلر

الله غه هوی صونغان لاری حالده هر یاقدان ایکنچی یاقغه کئیری یاققورلار (وَلَلَّهُ يَسْبُغُ) دخی الله تعالی گه سجده قیلور (هوی صونار) (مَا فِي السَّمَوَاتِ) ککوکلرده بولغان نرسه لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخی بیرلرده بولغان نرسه لر (مِنْ دَابَّةٍ) ککوکلرده هم بیرلرده یوری تورغان حیوانلاردان (وَالْمَلَائِكَةُ) دخی فرشته لر سجده قیلور مجردات نی جسمانیت که عطفی بولا (وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ) حالبوکم فرشته لردن هیچ برسی الله ننگ عبادتدن تکبرله نمه سلر (يَخَافُونَ رَبَّهُمْ) رهلرندن قورقارلار اول فرشته لر (مِنْ فَوْقَهُمْ) رهلری ننگ اوستلرندن عذاب بیبهرونن (وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ) دخی فرشته لراوزلرینه بو یورولغان نرسه لرنی قیلورلار هو آیت دلالت قیلادر فرشته لرننگ مکلف بولولارینه هم قورقو رهلن امید اینو آراسنده بولولارینه (وَقَالَ اللَّهُ) دخی الله تعالی نه یئدی (لَا تَتَّخِذُوا الْهَيْمَنَ اثْنَيْنِ) ایکی معبود توتماگز (أَتَمَّا هُوَ اللَّهُ وَاحِدٌ) بو در باشقه توکلدر معبود بر گه در (فَأَيُّ فَرِهِيُونَ) بس میلن گه قورقکز باشقه هیچ نرسه دن قورقماگز (وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) واول الله تعالی اوچوندر ککوکلرده بولغان نرسه لر (وَالْأَرْضِ) دخی بیرلرده بولغان نرسه لر (وَلَهُ الدِّينُ وَأُصْبَا) دخی لازم بولغان حالده دین (طاعت) الله تعالی اوچون گنه در (أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَعْقُونَ) ایا الله دان باشقه دان قورقاسز می حالبوکم الله دان باشقه سزگه فائده بیروچی بو اماغلان کبی ضرر بیروچی ده یوقدر (وَمَا بَكُمْ) دخی سزده بولغان نرسه (مِنْ نِعْمَةٍ) نعمتدن بولغوچی اول (فَمَنْ اللَّهُ) بس اول سزده بولغان نعمت الله داندر (ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ) مونگ صوکلده هر قایجان سزنی ضرر (آورو و فقیرلک) تونسه (فَأَلَيْهِ تَجَمَّرُونَ) بس اول الله تعالی گه کنه بالبارسز (ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ) مونگ صوکلده الله تعالی ضررنی آچسه (بیبه رسه) (عَنكُمْ) سزلردن (إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ) شول و فقندوق سزلردن برجماعت (بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ) رهلرینه شریک قیلورلار (لِيَكْفُرُوا) انکار قیلولاری اوچون رهلرینه شریک قیلورلار (بِمَا أُتَيْنَاهُمْ) بز آلاغه بیرگان نرسه نی (نعمتی) (فَتَمَتَّعُوا) بس دنیا لذت لری برهن فائده له ننگز (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس صوکلسی حالکز نیچک بولووینی تیز بلورسز (وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ) مشرکلر هیچ نرسه بلمی تورغان جانسز نرسه لر که (صنم لر که) قیلورلار (نصیبها ثما رزفناهم) بز اوزلرینه ایرشدرگان نرسه دن اولوشنی یعنی ایگلردن و بیه شلردن صنم لریده اولوش قیلورلار (تَاللَّهِ لَلَّذِينَ) الله تعالی نه یته در قسم ایته نه یته من البقه صورالمش بولورسز (عَمَّا كُنْتُمْ تَفَقَّرُونَ) افترا قیلغان نرسه لر کزدن یعنی صنم لر معبودلر دیب الله غه افترا قیلغان نرسه لر کزدن (وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ) دخی مشرکلر الله اوچون قزلار قیلورلار خزاعه هم کنانه قبیله سی فرشته لر الله ننگ قزلاری دیگانلر (سُبْحَانَهُ) کافر لرننگ باطل زهملرندن پاک بولدی الله تعالی (وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ) دخی کافر لر که بولور آرزو قیلغان و یاراتقان نرسه لری یعنی ایر بالالار یعنی مشرکلر اوزلری باراطماغان قز بالالارنی بالادان پاک بولغان الله گه قیلوب ایر بالالارنی اوزلرینه اختیار قیلورلار (وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ) وهر قایجان کافر لرننگ برسنه سوینچ بیرلسه (بِالْأُنثَى) قزبالا برهن یعنی اهلیه سی ننگ قزبالا دنیاغه کینرووی برهن (ظَلَّ وَجْهَهُ مَسْوَدًا) نورلانوونن

هم آدملردن اويالوونمن يوزى قارا بولوب شه دولور (وَهُوَ كَظِيمٌ) حالبوكم اول كافرلرنك خانونده
 آچووى كيلوونمن اچى قايفوهرلن طولودر (يَقْوَارِي مِنَ الْقَوْمِ) خاقمن ياشر نور (من سوهمأ) شول نرسه نك
 ياوزلغمن (بُشْرَبِه) اول نرسه برلن سوينچ بيرلدى يعنى عرفلرنده قز بالانك دنياغه كياردى ياوزلغمن
 صايلغان (اَيُّمَسُّكُهُ) ايا بو قز بالانى ثولترمى قالدررمى (عَلَى هُون) غورلغمه هولغان حالده (اَمَّ
 يَسُّهُ فِي التُّرَابِ) بايسه بو قز بالانى توفراقغه كومهرمى يعنى قزبالا دنياغه كيلو برلن سيونووينچ
 بيرلگان كافر فكر قيلور مونى خورلق هولسده ثولترمى قالدريمى ياكه توفراقغه ياشريمى (كوهيمى)
 ديب (اَلَا آتَاكَ بَوْلِئِذٍ) ساءمايغكهون) بو كافرلرنك حكم اينكان نرسه لرى نى عجب ياوز بولدى
 يعنى بالادن پاك بولغان الله تعالى كه قزلارنى نسبت بيرولارى (لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) آخرتكه
 ايمان كيترمه كان آدم لرگه بولور (مَثَلُ السَّوْءِ) ياوزلق صفتى يعنى تناسل اوچون قزلارغه محتاج بولا
 توروب قز بالالارنى ثولتورلرى ومكروه كورولرى (وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى) دغى الله تعالى اوچونسر بللد
 صفت يعنى وجوب ذاتى مخلوقلار صفتنمن منزه بولو (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) واول الله تعالى هراشده غالدير
 وحكمت ابيه سيئر (وَلَوْ يُؤَاغِثُ اللَّهُ النَّاسَ) واگر الله تعالى آدملرنى عذاب قيلسه ايدى (بظَاهِمٍ) ظلم لارى
 (كفرلرى وگناهارلرى) سبلى (مَا تَرَكْ عَلَيْهِمَ ذَابَةٌ) بير اوزرنده هيچ يورى تورغان جان ابيه سى قالدرماس
 ايدى (وَلَٰكِنْ بُوْءُخْرُهُمْ) لىكن الله تعالى آدملرنى هلاك قيلمى كيهك كدر (اِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى) اطالمش
 مدت كه قدرى تناسل بقمه سون اوچون شونك اوچونده شه يتلىدى اكر آنالار هلاك قيلسه ايدى
 بالالار قالماس ايدى ديب (فَاذْجَأْءُ أَجَلُهُمْ) بس هر فايچان آدملرنك عذاب مدنلرى كيلسه (لَا يَسْقَٰخُرُونَ
 سَاعَةً) بر آرزومانغله بولسه شول مدننن كيهكفرليه سلرده (وَلَا يَسْتَقْتَهُونَ) دغى السكده قيلنماسلار بلكه مدت
 كيلگاچده هلاك بولورلار (وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْفُرُونَ) دغى مشركلر الله اوچون قيلورلار اوزلرى نك
 مكروه كورگان نرسه لرى بلى (قزلارونى) (وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذْبَ) دغى مشركلرنك نللىر بالغانى
 صفت لار (نه يقور) (اَنَّهُمْ الْحَسَنَى) اول بالغان شولدر درستلكده اول مشركلر اوچوندر جنت (لِأَجْرَمِ)
 شكسر ثابت بولدى (اَنَّهُمُ النَّارُ) درستلكده اول مشركلرگه توغدر (وَاِنَّهُمْ مَّقْرُطُونَ) دغى درستلكده اول
 مشركلر توغده قالنشلاردر (تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا) الله تعالى قسم ايقب شه يته دراي محمد عليه السلام تعقيق رسوللر
 بيهردك بز (اِلَىٰ أُمَّةٍ مِنْ قَبْلِكَ) سندننك بولغان امتلرگه (فَرَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانَ) بس اول امتلرگه
 شيطان كوركام ايقب كورسه تدى (اَعْمَالُهُمْ) عمللرى شونك اوچون شه شه كى لك لرنده دوام ايتديلر
 ويغيمبرلرنى بالغانغه توتديلار (فَمَوْءِيَهُمْ الْيَوْمَ) بس اول شيطان بو كويغه (دنياده) اول اوتكان
 امت كافرلرنك خوجه لاريدر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دغى قيامته اول اوتكانده كى امتلرنك كافرلر يبه
 رنجكويچى عذاب بولور (وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ) اى محمد عليه السلام سينك اوزه ريگه كتاب (قرآن)
 ايلدرمه دك بز (اَلَا تَتَّبِعِينَ لَكُمْ) مگر ايلدرك سينك آدملرگه بيان قيلووك اوچون (اَلَّذِي) شول نرسه نى
 (اَللَّهِ نَكْفِي) برلگنى تعديرنى قيامت حاللر بلى ومكملر بلى) (اخْتَلَفُوا فِيهِ) آدملر اول نرسه ده اختلاف

قىلدىلار (وَهُدًى رَّحْمَةً) دىنى حىقلىغى كۆندۈگۈچى ھەم رەھىمەت ايتىپ ايتىدىرىك (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) اول
 كىتابقا (قىر آئىتە) ايمان كىتىرگان قومىگە (وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) واللە تەئالى كوكىن (بۇلۇپتدان) سۈيى
 ايتىردى (فَأَمْحَىٰ بِهَ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا) بىس اول سۈ بىرلەن ئولسىگان نىك سۈكىلە پىيرنى تىرگىزدى يەنى
 اول سۈ بىرلەن پىير كىيىپ بىتكەن نىك سۈكىلە تۈرلى ئولەنلەر ئوسىردى (اِنَّ فِى ذٰلِكَ) دىرسلىكىگە
 بو ذىكر قىلىنغان نىسەلەردە بولغۇچىدىر (لآيَةً) علامەت (لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ) فىكر بىرلەن انصاف
 بىرلەن سۈزنى ايشتە تورغىغان قوم اوچۇن (وَاَنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً) دىنى دىرسلىكىگە سىزنىڭ
 اوچۇن دورت آياقلى ھىوانلار دە الەو غ عىرت بولغۇچىدىر (نَسْفِئُكُمْ مِّمَّا فِى بُطُونِ) سىزنى اول
 دورت آياقلى ھىوانلارنىڭ اچلىرىدە بولغان نىسەدن سوغار رىمز (انعام اسم جمع بولىدىغان
 مفرد ھىكمەتدە شۇنىڭ اوچۇن بىرلەن لىفطە قاراپ سىمىرنى مۇئىت كىتىرلەگەن مۇئىن سۈرەسەندە مەنەغە
 قاراپ مۇئىت كىتىرلىگان) (مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ) اچەگى اچىدەگى نىزەك تۈبى بىرلەن قان آراسىدان
 (لَبَنًا خَالِصًا غَالِلًا لِّلشَّارِبِينَ) اچۇچى آدملىرگە بوغازلارنىن جىكىل اوتە تورغان صاف سۈننى سوغار
 ھىوان آزىقى آشاغان سۈكىلە اول آزىق اچەكە پىشە شۇل آزىقنىڭ تۈبەنى تۈب (فَرْثٍ) بولۇپ
 اورطاسى سۈت، اۋسنى قان بولا بىس اول آزىقنىڭ اورطاسى سۈت مادەسى بولۇپ اۋسنى قان مادەسى
 بولالار بوايىكى مادە اچەكە قارالانىلار بىلكە يۈرۈك اچەكەگى سىگىن طعمانىڭ صاف بولغانىنى اوزىدە
 الا طعمانىڭ تۈبى ايكىچى مرتبە اشاب سىگىنەگە قىر اچەكە تورا دىگانلەر * سكر (خىر) مىسئەسى
 ھىقەدە اللە تەئالى ذىكر قىلىنچۇق ايتىنى ايتىردى (وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ) دىنى خىرما آغاچلارنىڭ يىمەشلىرىنىن
 (وَالْاَعْنَابِ) دىنى يۈزۈم آغاچلارنىڭ يىمەشلىرىنىن (تَتَخَذُونَ مِنْهُ سَكْرًا) خىرما ويۈزۈم يىمەشلىرىنىڭ سىغىدىسىدىن
 خىر ياصارسىز (وَرِزْقًا حَسَنًا) دىنى كوركام رىزق ياصارسىز يەنى خىرما ويۈزۈم ھەم سىر كە بەشىلار سىكردىن
 خىر مەراد دىگانلەر بو وقت بو آيت مىسوخ بولا بەشىلار يۈزۈم و خىرما سىغىدىسى مەراد دىگانلەر (اوچىن
 بىرى بىتكەن گە قىر قايناتلۇپدە ايسىرتىلك مرتبەسە قىر آچىلغان بولا امام اعظم بىرلەن امام ابو يۈسۈف
 قاشىدە بو ھىلال بولا ايسىرگانچە اچەسە ھەم دىلىل لىرى شۇل آيت ھەم رسول اللەنىڭ « اَلخَمْرُ حَرَامٌ لِّعَيْنِهَا وَالسُّكْرُ
 مِنْ كُلِّ شَرَابٍ » ھىدىنى يەنى خىر دىنى اوچۇن ھىرام ھەم ھىر بىر اچەكەن اچىپ ايسىر ھىرام اما ايسىرگانچە
 اچەسە ھىرام بولمى دىگانلەر ايسىر نىڭ ھىدى (چىگى) فەھام كىتابلارنىدە مەلۇم (اِنَّ فِى ذٰلِكَ لآيَةً) دىرسلىكىدە بو
 ذىكر قىلىنغان نىسەلەردە اللەنىڭ كىمال قىدىتە علامەت باردىر (لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ) عىللىرىنى اسىمەل قىلۇپ
 فىكر قىلغان قوم اوچۇن (وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّعْلِ) اى مەھم (عىلەھى السلام) رىبىڭ اومارطا قورنىتە ھى
 قىلدى يەنى كۆكلىنە طاشلادى (اَنْ اَنْفَخِى) توت ياصا سىن دىو (مِنْ الْجِبَالِ) طاءلاردان (بِيُوتَا)
 ئويلىرىنى (وَمِنْ الشَّجَرِ) دىنى آغاچىن (وَمِمَّا يَعْشُرُونَ) دىنى آدملىرنىڭ بىنا قىلغان نىسەلرنىن يەنى
 طاونىڭ و آغاچنىڭ ھەم آدملىرنىڭ بىنالارىنىڭ بەشىدىن بعض اورنلار دە ئويلىر ياصا دىو الەمام قىلدى
 اللە تەئالى بال ياصار اوچۇن اومارطا قورنىنىڭ بىنا قىلغان نىسەسى ئويلىر دىب آطاغان كوركاملىكىگە

آدملىر بنا سەنە اوخشاغانلىقى اوچون حقى اومارطا قورقۇ بنا قىلغان نرسەنى مەنەسلىرىنىڭ عاللىرىدە
 قوراللىرىنىڭكىدە فەكرلىرىنىڭكىدە ياشايدىغانلىقىنىڭكىدە باھالارلىرىنىڭكىدە ئاللى تەئالىنىڭكىدە اومارطا قورقۇنىڭكىدە ئاللى تەئالىنىڭكىدە قىلغۇسىدە شول
 حكمت كە مېنى بولسە كىرەك (نَمُكَلِّمَنَّكَ مِنَ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) مونىڭكىدە سۆزىدە يېمىشلىرىنىڭكىدە كىلىشىدىغانلىقىدىن باشقا دىيىپ الھام
 قىلدى يەنى نىڭكىدە ئارزۇ قىلغان يېمەشنىڭكىدە ئاچىشىدىن ئۇچىشىدىن باشقا (فَأَسَلْتُكَ سُبُلَ رَبِّكَ) بىس رىبىڭكىدە
 يوللارنىڭكىدە كىرەك دىيىپ رىبىڭكىدە حقى قىلدى (ذَلِكَ) اول يوللار بوى سونغانلارنىڭكىدە مالىدە (يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا)
 اومارطا قورقۇنلارنىڭكىدە ئاچىلىرىدىن چىقار (شَرَابٌ مُتَقَلِّفٌ لِّوَانُوهٖ) تۇسلىرى تۇرلى بولغان اچمىلىك
 (بال) بعضىلار بۇ آيت بىرلەن بۇطرىق استدلال قىلغانلار اومارطا قورقۇنىڭكىدە خوش ايسلى چەپەكلىرىنى
 ھەم خوش ايسلى باھالارنىڭكىدە ئارزۇ بولار قورقۇنىڭكىدە اچمىدە يال بولۇپ شەورلور قىشقا ئوزىدە آزىق بولسۇن
 اوچون بۇھالىنى قۇسار دىيىپ بعضىلار بۇطرىق استدلال قىلغانلار اومارطا قورقۇنلارنىڭكىدە باھالارغا چەپەكلىرىگە
 تارالغان طاملىكىدىكى چىقىشنىڭكىدە جىزىلىرىنى چوبىلىرى مۇنى اوزلورى ياشاغان ئوبىلىرىگە سالورلار قىشقا
 اوزلورىدە آزىق بولسۇن اوچون شول ئۇيلىرىدە سالغان نرسەدىن بال بولور دىيىپ بولار بۇھالىنىڭكىدە آغزى بىرلەن
 تەسۋىر ايتكانلار (فِيهِ شِفَاٌ لِّلنَّاسِ) آدملىرىگە اول بالىدە (نفسىدە ياكە ايسىنچى نرسەگە قوشۇپ) شفا
 باردر البتە بوشفا آدملىرىنىڭكىدە طبيعتلىرىدە قاراب بولورغە تېيىش بعضى آدملىرىگە بال ضررلى شونىڭكىدە
 اوچون بعضى آدملىرىگە شفا دىيىپ ايتكان مۇسلىمەنلەر بار (أَنَّ فِي ذَلِكَ) دىستلىكىدە بۇدۇر قىلغان نرسەدە
 (اومارطا قورقۇنىڭكىدە بۇنچەكىدە علملىرىنى بىلۈۈندە وبۇ سەيب اشلىرىنى قىلۈۈندە) باردر (لَايَةٌ) الوغ علامت
 (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) فەكر قىلغان قوم اوچون (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ) واللە تەئالى سزنى ياراطتى (ثُمَّ يَقَوِّفَاكُمْ) مونىڭكىدە
 سۆزىدە سزنى تۇرلى اچمىلر بىرلەن ئولتۇر (وَمَتَّكُم مِّنْ بَدُنِ آلِ آرْزَالٍ الْعَمْرُ) وسزىدىن باردر عىرنىڭكىدە ايك
 ناچارىدە قايتارلغان آدملىرىنىڭكىدە بىك قارنايۇپ ئولگان آدملىرىنىڭكىدە ارذل عىرنىڭكىدە بعضىلار ئوقسان بىش
 بعضىلار بىتمەش بىش دىگانلار (لِكَيْلَا يَعْلَمَ بَعْدَ عَامٍ شَيْئًا) اللە تەئالىنىڭكىدە بعضى بىنەللىرىنىڭكىدە ايك
 ناچارىدە قدر ايرىشوروى باگاننىڭكىدە سۆزىدە ھىچ نرسەنى بىلمەسۇن اوچون يەنى قورنىڭكىدە وعقلنىڭكىدە
 ضعيفلىكىدە سېلىق مالىدە اوخشاغۇچى بولۇپ شەورلسۇن اوچون (أَنَّ اللَّهَ) دىستلىكىدە اللە تەئالى (عَلِيمٌ
 قَدِيرٌ) عىرنىڭكىدە مقدار بىلى باگۇچىسى ھەم تەلگان نرسەدە كۈچى يېتىك كۈچىدە ياشلارنى ئولتۇر
 وقارلارنىڭكىدە سلامت قالدر (وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ) واللە تەئالى سزنىڭكىدە بعضىڭكىدە آرتق قىلدى (عَلَى بَعْضٍ)
 بعضىڭكىدە اوزەرىدە (فِي الرِّزْقِ) رىزىدە بعضىڭكىدە باي وبعضىڭكىدە فقېر بعضىڭكىدە خوجە وبعضىڭكىدە قۇل
 ايقىدى (فَمَا لَلَّذِي فَضَّلُوا) بىس رىزىدە آرتق قىلغان آدملىرى (خوجەلار وبایلار) توگلدەر (بىرادى
 رىزىدە) اوز رىزىلارنى بىرۈچى (عَلَى مَالِكَتِ آبَائِهِمْ) اولى قوللارنىڭكىدە ماللىك بولغان نرسەگە (قۇللارغا
 اوشانداق قۇل حكىمىدە بولغان فقېرلىرىگە) (فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ) بىس خوجەلار وبایلار قۇللار وفقېرلر رىزىدە
 ھەسسى بىرايدىر يەنى ھەسسى اللە تەئالى رىزىلارنىڭكىدە بىس خوجەلارنىڭكىدە وبایلارنىڭكىدە قۇللارغا وفقېرلىرىگە
 بىرگان رىزىلارنىڭكىدە قۇللارنىڭكىدە وفقېرلىرىڭكىدە اوز رىزىلارنىڭكىدە (أَفَبِعَمَلِهِمُ اللَّهُ يَتَّخِذُونَ) ايا اللەنىڭكىدە نىمىنى

انکار قیاولارمی (وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ) دخی الله تعالی سزنىڭ اوچون باراطىدى (مَنْ اَنْفُسَكُمْ اَزْوَاجًا) اوز جنسكردن بولغان خاتونلارنى كمال موانسه والقت حاصل ايتسونلر اوچون (وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ) دخی سزنىڭ اوچون خاتونلار كزدان باراطىدى (بَيْنَ وَحَفَّةٍ) بالالارنى وبالالارنىڭ بالالارونى (وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ) دخی سزنى حلال ولتيدن طعام لردن رزقلاندردى (اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ) ايا باطل گه ايمان كيترلر مى يعنى صنم لر فائده بپيرر ديب كوكللرى ايله اشانورلارمى (وَبَنِعْمَتِ اللّٰهِ) دخی الله نىڭ نعمتى (هُمْ يَكْفُرُونَ) آلا رانكار ايتەرلر (وَيَعْبُدُونَ مَنْ دُونِ اللّٰهِ) دخی الله غه باشقه نرسه گه عبادت قیلورلار (مَالًا يَمْلِكُ لَهُمْ) اوزلر يبه ملكه نه گان نرسه لر گه (صنم لر گه) (رِزْقًا مِنَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) كوكلردن هم بپيرلردن رزقىنى (شَيْئًا) يعنى هيچ نرسه نى (وَلَا يَسْتَطِيعُونَ) دخی كوكلردن هم بپيرلردن هيچ نرسه نى مالك بولوفه كوچلر يبه بيتمهس يعنى كافر لر الله نىڭ نعمته كفران قیلوب شوندى عاجز بولغان صنم لر گه عبادت قیلورلار (فَلَا تَضُرُّوْا اللّٰهَ الْاَمْتَالَ) بس الله تعالى گه عبادت ده شريك ايتب مثل لرنى قیلما كز (اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ) درستلكده الله تعالى بلور سزنىڭ اشكزنىڭ بوزوق اش ايدكىنى (وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) حال بوكم سزاشكزنىڭ بوزوق ايدكىنى بلمه سسر * رزقى بيان مسئله سنده الله تعالى ذكر قیلناچق ايتنى ابلردى هم اوزينه مثل كورسه ندى هم كافر لرنىڭ عبادتده الله تعالى گه شريك قیلغان نرسه لرينه مثل كورسه ندى (ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) الله تعالى مثل بيان ايتدى (عَبْدًا مَّمْلُوكًا) ملكه نه مش قولى (لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ) اول قولىڭ نصرفنن هيچ نرسه اوزرينه كوچى بيتمهس (وَمَنْ) دخی شول ازاد كشيىنى بيان قیلدى (رِزْقًا مِّنْهُ) اوزىزدن اول ازاد كشيىنى رزقلاندردى (رِزْقًا حَسَنًا) كوركام رزق برلهن (فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ) بس اول ازاد كشى بز رزقلاندرغان نرسه دن صرف قیلور (سَرَّوَجْهَرًا) ياشرن و آشكاره ياكه قلبن كافر ازاد كشيىن مؤمن مراد (هَلْ يَسْتَوُونَ) بو ايكسى (يعنى بمتولهى نصرفنن عاجز بولغان قىل برلهن ياشرن و آشكاره مال صرف ايتكان ازاد كشى) برابر بولورلارمى؟ البته برابر توكللردر بس تصرفده مستقل بولغان الله تعالى گه بمتولهى تصرفدن عاجز بولغان صنم لر نيچك شريك بولسونلار (الْحَمْدُ لِلّٰهِ) هر بر ماقتاو صفقى الله غه در يعنى الله تعالى بو ايكسى برابر بولورلارمى ديب صور اچاچ گويا كه كافر لر بلى برابر بولماس لار ديب جواب بپيردیلر الله تعالى كافر لرنىڭ اقرارى اوزرينه الحمد لله دیدى ياكه الحمد لله ديب نه بيت ديور رسول الله غه خطاب بولور بو آيتده مقصود بالذات الله تعالى نىڭ شأنى نىڭ ياكه مؤمن نىڭ شأنى نىڭ بلمدلىكى اوچون هم صنم لرنى ياكه كافر لرنى حقارت اوچون ضرب مثل بولسه ده لكن بو ايتىن مفهوم بولادر كامل قولىڭ جميع تصرفاتىن هم ملك دن عاجز بولموى (بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) ياكه كافر لرنىڭ كويسى بلمه سلر (وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) دخی الله تعالى مثل بيان ايدى (رَجُلَيْنِ) ايكى ابرنى (احدُهُمَا اَبْكُمُ) اول ايكى ابرنىڭ برسى تلسزدر اوزيده هيچ نرسه اكلاماس هم كشى گه ده هيچ نرسه ده آكلاتا آلماس (عادته ياشىن تلسز كشى چوقراق بولا) (لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ) هيچ نرسه گه كوچى بيتمهس يعنى عقلى كه بولغانلىقى اوچون هنرلردن نه بپيرلردن

هيچ برسنه کوچى بيتمهس (وَهُوَ كُلُّ عَلَى مَوْلَاهُ) واول نلسز اير تربيه قايلا تورغان خوجهسى اوزهرينه
 آغردر وچفادر (أَيْبَاءُ يُوجِهَةٌ) اول نلسز ايرنى خوجهسى قايداغنه يونه لىرسه (بيبهرسه) ده (لَايَاتُ بَغْيٍ)
 ايزگولكى كيترمهس (هَلْ يَسْتَوِي هُوَ) ايا بو صفتنه بولغان اير برابر بولورمى (وَمَنْ) دخى شوندى اير
 برابر بولورمى (يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ) اول اير ايزگولك برلهن بيورور سوزگه ماهردر وهر نرسه نى آكللاچى و آدملرگه
 فائده ايقوچيدىر (وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) واول صفقلى اير توغرى وحق يول اوزهرينه در اولگى ايرنى
 الله تعالى صلح لىرگه ايكنهچى ايرنى اوزينه مثل ايتدى ياكه اولگى ايرنى مؤمن گه ايكنهچى ايرنى كافرگه
 مثل ايتدى (وَاللَّهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) دخى اول الله اوچوندىر كوكلار نى هم بييرلر نى غيبى يعنى بو
 فيبيلر نى بلو اللهغه خاصدر (وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ) تيز وچيكل قائم بولوده قيامت نى امرى توكلدر (أَلَا كَلِمَاتُ
 الْبَصْرِ) مگر كوز نى اؤسندهكى قاباعى نى آسنداغى قاباغنه قاينورمى كيبير (أَوْ هُوَ أَقْرَبُ) ياكه بو آز
 مدتندن ده يافىرادر يعنى بو كوز قاباغى نى قابالورمى مدت نى يارطسى مدت نى دريا كه امر قىلىقى وفتد وفتدر
 چونكه الله تعالى بتون خلايقنى بر دفعه ده تركيز اصلاحت ادمه بنجه (أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) در سىلكه
 الله تعالى هر بر نرسه اوزهرينه کوچى بيتهك وچيدىر بس الله تعالى خلقنى ندر بجا تركوزگه قادر بولغان
 كى دفعه تركوزگه ده قادردر (وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ) دخى الله تعالى سزنى چفاردى (مَنْ يُطُونَ أَمَانَتَكُمْ)
 آنالار نى قور صافلارندان (لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا) هيچ نرسه نى بله گانگىز حالده چفاردى (وَجَعَلَ لَكُمْ
 السَّمْعَ) دخى سز نى اوچون ايشتمو قوهسى بولغان قولاغى ياراتدى (وَالْأَبْصَارَ) دخى كورو قوهسى بولغان
 كوزلر نى ياراتدى (وَالْأَفْئِدَةَ) دخى كوزگه كورنمى تورغان نرسه لرنى بلو قوهسى بولغان كوتلر نى
 ياراتدى (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) بو نعمتلر اوزهرينه سز نى شكر قىلوڭز اوچون (أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ)
 آدملر قوشلارغه اعتبار قىلوب فاراماديلارمى (مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ) كوك اورتاسنده (بييردن براق
 بولغان هواده) الله تعالى خلق قىلغان فاناتلار برلهن اوچارغه مسخرلر (ايپىلشلىر) بولغان لارى حالده
 (مَا يُسْكِنُونَ إِلَّا اللَّهَ) اول قوشلارنى بييردن براق بولغان هواده هيچ كم توتماس مگر الله تعالى گنه توتار
 چونكه قوشلار نى آورلغى توبه نى نؤشورينى تلى يوغارى منولرندن مانع بوق توبه نى نؤشولرندن طبييا
 تورغان تروك بوق بس توبه نده نوشمى يوغارينه كيتى برره وشده تورولارى البته محض الله نى قدرتى
 (خلق ايتكان سببلرى) برله ننگه در (أَنَّ فِي ذَلِكَ) در سىلكه قوشلار نى بواشلىرى نده بولغوچيدىر (لَايَاتُ)
 الله نى قدرته الوغ و تولى علامتلر (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ايمان كيتركان قوم اوچون * چونكه بو علامتلر برلهن
 فائده له لوجى البته قرآنه ايمان كيتركان آدملر كنه در آلار نى ده بيك ازيغنه در چونكه آكلار اوچون
 ايمانغنه بيتمى فكر و اويده كهرهك * الله تعالى جلودنى (حيوان نيرى لرى نى) اصواى نى (صارق بونلار نى)
 او بار نى (توبه بونلار نى) اشعار نى (كجه بونلار نى ياكه توكلر نى) باك بولورمى حقتنه ذكر قىلماچى آيتنى
 ايسردى (وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ) دخى الله تعالى سز نى اوچون قىلدى (مَنْ يُؤْمِنُكُمْ) توى لىر كوزدن (سَكَنًا) تور ا تورغان

اورنى مقيم وقتلارگىزىدە تاشىدىن وبالمىقتىن ياصالغان ئۇيلىر كىبى (وَجَعَلْ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ) دىنى دورت
 آياقلى حيوانلارنىڭ تىرىلىرىدىن سىزنىڭ اوچون قىلىدى (بِيُوتَا) ئۇيلىرىنى كىزدىن وتىرىدىن ياصالغان
 چاڭرلار كىبى (تَسْتَخَفُوهَا) اول ئۇيلىرى (چاڭرلارنى) جىڭىل تاپارسىز (يَوْمَ ظَعْنَكُمْ) كوچكان كوڭىزگىدە
 (وَيَوْمَ أَقَامْتُمْ) دىنى ئۇيىدە تورغان كوڭىزگىدە (وَمِنْ أَصْوَابِهَا) دىنى اول دورت آياقلى حيوانلارنىڭ يونلارنىدىن
 «مىلا سارق لارنىڭ» قىلىدى سىزگە (وَأَوْبَارُهَا) دىنى دورت آياقلى حيوانلارنىڭ مامق لارنىدىن «مىلا مامق
 كىبى بولغان توه يونلارنىدىن» قىلىدى سىزگە (وَأَنْعَارُهَا) دىنى دورت آياقلى حيوانلارنىڭ تۇكلرىدىن
 (قُللَارِنْدَان) «مىلا كىچەلىرىڭ جونلارنىدىن» قىلىدى سىزگە (أَنْثَا وَمَقَاعَا) ئوي جىھارلارى (كىيىپىلر
 وتوشەلە تورغان نىرسەلر) دىنى صائب فائىدەلەنە تورغان نىرسەلر (أَلْي حَيْن) زىماندىن بىرىمىت كە ياكە
 ئولگانىزگە ياكە بونىرسەلر طوزغانغە قىدر (وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ) دىنى اللە تەئالى سىزنىڭ فائىدەگىز اوچون
 قىلىدى (مَاخَلَقَ) اوزى ياراطقان نىرسەلردىن (آغاچلاردان تاغلاردان بىنلاردان بولغوجى) (ظَلَالَا)
 كوله كەلر يەنى قۇياش اسسىلىكىدىن ساقلانا تورغان نىرسەلر (وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ) دىنى اللە تەئالى
 سىزنىڭ اوچون تاغلاردان قىلىدى (أَكْدَانَا) تورا تورغان اورنلارنى تاغ اچىدە بولغان ئۇيلىرى كىبى
 (وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ) دىنى اللە تەئالى سىزنىڭ اوچون يون وكىيىدىر مامق كىيىپىلر قىلىدى (تَقِيكُمْ الْحَرَّ)
 اول كىيىپىلر سىزنى ساقلىقلىدىن ساقلاغان كىبى اسسىلىكىدىن ساقلايدىر (وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ) دىنى
 شوندى كىيىپىلر قىلىدى سىزنىڭ اوچون اول كىيىپىلر سىزنى صوغوش وقلىدىغى قالمىق لارگىزدان
 ساقلايدى يەنى تىمىر كىيىپىلر (كَذَلِكَ) اوشىداق يەنى بوذ كر قىلىنغان نىمىتىلرنى تمام قىلىدى كىبى (يَتُّمُّ
 نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ) اللە سىزنىڭ اوزەركىزگە نىمىتىنى تمام قىلور (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) اللەنىڭ امرلرىنە بوي
 سونوگىز اوچون بو آيت بىلدىن اللە تەئالى نىڭ بىندەلرىنە بولغان تورلى نىمىتىلرىنى بىلدىن اوچون سۇرلىش
 بولسەدە لىكن بو آيتدە سارق يونىدىن توه وكىچە يونلارنىدىن ياصالغان كىيىپىلرنىڭ پاك بولويىنە وبو
 يونلارايىلە فائىدەلەنولنىڭ درستلىگىنە هم كىيىدىر مامق كىيىپىلرىنى هم تىمىر كوله كىبى هم كىيىز وتىرى ئۇيلىرىنى
 اسقەمىلنىڭ درستلىگىنە دلالت قىلادر بس فقەھاننىڭ ئولسىگان توه وصارق وكىچە يونلارنىڭ تركلك
 بولماغان جىزلىر بولسقىدىن پاك بولولارى بىرلەن شەيتولرىنە بو آيت سىندىبولا النىفسىرات الاحمىدىيە
 صامىيى فقەھاننىڭ بو آيت كە تعرض قىلماولارنى عىجەلەنو صورتىدە ذكر قىلادر (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس اكر
 كافرلىر ايماندىن يوز دوندىرسەلر وسىنىڭ سوزىنى قىبول ايتىمەسەلر (فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ النَّبِيُّنَ)
 بس بودر باشقە توكلدر سىنىڭ اوزەركىزگە ظاھر بولغان ابرشەرودر وحى قىلىنغان نىرسەگىنى (يَعْرِفُونَ
 نِعْمَةَ اللَّهِ) مشر كىلر اللەنىڭ نىمىتىنى طانولار (ثُمَّ يَنْكُرُونَهَا) مونىڭ صولسە اللە تەئالى دن باشقەغە عبادت
 قىلولارى سىبھاسى اللەنىڭ نىمىتىنى انكار قىلورلار (وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ) اللەنىڭ نىمىتىنى طانوغان
 مشر كىلرنىڭ كوربىسى عناد بوزىدىن كافرلىدر (انكار ايتقوپىلدر) اما بعضى بىنولەي اللەنىڭ نىمىتىنى

طانوماسلار (دَيَوْمَ) دغى شول كوننى اى محمد (عليه السلام) ايسكه تَوْشُور (نَبَعْتُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ) هر بر امتىن
قوبار رمز (شَهِيدًا) امتى نك ضررينه كفر برلن فائده سنه ايمان برلن گواھلىق بيسره نورغان
بيغمبرنى (نَمْ لَا يُوَدِّعُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) مونك صوننده كافر بولغان آدم لرگه عنبر كورسده توگه اذن
بيرمهس (وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ) دغى آلارنى رضاده قيلنمىس بولماس (وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) دهر قايجان
دنياده كفر سببلى ظلم قيلغان آدم لر كورسه (الْعَذَابِ) جهنم عذابنى (فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ) بس آلار دن
عذابنى جيكل قيلنماس (وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ) دغى آلارغه مهلت ده بيلمهس (وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا)
دهر قايجان عبادتده الله غه شريك قيلغان آدم لر كورسه (شُرَكَائِهِمْ) اوزلرى نك شريك قيلغان
معبودلرىنى (قَالُوا) ئەيقورلر (رَبَّنَا) اى ربهز (هُؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا) بولار بزنك شريكلر موزدر (الَّذِينَ)
شوندى شريكلر در (كُنَّا نَعْبُدُهُمْ دُونَكَ) سيلمىن باشقه بو شريكلر موزگه عبادت قيلور بولدىق (فَالْقَوْلُ
الْيَوْمَ الْقَوْلُ) بس مشركلرگه معبودلرى سوزنى طاشلارلار يعنى معبودلرى ئەيتورلر (أَنْكُمْ لَكَذِبُونَ)
درسلكده سزمشركلر يالغانچيلار سز ديب يعنى سز حقيقتده بزرگه عبادت قيلما دكر بلكه نفس آرزولار كوزغه
عبادت قيلدكز (وَأَلْقُوا إِلَى اللَّهِ) دغى مشركلر الله غه طاشلارلار (يَوْمَئِذٍ) بو قيامت كوننده (السَّامِ) بوى
صونونى يعنى دنياده تكبرله نسلرده قيامت كوننده الله نك مكمه بوى صونارلار (وَضَلُّ عَنْهُمْ) دغى
مشركلر دن غائب وباطل بولور (مَا كُنُوا يَفْقَرُونَ) افترا قيلغان نرسه لرى يعنى صنم لر ياردهم وشفاعت
قيلما ديگان سوزلرى (الَّذِينَ) شوندى آدم لر (كَفَرُوا) كافر بولدىلار (وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) دغى
الله نك دىنندن خلقتنى طيبيلار (زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ) بوصفتلى كافرلرگه عذاب اوستنه عذاب
آرتنر رمز (بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ) الله نك دىنندن خلقتنى طيبولارى سببلى بوزوقلىق قياولارى سببلى
(دَيَوْمَ) دغى اى محمد (عليه السلام) شوا، كوننى ايسكه تَوْشُور سىن (نَبَعْتُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ) هر بر امت كه قوبار رمز
بيبه رمز (شَهِيدًا عَلَيْهِمْ) شول امت اوزه رينه شاهد بولغان آدملى (مِنْ أَنْفُسِهِمْ) شول امت نك اوزلرى
جلمىنن يعنى بيغمبرلرىنى (وَجَنَابِكَ) دغى اى محمد (عليه السلام) سىنى كيتور رمز (شَهِيدًا عَلَى هَوْلَاهُ) بوامت
يعنى اوزام نك اوزه رينه شاهد ايتب (وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ) دغى اى محمد (عليه السلام) سىنك اوزه ريكيا
كتابهنى (قرآننى) ايتنردك (نَبِيَانَا لِكُلِّ شَيْءٍ) دىننده كيره كلى بولغان هر اشلى بيان ايتب قايسلى
آچق ايتب قايسلى قسقه چه قايسلى سنت برلن قايسلى قياس برلن (وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً) دغى بقون
خالقنى مخلوقغه كوندر كوپى هم بقون خلق غه رحمت ايتب بيبه ردك اما محروم بولغان لارى اوزلرى نك
قصورلار نىن محروم بولدىلار (وَبَشِّرِ لِلْمُسْلِمِينَ) دغى بقون مسلمانغه سؤيونچ ايتب بيبه ردك (إِنَّ اللَّهَ)
درسلكده الله تعالى (يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ) عدللك وايز گولك برلن بيورور يعنى الله تعالى هر
اشده اورطاجه بولو برلن بيورور مئلا اعتقاد اتده تعطيل برلن نشرىك آراسنده « برده خسالىق
بوق ديو برلن الله نك شريكى بار ديك آراسنده » يعنى خالق بار شريكى بوق ديهك كى
تفربرده چبر برلن قلمر آراسنده اورطاق بولو برلن يعنى تقدير الله دان كسب بنده دن ديهك

كېيى دىخى عبادىتىدە اورطاپە بولۇپ بىرلەن بەنى فرىزلارنى واجىلارنى ۋاقتا بىر كىن بولغاندە سىتلىرىدە ادا بىرلەن دىخى غىلقىدە اورطاپە بولۇپ بىرلەن بەنى مسرىدە ساراڭدە بولمايدىدە جومارد بولۇپ بىرلەن اوشانداق ھەر بىر اشدە (ۋايتاۋ دى القربى) دىخى ياقىلىق ايبەسى بولغان قىردە شىلرگە حاجت نىرسە لىرىنى بىرۋىرلەن (دېئىمى عن الفعشاء) دىخى اللە تعالى فامش اشلىردىن (قوۋە شەھو بەگە آرتىق ايبە رۋىد) طىپىار مىنلازىنا كېيى اشلىردىن (ۋالمنكر) دىخى شىرھا قىيامت بولغان اشلىردىن (آچۇ قوۋە سەھە آرتىق ايبە رۋىد) طىپىار (ۋالبغى) دىخى آدملىرگە ظلم قىلىۋىدىن طىپىار (بەنى قوۋە بېيىمى بەگە ايبە رۋىد) بۇ آيت ايزگولك بىرلەن ياۋىزلىقىن جىمىسى جىغان آيت مظعون اوغلى حضرت عثمانلىك ايمان كىتروۋىدە سەبب بولغان شۇنىڭ اوچۇن دەپتە بىنكەنلەر اكر قىران محض بۇ آيتنى كەنە عىبارت بولسە دە ھەر كىرەكلى نىرسەنى كامىل بىيان قىلىدى دىب بولۇپ ايدى دىبو (بِعَلَّكُمْ) اللە تعالى سىزگە امر نەھى م ايزگولك باۋىزلىق آراسىنى آيرۇپ بىرلەن وعظ قىلۇر (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) سىزنىڭ وعظىلەنۋىڭىز اوچۇن (ۋاۋفوا ببعهد اللہ) دىخى اللە نىڭ عەھدىنە (رسول اللە غە بىرگان بىعەتلىرگە) وفا قىلىڭىز (اذا عامدتم) ھەر قايسى عەھد قىلساڭىز (ۋاللتقوا الایمان) دىخى بىعت وقتىداغى بىيىن لىرگىزنى بوزماڭىز (بعهد توكىدھا) اللە نىڭنى ذكر بىرلەن اول بىيىنلەرگىزنى اوشانچىلى قىلغان نىڭ سۆيىدە (ۋقد جعلتم اللہ) وتەقىق اللە نىڭنى قىلىڭىز (علیکم) اوزگىز اوزمىرەنە بەنى اوزىڭىزنىڭ بىعەتلىرگە (كفيلاً) شامد قىلىڭىز (ان اللہ) درىستلىككە اللە تعالى (بعلم ما تفعلون) سىزنىڭ بىيىن لىرگىزنى بوزۇدە قىلغان نىرسەڭىزنى بىلور (ۋلا تكونوا كالتى) دىخى شۇندى خاتون كېيى بولماڭىز (نقضت غزلبا) اوزىڭىزنىڭ جىرلەگەن باكە طوقىغان بېيى بوزدى (من بعد قوۋە) اول بىيى جىرلەب باكە طوقب محكم قىلغان نىڭ سۆيىدە (انكثا) بوزولغان (سوتلىگان) بىلر بولغان حالدە اول جىرلەگەن نىرسەسى بەنى اللە تعالى عەھدى بىيىن بىرلەن محكم قىلغان نىڭ سۆيىدە بوزغان آدملى بىيى جىرلەب باكە طوقب محكم قىلغان نىڭ سۆيىدە بوزغان وسوتكان خاتونغە اوخشاتقان (تخلفون ايمانكم) عەھدى بوزۇدە بۇ سەئىلى خاتون كېيى بولماڭىز بىيىنلەرگىزنى توتقانڭىز مالىدە (دخلا بىيىكم) آراگىزدە بوزۇقلىق وحىلە ايتوب (ان تكون امة) شۇندى جىھامت بولۇپ اوزۇن (ھى آرئى من امة) اول جىھامت ايتكەچى جىھامدىن ساندە ومالىدە آرتىخراق بولۇر بەنى اوزىڭىزنىڭ كۈبلىگىز اوچۇن دشمانلىڭىزنىڭ آزلىقى اوچۇن عەھدىڭىزنى بوزماڭىز نىبەكە قىرىش كافرلىرى ھىرۋقتىدە اوز طرفلارنىڭ قوۋت بولۇپ دشمانلارنى طرفىدە ضعيفلىك بولسە قىلغان عەھدىرىنى بوزۇپ سوغىش قىلۇر بولمىلار (انما يبلوكم اللہ) اللە سىزنى امتىعان قىلۇر (بە) عەھدكە وفا قىلۇپ بىرلەن سىزگە قاراۋ اوچۇن امتىعان قىلۇر (ۋلبيىنن لکم يوم القيامة) دىخى قىيامت كۈنىدە سىزگە بىيان قىلۇر اوزۇن (ما) شۇل نىرسەنى (كنتم فيه تخلفون) سىز اول نىرسەدە (عەھداشلىد) اخىلاق قىلۇر بولدىڭىز اللە تعالى قىيامت كۈنىدە شۇنى بىيان قىلۇر بەنى عەھدىنە وفا قىلغان كىشىگە نواب بىرر عەھدىنى بوزغان كىشىگە عذاب قىلۇر (ۋلو شاء اللہ) ۋاگر اللە تعالى نەھسە ايدى (لجعلكم امة واحدة) اللە سىزنى اسلامدە متفق بىرامت

قیلور ایدی (وَلَكِنْ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ) لکن الله تعالی تله گان آدمی رسوای قیلووی سببلی آزرر (وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ) وتله گان آدمی نوفیق بیررووی سببلی حلقغه کوندرر (وَلَقَسَأَلْنَا) البته قیامغه هر قابوگز صورالمش بولورسز (عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه گزردن (وَلَا تَتَّخِذُوا آيْمَانَكُمْ) دخی یمینلرگزنی توتماگز (دَخَلًا) خیانت ومیله ابغوب (بَيِّاَكُمْ) آرا گزده (فَقَرَلَقَدَمٌ) بس اسلامک کیلک ویغشی بولندان آیاقکز طایار (بَعْدُ ثُبُوتُهَا) اسلامک کیلک ویغشی بولنده ثابت بولغانلک صوکلده (وَتَذُقُوا السُّوءَ) دخی دنیاده یاوزلقنی (عذابینی) طاپورسز (بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) اللهنک دیندن خلقنی طیووز سببلی (وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دخی سزنگ اوچون آخرتده الوغ عذاب بولور یعنی عهدگزنی بوزساگز (وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ) دخی اللهنک عهدینی ورسول اللهنک بیعتنی آلماشدرماگز (ثَمَّ قَلِيلًا) آز آتجه (نرسه) برلهن نیتقه که قریشلر مسلمانلرنک ضعیفلرینه اسلام دیندن چغوشرطی برلهن آتجه بیرو وعده قیلدیلار (أَنْ مَاعِنَدَ اللَّهُ) درسکده الله حضورنده بولغان نرسه (دنیاده یاردهم آخرتده ثواب) (هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) الله حضورنده بولغان نرسه سزنگ اوچون ایزگودر (أَنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) اگر سز بلور بولساگز یعنی علم هم تمیز اهلی بولساگز (مَاعِنَدَكُمْ يَنْقُذُ) سزنگ حضورگزده بولغان نرسه بقهر (وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ) دخی الله تعالی حضورنده بولغان نرسه همیشه قالغوجیدر (وَلَنَجْزِيَنَّهُنَّ) البته جزا بیررمز (الَّذِينَ صَبَرُوا) کافرلرنک رنجتووینه و فقیرلک که صبرلق قیلغان آدملرگه (أَجْرُهُمْ) اجرلری برلهن جزا بیررمز (بِأَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه لر بنگ کورکامرهگی برابرنده یعنی عمللر بنگ کورکاملر بنگ جزاسنی بیررمز (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا) بر کشی ایزگو عمل قیلسه (مَنْ ذَكَرَ آوَانْتِي) کیرهک ایردن بولسون اول ایزگولک قیلوچی و کیرهک خانوندان بولسون (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) واول ایزگولک قیلوچی مؤمن بولغان حالده (فَلَنَجْزِيَنَّهُ حَيْرَةً طَيِّبَةً) بس اول مؤمن بولویده ایزگو عمل قیلغان آدمی خوش بولغان ترکلک برلهن ترکلک قیلدررمز دنیاده (وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ) دخی اجرلری برلهن جزالارمز آخرتده (بِأَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه لر بنگ کورکامرهگی برابرنده (فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ) بس هر قایچان قرآن اوقومانیجی بولساک (فَأَسْتَعِذَّ بِاللَّهِ) بس اللهغه صغن (مَنْ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) اللهنک رحمقندن سورالمش شیطاننک وسوسه لرندن قرآن اوقوغان وقتده شیطان وسوسه قیلماسون اوچون * بو آیتنک ظاهری قرآن اوقوفانده استعاذهنک مستحب بولوویده دلالت قیلدر کیرهک نمازدا و کیرهک نمازدان باشقه اورنده بولسون استعاذه عطا ثوری هم اصحاب ظواهر قاشنده فرض هم امرده شونی تلیدر کوبرهک عالمر قاشنده سنت بعضیلار رسول اللهغه فرض بولوب امت که سنت بولووی برلهن نه یقکلنلر ابن مسعود روایتقه بئاه تعوذنک صفتی « اعوذ بالله من الشيطان الرجيم » در چونکه ابن مسعود نه یقه رسول الله حضورنده « اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم » دیب اوقودقهده رسول الله « اعوذ بالله من الشيطان الرجيم » دیب نه بیت لرح المحفوظدان کوچرب میکنا جبرائیل علیه السلام شولای اوقودی دیو

ابن عباس « اَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ » ذیب نقل اینه ابو سعید الخدری « اَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ » ذیب نقل اینه حمزه بن زیات « اَسْتَعِيذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ » ذیبو نقل شهیده هم صاحب هدایه مونی اختیار قیلغان چونکه آیت ذک نظامه موافق یله حمزه دن بو روایت ده « اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ » وهر روایتده « اَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ » ابن سبک روایتده « اَعُوذُ بِاللَّهِ الْقَوِي مِنَ الشَّيْطَانِ الْقَوِي » حمید روایتده « اَعُوذُ بِاللَّهِ الْقَادِرِ مِنَ الشَّيْطَانِ الْقَادِرِ » بعضیلار قرائتی اوقوب بترگاج اعود شه پتور دیگان لر اکثر عالمر قرائتن اول شه پتور دیگان لر اعودنی تمازده باشرن اوقولور اما نماز دان باشه ده قرائتک ایه رتلور قرائت باشرن اوقولسه اعودده باشرن اوقولور اگر قرائت اشکاره اوقولسه اعودده اشکاره شه یقولور حقی منهدیه نمازده اولگی رکعتده کنه اعود شه یته شافعی قائلده هر رکعتده اعود شه یته بیضاوی صاحبی شه یته بو آیت هر رکعتده اعود شه یونی تلی چونکه شرطکه مترتب بولغان حکم شرطک مکرر بولوی برهن مکرر بولادی لیکن جواب بیررگه ممکن آیتده (اذا) کلمه سی ذکر قیلغان اول اهمال اوچون بس کلی بولونی تله می (انه) درستلکده اول شیطان (لَبَسَ لَهُ سُلْطَانٌ) اول شیطان اوچون ابرک یوقدر (عَلَى النَّبِيِّ) شوندی آدم لر اوزه ریته (آمَنُوا) ایمان کینردیلر (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) دخی ربلری اوزه ریته اشلرینی تابشرر بولدیلار (اِنَّمَا سُلْطَانُهُ) آنچاق شیطان نلک ابرکلی بولوی (عَلَى النَّبِيِّ) شوندی آدم لر اوزه ریته در (يَتَوَكَّلُوهُ) اول آدم لر شیطاننی دوست کورر لر هم شیطانغه اطاعت قیلورلار (وَالَّذِينَ) دخی شیطان نلک ابرکلی بولوی شوندی آدم لر اوزه ریته در (هُمُ بِهِ مُشْرِكُونَ) اول آدم لر الله غه عبادتده باشقنی شریک قیلورلار (وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً) وهر قابچان بزهر آینی الماشساق (مَكَانَ آيَةٍ) ایکنچی آیت اورنیفه یعنی (بَرَسْنَا) بولغان آیتنی منسوخ بولغان آیت اورنیفه قیلساق (وَاللَّهُ اَعْلَمُ بِمَا يُنَزَّلُ) والله تعالی اوزینک ایندرگان نرسه سنی (مصاحتلرینی) بلیگوچیدر شاید بروقتده فائده لی بولغان نرسه ایکنچی وقتده ضرر لی بولوب شه درلورگه ممکن بس ضرر لی بولوب شه درلرگانی الله تعالی نسخ قیلور اوشان ساق بو وقتدان آلدای وقتده مصاحتلی بولماغان نرسه نلک بو وقتده مصاحتلی (فائده لی) بولوی ممکن بس مصاحتلی بولغاننی مصاحتسز بولغانی اورننده ثابت قیلور (قَالَ) شه یته یلر کافر لر (اِنَّمَا اَنْتَ مُفْتَرٌ) آنچاق سبن ای محمد علیه السلام اقرتا قیلوچیسن اول بر نرسه برهن امر قیلاسکنده فکرک الماشاده قایتمادن اول نرسه دان طیباسن دیو (بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) بلکه کافر لر نلک کوهسی احکامده بولغان حکمتنی بلیه لر هم سطا برهن صوابنی آیورماسلار (قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدْسِ) ای محمد کافر لرگه شه یته قرآنی جبرائیل ایفردی (مَنْ رَبُّكَ) سینک ربکن (بِالْحَقِّ) حقیق برهن (لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کینرگان آدم لر نی الله نلک ایمان اوزه رنده قرآندرماقی اوچون (وَهُتَى وَبَشُرَى لِلْمُؤْمِنِينَ) دخی حق لغه کوندرگوچی هم مسلمان لاره سزبونچ اینب ایندردی (وَلَقَدْ نَعَلْنَا) و تعقیف بله مز (اَنَّهُمْ يَتَوَلَّوْنَ) درستلکده اول مکه کافر لر شه ینور لر (اِنَّمَا يَعْلَمُهُ بَشَرٌ) آنچاق محمد علیه السلام گه اوزی کبی آدم

اوپرته در قرآنی (فصلاری خبری) قرآن الله حضورندان توکل دیب بو آدمین مراد لری عامر بن
مضرمی نك غلامی بولغان جبر الرومی یا که مکده قباچ باصاچی جبر برلن بسار * بولار تورات برلن
انجیلنی او قیلار ایکن رسول الله بولار یانندان اوتب کیتکانده بولار نك اوقرغان نرسه لرینی ایشته ایکن
یا که عهد العزی اوغلی هو ببط نك غلامی بولغان عائش هو اوزی مسلمان بولغان کوب کتابی بولغان
یا که سلمان الفارسی مراد (لسان الندی) شول کشی نك نلی (یلعدون الیه) اول کشی که محمدنی اویره ته
دیومیل قیلورسز (اعجمی) عجم چه در یعنی عربچه توکل در (وهذا) و بو قرآن (لسان عربی مبین) بیان
وفصامت ابیه سی بولغان عرب تلنچه در * حاصل محمد علیه السلام نك اول کشی دن ایشتمکن نرسه عجم سوزی
اول سوزنی محمد علیه السلامه سزده آکلایسز قرآن عرب تلنده آزغنه فهم برلنده سز آکلایسز بس
اول معلم ظن قیلغان آدمکزدن آغان آزعجم سوزی فصیح بولغان قرآن نیچک بولسون فرض قیلدیق
محمد علیه السلام اول آدمین سوزینی ایشته سهیلی معناسنی ده بولسون واؤیره نرسونده البته اول آدمین لفظنی
آلمادی چونکه آنک سوزینک لفظی عجم چه و قرآن عربچه قرآن لفظ اعتباری برلن معجز بولغان
کبی معنی اعتباری برلن ده معجز ایدی یفده قرآنده بولغان کوب علملر نی بلو قرآن علمدن ماهر
بولغان معلم که اوزون مدت دوام ایقو برلن گنه ممکن بس بر بازارچی بالادان اوتب بارغان
وقت لارنک بعضلده ایشتمکن آزعجم سوزلرینی بلو برلن گنه بقون قرآن نك لفظنی معناسنی
نیچک بلو ممکن بولسون (ان النین) درستلکده شوندی آدملر (لایؤمؤن بآیات الله)
الله نك ایقلمینه ایمان کیترمه سلر (لایهدیهم الله) آنسی آدملر نی الله تعالی حق لغنه
کوندرمه س (وآهم عذاب الیم) دخی آنسی آدملر که آخرتده رنجنکوچی عذاب بولور (انما یفتقری
الکذب) آنچاق بالغاننی افترا قیلور (النین لایؤمؤن بآیات الله) الله نك ایقلمینه ایمان
کیترمه گان آدملر (وآوائک هم الکاذبون) دخی بو الله نك ایقلمینه ایمان کیترمه گان کافر بولغان آدملر
آلاردر بالغانچیلار * اکراه حالنده کفر کلمه سنی یؤرتونک درست بولووی حقیقده الله تعالی ذکر قیلماچق
آینلی ایله ردی هم اول آیت نزولده سبب شول رسول الله کافر لارنک معبود لرینه تعرض قیلماچ
قریش کافر لری بیك آچولان دیلار قسوتلی مسلمان لار دن اوج آلورغه قوتلری بیتمه سه ده ضعیف
مسلمان لار دن اوج آلورغه کرشدیلر مثلا بلال خباب عمار هم بولار نك آتالاری کبی بوضعیف مسلمانلار نی
کفر کلمه سنی شهیدو که و مرتد بولوغه کوچلر لرایدی بولار هیچ قبول ایتمه دیلر عمار آتاسنی شهید ایندیلر
حضرت عمار ضعیف الهدن بولغان لغندن کافر لارنک کوچله دی وقتنده قباچ قوتولا آلمادی تولقره باشلاعاچ
قلبی ایمان برلن قرارلانغان حالده تلنده کفر کلمه سنی یؤرتدی رسول الله غه عمار دیندن چقدی دیدیلر
رسول الله شهیدی ماشا عمارنک دیندن چغواحتمالی بوق آنک قلبی باشندن آیاغنه قدر ایمان برلن
تولغان هم ایمان آنک ایتمه و قاننه قاتشقان دیدی شول وقت حضرت عمار یغلاب رسول الله غه کیلدی
ایکی کوزندن همیشه قانلی یاش آقدی مبارک کیمی برلن سؤرتدی واقعه نی سؤیله دی رسول الله

ئەيىتىدى ئى عمار قەرىشلەر كەفر كەلمەسلى ئىتەبىرلەن كۈچلەنگەندە قەلبىڭنى نىپەك تاپەك دېدى حضرت عمار
 ئىمان بىرلەن قارارلانۇچى تابىم دېدى رسول اللە ئەيىتىدى ئى عمار اكر يەندە كەفر كەلمەسلى بىرلەن
 كۈچلەسەلر قەلبىڭ مەطمۇن اولسە كەفر كەلمەسلى اجراقىل ضررىوق دېدى (مَنْ شَوْل كَشَى لِرْدِر اَوْل اللە نَكْ
 آيْتلر يەنە ئىمان كىتىرمەگان آدملر (كُفَّرَ بِاللَّهِ مَنْ بَعْدَ إِيمَانِهِ) اول ككشى لىر اللەغە ئىمان كىتىرگان نك
 صوكتە كافر بولدى (الْأَمْرُ) مگر ئىمان كىتىرگان صوكتە كەفر دىست بولور (مَنْ أُكْفِرَ) كۈچلەنگەن كشى گە
 يەنى اوزىنى ياكە براعضاسلى تاق ايتوبىرلەن كەفر سوزنى ئەيىقوبىاكە رسول اللەنى سوگوبىرلەن كۈچلەسەلر
 شول دقتە كەفر سوزنى تلىكە يۇرتو دىست بولور (وَقَلْبُهُ مَطْمَئِنٌ بِالْإِيمَانِ) اول كۈچلەنگەن كشىڭ كۈكلى
 ئىمان بىرلەن قارارلانۇچى بولغان حالدە (وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صُدْرًا) لىكن بىر كشى كەفر سببلى
 كۈكرەگنى آچسە يەنى كۈكلى بىرلەن خوش كوروب كەفر سوزنى ئەيىتسە (فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ) بس بو كۈكلىلرى
 بىرلەن خوش كوروب كەفر سوزنى ئەيىتۈچىلرگە اللە دان كەلم آچو بولور دنىادە (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دىنى
 بو كشىلرگە آخىرتە الرغ عذاب بولور حاصل بو آيتىدە اكرهه حالندە كەفر كەلمەسلى ئەيىتۈ رخصت ايكانچىلك كە
 دلالت بار كۈكلى ئىمان بىرلەن قارارلانغان حالدە لىكن عزىمەت ايتىمى صبر ايتۈدە بارى اكر بو صورتكە ئولتۇرسە
 كەلم شەيد بولا مسيلمە الكىتاب ايكى ايرنى توتوب اول بىرسىنن صورادى محمد مەقنە نى ئەيىتسە سون دېدى
 بو اير اللە نك حق رسولى دىب ئەيىتەم دېدى مېلىم حەمە نى ئەيىتە سون دېدى سىنىيە اللە نك حق رسولى
 دىب ئەيىتەم دېدى بو ايرنى عفر ايتدى ايكىنچىسىن صورادى محمد مەقنە نى ئەيىتە سون دېدى بو اير حق
 بۇغەب دىو ئەيىتەم دېدى مېلىم حەمە نى ئەيىتە سون دىگەچ مېن چولراقەن ايشەيم دىدى مسيلمە الكىتاب
 اوچ مرتبە صورادى شول رەوشەچە جواب بىردى صوكرە بو ايرنى ئولتۇردى بوخىر رسول اللەغە ايرشكەچ رسول
 اللە ئەيىتى اولگسى اللە نك رخصتى توتەش ايكىنچىسى عزىمەتنى توتب حقائق بىرلەن جەرا. ئۇيەلەش
 ايكىنچىسى نك حالى آرتقراق دېدى هم حضرت حەبىب كەفر كەلمەسلى ئەيىتە سون سببلى ئىراق لىگەچ
 رسول اللە شەيدلرنك خوجەسى دىب آطادى يەندە بو آيت دلالت قىلادى كەفر كەلمەسلى كۈچلەنگەن
 دقتە ئەيىتۈچىلر كۈكلى ئىمان بىرلەن قارارلانۇچى بوامەسە كافر بولوويىنە اوشانداق اختيار بىرلەن كەفر
 كەلمەسلى تلىكە يۇرتۈچىلر كۈكلى كافر بولوويىنە هم ئىمان نك ركنى تصدىق بىرلەن اقرار بولوغە دلالت قىلاغا يەسى
 تصدىق ھېچ حالدە سقوطلنى اھتەمال توتەمى اما اقرار سقوطلنى اھتەمال فوتا نىقتە كە اكرهه حالندە بس ئىمان
 فقط تصدىق ياكە ئىمانغە فقط اقرار يىتە ياكە ئىمان نك ركنى تصدىق دە اقرار دە عملە دىگان مەھبىلرنك
 دىست توكلىگى بىلغە؛ التفسىرات الامەدىيە صاحبى شىخ احمد المعروف بىملا جىرون الصدىقى نك سوزلرنىن
 انتخاب ايدلىدى. (ذَلِكَ) بو ئىمان صوكتە اغى كەفر (بِأَنَّهُمْ) بىرنك سببلىدەر دىستلىكە ئىمان صوكتە
 كەفرنى اختيار قىلوچىلار (مرتدلىر) (اسْتَعْبَوُا الْحَيْوةَ الدُّنْيَا) دنيا تركلىگنى سۈدىلر يەنى اختيار قىلدىلار
 (عَلَى الْآخِرَةِ) آخىرت اوزەرىنە (وَأَنَّ اللَّهَ) دىنى دىستلىكە اللە تعالى (لَا يَهْدَى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) كافر بولغان
 قومنى حق لىقغە كوندىرمەس (أُولَئِكَ) بو مەقنە بولغان آدملر (الذَّابِنَ) شوندى آدملردى (طَبَعَ اللَّهُ

عَلَى قُلُوبِهِمْ) الله تعالى آلارنىڭ كوكىللىرىنى مەرلەدى (وَسَمِعَهُمْ) دىنى قورۇ سامعه (ايشتە تورغان قورۇ) لربىنە مەرلەدى (وَأَبْصَارَهُمْ) دىنى قورۇ باصره (كورە تورغان قورۇ) لربىنە مەرلەدى (وَأُولَئِكَ) دىنى بىر-بىر صفىدە بولغان آدمار (هُمُ الْغَافِلُونَ) آلاردر كامل غافلر (لَا جْرَمَ) شكسز حق بولدى (أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ) درستلىككە بو صفىلى كافرلر آخرتتە (هُمُ الْخَاسِرُونَ) آلاردر ضرر ايتقچىلر (ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ) مونىڭ صولمىدە درستلىككە سىنىڭ ربكى (لِلَّذِينَ هَاجَرُوا) مكەدن مەدىنەگە ھىجرت قىلغان آدمارنى (مَنْ بَعْدَ مَا قُتِلُوا) نقتەلەنمىش (عذاب لانمىش) بولغانلارنى صولمىدە، حضرت ھەمار ومونىڭ امثالى كىبار (ثُمَّ جَاءَهُمْ وَصَبْرُوا) ھىجرت قىلغاننىڭ صولمىدە اللهنىڭ دىنن اۋستۇن قىباراۋچون صوغش قىلغان آدمارنى ھەم صوغش قاپىلقلارنىدە صبرلىق قىلغان آدمارنى (إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) اى محمدعليه السلام درستلىككە سىنىڭ ربكىڭ بولدىكى ھىجرت ھەم صوغش وصبرلىق قىلغاننىڭ صولمىدە (لَعَفُورٌ رَحِيمٌ) الھنە پارلقاغۇچى ھەم رحمت قىلغۇچى در (يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ) اى محمد شول كۈننى ايسىكە تۇشۇر اول كۈندە ھەر نفس كىلور (تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا) اوزى جانىنىدىن فائىدەسەنە دىلېل قوربار وادىنى قۇتقارغە طرشور كشى قاپغۇسى بولماس باكە نفسى نفسى دىيور (وَتُؤْتِي كُلُّ نَفْسٍ) ھەرنفسكە كامل بىرلور (مَا عَمَلَتْ) دىيادە اشلەگان نرسەسىنىڭ جزاسى (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) ھىچ بىر نفس ظلم قىلەماس يعنى ھىچ بىرسىنىڭ ھەملىنىڭ اجرى كىيەتمەس وعنابى گناھسىدان آرتىرلماس (وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا) دىنى الله تعالى منل قىلدى (قَرْيَةً) قىريەنى يعنى الله تعالى انعام قىلويىدە اول انعام بىراپرىندە كىفران قىلغان شوندىن صولك الله تعالى عناب ايتىرگان ھەر قومگە مكە اھلىنى منل قىلدى (كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً) اول قىريە (اھلى) امين ھەم قىرارلانغۇچى بولدى يعنى طلالاندىن قورقۇدان امين بولدى ھەم اھلى طارلق اوچون كوچوگە محتاج بولمى قىرارلانغۇچى بولدى (يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا) اول قىريە (اھلى) نىڭ رىزقى كىلك واپىركن بولوب كىلور بولدى (مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) ھەر بىر ادرىدىن (طرفىدىن) (فَكَفَّرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ) بس اول قىريە (اھلى) اللهنىڭ نەملىرىنى كىفران قىلدىلار (فَإِذَا قَامَ اللَّهُ) بس الله تعالى اول قىريە (اھلى) گە طاطوتىدى (لِبَاسِ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ) كىيىم كىيى چۇلغاب آلغان آچلىق بىرلەن (پىدى بىل آچلىق بولغان) دىنى كىيىم كىيى چۇلغاب آلغان قورقۇ بىرلەن (اسىر بولدىلار) (بَمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) قىلغان اشلرى سىبىلى (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ) وتحقىق كىلدى اول مكە خلقنە (رَسُولٌ مِنْهُمْ) اوزلىرى جىنىدىن (عربىدىن) پىغمبەر محمد (عليه السلام) (فَكَتَبُوهُ) بس اول پىغمبەرنى يالغانغە توتدىلار (فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ) بس آلارنى عناب توتدى (وَهُمْ ظَالِمُونَ) ظالم قىلويى بولغانلارنى ھالە (فَكَفَرُوا) بس اى مومىنلر آشاڭز (مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ) الله رىزقلاندىرغان نرسەدن (حَالًا طَيِّبًا) كوكل خوش بولوب مىلال بولغان طعاملارنى (وَأَشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ) دىنى اللهنىڭ نەملىرىنى شكر قىلڭز (إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ) اكر اللهغە غنە عبادت قىلور بولساڭز (أَنَّمَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ) آچچاق الله سىزنىڭ اوزەركىزگە حرام قىلدى (الْمَيْتَةَ وَالنَّمْلَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ) ئۆلەكسەنى ھەم قاننى ودىڭغز ايتنى (وَسَاءَ) دىنى شول ھىوانىنى

(أَهْلٌ لِنَبِيِّ اللَّهِ بِهِ) اول حیوانی بوغازلاغانلک الله دان باشقه اوچون طاوشنی کونه رلدی یعنی الله نلک اسمندن باشقه اسمی ذکر برله ن بوغازلاندى (فَمَنْ اضْطُرَّ) بس هر کشى بو حراملارنى آشاوغه اختيار سز بولسه (غَيْرِ بَاعٍ) لذت اوچون آشاماغان سالدە (وَلَا عَادٍ) دخى آشاوده حاجت قدر نمن ثوته گان حالده (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالى (فَغُفِّرْ رَحِيمٌ) ضرورت وقتده بو حراملارنى آشاغان آدملرنى يارلقاغوجيدير هم رغصت بيرووند مرحتليدير (وَلَا تَقُولُوا) دخى شه يته مکز (أَمَا تَصِفُ أَلْسِنَتَكُمُ) تللرکز صفت لافاناقى اوچون (الْكُذِّبَ) يالغانى (هَذَا حَلَالٌ) بونرسه ملال ديب شه يته مکز (وَهَذَا حَرَامٌ) دخى بونرسه حرام ديب شه يته مکز نيته که مشرکلر بو حيوان لار نلک اچلرنده بولغان نرسه (بالا) ايرلر مرزگه گنه حلال خاتونلار مرزغه حرام ديب شه يتيديلر يعنى بالفز دليل سز تللرکز نلک سؤيله شان نرسه سى برلن گنه بونرسه نى حلال واپکاچسى حرام ديب حکم قيلماکز (لَتَفَقُرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذِّبَ) الله اوزدريته يالغانى افقرا قياووکز اوچون بو نرسه حلال و بو نرسه حرام ديب شه يته مکز (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندى آدملر (يَفْقُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِّبَ) الله اوزدريته يالغانى افقرا قيلورلار (لَا يَفْلَحُونَ) سعادت که و مطلوب که ايرشه سلسر (مَقَاعٌ قَلِيلٌ) کافر لرده بولغان نرسه آز فائده له نه چک نرسه در نيزدن بقدر (وَأَهْمٌ عَذَابَ أَلِيمٌ) دخى اول کافر لر اوچون رنجتکوجى عذاب باردر (وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا) دخى بهود بولغان آدمار اوزدريته (حَرَمْنَا) حرام قيلدق بز (مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ) سينک اوزدريته موندن الک انعام سوره سنده بيان قياغان نرسه لرنى (وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ) بونرسه لرنى بهودلرگه حرام قيلو برلن بز آلاغه ظلم قيلما دق (وَلَا كُنَّا كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لکن بهودلر اوزدريته اوزلرى ظلم قياور بولديلار (ثُمَّ أَنْ رَبُّكَ) مونک صوکنده سينک ربک (لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ) نادانلق سببلى ياوزلقنى قياغان آدمارنى (ثُمَّ تَابُوا) مونک صوکنده توبه قياسالار (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) ياوزلقنى قياغانلک صوکنده ن (وَأَصْلَحُوا) دخى اشلر ينى توزوک قياسالار (إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) درستلکده سينک ربک توبه صوکنده نادانلق سببلى ياوزلقنى قياغان آدملرنى (لِنَغْفِرَ رَحِيمٌ) البته يارلقاغوجيدير هم رحمت قياغوجى در آلاغه (إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً) درستلکده ابراهيم عليه السلام کوب کشيده گنه تابولا تورغان فضيلت لرنى جيئدى اوچون گوياکه يالفزى بر جماعت بولدى نيته که شعرده ككيدى « لَيْسَ مِنَ اللَّهِ بِمُشْفَكَرٍ * أَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمُ فِي دَاعِيَةٍ مَضُوفِي اللَّهِ نَلْكَ بِقَوْنِ عَالَمِي بِرِكْشِي دِه جِيْمَاقِي يِرَاقِ تَوِگَلِ يِعْمِي بَتُونِ عَالَمِدِه بُولْغَانِ هُصِيلْتِنِي بِرِكْشِي دِه جِيْمَاقِي يِرَاقِ أَشِ تَوِگَلِ (فَإِنَّ اللَّهَ) ابراهيم عليه السلام اللهغه هر اشده اطاعت قياووجى بولدى (حَدِيثًا) باطلدن آوشقوجى بولدى (وَأَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخى شرك قاطرچيلاردن بولمادى نيته که قریش مشرکلرى اوزلر ينى بز ابراهيم ملتندە ديب اويلاديلار (شَاكِرًا لِنِعْمَةِ) ابراهيم الله نلک نعمتقار يته شکر قياووجى بولدى (اجْتِبَاهُ وَهَدَاهُ) الله تعالى ابراهيم نى پيغه بيلک اوچون اختيار قيلدى دخى ابراهيمنى کونئردى (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) نوغرى وصق بولغان يولغه (وَأَتَيْنَاهُ فِي الْبُنْيَا حَسَنًا) دخى بز ابراهيم گه دنياده ايزگولک بيوردک يعنى بتون آدمارگه محبوب قيلدق تورلى ملت خلقى آنى دوست کورر لر هم پيغه بر بولغان بالالار

و كَيْفَ رَزَقَ بَيْرِدَكَ (وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمَنَّ الصَّالِحِينَ) دخی اول ابراهیم آخرتک ایرگولردندر (ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) مونک صوکنده ای محمد علیه السلام بزسیکا دخی قیلدی (أَنْ اتَّبَعْتُ مَلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم نك ملقنه ایبر سین دیب (صَلِيفًا) اول ابراهیم باطلمن آوشقان حالده یعنی ابراهیم ملقنه توحیدده هم خلقنی شفقت برلهن دخی دلیلر کیتمو برلهن توحید که اؤنده وده ابراهیم ملقنه ایبر (وَمَا كُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی اول ابراهیم مشرکاردن بولادی (أَنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ) آچاق شنبه کوننی به پیرم (كَسْبِ ابْنِ مِيْمَى) محض عبادت برلهن شغاله نه تورغان کون قیلدی (عَلَى الَّذِينَ) شوندی آدملر که (یهودلر که) (اغْتَلَقُوا فِيهِ) اول آدملر اول کونده اختلافی قیلدی یار یعنی پیغمبرلرینه قارشى کیلدیلر حضرت موسی یهودلر که جمعه کوننی به پیرم ایتمک (كَسْبِ قِيَامِي) عبادت قبلک (دیدى یهودلر باش نارتدی یار بزل الله تعالی کولکرنی و بیبرلرنی یار اطودان بوشانغان شنبه کوننی به پیرم ایتمه مز دیدیلر مونک صوکنده الله تعالی یهودلر که شنبه کوننی لازم ایتمدی و کسبى حرام قیلدی هم شنبه کوننک به پیرم بولووی هلاک بولولارینه سبب بولدی (وَأَنَّ رَبَّكَ لَيَهْكُمُ بَيْنَهُمْ) دخی درستلکده ای عمر سینک ربک اول یهودلر آراسنده حکم قیلار (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (فِيهَا) شول نرسده حکم قیلور (كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ) اول نرسده اختلافی قیلور بولدی یار یعنی شنبه کون امری حقنده (أُدْعَى إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ) ای محمد علیه السلام ربکنک دیننه (اسلام که) خلقنی اؤنده گل (بِالْحُكْمَةِ) شنبه نی بیبره تورغان آچق دلیل برلهن (۲) (وَالْمَوْعِظَةُ الْمَسْنُونَةُ) دخی کورکام وعظ برلهن یعنی خلقنی قناعت قیلدر انورغان نطق لر (خطبه لر) برلهن هم فائده بیبره تورغان عبرت لر برلهن شنبه نی بیبره تورغان دلیل لر برلهن خلقنی اسلام که اؤنده و خواص اوچون * کورکام وعظ برلهن اؤنده و عوام اوچون (۳) (وَجَادَلْتُمْ بِالَّتِي هِيَ أَمْسَنُ) دخی خلقنک خلقنی انکار قیلور اوچیلاری برلهن کورکام بولغان مجادله برلهن جدال قیل یعنی یومشاقلق و شفقت برلهن دلیلرینه قارشى دلیل قوی (۴) (أَنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینک ربک (هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ) اول دیندن آرغان آدمنی بلگوچیدر (وَهُوَ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ آلِهِمْ قَادِرِينَ) دخی اول ربک دیننه کونلر کونلر آدمارنی ده بلگوچیدر (وَأَنْ عَابَقْتُم) اگر عذاب قیلسا کوز سز کافرلرنی (فَعَابَقُوا) بس عذاب قیلک (بِهَذَا مَا) شول عذابنک اوخشاشی برلهن (هُوَ قَبْلَتُمْ بِهِ) اول عذاب برلهن اوز کوز عذاب قیلک کوز مشرکار طرفندان یعنی مشرکار سز نک حق کوزده قیامت اش قیلسه لار (مثلا سزدن برهونی قولترسه لر یا که قیناسالار) سزده آلازغه بره اشنک مثلنی گنه قبلک آرتدر ما کوز * اولگی اشنی عقوبت دیب آطا و از دواج اوچون گنه حقیقته ایکنجهی اشکنه عقوبت (وَلَمَّا صَبَرْتُمْ) و اگر اوج آلمای صبرلق قیلسا کوز (لَهُمْ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ) البته اول صبرلق قیلو صبر آدملر اوچون ایرگودر (وَاصْبِرْ) ای محمد علیه السلام کافرلرنک جفا سله صبرلق قیل (وَاصْبِرْكَ إِلَّا بِاللَّهِ) سینک صبرک تو گلدر مگر الله نک یاردهمی برله ندر (وَلَا تَعَزَّزْ عَلَيْهِمْ) دخی کافرلرنک ایمان کیتمه ی اوزه رینه قایغرم (وَلَا تَتَّكِبْ فِي ضَيْقٍ) دخی طارلقنه بولما یعنی کوزک نک طار اباسون (ثُمَّ يَمْكُرُونَ) کافرلرنک مکر قیلغان نرسه لرندن (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (مَعَ الَّذِينَ) شوندی آدملر برلهن هر که در یعنی آلارنک یارده مننده در (اتَّقُوا)

(۲) عقلار قبول قیلا تورغان دلیل و حکمت و فلسفه لر ایله . (۳) برده آچولانی کورکام بوز برله بومشاق سوز برله وعظه گل . (۴) بس باشق دین کیشیرین اسلام که اوندده عقلار قبول ایته تورغان دلیلر ایله اثبات اینکل! ش. ح .

اول آدملىر گناھلاردان صافلاندىلار (وَالَّذِينَ) دىنى شوندى آدملىر بىرلەن بىرگە در (هُم مُّحْسِنُونَ) اول آدملىر ايزگولك قىلوپىلاردىر .

نخل سورەسى نىڭ ھىمىدە اون دورتنىچى جزى نىڭ ترجمەسى تمام بولدى .

اون يېدىنچى سورە - ھىز اسرايىل سورەسى در مەككەدە ايتىلغان يوزدە اون بىر آيت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(سُبْحَانَ الَّذِي) شوندى اللەنى كامىل پاكلار بىرلەن پاكلېمىن (أَسْرَى بَعْتَهُ) اوزىنىڭ قۇلىنى (محمد عليه السلامنى) سېرى قىلىدىدى (أَيُّهَا) كېچىنىڭ بەغىسىدە (اۈچ ساعىت مەقدارىدە) مەككە بىرلەن شام آراسى عرب يۇرۇشى ايلە قىرق كۈننىڭ يولى (مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مەسجىد حىرام (كعبە اللە) دان (أَلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي) شوندى مەسجىد اقصاغە (بَيْتِ الْمَقْدِسِ كِه) (بَارَكْنَا حَوْلَهُ) دىنيا و آخرت بىر كاتلىرى بىرلەن اول مەسجىد اقصانىڭ تېرەسىنى مبارك قىلىدۇ چۈنكى حضرت موسى زمانىدىن بىرلى پېغىمبەرلىڭىزنىڭ عبادىتى قىلغان اورنى ھىمىدە كېلىنغان اورنى ھىمىدە آغۇچى يىغىنلار وفاتىلى يېمىشلىرى ايلە چۇلغانغان اورنى شول اورنىدە (لَتُرِيَهُنَّ آيَاتِنَا) اول قۇلمىزنى سېرى قىلىدىدۇق غلاملىرىمىز دىن كورسەتە كەز اوچون اول قۇلمىزغە (أَنَّهُ) درسلىكىدە اول اللە تعالى (هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) اول اللە در محمد عليه السلام نىڭ سوزلىرىنى ايشىك كۈچى قىلغان اشرىبىنى بىلگۈچى ھو آيت رسول اللە نىڭ مەراجىدە دلالت قىلار بو آيتتىن قىلغان نىرسە رسول اللە نىڭ مەسجىد اقصاغە مەراجى مۇنى مەنكەر كافر بولا اماندىيا كۈگىدە مەراجى خېر مشھور بىرلەن ئاھىت مۇنى مەنكەر بىدعت ابيھەسى بولا اما دىنيا كۈگىدىن اۈسكۈن بولغان اورنى لارغە مەراجى خېر واحد بىرلەن ئاھىت مۇنى مەنكەر قاسق بولا غلام مەراجى نىڭ قايىو آيدە ايدىكىدە ھىمىدە اوياغى خالدىمى ياكە يوقلاغاندىمى بولورنىدە ھىمىدە جان بىرلەنمى ياكە تەن بىرلەنمى بولورنىدە اخلاقى قىلدىلار لىكىن اهل السنە و الجماعت مەھبەتە بىدە ھىجرتىن بىرلى مەقدوم رەببىڭىز بىكرمى يېدىنچى كېچەسىدە اوياغى خالدى رسول اللە نىڭ تەنى ايلە مەسجىد حىرام دان مەسجىد اقصاغە مەراجى واقع بولغان ھىمىدە كېچە بېشى وقت نماز فرض قىلغان مەراجى نىڭ قەسىنى مقام كە مەناسىنى آزا اولدىغىدىن يازمادۇ ھىمىدە مۇھىم قارار (وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) دىنى ھىمىدە موسى عليه السلام كە كىتاب (تورات) بېرىدۇ (وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ) دىنى اول كىتابنى اسرايىل بالالارنى حق لىقە كۈندىرگۈچى قىلىدۇ (أَلَّا تَتَذَكَّرُوا مِنْ دُونِي وَكَيْلًا) مېدىن باشقە اش تابىرلىشى ذات توتما سىز لىقەز اوزەرىدە ياكە توتما كۈندىب دىنىدە (ذُرِّيَّةً مِنْ) اى شول آدملىرىڭىز بالالارى (حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ) اول آدملىرى بىزنى بىزنى بىرلەن بىرگە كېمەگە يۈكەدۇ (أَنَّهُ كَانَ عِيبًا شَكُورًا) درسلىكىدە اول نوح شۇر قىلوچى قۇل (بىندە) بولدى (وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ) دىنى بنى اسرايىل بالالارىدە ھىمىدە ايتىدۇ (فِي الْكِتَابِ) تورات كىتابىدە يعنى اسرايىل بالالارىدە تورات كىتابىدە بىلىدۇ (و خېر بېرىدۇ) (لَتَفْسُدُنَّ فِي الْأَرْضِ) سىز شام بىرىدە ھوزوقلىق قىلور سىز دىب (مَرَّتَيْنِ) ايتكى مرتبە * اولگىسى تورات ھىمىدە خىلاپلىق قىلو ھىمىدە شەيخا عليه السلامنى ئۇتور و ايتكىھسى زكرىا عليه السلام بىرلەن ھىمىدە عليه السلامنى ئۇتور و ھىمىدە عيسى عليه السلامنى

ئوتىرۇگە قەد قىلىۋ (وَلَقَعْنَهُمْ عُلُوقًا كَئِيبًا) دىكى اللە نىڭ طاقەتلىك ئوغ تىكەرلەنۈ بىرلەن تىكەرلەنۈ ئورسىز دىيىپ خىبىر بىردىك (فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا) بىس ھەر قايسى بىر ئىككى بوزۇقلىق نىڭ بىرى نىڭ غەدەبى نىڭ وەدەسى كىلىسە (بِعْتَدْنَا عَلَيْكُمْ) سىز نىڭ اوزىزىڭىزگە (بنو اسرائيل گە) بىيە رىمىز (عبادنا) اوزىزىڭىز نىڭ قۇللارمىزنى (أولى بأس شديد) صوغىشى قاتلى قۇت ابيەسى آلا رىمىنى بىخىتتىرىنى ياكە جالوتنى ياكە سىنجارىبىنى (فَجَسَدُوا خِلَالَ الْقِيَامِ) بىس آلا رىمى ئولتۇر اۋچون وطلالار اۋچون بوزۇقلارنىڭ اورطلالارنى نۇشە رىمىنى سىزنى ايسىتىرلەر * ھەر وقت ايرىشكاج شول طرىق قىلىدىلار بنو اسرائيل نىڭ الوغلارنى ئوتتۇرىدىلەر كەڭلىرىنى ايسىر ايتىدىلەر توراتنى ياندىرىدىلەر مسجدلرنى خراب ايتىدىلەر (وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا) بنو اسرائيلنى غەدەبى قىلىۋ وەدەسى قىلىشى وەدە بولدى (نَمَرَدُونَ لَكُمْ الْكُفْرَةَ) موزىڭ صوڭىشە سىزنىڭ (بنو اسرائيل) اۋچون دولقىنى وغلەبىنى كىرى قايىتاردىق (عليهم) سىزنى جىغالار اۋچون بىيە رىگان قۇللارمىز اوزىزىڭىز * اسفندىيار اوغلى بىمىن باباسى لىھاسى اوغلى كىشاسى دن پادىشاھلىقى آلاغاج اللە تعالى بنو اسرائيل گە شىقت قىاۋنى اسفندىيار نىڭ كوكلىنە سالدى بىس اسفندىيار بنو اسرائيل نىڭ ايسىرلىرىنى شامغە بىيە ردى دانيالنى بنو اسرائيل گە پادىشاھ ايتىدى صوڭىرە دانيال بنو اسرائيل بىرلەن بىغىت نصرتنىڭ اتباغى غالب بولدىلار (وَأَمَدْنَاكُمْ) دىكى سىزگە (بنو اسرائيل گە) ياردەم بىردىك بىز (بِأَمْوَالٍ وَيَدِينٍ) ماللار دىكى بالالار بىرلەن (وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا) دىكى سىزنى ازلگى گە قاراغاندە قىبىلە ياكە عىسكىر يوزىمىن كۆب قىلىش (أَنْ أَهَسْتُمْ) اكر سىز طاعت قىلىۋ سىبىلى ايزگولك قىلسا سىز (أَهَسْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) اوزىزىڭىز اۋچون ايزگولك قىلىدىڭىزىمىنى ايزگولك سىزنىڭ ئوۋى اوزىزىڭىزگە بولور (وَأَنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا) واگر ياوزلىق قىلسا سىزگە اوزىزىڭىز اۋچون چونكى گىھاسى اوزىزىڭىزگە (فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ) بىس ھەر قايسى بىر ئىككى بوزۇقلىق نىڭ غەدەبى نىڭ وەدەسى كىلىسە شول وقتە صوغىشى قاتلى قۇت ابيەسى بولغان قۇللارمىزنى بىيە رىمىز (لِيَسْؤَرُوا دُجُوهَكُمْ) يوزلىرىڭىزنى قايغۇنى قىلىۋ اۋچون (وَلِيَتَفَلَّحُوا الْمَسْجِدَ) دىكى مسجد (بيت المقدس) كە كىرسونلر اۋچون بىس كىرسەلر خراب قىاورلار (كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ) نىبە كە اۋل مرتبە دە بيت المقدس كە كىردىلر بىغىت نصرتلر ياكە آلارنىڭ امثالى (وَلِيَتَّبِعُوا مَا عَلَّمُوا) دىكى غالب بولغان نىرسە لىرىنى ھلاك قىلسونلار اۋچون (تَقْبِيرًا) ھلاك قىلىۋ بىرلەن ھم اللە تعالى فرىلىرى بىيە ردى آلا رىڭى لىر كى بنو اسرائيل نىڭ كۆبىمىنى تلىق ايتىدىلر بيت المقدسنى خراب ايتىدىلر (هَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ) رىڭىزنىڭ سىزگە مەرمەت قىلىۋى ياقىتىرىمىنى اكر توبە ايتىسە سىز ايتكىلى مرتبە غەدەبى قىلىۋانلىڭىز صوڭىشە دە مەرمەت قىلىۋر (وَأَنْ عُنْتُمْ) واگر بوزۇقلىق غە قايىتسا سىز (عُنَّا) بىز دە اۋچون بى مرتبە سىزگە غەدەبى قىلىۋغە قايىتورمىز ھم واقعا بوزۇقلىق غە قايىتقىلار رسول اللەنى يالغانغە ئوتتۇرىلار ئوتتۇرىگە قەد قىلىدىلار ھم مسلمانلار طرفىدىن بىنۇ قارىظە ئولتۇرلار بىنۇ نىزىرى نى ايتىدى قالغانلار بىلە جىزىبە تەبىئى قىلىندى بولدىدە بولغان جىزالرى (وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ) دىكى جەھنم نى قىلىدى بىز (لِلْكَافِرِينَ) كافرلرگە (حَصِيرًا) ھىس قىلىنە تورغان اوزىڭىز ھىچ قايىدا بارغە قىردىلرى بوقىر (أَنْ هَذَا الْقُرْآنَ) درىسلىككە بوقىر آن (يەنى) كوندىر (لَلَّذِينَ هِيَ أَقْوَمُ) ايلقى توغرى بولغان يولغە (وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ)

مینی آنا و آنام کهک و قتمده تریبه قیلدیلا و میکانا مرحمت قیلدیلا بر ابر رسول اللهغه کیابوب ای الله نك رسول مین آنا و آنامی اوراری مینی باش و قتمده تریبه ایتمکاری کبی تریبه ایتم آلا حاضر کون قارنایدیلار مین آلا نك حقلار نی ثونه گان بولامی دیب صورادی رسول الله یوق ثونه گان بولیسک آلاک اوچون آنا و آناک - مینی تریبه قیلدیلا رده دنیاده سینک سلامت بولوب قالوکنی ده تله دیلر اما مین آنا و آناک نی تریبه اینسه کنده آلا نك اولولرینی نلیسون دیدی (رَبِّکُمْ) سز نك ربکز (أَعْلَمُ بِمَا فِی نُفُوسِکُمْ) سز نك نفسلر کورده (قایلر کورده) بولغان نرسدی (آنا و آناک زغه ایز کولک قیلو قصدکنز نی) بلگوچیدر (ان تَدُونُوا صَالِحِينَ) اگر سز توز کلک نی قصد قیلوچی بولسا کز (فَأَنَّهُ کَانَ) چونکه درستکنده سز نك ربکز بولدی (لِلأَوَابِیْنِ) تریبه قیلوچیلار نی (عَفُورًا) بارلقا و چوی (وَآتَ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ) دخی یاقلدی اییه سه حقی بییر یعنی کورکام معاده قیل هم ایز کولک قیل * امام اعظم حضرتلری بو آیت برلن ذوالارحام نغقه سی نك فرض بولوویده استقلال قیلغان چونکه امر و جوب اوچون (رَالْمَسْکِیْنِ) دخی مسکین گه زکاتمن حقیقی بییر (وَابْنِ السَّبِیْلِ) دخی بول اوغله (مسافر گه) حقیقی بییرا گر آلاک باشقه هیچ طریق آنچه طابارغه کوچی بینمه سه (وَلَا تُبَدِّرْ تَبَدُّرًا) دخی مالنی اورنسر اورنغه صرف قیلو برلن اسراف قیلماغل (ان الْمُبْتَدِرِیْنَ کَانُوا اِخْوَانَ الشَّیْطَانِ) درستکنده اورنسر اورنغه مالنی صرف قیلو برلن اسراف قیلوچیلار شیطان لار نك قرده شلری بولدیلا (وَکَانَ الشَّیْطَانُ) دخی شیطان بولدی (لِرَبِّهِ) ربسه (نَعْمَتِهِ) (کَفُورًا) بییک کفران قیلوچی (وَامَّا تُعْرَضُونَ عَنْهُمْ) و اگر سین یاقلدی اییه سی بولغان قرده شلر کمن دخی مسکینلردن هم مسافر دن یوز دوندرسه ک یعنی بییره سه ک (ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّکَ) ربکمن رحمت ایستو و اوچون (تَرَجُّوْهَا) امید ایقه رسک سین اول رحمتنی یعنی الله دان رزق کونو اوچون الله رزق بییر گانده اول رزق مین سین منکور آدملر گه بییر رسن یعنی شول نیت برلن بییره سه ک حاصل بییرر گه ملککنده نسته بولماسه (فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَّیْسُورًا) بس بو آدملر گه یومشاق سوز تیت یعنی ان شاء الله قولیه نؤشکاج بییرر من حاضر گه معذور من دیگل (وَلَا تَجْعَلْ یَدَکَ مَقْلُوبَةً) دخی ای محمد سین قولکنی باغلانمش قیلماغل (اِلَىٰ عُنُقِکَ) مویکتا یعنی ساران بولماغل (وَلَا تَبْسُطْهَا کُلَّ الْبَسْطِ) دخی قولکنی بتون توشه و برلن توشه دهه یعنی اوزکیا قالدرمی آخر ضرور نرسه کنی بییره دهه (فَذَقُوا مَلُومًا مَّحْسُورًا) چونکه بو طریق قیلساک الله تعالی هم آدملر حضورنده شلته قیلنمش هم اوکنمش بولوب نه درلورسن * بو آیت نك نزولنه سبب شول: حضرت جابر نه یقه بزهر و قنده رسول الله برلن بر گه اولطرغان ایسک برهالا کیلوب ای الله نك رسولی آنام - میندن بر کولمه ک صورادی دیدی رسول الله نه یندی بر ساعقمن نه یله نب کیل * بالا آناسه قایقنی آناسی تیتدی ای اوغلم اگر آرتق کولمه کی بولسا اؤسه ننده کی کولمه گنی بییرسون بارشول رهوشچه صورادی بالاهم آناسی قوشقاچه صورادی رسول الله ثوبینه کردیمه آخر کولمه گنی صالحوب بیردی اوزی بالانغاچ قالدی حضرت بلال اذان تیتدی رسول الله نی نمازغه کوندیلا کولمه گنی بولقمن چقما دی موزک صوکنده الله تعالی ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی هم ذکر قیلناچق آیت ایله

عهدنی ضائع قیامی ایستہ لمی یا کہ یوم قیامتہ عہد دن صور الرور عہدی بوزغان آدم گہ شلتہ قیلنور (وَأَوْفِرَا
 الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ) دخی ہر قیامتہ ان لچہ۔ نکر اولچہ وودہ نھام قیلنور (كَيْمَتُهُمْ كَز) (وَزِنُوا بِالْقِسْطِ أَلْهَسْتُمْ قِيمِ)
 ہم تو غری و تیسگر بولغان اولچہ و برلن اولچہ نکر (ذَلِكَ خَيْرٌ) بو نیگز اولچہ و برلن اولچہ و ایزگور
 (وَأَمْسِنُ تَأْوِيلًا) دخی عاقبت بوزن کورکامرکدر (وَلَا تَنْفُوا) دخی شول نرسہ گہ ایبہرہ (أَيْسَ لَكَ بِهِ
 عِلْمٌ) اول نرسہ نی سینک بقینا بلورک بیور۔ یعنی اعتقادہ یقینا بلہ گان نرسہ (ظن) گہ ایبہرہ اما عہدہ
 ظن کفایہ قیلا دیملر (إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ) درسئلکدہ ایشدو قوسی دخی کورو قوسی ہم قلب
 (علم) قوسی (كُلُّ أَوْلِيَاءِكُمْ) بو اوج اعصانک ہر برس (كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا) بولارنک ہر برسین صورالمش
 بولور یعنی قیامت کونفہ بو اعضالرنک ایبہ سنن صورالور بولار برلن دنیاہہ فی اش قیلغانلقتن
 (وَلَا تَنْتَشِ فِي الْأَرْضِ مَرَةً) دخی بیورہ تکبرک ایبہسی ہر لوب یورہ (أَنْتَ لَنْ تَغْرُقَ الْأَرْضَ) درسئلکدہ
 سین (منکبر کشی) پیرنی قالمیلق برلن طابطاوک سبیلی برطا الماسن (وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا) دخی
 طاع لارغہ اوزونایووک برلن ایرشہ الماسن (كُلُّ ذَلِكَ) بو « وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا » دن باشلاب ذکر
 قیلنغان یکر می پیش توری صفت (كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ) اول صفت لارنک یاوزلاری منکر لاری
 ربک حضورنہ بولدی (مَكْرُوهًا) یاراماز صفت بولدی (ذَلِكَ) بو ذکر قیلنغان حکملر (مَّا أَوْحَى
 إِلَيْكَ رَبُّكَ) ای محمد (علیہ السلام) ربک سینکا وی قیلنغان نرسہ لردنبر (مِنَ الْحِكْمَةِ) حکمتن (وَلَا تَجْعَلْ
 مَعَ اللَّهِ) ای مخاطب اللہ برلن ہرکہ عبادتہ قیلما (إِلَهًا آخَرَ) ایکی معبودی (فَقَلِّبْ فِي جَهَنَّمَ) ہس
 جہنم گہ طاشلانہش بولورسن (مَلُومًا مَّمْنُورًا) شلنہ قیلنمش و مرہمتن سورمش بولغانک حالہ
 (أَقَاصِفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَيْنِ) ای مکہ اہلی ربک سزنی ایر بالالار برلن خالص قیلدی می (وَأَتَّخَذَ مِنَ
 الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا) دخی فرشتہ لردن فز بالالار توندیمی البقہ نونمادی و سزنی ایر بالالارغہ خاصلامادی
 (أَنْتُمْ) درسئلکدہ سز (لَقَوْلُونَ قَوْلًا عَظِيمًا) فرشتہ لر اللہنک قرلاری دیب نہ بقورن سبیلی اللہغہ الوغ
 سزنی (افترای) نہ بیتہ سز (وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ) و تعقیق بز بو فرآندہ ہر معنای توری لفظلار
 برلن قات قات ذکر قیلدی (لِيَذَّكَّرُوا) خلق و عطلہ نسون اوچون (وَمَا يَزِيدُهُمْ) و بو سوز
 کافر لرکہ آرتدماس (الْأَنْفُورًا) مگر حقدان قاپونینغہ آرتدسر (قُلْ لَوْ كُنْ مَعَهُ آلِهَةٌ) نہ بیت سین
 ای محمد بو طریق ای مشرک لر اگر دہ اللہ برلن ہرکہ باشقہ معبودلر بولسہ (كَمَا يَقُولُونَ)
 الار نہ بیتکچہ (إِذَا لَابَتَّغُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ) بو وقتہ اول معبودلر عرش ایبہسی بولغان اللہغہ ایستہ لر
 (سَبِيلًا) صوغش قیلو واؤ سون بولویولنی * نہتہ کہ دنیا پادشاہلاری شولای ایسی یا کہ اول معبودلر
 اوزلری نلک عاجز ایڈکرینی واللہ تعالیٰ نلک قادر ایڈکنی بلد کورنن اللہغہ یافن بولوغہ یول ایستہ لر
 ایسی معناسدہ (سُبْحَانَهُ) کامل پا کلاو برلن پاکلر اللہ اوزی می (دَتَعَالَى) دخی بلند بولدی
 اول اللہ (عَمَّا يَقُولُونَ) مشرک لر نہ یقن نرسہ دن (عُلُومًا كَبِيرًا) الوغ بلند بولر برلن یعنی
 غایت یراق بولدی (نُسَبِعُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ) اول اللہ تعالیٰ گہ ییسی قات ککوک تسبیح نہ بقور

(وَالْأَرْضُ) دغى بىر تىبىخ ئىتىنور (وَمَرَّ فِيهِنَّ) دغى كوكلردە و بىرلردە بولغان ذاتلار (عقل اييهلرى) تىبىخ ئىتىنور (وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ) دغى ھىچ بىر نرسە يوقىدر (الَّا) مگر بولسە (يُسَبِّحُ بِعَمْدِهِ) اوزى نىڭ خاس مەدى بىرلەن تىبىخ ئىتىنور (وَأَعْيُنٌ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ) لىكىن سىز آلارنىڭ تىبىخلى بىلەن سىز (أَنَّهُ) درستلىكىدە اول اللە تەالى (كَانَ حَلِيمًا) شەققىلى بولدى سىزنىڭ غەلەڭىز و شەكەڭىز اوچون غەلەڭىزنى آشتىرمادى (غَفُورًا) گناھسىن و كىرىدىن توبە قىلغان آدملى بارلىغاچقى بولدى (وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ) ھەر قاچىغان اى مەد (عليه السلام) قرآن اوقۇساڭ (جَعَلْنَا بَيْنَكَ) قىلورمىز سىنىڭ آراكى بىرلەن (وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) دغى آخىرتە كە ايمان كىقىرمەگان آدملىر آراخىندە (مُجَابًا مَسْنُورًا) كوزدىن اورتىلىش بىردەقى (وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ) دغى اول آخىرتە كە ايمان كىقىرمەگان آدملىرىنىڭ كوكلىرىنىڭ قىلىق (أَكِنَّةً) بىردەلىرىنى (أَنْ يَفْقَهُوهُ) قرآنلى آڭلايدىلارنىدىن (وَأَنْ يَذَّكَّرُوا) دغى قولاق لارنىدە آغزلىقىنى (چوقراقلىقى) قىلىق (وَإِذَا ذُكِّرْتُمْ رَبَّكُمْ) ھى مەد (عەم) اىگر سىن رىڭلى ذكىر قىلساڭ (فى الْقُرْآنِ) قرآننىدە (وَحَدِيثَهُ) يالغىزى غەنە بولغان ھالىدە مشرىكلەرنىڭ مەبۇدلىرىنى قوشىمىچە (وَلَوْ أَنَّ عَلَى الَّذِينَ يَكْفُرُونَ) مشرىكلەرى تومەيدىنى ايشنودىن قانچانلارى ھالىدە آرطىلارنىدە دۈنەرلىرى (نَحْنُ أَعْلَمُ) بىز بىلەمىز (بِمَا شَاءَ) شول نرسەنى (يَسْتَمِعُونَ بِهِ) اول نرسە سەببلى ايشقىرلىرى (أَذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ) سىنىڭ سوزلىقىنى ايشىڭىزگە قولاق سالغانلارى وقتىدە (وَإِذْ هُمْ نَجْوَى) دغى آرالارنىدە سىرلەشكەنلىرى وقتىدە يەنى سىنىڭ سوزلىقىنى تىكلاغان وقتىدە نىيەدى غەرض بىرلەن تىكلاغانلىقلارنى ھىم سىرلەشكەن و قىلارنىدەقى سوزلىرىنى بىلەمىز (أَذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ) سىرلەشكەن و قىلارنىدە ظلم قىلغۇچىلار ئىتىنور (أَنْ تَتَّبِعُونَ) اى مۇمىنلەر سىز اىبەرمىسىز (الَّا رَبُّ الْمَسْجُورِ) مگر سەھىرلەنمىش (عقلىسىز) اىبەرگەنە (مرا لارى مەد عەم) اىبەرەسىز (أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ) اى مەد اعنبار قىلغۇچى قاراسىنىڭ اوچون نىچەك مىنلەر بىيان ايتقىلەر يەنى سىنى بىر مەرتەبە شاعىرگە بىر مەرتەبە سامىرگە بىر مەرتەبە كاشەن گە بىر مەرتەبە مەنۇن گە ادرخشانلىقىلەر (فَضَلُوا) بىس بو ادرخشا ولارنىڭ ھەممەسىدە مەقدان آداسىدىلار (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا) بىس اول كافرلىرىنىڭ سىنىڭ ھەقىدە مەناسب طەن گە بول قانبارغە كۈچلىرى بىنەھەس (وَقَالُوا) دغى بىعنى انكار ايتچى كافرلىرى ئىتىدىلەر (أَفَأَنْتُمْ أَكْفَرُ عِظَامًا وَرُفَاتًا) ايا ھەر قاچىغان بىز چىرگان سۈيەكلەر و طارالغان كىسەكلەر بولساق (أَفَأَنْتُمْ أَكْفَرُ مِمَّنْ) بىز قەبىرلىرىدىن قوبارلىقىمىز بولورمىز (خَلَقْنَا جَدِيدًا) ياكى مەخۇق بولغانمىز ھالىدە (قُلْ) ئەيت سىن اى مەد عەم بو انكار قىلغۇچىلارغە جوابدە (كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا) سىز كىرەك طاشلار بولسىڭىز ياكى نىپەرلىرى بولسىڭىز (أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ) ياكى كۈرەكلەرنىدە (مەخۇرگىزدە) تىركلىكىنى قەبۇل ايتقۇدىن الوغ (بِرَاقٍ) بولغان خلىق بولسىڭىز يەنى شول وقتىدە ھىم اللە تەالى جانلار كىرتىپ سىزنى تىركىزگە قاندر چىرگان سۈيەك و طارالغان قوفراق بولدىڭىزدە بىگىرەكە نىرگىزگە قاندر بو اور (فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا) بىس كافرلىرى ئىتىدىلەر بىزنى كىم ئولساڭ تىركلىك كە قايتقارا يەنى كىم تىركىزە دىب (قُلْ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ) اى مەد بوسوزلارنىدە جرابىدە ئەيت اۆل مەرتەبەدە يوقىدىن بار ايتىپ بارا طان اللە سىزنى تىركىزە دىب (فَسَيَنْغَضُونَ

اَلَيْكَ رُؤُوسَهُمْ) بس اگر بو ره وشچه جواب بويرسهك عجب له نې سينك صارى باشلارونى سلكار لر
 (وَيَقُولُونَ مَنْ هُوَ) دى خورلاب قا يو زمان بولا اول بعث دىب ئەيقور لر (قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيْبًا)
 اى محمد جوابده ئەيت اول قىيامت نك ياقن بولر وى (كبله چه گى) واجب بولدى دىب عرب عادتتچە هر
 كبله پك نرسه گە ياقن دىيله * كل آت قريب * (يَوْمَ يَدْعُوكُمْ) شول كوندە اؤندەر سزنى الله (فَتَسْتَبِيْهُونَ)
 بس سز اؤندەونى قبول قىلور سز يعنى الله تعالى سزنى قىر لر كز دن قوبلار دة سز قوبلار سز (بعده)
 الله نك حمى برلەن مشغول اولد كز حالده نيقە كە بعضىلار ئەيتكان آدملر قهرلر نىن قوبلار لار دة
 باشلار نىدان تور فراقلارونى ساچب سبعا نك اللهم وبعدهك دىب ئەيقور لر دىبو (وَتَنْظُرُونَ) دى گمان قىلور سز
 (ان كَبْتُمْ) تور ماد كز (تور مادق) (الاقبلا) مگر آزغده تدر دكز دىب يعنى بز قېردە آرغە تور دق
 دىبو ظن قىلور سز (وقل لعلبادى) دى اى محمد قۇلار مە (مؤمنلر گە) ئەيت (يقولوا) مشر كل رگە
 ئەيقوسولر (التي هي آمن) كور كام بولغان سوزنى قاطى سوزلر ئەيت مە سوزلر (ان الشيطان
 ينزغ بينهم) در نكلكە شيطان مؤمنلر برلەن كافر لر آراسنده بوز و قلفنى و دشمالقنى قوز غاتور (ان
 الشيطان) در نكلكە شيطان (كان للانسان) آدم اچون بولدى (عدوا مبيناً) ظاهر دشمان (ربكم أعلم بكم
 سز نك ربك سزنى بلگوچيدر (ان يشأ يرهمكم) اگر تله سه سز گە مرهمت قىلور (اوان يشأ يعنكم) ياكە تله سه
 سزنى عذاب قىلور يعنى كافر لر گە شول سوز نيكە ئەيتكز اما سز جهنم اهل نىن دىب آچق قىلوب ئەيت مە كز
 چونكە آچولارى قوز غالوب فتنه چغوغه سبب بولور سز * ينه كافر لر نكە خات مەسى سز گە معلوم توكل (وما
 أرسلناك) و اى محمد عليه السلام بز سىنى بيبه مره دك (عليهم) اول كافر لر اوز ره ينه (وكيلاً) سىكا آلار نك اشلرى
 نابشر لىمش ايتب بلكه بز سىنى كافر لر نى قوز قوچى مؤمنلر گە سؤينچ بىر وچى ايتب كە بيبه ردك * مشر كلر
 مؤمنلر نى بىك رنچ قكاج مؤمنلر رسول الله غە شكابت قىلغاج بو ذكر قىلنغان آيت ايتگان (وربك أعلم) اى
 محمد عليه السلام سى نك ربك بلگوچيدر (هن في السموات والأرض) كوكلردە هم بىر لردە بولغان عقل ابىه سى
 ذاتلر نى هم هولار نك مالربى بلگوچيدر بو آيت قريش لر نك ابو طالب يقبى نك بيغمبر بولوب
 ويالانغاج بولغان آدملر نك صحابه بولولرى احتمالى يوق دىب يراق غە صابد قىلار نده رد مقامندە كىلگان
 (ولقد فضلنا بعض النبيين على بعض) و تحقيق بز بيغمبر لر نك فضائل نسانيه دة هم علائق جسمانيه دن
 يراق بولودە بعضى بعضنه آرتق قىلىق (مالذك توابع نك كوبلگى برلەن آرتقلىق مراد توكل)
 (وانينا داود زبوراً) دى داود عليه السلام گە زبور اسملى كىتاب بىردك (قل) ئەيت سىن اى محمد عليه السلام
 مشر كلر گە (ادعوا الدين زعمتم) معبودلر دىب گمان قىلغان ذاتلر كز گە اؤندە كز (من دونه) الله دن باشقە
 معبودلر دىب گمان قىلغان ذاتلر كز گە اؤندە كز يعنى فرشته لر گە هم عيسى برلەن عزيز عليه السلام گە (قلأ
 بملكون كشفى الضر عنكم) بس سز نك معبودلر دىب گمان قىلغان ذاتلر كز سزدن ضررنى بيبه رر گە قادر
 هولماس لار (ولأنهويلاً) دى سز نك ضرر كز نى ايكچى آدملر گە ئەيلەندر رر گە دة قادر هولماس لار
 (اولئك) بو ذاتلر (الذين يدعون) مشر كلر اول ذاتلر گە معبودلر دىب اؤندەر لر يعنى فرشته لر

هم عيسى وعزير وعامد السلام لِر (يَبْقَوْنَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ) ريلارينه عبادت برلن ياقن بولونى ايسه رلر
 (ايهم اقرب) آلارك قابوسى اللهغه ياقفراق شونسى عبادت برلن اللهغه ياقن بولونى ايسه رلر بس
 اللهغه ياقفراق بولمغان كنى بيگنه كده عبادت برلن اللهغه ياقن بولونى ايسه رلر (وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ) دى
 سز معبود ديب گمان قيلغان ذاتلر اللهنگ رهمقنى اميد ايتهار (وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ) دى باشقه بئده لر كى
 اللهنگ عذابلر بولمغان بس نيچك سز آلارنى معبودلر ديب گمان قيلاسز (ان عذاب ربك) اى محمد
 درستيگنه سينك، ربكلك علا اى (كُلُّ نَفْسٍ مَّا رَا) هر كم كه صاقلانورغه تيشلى بولغان نرسه بولدى (وَأَنَّ
 مِنْ قَرْبِهِ) وبوقدر هيچ قريه اهلنن (الَّذِينَ هَمَّ بِكُفْرَانِهَا) مگر بولدى ايسه اول قريه اهلنى بز هلاك
 قياوچى مز (قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قيامت كونندن بورون يعنى همسى تولوب بتچك (أَوْ مَعْتَدُوهَا عَذَابًا
 شَدِيدًا) ياكه اول قريه اهلنى دنيا ده تورلى قاتى عذاب برلن عذاب قيلوچى (كُلَّ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ
 مَسْطُورًا) بواش لوح المحفوظ ككافنده يازمىش بولدى (وَمَا مَعْنَا أَنْ نُنزِلَ بِالْآيَاتِ) قريش كافرلىرى
 ايسه گمان معجزه لرنى بيهره دورمزدن هيچ نرسه طيمادى بزنى (قريش لر رسول الله دن اگر سين حق بيغنه
 بولساك صفاطاعلى آلتون باصا هم كه نك طاعلارونى موننن بيهره بز ايتكلر ساچار مز ديوصوراديلر) (الْأَنَّ
 أَنْ كَتَبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ) مگر اولگى امتلر نك معجزه لرنى يالغانغه توتولارى طيى نيقه كه اولده گى امتلر
 معجزه ايسه ديلر معجزه لر برلن بيغنه لرلى ككيلگاج يالغانغه توتولر هم اولر يينه دنيا عذابى نك
 اينورينه سبب بولم بيلار شونك كى قريش كافرلىرى ده معجزه لرنى يالغانغه توتوب اولر يينه دنيا
 عذابى نك اينورينه سبب بولالار بز آلارنى دنيا ده عذاب قياما برلن حكيم قيلدىق (وَأَنبَا نُودَ
 الْمَافِقَةَ مَبْرُورَةً) دى بز نود قومنه ظاهر وآچق معجزه ايتب آنا توه بيهدك (فَطَلَّمُوا بِهَا) بس اول
 توه گد ظالم ايتديلر (بوغازلاديلر) اولر يينه عذاب اينوگه سبب بولم بيلار (وَمَا نُنزِلُ بِالْآيَاتِ)
 وهر معجزه لرنى بيهره رممز (الْأَتْخَرِيْفَا) مگر دنيا عذابى نك اينورينن قورقور اوچون بيهره رمز (وَأَذَقْنَا لِكُلِّ
 آى محمد عليه السلام شول يقنى ايسكه توشر بز سينكا وهى برلن نه يقندك (ان ربك أعمام بالناس) درستيگنه
 سينك ربك علمى وقدرتى برلن آدملىرىنى چولغان آلدى (وَمَا جَعَلْنَا) دى قيلمادق بز اى محمد
 (الرُّؤْيَا الْآلَى أَرِيْنَاكَ) سينكا كورسه تكان كورسه تومزنى يعنى معراج كيجده سنده سينكا كورسه تكان عجيب
 وغريب نرسدلىرىنى قيلمادق (الْأَقْتِنَةَ لِلنَّاسِ) مگر آدمارگه فقده قيلدىق خالقنك بعضى انكار
 ايتب هلاك بولدى بعضى تورلى سوزگه كيقدى يوقلاغان حالده كوردى ديلر بعضى جاني غنه
 آشدى ديديلر (وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ) دى قرآنده لعنت قيلنهش زقوم آغاپنى آدملرگه فقده
 قيلدىق عربلر هر بر ضررلى طعامگه طعام ملعون ديديلر چونك رسول الله تودغه زقوم آغاپنى بار
 مشركلر ده ديديلر محمد صلى الله عليه وسلم تودغه لماشلا يانايق ينده زقوم آغاپنى اوسه پك ديو ته يته
 ديديلر اوط اچنده آغاج نوسو احمه الى بارى ديديلر (وَنُفِرُّوهُمُ) وكافرلىرى تورلى قورقور برلن قورقور
 (فَمَا يَزِيهِمْ) بس اول قورقور كافرلرگه آرنم ماس (الْمُغْيَانَا كَبِيرًا) مگر الوغ آرنم نيقه آرنم

(وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اِى هَهِ شَوْل وَقِنَى بِيَان قِيلَئِل بىز فرشته لىرگه ئەيىدىكى (اسْجُدُوا لآدَمَ) آدەم گە سجدە قىلىڭىز (بۇگۈنلۈك) دىيىپ (فَسَجُدُوا) بىس فرشته لىر ھەمەسى الوغلاب آدەم گە بۇگۈنلۈك بىلەر (الآ اِبْلِيسَ) مگر ابليس بۇگۈنلۈك دەيى (قَالَ) ئەيىدى ابليس نىڭ سجدە قىلىپسىن دىگىچە (أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا) بىلقدن باراقتان آدەم گە سجدە قىلارەنمى دىيىپ (قَالَ) ئەيىدى ابليس (أَرَأَيْتَ كَ غېر بىر مېڭا (هَذَا الئى كَرَمَتَ عَلَى) مېنىم اىزەرمە ھىرمتلى و آرتق قىلغان آدمىڭ شولى مېڭا آناغە سجدە قىلورغە امر قىلدىڭ خالىبوسم مېن ادۇدن باراقتالوروم دن آناردن آرتق ايدىم دىيىپ (لئن أَخَّرْتَنى اىلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) اگىر مېنى قىيامت تىكوننە قىلىر كىچىكتۈرسەڭ (ئولتۇرمەسەڭ) (لَأَخْفَيْنَ ذُرِّيَّةً) آدەم نىڭ بالالارونى آزدرو بىرلەن عذاب لارەن (الآ قَالِيَا) مگر آرنىغە عذاب لامام (الله تعالى ھدايت بىرگىنلر بىلىگە) (قَالَ اذْهَبْ) الله تعالى ئەيىدى اى ابليس قەد قىلغان نرسە ئىدە بۇر (اشلە) (فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ) بىس كەمىر آدەم بالالارندىن سىڭا ايبەرە (فَأَن جَهَنَّمَ جَزَأُؤُكُمْ) بىس درىسلىكىدە جەننەم سىزنىڭ (سىڭىڭ ھەم سىڭا ايبەرگەن آدەم ارنىڭ) جىزىلار بىر (جَزَأٌ مَوْفُورًا) كەملى جىزا بىرلەن جىزالانىشى بولورسىز (وَاسْتَفْزِزْ) دىيى اى ابليس قورقتىن (مَنْ انْقَطَعَتْ مِنْهُمْ) آدملىردىن قورقتونى نەلەگەن كىشىلر نى (بصونك) بوزوقلىقىغە اۇندەولك سىبىلى (وَأَجَلِبْ عَلَيْهِمْ) دىيى آدملىر اوزەرىنە قىچىر (بِضَبَاكُ وَرَجْلِكَ) اطلانغان ۋەجەبەۋلى آزدرو دە بار دەچى بولغان عىسكىرلىك بىرلەن (وَشَارِكُكُمْ فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ) دىيى آدملىرگە ماللارنىدە و بالالارنىدە ادۇرطاق بول ىمنى ھىرام كىشىلر بىرلەن مال طابارغە ھىرام بىرگە مالنى صرف قىلورغە يوكلە دىيى ھىرام سىبىر بىرلەن بالا ھاسىل ايتوگە يوكلە (وَعَدْتُهُمْ) دىيى آدملىرگە يالغان ۋەدەلر بىرلەن ۋەدە قىل ىنىملىر شىفاقت قىلور آتالارنىڭ شىفاقت قىلور دىمەك كىيى بوسوزلر دە امر تىقريب اوچون كىلىگان (وَمَا يَعْنُهُمُ الشَّيْطَانُ) دىيى شىطان آدملىرگە ۋەدە قىلماس (الْاَغْرُورًا) مگر باطلنى ۋەدە قىلور (انَّ عِبَادى) درىسلىكىدە مېنىم اخلاصلى قىلارم (لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ) سىڭىڭ اوچون اخلاصلى قىلارمىنى آزدرو اوزەرىنە قىلىرت يوقىر (وَكُفَى بِرَبِّكَ وَكَيْلًا) دىيى سىندىن ىغىدە اش تاپىرلىشى بولو يوزندىن رىڭ يىقىدى (رَبُّكُمْ) سىزنىڭ رىڭىز (الئى) شوندى رىبىر (بُرْجى لَكُمْ الْفُلْكَ فِى الْبَحْرِ) سىزنىڭ فائىدەنىز اوچون دىگىڭىزدە كىيەلرنى بۇرتىر (لِقَبْقُرًا مِّنْ فَضْلِهِ) الله نىڭ رىھمىتىدىن فائىدە ايسقەوڭىز اوچون يەنى دىگىڭىزلر دە سودا ايتىب بۇرۇب فائىدەلر ھاسىل ايدىوڭىز اوچون (انَّه كَانْ بِكُمْ رَحِيمًا) درىسلىكىدە سىزنىڭ رىڭىز سىزگە رىھمت قىلورچى بولدى (وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ) ۋە ھىر قايچان سىزنى ضرر توتسە يەنى سىزگە ھالە ۋە خوقى ايرىشسە (فِى الْبَحْرِ) دىگىڭىزدە (ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ) كوڭللىرىڭىزدىن عبادت قىلغان نرسە لىرگىز (سىنىم لىرگىز) غائب بولور بىس اول مەبۇدلىرىڭىزگە اۇندەمەسىز (الآ آيَاه) مگر اول الله غەغىغە اۇندەرسىز (فَلَمَّا نَجَّاهُمْ اىلَى الْبَرِّ) بىس الله تعالى قورقۇدان قۇتقازوب قورى بىرگە چىقارسە (أَعْرَضْتُمْ) تولىدىن يوز دوندىرسىز (وَكَانَ الْاِنْسَانُ كَفُورًا) دىيى آدم

كفران نەت قىلارچى بولدى (اَفَأَمْنَمُ) بس دىگىز قورقورندان قۇتۇلغاندە امين بولدۇمى (اَنْ
يَغْسَى بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ) اللەنىڭ قورى يېرىڭ جانىدىن اوزگىنى يوتىدروندىن نېقەكە قارونغە
بولدى يعنى صودە ھلاك ايىدەرگە قاندا بولغان اللە قورى بېردە ھلاك ايىدەرگە قاندا بس صودە ھلاك
بولدىان قۇتۇلۇپ بىرلەنگە امين بولماڭز (اَوْيُرْسَلْ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا) بابسە قورى بېردە طائىلارنى
آنا تورغان بېلى اللە نىڭ اوزگىزگە بېبەرۈندىن امين بولدۇمى يعنى تاشلى بېلى بېبەرۈندىن
(ثُمَّ لَاتَجِدُوا لَكُمْ وَكَيْلًا) مونڭ صونىدە اوزگىز اوچون وكىل تاپماسىز يعنى اوزگىزنى صافلى تورغان
اش تاپىرلىش آدمى تاپماسىز (اَمْ اَمْنَمُ اَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ) ياكە اللەنىڭ اوزگىزنى دىگىزگە قايقارۈندىن
امين بولدۇمى (تَارَةً أُخْرَى) ايىكچى مرتبە (فَيُرْسَلْ عَلَيْكُمْ) بس ايىكچى مرتبە دىگىزگە
بولغاندە اللە تەئالى سزگە بېبەر (فَاَصْفَا مِنَ الرِّيحِ) بياىن ھەر بىر ئىلگان نرسەنى صندرا تورغان بېلى
(فَيُفْرِقْكُمْ) بس اللە سزنى دىگىزگە باتورر (بَمَا كَفَرْتُمْ) كفرگىز سېبلى يعنى كفران نەت قىلارۈز
سېبلى (ثُمَّ لَاتَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا) مونڭ صونىدە بىزنىڭ اوزەرمىزگە اوزگىز اوچون تاپماسىز (ھى) بىزنىڭ
قىلغان اشەز بىرلەن (نَبِيْعًا) ايىسە كۈچىنى يعنى ھېچ كىم بىزنىڭ قىلغان اشەزنى دوندىر سزگە ياردەم
بېرە آلماس ھى سىزنىڭ اوچون بىزىن انقىام آلا آلمىس (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) وتەقىف بىز آدم
بالالارنى تورلى ھرمىلەر بىرلەن ھرمىلەدەك عقل بېردەك ھەم بېردەك ھەر بىر نرسەنى بلونىڭ اسبابى
ھەر نرسەنى آڭلاونىڭ اسبابى بېردەك ھەر بىر بېردە بولغان نرسەگە ايرىكى قىلدىق (وَحَمَلْنَاهُمْ
فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) دىنى آدم بالالارنى قورى بېردە ھىوانلارغە ماشىنلارغە يۈكەدەك دىگىزگە كېسەلەرگە
ۋپاراخودلارغە يۈكەدەك (وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ) دىنى بىز آدم بالالارنى ھلال نەمىلەردىن رزقلاندىردىق
(وَفَضَّلْنَاهُمْ) دىنى بالالارنى آرتىق قىلدىق غالب بولۇدۇ شەرىف بولۇدۇ بىرلەن (عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ
خَلَقْنَا) اوزمىزنىڭ باراقتان نرسەلەردىن كۈبسى اوزەرىنە (تَفْضِيلًا) كەمىل آرتىق قىلۇدۇ بىرلەن آرتىق قىلدىق
(يَوْمَ) شول كۈنى بھان قىل اى محمد (نَدْعُو كُلُّ اُنْسٍ بِإِمامِهِمْ) اول كۈندە آدملىرى دىنپادە اىبەرگان
آدملىرى بىرلەن اۈندەرمىز يعنى پېغمبەرلىرى ياكە عالملىرى ياكە كىتابلارى ياكە دىنلىرى بىرلەن
ياكە ھەم دىنلىرى بىرلەن مىلا فلان پېغمبەرلىرى فلان عالم قومى ياكە فلان دىن فلان كىتاب اىبەرلىرى
ياكە اىزگە ھەم ياكە يادۇ ھەم اىبەرلىرى دىبەك كېي ياكە آنالارى بىرلەن اۈندەرمىز مەنسىدە بو طرىق
اۈندەردە ھەم ھەم ھەم عىسانى الرغلاو ياكە اولاد زىنانى تەجىل ايتىمۇ (فَمَنْ اُوْتِيَ كِتَابَهُ
بِيَمِينِهِ) بس كەمىر اول كىشىنىڭ ھەم دىنلىرى اوڭ قولىدە بېرىلسە (فَاُولَئِكَ) بس ھەم دىنلىرى
اوڭ قوللارىدە بېرىلگان اىزگۈلر (يَقْرَؤُنْ كِتَابَهُمْ) ھەم دىنلىرىنى شادلانۇپ اوقۇرلار (وَلَا يُظْلَمُونَ
شَيْئًا) وازغىدە ئوابلارنىڭ كىمىلەردى بىرلەن ظلم قىلنمىسلا (وَمَنْ كَانَ فِي هُنَا اَعْمَى) و كىمىر دىنپادە
ھەم كۈرۈدۈن صوقر بولسە (فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ اَعْمَى) بس اول كىشى آخىرندە ھەم صوقر بولۇدۇ (وَاَضَلُّ

سېئلا) دىنى بول يوزىدىن آداشچىراق بولور يعنى دنيا داغى دان آرتىق آداشچى بولور بنو نعيم قېلىپەسى رسول اكىرم گە «بىز سىڭا بيعت بىرەمىز بىزگە امتىيازلا بىرەسەڭ مۇلا نىمازمىدە بوگۈمەسەڭ ھەم سىم لارەزنى قولەز بىرلەن واطماساق ايدى ھەم «لات» دېگان سىم عبادىتىدىن بىزنى تىپىماساڭ ھەم مەكىنى ارض حەرم قىلىدۇڭ كىي بىزنىڭ چۆقەرمىز نىدە حەرم قىلساڭ ايدى اگەر عربلەر سىڭا نى اوچون بولدى اش قىلىدۇڭ دېسەلەر مېڭا اللە تعالى شولاي امر قىلدى دېساڭ ايدى» دېدىلەر * شول مەقسەدە اللە تعالى ذىكر قىلناچۇ آيىقى ايدىردى (وَأَنْ كَادُوا لَيَفْتُنُونَكَ) درىستلىكە بنو نعيم سىنى قىتقە نۇشۇرگە ياقىن بولدىلار (عَنْ النَّبِيِّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) بىزنىڭ سېڭا ھى قىلغان نرسەمىزدىن (حەكملىرىدىن) (لَتَفْتُرِي عَلَيْنَا غَيْرَهُ) بىزنىڭ اوزەرمىزگە ھى قىلغان نرسەدىن باشقە نرسەنى افسۇرا قىلوڭ اوچون (وَإِذَا لَاتَخَفُوكَ فَخَيْلًا) ھى وقىدە يعنى بنو نعيم لىرنىڭ مرادلارىبە ايبەرگانىڭ وقىدە آلا سېنى دوست توقارلار ايدى (وَأُولَئِكَ أَنْ تَبْقَاكَ) واگەر بىزنىڭ سىنى چىلقىدە بىر كۆتۈمىز بولسا ايدى (لَقَدْ كُنْتُمْ تَرَكُنُ الْيَوْمَ) تەقىق اول ھى نعيم لىرگە مېل قىلورغە ياقىن بولور ايدىڭ (شَيْئًا قَلِيلًا) بىر آز نرسەدە يعنى اگەر بىزنىڭ عىمتىز سىڭا ابرشەگان بولسە ايدى بنو نعيم لىرنىڭ غايىت طرشوب آلدولارى اوچون مېل قىلو صدندە بولور ايدىڭ لىكن عىمتىز ابرشەيدە مېل قىلورغە ياقىدە بولماڭ (إِذَا لَادَقْنَاكَ) اگەر مېل قىلساڭ ايدى شول وقت بىز سىڭا تانوتقان بولور ايدىڭ (ضَعُفَ الْحَيَاةِ) تىركلىك (دنيا) عىناھى (وَضَعُفَ الْمَمَاتِ) دىنى ئولم (وَأَخْرَجْتَ) عىناھى (ثُمَّ لَاتَجِدُكَ) مونىڭ صولنىدە اوزىڭ اوچون تابماس ايدىڭ (عَلَيْنَا) بىزنىڭ اوزەرمىزدە (نَصِيرًا) عىناھى بىبەرودە فائىدە بىرۈچىنى (وَأَنْ كَادُوا لَيَسْقُفْرُونَكَ) دىنى درىستلىكە مە خلقى سىنى قوزغاتورغە ياقىن بولدىلار (مِنَ الْأَرْضِ) مە بىرنىن (لِيُضْرَبُوكَ مِنْهَا) مە بىرنىن سىنى چىقارو اوچون (وَأَذًا) وشول وقىدە يعنى اگەر سىنى مە بىرنىن چىقارسەلار (لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَتِكَ) سىنىڭ صولنىدە اوزلرىدە مەدە تورماسلار (الْأَقْلِيَالِ) مگر آز زمانغە تورورلار ھەم شول رەشچە بولدى چونكە ھىرتىن بىر بىلدىن صولنىدە اوزلرىدە ھلاك بولدىلار (سُنَّةً مِّنَ اللَّهِ نَكَّ سُنَّةً) عادتى) در بوسىت يعنى آلالارنىدىن بىغەبىرلرىنى چىقارغان امتنى ھلاك قىلورنى اللە تعالى عادت قىلدى (قَدَّارُ سُنَّتِنَا قَبْلَكَ) تەقىق بىز بىبەردىك سىدىن الك (مِن رُسُلِنَا) رسوللرمىزدىن اول رسوللر اوچوندى سىمتىز شولاي بولدى يعنى رسوللرمىزنى يورتلارنىدىن قوغان امتنى ھلاك قىلىق (وَلَا تَجِدُ لَسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا) اى مەد بىزنىڭ عادتىز اوچون اوزگارونى تابمازىن يعنى سىنى توغان يورطىڭدان چىقارغان كافرلىرىدە ھلاك ايتىرمىز * اللە تعالى فرض نىبارلار قىدە ھە تەبەب نىمازى قىدە ذىكر قىلناچۇ آيىقى ايدىردى (أَقِمِ الصَّلَاةَ) اى مەد نىماز او قوسىن (لِللَّوْكَ الشَّمْسِ) قۇياش نۇشلىكە آوشقان وقىدە (إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ) كىيىنىڭ قارانغولقى قارشى كىلگانىگە قىر يعنى صولنى بىسەم وقىدە قىر بو مطالعەگە بنا * بو آيت بىش وقت نىماز نىدە شامل بولا چونكە قۇش آوشقان وقىدىن قارانغى بولغان وقىدە قىر تۇپلە ايكلىدى اخشام بىسەم كره ايرتە نىمازى اوزى صرىبە مذكور اگەر دلوك شمسدىن قۇياش باطونى آلساق تۇپلە بىرلەن ايكلىدىنى

هو آيت شامل بولسى مگر اوج نمازنى غذه شامل بولا (وَقُرْآنَ الْفَجْرِ) دى تاك نمازىنى او قو الله تعالى نماز دان ركوع سجده برلهن تعبير ايتدى كى كى قرائت برلهنده تعبير ايتنگان بونوعبيرنك سببى قرائت نك نماز دان ركن بولووى ياكه ايرته نمازى نك قرائتى نك اوزون بولووى در (ان قرآن الفجر) در سفلكده طاك نمازى (كأن شهوداً) كيچكى وكوندزكى فرشته لرنك حاضر بولشى وقت بولدى ياكه نماز او قوجيلارنك كو بسينك حاضر بولش دى بولدى بوقدريسى فرض نمازنى بيان بولدى امانتجه نمازى ذكر قيلمناچق آيتك (ومن الليل) دى كيچنك بعضمنن (فتعجب به) بس كيچنك بعضمنده نهجد نمازنى او قوغل (نافلة لك) اول نهجد نمازى سينك اوچون بيش وقت نماز اوزه رينه آرندرلغان نماز بولغان جالده بو آيتدن بلندى نهجد نمازى نك رسول الله غه فرض بولووى اما امقنه سنت ديگانلر (هسى ان يبعتك ربك) ربك نك سببى قوبارووى واجب بولدى (مقاماً لله ودا) ماققالمش اورنده (شفاعت مقامى مراد ديگانلر) (وقل رب ادخلنى) دى اى محمد ده بيت سن اى ربه ميبلى قهرگه كرت (مدخل صدق) اوزك راضى بولغان كرتو برلهن (واخرجنى مخرج صدق) دى ميبلى قيامت كوننده قبردن چغار اوزك راضى بولغان چغارو برلهن ياكه اوزك راضى بولغان كرتو برلهن مدينه كه كرت هم اوزك راضى بولغان چغارو برلهن مكه دن چغار معناسنده (واجعللى من لذنك) دى ميم اوچون اوز حضوركنن قيل (سلطاناً نصيراً) دشمان لارك ضرريده مهكنا ياردهم بيره تورغان دلبلى وهقونى (وقل جاء الحق) دى اى محمد عليه السلام نهيت سين حلق (اسلام) كيدلى (وزهق الباطل) دى باطل (شرك) كيدى وبتدى ديب (ان الباطل كان زهوقاً) در سفلكده باطل كيتكوجى وبتكوجى بولدى (ونزل من القرآن) دى قرآنن ايتدورمز بز (ما هو شفاء ورحمة) قلب آورولارنده شفاء بولغان نرسه نى (هم رحمت بولغان نرسه نى) (للمؤمنين) مؤمن لركه (ولا يزيد الظالمين) دى كفر سببلى ظلم قيلوچيلارغه آرندرماس اول قرآن (الا خساراً) مگر ضرر نيفنه آرندرر (واذا انعمنا على الانسان) وهر قايچان هر آدم كه باياق وسلامتلك برلهن انعام قيلساق (اعرض) الله نى ذكردن يوز دوندرر (وتأبجانبه) دى ايسلك باشنى بورور يعنى تكبرله نور (واذا مسه الشر) وهر قايچان آدمى ياوزلى (آچلى واورو) نوتسه (كأن يتوسا) الله نك رحمتنن اميد كيسوجى بولور (قل) نهيت سين اى محمد (كل بعمل على شاكلته) هر هر آدم اوزينك اختيار قيلغان بولنده عمل قيلور (فربكم اعلم بهن) بس سزلك رهكز شول آدمى بلسكوچيره كدر (هو اهلى سببلاً) اول آدم بول يوزندن كونلسكوچيره كدر يعنى هر كمنك قصدى بولور (وبسألونك عن الروح) و اى محمد يهودلر سيندن جاننك نرسه ايدكلمن صورالار (فل الروح من امر ربى) اى محمد جوابده نهيت سين جان ربمنك كن ديگان امرى برلهن بولغان نرسه لردندره برولنده يهودلر قريشلكه نه يتدبيلر محمد عليه السلام دن اصحاب كهف نى هم ذوالقرنين نى هم روحنى صورالار هم سندن جواب ويره ياكه

(۲) بو اورنده همده قرآن شريفده موندان قلا آلى اورنداغى شنا ديگان سوزلر، هر برسيده مؤمنلرنك كوكلرنى تكبرلك حسد كى خسته لكردن شفا ديه كدره. اما تن آوروونه دارو شناسى كى شفا بولا ديكده، همده آنى اوقوب توكروده، تن خسته لكه شفا ديكه توكلدرد. فافل بولونماسون قرآن شريفنى آلاى خورلاو ياراميدر. ش. ح.

هیچ برسدن جواب بپرسه پیغمبر بولماس و اگر بعضسندن جواب بیرب بعضسندن جواب بپرسه پیغمبر بولور دبدیلر * قریشلر رسول الله دان بواج نرسه فی صورادیلار رسول الله اصحاب کوف برلن ذوالقرنیندن جواب بیردی جاننک امرینی مبهم قیلدی تورانده هم مبهم ابدی بعضیار روح دن جبرائیل علیه السلام بعضیلر باشقه نرسه ار مراد دیگانلر (وَمَا أوتِيتُمْ مِنَ الْعَالَمِ) وسز علمدن بیرامش بولمادکز (الْأَقْبِلَا) مگر آزعنه بیرلکز (وَلَكِنْ شِئْنَا) و اگر تلهسه ک بز (لَنذَهِبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) سیکما وحی قیلغان نرسه زنی بیبه ررمز یعنی قرآنی کاغدلردن و کور کور کلدن آلورمز (ثُمَّ لَأَنجِدَنَّ لَكَ) مونک صوکنده اوزک ادرچون طابمازسن (به) اول قرآنی کاغدلردن و حافظلردن آغاننک صوکنده (عَلَيْنَا) بزنگ اوزه رمزده (وَكَبَلَا) اش تابشلامش ذاتنی (الْأَرْحَمَةَ مِنْ رَبِّكَ) لکن قرآنی قالدردق ربکدن رحمت ادرچون (أَنْ فَضَّلَهُ) درستلکده الله تعالی ننگ فضلنی (كُلَّ عَالَمٍ كَبِيرًا) سینک اوزه رما الوغ بولدی (قُلْ) نهیت سین ای محمد (لَنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ) اگر آدم برلن جن جییلوب اتفاق قیلسه لار (عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ) فصاحتده و بلاغته بوقرآننک مثلنی کیقرده (لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ) بوقرآننک مثلنی کیقره آلماسلار (وَلَوْ كَانُ بَعْضُهُمْ) گرچه آدمار برلن جنلرنک بعضنی بواسه ده (لَبَعْضُ) بعضنه (ظَهِيرًا) یاردهم بیروچی (وَأَقَدَّ صَرْفَنَا لِلنَّاسِ) و تحقیق بز توری وجهار برلن آدملرگه قات قات بیان قیلدی (فِي هَذَا الْقُرْآنِ) بوقرآنده (مَنْ كَلَّمَ مَثَلًا) هر بر غریب بولوده مثل کبی بولغان معنادان (فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ) بس آدملرنک کوبسی اول مثلن باش تارتندی (الْأَكْفُورًا) مگر انکاردان باش نارتمادی (وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ) دخی مکه اهلی نهیتدیلر بز سیکما ایمان کیقره میمز (مَتَى نَقْبَعُ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ) بزنگ ادرچون بیوردن یاروب چغارغانو کاندز (يَنْبُوعًا) چیشه لرنی (أَوْ تَكُونَ لَكَ) یاکه سینک ادرچون بولغانغه قدر (جَنَّةٍ مِنْ نَعِيمٍ وَعَسْبٍ) خرمادان و بیوزمدن بولغان باچه لار (فَتَنْفَعِرَ الْأَنْهَارَ خَلَالَهَا) بس اول باچه لرنک ادر طاسلردن آغز رسن بلنه لارنی (تَنْجِيرًا) آغزماق برلن (أَوْ تَسْقُطُ السَّمَاءُ) یاکه کوکنن توشکانگه قدر (كَمَا زَعَمْتَ) نیته که سین اوزک شولای گمان قیلدک (عَلَيْنَا) بزنگ اوزه رمزگه (كَسَفًا) کیسکلر (أَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْأَهْلَئِكَ قَبِيلًا) یاکه اوزنک دعوی قیلغان نرسه ننگ درستلکده الله فی دخی فرشته لرنی کفیل ایتب کیقرگانگه قدر (أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ) یاکه سیکما آنونندان ثوی بولغانغه قدر (أَوْ تَرَفِي فِي السَّمَاءِ) یاکه کوبک که آشقانگا قدر (وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفَيْكَ) دخی سینک کوبک که آدووک ادرچون گنه ایمان کیقره میمز (مَتَى نُنزِلُ عَالِمًا كَقَابَا) بزنگ اوزه رمزگه کوکنن کتاب ایندرگانگا قدر (نَقَرُوهُ) ادرورمز بز اول کتابنی اول کتاب اچلمده سینک راست پیغمبر ابدکک یازلغان بولسون (قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ) ای محمد نهیت سین ربمنی کامل پاکلاو برلن پاکایمن (هَلْ كُنْتُ) بولمادم مین (الْأَبَشْرًا رَسُولًا) مگر باشقه آدملر کبی آدم بولدم هم باشقه پیغمبرلر کبی بولدم یعنی بواغلر آدم قولندان کیله چک اشلر توکل (وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا) آدملرنی ایمان کیقرودن طیمادی (أَذْبَاهُمْ أَلْهَدِي) آدملرگه حق لفته کورنورچی قرآن کیلگان وقته (الْأَنْ قَالُوا) مگر آدملرنک

ئەيتووى طيىدى (أَبَعَثَ اللَّهُ بَشْرًا رَسُولًا) ايا اللہ تەئالى آدم بولغان پيغمبەر بيبەردىمى يعنى محمد عايشە السلامگە
 ايمان كىيىمىردىن كافرلىرىنى ھىچ نىرسە طيىمادى ۋەھىچ شېئەلەرى قالمايدى مگر للەنىڭ آدم دىن پيغمبەر
 بيبەردىكى انكار ايتولىرى طيىدى (قُلْ) اى محمد كافرلىرىنىڭ بوشبەلەرىنى بيبەردە ئەيت (لَوْ كَانَ
 فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ) اىگەر بېردە فرشتەلەر بولسە ايدى (يَمُشُونَ مُطْمَئِنِّينَ) اول فرشتەلەر آدم بالالارى كېيى
 بېردە تورغانلارى حالدە بولسە لارايدى (لَفَزَلْنَا عَلَيْهِمْ) اول فرشتەلەر اوزەرىنە ايندىر رايىڭ (مِنَ السَّمَاءِ)
 كوكىن (مَلَكًا رَسُولًا) پيغمبەر بولغان فرشتەنى اما بېردە آدملەر بولدىقلىن آدمدىن بولغان پيغمبەرلەر بيبەردەك
 چونكى الەتە الفت تىناسب جنسدەشلەر آراسىدە بولا (أَلَمْ كَفَى بِاللَّهِ) اى محمد ئەيت سىن كافرلىگە اللە بېيتەر
 (شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ) مېنىم بىرلەن سىزنىڭ آرا كۆزدە شاھىد بولو يوزىنىمىن يعنى پيغمبەر بولووما شاھىد بولو
 يوزىنىمىن اللە كفايە قىيلا (أَنَّهُ) درستلىككە اول اللە (كُلَّ شَيْءٍ) بولدى (بِعِبَادِهِ) اوزىنىڭ بىدەلەرىنىڭ
 حاللىرىنى (خَبِيرًا بَصِيرًا) باقۇچى ۋە كۆرۈچى (وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ) ۋەكىمەر اول كىشىنى اللە حق يولغە كۆندۈرسە
 (فَهُوَ الْمُهْتَدِ) بس اول كىشى حق يولغە كونايمىش دەر (وَمَنْ يَضَلَّ) ۋەكىمەر اللە تەئالى اول كىشىنى حق بولماي
 آزدەسە (فَلَنْ تَجْعَلَهُمْ) بس اللە تەئالى حق يولدىن آزدىغان آدملەر اوچون طاھىماسون (أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ)
 اللەدان باشقە ياردەمچىلەرنى (وَنَعَشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ) دىمى اول حق يولدىن آداشقان آدملەرنى
 قىيامت كۈنىدە يوزلىرى اوزەرىندە (بوزتۈبەن) قوبارمىز * رسول اللەدان نىچىڭ يوزلىرى اوزەرىندە يۇرۇرلەر
 دىب صورالدىق دە «آياقلارى اوزەرىندە يۇرۇتورگە كۈچى يېتىكەن اللەنىڭ يوزلىرى اوزەرىندە يۇرۇتورگە دە
 كۈچى بېيتەر» دىدى (هَمِيًّا وَبُكْمًا وَصَمًّا) سوقۇرلار ھەم تىلسىزلار ۋە چوقۇرقلار بولغانلارى حالدە قوبارمىز
 (مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) بو آدملەرنىڭ باراچاق اورنلارى جەننەم دەر (كُلَّمَا خَبَتْ) قاينىغىنە قومان اول جەننەمنىڭ
 بالقونى باصلەسە (زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا) آلازغە جەننەمنىڭ قىزۇيىنى آرتىمىز يعنى جەننەم اوطىنىڭ تىرىلەرىنى
 وايتلەرىنى ياندۇرۇپ بىرۈوى سېبىلى بالقونى باصلەسە تىرىلەر ۋە تەنلىرىنى آلاماشدۇرۇپ ياكادان جەننەمنىڭ
 بالقونى قونلەرمىز (ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ) بۇرە ۋە شېئە ياندۇرۇ آلارنىڭ جىزاسىدەر (بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا) بونىڭ سېبىلى دەر
 اول جىزا درستلىككە اول آدملەر كافر بولدىلەر انكار ايتقىلەر (بِأَيَاتِنَا) بىزنىڭ آيتلەرمىزنى (وَقَالُوا)
 دىمى ئەيتىدىلەر (أَتُنَادِكُمْ وَعِظَانًا) ايا ھەر قابىجان بىزچىگان سۆيەكلىر تارالغان توفراق لار بولساق
 (أَتَقَالِبَعُوثُونَ) ايا بىز قوبارامىش بولۇرمىز (خَلْقًا جَدِيدًا) ياكى خلق بولۇپ دىيۈپەنى بۇعدىناب
 آلازغە شول سوزلەرنى ئەيتۈلەرى اوچون (أَوَلَمْ يَرَوْا) باھە دىلەرىمى بۇيعنى انكار ايتقۇچىلەر (أَنَّ اللَّهَ الْغَنِيُّ)
 درستلىككە شۇندى اللە كە (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) كوكۇلەرنى ۋە يېرىلەرنى ياراتدى (فَأَجْرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ
 مِثْلَهُمْ) الوغ بولغان كوكۇلەرنى ۋە يېرىلەرنى ياراتقان اللەنىڭ اوزلىرىنىڭ مىللى ياراطوغە كۈچى يېتىكۈچى
 ايدىكى بىلە دىلەرىمى الەتە بىدەلەرنى ياراطۇر كوكۇلەرنى ۋە يېرىلەرنى ياراطۇردىن آخىر توگىل ھەم قىيامت كۈن
 قايناندىن ياراطۇدە دىنيادە باشلاپ ياراطۇردىن آخىر توگىل (وَجَعَلْ لَهُمْ أَجَلًا) دىمى اللە تەئالى اوزلىرى اوچون
 ئولم ياكە قىيامت مەتنى قىيلىدى (لَارَيْبَ فِيهِ) اول مەتدە شىك يوقىدەر (فَأَبَى الظَّالِمُونَ) بس كىفر

سېبىلى اوزلر بىرە ظلم قىياچى لار حقنى قېسول ايئودن باش تارتىدى (الْاَكْفُورَا) مگر حقنى انكاردن باش تارتمادى لار (قُلْ) ئەيت سېن اى محمد (عليه السلام) (لَوْ اَنْتُمْ تَمْلِكُونَ) اگر سز كافىرلر ملك له نسه كز ايدى (خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي) رېمىنىڭ رېمىنىڭ خزىنە لىرىنى (اِذَا لَأَمْسَكْتُمْ) شول وقتدە ھەم سز ساراناق قىلور ايدى كز (خَشِيَةَ الْاِنْفِاقِ) انفاق سېبىلى اول خزىنە لىرىنىڭ بقووندىن قورقوب (وَكَانَ الْاِنْسَانُ قَفُورًا) دىنى آدم ساراناق قىلورچى بولدى (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى) دىققىق ھەر موسى غە بىردىك (تَسْمَعُ آيَاتِ بَيْنَاتِ) ظاھر بولغان طوقىز تورلى معجزە لىرىنى ۱ عىما (طايلاق) ۲ پىدېيىضا (قۇياش كىبى آق قول) ۳ جىراد (چېكرىكە) ۴ قەل (بېر بىلرى) ۵ ضفادە (باقلار) ۶ دم (قان) ۷ انفجار الماء من العجر (طاھىدىن سو چىقۇ) ۸ (انفلاق البحر) (دىكەنگىزنىڭ بىسارلوروى ۹ نَقَقُ الطُّورُ على بنى اسرائيل (بنو اسرائيل اوزە رېمە طور طاغىنىڭ سىلكىموروى) ياكە طوقىز آيتىدىن مراد بىئون ملت لىر اوچون ھام بولغان طوقىز تورلى حىكم عبادىتىدە ۱ اللە غە ھىچ نىرسەنى شىرىك قىلما ۲ ھىچ اورلاما ۳ اصلا زنا قىلما ۴ ھىقىز كىشى ئولتورمە ۵ ھىقىز قىلوب كىشى گە ضرر قىلما ۶ ربا آشا ما ۷ ھەر آدمنى ئولتورتر اوچون سلطانىغە چاقما ۸ عىقىق و عىقىقە لىرىنى زنا بىلەن سو كىمە ۹ و صوغىشىن چاقما نىقە كە رسول اللە دان بىر يھودى صور اچاق شول رەھوشچە بىيان ايتكان ھەم سۇال دن آرتىدروب شىبە كون گناھ قىلما و غە لازم بولكز دىگان يھودى تەسىن ايتىب رسول اللە نىڭ قولونى و آياغىنى اويىدى دىگانلر (فَأَسْئَلُ بَنِي إِسْرَائِيلَ) بىس اى نىمە اسرائيل بالالار ندان دىنلىرى نىڭ مالدىن صور (اِذْجَاءَهُمْ) اسرائيل بالالارى سىكنا كىلگان وقتدە (فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ) بىس موسى عالىە السلام غە فرعون ئەيىدى (اِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْهُورًا) دىر سىلكمە اى موسى سىنى سىر زىمىنى قاغىغان بىر آدم دىبو بىلەن (قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَا) حضرت موسى ئەيىدى اى فرعون تەققىق سېن بىلىدىك (مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ) بو علامتلىرىنى ھىچ كىم ايتىدە دەدى (الْأَرْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) مگر كوكلرنىڭ ھەم بىرلىرىنىڭ رېسى بولغان اللە تعالى ايتىدى (بَصَائِرَ) ظاھرلار بولغان حالدە مېنىم راست ايدىكىنى بو علامتلىرى سىكنا كورسە تور (بىلىدىرى) لىكن سېن دىشمانلىق و قارشىلىق قىلاس (وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ) دىنى دىر سىلكمە مېن سىنى ظن قىلام (يَا فِرْعَوْنُ) اى فرعون (مَثُورًا) ايز گولكىدىن كىسىلمىش و ياوزلىقى طىبىعى بولمىش آدم دىبو (فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ) بىس فرعون موسى نى ھەم بىر اسرائيل نى مصر بىرىندىن چىقارونى تىلەدى (فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا) بىس بىز فرعون نى ھەم فرعون بىلەن بىرگە بولغان آدملىرىنى (قېلى لارىنى) ھەم سىنى صوغە باطردىق و ھلاك ايتىدىك (وَقَلْنَا مَنْ بَعْدَهُ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ) دىنى فرعون لىرىنى صوغە باطرىغان سو كىدىن اسرائيل بالالارى بىرە ئەيىدىك (أَسْكِنُوا الْأَرْضَ) مصر بىرىندە تور كز دىبو (فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ) بىس ھەر قاچىغان آخىرت (قىيامت) نىڭ و عىسى بىتىسە (جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا) سزنى تورلى قاطناشقان چامىنلر ايتىب ھىزورمىز غە كىتورمىز يعنى سزنى فرعون لىرى بىلەن قاطناشقانلر حالدە ھىزورمىز گە كىتورمىز دە سو كىرە سزنىڭ ايز گولكزنى ياوزلار كزىدىن آيورمىز و آزالار كزىدە ھىقلىق بىلەن حىكم قىلورمىز (وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ) دىنى بىز قرآننى ھىقلىق بىلەن ايتىدىك (وَبِالْحَقِّ

نَزَلَ) هم قرآن معلق بر لسان ایندی (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ) دخی ای محمد بزسیلی بیبهرمه دك (الْمُبَشِّرَا وَنَذِيرًا) مگر بوی صونغان آدم گه او جماخ بر لهن - و بونچ بیروچی ایقب بوی صونماغان آدملی تهورغ بر لهن قورقورچی ایقب بیبهر دك (وَقَرَأْنَا فَرَقَانَهُ) دخی قرآنی آیروب آیروب ایندر دك (لَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ) قرآنی آدم لر اوزه رینه سینک ادا قورک اوچون (عَلَى مَكْتَبٍ) مهلت و آقرنلق اوزه رینه (وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا) دخی قرآنی کیره ک قدرچه ایندرمه ک بر لهن ایندر دك (قُلْ) نهیت سین ای محمد علیه السلام (آمَنُوا بِهِ) کیره ک قرآنه ایمان کیقرکز (أُولَئِكَ آمَنُوا) یا که قرآنه ایمان کیقرمه کز هر ایکسی برابر چونکه سز نلک ایمان کیقرور کز قرآنه کمالنی آرتدی ایمان دان طیهلو کز قرآنه کیچیلک کیترمی (إِنَّ الَّذِينَ) در سنلکده شوندی آدم لر (أَوْتُوا الْعِلْمَ) اول آدم لر گه عام بیرلدی (مَنْ قَبْلَهُ) قرآن ایودن بورون یعنی اهل کتاب نلک نوتکانه گی کتابلارنی اوقوب عالم بولغانلاری (إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ) هر قابجان آلا اوزه رینه قرآنی اوقولسه (يَغْرُونَ لِلْآذِقَانِ سُبْحَانًا) ایبه ک لری (یوزلری) اوزه رینه سجه قیلغانلاری حالده نؤشه لر یعنی سز مه کافر لری نلک قرآنه ایمان کیترمه ولرندن فی ضرر سزدن آرتقراق آدم لر ایمان کیقر دیلر معناسده (وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا) دخی بو اهل کتاب نلک عالما ری نه یوزلر ریمزنی وعده نه خلافاق قیلودان پاکلیمز (إِنْ كُنَّا وَعَدُ رَبَّنَا) در سنلکده ریمز نلک وعده سی بولدی (لَمَقُولًا) شکسز قیلیمش بولدی (وَيَغْرُونَ لِلْآذِقَانِ يَبْكَونَ) دخی اهل کتاب نلک عالما ری ایبه کلری (یوزلری) اوزه رینه یغلاغانلاری حالده نؤشه لر (وَبَزِينَهُمْ خُشُوعًا) دخی اول قرآنی ایشتمو آلا رغه الله دان قورقونی آرتدی الله تعالی نمازده قرائتی آقرن و تقرب اوقو حقه نه ذکر قیلماچق آیینی ایندردی (قُلْ ادْعُوا اللَّهَ) نهیت سین ای محمد علیه السلام کیره ک الله دیواؤنده کز (أَدْعُوا الرَّحْمَنَ) یا که رحمن دیو اؤنده یعنی کیره ک یا الله دییکز و کیره ک یا رحمن دییکز (أَيُّهَا تَدْعُوا) بو ایکی اسم نلک کیره ک قایوسی بر لهن اسمله کز (فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) بس اول الله اوچوندر کورکام اسم لر یعنی الله یا که رحمن اسمی نلک قایوسی بر لهن تسمیه قیلما کزده کورکامدر * بو آیتنی ابو جهل ایشتمک نلک صرکله نه بقدی محمد اوزی یا الله یا رحمن دیو ایکی معبودنی ذکر ایته اوزی بزنی ایکی معبود توتردان طیدی دیدی شوندان صرک بو مذکور آیت ایندی * رسول الله هر نمازده قرائتی تقرب او قیدر ایدی مشرک لر ایشتمکچ حقارت قیلدی لار شوندان صرک الله تعالی ذکر قیلماچق آیینی ایندردی (وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَوَاتِكَ) وای محمد مشرک لر ایشتمرک ایقب نماز نلکی (قرائتی) تقرب او قوما یا که هر نماز نلک قرائتی تقرب او قوما (وَلَا تُخَافَتْ بِهَا) دخی نماز نلک قرائتی آرتکداغی کشی ایشتمه سلک ایقب آقرنده اوقوما یا که هر نماز نلک قرائتی یا شرنده اوقوما (وَابْتِغِ بَيْنَ ذَلِكَ بَيِّنَاتٍ) قرائتی آرتق تقرب اوقو بر لهن آرتق یا شرن اوقو آراسنده اورتاچه بر لغان یولنی ایسته یا که هر نماز نلک قرائتی تقرب اوقو - و بر لهن و هر نماز نلک قرائتی یا شرن اوقو آراسنده اورتاچه بر لغان یولنی ایسته یعنی بعض نماز نلکی تقرب اوقو مثلا ایترنه و آخشام هم بیسبع نمازلار نلکی و بعض نماز نلکی آقرن اوقو مثلا او بیله و ایکندی

نماز لار ئىنى (وَقُلِ اعْبُدُوا اللَّهَ الَّذِي دَعَىٰ تَابِت سِينِ اى محمد هر ماقفاو شوندى اللهغه بولسون (لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا) اول الله تعالى يهودلر نصارالار هم بولمىغ زعم قيلغاچمه بالان تونمادى (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ) دى مشركلر زعم قيلغاچمه الله تعالى گه ملكنده شريك بولمادى (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ النَّاسِ) دى اول الله اوچون خورلغنى ييبهروده ياردهچى بولغان ذات بولمادى يعنى الله تعالى ده ذلت بولمادى شونلك اوچون ذلغنى ييبهره تورغان ياردهچيگه محتاج بولمادى (وَكَبَّرَهُ تَكْبِيرًا) وای محمد اول الله تعالى نى كامل الوغلاو برلهن الوغلا سين يعنى هر هر كمال صفتلرى برله منصف هر بر نقص صفتلر نى پاك هر نرسه گه كوچى بىتكوچى هر نرسه نى «هار بول!» ديو ايله بار قيلوغه قدرتى كامل بولغان الله تعالى نى هر دقتده شوندى قدرلرى ايله فكر لهب آنلك مخلوقلرى توغرى سنده فكرده بولغل!

۱۳۲۵ نچى هجره ۲ نچى محرم ، ميلادى ۱۹۰۷ نچى فيورال برنده پنجشنبه «قرآن شريف تفسيرندن ۱ نچى نصى - جز ۱ اۆلى نماز بولدى» ، حق تعالى شول كونده شروع ايدلمش ايككى يارطسى تمام ايتونيدى ميسر قيلغاي ابدى آمين !
مفسرى: اوقا غوبيرناسى ، منزله اويازى ، ايسكى كاشير ژولوسنى ،
ياخشىباى قريه سنده امام ومدرس شيخ الاسلام بن اسد الله الحميدى
(ابو عبد الامد) التكرى .

مصهار : | فيض العيان بكرى ،
| عبد القدوس فخرى .

تفسیر «الاتقان» فہرستی.

۳ جی بیتنن ۹ پیغہ قدر قرآنہ بولغان احکام آیتار بڈک صانی بیان ایلمش.

بیقر	سورہ اسملری	سورہ لر	پارہ لر	بیقر	سورہ اسملری	سورہ لر	پارہ لر
۳۳۲			۱۰ نجی	۱۰	فانہ	۱ نجی	
۳۴۳	توبہ	۹ نجی		۱۱	بقرہ	۲ نجی	
۳۶۷			۱۱ نجی	۵۲			۲ نجی
۳۷۹	یونس	۱۰ نجی		۹۸			۳ نجی
۳۹۸	ہود	۱۱ نجی		۱۱۲	آل عمران	۳ نجی	
۳۹۹			۱۲ نجی	۱۳۱			۴ نجی
۴۲۰	یوسف	۱۲ نجی		۱۵۷	نساء	۴ نجی	
۴۳۰			۱۳ نجی	۱۶۷			۵ نجی
۴۴۴	رعد	۱۳ نجی		۲۰۴			۱ نجی
۴۵۶	ابراہیم	۱۴ نجی		۲۱۱	مائده	۵ نجی	
۴۶۶			۱۴ نجی	۲۳۶			۷ نجی
۴۶۷	حجر	۱۵ نجی		۲۴۹	انعام	۶ نجی	
۴۷۵	نعل	۱۶ نجی		۲۷۰			۸ نجی
۵۰۱	بلی اسرائیل	۱۷ نجی		۲۸۷	اعراف	۷ نجی	
			۱۵ نجی	۳۰۱			۹ نجی
				۳۲۵	انفال	۸ نجی	